ספרי' — — אוצר החסידים — — ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

היכל חמישי
שער אחד עשר

אור התורה

מספרי

נביאים וכתובים

והוא לקוטי אמרים. מאמרים יקרים. מעוררים הלבבות לעבודת ה'. על נביאים וכתובים.

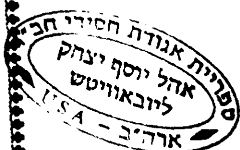
מאת

כבוד קדושת אדוננו מורנו ורבנו הגדול הגאון האמתי האלקי חסידא קדישא אור עולם נזר ישראל ותפארתו קדוש ה'

מרנא ורבנא **מנחם מענדל** נבג"מ זי"ע

— אדמו"ר ה„צמח צדק" —

מליובאוויטש

נעתק מכת"י ויוצא לאור בפעם הראשונה

על ידי מערכת

„אוצר החסידים"

770 איסטערן פארקוויי ברוקלין (13) נ. י.

שנת חמשת אלפים שבע מאות עשרים ותשע לבריאה

מפתח כללי:

OR HATORAH

NEVIIM UKESUVIM

Vol. I

KEHOT PUBLICATION SOCIETY

770 Eastern Parkway Brooklyn, N. Y. 11213

Tel.: HYacinth 3-9250-1

נדפס בדפוס „עזרא"

ע"י מרדכי בן רחל ושלום דובער בן אסתר הדסה

Printed in United States of America

ב"ה

פתח דבר

על פי הוראת כ"ק אדמו"ר שליט"א ובהמשך להנדפס מכבר[1], הננו מו"ל בזה בפעם הראשונה מכתבי יד את רשימות[2] כ"ק אדמו"ר ה"צמח צדק" ואחדים מדרושיו על נביאים וכתובים[3].

רשימות ודרושים אלו נעתקו מביכלאך כתבי יד מעתיקים שונים.

* * *

הרשימות והדרושים שנדפסו בספר זה נכתבו בזמנים שונים, ולכן יש בהם ענינים שנרשמו בקיצור ולאחר זמן נתבארו באריכות יותר, ומשנה לא זזה ממקומה, ובפרט שאי אפשר בלא חידוש.

לע"ע לא נמצא תח"י גוף כתבי יד קודש של כ"ק אדמו"ר ה"צמח צדק" מהרשימות ודרושים, כי אם העתקות, ומכמה מהם רק העתקה אחת, ולכן אפשר אשר גם לאחר ההגהה שהשתדלנו בה, ימצאו טעויות, ובפרט בציוני העמודים ומ"מ שבפנים, חסרון התחלת או סיום החצע"ג וכו'.

* * *

בסוף הכרך הוספנו מראה מקום להכתבי יד מהם נעתקו רשימות ודרושים אלו.

* * *

בפרטיות יותר ע"ד כתבי אדמו"ר הצ"צ — ראה בהקדמת כ"ק אדמו"ר שליט"א לספר אור התורה שמות (שמות — בא).

מערכת "אוצר החסידים"

אסרו חג השבועות, ה'תשכ"ט, ברוקלין, נ. י.

---

1) בראשית (ב' כרכים); שמות (ו' כרכים); ויקרא (ב' כרכים); במדבר (ד' כרכים); דברים (ד' כרכים); תהלים — יהל אור; מגילת אסתר; איכה; שה"ש, רות קהלת.

2) כרך זה כולל בעיקר רשימות הצ"צ, וכן דרושים אחדים (שנכללו בהביכלאך מהם נעתקו הרשימות), ומכינים בעת לדפוס כרך שני בו יודפסו הדרושים ומאמרים של הצ"צ על פסוקי נ"ך.

3) רשימות ודרושי הצ"צ על כמה פסוקי נ"ך נדפסו כבר בשאר כרכי אור התורה, ומפני סיבות טכניות לא נסמנו כאן, ויצויינו בכרך השני, בעז"ה.

לוח המפטירות

יחזקאל

הושע

יואל

עמוס

מיכה

חבקוק

המשך בעמוד תשלג

יהושע

ב׳ א׳

א) **וישלח** יהושע. רבות ר״פ שלח. ואין לך כו׳ מי היו פנחס וכלב כו׳ מהו חרש מלמד שעשו עצמן קדרין כו׳.

ב) **ברות** מ״ב ב׳ המה היוצרים אלו המרגלים הה״ד וישלח יהושע כו׳ כלי נגרות כו׳ כלי קדרות כו׳ תני רשב״י חרש כמשמעו. א״ל עשו עצמכם חרשין אתם עומדים על אופניים שלהם כו׳ ויושבי נטעים שהיו בקיאים בנטיעה ע״ש ויכרתו משם זמורה כו׳ ע״ש. והוא פסוק בד״ה א׳ סי׳ ד׳. וע׳ מזה ברבות בראשית פ׳ ח׳ דפי׳ המה היוצרים קאי על נפשות הצדיקים.

ג) **זח״ב** ספד״צ ספ״ד ס״פ תרומה. פ׳ אחרי ד״ס ע״ב ודס״ב ב׳ פ׳ שלח דק״ס ע״ב. של״ה פ׳ וישב ש״א א׳. פ׳ בשלח שי״ד ב׳ סד״ה אמנם יש. והנה בכיבוש הארץ שלחו שני אנשים מרגלים והם ברוב מעלתם הכניעו הקליפות של שתי נשים זונות כו׳. והשתי נשים הא׳ היא הוללות ושמחה של ליצנות והב׳ עצבות ויללה כו׳ ונק׳ מחלת ולילית כו׳. מ״ע קל״ג שיריחו הי׳ בנוי על ז׳ היכלות התמורות כו׳ ולכן הוצרכו להקיף אותן ז׳ הקפות כו׳.

ד) **ז״ל** ספד״צ ספ״ד ויראו בני האלקים את בנות האדם היינו דכתיב שתים אנשים מרגלים חרש לאמר מאי בנות האדם היינו דכתיב אז תבואנה שתים נשים זונות אל המלך עכ״ל. ובזח״ג פ׳ אחרי דף סמ״ך ע״ב כ׳ תרין בנין ינקין כל יומא דאקרי מאללי ארעא ובמק״מ שם נת׳ שני מוחין דדכורא דנוגה דאצילות עכ״ל ודא הוא רזא דספד״צ וישלח יהושע בן נון מן השטים שנים אנשים מרגלים חרש לאמר וכ׳ במק״מ הם חו״ב דזעיר דנוגה דאצילות שנתנה להם רשות לינק מהקדושה ביום ולפי שהיום הוא רחמים ואין בו דין כמו הלילה לכן אמר חרש דהיינו בחשאי עכ״ל. וענין איך שייך ק״נ דאצי׳ מבואר בלק״ת פ׳ תזריע בדרוש אם בהרת קדמה כו׳ ושם דכ״ג סע״א וע״ד פירש שאין אור א״ס מאיר בהם כמו באצילות דקדושה שבהם מלובש אור א״ס לפי שהם בבחי׳ ביטול כו׳. והנה בלק״ת ס״פ שלח בד״ה וישלח יהושע כתיב וזהו ענין מרגלים ששלח יהושע לרגל בחי׳ יריחו הוא הריח מהלבושים מדומ״ע ע״ש ויש להבין אם הם חו״ב דז״א דנוגה דאצי׳ כיון שהם מק״נ ולא מהקדושה איך יהיו מרגלים טובים. וצ״ל כמ״ש בסש״ב פרק ל״א בענין מיניה נרגא כו׳. ולכן גם יראת עונש טוב כדי להפטר עי״ז מן הרע כו׳ וק״נ דאצי׳ זהו ע״ד ראומה כו׳ הרגשת הביטול והוא בחי׳ יש ומ״מ עי״ז יוכל להפטר מן הרע הגמור כו׳.

ה) **זהר** פ׳ אחרי דס״ב ע״ב תאנא בסטרא דאימא תרין גרדיני טהירין תריסין אתאחדן בידו שמאלא והא אוקימנא דאינון מאללי ארעא בכל יומא ויומא והיינו דכתיב שנים אנשים מרגלים, וזהו ע״ד משוט בארץ ומתהלך בה ואולי דוגמא מ״ש בזהר פ׳ פנחס דף רל״א ע״א בענין ויבואו בני האלקים להתייצב על ה׳, ועיין מזה בזהר ר״פ בא דל״ב ע״ב דפי׳ בני האלקים אינון רברבין ממונין שליחן לאשגחא בעובדא דבני נשא.

ונשוב להזכיר מענין רחב. הנה בדברי הימים א׳ סימן ד׳ כ״א כ״ב. ומשפחות בית עבודת הבוץ לבית אשבע ויוקים ואנשי כזבא ויואש ושרף אשר בעלו למואב וישבי לחם והדברים עתיקים, ואיתא בילקוט ח״ב בד״ה שם דק״ס ע״ג סוף רמז אלף תע״ד ומשפחות בית עבודת הבוץ בן רחב הזונה שהטמינה המרגלים בפשתי העץ (הג״ה מענין פשתן עמ״ש בלק״ת פ׳ אחרי בביאור ע״פ כי ביום הזה יכפר בענין בגדי בד. ולהעיר מענין אחת בחבלי בוץ, אסתר א׳ ו׳, ומרדכי יצא כו׳ ותכריך בוץ וארגמן שם ח׳ ט״ו עכ״ה) לבית אשבע שנשבעו לה מרגלים שנאמר ועתה השבעו לי (הג״ה ענין שבועה ע׳ זח״א ס״פ מקץ דר״ד ע״ב בענין ובשמו תשבע שהם שבעה ושבעה מוצקות וע׳ בלק״ת בד״ה ביום השמע״צ בפי׳ אשר נשבעת לאבותינו, גם ממ״ש ע״כ קרא למקום ההוא באר שבע כי שם נשבעו שניהם בפ׳ וירא כ״א ל״א עכ״ה) ויוקים שקימו לה השבועה (הג״ה ע׳ זהר ויחי דרל״ז ע״ב ע״פ מי יקימנו עכ״ה) ואנשי כזבא שכזבה במלך יריחו (ע׳ כה״ג ברבות פ׳ שמות פ״א בענין המילדות שלא חשו לגזירתו של פרעה מחמת יראת אלקים, גם ע״ד הכופר בע״ז כאלו מודה בכל התורה כולה. וע׳ ברבות שה״ש ע״פ אשכול הכופר זה הקב״ה שכפר בעוכמ״ז עכ״ה) ויואש שנתיאשה מן החיים, ושרף שהתקינה עצמה לשריפה (הג״ה היינו ע״י שכזבה במלך יריחו התקינה עצמה כו׳ וע״י מס״נ זה העלתה מ״ן לאו״א, ולכן המשיכה עי״ז אות אמת אילנא דחיי, ע״ד מארז״ל במס׳ תמיד הרוצה שיחי׳ ימית א״ע, ולכן אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה) אשר בעלו למואב עלתה במעשיה הנעימים לפני אביהם שבשמים (הג״ה היינו כנ״ל אביה שבשמים זה אור אבא המאיר בז״א כמ״ש בלק״ת בשה״ש בד״ה הנך יפה רעיתי שע״י העלאת מ״ן לאו״א המשיכה כו׳ עכ״ה) וישבי לחם שבאת ונדבקה בישראל שקיבלו התורה שכ׳ בה לכו לחמו בלחמי (הג״ה ע׳ בלק״ת סד״ה ואהי׳ אצלו אמון בענין ממושבותיכם תביאו לחם כו׳ ובהביאור שם בסופו עכ״ה) והדברים עתיקים איתא ספ״ה דב״ב דצ״א ע״ב דברים אלו עתיק יומיא אמרן ע״ש.

ב) **ילקוט** באיכה רמז תתקצ״ט, אר״ש מה שכתוב בישראל לגנאי כתוב ברחב לשבח ברחב כתיב השבעו נא לי בה׳ כו׳ היינו כי שבועת אמת ממשיך מבחי׳ אשר נשבעת כו׳ כנ״ל, וההיפך שבועת שקר, ברחב כתיב והחייתם את אבי ואת אמי היינו שנזהרה בכבוד אב ואם כו׳ עד ברחב כתיב ונתתם לי אות אמת.

ג) זח"א ויחי דף רמ"א סע"ב היא בעאת סימנא דחיי דכתיב והחייתם את אבי וגו' (הג"ה חיים הם חו"ב כמ"ש והחכמה תחי' ובמא"א חיים הם המוחין, וכנודע בענין כל הנודר כנודר בחיי המלך, וכתיב כי עמך מקור חיים, משמע דקאי על בינה בזח"ג צו ל"ד, ובענין איהו וחיוהי שלמעלה מבחי' איהו וגרמוהי, ובענין ודרך חיים שלמעלה מנר מצוה שהוא מל' ותורה אור שהוא ז"א והיינו כי דרך חיים זהו ג"ר עכ"ה) ואמרה סימנא דחיי לא שריא אלא באות אמת ומאי איהו אות אמת דא ו', ועיין מזה ג"כ בזהר ר"פ ויקרא ובבה"ז שם (הג"ה זהו ז"א שנק' עץ החיים ובו שורה המוחין דאו"א וכמ"ש ועל יובל ישלח שרשיו שהוא שער החמשים, ובזה יובן מארז"ל בפרק חלק דצ"ז ע"א איקלעית לההוא אתרה דשמיה קושטא ולא הוו משני בדיבורייהו ולא הוה מיית איניש מהתם בלא זמנא כו' ע"ש והיינו מטעם שכ' הזהר כאן דסימנא דחיי לא שריי' אלא באות אמת, והנה אין אמת אלא תורה ולכן נאמר בתורה כי היא חייך ואורך ימיך וארז"ל פ"ב דאבות מרבה תורה מרבה חיים, וע' מהרש"א פרק חלק שם שלכן נחלת יעקב שמידתו אמת הוא נחלה בלא מצרים וגם בראשית ברא אלקים ס"ת אמת וגם כי אמת הפך נהרות המכזבים כ"א ע"ד מוצא מים אשר לא יכזבו מימיו, וזהו ענין מים חיים כי המות במו הוא הפסק ועד"ז אמרה השונמית אל תכזב בשפחתיך זהר ר"פ בשלח והאמת המשכת החיים בלי הפסק ולכן לא הוה מיית אינש בלא זמניה ועמ"ש מזה בלק"ת בהביאור ע"פ אלה מסעי דרוש השלישי פ"ד, והנה תיקון ואמת שבי"ג מדות הרחמים הוא בחינת אור פני מלך, וכמ"ש בזהר ח"ג נשא קל"ג ע"ב וכתיב באור פני מלך חיים עכ"ה) בגין דבי' שריין חיין (הג"ה עיין זהר ריש פרשה חקת דקע"ט ב' ע"פ וזאת עשו להם וחיו, היינו הוי"ו הנמשך בזאת נק' סמא דחיי ור"פ קרח קע"ו א' בענין באילנא דחיי עכ"ה) הכי אוליפנא סימנא דמשה קא בעייא (הג"ה אפ"ל עוד כי פי' והחייתם שיזכו לחיי העוה"ב תחה"מ כמ"ש ע"פ אשר יעשה אותם האדם וחי בהם ע"ש בבחיי פ' אחרי וא"ש דהא התקינה עצמה לשריפה כנ"ל סעי' א' ואיך בקשה והחייתם, א"ו דחיי דתחה"מ בקשה מהם, וזהו ענין ודרך חיים שלמעלה גם מבחי' נר מצוה, כי זהו נמשך ע"י מס"נ שעי"ז ממשיכים יחוד חו"ב הנק' חיים כנ"ל וההמשכה מבחי' מקו"ח הוא הכתר כמ"ש במ"א דמקור חיים גימט' אוא"ס עכ"ה) ואינון אמאי יהבי לה תקות חוט השני כו' והא מטא זימנא דסיהרא למישלט כו', י"ל כי המל' ג"כ נק' ארץ החיים כשמקבלת מז"א וכמ"ש בזהר הרקיע דמ"ב ע"ב ע"פ גמלתהו טוב כל ימי חייה כו' בגין דעץ החיים שדר לה חיים וכנ"ל בענין וזאת עשו כו' וחיו הגם דבחי' זאת היא מל' אך כשנמשך בה הוי"ו אזי ממנה נמשך החיים וע' בזהר דק"י ע"ב ע"פ ועשה טוב שכן ארץ ובפ' פנחס דרכ"ה ע"ב, וגם ענין אות אמת שייך במל' כמ"ש בלק"ת בביאור ע"פ אלה מסעי בפי' תתן אמת ליעקב, דיעקב היינו מל' ונמשך בה בחי' אמת ממו"ס, והיינו ע"י ז"א יאר ה' פניו אליך כו'.

י״ד ט״ו

ושם חברון האדם הגדול בענקים, וארז״ל ברבות בראשית פי״ד די״ז ב׳ זה אברהם למה קורא אותו גדול שהי׳ ראוי להבראות קודם אדה״ר וכ״ה ברבות פ׳ יתרו ר״פ כ״ח ובפ׳ אמור פכ״ט קרוב לס״פ קכ״ט ב׳ (שהוא ל׳ סע״ג) נשא פי״ג בפסוק המקריב ביום הראשון גבי ושפל רוח יתמוך כבוד זה אברהם כו׳ האדם הגדול בענקים שם זה גדול מן אדה״ר דרנ״א ג׳. בקהלת רבה צ״א ד׳ (שהוא י׳ ע״א) בפסוק את הכל עשה יפה בעתו. בשל״ה במס׳ פסחים תחלת דרוש רביעי דקע״א סע״א האדם הגדול בענקים, וזהו משארז״ל בהבראם באברהם, בו פ׳ לך לך רע״ז א׳ רע״ט א׳. בעמה״מ שער קרית ארבע ר״פ ס״ד פי׳ האדם הגדול בענקים הוא חכמה ח״א נק׳ קטן. ולפע״ד אדה״ר הוא חכמה כמש״ש במא״א אות א׳ סל״ב. אך אדם הגדול י״ל כתר כדמשמע בפ׳ משפטים דקכ״ב ע״א ור״פ הנ״ל דצ״ד סע״ב, א״נ בחי׳ אדם קדמון.

כ״ד ב׳

ויאמר יהושע אל כל ישראל כה אמר ד׳ אלקי ישראל בעבר הנהר ישבו אבותיכם מעולם. ירושלמי פרק ערבי פסחים הלכה ה׳ בענין מ״ש במשנה מתחיל בגנות ומסיים בשבח, רב אמר בתחלה צריך להתחיל בעבר הנהר ישבו אבותיכם, והיינו כמ״ש בת״י בענין בעבר הנהר בעבר פרת. והנה ארז״ל ע״פ והנהר הרביעי הוא פרת הוא דמעיקרא היינו ונהר יוצא מעדן פ״ט דבכורות דנ״ה ע״ב וע׳ מזה בסידור בד״ה ששת ימים תאכל מצות דרוש השני, ובגמ׳ שם יובל שמו. אך א״כ מהו הגנות, וצ״ל שהי׳ בעבר הנהר היינו שלא נמשך אחר נהר הנ״ל דקדושה כ״א בבחי׳ פרת דקליפה כי זלעו״ז עשה וכמ״ש במד״ר פ׳ בראשית פי״ו פרת זו אדום פרת שהפירה והצירה לבניו וכו׳, וא״כ זהו היפך ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן סדרים דאורייתא ונהר זה נמשך עד יסוד ז״א המשקה את הגן מ׳. ועבר הנהר הוא היפך מזה ודוגמת מ״ש בבלעם פתורה אשר על הנהר ות״א לפתור ארם דעל פרת, ובלק״ת מהאריז״ל שם פ׳ בלק בד״ה פתורה הוא נוק׳ דקליפה אשר על הנהר יסוד דדכורא דוגמת היתרת על הכבד כו׳ וכ״כ במק״מ פ׳ בלק דקצ״ג סע״א והוא מבואר בזהר שם מאי על הנהר ודאי הכי הוא דעל חד נהרא קיימי תדיר וע״ש בזוהר דר״ו ע״ב, וזהו מתחיל בגנות ומסיים בשבח ואקח את אביכם את אברהם, ע״ד מ״ש במד״ר ר״פ חוקת מי יתן טהור מטמא אברהם מתרח כו׳ לא אחד יחידו של עולם, וזשארז״ל ע״פ ובחדש השביעי באחד לחדש, באחד זה אברהם שנאמר אחד הי׳ אברהם יחזקאל ל״ג כ״ד, והיינו כי אברהם שהוא בחי׳ טהור מטמא נמשך זה מבחי׳ אחד האמת יחידו של עולם ולכן גם אברהם נק׳ אחד, ואברהם ממשיך בחי׳ אחד לחדש השביעי כו׳, וזהו מתחיל בגנות ומסיים בשבח כי יתרון האור נמשך מהחושך ע״ד מי יתן טהור מטמא כנ״ל ועמ״ש בתלים ע״פ על נהרות בבל שם ישבנו גם בכינו כו׳ ועמ״ש ע״פ

ימצאהו בארץ מדבר סעיף יו״ד דהיינו ענין בעבר הנהר ישבו כו׳ כענין עולם התהו כו׳ ע״ש ועמ״ש ע״פ לך לך מארצך.

ב) **ובזהר** פ׳ אמור דצ״ח ע״ב ודצ״ט ע״א הקדים פסוק זה לענין תקיעת שופר ופי׳ בעבר הנהר ישבו ואפיק לון מגו נהרא עילאה כל הנהר ההוא דאשתמודע, וא״כ מפרשו על ונהר יוצא מעדן בינה דאצי׳, ונק׳ יובל שמו כנ״ל ויובל היינו בחי׳ שופר, וזהו שנה היובל לר״ה לתקיעה כו׳ וכיון שהאבות נמשכו מבחי׳ נהר שהוא יובל א״כ הם התקיעות שתוקעי׳ בקרן היובל, תקיעה זהו אברהם תרועה זהו יצחק תקיעה שני׳ זהו יעקב, והיינו כי בד״ה בתחלה אסתלק ההוא שופר גדול שהוא בינה דלא ינקא לבנין שהם חג״ת, וכענין כ״ס י״ה, שאין מאיר בבחי׳ ו״ה בד״ה ראה אנכי נותן בלק״ת ר״פ ראה, וע״ד הנז׳ בזח״ג נשא דקל״ז סע״ב אלא בכל זמנא דעתיקא דעתקין כו׳ אתגלייא רחמין רברבין אשתכחו בכולא ובשעתא דלא אתגליי׳ כו׳ ע״ש ובבינה הוא התגלות עתיק ולכן כד אסתלק ההוא שופר גדול וכו׳ ועיין מזה בזהר פ׳ ויקרא דט״ו ע״ב ודי״ו ע״א, ולכן כיון שהאבות נמשכים וישבו בהנהר הנ״ל שהוא בחי׳ יובל ע״כ בהם ועל ידם דוקא נמשך המשכת השופר שהוא בינה להאיר לבני׳ כו׳ ע״כ חיבר הזהר פסוק בעבר הנהר ישבו אבותיכם לפסוק תקעו בחודש שופר כו׳.

ג) **עיין** בלק״ת פ׳ בחוקותי בד״ה אם בחוקותי דרוש הראשון פ״א פירוש בעבר הנהר למעלה גם מבחי׳ נהר היוצא מעדן שהוא בינה כו׳ ובהביאור שם פ״ד כי שרשם בחג״ת דא״א שלמעלה מחו״ב כו׳, ועיין שם בפ׳ אמור בהביאור ע״פ והניף הכהן אותם ושם פ״ה בענין והכשבים מה שהשי״ן קודם לבי״ת היינו חג״ת דא״א המתלבשים בחו״ב וידוע דהשין מורה על ג׳ האבות כמ״ש בזהר ויחי דף רכ״ד ע״א ובפ׳ ואתחנן דף רס״ב סע״ב. ואפ״ל דע״י מתחיל בגנות כמש״ל סעיף א׳ הפירוש בעבר הנהר ישבו דהיינו שתרח נמשך אחר נהרות בבל וכשנתעלה מזה אברהם בבחינת מי יתן טהור מטמא אזי נתעלה עד בעבר הנהר דקדושה ר״ל למעלה ממדריגת ונהר יוצא מעדן כו׳ שהעלאה זו נמשך ע״י בירור עבר הנהר ר״ל מה שלמטה ממדריגת הנהר דקדושה דהיינו נהרות בבל כו׳ כידוע הכלל דיתרון האור נמשך מן החושך ויתרון החכמה נמשך מן הסכלות כו׳ ולכן א״ש ענין ובחדש השביעי באחד, שע״י האבות מאיר אור השופר, כי השופר זהו בחי׳ ונהר יוצא מעדן יובל שמו כנ״ל וזהו ענין שופר בשופרות היובלים וע״י שהאבות שרשם בעבר הנהר היינו למעלה ממדריגת נהר זה, כי שרשם בחג״ת שבכת״ר, לכן בהם ועל ידם שהם מתלבשים בחו״ב עי״ז גורמי׳ שיומשך הנהר ובחי׳ שופר הנ״ל להאיר לבנן שהם חג״ת דאצילות וכענין מ״ש בסידור בד״ה ששת ימים תאכל מצות הנזכר לעיל בפי׳ הפסוק והניף ידו על הנהר והכהו לשבעה נחלים, ע״י ז״ת דע״י יומשך והניף ידו על הנהר כו׳, ועיין ברע״מ ס״פ בא דף מ״ב סע״ב פי׳ מה שנמשך הנהר דבינה להאיר בז׳ מדות דאצי׳ כו׳ כך ע״י ג׳ אבות ששרשם מחג״ת דא״א נמשך שופר בחי׳ יובל להאיר לחג״ת דאצי׳ כו׳.

כ"ד י"ט

אלקים קדושים הוא. בירושלמי פ"ט דברכות ה"א אלקים קדושים המה אין כתיב כאן אלא אלקים קדושים הוא כו' בכל מיני קדושות. דרכו בקדושה דבורו בקדושה וישובו בקדושה חשיפת זרועו בקדושה אלקים נורא ואדיר בקדושה, דרכו בקדושה אלקים בקדש דרכך תלים ע"ח, הלוכו בקדושה הליכות אלי מלכי בקדש, מושבו בקדושה אלקים ישב על כסא קדשו, דבורו בקדושה אלקים דבר בקדשו, חשיפת זרועו בקדושה חשף ה' את זרוע קדשו, נורא ואדיר בקדושה מי כמוכה נאדר בקדש רבות בראשית פ"ח. של"ה קס"א א' ענין להק מזה יובן דבורו בקדש, וע' ס"פ כ"ב שזהו ענין והייתם קדושים לאלקיכם. עמה"מ ש"ו ספ"ז שט"ז פ"ו.

ה׳ ב׳

בפרוע פרעות בישראל. א) כל העונה אישר בכל כחו קורעים לו גז״ד כו׳ בשבת פט״ז דקי״ט ע״ב. ובפי׳ בכל כחו, י״מ בכל כוונתו, וי״מ ע״ד כל עצמותי תאמרנה. ומהרש״א שם פי׳ דפי׳ כחו קאי על הקב״ה ע״ד צדיקים מוסיפים כח בגבורה של מעלה שנאמר ועתה יגדל נא כח. ועוד פי׳ כי הם כ״ח אותיות שיש בשם הקדוש של הוי׳ כנודע לי״ח ואלו כ״ח אותיות עם שם ס״ג הם גימט׳ אמן כו׳.

סדה״י י״א. ציוני בשלח. מערכת פרק א׳. תולע״י כ׳ ב׳. מג״ע אופן רי״ב. זהר תרומה ופנחס.

ב) **וענין** כ״ח אותיות מבואר בפרדס שער פרטי השמות פ״ד אשר שם הוי׳ במלואו הוא עשר אותיות ומילוי המילוי הוא כ״ח אותיות והם ג״כ ב׳ ידות, ומהם נמשך כ״ח עתים שבספר קהלת ומקורם הוא בינה הנק׳ כח, וזהו כח מעשיו הגיד לעמו מעשה הוא בבינה כמ״ש בזח״ג בהר ק״ח ב׳ ושם הכח והגיד ר״ל המשיך כו׳ וההמשכה בבינה מחכמה הנק׳ כח מה עכ״ד. ואפ״ל עוד כי ב׳ יד הנ״ל שהם כח הם יד הגדולה ויד החזקה והם מילוי המילוי של השם. אכן יש עוד יד רמה שהוא ת״ת שבו נמשך מהכתר שלמעלה מחו״ב. וי״ל שזהו עצם השם בן ד׳ אותיות עם מלואו עשר כי עצם השם בת״ת ועצם השם גדול יותר, וזה נרמז בפי׳ בכל כחו.

ג) **ולכן** עי״ז קורעים לו גז״ד כי ע״י המשכה מהכתר בת״ת מחבר חו״ג וממתיק הדין ומטה כלפי חסד כמ״ש באג״ה סי׳ י״ב ע״פ והי׳ מעשה הצדקה שלום כו׳ ועמשל״ק סעי׳ ח׳.

ד) **במערכת** פי״ד פי׳ יתגדל ויתקדש חו״ג שמי׳ רבא ת״ת כו׳ והחייט שם הביא מהזוהר מדרש רות דההמשכה מעלמא דאתי בינה כו׳ וע׳ בת״א ס״פ מקץ בביאור דמזוזה בימין בסופו פי׳ שמי׳ רבא בינה מפני שבה התגלות עתיק מל׳ דא״ס וע׳ זח״ב ס״ט ב׳ ר״פ יתרו גבי מלך אית לעילא דאיהו רזא דקדה״ק ובהרמ״ז שם ג״כ כנ״ל. והנה ענין גז״ד נמשך מז״ת הנק׳ ז״א ולכן יש גורסין גז״ד של שבעים שנה כי מז״ת שהם כלולים מיו״ד נמשך החיות שבעים שנה, ועמ״ש בלק״ת פ׳ צו בענין נערים פני זקנים ילבינו כו׳ וכשפוגם כו׳ וע״י המשכת בינה שבה התגלות עתיק עולם התענוג נתבטל הדין כו׳.

ה) **אאזמו״ר** נ״ע פי׳ במ״א שמי׳ רבא זהו ענין עד שלא נברא העולם הי׳ הוא ושמו בלבד מברך ל׳ בריכה והמשכה, והמשכה זו

מאירה בחכמה כי החכמה מאין תמצא, בחי' אין הוא ענין שמו שהי' כלול במהו"ע ית' וזהו פי' בכל כחו, כחו היינו כח מה שהוא חכמה שבנה"א וישים תמיד בהתבוננותו מחשבתו ושכלו בענין יהא שמי' רבא מברך, והיינו כי א"ת שמות אלא שמות שיש כמה שמות הנמשכים זמ"ז עד מל' דאצי' עתיק לבריאה נמצא שם העליון נעשה מקור החיות לבריאה ואח"כ מל' דבריאה שהוא בחי' שם של ע"ס דברי' נעשה עתיק ומקור החיות ליצירה כו' ועד"ז יש השתלשלות לאין קץ ולתבונתו אין מספר כו' ועמ"ש מזה בד"ה את שבתותי תשמרו, ונמשך מזה העלם והסתר ע"ד לא כשאני נכתב אני נקרא כו' אכן הבקשה שיהי' שמי' רבא מברך היינו המקור ושרש כל השרשים בחי' הי' הוא ושמו בלבד זה ענין שמו הגדול יהי' בחי' זו מאיר בגלוי גם למטה, ועי"ז קורעים לו גז"ד של ע' שנה ז' מדות הכלולים מיו"ד, ויש בחי' מדות הרעות ע' שרים. והנה ע"י גילוי חו"ב דוחה הרע מז' מדות כמ"ש ע"פ הללו י"ה כי שבה"כ הי' בז' המדות זמ"ל דתהו, משא"כ בחו"ב כו' וכש"כ ע"י גילוי שמו הגדול מקור החכמה אשר מאין תמצא כו' ומזה יומשך מה שלע"ל יהי' ושמו אחד שיהי' נקרא כמו שנכתב כו' לפי שיהי' הגילוי למטה כמו למעלה כו'.

ו) **להעיר** גבי חיה ע' קלין נגד ע' תיבין שבמזמור יענך ה' ביום צרה, ופי' בתולע"י בד"ה ואומר תהלה לדוד והטעם מפני שהמפתח של חיה לפנים מע' מדריגות ובכל קול וקול יורד המפתח מדריגה א' עכ"ל, ובזח"ג פ' אחרי ס"ז ב' ובאינון חבלים דצווחת בהון אתער' שבעים סנהדרין דלעילא עד דיתער קול דילה עד ה' ומיד קול ה' יחולל אילות עכ"ל. וא"כ פי' לפנים מע' מדריגות היינו מה שלפנים מע' סנהדרין והוא הקב"ה בעצמו שהרי בפי' וה' ארז"ל הוא ובית דינו ברבות ס"פ בא ס"פ י"ט וה' הולך לפניהם יומם אני ובית דיני וא"כ אפ"ל ע"ד שב"ד הגדול הי' של שבעים וא' וזה הא' הוא המופלא כו' כמ"כ כביכול בחי' אני הוא ענין מופלא והיינו כמו ע' זקנים לגבי משה הם בחי' ויאצל מן הרוח כו' ומשה הוא המופלא כו' כמ"כ למעלה ע' סנהדרין גדולה הם ז"ת דאצי' כל א' כלול מיו"ד, ובינה נק' מאציל שממנה נאצלו ז"ת כו', ולכן הלידה צ"ל נמשך מלפנים מע' בחי' הנ"ל אלא מבחי' פלא, וע"כ צווחת ע' קלין שעי"ז מגעת לבחי' אני כביכול, והיינו מ"ש דיתער קול דילה עד הוי' ומיד קול ה' יחולל אילות כו' כמ"כ זהו ענין העונה איש"ר בכל כחו קורעים לו גז"ד של ע' שנה שגז"ד של ע' שנה היינו נמשך מבחי' העדר תיקון הז' מדות, ומתעוררים הע' שרים, והדין נמשך מע' סנהדרין כנ"ל אבל ע"י שעונה איש"ר בכל כחו מגיע לפנים מן הסנהדרין לבחי' המאציל מקור האצי' ע' זקנים כו' ועי"ז קורעים לו גז"ד כו' ועיין מ"ש מכ"ז ע"פ יענך ה' ביום צרה.

ז) **ענין** בכל כחו י"ל ע"ד מ"ש בס"ח סי' תת"כ וז"ל כתיב ברכי נפשי את ה' וכל קרבי את שם קדשו כשיברך להקב"ה צריך לברך בקול רם כי בקול רם כל הקרביים מתנועעים ונמשכים אחר הקול עכ"ל.

והענין דאיתא בזח"א פ' בראשית דל"ב ע"ב א"ר יצחק אית קרומא במציעות מעוי דב"נ כו' והבדילה הפרוכת כו' והנה הקרבים הם למטה מהפרסא הנ"ל שה"ע מים תחתונים שמתחת לרקיע וצריך שיהי' ההעלאה מבחי' זו ג"כ והיינו ע"י וכל קרבי כו' וזהו עצמו ענין בכל כחו שעי"ז הקרבים מתנענעים ונמשכים אחר העני' והקול כו' ועמ"ש סד"ה משה ידבר בענין והאלקים יעננו בקול כו'.

ח) **בסדה"י** אחר ברכת ישתבח בפי' הקדיש כ' וז"ל יהא שמי' רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא באלו השבעה תיבות שהם עיקר העני' יש בהם כ"ח אותיות שהם נרמזות בפ' ראשון של תורה בראשית כו' הם שבעה תיבות וכ"ח אותיות והם כנגד יד ימין ויד שמאל שיש בהם כ"ח פרקים כו' העונה אמן בכל כחו כח ו' קורעין לו גז"ד של ע' שנה שהם ע' שרים שכיון שהוא מסכים יד ימין עם יד שמאל עם הוא"ו שהוא המכריע כולם מסכימים להטיב לו וכח הטומאה אין לו כח להרע שכשזה מתגדל ומתגבר זה נופל כו' ועתה יגדל נא כח ה' והוא כח מה כו' עכ"ל. ועמ"ש במ"א דכמ"כ פסוק ראשון דעשה"ד וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר הוא ג"כ ז' תיבות ובהם כ"ח אותיות, והיינו שע"י התורה דמחכמה נפקת כח מה ממשיכים הגדלת הכח במעשה בראשית, כי עשה"ד מכוונים נגד עשרה מאמרות עשרה הכף כו', ועמ"ש מזה בענין נט"י שנותנים מים על כ"ח פרקי היד, כי מים אין להם גוון והם מבחי' חכמה לכן עי"ז לא יהי' יניקת החיצונים מבחי' הידים כו' כי שממית בידים תתפש כו', ועד"ז ע"י שעונה אישר"מ בכל כחו קורעים לו גז"ד של ע' שנה מטעם הנ"ל ועמש"ל סעי' ד'.

ה' ד'

ה' בצאתך משעיר כו' ארץ רעשה כו'.

א) **בת"א** פ' בשלח בד"ה אבלוהו היום, פי' שההמשכה עליונה להיות אותיות התורה נק' ג"כ שעיר בחי' שערות, וכן פי' בד"ה תורה צוה ספ"א ענין וזרח משעיר, וע' בהביאור שם פ"א ורפ"ד וזהו השייכות וזרח משעיר כו' ואתא מרבבות קדש, ואתא אותיות כו'.

ב) **רבות** יתרו פכ"ט קמה"א ירד הקב"ה ליתן הדברות בסיני שלא יהי' העולם מתמוטט שנאמר ארץ רעשה כו' הרים נזלו כו'.

ג) **במדבר** רבה פ"א דרמ"ט ע"א בשלשה דברים ניתנה התורה באש ובמים ובמדבר כו', ובמים מנין שנאמר גם שמים נטפו גם עבים נטפו מים, ועמ"ש מענין שניתנה התורה באש ומים שהם רצוא ושוב בד"ה וכל העם רואים את הקולות.

ד) **בשה״ש** רבה בפסוק כמגדל דוד כ״ג ד׳ מה שגדל אתכם דוד, ארץ רעשה כו׳ שאין ת״ל זה סיני כו׳ (אלא אלו ישראל, מ״כ), ואפ״ל עוד דהגדולה מה שמסיים ה׳ אלקי ישראל.

ה) **שם** ס״פ אני ישנה כט״א שראשי נמלא טל ע״ש ארץ רעשה אף שמים נטפו, קוצותיו רסיסי לילה ע״ש גם עבים נטפו מים עכ״ל, וכן פרש״י בשופטים גם שמים נטפו טל של תחי׳ כו׳ עכ״ל. וכמ״ש ויתן לך אלקים מטל השמים.

ו) **בקהלת** רבה בסופו קי״ב א׳ ע״פ בעצלתים ימך המקרה ע״י שנתעצלו ישראל מלחנות במחלוקת בהר סיני ימך המקרה כתיב ויט שמים וירד ובשפלות ידים ידלוף הבית ע״י שנשתפלו ישראל מלחנות במחלוקת על הר סיני ידלוף הבית גם עבים נטפו מים עכ״ל.

ז) **עיין** ת״י מפרש כשעושים תשובה ותייבין לאורייתא, עפ״ז י״ל שאז הוא בצאתך משעיר שע״י הקול יעקב אין ידי עשו שולטות והיינו בצאתך משעיר ע״ד מה שת״י בפסוק בקרבך קדוש ולא אבוא בעיר ולא אחליף ירושלים בקרתא אחריתא. ועוי״ל ע״ד עבודה בצאתך משעיר ע״ד מ״ש ותקח רבקה את בגדי עשו בנה הגדול ותלבש את יעקב שע״י המצות עושים לבושים מבחי׳ מה שנפל בשבה״כ מעולם התהו בבחי׳ שעיר וה״ס כתנות עור משכא דחויא ק״נ שמבררים שיוכלל בקדושה, לכן עד״ז במ״ת הוא בצאתך משעיר (וכמ״ש מזה בת״א בד״ה בשלח פרעה ובמ״א בפי׳ והייתם לי סגולה מכל העמים), וגם השערות עליונים נעשים מהבירורים שמתבררים דשם ב״ן ועולים באור חוזר וממנו צומחים השערות כמ״ש בבה״ז פ׳ נשא סד״ה בחללא דגלגלתא וכן עכשיו שמברכין נותן התורה שבכל יום נותן התורה צ״ל תחילה בחי׳ בצאתך משעיר והוא ע״י התפלה שהוא בחי׳ בירור נה״ב ששרשה משם ב״ן, וכמ״ש בת״א פ׳ בשלח שם בדרוש הנז״ל סעי׳ א׳ בד״ה אך הנה גם המלאכים כו׳.

ח) **זח״ג** פ׳ אמור דף צ״א סע״א וע״ב פ׳ בלק דקצ״ב סע״א וע״ב איך שלא רצו בני שעיר לקבל התורה ועי״ז נמשך שיבורר בחי׳ שעיר ע״י נש״י כו׳ ונת׳ ע״פ ואלה תולדות יצחק שזהו ענין ואלה מוסיף כו׳, שם דקצ״ג סע״א ענין ארץ רעשה וענין ארץ יראה ושקטה.

ט) **תד״א** ר״פ כ״ד מפרש בצאתך משעיר על שזלזלו בכתרו של מלך ומצאו המלך מונח באשפה דהיינו שבטלו ברית מילה, ולכן א״ש שעי״ז ארץ רעשה כי אם לא בריתי יומם ולילה כו׳, והתד״א הובא בילקוט ל״ד סע״ד ס״פ תולדות.

י) **ילקוט** פ׳ יתרו בפסוק אנכי, ד״פ ע״ד רמז רפ״ו, כשעמד המקום ואמר אנכי ה׳ ארץ חלה שנאמר ה׳ בצאתך משעיר, אנכי הוא כתר וא״כ בצאתך משעיר הם שערות דא״א ע״ד במ״ת נדמה להם כזקן.

יא) **שם** דפ"ג ע"ב רמז שי"ן בד"ה וכל העם רואים ריה"ו ב"ר עלאי אומר לפי שהיו ישראל משולהבים מחמת האש שלמעלה אמר הקב"ה לענני כבוד הזילו טל של חיים על בני שנאמר ה' בצאתך משעיר וגו' ואומר גשם נדבות תניף.

ה' יו"ד

רוכבי אתונות צחורות יושבי על מדין והולכי על דרך שיחו. פ"ה דעירובין דנ"ד ע"ב תנא דבי רב ענן מאי דכתיב רוכבי כו' רוכבי אתונות אלו ת"ח שמהלכין מעיר לעיר וממדינה למדינה ללמוד תורה (ואינו מובן מהו רוכבי אתונות דוקא, ע"כ אפ"ל דפי' אתונות ג"כ מלשון אתנים כי איתנים אותיות תנאים ועז"נ והאתנים מוסדי ארץ שהם מיסדים תושבע"פ הנק' ארץ והיינו כמ"ש משכיל לאיתן ע"ד משכיל על דבר ימצא טוב, מכל מלמדי השכלתי וזהו ענין ליבון הלכתא כמ"ש בת"א בד"ה ואלה שמות וע"פ שיר השירים וזהו ענין צחורות שעושין אותה כצהריים כו' וע' בפרדס ערך איתן וערך איתנים ובערך אמוראים ובערך תנאים, ובמא"א אות א' סס"ז ענין איתן ושם סעי' קל"ח פי' איתן נוק' דקליפה ואפ"ל שע"י עסק תורתם בעול תורה מכניעים אותה וזהו ג"כ פי' רוכבי אתונות. גם י"ל פי' רוכבי אתונות ע"ד מ"ש ע"פ ולאביו שלח כזאת עשרה חמורים נושאים מטוב מצרים כו' ע"ש) צחורות שעושין אותה כצהריים (דהיינו כי תושבע"פ נק' שחורה אני והם ממשיכים בה ליבון הלכתא בת"א פ' שמות בד"ה קול דודי ועד"ז נא' ואפלתך כצהרים בישעי' סי' נ"ח יו"ד. וזהו צהר תעשה לתיבה דהיינו לתיבות התפלה והתורה כו' וזהו עוסק בתורה לשמה לשם התורה עצמה להמשיך בה גילוי אור א"ס. והנה ביחזקאל סי' כ"ז י"ח וצמר צחר פרש"י צמר לבן כמו רוכבי אתונות צחורות וכן משמע בת"י שם וכ"כ המצ"צ וא"כ פי' צחורות שממשיכים בעסק תורתם מבחי' ושער רישי' כעמר נקא וזהו נמשך ע"י סלסלה ותרוממך כמ"ש במ"א ע"פ כי ביום הזה יכפר כו') יושבי על מדין שדנין דין אמת לאמתו (עמ"ש ע"פ אתה תדין את ביתי בת"א ס"פ וישב ומ"ש ע"פ ועוז מלך במשפט אהב בד"ה ואלה המשפטים ופי' אמת לאמתו אמת היינו חכמה ואמת לאמתו זהו ח"ס כו' וכמ"ש בענין תתן אמת ליעקב חותמו של הקב"ה אמת) והולכי אלו בעלי מקרא (עמ"ש בפי' ונתתי לך מהלכים) על דרך אלו בעלי משנה (עמ"ש ע"פ כי ישרים דרכי ה' בבהי"ז פ' וישלח, לפי"ז יש לפרש הפסוק אם בדרכי תלך היינו אם בדרכי שהוא המשנה תלך ותמשיך בה המקרא שה"ע יחוד תושב"כ ותושבע"פ) שיחו אלו בעלי תלמוד שכל שיחתן דברי תורה ע"ד ועליהו לא יבול כו' ושרש בחי' זו ע"י המשכה מבחי' כתר ששם אפי' הנובלות הם קדושה עצומה שזהו ענין י"ג ת"ד.

מחצצים ת"י לסטין ע' במתורגמן ערך לסטא וא"כ הוא כמ"ש רש"י בשם מנחם לשון ויצא חצץ כולו דהיינו גדוד, או י"ל ת"י מפרש

מחצצים לשון חצים שכן הלסטים הם בעלי חצים. ומ״ש בת״י ומתובת מוכסין י״ל ג״כ קאי על הלסטים כי במתורגמן ערך כס אל באפך תוכיחני תלים ו׳ לא ברוגזך תכסין יתי.

והנה מחוטב עציך עד שואב מימיך זהו מדריגה אחרונה שבישראל בחי׳ העשירית ע׳ זח״ב פ״ב א׳ ועמ״ש בד״ה אתם נצבים שברה״ה מתעלים כולם לפני ה׳ כי בקדושה הרגל הוא ראש כו׳ מבלי אשר ימצא כו׳ מראש ועד סוף ועמ״ש ע״פ שש מאות אלף רגלי העם אשר אנכי בקרבו כו׳, ויש לפרש שואב מימיך הם בעלי עסקים המפרנסים ת״ח תמכין דאורייתא והם בחי׳ הודאה כי יודוך ה׳ כל מעשיך אבל וחסידיך יברכוכה וזהו איהי בהוד אמונה והם מתייראים מן המחצצים ע״ד ויגע בכף ירכו בבחי׳ נו״ה וע״ד ויזנב בך כל הנחשלים אחריך אחריך דוקא, אך הנה נתב״ס כנודע מדרוש הוד שבהוד שבע״י לא שייך רק הודאה כו׳ מודים אנחנו לך כו׳ יהודה אתה יודוך אחיך כו׳ לכן בגילוי סוכ״ע אזי מקול מחצצים בין משאבים שם יתנו כו׳ והוא ע״ד מ״ש הבחיי פ׳ בראשית בענין את התנינים הגדולים הם ד׳ מחנות שכינה מלשון שם יתנו כו׳ כי יש תנינים דקליפה ס״מ ולילית הנק׳ לויתן נחש בריח ולויתן נחש עקלתון, ולע״ל נאמ׳ ביום ההוא יפקוד ה׳ בחרבו הקשה כו׳ על לויתן נחש כו׳ ועי״ז יתנו צדקות ה׳ היינו שיוברר מבחי׳ זו בקדושה כי ושננתם ותתנינון כו׳ ת״ח נוקם ונוטר כנחש כו׳, ויש להעיר מזה לענין שמחת בית השואבה ושאבתם מים כי הוא ית׳ נק׳ מקור מים חיים והתו׳ נק׳ ותמלא כדה כ״ד ספרין דאורייתא הם רק כ״ד מים החכמה כי נובלות חכ׳ שלמעלה תורה ע׳ בד״ה תורה צוה ובהביאור, וא״כ ושאבתם מים להמשיך האור בתורה ממקור מ״ח מעצמיות חכמה עילאה או מבחי׳ אלפיים שנה שקדמה תורה כו׳ בד״ה השמים כסאי, אך כדי להמשיך ממקור מ״ח זהו רק ע״י הודאה כנ״ל וזהו לרוקע הארץ על המים שע״י ונפשי כעפר לכל תהי׳ יוכל להגיע לשאוב מהמקור כמו על דרך משל שהעפר מקור המעיין כך ארץ קדמה, וזהו ושאבתם דוקא מבחי׳ שואב מימיך יוכל להמשיך ג״כ כמוך ואדרבה שכל טוב לכל עושיהם דוקא. וזהו אם אני כאן הכל כאן כי הלל ניצוץ משה עניו מכל האדם ממש עד שנעשה שכן לעפר, לכן אמר אם אני כאן שיוכל לשאוב ממקור מים חיים כ״ש שהכל כאן, ואפי׳ שואב מימיך ממש יוכל במכש״כ להיות ושאבתם מים, והדרך לבא לענוה הנ״ל עיין בד״ה מה טובו גבי והתשובה השלישית וסביביו נשערה מאד כו׳ לכן יוכל להיות במחשבתו פחות ושפל באמת מכל האדם כו׳. ויש להעיר עוד לכ״ז מענין מ״ש גבי רבקה ותשאב כו׳ בנות אנשי העיר יוצאות לשאוב, ובזח״א וישב קפ״א פירשו על תח״ה ועמ״ש מענין מקול מחצצים סד״ה וישב יעקב. ז

ה׳ י״א

מקול מחצצים בין משאבים שם יתנו צדקות הוי׳ צדקות פרזונו בישראל.

א) **כתב** הכלי יקר עיין רש"י ז"ל והרד"ק והרלב"ג ומהרי"א ז"ל פירשו מם מקול מחצצים מם התמורה כמו שפירש האפוד והכי קאמר תמורת הקול שהיו נותנים המחצצים מורי החצים לאנשי ישראל היוצאים לשאוב מים, תמורת אותו הקול יבא קול שבח והודאה ששם יתנו צדקות הוי' שעשה צדקה שחזרו הפרזות והכפרים לישובן כי עתה ירדו לשערים אותם הפרזות ירדו עם ה' לשכון שם, או יהיה אז ירדו לשערים עם ה' שילכו אורחותיהם מעיר לעיר או משער לשער מה שאמר לשערים עכ"ל הכלי יקר. ופירוש שני הביא בשם תד"א ח"א פרק יוד דפירש מקול מחצצים הם קול העוסקים בתורה שאומרים על טמא טמא ועל טהור טהור הלכות שבת חגיגות ומעילות ודיני חציצה בין משאבים שלומדים ושואבים דברי תורה שם יתנו כו'. ודורש מקול מחצצים לשון חציצה, שעושים חציצה בין טמא לטהור ז"ש ראשונה מקול מחצצים שאומרים על טמא טמא ועל טהור טהור ואח"כ אמר הלכות שבת שצריך מחיצות להתיר המבוי, וזהו מחצצים לשון מחיצות שצריך האדם לחוצץ בין קדש לחולין שלא למעול כו' ואח"כ אמר דיני חציצה באדם פשוט לענין טבילה ודרש בין משאבים מלשון בינה שלומדים ומבינים ואח"כ שואבים לאחרים דברי תורה עכ"ל (וכן עד"ז הביא מאמר הזהר פ' בראשית דל"ב ע"א) לפ"ז מם מקול מחצצים אינו מם התמורה אלא אדרבה מקול מחצצים ר"ל על ידי קול מחצצים נמשך שיתנו צדקות הוי'.

ב) **ואדמו"ר** ז"ל (בדרוש צדקת פרזונו דתקס"ט) פי' פרזונו מלשון ערי הפרזי שבלי חומה מקפת וכמ"ש פרזות תשב ירושלים מרוב אדם ובהמה כו' (בזכרי' סי' ב' ח') ופרש"י שלא יהא לה קצב ושיעור כו' ותגדל מיום אל יום כו', וכ"כ במצ"ד וכאילו לא יכילם מקום וגדר (הג"ה ואפ"ל מפני אשר ירושמ"ט שהיא מ' עולם הדיבור תהי' כמו ירושמ"ע בינה מחשבה עילאה ששם נביעות האותיות והבתים תמיד ואין שם שייך חומה ותחום כי בבינה התגלות עתיק עכ"ה) ולמעלה הוא ענין אור הבלתי מוגבל בכלים כי הכלים מגבילים את האור אבל האור שאינו מתיישב בכלי ואין לו דבר המגביל אותו (הג"ה וכמו האור המקיף סוכ"ע ולע"ל שיומשך סוכ"ע בגילוי זהו פרזות תשב עכ"ה) זהו ענין פרזות שאין לו חומה המגביל אותו והיינו כמו אורות דתהו שהן בחי' אורות הבלתי מוגבלים בכלים וזהו עיקר ההפרש בין בחי' התהו לבחי' התיקון שבחי' אורות דתהו הן למעלה מההתלבשות בכלים ובבחי' התיקון האורות מתלבשים בכלים דוקא והיינו מפני שהאורות דתהו הן גבוהים ועליונים יותר ע"כ לא יכול הכלי לסבול את האור (הג"ה זעמ"ש בת"א ע"פ ויהי בשלח פרעה בענין וימנע מרשעים אורם משמע שערך התיקון לגבי התהו כמו חכמה לגבי כתר הנק' ארך אפים כו' ע"ש, ועוד כי בע"ח שמ"א פ"ג ביאר כי תהו זהו ההיולי שורש הד' יסודות ארמ"ע ואמר כי ד' יסודות הם חו"ב תו"מ וההיולי הכוללם זהו כתר שהוא מקור ושרש לחו"ב ותו"מ, נמצא לפי"ז שייך בחי' תהו לבחי' כתר וגם יובן מעלת ריבוי האור מערך אור שנברא

ביום ראשון שהיה אדם מביט בו מסוף העולם ועד סופו משא"כ באור השמש לפי שאור השמש הוא מיעוט האור לגבי אור שנברא ביום הראשון עכ"ה), ונש"י הם מעולם התיקון אתם קרוים אדם שם מ"ה, ופי' פרזונו בישראל היינו שיומשכו אורות דתהו שבלי גבול הנק' פרזונו ויאירו בישראל שהוא פנימי' הכלים דתיקון וצדקת פרזונו היינו שזהו נמשך ע"י הצדקה וכמ"ש וצדקה תרומם גוי אלו ישראל (ועמ"ש מזה בת"א ר"פ בראשית בד"ה השמים כסאי גבי והארץ הדום רגלי) ורוממות זו היינו שיאירו בהם האור שבלי גבול כו', ויובן זה עוד ע"ד המבואר בת"א בד"ה ויהי בשלח פרעה דר"ל שפרעה היה משלח פארות וענפים ועושה פרי למעלה את העם דהיינו שע"י שעבוד מצרים בירורו הניצוצים שנפלו בשבה"כ מעולם התהו וע"י נמשך אורות דתהו שבלי גבול להאיר בנש"י, וזהו עצמו ענין צדקת פרזונו בישראל כו', ולפי"ז אפשר לפרש ג"כ מקול מחצצים כפי שני הפירושים לפירוש האחד תמורת קול מחצצים כו' זהו ע"ד בשלח פרעה.

ג) **וגם** כי פרעה הקריב וארז"ל שהקריב את לבם של ישראל לאביהם שבשמים זהו מקול מחצצים שמזה אדרבה נמשך שם יתנו צדקת פרזונו. ולפי' השני מקול מחצצים קאי על עסק התורה היינו כי בחכמה אתבדירו והיינו שזה יהי' בירור הניצוצות שנפלו בשבה"כ כדי שעי"ז יומשכו האורות דתהו בירור זה הכל הוא ע"י התורה, והנה בת"א שם פי' ארוכה מארץ מדה שהתורה יש לה מדה שהיא מבחי' חכמה קו המדה וע"י הבירור שמבררת ניצוצי דתהו ע"י מעשה המצות נמשך בחי' פרזונו בישראל מה שלמעלה מהמדה וזהו מעשה גדול בלי גבול כי ע"י מעשה עיקר הבירור כו' ואעפי"כ תלמוד גדול שמביא לידי מעשה שהבירור הוא ע"י התורה כו', ובמדרש פ' בראשית פ"י משמע התורה אין לה מדה והיינו גילוי פנימיות התורה ובחי' זו יומשך אחר הבירור דתהו כמ"ש בביאור ע"פ כי על כל כבוד חופה.

ג) **עוי"ל** לענין פרזות תשב ולענין פרזונו בישראל דהנה חומת אותיות חותם ומבואר בת"א פ' בראשית בד"ה ענין הברכות אשר מטבע קצר שהוא עלמא דאתכסיא פותח בברוך ואינו חותם בברוך לפי ששם אין שטן ואין פגע רע ע"כ א"צ חותם, משא"כ מטבע ארוך עלמא דאתגלייא צריך חותם כדי שלא ינקו מעיקר השפע כ"א מהמותרות כו', והנה עלמא דאתכסיא זהו עולם האצילות בכלל ועלמא דאתגליא שורש בי"ע ועולם הפירוד כו', ולע"ל שיתעלו בי"ע ג"כ להיות כמו אצי' ע"כ פרזות תשב ירושלים וא"צ חותם שהוא חומה רק ואני אהיה לה חומת אש ע"ד הפרסא

בשולי הגליון:

מחצצים ויחץ את העם, יחץ דמצה, מחצית השקל, חציו לכם, חצות לילה, בחצי הלילה, מ"מ חומת אש שיכולה להתרחב כשתתגדל העיר ע"ד ארץ הצבי שעורו מתגדל לפי בשרו ולכן ארז"ל עתידה ירושלים שתתפשט על כל א"י.

שבאצי׳ בין כתר לחו״ב ובין אימא לז״א שנק׳ ג״כ מי ברא אלה אבל אינן מסתירים להיות הבריאה יש ונפרד אלא ע״ד שהחכמה דאצי׳ נק׳ בריאה יש מאין כמ״ש והחכמה מאין תמצא כו׳ כמ״ש (בד״ה את שבתותי תשמרו שבלק״ת) בפי׳ בורא קדושים כו׳, וזהו ג״כ ענין צדקת פרזונו בישראל שלא יצטרכו לחומת וחותם וכו׳, וע״ד שנתבאר ע״פ המאמר הזהר ר״פ ויצא ע״פ קומה ה׳ למנוחתיך ענין המנוחה אשר מחמת המשכת גילוי אור א״ס בתוספת וריבוי אור ממילא מתבטלים החיצונים וכביטול הנר בפני האבוקה כו׳, וזהו ענין וישבתם לבטח והיינו ע״י ונתתי שלום בארץ השלום זהו תוספת וריבוי אור מסוכ״ע בממכ״ע שלום בפשמ״ע ומזה ממילא נמשך השלום בפשמ״ט שיהיו בטלים לגבי הקדושה כו׳ ושרש המשכה זו הוא מהכתר שמשם ההשקט והמנוחה וכמו שבת נק׳ יום מנוחה שבו התגלות ע״ק הנק׳ מו״ס דשקיט ושכיך כו׳, ועז״נ ירושלים נוה שאנן כו׳ (זח״ג נשא דקל״ז) ולכן פרזות תשב. וא״כ יש לקשר ב׳ הפירושים דהא דפרזות תשב וא״צ לחומה שזהו ענין המנוחה הרי זהו נמשך מפני תוספת וריבוי האור מאוא״ס ב״ה, וזהו ענין פרזונו בישראל שהוא המשכת האור דתהו שלמעלה מהכלים המגבילים זהו עצמו ענין ריבוי ותוספת האור ולכן ע״י פרזונו בישראל עי״ז פרזות תשב ירושלים. ואפ״ל פי׳ מרוב אדם היינו ע״י גילוי והמשכה מאדם עילאה אבא וא״א וע״ד מרוב אונים וכן מרוב בהמה בחי׳ בהמה רבה כו׳.

ד) **ובגמרא** רפ״ח דפסחים דרשו פרזונו לשון פזורנו. והנה ענין יש מפזר הפיזור זהו כשנותן ברוח נדיבה ואינו מדקדק כמ״ש פזר נתן לאביונים והענין י״ל ע״ד דאית חסד ואית חסד היינו יש חסד דז״א ויש ורב חסד דא״א כמ״ש באג״ה סי׳ יו״ד ע״פ חסדי ה׳ כי לא תמנו וכן בעבודה יש מדות הנמשכים ע״פ השכל וההתבוננות ויש מדות שלמעלה מהשכל בחי׳ בכל מאדך בלי גבול ועד״ז נק׳ אברהם נדיב, וזהו בת נדיב היינו ע״ש שהתנדב בגופו ונפשו ומאודו לאהבת ה׳ ולמס״נ כו׳ והנה י״ג מדה״ר הן הן מדות הוויתור בלי דין כו׳, וזהו במה הארכת ימים וותרן בממוני הייתי שעי״ז ממשיך מא״א ונק׳ הארכת ימים כו׳, וזהו המאריך באחד מאריכין לו ימיו. ובת״א ע״פ בשלח פרעה ענין ורב חסד הוא בחי׳ שלמעלה מהצמצום שע״פ החכמה והחשבון כו׳ וזהו ג״כ פזורנו בישראל ישראל היינו ז״א שיומשך בו מדות דא״א שמשם נמשך הפזור להיות פיזר נתן לאביונים גו״ה כו׳, וע״ד ומתנות לאביונים כו׳ והיינו שיומשך הברכה בקו המדה מבחי׳ שהוא בעצם למעלה מהמדה (וכמ״ש בת״א סד״ה ראה ריח בני בענין ברכת יצחק ליעקב ובלק״ת פ׳ נשא בביאור כה תברכו גבי ישא ה׳ פניו אליך) כו׳ ובעבודה פרזונו בישראל בחי׳ בכל מאדך כו׳ שנמשך מטורי חשוכא כו׳, ועמ״ש במ״א בפירוש גשם נדבות תניף כי הגשם והמטר זהו המשכת מ״ד ע״י אתעדל״ת ויבא כגשם לנו לכן בא ע״י רעמים וברקים, אך גשם נדבות זהו כשנמשך מהכתר ולכן ת״י טלא דתחיותא ומטרין דרעוא שהטל הוא אתעדל״ע שלמעלה מאתעדל״ת ועד״ז ענין גשם נדבות ששרש המשכת המ״ד בא ונמשך מלמעלה מעלה כו׳ ע״כ נק׳ נדבות שמתנדב מעצמו ברוח נדיבה

כו׳ יותר מהמגיע, וכענין מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה כו׳ וכ״ז הוא ענין פרזונו בישראל, ואי׳ בפרדס שער הטעמים פ״ב בענין פיזר גדול ובמא״א פ׳ נ״ז ובזח״א דל״ב סע״א דאיהו מפזר והוא ע״ד ויוסף הוא המשביר כו׳ וענין יוסף הוא תוספת וריבוי האור כמ״ש במ״א ע״פ בן פורת יוסף כו׳, ובזה א״ש ענין צדקת פרזונו שזהו נמשך ע״י הצדקה ע״י שמרחם על העני להיות פזר נתן לאביונים כמ״כ מעורר מלמע׳ גילוי י״ג מדה״ר הנמשכים מהכתר (וכמ״ש בת״א פ׳ מקץ בביאור ע״פ כי אתה נרי בענין והוי׳ יגיה חשכי) והנה כפשוטו ענין שפזרן לארבע רוחות שעי״ז מבררים שבה״כ דתהו שנפלו הניצוצים לכל העולם ע״י בירור זה יבא בחי׳ פרזות תשב וגילוי אורות דתהו (ועמ״ש מזה ע״פ כי כארבע רוחות השמים פרשתי אתכם בזכרי׳ סי׳ ב׳ יו״ד).

ד) * בדרוש והנצח זו ירושלים פי׳ אדמו״ר נ״ע ענין פרזונו ע״ד החותם ביוהכ״פ שלפי שמצד עצמיות אור א״ס קמי׳ כחשיכה כאורה לכן צ״ל חותם שלא יומשך השפע רק בקדושה והחותם שרשו מה״ג דעתיק, וזהו ענין חותם בברוך ולמטה החותם אותיות התורה שהן אני חומה שלא יינקו החיצונים והאותיות הם אבנים אותיות חומת חותם כו׳, וזה החומה נצרך עכשיו אבל לע״ל שיבוער רוח הטומאה וכתיב ביום ההוא יהי׳ שבחי׳ ו״ה יהי׳ כמו י״ה ע״כ אין צריך לחותם כי שם אין שייך יניקת החיצונים כו׳, וענין פזורנו גילוי האוצרות סתימא דכל סתימין כו׳ ושם נתבאר דעד״ז ביוהכ״פ והושענא רבה חותם ובשמע״צ נמשך מבחי׳ שלמעלה מהחותם אלא ע״ד חומת אש וקורין פ׳ בראשית ברית אש.

ה) **ובענין** מקול מחצצים י״ל שמחלקים הטוב מהרע ומבררים ק״נ (ועמ״ש בדרוש חמשה קנינים קנה הקב״ה בעולמו תורה קנין אחד, ועמ״ש בזה בענין מפרסת פרסה שתי פרסות שזה מורה ג״כ על חילוק הטוב מהרע) ולא כמו בג״ק שהטוב אסור וקשור בהרע שא״א להפרידו כו׳ ובירור זה ע״י התורה שאומרים על טמא טמא ועל טהור טהור כו׳ וכמ״ש ע״פ ויצום אל פרעה כו׳, ועמ״ש בד״ה מזמור לתודה בפירוש הריעו לה׳ כל הארץ ר״ת הלכה, עוי״ל פי׳ מחצצים ע״ד אתא חסד ופריש גוזין ענין הנסירה שלא יהא כותל אחד לשתיהן כי כותל אחד זהו מפני מיעוט האור ביותר שלכן אין ניכר הפרש בין המשפיע ובין המקבל אלא ע״י תוספות האור נעשה הפרש וזהו ענין מקול מחצצים כו׳.

ו) **בזח״א** (בראשית דל״ב ע״א) פתח ואמר מקול מחצצים בין משאבים כו׳ מקול מחצצים דא קול יעקב מחצצים כד״א איש הבינים (בש״א סי׳ י״ז ה׳) פי׳ קול יעקב היינו תפארת שהוא הממשיך מהבינה במ׳ כמבואר בזהר בראשית ד״נ ע״ב יעו״ש, ומש״ש וקול דיעקב דאיהו אורייתא אחיד בתרי נוקבי עיין בזח״ב ר״פ וארא דכ״ב א׳ בפירוש עד תאות גבעות

ד) : נכפל.

עולם ובפ׳ תרומה דקכ״ו ע״ב ע״פ מי זאת כו׳ ועיין מענין קול יעקב בת״א סד״ה וישב יעקב, ומ״ש כד״א איש הבינים היינו כי פי׳ איש הבינים ע״ש שמחמת כחו עמד בין שתי המחנות היינו בין מחנה ישראל ובין מחנה פלשתים יעו״ש בפרש״י ומ״צ, וכך הת״ת עומד בין חו״ג, שהחו״ג הם ב׳ הפכיים והוא מחברן יחד ע״י כחו ר״ל ע״י שבו מאיר הארת הכתר כו׳, ועד״ז פי׳ בזהר ס״פ וישלח דקע״ז ע״ב ענין ישורון בגין דנטיל שורה להאי סיטרא ולהאי סיטרא ובגין אינון תרין שורין אקרי ישורון ודא איהו ישראל, והכוונה ב׳ שורין היינו ג״כ חו״ג או חח״ן קו ימין בג״ה קו שמאל ודת״י קו האמצעי, והנה בגמ׳ (רפ״ח דסוטה דמ״ב ב׳) פירשו איש הבינים שמבונה מכל מום וגם לשון בינוני וכן י״ל בתפארת שמקבל מהבינה כנ״ל בזהר בראשית ד״ב ע״ב, גם לשון בינוני כי קו האמצעי נק׳ בינוני כנודע מענין חד אריך וחד קציר וחד בינוני בת״א פ׳ וירא סד״ה פתח אליהו, ואפ״ל לפ״ז מחצצים הם חו״ב שהם תרין ריעין דלא מתפרשין והם מקור חו״ג, והם ג״כ קו המדה לחלוק כל דבר במדה כו׳ ולכן נקראים חוקקי ישראל בזהר ס״פ ויקרא דכ״ו א׳ ובמא״א ח׳ נ״ב ועי״ש ח׳ פ״ו בענין חצות לילה ובאות מ״ם נ״א בענין מחצית השקל. והנה מבמ״א ענין עמל תורה ועמל שיחה עמל שיחה להמשיך עשרה מאמרות ועמל תורה חכמה עילאה להבדיל בין הטהור לטמא והבדלה זו ע״י הפרסא המפסיק בין הקדושה ובין ק״נ שמה שיוצא דרך הפרסא זהו הפסולת כמו זיעתן של חיות כו׳, וזהו אם אין דיעה הבדלה מנין, ועמ״ש ע״פ המדרש פ׳ שמיני פי״ג ע״פ זאת החיה אשר תאכלו משל לרופא שנכנס לבקר שני חולים אחד לחיים כו׳ ע״ש, והענין עפמ״ש ראה נתתי לפניך את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע ובחרת בחיים כו׳ דלכאורה תמוה מי הוא אשר לא יבחר בחיים, אך הפירוש דחיים זה חיים אמיתיים ע״ד והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים ומות נק׳ הגשמיות שהוא כלה ונפסד (ועמ״ש מזה בד״ה האזינו השמים דרוש הראשון פרק) ושרש הבדל זה נמשך מהפרסא המפסקת כמארז״ל ע״פ מחצתי ואני ארפא המחיצה שעשיתי בין העליונים ובין התחתונים שהעליונים חיים כו׳, נמצא זה שהתחתונים מתים נמשך מצד המחיצה והפרסא כו׳ ושרש כל דברים האסורים נמשך מלמטה מהפרסא ושורש דברים הטהורים נמשך מלמעלה מהפרסא, ולכן החולה אשר לחיים נאמר לו זאת החיה אשר תאכלו כו׳, וזהו מקול מחצצים שעושין מחיצה והבדל להבדיל בין טמא לטהור כדי להיות ובחרת בחיים כו׳ וכן דורש בתד״א מחצצים ג״כ לשון מחיצה כמ״ש לעיל סעי׳ א׳, ועי״ז יזכו לבחי׳ ואני ארפא המחיצה שיהיו חיים בתחה״מ חיים נצחיים כו׳. בין משאבים פי׳ בזהר שם דאיהו יתיב בין אינון דשאבין מיא מלעילא הם חו״ג, ופי׳ דשאבין מיא כי הנה מבואר בזהר בראשית די״ח ע״א בפי׳ יקוו המים באורח קו למהוי באורח מישור ור״ל כי התיקון הוא שיומשכו בבחי׳ קווין חח״ב קו ימין כו׳ נמצא ע״י שהם בבחי׳ קוין יש התחברות לחו״ג עם חו״ב שיהיו הג״ר כח״ב מאירים בחג״ת ולא יהיו המדות נפרדים בפ״ע שאז נק׳ אין השם שלום דהיינו שאין י״ה מאירים בו״ה כמ״ש הפירוש בלק״ת פ׳ ראה בד״ה ראה אנכי

נותן אבל שיהי׳ השם שלם ויאירו הג״ר בז״ת זהו ענין הקוין, וזהו ג״כ ענין מי ברא אלה מי היינו בינה יאיר בבחי׳ אלה שהם ו״ק וזהו ענין הקב״ה שהוא ז״א מניח תפילין מוחין דאו״א וזהו ג״כ ענין כוונת ג׳ פעמים קדוש דהיינו ג״כ שיומשך בחג״ת מבחי׳ קדוש ומובדל הוא כח״ב ששם גילוי אור א״ס כו׳, וזהו דשאבין מיא מלעילא שחו״ג מושכין השפע מחו״ב, וזהו ענין ושאבתם מים בששון היינו חו״ב ממעיני הישועה הם ב׳ מזלות ונוצר ונקה מקור חו״ב, ועיקר ענין דשאבין מיא כי התורה היא כד מים החכמה והיא המשכת חו״ב הנק׳ אלפים שקדמה התורה לעולם להתלבש בחו״ג שמשם נמשך התורה מ״ע מהחסד ומל״ת מהגבורה וכמ״ש בת״א ר״פ בראשית בפי׳ השמים כסאי, וזהו ושמתי כדכד ב״פ כ״ד ר״ל תשב״כ ותושבע״פ ועמ״ש במ״א בפי׳ כמים הפנים לפנים כו׳ שע״י בחי׳ מים הנ״ל שהוא עסק (התו׳ כנ״ל) מאירים הפנים דע״ס הגנוזות בפנים דע״ס דאצי׳, וזהו הפנים לפנים ע״ד ישר יחזו פנימו בזח״ג ויקרא דט״ו דר״ל שיאירו פנים דע״ק בפנים דז״א וכן באדם כל הקורא ושונה הקב״ה קורא ושונה כנגדו נמצא ע״י המים דתורה נמשך הפנים לפנים כו׳ ובחי׳ קול דיעקב הנ״ל הוא בין משאבים פי׳ בין ע״ד איש הבינים כנ״ל שהוא בין חו״ג והוא עיקר הממשיך מע״ק בז״א כמ״ש סד״ה כי תשמע בקול כו׳ לעשות הישר היינו בחי׳ ישר יחזו פנימו כו׳ יעו״ש, וז״ש גבי רבקה ותרד העינה ותשאב עמ״ש מזה בלק״ת בביאור ע״פ תורה צוה, ובש״א סי׳ ז׳ ו׳ וישאבו מים וישפכו לפני ה׳ איתא בילקוט שם וכי מים שאבו אלא מלמד ששאבו דברי תורה וישפכו לפני ה׳ ששפכו לבם כמים בתשובה וכן ת״י ושפיכו לבהון בתיובתא כמיא קדם ה׳, נמצא פי׳ בין משאבים יש לפרשו על שאיבת דברי תורה ועל תשובה, ובמד״ר ברות ע״פ ושתית מאשר ישאבון הנערים זו בית השואבה ולמה נק׳ שמה בית השואבה שמשם היו שואבין רוח הקדש, ובש״ב סי׳ כ״ג י״ו ויבקעו כו׳ וישאבו מים מבור בית לחם, עיין ילקוט שם יש לפרש מה ששואבים בירור כח״ב דתהו שנפל בשבה״כ כמ״ש ע״פ הזהר פ׳ שלח דקע״א ע״פ והיה ביום ההוא יצאו מ״ח מירושלים ולכן הוצרכו לבקוע מחנה פלשתים כדי לשאוב מים הנ״ל, ועמ״ש ע״פ הזהר פ׳ תזריע ד׳ מ״ז ע״פ שיש יתרון לחכמה מן הסכלות כו׳, והנה הוא ית׳ נק׳ מקור מים חיים ושאיבת המים היינו ממקור מים חיים וזהו דקול יעקב הוא בין אינון דשאבין מיא מלעילא כו׳ והוא נטיל בתרין סטרין וכליל לון בגויה שהמים הנמשכים בחו״ג הם מחו״ב, וכמ״ש במא״א אות מם סעיף ט״ז מים בבחי׳ החסדים וגם בבחי׳ הגבורות כו׳ מים קרים הם החסדים כו׳ מים רבים בינה בבחי׳ גבורות שבה, גם כי ונהר יוצא מעדן זהו מים דבינה הנק׳ נהר ויש בחי׳ מים דחכמה שהוא מעין מקור הנהר כמו ומעין מבית ה׳ יצא כו׳, ועיין בזהר חקת דקפ״א ע״א ע״פ המשלח מעיינים בנחלים ר״ל מה שאור אבא מאיר בבינה, נמצא יש ב׳ בחי׳ מים והם ה״ח וה״ג הנמשכים מאו״א והת״ת כולל ב׳ הבחי׳ והיינו שהוא בין משאבים בין דוקא שנמשך בו ב׳ מיני שאיבה הנ״ל והוא כענין חיבור תושב״כ ותושבע״פ שהם חו״ב ב׳ בחי׳ מים הנ״ל.

ח) וזהו"ע מ"ש מקול מחצצים בין משאבים כו', ופי' באלי' רבא פי' מקול מחצצים אלו האומרים על טמא טמא ועל טהור טהור הכל במקומו ובזמנו הלכות שבת בשבת כו' עד ודיני חצצים באדם, ולכאורה אינו מובן מה ענין האומרים על טמא טמא ועל טהור טהור למחצצים דדוחק לומר דמחצצים קאי רק על דיני חציצות, אך הענין עפמ"ש בזח"א ל"ב א' מקול מחצצים דא קול יעקב מחצצים כד"א איש הבינים, ופי' במק"מ קול יעקב ת"ת שמכריע בין חו"ג לכן נק' מחצצים ור"ל דפי' מחצצים מל' ויחץ את העם, ויחצם לשלשה ראשים שופטים ט' מ"ג, ועד"ז איתא בתרגום יונתן באיוב כ"א ומספר חדשיו חצצו ומנין ירחוי אתפליגו והיינו כי חו"ג הם מים ואש שהם ב' הפכים והתפארת שהוא קו האמצעי עושה שלום ביניהם ומכריע ביניהם וענין הכרעה זו היינו ליתן מקום לזה וגם לזה כי ע"פ החסד הי' נמשך גם לשאינו הגון כלל וע"י הגבורה הוא בדקדוק ביותר עד שגם שמים לא יזכו בעיניו ותפארת היא מדה ממוצעת כמו איזה דרך ישרה שיבור לו האדם כל שהיא תפארת לעושיה וע"פ רוב מטה הוא כלפי חסד ואעפי"כ נותן מקום גם לגבורה ומדה"ד כו', נמצא הוא מחצה ומחלק ונותן לכל בחי' חלק הראוי לו וע"י מדה זו הוא התנהגות העולמות, וזהו ענין התורה כשר ופסול היינו כשר הוא נמשך ממדת החסד ופסול ממדת הגבורה, וכמ"ש בתניא בהקדמה ועמ"ש מזה בביאור ע"פ יונתי בחגוי וההכרעה מה יהי' כשר ומה יהיה פסול זהו ע"י ת"ת ומוחין דאו"א הנמשכין בז"א כו' לכן נק' עסק התורה מקול מחצצים שעושים שכל בחי' ובחי' על מקומו יבוא ועי"ז גורם ג"כ להפריד הקליפות מהקדושה כי באומרו שהוא חייב או פסול הרי דבר ה' הוא הגוזר אומר ששרש בחי' זו לא יגביה א"ע למקום שאינו ראוי לו להתעלות כו' ע"ד מלך במשפט יעמיד ארץ עיין מזה בד"ה המגביהי לשבת ונת' עוד באריכות ע"פ פדה בשלום נפשי והכח הזה בקול העוסק בתורה זהו ואשים דברי בפיך כו' וז"ש הא"ר מקול מחצצים אלו האומרים על טמא טמא ועל טהור טהור שעי"ז גורם כמ"כ למעלה להבדיל בין הטמא לטהור וכדפי' בד"ה רני ושמחי גבי ובחי' אחותי שזהו ענין אם תגביה כנשר כו' משם אורידך כו' ע"ש היטב ומ"ש בד"ה ויאבק איש והבדלה זו זהו ענין מקול מחצצים כו', ועיין בזח"ג דמ"א ב' כלל כמה דאית עשר כתרין דמהימנותא כו' וע"ד כתיב והתקדשתם כו', ועמ"ש סד"ה והבדילה הפרוכת ועיין בזח"א די"ז א' גבי ויהי מבדיל עמודא דאמצעיתא דאיהו יום תליתאי עאל ביניהו ואפריש מחלוקת ואסכים לתרין סיטרין כו' וגיהנם נחת לתתא ושמאלא אתכלל בימינא כו', ועיין דצ"ב סע"ב ע"פ חצות לילה אקום כו' קרייה לקוב"ה חצות לילה כו' עד דינקא מתרי גוונא כו' ובפ' בא דל"ז ב' שזהו ענין ויחלק עליהם לילה כו' להיות חסדים לישראל וגבורות למצרים נגוף ורפוא כו', ועד"ז הוא ג"כ ענין מקול מחצצים, ואפשר דהיינו ע"י הקימה בחצות לילה כו', ואפשר שזהו ענין כל מחלוקת שהיא לש"ש סופה להתקיים, פי' מחלוקת לשון חלוקה והבדלה להבדיל בין הטמא לטהור כו' וסופה להתקיים, ועמ"ש בד"ה ע"פ ציון במשפט תפדה שהמשפט להיות כל דבר על מקומו והקליפות לא יתפרצו

לעלות למעלה כו׳, וזהו ג״כ ענין מחצצים מאי מחיצה פלגותא כו׳ ועיין עוד ברע״מ ר״פ תשא בענין מחצית השקל איהו כגון חצי ההין ודא וא״ו ממוצע בין שני ההין דהפי׳ כי ב׳ ההין בינה ומל׳ וחצי ההין היינו המחלק ב׳ ההין ודא ו׳ פי׳ הקול שמחבר וממשיך מה׳ עילאה שהוא מחשבה עילאה לה׳ תתאה שהיא הדיבור כו׳ וע״כ נק׳ חצי ההין והינו ממש ענין מקול מחצצים כו׳, גם י״ל ע״ד מ״ש ח״א ל״א א׳ ואפריש לון לבתר בגין לאתכללא דא בדא הה״ד ויבדל כו׳, וע׳ ח״ג ע״ז ב׳ גבי אתא חסד ופריש לון כו׳. וענין מ״ש באליהו רבא והלכות שבת בשבת והלכות מועד במועד היינו דהא גם בין קדושת שבת לקדושת יו״ט שייך הבדלה המבדיל בין קדש לקדש, וכמ״ש והבדילה הפרוכת לכם בין הקודש ובין קדה״ק. והנה כל המצות צריך לקיימן במעשה וגם במחשבה ודיבור וכמ״ש בד״ה ואמרת אליהם את קרבני לחמי ודיבור היינו ע״י עסק התורה נמצא כשעוסק בתורה בשבת בהלכות שבת ממשיך אור השבת עליו ע״י הדיבור ועד״ז בהלכות מועד במועד, וע״כ נק׳ מקול מחצצים להמשיך כל דבר בעתו עת לכל חפץ תחת השמים כו׳, וזהו תן חלק לשבעה וגם לשמונה, ופי׳ במדרש קהלת לשבעה אלו שבעת ימי השבת וגם לשמונה אלו שמונת ימי המילה כו׳ ועוד שם לשבעה אלו ז׳ ימי הפסח וגם לשמונה אלו שמונת ימי החג ופי׳ תן חלק להמשיך לכל אחד חלק הראוי לו ע״י קיום התומ״צ, וזהו ואנכי איש חלק כי חלק הוי׳ עמו כו׳ ה׳ מנת חלקי כו׳, וכ״ז לפי פי׳ דמחצצים לשון מחצית. אמנם רש״י והרד״ק פי׳ בענין אחר רש״י הביא ב׳ פירושים האחד שהוא מלשון מסדרי קרב כמו מלך אין לארבה ויצא חצץ כולו במשלי ל׳ כ״ז, והוא ענין גדוד וקבוץ הב׳ לשון אבני חלוקי הנחל כמו ויגרס בחצץ שני באיכה ג׳ י״ו, והרד״ק פי׳ שהוא ל׳ חצים וכן בתלים סי׳ ע״ז י״ח אף חצציך יתהלכו פרש״י כמו חציך ויש שפי׳ שם שהם הברקים שהן ג״כ חציו של מקום וכמ״ש ויצא כברק חצו. והנה ענין חצים היינו תיבות התפלה כמ״ש בסידור ע״פ אשר לקחתי מיד האמורי בחרבי ובקשתי ות״א בצלותי ובבעותי, וע״ש שזהו ענין קול דממה דקה וזהו מקול מחצצים, וגם י״ל כן על תיבות התורה כי הנה ויצא כברק חצו היינו במ״ת וכמ״ש את הקולות ואת הברקים כו׳ וכמ״ש במ״א ע״פ אני חומה זו תורה ושדי כמגדלות דהמגדלות מורים בחצים כו׳ ועיין בלק״ת בשמואל גבי דרוש יהונתן ודוד בענין שלשת החצים כו׳ וגם מה שפרש״י אבני חלוקי הנחל ידוע שהאותיות נק׳ אבנים וכתיב ויבחר לו חמשה חלוקי אבנים מן הנחל ופי׳ בזח״ג פ׳ פנחס דרמ״ז א׳ ובפ׳ עקב דרע״ב ע״א יעו״ש שהם ה׳ תיבות דשמע ישראל ה׳ אלקינו ה׳ ובת״ז תיקון כ״א דנ״ט ע״א שהם ה׳ מדות לך הוי׳ הגדולה והגבורה והת״ת והנצח וההוד והנחל הוא יסוד שבו נמשכים מדות אלו ולכן מן הנחל לקח ה׳ חלוקי אבנים, ונחל זה זהו ג״כ תיבת אחד שבפסוק שמע ישראל ושוי לון בקירטא שהיא מ׳ להעלותן לא״א כדלקמן ועי״ז נטבע האבן במצחו של הפלשתי שהוא רצון זר הנק׳ מצח אשה זונה היפך מצח דקדושה כו׳ הנזכר בד״ה ועשית ציץ, ואולי יש לומר חמשה חלוקי אבנים כנגד חמשה חומשי תורה עמ״ש ע״פ תורת ה׳ תמימה כו׳ ה׳ תיבות על

כל סדר מש"ס משנה אשר הוא"ו מקבל מה' עילאה, ובמא"א א' ד' ה' חלוקי אבנים ה"ג שביסוד דנוק', ויש להעיר מענין ה' אותיות מנצפ"ך וה' מוצאות הדבור, עיין במא"א ה"א סכ"ו כ"ט ובאות מם סכ"ד מנצפ"ך הם ה"ג כו', וע"י הקלע מעלה המדות דז"א למדות דא"א שלמעלה מהשכל וכן העלאת האותיות לשרשן בד"ה מזוזה מימין.

ה' ל"א

כן יאבדו כו' ואוהביו כצאת השמש בגבורתו. שבת פרק אר"ע דפ"ח ע"ב גיטין דף ל"ו ע"ב ב"ב דף ח' ע"ב יומא דכ"ג ע"א פרק ו' מדרש פ' בראשית י"ד ד' פ' בא ק"ל ע"א, מדרש פ' אמור פ' כ"ז דף קצ"ז ע"א, פ' נשא רנ"ג ע"א, מדרש סוף שה"ש ל"ג ע"א, מדרש תחלת קהלת דפ"ב עד פ"ד ע"ב. ופרש"י בשופטים דפי' בגבורתו היינו לע"ל שיהי' שבעתים כאור שבעת הימים ועיין מזה בלק"ת פ' צו בד"ה והיה אור הלבנה, והרמ"ז פ' תשא דף קפ"ח פי' שזהו גילוי פנימי' עת"י שיהי' לע"ל דהיינו גילוי פנימי' ז"ת דעתיק כו' ופי' שבעתים ב"פ שבעה כו' ע"ש אבל לפי פרש"י דהיינו שמ"ג פעמים כאור יהי' צ"ל דהיינו ג"ר דע"י או יסוד ע"ק.

ז' י"ג

והנה צליל לחם שעורים כו'. רבות אמור פכ"ח קצ"ח ב' שמצות העומר עמדה להם, וכן פרש"י כאן, וכן מצינו גבי מרדכי עם המן ברבות באסתר נצח עסק הלכות עומר לשקלי המן כו' ע"ש אף שאין זה הלשון, הענין כי יניקת העכומ"ז מפסולת הגבורות כמ"ש ועל חרבך תחיה רישיה דעשו בעיטפוי דיצחק כמ"ש במ"א שלכן לא רצה שר של אדום לקבל את התורה מפני שנאמר לא תרצח כו' ע"ש והנה עומר שעורים נק' עומר התנופה והניף כו' להעלות הגבורות לשרשן ומקורן ע"ד זהב התנופה זח"ב פקודי דרכ"ד ע"ב ושם מתמתקין הגבורות ע"ד ושער רישי' בשמאל כעמר נקא ואזי אין יניקה לחיצונים מפסולת הגבורות כו', ואזי יתפרדו כל פועלי און כו', וכן בירור נה"ב ע"י שעורה דוקא ע"ד שמקדימים יוצר אור לק"ש ענין והאופנים ברעש שרש נה"ב ובזה נמתקת כמ"ש בד"ה כי תצא למלחמה עם נה"ב תהי' על אויביך שרשה ומקורה שבקדושה.

ט' י"ג

ותאמר להם הגפן. רפ"ו דברכות דל"ה ע"א, פ"ב דעירוכין די"א ע"א שאין אומרים שירה אלא על היין. של"ה דפ"ט סע"א דק"א ע"ב ובפ' נח דרע"ד א'.

שמואל א'

ב' ב'

אין קדוש כה' כי אין בלתך ואין צור כאלקינו, ת"י על סנחריב מלכא דאתור
אתנביאת ואמרת עתיד דיקום הוא וכל חילותיה על ירושלים ונס
סגי יתעביד ביה תמן יפלון פגרי משיריתיה בכן יהדון כל עממיא אומיא
ולישניא ויימרון לית דקדיש אלא ה' ארי לית בר מינך ועמך יימרון לית
תקיף אלא אלהנא עכ"ל. ועמ"ש ע"פ כי מראש צורים אראנו, וע"פ כי
בי"ה צור עולמים. ורש"י פי' ואין צור כאלקינו ואין צייר כאלקינו הצר
צורה בתוך צורה עכ"ל, וא"כ הוא מלשון וייצר ה' אלקים את האדם, אחור
וקדם צרתני תלים סי' קל"ט, ובמנחה קטנה במקראות פי' אין קדוש כה'
ע"ד קדושתי למעלה מקדושתכם ואין צור כי הוא מצייר יש מאין מה שא"א
לשום נברא כ"א יש מיש. והרד"ק פי' אין קדוש כה' שהתפללתי בבית
מקדשו ונשמעת תפלתי (נ' ע"ד שפי' אדמו"ר נ"ע כי קדוש הוא מובדל
והיינו שהוא ית' מובדל מהעולמות ולא כהנשמה המלובשת בגוף כי הוא
ית' סוכ"ע כו' ועם היותו מובדל עכ"ז גם כן את השמים ואת הארץ אני
מלא והמשפילי לראות בשמים ובארץ ובחי' קדוש כזה לא נמצא בכל בחי'
קדושה כו') ואין צור כאלקינו אין חזק כאלקינו שהופך הטבעיים ברצונו
כי הייתי עקרה ולא הייתי בטבעי ללדת עכ"ל. ויש לפרש הכוונה על כנס"י
שנקראת עקרה ושיהי' בחי' לידה זהו נמשך מכח עליון סוכ"ע כענין ותתפלל
חנה על הוי' כו', פ"א דברכות ד"י ע"א, פ"ק דמגילה יד"א, רבות קפו"א,
סדר מצורע פי"ט שה"ש רבה בפסוק ראשו כתם פז כ"ט ד'.

ז"ל הגמרא בפ"ק דברכות ד"י ע"א מדת ב"ו צר צורה ע"ג הכותל ואינו
יכול להטיל בה רוח ונשמה קרבים ובני מעים והקב"ה אינו כן צר
צורה בתוך צורה ומטיל בה קרביים ובני מעים והיינו דאמרה חנה אין
קדוש כה' כו' אין צור כאלקינו אין צייר כאלקינו עכ"ל. וכ' מהרש"א בכמה
מקומות בתורה נאמר לשון צור כגון הצור תמים צור ילדך תשי שפירושו
מלשון חוזק ותוקף אבל בהאי קרא דמשמע שיש צור אחר אלא שאין
כאלקינו אין נראה לפרש מלשון חוזק ותוקף אלא דצור הוא מלשון צורה
דודאי יש ב"ו שהוא יכול לצייר על הכותל אבל אין זה כאלקינו שהוא צר
צורה בתוך צורה כו' עכ"ל. ועמ"ש בת"א בד"ה מזוזה מימין בענין חומר
וצורה שהחומר נתהווה ע"י הדיבור והצורה נמשך מבחי' כל אשר חפץ ה'
עשה ובהביאור שהוא מבחי' קו המדה מו"ס כו' וזהו ואין צייר כו'. וענין
צורה בתוך צורה עיין בזח"ג נשא קמ"א שהוא ענין המשכת שם הוי' בתוך
שם אלקים שנק' שם מלא הוי' אלקים כו' וזהו ענין וייצר ה' אלקים כו'
את האדם שנאמר וייצר בשני יודין כו', ובביאור האד"ר מהאריז"ל שהוא
ענין בצלמו בצלם אלקים, וזהו ענין סוד הוי' ליראיו סוד הוא הפנימי'

בחי' שם הוי' המלובש ומוסתר תוך שם אלקים כו', וכן האדם העליון ז"א יש בו פנימי' וחיצוני' המוחין הם פנימיי' והחיצוני' הוא צלם אלקים כו', ועמ"ש ע"פ מאמר הזח"א ר"פ תולדות קל"ד, ועד"ז ג"כ בז"א וא"א שבתוך ז"א מלובש א"א וכמש"ש דקל"ד ע"א ע"פ בי נשבעתי ובפ' אחרי דס"ו ע"ב יעו"ש. והנה ב' בחי' בהנשמה היינו בחי' ישראל ובחי' יעקב כו', וזהו כי מראש צורים אראנו כי ראש הוא ישראל לי ראש נמשך מראש צורים בחי' ע"ק וייצר כו' צר צורה תוך צורה כו'. פ"ק דמגילה דף י"ד סע"א כי אין בלתך אמר רב יהודה בר מנשי אל תקרי בלתך אלא לבלותך כו' ב"ו מעשה ידיו מבלין אותו אבל הקב"ה מבלה מעשה ידיו כו' ע"ש וז"ש והארץ כבגד תבלה ישעי' נ"א ו' וכתיב וכולם כבגד יבלו כו' ואתה הוא ושנותיך לא יתמו בני עבדיך ישכנו וזרעם לפניך יכון תלים ססי' ק"ב.

רבות מצורע פי"ט אם תחליף בית לכף תחריב את העולם אין קדוש כה',

אף שהפי' פשוט עכ"ז י"ל ג"כ דכוונת כה' הכף רומז לכתר עליון שהוא למעלה מכל הע"ס והוא נמשך מבחי' תחתונה שבא"ס ע"כ נק' כה', וכמ"ש במ"א ע"פ כה' אלקינו בכל קראינו אליו אליו ולא למדותיו וכדפי' בזח"ג פנחס דרנ"ח סע"א ע"פ הנ"ל וע"פ ומי כעמך כישראל ושם פי' מפני שבכתר כלול ב"פ ע"ס כו'. (זח"ג תזריע מד"א. פנחס דרמ"ג א', דרנ"ח סע"א.) והנה בזח"ג תזריע מד"א פי' המק"מ בפי' ואין צור כאלקינו כי ת"ת נק' צור וכן מל' נק' צור ובכולם אין צור כאלקינו הוא בינה, ויש לפרש כי צור לשון חוזק ותוקף, וכמ"ש ע"פ בטחו בה' עדי עד כי בי"ה ה' צור עולמים בישעי' כ"ו ד' והיינו כי בחי' זו זהו ענין עתיק וכתר ולכן יש בה כמה בחי' צור מל' דאצי' כתר וע"י לבריאה כו' ואין צור כאלקינו הוא ע"י וכתר דאצי' הנמשך ומתגלה בבינה, וזהו כי בי"ה הוי' צור כו', כי י"ה היינו חו"ב כו' ומשם שורש נש"י שנק' שבטי י"ה דוקא ועז"נ הביטו אל צור חוצבתם כו'. (זח"ג פנחס דף רמ"ג א' אין קדוש כהוי' מעלמא דדכורא דאיהו תפארת כו', אפשר לפרש דקאי על שם הוי' שקדושתו למעלה מקדושת שאר שמות שאינן נמחקים וכמ"ש ג"כ ע"פ מי כמוך באלים הוי' מי כמוך נאדר בקדש כו' והיינו שבשם הוי' שהוא ת"ת מאיר הקו והחוט וכמ"ש בבהז"ז פ' חיי דקכ"ג א' גבי קודב"ה דאתכליל מאתר עילאה סדכ"ס וזהו נאדר בקדש היינו בבחי' עתיק יומין וכמ"ש בלק"ת בשה"ש בד"ה צאינה וראינה השני בפי' שאו ידיכם קדש וברכו את הוי'. דרנ"ח א' דאיהי כתר כו' אין קדוש כהוי' כו'. זהר תזריע דף מ"ד א' האי קרא קשיא אין קדוש כה' משמע דאיכא קדוש אחרא בגין דכתיב כה' כו', אלא ודאי אין קדוש כה' דכמה קדישין נינהו קדישין לעילא דכתיב ובמאמר קדישין שאילתא ישראל קדישין נינהו דכתיב קדושים תהיו וכולהו קדישין (ובקונטרס בס"ס בחי' פי' קדושים תהיו שיתעלו בבחי' כתר) ולאו קדישין כה', ומ"ט כי אין בלתך ומאי כי אין בלתך אלא קדישא דקודב"ה בלי קדישא דילהון כי מציאותו מעצמותו ואינו עלול מאיזה עילה שקדמה לו ח"ו כי הוא

לבדו הקדמון, א"כ אין קדושתו צריך לקדישא דילהון ומ"ש תנו עוז לאלקים שמוסיפים כח בגבורה שלמעלה זהו באצילות אבל בעצמו' אור א"ס אין שייך זה, וזהו דהוא לא אצטריך לקדושה דילהון אבל אינון לאו אינון קדישין בלתך ודא הוא כי אין בלתך אין קדושה דילהון בלתך עכ"ל, וזהו שארז"ל בענין ג"פ קדוש משל למלך שעשו לו ג' עטרות נתן א' בראשו כו' וכך בכל יום העליונים מכתירים להקב"ה ג' קדושות מה הקב"ה עושה נותן בראשו אחת בו' פי' כי זו הקדושה מה שהוא ית' קדמון אני ראשון כו' זה א"א ליתן בראש בניו כי זה מן הנמנע שיומשך בחי' זו בהנברא כו' והשניים שנותן בראש ובניו זהו שיהי' בבחי' קדושים ומובדלים כמו שהאצי' מובדל מהבריאה כו' וזהו אין קדוש כה' וכו'. וע' בלק"ת בשה"ש בד"ה צאינה וראינה הראשון ספ"א בענין אין קדוש כהוי' וי"ל דהיינו כמש"כ.

ב' ג'

אל תרבו כו' כי אל דעות.

ברכות פרק ה' לג"א. סוטה פ"א י"א א'. סנהדרין י"א צב"א. רבות שמות פ' א' קיח"ב. משפטים פ"ל קמז"א. זח"ג האזינו דרצ"א סע"א דרצ"ב סע"ב. עמה"מ ע"ח א"ג צב"ד קטוב"ג קיח"ב קיט"א קלג"ד. של"ה שעז"ב. ע"מ סט"ב. ס"ח תק"ל. בחי סז"ד ע"א א'.

א) **ענין** גדולה דיעה שניתנה בין שתי אותיות הנזכר בברכות פ"ה וסנהדרין פי"א היינו יחוד סוכ"ע בממכ"ע שע"י הדעת כמשנ"ת בביאור ע"פ נשא את ראש בני גרשון ע"ש והיינו ע"י שהדעת מחבר המוחין עם המדות שזהו פי' דעת ל' והאדם ידע שמה שמבין במוחו יהי' נמשך מזה סומוע"ט ולכן הקליפות חסר להם מוח הדעת דוקא ויש לפרש כי ד"ע מחבר ע"ק וז"א וזהו כי אל דעות הוי' וה"ע יחוד או"א, וד"ת מחבר זו"נ ועמ"ש בביאור ע"פ החלצו כו'.

ב) **סוטה** יא"א ורבות שמות פ"א ע"פ ותתצב כו' לדעה מה יעשה לו לדעה ע"ש אל דעות הוי'.

ג) **משפטים** פ"ל דקמ"ז א' ואלה המשפטים כו' לזקני ישראל כשם כו' כורסוון רמיו ועתיק יומין יתיב לבושיה כתלג חור, אל תרבו תדברו גבוהה משל למלך כו' וגינו אותו בפורפירא שהוא לבוש כו' ה"כם שאני מחליפה כו' מדוע אדום ללבושיך, ופי' לבושי' כתלג חיור וארז"ל מיכאל מלאך של שלג ור"ל כמו השלג מצנן כמ"ש כצנת שלג ביום קציר כן החסד ממתיק תוקף החום של הגבורה וכנזכר ברבות בראשית ס"פ י"ב ע"פ ביום עשות ה' אלקים עירב צונן בחמין כו' ע"ש ונת' במ"א כך ע"י מקור החסד חפץ חסד נק' לבושי' כתלג חיור ולפי"ז יש לפרש מה שגינו הלבוש ואומרים אלהיהם של אלו כבר הוא זקן ואינו יכול לעשות

כלום כמ"ש ברבות באסתר בפסוק אם על המלך טוב ועשרת אלפים ככר כסף כו' שזה היה דברי המן, והמכוון י"ל ע"ד רם על כל גוים ה' שאומרים שזה אינו מפני שהוא רב חסד ומאריך אף אלא שאינו משגיח בתחתונים ועזב את הארץ והיינו לפי שמדמים שזהו השפלה כו' כמ"ש בד"ה ששים המה מלכות, וזהו המשל כבר הוא זקן כו', (ה' אך אומרינו כבר הוא זקן משמע שמתחילה הי' לו גבורה א"כ ג' דקאי על ז"א שיש בו חו"ג אלא כעת הוא זקן ור"ל ע"ד הקב"ה בגלותא סליק לעילא לעילא ד"ל לאו"א ואח"כ לא"א וע"כ אינו משגיח למטה) וע"ד הפנימיות יותר ע"ד האומרים הקב"ה וותרן דהיינו שהוא רב חסד ולא איכפת לו כלל בעבודת האדם כו' וזהו המשל לזקן שהוא לבן המורה על גוון חסד וויתור ארך אפים אך באמת האומר הקב"ה וותרן יוותרו מעיו כי מאריך אף וגבי דיליה כי ע"ק וז"א הכל אחד והכל רק לבושי' לממ"ה אור א"ס ב"ה, וזהו מחליפה שמתלבש בלבוש אדום היינו ז"א שיש בו ג"כ קו הדין כי הכל רק לבוש שגם הכתר שכולו רב חסד אינו רק לבוש משא"כ עצמות אור א"ס גבוה מהכתר ומז"א וכתר עליון כו' אוכמא אוכמא כו' ע"כ שפיר יוכל להחליף הלבוש כו' וגם שמוכרח שהעולם יתנהג ע"פ שיתוף מדה"ר במדה"ד שיהי' ג"כ שיתוף מדה"ד דאל"כ יהיו חטיהון סגיאין ואעפ"כ הרי במדה"ד לא יוכל העולם להתקיים לכן צ"ל שיתוף מדה"ר וכמ"ש במדרש בראשית ס"פ י"ב שזהו פי' ביום עשות הוי' אלקים ושורש ענין הוי' אלקים זהו ע"ק וז"א כמ"ש בזהר נשא באד"ר דקמ"א ע"ב ע"פ וייצר ה' אלקים וזהו ולא נתכנו עלילות והקרי ולו, וזהו אל תרבו תדברו גבוהה לומר שהוא רם על כל גוים ועזב כו' כי רוממות זו היא השפלה כמ"ש אשר יומרוך למזמה, הסוררים אל ירומו כי קמי' שוה עליונים ותחתונים וזהו המגביהי לשבת יותר מבחי' על כל כו' ע"כ המשפילי לראות בשמים ובארץ בהשואה אחת וזהו כי אל דעות ה' ולו נתכנו עלילות, ומזה יובן פי' כי אל דעות הב' דיעות ד"ע וד"ת היינו ע"ק וז"א והיינו שמבחי' ע"ק נמשך מה שסובל ושותק כו' ומ"מ עתיד ליפרע ועיין בסידור בד"ה מזמור לתודה בפי' כי אל דעות ובת"א בד"ה משה ידבר ובאמת י"ל אשר שורש ב' דעת הנ"ל זהו ע"ק וז"א.

ד) **זח"ג** האזינו דרצ"א א' כתיב כי אל דעות הוי' דעות ודאי הוא הדעת בדעת כל פלטרוי אתמליין דכתיב ובדעת חדרים ימלאון

(י"ל חדר ר"ת חסד דין רחמים שכל אלו נמשכים ע"י הדעת שהדעת מתחלק לה"ח וה"ג גם כל מי שאין בו דיעה אסור לרחם עליו) דעת אחרא לא אתגליא היינו ד"ע, ועמ"ש מענין ב' בחי' דעת אלו בביאור ע"פ לבבתני שבבחי' דעת עליון נאמר וירא און ולא התבונן לא הביט און ביעקב לפי שהוא רב חסד אבל המשכת החו"ג נמשך מדעת תחתון שמשם נמשך השכר ועונש וכדמפרש בזהר שם דרצ"ב סע"ב לפי שדעת תחתון דוקא מתחלק לשני מוחין חו"ג אבל דעת עליון אינו מתחלק כו' ועמ"ש מזה ע"פ ע"פ שנים עדים יקום דבר וז"ל והאי מוחא תליתאה כו' ואתעביד מיניה תרי

גווני כו׳ בדא כתיב כי אל דעות ה׳ בגין דאיהו בתרי גווני (היינו דודי צח ואדום) לו נתכנו עלילות אבל לע״ק סתימאה לא נתכנו מ״ט נתכנו להאי בגין דירית תרין חולקין וכתיב עם חסיד תתחסד כו׳, היינו כי בע״ק לית שמאלא ואין שם דין אלא בז״א יש חו״ג, אך הקרי והכתיב הכל אחד כי ב׳ בחי׳ אלו זהו רק לבושים שכשמתלבש בטלית לבנה לא נתכנו וכשמחליפה ומתלבש במדות דאצי׳ לו נתכנו והתלבשות הלבושים הוא ע״י רצונו הפשוט ית׳ רעוא דכל רעוין כו׳.

ה) **בס״ח** ססי׳ תק״ל ויש בעבור דברי פה בגיאות כו׳ אל תרבו תדברו גבוהה גבוהה כו׳. ילקוט ח״א נא״ד עב״ד הובא הגמ׳ דברכות לג״א ודסוטה י״א. והנה ענין עלילות הוא ענין עלילה ועיין בפרש״י בחומש פ׳ מקץ מ״ג י״ח ע״פ ולהתנפל עלינו שלפי לשון התרגום הוא ענין עלילה כמו ושם לה עלילות דברים בפ׳ תצא כ״ב י״ד ושם פי׳ א בלבול פון רייד וכמ״ש ברבות באסתר בד״ה גם ושתי המלכה באין עליהן בעלילות, והיינו כי הנערה היא תושבע״פ כן פי׳ בתיקונים וזהו את בתי היא תושבע״פ נתתי לאיש הזה וכמארז״ל א״ת מורשה אלא מאורשה ומה ששם לה עלילות דברים לומר כי נתלבשה מאד בגשמיות כו׳ ובאמת היא בתולה ואיש לא ידעה וכמארז״ל ע״פ ועלמות אין מספר אלו מימרות כו׳ וע׳ בת״ז קמ״ד ב׳ ובזח״ג אמור פ״ט ובפ׳ תצא, ואיך שייך זו למעלה, אך הענין כמ״ש בתלים ס״ו נורא עלילה כו׳ הפך ים ליבשה כו׳ וברבות פ׳ וישב פ׳ פ״ד למה וישנאו אותו כדי שיקרע הים לפניהם וכ״ה בילקוט שם רסי׳ קמ״א והמ״כ הביא עוד מדרש נורא עלילה בשעה שאתה נראית לי בעלילה באת עלי כו׳ ע״ש והענין כמ״ש במ״א בפי׳ סדין עשתה ותמכור כו׳ ותשחק ליום אחרון מענין הקניזי שהוא עד״מ שהשרים עושין לשחוק שילחמו החיות זע״ז הארי עם הנמר כו׳ ולפעמים עוזרים א׳ שינצח מי שירצו שינצח לסוף ומזה נמשך השחוק כן ענין מלחמת נה״א עם נה״ב בנפש וכן בעולם גלות ישראל במצרים ובבל ומדי כו׳ כדי שלסוף יהי׳ הצחוק והתענוג ישמח ה׳ במעשיו כו׳ אך בינתיים לפעמים זה גובר ולפעמים כו׳ ועמ״ש בת״א ע״פ ויאבק איש עמו כו׳ והנה גם ענין חטא עה״ד ועשיית העגל הכל קדם בידיעה שכך יהי׳ אלא שמ״מ הבחירה נתונה, וע׳ במדרש קהלת ע״פ את הכל עשה יפה בעתו, וא״כ כיון שכן לכאורה זהו כמו עלילה מאחר שכך קדם בידיעה והי׳ צ״ל כן מה בכך שהרשות נתונה אלא שעכ״ז עלילותיו של הקב״ה רחמניות הן היינו כדי שיהי׳ הצחוק והתענוג לע״ל להיות ותשחק ליום אחרון אז ימלא שחוק פינו כו׳, וזהו ולו נתכנו עלילות והיינו כי אל דעות ה׳ ושיומשך בחי׳ זו בגלוי כמ״ש לדיעה מה יעשה לו בשביל זה הוא נורא עלילה כו׳, ועד״ז ענין להתגולל עלינו ולהתנפל עלינו דגבי יוסף וכן מה שהטמין הגביע כדי שיהי׳ ויגש אליו יהודה אחד באחד יגשו ואזי ולא יכול יוסף להתאפק הוא מ״ש לע״ל יוסיף ה׳ שנית ידו כו׳ ויתן קולו בבכי כמ״ש בבכי יבואו כו׳ וע׳ בחגיגה פ״ק ד״ד ע״א שפירשו ג״כ מזה על התוכחה דלע״ל כי באמת זהו ענין אחד ועמ״ש בזוהר ויגש דף ר״ח וע׳ במדרש פ׳ שמות פרשה ב׳ מענין עלילותיו.

ז) **עיין** מענין כי אל דעות בלק"ת פ' ראה סד"ה כי תשמע בקול ושם פ"ד ובד"ה ביום השמע"צ שמאלו תחת לראשי, ומ"ש מזה ע"פ תתן אמת ליעקב ועיין מענין כי אל דעות בת"א פ' יתרו בד"ה משה ידבר ושם ג"כ מענין ולא ולו ועמ"ש מענין ולא ולו בת"א פ' לך גבי הוא עשנו ולא אנחנו שיש בו ג"כ קרי וכתיב והקרי ולו וע' זהר ס"פ וירא דק"ך ע"ב בכל צרתם לו צר שיש בו ג"כ קרי וכתיב.

ז) **בת"י** פי' כי אל דעות שיודע הכל ודינוי מתירין וכו' ומ"ש דעות לשון רבים פי' הראב"ע שיודע דעות כל בני האדם שהם רבים בידיעה שלו, וזהו ע"ד היוצר יחד לבם המבין אל כל מעשיהם עכ"ד. ועמ"ש בת"א פ' מקץ בד"ה רני ושמחי הראשון בפירוש גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם עכ"ל וע' לקמן סעיף יו"ד.

ח) **בעמה"מ** שער או"א ר"פ מ"ה והדעת בא בעדות שה"ס יוסף הכל ביסוד אמאי שנאמר כי אל דעות ה' והוא כמ"ש עדות ביהוסף, ובשער קרית ארבע פנ"ה בתחילת הפרק ואו"א הם תרין ריעין ויסודותיהם כלולים זב"ז ומיסודו' של שניהם נעשה דעת לז"א שכח או"א מעורבים בו ועליו נאמר בלשון רבים כי אל דעות ה' לרמוז על שתי יסודות אלו עכ"ל. וי"ל חכמה אין ובינה יש היינו בחי' ב' דעות כנזכר בד"ה בשעה שהקדימו גם י"ל ב' יסודות הנ"ל הם מקבלים מב' יסודות דעתיק יומין וא"א כו', וכ"כ עוד בשער הנ"ל פרק קכ"ח ושם כי יסוד אבא ארוך, א"כ ד"ע דז"א נמשך למטה יותר כו', וע"ש עוד פרק קל"א. עו"ש פרק קל"ח ענין כי אל דעות היינו ב' דעות יחוד דאו"א עילאין ויחוד ישסו"ת ע"ש וכ"כ עוד ס"פ ק"מ והנה ישסו"ת הם אות ה' דשם ואו"א הם יוד דשם וא"כ* עמ"ש מזה בד"ה מצה זו, גם יובן ב' זיווגים אלו ע"ד ניסוך המים וניסוך היין, ובשער רישא דז"א ס"פ י"ו פי' ענין ולו נתכנו עלילות לז"א דוקא שיש בו חו"ג כו' וז"ס גדול העצה ורב העליליה אשר עיניך פקוחות על דרכי בנ"א, משא"כ בע"ק שכולו חסד עכ"ד. והנה אעפ"י שלכאורה בחי' זו דז"א היא למטה יותר אך באמת זה שיתחלק מוח הדעת דז"א לחו"ג נמשך דוקא ממו"ס כנזכר באד"ר ק"מ ובפ' ואתחנן דרס"ב בענין ד' בתי תפילין, והענין כי הגבורות שרשם גבוה יותר שלכן ל"ת שרשן גבוה ממ"ע ול"ת נמשכין מה"ג דז"א, ומ"ע שרשן מה"ח דא"א, וזהו ענין של"ת נק' שחורות כעורב לדחות הרע, ועי"ז נמשך בחי' גבוה יותר א"כ עד"ז יובן ענין ולו נתכנו עלילות לו בוא"ו היינו ז"א ומ"מ שרשן מבחי' לא באלף הוא ע"ק ושם שורש ל"ת שנק' ג"כ לא, ועמ"ש מזה בביאור שחורה אני ונאוה וע"פ משכן העדות אשר פוקד ועמ"ש במ"א בענין עילת העילות וסיבת הסיבות עילת העילות בחי' ממכ"ע וסיבת הסיבות סוכ"ע, ואפ"ל ענין ולו נתכנו עלילות זהו ע"ד שהוא סיבת הסיבות.

וא"כ: בכתי"י ב': וא"ס.

ט) **עיין** בכלי יקר בשמואל במקומו מ״ש בשם מהר״י בי רב בפי׳ כי אל דעות ה׳ ולא נתכנו עלילות דפי׳ ולא באלף ר״ל שאין ידיעתו מכרחת הבחירה כו׳.

י) **בלק״ת** מהאריז״ל פ׳ שמות ע״פ כי סר לראות שיש בז״א ב׳ בחי׳ דעת הא׳ מכריע בין ב׳ מוחין חו״ב ושרשו מתיקון ואמת שבפנים דא״א והב׳ ד״ת וכו׳, וזהו כי אל דעות ובפ׳ בלק כ׳ שמשה שרשו מדעת עליון, וע׳ בת״א בביאור ע״פ ואלה המשפטים מענין דעת דמשה ועיין בפרשה תולדות בביאור על פסוק דמים רבים ובשה״ש בביאור ע״פ לבבתני, ועמ״ש בד״ה ארדה נא ואראה. והנה נ׳ ראיה לזה מן התורה ששייך ב׳ בחי׳ דעת למעלה אף שדברי האריז״ל א״צ ראיה ח״ו וכ״ש שהם בנויים ע״ד האדר״ז דרצ״ב סע״ב כנ״ל, דהנה כתיב עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה, וקשה מהו עתה הלא השי״י יודע בראש מה שיהי׳ בסוף, וצ״ל דהנה כתיב בפ׳ שמות וירא אלקים כו׳ וידע אלקים ויש להקשות ג״כ כנ״ל, ורש״י פי׳ נתן לב כו׳ והרמב״ן פי׳ ע״פ מ״ש בספר הבהיר והובאו דבריו בבחיי דענין וידע היינו שנמשך השפע במ׳ הנק׳ עץ הדעת והוא כענין והאדם ידע כו׳ והרמב״ן כ׳ שזהו בקרב שנים תודיע, ועד״ז הוא פי׳ עתה ידעתי כמ״ש הפרד״ס שע״ד פ״ט כי עם היות שהידיעה היתה למעלה גם תחלה היינו בתפארת ועתה ידעתי היינו שנמשך במ׳ מלשון והאדם ידע ועמ״ש מזה בת״א פ׳ וירא בד״ה ארדה נא וא״כ הרי מובן שיש ב׳ בחי׳ דעת האחד ד״ע ולפי׳ הפרדס זהו תפארת והיא הידיעה מראש מה שלא נעשה עדיין, ואח״כ הידיעה שאחר המעשה זהו במ׳ הנק׳ עה״ד טו״ר, ומשם נמשך השכר והעונש וזהו עצמו ענין כי אל דעות הוי׳ שכולל ב׳ דעות ועמ״ש ע״פ ארדה נא ואראה הכצעקתה כו׳ ואם לא ואדעה.

כמדומה במ״א נת׳ דאלול יש בו לו היינו ענין ולו נתכנו עלילות ולא נתכנו עלילות, וזהו ענין אלול שאז מתגלים י״ג מדה״ר דע״ק בז״א חיבור ב׳ הדיעות ועמ״ש בתלים סי׳ קכ״ד ע״פ לולי ה׳ שהיה לנו. וע׳ במדרש ס״פ ויצא ע״פ לולי אלקי אברהם ופחד יצחק וכו׳.

ב׳ ד׳

קשת גבורים חתים ונכשלים אזרו חיל. וכ׳ המ״צ אזרו חיל חגרו כח. וכן המאזרני חיל סי׳ י״ח. ורש״י פי׳ כך אומנתו של הקב״ה מתיש את הגבורים ומחזיק את החלשים כו׳ עכ״ל. וי״ת ונכשלים אזרו חיל קאי על בית חשמונאי דהוו חלשין ויתעביד להון ניסין וגבורין.

ב׳ ה׳

שבעים בלחם. מגילה פ״ק דט״ו סע״ב. רבות ויצא ר״פ ע״ב. זח״ג ויקרא כ״ד ב׳ אמור צ״ב א׳.

ב׳ ח׳

מקים מעפר דל כו׳ כי לה׳ מצוקי ארץ וישת עליהם תבל. פ״ח דיומא דפ״ז סע״א עשאוני כאשפה, קרא אנפשי׳ מאשפות ירים אביון.
פ״ג דיומא דל״ח סע״ב, א״ר חיא בר אבא אמר רבי יוחנן ראה הקב״ה בצדיקים שהן מועטים עמד ושתלן בכל דור ודור שנאמר כי לה׳ מצוקי ארץ כו׳ ופרש״י פזרן בכל הדורות להיות שתות וקיום ויסוד לקיים תבל.
פ״ג דסנהדרין דכ״ו ב׳ ושתיה היתה נקראת כו׳ צדיקי דאיקרו שתי׳ דכתיב וישת עליהם תבל, ואבע״א מהכא הפליא עצה הגדיל תושי׳. ועיין מהרש״א חגיגה י״ב בענין הארץ על העמודים, ע״ד על ג׳ דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמ״ח.

ב׳ יו״ד

ה׳ יחתו מריביו. פ״ק דר״ה דקאי על האפיקורסים שכפרו בתורה כו׳ ע״ש. ידין אפסי ארץ, ירושלמי פ״ד דברכות אמתניתין ג׳ דקאי על ר״ה שהוא יום הדין, ונזכרו מקודם ט׳ פעמים שם הוי׳ בתפילת חנה, וכנגד זה תיקנו ט׳ ברכות בר״ה. וזה נזכר ג״כ בש״ס דידן פ״ד דברכות דכ״ט ע״א, וכ״ה בירושלמי עוד פ״ב דתענית מ״ב. ועמ״ש מזה ע״פ ובחודש השביעי באחד לחודש, ושם סעיף י״ז. ויתן עוז למלכו, רבות ואלה שמות פ״א קיח״א דקאי על דוד שרימם הקב״ה מלכותו. יתרו פכ״ז קמ״ג ב׳ כשעשית נסים בימי שלמה שנאמר ויתן עוז למלכו. נשא פ״א רכ״א ג׳ ע״פ יתר שאת ויתר עז, עוז זה מלכיות שנאמר ויתן עוז למלכו. וירם קרן, במדרש איכה ע״ב ג׳ בפסוק גדע בחרי אף, ושם עמוד ד׳ בפסוק הנ״ל שע״י תשובה וירם קרן. זח״א לך לך פ״ד א׳ ויתן עוז למלכו, יחתו וגו׳ ויתן עוז וגו׳, וישלח קס״ו כל הפסוק ויקרא יט״ב.

כ״ה כ״ט

והיתה נפש. פב״ת דשבת קנ״ב ע״ב, ועל נשמתן הוא אומר והיתה נפש אדוני צרורה כו׳, ופי׳ מהרש״א אביגיל אמרה כן לדוד שהיתה מכלל ז׳ נביאות (פ״ק דמגילה י״ד א׳) ונתנבאה על עולם הנשמות שיהי׳ נפש דוד שם צרורה בצרור החיים דהיינו גנוזות תחת כסה״כ עכ״ל. פ״ק דמגילה י״ד ב׳ והיתה נפש כו׳. פ״ב דחגיגה די״ב סע״ב ערבות שבו כו׳ גנזי חיים כו׳ ונשמתן של צדיקים כו׳ וטל שעתיד הקב״ה להחיות בו מתים, גנזי חיים דכתיב כי עמך מקור חיים (תלים ל״ו), נשמתן של צדיקים דכתיב והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים, טל דכתיב גשם נדבות תניף כו׳, וערבות רקיע השביעי. ועיין רבות פ׳ אמור פכ״ט כל השביעין חביבין כו׳ סולו לרוכב בערבות, ועמ״ש מזה לקמן כו׳.

ב) **רבות** נשא פי״א קרוב לס״פ דרמ״ה א׳ (שהוא ל״ח א׳) ד״א וישמרך ישמור את נפשיך וכן הוא אומר והיתה נפש אדוני צרורה בצרור כו׳.

ס"פ האזינו והיכן היא מונחת תחת כסא הכבוד בשמים שכן אביגיל אומרת והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים כו', י"ל דאם אצלו היינו אצל ז"א הנק' שמים אם אצל אשתו נוק' הנק' ארץ, וזהו מי יודע רוח האדם העולה היא למעלה לז"א, היורדת למטה לנוק' הנק' ארץ, עיין זח"א פ' ויגש בענין אליהו רוב הנשמה מז"א או מנוק', ועי"ז השיב לו שהיא מונחת תחת כסה"כ כו' בצה"ח היינו בינה שלמעלה מז"א ונוק', שהיא נק' כסה"כ, שהיא כסא לבחינת א"א הנק' הראני נא את כבודך ולבחינת ח"ע הנק' כבוד, ועיין זהר ח"ג נשא קכ"ב ב', ועיין מ"ש על פסוק כסא כבוד מרום מראשון כו'. בקהלת רבה צ"ד א' (שהוא י"ג סוף ע"ב) בפסוק מי יודע רוח בני האדם העולה כו' תני אחת נשמתן של צדיקים ואחד נשמתן של רשעים כולן עולות למרום, אלא שנשמתן של צדיקים הן נתונות באוצר כו' והיתה נפש אדוני צרורה כו', עמ"ש מענין אוצר סד"ה וישב יעקב בארץ מגורי אביו והוא ג"כ בחי' בינה שהוא בחי' אוצר לבחי' ח"ע וכמ"ש ממעמקים ב' עומקים עמיקא דבירא ועמיקא דכולא בזח"ב סג"ב.

ג) **זח"א** וירא ק"ו ע"ב במ"ה צרור החיים ג"ע העליון, והיינו כי בו מאיר בינה.

זח"א ויחי דף רי"ז ב', ענין יקלענה בתוך כף הקלע בשלח נ"ט א', משפטים צט"ב, תרומה קמב"ב וירא ק"ו ב', ויקרא כ"ד סע"ב כ"ה א', ר"פ בלק קפ"ו א'. בצרור החיים זח"ב תרומה קמ"ב, וההיא נשמה אתקשרת בא"ס ב"ה כו' וע"ד כתיב והיתה נפש אדוני צרורה כו' והו"ע התגלות עתיק בבינה. ועמ"ש מזה לקמן. תרומה קע"ח סע"ב, בספד"צ ספ"ה יהי רקיע כו' עתיקא לז"א כו' צרורה בצרור החיים, והתלמיד פי' דהוא חכמה, אך בענין יהי רקיע הפרסא שבא"א זו"נ מלבישים לא"א למטה מהפרסא, אבל או"א הם למעלה מהפרסא וזהו בצרור החיים כו', כי למעלה מהפרסא שם מאיר יסוד דע"י כמ"ש בביאור ע"פ והי' מספר. ויקרא כ"ה א' משמע המל' צרור החיים שהחיים של חי העולמים צרורין בתוכה וכענין שפי' בתו"א בד"ה כי אתה נרי בפי' יחיד חי העולמים מלך כו'. ויש להבין זה ממ"ש בבה"ז פ' בלק על המאמר דף ר"ד בוקר אערך לך ואצפה אתא דוד ואתקן האי בוצינא חופאה להאי בקר דיוסף כו'. ומזה יובן מ"ש לקמן בשם הת"א ד"ה המגביהי לשבת ונק' לבוש מל' כו'. וע' בת"א פ' חיי בד"ה ואברהם זקן בא בימים בענין ויבא משה בתוך הענן כו', א"נ הפי' צרור התקשרות ג' בחי' נר"ן זב"ז והנשמה בבינה שבה התגלות ע"י כנ"ל. פ' מצורע נה"א מפרש נפש אדוני קאי על המל' דאצי' שהיא צרורה בצרור החיים שהוא היסוד שיש בו מוחין דאו"א הנק' חיים. ונלע"ד שי"ל פי' צרורה שתהי' המל' ע"ד בינה שאו"א הם תרין ריעין דלא מתפרשין כמ"כ המל' תהיה אהל בל יצען כו' ויהי' זו"נ כמו או"א כענין ביום ההוא יהיה, וע' בת"א בד"ה כי אתה נרי הנ"ל בענין ארוממך אלקי המלך, וא"ש שזהו ע"י היומין הנ"ל, ויקרבו ימי כי המל' מקור הזמן לכן ע"י שעושין המצות שהם רמ"ח אברים דז"א בכל יום מהימים עי"ז מיחדים המל' להיות צרורה בצרור החיים ב"פ.

ד) **בפ'** אחרי ע"א ב' משמע הצרור ג' הנפש מתקשרא ברוח ורוח בנשמה ונשמה בקב"ה נמצא הנפש צרורה בצרור החיים ע"י רוח ונשמה

ולמעלה זהו ענין המל' צרורה בז"א הנק' רוח וז"א מקבל מבינה הנק' נשמה והיא מקבלת מא"ס כו', וע' פ' שלח קנ"ט א' ב', ובפרדס ערך צרור פי' שהמל' נק' צה"ח, ובפ' בשלח ד"נ רע"ב צרורה חדא כו' צרורה אחרא כו' מבואר דצרורא הוא יסוד ז"א או יסוד אבא ויסוד אימא ע"ש במק"מ. ובמא"א אות צדיק ס"כ צרור החיים נק' יסוד דבינה שנצרר בה יסוד החכמה כו' ע"ש, והיינו בחי' מקור חיים דת"י כמבוע דמיין דלא פסיק כו' בחי' ונהר יוצא כו' יובל שמו, עזח"ב פג"א וח"ג דף ר"ץ סע"ב.

ה) בלק"ת פ' חקת בד"ה אז ישיר ישראל פ"א, וזהו ענין לבושי הנשמה בג"ע להיות צרורה בצרור החיים כבוד ה' יאספך ובת"א פ' מקץ בד"ה המגביהי לשבת בד"ה וענין נר של המצוה כו' כי המצות הם לבושין ונק' לבוש מל' שהם בחי' מקיפים שמקיפים ומלבישים את הנפש מראשה ועד רגלה להיות צרורה בצרור החיים את ה' ממש שעי"ז מעלה את הנפש כמו האדם כשהוא לבוש יכולין להמשיך אותו ע"י לבושו וכן כצרור אבן במרגימה שעי"ז שצרור בחרט זורקין אותו למעלה יותר וסד"ה ואלה המשפטים כו' וזהו והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים פי' צרור כמו שצוררים אבן במרגמה ועי"ז זורקין אותו למעלה כך כדי שתהא הנשמה עולה מעלה מעלה במקור החיים הוא ע"י היומין ולבושים דתומ"צ כו', וע' בסוף הביאור גבי ומה ענין ליומין אך הנה כתיב והיתה נפש אדוני צרורה כו', ובכ"י מחוז"ל זה הדרוש באריכות יותר, וע' בלק"ת פ' שלח בד"ה ועתה יגדל נא פ"ג עוד מענין צרור החיים בפרדס פי' צרור החיים ואין צרור פחות משלשה מל' שבה נצרר ת"ת המקבל מהבינה, י"ל ת"ת נק' עץ החיים והבינה היא מקור חיים לבחי' ת"ת כנזכר בזח"ב דצ"א בפי' חיי המלך וזהו ענין ועל יובל ישלח שרשיו וגם ענין היש בה עץ אם אין, ועמ"ש ע"פ אתהלך לפני ה' בארצות החיים, ואפ"ל דכמו בענין צרור החיים אין צרור פחות משלשה כך ההעלאה לזה הוא ענין על שלשה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים, ע"ד שנתבאר בלק"ת בד"ה כי ביום הזה יכפר דרוש הראשון פ"ב אשר ג' בחי' אלו והם מחשבה ודבור ומעשה יעו"ש, והרי הן עצמן ג' בחי' בינה ת"ת ומל' שהם נקראים בראתיו יצרתיו אף עשיתיו דהיינו בי"ע שבאצילות, וגם כי מבואר בג' בחי' אלו חיים, במעשה המצות כתיב אשר יעשה אותם האדם וחי בהם, וגם כתיב ונתתי צבי בארץ החיים וארץ היינו מצות כמ"ש בת"א בתחלתו בד"ה השמים כסאי, בדבור שהיא התורה כתיב עץ חיים היא כמ"ש באדר"ן ס"פ ל"ד, וגם נק' וחיי עולם נטע בתוכינו, והתפלה שהיא בא"י אלקינו והוא ית' נק' אלקים חיים, ולכן ארז"ל במדרש לומר מאה פעמים בא"י אלקינו הרי שעי"ז נמשך חיים, ועוד כמ"ש באגה"ק סי' כ"ז דאמונה יראה ואהבה נק' חיים כי באמונה כתיב וצדיק באמונתו יחי' וביראה כתיב יראת ד' לחיים ובאהבה כתיב רודף צדקה וחסד ימצא חיים, וחסד היינו אהבה, ובאדר"ן שם הביא מפסוק כי טוב חסדך מחיים, גם ארז"ל כל המאריך באחד מאריכין לו ימיו ושנותיו, גם בק"ש יש ח"י אזכרות ובשמו"ע ח"י ברכאן דצלותא המשכת בחי' חי, ובאג"ה סי' ל"ח שלשה דברים מאריכין ימיו של אדם ואחד מהן המאריך בתפלתו, ועמ"ש מענין צרורה

בצרור החיים בד"ה רפאני הוי' וארפא בבוך ירמיה ותרי עשר כו', ושם מענין ערבות שהוא רקיע השביעי וכל השביעין חביבין במדרש אמור ס"פ כ"ט, וע' בזח"ג תרומה קס"ה ע"ב בענין סולו לרוכב בערבות בי"ה שמו ובהרמ"ז שם. ומזה יובן ענין צרור החיים.

ו) **ואפשר** להעיר לענין צרור החיים ממ"ש ואשה אל אחותה לא תקח לצרור הרי ענין נשואין ב' אחיות נק' צרור ור"ל כפשוטו שנצררים יחד על ידו, ומבואר בסידור בדרוש ברכת הזימון ענין יעקב שנשא שתי אחיות היינו כי יעקב ת"ת ומחבר שני אחיות שהם ה"א גדולה לאה עם ה"א קטנה רחל, וזהו ענין ותקנא רחל באחותה שיהי' עלמא תתאה כמו עלמא עילאה כמבואר בזהר ר"פ תרומה דקנ"ו ע"ב, אך למטה זהו איסור ערוה ממש דדוקא באצילות עולם האחדות שייך יחוד זה אבל למטה נעשה מזה ערוה, דוגמת פני אריה שבמרכבה כשנפל למטה נעשה חיה טמאה כמ"ש בבהמ"ז שם, עכ"פ למדו מזה שבאצי' נק' צרור התקשרות ה"א תתאה בה"א עילאה שבה התגלות עתיק שיהי' גילוי בחי' זו גם בה' תתאה ע"י יעקב סוד וא"ו של שם שקושר ומחבר אותן, וזהו עצמו ענין צרור החיים, וזה ע"ד מ"ש בפרדס ערך צרור בשם רבי משה שפי' המלה הזאת בג' מקומות בבינה ובת"ת ובמל', ונ"ל כוותיה ולא מטעמיה אלא צרור החיים היא המל' ואין צרור פחות משלשה דהיינו הבינה והתפארת המתגלים בה ומאירים ומשפיעים בה ומתוך המל' הצדיקים נהנים מזיו העליון והיינו שנק' צרור החיים הנשפעים מבינה ע"י התפארת עכ"ל, ור"ל שבבינה התגלות עתיק שהוא בחי' כי עמך מקור חיים, וע' בזהר פ' צו דף ל"ד סע"א דמפרש כי עמך מקור חיים על הבינה וממנה מקבל הת"ת הנק' עץ החיים וה"ט וע"ש ע"ב, וע' בזהר ר"פ וארא ע"פ עד תאוות גבעות עולם ומשם ג"כ יובן ענין אין צרור פחות משלשה אך באיסור אחיות למטה נעשה הפך צרור הנ"ל אלא בחי' ונפש אויביך יקלענה בתוך כף הקלע, ועיין ברקנטי פ' אחרי וז"ל אמנם יעקב אבינו ע"ה שאמר לו הקב"ה אתה אלקי' בתחתונים הותר לו להשתמש בשרביטו של מלך (ע"ש לעיל מיני' פי' שרביטו של מלך) ואמר בהם לצרור לשון צרור המור כי הבא עליהם עושה קשר בצנורות המרכבה שלא ישפיעו לבת זוגה עכ"ל, ור"ל שמזה נעשה קשר משונה הפך בחי' צרור החיים שהוא שרביטו של מלך כו', ומ"ש בענין יעקב שנשא שתי אחיות העיקר הטעם מפני שהוא קודם מ"ת ועיין מזה בת"א פ' יתרו בד"ה וכל העם רואים, ואעפי"כ לא רצה מחמת זה לברך על כוס בהמ"ז משום שעתידה תורה לאסרן עלי.

ז) **והנה** רש"י בחומש לא תקח לצרור פי' לשון צרה שנעשו צרות זו לזו ע"ד צר ואויב והוא ההפך מבחי' צרור וקשר דקדושה שהיו לאחדים והם ב' שרשים עיין בשרשים ערך צור סעיף ב' מה שענינו דוחק והעקה, ומזה ענין אל תצר את מואב וכן ענין על הצר הצורר אתכם בפ' בהעלותך, ובאיכה ראוה צרים, וזהו ענין לא תקח לצרור ולכן אפילו צרת צרתה פטורה

מן היבום, והשורש השני בערך צרור ושם ג"כ פי' שזהו ענין קשירה או דחיקה, אך דחיקה זו י"ל ע"ד מ"ש בגמ' פ"ק דסנהדרין ד"ז ע"א כי רחמתין הוה עזיזא (כשאהבתנו היתה עזה ביני לאשתי) אפותיא דספסרא שכיבן (על רוחב הסייף היינו שוכבין שנינו) ואמרו בגמ' הנמשל שזהו ענין ונועדתי לך שמה ודברתי אתך מעל הכפורת הרי שהקב"ה משרה שכינתו בעשרה טפחים סמוך לקרקע, והנמשל מפותיה דספסירא זהו ענין התורה שנק' וחרב פיפיות במדרש פ' בראשית ס"פ כ"א, ושם ג"כ שזהו ענין המילה שנאמר עשה לך חרבות צורים, ועמ"ש ע"פ רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם, נשמע לפי"ז ענין צרור החיים שהוא ג"כ ענין דחיקה יחד זהו התקשרות הבינה והת"ת במל' להאיר לנשמות הצדיקים ע"ד ונועדתי לך כו'.

ח) **ובספר** ערכי הכינויים של בעל סדר הדורות בערך צרור הביא פסוק צרור עון אפרים הושע סי' י"ג, י"ל הפך צרור החיים והיינו שנזרק לקליפות ונקשר שם בענין כף הקלע וצרור זה ג"כ לשון צרה ע"ד לא תקח לצרור, כי במדרש פ' כי תשא פרשה מ"א דקנ"ה ג' ע"פ ועבר בים צרה זו פסלו של מיכה, וע' סנהדרין פרק חלק דק"ג ע"ב נק' עכומ"ז צרה והמסכה צרה מהתכנס ואומר אשה אל אחותה לא תקח לצרור כ"כ בערכי הכינויים הנ"ל בשם המכילתא פ' בשלח, ויש לומר ע"ד מ"ש בזח"ג פ' אמור דף צ"ז בענין העומר שעורים אשת זנונים (מל' דק"נ נק' זונה במא"א אות ז') אשת חיל קריבת גרמה רזא דסטרא דא תרתין אחתין הרי ק"נ עם מ' דאצילות אשת חיל נק' ג"כ תרתין אחתין, א"כ בעון לקיחת שני אחיות גורם לצרר שק"נ נעשית צרה לאשת חיל שמקבלת ג"כ השפעות א"א ומרומז בגמ' פ"ה דברכות דל"ב ע"ב בענין מאמר כנס"י רבש"ע אדם נושא על אשתו כו' ואתה עזבתני כו' יע"ש, וע' בזח"ג פ' אחרי דס"ט ע"א ע"פ ושפחה כי תירש גבירתה ונעשית צרה לגבירתה שמצירה לה, וזהו ענין בניך ובנותיך נתונים לעם אחר זו אשת האב היינו צרה, ובפנינה וחנה כתיב ג"כ ותכעסינה צרתה, אעפי"כ ארז"ל פנינה לש"ש נתכוונה כי הרע בתחלתו אינו רע כ"כ, עיין מזה בלק"ת פ' פנחס בהביאור ע"פ צו את בנ"י ואמרת אליהם את קרבני לחמי דרוש הראשון, ובסידור ע"פ זה בהביאור, אבל בהשתלשלות למטה הוא רע גמור, וזהו נמשך מעון ענין איסור שתי אחיות שהיא נעשית לצרור צרה, וזהו ג"כ ענין צרור עון אפרים ועד"ז ג"כ שארי העוונות כמ"ש באגה"ת פ"ו ע"פ ובפשעכם שולחה אמכם, אך ע"י התשובה יתעלה מבחי' צרור עון אפרים לבחי' צרור החיים, ועיין בילקוט בהושע ע"פ זה דף ע"ז ע"ב רמז תקכ"ט יחליפה במעשה הטוב ויעשה תשובה משל לאדם שיש לו צרורות של זוזים רעים ילך אצל חנוני ויתן לו תוספות ומחליפה בזוזים טובים יעו"ש, היינו שע"י התשובה ומעשים טובים בתוספות ממקודם עי"ז מחליף מצרור עון אפרים לבחי' צרור החיים, ע' מ"ש בת"א סד"ה ויאבק איש עמו בענין שהעלו אבק, ואפ"ל פי' ועת צרה היא ליעקב וממנה יושע כי צרה הנ"ל שהיא ק"נ ממנה נמשך בעת צרה ליעקב ח"ו שמעיקה ומצירה לו, אך עי"ז באים לתשובה כמ"ש בזח"ב פ' בשלח דמ"ז

ע״א ע״פ ופרעה הקריב כתיב ד׳ בצר פקדוך צקון לחש בצר פקדוך לא פקדין ישראל לקב״ה בשעתא דנייחא אלא בשעתא דעאקין להו הנמשך מעת של הצרה הנ״ל, וכדין כולהו פקדין ליה, צקון לחש וכולהו צלאן בצלותין ובבעותין ואריקו קמיה צלותין כו׳ כדין קודב״ה קאים עלייהו ברחמי, וזהו וממנה יושע, ועמ״ש בענין מ״ש ברע״מ אמור דף צ״ז רזא דתרתין אתתין והוא בבוך תרי״ט ב׳ ד״נ ע״א ושם סעיף ד׳ דכיון שהמ׳ דאצי׳ מתלבשת לברר ק״נ לכן נק׳ תרתין אחתין כמו שמה״ט נק׳ עה״ד טו״ר ע״ש התלבשות כמ״ש באג״ה ד״ה והמשכילים יזהירו ושם כתבתי ג״כ כמו נה״א אף שרחוקה מנה״ב מ״מ כיון שמתלבשת בה, אך למעלה אין ההתלבשות על אופן זה ח״ו רק דוגמת צל ומקיף לבד ולכן נאמר כי סר צילם.

שמואל ב׳

רסי׳ ב׳

ויהי כו׳ ויאמר חברונה. זח״א לך לך דעט״ב, בגין דדוד לית לי׳ לקבלא מלכותא עד שיתחבר באבהן דאינון בחברון, וכ״כ עוד בפ׳ וירא דצ״ט ע״א. והנראה שם שהוא חיבור המל׳ לחג״ת, וכ״כ בפ׳ ויחי דרמ״ו סע״ב, ושם מבואר שעי״ז הוא בנין המל׳ שבנינה הוא ע״י חג״ת דז״א כו׳ וכענין תר״ת דר״ה, בזח״ג אמור צ״ט, וכן איתא עוד בזח״ב פ׳ וארא דל״א ע״א, ועמ״ש בתילים סי׳ קכ״ב ג׳ ע״פ ירושלים הבנויה כעיר שחוברה לה יחדיו, היינו חיבור ירושמ״ט שהוא מל׳ לירושמ״ע שהוא בינה, וחיבור זה ע״י חג״ת דז״א, וע״כ הי׳ צריך דוד למלוך בחברון תחילה להיות חיבור ויחוד המל׳ עם חג״ת ועי״ז אח״כ מלך בירושלים שהיא כעיר שחוברה לה לבחי׳ ירושמ״ע בינה, ואפ״ל זהו ע״ד בתי אחותי אמי כו׳, ועמש״ש.

ז׳ יו״ד

ושמתי מקום לעמי ישראל ונטעתיו ושכן תחתיו ולא ירגז עוד כו׳. פ״ק דברכות ד״ז סע״ב, זח״ב פקודי דרל״ד א׳. ילקוט במקומו דכ״א ע״ד רמז קמ״ה תמן תנינן שמעון הצדיק כו׳ והנראה דהילקוט מפרש ונטעתיו על בנין בהמ״ק כמ״ש לנטוע שמים וליסוד ארץ וארז״ל דקאי על הקרבנות.

ב) **בגמ׳** פ״ק דברכות ד״ז סע״ב בענין כל הקובע מקום לתפלתו (נ״א לתורתו) אויביו נופלים תחתיו שנאמ׳ ושמתי מקום כו׳ והרי״ף ותר״י גורסים כל הקובע מקום לתורתו וכ׳ תר״י זהו הפסוק ושמתי מקום נאמ׳ על ביהמ״ק שהקב״ה הי׳ משרה שכינתו שם ובזכותו היו ישראל יושבים לבטח ולא היו מתפחדים מהאויבים (הג״ה עמ״ש ע״פ ונתתי שלום בארץ ושכבתם ואין מחריד, וע׳ מזה בזח״ג פ׳ בחוקותי דקי״ג סע״ב, וע׳ זח״א ויצא דקנ״ז ע״ב בפי׳ וישכב ישכב עכ״ה) ועכשיו שאין בהמ״ק קיים מקום התורה במקומו כדאמרינן מיום שחרב ביהמ״ק אין לו להקב״ה בעולמו אלא ד״א של הלכה ע״ש, והענין כמש״כ בתו״א בד״ה ויגש אליו יהודה דהמשכן הי׳ דירת ארעי של הקב״ה ובהמ״ק נק׳ דירת קבע של הקב״ה ועז״נ כאן תחלה ואהי׳ מתהלך באוהל ובמשכן ואח״כ ושמתי מקום לעמי ישראל זה הבהמ״ק שנק׳ דירת קבע והיינו ושמתי מקום כו׳, נמצא קמ״ל הגמ׳ שע״י קביעת מקום בעסק התו׳ ממשיך ג״כ מבחי׳ דירת קבע של הקב״ה כ״ש ע״י תורתו קבע, והנה התורה חיי עולם וזהו מבחי׳ קבע והתפלה חיי שעה ולפי גרסת גמ׳ דידן זהו ע״י קביעת מקום לתפלתו כי תפילות כנגד תמידין תקנום וא״ש ענין ונטעתיו ושכן תחתיו ע״ד לנטוע שמים וליסוד ארץ כו׳.

ג) **והנה** מ״ש בת״א שהמשכן הי׳ דירת עראי כו׳ והמקדש שבנה שלמה הי׳ ע״ד דירת קבע פי׳ קבע ע״ד אהל בל יצען הנזכר בלק״ת סד״ה

לה

שובה ישראל עד דרוש השני, וזהו ענין מנוחה והוא ענין המשכה מבחי׳ אני ה׳ לא שניתי שהוא בחי׳ ע״י ועי״ד מארז״ל במ״ר פ׳ ויקרא פ״ב כל מקום שנאמר לי אינו זז לעולם לכן לשם דווקא נמשך הקיום בל יסע יתידותיו. וכה״ג פי׳ הרמב״ם במ״נ ח״א פי״ד לפרש ענין האמנם ישב אלקים את האדם על הארץ שהרשאלה זאת המלה לכל עומד נח שלא ישתנה אמר ביעדי ירושלים כו׳ וראמה וישבה תחתיה כו׳. ומזה הענין נאמר עליו יתעלה אתה ה׳ לעולם תשב כו׳ אשר לא ישתנה כו׳ היותו בלתי משתנה כלל ולא בשום פנים כמו שביאר ואמר אני ה׳ לא שניתי עכ״ל. ולכן מבחי׳ זו דווקא נמשך להיות אהל בל יצען הנק׳ דירת קבע ועי״ז נאמר ושמתי מקום לעמי כו׳. ועי׳ ביאור אלה מסעי ד״ה והנה בענין המסעות ושם ס״ד בענין אמת היסך נהרות המכזבין. ועי׳ מש״כ עפ״י הזהר ר״ש פ׳ ויצא ע״פ קומה ה׳ למנחתיך כו׳. ועד״ז שיר חדש לשון זכר שלא יהי׳ אחריו ע״ד צער ח״ו. וזהו ע״י שיזדכך העולם ויוכל להיות בו דירת קבע. והנה ענין אהל בל יצען זהו ע״י שיהי׳ זו״נ ג״כ בבחי׳ תרין רעין דלא מתפרשין כמו או״א וזהו ענין ביום ההוא יהי׳ כו׳ ב׳ פעמים י״ה כו׳. ולפי שבשלמה נאמר וישב על כסא ה׳ שנתמלא דיסקוס של לבנה ע״י שהי׳ דור ט״ו לאברהם בחי׳ ר״ה. לכן יוכל להמשיך מעין דירת קבע שבחי׳ ו״ה יהי׳ כמו י״ה. ולכן נק׳ איש מנוחה ובחי׳ שלום כו׳ ששורש המשכה מע״ק נוה שאנן כו׳ ועי׳ מ״ש מזה ג״כ בלק״ת סד״ה מה טובו. משא״כ המשכן הי׳ דירת עראי לפי שהוא מבחי׳ סדר ההשתלשלות דהיינו מבחי׳ חכמה ולכן נק׳ במ״ר פ׳ תרומה ס״פ ל״ד עשו דיר לרועה כו׳. ועמ״ש בהגהות ע״פ ויגש אליו יהודא ושם ס״ג שר״ל שזהו ע״ד שארז״ל במ״ר פ׳ בא ס״פ ט״ו כך העוה״ז אירוסין הי׳ שנאמר וארשתיך לי כו׳ אבל לימות המשיח יהי׳ נשואין שנאמר כי בועליך עושיך. וזהו ג״כ ענין דירת עראי נמשך מבחי׳ אירוסין שהרי עד״מ הארוס אינו בא לבית ארוסתו רק לפרקים. אבל בחי׳ נשואין זהו דירת קבע ובבהמ״ק שבנה שלמה הי׳ מעין דירת קבע כו׳. והנה ביריעות המשכן נוטה שמים כיריעה והמקדש מבחי׳ אבנים דומם מבחי׳ ארץ כי נעוץ סופן בתחלתן. וגם י״ל ע״ד משל בית מאבנים היא דירת קבע יותר מבית ארזים חזק יותר. והנה עד״ז יובן ענין שהנשמה היא תחלה בג״ע ואח״כ יקומו בתה״מ בגוף גשמי. ועי׳ מזה בת״א פ׳ יתרו סד״ה האבות הן הן המרכבה, ובלק״ת פ׳ שלח ד״ה אני דפ׳ ציצית דרוש הראשון. ובאגה״ק סי׳ י״ז ד״ה נודע דבאתעדל״ת. היינו ג״ע זהו דירת עראי של הנשמה כי הוא כסדר ההשתלשלות ונהר יוצא מעדן חר״ב כו׳ ועי״כ היא ברוחני׳ דוקא ע״ד כי גבהו שמים מעל הארץ שהוא גשמי׳. אבל תחה״מ יהי׳ מלמעלה מסדר ההשתל׳ לכן יהי׳ בארץ דוקא כי מצד סדר ההשתל׳ שמים קדמו ורק במה׳ שהיא למעלה מסדר ההשתל׳ שם ארץ קדמה ולכן זהו דירת קבע של הנשמה שיהי׳ בו הגילוי מבחי׳ אני ה׳ לא שניתי כו׳. אך א״א להנשמה לקבל גילוי זה עד שתהי׳ תחלה בג״ע כמש״כ באגה״ק סי׳ י״ז הנ״ל דתחלה צריך לקבל הגילוי כפי סדר השתל׳ העולמות ואזי אח״כ דוקא יוכל לקבל הגילוי מלמעלה מסדר ההשתל׳ ע״ד יהב חכמתא לחכימין דוקא כו׳. וכמו פתחו לי תחלה כחודו של מחט ואח״כ דוקא אפתח לך כפתחו של אולם כו׳.

קיצור. דירת קבע אוהל בל יצען ונמשך מבחי' אני ה' לא שניתי, כ"מ שנאמ' לי אינו זז לעולם, ועד"ז פי' הרמב"ם בענין אתה ה' לעולם תשב, וענין אהל בל יצען שיהי' זו"נ בבחי' תרדל"מ כענין או"א בחי' י"ה, ה' גדולה לאה כהונה לעולם כו' כמ"כ יהי' בבחי' ה' קטנה רחל כמש"כ במ"א ע"פ ותקנא רחל באחותה וע"פ נפתולי אלקי' נפתלתי עם אחותי, שלמה הי' דור ט"ו שהוא בחי' המשכת י"ה ע"ד ובחמשה עשר לחדש כו' משא"כ המשכן הי' דירת ארעי, ועד"ז גם בהנשמה ענין ג"ע וענין תחה"מ ששרשם מבחי' ממכ"ע וסוכ"ע, וזהו ג"כ כענין אירוסין ונשואין ותחלה צ"ל אירוסין כו'.

ד) **ועד"ז** יובן ענין כל הקובע מקום לתורתו לפי גירסת תר"י וכ"ה בילקוט בש"ב רמז קנ"ה, והענין כי הנה ארז"ל משחרב ביהמ"ק אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד"א של הלכה ולכן אמרו רז"ל עשה תורתך קבע ומלאכתך עראי היינו שעי"ז שעושה תורתו שהיא במקום ביהמ"ק קבע עי"ז ממשיך מבחי' דירת קבע של הקב"ה כביכול, כי ע"י שעושה תורתו קבע נעשה בחי' אחין ורעין להקב"ה כמ"ש בת"א ד"ה רני ושמחי הראשון גבי וביאור ענין אחות ובלק"ת ד"ה באתי לגני גבי אכלו רעים, וא"כ ממשיך עי"ז דירת קבע דפי' זו היינו שיהי' הקב"ה וכנ"י בבחי' תרין רעין כו', וזהו שנק' התורה חי עולם כנ"ל שבחי' לעולם נמשך מבחי' אני ה' לא שניתי כו', והנה לגירסא דדן הקובע מקום לתפלתו כבר מלתי אמורה שהתפלה במקום קרבנות שריחן עולה לשמים ומשם נמשך לנטוע שמים וליסוד ארץ, והנה ואני תפלה היא בחי' מל' שעולה להתחבר בהקב"ה דתפלה ג"כ לשון חבור כמ"ש מזה בלק"ת בשה"ש בד"ה יונתי בחגוי הסלע, וזהו ג"כ ענין נפתולי אלקים נפתלתי עם אחותי שתהי' ה' קטנה כמו ה' גדולה כו' כנ"ל, וזהו ענין הקובע מקום לתפילתו דווקא דוגמת ושמתי מקום לעמי כו' בבחי' דירת קבע ע"ד הנה מקום אתי, וזהו שכתוב ויפגע במקום. והנה בעין יעקב בפ"ק דברכות שם ב' הריטב"א שהמתפלל צריך לכוון דעתו לפני מי עומד כו' ולהכיר נמי כחו וגודל האדון אשר אליו מבקש כו' והמקום המוכן לתפלה מוסיף יראה ולזה הזהירה התורה ומקדשי תראו ויראה גורמת להיות כעומד לפני ה' עכ"ד, ואפ"ל כי קביעות מקום לתפלה שזה הקביעות בלי שינוי הוא לרמוז לבחי' ושמתי מקום כו' אהל בל יצען כו' וז"ש הריטב"א ולהכיר נמי גודל כח האדון שהוא ית' בלתי משתנה כלל אני ראשון ואני אחרון כו', וע' כעין זה בח"א במהרש"א ח"ל הקובע מקום לתפלתו בלי שינוי הוא מייחד כחות האלקי' לשם האחד האמיתי כו', והנה פי' הקובע מקום לתפלתו י"ל שמראה בזה שהוא עיקר חפצו ותשוקתו להתפלל ולהדבק בה' וזהו סולת ומובחר מהזמן והיום כי פי' עשה תורתך קבע אין ר"ל דוקא על ריבוי הזמן כ"א שזה עיקר חפצו והשאר טפל זהו הנק' ארעי (נ' שצ"ל קבע) וכמו הפנים לגבי האחוריים וע' בד"ה ואהי' אצלו אמון בענין אחור וקדם צרתני, ועד"ז הקובע מקום לתפלתו שזהו השעה הנבחרת מכל הזמן להדבק בה' וע' עוד בשל"ה פ' בחוקותי ע"פ ואם תלכו עמי בקרי שיהי' קובע מקום לתפלתו ותורתו כו', ויש להעיר עוד לענין הקובע מקום ע"ד ויפגע במקום במד"ר ויצא פס"ח שהוא מקומו ש"ע ואין העולם מקומו מן מה דכתיב הנה מקום

אתי כו׳ ואין פגיעה אלא תפלה כו׳, וכיון התפלה היא בחי׳ ויפגע במקומו של עולם ע״כ צ״ל מקום קבוע לתפלה ועמ״ש מענין הא מקומו ש״ע בלק״ת בד״ה להבין מ״ש באצ״ח והוא ית׳ אני ה׳ לא שניתי ע״כ צריך לקבוע מקום לתפלתו דוקא, גם כענין עושין רצונו ש״מ דהפי׳ שממשיכים רצה״ע בבחי׳ מל׳ הנק׳ מקום כדפי׳ בת״א סד״ה בכ״ה בכסלו ובביאור מקושש וע״פ והתהלכתי בתוכם וזה״ע התפלה המשכת יה״ר כו׳ ולכן צ״ל הקובע מקום שע״י ימשיך בבחי׳ מקום זה מבחי׳ אני ה׳ לא שניתי כו׳.

קיצור. עד״ז ענין כל הקובע מקום לתורתו וכ״ש כשעושה תורתו קבע ע״י עסק התורה נק׳ אחי ורעי וא״כ ממשיך שיהי׳ ו״ה בבחי׳ תרין ריעין דל״מ, תורה נק׳ חיי עולם בחי׳ אמת לא שניתי. וגרסא דדן הקובע מקום לתפלתו ואני תפלה חיבור המ׳ בז״א, וקביעית המקום יורה על ההכנעה לאדון כל ושזהו עיקר חפצו ועי״ז ממשיך בחי׳ עושי׳ רש״מ, ואל מקומו שואף זורח כי עיקר המכוון שיהי׳ דירה בתחתוני׳ בבחי׳ ה׳ קטנה דוקא בהבראם בה׳ זעירא, וזה״ע תפלה ל׳ פיתוליה דידי׳ אינון וממשיך בחי׳ הוא מקומו ש״ע ברוך המקום. הג״ה. וע׳ בת״א בתחלתו מענין איזה בית אשר תבנו לי וע׳ פסוק ושמתי מקום כו׳ ולא יוסיפו בני עולה לענותו, בזח״ב פקודי דרל״ב ע״א ובמק״מ שם ע״י תוס׳ אור מקו המדה שיהי׳ המ׳ כמו הבינה והבינה נק׳ חירו כו׳ ועד״ז יהי׳ במ׳ כו׳ וכנ״ל בענין קומה ה׳ למנוחתך.

ה) **והנה** בילקוט בש״ב ז׳ רמז קמ״ה ע״פ ושמתי מקום לעמי ונטעתיו הביא מדרש שמעון הצדיק כו׳ על שלשה דברי׳ העולם עומד כו׳, ור״ל כדמסים ע״פ נחית בחסדך כו׳ אל נוה קדשך כו׳ ועי״ז העולם עומד, ולכן ולא יוסיפו עוד כו׳, ועי׳ בילקוט בשלח ע״פ נחית בחסדך, ואפ״ל פי׳ העולם עומד שע״י שלשה דברים אלו ממשיכים דירת קבע של הקב״ה כו׳, והיינו כי ענין על ג׳ דברים העולם עומד כי פי׳ עומד שלא יופסקו להתבטל וצ״ל ההמשכה מבחי׳ אני ה׳ לא שניתי שמשם דוקא הוא ההמשכה שבלי הפסק כו׳, וע׳ בד״ה למנצח על השמינית פ״ג שהמשכה זו באה מבחי׳ ע״ק והמשכה זו מע״ק זה ע״י שלשה דברים העולם עומד שע״י התכללו׳ ג׳ קוין ע״ז והבריח התיכון מבריח מן הקצה אל הקצה, ועמ״ש מזה ע״פ ויטע אשל כו׳, עוי״ל עולם הוא ז״א ר״ק ע׳ ד״ה אכלוהו היום ועומד ע״י שפע ע״ק והיינו ע״י ג׳ דברים אלו כו׳, עוד להעיר ממ״ש במא״א ג׳ מ״ו ג׳ עדרי צאן רובצים נה״י מענין חוט המשולש ובגפן שלשה שריגי׳ ושלשת תרד סגול סגולתא בד״ה נאוו לחייך ג׳ רגלים, ועמ״ש בהגהו׳ לד״ה ואלה המשפטים שם נת׳ מענין מעלת חיבור ג׳ קוין וכן בבהמ״ק קומה ה׳ למנוחתך ע״י ג׳ בחי׳ כהנים לוים וישראלים שע״י חיבורן יחד ממשיכי׳ תוס׳ אור מאוא״ס ב״ה ועי״ז מתבטלים כל האויבים כו׳ כביטול נר בפני האבוקה כו׳, וזה״ע ונתתי שלום בארץ שע״י המשכת השלום בארץ שזה״ע תרדל״מ בבחי׳ אהל בל יצען עי״ז ושכן תחתיו ולא יוספו כו׳.

ז׳ כ״ג

ומי כעמך כישראל. פ״ק דברכות ד״ו סע״א, שפסוק זה כתוב בתפילין דמארי עלמא, ועיין במהרש״א שם שהוא ענין שהקב״ה יש לו דביקות וחטיבה בישראל, כמ״ש אני לדודי ודודי לי כו׳ יעו״ש שהאריך בטוב טעם לבאר הד׳ בתים שבתפילין דמארי עלמא. ויש לבאר זה ע״ד ארץ קדמה כי אשת חיל עט״ב, וע״כ נק׳ ישראל לי ראש שהקב״ה קראם כביכול ראש, ולכן בתפילין שלו נאמר מי כעמך כישראל כו׳ כי נש״י ממשיכים לז״א המוחין מאו״א כמ״ש שאו ידיכם קדש וברכו את ה׳ ולכן לא זז מחבבה עד שקראה אמי, ועמ״ש מזה בד״ה את שבתותי תשמרו דתק״ע בענין ויקרא לו אל אלקי ישראל שיש בזה שני פירושים, ופי׳ שהקב״ה שהוא אלקי ישראל קראו ליעקב אל, היינו שע״י שהוא ממשיך היחוד העליון כמ״ש בעה״ק (חלק העבודה פי״ח), והנה במא״א (אות חית סעיף כ׳) שהתפילין נקראים חיים חיי המלך מלך הוא ז״א וחיי המלך זהו מה שנמשך לו מחו״ב והחכמה תחיה, ויותר י״ל ע״ד מ״ש באד״ר (דק״ל ע״א) בפי׳ בי נשבעתי דהיינו בחי׳ ז״א נשבע באור המלובש בו מע״ק ונק׳ אור הוי׳ וזהו ענין חיי המלך ויש שהם מהבינה זה ידוע כי התגלות ע״ק הוא בבינה, ובתפילין אלו שהם חיי המלך כתיב מי כעמך ישראל גוי אחד לומר שהקב״ה אומר שישראל ממשיכים בו האור מע״ק וכמ״ש במדרש (בקהלת דצ״א ע״ב) ע״פ מה יתרון העושה בפירוש וצדיק באמונתו יחיה אפי׳ צדיקו ש״ע כו׳, וזהו גוי אחד שהם הממשיכים שיהי׳ הוי׳ אחד (כמ״ש בת״א בד״ה וארא אל אברהם) והמשכה זו הינו התחברות ע״ק בז״א כמ״ש במ״א, והינו ע״י שהם בבחי׳ ביטול בנים אתם ברא כרעא ועי״ז הקב״ה קורא אותן ישראל לי ראש, שממשיכים בחי׳ ראש שהוא ענין התפילין כו׳, וזהו שהקב״ה משבח את ישראל כמ״ש ששים המה מלכות אחת היא יונתי כו׳ דהיינו ענין גוי אחד בארץ וכמ״ש במדרש (מקץ ר״פ צדיק) ע״פ הנמצא כזה אחת היא יונתי זה אברהם שנאמר אחד הי׳ אברהם כו׳, ועד״ז ה״ע גוי אחד בארץ ולכן עושה מהם עיקר שהם הממשיכים מבחי׳ אור א״ס ממש בשם הוי׳ שיהי׳ הוי׳ אחד, וזהו ענין וה׳ האמירך והינו ודודי לי אבל ישראל ממעטים א״ע ואינן עושים מעצמן יש כלל כ״א את ה׳ האמרת היום כו׳ הוי׳ אחד ועושין א״ע רגל כו׳, וכה״ג כ׳ הרמ״ז (פ׳ אמור דף צ״ה) בענין המשקוף ושתי המזוזות שהקב״ה הקדים המזוזות למשקוף ומשה הפך הסדר ואמר והגעתם אל המשקוף שהשי״ת מרוב אהבתו את שכינתו ואת ישראל הקדים המזוזות כו׳ (ועמ״ש ע״פ לה׳ הארץ ומלאה תלים סי׳ כ״ד בפי׳ גוי אחד בארץ, ומ״ש ע״פ ביום השמיני שלח את העם) והוא ענין וה׳ האמירך היום להיות לו לעם סגולה.

קיצור. בתפילין דמארי עלמא כתיב מי כעמך ע״ד ישראל לי ראש שקראה אמי שאו ידיכם קדש וברכו את ה׳, וזהו ענין פ׳ קדש שבתפילין חיי המלך ע״ד בי נשבעתי באור ה׳, והקב״ה מאהבת ישראל אומר שישראל ממשיכים בו בחי׳ זו וצדיקו ש״ע באמונתו הוא חיה, גוי אחד ע״ד אחת היא יונתי אחד היה אברהם, והינו שהם הממשיכים הוי׳ אחד, ופי׳ הוי׳ אחד

בגמ' ספ"ג דפסחים, וזהו וה' האמירך היום, וישראל ממעטים א"ע ע"ד סיהרא ל"ל מגרמה כלום כי ממך הכל. את ה' האמרת היום.

ב) **פ"ק** דחגיגה דף ג' סע"א, אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם דכתיב שמע ישראל כו' ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם דכתיב ומי כעמך כו', ובמהרש"א שם פי' חטיבה ג"כ לשון הבדלה כמו חוטב עצים וה"ע ונפלינו אני ועמך כו' ע"ש, וכמ"ש בתד"א ע"פ אשר עשה עמכם להפליא דהיינו לשון הפרשה והבדלה. ועמ"ש מזה בלק"ת ר"פ צו בד"ה ואכלתם אכול ושם ספ"א ובפ' נצבים בד"ה כי קרוב אליך הדבר. פ"ד דסנהדרין דל"ח ע"ב דל"ט סע"א, גוי אחד בארץ כל הגוים כאין נגדו, ובגוים לא יתחשב בפ' בלק כ"ג, ירושלמי פ"ב דסוכה.

ג) **אשר** פדית לך ממצרים גוי ואלקיו. רבות בא פט"ו ק"ל ד' (שהוא ט"ז א') לי ולכם הוא הגאולה כביכול אני נפדתי עמכם ההי"ד החדש הזה לכם, וצ"ל דהאיך נאמר לי הלא כתיב לכם, ואפ"ל כי החדש הזה מרמז על לי כי חדש מל' הזה יסוד, והיינו אני והוא, ועיין מענין אני בזח"א ד"ו ע"א ע"פ ומקדשי תיראו אני הוי' ובמא"א אות אלף סעיף ק"ב אני הוא כנוי פרטי לנקודת ציק שבה, ועמ"ש מזה ע"פ הזהר תזריע דמ"ג סע"א ע"פ וראיתי אני שיש יתרון כו', ועמ"ש ע"פ ראו עתה כי אני אני הוא בפ' האזינו וע' זח"א דפ"ז ע"ב ובפרדס ערך אני ובן הנכון כו'. ומכ"ז י"ל פי' אני נפדתי עמכם ובזח"א בהשמטות ססי' כ"ה די"ג רע"א בפי' אם אני כאן הכל כאן אם שכינתא דאקרי אני שריא כאן הכל כאן ההוא אתר דאקרי כל דאתיא לאזדוגא עמה כו', ועמ"ש בלק"ת בפי' אמרו אליו כל תשא עון בד"ה שובה ישראל דרוש השני. בשלח ר"פ כ"ד קמ"א א' (שהוא כ"ה ג') כי תשא ר"פ מ"ה קנ"ט ב' (שהוא מ"ג סע"ב) במדבר פ"ג רי"ד ב' (שהוא ז' סע"ב) ואף ישראל יחידים היו שנאמר ומי כעמך כישראל גוי אחד והרבה אותם שנאמר ה' אלקיכם הרבה אתכם הוי מושיב יחידים ביתה. נשא פי"ד רנ"ז ג' (שהוא נ"ג) הובא כמ"ש בגמ' פ"ק דחגיגה ד"ג סע"א. שלח לך ר"פ י"ז האב חייב לפדותו והקב"ה פדה אותם שנאמר לפדות לו לעם. ס"פ פנחס רפ"ב ג' (שהוא ע"ה ד') גבי ביום השמע"צ וכו' פר אחד כו', יספת לגוי וכו' ישעי' כ"ו ט"ו, גוי אחד כו'. ח"מ יח"ד לב"ד ק"א, זח"א ויצא קסג"ב קס"ד א' בענין וישת לו עדרים לבדו, שמות ד"ו סע"ב גוי אחד בארץ, ר"פ תרומה דקכ"ו א' קנ"ו ב' קסד"א קסט"ב, קדושים פא"א, אמור צ"א סע"א צג"ב.

ד) **במדרש** ס"פ פנחס ע"פ ביום השמע"צ תהיה לכם וש"ה יספת לגוי ה' (בישעי' סי' כ"ו ט"ו) ואין גוי אלא ישראל שנאמר ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ (ועמ"ש מזה בבוך שמות ויקרא במ"ד בפ' פנחס) כי יספת זהו תוספות האור יותר מהחוק הקצוב שבסדר הבריאה והיא המכונה בשם זיווג יחוד קבה"ו ותוספות אור זה מאיר בשמע"צ, וזהו ענין יוסף כמ"ש בזהר (ויגש דר"ח ע"ב) ע"פ ולא עמד איש אתו כו' ע"ש, ועמ"ש בפ' לך

ע״פ ואעשך לגוי גדול שארז״ל במדרש (פ׳ לך פל״ט דמ״ג ע״ב) דהיינו אותה אומה שנאמר בה מי כעמך כי מי גוי גדול (ואתחנן ד׳) אני מעמיד ממך, וענין כי מי גוי גדול י״ל שהרי ארז״ל בפ׳ מקץ והיית רק למעלה יכול כמוני ת״ל רק גדולתי למעלה מגדולתכם, וגדולתכם י״ל ע״ד תלמוד גדול או מעשה גדול שעי״ז ממשיכים בחי׳ גדול הוי׳ בעיר אלקינו כו׳ וגדולתו זהו ענין ולגדולתו אין חקר או גדולתכם שיומשך בהם מוחין דגדלות מא״ס ב״ה או ע״ד וירם קרן לעמו או ע״ד עתיד הקב״ה להנחיל לכל צדיק ש״י עולמות, או ע״ד האדם הגדול בענקים זה אברהם כו׳, או ע״ד האבות הן הן המרכבה, וזהו כי מי גוי גדול אשר לו אלקים קרובים אליו, וכן אמרו במדרש גוי גדול מענין ד׳ דגלים כו׳ שהן המרכבה, ועיין בת״א ר״פ בראשית בד״ה השמים כסאי בפירוש וצדקה תרומם גוי ג׳ דגוי היינו חג״ת שמתעלים בבחי׳ יו״ד שהוא בבחי׳ החכמה ע״י הוא״ו שהוא הממשיך ומחבר ההמשכה כו׳, וזהו ג״כ ענין יספת לגוי כו׳.

קיצור. יספת לגוי תוספות אור הנמשך בשמע״צ, ואעשך לגוי גדול ע״ד ד׳ דגלים דוגמת האבות הן הן המרכבה, ודבר גדול מעשה מרכבה, וזהו אשר לו אלקים קרובים אליו וצדקה תרומם גוי כל פרוטה מצטרפת לחשבון גדול.

ה) **בשה״ש** ע״פ דודי לי ואני לו (דף י״ח ע״ד) הוא אמר לי אשריך ישראל מי כמוך ואני אמרתי לו מי כמוך באלים ה׳, הוא אמר לי מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ ואני מתיחדת שמו בכל יום פעמיים שמע ישראל ה׳ אלקינו ה׳ אחד (בתו״א פ׳ וישב בד״ה והנה אנחנו מאלמים אלומים דמ״ו סע״ג) פי׳ ענין מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ כו׳ שהם מעלים שם הניצוצים שנפלו בשבה״כ שיתעלו באחדות ה׳, ואפ״ל ע״ד מארז״ל גדולים מעשה צדיקים ממעשה שמים וארץ פ״ק דכתובות דף ה׳ סע״א (עמ״ש מזה בד״ה נשא את ראש ובד״ה הבאים ישרש) שהבריאה מעשה שמים וארץ הוא יש מאין וא״כ למטה היש וכו׳ ומעשה צדיקים ביטול היש לאין ממשיך בחי׳ היחוד שהוא תוספות אור, יספת לגוי כנ״ל ס״ד. וזהו אחד בארץ שגם בארץ יאיר אור יחודו יתברך כמו למעלה משא״כ מצד הבריאה הרי שמים שמים לה׳ והארץ נתן כו׳ (במדרש פ׳ וארא פי״ב) ולכן אמר המין מפלגך ולעילא כו׳ (בד״ה ששים המה דרוש הראשון) וזהו ענין לעשות הישר בעיני ה׳ (סד״ה כי תשמע בקול) שיהי׳ גלוי דעה העליונה גם למטה ע״ד ומלאה הארץ דיעה את ה׳. וזהו שאומרים במנחה דשבת אתה אחד ושמך אחד ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ, וענין ושמך אחד שיהי׳ נקרא כמו שנכתב ולא יכנף כו׳ והיינו ע״י שישראל עושים אחד גם בארץ, וזהו ג״כ ענין כי מי גוי גדול היינו גדולים מעשה צדיקים ממעשה שמים וארץ כו׳. עוי״ל בענין גוי אחד בארץ ע״ד שנת׳ (בת״א פ׳ תצוה בד״ה זכור את אשר עשה לך עמלק) בענין מאמר השבטים ליעקב כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבנו אלא אחד, דר״ל שיעקב אין בלבו אלא אחד ע״ד יחו״ע דכולא קמיה כלא חשיב וכך השבטים ואחריהם אפי׳ הבינונים אעפי״כ אין בלבנו אלא אחד והיינו

ע״י אתכפייא כו׳ נמצא מה שהקב״ה משבח את ישראל שהם בבחי׳ גוי אחד בארץ קאי בין על הנשמות שהן בבחי׳ עליונה בין על הנשמות הבינונים הכל הם בבחי׳ בארץ, וזהו ממש דוגמת את ה׳ האמרת היום הוי׳ אלקינו הוי׳ אחד דהענין שסובב כ״ע וממכ״ע ע״ק וז״א הכל אחד ממש (כמ״ש מזה ע״פ את ה׳ האמרת ססעי׳ ה׳) כמ״כ משבח הקב״ה את ישראל שבין בחי׳ הצדיקים הנק׳ ישראל ע״ש כי שרית כו׳ ובין הבינונים הנק׳ ע״ש יעקב הכל נק׳ גוי אחד בארץ כו׳.

קיצור. אחד בארץ ע״ד והנה אנחנו מאלמים אלומים בשדה, גדולים מעשה צדיקים ממע״ב היינו ע״י ביטול (הג״ה גם עיקר הענין כמ״ש בלק״ת בשה״ש בד״ה ששים המה דרוש הראשון בפי׳ אור זרוע לצדיק ובענין תמתי שהצדיקים הם משלימים אשר ברא אלקים לעשות לתקן שמצד בריאת העולם הוא בחי׳ ומשם יפרד כו׳ עד שאמר המין מפלגך ולעילא כו׳ והצדיקים ממשיכים שיהי׳ הגלוי למטה כמו למעלה וזהו גוי אחד בארץ כו׳ ע״ש, גם י״ל חטיבה א׳ ע״ד וירם קרן לעמו וע״ד כתפוח בעצי היער כן דודי בין הבנים עכ״ה) ביטול היש לאין עיני ה׳ אל צדיקים ע״ד לעשות הישר בעיני ה׳ ומלאה הארץ דעה את ה׳ ומעשה צדיקים זהו מקדש ה׳ כוננו ידיך בחי׳ ושכנתי בתוכם, וזהו אחד בארץ, וזהו כי מי גוי גדול בחי׳ גדולים מעשה צדיקים ולא צדיקים לבד אלא אפילו הבינונים ע״ד כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבנו אלא אחד כמ״ש בתו״א פ׳ תצוה.

ו) בשה״ש רבה ע״פ אחת היא יונתי תמתי, אחת זה אברהם שנאמר אחד היה אברהם (בלק״ת בשה״ש בד״ה ששים המה דרוש השני) פי׳ אחת היא יונתי אחת בחי׳ יחידה שמקבלת מיחיד למס״נ באחד ולכן גבוה מששים המה מלכות ששים מסכתות (וכן פי׳ בד״ה ששים המה דרוש הראשון בד״ה לבאר הדברים ע״פ ששים המה) שזהו ענין חסידים הראשונים שהי׳ שוהים ט׳ שעות בתפלתן כו׳ ע״י בחי׳ רעו״ד בחי׳ כתר וחכמה שלמעלה מענין התושבע״פ כו׳, וזהו מ״ש במ״א שריב״ז נסתפק באיזו דרך כו׳ אף שעסק בתורה כל ימיו אלא שאמר איני יודע אם הי׳ בו הרעותא דלבא בחי׳ כתר שבנפש בכל מאדך הנק׳ עושין רצונו ש״מ כו׳, ועז״נ אחד הי׳ אברהם שהי׳ כולו מבחי׳ זו דבכל מאדך (ועמ״ש בלק״ת בד״ה ענין ק״ש אחד ואהבת כו׳) וכיון דפי׳ אחד הי׳ אברהם זהו בחי׳ אחת היא יונתי עד״ז י״ל פי׳ ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ כי כל א׳ יש בו מבחי׳ אחד היה אברהם, והענין כי בר״ה אמרו לפני מלכיות זהו ענין את ה׳ האמרת היום כי שמע ישראל ה׳ אלקינו ה׳ אחד זהו חתימת המלכיות ובתורתך כתוב לאמר וזהו באחד לחדש השביעי שנמשך בחי׳ אחד יחידו ש״ע כענין מי יתן טהור מטמא לא אחד והוא הנמשך ומאיר אור חדש בר״ה וזהו באחד לחדש השביעי וכן ארז״ל ע״פ כי עמך הסליחה שהסליחה מופקדת אצלו מר״ה והיינו מי יתן טהור מטמא שזהו ענין הסליחה לא אחד יחידו ש״ע והיינו באחד המאיר לחודש השביעי שהיא בינה תשובה כו׳, וזהו את ה׳ האמרת היום עשאוני חטיבה א׳ ואני עושה אתכם חטיבה א׳ היינו מ״ש באחד זה אברהם

שכנס"י ע"י היותם בבחי' אחת היא יונתי הם הממשיכים בחי' מלכיות וזכרונות וכו' וזהו ע"ד הנזכר לעיל סעיף א' שבתפילין דמארי עלמא הנק' חיי המלך מה כתיב בהו מי כעמך ישראל כו', וזהו ג"כ ענין זכרנו לחיים מלך חפץ בחיים וכתבנו בספר החיים למענך אלקים חיים, פי' למענך י"ל ע"ד הנז"ל סעיף א' בפירוש וצדיק באמונתו יחיה.

קיצור. אחד בארץ ע"ד אחד היה אברהם שזהו ענין אחת היא יונתי שלמעלה ממדריגת ששים המה מלכות ששים מסכתות, חסידים הראשונים רעו"ד, איני יודע באיזו דרך כתר שבנפש, וזהו וה' האמירך היום דקאי ג"כ על ר"ה כי באחד לחדש השביעי ארז"ל באחד זה אברהם שהוא הממשיך בחי' מי יתן טהור מטמא לא אחד יחידו ש"ע שיהי' מאיר לבחי' בינה הנקרא שביעאה עילאה וה"ע לחדש השביעי.

ז) **בשה"ש** רבה שם סד"ה אחת היא יונתי תמתי זו כנס"י שנאמר ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ כו' ע"ש, ועמ"ש ע"פ וכך היה מונה אחת ומ"ש בענין אחת שאלתי מאת ה'.

ח) **בקהלת** רבה סוף קוף א' בד"ה טוב שם משמן הטוב רבי בון בשם ר' שמואל בר נחמני אמר מצינו שהלך הקב"ה מהלך חמש מאות שנה לקנות לו שם דכתיב אשר הלכו אלקים לפדות לו לעם ולשום לו שם וכו' עכ"ל. עמ"ש ע"פ לריח שמניך טובים פ"ו.

ט) **במדרש** פ' נשא פ"י דף ע"פ אחד כל מקום שנאמר אחד גדול הוא בהקב"ה נאמר אחד דכתיב ה' אחד אין בעולם כיוצא בו וכן באברהם דכתיב אחד היה אברהם לא היה באותן ימים כיוצא בו עכ"ל, ופי' שהקב"ה שהוא קדמון ונצחי והנבראים כולם מחודשים ובע"ג א"כ אין ערוך לך זהו אין בעולם כיוצא בו (ועמ"ש בת"א פ' וירא ד"ה פתח אליהו בענין אנת הוא חד ולא בחושבן כו') שאפילו ע"ס דאצי' אין ערוך כלל אליו ית' וחכמה נחשבת כעשייה גופנית אצלו ית' (וע' בסידור בדרוש ל"ג בעומר בהביאור) ועד"ז באברהם אין כיוצא בו ע"ד חמשה קנינים קנה הקב"ה בעולמו אברהם קנין אחד ע"י כי עשרה נסיונות נתנסה אאע"ה ועמד בכולם שעי"ז האירו בו ע"ס דאצי' ועיקרו חסד דז"א והי"ס י"ל ע"ס שבחסד, וא"כ כיון שהאיר בו אצילות ממש לכן לא הי' כיוצא בו באותן ימים שכולם היו רק מבי"ע והרי בי"ע לגבי אצילות ג"כ אין ערוך כלל כי אצילות הוא אלקות כו' (ועמ"ש בענין יפה שיחתן של עבדי בתי אבות מתורתן של בנים בבוך בראשית פ' חיי שרה) ועד"ז נאמר ג"כ בישראל גוי אחד בארץ כי ארז"ל עתידים צדיקים שיקראו על שמו של הקב"ה (ב"ב דף ע"ה ב') ופרש"י שיהא נקראים הוי', וצ"ל המכוון שיאירו בהם ע"ס דאצילות ממש (וכמ"ש בביאור בעצם היום הזה נמול בפי' למען חייך ועיין מדרש פ' משפטי' ס"פ ל"ב ע"פ אני אמרתי אלקים אתם) ובמדרש ברות בתחלתו ע"פ שמעו עמי

ואדברה אלקים אלקיך אנכי תלים סי' נו"ן ר' אבא בר יודן פתח קרא בישראל אעפ"י שקראתי אתכם אלקים שנאמר אני אמרתי אלקים אתם תלים סי' פ"ב אלקיך אנכי דעו שאנכי על גביכם. משא"כ עו"ג אף שנאמר כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה יהיו מבחי' בי"ע והרי בי"ע אין ערוך לאצי' כו' אפ"ל ע"ד שנת' ע"פ אז ישיר ישראל עלי באר מצד בריאת העולם מבחי' שם נעשה למטה יש ונפרד ושיהי' דירה בתחתונים ע"י המשכת עצמות רמ"ח מ"ע רמ"ח אברים דמלכא. א"כ לע"ל עו"ג יקבלו מבחי' שם ודירה בתחתונים יאיר בצדיקים גם כי אנכי אשר הוצאתיך מאמ"צ שהוא סדר השתלשלות ולכן לעו"ג מאיר מסדר ההשתלשלות אבל לצדיקים יאיר למעלה מסדר ההשתלשלות וזהו גוי אחד בארץ אין כיוצא בו. גם כמ"ש במ"א בענין כי אל דעות ובעו"ג שהם מתחת הפרסא אבל למטה היש אצלם אבל בצדיקים ויהי קול מעל לרקיע. ולכן כי ביום הזה יכפר עליכם כי קטן יעקב שמחזיק שלמטה כלא חשיב. גם כמ"ש ע"פ המדרש פ' שמיני פי"ג ע"פ זאת החיה אשר תאכלו משל לרופא שנכנס לשני חולים כו' ועיין בגמ' פ"ו דפסחים דס"ח ע"א עולא רמי כו' כאן בישראל כו'.

יוד) **זח"א** ויצא קס"ו ע"ב פי' ענין וישת לו עדרים לבדו שהם מסט' דקדושה הנק' ימינא וזהו ענין ישראל מסט' דמסאבא הנק' סטרא זהו צאן לבן וזהו ובך בחר ה' אלקיך כו' ומסיים דף קס"ד א' שזהו ענין גוי אחד בארץ. זח"ב פ' שמות דט"ז סע"ב מה שמו חד ונתפרש בע' ובמק"מ ע' שמות הבינה אוף ישראל גוי אחד בארץ ונתפרש בשבעים היינו שבעים נפש. ר"פ תרומה דקכ"ו סע"א ועבד הלוי הוא להון עמא יחידאי בעלמא, פי' במק"מ בשם נ"ב שהמשיך בהם חי' יחידה לבד נר"נ. פ' תרומה דקס"ט ע"ב בענין שבע ברכות שהם המדות והבינה ע"ז אומר זכאין אינון ישראל שזכו לתתא כגוונא דלעילא עלייהו כתיב ומי כעמך כישראל גוי אחד בארץ המכון שבנישואי החתן וכלה נמשך בהם הארה ממה שיש ביחוד העליון דחתן וכלה שבאצילות. משא"כ בעמלקים ועד"ז בהנחת תפילין מאיר מתפילין דמארי עלמא משא"כ כו'. לכן נק' גוי אחד בארץ שאין כיוצא בהם שיאיר בחי' האור שבע"ס דאצי' יאיר למטה ממש במעשיהם. ועמ"ש בלק"ת פ' פנחס בד"ה קדש ישראל לד' ושם פ"ב שאצל אדם אתם אדמה לעליון כל כחותיו אפי' להלביש בגד ומנעל הבל הוא כח שם הוי' ב"ה כו' ע"ש. ור"ל כי מנעל רומז לבחי' מט"ט שנק' נעל דשכינתי'. ועמ"ש ע"פ חטא חטאה ירושלים עו"ג אעפ"י שחוטאים אין כלום וכמ"ש רק אתכם ידעתי מכל משפחות האדמה כו' והיינו כי הם העו"ג מקבלים למטה מן הפרסא ומחיצוני' המל' ושם אין העונות מבדילים כמ"ש בלק"ת בד"ה ביום השמע"צ בן חכם ישמח אב פ"ב דדוקא לגבי ההמשכה פנימי' בבחי' זו עונותיכם מבדילים ולכן בעו"ג שמקבלים רק מבחי' חיצוני' אין החטא כלום וזהו הדגה אשר נאכל במצרים חנם חנם בלא מצות אבל הצדיקים שמקבלים מבחי' הפנימיות ואין ערוך כלל החיצוני' לגבי הפנימיות ועיין בד"ה לבאר ענין יוהכ"פ פ"א לכן החטא שלהם תופס מקום, וזהו חטא חטאה ירושלים דוקא וזהו פן יש בכם כו' בשרירות לבי

אלך למען ספות הרוה כו׳, ור״ל שיאיר שיהי׳ כעו״ג שאין חטא שלהם תופס מקום ונמשך להם שפע וכל טוב ע״ז אמר לא יאבה ה׳ סלוח לו דכיון שהוא מבחי׳ אדם אתם ומקבל מבחי׳ הפנימי׳ כו׳, ומכ״ז יובן ענין ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ כו׳, ועמ״ש עוד ע״פ את ה׳ האמרת היום וה׳ האמירך בבוך תרי״ג ג׳ דף ע״ה ע״א.

י״ד י״ד

בשל״ה דנ״ו ע״ב, ועוד מדרך החכמה להיות משגחת על כל המציאות שהוא המחשבה המחשבת בכל הנמצאות ונאמר וחשב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח, וכתיב כי אנכי ידעתי את המחשבות אשר אנכי חושב עליכם בית ישראל מחשבות שלום כו׳, וכמו שהחכמה נק׳ אב כי הוא אב לכל הנמצאות עכ״ל. וע׳ עוד דצ״ח סע״ב, ודקמ״ח ע״א כ׳ וזה טעם גלות מצרים כו׳ לקבל ניצוצי הקדושה הנדחים חוצה לבלתי ידח ממנו נדח, והכניס הכסף בתוך הכור הברזל כו׳, ולכן שם נתגלגלו כל הרוחות דור המבול אלו שעליהם נאמר כל הבן הילוד, דור הפלגה אלו שעליהם נאמר ותוכן לבנים תתנו עכ״ל. ודקצ״ה רע״א נתינת התורה ע״י האדם להתייחד עליון ותחתון להראות היחוד לבלתי ידח ממנו נדח, ודרכ״ג ע״א בהג״ה. עמה״מ ש״ו פל״א ד״כ ע״א, שי״ג פמ״ו עט״ד אפי׳ רשעי ישראל יש להם חלק לעוה״ב לבלתי ידח ממנו נדח ע״י הגלגול, שי״ד פל״ג פח״ג והזרע יורה כחץ בסוד מים הנגרים. שט״ז פמ״ה קנ״ב ד׳, גלגול המים מנין שנאמר וכמים הנגרים ארצה וכ״כ שם פרק הנ״ל דקנ״ג ע״ב.

כ׳ י״ט

אנכי שלומי אמוני ישראל. עיין ת״י ועיין רש״י שהשלמתי מנאמן לנאמן כו׳.

ב) רבות ויגש פצ״ד, אנכי שלומי כו׳, אני הוא שהשלמתי מנינן של ישראל במצרים, אני הוא שהשלמתי נאמן לנאמן יוסף למשה כו׳, וכ״ה בקהלת רבה בפסוק טובה חכמה מכלי קרב דק״ט ע״ד.

ג) ילקוט פ׳ ויגש תוך רמז קנ״ב דמ״ח ע״ב סד״ה והקול נשמע, וי״א סרח בת אשר השלימה (לשבעים) מנינן של ישראל דכתיב אנכי שלומי אמוני ישראל כו׳ וכ״ה בילקוט כאן בש״ב סי׳ כ׳ רמז קנ״ב דכ״ג ע״ד.

ד) וכ״ה בבחיי פ׳ עקב ע״פ בשבעים נפש ירדו אבותיך מצרימה כו׳ וסיים אבל ראיתי בפסיקתא שהקב״ה השלים מנינן שנאמר אנכי ארד עמך מצרימה כו׳ ע״ש. לפי״ז פי׳ אנכי שלומי אמוני היינו אנכי ממש, בחי׳ אנכי ה׳ אלקיך כביכול הוא שלומי אמוני ישראל שהוא השלים מנינם, ולפי הפי׳ דקאי על סרח בת אשר י״ל שהוא המל׳ ונק׳ סרח מלשון וסרח העודף בפ׳ תרומה כ״ו י״ב, יהי׳ סרוח על צדי המשכן שם כ״ו י״ג.

והיא בת אשר היא כתר כי נעוץ תחילתן בסופן, וע״ן בפרדס שער סדר האצי׳ פ״ג ומלכות נפיק מכתר כו׳, ומש״ה אמר עליה אברהם אחותי בת אבי היא וע״כ נאמר עליה אנכי שלומי שהיא נק׳ ג״כ בחי׳ אנכי, ועוד שהרי נעשית כתר לבריאה שזהו אנכי. ובזה יש ליתן טעם מה שאמרה אנכי ולא אמרה אני בענוה, אלא משום כי רמזה שבחי׳ אנכי הוא שלומי אמוני ישראל כו׳, וא״ש ג״כ הפסיקתא כי הכל ענין אחד דהמל׳ נק׳ שלומי אמוני והיינו ע״י שרשה מבחי׳ אנכי כו׳.

ה) **בתד״א** ח״א פי״ח, ד״א לראש אשמורות אפי׳ עיר קטנה שבישראל שיש בה תורה טובה לפני הקב״ה יותר משומרון שאין בה תורה שנאמר אנכי שלומי אמוני ישראל.

ו) **זח״ג** פ׳ חוקת דקפ״ע ע״ב ונאום הגבר הוקם על מ״ט בגין דהיא שלומי אמוני ישראל. ופי׳ המק״מ הקם על גימט׳ מאה כנגד ע״ס דזעיר כ״א כלול מעשר הם מאה שמתקנים המל׳ ח״ש מ״ט בגין דהיא שלומי אמוני ישראל ר״ל שמשלמת לכל ספירה וספירה עכ״ל. והיינו כמ״ש בת״א פ׳ יתרו דכ״ב ע״א בד״ה אלפי שנאן א״ת שנאן אלא שאינן, הטעם כי שרשם הוא בז״א שאין לו רק ט׳ ספי׳ (כמש״ש בד״ה ביאור ע״פ משה ידבר ע״ש) כי המל׳ היא עשיראה דכולהו כו׳ עכ״ל. ופי׳ ענין זה אאזמו״ר נ״ע בביאור ע״פ מאמר הזהר פ׳ בחוקותי ע״פ דומה דודי לצבי בענין ונתתי משכני, כי עיקר ענין המל׳ הוא הגילוי שנק׳ עלמא דאתגליא בחי׳ דבר ה׳, והז״א דאצי׳ שהוא מקבל מג״ר כח״ב הוא בבחי׳ ביטול אידי דטריד למבלע לא פליט, וע״כ הוא רק בעל ט״ס, ואין בו בחי׳ המל׳ והגילוי, והיינו להיותו שם מ״ה שהוא הביטול וכמ״ש במשה ונחנו מ״ה וע״כ הי׳ כבד פה לגבי אורייתא דבע״פ כבד לשון לגבי תושב״כ שלא הי׳ יכול להשפיל א״ע בבחי׳ הדיבור מחמת שהי׳ בבחי׳ ביטול ונחנו מ״ה, וזהו שנאן שאינן ע״ד אין וביטול והמל׳ משלימתו לעשר שהיא עשיראה דכולהו דהיינו שהוא בחי׳ הגילוי של ט״ס העליונות שיבואו לידי גילוי בעולמות להיות מלך על עם וע״כ נק׳ זה שלימות ממש שהרי עיקר הכוונה של המאציל הוא כדי שיהי׳ הגילוי בבי״ע ולכן המל׳ משלמת את ז״א, ולכן ארז״ל ביבמות פרק הבע״י דס״ב סע״ב כל השרוי בלא אשה שרוי בלא שלום כו׳, שהרי היא המשלמת אותו, וגם אינו אדם היינו שאין לו שלימות שזהו ענין אדם, ואפ״ל שלימות זו ע״ד שנאמר במשה ואהרן אחיך יהי׳ נביאך וכמו תושבע״פ מבאר תושב״כ כו׳, והנה באמת אשר כח הגילוי והדיבור נמשך ממקום עליון יותר וכמ״ש מי שם פה לאדם כו׳ הלא אנכי כו׳, ולכן הכתר נק׳ מדבר וחכמה נק׳ חי, הרי כח הדיבור והגילוי נמשך ממקום עליון, ולכן ארז״ל ומתלמידי יותר מכולם שע״י הדיבור נוסף אור השכל, ועיין ברבות ר״פ דברים ע״פ אלה הדברים אשר דבר משה, וזהו כענין משלי שלמה שהמשל נמשך ממקום עליון יותר, וכמ״ש בת״א ר״פ לך לך, ועמ״ש במ״א ע״פ ארוממך הוי׳ כי דליתני ובענין יעקב אותיות יבקע בסידור שער חג

הסוכות, וזהו אנכי שלומי אמוני שכח זה השלימות שהמל׳ משלמת את ז״א נמשך מבחי׳ אנכי שהוא כתר, וזהו ויבן ה׳ אלקים את הצלע נזכר שם שלם כו׳.

ז) **בילקוט** פ׳ בהעלותך ע״פ אספה לי שבעים איש כנגד ע׳ נפש דיעקב וכנגד שבעים יו״ט שיש לישראל בכל שנה שבעה ימי הפסח שמונה ימי הסוכות עצרת ראש השנה ויום הכיפורים נ״ב שבתות, והנה נתבאר לעיל סעיף ד׳ בפירוש אנכי שלומי אמוני ישראל שהקב״ה השלים מנין ע׳ נפש וזה ע״ד נעתחב״ס עכ״פ לפי״ז י״ל שמ״ע שהוא האחרון של שבעים יו״ט יש בו גילוי בחי׳ אנוכי שלומי אמוני ישראל, וזהו ביום השמ״ע תהיה לכם. אך קשה דהא צ״ל משה עמהם וכן בסנהדרין צ״ל ע׳ איש והמופלא שבסנהדרין וענין המופלא כי ע׳ זקנים הם בחי׳ ואצלתי מן הרוח כו׳ א״כ המופלא זהו ממקום שנאצלו והיינו ע׳ זקנים שרשם מז״ת לך ה׳ הגדולה והגבורה כו׳ ונאצלו מבחי׳ משה חכמה יסוד אבא, ועד״ז גם למעלה יש כבי׳ הוא וב״ד וכמ״ש מזה בהג״ה לד״ה יסובבנהו יבוננהו ובד״ה ראשי המטות ע״כ צ״ל היו״ט עצמן הם שבעים נגד בחי׳ שבעים נפש איש כנ״ל וע״י מצות ומע״ט ממשיכים בהם מבחי׳ מופלא ועמ״ש סד״ה זכור את יום השבת לקדשו בת״א פ׳ בשלח בדרוש הראשון שע״ז הפסוק.

כ״ב נ״א

מגדול ישועות מלכו כו׳. בשל״ה פ׳ נח דף ער״ה סע״ב ודרע״ו ע״א שהאריך בזה, ופי׳ מגדול הוא בית ה׳ מדור השכינה שיהי׳ בחי׳ דירה בתחתונים כמו שהי׳ קודם חטא אדה״ר וכשההתעוררות לזה הגילוי הוא מלמטה למעלה הוא נק׳ מגדול בחיריק תחת המם, וכשההמשכה מלמעלה למטה נק׳ מגדיל בפתח תחת המ״ם כמ״ש בתילים סי׳ י״ח נ״א, ויש להעיר לענין מגדול ממ״ש איה סופר את המגדלים דפירש״י בסנהדרין דק״ו ע״ב מגדל הפורח באויר הוא למ״ד, וא״כ מגדול ישועות היינו המשכת הישועות מבחי׳ מגדול הנ״ל שהוא ענין חותם בולט כמו המגדל, והו״ע ולא יכנף עוד מוריך כו׳. ופי׳ ישועות מלכו היינו עלית המל׳ להיות כמו בינה הנק׳ מגדול, וכענין כוס ישועות אשא, ולע״ל יהי׳ הכוס בבחי׳ עליונה יותר כמ״ש בדרוש ברכת המזון וכסא דמלכא משיחא מחזיק רכ״א לוגין בחי׳ ארך, וא״כ מקבל הישועות מהכתר וזהו מגדול ישועות כו׳ כי הישועות הם ה״ח או ה״ג ממותקות הנמשכים מנש״ב ועכשיו כוס ישועות מקבל מבחי׳ ז״א ולע״ל יומשך הישועות מא״א כו׳, ועמ״ש ע״פ ישראל נושע בהוי׳ תשועת עולמים בישעי׳ סי׳ מ״ה י״ז. ועמ״ש מענין מגדול ומגדיל ע״פ מגדול עוז שם ה׳ במשלי סי׳ י״ח ושם סעי׳ ח׳. תלים י״ח נ״א מגדיל ישועות כו׳, ירושלמי פ״ב דברכות, רבות בח״מ סח״ד. ועושה חסד למשיחו, זח״ב פקודי דרל״ב ב׳, ובספר הבהיר יתרו ע׳ קמ״ה. ומהרמ״א בתילים פי׳ מגדיל ישועות מלכו ע״ד שנאמר וישב שלמה על כסא ה׳.

כ״ג א׳

ואלה דברי דוד האחרונים. פ״ג דמ״ק דט״ז ע״ב, ראשונים מאי ניהו וידבר דוד לה׳ את דברי השירה כו׳ שם סי׳ כ״ב א׳. הוקם על שהקים עולה של תשובה, פ״ק דעכומ״ז דף ה׳ ע״א. ונעים זמירות ישראל ירושלמי פ״ה דסוכה ה״ד שאע״פ שיש לפניו כמה קילוסין חביב הוא קילוסן של ישראל יותר מכל מ״ט ונעים זמירות ישראל, יושב תהלות ישראל בתילים סי׳ כ״ב ב׳ עכ״ל. רבות פ׳ קרח קרוב לס״פ דרע״ב א׳ הוקם על כנגד מאה ברכות. בשה״ש רבה ד״ב ג׳ דוד אמר דברים שנאמר ואלה דברי דוד האחרונים, ושלמה אמר דברים שנאמר דברי קהלת וגו׳. כג״ב סד״ה הנך יפה רעיתי ואלה דברי דוד האחרונים והראשונים היכן הם אלא שכבר מחלה שירה. שם כ״ג ג׳ בפסוק כמגדל דוד, אלא דוד יאמר ע״י כולכם למה שכולו ערב ההי״ד ונעים זמירות ישראל עכ״ל. וכ״ה בקהלת רבה סד״ה החכמה תעוז לחכם דף ק״ג ד׳. ונעים זמירות ישראל, זח״ב תרומה קס״ט סע״ב. נאום דוד בן ישי שם קעה״ב, פקודי רלב״ב. משיח אלקי יעקב ויקרא יט״ב. ונאום הגבר הוקם על חוקת ק״פ ע״ב.

ואלה דברי דוד האחרונים, נאום דוד בן ישי ונאום הגבר הוקם על משיח אלקי יעקב ונעים זמירות ישראל. הגבר, עמ״ש ע״פ מעציון גבר, ובענין לשכוי בינה. אלקי יעקב בחי׳ והי׳ הוי׳ לי לאלקים.

א) **הנה** בת״י פי׳ פסוקים אלו על ענין לע״ל בב״א, וז״ל ואילין פתגמי נבואת דוד דאתנבי לסוף עלמא (עמ״ש ע״פ והי׳ עקב תשמעון, אבל שכרם בעקב אני נותן לכם דהיינו ענין לסוף עלמא) ליומא נחמתא דעתידין למיתי אמר דוד בן ישי (אמר היינו פי׳ דנאום, וכ״כ במ״צ נאום מענין אמירה ודיבור) ואמר גברא דמרבא למלכא משיחא (א״כ זהו תרגומו של הוקם על משיח כו׳, והיינו כדפירש״י הוקם על למעלה, ור״ל שהוקם להיות במעלה רמה ממעל לכל העם, ועמ״ש ע״פ ויתן עוז למלכו וירם קרן משיחו, דהיינו רוממות המלוכה) במימר אלהיה דיעקב ותקין למימני בחיך מבוסם תושבחתי׳ דישראל, ועמ״ש ע״פ כי קולך ערב שהוא ענין התגלות התענוג בדיבור התורה, והיינו ע״י שבתחילה בחי׳ הראיני את מראיך היא התשובה למסור נפשו באחד, ומ״ש ע״פ ומדברך נאוה, ומ״ש בענין מהרה ישמע כו׳ וקול כלה כו׳.

ב) **ורש״י** פי׳ ואלה דברי דוד נבואת דוד האחרונים ומי הם הראשונים דברי השירה האמורים למעלה, אבל בכל שירות ותשבחות שאמר אין נקראים דברים (אפ״ל עפמ״ש במאו״א אות א׳ סעי׳ צ״ח, אמירה במל׳ מסט׳ דנוק׳ כו׳, ובאות ד׳ סעי׳ ד׳ דיבור נק׳ זווג עליון שבפה סוד נשיקין כו׳, וכמארז״ל ראוה מדברת כו׳ מאי מדברת נבעלה כו׳ נמצא האמירה הוא רק מצד הנוק׳, אבל הדיבור מסט׳ דדכורא, וזהו שהאדם נק׳ מדבר, וז״ש אבל בכל שירות כו׳ אין נק׳ דברים, ועמ״ש ההפרש בין עשרה

מאמרות ובין עשרת הדברות ובענין עמל שיחה עמל תורה) הוקם על הוקם למעלה (עמ"ש ע"פ ואולך אתכם קוממיות) ונעים זמירות ישראל, אין ישראל משוררים במקדש אלא נעימותיו וזמירותיו. ואפ"ל בפי' הוקם על עפמ"ש במ"א שיש ב' בחי' מל', הא' מל' דאצי' שהוא מל' על בי"ע, ולבחי' זו הי' דוד מרכבה, אך יש נשמות דאצי' הנק' אחים ורעים, וא"כ א"צ למלך בחי' מל' דאצילות, ולכן אמר שמואל לישראל שחטאו במה ששאלו מלך, אך עכ"ז אית מלך לעילא, בחי' מל' דא"ק שנעשה עתיק לאצילות, ומבחי' זו יהי' ההתגלות לע"ל, וזהו ענין הוקם על הוקם להיות על ולמעלה כ"כ שיהי' שייך בחי' מלוכה זו גם על נשמות דאצי', ועיין בזהר ר"פ יתרו דס"ז ע"ב מענין אית מלך ואית מלך כו'.

ג) **פ"ג** דמ"ק דט"ז סע"ב, א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן מאי דכתיב נאום דוד בן ישי ונאום הגבר הוקם על, נאום דוד בן ישי שהקים עולה של תשובה. ואפ"ל כי יש כמה בחי' בתשובה כנזכר בלק"ת פ' בלק בד"ה מה טובו, ודוד עשה בחי' תשובה עילאה ובבחי' בעל תשובה ע"כ נקרא שהקים עולה של תשובה וכענין החזירנו בתשובה שלמה לפניך וכמ"ש בלק"ת בד"ה שובה ישראל עד הוי' אלקיך עד שיהי' הוי' בבחי' אלקים כו', ובפרדס תחילת שער מהות והנהגה פ"א וז"ל המשל בזה השב אל ה' בכל כחו בכל כוונתו כתשובת דוד המלך ע"ה כו' וכאשר לא ישוב החוטא אל ה' במדריגה הזאת כו', וגם כמ"ש בד"ה האזינו השמים בפי' כל ימיו בתשובה ובד"ה ענין יג"מ בענין תשובה קדמה לעולם כו', ועיקר הדבר כי תשובה תתאה הוא בבחי' ממכ"ע ע"פ השכל והמדות ותשובה עילאה היא בבחי' סוכ"ע ע"י בחי' בכל מאדך וזהו הנק' עולה של תשובה, ולכן נק' דוד בן ישי כי ישי הוא ש"י עולמות שבבינה שהוא בחי' תשובה. ובמא"א אות ב' סכ"ד בן ישי יסוד דז"א בן לבינה יש עלמין בה, ושם בן עוה"ב נק' הזוכה להעלות מ"ן דאימא, ואפ"ל כי בענין נאום דוד בן ישי מרומז יחוד זו"ב ויחוד או"א, שזהו ב' בחי' תשובה תשוב ה' תתאה לגבי ו' ותשוב ה' עילאה כו', כי דוד הוא מ' בן ישי יסוד א"כ זהו ענין קירוב וחיבור ו"ה, וגם ישי רומז לחו"ב היינו יו"ד חכמה ש"י הם ש"י עולמות שבבינה, ובמאו"א אות ע' סל"ה על ה' נק' בינה אימא שהיא על ז"א שנק' ה' וכ"ש עתיקא שהוא על ה', והנה עתיק מלשון המעתיק הרים שנעתק ונבדל כו', וכמו"כ ע"י שהאדם מעתיק א"ע ממדות נה"ב ונבדל מהם ע"ד ואבדיל אתכם, הרי הוא בבחי' על, ועי"ז זוכה לתשובה שלימה שהיא ג"כ בבחי' על ה' כמ"ש לפני הוי' תטהרו וכמ"ש בד"ה כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך וכמ"ש ותתפלל חנה על הוי' וע"ש במא"א ע' סס"ה עול מלכות שמים היא המל' כו'.

רבות קרח, כי תשוב ה' מבחי' רגליה יורדות כנז' בד"ה את קרבני לחמי, ובחי' רגל הקוף מורה על רגליה יורדות ולכן היו מתים ק' וע"כ מאה ברכות קוף דקדושה, ולכן מאה ברכות שייך לתשוב ה', גם עול תורה

ע״ד שונה פרקו מאה פעמים ואחד כו׳, כ״ז המשכת הכתר, ועי״ז תשוב ה׳, ע״י עול ממשיך מלמעלה ג״כ ביטול רצון שיהי׳ ירידה כמ״ש בד״ה ושננתם וזהו הוקם על.

ד) **ברכות** פ׳ קרח דף ער״ב א׳ הוקם על כנגד מאה ברכות, שבכל יום היו מתים מישראל מאה אנשים בא דוד ותיקן להם מאה ברכות כיון שתיקנם נתעצרה המגפה, על עולה של תורה ועולה של קצרה, המ״כ פי׳ ועולה של קצרה היינו עולה של תשובה, ועיין מזה בטאו״ח סי׳ מ״ו ובפרק התכלת דף מ״ג סע״ב. והנה בזהר פ׳ חיי דקכ״ג ע״א פירשו מאה ברכות הוא המשכה מבחי׳ כתר, וזהו ענין ויהיו חיי שרה מאה שנה כו׳ כי יחידות עשירות מאות פירשו דז״ת נק׳ שבע שנים ובחי׳ חו״ב נק׳ עשרים והכתר הוא בחי׳ מאה כו׳ ועמ״ש ע״פ הנער בן מאה שנה בלק״ת פ׳ צו, ועיין עוד מזה בלק״ת פ׳ תולדות בביאור ע״פ מים רבים בסופו פי׳ דמאה ברכות הם המשכות מבחי׳ סוכ״ע היינו מבחי׳ ע״ס דא״א שכל א׳ כלול מיו״ד, וזהו״ע הוקם על ע׳ הוא ז״ת ולמ״ד ג״ר כו׳. ואפ״ל לפי״ז ענין קוף עפמ״ש במג״ד באות קוף שהוא מענין הקף והוא ג״כ ענין הקפת המזבח הקפת התיבה כו׳, וענין הקף הוא אור מקיף שהוא בחי׳ סוכ״ע ולכן קוף חשבון מקום היינו בחי׳ הוא מקומו של עולם כו׳ והוא בבחי׳ בינה שהיא המקפת את הכל וכן בתפארת כו׳, וכן בפרדס באות קוף כתב פי׳ בספר התמונה כי היא בתפארת מלשון ותקופתו על קצותם כי הוא הסובב והמקיף כו׳, אך י״ל דעוד כ׳ שם בפרדס מהזהר כי האות הזה רמז אל הנחש העקום בזנבו, והיא מתקרבת אל הקדושה ונראה כקוף בפני אדם עכ״ל. וכן בזהר בראשית בההקדמה דף ב׳ ע״ב, גבי שקר אות שין קשוט כו׳, ק״ר אתוון דאתחזיאו על סיטרא בישא כו׳, ופי׳ בסה״מ סי׳ ע״ה וז״ל הנה ק׳ דוגמת ה׳ וריש דוגמת ד׳ והכוונה כי ה׳ עילאה ו׳ שבה סוד תפארת דאתעברת בברא בוכרא, וה׳ תתאה סוד בנימין הצדיק וסוד מט״ט, ונמשך כנגד ה׳ לבד ואינו יוצא לחוץ לקליפות, ועיין בזהר בלק דף ר״ג ע״ב בענין ומגבעות אשורנו, וסוד ק׳ סוד סנדלפו״ן ראשו למעלה ונמשך בקליפות סוד אופן אחד בארץ עולם העשי׳ ולפיכך ו׳ שבתוך הקוף ארוכה ויוצאה לחוץ לקליפות בסוד סנד״ל הנמשך ויורד למטה בעולם העשי׳ כדפי׳ עד כאן לשונו. וזה לשון המאורי אור אות ק׳ סעי׳ א׳, הנה אות הקוף רומז לסנדלפון וידעת כי בעשי׳ מדור הקליפות, גם אות זו הפך הוא כי הוא חיבור ר״ק כי ערלה קיימא ע״ג ברית, ולכן הוא״ו ארוכה יותר מדאי סוד הערלה, וצריך לחתכה ולעשותה י׳ (ובזה יובן ענין הדום רגליו וארז״ל הדם שבין רגליו, כי פי׳ הדום שרפרף להגביה רגלו שלא יתפשט יותר מדאי ולא יהי׳ כמו קוף כ״א כמו ה׳, וזהו ענין דם המילה להעביר הערלה ויעשה י׳ שהוא רגל הה״א) וקוף נק׳ סט״א כקוף בפני אדם הפך הקדושה קפ״ו מקום עכ״ל. וכ״כ בזח״ב תרומה קמ״ח סע״ב, אשת זנונים כו׳ ואות דילה קוף אות דלא אתתקנא בתקונא דאות ה׳ כגוונא דקופא אצל בני נשא כו׳ ובמק״מ שם. ובפ׳ פנחס דרנ״ב ע״ב ע״פ גער

חית קנה בגוונא דאתבר רגליה דקוף מקנה וישתאר הנה כו׳. נמצא לפי״ז פי׳ הוקם על היינו שלא יהי׳ רגליה יורדות מות, ועמ״ש בד״ה אלה מסעי בפי׳ ויהי בנסוע הארון ויאמר משה קומה ה׳.

ה) **זח״ג** חוקת ק״פ ע״ב פי׳ הוקם על כשהמ׳ מקבלת ק׳ ברכאן ע״י היסוד משא״כ פרה אדומה כשהמ׳ מלאה דינים זהו מפני אשר לא עלה עליה עול, שלא נזדווג עמה היסוד, וכענין הנזכר בזח״ג בהר דק״י ע״ב בפי׳ ועשה טוב שכן ארץ כו׳ ועיין בפרדס ערך על, ובמאו״א ע׳ ל״ה י״ל היסוד ממשיך בה מבחי׳ על שמים כו׳ שהיא הבינה, וזהו״ע דוד בן ישי דוד מ׳ בן ישי יסוד כשמקבל מחו״ב שהם ש״י עולמות דבינה עם יו״ד יסוד אבא ואז הוקם על, ועמ״ש ע״פ למען הקים אותך לו לעם, ואפ״ל המשכה זו ע״י קבלת עול שעי״ז ממשיך המקיף בחי׳ חופה הגורם היחוד כמ״ש בד״ה לסוסתי בשה״ש ע״פ כחתן יוצא מחופתו.

ו) **דוד** מ׳ בן ישי כשלמעלה היש ולמטה האין דכולא קמי׳ דוקא כלא חשיב וזהו להנחיל אוהבי יש, והיינו ע״י קנה חכמה קנה בינה ב״פ קנה בגימט׳ יש, משא״כ מבחי׳ דוד בחי׳ מל׳ נמשך שלמטה היש כו׳, אלא ע״י בן ישי כו׳ ועיין לעיל סעיף ג׳.

כ״ג ג׳

פסוק אמר כו׳ מושל באדם צדיק, נזכר ע״פ מי ימלל גבורות ה׳ תהלים סי׳ ק״ו.

כ״ג כ׳

ובניהו בן יהוידע בן איש חי.

א) **זח״א** ד״ו ע״ב, פ׳ חיי קל״ב רע״א, ושם שהתורה עץ חיים היא, וזהו בן איש חי וע״ש ר״פ תולדות דקל״ו רע״א גבי וישב יצחק עם באר לחי רואי, ובניהו בן יהוידע בן איש חי דהוה צדיק ונהיר לדריה. ויגש דר״ז ע״ב גבי חי חי הוא יודוך, ולעיל מיני׳ בענין דוד שלא הי׳ ישן אלא שיתין נשמיה בגין דוכתיה דאיהו חי.

ב) **בילקוט** (ח״א דרפ״ד א׳ ע״פ יומת המת, ח״ב במ״א רסי׳ ב׳ דכ״ז ב׳ רמז קס״ט) ע״פ ויקרבו ימי דוד, שאפי׳ במיתתן קרויים חיים שנאמר ובניהו בן יהוידע בן איש חי. ועיין מזה בגמ׳ רפ״ג דברכות די״ח סע״א. עיין זהר חיי קל״ב הנ״ל ור״פ קרח. ועיין בחיי פ׳ אחרי ע״פ אשר יעשה אותם האדם וחי בהם, והתורה נק׳ וחיי עולם נטע בתוכינו. ועיין פרדס ערך חי, ושם מענין חי העולמים וערך חיה וערך חיי המלך, ושם מענין והחכמה תחי׳ וערך חיים, ושם מענין ראה נתתי לפניך את

החיים ואת הטוב כו׳, ועמ״ש מזה בלק״ת פ׳ ואתחנן בד״ה שמע ישראל ושם מענין שבחי׳ הטוב הוא למעלה מהחיים, ואפ״ל ע״פ מ״ש בד״ה כי תשמע בקול בענין מפתחות החיצוניות ומפתחות הפנימיות, שבחי׳ חיי העולמות נמשך רק מבחי׳ שם והארה, אבל התורה היא אשר אנכי מצוך כו׳, והיינו כי מקור חיות העולמות זהו בחי׳ מל׳ כמ״ש בד״ה אחרי ה׳ אלקיכם תלכו, שלכן נק׳ הבריאה יש מאין, אבל בחי׳ טוב זהו יסוד שמושך השפע מבחי׳ אנכי וזהו למעלה מבחי׳ חיות העולמות, וזהו וחיי עולם נטע, פי׳ כי חיי שעה זהו ההמשכה מבחי׳ מ׳ שנק׳ שעה מקור הזמן כמ״ש בסידור שער הק״ש סד״ה להבין ההפרש בין ק״ש, והוא חיות העולמות, ולכן התפלה נק׳ חיי שעה, אבל חיי עולם זהו ההמשכה מבחי׳ מפתחות הפנימיות אשר אנכי מצוך כו׳. (ארי בתוך הבור י״ל בור יסוד דנוק׳ דקלי׳ במא״א ב׳ י״א, וא״כ ארי יסוד דדכורא דקלי׳ ע״ד פנחס שהכה בן זמרי, וכ״כ בעה״כ ארי יצה״ר וגם גבורות היצר בהאבר כו׳), ואפ״ל כי לכן נק׳ היסוד חי ע״ש שממשיך מבחי׳ חיי עולם בבחי׳ חיי שעה וזהו״ע את החיים ואת הטוב.

קיצור. כי חיות העולמות הוא מבחי׳ שם והארה וזהו הנק׳ חיי שעה, אבל התורה שהיא חיי עולם היא המשכה מבחי׳ אשר אנכי מצוך ונק׳ ג״כ חיי החיים ובחי׳ יסוד הנק׳ חי ממשיך בחי׳ חיי עולם בבחי׳ חיי שעה ולכן נק׳ הצדיק איש חי.

ג) **רב** פעלים מקבציאל. פי׳ בזהר בראשית ד״ו סע״א רב פעלים מארי דכל עובדין וכל חילין עילאין ה׳ צבאות (ע׳ זהר שם דכ״א סע״ב שכ׳ וצדיק צבאות איקרי מ״ט בגין דכל צבאות ומשריין עילאין מיני׳ נפקין, ועד״ז נת׳ בד״ה ויקחו לי תרומה דפי׳ צבאות זהו מקור ושורש חיות הנבראים שבאצי׳) איהו אות הוא בכל חיילין דילי׳, ופי׳ הרמ״ז שזהו ע״ד ובטובו מחדש בכ״י תמיד מע״ב, נמצא התחדשות מע״ב זהו ע״י ובטובו שהוא היסוד, ועמ״ש מזה בלק״ת בד״ה ואתחנן אל ה׳ ושם פ״ב, והגם שנתבאר לעיל דחיות העולמות הוא רק מבחי׳ הארה בעלמא דהיינו מבחי׳ שם, י״ל כי מע״ב זהו מל׳ כמ״ש בפרדס ערך מע״ב, והיא ההארה והשם, אך שם זה צ״ל נמשך בו מבחי׳ ובטובו כו׳ ע״ד כי הוא צוה ונבראו וזהו״ע יחוד השמות הוי׳ אלקי׳ וזהו״ע שיתף בו מדה״ר, וכמ״ש בזהר תזריע דמ״ב ע״פ גמלתהו טוב כל ימי חייה בגין דעץ החיים שדר לה חיים ונהיר לה, ועמ״ש בסידור ע״פ יתום ואלמנה יעודד, וזהו ע״ד שנת׳ בזהר פ׳ תרומה דקס״ו סע״ב דאע״ג דגננא לא עאל בגינתי׳ עכ״ז יש המשכה במ׳ מבחי׳ אור זרוע לצדיק והארה זו זהו״ע המחדש בטובו בכ״י בטובו דוקא, ועיין עוד מענין המחדש בטובו בת״א פ׳ בשלח בד״ה אשירה להוי׳ כי גאה גאה, ועיין בזהר משפטים דצ״ז ע״ב בענין שארה שנמשך ג״כ מדרגא דעין לא ראתה, וגם בכלל רב פעלים י״ל ע״ד גדולים מעשה צדיקים ממעשה שמים וארץ (פ״ק דכתובות דף ה׳ סע״א) ובחי׳ זו נק׳ פעל כמ״ש בילקוט (פ׳ בשלח רמז רנ״ג) בענין מכון לשבתך פעלת הוי׳ שהוא גבוה

ממע"ב שלא נאמר בהם פעלת, ובמא"א (אות פ"א סעי' מ"ג) פועל נק' צדיק עובד אדמתו לצורך הזווג, וכן נק' מט"ט שמעלה מעשה תחתונים ומעורר מ"ן ועובד האדמה העליונה, וזהו פועל צדק תיקון צדק העליון עכ"ל (ועיין זח"א מקץ דקצ"ט ע"ב ע"פ עובד אדמתו ישבע לחם, ועיין בזהר בשלח דמ"ה ע"א ע"פ ה' פעלך בקרב שנים חייהו, ועיין מזה בפ' נשא קל"ח ב'), נמצא ע"י ובטובו מחדש נמשך בבחי' רב פעלים, ע"ד ועל נסיך שבכל יום עמנו, שהן כמה נסים נסתרים שמתלבשים בלבוש הטבע אבל הם באמת למעלה מהטבע, וזהו מהארת יסוד במ', וכמ"ש בגמ' ספ"ד דסנהדרין בענין טוב ה' לכל וכתיב טוב ה' לקויו לנפש תדרשנו, ושניהם י"ל בכלל ובטובו מחדש, וזהו רב פעלים מקבציאל האי אילנא רב ויקירא מכולא (ר"ל כי יסוד נק' ג"כ אילן גימט' הוי' אד' גימט' אמן ע"ש שהוא המחברם ע"ד בן פורת יוסף) מאן אתר נפיק מאן דרגא אתא, אהדר קרא ואמר מקבציאל דרגא עילאה סתימאה דעין לא ראתה היינו בינה שבה התגלות עתיק, ועד"ז פי' בזהר (תרומה דקנ"ב סע"א) מענין בצלאל, ומאן איהו דא צדיק דאיהו יתיב בצל אל ההוא דאיקרי אל עליון, ועיין מענין אל עליון בלק"ת פ' ואתחנן בד"ה וידעת היום דרוש השני בענין והנורא אל עליון, ובד"ה אתם נצבים ומשם דוקא שורש היסוד ע"ד המגביהי לשבת ועי"ז המשפילי לראות, וכמו שנת' בהביאור דחגרה בעוז מתניה, שנה"י חדשים נמשכים מהכתר, ובלק"ת בד"ה אלה מסעי דרוש השני ושם פ"ב בענין אל עליון גומל חסדים טובים וקונה הכל כו', ועמ"ש בד"ה בן פורת יוסף בענין אלה תולדות יעקב יוסף, כי יעקב מבריח מן הקצה אל הקצה היינו מקצה השמים דלעילא עד קצה השמים דלתתא, ובחי' יוסף זהו כי כל בשמים ובארץ דאחיד בשמיא ובארעא ולכן תולדות יעקב זהו ע"י יוסף דוקא בחי' צדיק והו"ע שמירת הברית ויעקב הוא תורה ולכן תולדות יעקב זהו ע"י יוסף דוקא, ועד"ז נק' בניהו רב פעלים כענין תולדות יעקב שיהי' הגילוי למטה י"ב שבטים בבריאה כו', וזהו נמשך מבחי' מקבציאל, אל עליון בחי' כתר, שמשם נמשך להיות המשפילי בשמים ובארץ, בחי' כי כל בשמים ובארץ כנ"ל, כי ענין המשכה זו דבחי' צדיק הוא להיות דירה בתחתונים וזהו הנק' זווג ויחוד שיהי' ומלאה הארץ דעה, והכח הזה נמשך מבחי' כתר, ועיין בלק"ת בשה"ש בד"ה מי יתנך כאח לי בפי' ענין צדיק.

קיצור. ענין רב פעלים ע"ד המחדש בטובו בכ"י תמיד מעשה בראשית אף דמע"ב היא מ' מ"מ צ"ל ימי השמים נהרין עלה דעץ החיים שדר לה חיין (ואולי כמו הלבנה צ"ל מקבל האור מהשמש) ועי"ז נעשו בחי' רב פעלים, כמו מכון לשבתך פעלת הוי', פועל פעלת בימיהם בימי קדם שנמשך ב' בחי' טוב, הא' טוב ה' לכל הב' טוב ה' לקויו, וענין פועל צדק, ועיין בלק"ת פ' תצא בד"ה ולא אבה בענין צדק מלאה ימינך, ובחי' צדיק הוא מקבציאל שמקבץ ואוסף השפע מבחי' אל עליון ע"ד אל עליון גומל חסדים טובים וקונה הכל, כי ע"י המגביהי לשבת עי"ז המשפילי

לראות בשמים ובארץ, ע"ד כי כל בשמים ובארץ דאחיד בשמיא ובארעא, וזהו אלה תולדות יעקב בריח התיכון תורה המבריח מקצה השמים דלעילא עד קצה השמים דלתתא, הוא יוסף בחי' כי כל בשמים ובארץ כל הנקרא בשמי, והיינו המשכת דירה בתחתונים.

ד) **הוא** הכה את שני אריאל מואב ת"י ית תרי רברבי מואב ופי' המ"צ וע"ש גבורתם קראם אריאל שהיא מלה מורכבת מן ארי ומן אל שהו"ע חוזק, ורש"י כתב ורבותינו אמרו (פ"ג דברכות י"ח א') שלא הניח כמותו לא במקדש ראשון ולא במקדש שני, אריאל מואב ע"ש שבנאו דוד שבא מרות המואביה עכ"ל. ובזח"א ד"ו ע"ב פי' הענין שב' המקדשין אתזנו מני', וזהו עצמו מ"ש בגמ' שלא הניח כמותו לא במקדש ראשון כו', כיון דאיהו אסתלק כו', וזהו כמ"ש בזח"ב פ' שמות ד"ט ע"ב דבית ראשון הוא ה' עילאה ובית שני ה' תתאה, ועמ"ש מזה בלק"ת גבי ר"ה בד"ה יו"ט של ר"ה שחל להיות בשבת ומבואר שם דבחורבן בית ראשון כדין יו"ד רזא עילאה אסתלק לעילא לעילא לא"ס (עיין בת"א פ' וארא בד"ה וארא אל אברהם בענין קודב"ה בגלותא סליק לעילא ובסידור שער השבת בד"ה כד אנת תסתלק מינייהו, עיין פרדס ערך אוי וערך אי, ולכן על חורבן בהמ"ק ראשון נאמר מגילת איכה אי כה שנסתלק היו"ד מלהאיר לה' עילאה כ"א נסתלק לא"ס, והיינו לבחי' האלף כו' ועיין עוד בזח"א דף נו"ן ע"ב), ואיך שייך זה על בניהו שהוא ביסוד צ"ל לפי שהיסוד מושך השפע מיסוד אבא כי יסוד אבא מסתיים ביסוד ז"א, ועמ"ש בבה"ז פ' תשא בד"ה והדל לא ימעיט ועיין בה"ז פ' וירא ע"פ ויעש ה' לשרה, גם כי יחוד פנימי דאו"א הוא בשביל יחוד זו"נ ע"י היסוד, ועיין בבאה"ז פ' בלק בהמאמר דק"צ ע"ב שדוקא בזווג גופני דיסוד ומ' מאיר עצמיות החכמה, וע"פ משל שע"י שפע היסוד במ' נמשך להיות דירה בתחתונים שזהו תכלית המכוון מכל ההשתלשלות, ולכן נאמר בקרבנות דוקא ריח ניחוחי שארז"ל נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני, ועיין זח"א פ' ויגש דר"ו ע"ב ע"פ כי הנה המלכים נועדו, ועיין עוד בזהר ר"פ וארא בענין עד תאות גבעות עולם, לכן מכל זה יובן ענין כיון דאיהו אסתלק נגידו דהוה נגיד מלעילא אתמנע כו'. ויובן זה עוד ע"ד מ"ש ע"פ הזהר ר"פ נח דנ"ט ע"ב כל ישראל אית לון חולקא לעלמא דאתי מ"ט בגין דנטרין ברית דעלמא אתקיים עליה. והנה עלמא דאתי הוא בינה וברית היינו יסוד, וא"כ איך ע"י דנטרין ברית אית לי' חולקא לעלמא דאתי ופי' רבינו ז"ל משום שביסוד ז"א מאיר יסוד אבא שהוא חיי העוה"ב ועמש"ל ססעי' א' שהוא הממשיך חיי עולם בבחי' מ', ועיין זח"א ויצא דקנ"ו סע"ב בס"ת בענין יש כ"ב, ח"ס הוא הכה את הארי שנסתלק בחי' ארי' דאכיל קרבנין, והיינו ביום השלג פי' הרמ"ז דגרמו חובין שנקרש השפע, ועיין בזהר ויחי דרל"ח ע"ב ע"פ לא תירא לביתה משלג. ואפשר להעיר מענין בהרת עזה כשלג, ועיין מענין בהרת במד"ר ס"פ תזריע, ובמא"א אות ב' סעי' ח' שהיא קליפה המקבלת מרחל דקדושה, ועיין מזה ג"כ בלק"ת פ' תזריע.

קיצור. בענין הוא הכה את שני אריאל, שכיון שנסתלק היסוד צדיק גורם ג"כ מניעת השפע בה' עילאה, והיו"ד מסתלק לבחי' האלף ע"ד נשבע הקב"ה שלא יכנס בירושמ"ע עד כו', ועיין בד"ה החלצו מאתכם בענין שלום בפמשמ"ע, וזהו גודל מעלת שמירת הברית שמתקן בחי' צדיק, ולכן יעשה שלום לי שלום יעשה לי, ועמ"ש בדרוש כל המשמח את החתן שהוא זווג גופני דזו"נ ע"י יסוד, ועי"ז זוכה לתורה הוא זווג דאו"א חיבור י"ה, והיינו משום דהא בהא תליא.

ה) **והנה** לפי פי' הת"י שני אריאל מואב יש לפרש ע"ד מ"ש בקהלת חקת סד"ה על כן יאמרו המושלים בואו חשבון בענין אכלה ער מואב, ובמאו"א אות מ"ם סעי' פ"ה מואב נק' קליפה שכנגד אבא כו', והנה בזח"א וירא דק"י ע"ב דזמין מלכא משיחא לנפקא מיני' והטעם י"ל ע"פ הקדמה שנת' בסידור בדרוש ברכת הזימון גבי איסור גילוי עריות דבעולם האצי' עיקר היחודים כו' שהמ' נק' בת כו' אבל למטה נעשה מזה ערוה, וכמ"ש בבאה"ז פ' תרומה בד"ה יעקב דהוה שלים אעיל רחימו ע"ד האריה שהוא חי' טמאה והשור בהמה טהורה אף שבשרשו הארי' גבוה יותר אלא דהיא הנותנת כו', וא"כ בחי' מואב שהוא מאב, א"כ למעלה באצי' בחי' זו היא גבוה מאד מה שהמ' הנק' בת מקבלת מאבא בעצמו, וזהו"ע המבואר בזוהר ויצא דקנ"ו ע"ב בענין המעט קחתך את אישי כו' וכמ"ש בת"א פ' מקץ סד"ה רני ושמחי בת דרוש הראשון שלע"ל תתעלה בחי' המ' הנק' בת למעלה מבחי' אימא, וע"ד שנת' בזהר פ' שלח דקע"א א' ע"פ והי' ביום ההוא יצאו מים חיים מירושלים שהוא מ' חציים אל הים הקדמוני שהוא בינה, גם כמ"ש בענין ביום ההוא יהיה וזהו מעלת משיח כי הנה ישכיל עבדי כו', ולכא יצא מרות המואביה שבחי' מואב הבכירה עשתה לשם שמים והבת קיבלה מהאב, ואף שזהו תכלית הקליפה למטה, כיון שעדיין הי' קודם מ"ת וגם עשתה זה לשם שמים שהרי ארז"ל וא"ת קין נשא את אחותו חסד הוא שעז"נ עולם חסד יבנה והם סברו שג"כ אין בעולם איש זולתם, וכיון שהכוונה הי' ע"ד היתר ולש"ש לכן עי"ז יוכל להיות בירור מבחי' זו שיומשך מזה בחי' משיח שלע"ל תתעלה המ' הנק' בת כו' ועיין בזהר בראשית דכ"ז ע"ב. ועפי"ז י"ל ענין הוא הכה את שני אריאל מואב שעי"ז שהכה אותן המשיך כח שהמ' תקבל מבחי' ח"ע. ועפי"ז י"ל ג"כ למ"ש בגמ' דשני אריאל הם ב' המקדשות ומואב לפי שדוד בנאו שבא מרות המואביה, דקשה מהו היחוס לייחסו ע"ש רות המואביה, ולפי' הנ"ל א"ש דרות שהיתה צדקנית וכשושנה בין החוחים זכתה לבירור זה להגיע לבחי' מה שבאצילות המ' מקבלת מאבא כו', ועיין בסידור בד"ה והגדת לבנך בענין מוחין דאבא שזהו בחי' שלמעלה מסדר ההשתלשלות.

ו) **והנה** מבואר לעיל ססעי' ד' בענין ביום השלג, ועמ"ש מזה בלק"ת סד"ה זאת תהי' תורת המצורע, ועיין פרדס ערך שלג, בחי' שלג שתחת כסה"כ זהו השלג שבקדושה, ובמד"ר בשיר השירים בפסוק צאינה

וראינה מיכאל שר של שלג וגבריאל שר של אש ולא זה מכבה את זה, והיינו ענין במלך שלמה שהשלום שלו ועושה שלום ביניהם כו' (י"ל עי"ז הנותן שלג כצמר ע"י שנעשה שלום בין חו"ג) ועיין זח"ג ר"פ שלח דקנ"ז ע"א ע"פ כצינת שלג ביום קציר ובפי' הרמ"ז שם. ונעתיק בקצרה מ"ש בסידור ע"פ הנותן שלג כצמר דהנה כתיב לבושי' כתלג חור ושער רישי' כעמר נקא בדניאל סי' ז' ט', ומשמע ודאי דשער רישי' גבוה מלבושיה, ועיין מזה בלקו"ת בד"ה כי ביום הזה יכפר דרוש השני ספ"ב (ועיין בד"ה אני הוי' אלקיכם דפ' ציצית דרוש הראשון לא פי' כן) וא"כ מדוע לבושיה כתלג חור ושער רישי' כעמר נקא הלא לבנונית השלג הוא עזה יותר מלבנונית הצמר, ובפרט כי שער רישי' שרשו מחסד דע"י ולבושי' כתלג חיור זהו י"ג ת"ד ששורשם מגבורה דע"י, והקדים ענין ועל ראשי החי' רקיע כעין הקרח הנורא (וכן בשה"ש רבה שם חיברו ענין שלג לענין כעין הקרח, וכן בפרדס ערך שלג) דהנה *השלג גילודו קל הרבה* יותר מענין *הקרח* (*מש"ש* בסידור דהשלג הוא ממים אם שכ"כ בלקו"ת בד"ה כי ביום הזה יכפר, אך אינו מוכרח לפמ"ש במשנה רפ"ז דמקואות שמהשלג יכול לעשות מקוה בתחילה ומהקרח לפ"ד הרמב"ם אינו כן י"ל זהו לפי שהקרח נתהווה ממים על כן הוא רק מעלין ולא פוסלין והשלג שאין התהוותו ממים ע"כ עושין ממנו מקוה מיהו שאר פוסקים אין מחלקים ביניהם) והנה מסט' דצפון אגלידו מיא בזח"א בראשית דכ"ט ע"ב, וענין זה הוא ע"ד אידי דטריד למבלע לא פליט, וכמ"ש ג"כ בבהז"ז פ' בשלח ע"פ התוספתא פ' בשלח דף נו"ן בענין פלוגתא מיא אגלידו ופלוגתא מיא אשתקעו, ומזה נמשך כמה חכמות גשמיות בעולם, ושורשם מחכמה עילאה ואיך הוא ירידה גדולה כזו, אלא שנמשך ע"י קרח הנ"ל שמעלים לגמרי (וא"כ זהו בחי' הפרסא, וכ"מ ממ"ש בפרדס בערך קרח הנורא נק' השכינה, ופי' קרח מההוא נורא עמודא דאמצעיתא ונק' קרח בסוד מציאותה התחתון עכ"ל, ובערך פרוכת כתב נקראת המלכות כי היא פרוכת מסך בין האצילות לכל הדברים אשר תחתיה ותקרא פרוכת בחי' התחתונה אשר לה שהיא המבדלת בין הקדש ובין קדה"ק עכ"ל, ר"ל בין בריאה ובין אצילות, וא"כ כיון שקרח הוא מציאותה התחתון היינו בחי' התחתונה אשר לה שנק' פרוכת ומסך כו', ועיין במאו"א אות ק' סכ"ו, ועמ"ש מזה בלק"ת בד"ה ביום השמיני שילח) ועכ"ז ההעלם נמשך מחמת אידי דטריד למבלע וכמו במשה כבד פה וכבד לשון מחמת ונחנו מה ביטול (ואפ"ל זהו פי' קרח הנורא שבחי' הקרח נמשך מחמת הביטול לבחי' והנורא, והיינו מ"ש הפרדס קרח מההוא נורא) ועל ראשי החי' רקיע כעין הקרח הנורא היינו שכדי שיומשך מחו"ב למדות צ"ל פרסא וזהו כעין הקרח ודוגמת חצר הכבד שמפסיק בין אברי הנשימה ובין אברי המזון, שעז"נ יהי רקיע ויהי מבדיל כו', ועד"ז רקיע כעין הקרח, וקרח אותיות חרק בחי' ביטול נקודה כו' וכנ"ל בפי' קרח הנורא, וכמו"כ יש פרסא בין המדות דאצי' לבי"ע, והיינו בחי' האותיות שהם בחי' פרסא, כי אותיות מלשון ואתא שהוא תרגום בחי' אחוריים, ונק' ג"כ רקיע שע"ג החיות כי יש חיוון עילאין וחיוון תתאין ועל רקיע כעין הקרח שע"ג חיוון עילאין נאמר מבטן מי יצא הקרח בטן מי זהו ת"ת דאימא

שנעשה כתר לז"א, ועיין בזהר לך לך דפ"ה ע"א בענין מבטן מי כו', וזהו ענין מי ברא אלה כו' (הג"ה נמצא קרח זהו פרסא המפסקת בין אצילות לבי"ע שעי"ז נעשה בריאה ממש יש מאין וכן הקרח שמבחי' בטן מי נאמר בו ג"כ מי ברא אלה כו', אך בחי' שלג שאינו גליד קשה כמו קרח, זהו"ע הפרסא שבין א"ק לאצילות שעם היותו צמצום ובחי' פרסא אינו העלם גמור כמו קרח, וזהו"ע לבושי' כתלג חיור, וכמ"ש בהביאור ע"פ כי ביום הזה יכפר, ולפמ"ש שזהו בחי' י"ג ת"ד, א"כ זהו ההפסק שבין ח"ס ובין חו"ב דאצי' והרי החכמה דאצי' היא ראשית האצי' ונק' קדש מלה בגרמה, א"כ ההפסק בינו ובין ח"ס זהו ע"ד הפרוכת שבין קדש ובין קדה"ק על הפרסא שבין בריאה לאצי', מ"מ עיקר ענין קדש וקדה"ק זהו חכמה וכתר דאצי', והנה שלג גימט' ג' אלפין, א"כ זהו כענין וידבר שלשת אלפים משל כמ"ש במ"א, אך בחי' שער רישי' גבוה יותר וכמ"ש בהביאור ע"פ כי ביום הזה יכפר, וזהו"ע סלסלה ותרוממך יעו"ש, ושער רישי' הוא למעלה מהפרסא שבין א"ס לאצי' ונק' כעמר נקא, א"כ הנותן שלג כצמר זהו שבבחי' הפרסא יאיר בחי' שלמעלה מהפרסא דוגמת משנ"ת בלקו"ת פ' צו ע"פ והניף ידו על הנהר.

קיצור. ענין לבושי' כתלג חיור ושער רישי' כעמר נקא, ויקדים ענין רקיע כעין הקרח, שהקרח היינו דאגלידו מיא, והוא מתוקפא דצפון, וזהו ע"ד אידי דטריד למבלע לא פליט, וכן משה כבד פה מחמת ונחנו מה, ולכן נק' קרח הנורא שמבחי' והנורא נמשך שיהי' בבחי' קרח, וקרח זה הו"ע הפרסא, וע"ד חצר הכבד יהי רקיע עד שעי"ז מגובלות חכמה שלמעלה נמשך החכמה בעשיה, והרקיע כעין הקרח על ראשי חיוון עילאין שממהות שכל יומשך מהות מדה, וזהו מי ברא אלה כי מבטן מי יצא הקרח, וכמו"כ על חיוון תתאין דבריאה שיומשכו ממדות דאצי' יש רקיע כעין הקרח והוא בחי' האותיות, ועיין בסש"ב ח"ב ספ"ה בענין הרקיע שממנו נוטף טל למזון הנשמות דהיינו ידיעת סוד כ"ב אותיות התורה כו' יעו"ש, ועיין ג"כ בלק"ת פ' תזריע בדרוש קא מיפלגי במתיבתא דרקיע ושם פ"ב בענין אור מים רקיע שהם כח"ב כו', וא"כ רקיע כעין הקרח זהו בחי' פרסא שבין אצילות לבריאה וכן להיות מי ברא אלה, אבל שלג זהו ע"ד הפרסא שבין כתר לאצי', ושער רישי' הוא מה שלמעלה מבחי' פרסא זו ג"כ, עכ"ה).

והנה מבואר באד"ר נשא קלא"ב נימין דדיקנא לא אריכין כולי האי וקשיין, ואלין דרישא לא קשיין אלא שעיעין, ושם דמעלת שעיעין זהו להמשיך החכמה מאוא"ס למוחין דז"א, לכן צ"ל שעיעין ולא קשיין כענין דברי חכמים בנחת נשמעים, ועיין מענין דברי חכמים בנחת נשמעים בבה"ז פ' וירא על המאמר וגם אמנה אחותי בת אבי היא אך לא בת אמי, ושערא דדיקנא דאינון קשישין, משום דאינון תקיפא דתקיפין לאחסין ולאחתא אינון י"ג מכילין מעתיק דעתיקין, ור"ל כיון שהן באים לבטל הדינים ולאכפי' ולתברא להון, ע"כ צ"ל חזקים, וכדפי' בקול ברמה שם דמ"א ע"א ובספר נשמת דוד שם דף כ' ע"א, ותנא אינון דדיקנא קשישא, פי' צינורות

הדיקנא הם תקיפין יותר משל הראש לכפות הדינין, ושערות של ראש שהם להמשיך שפע החכמה סתימאה אינן קשים שאם היו קשים לא הי׳ שפע החכמה סתימאה יוכל לימשך בהם, ומפני זה ג״כ אין החכמה מתיישבת באדם שהוא קשה בטבעו כו׳ שאינו יכול ללמוד לחבירו אא״כ דיבורו בנחת ובהשקט כו׳, וזהו״ע ושער רישי׳ כעמר נקא שהם רכים כו׳, אבל י״ג ת״ד שהם המשכת י״ג מדות הרחמים צ״ל דוקא קשישין כדי לכפות הדינין כו׳, וע״ש בנ״ד די״ט ע״ד (הנותן שלג כצמר היינו ע״י כשמן הטוב היורד על הזקן שזהו פנימית י״ג ת״ד שהחיצוני׳ קשה והפנימית רך כשמן, והיינו ע״י עסק התורה שנק׳ שמן) וע״כ הם כשלג שהוא תוקף הלבנונית ע״ד עזה כשלג דהיינו הגבו׳ שבחסד ולא דין ח״ו, כ״א אדרבה תגבורת החסד לבטל הדינין תקיפין, ועיין בפע״ח שער השופר, והענין י״ל דמבואר שזהו ע״ד איזהו גבור הכובש את יצרו נמצא להכניע היצה״ר ששרשו מסיגי הדין צ״ל גבור וארז״ל ביומא דס״ט ע״ב זוהי גבורות גבורתו שכובש את יצרו והיינו שכובש את מדה״ד והתם דברו בענין שמאריך אף לרשעים, וכש״כ שיש בחי׳ זו לצדיקים, ועיין בלק״ת בד״ה מצה זו בענין אני הוא ולא אחר, א״כ בחי׳ זו די״ג מדות הרחמים שבהם כובש מדה״ד מישראל לכן צ״ל השערות תקיפין בחי׳ גבור לכבוש מדה״ד שהיא תקיפא, וזהו אתה גבור לעולם אד׳, ואפ״ל כי ביטול הרשעים גמורים אויבי ה׳ זהו ג״כ בכלל לבטל הדינין תקיפין, כמ״ש במק״מ פ׳ אמור דק״א בענין שלשה ספרים נפתחים בר״ה, ועיין בד״ה מצה זו הנ״ל בענין ונפלינו אני ועמך, ולכן שערות הראש כיון שהם שעיקן מטעם הנ״ל אין בהם ג״כ התוקף של הלבנונית והם חסד גמור כמו חסד שבחסד שאין בו שום תוקף רק נחת והשקט והשפעת החכמה וע״כ הם כעמר נקא (ואפ״ל בענין ספירת העומר כי העומר שעורים שיעור ה׳ מבחי׳ ה״ג, וע״י מצות ספירת העומר ממשיכים מבחי׳ עמר נקא שהוא המשכת ח״ע כנ״ל, ועיין במא״א אות ע׳ סכ״א עומר גימט׳ ש״י עלמין שהם המתעוררים אז מגלגלתא דא״א עמר נקא, עמר נקא נק׳ ג״ה דרדל״א שהם שערות א״א עכ״ל. והנה ש״י עלמין הם קנה חכמה קנה בינה ב״פ קנה גימט׳ יש, וכתיב עמר לגלגלת לכן בימי העומר מאיר מבחי׳ גלגלתא בחי׳ עמר נקא, כ״כ בפע״ח שער ספירת העומר פ״ז שהדבור וחשבון העומר הוא בשערות הגולגולת, ושגם כי עומר שעורים קרוב לענין שערות כו׳, וע״כ נוהגים ג״כ שלא לגלח השערות בימי העומר. ואפ״ל באופן אחר שע״י אתעדל״ת בספירת העומר שעורים שהוא במ׳ ממשיכים אתעדל״ע בחי׳ עמר לגלגלת דוגמת המן, ויש כעין זה מאמר במד״ר (פ׳ אמור פכ״ח) א״ר ברכי׳ כו׳ עמר לגלגלת כו׳ והבאתם את העומר יעו״ש, והיינו כי ספה״ע הוא בירור נה״ב, והיינו ג״כ להמתיק הדין דנה״ב בשורשה ששם הוא טוב מרכבה פני שור כו׳ (עיין בלק״ת בד״ה כי תצא דרוש הראשון) וזהו ג״כ ע״ד איזהו גבור שכובש את יצרו, לכן ע״ז ממשיך בשבועות מתן תורה בחי׳ לבושי׳ כתלג חיור שהוא ג״כ גבו׳ דמיתוק הדין שבו נמשך מבחי׳ ושער רישי׳ כעמר נקא ע״י הנותן שלג כצמר כו׳.

מלכים א׳

ה׳ י״ג

וידבר על העצים. רבות בא פי״ז ע״פ ולקחתם אגודת אזוב, וכן בשלמה הוא אומר וידבר על העצים מן הארז אשר בלבנון עד האזוב אשר יוצא בקיר ללמדך שהקטן והגדול שוים לפני הקב״ה ובדברים קטנים הוא עושה נסים, וע״י אזוב שהוא שפל שבאילנות גאל את ישראל, והיינו כי לגבי סוכ״ע מעלה ומטה ארז ואזוב שוים, ואדרבה כל שהוא למטה יותר הוא קרוב יותר לבחי׳ סובב כו׳, וזהו ומתחת זרועות עולם. ובפ׳ חקת רע״ג ג׳ וידבר על העצים כו׳ מפני מה מצורע נטהר בגבוה שבגבוהים ובנמוך שבנמוכים בעץ ארז ובאזוב ע״י שהגביה עצמו כארז לקה בצרעת כיון שהשפיל א״ע כארז נתרפא ע״י אזוב כו׳, וכ״ה בקהלת ק״ד ב׳ בד״ה כי אדם אין צדיק בארץ כו׳. זח״ג תזריע דמ״ח. במא״א אות קוף כ״ג קיר נק׳ המלכות וקיר היינו אדון ע״ד ויסב חזקיהו פניו אל הקיר כו׳, כן פי׳ בזהר ויחי רכ״ח ב׳ דא שכינתא, וחזקיהו סמך גאולה לתפלה היינו ענין אזוב אשר יוצא בקיר ובזח״ג שופטים ער״ה א׳ ויסב חזקיהו פניו אל הקיר שהתפלל חזקיהו מקירות לבו והרמ״ז פי׳ הקיר המפסיק בין ב׳ חללי הלב וחזקיהו הפך חלל השמאלי ג״כ נעשה הכל א׳ וזהו ענין האזוב אשר יוצא בקיר שהוא ההתקשרות שבקירות לבו כו׳ ע״ד ממעמקים ב׳ עומקים פנימי׳ הלב ותעלומות הלב שהם ב׳ יסודות או״א תשובה ה׳ עילאה במילוי יו״ד בד״ה כי המצוה הזאת פ״ב ובד״ה ראה אנכי נותן פ״ב וע׳ זח״ב תרומה קל״ג ע״פ נעשה נא עלית קיר קטנה דשכינתא איהי עליית קיר כד״א ויסב חזקיהו פניו אל הקיר, קטנה בגין דאיהי זעירא (עמ״ש בד״ה בכ״ה בכסלו בענין ושם ה׳ קטנה רחל) כד״א עיר *, ונשים לו שם מטה זהו ענין היחוד עליון בהיכל קדה״ק, וזהו ענין האזוב אשר יוצא בקיר ועיין בהרמ״ז פ׳ בראשית ד״ו ע״א בפי׳ לרחוק דא יעקב בפי׳ טוב שכן קרוב מאח רחוק אפ״ל שזהו ענין האזוב אשר יוצא בקיר כו׳ וע״ש בזהר בענין ואינון דדיירין בההוא מגדלא קב״ה וחד מסכינא דפי׳ קב״ה ז״א וחד מסכינא הוא היסוד והו״ע עץ ארז ואזוב כו׳ וזהו תחטאני באזוב ואטהר וארז״ל ספ״ג דנדה לא״ב לישנא דדכויי הוא וע׳ פ״ב דחולין כז״א סנהדרין פ׳ חלק דק״ז סע״א ובמדרש תלים סי׳ נ״א שהחוטא נעשה נפשו חללה וצריך ליטהר כטמא מת שנטהר ע״י אזוב כו׳ ומבואר סד״ה חוקת התורה ענין לטהר טמא מת הם זמ״ל שמתו שנפלו בשבה״כ גם למטה מק״נ וטהרתם ע״י מים חיים דמו״ס מי יתן טהור מטמא כו׳ והיינו ע״י אזוב כו׳ ועמ״ש בד״ה ולקחתם אגודת אזוב.

---

* בזהר שם : עיר קטנה.

ה׳ כ״ו

וה׳ *נתן חכמה לשלמה. עי׳ פרדס ערך חכמה פי׳ ג״כ שלמה מלך שהשלום* שלו והיינו תפארת כו׳ וע׳ במא״א ח׳ סכ״ח ובי״ב שם ממ״ש זח״א ויחי דרכ״ג א׳ בספר הבהיר הובא בהשמטות שבזהר סוף חלק א׳ סי׳ מ״ד עמוד קס״ו עמודא דאמצעיתא בדיוקנא דכתר כו׳ צדיק בדיוקנא דחכמה ובג״ד וה׳ נתן חכמה לשלמה דאיהו צדיק ברית שלום שלם ה׳. והיינו כמ״ש הרמ״ז פ׳ ויצא בדף קמ״ו בס״ת וז״ל ושלמה עיקרו בסוד כו׳.

ב) **זח״א** ויצא דק״נ ע״א כיון דאשתלים כתיב וה׳ נתן חכמה לשלמה וכתיב ותרב חכמת שלמה ופי׳ בזח״מ שמקודם היתה השגתו ע״י חלום מגבריאל ואח״כ כיון דאשתלים כו׳ אז כתיב וה׳ נתן חכמה לשלמה כלומר נתן לו מדת המל׳ הנק׳ חכמה תתאה גאחז ונקשר בה ולכן נק׳ על שמו חכמת שלמה כו׳.

ג) **זח״ב** תרומה קמ״ט ע״א וה׳ נתן חכמה לשלמה נתן כמאן דיהיב גבזבזא ומתנה לחבריה עמ״ש בענין דוד ויהונתן בד״ה מחר חודש שארז״ל מתנה יש לה הפסק דר״ל מה שנמשך החכמה בבי״ע שהוא בחי׳ ומשם יפרד א״כ יש לה הפסק ופירוד מהנותן מאחר שנקראו עולם הנפרדים כו׳ משא״כ אצילות המיוחד במאצילה ב״ה ועד״ז אפילו המשכת התורה למטה כיון שנתלבשה למטה נק׳ מתנה נותן התורה שנמשכה בעולם הפירוד כו׳.

ד) **זח״ג** פ׳ אחרי דס״א א׳ ע״ש. פ׳ פנחס דף רכ״ג ע״א מה כתיב אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני והא כתיב וה׳ נתן חכמה לשלמה ובעא לסלקא מתתא לעילא דאתרחיקת מיניה כו׳. וע׳ בת״א פ׳ מקץ בד״ה מזוזה מימין בענין וידבר שלשת אלפים משל כו׳. ס״פ תרומה ספד״צ פרק ה׳ דקע״ט א׳. בחיי פ׳ לך דכ״ד א׳ ע״פ כי לך אתננה פ׳ וישלח דמ״ח ב׳ ע״פ אתן את הארץ פ׳ שמות ד״ע ב׳ ע״פ ואמרו לו מה שמו ס״פ ויקהל דקכ״ו ג׳ וכשהזכיר כאן חכמת לב כו׳ וכן כתיב וה׳ נתן חכמה לשלמה כו׳ ועמ״ש עוד מענין חכמת שלמה בזהר ר״פ דקע״ו ב׳ ובבה״ז שם ועי׳ זהר פ׳ קדושים דפ״א א׳ לאו חכמתא בלא אורייתא ולאו אורייתא בלא חכמתא פי׳ הי״נ ח׳ כ״ח דר״ל חכמתא היינו חכמת שלמה אורייתא חכמה עילאה והם צריכים זל״ז והמק״מ שם פי׳ בע״א ויש להעיר מענין שלמה תיקן נט״י ועירובין יצתה ב״ק ואמרה אם חכם לבך כו׳ פ״ב דעירובין דכ״ב א׳ ושלמה תיקן אזנים לתורה כו׳ וא״כ זהו כענין ערבים עלי דברי סופרים יותר מיינה של תורה ועמ״ש מזה בפ׳ שמות ע״פ והאזנת למצותיו כו׳.

ו׳ ז׳

והבית בהבנותו אבן שלמה מסע נבנה. ע׳ מדרש שה״ש ובזח״א נ״ח דע״ד וג׳ עפמ״ש באג״ה סי׳ ה׳ ד״ה ויעש דוד שם שב׳ ואדרבה שינוי

התנועות שבשפתים הוא לפי שינוי ביטוי האותיות כו׳ והאותיות נק׳ אבנים וזהו מ״ש המדרש שהיתה האבן נושאת את עצמה וניתנה ע״ג הדימוס ולמעלה זהו ענין שצורת האות נושא א״ע מקדמות השכל ונקבע בפה באותו המוצא השייך לו והוא הדימוס כו׳ וע׳ סד״ה וכל בניך בענין בוניך ומ״ש ע״פ אם ה׳ לא יבנה בית כו׳, ועמ״ש סד״ה בן פורת בענין משם רועה אבן ישראל ומ״ש בד״ה ותחת רגליו בענין אבנים ולבנים כו׳ ומכ״ז יובן מעלת הדבור בד״ת, וזהו מרפא לשון ע״ח שהיא התורה וק״ק וא״כ אמאי גם בדב״ט האות נושא א״ע ונקבע בפה צ״ל כיון כך ה״ע בנין בית העליון עולם הדבור ממילא נקבע כן בכל מדבר כו׳, ועמ״ש מענין והבית בהבנותו סד״ה ראשי המטות דתקס״ז סעיף י״ח.

והבית בהבנותו. פ״ט דסוטה מ״ח ב׳ פ״ז דגיטין דס״ח א׳ וע״ש בתוס׳ סד״ה איכא שמיר פ״ק דתמיד דכ״ו ב׳. ירושלמי פ״ט דסוטה הי״ב. רבות פקודי פנ״ג קרוב לס״פ. נשא פי״ד רנ״ז ב׳. שה״ש רבה ע״פ שה״ש דף א׳ ב׳. זח״א נח ע״ד א׳. לך לך דפ״ג סע״ב. ח״ב פקודי רכ״ב סע״ב.

ח׳ ב׳

ויקהלו אל המלך כו׳ בירח האיתנים בחג הוא החודש השביעי. ות״י בירחא דעתיקיא דקרו לי׳ ירחא קדמאה וכען הוא שביעאה ופרש״י משניתנה תורה וכתיב בניסן שהוא ראש חדשים נק׳ תשרי שביעי, י״ל עפמ״ש בסידור שער חג המצות בד״ה ששת ימים תאכל מצות דרוש הראשון בענין מה שהקשו למה נאמר במ״ת אנכי ד׳ אלקיך אשר הוצאתיך מאמ״צ ולא אמר אשר בראתי שמים וארץ שהוא פלא יותר יש מאין ונתבאר התירוץ דבריאת שמים וארץ תשרי הוא נתהווה ע״י הדיבור שהוא מ׳ ושם רק הארה אבל יצי״מ הוא מבחי׳ אנכי מהו״ע ממש. והנה תשרי הוא החדש הראשון של בריאת העולם כמאמר זה היום תחלת מעשיך והוא מהי״ב חדשים שתחת המ׳ דבור העליון והיינו כי י״ב חדשים נמשכו מי״ב בקר דבריאה המרכבה שתחת המ׳ וא״כ הם מרכבה לבחי׳ מל׳ ונק׳ מרכבה תתאה ובבחי׳ זו תשרי הוא ירחא קדמאה אבל יש מרכבתא עילאה י״ב גבולי אלכסון דז״א דאצי׳ שזהו ענין ישראל עלו במחשבה ונק׳ שבטי י״ה שהם מרכבה לבחי׳ אנכי ממש ולכן מיצ״מ ואילך שיהי׳ בחי׳ אנכי הי׳ החדשים נמשכים ממרכבה עילאה י״ב צירופי הוי׳ ובבחי׳ זו הוא ר״ח ניסן ראשון חדש של גאולה ויצ״מ שנמשך מבחי׳ אנכי הוי׳ אלקיך אשר הוצאתיך מאמ״צ, משא״כ חדשים שקודם מ״ת מעת בריאת העולם הם י״ב אותיות דשם אד׳ במילוי אל״ף דל״ת יו״ד וזה כי בכ״ה באלול נברא העולם ובבחי׳ זו תשרי החדש הראשון אלף דאד׳ אבל ניסן הוא צירוף שם הוי׳ שזהו הראשון לי״ב ר״ח שמבחי׳ י״ב צירופי הוי׳ והוא חודש של גאולה שנמשך מבחי׳ אנכי משא״כ מהחדשים שנמשכים מבחי׳ מל׳ שם אד׳ או אלקים כמ״ש במע״ב בראשית ברא אלקים ושם אלקים הוא המעלים להיות יש ולכן מבחי׳ זו יש יניקה לאלקים אחרים דק״ג, משא״כ משם הוי׳ ולכן

בר״ה בטלה עבודה מאבותינו שזה נמשך ג״כ ע״י שם אד׳ שבתוכו מלובש שם הוי׳ וז״ש אד׳ למה הרעות כו׳ והשיב לו וידבר אלקים אל משה ויאמר אליו אני הוי׳ דכולא חד ושע״י שם אד׳ יתבטל העבודה וסבלות מצרים ומ״מ הגאולה לא הי׳ עד ר״ח ניסן חדש של צירוף שם הוי׳ ממש כנ״ל. וז״ש בהגמ״יי פ״ג מה׳ תשובה בשם הרמב״ן שאין אדם נידון בר״ה אלא לעניני עוה״ז כו׳ כי ענין ר״ה זהו מצד בריאת העולם וא״כ עיקר ענין חדש של גאולה היינו שבו נמשך היחוד העליון עד אם יגאלך טוב הוא יסוד ועמ״ש מענין טוב בד״ה בן פורת יוסף דתקס״ז שזהו בחי׳ יוסף יסוד דא״ק שמטבע הטוב להטיב נמשך הגילוי כו׳ משא״כ בתשרי דבריאת העולם מבחי׳ מ׳ אין בזה היחוד עדיין. ולכאורה עיקר ענין גאולה זהו ע״ד עד שנגלה עליהם מלכי המלכים הקב״ה וגאלם וע׳ מזה בלק״ת בשה״ש בד״ה קול דודי ושם ספ״א משמע שזהו ענין מלכותך מל׳ דא״ס ובד״ה מצה זו פ״ג פי׳ שהוא חב״ד, וי״ל דמ״מ הנה ע״י מל׳ דא״ס דוקא נמשך יחוד או״א בביאור ונקדשתי בלק״ת פ׳ אמור ואז אח״כ נמשך יחוד זו״נ והן הן הד׳ גאולות בזח״ג אמור צ״ו ע״ב א״כ הגאולות הן ע״י היחוד אלא שזה נמשך ע״י שנגלה עליהם מ׳ דא״ס וכמ״ש בזח״ג ס״פ אחרי ע״ט ב׳ דכשמתגלה ע״ק נמשך היחוד כו׳ וזהו ראשון הוא לכם התגלות בחי׳ אני ראשון כמ״ש במ״א, גם פי׳ שנגלה עליהם זהו ודאי ע״י מ׳ ומ׳ מקבלת מיסוד כו׳ עד החכמה מקבל ממ׳ דא״ס ע׳ ביאור ואולם חי אני, מיהו י״ל גם בחדשים הנמשכים משם הוי׳ נק׳ ר״ה עכ״פ בחדש השביעי וכל השביעין חביבין כמ״ש במדרש פ׳ אמור ס״פ כ״ט א״כ יש בו ב׳ המעלות שמצד הבחי׳ חדשים שמימי הבריאה הוא הראשון והיינו אלף דאד׳ ומצד הי״ב חדשים דמרכבתא עילאה הרי הוא השביעי וכל השביעין חביבין הוא כמו שבת לגבי יום ראשון וכמו משה הי׳ שביעי מאברהם, ולכן ס״ל לר״א דבתשרי עתידין להגאל לעתיד אעפ״י שממצרים נגאלו בניסן ולר׳ יהושע דאמר בניסן עתידים להגאל צ״ל דאעפ״י שתשרי הוא חדש השביעי אין ניסן נחשב אצלו כיום ראשון לגבי שבת דשאני שבת שאחר שבת מתחיל ליום ראשון ולעולם הן רק ז׳ ימים אבל תשרי הא יש אחריו עוד ה׳ חדשים קודם ניסן והן י״ב חדשים. ובמ״א נת׳ בענין שארז״ל לא זז מחבבה עד שקראה בתי זהו ניסן וחג המצות לחם עוני עד שקראה אחותי זהו שבועות ומ״ת עד שקראה אמי זהו בחודש תשרי שאז עליית המ׳ בבינה ולמעלה יותר, וזהו ענין בחדש השביעי וכל השביעין חביבין דהיינו בינה הנק׳ שביעאה עילאה כמ״ש בזח״ב בשלח ס״ג ב׳ יתרו פ״ח א׳ ולכן ס״ל לר״א בתשרי עתידין להגאל מצד שהוא השביעי והגאולה מבינה כענין יובל חירו וליובלות מונין ג״כ מתשרי ואעפ״כ ס״ל לריה״ו בניסן עתידים להגאל כי לע״ל יהי׳ עליית המ׳ הנק׳ בתי למעלה מבחי׳ אימא כמ״ש בזח״ג פ׳ שלח דקע״א ע״א ע״פ והיה ביום ההוא יצאו מים חיים מירושלים שהיא מ׳ חציים אל הים הקדמוני שהוא בינה ועיין בתו״א פ׳ מקץ סד״ה רני ושמחי בת דרוש הראשון, ואפ״ל כמו ביצי״מ הוא ההתחלה מתשרי והגאולה בניסן כמ״כ יהי׳ לע״ל אף לר׳ יהושע דבניסן עתידים להגאל עליית המ׳ בכתר

הנה ישכיל עבדי כו' וגבה מאד והתחלה בתשרי בינה ואח"כ בניסן והניף ידו על הנהר ואז יהי' גם הי"ב חדשים עליונים יותר ע"ד והי' מדי חדש בחדשו י"ב ג"א שיש בכתר בת"ת דא"א כמ"ש במק"מ וישלח דקע"ו ובפ' בשלח בשלח דף נ"ח ע"א. והנה אעפ"י שנתבאר דחודש של גאולה גבוה מתשרי שבו נברא העולם ונק' ירחא קדמאה, אך הנה מצינו במדרש פ' בראשית פ"כ הקיש פרנסה לגאולה כו' ר' שמואל בן נחמן אמר וגדולה מן הגאולה שהגאולה ע"י מלאך והפרנסה ע"י הקב"ה, הגאולה ע"י מלאך שנאמר המלאך הגואל אותי מכל רע, פרנסה ע"י הקב"ה שנאמר פותח את ידיך ומשביע לכל חי רצון, וא"כ בר"ה שבו נמשך הפרנסה כמארז"ל מזונותיו של אדם קצובין לו מר"ה, א"כ הוא גבוה מן חדש ניסן שבו הגאולה. וענין שהפרנסה ע"י הקב"ה ע' בת"א בדרושי פורים בד"ה ומרדכי יצא ובד"ה כי אתה אבינו ועמ"ש מזה בבוך תילים ע"פ פותח את ידיך דף ת"ד סע"ב. ומ"מ מ"ש דגאולה ע"י מלאך צ"ע דהא אומר אני ולא מלאך כו' אני ה' אני הוא ולא אחר, וצ"ל המלאך הגואל זהו מ' דאצי' כאשר היסוד מאיר בה ע' זח"ג אמור צ"ה ע"ב בגין דהאי דרגא בתראה גואל אתקרי המלאך הגואל כו', וע' זהר בלק דף קפ"ז סע"א מענין המלאך הגואל כו' ועוד דר"ה נק' החדש השביעי כנ"ל. ולענין הקושיא מענין המלאך הגואל לענין אני ולא מלאך דמשמע גם לא המלאך הגואל, י"ל דזהו ענין מ"ש ד' לשונות של גאולה והוצאתי אתכם והצלתי וגאלתי ולקחתי י"ל הב' הראשונות הי' ע"י המלאך הגואל כי המלאך הגואל זהו מ' הגואל יסוד שהוא ז"א, ולכן ארז"ל בתשרי בטלה עבודה מאבותינו במצרים וזה הי' ע"י המלאך הגואל אבל וגאלתי אתכם שהי' בחדש של גאולה זהו ענין אני ולא מלאך והיינו עוד ב' גאולות שהם נגד י"ה כו' וכן פי' בלק"ת בד"ה מצה זו ענין עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה וגאלם ובסידור שער חג המצות בד"ה והגדת לבנך דמלאך שרף ושליח הם בי"ע ויש באצי' ג"כ בי"ע דאצי' שהם ג' בחי' הנ"ל דמלאך שרף שליח אני ולא מלאך היינו מאצילות שבאצילות הי' הגאולה וא"כ זהו גבוה מבחי' המלאך הגואל, וא"כ מ"ש בזהר אמור דצ"ה ע"ב דענין המלאך הגואל זהו מן הארבע גאולות צ"ל שזה הי' ב' בחי' הראשונות והוצאתי והצלתי שזה הי' קודם חודש של גאולה שע"י אני ולא מלאך.

חי' י"ג

בנה בניתי בית זבול לך מכון לשבתך עולמים. רבות בראשית פכ"ו דכ"ט א' אבל לע"ל כו' וצורם לבלות שאול מזבול לו ששאול כלה והם אינם כלים, וכ"כ למה על שפשטו ידיהם בזבול שנאמר בנה בניתי בית זבול לך, היינו כי זבול זהו יחוד עליון דהיינו השראת וגילוי אור א"ס ב"ה כדלקמן והם פשטו ידיהם למנוע גילוי זה שהוא ג"כ ענין המתקת הגבורות בחסדים ועי"כ יתעורר עליהם הגבורה ודין הקשה ומדויל ידייהו ישתלמו, וכן להיפך בצדיק כי פרי מעלליהם יאכלו וברשע כי גמול ידיו יעשה לו בישעי' סי' ג' י"א.

ב) **ר"פ** שמות קיו"ג זבולון ע"ש שהשכין הקב"ה שכינתו ביניהם שנאמר ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם ואין זבולון אלא בהמ"ק שנאמר בנה בניתי בית זבול לך מכון לשבתך עולמים, במא"א זיין ל"ג זבולן נק' הכתר לפעמים אך עיקר כינוי זה ליסוד זבד טוב (בפ' ויצא למ"ד כ' ותרגומו חולק טב, וכן פירש"י, ובמכלול פי' מתן טוב וכתב בשם רבי יונה שזה דומה ללשון הערב שאומרים כן על המתנה) לחוף ימים ישכון יסוד דנוק' עכ"ל. והנה זבולון עיקרו קיום המצות מעשיות שהיה מפרנס את ישככר כי אורייתא מחכמה נפקת והמצות הם מהכתר תרי"ג מצות עם ז' דרבנן הם תר"ך עמודי אור. והנה היסוד שרשו מהכתר כנודע בפי' אל עליון כו' וקונה הכל כי להיות ההשפעה למטה נמשך מלמעלה מהחכמה כו' וזהו זבולן ע"ש שהשכין כו', ולכן יש בו נון פשוטה על אורך ההמשכה מלמעלה עד למטה ממש כמ"ש סד"ה אחרי הוי' אלקיכם תלכו בפי' ובו תדבקון ולכן קיום בהמ"ק היה תלוי דוקא על ההמון ולא על גדולים כענין זבולן וישככר כו'.

ג) **ר"פ** תרומה קנא"ב אתה מוצא כל מה שברא הקב"ה למעלן ברא למטן למעלה זבול וערפל שנאמר וראה מזבול קדשך ותפארתך בישעי' ס"ג ט"ו למטן כו' בנה בניתי בית זבול לך, במא"א עיין נ"ט ערפל נק' תפארת וסי' ומשה נגש אל הערפל א"כ זבול וערפל יסוד ותפארת, גם י"ל ערפל חושך ישת חשך סתרו וזהו בכתר וכן זבול בכתר כנ"ל.

ד) **נשא** פי"ד רנ"ז ב' ולמה נצטער שלמה על שנתגאה ואמר בנה בניתי בית זבול לך, מהו בנה בניתי א"ר יעקב בריה דרב יהודה בר יחזקאל בנין בנוי בניתי רבי יהודא בשם רב יוסף כו' הכל מסייעין למלך מלכי המלכים הקב"ה.

ה) **שה"ש** דף ב' ע"ג דוד בנה את היסודות שנאמר ויקם דוד המלך על רגליו בד"ה א' סי' כ"ח ב' (ודייק מדכתיב והכנותי לבנות מלשון בסיס וכן הוא היסוד, מת"כ) ושלמה בנה את העליונות שנא' בנה בניתי בית זבול לך. מזה נ' דזבול רומז לבחי' העליונות היינו בחי' הכתר כנ"ל. ר"ה יו"א חגיגה טז"ב ירושלמי תענית ב'. זח"ג פ' בהעלותך דף ק"נ ע"א. ברבות ויצא על פסוק הפעם יזבלני אישי לשון זבל שמזבלי' השדה, הענין כי הזבל נק' במשנה ריש פרק ג' דשביעית מתוק שנותן מתיקה בפירות שעל ידי זה מוציא כח הצומח, וכך בירורי רפ"ח אף שהם ממה שנפל בשבירת הכלים כעין זבל וצואה, עם כל זה שרשו גבוה, וע"י מה שמבררים גורמים שיהי' הצמיחה בעילוי רב, כמבואר בתורה אור ע"פ בשלח פרעה, ועד"ז נק' בית זבול ששם מעלים מ"ן מהקרבנות ובפרט זבול שבו מקריב הנשמות הוא כנגד הקטורת שהוא בירור י"א כתרין דנוגה ועי"ז ממשיך ג"כ זבול ל' דירה כמו או"א תרין ריעין דלא מתפרשין אך שיהי' ההמשכה פנימי' וזהו השדה הזו כ"ז שאתה מזבלה כו' כי בלי העלאת מ"ן

נמשך רק חיצוניות להחיות העולמות והנה המשכה זו בלאה ה' גדולה או"א אך עיקר הכוונה שיהי' המשכה זו גם במל' להיות ג"כ אהל בל יצען וכמ"ש ושכנתי בתוכך דוקא והנה מה שמקריב נשמות למס"נ באחד זהו עיקר בית זבול כפי ב' הפירושים הנ"ל שהוא הנותן כח בשדה כמ"ש וירח את ריח בגדיו כו' כריח שדה והיינו ריח בוגדיו תשובה במס"נ או ריח בגדיו המצות בחי' זבולון כו'.

ח' כ"ז

כי האמנם ישב אלקים כו'. רבות ר"פ תרומה פל"ד קנב"א. נשא פי"ב קרוב לר"פ דרמ"ו ג'. ושזהו ענין יושב בסתר עליון, פי"ד דרנ"ז סע"א.

ט' י"ב

ויעש שלמה בעת ההיא את החג כו' שבעת ימים ושבעת ימים ארבעה עשר יום. ות"י שבעא יומין חנוכת ביתא ושבעא יומין חגא ארבעת עשר יומין וכן פרש"י שבעת יומין של חינוך ושבעת ימים חג הסוכות נמצא שאכלו ושתו ביוהכ"פ עכ"ל. והוא מבואר בגמ' פ"ק דמ"ק ד"ט ע"א, מפני מה אין מערבין שמחה בשמחה, י"ל מל' שנק' שמחה ובינה נק' אם הבנים שמחה וכמ"ש בפרדס ערך שמחה, ובזח"ג ויקרא דף ח' ע"ב ואית דמתני שמחה דא כנס"י, י"ל ב' הבחי' שמחה זו כי הנה עיקר השמחה בבינה ששם מאיר ע"ק עונג העליון ומזה נמשך השמחה שהוא גילוי העונג, אך השמחה במ' זהו ממה שנמשך הגילוי גם בבחי' סיהרא עני וכן בבי"ע וכ' המגיד נ"ע שהעני שמח יותר ממאה זהובים שמרויח יותר משמחת הנשיא והעשיר מופלג כי תענוג תמידי אינו תענוג אבל הריוח בעני זהו דבר חדש והתענוג עצום אף שהוא ממאה זהובים ובנשיא הריוח כל שנה עד"מ אלף אלפים זהובים, גם דוגמא לזה שמחה דפסח יצי"מ זהו כענין שמחת העני שהעשיר שיצא מאפלה לאורה ולכן אוכלים מצה לחם עוני, ושמחה דסוכות כמו שמחת העשיר שהעשיר ביותר. ואפשר להעיר מזה לענין חמר מדינה שמקדשים עליו כי עצם היין זהו ענין בינה יין המשמח אבל שמחה שבמ' י"ל זהו אינו עצם היין כ"א חמר מדינה כי מדינה הוא מ' כשיורדת בבי"ע כמו במקדש אומר השם ככתבו ובמדינה בכינויו וא"כ שמחה דבחי' עני זהו נק' חמר מדינה וע' בענין אסתר קכ"ז מדינה נגד קכ"ז שנה דשרה אשר שרה מ' ומקבלת חיות מג"ר כח"ב ומז"ת כו', בזח"א חיי קכ"ג א', ובאסתר שהיא מ' כשמסתתרת בראש הבריאה נמשך מזה קכ"ז מדינה כו'. ואפשר להעיר לב' מיני שמחה הנ"ל מענין בן כפר שראה כו' ובן כרך כו' בד"ה והי' מדי חדש בחדשו.

ב) ועיין מענין שבעת ימים ושבעת ימים בזח"א פ' ויחי דרמ"ז א' ובזח"ג אמור צב"א צ"ז סע"ב שיש ב' בחי' שבעת ימים, היינו הבינה נק' שבעת ימים לפי שהיא מקור ז"ת דאצילות וזהו כמו שנקראת באר שבע

ע״ש שהיא באר המשקה ז״ת וז׳ אלו זהו ענין לך ה׳ הגדולה והגבורה כו׳, והמל׳ נק׳ ג״כ שבעת ימים שהיא מקור ז׳ היכלות דבריאה, ובימי שלמה ע״י בנין בהמ״ק קיימא סיהרא באשלמותא נמצא אזי דוקא האירו גם שבעת ימים דמל׳ והיינו ע״י שנתחברו בשבעת ימים עילאין דדכורא ולכן נאמר שבעת ימים ושבעת ימים ר״ל שנתחברו ב׳ הבחי׳ ז׳ הנ״ל יחד, וזהו ע״ד הנזכר בזהר ר״פ תזריע דמ״ב ב׳ בפי׳ גמלתהו טוב כל ימי חייה בזמנא דאינון ימי השמים נהרין עלה ומזדווגין עמה כדקא יאות דאינון ימי חייה בגין דעץ חיים שדר לה חיים וכענין משכו יומין עילאין ליומין תתאין בזח״ג פ׳ פנחס דרמ״ט סע״ב ובזהר ר״פ מקץ בפי׳ שנתים ימים דתב דרגא לדרגא שנתחברו זו״נ שהם ב׳ בחי׳ שנה היינו י״ב גבולי אלכסון דז״א עם י״ב בקר דבריאה כו׳ כמ״ש במ״א.

ג) **ובזהר** ס״פ מקץ ר״ד סע״ב בפי׳ ובשמו תשבע שבעה דרגין לעילא עילאין על כולא רזא דשלימו דמהימנותא (הם ז״ת דאצי׳) ורזא דשבעה דרגין דלתתא מינייהו (י״ל ז׳ היכלות דבריאה, כן פי׳ בז״ח והמק״מ פי׳ ז׳ מדות שבמל׳ אכן בפ׳ ויחי דרמ״ז ע״א פי׳ שהמ׳ נק׳ כן שבעת ימים ע״ש שממנה נמשכים ז׳ היכלות דבריאה כנ״ל סעיף ב׳) דאינון חבורא חד וקשורא חד אלין באלין למהוי כולא חד (ר״ל אלו מתכללים מלמטה למעלה בהעלאת מ״ן לבחי׳ מ׳ הנק׳ שמו ואלו ז״ת דאצי׳ משפיעים בה מלמעלה למטה וזהו ענין שבע ביום הללתיך) ובג״כ שבעת ימים ושבעת ימים י״ד יום וכולא חד וקשורא חד (שיאיר אור האצי׳ בבי״ע) וע״ד כתיב ובשמו תשבע מלעילא ומלתתא (ר״ל תשבע היינו שבעה היכלות ושבעה ספירות דאצי׳ כ״ז יומשכו בשמו שהיא מלכות וע״ד הנזכר בפי׳ וינוחו בו ישראל מקדשי שמך שממשיכים מבחי׳ אתה קדוש בבחי׳ ושמך קדוש כו׳) זכאה איהו כו׳ עד שבעה ושבעה מוצקות כו׳ עכ״ל. וע׳ מענין שבעה ושבעה מוצקות בלק״ת בביאור ע״פ כי עמך מקו״ח וביאור מנורת זהב ובזח״ב פקודי רס״ב בענין לאתקשראן שביעאה בשביעאה דההתקשרות בבינה בז״ת שבה עד למעלה כו׳, וע׳ ע״פ ויחי יעקב כו׳ שבע שנים כו׳ שעיקר חייו הי׳ עסק המשכת שבע בחי׳ הנ״ל בחי׳ שמטה אעבדך שבע שנים ברחל כו׳ ע״ד שבע ביום כו׳ בענין יומי קריבו לי׳ כי תר״ך הם תרי״ג מצות עם ז׳ ימי בראשית שהם ז״ת דעתיק ולהגיע לשם זהו ע״י יומין דלמטה ז׳ ימים שבעה היכלות כו׳ וכל שבת אח״כ יום א׳ כו׳ יעקב אמת ממשיך תיקון ואמת תיקון השביעי, וזהו שורש בחי׳ ז׳ ימים ירידה צורך עליה לפמ״ש הרמב״ן ויפת מבחי׳ בינה צ״ל העלי׳ ע״ד בד״ה כי כארץ תוציא צמחה בהביאור ששרשן עבמ״ח היינו חכמה והעלי׳ ואנשי קדש במו״ס דא״א עד שעתידים צדיקים שיאמרו לפניהם קדוש. במדרש פ׳ אמור ע״פ ובחודש השביעי כל השביעים חביבים והנה יוהכ״פ עשירי ושבת שביעי והרי שבת חמורה מיוהכ״פ שעונשה סקילה (ונק׳ קדש ויוהכ״פ מקרא קדש) כמ״ש בגמ׳ פ״ק דמ״ק ד״ג, וכ״כ הרמ״ע בס״ס פלח הרמון, לכן איתא במדרש דוד תיקן קמ״ז מזמורים כמו שני יעקב לכוונה הנ״ל כי יעקב ז״א ודוד מ׳ והם ב׳ בחי׳

שבעת ימים הנ"ל והיינו שקבל כ"ח שנה מיעקב שהם כח עמ"ש ע"פ ועתה יגדל נא כח כו'. ועמ"ש ע"פ ודברת בם, בם ש' מ"ב ענין מ"ב זיווגין הנזכר בזהר ר"פ בראשית דפי' האריז"ל שהוא ענין חיבור שבעת ימים ושבעת ימים וכ"א כלול משששה הרי ב"פ מ"ב, וי"ל שזהו ענין מצות בשני ווין הנזכר בנחמי' סי' ט' היינו חיבור ב' מ"ב הנ"ל שיש בכל מ"ב בחי' ו' וזהו ודברת בם.

י"א כ'

אין כסף נחשב עי' זהר ס"פ ויחי דרמ"ט סע"ב ודף ר"ן ע"א, ועמ"ש מזה בבוך במדבר בפ' קרח שחלק על אהרן ע"ד אין כסף שהוא חסד נחשב, ועמ"ש ע"פ ולא בכסף תגאלו בישעי' נ"ב ג' דפי' האריז"ל שלא יהי' הגאולה ממדת החסד אלא מבחי' בינה שלמעלה מהמדות כי חסד עולם יבנה זהו מז"ת כי שאל נא לימים ראשונים אבל אימא עילאה נאמר בה שלח תשלח את האם שהיא עלמא דאתכסיא ובחי' זו יתגלה לע"ל כו', גם להעיר מענין והלוים הכהנים בסש"ב פ"נ אהבה כמעלת הזהב כו' ועמ"ש סד"ה אם כסף תלוה ועמ"ש ע"פ וזאת התרומה זהב, עוי"ל ע"ד מ"ש בזח"ג ס"פ ואתחנן כדין אריה ישאג כו' שלע"ל יהי' הגילוי מבחי' זו, והנה אריה גימט' גבורה והוא המשכה מבחי' כתר ששם עד"מ הגבורה והכח ויהי' ההמשכה מיסוד דא"א כמ"ש ע"פ וברית שלומי לא תמוט בלק"ת פ' תצא וזהו למעלה מבחי' כסף שהוא חסד וכן גבורה גימט' ג' פעמים חסד ועמ"ש מכ"ז בד"ה בכה תבכה, ומזה יומשך בבכי יבואו, ועמ"ש ע"פ ויפוזו זרועי ידיו ועמ"ש ע"פ והם יקחו את הזהב מה שכתוב מזה בזח"א ויחי דף רי"ז א', ובזח"מ שם אמאי לא הי' בבגדי כה"ג כסף רק זהב, בהביאור ע"פ ועשית בגדי קדש לאהרן, ועמ"ש ע"פ הנחמדים מזהב. ובזהר ויחי דרנ"ח ע"א משמע בחי' ימין זהו וימינו תחבקני אבל עצם היחוד בא ע"י חימוד הגבורה וכמו גשמים שיורדים בגבורה וכן פי' בזהר ר"פ וירא דצ"ח ע"א בענין כחום היום בשעתא דאתקריב דרגא לדרגא בתיאובתא דדא לקבל דא הרי יחוד דכר ונוק' בא ע"י החום וזהו ענין כחום היום אשר יום נק' ז"א וע"י חום היום שמבחי' גבורה מאיר בנוק' ועמ"ש בענין אליהו לא נענה אלא בתפלת המנחה וע"פ הזח"א ויחי דרכ"ט ע"ב עבדו את ד' בשמחה זהו תפלת שחרית שתיקן אברהם חסד בואו לפניו ברננה זהו תפלת המנחה יצחק משמע שאז הוא היחוד ולכן תפלת ערבית רשות כיון במנחה היחוד והיינו לפי שמחה זהו כנגד גבורה, ועפ"ז יתפרש הגמ' פרק לפני אידיהן דג' שעות רביעיות שביום יושב ומשחק עם לויתן שנאמר לויתן זה יצרת לשחק בו וה"ס היחוד כמ"ש במא"א אות למד סעיף ב' לויתן נק' היסוד המחבר דכר ונוק' וע' זהר פ' שמות די"א ע"ב ובפ' אחרי דנ"ח ע"א ובת"ז תיקון כ"א דפ"ב ע"ב לויתן לעילא דא צדיק לשחק ב' בחי' יצחק ל' צחוק ותענוג והיינו כי ג' שעות האחרונים זמן מנחה בחי' יצחק וזהו ענין כמעלת הזהב על הכסף ובמ"א נת' שלכן רצה יצחק לברך את עשו כי עשו נק' סוספיתא דדהבא ויצחק ראה אותו מצד המקיף דלבונה לכן קסבר שהוא

ראוי להתברך כי ע״י הזהב עיקר היחוד מצפון זהב יאתה על אלוה נורא זהוד ולכן הקרבנות קדשי קדשים שחיטתן בצפון דוקא אך טעה בזה כי עשו הוא פסולת הזהב שממנו יניקת החיצונים ועוד כי מ״מ עיקר היחוד ע״י תפארת יעקב בריח התיכון וכמו בגשמיות הטפה נמשך דרך ח״י חוליות חוט השדרה הנמשך ממוח הדעת וע״כ נק׳ היחוד בשם ידיעה והאדם ידע ובאבישג נאמר והמלך לא ידעה אעפ״י שנתעורר ע״י החימום וחם לאדוני המלך נמצא אעפ״י שמבחי׳ גבורה נמשך החום היום עכ״ז עיקר היחוד ע״י הדעת שהוא קו האמצעי ותפארת ודעת ענין א׳ הוא והיינו ענין דעת ת״ת יסוד שהם בקו האמצעי וזהו בחי׳ יעקב.

י״א כ״ט

והוא מתכסה בשלמה חדשה ושניהם לבדם בשדה בגמרא (פרק חלק דק״ב ע״א) מאי בשלמה חדשה אר״נ כשלמה חדשה מה שלמה חדשה אין בה שום דופי אף תורתו של ירבעם לא היה בה שום דופי. הנה מה שפי׳ על שלמה שהיא תורה היינו כמ״ש עוטה אור כשלמה, ומבואר ברבות (ויקהל פ״ן ע״פ ועשו ארון) שעוטה אור זהו ג״כ ענין הארון שבו מונחים הלוחות, והארון הוא השלמה לאור התורה. ד״א בשלמה חדשה שחדשו דברים שלא שמעה אוזן מעולם, י״ל כי בהתורה יש סתים וגליא והיינו אור ושלמה, וא״כ שלמה חדשה היינו ע״י שהמשיכו גילוי פנימית התורה ועמ״ש סד״ה ביום השמע״צ מענין עוטה אור כשלמה שזהו פי׳ שמחת תורה על ידי שהקב״ה לובש לבוש התורה, ועמ״ש סד״ה כי כאשר השמים החדשים כו׳. גם משמע מהפסוק דשלמה מלוכה שהרי כשקרעה לי״ב קרעים אמר לו שימלוך על עשרת השבטים, והיינו כמ״ש שמלה לך קצין תהי׳ לנו ישעי׳ סי׳ ג׳ ו׳, וכמ״ש ברבות נשא פ״ט דרל״ה ד׳ ע״פ על שלמה שהמליכוהו כו׳, והענין כי מבואר במ״א שיש לבוש הפנימי ולבוש החיצון, ובחי׳ התורה נק׳ לבוש הפנימי אצלו יתברך ועז״נ לבש ה׳ עוז ואין עוז אלא תורה והמלוכה זה לבוש החיצון ה׳ מלך גיאות לבש, ולהיות ההמשכה בלבוש מלכות נמשך ע״י התורה בי מלכים ימלוכו, וזהו עוטה אור שהיא התורה כשלמה לבוש מ׳ כו׳, והנה שלמה השין בשמאל כי בתורה נאמר ושער רישי׳ כעמר נקא שער בשמאל, מפי הגבורה שמענו וכן במל׳ להודיע לבני האדם גבורותיו וכבוד הדר מלכותו.

במ״ע קנ״ט, וירבעם הי׳ תלמיד חכם גדול והי׳ עושה לבוש כו׳ והוא מתכסה בשלמה חדשה כו׳ לכך אחזו בבגדו ואמר אני ואתה ובן ישי נטייל בג״ע כו׳ בבחי׳ פ׳ ויצא ע״פ ויקרא את שם המקום ההוא בית אל פי׳ בענין מ״ש וירבעם יצא מירושלים וארז״ל מפתקה של ירושלים והן החמש התחתונות (היינו תנהי״מ) שהן כחות ירושלים שהוציא עצמו מרשותן, והגביה מחשבתו ופנה למעלה אל הגדולה והגבורה לעשות שני עגלים כנגדן ועקר המלכות העליונה ממקום יניקתה למעלה כו׳ עכ״ל. ואפ״ל שזהו ענין מארז״ל גסות הרוח שהיתה בו בירבעם טרדתו כו׳ שהגסות מה שרצה

להגביה עצמו נגד מלכות שמים כו׳ וכבר נודע שזה השער לה׳ בזאת דוקא יבוא אהרן כו׳ וכמשארז״ל פ״ב דשבת ע״פ והי׳ אמונת עתך כו׳ יראת ה׳ היא אוצרו וא״ל לא כלום לכן לא הועיל לו כל התורה שלו נגד מה שפגם ביראת ה׳ כו׳ (עמ״ש בד״ה דוד זמירות קרית להו ובד״ה ואהי׳ אצלו אמון ועפי״ז י״ל בחי׳ לבוש החיצוני זהו שורש ומקור להתהוות העולמות בחי׳ רצון שעלה ברצונו אנא אמלוך אך בחי׳ לבוש הפנימי זהו מה שאינו שייך לעולמות וכענין רעדכ״ר כו׳ ועמ״ש סד״ה ואלה שמות בנ״י.

י״ז ט׳

קום לך צרפתה. רבות ויחי פצ״ח ק״י ד׳. צויתי שם אשה אלמנה. זח״א ויגש ר״ח ב׳ ח״ב ויקהל קצ״ט א׳ פקודי רכ״א ב׳ רכ״ב א׳.

י״ח א׳

ויהי בעלות המנחה ויגש אליהו כו׳. רבות וירא פמ״ט נה״א ע״פ ויגש אברהם, רבנן אמרי הגשה לתפלה המד״א ויגש אליהו כו׳ ועיין בזהר ר״פ ויגש אליו יהודה שזהו ענין סמיכות גאולה לתפלה, ויש לפרש ויגש אליו ע״ד כה׳ אלקינו בכל קראינו אליו דכתב הפרדס בשם הספרי אליו ולא למדותיו וע׳ מזה בסידור קודם שמו״ע.

ב) **מד״ר** כי תשא ר״פ מ״ד ע״פ זכור לאברהם כו׳, כמה תפלות התפלל אליהו בהר הכרמל שתרד האש כד״א ענני ה׳ ענני ולא נענה אלא כיון שהזכיר את המתים ואמר ה׳ אלקי אברהם יצחק וישראל מיד נענה עכ״ל. וקשה דהא פסוק אברהם יצחק וישראל נאמר מקודם ואח״כ נאמר פסוק ענני ה׳ ענני כו׳ ואח״כ נאמר ותפול אש כו׳. ועמ״ש ע״פ מארז״ל יפה שיחתן של עבדי אבות מתורתן של בנים ועיין מענין אליהו בהר הכרמל במד״ר בפ׳ בראשית פי״ג ע״פ ואדם אין לעבוד שאמרו ואדם אין כאליהו הנביא וכחוני המעגל להעביד את הבריות להקב״ה, ועיין בגמרא פ״ה דסוכה דנ״ב ע״ב שאליהו הוא משמנה נסיכי אדם וע׳ בת״א פ׳ מקץ סד״ה ת״ר נ״ח מענין שמונה נסיכי אדם, וע׳ במא״א א׳ קמ״א אליהו גימט׳ ב״ן וע׳ מ״ש בענין וזכרתי את בריתי יעקוב מלא בוי״ו שנטל הויו משכון מאליהו וע׳ בגמרא פ״ז דב״מ דפ״ה ע״ב שאמר אליהו אדאוקימנא לאברהם ומטי ידו כו׳.

ג) **מד״ר** פ׳ אמור פכ״ב דק״צ ע״ד ובדברך עשיתי בדיבורך עשיתי כו׳, בחוקותי ס״פ ל״ו ע״ד מתי זכות אבות קיימת כו׳ ריב״ל אמר עד אליהו שנאמר ויהי בעלות המנחה ויגש אליהו הנביא ויאמר ה׳ אלקי אברהם יצחק וישראל היום יודע כו׳ וכ׳ המ״כ בשם פרש״י פרק במה בהמה משמע היום יודע שאתה זוכר זכות אבות אברהם יצחק וישראל ותו לא עכ״ד. ואפ״ל דע״י אליהו שם ב״ן מלכות נמשך גילוי זכות אבות ולכן דוקא

היום וא"כ ה"ה בכ"מ ע"י אליהו כמו בברית שאליהו הוא מלאך הברית כו', ואפ"ל עפמ"ש הנני שולח לכם את אליהו הנביא והשיב לב אבות על בנים דהמכוון אבות הם ג"ר חב"ד ובנים חג"ת כו' ולכן יפה שיחתן של עבדי בתי אבות כו', אך אליהו דעת דגדלות ימשיך לב אבות על בנים שיאירו ג"ר בז"ת וכמ"ש בלק"ת מהאריז"ל ע"פ ביום ההוא יהי' הוי' אחד כו' שיהי' הג"ר שורים בקביעות בז"ת ולפי שיש כח באליהו להשיב לב אבות על בנים לכן ע"י אליהו נמשך זכות אבות כו'.

קיצור. ענין פי' זכות אבות קיים ע"ד אליהו כי באליהו נאמר והשיב לב אבות כו'.

ד) **מד"ר** נשא פי"ד דרנ"ו ע"ג ד"א לי גלעד כו' אליהו שמגלעד שהקריב באיסור במה כו' אני הוא שאמרתי לו שיעשה כך שנאמר ובדברך עשיתי כו' וכ"ה במדרש רבה בקהלת בפסוק ידעתי כי כל כו' והיינו שהקריב בחוץ שחוטי חוץ שזהו הפך התורה שהקרבנות הן בבהמ"ק דוקא כידוע ענין בהמ"ק שהוא בחי' גבוה מאד בחי' קדה"ק כו' ועוד כמ"ש גדול הוי' כו' בעיר אלקינו אימתי גדול הוי' כשהוא בעיר אלקינו כו' ששם דוקא יכול להיות המשכת ריח ניחוח להוי' וכמ"ש והוי' בהיכל קדשו כו' היכל גימט' אד', ולכן הכהנים ששמשו בבית חוניו שלא בעיר אלקינו הם כבעלי מומין מו"ם גימט' אלקים יניקת החיצונים משם אלקים כי בבחי' חוץ א"א להיות ריח ניחוח להוי', אלא שזהו הרבותא ובדברך עשיתי ע"י המשכה וגילוי מבחי' שלמעלה מהתורה (ע"ד שאלו לתורה נפש החוטאת כו' שאלו להקב"ה ר"ל בבחי' שלמעלה מהתורה) כמו שירדה בצמצומים בבחי' או"פ חצבה עמודיה שבעה ז' מדות כו' ושרש זה ע"פ קו המדה כמ"ש בביאור בשעה שהקדימו שמשם נמשך להיות זה כשר וזה פסול אבל ע"י גילוי ובדברך מל' דא"ק ששם כחשיכה כאורה חוץ ופנים שוין כי הלא את השמים ואת הארץ אני מלא. ובמ"א כתבתי כי הנה פי' רז"ל הפסוק כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך היום קאי על התשובה שהוא בחי' אשר אנכי מצוך העלאת מ"נ למקור המקיפים כו' משא"כ המצות נקראו מצות הוי' אור פנימי ועז"נ לא בשמים היא לומר מי כו', כי הנה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה סולם דא צלותא או כנס"י ומלאכי אלקים הם המצות כו' עולים בו כו' וע"ד ישמחו השמים ר"ת י"ה אבל התשובה לא בשמים היא אלא מבחי' את השמים ואת הארץ אני מלא. והנה סולם זה הכבש ראשו מגיע השמימה ריח הקרבנות כו' לכן הקרבנות דוקא בבהמ"ק בחי' סולם אבל אליהו הקריב בחוץ י"ל ב' טעמים א' שהוא עצמו הסולם כמ"ש מהרמ"א פ' ויצא בענין יעקב לכן הי' צריך לזה זכות אבות שלהם ניתנה הארץ, גם כמ"ש ע"פ אתהלך לפני ה' בארצות החיים כו' ארצות החיים וא"כ אפ"ל אליהו יכול להמשיך מארץ עילאה, הב' שאליהו המשיך בחי' תשובה שלכן נאמר ב"פ הוי' הוא האלקים שבבחי' זו א"צ לסולם כנ"ל, לכן יוכל להקריב בחוץ ואדרבה ע"ז נאמר אמצאך בחוץ אשקך אלא שאח"כ אנהגך ואביאך אל בית

אמי כו׳, ואפ״ל עד״ז הפרה אדומה שנעשה מחוץ למחנה שהוא בחי׳ תשובה. והנה ענין לי גלעד כענין עד הגל הזה שהוא הפרסא המפסיק בין יעקב ללבן עיין מזה בסידור שער ל״ג בעומר ע״פ עד הגל, ואליהו שהקריב בחוץ זהו חוץ להפרסא ואעפ״כ לי גלעד כו׳ ועמ״ש בלק״ת בשה״ש סד״ה הסיבי עיניך מנגדי בענין שגלשו מהר גלעד, משם מובן שזהו הר ומסך ומבדיל בין הקדושה ובין הסט״א וזהו הרבותא לי גלעד שאפילו בחוץ יכול להיות גילוי וע׳ עוד בלק״ת סד״ה שובה ישראל דרוש הראשון בענין הרי בתר כו׳ ואפ״ל עוד דוגמא לזה ממ״ש בת״א סד״ה לבסומי בפוריא בענין פורים שהוא כמו יוהכ״פ בחי׳ גורל והנה בחי׳* ביוהכ״פ הי׳ בחי׳ זו בקדה״ק דוקא ובפורים הי׳ בחי׳ זו במדי כו׳, וע׳ מזה ג״כ סד״ה לבסומי בפוריא דרוש הראשון וזה הי׳ רק לפי שעה לכן נקראת המגילה אגרת אף שנקראת ג״כ ספר וענין האגרת שקורין אותו לפי שעה ואח״כ א״צ לו וגם לפי שעה הי׳ ההמשכה בבחי׳ פרס ומדי ז׳ נערות אסתר ואח״כ נסתלק כו׳, משא״כ ס״ת זהו דבר קיים לעולם, ועד״ז מה שהקריב אליהו בהר הכרמל זה הי׳ הוראת שעה אבל הקרבנות בבהמ״ק זהו דבר הקיים לנצח כמו״כ יובן בענין הקרבן ובדברך עשיתי וע׳ בסידור על פסוק ישלח דברו וימסם דפי׳ דברו יש לפרש ג״כ מ׳ דא״ק כו׳.

ה) **במד״ר** פ׳ קרח דר״ע ע״ד ע״פ בזאת תדעון כו׳ זה אחד משלשה נביאים שאמרו בלשון הזה אליהו ומיכה ומשה, אליהו שנאמר היום יודע כו׳ ובדברך כו׳ ע״ש. פ׳ ואתחנן דרפ״ט ג׳ ע״פ בכל קראינו אליו, ויש תפלה נענית ליום אחד ממי אתה למד מאליהו דכתיב ויגש אליהו הנביא ויאמר כו׳. ואפ״ל ליום אחד דוגמת יוהכ״פ כנ״ל.

מד״ר בקהלת צ״ב ג׳ בפסוק ידעתי כי כל אשר יעשה האלקים הוא יהי׳ לעולם ענין ובדברך עשיתי כו׳.

זח״ב בא לז״ב מהו כחצות כמו כעלות המנחה. וצ״ע דכתי׳ בעלות. בחיי ס״פ נשא הביא ענין לי גלעד כו׳ הנ״ל ברבות נשא פי״ד ובפ׳ קרח הביא הרבות דפ׳ קרח הנ״ל.

ו) **ברכות** א׳ ו״ב. שבת ה׳ נה״א. ירושלמי תענית סנהדרין. בברכות שם אמרו לעולם יהא אדם זהיר בתפלת המנחה שהרי אליהו לא נענה אלא בתפלת המנחה שנאמר ויהי בעלות המנחה כו׳ וע׳ מזה בספר סדר היום ובכלי יקר במלכים שם במקומו ובפ׳ חיי ובפ׳ צו ובתולע״י ובתשובת אמונת ישראל סי׳ כ׳. והרשב״א הובא בע״י האריך בזה, כי התפלות הם בג׳ פעמים שהיום משתנה ומתפללים לבחי׳ אני הוי׳ לא שניתי ובעלות המנחה תשות אור השמש, ואזי צריך להזהר להתפלל לבעל המאורות וכתיב ייראוך עם שמש, וזהו ענין שנענה אליהו בתפלת המנחה דוקא שנביאי הבעל

בחי׳: בהכת״י, אחר תיבה זו מקום חלק לתיבה אחת.

היו עובדים לשמש כו' ע"ש. ולפעד"נ כי שמש ומגן הוי' אלקים א"כ בעלות המנחה מאיר שם אלקים שה"ס מגן ונרתק כו' ומזה יש יניקה לאלקים אחרים וז"ש עד מתי אתם פוסחים כו' אם ה' הוא האלקים כו' שע"ז הי' כל עיקר החקירה כמ"ש הרשב"א שם והנה צחוק עשה לי אלקים שעיקר צחוק ותענוג עליון שה"ע מה שלע"ל יאמרו ליצחק כי אתה אבינו נמשך דוקא משם אלקים היינו ע"י אתכפייא ואתהפכא של ההסתר הנמשך משם אלקים שעי"ז דוקא נמשך גילוי שמיה רבא כמ"ש בלק"ת ס"פ שלח בד"ה אני דפ' ציצית ובת"א ר"פ ויצא, וע"כ דוקא בעת המנחה שאז מתחיל בין הערבים הסתר וחושך הנמשך משם אלקים ע"כ ע"י תפלת המנחה שהוא הבירור והעלאת מ"ן נעשה צחוק עשה לי אלקים וזהו אשר יצחק דוקא תיקן תפלת המנחה וע' בת"א ס"פ חיי ע"פ ויצא יצחק לשוח בשדה כו' וכמש"ל דעיקר ענין מנחה הוא החידוש שהיש בטל לאין וע"כ במנחה שהשמש כבר פנה שזה מורה על ההסתר יותר וכן באדם בעת המנחה טרוד יותר ואעפ"כ פונה ממחשבותיו ומתפלל ה"ז בירור וביטול היש גשמי יותר וכמ"ש בביאור ע"פ מים רבים בת"א פ' נח, ה"ז יתרון האור מן החושך. וכענין זה כ' הסד"ה וז"ל עוד טעם לעניית תפלת המנחה מפני שהוא שעה שכל העם עוסקים במלאכתם כל אחד טרוד בענינו וחפצו ומי שמניח כל חפציו ופעולותיו ורודף אחר חפצי שמים ומתפלל ומתחנן לפני אדון העולם ומכיר אדנותו וגדולתו והוא כעבד הנרצה לו לעבוד עבודתו ראוי להביט אל העני הזה החרד אל דבר ה' עכ"ל. גם יש להעיר מענין ויפגע במקום כי בא השמש שהשקיעה זהו עיקר המכוון ע' בבה"ז ר"פ ויצא גבי ואל מקומו הוא שואף ותפלת המנחה הוא ע"ד ייראוך עם שמש ולפני ירח לחבר שמשא בסיהרא ע"י שמאלו תחת לראשי כו'. והכי"ק פ' חיי ופ' צו פי' הטעם שתפלת המנחה רחוקה ממדה"ד יותר מערבית ושחרית, ודבריו רחוקים לגבי תפלת שחרית כו'. ובתולע"י גבי מנחה כ' היפך מדבריו שתמיד של שחר כנגד הרחמים חסד לאברהם ותמיד של בין הערבים כנגד הדין סוד פחד יצחק כו', וכ"כ הכי"ק בעצמו במלכים א' סי' י"ח ל"ו ואפ"ל ע"ד מ"ש במד"ר ויקרא פ"ב קורין את המקרא צפונה לפני הקב"ה זוכר הקב"ה עקידת יצחק ובבחיי פ' ויקרא שם ע"פ על ירך המזבח צפונה הוא מדת הגבורה כדי להשלימה אליו וי"ל ע"ד דם נעכר ונעשה חלב, ועי"ז ממשיך מבחי' אשר צפנת ליראיך, צפנת גימט' כתר, והנה אברהם מקור גמ"ח ויצחק מקור העבודה שהרי נעקד ע"ג המזבח ע"ד כמו שקרבנות עיקרם בצד צפון לכן עי"ז זוכר עקידת יצחק ובזהר פי' ע"ד הנותן מטתו בין צפון לדרום שהתעוררות היחוד נמשך מבחי' צפון וכמ"ש באריכות בזהר פקודי דרל"ח ע"ב זאת תורת העולה העולה דסלקא גו עלמא דאתי כו' דאקרי קדה"ק וע"ד ותתפלל חנה על הוי' וזהו עולה ובג"ד סידורא דנכיסו דילה לסטר צפון דאיהו סטר שמאלא דהאי תושבע"פ לא סלקא בחביבותא אלא כד אתער סטרא דצפון דכתיב שמאלו תחת לראשי כו' יעו"ש, ולכן כמ"כ עד"ז הו"ע מעלת תפלת המנחה שתיקן יצחק כמו חשיבות צפון בקרבנות שזוכר עקידת יצחק מקור העבודה כו' וע' בת"א פ' וישב בד"ה בכ"ה בכסלו בענין צפונה לפני הוי' ובסד"ה בזה"ל ובהגיע זמן

המנחה שמצינו שלא נענה אליהו אלא בתפלת המנחה כו' נראה שאותה שעה ראויה לעניה משעה אחרת והטעם כו', ואפ"ל עדמ"ש בזח"ג פ' קרח דקעו"ב ע"פ ועבד הלוי הוא, הוא דא עתיקא אלמלא דינא לא אשתכח בעלמא כו' הרי דדוקא ע"י הדין שעי"ז האדם משפיל א"ע ע"ד שמאלו תחת לראשי עי"ז ממשיך מבחי' הוא דא עתיקא ואפ"ל שזהו מ"ש ביצחק ויעתק משם ויחפור באר אחרת כו' ולכן דוקא בבחי' המנחה בחי' גבורה וכשמכוין וזהיר להיות בבחי' שמאלו תחת לראשי כדרך שנת' בסידור שער התפלה בד"ה אחרי הוי' אלקיכם תלכו גורם המשכת הוא דא עתיקא כו' ועמ"ש בתלים רסי' ק"א ע"פ לדוד מזמור חסד ומשפט אשירה ועי"ז נמשך בחי' כי הוי' הוא האלקים ע"ש בזהר, ולכן נענה אליהו בתפלת המנחה דוקא כענין ועבד הלוי הוא וכענין צפונה לפני הוי' וכו' וזהו ויהי בעלות המנחה שעמדו המפרשים על לשון בעלות, ולפמ"ש א"ש כי תפלת המנחה וכן תמיד של בין הערבים שהוא בחי' יצחק זהו ענין ההעלאה מלמטה למעלה לכן שייך ע"ז בעלות לשון העלאה ועד"ז בהעלותך את הנרות וע"ד זאת תורת העולה היא העולה כו', ועמ"ש מזה ע"פ מארז"ל כל הקורא ק"ש בלא תפילין כאלו הקריב עולה בלא מנחה.

קיצור. מעלת תפלת המנחה ע"ד צחוק עשה לי אלקים גם ביטול היש לאין שפונה מעסקיו ע' בת"א פ' נח בד"ה מים רבים שעי"ז ותרם התיבה גם ע"ד כי בא השמש ייראוך עם שמש, גם ע"ד צפונה לפני הוי' ועבד הלוי הוא בחי' שמאלו שמאל דוחה גורם לראשי נשיאת ראש בעלותו ע"ד עולה, ותתפלל חנה על ה'.

ו) **ובפרדס** ערך מנחה וז"ל פי' הרשב"י ע"ה בר"מ שהוא המ' כאשר היא בין שתי הזרועות אז נק' מנחה חדשה, אמנם תפלת המנחה הוא מצד הגבורה כדפי' רז"ל יצחק תיקן תפלת המנחה עכ"ל. ובודאי דגבורה זו היא גבורות ממותקות כדפי' בלק"ת פ' נשא בד"ה ה' יחתו מריביו בענין ויתן עוז למלכו, והנה בשחרית רק וימינו תחבקני, אבל במנחה ג"כ שמאלו תחת לראשי גבורה ואהבה הנ"ל כמ"ש בזח"א פ' חיי דקל"ג ע"א וסע"ב דאתערותא דרחימו דדכורא לגבי נוק' נמשך מבחי' שמאלו דוקא וכ"כ שם, ובפ' פקודי דרצ"ח ע"ב ע"פ העירותי מצפון ודף רמ"ה ע"א ובפ' בראשית דמ"ט ע"א סטרא דצפון ובפ' פקודי דרל"ח ע"ב כנ"ל ור"פ בהעלותך דקמ"ט סע"ב שמאלו תחת כו' כדין ישיש כגבור לרוץ כו' ובפי' הרמ"ז וה"ס הקמת הברית בכח הגבורה ורץ בתוך האורח שהוא יסוד דנוק' עכ"ל וע' מענין הקמת הברית בזח"א פ' נח דס"ו ע"ב בענין אליהו כאן שנאמר וירפא את מזבח ה' ההרוס ובפ' ויצא דקנ"ט ע"ב ובפרשה וארא דס"ו סע"ב ובפ' בשלח דמ"ח ע"ב בענין ואת בריתי אקים את יצחק וכן בפ' ויקרא דף י"ד רע"א, ובפ' וארא דף ע"א ת"ח כו' בשעתא דאתפליג לילא רוחא דצפון אתער דאיהו אתער חביבותא לגבי מטרוניתא דאלמלא אתערותא דצפון לא אתחבר מלכא בהדה בגין דצפון שרא חביבותא כו'.

ואפ״ל כי סוד המשכת הטפה זהו מה שנמשך החכמה להתגשם והוא ירידה לגבי עצם החכמה כמ״ש ע״פ על כן יעזוב איש את אביו ואת אמו כשצ״ל ודבק באשתו והיינו המשכת ליחוד תושב״כ עם תושבע״פ זהו השפלה וירידה מבחי׳ אלפים שנה קדמה תורה לעולם שהוא ענין שעשועים יום יום אאלפך חכמה אאלפך בינה כו׳. גם י״ל סטרא דצפון מעורר העלאת מ״נ דכנס״י שתהי׳ היא העולה כו׳ בבחי׳ רוח האדם היא העולה ולא להיות ע״ד רוח הבהמה היורדת למטה וע״ד מה שנתבאר בדרוש הנותן לשכוי בינה דדוקא ע״י הגבורות נתקן יסוד דנוק׳ שיהי׳ כלי ריקן לקבל כו׳ ועמ״ש בת״א ס״פ וישב ע״פ וגם אתה תדין את ביתי. ועד״ז ג״כ יובן ענין תפלת המנחה בחי׳ ה״ג כו׳, וע״כ דוקא אז נענה אליהו שם ב״ן כי אז נמשך ההשפעה בפנימי׳ משם מ״ה לשם ב״ן שההמשכה בפנימי׳ זהו ע״י גבורה דוקא כמו גבורות גשמים, משא״כ מבחי׳ חסד רק מקיף וימינו תחבקני כמבואר בלק״ת בשה״ש בביאור ע״פ קול דודי, וכן נתבאר בזהר ויחי דרכ״ט ע״ב ע״פ עבדו את ה׳ בשמחה בואו לפניו ברננה שעיקר היחוד במנחה ולכן תפלת ערבית רשות כיון שכבר נתיחדה וזהו עיקר הטעם וכמ״ש בסעיף שאחר זה.

קיצור. בפרדס תפלת המנחה מ׳ מצד קבלתה מהגבורה סטרא דצפון מעורר הרחימו מהמשפיע אל המקבל ולכן בחצות הלילה מנשב רוח צפונית עיין מענין חצות לילה בזהר פ׳ לך דצ״ב סע״ב ובפ׳ בא דל״ז ע״ב ודל״ח ע״ב, וגם מלמטה למעלה שיהי׳ המקבל כלי ריקן לקבל זהו ע״י ה״ג ע״ד הנותן לשכוי בינה כו׳. ומכל זה י״ל מה שנענה אליהו בתפלת המנחה שתיקן יצחק כו׳ ועיקר הטעם עפמ״ש בזח״ב פ׳ ויחי דרכ״ט ע״ב ונת׳ ג״כ במ״א.

ז) **עוי״ל** בטעם שאליהו לא נענה אלא בתפלת המנחה כי הנה בהגמי״י רפ״ג מהל׳ תפלה אות ג׳ הביא דמה שקיי״ל כרבנן דתפלת המנחה עד שתשקע החמה זהו כר׳ יוסי שאמר בירושלמי לא הוקשו תפלת מנחה לתמיד של בין הערבים אלא לקטורת שנאמר תיכון תפלתי קטורת לפניך, והנה הקטורת קריבה על מזה״פ והתמיד על מזה״ח וגם שמן וקטורת ישמח לב, א״כ יש מעלה יתירה בתפלת המנחה שהוא בבחי׳ מזבח הפנימי ותפלת השחרית היא הוקשה לתמיד של שחר שהוא על מזה״ח וע׳ מענין מזה״ח ומזה״פ בלק״ת בד״ה ושאבתם מים דרוה״ר ובד״ה בכ״ה בכסלו ובההגהות, ובד״ה באתי לגני בענין אריתי מורי עם בשמי ובת״א בד״ה ראה ריח בני ובד״ה בכ״ה בכסלו ובההגהות לשם י״א סממנין ע״ד אחד עשר יום מחורב כו׳, וענין בחי׳ זו בתפלת המנחה זהו כמש״ל מהת״א פ׳ נח בד״ה מים רבים שכשעוסק כל היום כו׳ ומתבונן אח״כ בתפלה כו׳ וזהו יותר בתפלת המנחה שעסק כל היום ואעפ״כ אח״כ מתבונן ולכן זהו בקטורת שידוע י״א סממני הקטורת הם י״א כתרין דק״נ ועמ״ש בד״ה ראה ריח בני כו׳ ומזבח הפנימי הוא בינה פנימי׳ הלב ועמ״ש בד״ה מי

מנה בפי' ויחד לבבינו, וי"ל שהוא במנחה שהוא נגד ב' הבחי' דמזה"ח דתמיד ומזה"פ דקטורת ולכן נענה דוקא בתפלת המנחה כיון מזה"פ שעליו מקטירין קטורת זהו בינה ונק' פנימי' הלב וזהו וייחד לבבינו חיצוניות הלב דתמיד שעל מזה"ח עם פנימי' הלב דקטורת, והנה בבינה הוא התגלות עתיק כמ"ש בלק"ת בד"ה יו"ט של ר"ה שחל להיות בשבת וכיון שמאיר ע"ק שהוא מקור החסדים לכן אז נענה כו' וזהו ויעתק משם יצחק, ועוד דהנה מבואר בד"ה ראה ריח בני פי' רישיה דעשו בעיטפוי דיצחק רישי' דעשו הוא לבונה שבי"א סממני הקטורת בחי' המקיף כו' והוא בעיטפוי דיצחק רישי' מפסולת קו השמאל וע"כ בתפלת המנחה שתיקן יצחק קו השמאל מתברר בחי' לבונה ועי"ז מתבררים שאר סממני הקטורת לכן תפלת המנחה דוקא נק' קטורת וע' בזהר פ' תולדות דקמ"א ע"א ע"פ ונחך ה' תמיד דא תמיד של בין הערבים. ועוי"ל דארז"ל פרק לפני אידיהן בשלש שעות של סוף היום יושב ומשחק עם לויתן שנאמר לויתן זה יצרת לשחק בו ועמ"ש ג"כ בלק"ת ר"פ שמיני ולכן יצחק תיקן תפלת המנחה כי יצחק ג"כ לשון צחוק ע"ד משחק עם לויתן וגם משחרב בהמ"ק שאין שחוק הרי הוא מלמד תורה לתינוקות של בית רבן שהם נו"ה הנק' לימודי הוי' ומהם באה ההשפעה לבחי' מל' ובזהר פ' ויחי דרכ"ט ע"ב משמע שהיחוד הוא במנחה ונק' מנחה ע"ד על מי מנוחות ינהלני בזהר תרומה דף קע"א א' וע"ד וגנתא נייחא כו' בזהר ר"פ נח ולכן תפלת ערבית רשות ופי' שם בזח"מ כלומר מאחר שכבר נקשרה בימין ושמאל ונתייחדה כבר נתברכה ונטלא ברכאן ועתה בערבית היא משפעת אותם למטה ואינה צריכה עתה לתחתוני' שיעשו היחוד ושיתנו לה התעוררות כי כבר קבלה ולכן רשות הוא ביד האדם להתפלל ערבית כו', הרי ס"ל דבמנחה ע"י שנקשרה בין שני דרועין חו"ג נעשה היחוד מבחי' תפארת גופא עם המ' וזהו ענין עבדו את הוי' בשמחה שהוא תפלת שחרית בואו לפניו ברננה שהוא תפלת המנחה ועי"ז דעו כי ה' הוא האלקים זה יחוד שם הוי' שבת"ת עם שם אלקים שהוא במ' והיינו ענין דעו ע"ד ומלאה הארץ דעה כו' ע"י ומלא האדם ידע כו' ולכן פשוט מה שנענה אליהו בתפלת המנחה שיחוד זה הוא הגילוי אלקות כו' בחי' כי הוי' הוא האלקים לכן נאמר שם ויפלו על פניהם ויאמרו הוי' הוא האלקים הוי' הוא האלקים ואף לפמ"ש בזהר פ' חיי דקל"ג א' שהיחוד הוא בתפלת ערבית ומה שהוא רשות זהו לפי שנעשה ממילא כי הוא למעלה מאתעדל"ע עכ"ז היינו ע"י תפלת המנחה היינו שע"י ב' תפלות שחרית ומנחה עי"ז אתיהבית המל' בין תרין דרועין ע"ד ימינא ושמאלא ובינייהו כלה וזהו ענין נר א"כ עי"ז נמתקים הגבורות דנוק' בחסדים דדכורא. והנה בלק"ת מהאריז"ל פ' וישלח ע"פ ויקח מן הבא בידו מנחה פי' מנחה מ"ן של מנצפ"ך ה' גבורות הם חוזרים להתאסף בחוטמא ששם מקור כל הדינין והתבסמותן כו' אח"כ נמשכים בפומא שהוא אות ה' כנודע וזהו ה' דמנחה עכ"ל. ודבריו בנויים עמ"ש בהגמ' דתפלת מנחה היא במקום קטורת של בין הערבים תיכון תפלתי קטורת לפניך כנ"ל וקטורת הוא ריח בחי' חוטמא ועד"ז ארז"ל לבעל החוטם אני מתפלל

וע׳ מזה בלק״ת ס״פ שלח בד״ה וישלח יהושע ובפ׳ כי תבוא סד״ה תחת אשר לא עבדת וזהו תהלתי אחטם לך, וזהו ענין ריח ניחוח שלמעלה ממדריגת לחמי לאישי כו׳ דבר שהנשמה נהנה ממנו ולא הגוף, ובת״א בד״ה ראה ריח בני שהריח זהו העלאת מ״ן לאור מקיף כו׳. והנה מבחי׳ חוטמא נמשך לבחי׳ פומא שהוא אות ה׳ וזהו ע״ד וירח ה׳ את ריח הניחוח ויאמר ה׳ אל לבו לא אוסיף לקלל עוד כו׳ הרי ע״י הריח בא ההמשכה בבחי׳ ויאמר להמתיק הדינים כו׳ וזהו שאליהו נענה בתפלת המנחה כו׳.

קיצור. עוי״ל בטעם שנענה בתפלת המנחה דוקא עפמ״ש בהגמ״יי בשם הירושלמי דתפלת המנחה הוא כנגד קטורת והוא על מזבח הפנימי בינה שלמעלה ממזבח החיצון מ׳ שעליו בא התמיד ור״ל שאז הוא עליות המל׳ עד בינה ובזהר פ׳ ויחי דרכ״ט ע״ב שעז״נ ובאו לפניו ברננה דעו כי כו׳ ע״ד ומלאה הארץ דעה כו׳ לכן עי״ז נענה אליהו עיין זח״ג פ׳ בהר דקי״א ע״ב ע״פ ועשה טוב שכן ארץ כו׳. ואפ״ל דש״ס דילן שאומר דתפלת המנחה הוא כנגד תמיד של בין הערבים לבד ס״ל כמאמר הזהר חיי קל״ג ומ״ד דתפלת המנחה הוא ג״כ כנגד קטורת ס״ל כמאמר הזהר דפ׳ ויחי דף רכ״ט ע״ב גם כי מנחה מ״ן לבחי׳ ח׳ היינו לבעל החוטם אני מתחנן ומשם נמשך בבחי׳ ה׳ היינו ה׳ מוצאות הפה ע״ד וירח ה׳ כו׳ ויאמר ה׳ אל לבו כו׳.

ח) **ובת״א** בד״ה ויקח מן הבא בידו מנחה פי׳ מנחה מ״ן למזל השמיני ונוצר חסד ומשם נמשך המ״ד לה׳ תתאה, וע׳ באגה״ק סי׳ כ״ח ד״ה למה נסמכה אשר להעלות מ״ן למזל השמיני נוצר אותיות רצון וצנור זה אינו ע״י קרבנות שממשיכים רק מ״ד דז״א אלא זהו ע״י אפר פרה וקידוש מי חטאת, ומה שבתפלת המנחה יש בחי׳ זו צ״ל מפני שהוא בבחי׳ קטורת וכמו שאפר הפרה ומי חטאת מטהר טומאת מת כן יש בחי׳ בקטורת שעוצר המגיפה כדפירש״י בחומש פ׳ קרח י״ז י״א, ועיין מזה בהרמ״ז ס״פ בא דף מ״ם גם הנה יצחק גימט׳ ח״פ הוי׳ אדני משא״כ יעקב גימט׳ ז״פ הוי׳ אד׳ והיינו כי יצחק הראשון שנימול בשמיני וענין למנצח על השמינית על מילה שניתנה בשמיני היינו למעלה מבחי׳ ז׳ שהוא שבת לכן מילה דוחה שבת ובזכות מילה שמעביר הערלה מסך דק״נ עי״ז דוקא נכנס כה״ג לפנים מן הפרוכת המבדלת בין קדש ובין קדה״ק, ואפ״ל לכן ע״י יצחק שתיקן תפלת המנחה מגיע ההעלאת מ״ן לקדה״ק בחי׳ בינה ששם מאיר ע״ק וזהו ג״כ ענין מזל הח׳ ונוצר חסד עיין בזהר ח״ג נשא דקל״ד ע״א בענין הכל תלוי במזל אפילו ס״ת בהיכל וע׳ בהרמ״ז פ׳ בא שם בד״ה זמין איהו למחדי, גם הנה נוצר חסד גימטריא מקור חיים וגימט׳ אור אין סוף ועמ״ש מזה בישעי׳ ע״פ ונחך ה׳ תמיד ועפמ״ש בד״ה אלה תולדות יצחק כי יצחק מלמטה למעלה זהו מעלה יתירה מבחי׳ מלמעלה למטה כמעלת הזהב על הכסף כו׳ וכמו וזוקף בשם שגבוה מבחי׳ כורע בברוך בסידור שער ר״ה סד״ה אד׳ שפתי תפתח וע״ד כי אל דעות כו׳ שע״פ דעת תחתון למטה היש ולמעלה אין ועד״ז הו״ע כורע בברוך כי אזלת

לקרתא הלך בנימוס הוא אבל באמת ע"פ דעת עליון הוא כי למעלה היש ולמטה אין וא"כ כשזוקף בשם שהענין שעולה למעלה אז הוא ע"ד דכולא קמי' כלא חשיבא כו' וזהו ג"כ ע"ד ההפרש בין שילוב הוי' באד' ובין שילוב אד' בהוי' עיין מזה בלק"ת בביאור ע"פ שובה ישראל דרוש הראשון ועד"ז ההפרש בין מלכיות ובין זכרונות בסידור שם. והנה בענין תפלת שחרית ותפלת מנחה שהם בחי' אברהם ויצחק כך י"ל ענין מזוזה ונ"ח מזוזה מימין ונ"ח בשמאל ונר חנוכה ג"כ שמונה ימים כמו חית דמנחה.

י"ח י"ג

הלא הוגד לאדוני וגו' חמשים איש, רבות וישלח פע"ו פ"ה ג'. ואכלכלם לחם ומים, רבות ר"פ חוקת רע"ג. ובירושלמי פ"א דפאה הלכה א'.

י"ח כ"א

ויגש אליהו, רבות ריש רות רבה מ"ם עמוד ב' (שהוא א' ג'). עד מתי אתם פוסחים, זח"ג בלק ר"י ע"א.

י"ח ל'

ויאמר כו' וירפא כו'. זח"א פ' נח דס"ו ע"ב, ובילקוט במקומו רמז רי"ד דל"ג ע"א בשם תנחומא שריפא אותן והביאן מדרך רעה לדרך טובה ע"י שעשה להם נסים וכיון שראו כן אמרו ה' הוא האלקים וצ"ל דא"כ מהו* שייכות הרפואה למזבח, ויש להעיר ממ"ש בד"ה והיה מדי חדש בפי' סמכוני כו' כי חולת אהבה אני ע"ד ואל אישך תשוקתך לבחי' אש יו"ד הנמשך מסוכ"ע וזהו סמכוני באשישות בשתי אשות היינו התורה שניתנה באש שחורה ז"א ע"ג אש לבנה א"א כמ"ש באד"ר דקל"א והתורה ניתנה ביום חמשים ליצי"מ שער החמשים משא"כ חולה גימט' מ"ט שחסר שער החמשים שהוא כתר המחבר א"ס אל הנאצלים ואיתא ששער הנ"ל נק' איתן וזהו ותשב באיתן קשתו כו' וזהו שמש צדקה ומרפא כו', וזהו וירפא את מזבח כו', כי המזבח זהו מל' בחי' אשה, ולכן המזבח מוריד דמעות על המגרש אשתו כו' וכמ"ש כסות דמעה את מזבח ה' כו' במלאכי סי' ב' י"ג ואש שלמטה שעל המזבח זהו המ"ן דנוק' ועי"ז נמשך אש שלמעלה מבחי' אש יו"ד ונק' ברית כי בראשית ברית אש, וברבות וישלח ע"פ שכם בני חשקה נפשו, בחמשה דברים חיבב הקב"ה את ישראל ומהן חשיקה חפיצה, וגם שם הוי' הניקוד שלו חשק כמ"ש בפרדס שער עשרים פ"א, וזהו ענין החולי דכנ"י בחי' מזבח בחי' חולת אהבה עד שהעלה בלבו טינא כו', ולרפאות חולי הנ"ל צ"ל ע"י המשכת שער החמשים בחי' איתן כו', וזהו אשר לקח י"ב אבנים כו' דהנה כתיב ותשב באיתן קשתו כו' משם רועה אבן ישראל בחי' אבנים היינו דבר קשה והוא חוזק הכח שבנה"א כמ"ש ע"פ כי מראש

---

*מהו: בכת"י ב': זהו.

צורים אראנו כו׳ לדחות תאוות נה״ב, והאבנים גדילים מכוכבים כמ״ש בד״ה ושמתי כדכד ועי״ז יומשך בחי׳ איתן, וזהו ענין הברית המקשר וממשיך סוכ״ע בממכ״ע וכמ״ש בפנחס הנני נותן לו את בריתי שלום הממשיך שמש הוי׳ שמש צדקה ומרפא כו׳ ולכן לעיל מיני׳ כתיב והוקע אותם לה׳ נגד השמש לפי שחטאו בברית ופגמו בשמש הוי׳ כו׳ ולכן נאמר כי עזבו בריתך כו׳ מזבחותיך הרסו דהא בהא תליא ועי״כ ע״י שמירת הברית עי״ז וירפא את מזבח כו׳, וה״ע בריתי שלום כו׳, והשלום התחברות שם הוי׳ בשם אלקים להיות הגילוי למטה וז״ש בילקוט שריפא אותן כו׳ ואמרו ה׳ הוא האלקים כנ״ל. והנה התשובה נק׳ רפואה כמ״ש בלק״ת פ׳ נצבים בד״ה כי המצוה הזאת וגם שהחטא נק׳ חולי כידוע מענין השופר גנוחי גניח וילולי יליל כדרך החולים כו׳ והוא אש זר כמ״ש בד״ה רפאני הוי׳ וארפא בירמי׳ סי׳ י״ז וא״כ זה שהביאם מדרך רעה לדרך טובה נק׳ רפואה וזהו וירפא את מזבח שיהי׳ האש ע״ד אש העולה בלהב אליו ית׳, ועמ״ש מענין ב״פ הוי׳ הוא האלקים בלק״ת בד״ה שובה ישראל דרוש הראשון, ועמ״ש מענין מזבח ע״פ המזבח עץ ביחזקאל סי׳ מ״א כ״ב, ועפי״ז י״ל הבקשה רפאני הוי׳ וארפא כמ״ש במדרש כי תשא פמ״ו בבקשה ממך שתסלק מאתנו היצה״ר כו׳ ואז וארפא בשלימות משא״כ בכח אליהו שאעפ״י שרפא אותן ואמרו ה׳ הוא האלקים כו׳ עכ״ז לא הי׳ זה קיום לגמרי אבל כאשר רפאני הוי׳ אזי וארפא לגמרי כו׳. עוי״ל בענין וירפא את מזבח שהוא מ׳ דאצי׳ שלא להיות רגליה יורדות מות והיינו ע״י המזבח שנק׳ הדום רגלי שיגביה הרגל שלא להיות רגליה יורדות עיין זח״ב פקודי דף רמ״א ע״א ועמ״ש ע״פ רפאני בירמיה י״ז ועמ״ש בענין שאליהו לא נענה אלא בתפלת המנחה.

ב) **ועיין** במדרש פ׳ בראשית פי״ו ע״פ ואדם אין לעבוד את האדמה ואדם אין כאליהו הנביא וכחוני המעגל להעביד את הבריות להקב״ה, כי הנה האדם עץ השדה כמ״ש במדרש פ׳ וירא ר״פ נ״ג ובלק״ת בדרושי שמע״צ בד״ה ביום השמע״צ בן חכם ישמח אב. אך איתא בזח״ג פ׳ שלח דקנ״ג ע״ב ע״פ היש בה עץ אם אין כאשר בחי׳ אין שהוא ע״ק מאיר בבחי׳ עץ אז הוא בחי׳ עליונה יותר הרבה, א״כ י״ל ואדם אין כאליהו שאליהו נמשך מבחי׳ אדם כשמאיר בו בחי׳ אין שהוא בחי׳ כי לא אדם הוא כמ״ש ולא ישב אדם שם, ועיין מזה בלק״ת בשה״ש בהביאור ע״פ צאינה וראינה הראשון. ואפ״ל ע״ד מ״ש אדמו״ר ז״ל פ׳ וישלח תקס״ד ע״פ עד הגל הזה שלא נדפס בסידור הנה שורש הגל הזה הוא הפרסא המפסיק בין המאציל לנאצלים שאם לא היה הפרסא מפסיק לא הי׳ מתקיימים הנאצלים עד שהי׳ מתבטלים במציאות כו׳ ולזאת תיקן המאציל פרסא ופרגוד בינו לנאצלים (הג״ה וזהו ענין והבדילה הפרוכת לכם בין הקדש ובין קדה״ק עיין מזה בלק״ת בד״ה שבת שבתון עכ״ה) והיינו שהכתר הוא בחי׳ תחתונה שבמאציל והשפע וההארה ממנו בחכמה א״א שיהי׳ נמשך ע״י פרסא ומסך (וע׳ מזה בסידור בדרוש ל״ג בעומר, וזהו ענין כי הוי׳ הוא האלקים בשמים ממעל כו׳) ואנו רואים כאשר בא נשמה א׳ לעולם שלמעלה מבחי׳ הפרגוד

היא בבחי' הביטול במציאות בתכלית ע"י שיצאת מגדר ההשתלשלות אור וכלה לגמרי, כמו נשמת ר' חנינא בן דוסא שהתפלל והי' נחש כרוך על עיקבו ולא הרגישו כלל, וכיוצא בזה הי' הרבה נשמות שהי' בהם מבחי' הביטול במציאות ביותר מכפי ההשתלשלו' ממקור חוצבם באצי' באור וכלי כמו אליהו, ומעין זה נשמת רב יהודה שאמר עליו שמואל אין זה ילוד אשה במסכת נדה ר"פ כל היד, ואין זאת אלא שנבקע אליהם הפרסא והפרגוד והאיר המאציל בתוספות הארה עכ"ל מו"ח ז"ל שכתב ד' א"ז אדמו"ר נ"ע ז"ל, וזהו ואדם אין כאליהו וכחוני המעגל שהאיר בהם בחי' אין בהארה מרובה, ועיין זח"ג דל"ז סע"ב ע"פ לא ידון רוחי באדם, אבל באליהו האיר בחי' זו ולכן הי' יכול להעביד את הבריות להקב"ה, וזהו וירפא ולקח י"ב אבנים, כי הנה י"ב אבנים יקירין ולעומת זה יש אבן נגף וזה ענין היצה"ר שנק' לב האבן וכמ"ש במדרש ויצא פ"ע ע"פ והאבן גדולה ע"פ הבאר זה היצה"ר, וביעקב לבד נאמר בו ויגל את האבן מעל פי הבאר וכך אליהו העביר מהם לב האבן של היצה"ר והמשיך בהם מבחי' אבן ישראל, וזהו ענין י"ב אבנים, ועיין זהר ויחי דף ע"ג, ורפואה זו נמשך ממקום גבוה ע"ד מי יתן טהור מטמא והיינו מי יתן והיה לבבם זה כל הימים ליראה אותי, מי דוקא ע"ד מי יתנך כאח לי, מי יתן מציון ישועות ישראל, וכמ"ש בלק"ת בדרושי שבועות בהביאור ע"פ בשעה שהקדימו ישראל נעשה כו' מי גילה לבני רז זה כו' ע"ש ועמ"ש מזה ע"פ רפאני ה' וארפא.

י"ח ל"ט

וירא כל העם ויפלו על פניהם ויאמרו ה' הוא האלקים ה' הוא האלקים.

רבות בקהלת סמוך לסופו ס"פ זבובי מות יבאיש יביע שמן רוקח דק"י ע"א, ירושלמי פ"ג דתענית הלכה ד', זח"א דמ"ה ע"א, ח"ג פ' אחרי דס"ה א', פ' ואתחנן דרס"ד א', בתד"א ח"א פי"ז, ועיין בפרש"י בשופטים סי' ה' בפסוק שמעו מלכים, ובכרמל יאמרו ב"פ, ועד"ז י"ל מ"ש כי את הבכור בן השנואה דקאי על בעלי תשובה יכיר לתת לו פי שנים כו', ועמ"ש אדמו"ר נ"ע בד"ה שובה ישראל.

י"ט י"א

ויאמר צא כו' ורוח כו'. הרוח ורעש הם ג"ק הטמאות וקול דממה דקה היא ק"נ, כן פי' בזח"א בראשית די"ו ע"א, ואמר לא ברוח הוי', כי יש שם השורה על הקליפה להכניע והשם שורה על קליפה הנק' רוח הוא שם שדי ולא שם הוי', והוא השם הכתוב במזוזה, כנזכר בזהר ואתחנן מהו מזוזות זז מות ר"ל שמבריח המזיקין, ולזה א' דשם זה שריא על קליפה הנ"ל לשבר כחו כו', ועל קול דממה דקה שהוא שם הוי' להיות כי ק"נ תוכל להתברר וגם היא אצילות שבקליפות כו', כן פי' בזה"ח שם.

אבל הא"א פי' דכמו שיש ד' בחי' הנ"ל בקליפה כן ישנם בקדושה רק שהם מלובשים תוך ד' בחי' דקליפה, וזהו עה"ד טוב ורע שהטוב

מלובש בהרע, ועל ד׳ בחי׳ דקדושה אמר כן הזהר ששורים עליהם השמות שדי צבאות כו׳ ע״ש דק״ב סע״א ועמוד שני. ובעה״ק ח״ד פי״ד ע״פ וארא רוח סערה כו׳ האגוז כו׳ הטהרה והקדושה מבפנים והקליפות כו׳ מבחוץ כו׳, סביב רשעים יתהלכון, והוא ע״ד מ״ש בזהר תרומה קלא״א ע״פ וזרח משעיר כו׳, ומתוכה כו׳, וצ״ל משום שהקליפה היא שומר לפרי כמ״ש בד״ה ויקח המן את הלבוש בענין ומעטרא ליה כסאסאה לשבולתא, ועד״ז נאמר ואת להט החרב המתהפכת לשמור את דרך עץ החיים כו׳, ובזהר פ׳ יתרו ס״ט ב׳ ע״פ מתוך הסנה דכולא אתדבק דא בדא כו׳, מי יתן טהור מטמא כו׳.

י״ט י״א

ויאמר צא כו׳ ורוח כו׳, ח״א די״ו א׳, ח״ב קצ״ב א׳, ח״ג ד״ל ע״א דרכ״ז ע״א, גמ׳ חגיגה די״ו רע״א, ועיין מהרש״א שם, ברכות ט׳ נח״א, רבות בראשית פכ״ד קח״ב, תזריע ר״פ ט״ו, קהלת פ״ד א׳, בפסוק הולך אל דרום בג׳ מקומות יצא הרוח שלא במשקל כו׳.

י״ט י״ב

ואחר הרעש. ח״א לט״א, זהר קטן ח״ג ד״ל דף קצ״ג רע״ב, דרכ״ג סע״ב דרכ״ז ע״ב. בחיי פ׳ יתרו צד״א וז״ל וביום ג׳ בבוקר הוא ו׳ בסיון היו קולות וברקים וענן כבד כו׳ ועדיין לא ירדה שכינה כענין שכתוב ורוח גדולה וחזק מפרק הרים ומשבר סלעים לפני ה׳ לא ברוח ה׳, ועמ״ש מענין רוח בסידור בד״ה שמח תשמח ריעים האהובים ע״פ כי הנה יוצר הרים ובורא.

ר״פ אחרי קמ״ז ד׳ ע״פ בין תבין את אשר לפניך כלומר בינה אחר בינה לפי שהבורא יתעלה איננו מושג בתחילת המחשבה אלא אחר שיחשוב ויחזור ויחשוב כו׳, וכן מצינו באליהו ורוח גדולה וחזק מפרק הרים כו׳, של״ה שער האותיות סוף אות ריש ק״ז ד׳, סד״ה דברי חכמים בנחת נשמעים וז״ל כי השכינה אינה לא ברוח ולא ברעש ולא באש, הרוח הוא דמות הגאוה, הרעש הוא היפוך מהמתון האש הוא רתיחת הכעס, ובקול דממה דקה שם שורה השכינה עכ״ל.

כ״א י״ט

ודברת, אשר לקקו הכלבים. ספ״ד דסנהדרין דל״ט ב׳, רבות בקהלת צט״ב (שהוא י״ח ג׳), ס״פ אם יוליד איש. הרצחת זח״א ס״פ וישב.

מלכים ב׳

ב׳ א׳

בהעלות את אליהו. רבות נשא פי״ד רנ״ז ג׳ (שהוא נון ג׳) גבי מלך הכבוד שהוא חולק מכבודו ליראיו, בהקב״ה כתיב וידא על כנפי רוח (תילים י״ח) ואומר בסופה ובסערה דרכו ונתנו לאליהו שנאמר ויעל אליהו בסערה השמים. זח״ב ויקהל קצ״ז א׳, קצח״ב, ח״ג פנחס רכ״ז ב׳. בעמה״מ שער עולם התוהו פע״ב דמ״א ג׳, כ׳ ענין אוצר אחד ששמו גוף בגעה״ע כו׳ כמו אליהו כו׳ וגוף אחר יש לו ושמו סנד״ל כו׳. שער או״א פרק מ״א, קרוב לס״פ עז״ד, ועמ״ש מענין סערה בענין שעורה שהיא שעור ה״ג ומעין זה הוא ענין סערה, ועיין במא״א אות סמך סל״א.

ב׳ ט׳

ויהי נא פי שנים. רבות פ׳ שמות ס״פ ד׳, זח״א וישב קצא״ב.

ב׳ י״א

ויעל אליהו בסערה השמים. רבות וארא תוך פ״ח קכ״ה ד׳ (שהוא יא״ב), נשא פי״ב רמט״ב (שהוא מא״א), מי עלה שמים זה אליהו שנאמר ויעל אליהו כו׳. ס״פ עקב, זח״א ויגש דר״ט א׳, ובמק״מ פי׳ הטעם שנשמת אליהו הי׳ רובא מאילנא דחיי כו׳, וענין מי עלה שמים ע״ד עליית ז״א באימא עיין בביאור ע״פ ונקדשתי בתוך בנ״י, כך עד״ז ויעל אליהו כו׳.

ב׳ י״ט

ויאמרו אנשי יריחו. פ״ט דסוטה מ״ז א׳, חן מקום על יושביו.

ב׳ כ׳

ויאמר קחו. רבות ויקהל פ״ן ובסדר האזינו השמים ד״ש ע״ד שמרפא בדבר מר או מליח, ועמ״ש ע״פ ולא תשבית מלח שהמלח יש בו כח לקיים ולהכרית כי שרשו מגבורות כו׳, והדינין נמתקין בשרשן כו׳. בבחיי פ׳ בשלח דפ״ז ע״ד נתן דבר המחבל לתוך דבר המחבל לעשות נס בתוך נס כו׳.

ב׳ כ״א

ויצא אל מוצא המים וישלך שם מלח כו׳. עיין בילקוט בשם המכילתא כמה מופרשין דרכיו של הקב״ה כו׳ ע״ש. ועוי״ל בזה ע״ד מ״ש רש״י ע״פ ולא תשבית מלח שהובטחו מים תחתונים ליקרב במזבח במלח כו׳ ע״ש. והנה ידוע דשורש מים הרעים נמשך ע״י מה שהבדיל בין מים למים כו׳,

ואזי ע״י ההבדלה זו נמשך יניקה ממים תחתונים גם למים הרעים והם מים מלוחים ים המלח שהוא הפסולת כו׳, והתיקון של מים תחתונים זהו ע״י שנקרבים ע״ג המזבח במלח של הקרבנות, ולכן ע״י שהשליך מלח אל המים הרעים נתרפאו המים כו׳. ועיין זח״ב שמות ד״ו ע״א בענין מים המאררים כו׳, ובפ׳ נשא דקכ״ה ע״א, ובפרדס סוף ערך מים, ובמאו״א אות מ״ם ססעי׳ ט״ז, וזהו רפאות תהי לשריך התורה שנק׳ מלח היא רפואה גם להטבור בחי׳ מפלגך ולתתא היינו גם למטה מחצר הכבד המבדיל בין אברי הנשימה כו׳.

רסי׳ ד׳

ואשה אחת מנשי בני הנביאים צעקה אל אלישע. עיין בת״י דהיא אלמנת עובדיה וכן פרש״י וכ״ה במדרש פ׳ משפטים פל״א. ותמיהני מה שהביא רש״י זה בשם מדרש רבי תנחומא ולא הביאו מהמדרש דפ׳ משפטים. בילקוט סוף משלי דקמ״ו ב׳ צופיה הליכות ביתה זו אשת עובדיה שהצילה את בניה ולא עבדו עם אחאב.

ב) **בלק״ת** מהאריז״ל כ׳ וז״ל ואשה אחת מנשי בני הנביאים הנה אופן כל פרשה הזאת הם דברי רחל אם אלישע אימא עילאה (כי אלישע התגלות ש״ע נהורין המתגלים בבינה) לספר צערה ותיקונה (ואאזמו״ר נ״ע פי׳ כי אלישע בבריאה שלכן פי׳ חורש בשנים עשר בקר שהם בבריאה שהוא ענין י״ב בקר והים מ׳ דאצי׳ עומד עליהם וכן קיבל אלישע מאליהו שהוא גימט׳ ב״ן מ׳ דאצילות וי״ל דבינה מקננא בבריאה ע״כ ענין אלישע זהו אור הבינה המאיר בבריאה וא״כ שני הענינים עולים בקנה אחד) וז״ס ואשה אחת המיוחדת בין הרבה נשים שבהיכלות ששים מלכות ושמונים פילגשים אחת היא יונתי תמתי (ר״ל כמ״ש בלק״ת בשה״ש שנקראת אחת שמקבלת מאחד והוא ענין למס״נ באחד, אחת היא לאמה, אימא עילאה ולכן צועקת אליה כנ״ל) והנה נו״ה שבאצי׳ נק׳ נביאים ובני הנביאים הם שאר עולמות שהם בנים לנביאים (וא״כ צ״ל דזהו צעקת מ׳ דבריאה שנק׳ אחת מנשי בני הנביאים) עבדך אישי ז״א מלובש במט״ט שהוא ו״ק דיצירה אזי נק׳ עבד (עמ״ש בת״א בד״ה ואלה המשפטים בפי׳ כי תקנה עבד עברי ומ״ש בבה״ז פ׳ וישב קפ״א ע״פ הנה ישכיל עבדי) מת שסילק ממנו השפעתו לגמרי. וזהו שאפילו מ׳ דאצי׳ כנ״י נק׳ היתה כאלמנה שהלך בעלה ז״א למדינת הים דסליק לעילא לעילא בהיכלות אר״א כו׳, ואתה ידעת כי עבדך היה ירא את ה׳ ר״ל היה מאיר בו כ״כ עד ששם אד׳ שבו היה מאיר כשם הוי׳ וזהו ירא ל׳ הארה כנזכר בזהר ויקהל, והנושה הם הקליפות (ר״ל כי המלוה בריבית נק׳ נשך שהוא מבחי׳ נחש שנושך כו׳) בא לקחת את שני ילדי מט״ט וסנד״ל לו לעבדים. ולמדנו מדברי הלק״ת שע״י יראה שירא את ה׳ ממשיך אור גדול משם הוי׳ להאיר בשם אד׳ שיהי׳ מאיר כשם הוי׳ עצמו והטעם כי יראה היא מקרוב כמ״ש בלק״ת פ׳ ואתחנן בד״ה וידעת היום דרוש השני, לכן ע״י״ז ממשיך הגילוי שהוא בחי׳ קירוב, ועוד כי יראה היא ביטול ויר״ת שרשה מיראה עילאה היא חכמה שבה שורה

א"ס לכן ע"י היראה דוקא ממשיך גילוי שם הוי', הוי' בחכמה כו', ומזה יובן ענין בזאת יבא אהרן וענין והיה אמונת עתך חוסן כו' ואפ"ה אי יראת ה' אוצרו אין כו'.

ד' ב'

ויאמר אליה אלישע מה אעשה לך הגידי לי מה יש לכי בבית ותאמר אין לשפחתך כל בבית כי אם אסוך שמן, פי' במ"צ אסוך שם כלי השמן ויקרא כן על שם שסכין ומושחין ממנו. ורש"י פי' אסוך שמן כדי סיכת שמן. זח"א פ' לך דפ"ח, יתרו דפ"ז ע"ב, פ' תרומה קנ"ג סע"ב, קנ"ד סע"ב, פ' צו דף ל"ד ע"א. של"ה פ"ב א'. בחיי צ"ו ב', ק"י ג'.

א) **זח"א** פ' לך דפ"ח ע"א, ר' יהודה פתח אני לדודי ועלי תשוקתו, הא אוקמוה אבל באתערותא דלתתא אשתכח אתערותא דלעילא דהא לא אתער לעילא עד דאתער לתתא וברכאן דלעילא (ע' זח"ב בשלח ס"ג ב') לא משתכחי אלא באתר דאית ביה ממשא (עמ"ש במ"א ההפרש בין ברכה לתפלה בענין ואולם אחיו הקטן יגדל ממנו כו') ולא איהו ריקניא (פי' בזה"ח כי כל דבר ריק מורה על שליטת הרקים שהם החיצונים כמ"ש ע"פ והבור רק) מנלן מאשת עובדיהו דאמר לה אלישע הגידי לי מה יש לכי בבית דהא ברכאן דלעילא לא שריין על פתורא ריקניא ולא באתר ריקניא. ועיין מזה בבחיי פ' תרומה ע"פ ועשית שולחן שהברכה הוא יש מיש כי אין כח בנביאים לעשות יש מאין והעד על זה אלישע בענין אסוך שמן ואליהו בענין כד הקמח, אסוך שמן י"ל מורה על קצת היחוד שזהו פי' כדי משיחא אצבע זעירא, ועל רבי ארז"ל שלא נהנה אפילו באצבע הקטנה פירשו בו בענין הזיווג דא הוא אתר לאשתכחא בי' ברכאן מנלן דכתיב כשמן הטוב (עזח"ב בשלח ס"ג הנ"ל ובפ' צו דל"ד א' ובמק"מ שם דבאו"א שורה הברכה מע"ק סדכ"ס וזהו ענין השמן שהוא בחו"ב כו'), ושם ע"ב כתיב הכא ויעמוד וכתיב התם שורש ישי אשר עומד לנס עמים ע' זח"ג פ' צו ל"ד א' ובמק"מ שם כי באשה קרא מושב וכענין תפלה מיושב שהיא במ' תש"י אכן שמו"ע מעומד, וע' זח"ב תצוה קפ"ג עלמא דדכורא וזהו ענין תש"ר, אך ע"י המשכת השמן דחכמה במל' נמשך בה הכח שתהי' בבחי' ויעמוד כדכורא וכענין זכור את יום השבת לעשותו זכר וכן בפי' למען תזכרו שתהיו בבחי' זכרים בלק"ת פ' שלח סד"ה והיה לכם לציצית דרוש השני וזהו ע"ד והיה אור הלבנה כאור החמה, ומזה יובן ענין מ"ש בחנוכה ואתה עמדת להם בעת צרתם.

ב) **אין** לשפחתך כל בבית היסוד נק' כל ע"ש שמקבל נש"ב מהבינה ומשפיע במל' הנק' כלה וזהו כי כל בשמים ובארץ, אך הנה מבואר בסידור ע"פ יתום ואלמנה יעודד שבעת הגלות נק' היסוד יתום וזהו ענין יוסף שהי' יתום מאמו וזהו הצדיק אבד, אבד מלקבל הברכות מאימא עילאה במא"א אות א' סעי' ג' ונק' לכך עני וכנודע ע"פ והדל לא ימעיט, וזהו

ג״כ ענין ונהר יחרב ויבש יבש בבית שני כו׳ ע״כ אמרה אין לשפחתך בחי׳ כל כ״א אסוך שמן שהוא מעט מזעיר כדי חיותו, וכענין הנזכר בזח״ב קס״ו סע״ב ומיומא דאפסיק ההוא נהר גנתא לא עאל בה ההוא גננא וההוא דאיהו זרוע תדיר עביד איבין כו׳, ע׳ בפרדס סוף שער ח׳ וע״ז המשיך אלישע אימא עילאה הברכה מע״ק סדכ״ס שיתרבה בו השפע ויומשך מבחי׳ כשמן הטוב על הראש כו׳, וכמ״ש בפי׳ אל עליון גומל חסדים טובים וקונה הכל שממשיך בחי׳ הכל שהוא היסוד כו׳, אך לזה צ״ל כלים שיקבלו השמן, כלים הם המצות נר מצוה ושרש הכלים גבוה מאד ע״כ בשבילם יומשך השמן, עמ״ש בד״ה כי תשמע בקול, גם ע״ד להניח ברכה אל ביתך, ומה שהצדיק אבד הברכאן זהו מחמת שאבד לנוק׳ דדוקא במקום שיש דו״ב שורה הברכה מאימא עילאה ע׳ זהר ר״פ וארא בפי׳ שעטרה לו אמו ביום חתונתו דוקא וזהו ענין הכלים שהם בבחי׳ מ׳ כי האותיות נק׳ כלים ועמ״ש ע״פ ונתן מים חיים אל כלי וסד״ה כי תשמע בקול, ועוד כי במצות נאמר בשמחה ובטוב לבב מרוב כל שהם גבוהים יותר מבחי׳ כי כל בשמים ובארץ כמ״ש בד״ה ואתה תצוה את בנ״י, ולכן מה שאמרה אין לשפחתך כל הנה ע״י הכלים יומשך רוב כל, וזהו ע״ד בשוב ה׳ את ציון בזח״ב בשלח דנ״ה ע״ב ובההג״ה שבהרמ״ז שם, ובתחילת זהר בראשית דף א׳ ע״ב אתייליד יוסף כו׳ דר״ל התוספת אור כו׳, ועד״ז יובן הנס דחנוכה שטמאו כל השמנים שבהיכל שהיינו חכמה דבהיכלות דבי״ע ע׳ סש״ב ח״ב פ״ח ולא נשאר אלא פך א׳ שמן שהי׳ חתום בחותמו של כה״ג ור״ל כה״ג זהו חסד דז״א ויסוד ז״א נק׳ חותמו כנודע מענין חותמך ופתילך ולא הי׳ בו להאיר במ׳ רק יום אחד מטעם הנ״ל ויבש בבית שני ונעשה בו נס ע״י המשכת יסוד אבא שהאיר בז״א הארה גדולה ולכן הדליק ח׳ ימים כי מחכמה עד יסוד ח׳ ספירות ונותן בו כח ח׳ ספירות אלו לכן הי׳ בו להדליק שמונה ימים, ועמ״ש בפי׳ אחד א׳ כתר ח׳ חכמה כו׳ וע׳ בענין והדל לא ימעיט שיסוד אבא ארוך ומאיר ביסוד ז״א שיוכל להשפיע כח החכמה גם בבי״ע כו׳ וזהו ותהילתי אחטם לך דפי׳ במדרש פ׳ במדבר פ״ה אחטם ל׳ חותם שהחותם נמשך מבחי׳ גבוה כו׳, וזהו ענין חותמו של כה״ג.

ד׳ יו״ד

נעשה נא עלית קיר קטנה ונשים לו מטה ושולחן כסא ומנורה והיה בבואו אלינו יסור שמה. פ״ק דברכות דף יו״ד ע״ב. ירושלמי פ״ד דברכות אמתניתין ר׳ יהושע אומר המהלך במקום סכנה כו׳ ויסב חזקיהו פניו אל הקיר כו׳ ר׳ שמואל בר נחמן אומר בקירה של שונמית נתן עיניו שנאמר נעשה נא עלית קיר קטנה כו׳ ורבנן אמרי בקירות לבו נשא עיניו מעי מעי אוחילה קירות לבי בירמיה סי׳ ד׳ י״ט וכ״ה ברבות בקהלת דף צ״ז ע״ב בפסוק כי ברוב חלומות והבלים כו׳. עמה״מ ש״א פמ״ג דף ח׳ ע״א שער או״א פמ״א דע״ז ג׳.

במא"א אות מם סעיף סמך, מטה נק' היכל קדה"ק דבריאה ושם נעשה הזיווג בלילה, מטה נק' המלכות כו' עכ"ל. ועמ"ש ע"פ הנה מטתו שלשלמה כו' ועיין מזה ברבות בשה"ש ע"פ הנ"ל ובפ' נשא גבי ברכת כהנים.

שולחן, במאורי אור אות שין סעיף י"ז שולחן נק' יסוד דנוקבא דקדושה או דקליפה עכ"ל. ועמ"ש בסידור בדרוש בהמ"ז בענין פתח במזבח וסיים בשולחן כו' וע' זח"ב תרומה קנ"ג ב' קנ"ד ת"ז תיקון כ"ד דס"ה ע"ב ולפמ"ש הרמ"ז שם שהשולחן שעליו לחם הפנים זהו ענין יחוד תמידי דאו"א להחיות העולמות, ועמ"ש מזה בהגהות לד"ה וישב יעקב אבל המטה יחוד פנימי להמשיך לידת הנשמות כו' ועמ"ש על המאמר זח"ג פנחס דרמ"ט אילת השחר בענין ב' בחי' הנ"ל וא"כ הם בחי' שארה ועונתה, גם יש להעיר לענין שולחן שהוא ענין אכלתי יערי יוצר אור עם דבשי כו' ומטה זהו שמו"ע כו'.

כסא, במאורי אור אות כ' סעיף כ"ב כסא נק' עולם הבריאה כ' חו"ב ס' ו"ק א' כתר גם כסא נק' היכל קדה"ק דבריאה (וא"כ מה בין זה למטה כו') כסא למל' דאצילות כו' עכ"ל, ועמ"ש מענין כסא סד"ה זכור דעמלק בענין שאין הכסא שלם עד שימחה כו' ובד"ה השמים כסאי ובד"ה המגביהי לשבת ובדרוש אגוסטוס יושב כו' נכון כסאך מאז באז ישיר כו'. כסא ה"ע וישב ה' מלך לעולם, והמשכה זו ע"י מצות בבחי' עול כנז' בד"ה ועתה יגדל נא כח אד' וזהו ענין אמרו לפני מלכיות כו'.

מנורה, במא"א אות מם סעיכ ע"ד מנורה נק' רחל ועמ"ש מזה בד"ה והנה מנורת זהב כו' ובד"ה בהעלותך כו'.

מטה שולחן כסא מנורה כ"כ הרמ"ז ר"פ בשלח והנה שולחן בצפון זהו ר"ה שמאלו תחת לראשי וע' מענין צפון במא"א אות צדיק סעיף כ' ומזונותיו של אדם קצובין לו בר"ה, שנאמר כי חוק לישראל הוא, וכן המזון ברוחניות לכו לחמו כו' נקצב מר"ה, וזהו ג"כ כסא אל מלך יושב על כסא רחמים, א"נ כסא זהו יוהכ"פ עלי' המל' ע"ד אגוסטוס יושב. מנורה בדרום וימינו תחבקני סוכות ז' ימי הסוכות ז' נרות שבמנורה ומזה נמשך ע' פרים להאיר החושך כו', וע' ברבות אמור פ"ל ע"פ שובע שמחות את פניך כו' והנמשכים ע"י שבע מצות שבחג ד' מינים שבלולב סוכה כו' וגם אורה ושמחה כנזכר בת"א בד"ה ואתה תצוה וזהו סוכות זמן שמחתינו ושנינו בסוכה פרק החליל מנורות של זהב היו שם כו', ומטה צ"ל בין צפון לדרום, ע' זח"ג במדבר קי"ח ב', זהו שמע"צ המשכת הטפה וקליטה כו', ולכן צ"ל בין צפון כו' לעשות כלי וזהו וצפונך תמלא בטנם ובחי' מטה למטה זהו ענין אם זכרתיך על יצועי כו' וכ"ז נק' הנה חרדת אלינו את כל החרדה הזאת וכדי להיות בחי' זו בכנס"י מקדימין לתקוע בשופר בחודש אלול ע"ד אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו. ועוי"ל פי' יחרדו לשון מהירות

כמ"ש יחרדו כצפור מים בהושע סי' י"א י"א, ות"י כעופא דאתי בגלאי ובגלאי הוא תרגום של הערה כמ"ש ע"פ מי העיר ממזרח וע"פ העירותי מצפון ישעי' סי' מ"א ופי' המתורגמן בשרש בגל שנראה לו שכולם לשון מהירות וה"ע התנועה בהתפעלות ע"ד ויחרדו זקני העיר לקראתו בש"א סי' י"ו ד' וא"כ פי' ועם לא יחרדו מלהתעורר בזירוז.

ד' כ"ט

ויאמר לגחזי כו' קח משענתי כו' פ"ו דפסחים ס"ח א' כמ"ש בזכרי' סי' ח' ד' ע"פ ואיש משענתו בידו. זח"א וירא קי"ד ב'. רבות בא ר"פ י"ט קל"ה ד'. בחיי ויצא ע"פ ויקח לו יעקב מקל כו' מה שלא פעל גחזי לפי שגילה הדבר ושלטה בו עין הרע כו' והרי לוחות ראשונות כו' ע"ש שהאריך. ס"ח סי' תשמ"א. ויש לפרש כמ"ש ע"פ במחוקק במשענותם שהם נו"ה תמכין דאורייתא כו' והנה ידוע מפי' אל עליון גומל חסדים טובים שלהיות המשכת נה"י חדשים זהו מהכתר ע"ד המגביהי לשבת המשפילי לראות כמ"ש בביאור דאלה מסעי וע"פ חגרה בעוז מתניה וזהו ענין ועמדו רגליו כו' וכמ"כ ענין תחה"מ שזהו ע"י גילוי בחי' סוכ"ע וכמ"ש בת"א פ' יתרו סד"ה זכור ושמור בדבור א' נאמרו ע"כ המשכה זו באה דוקא ע"י נו"ה שהם בחי' רגל כי נעוץ תחלתן בסופן וזהו ושמת משענתי דוקא וכן ואיש משענתו בידו שעי"ז יהיה תח"ה והמשכה זו מבחי' הוד דעתיק כו', וגם משענת מעמיד הרגל, א"כ זהו המשכה מכתר לנה"י כו'. ועמ"ש בסידור גבי ל"ג בעומר מענין הוד, וז"ש במשיח הוד והדר תשוה עליו והוא מבחי' הוד והדר לבשת כו'. עוי"ל כי הנה במתים שהחיה יחזקאל כתיב ויעמדו על רגליהם, דהנה כתיב רגליה יורדות מות שיניקת החיצונים מנה"י וזהו ענין ואתה תשופנו עקב וביעקב נאמר ויאסוף רגליו אל המטה גם כי יעקב לא מת וז"ש וישכב עם אבותיו וכי שכב דוד שרק לא יוכל לעמוד על רגליו כו' וזהו ענין והודו נהפך עליו כו' ויגע בכף ירכו כו' וע"כ ביאת משיח עד דמטו רגלין ברגלין ולכן תחה"מ עיקר ע"י ועמדו רגליו כו' להיות ויעמדו על רגליהם ביחזקאל ל"ז י', וע"כ זהו ע"י ושמת את משענתי ואיש משענתו בידו שהוא כח המעמיד את הרגלים כו' והיינו לפי שהוא מטה עוזך בחי' כח הנמשך מסוכ"ע כו'. עוי"ל כנ"י נק' רגל ומשענותם זהו המצות שבהם ועל ידם יוכל הרגל להיות בבחי' מהלכים כו'. עוי"ל רגלים נצח והוד ויש בחי' מודים דרבנן הוד שבהוד זהו ענין ואיש משענתו בידו כו' ועמ"ש מזה ע"פ במחוקק במשענותם.

ד' מ"ב

ואיש בא, פב"ת דכתובות דק"ה סע"ב כל המביא דורון לת"ח מעלה עליו הכתוב כאילו מקריב בכורים. פ"ק דסנהדרין די"ב רע"א שמא תאמר חטים ת"ל שעורים כו'. מנחות ו' ס"ו ב'. ירושלמי פ"ו דנדרים ה"ט, רפ"ק דסנהדרין. תד"א ח"ב פ"ב כנ"ל ופב"ת דכתובות.

י"ט ל"ה

ויהי בלילה ההוא ויצא מלאך כו'. מד"ר וארא ספ"ח כי גבוה מעל גבוה שומר את כל גבוה יראה כו' באיוב כ"ו סנחרב נתגאה כו' ויצא מלאך כו' עמ"ש בד"ה וקבל היהודים בענין וכוס אחר רנ"ג כו' ב"פ ס"ג דהיינו גיאה על גיוותניא כו'.

ב) **מדרש** פ' בא פי"ח דף קל"ח ד"א ויהי בחצי הלילה אמר דוד אזכרה נגינתי בלילה כו' בא סנחרב שברת אותו בלילה שנאמר ויהי בלילה ההוא ויצא מלאך כו' מיכאל יצא והכה בהם כו' מיכאל על מחנה אשור ואתה גבריאל על מחנה כשדים כו' והיו ישראל וחזקיהו יושבים ואומרים את ההלל שהי' ליל של פסח שהוא כנגד אברהם ועשו מצות חסד ע"כ הי' ע"י מיכאל אמר שוהם, סב"ד ע"ט ב"ד.

ג) **נשא** פ"ט דרל"ג ד' סנחרב בו הקב"ה לא נפרע ממנו אלא ע"י מלאך כו'.

ד) **נשא** פי"א דרמ"ה ד' וכשהוא הולך למלחמה אינו יוצא אלא יחידי כו' וכן מסנחרב פרע יחידי שנאמר ויצא מלאך כו'.

ה) **ובפתיחתא** דאיכה דנ"ו ע"ד עמד חזקיה ואמר אני אין בי כח לא להרוג ולא לדחוף ולא שירה אלא אני ישן על מטתי ואני עושה, אמ"ל הקב"ה אני עושה שנאמר ויהי בלילה ההוא ויצא מלאך כו'.

ו) **בפסוק** אזכרה נגינתי בלילה כו' ולילה של סנחרב שכ' בו ויהי בלילה ההוא כו' ס"ג ד'.

ז) **ע"ט** ב' בפסוק לא האמינו כל מלכי ארץ כנען כנ"ל סעי' ה' אני אין בי כח כו'. זח"א עמוד תל"ט. ח"ב עמוד ס"ה. בחיי סח"א פי"א פי"ג קמ"ג. תד"א ח"א פ"ז ח"ב פי"א.

ועמ"ש במיכה כו' ע"פ אשור כי יבא כו' והקמונו עליו שבעה רועים ושמונה נס"א וע' מזה ג"כ בד"ה ת"ר נ"ח ב"ש אומרים וזה שייך ג"כ קצת לענין ביום ההוא יגלח כו' אשורנו כו'.

ועמ"ש עוד ע"פ ויהי כל הארץ שפה א' בשם הילקוט ביהושע רי"ו בשלשה דורות חלקו באי עולם על הקב"ה בדור הפלגה כו' ע"ש סעיף א'.

א׳ י״ח

לכו נא ונוכחה. אמור פ׳ כ״ז קצז״א (שהוא כ״ח ג׳).

לכו נא ונוכחה כו׳, ובמשנה פ״ט דשבת מנין שקושרין כו׳ ובגמ׳ שם דפ״ט ע״ב, אם יהיו חטאיכם כשנים הללו שסדורות ובאות משימ״ב ועד עכשיו כשלג ילבינו. הענין כי הנה ארז״ל ברבות בראשית פל״א תשובה קדמה לעולם שנאמר בטרם הרים יולדו מאותה השעה תשב אנוש עד דכא היינו כי עולם הוא ו״ק שהן המדות והן הנק׳ ג״כ הרים כמ״ש בד״ה כי ההרים ימושו, אבל תשובה היא בינה שלמעלה מבחי׳ מדות, ועיין בפרדס בעה״כ ערך תשובה ובמ״ש בד״ה האזינו השמים ובד״ה ענין יג״מ, וזהו מקוה ישראל ה׳ מה מקוה כו׳ ונודע מקוה מ״ם סאה, מם סתומה דבינה כו׳, ובספר מאור עינים בסופו בענין כוונת המקוה שנק׳ עלמא דחירות שאין שבירה שולט שם כו׳ ע״ש. והנה שית אלפי שני דהוה עלמא שרשם נמשך מו״ק שהם שימ״ב אשר יומו של הקב״ה אלף שנה כו׳ והם שורש התהוות הזמן אבל התשובה שהוא מבחי׳ בינה הוא למעלה מהזמן, וזהו אם יהיו חטאיכם כשנים הללו שסדורות היינו שהפגם מגיע בבחי׳ ו״ק ששם שורש הנשמות ס״ר נש״י נמשכו מו״ק הנ״ל, ולכן אמרו כשם שאי אפשר לעולם בלא רוחות כך כו׳, רוחות הן ו״ק, ושנים הללו הן סדורות ובאות ונמשכות משימ״ב שהן ו״ק דז״א והם הנק׳ סדר זמנים, וע״כ אף שהחטאים הם מגיעים בבחי׳ שנים הנ״ל כשלג ילבינו ע״י התשובה שקדמה לעולם ולו״ק כו׳.

ב) **בירושלמי** פ״ט דשבת ה״ג, תני רבי אליעזר אומר אם יהיו חטאיכם כשנים וגו׳, כשנים שבין שמים לארץ כשלג ילבינו יותר מכאן בצמר יהיו. מבואר בלק״ת פ׳ בראשית בענין שמי עם י״ה שס״ה ו״ה עם זכרי רמ״ח שהמ״ע נמשכים מבחי׳ ו״ה היינו שהם רמ״ח פקודין רמ״ח אברים דמלכא ז״א כו׳, עם זכרי עטרת היסוד דדכורא הממשיך השפע לנוק׳, ועיין מזה במא״א אות ז׳ סעי׳ י״ג, והו״ע כי כל בשמים ובארץ דאחיד בשמיא וארעא, ועיין בזח״א ויצא קסב״א ע״פ ברכות לראש צדיק ועיין בסה״מ ססי׳ קנ״ג, וזהו ענין כשנים שבין שמים לארץ שהם ת״ק שנה היינו ה״ח שבהי״ס חג״ת נו״ה שהם עצמיים, ובחי׳ יסוד נק׳ כל בשמים ובארץ שמחבר וממשיך שפע הה״ח וכללותן לתוך המל׳ הנק׳ ארץ ואינו בחי׳ בפ״ע וכמ״ש בסידור שער ל״ג בעומר, וזהו ענין כימי השמים על הארץ, ולכן ע״י חטא היינו שמבטל ופוגם במ״ע הרי החטא מגיע בבחי׳ שנים שבין שמים לארץ שהם ה״ח הנ״ל הנק׳ ת״ק שנה. והנה ארז״ל עבר אדם על מ״ע ושב לא זז משם עד שמוחלים לו, והיינו שע״י התשובה שמגיע למעלה מבחי׳ ו״ק שהוא בבחי׳ בינה משם נמשך למלאות הפגם

שחיסר בבחי' ו"ה, וזהו ענין ממעמקים קראתיך כו'. והיינו למשל הנהר שהוא יסוד ז"א שנחרב ויבש ע"י ביטול מ"ע שהעצה לחפור בעומק יותר היינו מקורו ושרשו מיסוד אימא כו', ונק' כשלג ילבינו, וכמ"ש ברע"מ פ' פנחס דרנ"ה ע"ב וז"ל תקינו ביה ה' עינויים בגין דתתלבן ה' זעירא בה' עילאה דאינון ה' צלותין לקיים בישראל אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו כו' עכ"ל, ור"ל שע"י ביטול מ"ע פגם בההמשכה הנמשך לבחי' ה' זעירא שהוא מל' ה' קטנה רחל כו' בה' עילאה היא שכינתא עילאה בחי' עד שקראה אמי כו' עיין מ"ש בפי' אמי סד"ה רני ושמחי בת בתו"א פ' מקץ ועז"נ כי גדול מעל שמים חסדך, ולכן ממלא כל הפגמים שנעשו בשנים שבין שמים לארץ ועיין בזח"ב ויקרא דט"ז ע"א, אך ואם יותר מכאן היינו ע"י עבר על מל"ת שהם נמשכים מבחי' י"ה שהוא למעלה משמים וארץ שהם זו"נ, ומ"מ נק' שמי עם י"ה שמי היינו מל' כמ"ש במא"א הנ"ל, והיינו כי מצד א' יש מעלה במ"ע שנהפך האתרוג שמק"נ ליכלל בקדושה ממש לפי שנמשכים מז"א זכרי עם ו"ה והאיש דרכו לכבוש, אבל בל"ת הם רק להפריד הרע לא שיהי' נהפך לטוב ולכן הם מנוק' שהאשה אין דרכה לכבש, ועכ"ז שרשן גבוה יותר כי הם להפריד ג"ק הטמאות שלמטה מק"נ וגדול כח הפרדה זו של ההסתר יותר מהתהפכות ק"נ לקדושה כו', ולכן ממשיך מבחי' י"ה שלמעלה מו"ה כמ"ש בת"א סד"ה חייב אינש לבסומי כו'. ואפ"ל שזהו ג"כ שורש ענין ב' הפסוקים כי גדול עד שמים חסדך בתילים סי' נ"ז ה' ופסוק גדול מעל שמים חסדך בסי' ק"ח, היינו הראשון מיירי על קיום מ"ע שזהו גדול עד שמים כנ"ל שממשיך בחי' שנים שבין שמים לארץ, אבל ע"י קיום מל"ת נאמר כי גדול מעל שמים חסדך שהרי ממשיך בחי' י"ה ואף שהם בבחי' שמי שלמטה מבחי' זכרי היינו כמ"כ יום השבת הוא בבחי' מל' וששת ימי המעשה נמשכים מו"ק דז"א, וי"ל שזהו ענין טוב שם משמן הטוב כמ"ש במ"א וזהו ג"כ ענין כתר ש"ט עולה על גביהם דכתר תורה כו', ולכן התיקון לזה צ"ל ע"י לפני ה' תטהרו למעלה משם הוי' והיינו יוהכ"פ מכפר, ולכן אף שנתקן לא נתלבן ממש כשלג כו' כי הנה בביטול מ"ע שחסר האור וגם חסר בירור ק"נ שפיר ע"י התשובה נתמלא החסרון ונמשך האור אבל ע"י ל"ת שנמשך בג"ק א"כ להפך ג"ק לטוב לא יוכלו להתלבן כ"כ בתכלית הלבנונית. במא"א אות שי"ן סעי' ס"ב, שנה גימט' ספירה, וכן כל הספירות נק' שנים. שלג שם סעי' י"ח.

ג) עוי"ל בענין שלג וצמר עפמ"ש בסידור ע"פ הנותן שלג כצמר ששלג נמשך מי"ג ת"ד לבושי' כתלג חיור וצמר שער רישי' כעמר נקא שם חסד דעתיק, ומ"מ שלג לבן יותר כי עיקר המתקת הדינים בשרשן גבו' דע"י, וגם גבורה מאיר הגילוי בפנימיות משא"כ חסד וימינו תחבקני בבחי' מקיף כו', מיכאל מלאך של שלג, ברבות נשא פי"ב ובשיר השירים בפסוק צאינה וראינה.

ד) **ועוי"ל** בפי' כשלג ילבינו דהנה כתי' כי לשלג יאמר הוי ארץ באיוב סי' ל"ז ו', ואי' בפר"א שלקח הקב"ה שלג מתחת כסה"כ וזרק ומזה נעשה ארץ, ופי' השל"ה ס"פ בראשית דארץ היינו נש"י הנק' ארץ חפץ ושרשם ממחשבה הקדומה שעז"א ישראל עלו במחשבה חכמה קדומה, והנה המחשבה נק' מלבוש כמו עד"מ המחשבה היא לבוש להשכל, וכך עד"מ המחשבה הקדומה היא לבוש לא"ס ב"ה והיינו בחי' א"ק, ועיין מענין מלבוש בעמה"מ, ומלבוש זה נק' שלג כמ"ש לבושי' כתלג חיור וזהו ענין ונוזלים מן לבנון דפי' ונוזלים היינו שורש נש"י בחי' מזלייהו כמ"ש בד"ה האזינו השמים והם מן לבנון מבחי' לבושי' כתלג חיור, וזהו שע"י התשובה כשלג ילבינו ר"ל שיתעלו כ"כ למעלה כמו שהם בשרשם בבחי' מזלייהו ונוזלים מן לבנון כו'. והנה אם יאדימו כתולע הנה במצודות פי' כשנים חוטים צבוע אדום כמו ותולעת שני, כתולע הוא שם הצבע שצובעים בו אדום, וא"כ תולע הוא עצמי' הרע ושנים הוא התפשטותו בדבר המורכב מטו"ר וכענין ההפרש בין גקה"ט ובין הרע דק"נ, ובמאו"א אות תי"ו כ' תולע יסוד דקדושה וכנגדו תולע טמא יסוד דקליפה עכ"ל. גם יש להעיר ממ"ש ויצא הראשון אדמוני וברבות תולדות פרק ס"ג קרוב לס"פ הוא אדום, והיינו עצמיות הרע שבמדות, והלבושים הם מחדומ"ע של הרע ולבושין אדומים, א"כ לבושיו זהו התפשטות, והוא אדום זהו עצמיות ואזי כצמר יהיו שללבן בחי' זו א"א להיות ע"י שלג שהוא שורש נש"י ומזליהם, כי אם מלמעלה משרש נשמותיהם שהוא בחי' ושער רישי' כעמר נקא שלמעלה מבחי' לבושי' כתלג, וכענין מ"ש סד"ה האזינו השמים ההפרש בין ויבא כגשם לבחי' אהי' כטל כו', וטל הוא שעתיד להחיות בו את המתים, רשעים בחייהם קרוים מתים, והיינו כי צמר שרשו מגלגלתא שבו מלובש חסד דעתיק, ושלג מגבורה דע"י שבמו"ס, והחסד בחי' שאין אתעדל"ת מגעת שם, וז"ש אנכי אנכי הוא מוחה פשעיך ב"פ אנכי בחי' כשלג וכצמר והם נמשכים מב' הבחי' א"א ועתיק, ועמ"ש בפי' ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה.

ה) **עו"ש** בירושלמי פ"ט דשבת ר' יהושע אומר אם יהיו חטאיכם כשני אבות כשלג ילבינו, שני אבות הם תק"ב ג"כ כמו שנים שבין שמים לארץ שהם המדות עליונות שהם בחי' האבות. והנה ידוע מענין ואברהם זקן בא בימים שהם לבושים הנעשים מתומ"צ כמ"ש בתו"א ע"פ את מספר ימיך אמלא ושורש יומין ולבושין אלו הם יומין עילאין דז"א הנק' ימי עולם, ובביטול מ"ע פוגם ביומין עילאין, וזהו אם יהיו חטאיכם כשנים כשני אבות כו' כשלג ילבינו מבחי' ימי קדם כו'. והנה תק"ב גימט' ברוך מרדכי וכמו"כ גימט' ארור המן, ויש בחי' עד דלא ידעי בין ארור המן לברוך מרדכי דהיינו בחי' דקמי' כחשיכ' כאורה, וזהו אם יהיו חטאיכם כשני אבות שיעוררו בזה בחי' המן ונק' ארור אעפ"כ כשלג ילבינו ולהיות נהפך לבחי' ברוך מרדכי והיינו ע"י גילוי מבחי' דקמי' כחשיכה כאורה, ונק' רדל"א עתיק יומין.

ז) **עו"ש** בשעה שעוונות קלים כשלג ילבינו, בשעה שהם כבדים כצמר יהיו, במשנה פ"ק דשבועות ובגמ' שם די"ב ע"ב אלו הן קלות עשה ול"ת ואלו הן חמורות כריתות ומיתות בי"ד, היינו לפי שע"י עשה ול"ת שלא נכרתה נפשו משרשו מבחי' מזליה, ע"כ כשלג ילבינו בחי' מקור הנשמה כנ"ל, אבל ע"י כריתות שנכרתה הנפש משרשה שעז"נ כי אבי ואמי עזבוני כו' היינו שורש ומקור הנשמה שהם או"א אלא וה' יאספני מבחי' ושער רישי' כעמר נקא, וזהו כצמר יהיו עמ"ש במ"א בענין נושא עון או כובש עון, עד"ז י"ל ההפרש בין שלג ובין כצמר כו'.

ז) **ברבות** ויחי פצ"ט קי"ב ב' (שהוא קי"ט א') ולבן שינים מחלב, בזכות התורה אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו. לכאורה מפרש ולבן שינים להיות החטא הנמשל חטאיכם כשנים יהי' מתלבן כחלב ע"י התורה והיינו כי התורה נק' חלב חיוורתי דע"ק ונק' ג"כ לבושי' כתלג חיור. ואפשר דריש ג"כ ולבן שינים לשון שנה, וכ"מ שם בפ' צ"ח יפה יין לבן שינים יותר מחלב התינוק, ופי' המ"כ לבן שינים כלומר זקן ושבע ימים כו', וענין הלבנת השנים היינו כי יש שנות עולם ויש שנים קדמוניות שמבחי' עתיק יומין, ועד"ז מבקשים בר"ה ויוכ"פ חדש עלינו שנה טובה, ואפשר מפרש ג"כ שנים לשון שיניים שבפה שהן טוחנות המאכל להיות מדקדק במעשיו כמ"ש בת"א פ' ויחי בד"ה חכלילי, ועד"ז י"ל פי' אם יהיו חטאיכם כשנים לשון שיניים שבפה היינו שיעשו תשובה לדקדק אחר מעשיו כמ"ש נחפשה דרכינו ונחקורה ונשובה כו', ואזי כשלג ילבינו, וברבות ר"פ ויקרא ע"פ ההר הטוב הזה והלבנון, תני רשב"י למה נקרא שמו לבנון שמלבין עונותיהם של ישראל הה"ד אם יהיו חטאיכם כשנים, ובמ"א נתבאר פי' לבנון היינו ריבוי הלבנונית שלמעלה מבחי' לבן, שלכן נק' לבנון, וזהו ענין כיריעות שלמה שהם מקיפים דע"י כו', ולכן משם נמשך שמלבין גם החטא שהוא עכור ושחור וכמ"ש שחורה אני ונאוה כו' כיריעות שלמה והיינו משום דקמי' כחשיכה כאורה. עוי"ל דבמק"מ ר"פ שמות ע"פ אתי מלבנון, פי' ל"ב נתיבות חכמה עם נש"ב זהו לבנון, וזהו ענין אם יהיו חטאיכם כשנים להיות ולבן שינים, כי השיניים שבפה הם ג"כ ל"ב, ועי"ז ממשיך בחי' לבנון להיות כשלג ילבינו, ולהיות ולבן שינים מחלב.

ח) **בכלי** פז בישעי' סי' א' פי' אם יהיו חטאיכם כפי הטבע שאינן יוצאים מן ההיקש רק שהם טבעיים כי יצר לב האדם רע מנעוריו, וז"ש כשנים הללו שסדורות ובאות משימ"ב, לאפוקי אם היו יוצאים מערך השנים, כמו זקן מנאף שהוא מהדברים שאין הדעת סובלתן.

ט) **בת"י** פי' אם יהון חוביכון כתימין כצבעונין כתלגא יחוורון, אם יסמקון כזהריתא כעמר נקי יהון. י"ל דפי' בסש"ב חלק א' פי"א ענין רשע וטוב לו היינו שהטוב שבנפשו האלקית שבמוחו ובחלל הימני שבלבו כפוף ובטל לגבי הרע מהקליפה שבחלל השמאלי כו' ומתלבשים בו כל שלשה

לבושים של הרע כו׳ אך בינתיים מתחרט ובאים לו הרהורי תשובה מבחי׳ הטוב שבנפשו כו׳ וע״ז ארז״ל רשעים מלאים חרטות כו׳. אך מי שאינו מתחרט לעולם ואין באים לו הרהורי תשובה כלל נק׳ רשע ורע לו שהרע שבנפשו הוא לבדו נשאר בקרבו כו׳ והטוב עומד בבחי׳ מקיף עליו, ולכן ארז״ל כל בי עשרה שכינתא שריא.

רבות אמור פכ״ז דקצ״ז א׳, אר״ש ב״נ בג׳ מקומות בא הקב״ה להתווכח עם ישראל כו׳ לכו ונוכחה יאמר ה׳, כיון שראה הקב״ה ששמחו עכומ״ז הפכה להם לטובה שנאמר אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו כו׳ יעו״ש. וכ״ה ממש בפ׳ נשא פ׳ יו״ד דרל״ו ב׳ ע״פ חכו ממתקים ובשיר השירים רבה ע״פ זה דלא״א וכן הוא עד״ז בפ׳ במדבר דרי״ב ג׳ גבי והי׳ במקום אשר יאמר כו׳ יאמר להם בני אל חי (עמ״ש מזה בלק״ת פ׳ במדבר סד״ה והי׳ מספר בנ״י) וכן ישעי׳ אומר שמעו שמים והאזיני ארץ כו׳ הוי גוי חוטא, ומה כתיב אחריו לכו נא ונוכחה רחצו הזכו למה״ד כו׳ ע״ש.

נשא רפ״ח דרכ״ה א׳ ע״פ איש או אשה כי יעשו מכל חטאות האדם וגו׳, זכרו כיין לבנון ולמה קורין אותו לבנון שהוא מלבין עונותיהם של ישראל כשלג שנאמר אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו, וענין יין לבנון זהו חמר חיוריין עתיק, ועמ״ש מזה בתו״א פ׳ ויחי בד״ה אוסרי לגפן, ובמ״א נת׳ יין אדום זהו העלאת מ״ן דנוק׳, ויין לבנון זהו המשכת מ״ד דדכורא כו׳ ושרשו ממו״ס שנק׳ כחמרא טבא דשקיט ושכיך כו׳, ועמ״ש בענין ברכת הזימון בענין יין המשומר בענביו משימ״ב.

שה״ש רבה בפסוק כאהלי קדר דף ח׳ עמוד ד׳ בפי׳ כיריעות שלמה מה יריעות שלמה זו מתלכלכת ומתכבסת כו׳ כך ישראל אף על פי שמתלכלכין בעונות כל ימות השנה יוהכ״פ בא ומכפר עליהם שנאמר אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו (אפ״ל לפי זה פי׳ כשנים היינו מה שמתלכלכין בעוונות כל ימות השנה, כשלג ילבינו ביוהכ״פ, ועיין מזה בזח״ב תרומה קל״ה א׳, לפי״ז י״ל ביום השלג בש״ב סי׳ כ״ג, היינו ביוהכ״פ, ועיין בזח״ב סבא דמשפטים דצ״ז סע״ב יומא דתלגא דאזדרעו פולין לחמשין ותרין גוונין שהוא שם ב״ן, ובמק״מ שם בשם הרח״ו יומא דתלגא הוא בינה.

שה״ש רבה בד״ה צוארך כמגדל השן דל״ה א׳, אפך כמגדל הלבנון זה בהמ״ק כו׳ שמלבין עונותיהם כו׳ כשלג ילבינו, ואפך פי׳ במ״כ זה המצח ושכן פירש״י, ועמ״ש בתו״א פ׳ תצוה בד״ה ועשית ציץ בענין מצח אהרן ושם בענין הציץ שהי׳ כתוב עליו קודש למד מלמטה והוי׳ מלמעלה, ואם נפרש אפך זה החוטם זהו ע״ד ריח ניחוח להוי׳ לבעל החוטם אני מתפלל ותהלתי אחטם לך.

יומא פ״ז ס״ז ב׳ ס״ח ב׳. קדושין פ״ג ס״א ב׳. זהר חלק ב׳ פ׳ שמות כ׳ א׳, וארא כ״ז סע״ב, תרומה קל״ה א׳, ח״ג תזריע מ״ט א׳, נ׳

סע"ב, פ' אחרי ס"ז א', פ' פנחס רמ"ח סע"ב, רנ"ה ב'. ילקוט ח"א נו"א רמח"ד רצט"ב רסב"ד. ח"ב ב"ד פב"א. של"ה קסה"א ק"ע ב' ריז"א רלז"א רנז"ב שמט"ב שסא"ב. גלגולים מג"ד מד"א. תד"א ח"ב פכ"ב. בחיי קלה"א קעח"ג קפג"ד. ממ"י פ' מטות כ"ז ד' בענין על שחל ופתן תדרוך כו' דומיא דמאי דכתיב אם יהיו חטאיכם וגו' כצמר יהיו יעו"ש, כברזא סומקא כשנים כתולע, זח"ג נא"א, דוד אדמוני עם יפה עינים רמ"ח סע"ב מסט' דמל' סומק, להעיר מענין דם נעכר ונעשה חלב דספה"ע. רנה"ב, בגדי זהב, עיין בד"ה ועשו להם ציצית מענין גוון אדום. במאו"א אות א' סל"ג ובזח"ג רפ"א ענין טור אודם ובד"ה ראו קרא ה' בשם בצלאל מענין תולעת שני. זח"ב כ' ב', זריקת הדם שהוא אדום, והוא אהבה עזה ברשפי אש בד"ה צו את קרבני, זח"ב כ"ז ב'. כתולע צירוף שם הוי' מלמטה למעלה גבורות א"ח.

ת"ז מז"ב עח"ב קלו"א, סוסיא חיורא אותיות שלמעלה מאתעדל"ת כנז' בד"ה לסוסתי, והם אותיות התורה שנק' אתה החילות, ועכ"ז טוב ויפה, ברזא סומקא אתעדל"ת שתהא תפלתי סמוכה למטתי, עד"ז חטאיכם כשנים מדות זה יוכלו באתעדל"ת ועי"ז אח"כ כשלג ילבינו כו' והיינו כי אתעדל"ע שלמעלה לגמרי מאתעדל"ת הרי גם יוכל להיות יניקה לחיצונים כנז' סד"ה מצה זו וע"כ ע"ז התולעת מברזא סומקא כו', או ע"ד פתחי לי כו' ואני כו', ולכן היו קושרין הלשון של זהורית על פתחו של אולם.

כברזא סומקא לסוסי' חיורא, בזח"ג פנחס רט"ו חיוור אברהם והוא אהבה הטבעית אהמ"ס שהיא עצמית בגוון לבן, סומק יצחק יראה, וצ"ל עקידת יצחק להיות התכללות אהוי"ר, וזהו ועתה ידעתי כי ירא אלקים אתה עתה דוקא, ועמ"ש מענין התכללות זו בד"ה וידעת היום בפי' וכל הלבבות יראוך וכל קרב וכליות יזמרו לשמך כו', וזהו כברזא סומקא לסוסי' חיורא.

סנהדרין דצ"ח סע"ב משיח חיורא דבי רבי שמה, ופרש"י מצורע, כי בהרת עזה כשלג, ע"ד אין למעלה מענג ואין למטה מנגע, ולכן בהרת נגע הלעו"ז דענג העליון לבושי' כתלג חיור, וע"כ משיח שהוא גילוי פנימיות עונג העליון סובל הנגע בכדי שעי"ז יומשך העונג, תלג חיור, ושלג ג' אלפין ע"ד הפלא ופלא תלת רישין, ועכ"ז צ"ל ברזא סומקא, שהרי לע"ל יאמרו ליצחק דוקא כי אתה אבינו כו' כי לע"ל יתעלו הגבורות להיות גבוהים מחסדים כו', גם ענין ג' גווני הקשת, הנה וחם חום שמבחי' גבורות גוון סומק מעורר עיקר היסוד והקשת הברית שיומשך השפע בפנימיות כמ"ש ישיש כגבור לרוץ אורח, בהרמ"ז ר"פ בהעלותך, כמ"ש בהגהות לד"ה וישב יעקב, וזהו דוקא כברזא סומקא כי מצד החסד לבד נמשך וימינו תחבקני בחי' מקיף לבד, אבל שיומשך בבחי' פנימיות זהו ע"י הגבורות, וזהו"ע גבורות דע"י כו', ועמ"ש בביאור ע"פ קול דודי, גם ע"ד דם התמיד רתיחת הדמים באהבה, אזי אח"כ כשלג ילבינו כו', וזהו

ע״ד שובו אלי תחילה ובני קרח אמרו שיהי׳ שניהם כא׳ כי יש אתעדל״ע שלמעלה לגמרי מאתעדל״ת וזהו למעלה מב׳ תשובות הנ״ל והו״ע הטל והי׳ בו גוונא סומקא ג״כ, א״כ באתעדל״ע זו כלולים ב׳ הבחי׳ יחד.

כתיב ויענך כו׳ ויאכילך כו׳ כי במן כתיב כעין הבדולח שנמשך מבחי׳ טל והטל נק׳ טלא דבדולחא דהוא לבן וגוון סומקא אתחזי ביה, פי׳ שעצמותו לבן שהוא בחי׳ חפץ חסד הוא, אלא שכדי שיומשך בבחי׳ פנימיות א״א כ״א ע״י גבורות דע״י, וזהו״ע הברזא סומקא ברישא דסוסי׳ חיורא, פי׳ סוסיא היינו אותיות דס״ג, אך סוסי׳ חיורא היינו שם ס״ג שבא״א שהוא בחי׳ אוירא דע״ג מו״ס, כמ״ש בע״ח שער א״א פ״ד, אך כדי שיומשך למטה הוא ע״י הברזא סומקא דוקא היינו גבורות דע״י המתלבשת במו״ס שמשם שורש ההמשכה בי״ג ת״ד, ולכן שערות דדיקנא תקיפין אינון כמ״ש בפ׳ נשא קלא״ב. והנה עיקר העליות ע״י בחי׳ סוס ס״ג היינו בירור עולם התהו כו׳ ב״ן ששרשו מס״ג שעי״ז א״ח עט״ב ועיקר העליות ע״י סוסיא, גם יש סוסי אש, וסוסי׳ חיורא אש לבנה, וכדי שיוכלו לקבל אכילת המן בחי׳ הטל הנ״ל זהו ע״י ויענך כו׳, וזהו יאה עניותא, שעי״ז יבוא לבחי׳ גילוי הודאה וביטול, כברזא סומקא שבו ועל ידו גילוי סוסיא חיורא כי תרכב על סוסיך, סוס ב״פ ס״ג מלמעלה למטה ומלמטה למעלה, והכל ע״י ברזא סומקא דוקא. והנה גם במשיח כתיב עני ורוכב כו׳ זכרי׳ ט׳ ט׳ (ועיין ברבות בשיר השירים ע״פ לסוסתי רכב הקב״ה על סוס אדום לבן שחור ההי״ד דרכת בים סוסיך, ואדום לבן היינו ברזא סומקא לסוסיא חיורא, ושחור להכות פרעה, גם שם סוס לשון שוש והו״ע כמשוש חתן על כלה ישיש עליך אלקיך ועל כלה בירורים דב״ן שתהי׳ עטרת בעלה ס״ג, לכן לשון סוס ולשון שוש כמ״ש בד״ה ועשו להם ציצית. והנה במ״ת כתיב כי תרכב על סוסיך היינו ב׳ בחי׳ סוס שחור לבן כנ״ל שהם אש שחורה ע״ג אש לבנה, ועיין מענין כי תרכב על סוסיך דקאי על מ״ת בד״ה יביאו לבוש מלכות ובהביאור שם ד״ה הנה התורה דקנ״ב ע״ב ועוד בד״ה וקיבל היהודים ובהביאור, ועיין בהרמ״ז ר״פ תצא דבחי׳ סוסים זהו קדה״ק דבריאה ובבחי׳ כי תרכב על סוסיך נעשה אצילות ממש. והנה התורה נק׳ תורה דבריאה ע״כ הי׳ הגילוי מהיכל קדה״ק דבריאה, אכן לע״ל יהי׳ גילוי פנימיות התורה בחי׳ מו״ס, ע״כ נק׳ סוסיא חיורא אש לבנה ע״ק שלמעלה מז״א הנק׳ אש שחורה והוא ג״כ היכל קדה״ק דאצילות בינה עילאה שבה התגלות עתיק, ומ״מ צ״ל לבחי׳ זו ברזא סומקא שהגילוי הוא מבחי׳ גבו׳ דע״י מטעמי׳ דלעיל. ויאה עניותא כי גילוי זה ע״י שבתחילה עני ורוכב על החמור בחי׳ חמור זהו הנגלות שבתורה כחמור למשאוי שהתורה צ״ל עול תחילה וצ״ל ג״כ עני בחי׳ ביטול וזהו יאה עניותא כו׳ שעי״ז חותם בברוך חתום תורה כו׳ ומזה יומשך אח״כ ברזא כו׳, ועד״ז יוהכ״פ הכה״ג נכנס לבית קדה״ק נק׳ סוסיא חיורא וצ״ל תחילה ברזא סומקא ר״ה יום הדין, וזהו לשארית נחלתו למי שמשים עצמו כשיריים בחי׳ עניותא הכנעה וביטול, ועי״ז יאה כברזא סומקא להמשיך בחי׳ סוסיא חיורא להיות כשלג

ילבינו והו״ע נושא עון כו׳, וגם כי סוסיא חיורא בחי׳ גאה גאה וכתיב כה אמר ה׳ רם ונשא כו׳ ואת דכא אשכון, עיין מזה בפ׳ עקב גבי ארץ הרים ובקעות.

א׳ י״ח

כשנים כשלג. שבת דפ״ט ב׳. יומא דס״ז א׳. ירושלמי שבת פ״ט אמתניתין אם יהיו חטאיכם כו׳ ע״ש. רבות ויחי פצ״ט קי״ג ב׳. ר״פ ויקרא קס״ה ב׳ קצ״ז א׳ רי״ב ג׳. נשא ר״פ ח׳ רכ״ה א׳ רל״ו ב׳. בשיר השירים בפסוק כאהלי קדר ח׳ ד׳ ל״א א׳ ל״ה א׳. זח״ב כ׳ א׳ נון סע״ב. זח״ג ס״ז א׳ רמ״ח סע״ב רג״ה ב׳.

א׳ כ״ז

ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה. ות״י ציון כד יתעבד בי׳ דינא תתפרוק ודעברו על אורייתא בזכו עכ״ל. ואפ״ל כי ציון הם צדיקים ע״ד ובני ציון יגילו, אוהב ה׳ שערי ציון שהם שערים המצויינים בהלכה, וכמ״ש כי מציון תצא תורה. והנה וסביביו נשערה מאד וארז״ל פב״ת דיבמות קכא״ב מלמד שהקב״ה מדקדק עם סביביו כחוט השערה ועיין הטעם מזה בפרדס שער הטעמים הוא שכ״ט פ״ג שהוא בשביל להעלותם למדריגה מאוד נעלה להיות התחברות ב׳ שמות הוי׳ די״ג מדות שהפסיק טעמא דמפסיק ביניהם הוא כחוט השערה והוא ההבדלה בין מים עליונים כו׳ שיש ביניהם כמלא נימא הוא חוט השערה, ולכן כדי להיות ובני ציון יגילו כו׳ זהו במשפט תפדה כד יתעביד בה דינא ע״ד ודרך חיים תוכחת מוסר כו׳, העוה״ב ע״י יסורים בפ״ק דברכות, ושביה היינו האנשים הפשוטים בצדקה, וזהו צדקתך כהררי אל אלו נגעי אדם היינו בחי׳ ושביה בצדקה ומשפטיך תהום רבה אלו נגעי בתים בפ״ק דערובין ד״ח ע״ב, היינו בחי׳ ציון הנ״ל, כי בתים ר״ל בהמ״ק כמ״ש ברבות פ׳ מצורע ס״פ י״ז.

שוב ראיתי שהפי׳ בת״י כד יתעבד בה דינא היינו שיקיימו מצות דינים ומשפטים וכמ״ש לקמן בשם הרבות דמשפטים פ״ל שבזכות הדינים ציון נבנית ולא כדפי׳ הת״י ר״ל כד יתעביד בה דינא היינו עונש, דהא זהו כבר נעשה בחורבן בהמ״ק, א״ו הפי׳ כד יתעבד בה דינא שיקיימו מצות משפטים.

ב) **והכי״ק** כ׳ בשם הדרשנים ציון דהיינו גוף המדינה במשפט ומן הדין הוא שתפדה כי אם ישראל חטאו ציון מה פשעה להיות חרבה ושוממה, אמנם אנשיה השבים מארץ גלותם לא במשפט ישובו כ״א בתורת צדקה כו׳ עכ״ל. ולפי״ז י״ל ציון דהיינו העוסקים בתורה במשפט ומן הדין הוא שיפדו כי בתורה נאמר חרות על הלוחות חירות כו׳ ושביה הם הבלתי עוסקים בתורה וע״כ הם בשביה ממש בהגוף ונה״ב ישובו בצדקה.

ג) **ורש"י** פי' ציון ע"י שיהיו בה עושי משפט תפדה מעונותיה ושביה הם עושי תשובה שבתוכה. לפ"ז י"ל שהם ב' מדריגות צדיקים נק' ציון כי ציון בחשבון יוסף שהוא בחי' צ"ע, וזהו במשפט תפדה, כי הנה להיות בחי' יסוד דנוק' כלי המקבל זהו ע"י ה"ג כנודע מענין הנותן לשכוי בינה כו', א"נ במשפט תפדה כי אע"ג דבמקום שבע"ת עומדים כו' מ"מ תשובה הוא בינה ובינה רק עד הוד אתפשטת אבל בחי' יסוד נמשך ע"י החכמה דוקא ולכן נק' יוסף יתום מאמו, וזהו דבחי' ציון צדיק במשפט דוקא תפדה הוא התורה דמחכמה נפקת, שע"י החכמה שלמעלה מהבינה נמשך בחי' יסוד כו', ושביה הם בעלי תשובה בצדקה שע"י הצדקה יומשך החסד עליון להעלותם כמ"ש סד"ה ועתה יגדל נא כח כו' נושא עון כו'.

עוי"ל פי' ושביה דציון זהו לאתבא צדיקייא בתיובתא כו' ושיזכו לבחי' זו שזהו ב' המעלות דצדיק ותשובה יחד זהו ע"י צדקה כו'.

עוי"ל פי' ושביה בצדקה ע"ד צדקת פרזונו בישראל, צדקה עשה הקב"ה עם ישראל שפזרן כו', שעי"ז דוקא יבואו לבחי' תשובה כו'.

ד) **בשבת** פ' כ' דקל"ט ע"א, אמר עולא אין ישראל נפדה אלא בצדקה שנאמר ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה, וכ"ה בסנהדרין דצ"ח ע"א. ומהרש"א שם הקשה דהא בירושלים דהיינו ציון כתיב במשפט תפדה, ותירץ דהא"ק ציון ומשפט יפדו בזכות הצדקה כו'. ועיין ביאור זה באגה"ק סי' ד'. אלא דשם גריס אין ישראל נגאלין אלא בצדקה, וכן ראיתי בגליון הש"ס בשבת. עכ"פ מפרש שע"י הצדקה שבזה מסיר הקליפה המסתרת דהב הב עי"ז יבוא לגילוי פנימית הלב שהוא בחי' ציון ושביה כו'.

ה) **רבות** משפטים פ"ל קמו"ד, רבי אומר כשם שהזהיר על הדברות כך הזהיר על הדין למה שבו העולם תלוי שנאמר מלך במשפט יעמיד ארץ במשלי סי' כ"ט ג' (ועיין מזה בזח"א ר"פ מקץ קצ"ג ב' ועיין ברבות ס"פ ואתחנן ע"פ ירא ה' בני ומלך) ובו ציון נבנית שנאמר ציון במשפט תפדה ובו צדיקים מתגדלים שנאמר אשרי שומרי משפט בתילים סי' ק"ו ג'. ענין ובו ציון נבנית י"ל עפמ"ש בד"ה וכל בניך כו' גבי ורב שלום בניך א"ת בניך אלא בוניך, בחי' בניך בן היינו החסד ואהבה ז"א רובו מהחסדים, אלא בוניך בנין הנוק' הוא מהגבורות כי המל' יורדת בבי"ע ששם יש קליפות משא"כ באצילות לא יגורך רע וכמ"ש ע"פ זה בתילים סי' ה' ולכן צריך גבו' שלא יומשך גילוי אור א"ס רק במקום ביטול כו', וזהו"ע המשפט היא התורה דמחכמה נפקת ובחכמה יש בחי' גבורה כו' ולכן ציון נבנית במשפט, ואזי אח"כ ושביה בצדקה, ועמ"ש בתו"א פ' בשלח בד"ה אשירה לה' בענין משפט וצדקה כו'. אך מ"ש לשון ובו ציון נבנית ולא נז' ירושלים, י"ל עפמ"ש הללי אלקיך ציון כי חיזק בריחי שעריך שבבחי'

ציון שהוא יסוד דנוק׳ ששם נמשך הטיפה שם דוקא צ״ל החותם ע״י ה״ג דאימא שהם ה׳ בריחים שלא ינקו החיצונים מהשפע כו׳ ע״ש. ולכן בציון דוקא נאמר הללי אלקיך כו׳ ובירושלים שהוא חיצוני׳ המל׳ נאמר שבחי ירושלים את הוי׳, ועמ״ש ע״פ שוש אשיש בהוי׳ תגל נפשי באלקי ומ״ש ע״פ צור לבבי וחלקי אלקים לעולם, וזהו דאמר עולא שירושלים נפדית בצדקה והיינו אחר שציון במשפט תפדה.

ו) **ברבות** דמשפטים שם קמ״ז ג׳ ד״א ואלה המשפטים הה״ד ועוז מלך משפט אהב כו׳, שלא נתן הקב״ה לכם את תורתו אלא ע״מ שתעשו את הדינין שנאמר ועוז מלך משפט אהב כו׳ ואשיבה שופטיך כו׳ כתיב אחריו ציון במשפט תפדה. צ״ל כי תורה היינו לימוד זרעים מועד נשים כו׳ אך ישועות זה סדר נזיקין כו׳ וכמו של״ת שהם מבחי׳ ה״ג קווצותיו תלתלים שחורות כעורב יש בהם בחי׳ הגבוה ממ״ע שמבחי׳ ושער רישי׳ כעמר נקא כן יש בחי׳ במשפט שהוא ג״כ בחי׳ דין, משפט חשבון ה״פ אלקים ה״ג כו׳, הגבוה מבחי׳ תורה הנק׳ ותורת חסד על לשונה כי התורה נתלבשה בדצ״ח זה כשר וזה פסול כו׳ אבל המשפט להרחיק נזקי אדם בחי׳ מדבר כו׳ ובקליפות יש ג״כ דצח״מ, א״כ המשפט מונע בחי׳ אדם בליעל שלא יינק כו׳ ע״ד עת אשר שלט האדם באדם כו׳ ולכן משפטים נק׳ ישועות וכמ״ש שמרו משפט ועשו צדקה כי קרובה ישועתי לבוא בישעי׳ סי׳ נ״ו א׳ וכמ״ש ברבות שם, וכיון שהישועה נמשך ע״י המשפט ע״כ נאמר ציון במשפט תפדה והיינו כי ישועות הן ה״ג ממותקות כמ״ש בזהר בתחילתו ובמק״מ והרמ״ז שם, ועמ״ש במ״א ע״פ ויתן אל משה ככלותו דהתורה היא מתנה לעולם כמ״ש ברבות פ׳ בראשית ופ׳ תשא ולכן אמר שלא נתן לכם מתנה זו אלא ע״מ שתעשו את המשפט כו׳.

עוי״ל דהנה כתיב אמלאה החרבה ביחזקאל כ״ו ב׳ וע״כ כדי לבנות ציון צ״ל צור חרבה כו׳ וע״ז צ״ל משפט לכן במשפט תפדה. והנה יניקת צור הוא מקו השמאל כנודע דרישי׳ דעשו בעטפוי דיצחק, ועיקר לאכפי׳ הדינין תחתונים גבורות קשות זהו ע״י שורש ומקור הגבורות, ולכן זהו ע״י המשפט ששרש ומקור הדין מבחי׳ גבורות דע״י שבמו״ס, ועמ״ש ע״פ חוקיו ומשפטיו לישראל לא עשה כן כו׳ שם נת׳ שמקו האמצעי אין להם יניקה, משמע המשפט נמשך מקו האמצעי ת״ת י״ל היינו מבחי׳ מה שת״ת כלול מגבו׳, וכן פי׳ במאו״א ע׳ כ״ח בענין עוז שהוא בת״ת מצד הגבורה כו׳ עכ״ל. והרי כתיב ועוז מלך משפט אהב, עיין זהר ויחי דרל״ב ע״ב, ח״ג פ׳ צו להיא הה״ד לנטוע שמים וליסוד ארץ ולאמר לציון עמי אתה, מכאן אוליפנא דישראל אקרון בשמא דציון דכתיב ולאמר לציון עמי אתה וחמינא דכנס״י איקרי בשמא דציון דכתי׳ ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה, ופי׳ במק״מ ציון שהיא מל׳ ע״י משפט שהוא ת״ת תפדה ושביה שהם ישראל ע״י הצדקה שהוא ז״א כי כמה שמות יש לז״א עכ״ל.

והנה מ"ש מכאן אוליפנא כו', כ"ה בירושלמי פ"ד דתענית כ"ה ב' וז"ל חזרנו על כל המקרא ולא מצינו שנק' ישראל ציון אלא זה שנאמר ולאמר לציון עמי אתה. והמכוון כמ"ש בקה"ע שם שע"י ג' דברים שהעולם עומד עליהם תורה ועבודה וגמ"ח המרומזים בפסוק זה דלאמר לציון כדפי' בירושלמי שם ואשים דברי בפיך זו תורה ובצל ידי כסיתיך זו גמילות חסדים כו' דכתיב מה יקר חסדך אלקים ובני אדם בצל כנפיך יחסיון, לנטוע שמים וליסוד ארץ אלו הקרבנות כו', ולאמר לציון עמי אתה שע"י ג' אלו המצות ישראל הם עם ה', ועל ידי ג' אלו המצות נק' ציון שהם מצויינים בעולם שאין אומה ולשון יכולים לשלוט בהם עכ"ל, ועז"נ ציון במשפט תפדה אם כפי' הכי"ק דלעיל שדין הוא שיפדו כיון שמצויינים בג' אלו המצות כנ"ל, אם הפי' שאף שעוסקים בתורה ועבודה וגמילות חסדים מ"מ צריכים לקיים מצות משפטים שעי"ז יפדו כו', והיינו כמ"ש וארשתיך לי לעולם וארשתיך לי בצדק ובמשפט כו' וכמו שנת"ל אות ה' ו', ושביה הם בעלי תשובה יפדו בצדקה, ועמ"ש סד"ה וכל בניך כו' ע"פ בצדקה תכונני.

באדר"ז דרצ"ג סע"ב כתיב עיניך תראנה ירושלים נוה שאנן וכתיב תמיד עיני ה' אלקיך בה מראשית השנה וגו' דהא ירושלים בעיא כן דכתיב צדק ילין בה, ובג"כ ירושלים ולא ציון דכתיב ציון במשפט תפדה וגו' דכולא רחמי עכ"ל. ועיין מענין זה באד"ר דקל"ז סע"א ודרצ"ו סע"א כי בחר ה' בציון כו' וע"כ ומתברכא האי אתר דאיקרי קדה"ק בגו לגו אתר דאיקרי ציון וירושלים תרין דרגין אינון חד רחמי וחד דינא דכתיב ציון במשפט תפדה ירושלים דכתיב צדק ילין בה כו' עד כי שם צוה ה' את הברכה חיים עד העולם עכ"ל. ופי' בסהפ"מ קדש הקדשים הוא מקום הארון רומז ליסוד וזהו ציון שהוא יסוד דמל' במשפט הוא ז"א וע"י יסודו תפדה מל' וירושלים הוא פרצוף המל' בכללו כו' עכ"ל. ודבריו יבוארו עפמ"ש בזח"א ר"פ נח דנ"ט ע"ב מאן תיבה דא ארון הברית כו' וכמ"ש בפ' בראשית דל"ג סע"ב ע"ש, ולכן במשפט תפדה, דהנה הקמת הברית הוא (ע"י גבו' כמ"ש ישיש כגבור לרוץ אורח וכמ"ש בזח"ג ר"פ בהעלותך דקמ"ח סע"ב וכפי' הרמ"ז שם, וזהו בחי' ותשב באיתן קשתו כו', ועמ"ש בביאור ע"פ קול דודי בענין המצות שנק' פרי שכדי להמשיך גילוי האור בפנימיות זהו ע"י גבורה כו'.

של"ה במסכת תענית רז"א, בפ' וישלח רצו"ב, משפטים שכג"ב. עמה"מ נז"א, י"ל לפי שאמרו ברבות ע"פ אלה פקודי המשכן שנתמשכן בעוונותיהם כו', ועיין במאו"א אות מ"ם סק"ד ובזח"ג בחוקותי קי"ד א', ועז"נ ציון במשפט תפדה שר"ל לפדות המשכון כו'.

עמ"ש ע"פ שבחי ירושלים את ה' הללי אלקיך ציון, וזהו ציון במשפט תפדה היינו בחי' אלקיך, שמזה נמשך כי חיזק בריחי שעריך כו' ע"ש.

ב׳ ג׳

והלכו עמים רבים כו׳ כי מציון תצא תורה כו׳. פ״ח דפסחים דפ״ח ע״א אל בית אלקי יעקב כו׳ כיעקב שקראו בית. פ״ב דב״ב דכ״א ע״א התקינו שיהיו מושיבים מלמדי תינוקות בירושלים מאי דריש כי מציון תצא תורה וע״ש בתוספת לפי שהי׳ רואה קדושה גדולה וכהנים עוסקים בעבודה הי׳ מכוון לבו יותר ליראת שמים וללמוד תורה כו׳.

ירושלמי ספ״ו דנדרים ה״ט, וכ״ה בגמ׳ דידן ספ״ט דברכות דס״ג ע״ב, וכל כך למה משום שנאמר כי מציון תצא תורה כו׳.

רבות פ׳ קדושים קצ״ב ד׳ תורה מציון שנאמר כי מציון תצא תורה.

זח״ב יתרו סט״ב והלכו עמים רבים כו׳ אל בית כו׳. ויקהל ריח״א כי מציון תצא תורה. פקודי רכא״ב והלכו עמים כו׳. רלב״ב רנח״א כי מציון תצא תורה. לפה״נ משם משום דזהו היכל קדה״ק שממנו נמשך התלמוד כמ״ש בתניא פנ״ב ע״ש. ס״פ נשא דקמ״ח ע״א. של״ה קנז״ב שסח״א ע״ד ג׳ מתנות נתנו לישראל ע״י תורה ועוה״ב כו׳. ועוד י״ל כי התורה הוא יסוד אבא כי אורייתא מחכ״נ והוא מסתיים ביסוד ז״א, וזהו כי מציון תצא תורה כו׳. ועוי״ל דפי׳ בלק״ת עקב בפי׳ ועל תורתך שלמדתנו, תורתך היא התורה כמו שהיא למעלה באצילות ושלמדתנו היינו מה שנמשכה התורה משם בבריאה, ולכן בחי׳ זו נק׳ תצא תורה מה שירדה התורה ונסעה למטת ובחי׳ זו הוא מציון דוקא יסוד דנוק׳ והיכל קדה״ק כחב״ד דבריאה, וזהו״ע ואמונה כל זאת וקיים עלינו כו׳, ומבואר במ״א ע״פ כי אם בזאת יתהלל המתהלל כו׳ שכדי להיות השפעת החכמה למטה שרשה גבוה מעצם החכמה כמו שהיא למעלה וכמ״ש בתו״א ר״פ לך לך, ולכן נק׳ בחי׳ זו קדה״ק והחכמה דאצי׳ נק׳ קדש ואיך נק׳ בחי׳ זו דבריאה קדה״ק, אלא משום ששורש כח זה מהכתר דאצי׳ שלמעלה מהחכמה. עוד י״ל פי׳ תצא תורה קאי על פנימית התורה שתתגלה לע״ל ע״ד ומעין מבית ה׳ יצא כו׳, והכל אחד אלא שזהו גילוי פנימית יסוד דאבא שהוא פנימי׳ עתיק, ועז״נ וברית שלומי לא תמוט והוא נמשך ע״י בחי׳ מציון תצא תורה בחי׳ תורתך שלמדתנו, ועמ״ש על פסוק אוהב ה׳ שערי ציון בתילים פ״ז ב׳, ועמש״ל ציון במשפט תפדה. והנה ההפרש בין תורה ובין דבר ה׳, י״ל כי בדבר ה׳ שמים נעשו, א״כ זהו ההשפעה להחיות העולמות ששרשה מחיצוניות חו״ב כמ״ש בפע״ח שער הק״ש פי״א ובחי׳ זו נמשך מירושלים וכמ״ש גדול ה׳ כו׳ בעיר אלקינו דפי׳ עיר נק׳ עולם הדיבור כי שתי אבנים בונות שתי בתים וכמ״ש בתו״א ד״ה וידבר אלקים כו׳ וארא אל אברהם כו׳ ונק׳ בנין ירושלים א״ת בניך אלא בוניך כמ״ש בלק״ת בד״ה וכל בניך למודי ה׳ ועכ״ז זה נמשך מירושלים שהוא חיצוניות המל׳ אבל פנימי׳ המל׳ יסוד דנוק׳ הנק׳ ציון בה נמשך תורה שהיא הנק׳ מפתחות הפנימיות בד״ה כי תשמע בקול כו׳, ולפי״ז פי׳ ודבר ה׳ מירושלים היינו ע״ד מ״ש ונגלה כבוד ה׳ וראו כו׳ כי פי ה׳ דבר דפי׳ בת״א פ׳ לך בד״ה ולא יקרא עוד שמך

אברם שיהי' גילוי בחי' דיבור התגלות אלקות וכמ"ש בלק"ת פ' צו בד"ה והי' אור הלבנה פ"א שעכשיו הוא בחי' נאלמתי דומיה כו' ובד"ה קדש ישראל בפ' פנחס, ושם פ"א בענין מי כמוכה באלמים כו' ובד"ה אלה מסעי דרוש השני פ"א.

עוד י"ל ודבר ה' היינו נבואה וכמ"ש ברבות פ' ויקרא פ"ב ע"פ ודבר ה' הי' יקר בימים ההם דקאי על נבואה. והנה חכם עדיף מנביא, ע"כ מציון שהיא פנימיות המל' תצא תורה שהוא ענין משה נתנבא בזה אספקלרי' המאירה הוא פנימית המל' ונבואה נמשך מבחי' חיצוני' המל' אספקלרי' שאינה מאירה כל הנביאים נתנבאו בכה.

ילקוט ח"א פ' שלח רמז תשמ"ג רכ"ג ג'. רס"ב ד', פ' ואתחנן רמז תתנ"ו ע"פ ההר הטוב הזה, ש"ז ב', בפ' האזינו רמז תתקמ"ד ע"פ ירכיבהו על במתי ארץ. שמ"א ד', בפ' הברכה רמז תתקנ"ז ע"פ ובין כתפיו שכן. ח"ב תילים למ"ד ע"פ מזמור שיר חנוכת הבית תוך רמז תשי"ב דף קוף עמוד ג' מקום שהדברות יוצאות מקום שהדיבור יוצא כו', תילים רמז תתל"א פ"א דף קט"ו ד' קע"ט א'. שה"ש ס"פ כמגדל דוד ע"פ אל הר המור ע"ש כי מציון תצא תורה.

ב' ה'

בית יעקב לכו ונלכה באור ה'.

א) **רבות** פ' יתרו פכ"ח דף קמ"ד א' ע"פ כה תאמר לבית יעקב אלו הנשים למה לנשים תחילה שהן מזדרזות במצות כו', ור' יוחנן אמר כה תאמר לבית יעקב אלו סנהדרין שנאמר בית יעקב לכו ונלכה באור ה'. והענין עפמ"ש ברבות בשיר השירים בפסוק שחורה אני ונאוה בנות ירושלים, א"ת בנות אלא בונות ירושלים אלו סנהדרי גדולה שהן מבינות אותן כו', היינו אשר סנהדרין ממשיכים בישראל את הבינה והחכמה, ולכן נק' עיני העדה, וע"כ נק' בית יעקב כי בית הוא המקיף העליון כמ"ש בת"א בפי' איזה בית אשר תבנו לי כו' וכמ"ש בד"ה מזמור שיר חנוכת הבית בענין ג' בחי' מזון ולבוש בית כו', גם כי תושבע"פ נק' בית וכמ"ש בלק"ת פ' ואתחנן בד"ה וזאת המצוה, וסנהדרין הם מקור תושבע"פ, ועיין בזהר ויגש דר"י ע"פ והקול נשמע בית פרעה ביתא דאתפריעו מיני' כל נהורין ובזח"א דף נו"ן ע"ב, ובע"ח איתא בית הוא ב"פ אור, וזהו"ע משחרב בית המקדש אין שחוק כי שחוק גימט' ב"פ אור וב"פ אור זהו"ע ושמתי כ"ד והם ב' שלישי החסד כו', ולע"ל ושמתי כדכד שמשותיך היינו ב' בחי' שמש ב' בחי' אור כו', ע"ש בשער עשרים הוא שער לידת המוחין פ"ב. ולפי"ז י"ל בית יעקב היינו בחי' כדכ"ד שמשותיך לכו ונלכה באור ה' הוא בחי' שליש הראשון דחסד שלמעלה מב' בחי' אור הנ"ל, והנה ג"פ אור גימט' כתר, וענין ג' בחי' אור אלו י"ל ע"ד תלת רישין, והם אור

פנימי ואו"מ והבחי' הגבוה משניהם שהוא ענין כי גאה גאה ונק' מקיף למקיף כו', ועמ"ש בלק"ת פ' ראה בביאור ע"פ אחרי הוי' תלכו בענין ג"פ קדוש ומ"ש מענין גאה גאה בביאור ע"פ כי ביום הזה יכפר דרוש השני בסופו גבי ענין בגדי לבן, ומ"ש מענין ג' שלישין שבת"ת שהם ג' בחי' אור בלק"ת פ' קדושים סד"ה ונטעתם כל עץ מאכל כו' ובפ' ראה בד"ה ושמתי כדכד דרוש השני פ"ד. והנה מ"ד בית יעקב אלו הנשים היינו כי לע"ל נקבה תסובב גבר וכמ"ש בלק"ת בשה"ש בד"ה קול דודי גבי ומקפץ על הגבעות, ועיין מענין בית ובית יעקב במא"א אות ב' סעי' י"ד, ושם סעי' נ"ז מענין בתי גוואי ובתי בראי.

ב) **זח"ג** פ' אחרי דס"ט ע"ב, בית יעקב לכו ונלכה באור ה', בית יעקב כמד"א ובית תפארתי אפאר, ור"ל שהמל' נק' בית תפארתי שמקבלת מבחי' ת"ת וזהו ומהללים לשם תפארתך כו', וזהו עצמו ענין בית יעקב כי יעקב הוא ת"ת וזהו"ע בריח התיכון המבריח מן הקצה העליונה בחי' כתר עד הקצה התחתונה בחי' מל', ולכן בחורבן בהמ"ק כתיב השליך משמים ארץ תפארת ישראל, שהשליך בחי' ארץ שלא תקבל מבחי' תפארת כו', לכו ונלכה באור ה', מאי באור ה' דכתיב ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן, ועיין מזה בזהר ר"פ נח, והמק"מ פי' באור ה' הם המוחין דאו"א הנמשכים לז"א הנק' הוי' והם נמשכים למל' ע"י נהר הנ"ל כי נהר לשון המשכה, ולכן נק' הנהר יאור ל' אור כו'.

ג) **זח"ג** דק"ל ע"א באור ה' כו' בי נשבעתי כו', ופי' במק"מ פ' אחרי דס"ו ע"ב בשם נ"ב מהרח"ו דפי' בי היינו אור א"א המאיר בתוך ז"א כו', ובמאו"א אות א' סכ"ח אור הוי' נק' עתיקא דמתמן נהורא לז"א הנק' הוי', ולפעמים גם הבינה נק' כן עכ"ל. ועפי"ז י"ל מ"ש לעיל בשם הע"ח דג' שלישי החסד שבתוך התפארת הם ג' בחי' אור כי חסד זה נמשך מה"ח הנמשכים מעתיקא לז"א והם בחי' אור כו'. עמה"מ קנה"ד. של"ה קטו"ב קלט"ב.

ד) **ומכ"ז** יובן הפסוק על כן באורים כבדו ה' ישעי' כ"ד ט"ו, ומבואר בהרא"ש פ"ד דיומא סי' ט' שלכן נהגו להרבות בנרות ביוהכ"פ, דתרגום באורים בפנסיא, וכ"כ בטוא"ח ה' יוהכ"פ סי' תר"ט. והנראה כי ביוהכ"פ הוא התגלות אור עתיק, וכמ"ש בזהר פ' אחרי דס"ח ע"ב דבי' אתגלי עתיק כו', שזהו ענין לפני הוי' תטהרו למעלה משם הוי' ואור עתיק נק' אור ה' כנ"ל, ע"כ זהו ענין באורים כבדו הוי' להמשיך אור עתיק בשם הוי', והיינו ענין יגמדה"ר חנון ורחום הוי' דהיינו חנון ורחום להיות מאיר בשם הוי'. וברע"מ פ' צו דף ל"ד א' פי' באורים כבדו דאינון אשין דשכינת' בינה ומל' כו', הביאו בר"ח שעה"ק פט"ז ע"ש. ובבחיי ס"פ נח כ"ב ב' גבי אור כשדים לשון אור כולל ג' ענינים בקעה והר ואש, באורים כבדו ה' ענין הרים כו'. ועיין טו"ב סי' תר"ט לענין באורים כבדו הביא

מהזהר פ׳ פנחס דרי״ד ע״ב דהא אימא עילאה אנהירת אנפהא למטרונית׳ ובפ׳ אמור ד״ק ע״ב ומהאי יומא מנהורא עילאה נהיר ולא מנהורא דשמשא כו׳, ולכן תשמיש המטה אסור, כי תשמיש הוא מבחי׳ שמש הנק׳ ברית כו׳, ושמש ותשמיש לשון אחד, והטפה השתלשלות האור בבחי׳ מים, אבל כשמאיר אור הוי׳ ממש הוא למעלה מבחי׳ זו. לפי״ז ענין בית יעקב לכו ונלכה באור הוי׳ זהו למעלה מבחי׳ בית שמש כי בית שמש נק׳ המל׳ כשמקבלת מבחי׳ שמש ומגן הוי׳ ועיין מזה בזהר פ׳ חיי דף קכ״ג ע״ב ובפ׳ תרומה קלח״א וכמ״ש במאו״א אות ב׳ סעי׳ י״ד בית שמש נק׳ יסוד דנוק׳ בית ליסוד הנק׳ שמש עכ״ל אבל לע״ל לא תקבל מבחי׳ יסוד ז״א הנק׳ שמש כ״א מבחי׳ אור הוי׳ אור שנברא ביום ראשון דהיינו פנימי׳ יסוד אבא כו׳ כי יום ראשון הוא הכתר, והנה החכמה מאין תמצא זהו אור שנברא ביום ראשון ולע״ל נאמר ראשון לציון הנה כו׳ עיין זח״ג האזינו דרצג״א, וזהו ענין ביום ההוא יהי׳ שבחי׳ ו״ה יהי׳ כמו י״ה, א״כ זהו ענין בית יעקב בחי׳ מל׳ המקבלת מתפארת ישראל לכו ונלכה באור המאיר לשם הוי׳ דהיינו בחי׳ או״א כו׳ וזהו הנזכר בזוהר תרומה דקנ״ח א׳ מסט׳ דעלמא דאתי לאו איהו מאנא לגבי׳ ולא משמשא לגבי׳ כענין בית שמש אלא עטרה על רישי׳.

ו) **בעמה״מ** שער ט״ז שער רישא דז״א ס״פ מ״ח, לכו ונלכה באור הוי׳ שיאירו העינים של א״א עד שילכו ויתאוו לאורו בימות המשיח כל העולם כי הוא התאוה שמתאוים עליונים ותחתונים לראות אורו מכש״כ להיות ניזונים ממנו עכ״ל.

סי׳ ב׳ כ״ב

חדלו לכם כו׳. בשל״ה דף ע׳ ע״ב בשער האותיות אות א׳, פי׳ במה נחשב הוא על שראוי האדם להיות עניו ושפל בתכלית. ובאות ק׳ דק״ד ע״א פי׳ וכן הריח יהי׳ ניחוח לא יהי׳ חרון אף כלל וכלל לא מינה ולא מקצתה, וזהו חדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו. ושם דק״ו ע״ב הביא מאמר הזח״ב קפ״ב ע״פ טורף נפשו באפו וע״פ אשר נשמה באפו ומ״ש ע״ז בר״ח שער הענוה פ״ב, וביאר הדברים שהכעס הוא היפך הרצון, והנה רצון עליון מקור הטוב ענין כשעלה ברצונו להטיב ועמ״ש ע״פ ועשית ציץ, ולעומת זה שלשה פתחו באף נחש ס״מ אל זר זהו הכעס והאף ולכן הכועס טורף נפשו ונשמתו ע״י אפו. ובמסכת פסחים דקמ״ט ע״ב פי׳ מ״ש בר״ה ויוהכ״פ ויאמר כל אשר נשמה באפו ה׳ אלקי ישראל מלך דהיינו אפי׳ הקליפות שהם בחי׳ אשר נשמה באפו, אעפ״כ ע״י קרבתם אל הקדושה נכנעים כו׳ וא״כ זהו ע״ד ובאו האובדים בארץ אשור כו׳. בפ׳ עקב דשע״ג ע״א הביא הש״ס פ״ק דסוטה ד״ד סע״ב דמפרש אשר נשמה באפו שיש בו גסות הרוח שמחשיב עצמו לבעל נפש דהיינו שחשובה נפשו בעיניו.

ב) **עיין** רש"י ורד"ק שפי' כפשוטו אשר נשמה באפו שע"י החוטם הוא קיום הנשמה כו' ע"ש. והיינו כמ"ש בגמרא פ"ט דסוטה דמ"ה סע"ב אבל לענין חיותיה דכ"ע באפי' הוא דכתיב אשר נשמת רוח חיים באפיו וא"כ חדלו לכם שהרי אין בו ממש. הכלי פז בישעי' האריך בזה יפה גם ע"פ פי' הזהר.

ברכות י"ד א'. סוטה ד"ד סע"ב. זח"ב קפ"ב. ובהרמ"ז פי' בשם האריז"ל שקודם התפלה הנשמה רק באפו כו'. ויש להעיר כי תפלה נק' ריח ניחוח והוא ע"י החוטם לבעל החוטם אני מתפלל אזי דוקא מתפשטת בהגוף כו'. רבות בראשית פ"ח קרוב לס"פ ומשם יש ראי' לפי' הרמ"ז.

ג' יו"ד

אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו. פ"ג דיומא לח"ב. חגיגה ב' י"ב ב'. קדושין א' מ' ע"א. בבא בתרא א' י"א א'. ירושלמי פאה פ"א. רבות י"ד ג' להי"ד קצו"א ריד"א. זח"א ל' ב' ל"ג א' ס' א' פ"ב ב'. ח"ב י"א ב' קכ"ח סע"ב. ח"ג י"ו א' ק"י ב'.

זח"א בראשית ד"ל ע"ב פי' טוב הטי"ת הוא יסוד שהוא התשיעי מלמעלמ"ט והוא מאיר מהבינה, ויש מי שפי' שמאיר מהחכ' שהיא התשיעית מלמטה למעלה, ומשם נמשך בהוא"ו ואח"כ נמשך לבי"ת שהוא מל'. וז"ל המאו"א אות ט' ס"ה טוב נק' יסוד ז"א כי ט' היא התשיעית ו' סוד הת"ת ובית סוד המל', וזה בבחי' החסדים הנק' טוב וסי' אך טוב וחסד ואך גימט' אהיה כי בהיותם גנוזים ביסוד דבינה נק' טוב ובצאתם לחוץ נק' חסד עכ"ל. ושם סעי' א' אות טי"ת מורה על יסוד דטובי' גניז בגוויה, וכן הטית כפוף יו"ד בתוכה בסוד הטיפה צורת יו"ד היא גנוזה ושמורה בו עכ"ל.

ב) **דל"ג** ע"א מקוה המים דא צדיק דכד מטא למקוה המים כתיב וירא אלקים כי טוב וכתיב אמרו צדיק כי טוב עכ"ל. היינו כי בחי' מים דוכרין נמשכים מהחכמה שבמוח ביסוד, וזהו ענין היו"ד שבתוך הטי"ת כנ"ל בשם המאו"א. וכן פי' בזהר שם די"ת ע"א ע"פ יקוו המים אל מקום אחד ועמ"ש בד"ה והי' מספר בנ"י בענין ארץ לא שבעה מים.

ג) **עמוד** קס"ו אמרו צדיק כי טוב דתמן לאו קליפה דערלה כלל, וע' ד"ח ריש ע"א בפי' שכל טוב.

ד) **פ'** נח ס' א', טוב איש דא צדיק דכתיב אמרו צדיק כי טוב כו' דא נח כו' שבחא דשבת כו' טוב להודות כו' ודא עביד תולדות בעלמא. ולפ"ז יש להעיר מענין שער החצר הפנימית הפונה קדים אשר ביום השבת יפתח ע"ש דע"ו ב' והוא המשכה הפנימית תענוג עליון הנמשך בשבת והיינו ע"י היסוד שנק' ונהר יוצא מעדן כו' וזהו כי פרי מעלליהם

יאכלו שעי"ז עושה פירות הם נשמות הצדיקים, וא"כ טוב זהו ההמשכה הפנימי' שלמעלה מהמשכה חיצוניות דבראשית ברא כו' שזהו בשימ"ב, והמשכה זו הפנימי' עיקרה בשבת שעז"ג אשר פריו יתן בעתו וכמש"ש ג"ט ב' אלה תולדות נח אלה פסל את הראשונים כו'. ועפי"ז י"ל ענין ובטובו מחדש בכל יום כו', כי אעפ"י שעיקר התגלות טוב הוא בשבת שאז נפתח שער החצר הפנימי' מ"מ הארה מבחי' טוב הנ"ל נמשך גם בכל יום בבחי' מעשה בראשית, וזהו"ע התפלה שהיא ג"כ יחוד עליון גם ע"י הפנימי' מבהיק יותר אור החיצוניות כמ"ש הרמ"ז פ' תשא קפ"ח ב' אין ספק שעתה בקבלתינו אור החיצוניות מתעורר להאיר בו הפנימי' כו', וכ"כ בפ' במדבר דקי"ח ע"א בד"ה ישראל מאן אתר מתברכאן וז"ל כי הנה בהאיר אור הפנימי' גם החיצוניות מבהיק מאד עכ"ל, וע"ש דקאי על חיות העולמות עם ששרשו מיחוד חיצוניות חו"ב עכ"ז בהאיר אור הפנימי' חו"ב אזי גם החיצוניות מבהיק יותר, וזהו ובטובו דוקא מחדש.

ה) **לך** פ"ב ב' משמע ג"כ דטוב היינו המשכה הפנימית, וע"ש סע"א בענין צדיק כתמר יפרח, וכ"מ בפ' שמות יא ב' ע"פ ותרא אותו כי טוב הוא דאתייליד מהול בגין דרזא דברית טוב איקרי דכתיב אמרו צדיק כי טוב וידוע דברית זהו המשכה הפנימי', ועמ"ש סד"ה כי ההרים ימושו ע"פ וברית שלומי לא תמוט. עו"ש, כי טוב הוא נהירו דשכינתא האור כי טוב, ופי' הרמ"ז הוא סוד אור הגנוז כנודע אצלינו שהאור קודם התפשטותו נק' טוב, בפ' תרומה קסח"ב, והוא בהיותו עדיין ביסוד הבינה שהיא השכינה העליונה המאירה במשה כו', ועמ"ש מענין הזן כו' בטובו בד"ה ואכלת ושבעת דקאי על טובו דע"ק המאיר בבינה כו', לפי"ז פי' ובטובו מחדש היינו בכח אור הגנוז בחי' סוכ"ע משם מאיר בכל יום מעט בבחי' א"פ כו'.

ו) **וכ"מ** פ' תרומה קכ"ח סע"ב ע"פ והטוב בעיניך עשיתי דסמך גאולה לתפילה כו', במד"א אמרו צדיק כי טוב כו', כיון דמטא לשים שלום כו' ע"ש, ואפ"ל טוב נק' כד טובי' גניז בגוויה היינו עד"מ כשהטפה לא נמשכה עדיין לחוץ רק שהוא חפץ להשפיע שזהו בחי' יסוד התקשרות וז"ס סמיכות גאולה לתפילה שדו"נ הם סמוכים זה לזה ואח"כ בשים שלום נמשך הטיפה, ואזי נק' ונהר יוצא כו' להשקות כו'.

ז) **ויקרא** י"ו א', בהר ק"י ב' ע"פ בטח בה' ועשה טוב אמרו צדיק כי טוב, כיון דאתון עבדון האי כו', ופי' הרמ"ז שם ענין ועשה טוב מפני שיש חידוש מופלא בעשייתו כו', כי התעוררו ה"ס הקמת הברית כי אז הוא חי וזו היא בחי' עשייתו והבן עכ"ל, ועמ"ש ע"פ מאמר בשלח נה"ב, ואנגיד לי' לקבלי' כו', בשוב ה' ציון כו', ע"ש ובמק"מ והרמ"ז, ואפ"ל עפי"ז פסוק ואולם חי אני כי ביסוד ז"א לפעמים אינו בבחי' אבר חי מחמת שגלתה הנוק' אז הוכרח ז"א להעלות יסודו כו', ונבלע בגוף בסוד אבר מת כו', כ"כ המגיה שם, אבל למעלה באו"א שהם תרדל"מ זהו ואולם

חי אני אשר יסוד אבא תמיד אבר חי, וזהו ובטובו מחדש בטובו דייקא דהיינו יסוד אבא כו', או יסוד דא"א כו'.

ח) **רבות** בראשית פי"ב די"ד ג' ע"פ את האור כי טוב שגנזו לצדיקים לע"ל כי ואין טוב אלא צדיקים שנאמר אמרו צדיק כי טוב, ויש להעיר ע"ז דאיך נק' צדיק ודאי טוב הרי יש צדיק ורע לו כו'.

ט) **פ'** נח ר"פ ל"ג לה"ד, ומה הרים הללו נזרעים ועושה פירות, כך מעשיהן של צדיקים עושה פירות, הה"ד אמרו צדיק כי טוב כי פרי כו', ומה התהום כו', כך אין מעשיהם של רשעים עושה פירות שאלו היו עושין פירות היו מחריבין את העולם, ואפ"ל כי פירות נק' הנשמות כמ"ש בזהר ע"פ ממני פרייך נמצא, וע"י מעשה הצדיקים בחי' ועשה טוב נמשך יחוד העליון וזהו בקש שלום כו', ומזה נמשכים הפירות שהם הנשמות, אבל ס"א אסתרס ולא עביד פירין, וכמ"ש מזה בד"ה ויקחו אליך פרה כו', כי אין בהם מוח הדעת כו', וזהו שמעשה הרשעים אף שממשיכים יניקה לזו"נ דקליפה מ"מ לא עביד פירין כו'.

י) **אמור** רפכ"ז כנ"ל בפ' נח ר"פ ל"ה, ונזכר הלשון למה"ד לפעמון זהב וגיל שלו מן מרגליות, כך הצדיקים מטיבין לעצמן ולאחרים שנאמר אמרו צדיק כי טוב כי פרי וגו', י"ל וגיל שלו היינו ע"ד מ"ש במעיל ופעמוני זהב ופרש"י זגין עם ענבלין שבתוכם, דהיינו שעי"ז ונשמע קולו, והענבל י"ל שזהו הגיל, ועיין בשבת פ"כ דקל"ח א' בענין כסא גלין, ובערוך ערך גל הראשון, ופי' ונשמע קולו ביאר רבינו נ"ע סד"ה שוש אשיש בפי' ומעיל צדקה יעטני שהצדקה הוא דבר שאוכלי' פירותיהן בעוה"ז, זהו ונשמע קולו היינו המשכה וגילוי כו', וזהו וגיל שלו מן מרגליות דאי' במאו"א אות מ"ם סע"ה מרגליות נוק' דז"א וכ"כ שם באות פ' סי"ז פרי עץ נק' מל' פרי יסוד הנק' עץ כי מן העטרה דילי' משם נבנה כל פרצופה כו' עכ"ל, והיי"נ הראה מקום לזה מפ' ויקרא דכ"ז ע"א ע"פ פרי עץ הדר שזהו ענין ויבן את הצלע כו', כי האדם עץ השדה כו', ועיין במאו"א אות פ' סכ"ב מענין פעמוני זהב כו', ועיין בגמ' פ"ק דסוטה ד"ט סע"ב. מ"ש המ"כ דגיל זהו הזוג אינו כן דהא פעמון מתרגמינן זוגא, ושנינו במשנה רפ"ו דנזיר החיצון זוג והפנימי ענבל, א"כ הגיל י"ל העינבל שבתוך הזוג, והיינו כמו הלשון שבתוך הפה, והוא יסוד שמתלבש ומזדווג עם המל' הנק' פה, ולכן הפעמון זהב והגיל שהוא העינבל יקר יותר היינו מרגליות כו', ועמ"ש ע"פ פעמון זהב ורמון, ולכן המשיל הצדיק שהוא יסוד לפעמון זהב וגיל שלו כו', כי הצדיק הוא המשפיע ע"י הדיבור שלו, וזהו בורא ניב שפתים שלום כו', ועי"ז מטיב לאחרים המקבלים מדבורו וגם לעצמו ע"ד ומתלמידי יותר מכולם, ועד"ז יש לפרש ענין ובטובו מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית, כי הנה כתיב צדיק ה' צדקות אהב, וכתיב צדיק ה' בכל דרכיו, והיינו שהוא משפיע צדקה להחיות רוח שפלים, והמשכה זו זהו ע"י

אותיות דבר ה' שמחדש בכ"י תמיד הצירופים מעשרה מאמרות, וזהו"ע ובטובו ע"ד אמרו צדיק כי טוב כי פרי כו', שנמשל לפעמון זהב וגיל כו', היינו קלא דאשתמע ונשמע קולו שהוא ההשפעה למטה בבי"ע, ועי"ז פרי מעלליהם יאכלו ע"ד את קרבני לחמי לאישי כו', וכנודע מענין רעייתי פרנסתי כו', שע"י אתעדל"ת ממשיכים אור א"ס במדות דאצילות.

קיצור ממ"ש בבוך ישעי', ע"פ והי' הנשאר בציון ישעי' סי' ד' ג' ושם דס"ו א'

א) **משארז"ל** בפי' קדוש יאמר לו שיאמרו לפניהם קדוש י"ל ע"ד מ"ש במד"ר פ' קדושים ס"פ כ"ד משל לבני מדינה שעשו ג' עטרות למלך כו', ועיין בלקו"ת פ' אמור בהביאור ע"פ ונקדשתי בתוך בנ"י, ושם פ"ה שהעטרה שנתן בראשו זהו כתר דא"א הנמשך ע"י בכל מאדך והשנים שנתן בראשו של ישראל זהו המשכת הכתר לז"א הנק' ישראל והמשכת הכתר למל' הנק' יעקב, ועיין מענין המשכת הכתר לז"א בסידור בדרושי סעודת שבת בסעודתא תליתאה דשבתא כתי' והאכלתיך נחלת יעקב אביך, ובענין המשכת הכתר למל' בלקו"ת בד"ה יו"ט של ר"ה שחל להיות בשבת ושם פ"ב, ועמ"ש ע"פ ארוממך אלקי המלך ובהביאור ע"פ יביאו לבוש שהכתר שבמל' נמשך ממ' שבכתר כו', וב' כתרים אלו נמשך ע"י תומ"צ, וכיון שלע"ל יתעלו בבחי' זו לכן יאמרו לפניהם קדוש, ועמ"ש ע"פ וקרא זה אל זה ואמר קדוש קדוש קדוש, ושם ססעי' ג' בשם הזח"ב פ' בשלח דנ"ב סע"א דג"פ קדוש זהו חב"ד חג"ת נה"י, א"כ צדיקים יוכללו בג' בחי' הנ"ל לכן יאמרו לפניהם קדוש קדוש קדוש. וג' ווי"ן שבג"פ קדוש הם ג' ווי"ן דויסע ויבא ויט.

ב) **בלקו"ת** פ' נצבים בד"ה כי כארץ תוציא צמחה ושם פ"א כי ג"פ קדוש זהו ההמשכה מבחי' קדש העליון להאיר במחדומ"ע שהם בי"ע, ולפי שבצדיקים נאמר ואנשי קדש תהיו לי, והיינו ענין אשר קדשנו במצותיו בבחי' קדש ממש. עיין מזה בד"ה ראשי המטות פ"א, לכן יאמרו לפניהם קדוש להמשיך מבחי' קדש בוי"ו כי חיות העולמות בי"ע הוא רק מבחי' מלכות מלכותך מלכות כל עולמים, אבל ע"י הקידוש ממשיכים הארה מבחי' קדש העליון והארה זו מ"ל בענין ע"י ג' ווי"ן ויסע ויבא ויט נעשה קי"ס, כמו"כ ענין המשכת ג"פ קדוש. ועיין בת"א בד"ה ואלה המשפטים, ובלקו"ת פ' צו בד"ה ואכלתם אכול ספ"א פי' ע"ד מהרה ישמע כו', קול כלה קול הוא המשכה שלע"ל תתעלה המל' שתהי' א"ח עט"ב ותהי' היא המשפיע, וכן בסידור סוף הביאור כי על כל כבוד חופה, וסד"ה מהרה ישמע כו', קול כלה דכיון שתתעלה המ' בכתר לכך יאמרו לפניהם קדוש להמשיך מהכתר בחי' קדוש כו'. וזהו ג"כ המבואר בבה"ז פ' שלח סד"ה והי' ביום ההוא יצאו מים חיים מירושלים וא"ש דשייך פסוק והי' הנשאר בציון קדוש יאמר לו לדרוש קדושים תהיו דתקס"ב ששם ביאר שהנשמות ע"י ירידתן בגוף נעשו בבחי' מים חיים מירושלים, וא"ש כמו מי הים בעברם דרך עפר הארץ הם

נעשים מים חיים, ועיין מ״ש סד״ה ושננתם לבניך בענין שאע״פ שעכשיו תלמוד גדול לעתיד לבוא יהי׳ מעשה גדול כו׳, ועיין במהרמ״א פ׳ נח בענין העיר והמגדל שהם בקליפ׳ נגד בחי׳ ירושלים וציון בקדושה כו׳.

ד׳ ד׳

אם רחץ אד׳ את צואת בנות ציון ואת דמי ירושלים ידיח מקרבה ברוח משפט וברוח בער. להעיר לענין אם רחץ ממ״ש ע״פ שעלו מן הרחצה, ועיין באגה״ק סי׳ כ״ב בענין ידיח, ע״ד אשר הדיחך ה׳ אלקיך שמה בד״ה שיר המעלות ממעמקים, בער ע״ד ביעור חמץ ובערת את הרע מקרבך.

ב) **ת״י** אם יעדי ה׳ ית תגאלת בנות ציון וית אשדי דם זכאי דבירושלים יגלי מגווה במימר דין ובמימר גמירא.

ג) **רש״י** פי׳ אם רחץ, כי יש אם משמש כי וכן אם יבלענו ממקומו (להעיר מענין אם יהי׳ היובל, ומ״ש אם משום דהריחוץ ע״י תבא אם ותקנח וכן יובל אימא עילאה), באיוב סי׳ ח׳ י״ח דפי׳ כי יבלענו עד אם כלו לשתות בפ׳ חיי שרה כ״ד.

ד) **בפ״ק** דסוטה די״ב רע״ב ע״פ ותרד בת פרעה לרחוץ על היאור, אמר ר׳ יוחנן משום רשב״י מלמד שירדה לרחוץ מגילולי בית אביה, ופרש״י לטבול שם לשם גירות, וכן הוא אומר אם רחץ אד׳ את צואת בנות ציון כו׳, אפ״ל כי היאור הוא בינה שהוא בחי׳ תשובה, וכ״ה ענין אם רחץ כו׳ בחי׳ אימא עילאה כו׳, ומהרש״א פי׳ שהדקדוק דאין הרחיצה כפשוטו מדלא כתיב לרחוץ בתוך היאור אלא כתיב על היאור להורות שלא היתה רחיצה זו ממש, אפ״ל בפי׳ על היאור ע״ד בעבר הנהר וע״ד על הוי׳, ובפ״ק דמגילה די״ג ע״א אמאי קרית לה יהודית ע״ש שכפרה בעכומ״ז שנאמר ותרד בת פרעה לרחוץ כו׳.

ה) **רבות** נשא פי״ד דרנ״ז א׳, באברהם כתי׳ ורחצו רגליכם והקב״ה נתן לבניו ביציאתם ממצרים וארחצם במים יחזקאל סי׳ ו׳, ובארץ ישראל רחצו הזכו בישעי׳ סי׳ א׳, ולע״ל מנין אם רחץ ה׳ כו׳, וכ״ה בקהלת רבה ס״פ שלח לחמך ע״פ המים דף קי״ג א׳, (באיכה ע״פ אזכרה נגינתי דס״ב א׳, ירמיה אמר טומאתה בשוליה, ישעי׳ אמר אם רחץ ה׳ כו׳, (באגה״ק ססי׳ כ״ב וז״ל כמשל מלך גדול ונורא הרוחץ בכבודו ובעצמו צואת בנו יחידו מרוב אהבתו, כמ״ש אם רחץ ה׳ את צואת בנות ציון כו׳ ברוח משפט כו׳ עכ״ל. ועמ״ש מזה בפ׳ בשלח ע״פ ולא יכלו לשתות מים ממרה, (בשל״ה דרכ״ג א׳ והעוונות נק׳ צואה שנאמר אם רחץ ה׳ צואת כו׳, ובפ׳ ויקהל דף של״ג סע״ב פי׳ ענין הרחיצה בע״ש ע״ד אם רחץ כו׳ וז״ש רבי יהודה בר אילעאי שהי׳ רוחץ בע״ש כו׳, ועיין מענין הרחיצה בע״ש בזח״ב ויקהל

דר"ג ע"ב, שהוא ענין חד שלהובא דבטש בק"נ שלא יתעלה הרע דק"נ בעת עליות העולמות, וזהו"ע ברוח משפט, עמ"ש ע"פ ואלה המשפטים שעיקר המשפט להפריד הקליפות, ילקוט במלאכי סי' ג' ע"פ הנני שולח מלאכי דפ"ח א', ביוסף ויחלף שמלותיו, ובציון אם רחץ ה' צואת בנות ציון.

ד' פסוק ה'

וברא ה' על כל מכון הר ציון ועל מקראיה ענן יומם ועשן ונוגה אש להבה לילה, כי על כל כבוד חופה, ות"י ויבני ה' על כל מקדש טורא דציון (תרגם כל מכון כל מקדש היינו כמ"ש מכון לשבתך פעלת ה') ועל אתר בית שכינתיה זהו תרגום ועל מקראיה, א"כ פי' מקראיה היינו בית קדה"ק, ענן יקר יהא מטיל עלוהי בימּמא ואמיטתא וזהיר כאשא שלהובי בלילא, ארי יתיר מן יקרא דאמיר לאיתאה עלוהי שכינתא תהי מגנא עלוהי בגנון (ופי' בגנון היינו תרגום של חופה, כי כחתן יוצא מחופתו תרגום מגינוניה), ולפי"ז דהא לעיל אמר ועל מקראיה אתר בית שכינתיה, וכאן מפרש דחופה הוא שכינתיה וצ"ל כי אתר בית שכינתיה היינו בית קדה"ק, וכן ת"א ע"פ מכון לשבתך פעלת ה' אתר מתקן לבית שכינתיה.

ב) **רש"י** פי' ועל מקראיה הקרואים בתוכה ענן יומם ועשן להגין מן עוכומ"ז, כי על כל כבוד האמור להם תהא החופה שתחופף שכינתי עליהם, ושבע חופות יש כאן ענן ועשן ונוגה אש להבה חופה שכינה עכ"ל. ואינו מובן דהא שכינה לא נז' בכתוב כ"א חופה היינו שכינתי שתחופף שכינתי עליהם, א"כ איך נחשוב לשני חופות, אבל בגמרא פ"ה דב"ב דף ע"ה א' איתא ואמר רבה בר בר חנא אמר רבי יוחנן עתיד הקב"ה לעשות שבע חופות לכל צדיק וצדיק שנאמר וברא ה' על כל מכון כו', כי על כל כבוד חופה מלמד שכאו"א הקב"ה עושה לו חופה לפי כבודו עכ"ל, ופירש"י ענן יומם אחד ועשן ב' ונוגה ג' אש ד' להבה ה' (ומה שאש ולהבה נחשב לשנים יובן עפמ"ש ע"פ כי אש יצאה מחשבון להבה מקרית סיחון, כי אש היינו כענין מ"ש אש אוכלה הוא, היינו מה שהאש מכלה ושורף דבר אחר עצים או גוון הסמוך לפתילה ולהבה היא השלהבת העולה, והוא נהורא חיוורא שממעל לגוון אש הסמוך לפתילה, ועמ"ש מזה בענין תכלת ולבן דציצית בביאור ע"פ והי' לכם לציצית), כי על כבוד ו' חופה ז', ולי נראה כי על כל כבוד אינו מהחשבון, אבל וסוכה תהי' לצל יומם דסמיך לי' לסופי' דהאי קרא הוי השביעי, והאי על כל כבוד לכדמפרשים בסמוך אתא עכ"ל, ולפמ"ש בת"י בפי' וסוכה תהי' לצל דזהו על ירושלים יתכן יותר כפירושו הראשון, והנה מהרש"א שם פי' דהשבע חופות יהיו בזכות מצות סוכה שקיימו בעוה"ז כמ"ש במדרשות ובפ"ק דעכומ"ז וע"כ יהיו שבעה שמצות סוכה כל שבעה כו'.

ג) **בספר** עבודת הקודש ח"ב פמ"ג וז"ל ובפרק המוכר את הספינה עתיד הקב"ה לעשות שבע חופות לכל צדיק וצדיק, והרמז להשגה

שישיגו בכל עשר מאורות הנכללים בז׳ חופות כידוע לחכמי לב עכ״ל, נראה מדבריו דז׳ חופות הם ז׳ היכלות שהם כוללים כל הע״ס, כי היכל הז׳ שהוא היכל קדה״ק כולל ג״ר כח״ב, וא״ש לפי״ז שנאמר על כל מכון הר ציון כו׳, דהיינו שיתגלו בחי׳ אלו על בהמ״ק שלמטה ממש, והגם שבבהמ״ק שהי׳ הי׳ ג״כ התלבשות היכל קדה״ק דבריאה כמ״ש בתניא פנ״ג, אבל לע״ל יהי׳ מבחי׳ עליונה יותר, וכמ״ש בביאור ע״פ שובה ישראל עד בפי׳ מ״ש עיניך תחזינה ירושלים נוה שאנן אוהל בל יצען כו׳ ע״י שיהי׳ הגילוי מבחי׳ קדה״ק דאצילות, וזשארז״ל ע״פ כי על כל כבוד שהחופה הוא לכ״א לפי כבודו דהיינו כי יש ז׳ היכלות הנ״ל בד׳ עולמות אבי״ע, וגם בכל עולם יש ז׳ היכלות במל׳ ובז״א כו׳, וכן יש היכלות דא״ק שלמעלה מאצילות, ע״כ מזה יומשך למטה לכ״א לפי כבודו ר״ל לפי עבודתו להמשיך הכבוד העליון בחי׳ ולכבודי בראתיו כו׳ וכענין והאופנים שמרעישים להיות ברוך כבוד ה׳ ממקומו וכמ״ש ואולם חי אני וימלא כבוד ה׳ כו׳.

ד) **בספר** כלי פז במקראות בישעי׳ סי׳ ד׳ וז״ל עוד אפשר שמכון הר ציון הם הג׳ הרים סיני תבור וכרמל שהם מכון להר ציון כמ״ש נכון יהי׳ הר בית ה׳ בראש ההרים כו׳ (ועמ״ש במ״א דסיני הוא צדיקים ותבור וכרמל הם בעלי תשובה סד״ה שובה ישראל, א״נ מכון הר ציון הם ג׳ בחי׳ תורה ועבודה וגמילות חסדים, עמ״ש ע״פ ולאמר לציון עמי אתה בשם הירושלמי) וענין העשן הוא שיהי׳ מקוטרת ריח טוב ועצום מאד עאכו״ב על כל אבקת רוכל וכל מיני בשמים מקוטרת מור ואהלות רוחניים כו׳, וע״ד הסוד ידוע כי ציון רומז על היסוד יסוד עולם הנק׳ כל חנני אלקים וכי יש לי כל, וזהו וברא ה׳ על כל זה יסוד עולם הנק׳ כל, והוא מכון להר ציון ועל מקראיה (ועמ״ש בפי׳ תחת אשר לא עבדת כו׳ מרוב כל, וי״ל לפי״ז שיומשך ביסוד הארה עליונה עד שיהי׳ וברית שלומי לא תמוט, וזהו ענין ובל יסע יסודותיו לנצח כי הוא יתד האוהל, וזהו כי כל בשמים ובארץ, והיינו שיומשך בו משער החמשים דבינה הנק׳ ג״כ כל, וכמ״ש אמרו אליו כל תשא עון כו׳), עו״ש שענן יומם בחסד עשן בגבורה, נוגה בתפארת כו׳ ע״ש.

ה) **רבות** לך לך ס״פ מ״ד דמ״ט ד׳, ע״פ לזרעך נתתי כו׳, א״ר יהושע ויברא ה׳ על כל מכון הר ציון לא נאמר אלא וברא ה׳ כבר היא ברואה ומתוקנת, ס״פ ויקהל ס״פ נו״ן דקס״ב ד׳, א״ל הקב״ה עשיתם יריעות עזים אני מגין עליכם לעוה״ב בענן שנאמר וברא ה׳ על כל מכון הר ציון ועל מקראיה ענן יומם. ס״פ פנחס דרפ״ב ג׳, ע״פ צו את בנ״י ואמרת אליהם את קרבני לחמי כשהוא נותן להם לפי כחו וכשהוא מבקש מהם אינו מבקש אלא לפי כחן, ראה מה כתיב את המשכן תעשה עשר יריעות, ועתיד הקב״ה לעשות לכל צדיק חופה של ענני כבוד שנאמר וברא ה׳ על כל מכון הר ציון ועל מקראיה ענן יומם כו׳, ועשן בחופה למה כו׳ נוגה שזיוו מבהיק מסוף העולם ועד סופו עכ״ל, והיינו כמ״ש בעה״ק ח״ב פמ״ג בשם מדרשו של ר׳ נחוניא בן הקנה ע״פ ונוגה כאור תהי׳ כו׳, ושם חביון עוזו בחבקוק

סי' ג' ד', דנוגה נלקח מאור הראשון הנק' חביון עוזו ואור הראשון הי' מבהיק מסוף העולם ועד סופו, ובזח"ג נשא קכ"ט א' ע"פ ואורח צדיקים כאור נוגה במשלי סי' ד' י"ח משמע שהוא בגלגלתא דא"א ושם מאיר יסוד דע"י, גם בפרדס בערך נוגה כ' שהנוגה הוא אש לבן כצמר נקי, ומשמע באד"ר קל"ב א' אש לבנה הוא בחי' ע"י, ומ"ש לעיל בשם כלי פז דנוגה היא ת"ת י"ל ג"כ לפי שמבריח מן הקצה אל הקצה מכתר עד מל', וזהו מסוף העולם ועד סופו, ובמא"א אות ג' סי"א כתב נוגה נק' הנצח כו', ומהמדרש הנ"ל סתירה למ"ש לעיל סעי' ב' בשם המהרש"א דהשבע חופות יהיו בזכות מצות סוכה והמדרש אומר דהוא עבור יריעות המשכן, ומ"מ יש ליישב דסוכה הוא ג"כ דוגמא לזה כו'.

ו) **זח"א** ויחי דרי"ט א', ועמודא דתלת גווני אזדמן (והיינו שהעמוד שבג"ע כלול מחג"ת, ועמ"ש מזה בת"א פ' בראשית ע"פ ושם אחיו יובל ומ"ש מענין העמוד ע"פ ובזה הנערה באה אל המלך), וההוא עמודא אתקרי מכון הר ציון דכתיב וברא ה' על כל מכון הר ציון ועל מקראיה ענן יומם כו' (ועיין בתו"א פ' תצוה בד"ה ואתה תצוה שהעמוד נק' כל, וזהו על כל מכון הר ציון כו'), סלקא בההוא עמודא לפתחא דצדק דציון וירושלים ביה, וכ' במק"מ פי' דיסוד ז"א נק' ציון ומל' נק' ירושלים, וא"כ לפי"ז הפי' שע"י עמוד הנ"ל הנק' כל מכון הר ציון יאירו ז' חופות הנ"ל, שהם הכוללים ע"ס, ומה שהן חופות ומקיפי' היינו שכדי שיומשך הגילוי בפנימיות, צ"ל מתחילה ההמשכה בבחי' מקיף, וכמו יריעות המשכן מקיפים, ועי"ז נמשך הגילוי בפנימיות צמצם שכינתו בין ב' בדי ארון כו', וכמו היסוד מקבל מהכתר והבינה כמ"ש אל עליון כו' וקונה הכל, כך העמוד הנק' מכון הר ציון הוא יסוד שבג"ע ועליו מאירים ז' חופות כו'. זח"ב ויקהל דרי"א ע"א, לפי' המק"מ שם מכון הר ציון ר"ל שרוצה המל' להתקשט ולהתכונן, ומקראיה ר"ל שנקראים הצדיקים לעלות למעלה עכ"ל, ועמ"ש סד"ה שוש תשיש בפי' וככלה תעדה כליה, דפי' כליה הם נשמות הצדיקים. זח"ג פ' אחרי דנ"ט ע"א וברא ה' כו', לפי' הרמ"ז שם ענן יומם היינו אור מקיף של זעיר הנמשך לו מאימא, ומענין זה הוא מ"ש כי בענן אראה על הכפורת כו'.

ז) **בבחיי** פ' אמור דקנ"ט א' ע"פ כי בסוכות הושבתי את בנ"י, כי הסוכות הללו יהיו ענני כבוד וכדבר הנביא שאמר וברא ה' על כל מכון הר ציון ועל מקראיה ענן יומם כו', וסמיך ליה וסוכה תהי' לצל יומם מחורב והוא סוכה של ענני כבוד ומיני מאורות לצדיקים כו', ועליו אמר דוד כי יצפנני בסוכה כו'. בספר זהרי חמה פ' ויחי דרי"ט כ' ר"ל העמוד נק' מכון הר ציון כנזכר פ' ויקהל דרי"א, וכשהקב"ה רוצה לקרות אותם הקרואים שבג"ע התחתון שיסתלקו למעלה בורא הקב"ה לההוא עמוד ג' גוונין דסחרין לי', ונסתרים בו שהם ענן ועשן ונוגה עכ"ל, וזהו עלייתם ליסוד ומל' הנק' ציון וירושלים ויש שזוכים לעלות יותר לאשתאבא בגופא דמלכא שהוא ת"ת, ומשם עולה בבחי' אז תתענג על ה', כלומר הבינה שהוא על

הת"ת עכ"ד, ואח"כ פי' שכשהם במל' הנק' מכון הר ציון נמשך לשם מבחי' על ה' כו' ע"ש.

ח) **בעמה"מ** ש"א פל"ג ד"ז ע"א, מכון הר ציון שהוא ג"ע שלמעלה כו', דהיינו העמוד חלול שבין מל' דבריאה ליסוד דבריאה, והוא השער הפונה קדים שאינו נפתח אלא בשבת ור"ח כו' עכ"ד, וכ"כ עוד ס"פ הנ"ל מכון הר ציון שהוא עמוד החלול, והוא מדברי הזהר ויחי דרי"ט ע"א, ועיין מזה ג"כ בר"ח שער האהבה פ"ו דע"ב א'.

ט) **בפרדס** ערך מכון כ' כי המל' נק' מכון מפני שהיא מכון לכל האצי' והבינה נק' מכון לג"ר, ור"ל שהם מכון לשלמעלה מהם, ועי"ז ממשיכות אותם להיות הגילוי למטה מבינה לזו"נ וממל' לבי"ע, ע"ד שפי' הפרדס בערך שכינה, ועמ"ש ע"פ תביאמו ותיטעמו בפי' מכון לשבתך שפי' בירושלמי פ"ד דברכות אמתניתין הי' רוכב לשון מכוון שבית קדה"ק שלמטן מכוון נגד בית קדה"ק שלמעלן, וכן פי' ברבות במדבר פ"ד דרי"ז ב', ובשיר השירים רבה ע"פ כמגדל דוד, וא"כ גם כאן בפי' מכון הר ציון יש לפרשו שמכוון נגד הר ציון שלמעלה, והר ציון פי' במאו"א אות ה' ס"ו יסוד דנוק', ועיין זח"ג פ' שלח דקס"א ע"ב ג"כ מענין מכון לשבתך שהוא מכון לקבלת השפע ממו"ס כו', ויש לקשר זה עם מש"ל ב' עמה"מ בענין שער החצר הפנימית הפונה קדים, שזהו המשכה הנמשך ממו"ס וממל' דא"ק ע"י חצר הפנימית בינה ויסוד כו', כנז' בענין מפתחות הפנימיי' ע"פ כי תשמע בקול, ובחי' הר ציון הוא מכון ומכוון לקבל מבחי' זו כו', ועיין זח"ג סוף האדר"ז דרצ"ו ע"ב, גם יש להעיר לענין מכון מענין נכון כסאך מאז אגוסטוס יושב כו', ובפי' מקראיה י"ל כמ"ש במאו"א אות מ"ם ססעי' ק' מקראי קודש הוא שהמל' קדש תתאה מזמנת כל העולמות אלי' והם קרואים אצלה לסעודה עכ"ל, ועיין מזה זח"ג קרח דקע"ו ע"ב, ובפ' פנחס דרנ"ח, ועיין בכד הקמח מענין וישראל מקוראי.

י) **ס"ח** סי' שצ"ב כי על כל כבוד חופה וסמיך לי' אשירה נא כו', ללמד על שירת חופה כיצד לשורר בחופה מחורבן הבית כו'.

יא) **ענן** יומם במא"א אות ע' ל"ו ענן נק' החסדים בזכות אהרן איש החסד וענן ה' יומם הוא חסד א' הכולל כל החסדים עכ"ל, והי"נ שם ציין בזח"ג אמור דק"ג, ואדמו"ר נ"ע בד"ה והגדת לבנך, פי' עננא דאהרן מקיפי אבא, והענן הי' הורג נחשים ועקרבים שבמדבר שהמקיף מסמא עיני החיצונים כו' עכ"ל, וז"ש רש"י ענן יומם להגן מן עוכומ"ז, והפרדס ערך עמודי האש והענן היא השכינה ובהיותה יונקת מחסד בסוד מדת יום אז נק' עמוד הענן, כי ענן מצד החסד, וכאשר יונקת מגבו' נק' מדת לילה, אז נק' עמוד האש עכ"ל, ועמ"ש בפ' נח ע"פ את קשתי נתתי בענן בשם זח"ב משפטים צט"א, ויבא משה בתוך הענן פי' המק"מ לבוש החשמ"ל שהמל'

מלבשת אותו*, ועיין מזה בתו"א פ' לך בד"ה והבדילה הפרוכת כו', ובפ' חיי ע"פ ואברהם זקן בא בימים שעד"ז הוא הלבושים הנעשים ממעשה המצות והם הנקראים ועשית בגדי קודש לאהרן אחיך בת"א פ' תצוה, וזהו ענגא דאהרן, ועמ"ש עוד מענין החשמ"ל בביאור ע"פ כי ביום הזה יכפר שזהו לבושי' כתלג חיור החשמ"ל העליון שבין אין סוף לאצילות כו', ולכן ענן מצד החסד כמו ע"י העננים נמשכים הגשם בחי' המים אשר מעל השמים, כך להיות ח"ע זהו ע"י הענן היינו ע"ד לבוש ומשל שבו ועל ידו משיג הנמשל, וזהו ג"כ ענין לבושי' כתלג חיור כמש"ש, והמק"מ בשלח נ"א ב' פי' ענן יומם ה"ח כי רמ"ח מ"ע שנעשו לבושים לנפש הם ה"ח, והנה יומם דאזיל עם כולהו יומין אור החסד שאינו מתעבה זהו ע"ד אור שנברא ביום ראשון שהי' מביט בו מסוף העולם ועד סופו היינו שאינו משתנה ומתמעט כי המיעוט מצד הצמצום שם אלקים אבל יומם כו', ולכן מ"מ צ"ל ענן יומם שע"י הענן לבוש הדק יוכל להשיג בחי' יומם, ולכן פי' ברבות ע"פ לא ימיש עמוד הענן שהוא מלשון ואכסך משי יחזקאל י"ו, דכמו המשי לבוש יקר ודק כמו"כ בחי' ענן יומם לבוש דק שאינו מסתיר על בחי' יומם, אלא מפני שא"א בלי שום לבוש, וזהו ע"ד הוד והדר לבשת.

יב) **ועשן**, במאו"א אות ע' מ"ז עשן נק' המל'. ויש להעיר ממ"ש ע"פ והר סיני עשן, ר"ת עולם שנה נפש, היינו הבירורים שמתבררים מעולם שנה נפש ונכללים באלקות כו', ועד"ז הו"ע עשן הקטורת, ובפי' כעשן הכבשן מבואר בזח"ג פנחס דרנ"ה ע"ב דהיינו אימא עילאה כי היא כלה עילאה לשון כליון שמכלה לגמרי היש ע"ד כלה שארי ולבבי, ולכן העשן הוא כעשן הכבשן, אע"ג במא"א אות ד' סעי' מם פי' כבשן נק' המל' י"ל זהו המל' כשהיא ע"ד עד שקראה אמי כו', ועמ"ש ע"פ ואפו עשר נשים לחמכם בתנור אחד היינו ההתלהבות הנמשך מבחי' אחד דכולא קמי' כלא חשיב כו' ועי"ז תתלהב ותתלהט נפשו ברשפי אש עזה כמו"כ הו"ע עשן הכבשן, כי כבשן י"ל ג"כ ע"ד כבשי דרחמנא, ובגמ' פ"ב דחגיגה די"ג ע"א ע"פ כבשים ללבושיך דברים שהם כבשונו של עולם ופרש"י סתרו של עולם, היינו בחי' פנימיות אור א"ס ב"ה מה שלמעלה מהשתלשלות וגילוי בחי' ממכ"ע, ונק' ג"כ סוכ"ע ונק' עתיק יומין, לכן בבינה נמשך מזה בחי' כלות הנפש כעשן הכבשן להתלהב ולהתלהט ליפרד מן הגוף כו', וזהו ענין ויעל עשנו כעשן הכבשן, ועד"ז מבחי' עשן הקטורת דיוהכ"פ נמשך בחי' סוכה העשויה ככבשן דהיינו המשכת המקיפים שהם כבשונו של עולם, ורש"י בסוכה ד"ז סע"ב פי' כבשן עגולה היינו המשכה מבחי' סוכ"ע, וצ"ל כ"ד אמה ע"ד כ"ד צירופי אד', כי בחי' מל' הנק' אד' היא סוכה וכתר ומקיף לבי"ע והיא העשויה ככבשן כו' כנ"ל, וגם כבשן לשון וכבשוה שצ"ל בחי' ארץ כנען הכנעה וביטול לבחי' מלכותו ית', ועי"ז ועתה יגדל נא כח אדני כמ"ש במ"א.

---

* מלבשת אותו: בכת"י ב': מתלבשת בו.

יג) **ונוגה** אש להבה לילה, עמש"ל. והמכוון י"ל דהנה מבואר במ"א ע"פ כי ההרים ימושו כו' וחסדי כו' וברית שלומי לא תמוט, דהיינו כי יסוד ז"א המקבל מחג"ת דז"א זהו הנמשך בסדר ההשתלשלות מעולם ועד עולם ובכל עולם מתמעט השפע, אבל וחסדי חסד דע"י וברית שלומי יסוד דע"י זהו ההמשכה מה שלמעלה מסדר ההשתלשלות, ולכן נמשך אפי' בעשי' כמו באצילות כו', ועמ"ש ע"פ והי' אור הלבנה כו' שבעתים כאור שבעת הימים היינו שיהי' הגילוי ביסוד זו"נ כמו ע"ד ביסוד דע"י כו', וא"כ זהו הפי' וברא ה' על כל מכון הר ציון היינו יסוד ז"א הנק' כל והוא מכון הר ציון כי מכון ג"כ לשון יסוד כמו בצדקה תכונני וברא וימשיך עליו ענן ה' יומם היינו ע"ד וחסדי מאתך לא ימוש כך הוא ענין לא ימיש עמוד הענן שאין בו שינוים, אני הוי' לא שניתי ולא כמו כי ההרים חג"ת דז"א שהם ימושו לפעמים, ויומם זהו אור שבעת הימים שאינו מתעבה כו', וכן יומשך עליו מבחי' נוגה להיות וארח צדיקים כאור נוגה כו'.

יד) **בפנים** יפות פ' יתרו ע"פ והר סיני עשן כולו, ענין כנר בפני האבוקה שאף אם יכבה הנר ויעלה עשן אל האבוקה יורד האש מן האבוקה ומדליק את הנר (ובמ"א נת' נר הוא מל' אבוקה בינה שבה מאיר ש"ע נהורין, וישע ה'), ועד"ז ענין ועשן ונוגה, כי תשוקת הצדיקים הוא דמיון לעליות עשן והוא כי ע"ז יורד האור מלמעלה למטה, וכן הי' בהר סיני שבתחילה ירד עליו ה' באש ומחמת רוב תשוקתו העלה עד עשן עד שאח"כ הי' כל ההר בוער באש כמ"ש בפ' ואתחנן וההר בוער באש, עכ"ד.

ד' ו'

וסוכה תהי' לצל יומם מחורב ולמחסה ולמסתור מזרם וממטר, ות"י ועל ירושלים תהי' מטלת ענגא לאטללה עלה בימם משרב ולבית סתר ולאגנא מזרמת וממטרא עכ"ל.

ב) **ורש"י** פי' לצל יומם מחורב, להגין מלהט יום הבא שנאמר ברשעים וליהט אותם היום הבא במלאכי סי' ג' י"ט שהקב"ה מוציא חמה מנרתקה ומקדרה עליהם, ולמחסה לשון כיסוי ולמסתור להסתר בה מזרם אש המתלקחת מנהר דינור על הרשעים שנאמר על ראש רשעים יחול בירמי' סי' כ"ג י"ט, וממטר מטר היורד על הרשעים כענין שנאמר ימטר על רשעים פחים בתילים סי' י"א ו'. ענין חמה מנרתקה היינו גילוי שם הוי' שלא ע"י שם אלקים זה נק' יומם, והסוכה לצל יומם הוא מפני* לפני הוי' כו'.

ג) **רבות** בראשית פ"א ע"פ והוא גלי עמיקתא ומסתרתא, ומסתרתא זו ג"ע שנאמר וסוכה כו' למחסה ולמסתור מזרם וממטר, ופי'

מפני: בכת"י ב': מבחי'.

המ"כ ורישי' דקרא מדבר בגן עדן. אפ"ל ע"ד מ"ש במאמר דפתח אליהו ועל אלין תרין כתיב הנסתרות לה' אלקינו דהיינו על חו"ב שנק' עלמא דאתכסיא, וזהו ענין גן עדן כי ביו"ד שהוא חכמה נברא העוה"ב שהוא ה', וענין שהם עלמא דאתכסיא יובן ע"פ מ"ש בענין משכן העדות, וא"כ ענין הצל סוכה היינו שעי"ז נמשך גילוי בחי' הנסתרות שהוא יחוד או"א והוא למעלה מהשמש שהוא ז"א כו' וזהו"ע שכינת' עילאה, ועיין ד"ה השמים כסאי ובסידור ד"ה הנותן שלג כצמר בענין ועל ראשי החיות חיוון עילאין חג"ת דאצי' רקיע כעין הקרח שהוא ת"ת דאימא שנעשה כתר לז"א כו' כמו המשל שע"י יובן השכל כו', א"כ עד"ז ענין וסוכה תהי' לצל יומם כמו הקרח שמגין על החום והוא הפרסא וכתר הנ"ל שמסתיר מעט בחי' יומם יסוד דאבא, ועד"ז פי' אדמו"ר נ"ע בד"ה ביום השמיני שילת שעל חג הסוכות נאמר משליך קרחו כפיתים.

בשיר השירים רבה בד"ה הגידה לי שאהבה נפשי, רע"ק אומר ממה שהקפתי אותם בענני כבוד המד"א וה' הולך לפניהם יומם לא ימיש עמוד הענן יומם, את יודע מה אני עושה להם בסוף בעקב הה"ד וסוכה תהי' לצל יומם עכ"ל. ועמ"ש מזה בפ' בשלח ע"פ וה' הולך לפניהם יומם.

ד) זח"ג פנחס דרנ"ה ע"א ותנח התיבה כו' שכינת' עילאה דאיהי תשובה סוכה אתרוג כו', הה"ד וסוכה תהי' לצל יומם כו', מה תיבת נח לאגנא אוף סוכה לאגנא כו' ע"כ. וי"ל דהיינו מזרם וממטר.

עו"ש דרנ"ה ע"ב וסוכה תהי' לצל יומם דסכך בעננא, וסכך אתעביד לצל דאתמר ביה בצל שדי יתלונן כו' לאגנא על נשמתא כו', צל עם מ' איהו צלם א"כ י"ל זהו הפנימי והמקיף של הנשמה שהם צ' ל' מ"ם כו', ואפ"ל לכן בא מם יתירה בתיבת יומם לרמוז אל מ"ם דצלם, ובמ"א נתבאר שבחי' צלם זהו הממוצע בין האלקות לנשמה.

ה) ת"ז בהקדמה דף ב' ע"ב, ועל קן דצפורא דא אתמר וסוכה תהי' לצל יומם ואיהו לשון סכך שמסככת בה אפרוחים דילה תלת הדסים ובדי ערבות ולולב, או ביצים דא אינון אתרוגים דכל חד שיעורא בכביצה, ועיין מענין קן צפור במאו"א אות ק' סל"ג סוד בינה קן והיכל לחכמה, גם י"ה פעמים יו"ד גימט' ק"ן, וז"ש סוכה כ"ו ה"ס היינו כ"ו שם הוי' חכמה ה"ס היכל בינה היכלא עילאה, ועיין זח"ב יתרו פ"ה ב' ח"ג פנחס דרלח"ב, וזהו נמשך ע"י יוהכ"פ עיין זח"ג ויקרא טו"ב. ויש להעיר ממ"ש בד"ה כנשר יעיר קינו נשר שכינת' עילאה, ועיין מענין שכינת' עילאה בד"ה שיר השירים וזהו ע"ד המדות שלמעלה מהשכל מבחי' טורי חשוכא כו', וברבות ר"פ כי תצא ששוה כבוד או"א לשלוח הקן כי שניהם רומזים באו"א עלמא דאתכסיא ולכן שניהם שכרם אריכות ימים אריך אנפין. והנה כי יקרא קן צפור פרט למזומן, שא"א להגיע לזה ע"י אתעדל"ת וזהו השבעתי

כו׳ אם תעירו כו׳ ועד״ז יו״ט מקראי קודש ות״א מערעי קדיש כמו כי יקרא כו׳, והיינו כי אלה הם מועדי של עצמות המאציל מי ברא אלה כו׳ מי בינה או ע״י ברא אלה ו״ק או א״א אדם דבריאה כו׳, וזהו הנמשך אחר התשובה דיוהכ״פ אזי אח״כ אהי׳ כטל סד״ה האזינו השמים, וצפור י״ל נשמות דאצי׳ שמעופפים למעלה ע״ד ישאהו על אברתו, כנפים כנשרים. והנה בת״ז שם פי׳ שלח תשלח קאי על כתר וחכמה, וי״ל שזהו ענין ז׳ ימי הסוכות ושמע״צ, כי בז׳ ימי הסוכות הוא בחי׳ לא תקח האם על הבנים, אם הבנים שמחה זמן שמחתינו ואח״כ בשמיני עצרת ביום השמיני שילח את העם, והיינו ע״י שלח תשלח את האם ונמשך כתר וחכמה אזי ג״כ שלח את העם להיות בחי׳ עבודת שוב, וזהו ואת הבנים שהם תומ״צ תקח לך.

ד׳ ו׳

וסוכה תהי׳ לצל יומם. כתיב יומם יצוה ה׳ חסדו ובלילה שירה עמי וארז״ל חגיגה פ״ב די״ב ע״ב כל העוסק בתורה בעוה״ז שדומה ללילה הקב״ה מושך עליו חוט של חסד לעוה״ב שהוא דומה ליום. ובזהר הרקיע פ׳ בראשית דט״ו פי׳ חוט של חסד הוא הקו וחוט הנמשך מאור א״ס ב״ה כו׳ ע״ש, ונק׳ חוט של חסד כי הצמצום ומקום פנוי שהוא העלם האור ונשאר רק רשימו זהו כענין מדת הדין והוא שורש הכלים ששרשם מן הרשימו והכלים הן שורש הגבול אבל הקו היא הארה מהא״ס שורש האורות שלמעלה מהכלים שהן בלי מה בלי מהות ולכן נק׳ חוט של חסד. גם במא״א ח׳ י״א וחוט של חסד נק׳ טיפת לובן היורדת דרך חוט השדרה וע״ש כך נק׳ חוט עכ״ל. וזהו חוט של חסד ביום ע״ד וישכם לבן בבוקר, ועיין זח״ג ר״פ קרח קעו״ב ע״פ בוקר ויודע ה׳, ולבן גוון עצמי מורה על האור כמו שהוא למעלה מהכלי כמ״ש כי ביום הזה יכפר עליכם בלק״ת ס״פ אחרי בענין בגדי לבן דכה״ג ביוהכ״פ, וע״כ י״ל שפיר הקו וחוט נק׳ חוט של חסד בחי׳ וישכם לבן בבוקר. ובעמה״מ שט״ז פס״ו דק״ס ע״ד כ׳ שזווג או״א נק׳ יומם כמו היום שאינו משנה האור אלא כמו שקיבל משפיע אותו עכ״ל. ואפ״ל לאפוקי זו״נ שנק׳ זווג יום ולילה כו׳, ותוספת המם דיומם מורה על גדלות היום ע״ד ממלכת כהנים דתוספת המם פי׳ בזח״ג פ׳ צו דל״ד סע״ב שמורה על רוממות המל׳ יותר מכאשר נקראת מלכות שמים במם אחד, וזהו ע״י הכהן שודמ״ט וכמ״ש אתה כהן לעולם על דברתי מלכי צדק, וזהו ממלכת כהנים, ובמא״א מ״ם ס״ב ממלכת כהנים הם מלכות דאו״א, ועד״ז יומם תוקף קדושת היום, ואפ״ל ג״כ הארת ימי קדם דע״ק בימי עולם דז״א זהו תוספת המם דיומם ולע״ל נק׳ יומם כי זו״נ יהי׳ כמו או״א כו׳ ע״ד ביום ההוא יהי׳ כו׳, וזהו יומם יצוה ה׳ חסדו כי הקו״ח עיקר אורו ביחוד או״א שזהו המשכות אור חדש מא״ס כמ״ש בביאור ע״פ ונקדשתי בתוך בנ״י ובד״ה אלה פקודי בענין משכן העדות. והנה זה נמשך ע״י עסק התורה בלילה כמ״ש מזה ע״פ באתי לגני מדה כנגד מדה שממשיך בזמן החושך מבחי׳ ותורה אור שהוא חו״ב הנק׳ יומם ונק׳ עמקו מחשבותיך עיין בלק״ת בד״ה באתי לגני, לכן כמו״כ כשיבא בחי׳ יומם מאיר לו הקב״ה

תוס׳ אורה על בחי׳ יומם והוא בחי׳ ענין חוט של חסד המאיר לבחי׳ יומם שהם או״א כו׳. והנה כתיב ולא יהי׳ לך השמש עוד לאור יומם כו׳, היינו שמש ומגן הוי׳ אלקים, אלא יהי׳ לכו ונלכה באור הוי׳ פי׳ באור המאיר בשם הוי׳, וזהו שארז״ל דעמלא דאורייתא הוא לעילא מן שמשא וכדפי׳ בת״א פ׳ וארא בד״ה וידבר כו׳ וארא שהוא למעלה מבחי׳ שמש ומגן כו׳ ע״ש, ועמ״ש ע״פ ימים יוצרו ולא אחד בהם דקאי על עוה״ב, וא״כ זהו ג״כ פי׳ יומם יצוה ה׳ חסדו לפמ״ש בגמ׳ הנ״ל דקאי על עוה״ב, והיינו כי כל ימים הם מבחי׳ שמש ומגן וכמ״ש ע״פ וידעת היום כו׳ כי ה׳ הוא האלקים, אבל יום אחד דלע״ל נאמר בו לא יום ולא לילה והי׳ לעת ערב יהי׳ אור, שלא יהי׳ לילה וחושך אלא יהי׳ גילוי או״א כנ״ל וע״ד והי׳ הוי׳ לי לאלקים והאור יהי׳ בחי׳ באור ה׳ מה שמאיר ע״ק בז״א, ועמ״ש עוד מענין כל העוסק בתורה בלילה בדרוש בלילא מאי קעביד שט בח״י אלף עולמות כו׳. ואחר כל זה יובן ענין וסוכה תהי׳ לצל יומם, היינו כי חוט של חסד המאיר בבחי׳ יחוד חו״ב הנק׳ יומם זהו אור המאיר בבחי׳ או״פ ונמשך מהקו וחוט אבל וסוכה תהי׳ זהו האו״מ שלמעלה מהקו וחוט שמקיף לכל הארבע עולמות בהשוואה אחת, ומבחי׳ זו יומשך או״מ כענין וכתר מל׳ בראשו שאין זה כמו או״א שמאיר בריחוק והעלם גדול שמקיף לכל העולמות בהשוואה אחת וכמ״ש בביאור דיביאו לבוש מלכות אבל כשמאיר בבחי׳ מקיף הקרוב נק׳ כתר מל׳, וזהו ענין וסוכה תהי׳ לצל יומם, צל ומגין לבחי׳ יומם, וזהו כענין צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם וגם ש״י עולמות שמבחי׳ קנה חכמה קנה בינה שזהו מקיף ופנימי כמ״ש בדרוש הקב״ה נותן לו מלוא עומסו כו׳, וזהו ענין ואשים דברי בפיך ובצל ידי כסיתיך הנאמר על עסק התורה שהוא ג״כ פנימי ומקיף כו׳. ומכ״ז יובן ענין המבואר במ״א ע״פ יסובבנהו יבוננהו שהם ג״כ ענין מקיף ופנימי וקאי על חג הסוכות.

קיצור. יומם יצוה ה׳ חסדו, יומם הם או״א, תוספת המם תוקף קדושת היום כענין ממלכת רוממות המלוכה, חסדו, חוט של חסד הוא הקו, וישכם לבן בבוקר, טפת לובן, ונמשך ע״י עסק התורה בלילה שמאיר החושך כמו״כ מאיר לו יותר מאור היום, ולא יהי׳ לך עוד השמש לאור יומם, יום אחד, בחי׳ לא יום ולא לילה, לכו ונלכה באור הוי׳, ובחי׳ צל יומם זהו המקיף אשר על בחי׳ יומם וחוט של חסד, כמ״ש בד״ה האזינו השמים דרוש השלישי פ״ו, וכענין בצל אל היית, מזה נמשך וידעת בחי׳ א״פ וסוכה זו כענין ועטרותיהם בראשיהם, והא״פ מלא עומסו בש״י עולמות קנה חכמה קנה בינה.

ב) **עמ״ש** מענין סוכה שהוא החזרת אימא על בנין בפ׳ נח על פסוק עשה לך תיבת עצי גופר כו׳ ועמ״ש בפ׳ תצא בענין שלח תשלח את האם כו׳ שהוא בחי׳ גבוה מאד, וא״כ מאחר שבסוכות הוא נמשך זהו גילוי בחי׳ גבוה כו׳ ונמשך אחר יוהכ״פ שופר של יובל כו׳.

ג) **מה** שמ"כ בכ"י מו"ח ז"ל מדברים הנאמרים בלאזני'. וסוכה תהי' לצל יומם, פי' יומם הוא אהבה רבה שלמעלה מן הדעת (הג"ה עיין בד"ה ועשית בגדי קדש ובד"ה בהעלותך מענין אה"ר דאהרן ובד"ה ענין חנוכה בענין הטבת הנרות ביום, עכ"ה) והיא חדות ה' שאינה נרגשת במוח ולב בחי' יצחק כנ"ל ע"פ ויצחק בא מבוא באר כו' (הג"ה שע"י באר מ"ח נמשך בחי' יצחק צחוק ותענוג העליון עמ"ש בת"א פ' ויצא בפי' ושבתי בשלום אל בית אבי עכ"ה) והסכך הוא הצל וההסתרה להסתיר את היומם כדי שיוכל להיות שורה על האדם (נ"ב עיין תו"א פ' וארא בד"ה וידבר אלקים כו' וארא בפי' וארא אל אברהם כו' באל שדי עולם חסד יבנה דלשם נתבאר שכדי שיומשך גילוי אה"ר העליונה באהבה שבנפש שזהו פי' וארא אל אברהם כו' צ"ל ע"י בחי' באל שדי כו' ע"ש, וי"ל שכמו"כ הצל והסכך נאמר בצל שדי יתלונן ובמ"א נת' שע"י המצות נמשך גילוי אה"ר זו בנפש, וזהו ועשית בגדי קדש לאהרן כו' ובד"ה האזינו השמים הראשון פי' שזהו ע"י התורה, ולכן ארז"ל לא ע"ה חסיד, ועיין בד"ה וכל העם רואים ובד"ה וקבל היהודים איך ע"י מצות נמשך רצוא ושוב כו' והיינו אה"ר, ועיין מענין אה"ר דסוכות בד"ה ביום השמיני שילח פ"ג ושם פ"א בענין בצל שדי יתלונן, עכ"ה) ונק' ענגא דאהרן וכן הי' ענני כבוד במדבר שלא היתה השמש זורח להם (הג"ה ר"ל לא בחי' שמש ומגן כו' כ"א מלמעלה יותר היינו מבינה עכ"ה) מפני שהיתה השראת המקיפים עליהם, ואי אפשר שיתגלה דבר גבוה כ"א שיסתיר בעדו תחילה ואז ישרה על ההסתר כו' (נ"ב כמו המקיפים שורים על הלבושים, עמ"ש מזה בביאור ע"פ מה יפו פעמיך עכ"ה) כמו כאשר לא יוכל אדם לראות בשמש כ"א דרך מסך, וכמ"ש במ"א ע"פ ויבא משה בתוך הענן (נ"ב עיין בתו"א פ' חיי ושם שזהו ענין שהמצות נק' לבושים ועיין מזה ג"כ בד"ה ת"ר נר חנוכה בש"א כו' עכ"ה) שהענן הוא מכלל המקיף עצמו שנשפל כ"כ שיהי' למטה מן המקבל כו' (נ"ב, עיין באגה"ק סי' כ"ט בד"ה א"ח עט"ב עכ"ה) וכמו"כ הסכך הוא צלא דמהימנותא, פי' מהימנותא הם ע"ס האורות דמקיפי' שהם בלי מה בלי מהות (נ"ב עיין בתו"א פ' תרומה בד"ה מי יתנך מענין רזא דמהימנותא עכ"ה) ולא יוכלו להאיר בתוך הנפש כ"א דרך צל והסתרה להם תחילה כו' וכמו המשל שנמשך דוקא מעומק המושג (נ"ב עיין בד"ה לך לך ומ"ש בענין משל הקדמוני בד"ה ויצום אל פרעה ובת"א בד"ה לבסומי בפוריא דרוש השני עכ"ה), ומובן למשכיל שכל ימי החג גם הצל והסכך מכלל המשכת המקיפים הם, ובשמע"צ הוא שהוסרו כל המסכים ונתגלו כל המקיפים כו' (נ"ב עיין מ"ש ע"פ צדקת פרזונו, שיש חותם אותיות חומת ובשמע"צ מבטלים להחומת והחותם ההוא נעשה בבחי' פרזות תשב צדקת פרזונו כו' ע"ש, עכ"ה) ועמ"ש בהגהות לד"ה מים רבים דפ' נח בענין אהבה עליונה שלמעלה ממדריגת מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה, ועד"ז אפ"ל כי אהבה רבה דיוהכ"פ זהו ענין ויבא כגשם, ועי"ז אהי' כטל אה"ר דסוכות בחי' אהבה עליונה הנ"ל עיין סד"ה האזינו השמים השלישי.

ד' ר

לבוך יהושע ישעי'. ע"פ וסוכה תהי' לצל יומם דע"ג א'. פ"ק דסוכה דף ב' א"ב דף ו' ב' ירושלמי פ"ק דסוכה ה"א מד"ר פ' בראשית פרשה א' ר"פ וירא פמ"ח דנ"ג ד' אתה אמרת והשענו תחת העץ חייך שאני פורע כו' וסוכה תהי' לצל יומם וע' מזה בטו"ב ה' סוכה סי' תרכ"ו וכ"ה עוד במד"ר נשא פי"ד ע"פ ביום השביעי נשיא לבני אפרים ע"פ מי הקדימני ואשלם וכ"ה עוד בקהלת רבה ע"פ שלח לחמך ע"פ המים כי ברוב הימים תמצאנו דקי"ג ע"ב דקאי ג"כ על אברהם אתה אמרת ואקחה פת לחם כו' והשענו תחת העץ כו' עד וסוכה תהי' לצל יומם, בשה"ש רבה בפסוק הגידה לי שאהבה נפשי. זח"ג פ' פינחס דרנ"ו ע"א ותנח התיבה בחדש השביעי כו' סוכה קא אגינת עליהו דישראל הה"ד וסוכה תהי' לצל יומם מחורב מה תיבת נח לאגנא אוף הכי לאגנא, ועוד מכל החי ח"י ברכאן דצלותא י"ל כמו"כ בסוכה ח"י נענועים דלולב ולולב דומה לשדרה שיש בה ח"י חוליות. דף רנ"ה ע"ב וסוכה תהי' לצל יומם דסכך בעינן וסכך אתעביד לצל כו' בצלו חמדתי וישבתי. ת"ז בהקדמה ד"ב ע"ב. ילקוט ח"א כג"ג צט"ג סז"א סג"ב עג"א קפ"ח ג"ד קפט"ב (ח"ב) עג"ב צד"ג קיד"ב קכט"ב קנה"ג קעו"א. ירי"ק ימים טובים ג (י"ח) ימים טובים י ערך ישראל מ"ו. והבחיי פ' אמור ע"פ כי בסוכות הושבתי את בנ"י דקג"ט ע"א, דעת האומר ענני כבוד היו כו' וסוכה תהי' לצל יומם מחורב והוא סוכה של ענני כבוד ומיני מאורות לצדיקים לע"ל, ועליו אמר דוד כי יצפנני בסוכה ביום רעה יסתירני כו', ודרך הקבלה במצות סוכה אזכירנו בעז"ה ס"פ ראה עכ"ל ושם ס"פ ראה כ' סוכות כנגד מדה"ד לשון סוכה ברוה"ק כו' למה נק' שמה יסכה שסוכה ברוה"ק וזהו אד' בם סיני בקדש כלומר בחכ' שהרי מצות סוכה רמז לחכ' כו', ובקונט' שבסוף הספר כ' סוכה הוא יעקב דהיינו ת"ת, סוכה רמז לחכ' אחרונה ולכן הוא דירת ארעי ומצוה קלה יש לי וסוכה שמה וי"א רומז לחכ' עליונה עכ"ל. ומ"ש הבחיי מפסוק אד' בם י"ל כי סוכה גי' הוי' אד', וע' מענין אד' בם בת"א פ' יתרו. וע' בפרדס ערך סוכה וז"ל בסוכה רבו הפירושים להרשב"י ע"ה במקום אחד פי' כי סוכה היא המל' והיא הנקראת ג"כ סוכתה (הג"ה וא"כ זה כמ"ש הבחיי דסוכה היא אד', ור"ל שהיא המסכך על בי"ע וכענין מ"ש בלקו"ת פ' שלח בד"ה ועתה יגדל נא כח אד' בפי' אדון עוזינו צור משגבינו כו' דאדון עוזינו זהו המקיף על ג' עולמות בי"ע) ובמ"א פי' סוכה הוא אותיות כ"ו ה"ס שפי' כ"ו שם הוי' וה"ס שם אד' (כענין והוי' בהיכל קדשו הס מפניו) ושניהם יחד עולה סוכה ועם היות שסוכה חסר כתיב אך יש אם למקרא ויש אם למסורת, ובמקום אחר אמר כי סוכה הוא הבינה הסוככת על בנהא (ע"ד כי ימצא קן צפור כו' והאם רובצת ועמ"ש מזה בבוך תרט"ז), ונ"ל להטיל פשרה בדבר כי סוכה הוא חיבור התפארת עם המל' (ור"ל כי ויעקב נסע סוכתה וה"ל כמו תפלת ערבית שתיקן יעקב אחר ב' תפלות דאברהם ויצחק שהם שחרית ומנחה ואז עיקר היחוד בתפלת ערבית כמ"ש בזהר פ' חיי דקל"ג ע"א ובבה"ז שם כך הוא פסח ושבועות אברהם ויצחק, ואח"כ ויעקב נסע

סוכותה זהו יחוד תו״מ, וזהו סוכה חיבור הוי׳ אד׳ ועי״ד אמן. וגם סכה חסר וא״ו גי׳ פ״ה הוא כענין גביע הכסף דיוסף שממנו ממשיכי׳ בכוס של ברכה גביע ג״כ גי׳ פ״ה שהוא גי׳ ה״פ טוב) ועיקרו המל׳ (ר״ל ע״ד שילוב הוי׳ באד׳ שנת׳ בלק״ת בהביאור ע״פ שובה ישראל דרוש הראשון, וא״כ לפי״ז בסוכות הושבתי את בנ״י שישבו תחת הסוכה שם אד׳ כשמאיר בו שם הוי׳ ע״ד שילוב הוי׳ באד׳ ואפ״ל שזהו ע״ד ועתה יגדל נא כח אד׳ כדפי׳ בזח״ג פ׳ שלח דקס״א ע״ב וכמ״ש ע״פ דרשו הוי׳ בהמצאו שארז״ל והיכן הוא מצוי בבהכ״נ, אשר ביהכנ״ס היינו ג״כ שם אד׳) ר״ל כי עם היות שלפעמים יהי׳ חיבור הת״ת והמל׳ ע״י התעוררות הזכר ויהי׳ הזכר עיקר והנקבה נעלמת בזכר, בסוכה הדבר בהיפוך כי עיקר היחוד בנקבה והנקבה נגלית והזכר נעלם ולכן נזכר חיבורם בשם הנקבה וזהו סוכה כ״ו ה״ס כו׳ המורה על חיבורם, ומפני שכאשר יתחברו יכנסו לחופה והם נכנסים ומתעלים בבינה בסוד ו״ק הנעלמים בה כו׳ נמצינו למדים כי עיקר סוכה בבינה דהיינו ו״ק הנעלמים בה (ועמ״ש מענין חופה בסידור שער החתונה בד״ה כי על כל כבוד חופה, ושם בחי׳ חופה של הכלה זהו בכל מאדך ואח״כ נמשך מלמעלה חופה מת״ת דבינה המקיף על שניהם יחד, לפי״ז י״ל חופה של הכלה זהו יוהכ״פ שאז באים כנס״י לבחי׳ תשובה שהיא בכל מאדך ומזה נמשך בסוכות חופה מלמעלמ״ט המקיף על ת״ת ומל׳ שהם חתן וכלה והם ב׳ בחי׳ כבוד דהיינו כבוד עילאה וכבוד תתאה ע״ד כי אל דעות ב׳ בחי׳ דעות כו׳, והחופה המקפת על ב׳ בחי׳ י״ל זהו נמשך מבחי׳ שם אל שכולל ומקיף על ב׳ בחי׳ דעת הנ״ל כמ״ש בת״א פ׳ יתרו בד״ה משה ידבר ובהביאורים, ועוד יובן זה כי ת״ת נק׳ עץ החיים ומתחבר עם המל׳ שהיא עה״ד כשנתברר הטוב מן הרע, וא״כ יש בחי׳ שלמעלה משניהם שהיא אימא עילאה הנק׳ ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן שבתוכו עה״ח וכמ״ש והי׳ כעץ שתול כו׳ ועל יובל ישלח שרשיו כי ונהר יוצא יובל שמו והיינו כי בבינה מאיר ע״ק שהוא למעלה מעץ החיים כמ״ש בזהר שלח קנ״ח ע״ב ע״פ היש בה עץ שהוא עה״ח אם אין שהוא ע״ק כו׳ שעז״נ והחכ׳ מאין תמצא והוא החופה שעל ב׳ בחי׳ דעות הנ״ל כי שם למת״ב כלל ונק׳ רדל״א כו׳, ומ״מ צ״ל למען ידעו כי בסוכות הושבתי והיינו עד עשרים אמה כו׳ כיון שנעשה סוכה ומקיף לבחי׳ כבוד כו׳ משא״כ למעלה מעשרים הוא רדל״א כלל ואינו אפי׳ מקיף לב׳ בחי׳ כבוד, כענין ההפרש בין יחיד ובין אחד שנת׳ בת״א בד״ה וארא אל אברהם, דבחי׳ יחיד היינו כמו שהוא במהו״ע ואינו בגדר עלמין לא בבחי׳ ממלא ולא בבחי׳ סובב, וא״כ אינו עדיין בחי׳ צל על כנס״י כי שם כחשיכה כאורה ממש וכמ״ש מזה בת״א פ׳ מקץ בד״ה כי עמך מקו״ח גבי השקיפה ממעון קדשך מן השמים ופ׳ וארא סד״ה וידבר אלקים אל משה כו׳ וארא אל אברהם גבי אבל קודם מ״ת לא היתה שנאה כלל גם על עובדי גילולים, וזהו ענין קוב״ה בגלותא סליק לעילא לעילא ופי׳ בת״א שם לבחי׳ יחיד אבל בחי׳ אחד זהו כאשר האלף הרומז לאלופו ש״ע שהוא ג״כ בחי׳ יחיד כשנמשך להאיר בז׳ רקיעים והארץ שזהו החית והד׳ הוא ד׳ רוחות העולם, נע״ז

ארז"ל את הוי' האמרת היום באמרנו שמע ישראל הוי' אלקינו הוי' אחד וה' האמירך היום ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ ואז הוא בחי' הוי' צילך ומזה נמשך להצילך כמארז"ל במד"ר פ' קדושים פכ"ד ע"פ כי ה' אלקיך מתהלך בקרב מחניך להצילך מהו להצילך להגן עליך להיות צל על ראשך לרוקן נכסי מצרים וליתן לך כד"א ונצלתם את מצרים יעו"ש, ופי' ונצלתם את מצרים היינו העלאת הניצוצות שנפלו מעולם התהו, ואין מקרא יוצא מדי פשוטו להצילך ממש והיינו ע"י שהוא צל על ראשך כו', ולכן בז' אומות הכנעני נא' לחמנו הם סר צילם מעליהם וצלם היינו המקיף דלבונה שנת' בת"א ד"ה ראה ריח בני שהוא צלם שבו וע"י מקבלים החיות מהקדושה והיינו דרך או"מ כי בפנימיותם אין יכולים לקבל ולפי שסר צלם א"כ לחמנו הם, וא"כ עד"ז יובן ענין להיות צל על ראשך היינו ג"כ המקיף שלמעלה מבחי' או"פ, ועמ"ש מזה בד"ה שחורה אני ונאוה דרוש השני בענין כאהלי קדר כו' בהביאור השני פרק ה' דכמו שבאהלי קדר המקיף הוא מבחי' קדה"ק שמובדל מבחי' קדש כמו שהקדש מובדל מן החול, ולכן הוא רק צל על ראשך ונמשך אחר יוהכ"פ שבו מאיר בחי' קדה"ק שזהו"ע שנכנס כה"ג לבית קדה"ק, וכמ"ש במ"א שמבחי' ענן הקטרת דיוהכ"פ שבקדה"ק נמשך ענני כבוד דסוכה והקטרת זהו"ע ונצלתם את מצרים בירור בחי' לבונה שעי"ז סר צלם וכמ"ש ויחשוף יערות ע' רש"י תלי' סי' כ"ט, לכן מזה נמשך להיות צל על ראשך ולהצילך כו', וע' בלקו"ת בשה"ש סד"ה לסוסתי ברכבי דרוש הראשון, לסוסתי ברכבי פרעה זהו"ע מקיף דלבונה והיינו כי האותיות נקראו סוסים והם אותיות מבחי' ס"ג כי סוס גי' ב"פ ס"ג ובבחי' פרעה הם האותיות הנמשכי' מהמקיף דלבונה ולכן הסוס אינו משיג כו' וכן דמיתיך רעיתי נמשך גם כן בחי' מקיף עליון מבחי' כי גאה גאה ב"פ ס"ג, וכמ"ש בהגהות לד"ה וקבל היהודים בענין וסוס אשר רכב עליו, וכך הו"ע הסוכה שהוא ג"כ בבינה שהוא בחי' ס"ג כו', וע' בת"א בהביאור ע"פ וקבל היהודים ענין המשכת שם ס"ג זהו בחי' והאם רובצת על האפרוחים וזהו"ע סוכה כנז"ל בשם הת"ז ואח"כ שלח תשלח את האם זהו"ע שמע"צ ביום השמיני שלח כו', וזהו דחלל סוכה עשרים אמה שהם ע"ס מלמעלמ"ט ומלמטלמ"ע ועל גביהם הסוכה מעת"י שאינו בחשבון ע"ס רק שנמשך להיות בחי' ה' צילך כו' משא"כ כשהחלל למעלה מעשרים אמה אין זה בחי' צל סוכה מטעם הנ"ל) ובתיקונים פי' כי הבינה נק' סוכת שלום שהיא סוככת על שלום שהוא הת"ת (וע' בלק"ת סד"ה שחורה אני ונאוה הנ"ל בענין כיריעות שלמה שזהו למעלה גם מבחי' כאהלי קדר, והנה שלום ז"ס היחוד והחיבור וסוכת שלום זהו החופה שהוא מקור ומקיף ליחוד זה כנ"ל בענין כי אל דעות כו'. עוי"ל פי' הסוכה שהיא אימא עילאה שמאירה על זו"נ היינו חיבור י"ה עם ו"ה שיהי' השם שלם, וזהו ג"כ פי' סוכת שלום, ועמ"ש מענין שיהי' השם שלם בלק"ת פ' ראה בד"ה ראה אנכי נותן ובת"א בד"ה ועשית ציץ ובד"ה זכור את אשר עשה לך עמלק ובד"ה אלה מסעי דתקס"ג בענין מי ברא אלה כו' חיבור מי שהוא בינה עם אלה ו"ק ולכן בסוכות תשבו ז' ימים שהם ו"ה שיאיר בהן

י"ה, ולפי"ז בחי' ביום השמע"צ זהו שיהי' הכסא שלם, עצרת לשון זה יעצור בעמי וכתיב וישב ה' מלך לעולם כו'.

קיצור. הבחיי פי' סוכה היא שם אד' שמאיר בו קדש ח"ע ע"ד אד' בם סיני בקדש, ושם אד' הוא אלף דין, ואפ"ל לדבריו ע"ד ועתה יגדל נא כח אד', ונק' אדון עוזינו. והפרדס כ' דסוכה מל', גם חיבור תו"מ, הוי' אד' גי' סוכה, גם אימא עילאה החופה על תו"מ, ויעקב נסע סוכתה היינו חיבור תו"מ ע"ד יעקב תיקן תפלת ערבית וענין החופה המקיף על ב' בחי' כבוד, וזהו כי אל דעות שבשם אל שהוא שם ראשון של יגמדה"ר כולל הב' דיעות, בעה"ח ועל יובל ישלח שרשיו, היש בה עץ אם אין, ועד עשרים אמה דחלל סוכה אדם יודע שיושב בצל סוכה, כי להצילך להיות צל על ראשך ולרוקן ונצלתם את מצרים, ובעו"ג סר צילם מעליהם, המקיף דלבונה, והיינו ע"י קטרת דיוהכ"פ, ע' בהרמ"ז פ' בא ויחשוף יערות ומזה מבחי' שחורה אני כל ימי השנה נעשה ונאוה ביוהכ"פ כאהלי קדר מקיף דלבונה הנ"ל, והיינו המשכה מקדה"ק, וזהו לסוסתי ברכבי פרעה דמיתיך רעיתי, יאה עניותא לישראל, תפלה לעני כברזא סומקא לסוסיא חיורא דוקא שממשיך להיות אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו ולכן מבחי' שחורה אני נעשה ונאוה, סוס ב"פ ס"ג כי גאה גאה, והיינו סוסיא חיורא המשכת האותיות מבחי' כצמר כשלג הנ"ל, והברזא סומקא שיהי' הצל על ראשך כו' ולכן צ"ל החלל לא יותר מעשרים אמה משא"כ למעלה יותר אינו בבחי' צילך כ"א שם כחשיכה כאורה כו'. וזהו וסוכה תהי' לצל יומם היינו שיהי' בחי' יומם יצוה ה' חסדו, ומ"מ להיות קיום הצל זהו ע"י ולא יראה בך ערות דבר כו' כי גם בעו"ג מחמת גודל עונם סר צלם מעליהם אעפ"י שארז"ל חטא חטאה ירושלים וכי שאר אומות אין חוטאים אלא אעפ"י שחוטאים אינו כלום ופי' יפ"ע ע"ד רק אתכם ידעתי מכל משפחות האדמה ע"כ אפקוד עליכם עונותיכם בעמוס סי' ג' ב' ור"ל שהפגם שלהם מגיע למעלה כו' ואעפי"כ לגודל חטא העו"ג סר צלם מעליהם לכן כש"כ שישראל שזכו לסוכה להיות ה' צלך שצריך לשמור א"ע מכל העונות להתקיים בחי' ה' צילך שעי"ז מציל עני מחזק ממנו כו' משכיל אל דל זה יצ"ט מחזק ממנו זה היצה"ר כו', וזהו שחורה אני ונאוה וארז"ל שחורה אני בכל ימות השנה ונאוה ביוהכ"פ ועי"ז אח"כ נמשך המקיף עליון בסוכות כאהלי קדר כיריעות שלמה בחי' ופרוס עלינו סוכת שלומיך. והנה לפירש"י לצל יומם מחורב, יומם זהו כשהקב"ה מוציא חמה מנרתקה, וצ"ל למה נצרך צל להגן מחום הנ"ל הלא רש"י פי' במלאכי סי' ג' י"ט ע"פ כי הנה היום בא זהו"ע הקב"ה מוציא חמה מנרתקה ורשעים נדונים בה וצדיקים מתרפאים בה שנאמר וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא, א"כ כיון שזהו שמש צדקה ומרפא מה נצרך צל והגנה להגן מחום השמש הזה כו' (כחום היום נק' הזיווג ואין נסתר מחמתו ולע"ל יהי' ביתר שאת ע"ד כד ארי' ואריותא מזדווגין כו' ועז"נ וברית שלומי לא תמוט ולכן רשעים נכוין ע"י יחוד הנ"ל שמתעברת צרתה שפחה בישא, כשנמתקין הגבורות בחסדים נדחים הגבורות

הקשות וצדיקים מתרפאי׳ ע״ד וירפא את מזבח ההרוס, ומכל מקום ע״ד כל המסתכל בקשת וכל אדם לא יהי׳ באוה״מ, ויסתר משה פניו, ולכן ישת חשך סתרו ע״כ צ״ל סוכה לצל להגן מבחי׳ יומם הנ״ל ואינו כמו נרתק המסתיר לגמרי כ״א פרוכתא קלישא כו׳, ועד״ז נת׳ בענין ואני אהי׳ לה חומת אש כו׳) וא״כ זהו ההפרש בין בסוכות הושבתי ובין וסוכה תהי׳ כי עכשיו אין מאירין עדיין שמש צדקה ומרפא וחמה בנרתקה עדיין והסוכה רק צל ומקיף לבד, אבל לע״ל יהי׳ יומם מוציא חמה מנרתקה וא״כ הסוכה תהי׳ שבה וע״י יאיר ממש יומם הנ״ל, ואברהם אמר והשענו תחת העץ ופרע לו בסוכות הושבתי מבחי׳ שלמעלה מעץ כנ״ל כ״א מבחי׳ ועל יובל ישלח שרשיו, וכ״ש לע״ל יהי׳ הגילוי ביתר שאת. והנה אילן גי׳ הוי׳ אד׳ כמ״ש במא״א א׳ פ״ח והוא כינוי לת״ת כו׳ עכ״ל, וגם סוכה גי׳ הוי׳ אד׳ ולכן קס״ד דשפיר דמי לעשות סוכה תחת האילן, וע״ז שנינו דלא כי עיקר סוכה בינה שמקפת על הוי׳ אד׳ שהם זו״נ, ועוד כי מבואר בלק״ת בד״ה כי כארץ תוציא צמחה בפי׳ כן אד׳ הוי׳ יצמיח צדקה ותהלה דהיינו שם אד׳ המאיר בר״ה והוי׳ בניקוד אלקים ביוהכ״פ, ואפ״ל מבחי׳ אד׳ הוי׳ זה נמשך סוכה וזהו למעלה מבחי׳ אילן אף שהוא ג״כ גי׳ הוי׳ אד׳, ע״ש בהביאור ובהקיצור סעי׳ ג״ד. ואפ״ל כי מלאך גי׳ הוי׳ אד׳ במא״א מם ס״א והיינו יסוד והוא גי׳ אילן ולכן אמר אברהם להמלאכים והשענו תחת העץ דהיינו בחי׳ ויטע אשל כו׳, והסוכה גבוה יותר, וד״כ הסוכה ואשים דברי מל׳ דא״ק בפיך מל׳ והיינו המשכה מה דאורייתא מתקשרא בקוב״ה, מחבר תושמ״ע בהקב״ה, אמנם העץ אילנא דחיי זהו תורה מצ״ע כו׳. וזהו מ״ש בפתח אליהו רבון עלמין אנת הוא עה״ע וסיבת הסיבות דאשקי לאילנא בההוא נביעו וההוא נביעו איהו כנשמתא לגופא כו׳ ובפרדס שע״ד פ״ו בענין ושקיו דאילנא הוא העצמות מאא״ס הנמשך לתוך הכלים דע״ס כו׳ א״כ המלאכים שאמר להם והשענו תחת העץ הם מקבלים ע״י האילן עצמו שהוא הכלים דע״ס, אבל הסוכה שהוא ונהר היוצא כו׳ ההוא נביעו דאשקי לאילנא זהו עצמות האור הנמשך לתוך הכלים כו׳, ומעלת האור ע״ד אור שנברא ביום ראשון לגבי בחי׳ שמש ומגן כו׳, וזהו כן אד׳ הוי׳ יצמיח היינו בחי׳ האור, אד׳ מי, והוי׳ בניקוד אלקים בבינה שבה מאיר ע״ק כו׳. ואפ״ל ושאבתם מים היינו מבחי׳ ההוא נביעו דאשקי לאילנא שזה מאיר בחג הסוכות ולכן הוא למעלה מניסוך היין שנמשך מפרי האילן אבל ניסוך המים זהו מבחי׳ ההוא נביעו דאשקי לאילנא כי היין משמח אלקים ע״י נכנס יין יצא סוד היינו סוד הוי׳ ליראיו אבל ניסוך המים זהו המשקה את האילן והרי האילן עצמו זהו הוי׳ אד׳, וא״כ בחי׳ המשקה אותו זהו ע״ד אור הוי׳ שהוא אור ע״ק המאיר בשם הוי׳ כו׳. וע׳ בחיי ר״פ מקץ כ׳ יאור ונהר הכל לשון אורה, וכן מצינו שהגשמים קראן הכתוב אור שנאמר הן על כפים כסה אור, וא״כ ענין מוריד הגשם שאומרים בשמע״צ זהו ג״כ מה שנמשך מבחי׳ האור המאיר בע״ס שזהו ההוא נביעו כו׳ יומשך ויוקלט זה בכנס״י, גם גשם שבעתים כאור שבעת הימים עולה שמ״ג שזהו גשם.

וביאור הענין הנה האילן הוא בחי׳ אדם כמ״ש כי האדם עץ השדה וכמ״ש בזח״ג בלק דר״ב, ובחי׳ אדם היינו כמ״ש ועל הכסא דמות כמראה אדם, ובחי׳ ההוא נביעו דאשקי לאילנא זהו המשכה מאא״ס בחי׳ כי לא אדם הוא להאיר בבחי׳ אדם, וע׳ מזה באג״ה ד״ה וילבש צדקה כשריון ובת״א פ׳ יתרו ד״ה זכור ושמור בד״א נאמרו, והתורה נק׳ אדם רמ״ח פיקודין רמ״ח אברי׳ דמלכא, וכשפוגם באיזה מצוה פוגם בבחי׳ אדם, וע״י התשובה ביוהכ״פ ממשיך מבחי׳ אא״ס להשלים הפגם בבחי׳ אדם ועי״ז נמשך בסוכות צל סוכה שהאדם יושב בצל סוכה כענין טוב לחסות בהוי׳ מבטוח באדם ולכן העושה סוכתו תחת האילן כאילו עשאו בתוך הבית כי הסוכה הוא בחי׳ טוב לחסות בהוי׳ שלמעלה מבחי׳ אדם, ומ״ש אברהם והשענו תחת העץ זהו קודם מ״ת וגם כי המלאכים נק׳ בהמה פני ארי׳ פני שור, ע״כ מבחי׳ אילן בחי׳ אדם נמשך להם צל סוכה שהרי בחי׳ אדם דאצי׳ זהו למעלה מעלה מבחי׳ בהמה שהוא בריאה, אבל הקב״ה פרע שכר לאברהם שבניו ישבו בצל סוכה המקיף על בחי׳ אדם דאצי׳ ומזה נמשך ג״כ ניסוך המים בבחי׳ פנימי׳ בחי׳ כמיא דאשקי לאילנא כו׳ כנ״ל, ומה שהתו׳ נק׳ צל וסוכה כי אורייתא שהוא אדם מתקשראה בקוב״ה בחי׳ כי לא אדם הוא כמ״ש בד״ה זכור ושמור הנ״ל, וזהו״ע שצ״ל ברכו בתורה להמשיך הבריכה בחי׳ דאשקי לאילנא בההוא נביעא כו׳.

סי׳ ה׳.

אשירה נא לידידי פ״ה דמנחות דנ״ג ע״ב יבא ידיד בן ידיד ויבנה ידיד לידיד בחלקו של ידיד ויתכפרו בו ידידים. יבא ידיד זה שלמה דכתיב וישלח ביד נתן הנביא ויקרא את שמו ידידיה בעבור ה׳ בש״ב סי׳ י״ב כ״ה, בן ידיד זה אברהם דכתיב מה לידידי בביתי בירמי׳ סי׳ י״א ט״ו. ויבנה ידיד זה בהמ״ק דכתיב מה ידידו׳ משכנותיך ה׳ צבאות תלים פ״ד ב׳ לידיד זה הקב״ה דכתיב אשירה נא לידידי בישעי׳ רס״י ה׳ בחלקו של ידיד זה בנימין דכתיב לבנימין אמר ידיד ה׳ ישכון לבטח פ׳ הברכה ל״ג י״ב ויתכפרו בו ידידים אלו ישראל דכתיב נתתי את ידידות נפשי בכף אויביה ירמי׳ סי׳ י״ב ז׳ וע׳ רבות בשלח פכ״ה קמב״ב אבל כשיעשו תשובה כו׳, וכתב מהרש״א מלת ידיד נופל על הקירוב ודיבוק וז״ש יבא ידיד זה שלמה כו׳. ויקרא את שמו ידידיה בעבור ה׳ ע״ש הקירוב של הקב״ה כמ״ש לעיל מיני׳ וה׳ אהבו בן ידיד זה אברהם שנא׳ מה לידידי וגו׳ שהוא הי׳ הראשון שנתקרב ונתדבק בהקב״ה וע״כ קראו אברהם אוהבי, ויבנה ידיד זה בהמ״ק דכתיב מה ידידות משכנותיך וגו׳ ע״ש דיבוק השכינה אשר היתה שם, ועמ״ש מזה ע״פ לך לך עפ״י מאמר הזהר פ׳ לך דע״ז ע״פ מה ידידות משכנותיך כו׳ שזהו ענין יחוד העליון להיות המשכות נשמות שע״ז הוא ענין שיר השירים ועמ״ש בד״ה המגיד מראשית אחרית בפי׳ שארה כסותה ועונתה ומבואר מזה בע״ח שער מ״ז, לידיד זה הקב״ה דכתיב אשירה נא לידידי דהיינו שמתקרב אלינו ומתדבק אלינו בחלקו של ידיד זה בנימין שנתקרב יותר מכל השבטים כדאי׳ במדרשות (ועמ״ש סד״ה ושמתי כדכד

שמשותיך) ויתכפרו בו ידידים דכתיב נתתי את ידידות נפשי שע״ש קרבתם ואהבתם לו קראם כן (י״ל מצד אהבה המסותרת שיש בכל נפש מבחי׳ אברהם) עכ״ל. ונתחיל ע״פ לבנימין אמר ברכות א׳ יב״ב. מנחות ה׳ נג״ב. יומא א׳ י״ב ב׳. מגילה ד׳ כו״א. זבחים ה׳ נד״א, קי״ח ב׳. סוטה ז׳ לז״א. אדר״ן ל״ה. רבות קד״ג ריא״ג. זח״א עמוד ס״ד, ח״ג עמוד שע״ד. ממ״י מד״ב. בחיי מא״א נז״א נח״א צה״א רלו״ג. י״ל בנימין מת בעטיו של נחש פ״ק דיומא די״ב ע״א מה הי׳ בחלקו של יהודה הר הבית הלשכות והעזרות (צד המזרחי רוחב הר הבית עזרת נשים כולה ועזרת ישראל כולה י״א אמה של מקום דריסת הכהנים להלן מרגלי ישראל ושם המזבח מתחיל משם ולמערב בחלקו של בנימין אלא שבמקום מושב המזבח יוצאה רצועה מחלקו של יהודה ונכנסת לקרן מזרחית דרומית) ומה הי׳ בחלקו של בנימין אולם והיכל ובית קדה״ק ורצועה היתה יוצאה מחלקו של יהודה ונכנסת לחלקו של בנימין ובה הי׳ מזבח בנוי ובנימין הצדיק הי׳ מצטער עליה לבולעה בכל יום שנא׳ חופף עליו (כאדם המתחכך מחמת שאינו משיג תאוותו לשון נזיר לא יחוף ראשו במסכת נזיר פ״ו דמ״ב) עליו כל היום לפיכך זכה בנימין הצדיק ונעשה אושפיזיכן לגבורה (שהי׳ הארון נתון בחלקו) וכ״ה במגלה ר״פ בני העיר דכ״ו ע״א ושם הוסיף רש״י לבאר וז״ל עכשיו יותר בנתיים מקום המזבח ל״ב אמה ובין האולם ולמזבח כ״ב אמה שלא פי׳ של מי הוא חזר ופי׳ רצועה יוצאה כו׳ לימדך כאן רצועה זו לבדה ליהודה אבל צפונו של מזבח ודרומו ומערבו של בנימין ובמסכת זבחים אמרינן שאין ליהודה באותו הרצועה אלא המזרחית מקום היסוד ולכך לא הי׳ יסוד למזרחו של מזבח עכ״ל. וכ״כ התוס׳ שם קשה כו׳ אלמא שכל המזבח בנוי בחלקו של בנימין וי״ל אותו קרן דרומית מזרחית שלא הי׳ בו יסוד שהי׳ בחלקו של יהודה ע״ז הי׳ מצטער בנימין לבולעה כדי שיהא כל המזבח בחלקו עכ״ל. ובזבחי׳ פ״ה דנ״ג ע״ב וקרן מזרחית דרומית לא הי׳ לה יסוד מ״ט (לא הי׳ לה יסוד) א״ר אליעזר לפי שלא היתה בחלקו של טורף (בנימין דכתיב בי׳ זאב יטרף ויחי מ״ט שנתנבא עליו יעקב בבקר יאכל עד באחסנתי׳ תיבני׳ מדבחא ואותה הקרן לא היתה בחלקו כדמפרש ואזיל) דאמר רב שמואל בר רב יצחק מזבח אוכל בחלקו של יהודה אמה (אמה במזרחו אמה בדרומו על כל האורך בעובי אמה אלא שלא היתה אמה שבמזרח ע״פ כל המזרח שכשמגיע לקרן מזרחית צפונית היתה כלה בסמוך לקרן אמה וכן אכילת האמה הדרומית לא היתה מהלכת ע״פ כל הדרום שכשמגעת לקרן דרומית מערבית כלה בסמוך לקרן אמה כדתנן לקמן דנ״ד היסוד מהלך ע״פ כל הצפון וע״פ כל המערב אוכל במזרח אמה אחת ובדרום אמה אחת) כו׳ רצועה היתה יוצאה מחלקו כו׳ עד ובין כתיפיו שכן ע״כ ענין טורף י״ל עפ״י מ״ש במ״א ע״פ ותתן טרף לביתה רפ״ח ניצוצים עם הכולל נק׳ טרף וזהו ענין זאב יטרף שהוא בחי׳ הגבורות להתגבר על היש דנה״ב שבק״נ לבררה שתוכלל בבחי׳ ביטול בקדושה כו׳, וענין ב׳ קרבנות דמזרחית צפונית היינו יחוד או״א וקרן מערבית דרומית יחוד זו״נ כמ״ש בזח״ג פ׳ במדבר דק״ד וכ״ז הי׳ בחלקו של בנימין דוקא כי יחודם אלו הוא ע״י העלאת מ״ן מהבירורים ולכן נק׳ ידיד הוי׳ כי

י"ה היינו חו"ב ו"ה זו"נ שיחוד בחי' אלו זהו ע"י בנימין וע' בילקוט פ' יתרו ע"פ זכור את יום השבת בשם המכילתא מה זאב טורף מלפניו ואחריו כך שבת זכור מלפניו ושמור לאחריו.

זבחים פב"ת קי"ח ב' חופף עליו כל היום כל חפיפות לא יהי' אלא בחלקו של בנימין כו' חופף עליו זה מקדש ראשון כל היום זה מקדש שני ובין כתפיו שכן אלו ימוה"מ. רבי אומר חופף עליו זה העוה"ז כל היום אלו ימוה"מ (וע' במשנה ספ"ק דברכות גבי כל ימי חייך להביא ליהמ"ש) ובין כתיפיו שכן זה העוה"ב.

בממ"י דף מ"ד ע"ב לבנימין אמר בנימין היינו מ"ל דאיהו ברתי' דאברהם דאיהו ימין ולפיכך נק' בן ימין ואיהו נק' ידיד ה' כלומר אתתי' דתפארת ישכון לבטח עליו כלומר אע"ג דאיהו שריא באתרא לאנהגא עלמא הא איהי שרי' לבטח עליה דבעלה דהא איהי ידיעא דבעלא לא יתפרש מינה אלא חופף עליו כל היום. אבל תכלית חדוה ושלימותא דילה לאו איהו אלא כד איהי מסתלקא לעילא ומתחבקא בי' ושריא בין צפון לדרום (היינו שמאלו תחת לראשו וימינו תחבקני) והיינו ובין כתיפיו שכן כלומר כד איהו בין כתיפיו דאיהו צפון ודרום דבההיא שעתא אנפין נהרין ואיהי שכנא בשכינותא ושכינותא וחדוה ואתה שלום עכ"ל. במא"א אות ב' סעיף ס"ב בנימין נק' רוחא דשבק בגווה דכורא (עיי"ש בד"ה לריח שמניך) שם ב"ן דסט' דאבא גם בחי' אור חוזר דאצילות נק' בן ימין עכ"ל. וע' בע"ח שער מ"ן ומ"ד פ"ח וע"ש סעי' כ"ד גבי בן אוני וסכ"ה.

זח"א עמוד ס"ד פי' קרן מזרחית צפונית ומערבית דרומית כמש"ל וקרן דרומית מזרחית לא הי' לו יסוד ת"ח כתיב בי' ביהודה לכו ונמכרנו לישמעאלים ובגין דאיהו חב לגבי דההוא יסוד ואפרשי' מההוא ארץ עילאה ויהב עצמה למזבן יתי' בג"כ בההוא חולקא דידי' לא ה"ל יסוד והכי תנינן מה הוה חולקא דיהודה הר הבית ולשכות והעזרות כו' הה"ד חופף עליו כו' והשתא שכינתא בין תרין צדיקים יתבא צדיק לעילא יוסף הצדיק לתתא בנימין האי (ר"ל יוסף) בעלמא דמטרוניתא והאי (ר"ל בנימין) אושפזינא עכ"ל ועמ"ש מענין שכינתא בין תרין צדיקים יתבא בהגהות לד"ה ענין הברכות שבת"א פ' בראשית בלק דר"ב ע"ב פי' ישכון לבטח דלא דחיל מעינא בישא.

אדמו"ר נ"ע בד"ה והנה רבקה יוצאת אמר וז"ל שיש נשמות הגבוהות מאד שהם נשמות כללים וכמו נשמת בנימין ונשמת בניהו בן יהוידע אשר לפיכך בעלותן בבחי' מ"ן ונכללים ביסוד דנו"ק דאצי' הנה בהן עצמן נעשה היחוד והזיווג דזו"נ שהן עצמן הכלי המעלה המ"ן דנו"ק ברשפי אש שלהבת י"ה ואח"כ יורה המ"ד דמה ונשפע ונמשך לתוכן ממש להתיחד עמהן ממש מפני שהן מרכבה לאלקות לכך מתיחד עמהם ממש כו' עכ"ד וענין יסוד דנו"ק מבואר בד"ה הנותן לשכוי בינה התקשרות המקבל בבחי'

ביטול וכלי ריקן וכמ"ש בד"ה לא תהי' משכלה ועקרה ועפי"ז יובן מה שנק' בנימין ידיד ה' וכפי' הממ"י הנ"ל, ור"ל שהרי הוא עצמו הבחי' המעלה מ"ן ובו נמשך שפע המ"ד ולכן נא' בו ישכן לבטח כמ"ש וישבתם לבטח כו' ונתתי שלום בארץ דזה שישבו בטח נמשך על ידי יחוד הנ"ל דהיינו ענין ונתתי שלום בארץ ולכן יסוד המזבח הי' דוקא בחלקו של בנימין כי הוא יסוד דנו"ק המקבל מיסוד דדכורא וזה"ע שכינתא בין תרין צדיקים יתבא וכמ"ש בזח"א ויצא קנד"ב צדיקים ירשו ארץ צדיק לעילא וצדיק לתתא צדיק לעילא מיני' נגדן מיין עילאין צדיק לתתא מיני' נבעא נו"ק מיא לגבי דכורא בתיאובתא שלים כו' וע"ד יוסף ובנימין תרין צדיקים ניגהו כו'. ועמ"ש בד"ה אז ישיר ישראל כו' עלי באר בענין מעיין גנים באר מ"ח שהם ב' בחי' מים דבחי' ב' צדיקים הנ"ל, והבחי' פי' ישכן לבטח עליו היינו השראת השכינה וא"כ ישכון קאי על הקב"ה שישרה בבנימין שכינתו. ולפי"ז פי' לבטח ע"ד מ"ש בטח בה לב בעלה ועמ"ש ע"ז הרמ"ז ר"פ תזריע. וז"ל הבחיי פ' ויצא ע"פ וזה שער השמים דמ"א ע"א וכן רמז משה בברכת בנימין שביהמ"ק בחלקו הוא שאמר ישכון לבטח עליו זה בית ראשון ששרתה בו שכינה שנקראת ידיד ה' חופף עליו כל היום זה ב"ש שלא שרתה בו שכינה (עמ"ש לקמן בשם הפנים יפות) ובין כתיפיו שכן זה בית ג' העתיד שתשרה בו שכינה, וכן תמצא במסכ' נזיר היכל ה' היכל ה' היכל ה' המה זה מקדש ראשון ומקדש שני ומקדש שלישי ש"מ תרי חרוב ושלישי יעמוד לעולם ע"כ, ונראה שהזכיר בשלישי לשון המה שהוא לשון מורה על דבר נצחי וקיים כלשון ואדע כי כרובים המה וכן כי מעולם המה עכ"ל הבחיי וא"כ לפירושו ידיד ה' קאי על השכינה ולא על בנימין אלא הפי' ידיד ה' ישכון על בנימין וא"ש לפ"ז דברי הממ"י דלעיל אבל לפי פשט המקרא שבנימין נק' ידיד ה' וכמ"ש הש"ס דמנחות פ"ה דנ"ג ע"ב לפי"ז צ"ל הטעם כמש"ל מדברי אדמ"ו נ"ע. וז"ל הפנים יפות פ' הברכה ישכון לבטח עליו היינו בבית ראשון שהיתה השכינה שורה על הארון כדכתיב מה ידידות משכנותיך ה' צבאות וכ"ה במדרש וזהו ישכן לבטח עליו כמ"ש חז"ל שביהמ"ק נק' מנוחה שנא' זאת מנוחתי עדי עד (וע' בזח"א ר"פ ויצא דקמ"ח ע"פ קומה ה' למנוחתיך) ואמר חופף עליו כל היום היינו בית שני שנק' ג"כ יום כמ"ש רש"י בהושע סי' ו' גבי יחינו מיומים וארז"ל שלא היתה השכינה בבית קדה"ק ואעפי"כ הי' חופף עליו (וע' לעיל בשם הבחיי פ' ויצא) והוא מלשון חופה שהיתה שכינה מפעת מביהמ"ק של מעלה לביהמ"ק של מטה כו'. עוד פי' כי ידיד ה' ישכון רמז ליחוד קוב"ה ושכינתי' (היינו הוי' קוב"ה ישכן ושכינתי' ולכן נק' בנימין ידיד) ואמר חופף עליו כל היום היינו חו"ב דלא מתפרשין לעלמין והם נאצלים משתי כתיפיו (ר"ל דאריך אנפין כדאי' במ"ח בהארות יום ר"ה ע"ש וזהו ובין כתיפיו שכן. במכלול פי' דודי לי מלשון ידיד וכן ונרוה דודים עד הבוקר והנה בזח"ג פ' ויקרא ד"ד פי' ההפרש בין רועים לדודים דודים דתאיבין דא לדא ורועים דלא מתפרשין לעלמין. ועמ"ש אדמו"ר נ"ע סד"ה באתי לגני. עוד כתב המכלול ידידי אהוב אוהבי. ובזח"א ס"פ לך דצ"ו רע"א גבי יצחק שנק' ידיד לפי

שניתוסף לאברהם ושרה שני ההין פי׳ הרמ״ז כי יו״ד ודלת הם י״ה שתמונת ה׳ הם דלת ויו״ד והיינו כי הנו״ק נק׳ דלת והיו״ד הוא שפע יסוד דדכורא שנמשך בה ועי״ז נעשית ה׳ וכמ״ש אאזמו״ר נ״ע סד״ה המגביהי לשבת וא״כ ב׳ ההין שהם ב״פ יד עד שנק׳ ידיד זהו יחוד חו״ב ויחוד תו״מ כי גם בינה נקרא דלת לשון הגבהה ע״ש דלו למרום עיני והיו״ד הוא יסוד אבא אך ק׳ דבחו״ב הם תרין רדל״מ א״כ איך שייך לידיד שהוא לשון דודי. וי״ל דמ״מ הא כתיב זה דודי וזה רועי. ועוי״ל כי מה שחו״ב נקראו תרין ריעין זהו ע״ש היחוד להחיות העולמות אבל על המשכות אור חדש הרי ארז״ל ע״פ ולא אבא בעיר שלא יכנס בירושלים שלמעל׳ שהיא בינה כו׳ לכן מה״ט שייך בחו״ב ג״כ ידיד א״כ יצא לנו מזה דבחי׳ ידיד מורה על המשכת הפנימי׳ דחו״ב דהיינו אור חדש. ועז״נ מה ידידות משכנותך כו׳ ובעבודה ריעים נק׳ מי שתורתן אומנתן דודים בעלי עסקים וידיד שהוא ריעי ודודי זהו ע״ד לאתבא צדיקיא בתיובתא ולכן זהו אהוב אוהבי.

רבות ר״פ ויגש פצ״ג על אכסניא של הקב״ה עאכ״ו שנא׳ חופף עליו כל היום כו׳, לשון אכסניא י״ל כי השכינה שתהי׳ שורה למטה במקום גשמי, זהו כענין אורח שבא מארץ מרחק ע״כ נק׳ אכסניא. וכעין זה במא״א אות ג׳ סל״ד גר נק׳ המל׳ בבחי׳ היותה גרה בעולם הבריאה וכה״ג אמרו בגמ׳ פ״ק דמ״ק דף ט׳ ע״ב בענין וליתיב אושפיזך שהנשמה בגוף נק׳ אושפיזא. ואפ״ל זהו שנק׳ אכסניא זהו רק בעוה״ז אבל לע״ל שיהי׳ דירה ממש בתחתונים ולא דרך אכסניא כו׳. במדבר פ״ב דף רי״א ג׳ ושכינה לעולם במערב בגבול בנימין שנא׳ לבנימין אמר ידיד ה׳ וגו׳ ההי״ד דגל מחנה אפרים ימה וגו׳. בספרי הובא בילקוט פ׳ הברכה שלכן שכינה בגבול בנימין דוקא ולא בשאר שבטים מפני שמכרו את יוסף ולא רחמו על אחיהם וביהמ״ק הוא לעורר רחמים כו׳ ע״ש מזה יובן מ״ש במ״א בד״ה מי יתנך כאח לי כיוסף לבנימין דוקא כי להיות דירה בתחתונים זהו ע״י מעשה הצדיקים אבל בע״ת הגם שבמקום שבע״ת עומדין כו׳ זהו דרך עלי׳ מלמטלמע״ל אבל להיות דירה והמשכה למטה זה״ע במי נמלך בנשמתן ש״צ. ולכן אחיו שמכרו אותו ואח״כ שבו בתשובה זהו ענין בע״ת ואעפי״כ השראת השכינה למטה דוקא בגבול בנימין ועמ״ש עוד ע״פ לבנימין אמר ידיד ה׳ כפי׳ התרגום יעו״ש.

ועתה י״ל בענין הפסוק ויקרא את שמו ידידיה בשמואל ב׳ י״ב כ״ה ועיין סנהדרין רפ״ח. ובגמרא פרק בתרא דפסחים קי״ז א׳ ידיד י״ה נחלק לשנים ידיד חול י״ה קדש וי״א ידידיה א׳ הוא יש לפרש ידיד י״ה שגורם יחוד פנימי׳ חו״ב וכנ״ל דהיותן תרין ריעין זהו להשפעת חיות העולמות שהוא רק מבחי׳ גדלות ואחוריים אבל המשכה הפנימי׳ זהו ע״י מס״נ בא׳ בקריאת שמע לכן נק׳ ידיד י״ה וזהו ענין שלמה לשון במלך שהשלום שלו שבחי׳ שלום זה זהו ענין בפמשמ״ע היינו בבחי׳ י״ה כמ״ש אאזמו״ר נ״ע בד״ה החלצו מאתכם אנשים בפ׳ מטות יעו״ש ושיחוד זה

נמשך ע"י דעת עליון ששרשו מע"ק כו'. עוי"ל י"ה נק' ג"כ מלכות כי היא נק' ח"ת כמ"ש במא"א אות יו"ד סכ"ח, ולפי"ז א"ש ששלמה נק' ידיד י"ה, ובהרמ"ז פ' בהעלותך דק"נ ע"א וז"ל וז"ס שנק' שלמה ידידיה פי' כי דוד הי' מסוד יש שמאל כו' וכן דוד גימ' יד אבל שלמה זכה שנתייחדו ב' הידות וגדלה מלכות ב"ד עד סוד היד של י"ה כו' וע"כ נא' מקדש ה' כוננו ידיך עכ"ל. ועתה י"ל אברהם שנק' ידיד ע"פ מה לידידי בביתי ארז"ל ברבות באיכה ע"פ שרתי במדינות שאחזו הקב"ה בידו והי' מטייל עמו ארוכות וקצרות כו' ארוכות וקצרות י"ל א"א וז"א וזהו ענין מקום שאמרו להאריך אין רשאי לקצר, וענין הטיול עיין בהרמ"ז ר"פ שמיני, וענין ידיד י"ל ע"ד בעבר הנהר ישבו אבתיכם למעלה מהנהר היוצא מעדן שהוא בינה דהיינו בחג"ת דא"א כמ"ש בד"ה אם בחקתי תלכו והוא אה"ר שלמעלה מהשכל והדעת שהוא בינה וע"כ נק' ידיד שהו"ע תוקף האהבה כמ"ש הרד"ק אהוב אוהבי ולכן נק' ג"כ נדיב שהתנדב והפקיר גופו במס"נ ואצ"ל ממונו ורכושו על אהבת הקב"ה. וז"ל הארחות צדיקי' סוף שער האהבה האוהב את השם ב"ה בכל לבבו ובכל הרהורו איך לעשות רצון הבורא ולזכות הרבים ולעשות קידוש השם ולמסור עצמו באהבת ה' ב"ה כו' והיא מעלת אברהם אבינו שקראו הקב"ה אוהבו כו' וכל שה"ש משל הוא לזה הענין עכ"ל ובשער הנדיבות כ' ויש ג' מיני נדיבות הא' נדיב בממון הב' נדיב בגוף הג' נדיב בחכ' ואלו השלשה היו באברהם כו'. והנה בד"ה אני ישינה פי' אאזמו"ר נ"ע ענין יונתי ע"ד עיני האדם לא תשבענה לאסתכלא ביקרא דמלכא האדם היינו אברהם שנקרא האדם הגדול בענקים ועפי"ז יובן ענין אברהם שנק' ידיד ושלמה אמר שה"ש לעורר תוקף האהבה בין קוד"ה לשכינתא לכן נק' ידיד בן ידיד. ועתה י"ל ענין הבהמ"ק שנק' ידיד כמ"ש מה ידידות משכנותיך הנה יש להקדים הפסוק במ"א סי' ח' כ"ז כי האמנם ישב אלקים על הארץ הנה השמים ושמי השמים לא יכלכלוך אף כי הבית הזה אשר בניתי, וע' מזה ברבות תרומה פל"ד קיב"א נשא פי"ב רמו"ג פי"ד רנו"א, זח"ב ע' רנ"ט, של"ה כו"ב לג"א לד"א שכד"ב שמז"א, מ"ע קנ"ה, בחיי עז"ב.

וז"ל הרבות פ' תרומה בשעה שאמר הקב"ה למשה עשה לי משכן התחיל מתמיה כבודו של הקדוש ברוך הוא מלא עליונים ותחתונים והוא אומר עשה לי משכן כו' האמנם ישב אלקים על הארץ כו' ולא עוד אלא שארד ואצמצם שכינתי בתוך אמה על אמה עכ"ל, וכן הוא בפ' נשא פי"ב קרוב לר"פ דר"ו ג' אמר משה מי יוכל לעשות לו מקדש שישרה בתוכו הנה השמים ושמי השמים לא יכלכלוך ואומר הלא את השמים ואת הארץ אני מלא וגו' אמר הקב"ה איני מבקש לפי כחי אלא לפי כחן כו' הוא שנתאווה ללון בצלינו כו' בצל שדי יתלונן. וביאור הענין היינו כמ"ש

בשולי הגליון:

א"נ ארוכות היינו עלמא דאתגליא וקצרות היינו עלמא דאתכסי' כמ"ש בת"א פ' בראשית בד"ה ענין הברכות.

אאזמו"ר נ"ע בפי' הנה השמים ושמי השמים לא יכלכלוך השמים הם מקיפים שזה"ע לא בשמים היא שהתורה נסעה מבחי' המקיפים בבחי' או"פ. ועמ"ש בד"ה כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך מענין לא בשמים היא ושמי השמים הוא בחי' יחידה העילוי שבמקיפים היינו כי יש ב' מקיפים חיה יחידה לא יכלכלוך שאינם יכולים להיות אף בחי' כלי לקבל מן הקו"ח של אא"ס ב"ה שאף שהקו הוא בחי' או"פ ונמשך לאחר שהי' צמצום ומקו"פ מ"מ אינם יכולים כל המקיפים להיות אצלו אף בחי' כלי לקבל ממנו בעצמו שהוא בחי' א"ס שאין לו תחלה ותכלה כי האור הוא מעין המאור כמ"ש באג"ה סי' כ' ועמ"ש בביאור דל"ג בעומר בפי' עתיק יומין, לכך אינם יכולים כל המקיפים לקבל ממנו בעצמו אף להיות כלי אצלו וזהו לא יכלכלוך שאינם יכולים להיות כלי אצלו ומה שהם נקראו מקיפים פי' שאינם יכולים להתלבש בשום כלי כ"א הם מקיפים את הכלי מראשו ועד רגלו הוא למטה לנגד הספי' הם מקיפים אבל לגבי הקו מאוא"ס אינם יכולים להיות אף בחי' כלי לקבל אורו שאין לו תחלה ואין לו תכלה בחי' א"ס כי כל העיגולים שהם מקיפים הם מתעגלים מן הקו אך אינם מקבלים ממנו בעצמו כי לא יוכל לסבול כ"א הם מקבלים דרך לבוש שמתלבש בו הקו מאוא"ס וע"י אותו הלבוש הם יכולים לקבל והלבוש הוא הרשימה שנשאר בהחלל ומקו"פ מהאור שנסתלק שאותו הרשימה בלבד הוא לבוש לאוא"ס ב"ה מפני שהוא רשימו מהאור שנסתלק כו' והוא מקור כל הכלים. בעמה"מ מבאר ענין הרשימו שהוא אותיות רל"א שערים פנים ואחור. ועמ"ש מזה בביאור ע"פ את שבתותי תשמרו בענין בורא קדושים ישתבח שמך. וע' במק"מ בראשית דט"ו מענין הרשימו. ועמ"ש ע"פ עוטה אור כשלמה ויש לפרשו ג"כ על המלבוש מהרשימו המלביש את הקו וכן פי' בעה"מ שער עולם הבריאה רפ"ג. והתורה נק' עוטה אור כשלמה ששרשה מבחי' הלבוש וכמ"ש לבושי' כתלג חיור ולכן המשכת אא"ס ב"ה הוא ע"י התורה שהוא כלי החכמה ובחכ' שורה א"ס ב"ה שהו"ע עוטה אור כשלמה והיינו שע"י הכלי החכ' ממשיכים את האור שיתאחז בהכלי ובלא כלי אינו מתאחז כלל כי הוא נק' אל עליון כמ"ש בד"ה אתם נצבים וכמשל הפתילה שהוא הכלי שבה וע"י נאחז האור וכשכלה הפתילה אז מסתלק האור למקורו וזהו אחזתיו ולא ארפנו עמ"ש מזה בלק"ת פ' במדבר ע"פ שאו את ראש כו' דהיינו שאחיזת אוא"ס ב"ה הוא בכלי חכמת התורה שע"י הכלי נאחז האור כנ"ל כמשל הפתילה הנ"ל. וזהו אחזתיו את אוא"ס ב"ה ולא ארפנו שהכלי מעציר את האור שלא יסתלק וזהו עד שהביאתיו אל בית אמי ואל חדר הורתי שזוהי התורה שהיא הכלי שעי"ז מתאחז האוא"ס ב"ה ולא יסתלק כנ"ל. והנה היכל קדה"ק הוא תושבע"פ כמ"ש בסש"ב פנ"ב אשר בזה שורה אוא"ס כנ"ל. וכמו"כ בהיכל קדה"ק שבבהמ"ק שהי' שורה בו אוא"ס ממש כי הלוחות שבארון חרות על הלוחות מבחי' אותיות החקיקה וברבות ויקהל פ"ן משמע הארון לשון אור ע"ד עוטה אור כשלמה וזה"ע ואצמצם שכינתי בתוך אמה על אמה דאין ר"ל צמצום והעלם אלא אדרבה שהאוא"ס נתצמצם להתלבש בתוך מקום מועט הזה שיהי' המועט מחזיק את המרובה והוא כענין יו"ד דשם הוי'

שנק' צמצום ע"ד לעולם ישנה אדם לתלמידו בדרך קצרה שא"כ דרך קצרה זו כוללת באמת כל המרובה כו' וע' מזה ברבות בראשית פ"ד אפשר אותו שכתוב בו הלא את השמים ואת הארץ כו' ומה אתה שאתה ב"ו כו' ע"ש ובמ"א נת' משל לזה כמו המפה שמציירים כל העולם על נייר א' כו' נמצא אף שהוא מצומצם אבל עכ"ז נרמז בו כל העולם כולו ממש. ואם כן מובן מזה דעם היות כי השמים ושמי השמים לא יכלכלוך לבחי' הקו מאוא"ס כמו שהוא בעצם בלי לבוש עכ"ז ע"י הלבוש צמצם אורו בהיכל קדה"ק באמה על אמה כו' יש רומז ליו"ד של שם כי ד' אמות של הלכה הן ד' אותיות הוי'. ועמ"ש עוד מענין זה בביאור מאמר הזהר ר"פ ויצא דקמ"ז ע"פ קומה ה' למנוחתיך ואפ"ל עוד דאצלו ית' רוחניות וגשמיות ואצי' ועשי' הכל שוין לכן כמו שאצי' הוא השפלה אצלו כן יוכל להיות שורה גם במקום גשמי ועמ"ש מזה בסש"ב ח"ב פ"ז. ובמד"ר נשא פי"ב שם אינו מבקש מכם אלא עשרים קרשים לדרום כו' ר"ל מ"ח קרשים הם נגד מ"ח אותיות שיש בי"ב צירופי הוי' כמ"ש הרמ"ז בפ' חיי דקכ"ה בענין מ"ח טפות שמנטף עדן בגן כו'. גם במדרש שה"ש רבה ע"פ מעין גנים באר מ"ח יש מ"ח פעמים באר נז' בתורה כנגד מ"ח דברים שנקנה בהם התורה, ויש לפרש לפי"ז כי התורה נק' ג"כ מקדש ומשכן כמארז"ל משחרב ביהמ"ק אין לו להקב"ה אלא ד"א של הלכה. וכמ"ש בלק"ת פ' בהר סד"ה את שבתותי תשמרו כי אוא"ס שורה בחכ' אורייתא היכלא עילאה דקוב"ה לכן התורה נקנה במ"ח דברים היינו ג"כ מ"ח אותיות דצירופי הוי'. וגם הם בחי' כד כד, וכמ"כ עד"ז במשכן הי' צ"ל מ"ח קרשים כו'. והנה צמצום זה זהו מגודל תוקף אור האהבה של הקב"ה לכנס"י כי אהבה דוחקת את הבשר כמ"ש בסש"ב כ"ט, וכמארז"ל פ"ק דסנהדרין כי רחימתן הוי עזיזא אפותיא דספסירא שכיבין כו' קרא כתיב ונודעתי לך שם ע"ש א"כ זהו ע"ד מרוב תוקף האהבה שיש להחתן אל הכלה שמחמת תוקף האהבה מצמצם א"ע כו' וכעין מ"ש בזח"ג בחוקתי קטו"ב ע"פ ואף גם זאת כו' לכלתם שאף ריחא דבורסקי של העשי' הוא אצלו כריח כל מיני בושם מחמת אהבת הכלה. וזהו ענין מה ידידות משכנותיך תוקף האהבה וזהו ענין ישיש כגבור לרוץ אורח וענין אקים את בריתי כו'. ועד"ז אמרו כד אריא ואריותא מזדווגין ווי למאן דעבר ביניהו, וזהו"ע ראו חבתכם לפני המקום ולכן נק' בהמ"ק בית מקיף למקיף כו' ועמ"ש בד"ה מה טובו אהליך יעקב משכנותיך ישראל מה טובו שם מה ועד"ז מה ידידות משכנותיך כו' והיינו שבהמ"ק הוא ענין אפריון וחופה שעושין לחתן וכלה כך עי"ז הוא יחוד עליון וזהו ויבנה ידיד לידיד ויש לפרש שמחבר הכלה שהיא בחי' כלתה נפשי כלה שארי אל החתן שהוא ידיד כדכתיב אהבתי אתכם אמר הוי' וכמ"ש ברבות בשה"ש ע"פ שימיני כחותם בענין כי עזה כמות אהבה שהקב"ה אוהב את ישראל ושם ע"פ מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה כו' ועמ"ש מזה בד"ה ולא אבה בפי' כי אהבך ה' אלקיך ויש לפרש ויבנה ידיד לידיד עד והתקין לו ממנו בנין עדי עד. ויבן את הצלע. ועמ"ש ע"פ שובה ישראל עד ולכן שלמה בנה זה שהו"ע מלך שהשלום שלו כדפי' בד"ה שכדי להיות התלבשות אוא"ס ב"ה שאין

העולמות ערוך אליו אפילו כטפה לגבי אוקיינוס שיתלבש בבחי' מקור ממכ"ע היכל קדה"ק זהו התחברות שני הפכים מוכרח להיות עונג העליון שיתלבש מהמשכה זו. וזה"ע לידיד כו'. והיינו המחבר בחי' זו זהו נק' שלמה שהשלום שלו כו' וזהו"ע שה"ש שיר הוא בחי' תענוג כו' וזהו"ע ישקני כו' כי טובים דודיך הו"ע אה"ר מה שלמעלה מהשתלשלות כענין השמים ושמי השמים לא יכלכלוך כו' כי גאה גאה כו' אדון הנפלאות כו'. ועמ"ש ע"פ כתפוח כו' כן דודי כו'. אך בנין זה הוא דוקא בחלקו של ידיד שהוא בנימין המעלה מן באר מ"ח כו' ועמ"ש במ"א בענין גביע הכסף שהטמין יוסף באמתחת בנימין כי הכח בבנימין להעלות מ"ן צ"ל ג"כ לזה אתעדל"ע מצ"ע וכענין מ"ש ותקרא את שמו יוסף לאמר יוסף ה' לי בן אחר דהיינו בנימין כי בן פורת יוסף כו' וגביע כלי גדול שממנו שופכים לכוסות דהיינו שיהי' עי"ז כוס ישועות אשא, גם גביע כחושבן ה"פ טוב. ומזה אפשר לעורר ענין הויכוח דיהודה עם יוסף על אודות בנימין אשר יוסף אמר שיהי' אצלו כדי להיות שכינתא בין תרין צדיקים יתבא ויהודה טען כי לא יוכל הנער לעזוב את אביו כו' ועזב את אביו כו' כי אלה תולדות יעקב יוסף הרי יעקב מקור המוליד ויוסף איננו שהוא בגלות כו' א"כ בנימין משמש במקום יוסף דגדולה מזו מצינו בענין ויעבור מרדכי כו' ולכן לא יוכל לעזוב כו' כי אזי ומת שיהי' בבחי' אבר מת וממנו יניקת החיצונים אבל שיהי' אבר חי זהו ע"י אביו תפארת דעת שאין קשוי אלא לדעת כו' ועכ"פ ענין הבנין ידיד לידיד צ"ל בחלקו של ידיד שאזי תהי' המל' כוס ישועות ובאר כו'. גם בנימין הי' מד' שמתו רק בעטיו של נחש לכן נק' ידיד. ויתכפרו בו ידידים הם נש"י כי כל א' יש בו אהבה המסותרת ששרשה מבחי' בעבר הנהר כו' וזהו נשמה שנתת בי טהורה היא וכל א' יש בו מבחי' כלה כלה שארי כלתה נפשי כו'. עוי"ל כי ידיד ב"פ י"ד דהיינו מ"ש שאו ידיכם קדש שהם ב' פסוקים ראשונים שמע ישראל ובשכמל"ו יחו"ע ויחו"ת ביטול אמיתי וביטול היש שזה נק' שאו ידיכם לכן נק' ידיד ב' בחי' יד הנ"ל ועוד כי יש ג' ידות יד הגדולה היא אהבה יד החזקה היא יראה יד הרמה הוא ע"י רחמים תשובה כו' ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי לכן נק' יד הרמה שמרומם ויד זו נמשכת מחיבור ב' בחי' יד הנ"ל כי חסד דרועא ימינא גבורה דרועא שמאלא ות"ת המחבר ועמ"ש בביאור ע"פ נשא את ראש בני גרשון בענין מקדש ה' כוננו ידיך וזהו"ע ידיד שיש בו ב"פ יד והתחברותם זל"ז יחד וזה"ע ג' ידות הנ"ל ובחי' זו יש בכל א' בכח א"כ נק' ידידים כו'.

שייך לעיל לפסוק השמים ושמי השמים לא יכלכלוהו.

בפרדס שער ב' הביא כמו"כ שוה לזה ענין התלבשות אוא"ס בעשר ספי' שבערך פעולתן אלינו הם בע"ג וזהו כח גדולתו של יוצרנו כי מבלי גבול יגבילהו ויצמציהו לתועלת התחתונים בע"ג ותכלית לדבר זה אל יבהל עיני המשכיל שאינו רחוק כי השמים ושמי השמים לא יכלכלוהו אף כי בהמ"ק ועכ"ז לאהבת ישראל הי' מצמצם שכינתו בין שני בדי ארון

כמו שפירשו רז"ל עכ"ל הובא בשל"ה דל"ג ע"א ודל"ד ע"א בהג"ה סוד כנ"י תהי' בת זוגך כו' היינו זוכים כולנו לנשמות דאצילות וגוויתינו כתרשיש כו' האומנם ישב אלקים את האדם על הארץ ועיקר שכינה בתחתונים היתה.

כרם הי' לידידי. להבין ענין כרם יש להקדים הפסוק לא תזרע כרמך כלאים פן תקדש המלאה הזרע אשר תזרע ותבואת הכרם בפ' תצא כ"ב ט' ופירש"י כלאים חטה ושעורה וחרצן במפולת יד פן תקדש כתרגומו תסתאב כל דבר הנתעב על האדם בין לשבח כגון הקדש בין לגנאי כגון איסור נופל בו לשון קודש כמו אל תיגע בי כי קדשתיך עכ"ל. והבחיי פ' תצא כ' וטעם איסור הכלאים הוא ערבוב הכחות העליונים למעלה וכבר הארכתי בפסוק את חוקותי תשמרו בסדר קדושי' תהיו עכ"ל ובפ' קדושים שם כ' וכבר ידעת מארז"ל אפי' העליונים צריכים שלום שנא' עושה שלום במרומיו והשלום שלהם הוא קיומם ושיפעלו פעולתם במינויים (ואפ"ל שזהו ענין שלום ומשפט להיות כל דבר על מכונו ואף שנז' גבי כלאים דק חקותי י"ל כענין שם לו חק ומשפט וכענין וארמון על משפטו ישב כמשפט הראשון כהלכתא קדמייתא וכן המשפט מביא לידי שלום כמ"ש בטוח"מ סי' א') וא"כ המעמיד תולדות למטה מין במינו גורם השלום למעלה כי הכחות הממונים הם משלימים מינויים הראוי כמו שצריך העולם השפל והמעמיד תולדות למטה מין בשאינו מינו ה"ז גורם היפוך השלום כי הוא מערבב הכחות העליונים ומבטל אותן ועוקר אותן ממנויים. וזהו מצד הלשון של כלאים שהוא לשון מניעה כלומר ביטול הכחות מלשון לא תכלה רחמיך ממני וכן בית הכלא כי הנתון שם מתבטל ממלאכתו כו' ומפני שהשנים הנולדים בעולם ראשונה היו כלאים זה מצד הרוח הטובה וזה מצד הרוח הרעה ואנחנו נצטוינו להמשיך אחר הרוח הקדש ולהתרחק מן הרע שהוא מצד רוח הטומא' ע"כ נאסר לנו הכלאים כי הוא חיבור ב' קצוות שהם הפכיים אין ראוי לחבר אותן כי אין חיבורן עולה יפה אבל ראוי להרחיקם ולהפרידם זה מזה והמפרש ביניהם גורם שלום בעולם והמחבר אותם יחד מסלק השלום מן העולם כי הוא מערבב הכחות העליונים ומשים קטרוג בין פמליא של מעלה עכ"ל. והמבואר מדבריו שעיקר איסור הכלאים מפני שעי"ז מחבר רוח הקדושה עם רוה"ט שהם הן מין בשאינו מינו כו', וכן פי' בשל"ה דקל"ט ע"ב גבי הבדלה שענין ד' הבדלות הם כנגד ארבעה קליפות רוח סערה ענן גדול אש מתלקחת ונוגה לה סביב שהם ק"נ וג' קליפות הטמאות שלמטה מק"נ והם נק' אבי"ע שבקליפה כו' עד תקנו להבדיל במוצאי שבת לזה סוד כלאים ושעטנז והמעורבים עליו הכתוב אומר כי את מקדש ה' טמא עכ"ל. ובזה א"ש דהא בקדושה מצינו דוקא הרכבה ומזיגות המדות זב"ז והתכללות חו"ג אלא דהתם הכל אחדות כי איהו וגרמוהי חד א"כ הוי הרכבת ענבי הגפן בענבי הגפן וגדולה מזו מצינו אפי' גבי עריות שהרכבה זו למטה היא תכלית התיעוב הנה למעלה היחוד הוא בבחי' זו כמ"ש במ"א ע"פ ואיש כי יקח את אחותו אלא משום דשם הכל אחדות אחד שהן מזיגות המדות עליונות אך גבי כלאים הרי מצינו עושה שלום

במרומיו בין מיכאל וגבריאל מים ואש או׳ גם זה נק׳ מין במינו כי מיכאל הוא אהבה לא״ס ב״ה וגבריאל הוא יראה א״כ הכל הוא מין א׳ הביטול וההכנעה אליו ית׳. והרי מיכאל חסד וגבריאל גבורה אי״ז ב׳ הפכיים אלא ע״ד גבורה גי׳ ג״פ חסד ולכן נק׳ גבר אל ונודע כי חסד אל כל היום וזהו וגבורה בימינך ואין הגבורה הפכית מהחסד רק סיגי הגבורה שבקליפה שנק׳ סט׳ דשמאלא נמצא עיקר מין בשאינו מינו זהו הקדושה עם הקליפות שהקדושה הוא ביטול אליו ית׳ והקליפות הם יש ודבר נפרד וזהו ענין הכלאים חיבור ב׳ קצוות שאין ראוי לחבר אותן וכענין שאמר אברהם ללוט הפרד נא מעלי ועמ״ש במ״א בענין בא נחש על חוה זהו כמו״כ עיקר ענין הכלאים ולכן ארז״ל בשעה שנשא שלמה את בת פרעה כו׳ ונעץ קנה בים כו׳. וכמ״ש במ״א ע״פ ואלה תולדות יצחק בשם הממ״י פ׳ בראשית וכן זהו ענין ושפחה כי תירש הנז׳ בזהר פ׳ חיי דקכ״ב ע״ב וכן איתא בילקוט הבא על העכומ״ז חייב משום י״ד לאוין וא׳ מהן לא תזרע כרמך כלאים ואף כי חטה ושעורה שרשן חו״ג דאצי׳ ששם תכלית החיבור והדבוק הנה זהו שרש שרשן למעלה אבל בהשתלשלות חו״ג בעשי׳ הנה מהגבורות נמשכים הקליפות שהם סט׳ דשמאלא ומבחי׳ שעורה בשין שמאלית משתלשל בחי׳ סערת ה׳ חומה כו׳ ע״כ הזורע חטה ושעורה כא׳ למטה מחבר הקדושה עם הקליפה. אך מ״מ חמור טובא כלאי הכרם מכלאי זרעים כמבואר במשנה רפ״ח דכלאי׳ שכלאי הכרם אסורים בהנאה וכלאי זרעים מותרים אפי׳ באכילה. והענין כמ״ש בשל״ה שם הכל בשם התולע״י וכבר ידעת מה שארז״ל בסוד העץ שחטא בו אדה״ר גפן היתה ואמרו מלמד שסחטה ענבים ונתנה לו והם סורי הגפן נכרי׳ כו׳ עכ״ל והנה כרם הוא כנס״י כמ״ש כי כרם ה׳ צבאות בית ישראל בישעי׳ סי׳ ה׳ וזהו גפן ממצרים תסיע ובגפן שלשה שריגים אשתך כגפן פורי׳ ומבואר בזח״א ויחי דרל״ט סע״ב שלכן נקראת גפן כמו גפן לא מקבלא עלה נטיעא אחרא ה״נ כנס״י לא מקבלה עלה אלא להקב״ה והיא הנקראת כלה לשון כלתה נפשי וכלות הנפש זו הוא בחי׳ שמחה רבה כמ״ש מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים ע״כ נמשלה לגפן יין המשמח אלקים ולעו״ז גפן נכרי׳ ונקראת כלא היפך ענין כלה כי הוא כלוא ואסור בתאוות רעות וזרות עד שלא יוכל להיות בבחי׳ כלות הנפש וכענין עבירה מלפפתו וזהו ענין כלאים שהוא ג״כ מלשון בית הכלא וכן פי׳ בזח״ג קדושים דפ״ו ע״ב מהו כלאים כמאן דיהיב אחרא בבי מטרא כד״א אל בית הכלא עכ״ל ועמ״ש מענין ב׳ בחי׳ ענבים ענבי חיוורא וענבי אוכמי ע״פ הזהר וישב דקצ״ב ע״א ולכן גודל אזהרת כלאי הכרם שמשים הכלה הנק׳ כרם ה׳ צבאות בבית הכלא להיות ושפחה כי תירש גבירתה או תחת עבד כי כו׳ שזהו הכל ענין כלאים ותערובות הקדושה ברוה״ט. וז״ל הפרדס כרם הוא המל׳ וקרא צווח כי כרם ה׳ צבאות ב״י ובית ישראל הוא המל׳ כנודע ואפשר שנק׳ בהיות הרמז אל השפע הזרוע לצדיק שורות שורות ככרם כדפי׳ בשער מהות והנהגה פכ״ו עכ״ל. ובמא״א אות ד׳ סעיף י״ד כרם נק׳ כל הספי׳ יו״ד הויות כרם והוא כינוי המל׳ ג״כ ובעת שאין בהמ״ק נק׳ כרם דל ונק׳ לאה בפרטות כרם ה׳ צבאות עכ״ל וברבות בשה״ש בסופו ע״פ

כרם הי' לשלמה אלו ישראל כו' ד"א אלו סנהדרין שהיו יושבין שורות שורות ככרם כו' בכרם ביבנה כו' ע"ש וענין סנהדרין פי' בזח"ג ס"פ שופטים דרע"ה ב' בינה מסט' דגדולה אקרו אלקים ב"ד הגדול. ואפ"ל כי ב"ד הגדול זהו מבחי' והי' הוי' לי לאלקים דהיינו בעליית ז"א לגבי ע"ק שאזי נק' אלקים הוא בחי' ב"ד הגדול, וגם י"ל ב"ד הגדול שרשו ממו"ס שבו מלובש גבורות דעתיק ונק' כחמר טב דשקיט כו' דהפי' שרחוק מהתפעלות ואין הגבורות דין ח"ו וכך עד"ז הו"ע ב"ד הגדול למטה שהרי סנהדרין ההורגת אחת בשמיטה נקראת חובלנית ספ"ק דמכות ולכן נק' כרם חמר טב כו'. וכן משמע בהרמ"ז שם ס"פ שופטים פי' ב"ד הגדול הוא אורות אימא שבז"א ור"פ תשא דקפ"ז גבי קידוש הלבנה ע"פ ב"ד פי' שהבינה מקבלת מגבורה דעתיק שבמו"ס ואזי נקראת ב"ד כו' ובמ"א בביאור ע"פ ראשי המטות כי הנה ענין סנהדרין גדולה זהו מ"ש אספה לי שבעים איש כו' ואצלתי מן הרוח כו'. ומשה הוא בחי' המופלא שבסנהדרין שממנו נאצלו אצי' על ע' זקנים הרי עכ"פ סנהדרי גדולה הוא בחי' אצי' העליון והמופלא בחי' יסוד אבא המקבל ממו"ס וזהו"ע הכרם כו' והם שורות ע"ד ישורין דפי' בזהר שיש בו ג' שורות היינו ג' קוין קו ימין חח"ן קו שמאל בג"ה קו האמצעי דת"י כו'. וע' ברבות פ' בשלח ס"פ כ"ד בענין מדבר שיר ששם נעשו שורות שורות כו' וברבות שה"ש ע"פ נשכימה לכרמים נראה אם פרחה הגפן נשכימה לכרמים אלו ישראל שנא' כי כרם ה' צבאות בית ישראל נראה אם פרחה הגפן זו ק"ש כי הק"ש שמע ישראל להתבונן בגדולת ה' זה"ע גפן בינה והיין שבתוכה זהו העלאת מ"ן כו' וגם עי"ז עליות הנשמה לשרשה בבחי' מזלי' כמ"ש בד"ה יונתי בחגוי וזהו ענין הפרחה הגפן כו' ועמ"ש ע"פ ובגפן שלשה שריגים והיא כפורחת והיפוך זה הוא ענין הכלאים בית הכלא שאסור וקשור תוך העבירה המלפפתו בג"ק הטמאות עד שלא יוכל לפרוח ולהיות בבחי' כלה שארי ולבבי כלתה נפשי. וע' עוד מפסוק לא תזרע כרמך כלאים פ"ב דקדושין נו"ב, פ"ח דחולין קטו"א קיו"א, פ"ב דפסחים כה"א, פ"ו דברכות לה"א. ירושלמי רפ"ו דברכות, פ"א דפאה, פ"א דחלה, פ"ג דערלה, פ"ב דפסחים, פ"ז דנדרים, מסכת ד"א רבה פ"א ואפ"ל דלכן נאמר אני הוי' לא שניתי ואתם בנ"י לא כליתם והיינו לפי שהם בבחי' כלתה נפשי משא"כ בעו"ג נאמר כי אעשה כלה כו' והיינו לפי שהם מבחי' כלא ואינן בבחי' כלתה נפשי וכה"ג נאמר במד"ר אמור פכ"ט שלפי שנא' לא תכלה פאת שדך ועמ"ש ע"פ אחור וקדם צרתני ובירמי' ע"פ כי אעשה כלה כו'.

ועתה נבוא לפסוק אשירה נא לידידי שירת דודי לכרמו כרם הי' לידידי בקרן בן שמן ופירש"י הנביא אומר אשירה נא לידידי תחת ידידי ובמקומו ובשליחותו כמו ה' ילחם לכם בפ' בשלח דהיינו בשבילכם שירת דודי היא זו אשר שר בשביל כרמו על עסקו כרמי כמו וישאלו אנשי המקום לאשתו בפ' תולדות כ"ו כרם הי' לידידי בקרן בן שמן בזווית העושה פירות שמנים כשמן הטוב עכ"ל. ובעל אילה שלוחה כתב וקורא זה המשל שירה

והיא קינה ע״ד מזמור לדוד בברחו מפני אבשלום וגו׳ כי כן כתב בשירה הזאת אשר אני עושה לכרמי בעצמי ולא אמסר לכלותם ביד מלאך אכזרי עכ״ל, אבל השל״ה ר״פ בלק דשס״ב א׳ ע״פ והי׳ כאשר שש ה׳ עליכם להיטיב אתכם כו׳ כן ישיש כו׳ והקשו רז״ל והלא הקב״ה מיצר בצרת ישראל ואיך אמר שישיש על כו׳ ותירץ כי מהקללה יהי׳ הברכה כי מתוך זה באים לתשובה ועי״ז יהי׳ יתרון האור וע״ד משארז״ל טובה היתה הסרת הטבעת של אחשורוש מס׳ ריבוא נביאים כו׳ ולכן נאמר כן ישיש שמחמת זה יומשך שישיש ה׳ לע״ל בטובת עמו ישראל. וא״כ עד״ז יש לפרש ג״כ ענין אשירה נא לידידי כו׳. ובספר זהרי חמה ס״פ לך פי׳ אשירה נא שהשירה הוא למתק כח הדין. לידידי חסד שבגבורה וענין חסד שבגבורה שמכה בנו מרוב אהבתו כי חושך שבטו שונא בנו, וכמ״ש במ״א בשם הה״מ נ״ע בפי׳ והפכתי אבלם לששון שכבלות לבוש הגבו׳ מתגלה החסד והאהבה המלובש בה שהוא באמת אה׳ פנימית יותר מהחסד עצמו ולכן ארי׳ גימט׳ גבורה היינו החסד שבגבורה ולכן לע״ל יאמרו ליצחק כי אתה אבינו שהצחוק והתענוג עליון שיתגלה לע״ל יזכו לזה ע״י החסד שבגבורה כו׳ וכן פי׳ בזח״א ס״פ לך צו״א לידידי יש מפרשים יצחק אך דפי׳ רז״ל במנחות נ״ג קאי על הקב״ה ואי״ז סתירה כי תוקף האהבה נמשך מבחי׳ גבורה שממנו בא ההתעוררות ליחיד העליון כמ״ש ישיש כגבור לרוץ אורח, וכתיב ואת בריתי אקים את יצחק. שירת דודי לכרמו דא קוב״ה דאקרי צח ואדום, ופי׳ במק״מ דהיינו תפארת ונק׳ צח ואדום היינו שכולל חסדים וגבורות. כי הנה למעלה בכתר כולו רחמים פשוטים ונק׳ עתיק יומין לבושי׳ כתלג חיור כו׳ שאין בו אדמומית המורה על הדין אבל למטה בז״א מתגלה בחי׳ דין ולכן אעפ״י שהוא צח המורה על החסד הוא ג״כ אדום המורה על הדין וע״י ב׳ מדות אלו הוא הנהגת העולמות שאם לא הי׳ הדין לא היו בנ״א עובדים את ה׳ וע׳ מזה ברבות פ׳ בראשית ס״פ י״ב ע״פ ביום עשות ה׳ אלקים ארץ ושמים, ונתבאר במ״א בהגהות לד״ה תקעו בחודש שבלק״ת דרוש השני בענין שבתחלה עבמ״ח כו׳ ושתף עמו מדה״ר ועמ״ש בת״א פ׳ בשלח בד״ה אשירה להוי׳ בענין ושמרו דרך הוי׳ לעשות צדקה ומשפט. וברבות בשה״ש צח לי בעוה״ב ואדום לי בעוה״ז היינו שלע״ל נא׳ והשביע בצחצחות נפשיך שהם ע״ס דעתיק א״נ ע״ס דעקודים כמ״ש במא״א אות צ׳ סעיף י״ד וכנודע מענין והי׳ הוי׳ לי לאלקים דהיינו ע״י התגלות עצמות אא״ס וזהו צח לי בעוה״ב להשביע בצחצחות אך היינו ע״י ואדום לי בעוה״ז שע״י הגבורות דז״א יש עלי׳ יותר מע״י החסדים וכמו שבחי׳ ל״ת גבוה ממ״ע מה״ט והם בבחי׳ גבורות שחורות כעורב וכמ״ש באריכות בד״ה שחורה אני ונאוה שע״י שהוא בבחי׳ שחורה אני לקבל מבחי׳ קווצותיו תלתלי׳ שחורות כעורב עי״ז היא העלי׳ להיות ונאווה יותר וע״י קבלתה מבחי׳ ושער רישי׳ כע״נ שהם החסדים כו׳ שמהם נמשך המ״ע יעו״ש. ועד״ז נפרש כאן שהיותו צח לי להיות והשביע בצחצחות זהו דוקא ע״י היותו ג״כ ואדום כמארז״ל כל האומר הקב״ה וותרן יוותרו מעוהי, וזהו כי אל דעות הוי׳ ולו נתכנו עלילות וכמ״ש במ״א, וזהו שירת דודי לכרמו שלהיות דודי צח ואדום ע״כ אינו

מוותר כ"כ לכרמו אלא מאריך אפו וגבה דילי'. אך זהו לטובה וחסד כדי להיות צח לי לעוה"ב. ולכן נק' שירת דודי לכרמו ודודי אחיד בדודי י"ל ידידי היינו יסוד אחיד בדודי היינו ת"ת ולכן נק' יצחק ידיד מבטן כי נולד אחר שנימול אברהם וגם נימול לשמונה, ומיני' אתנטע כרם דכתיב כרם הי' לידידי היינו שהמל' מקבלת כל השפעותה מיסוד וכן סמיכת גאולה לתפלה זהו"ע זה וע' בפרדס ערך דוד נאמן שפי' ג"כ על היסוד המייחד ב' דודים וע"כ י"ל שנק' ידיד. בקרן בן שמן כי הכרם הוא יין שהוא בינה וצריך לחברה עם החכ' דוקא שיהי' יחוד חו"ב. וזהו שהכרם הי' בקרן בן שמן כי שמן היינו חכמה, והקרן היינו קרן היובל שעה"נ דבינה שהוא המחבר חו"ב, וזהו קרן מזרחית צפונית המחבר או"א. בקרן בן שמן מאי בקרן בן שמן אלא במאי נפיק האי כרם ובמה אתנטע חזר ואמר בקרן מאי קרן דכתיב בקרן היובל בקרן היובל שארי. והנה קרן יש בו שני פי' הא' לשון תוקף כמו רמה קרני ותרם כראם קרני תרוממנה קרנות צדיק. הב' לשון זוהר ואור כי קרן עור פני משה. גם עוד ב' פי' לשון קרן זוית ולשון הקרן קיימת לעוה"ב. ויש להקדים מ"ש במ"א עפ"י מאמר הזח"ג ר"פ במדבר דק"ך ע"א סימנא לזיווגא דיחודא כו' ובא לו לקרן דרומית מזרחית כו' והא ידעת רזא דקרן ודא הוא עול מלכותא קדישא כי המלכות נק' קרן הא' ע"ד קרן היובל שתוקעי' בו שיוצא הבל וקול האדם ונמשך ומתלבש בקרן של האיל שהוא בהמה כך עד"מ להיות ההמשכה מאצי' לבי"ע שהרי בי"ע הם נבראים בע"ג ויש ודבר נפרד שאינו בערך אצילות לכן הקול וההמשכה מאצי' א"א שיתהוה ממנו השפעת גשמיות אלא ע"י שנמשך דרך המל' שהוא שם ב"ן בגי' בהמה כי רוח הבהמה היורדת למטה משא"כ רוח האדם כמ"ש מזה בד"ה והי' ביום ההוא יתקע בשופר גדול ועיקרו בד"ה להבין ענין ברכת חתנים וגם שם נת' דדוקא ע"י תקיעת שופר מעורר למעלה יותר משום ששורש ב"ן למעלה ממ"ה ועד"ז ג"כ גם בענין זה כי להיות הירידה למטה נמשך כח ממקום עליון יותר כו'. ועוד נק' קרן מלשון קרן זוית המחבר שני כותלים וכמו"כ בחי' מל' מחבר אצי' ובי"ע כו', וע' עוד מענין קרן בזח"ג ויקרא כ"ד ע"ב בהעלותך קנ"ו ע"א. ובמא"א אות ק' סל"ח קרן נק' המל' וגם קרן נק' התפארת ובעבודת ה' בחי' ובא לו לקרן שיהי' בבחי' אין כמו הקרן זוית שאינו מהות בפ"ע רק מה שמחבר ב' הכתלים ולמעלה זהו מה שמלכותו מל' כ"ע ומחבר האלקות עם העולמות, וכן בעבודה שיתחבר האדם לאלקות והיינו ע"י הביטול שיהי' בבחי' עבד כי לי בנ"י עבדים וזהו"ע קבלת עומ"ש עול דוקא בבחי' ביטול בלי טעם והיינו ג"כ ענין קרן הבהמה קרן היובל שהבהמה יש בה ביטול יותר מהאדם וזה"ע שור הבר שידקרנו ללויתן בקרניו. ולכן ארז"ל ע"פ רמה קרני פ"ק דמגילה דף י"ד ובמד"ר ס"פ צו פ' יו"ד דוד שנמשח בקרן רמה מלכותו משא"כ שאול שנמשח בפח, כי דוד נק' עבדי שהי' בו בחי' הביטול ובחי' זה רמה שנוגע למעלה מהחכ' כו' משא"כ שאול הלך אחר הטעם והשכל במעשה דעמלק כנודע ממ"ש הלא שמוע מזבח טוב. וזהו כרם הי' לידידי בקרן כי כל נש"י שרשם מבחי' זו הנק' קרן וע"כ יש בהם בחי' אין וביטול.

ולכן נאמר ביעקב ע' נפש לשון יחיד ע"י הביטול כו' וגם הכרם יין המשמח היא בבחי' ביטול כמ"ש ע"פ אוסרי לגפן שאוסר וקושר היו"ד דח"כ לבחי' גפן וגם נק' קרן היובל לשון לך יובילו מלכים שע"י קרן וביטול הנ"ל הם עולים למעלה מעלה בעילוי אחר עילוי ע"ד היובלות שה"ע עליות העולמות וקראתם דרור עלמא דחירו כו' וזהו ענין והי' כעץ שתול כו' ועל יובל ישלח שרשיו כי העבדות להקב"ה זהו אמיתית החירות כו' וזה"ע חרות על הלוחות א"ת חרות אלא חירות. וז"ש והאי קרן אתאחיד בההוא דכר דאקרי בן שמן זהו ז"א שמקבל מהחכ' הנק' שמן והיא התורה שנק' שמן משחת קדש, וכמ"ש בד"ה בהעלותך את הנרות וזהו כשמן הטוב על הראש יורד על הזקן כו' ושמן צ"ל ע"ג יין כו' מוחין דאבא כו' ובמא"א אות ב' סכ"ד בן חורין נק' ז"א כשעולה לאו"א מקום החירות וכן בן שמן בן אבא הנק' שמן. ובאדם בעבודה תחלה צ"ל בבחי' בקרן בחי' עבד ע"י מעשה המצות כמאמר קדשנו במצותך תחלה ואח"כ ותן חלקינו בתורתך וזהו ענין בן שמן ועמ"ש בד"ה יגדל נא כח אד'. ואפ"ל כי בחי' כלה זהו גפן יין המשמח להיות כלתה נפשי וכמארז"ל נשים בבתוליהם כגפנים ובחי' ז"א הנק' חתן זהו בן שמן שגבוה מהיין כמ"ש כי טובים דודיך מיין. וזהו ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזתים ובמ"א נת' כי ביין עצמו יש יין אדום הוא בחי' מ"ן דנו"ק ויין לבן הוא מ"ד דדכורא חמר חיוורין עתיק וזכרון כיין לבנון ואף כי למטה יין ושמן הם ב' מינים וכלאים הלא באצי' הם חו"ב תרין רעין דל"מ כו' גם כפשוטו בקרן בן שמן קאי על א"י שנק' ומשמני הארץ כי היא אשר ה' דורש אותה א"נ קאי על ירושלים וביהמ"ק שעז"נ הארץ הטובה וארז"ל הטובה זו בונה ירושלים שנאמר ההר הטוב הזה והלבנון כו' גם ע"ד קרן ופירות כי מאחר שהקרן טוב מאד שהוא קרן בן שמן א"כ הי' מהראוי שיהי' הפירות משובחים מאד והנמשל כי מאחר שמקור מחצוב הנשמות גבוה מאד היינו שנמשכו מיחוד זו"נ דאצי' מה שהז"א מקבל ממוחין דאבא כו' כשמן הטוב על הראש כו' שאבא מקבל ממזלות דא"ק ומשם נמשך בקרן בן שמן בזו"נ א"כ הי' ראוי שהפירות שהם הנשמות יצליחו מאד וכאומרו ויקו לעשות ענבים כו' להיות יין המשמח אלקים ואנשים, וע' מענין קרן ופירות בעוה"ז בזח"ג בהעלותך קנ"ו א' י"ל קרן ת"ת ופירות יסוד והמק"מ שם פי' קרן יסוד ופירות מ"ל, וז"ל הפרדס בערך מקרן בענין קרן וחומש פי' הרשב"י ע"ה כי הת"ת הוא קרן ושכינה חומש ברע"מ פ' ויקרא דכ"ד ע"ב (ועמ"ש מענין חומש בלק"ת פ' פנחס סד"ה קדש ישראל לה') ואמר כי שור שהקריב אדה"ר קרן א' היתה לו במצחו על הקרן הזה נאמר בתלים סי' ס"ט ל"ב ותיטב לה' משור פר מקרין מפריס. שבת ב' כח"ב. פרק לפני אידיהן ח"א. חולין ס' א'. ירושלמי פ"ז דשבת. פ"ג דר"ה. ירו"ק אכילה א' קרבן סי' ב' ח"ט. אדר"ן פ"א. עמה"מ ח"א עז"ד. רבות כו"ב לז"ד קס"ז ב"ג רטז"ג. ח"מ פה"מ. ע"מ נח"א. תד"א פ"ו. בחיי יב"ג יד"א קיז"א. וז"ל הבחיי פ' בראשית גבי ד' נהרות וע"ד הקבלה עה"ח ועה"ד למעלה הם תפארת ועטרה כו', והנה אדם בחטאו לא כפר בשם המיוחד כו' סבור עץ הדעת עיקר כו' וקצץ בנטיעות כלומר שקצץ כח השם המיוחד

כו׳ וכאשר חזר בתשובה וראה כי הוא (ר״ל העטרה שהיא מל׳ עה״ד) מקבל מלמעלה ממדת שמאל אז הקריב את קרבנו שור כנגד המדה ההיא שנתן בה פגם שהיא מקבלת מן השמאל עכ״ל, ודף י״ד ע״א כ׳ ולכך זימן לו הקב״ה שור בקרן א׳ במצחו להורות לו על האחדות כדי לבאר מעילתו שחטא בקיצוץ ופירוד שם המיוחד ואמר במצחו כי הוא אמצעות הגוף וירמוז הקו האמצעי שמתיחד מעלה ומטה וקרן לשון כח כי כח השור בקרניו עכ״ל. ויש להעיר שהעו״כ בימי אנטיוכס אמרו כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק באלקי ישראל כמ״ש ברבות בראשית פט״ז ועמ״ש מזה בת״א בד״ה בכ״ה בכסלו ולאפוקי מדעת כוזבת זה אמרו שור שקרן אחת כו׳ להורות שפני שור בטל בתכלית אליו ית׳. עוד נזכר מזה בבחיי פ׳ תרומה קח״א גבי תחש שג״כ קרן א׳ היתה לו במצחו ובפ׳ אמור. וע׳ עוד מענין קרן אחת דשור בנו״ש מ״ט פ״ד עקדה ש״ט ריקנטי בראשית ספר המערכת תולע״י בהקדמה ג״א כלי יקר בראשית ד״א וירא יח״א ויקרא פה״ג ובאלשיך פ׳ בראשית ופ׳ אחרי ציוני בראשית ע״מ מח״ד ח״ג פ״ו ת״ז בהקדמה ט״א. וז״ל המערכת פרק ט׳ מערכת ההרוסה קרן א׳ היתה לו במצחו כו׳ והקרן רמז למלכות כדרך וירם קרן משיחו אצמיח קרן לדוד ואמרו אחת כי תיקן מה שקלקל הוא קלקל ביחוד לחלק את הפועלים וחזר בו הביא שור בקרן א׳ ולכן אמרו במצחו שהוא באמצעותו של ראש לרמוז בו כי לא הטה הקרן הרומז לעטרה שהיא המ׳ מקו האמצעי שהוא התפארת עכ״ל. רבות בראשית פכ״ב דכ״ו ב׳ פ׳ נח פל״ג דל״ז ד׳ על המזבח הגדול שבירושלים ששם הקריב אדה״ר שנאמר ותיטב לה׳ משור פר מקרין מפריס, ויקרא פ׳ ב׳ ברוך המקום שספר עצמו עם הצדיקים הראשונים אדם הקריב שור ע״ג המזבח שנאמר ותיטב לה׳ משור פר כו׳. במדבר פ׳ ד׳ דרט״ז ג׳ אדה״ר הי׳ בכורו של עולם וכיון שהקריב קרבנו שנאמר ותיטב לה׳ משור פר כו׳. בקהלת רבה פה״ג בפסוק מה שהי׳ הוא שיהי׳ תני ר׳ הושיעה קרן א׳ היתה לו במצחו שנא׳ ותיטב לה׳ משור פר מקרין מפריס. בת״ז בהקדמה ד״ט ע״א תרין רצועין נצח והוד דאחידן בהא עילאה והקרנים גבוהים כו׳ ואתפשטותא דהא עילאה עד הוד כו׳ באות ה׳ תתאה קרן אחת ורזא דמלה אוקמהו דרבנן שור שהקריב אדה״ר קרן אחת היתה במצחו כו׳ ורזא רצועה דתש״י והיינו כמו רצועה ש״י הם לקשר המל׳ עם הת״ת כענין טבעת קדושין כמ״כ ענין קרן אחת היתה לו במצחו כנ״ל בשם המערכת שהו״ע התקשרות בחי׳ קרן לקו האמצעי והעכומ״ז הם רוצים להפריד היחוד ולומר עזב ה׳ את הארץ בידי המזלות וראשיתם מזל שור ששרשו מפ״ש ע״כ אמרו כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק באלקי ישראל שהוא התקשרות הקרן בבחי׳ שם הוי׳ הנק׳ אלקי ישראל. ומזה יובן ג״כ ענין בקרן בן שמן שהוא ג״כ התחברות הקרן בקו האמצעי הנק׳ בן שמן כנ״ל ובכס״מ על הת״ז שם פי׳ כי מה״א עילאה שהוא בינה מתפשטין רמחים ודין ת״ת ומל׳ איהו בנצח ואיהי בהוד וזהו שני רצועות אבל מה׳ תתאה מל׳ מתפשט רק קרן א׳ בחי׳ דין שהמל׳ בבינה מהגבורות כו׳ גם פי׳ שור פר היינו פ״ר דינים ה״ג מנצפ״ך שנותן יסוד

למל׳ בדעתה וכשנכנסים בדעתה נכללים כולם באור א׳ קרן א׳ שנכללים כולם באור א׳ בדעתה וזהו במצחו וז״ס קשר הרצועה ש״י שהוא היסוד של ז״א המקשר אותה עם הת״ת עכ״ל. ובזהר פ׳ שמיני דל״ח ע״ב ע״פ ושור ואיל לשלמים פי׳ שור הוא יסוד ולכן הוא לשלמים שהוא בחי׳ ונתתי שלום בארץ, והמק״מ שם הביא ראי׳ מפסוק בכור שורו הדר לו. והנה שם כתיב וקרני ראם קרניו א״כ לפי״ז פי׳ קרן אחת היתה לו במצחו אתי שפיר שהיא המל׳ המקבלת מבחי׳ שור הנ״ל וכענין שנקראת פרה דקבילת משור וע׳ במא״א אות שין סי״ט מענין שור פי׳ ביסוד כנ״ל גם פי׳ שור נק׳ החסד שבגבו׳ כו׳ ובאות מם ססעי׳ צ״ה כ׳ מצח נק׳ הבינה של כל פרצוף כו׳. ויש להעיר ממ״ש בד״ה ועשית ציץ שבחי׳ מצח זהו הרצון דהיינו ההסכם שנשאר אחר הבינה והדעת כו׳, ולפי״ז קרן א׳ היתה לו במצחו זהו שההסכם חזק ע״ד אין לו אלא לב אחד לאביו שבשמים והקרן במצחו לעמוד נגד כל מונע ההסכם כו׳. ועפי״ז י״ל מעלת קרן א׳ הי׳ לו במצחו כי הנה יש ב׳ בחי׳ מצח דז״א והוא ההסכם מהמדות שנולדו ע״י השכל וההתבוננות כי מוחין דז״א נמשכי׳ מן הבינה ודעת אבל מצחא דע״ק הוא הרצון שלמעלה מן השכל ועז״נ והי׳ על מצחו תמיד לרצון והנה שור שהקריב אדה״ר הוא מבחי׳ בהמה רבה ששרשה מהמדות שלמעלה מהשכל ע״כ קרן אחת היתה לו במצחו כי שם הכל התכללות א׳ ע״ד לית שמאלא בהאי עתיקא וכמאמר הזהר ע״פ עין ה׳ אל יראיו שבז״א נאמר עיני ה׳ ב׳ בחי׳ אבל בע״ק נק׳ עין ה׳ לשון יחיד לפי שב׳ העינים חשובות כא׳ ועמ״ש בד״ה וקבל היהודים וקבל לשון יחיד כו׳ והוא ג״כ ענין בחי׳ יחידה שבנפש שהוא מה שאין לו נטיה אחרת כלל ועז״נ אחת היא יונתי כו׳ בחד קטירא אתקטרנא כו׳ משא״כ במצחא דז״א המדות שלמטה מן השכל שם יש חו״ג וע״כ יש ב׳ קרנים ימין ושמאל כו׳ ומבחי׳ שמאל נמשכים דינים כו׳. וזהו ג״כ ענין בקרן בן שמן שיהי׳ הקרן מבחי׳ בן שמן מוחין דאבא שהם מה שלמעלה משכל המושג כו׳ וכמ״ש במשה ועשית ציץ כו׳ והיינו ע״ד קרן אחת היתה לו במצחו כו׳ ועי״ז מעלה המל׳ להיות רמה קרני ע״ד מלך יחיד כו׳. גם י״ל ענין קרן אחת היתה לו במצחו ע״ד בא חבקוק והעמידן על א׳ וצדיק באמונתו יחי׳ ועמ״ש ע״פ אחת שאלתי. וע״פ הנ״ל י״ל לענין נס דחנוכה שהעכומ״ז אמרו כתבו לכם על קרן השור כו׳ להיות ההסכם שאין לכם חלק כו׳ כ״א יקבלו מהמזלות שמשתלשלים מפ״ש כו׳ והם נצחו אותם במס״נ ע״ד קרן אחת היתה לו במצחו כו׳ שמזה נמשך רמה קרני וע״כ רמה קרנם ונצחום ועשו הנס בשמן שמצאו כו׳ שיהי׳ בחי׳ בקרן בן שמן. ובעקדה פ׳ בראשית שער ט׳ פי׳ ענין שור פר שהקריב אדה״ר זהו ע״ד ונשלמה פרים שפתינו דהיינו שכמו״כ שייך בבחי׳ ונשלמה פרים שפתינו ג״כ להיות בבחי׳ קרן א׳, עוד ראיתי בהפי׳ על ע״מ מח״ד ח״ג פ״ו פי׳ בשם האריז״ל כי במרכבתא עילאה פ״א הוא אבא פ״ש אי׳ כו׳ וכ״ה במא״א אות ד׳ סעי׳ מ״ה ד׳ חיות ארי׳ אבא שור אימא כו׳, והנה בבינה הוא התגלות עתיק וזה״ע והחמישית לפרעה דלית שמאלא כו׳ משא״כ למטה ב׳ ידות כו׳ וע״כ אמרו שור שהקריב אדה״ר זהו ממרכבתא עילאה

שהוא בינה ליבא פנימי' הלב שלמעלה מהשכל וע"כ קרן א' היתה לו במצחו כנ"ל וזהו ג"כ ענין בקרן היובל כי בינה היא יובל כו'.

שייך לעיל. וז"ל הרשב"א הובא בעין יעקב פ' אלו טריפות, וע"כ הי' הקרבן שור וכבר ידעת מארז"ל ששמטו א' מטטרומולין שבמרכבה ופ"ש מהשמאל לארבעתם ברבות בפ' כי תשא פמ"ב ובפ' שמות פ"ג ע"פ ראה ראיתי (והיינו שאמרו עזב ה' את הארץ ומסר ביד המזלות להנהיג העולם ופ"ש הוא ראש כו' וכמ"ש בעקדה פ' תשא שער נ"ג שהם מיחסין הנהגת העולם כולה על מערכת השמים ובחרו בפ"ש לפי שהוא מלך בבהמות גם כי על ידו יבוא רוב תועלת בעבודת האדמה כמש"ה ורב תבואות בכח שור כו' עכ"ל ואפ"ל ע"ד כי מצפון זהב יאתה שולחן בצפון כו') ודע כי נאמר בתורה בפר אל פתח אוה"מ ולא נאמר כן בשאר קרבנות ונתעוררו חכמי האמת ע"ז ואמרו מפני מה נאמר אל פתח אוה"מ בפר מה שלא נאמר בשאר קרבנות משל לאוהבו של מלך שהביא דורון נאה למלך אמר המלך תלו אותו בפתח בפלטרין שלי כו' (י"ל פתח הוא המל' דאצי' כמ"ש בזהר ע"פ פתחו לי וכענין ופסח ה' על הפתח ולפי שההעלא' בפר הוא מעצמיות פ"ש ע"כ נאמר בו אל פתח כו') ע"כ כשראה אדם לשוב בתשובה כו' ע"כ הקריב שור שהוא דורון נאה לבע"ת (וכמ"ש במ"א שהתמיד בא מכבש דוקא שזהו מדריגת צדיקים ורעו כבשים כדברם אבל בחי' שור זהו בחילא יתיר בחי' תשובה) ואמר קרן א' היתה לו במצחו ללמוד על היחוד כי היפוך פירוד היחוד כו' (ואפ"ל כי מה ששמטו שור דוקא לפי שהוא מהשמאל שמשם שורש התהוות היש ודבר נפרד כו' ע"י הגבורות והצמצום ששרשו משם אלקים מדה"ד ומזה נמשך יניקת אלקים אחרים כו' ולכן הראש לארבעה אבות נזיקין הוא השור וע' מענין ד' אבות נזיקין במא"א אות ד' סל"ב ובפרדס ערך שור בענין שור המועד וע"כ לתקן זה זהו ע"י קרן אחת היתה לו במצחו שהוא באמצע המצח א"כ זהו התקשרות הגבורות דשור אל קו האמצעי שהוא ת"ת המחבר חו"ג והיינו ע"ד בכל מאדך בשני יצריך שנהפך היצה"ר לטוב כי בקו האמצעי מאיר בחי' אין וכתר כו' ואזי ורב תבואות בכח שור כו') ואמרם שהי' לו קרן ושאינו אלא א' ושהי' במצחו ולא באחד מן הצדדים הכוונות רבות ודע שהקרן מורה להחזיק מלכות כאמרם דוד ושלמה שנמשחו בקרן נמשכה מלכותם דכתיב וירם קרן משיחו גם הכתובים רמזו לזה באמרם במאמר בחלום דניאל על חוזק מלכות אלכסנדרוס קרן חזית בין עיניו (יש לפרש כי חוזק המל' זהו ע"י שנמשך במל' אור מלמעלה מא"ס ב"ה שנק' מלך מלכי המלכים מל' דא"ס והמשכה זו זהו"ע שנמשח בקרן כי שמן המשחה הוא חכמה עילאה שבה שורה אא"ס ב"ה והמשכה זו במל' זהו ע"י קרן א' שהוא יסוד לפי' הפרדס בערך קרן ובערך שור שהוא המשפיע שמן הטוב בבחי' מל' וב' קרנים הם נו"ה ופי' בזח"ג ס"פ צו דל"ה ע"א שבהם מתאסף ומתכנס שפע השמן מהחכמה עילאה ע"ד כליות יועצות איך להשפיע להמקבל ואזי אח"כ ההשפעה הוא ע"י היסוד הנק' קרן א' כו' וע"כ ע"י הקרן הוא חיזוק מדת המל' שבו

וע"י נמשך בה השמן הטוב כו'. או י"ל כי מבואר במ"א דמה שהמלכות מקבלת מתרין דרועין חו"ג ע"ד שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני זהו עדיין השפעה חיצוניות ושרשה מחו"ב שהן מקור חו"ג חכמה הוא קו ימין ובינה קו שמאל והשפעת חו"ב זהו רק להחיות העולמות ע"ד שהם ולקיימם שלא יחזרו לאין ואפס ונק' ב' בחי' אלו שארה כסותה אבל ע"י הת"ת גופא ע"י נמשך בה אור חדש מא"ס ב"ה שלמעלה מחו"ב כ"א ע"י הכתר וזהו נמשך ע"י קו האמצעי דת"י ונק' עונתה להוליד נשמות חדשות וזה"ע מעלת שור אשר קרן א' היתה לו במצחו שמחזיק המל' וממשיך בה אור חדש מא"ס שלמעלה מכשמקבלת מב' קוין ימין ושמאל כ"א מקרן א' קו האמצעי דת"י כו', וע"כ אדה"ר שפגם במלכות שמים תיקן ע"י התשובה תשוב ה' לרומם מלכות שמים ע"י שהקריב שור שקרן א' היתה לו במצחו) ואמרם שהי' במצח ולא בצדדים כנהוג במין לכוונות ידועות הא' שלא יראה כבעל מום (ר"ל אם יהי' קרן א' ומן הצד יהי' בעל מום) שהי' היפוך הכוונה שהוא הי' רומז שלימות ואין שלם בעל מום כי המום רומז חסרון ופגם וע' מענין מום בזח"א וישב קפ"א ובמא"א מם סעיף י"ז וצ"ל כולך יפה רעיתי ומום אין בך ומה שקרן א' במצחו אין זה מום להיותה בקו האמצעי. ועוי"ל כי היותה אחת אינו ענין חסרון אלא יש בה יותר מהשנים ע"ד הנה עין ה' אל יראיו שזהו למעלה ממדריגת עיני ה' אל צדיקים לא קשי' הא בז"א הא בא"א ועכ"ז תרין עיינין אינון ואתחוורו ואתחזרו לחד ודק"ל ע"א כ' ת"ח בעינא דתתאה אית עינא ימינא ואית עינא דשמאלא ואינון תרי בתרי גווני אבל הכא לית עינא שמאלא ותרוייהו דרגא בחד סלקי וכולא ימינא ובגין כך עינא חד ולא תרין עכ"ל וביאר דבריו בקול ברמה שלכן נק' עין דא"א חד אע"ג שיש בו תרין עיינין כדאמר לעיל אשר עיניך פקוחות ונתן טעם למה שנקראים אחד מפני ששניהם הם בחי' ימין חסד עכ"ל וכיוצא בזה פי' בע"ח שער הארת המוחין זו"נ של"א פ"ז וז"ל והנה ב' ידות דא"א תרווייהו שקילו כחדא ונק' יד אחת בלבד ע"ד כל שאר בחי' של א"א שנאמר עליהם באד"ר דקכ"ח דבעתיקא לית שמאלא דהא כולא ימינא ועד"ז כתיב הנה עין ה' אל יראיו כו' וזהו והחמישית לפרעה כו' עכ"ל. ואפ"ל ג"כ עד"ז פי' קרן אחת היתה לו במצחו שהי' מאיר בו מהארת א"א ששם הכל ימין דתמן לית שמאלא והיינו שהקרן הוא רוממות וחיזוק המלכות אכן היותו קרן א' זהו כשהמל' מקבלת מא"א ולמעלה מקבלתה מז"א ובמד"ר פ' וישלח פע"ה ע"פ ויהי לי שור שור זה משוח מלחמה שנאמר בכור שורו הדר לו כו' ועמ"ש בפי' כי תצא למלחמה על אויביך דפי' על היינו ממקום שאין להם יניקה מבחי' סוכ"ע ומשם שורש ניצוח המלחמה כי למטה יש עת אשר שלט כו' משא"כ מלמעלה וזהו ואשמיד פריו ממעל כו' ואולי א"כ בחי' גבורה זו זהו גבורה דע"י שבמו"ס ומשם נמשך קרן א' כו' וע' עוד מ"ש בד"ה ויאכילך את המן ענין דדי בהמה ב"ן דע"י כו', ועד"ז יובן שור קרן א' כו'. והשני שהמצח מורה על החיזוק כמאמר קרן חזית בין עיניו (עמ"ש עוד מענין מצחא בשה"ש בביאור ע"פ צאינה וראינה בענין במדבר לא ישב אדם שם ועמ"ש סד"ה ועשית ציץ)

והשלישית שהמצח הנקודה האמצעית שהוא שורש לכל דבר והמלקט הפרי מפרידו מן העץ שהוא הייחוד (עמ"ש במ"א בענין מקושש עצים) והאמצע לכל פירותיו מצורף לזה שהעץ שאכל ממנו הי' בתוך הגן ותרגום במציעות גנתא ולא תרגום בגו גנתא מצורף עוד לזה שהוא הדבר האמצעי והטהר לצד א', הרביעית שהוא מקום מתכוון כנגד המוח שממנו משאב השכל (ועמ"ש מזה סד"ה ועשית ציץ ועמ"ש במ"א על מאמר הזח"ג האזינו דרפ"ח ע"ב מצחא דאתגלי בע"ק רצון אקרי דהא רישא עילאה דאסתים לעילא דלא אתיידע פשיט חד טורנא בסימא יאה ואתכליל במצחא ובגין דאיהו רעוא דכ"ר אתתקן במצחא כו'. ענין טרוניא הנה בערוך הביא ג' ענינים בערך טרן א' לשון כח גאלת בזרוע עמך בטרוניא ב' לשון מס שכותבת טירוניא מכל האומות ברבות וישב ס"פ מ"ח ג' לשון שררה סרני פלשתים תרגום טורני פלשתאי ובירושלמי ר"פ כיצד מעברין אליהו טירונן של נביאים הי' הייגו ג"כ לשון שר וגדול, וא"כ עד"ז פשיט חד טורנא הו"ע גילוי השררה והכח הנמשך מרדל"א במצחא, והרח"ו פי' שהו"ע יסוד דעתיק שהוא הנמשך ומאיר במצח דא"א כמו שבמצח דז"א הוא יסוד דאו"א כן במצח דא"א הוא יסוד דרדל"א כו', ולכן כמו שהחסד הוא נגיד ונחית בפומא דאי' כן ג"כ חסד דרדל"א הוא נחית הכא במצח ששם הוא היסוד ומשם מתגלה ההוא טורנא יאה בסימא כו' הובא בסהפ"מ סי' רע"ד ופי' אדמו"ר נ"ע כי המצח זהו ענין הרצון דכמו שהמצח חופה על המוחין כך הרצון הוא על הטעם הכמוס שבתוכו שה"ע מו"ס ורדל"א זהו בחי' עונג העליון שהוא פנימי' הרצון ויסוד דרדל"א זהו"ע אור התענוג הנמשך ומתגלה להאיר בהרצון וענין חסד דרדל"א זהו המאיר בכתר דא"א ולמעלה מהגבורות המלובש במו"ס שהוא חכ' דא"א, והנה בחי' גילוי זה שבמצחא נק' רעדכ"ר שהוא גילוי עתיקא ולכן הציץ מרצה, ועד"ז יש לפרש ענין קרן אחת היתה לו במצחו שבחי' קרן זהו חיזוק המל' היינו ע"ד טורנא הנמשך מע"ק במצחא דא"א כי הארת התענוג הנ"ל הוא התענוג שמתענג במדת מלכותו שמבחי' רעדכ"ר נמשך להיות רצון ותענוג במדת מלכות והוא המאיר ע"י המצח שהוא גילוי הרצון וזהו גלה כבוד מלכותך עלינו מהרה כו'. גם יש לפרש קרן לשון הארה כמו כי קרן אור פני משה וכמו שהציץ מרצה ונושא עון כך ע"י קרבן אדה"ר בשור שקרן א' היתה לו במצחו נמשך לו הרצון עליון מבחי' רעדכ"ר) ודע כי כמאמר הזה אמרוהו במעשה המשכן כו' שהכיסוי של המשכן הי' עורות תחשים מלמעלה והי' המשכן א' ואמרו רז"ל בפ' במה מדליקין דף כ"ח תחש שהי' בימי משה קרן א' היתה לו במצחו כו' (אפ"ל ג"כ שהמכוון שהי' נמשך היריעות והמקיפים מבחי' רצה"ע דא"א ע"ד הנ"ל כמ"ש במ"א בד"ה נשא את ראש בני גרשון איך היריעות הם המקיפים מבחי' סוכ"ע), ואמרם קרניו קודם לפרסותיו כבר ידעת כי קרן רומז על עצמו של דבר תרגום של בעצם היום הזה בכרן יומא הדין ופרסה רמז לסבה האחרונה כאמרו לא תשאר פרסה ופרה מענין רגל והרגל סבה ואדם הניח העיקר שהוא האילן (במא"א אות א' ספ"ח אילן רומז על התפארת) ולקח הפרי כאלו רצה להגביה המסובב ועתה חזר בתשובה והקריב שור שקרניו קודמות לפרסותיו

וקודמות לא בזמן רק במעלה והכל מבואר עכ"ל. ובע"מ מח"ד ח"ג פ"ז וז"ל אבינו הראשון בשעה שהקריב לשמים שור פר מקרין מפריס עשה ממנו דוגמא לעצמו כי הקדים קרניו לפרסותיו לפיכך קראו שור ברישא והדר פה ועם זה הצדיק הדין על עצמו על מה שנתמעטה קומתו ונעלמו ממנו קרני החיות הנושאות את הכסא עכ"ל. ונשוב לדברי הפרדס בערך קרן וכן אמר שנק' קרן היובל פי' קרן היוצא מבינה שהוא היובל ואפשר שקרן זה מלשון אור כמו כי קרן עור פני משה ולכן הוא בתפארת (ור"ל כי תפארת נק' קרן היוצא מן הבינה וכן הוא לשון אור ולפ"ז א"ש ענין שקרנו שהוא תפארת קודם לפרסותיו שהוא מל' וי"ל עוד שמעלת קרבן זה כי שאר השוורים שנולדו מזכר ונקבה הוא מק"נ משא"כ שור הנ"ל הוא בקדושה העליונה) אמנם קרן זוית וכן עלה בכבש ובא לו לקרן פי' מלכות ונקראת קרן מפני שהיא קרן ופינה לכל האצי' וכן פי' בזהר פ' ויקרא בפסוק וירם קרן משיחו דא כנס"י דאקרי קרן יובל עכ"ל וס"פ לך לך פי' כי היא נקראת קרן בהיותה יונקת השמן הטוב המדליק ומאיר הספירות הנשפע ממקור השמן וכמבו' בערכו (ולפ"ד הרשב"א קרן מורה על חיזוק המלכות א"כ עד"ז ענין בקרן בן שמן ואף לפמ"ש הפרדס דקרן הוא ג"כ ת"ת היינו שממנו נמשך החיזוק למלכות ובתיקונים פי' שתי קרנים הם נו"ה והם קרני השכינה בסוד שתי רצועות של ראש וקרן א' יסוד קרן של מלכות כזה ה או ה ואמרו בשתי קרנים והאחת גבוה מן השנית שכן נצח גבוה על הוד עכ"ל.

ויעזקהו. בגמרא פ"ב דר"ה דכ"ג ב' אמתניתין חצר גדולה היתה בירושלים ובית יעזק היתה נקראת ובגמ' בית יעזק תנן לישנא מעליא הוא דכתיב ויעזקהו ופירש"י היינו בגדר אבנים סביב סביב כמו טבעת עכ"ל. ואפשר להעיר מענין עד הגל שבין יעקב ללבן שהוא ההפרש בין א"י לחו"ל וכך למעלה זהו ההפסק שבין יעקב שהוא אצילות ובין ק"נ והוא בחי' הפרסא שבין אצילות לבריאה שנעשי' מצירופי אותיות והאותיות נקראו אבנים כו' וזהו עד הגל של אבנים, ועד"ז פי' בליקוטי הש"ס מהאריז"ל ריש מסכת ב"ב במשנה השותפין כו' בונין את הכותל כו' ומזה יובן ענין ויעזקהו כי פרסא זו היא שמירה שלא יפול הנופל כמ"ש בע"ח שמ"א וזהו ג"כ ענין מעודד ענוים הוי' דקאי על החיזוק שנותן הוא ית' בהפרסא להחזיק האור כו' כמ"ש מזה בסידור והיינו כי שרש הפרסא נמשך ממקום גבוה דהיינו מהכתר כמ"ש ע"פ השמים כסאי כו'. ובזח"ג ס"פ לך לך פי' בהאי עזקא לשון סבוב שהקיפם הקב"ה בעננֵי כבוד א"נ ע"ד חונה מלאך ה' סביב ליראיו ועמ"ש בביאור ע"פ מי יתנך כאח לי בענין שהמקיף מצחצח חצי הכלי מבחוץ שאעפ"י שמאיר רק בבחי' מקיף עכ"ז גורם הארה בהכלי שעי"ז נמשך בה הביטול יותר עד"ז יובן ענין ויעזקהו שע"י הארת המקיפים נמשך כח ועוז בנפש שלא יהי' בבחי' נפרד מהקב"ה וכעין מארז"ל ע"פ גן נעול שהיו גבורים מן הערוה במצרים והיינו ע"י השראת השכינה שהיתה עמהם כ"כ במד"ר ובזח"ב תרומה קל"ו ע"ב ע"פ השמים מספרים כו' ענין עזקא ופי'

אדמו״ר נ״ע שהוא בחי׳ עגולים כו׳ ומ״ש רש״י כמו טבעת י״ל זהו טבעת קדושין דהיינו בחי׳ קדשנו במצותיך בד״ה טוב לחסות. וז״ל רש״י בסוכה ספ״ד דמ״ט ע״ב ויעזקהו בנה להם ערים בצורות מוקפות דלתים ובריח כטבעת זו דמתרגמינן עזקא עכ״ל. ויש להעיר מענין אני חומה וארז״ל זו תורה היינו המשכות אותיות מבחי׳ סוכ״ע וכמו חומה שהוא מקיף וסובב ובירושלמי פ״ב דר״ה ה״ג מהו בית יעזק ששם היו עוזקין את ההלכה (היו מבררין את ההלכה שלא יהי׳ בה שום פקפוק) כד״א ויעזקהו ויסקלהו כו׳ והבירור הוא מבחי׳ חכמה כי בחכמה אתבררו ועמ״ש בסידור גבי מזמור לתודה הריעו לה׳ כל הארץ ר״ת הלכה. ובכלי פז בישעי׳ סי׳ ה׳ פי׳ ויעזקהו במצות עשה ויסקלהו במצות ל״ת.

ויטעהו שורק זה בהמ״ק בסוכה ספ״ד שם ופירש״י נטען גפנים משובחות לא זמורה אלא שרשים עצמן זה בהמ״ק שהוא שרשם ועיקרם שהוא מחבבם לפני המקום עכ״ל. ובספר ז״ח על הזהר ס״פ לך כ׳ שורקה גפן חשוב מכל הגפנים שאין בענביו חרצין וכן ישראל הוא תחלת נטיעתן אבותינו הקדושים שאין כמותן בעולם עכ״ל. ובגמ׳ פ״ט דברכות דנ״ז ע״א הרואה גפן כו׳ שורקה יצפה למשיח שנא׳ ולשורקה בני אתונו עכ״ל. ורש״י פי׳ בירמי׳ סי׳ ב׳ כ״א כי תר״ו מצות שהוסיף לישראל על ז׳ מצות שנתן לבני נח הם כחשבון שורק. ובפרדס שכ״ח הוא שער הנקודות פ״ג פי׳ כי ג׳ נקודות דשורק הם מה שהמל׳ מגלה למטה בבי״ע מן ג׳ בחינותיה דלא זז מחבבה עד שקראה בתי אחותי אמי יעו״ש. עוד אפ״ל דהנה אדמ״ו נ״ע סד״ה אוסרי לגפן פי׳ שורק הוא בהוד והנה ארז״ל פ״ט דברכות דף נ״ח והנצח זו ירושלים וההוד זו בהמ״ק וזהו ע״ד הודו על ארץ ושמים ארץ תחלה ועמ״ש בשה״ש סד״ה שחורה אני ונאוה בענין מהודו ועד כוש ומ״ש בביאור דל״ג בעומר מענין הוד ומ״ש בת״א בד״ה יהודה אתה.

ויבן מגדל בתוכה. בירושלמי פ״ד דסוכה ה״ו אמרו זה ההיכל (והוא קדה״ק שהוא מגדל עוז של בו ירוץ צדיק ונשגב זה הכה״ג) והנה במשלי סי׳ י״ח יו״ד כתי׳ מגדל עוז שם ה׳ בו ירוץ צדיק ונשגב וע׳ מזה ברבות פ״א פט״ו דקל״א ע״ב מפרשו על שם הוי׳ וכן פי׳ באיכה ע״פ חלקי הוי׳ אמרה נפשי ובזח״א בראשית דל״ז ע״ב מפרשו שם הוי׳ הוא המל׳ והוא הנק׳ מגדל עוז והוא יסוד דנוק׳ בחי׳ ציון שהוא הכלי לקבל ההמשכה מסוכ״ע וזהו בו ירוץ צדיק דהיינו מ״ש צדיק הוי׳ ועי״ז ונשגב המגדל הנ״ל, ועמ״ש ע״פ ושמרו דרך הוי׳ לעשות צדקה כו׳ בד״ה מי יתנך כאח לי, וע׳ זח״א ויגש דר״ט ע״ב ע״פ כמגדל דוד צוארך דא ירושלים דלעילא כו׳ ובמא״א אות מם סי״ט מענין מגדל שיש לפרשו ג״כ על יסוד ז״א ויסוד דא״א ובד״ה אני חומה פי׳ אדמו״ר נ״ע חומה זו תורה סוכ״ע ושדי כמגדלות פנימי׳ התורה שהוא המשכה מלמעלה יותר גם מבחי׳ סוכ״ע כו׳ וזהו ויבן מגדל בתוכו דהיינו בחי׳ היכל קדה״ק וכמ״ש בד״ה שבת שבתון תהי׳ לכם בפי׳ קדה״ק דפי׳ קדש לשון מובדל זהו בחי׳ סוכ״ע שהוא אינו בבחי׳

התלבשות כהתלבשות הנשמה בגוף שמתפעלת משינוי הגוף משא״כ למעלה הרי אני הוי׳ לא שניתי לפי שהוא בחי׳ סוכ״ע ולכן נק׳ קדש לשון מובדל ופי׳ קדה״ק זהו מה שגם מבחי׳ סוכ״ע הוא קדוש ומובדל לפי שאינו בגדר עלמין כלל אף גם בבחי׳ סובב לעלמין אינו נא׳ ועד״ז והבדילה הפרוכת לכם בין הקדש ובין קה״ק ועמ״ש בד״ה ועשית ציץ זהב בפי׳ קדש למד מלמטה והוי׳ מלמעלה שבחי׳ קדש למד הוא עדיין מלמטה לגבי שם הוי׳ דלעילא היינו שיש ב׳ שמות הוי׳ ופסיק טעמא בינייהו כו׳ ע״ש, וזהו ענין היכל קדה״ק שהוא בחי׳ היכל שבו נמשך ומאיר מבחי׳ שם הוי׳ דלעילא גם מבחי׳ סוכ״ע ולכן נק׳ מגדל עוז שם הוי׳. בו ירוץ צדיק לפי הפי׳ דקאי על כה״ג היינו שע״י שנכנס בו הכה״ג ביוכ״פ ממשיך מבחי׳ שם הוי׳ דלעילא דהיינו ע״י העלאת מ״ן מלמטה מעורר כן מלמעלה וע״ד שנז׳ בזח״א ויצא קנ״ג ב׳ בענין שכינתא בין תרי צדיקים יתבי שע״י העלאה מבחי׳ צדיק תחתון בנימין שהוא בן ימין עי״ז נמשך ההמשכה מבחי׳ יוסף צ״ע כו׳, וגם לשון ויבן יש לפרש ע״ד ויבן ה׳ אלקים את הצלע כו׳ בינה יתירה ניתנה באשה דקאי על תורה שבעל פה כי ערבים עלי דברי סופרים יותר מיינה ש״ת שהם נמשכים מבחינת סופר שלמעלה מבחינת ספר כנז׳ בד״ה שחורה אני ונאוה, ולפי״ז י״ל ויעזקהו החומה זו תורה היינו תושבע״פ ויבן מגדל בתוכו היינו תשבע״פ בחי׳ ויבן בינה יתירה כו׳. ובגמ׳ דידן ספ״ד דסוכה אמרו ויבן מגדל בתוכו זה מזבח ופירש״י העשוי כמגדל והי׳ להם למגדל עוז. ואפ״ל הטעם שנק׳ המזבח מגדל כי הנה גבי מגדל מצינו בדור הפלגה שאמרו נבנה לנו עיר ומגדל וראשו בשמים דהיינו שרצו להמשיך להם ההשפעה ממקום גבוה מאד דקמי׳ כחשיכה ע״י האחדות שביניהם וימשיכו להם ע״י עיר ומגדל דו״נ דקליפה וזהו וראשו בשמים כ״מ ממ״ש בת״א פ׳ נח בד״ה הן עם א׳ ושפה א׳ לכולם וכ״מ בזח״א פ׳ נח דע״ה ע״א, עכ״פ למדנו מזה דלהמשיך מבחי׳ שמים שהם מקיפים עליונים זהו ע״י עיר ומגדל וע׳ בפרדס ערך עיר פירשו במל׳ ומגדל י״ל יסוד כנ״ל בשם המא״א כי כמו שהמגדל הוא גבוה ובבחיי ס״פ נח כ׳ בשם מדרש שהיו בו שבעים מעלות כו׳ כן היסוד יש עליו ח״י חוליות השדרה והוא עולה ע״י התקשרותו וממשיך ממוח הדעת שבמוח דרך ח״י חוליות כו׳ וע׳ בהרמ״ז ר״פ ויצא שלכן נק׳ היסוד סולם, ועד״ז יש לפרש עיר ומגדל וראשו בשמים אך בפרדס ערך מגדל פי׳ מגדל ג״כ במל׳ רק שמ״מ פי׳ שנקראת מגדל עוז בהיות העוז בתוך המגדל כנודע עכ״ל, ובערך עוז פי׳ עוז היינו ת״ת וכמארז״ל אין עוז אלא תורה, וא״כ פי׳ בהיות העוז בתוך המגדל היינו מה שהת״ת מבריח מן הקצה אל הקצה שממשיך מהכתר עליון במל׳ וא״כ זהו״ע וראשו בשמים, ודור הפלגה רצו להמשיך כ״ז בסט״א היינו שילכו בשרירות לבם בלי קבלת עומ״ש ושאעפי״כ יומשך להם השפעות גשמיות ותענוגי עוה״ז ע״י עיר ומגדל שיבנו לצד הסט״א בשנער כו׳. ומזה נלמוד בקדושה ויבן מגדל בתוכו, כי הנה ארז״ל ברבות ויצא פס״ח ע״פ והנה סולם זה הכבש מוצב ארצה זה המזבח שנא׳ מזבח אדמה תעשה לי וראשו מגיע השמימה אלו קרבנות שריחן עולה לשמים, נמצא המזבח הוא

מחבר בחי' ארץ ושמים שריח הקרבנות עולה למעלה מעלה לבחי' שמים שהם מקיפים ועמ"ש מענין ריח בת"א פ' תולדות ע"פ ראה ריח בני ומ"ש בביאור ע"פ באתי לגני בענין אריתי מורי, ולכן נק' מזבח מגדל שהרי ענין בחי' מגדל זהו וראשו בשמים והרי זהו ענין הקרבנות שנא' וראשו מגיע השמימה, וא"כ בחי' זו יובן עכשיו שזה"ע התפלה שהוא במקום קרבנות שכמו שבמזבח היו מקריבין קרבנות מן הבהמה כך ענין התפלה הוא להקריב נה"ב שבאדם שתוכלל בהתלהבות ורשפי אש ליכלל ולהיבטל אליו ית', וכמ"ש מזה בת"א פ' וישב בד"ה בכ"ה בכסלו ובלק"ת פ' נשא בד"ה זאת חנוכת המזבח ובפ' שלח בד"ה בפ' נסכים כתיב ובפ' פנחס בד"ה צו את בנ"י כו' את הכבש האחד כו' ע"ש. ולשון מזבח שזובח את יצרו וע"י העלאה זו מבירור נה"ב הוא העלאה למעלה מעלה לפני הוי' כו' ולכן נק' התפלה ג"כ סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה כמבואר בת"ז וכמ"ש מזה בלק"ת בשה"ש ע"פ יונתי בחגוי הסלע ובד"ה לבאר ענין יוכ"פ. וא"כ לפי"ז פי' ויבן מגדל בתוכו היינו התפלות.

וגם יקב חצב בו. ארז"ל ספ"ד דסוכה אלו שיתין ופירש"י באותו מגדל יקב הוא בור חפור וכן עד יקבי המלך בית שחיא דמלכא לשון שיחין ומערה עכ"ל. וארז"ל שם שיתין מששת ימי בראשית נבראו (שיתין חלל שתחת המזבח כנגד מקום הנסכים רש"י) שנא' חמוקי ירכיך כמו חלאים מעשה ידי אמן, חמוקי ירכיך (סתרי לשון חמק עבר נסתר ונכסה ממנו וכן עד מתי תתחמקין תסתרי ממני שאת בושה לקרב אלי מפני שמעלת בי ואף כאן חמוקי ירכיך שמוסתרין בירך מזבח) אלו השיתין כמו חלאים (כמו חלול) שמחוללין ויורדין עד התהום מעשה ידי אמן (זה הקב"ה שהוא אומן לבריאת העולם מעשה ידי אומנתו של הקב"ה רש"י, ועמ"ש מענין אומן עפ"י הזח"ב תרומה קס"א קוב"ה אסתכל באורייתא וברא עלמא דקאי על א"ק, ועמ"ש בד"ה ואהי' אצלו אמון ובביאור ע"פ מי יתנך כאח מענין אמון ובמא"א אות א' סעיף צ"ה אמון מופלא ח"ס) ובמג"ע אופן צ"ז פי' שזהו ענין משפטיך תהום רבה ופי' אדמו"ר נ"ע כי צדקתך היא מל' והוא כהררי אל בבחי' העלי' מלמטלמ"ע וכענין הנז' ע"פ וצדקתך ירננו בד"ה רני ושמחי בת"א פ' מקץ, אבל משפטיך שהוא בחי' גבוה יותר כי משפט הוא ת"ת בריח התיכון המבריח מן הקצה אל הקצה לכן הוא נמשך מלמעלמ"ט להמשיך הגילוי בתהום רבה דהיינו גם למטה מטה כי קמי' ית' אין שום הפרש בין מעלה ומטה ששניהם שוים וכמ"ש בד"ה כי ההרים ימושו כו' עד וברית שלומי לא תמוט דהיינו שלא יהי' צריך לבחי' ומדריגת הרים שהם העליות מלמטלמע"ל אלא כי יהי' הגילוי למטה ממש כדכתיב כי בועליך עושיך אלקי כל הארץ יקרא שבכל הארץ הלזו הגשמיות יהי' גילוי אלקות וזה"ע נסכים שמנסכים יין ומים חיים לשיתין המחוללין עד התהום שימשיכו האור מג"ר גם למטה ממש. וזהו ההפרש בין המגדל ובין היקב כי המגדל זהו ההעלאה מלמטלמע"ל ע"י הקרבנות שריחן עולה לשמים בבחי' העלאה מלמטלמע"ל ואח"כ וגם יקב חצב בו זהו ההמשכה שע"י

הנסכים שהוא מלמעלה למטה וכמ״ש בלק״ת פ׳ שלח בענין הקרבן והנסכים בד״ה ואם האכל יאכל, ובמא״א אות יו״ד סכ״ג יקב נק׳ היסוד דנוק׳ ושם יחוד השמות סוד יב״ק עכ״ל. וזהו שארז״ל שמחוללין ועומדין, כי היסוד דנוק׳ שהו״ע כלי ריקן של המקבל מה שמבטל שכלו והשגתו לקבל ולקלוט שפע השכל של המשפיע ע״כ הוא חלול ולכן נק׳ ג״כ כוס של ברכה כמ״ש במא״א אות כ׳ סכ״א ועמ״ש מזה בת״א ס״פ משפטים בד״ה לא תהי׳ משכלה ועקרה כו׳ וע׳ מענין ד׳ כוסות של פסח בזח״ג פ׳ אמור דצ״ו ע״ב ובהרמ״ז שם ומ״ש ע״ז בשל״ה במסכת פסחים שלו דקנ״א א״ב בדרוש מצה עשירה, גם ברע״מ פ׳ משפטים קט״ז סע״א פי׳ יקב יחוד קדושה וברכה, וע׳ מזה בפ׳ פקודי דרס״ב ע״א ומ״ש מזה בד״ה ואתא מרבבות קדש. עו״ש במא״א יקב יחוד השמות הוי׳ אלקים דהיינו כמארז״ל ע״פ תירושי המשמח אלקים שהיין משמח אלקים כי שם אלקים הוא מדת הצמצום ונכנס יין יצא סוד היינו כמ״ש סוד הוי׳ ליראיו היינו גילוי שם הוי׳ בשם אלקים לכן מזה נמשך השמחה בשם אלקים כי הגבורות דקדושה חפצן ותשוקתן להתמתק ע״י גילוי מדת החסד והרחמים כי אינן דינים גמורים כמו גבורות שלמטה ח״ו. והנה כ״ז לגמרא דידן שהמגדל הוא המזבח והיקב הם השיתין, אבל בירושלמי הוא שהמגדל הוא ביהמ״ק והיקב הוא המזבח וכן תרגום יונתן והרד״ק פי׳ שהיקב הם הנביאים כמו שפעולת היקב להוציא היין מהענבים כך פעולת הנביאים מורים לישראל התורה שיהיו מעשיהם טובים ולשון יקב חצב כמ״ש חצבתי בנביאים. ואפ״ל לפי הנ״ל דיקב הוא יסוד דנוק׳ והוא בחי׳ בנימין צ״ת שענינו כלי המעלה מ״ן להיות בבחי׳ אליך ה׳ נפשי אשא וזהו״ע שמוציא היין מהענבים כו׳ וע׳ בכלי פז בישעי׳ סי׳ ה׳ שהאריך בזה ופי׳ ויעזקהו במ״ע ויסקלהו במל״ת כו׳ או ויעזקהו ויסקלהו ע״י גלות מצרים כו׳.

ויקו לעשות ענבים ויעש באושים. פי׳ בת״י ואמרית דיעבדון עובדין טבין קדמי ואינון אבאישן עובדיהון. והראב״ע פי׳ באושים כמו חוחים כמו ותחת שעורה באשה. והרד״ק כ׳ בשם רבינו האי ז״ל באושים הוא מין ידוע ממיני הענבים והוא הרע שבהם וידוע הוא מלשון המשנה פ״ק דמעשרות מ״ב הענבים והאבשים משהבאישו והיינו שבמקום שהיו רואים לעשות מע״ט עשו מעשים רעים עכ״ל. וברבות בראשית ס״פ י״ט דרשו זה על אדה״ר וז״ל ארשב״ל אדה״ר לא נטרד מג״ע עד שחירף וגידף הה״ד ויקו לעשות ענבים ויעש באושים עכ״ל. ולעיל מיני׳ בפ׳ הנ״ל פי׳ על דור שחרב בהמ״ק שהם חטאו כאדה״ר כמ״ש והמה כאדם עברו ברית המה כאדה״ר כו׳ ודנתי אותם בשלוחין וגירושין כו׳ ע״ש. וברבות שלח לך פט״ז קרוב לס״פ דענבים הם האבות כמ״ש כענבים במדבר כו׳ ראיתי אבותיכם כו׳ ובאושים הם המרגלים שהוא שנעשו כסדום שנא׳ כי מגפן סדום גפנם עכ״ל, והוא מ״ש בפ׳ האזינו ל״ב ל״א כי מגפן סדום גפנם ומשדמות עמורה ענבימו ענבי רוש אשכלות מרורות למו. ברבות ט׳ נו״ב. עמה״מ ב״ג קס״ג. רבות יח״ג קעח״ג רסח״א. ח״מ קכד״ב. של״ה קעד״א. ממ״י יד״ד. זח״א

ויחי רלח"ב וישב קצב"א. ח"ב קמ"ד רמ"ה. וז"ל זח"א ויחי דרל"ח ב׳ אית גפן ואית גפן אית גפן קדישא עילאה ואית גפן דאקרי גפן סדום גפן נכרי׳ בת אל נכרי, ונראה שהפי׳ כמ"ש במא"א אות ג׳ סכ"ג גפן פורי׳ נק׳ נוק׳ דקדושה (עמ"ש ע"פ בן פורת יוסף ובזח"ב תרומה שזהו"ע המבורך וא"כ פורים זהו ע"ד איהו ברוך ואיהי ברכה גם היא פוריה שמברר ב"ן דתהו וכמ"ש בזח"א ויחי דרל"ח ע"פ והיא כפורחת וע׳ בזח"ב תרומה דק"ע סע"ב גפן פורי׳ דא שכינתא וע"ש דקס"ט ע"ב) גפן בוקק נק׳ נוק׳ דסמאל כי היא בוקקת פירותיה עברה אינו עושה פירות גפן נכרית פי׳ גפן של הנכרית עכ"ל. ובהושע רסי׳ יו"ד גפן בוקק ישראל ע"ד מ"ש בישעי׳ רסי׳ כ"ד הנה ה׳ בוקק הארץ כו׳ הבוק תבוק הארץ כו׳ ע"ש. ובזח"ב פקודי דרמ"ה ע"א בענין אדה"ר דשבקת אלין עדונין דלעילא כו׳ ואתמשכת בתר אלין כסופין מסאבין כו׳ דאקרי חמת פתנים כו׳ וכתיב ענבימו ענבי רוש כו׳. ובפרדס ערך אשכלו׳ כ׳ כי אשכלות בקדושה הם נו"ה והם נקראים בהיות מלאים תירוש ויין להמשיך לצדיק בסוד היחוד וכנגד אלו הקדושים יש שנים מבחוץ, והם נקראים אשכלות מרורות למו מלשון שכולה וגלמודה שהם נמשכים משכלת ארץ כבקד תכלה לילית הרשעה עכ"ל. וע׳ בתו"א פ׳ משפטים בד"ה לא תהי׳ משכלה ועקרה. ובפרדס ערך גפן חלק ענין גפן לשלשה בחי׳ גפן הא׳ השכינה גפן פוריה כו׳ והיא יונקת מן היין המשומר כו׳ הם ענבים יפים לחלום, הב׳ גפן נכרי׳ וענבי׳ ענבי רוש אשכלות מרורות למו והם הקליפות הג׳ גפן בינוני׳ והיא הגפן והענבים שאינם יפים לחלום שהם מצד הדין עכ"ל. וכדבריו מוכרח ממאמרי הזהר דממ"ש בפ׳ ויחי דרל"ח הנ"ל מוכרח שזהו ב׳ בחי׳ גפן הראשונים הנז׳ בפרדס, ובחי׳ גפן בינונית מוכרח ממ"ש בזח"ב תרומה קמד"א וז"ל דתנינן מאן דחמי ענבים בחלמיה אי חיוורן אינון טבין, אוכמין בזמנן טבין דלא בזמנן צריכין רחמי (והוא פ"ט דברכות דנ"ו סע"ב) תנינן אילנא דחב בי׳ אדה"ר ענבין הוו דכתיב ענבימו ענבי רוש ואלין אינון ענבין אוכמין בגין דאית ענבין אוכמין ואית ענבין חיוורין חיוורין טבין דהא מסט׳ דחיי אינון אוכמין צריכין רחמין דהא מסט׳ דמותא אינון בזמנין טבין מ"ט בגין דבזמנא דחוורא שלטן כולא אתבסם עכ"ל. הרי מובן מזה דענבי אוכמא אינון בקליפות דהא קאמר בשעתא דחוורא שלטן כולא אתבסם וכ"כ במק"מ שם ענבין אוכמין מלכות וענבין חוורן פי׳ ז"א ובשם נ"ב מהרח"ו כתב דע כי זרע האשה אדום כיין וזרע הזכר לבן כמים וזהו מזיגת הכוס למבין בשיעורו עכ"ל הרח"ו וביאר המק"מ שזהו מ"ש כל חמרא דלא דרי על חד תלת מיא כו׳. והענין הוא שהמל׳ היא רביעית לחג"ת ועמ"ש ע"פ ומספר את רובע ישראל ויותר י"ל כי המל׳ היא רביעית לנה"י כי ההשפעה באה מנה"י והם ג׳ חלקי הרביעית מים ורובע רביעית הוא המ"ן דמלכות כו׳ ובזח"א ס"פ וישב דקצ"ב א׳ ע"פ ובגפן שלשה שריגים תנינן האי מאן דחמי ענבין חוורין בחלמא סימן יפה לו אוכמי לא מ"ט בגין דהיא רזא דתרין דרגין ידיען אינון אוכמין וחוורין האי איהו טב והאי איהו דלא טב כו׳. ת"ח אדה"ר אתתי׳ סחטה לי׳ ענבין כו׳ ובג"כ כתיב ענבימו ענבי רוש אשכלות

מרורות למו עכ"ל, ופי' אדמו"ר נ"ע כי ענבי חוורי הם ממוחין דגדלות היינו שנמתקו הגבורות דאימא ע"י החסדים דאבא ע"ד יין המשומר בענביו משי"ב דפי' שי"ב הם ו"ק דאבא וענבי אוכמי הם הגבורות שלא נמתקו אף שהם מבינה ומשמע שם דהיינו המגולים ושנמתקו הם המכוסים ביסוד אימא ששם מאיר ג"כ יסוד אבא כו', והכוונה שרשפי אש התשוקה הוא בהתגלות מזה נמשך יניקת החיצונים אבל כשהוא מכוסה בהשכל שהוא חו"ב אין יניקה כי ימותו ולא בחכמה וע' בפע"ח בדרוש הציצית בענין תכלת ולבן מבואר שמה שמלבנים השערות דז"א שהם הציצי' ראשו זהו ע"י יסוד דאבא מזה יקח לענין ענבין חוורין שבאים ע"י המיתוק יסוד אבא כו', ובמק"מ שם כ' ענבין חוורין הם הארת זעיר אוכמי פי' הארת המל', (וא"ש ג"כ עם דברי אאזמו"ר נ"ע כי הז"א רובו חסדים והמל' בנינה מן הגבורות) ומהמל' יונקים הקליפות (כי רגליה יורדות ולכן אנשי יריחו לא היו מפסיקין בבשכמל"ו כמ"ש בת"א בד"ה בחדש השלישי) לכן הרואה ענבי אוכמי בחלום סי' רע לו, וענין בזמנן סימן יפה היינו ע"ד מזיגת הכוס כנ"ל וכך מתמתקי' ענבי אוכמי דמל' ע"י ענבי חוורי דז"א וע' בת"א בד"ה אוסרי לגפן בענין חמר חורין עתיק. נמצא העולה מכ"ז, שעכצ"ל כמ"ש הפרדס שיש ג' בחי' גפן. ובגמ' פ"ט דברכות דנ"ו ע"ב הרואה ענבים בחלום ישכים ויאמר כענבים במדבר קודם שיקדימנו פסוק אחר ענבימו ענבי רוש. רבות בראשית פט"ו יח"ד מה הי' אותו האילן שאכל ממנו אדם וחוה כו' ריה"ו בר אילעי אמר ענבים היו שנא' ענבימו ענבי רוש אשכלות מרורות למו אותן האשכלות הביאו מרורות לעולם. ובמא"א אות ע' סעי' י"ז עה"ד כו' וגם ברחל שמתחלת אחר סיום יסוד דבינה כי מגילוי החו"ג ההם יונקים החיצונים ונק' טוב ורע (מזה יובן דברי אדמו"ר דלעיל) אך אמיתית עה"ד טו"ר הוא ק"נ מעורבת עם מט"ט כי ביצירה הטו"ר שוים הם מעורבים עכ"ל, ובפרדס ערך עץ כ' ויש עה"ד טו"ר לפעמים קורא הרשב"י ע"ה בספריו למלכות עה"ד טו"ר ואין להתפתות ולומר שבמל' יש רע ח"ו כי שם זה מושאל בה מפני שתחתיה הטו"ר כו' טוב היינו מט"ט ורע היינו ס"מ עכ"ל, וע' בזח"ב ס"פ משפטים בענין לא תבשל גדי בחלב אמו והוא ע"ד הנ"ל ועד"ז רבקה אם יעקב ועשו. רבות שמיני פי"ח קע"ח בפ' יין ושכר אל תשת הביא הפסוק במשלי כ"ג ל"א אל תרא יין כי יתאדם כו' וכצפעוני יפריש מה צפעון זה מפריש בין מיתה לחיים כך הפריש היין בין אדם לחוה דאמר ריה"ו בר אילעי אותו העץ שאכל ממנו אדה"ר ענבים הי' ענבימו ענבי רוש וגו' הללו הביאו מרורות לעולם עכ"ל וכ"ה ברבות באסתר גבי ביום השביעי כטוב לב המלך ביין כו' והרבות שלח פט"ז הובא לעיל. עכ"פ מכ"ז נת' דענבי רוש הם עה"ד טו"ר וע"ז קובל הנביא ויקו לעשות ענבים ע"ד יין המשומר בענביו שהו"ע השמחה באלקות בקיום המצות שהוא מעלה גדולה כמ"ש ויספו ענוים בהוי' שמחה וכתיב תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה וגו' והאריז"ל גילה להרח"ו שכל מה שזכה לרה"ק הי' ע"י שהי' שמח מאד בקיום המצות וזהו ישמח ישראל בעושיו ועי"ז ממשיכים מלמעלה ג"כ גילוי השמחה להיות ישמח ה' במעשיו וז"ש

הת״י בפי׳ לעשות ענבים דיעבדון עובדין טבין כי זה שיהיו נקראים המצות מעשים טובים ל׳ הארה ע״ד האור כי טוב זהו כשהמצוה נעשית בחשק וחפץ באהוי״ר משא״כ כשהוא בקרירות ע״ד מצות אנשים מלומדה וכמ״ש בת״א בד״ה אוסרי לגפן בפי׳ כבס ביין לבושו דהיינו הלבושים שממעשה המצות צריכים כיבוס ביין דאל״כ הרי אפי׳ פושעי ישראל מלאים מצות כרמון ואעפי״כ את פושעים נמנו אלא דוקא ע״י שמחה ש״מ נק׳ מע״ט וכדי להיות השמחה באמת בהמצוה זהו ע״י שחפץ באמת קרבת אלקים והוציא אהבת עוה״ז מלבו וזהו ויקו לעשות ענבים ויש מי שפי׳ ענבים ר״ת עקודים נקודים ברודים ים כו׳ משא״כ ויעש באושים זהו כשהשמחה הוא רק בעניני תענוגי עוה״ז שהיצה״ר בוער בו ומדליק לבו להיות שמח במעשה העבירה כו׳ ובספר אורחות צדיקים שער ט׳ שער השמחה הביא הרבה מיני שמחה של צד הרע כמו השמח במכשול חבירו כו׳ השמח כשחבירו נכשל בעבודת הבורא ית׳ המשחק במי שזהיר בעבודת הבורא ית׳, יש עוד שמחה מרה כלענה כגון רודפי ניאוף וגזל ושאר עבירות ושמחים בהשיגם תאוות הרעות ועל אלו נאמר השמחים לעשות רע יגילו בתהפוכות רע, ויש עוד שמחה מעורבבת המעלה עשן לכל המצות כו׳ כגון אלו המשתכרים ושמחים בבית המשתה כו׳ והי׳ כנור ונבל ותוף ויין משתיהם ואת פועל ה׳ לא הביטו כו׳ לכן גלה עמי כו׳ עכ״ד, ועז״נ כי מגפן סדום גפנם וזהו ויעש באושים.

בממ״י פ׳ אחרי דף י״ד ע״ד כי מגפן סדום גפנם היינו ההוא סט׳ דלקבל מל׳ ענבימו ענבי רוש לקבל יסוד (והיינו כמש״ש לעיל מיני׳ בפי׳ ודם ענב תשתה חמר ודם ענב לקבל יסוד דשפעא גניז בי׳ כחמרא דענבא תשתה חמר לקבל מלכות) אשכלות מרורות למו היינו נגד נו״ה חמת תנינים יינם לקבל גבורה וראש פתנים אכזר לקבל חסד דאיהו ראש עכ״ל. וע״פ דעת המגיד יש לפרש ויקו לעשות ענבים הם צדיקים כי צדיק הוא יסוד ובחי׳ צדיק היינו כמ״ש ושמרו דרך הוי׳ לעשות צדקה והיינו ע״י שמחה של מצוה ממשיכים גילוי אא״ס למטה להיות דירה בתחתונים כמ״ש באריכות ע״פ מי יתנך כאח לי שע״י השמחה שהיא מבחי׳ מ״י עי״ז נמשך הגילוי כמ״ש ואהי׳ שעשועים יום יום משחקת לפניו כו׳ ולכן לע״ל יאמרו ליצחק כי אתה אבינו גילוי הצחוק והשמחה מדירתו ית׳ בתחתונים וזהו ע״י צדיקים הנקראים ענבים שמהם נמשך יין המשמח אלקים נכנס יין יצא סוד בחי׳ יסוד הממשיך סוד ה׳ ליראיו ובריתו להודיעם היינו להיות ומלאה הארץ דעה כו׳ ושרש יין זה נמשך ממו״ס חמרא דשקיט כו׳. ויעש באושים הם יסודות דקליפה שהוא ההתקשרות לתאות עוה״ז בהיתר או באיסור כו׳ וע״ד שפי׳ אדמו״ר נ״ע בת״א פ׳ יתרו בד״ה משה ידבר בפי׳ מארז״ל אי לאו האי יומא דקא גרים כמה יוסף איכא בשוקא כי יוסף הוא צדיק יסוד עולם בקדושה ויש ג״כ לעו״ז יוסיף דעת יוסיף מכאוב פי׳ יוסיף דעת היינו עה״ד טו״ר כו׳ שהוא ענבמו ענבי רוש כנ״ל ולכן דרשו רז״ל פסוק יוסיף דעת יוסיף מכאוב על הנחש ברבות בראשית ר״פ י״ט לפי שכל דעת שלו הי׳ מעה״ד שמשם שרשו כו׳, וע׳ במא״א אות ע׳ סכ״ה פי׳ ענבים נו״ה ולפע״ד

דברי המגיד נכונים יותר שהוא ביסוד דלכן מורה על צדיקים. ועכ"פ הבאושים שממשיכים התקשרות דו"נ דקליפה א"כ גורמים ח"ו הסתלקות דירתו ית' בתחתונים כי בהתרבות רוח הטומאה בארץ א"א להיות גילוי אלקות וכמ"ש לעיל ואת רוה"ט אעביר מן הארץ כו' אזי יהי' גילוי אלקות והיינו מ"ש רז"ל עין לא ראתה זה יין המשומר בענביו דר"ל ע"י מעשה הצדיקים יומשך גילוי אלקות למטה ממקום גבוה מאד ממו"ס כנ"ל.

פסוק ועתה יושב ירושלים (היינו מי שיש לו יראה שלם) ואיש יהודה (ע"ד מ"ש במרדכי איש יהודי דהיינו שהוא בבחי' מקור הביטול וההודאה ועמ"ש בד"ה יהודה אתה) שפטו נא ביני ובין כרמי. ובכלי פז פי' דקאי הכל על הקב"ה כי הוא הדיין כו'. ואולי יש לפרש דקאי על ב"ד שלמעלה והם ב"ד הגדול שבלשכת הגזית פי' בזהר ס"פ שופטים שזהו מבחי' בינה גם בינה נק' ירושמ"ע וא"כ לבחי' זו אומר ועתה יושב ירושלים כו' שפטו נא כו', ובמא"א אות שין סעיף י"א שופט מצד ת"ת כו' וברע"מ קי"ז ב' וכל ספירן אינון שופטים מסט' דאימא עילאה.

פסוק מה לעשות עוד לכרמי כו'. פי' מה לעשות כי הנה כתיב מה שמו ומה שם בנו וארז"ל ברבות נשא פי"ב גבי להקים את המשכן, מה שמו ה' צבאות שמו ומה שם בנו בני בכורי ישראל ופי' בזח"ג בלק קצ"א ע"ב כי מה שמו היינו חכ' עילאה שהוא כח מה וזהו מ"ה שמו והוא בחי' אדם עילאה אדם גי' מה ונק' אדם הראשון, ומה שם בנו היינו תפארת דאצי' ששם בחי' ישראל כי שרית עם אלקים והוא ג"כ בחי' אדם שם מ"ה וזה"ע ומה שם בנו ועז"נ מה טובו אוהליך יעקב כשהם בבחי' מה שהוא ביטול ע"ד ונחנו מה אזי הם טובו והיינו שנשפע ונמשך בכל א' מבחי' שם מ"ה שהוא בחי' הביטול אליו ית' שיש בכל א' למס"נ, וזהו ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך כו' פי' מה הוא שואל מעמך שתהי' בבחי' מה וביטול וזהו אתם קרוים אדם גי' מ"ה וע"י ביטול זה א"ת מה אלא מאה המשכה מבחי' אלף סוכ"ע וגם כי שיהי' מבחי' מה מאה צריך להוסיף הן וזהו הן הם יודו ויברכו הן הם עולה מאה ופי' הן כמ"ש ברבות בא פט"ו ע"פ הן עם לבדד ישכון כו' ע"ש ובחי' זו נמשך מכח הביטול דבחי' מ"ה, וזה"ע איזהו שוטה המאבד מה שנותנין לו כי שוטה שאין לו דעת הוא ע"ד שבה"כ שנפלו זמ"ל דתהו ז"פ אדם היינו ז"פ מ"ה עם ה"ג כחשבון שוטה והיינו שמאבד את בחי' מה וביטול להיות יש ודבר נפרד וזהו הרוח שטות וכמ"ש מזה בביאור ע"פ את קרבני לחמי לאישי תשמרו כו', וזהו מה לעשות עוד לכרמי ולא עשיתי בו הרי נתתי בו מבחי' מ"ה ממש דהיינו ענין מ"ה שמו ומה שם בנו שהוא להיות בו הביטול אלא שהם איבדו בחי' זו ע"י הרוח שטות כו' וא"כ מה לעשות עוד כו' הרי לא הועיל בו הארה זו שנמשך בו מלמעלה מבחי' שם מ"ה אלא ע"כ צריך לעשות עצה אחרת לזה להביאו לידי תשובה שמבחי' באושים שהם ענבי רוש אשכלות מרורות יתהפך ממרירו למיתקא ע"י התשובה וכמ"ש בת"א פ' מקץ בד"ה מזוזה מימין בפי'

מ"ש בזהר מאן דלא טעים מרירו למיתקו שמרירו הן תאוות עוה"ז ותענוגים שמושפעים מהיכלות הקליפות וצריך להפך לבו לטעום ממש למיתקו להיות טעמו וראו כי טוב ה'. והנה צדיקים הם מבחי' שם מ"ה ובע"ת הם מבחי' שם ב"ן כמ"ש בד"ה מי יתנך כאח לי ולכן להביאן לבחי' תשובה אינו ע"י שם מ"ה, וזהו מה לעשות עוד לכרמי אלא ע"י עצה אחרת המבואר בפסוק שאח"ז.

מדוע קויתי לעשות ענבים כו', ע' ברבות פ' שלח לך פט"ז מענין זה. והנה ענין קויתי שהוא ל' תקוה ותוחלת עכ"ז ברבות בראשית רפ"ה ע"פ יקוו המים פירשו ג"כ לשון קו כמו וקו ינטה על ירושלים, ועד"ז י"ל גם כאן בפי' קויתי שהמשכתי לו קוין היינו תורה ועבודה וגמ"ח הם ג' קוין וכ"ז המשכתי לו בשביל לעשות ענבים שג' הקוין נמשכי' בבחי' צדיק הנק' ענב כנ"ל.

פסוק ה' ועתה אודיעה נא אתכם את אשר אני עושה לכרמי הסר משוכתו (פי' המצודות הוא הגדר הסוכך ומגין בעדו כמו הלא אתה שכת בעדו באיוב סי' ה') והי' לבער (למרעה כמו ובער בשדה אחר בפ' משפטים כ"ב והיינו שירעו בו בהמה וחי', רש"י) פרץ גדרו (הוא גדר אבנים) והי' למרמס (הרגל בהמה וחי') ובת"י פי' הסר משוכתו אסלק שכינתי מנהון ויהון למבז פרץ גדרו אתרע בית מקדשהין ויהון לדיש, והיינו כמ"ש ברבות תרומה ס"פ ל"ד אתם כרם ואני שומר אתם כרם שנאמר כי כרם ה' צבאות בית ישראל ואני שומר שנא' הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל עשו סוכה לשומר שישמור אתכם שכן דרך שומרי הכרם עושין לו סוכה ללון בה והוא ביהמ"ק שנא' ע"ז בין שדי ילין בשה"ש א' י"ג וארז"ל פ"ט דשבת דפ"ח ע"ב דהיינו מה שהי' מצמצם שכינתו בין שני בדי הארון ע"ש בפירש"י נמצא עי"ז הסוכה הי' שומר ישראל, וענין לא ינום ולא יישן זהו ההמשכה מבחי' סוכ"ע שהוא בחי' עתיק יומין שהוא עינא פקיחא דלא נאים ולכן בהסתלק בחי' זו אזי והי' לבער וכמ"ש בזח"ג נשא דקל"ז ע"ב שבהתגלות אור ע"י אזי מאירים רח"ר ובהסתלק אור זה מתעוררים הדינים למטה כו' ע"ש. והנה ברבות בשה"ש ע"פ משכני אחריך נרוצה איתא ורבנן אמרו חורי ממה שסלקת שכינתך מתוכינו אחריך נרוצה, ודריש משכני לשון המשכה וסילוק שכינה. בספר דברים נייר פ' ראה ד"ה משכני עמוד ועיין שטה ודריש, שטה בענין העליון, ועמ"ש בד"ה ואני אראה בשונאי בספר שמות נייר בד"ה וזאת התרומה שטה אראה שטה אה' יתיר וזהו ופרעה בעמוד וזהו שטה א' שטה יש טוב. ומכ"ז יובן איך שענין הסר משוכתו כו' הוא רק בשביל שעי"ז יבואו לבחי' אחריך נרוצה.

פסוק ו' ואשיתהו בתה (פירש"י לשון שממה וריקנית הוא כמו בנחלי הבתות לקמן סי' ז') לא יזמר ולא יעדר (לשון חפירת כרם הוא) ועלה שמיר ושית (מיני קוצים) ועל העבים אצוה מהמטיר עליו מטר, ויונתן תרגם ואשוינון

רטישין (תשמטינה ונטשתה בפ' משפטים כ"ג תשמטינה ותרטישנה וע' בגמ' פ"ג דב"מ דל"ט ע"א דהפי' שדה שעזבו הבעלים ובמשנה פ"ז דעירובין נקראת שדה רטושין) לא אסתערון ולא יסתמכון (סער הוא לשון פקידה פוקד עון אבות מסער חובי וביום פקדי ופקדתי וביום אסערותי אסעיר עליהון וא"כ אינו מובן מהו לא יסתערון ואולי צ"ל לא אסתעדון מלשון סעד) ויהון מטלטלין ושביקין ועל נבייא אפקיד דלא יתנבאון עליהון נבואה. וברבות בקהלת קרוב לסופו בפסוק אם ימלאו העבים גשם קיג"ד וז"ל תרגום עקילס הגר ועל העבים אצוה מהמטיר עליו מטר ועל נביאים אפקוד דלא יתנבאון להון נבואתה עכ"ל, מזה משמע דתרגום הנ"ל הוא של עקילס. וברבות בראשית ס"פ כ"א ד"א ויגרש כו' למגרשה של עדן גרשו והושיב עליו שומרים שישמרו אותו הה"ד ועל העבים אצוה מהמטיר עליו מטר עכ"ל ופי' המ"כ כל פרשה מדבר איך שנשחת הכרם ויקו לעשות ענבים ויעש באושים כן אדה"ר לא עמד טעמו בו ולכן הציב עליו שומרים שלא ישוב לילך שמה עכ"ל. וצ"ל כמו הכא מנע שלא יומשך עליהם מ"ד שהוא הנבואה כמו"כ גבי אדה"ר מנעו שלא יכנס לבחי' ונהר יוצא מעדן להשקות כו'. והנה איך עי"ז הריחוק יומשך התיקון של הכרם והגפן הוא ע"ד המבואר במ"א בד"ה צדקת פרזונו בישראל שארז"ל פ"ח דפסחים צדקה עשה הקב"ה עם ישראל שפזרן לבין האומות. והענין עפמ"ש והנצח זו ירושלים כו' עד"מ בשביל הניצוח מבזבז האוצרות לנצח השונא כו' כמו"כ בחי' וגם נצח ישראל כו' וזה מתעורר ע"י הנצח שלמטה באדם להיות אתכפי' כו' שעי"ז ג"כ גילוי אוצר של י"ש כו' ועי"ז כמו"כ מלמעלה גילוי מבחי' סדכ"ס אדון הנפלאות כו' וזהו מי זה בא מאדום כו' ויז נצחם כו', ועמ"ש ג"כ ע"פ הנצנים נראו בארץ שארז"ל בשה"ש רבה הנצוחות נראו בארץ משה ואהרן שהם נו"ה דאבא כו'. והנה התעוררות הנצח הנ"ל באדם הוא דוקא ע"י שפיזרן כו' כמו המים כשמעכבין אותן מלהלוך כסדרן הם מתגברים כו' וכן כשאדם רואה שחבירו טובע בנהר יוכל להפקיר א"ע להצילו הרי נתעורר כח זה רק מצד המנגד מענין הטביעה ולולי זה לא הי' לו כלל אה' זו אליו כ"כ וזהו בפרוח רשעים כו' בשביל להשמדם כו', וזהו ופרעה הקריב כו', וזהו"ע צדקת פרזונו כו' פרזות תשב כו', והו"ע תשובה כמ"ש ע"פ וירח ה' את ריח בגדיו ריח בוגדיו כו' וכמ"ש ע"פ וזאת התרומה זהב וארז"ל זהב זו בבל כו' ועמ"ש בד"ה וכל העם רואים את הקולות בענין שמצרים נק' כור הברזל כו' ועמ"ש בת"א פ' נח בד"ה מים רבים לא יוכלו כו' ועמ"ש בד"ה ואלה שמות בנ"י שאברהם בחר שעבוד כו', ואזי עי"ז אח"כ כשיתוקן הכרם נא' אוסרי לגפן עירה כו' וכמ"ש מזה בת"א פ' ויחי.

ה' א'

אשירה נא לידידי. מנחות נ"ג ב' לידיד זה הקב"ה דכתיב אשירה נא לידידי. ירושלמי רפ"ג דחגיגה ה"א כולהון דרשין הדין פסוקא

רבות באיכה עב"ג בפסוק גדע בחרי אף, עשר קרנות הן קרנו של אברהם כו' שנאמר כרם הי' לידידי, וכ' המ"כ ומפרש לידידי על אברהם כמו מה לידידי בביתי. זח"א ס"פ לך לך דצ"ו סע"א פי' לידידי זה יצחק והרמ"ז פי' לפי שיצחק נולד ע"י ב' ההין דאברם אברהם שרי שרה, וזהו ידיד שציור ה' ד' יו"ד, ועמ"ש סד"ה המגביהי לשבת, וי"א לידידי הוא אברהם, שירת דודי לכרמו דא קוב"ה, כרם הם ישראל בקרן היא המל', ועיין זח"ג במדבר ק"כ ע"א שבחי' קרן הנ"ל אתאחיד בז"א הנק' בן לבחי' שמן הוא אבא, ור"ל הנשמות נולדו מיחוד זו"נ ושרש הטיפה באה מאבא, וזהו בקרן בן שמן, ועד"ז נאמר אשתך כגפן בניך כשתילי זתים כו', וזהו פי' בקרן דרומית מזרחית, קרן היא מל' דרומית היינו ז"א מזרחית היינו אבא שמשם זורח השמש כו' ועמ"ש ברבות ע"פ ויקח קרח בן יצהר שטען קרח שאביו הוא שמן וזהו כענין בן שמן כו'. ובזהרי חמה שם פי' אשירה נא לידידי השירה הוא למתק כח הדין כו', דודי ת"ת ידידי הוא לשון אהבה, והיינו החסד שבגבורה, וקרן הוא בחי' התוקף שיש למל' דהיינו כשמקושרת ומחוברת בבינה כענין קרן היובל. ולפי מ"ש בשל"ה שס"ב א' ע"פ כן ישיש דהיינו לע"ל שיומשך התיקון מהגלות י"ל שזהו פי' שירת דודי לכרמו שלע"ל יהי' שירה שס"ד ב' ס"ח סי' שצ"ב.

ב) **ויעזקהו** פי' בז"ח הנ"ל כהאי עזקא לשון סבוב שהקיפם הקב"ה בענני כבוד, א"נ ע"ד חונה מלאך ה' סביב ליראיו כו'.

פ"ב דר"ה כג"ב בית יזעק תנן לישנא מעליא הוא דכתיב ויעזקהו, ופרש"י היינו בגדר אבנים סביב סביב כמו טבעת עכ"ל. ואפ"ל אבנים הם אותיות התורה, והם גדר ומקיף לכנס"י, ע"ד אני חומה זו תורה, ומ"ש כמו טבעת י"ל זהו טבעת קדושין, קדשנו במצותך כו', ועמ"ש ע"פ גן נעול כו' גל נעול כו'. ירושלמי פ"ד דסוכה ה"ו ויעזקהו ויסקלהו (כאדם המפנה אבנים מכרמו כלומר פונה העוכומ"ז מפניהם שלא ישבו בארצם פן יחטיאו אותם, וכמ"ש בתילים סי' פ' תגרש גוים ותטעיה) ויטעהו שורק (נטעו גפנים משובחים) ויבן מגדל בתוכו זה ההיכל (והוא קדה"ק שהוא מגדל עוז של ישראל בו ירוץ צדיק ונשגב דהיינו הכה"ג) וגם יקב חצב בו זה המזבח (ששם מנסכים היין שבנקבים) וגם יקב זה השיתין.

פ"ק דר"ה ה"ג, מהו בית יעזק ששם היו עוזקים את ההלכה (היו מבררים את ההלכה שלא יהי' בה שום פקפוק) כמד"א ויעזקהו ויסקלהו כו'. ובגמרא דידן ספ"ד דמ"ס ע"א איתא ג"כ כנ"ל, ופרש"י ויטעהו שורק זה בהמ"ק ויבן מגדל בתוכו זה המזבח וגם יקב חצב בו אלו השיתין. רבות בשלח פ"כ קלז"ב, ויבן מגדל כו', בראשית ס"פ י"ט, ויקו לעשות ענבים כו' דקאי על חטא אדה"ר. זח"א ס"פ לך לך צ"ב, ובז"ח שם פי' שורק היינו גפן חשוב מכל הגפנים שאין בענביו חרצן וכן ישראל הוא תחילת נטיעתן אבותינו הקדושים שאין כמותן בעולם, מגדל ויקב פי' הז"ח מל'

ויסוד, ובמק"מ פי' מגדל עוז פי' יסוד דנוק' שנק' ציון, וגם יקב בחי' ירושלים עטרת יסוד כו', וב' הפירושים אין נכונים כ"כ. ואפשר מגדל עוז יסוד דנוק' יקב הרחם שבו הריון הולד. (ובמאו"א אות יו"ד סכ"ג פי' יקב נק' היסוד דנוק' ושם יחוד השמות סוד יב"ק עכ"ל. ובאות מ"ם סעי' י"ט א' מן הפירושים דמגדל הוא יסוד דדכורא, וא"כ מגדל ויקב הם חותם בולט וחותם שוקע, ועו"ש כמה פירושים. ועמ"ש ע"פ ושדי כמגדלות ועיין בזח"א פ' נח דע"ה בענין העיר והמגדל דדור הפלגה ומזה יובן בקדושה ענין מגדול. (של"ך ח' ד'. של"ה טז"א.

ה' ד'

מה לעשות. רבות שלח לך ס"פ ט"ז רסא"א, בענין המרגלים הייתי סבור שאתם נעשים כאבות כענבים במדבר הושע ט', ולא הייתי סבור שאתם נעשים כסדום שנאמר כי מגפן סדום גפנם, דברים ל"ב, מדוע קויתי לעשות ענבים ויעש באושים, לכך נאמר עד אנה ינאצוני עכ"ל.

פסוק ה'. ועתה אודיע, ירושלמי פ"ק דב"ק דף ב' ע"א.

פסוק ו'. ואשיתהו בתה, ועל העבים אצוה. רבות בראשית פכ"א דכ"ה א' גבי ויגרש את האדם. ח"מ קהלת קי"ג א'. זח"א עמוד רנ"ה.

פסוק ז'. כי כרם, רבות ס"פ שמות קכ"ג ד', ואתם בערתם הכרם אלו ישראל שנאמר כי כרם כו'. ק"ג ב' קנ"ב רב"ב. שה"ש י"ח ד' ל"ז א' ל"ח ד'. זח"א ע' קס"ב. ח"ב ע"א קי"ב. של"ה קטז"ב, שכו"ב, טז"א, תרומה ס"פ ל"ד, אתם כרם ואני שומר שנאמר כי כרם ה' צבאות בית ישראל ואני שומר שנאמר הנה לא ינום ולא ישן שומר ישראל, עשו סוכה לשומר שישמור אתכם כו'. בחיי קח"ג ריב"ב. תד"א פ"ז.

ה' ט"ו

וישח אדם וישפל איש ועיני גבוהים תשפלנה. כ' במ"צ וישח ענין כפיפה כמו שחו רעים לפני טובים משלי י"ד, וכן ושח רום אנשים בישעי' ב' י"א.

א) **י"ת** וימאך אנשא (במתורגמן ערך מך, שפל מן העור תזריע י"ג מכיך מן משכא, והייתי שפל בעיני והויתי מכיך בעיני, וידל ישראל ומאיך ישראל) ויחלש תקוף גברין ועיני רמיא ימאכון עכ"ל.

ב) **רש"י** וישח, ויחלש תקוף גברין, ולפי מדרשו זה הקב"ה שהם גרמו לו להראות כאיש נדהם וכה"א צור ילדך תשי בפ' האזינו ל"ב ואומר בעצלתים ימך המקרה קהלת סי' יו"ד עכ"ל. ודרש זה הוא בגמרא

ספ"ט דסוטה דמ"ח סע"א, וישח אדם וישפל איש שגורמים שפלות לשונאו של הקב"ה, ואין איש אלא הקב"ה שנאמר ה' איש מלחמה, ועיני גבוהים תשפלנה שגורמים שפלות של ישראל עכ"ל. וזהו ע"ד עת אשר שלט האדם באדם ופי' בזח"ב צה"א ובפרדס שער אבי"ע פ"ז שהוא שליטת אדם בליעל ז"א דקליפה בז"א דקדושה, דהיינו היות השפע נשפע בו כו' ע"ש, וזהו ע"ד ואני בתוך הגולה והוא אסור באזיקים שפי' ברבות סוף פתיחתא דאיכה דנ"ח ע"א דקאי על הקב"ה דהיינו זה שמשפיע שפע וחיות רב במקום הקליפות אשר שנא כו', ועמ"ש בד"ה בשעה שהקדימו ישראל נעשה פי' וענין שופך דם האדם באדם כו', וזהו וישח אדם. גם פי' וישח אדם שמסתלקי' המוחין מז"א שהם ג"ר ונשאר רק בבחי' ו"ק כו', ואז גורמים יניקת החיצונים שמהמדות יש להם יניקה משא"כ המוחין דוחים יניקתם כו' כמ"ש בסידור ע"פ הללויה הללי נפשי כו', והגורם לכל זה הוא מה שהאדם משפיל א"ע בתאוות גשמיות וכמ"ש בסוטה שם כל השותה בד' מיני זמר כו' שנמשך אחר השחוק וקלות ראש כו', וכמ"ש סד"ה ואני נתתי לך שכם אחד כי ישראל עלו במחשבה היינו מבחי' פנימיות וכשמשפיל א"ע בתאוות שהוא השפלה גדולה שנמשל כבהמה נדמה, גורם כן למעלה שישפיל הקב"ה את עצמו כביכול להחיות החיצונים ולהשפיע שפע רב כו' וכמ"ש במ"א על מארז"ל בשעה שנשא שלמה את בת פרעה בא גבריאל ונעץ קנה בים והעלה שרטון כו' הוא מה שהסט"א הנק' קנה יש לו יניקה מים שהוא מל' וזהו והעלה שרטון מים עכורים בעפר כו' והיינו ע"י ששלמה השפיל א"ע אחר תאוות בת פרעה אע"פ שגיירה כו'. וזהו ענין בנות שוח שהוא עה"ד כמ"ש הר"ש בפ"ק דדמאי שנק' שוח שגרמו שוחה לעולם ע"ד וישח אדם כו' וזהו שנתמעטה קומתו של אדה"ר כו', וז"ש במשלי סי' ב' להצילך מאשה זרה כו' כי שחה אל מות ביתה כו', והו"ע בנות שוח דעה"ד שהביאו המות לעולם, ובתילים סי' מ"ד כ"ו כי שחה לעפר נפשינו פי' מהרמ"א כי ירידת הנשמה בגוף הוא צורך עלי' והיינו לברר נה"ב ולהעלותה לא כן הרשעים כי יהפכו שישפילו את הנפש ויביאוה לאיכות הנה"ב והגוף כו', וזהו"ע בנות שוח דקאי על נה"ב הגורמים שוח והשפלה לנפש האלקית כו'.

עוד י"ל פי' בנות שוח ע"ד שוחה עמוקה פי זרות במשלי כ"ב י"ד, והיא בור ע"ד והבור ריק אין בו מים, בורות נשברים, שהוא יסוד דנוק' דקליפה כו', ולע"ל שתטהר הקליפה ארז"ל ברבות בראשית פ' יו"ד שעז"נ ומחץ מכתו ירפא דקאי על בנות שוח כו' היינו שתטהר ק"נ ותצא מחלאתה כו'.

ה' ט"ז

ויגבה ה' צבאות במשפט. עיין מזה ברבות פ' שופטים וכשאתם עושים המשפט אני מתגבר כו'. וביאר זה באו"ת מהמגיד נ"ע פ' שופטים ע"פ מ"ש ארדה נא ואראה, והנה נתקשו בה כל המפרשים מהו ארדה והלא גלוי לפניו יתברך, אך הענין ע"פ משארז"ל אם יש דין למטה אין דין למעלה ואם ח"ו אין דין למטה יש דין למעלה, ובסדום לא הי' דין נעשה

למטה והוצרך בהם הקב"ה לעשות דין ומשפט מלמעלה, וזאת המדה נק' ירידה, משל למלך בו"ד שהוא רק טוב וכשע"י א' הצועק עוררו למדה"ד זהו ירידה כו' והאריך במשל, או עד"מ חכם גדול כשהוצרך לבטל מעומק חכמתו בשביל איזה דבר גשמי ה"ז ירידה כו', וכך גבי סדום פי' בזהר ארדה נא ממדת הרחמים למדת הדין, שזה ההמשכה להיות במדה"ד נק' ירידה לגבי באור פני מלך חיים שהחכמה הוא מקור החסד וכ"ש למעלה יותר, ולכן תרגום למטה הוא מלרע, כי בחי' הדין הנק' רע זהו בחי' שלמטה, אך שהוצרך לירידה זו דאל"כ לא יהי' קיום לעולם וכמ"ש ברבות בראשית ס"פ י"ב אם יתנהג העולם בלא מדה"ד יהיו חטאין סגיאין כו', ולכן בסדום הוכרח להיות במדה"ד עם שזה נק' ירידה, אבל כשנעשה הדין למטה א"צ לעשות הדין למעלה וא"כ א"צ לירד ולהתלבש במדה"ד, וא"כ ע"ז ויגבה ה' צבאות וא"צ להיות בבחי' ארדה נא ממדה"ר למדה"ד כ"א אדרבה מתעלה יותר בבחי' סוכ"ע כו', וזהו ויגבה ה' צבאות במשפט היינו ע"י המשפט שנעשה למטה ע"ז ויגבה ה' צבאות הפך ארדה נא כו', וזהו שע"י המשפט כביכול מתגבר דהיינו בחי' ויגבה כו'.

ב) **וברבות** ר"פ קדושים משמע שע"י שהוא ית' עושה הדין ברשעים ע"ז מתגדל כבודו כו', והוא ע"ד כד אתכפי' סט"א אסתלק יקרא דקודב"ה. ואפ"ל פי' ויגבה ה' צבאות במשפט, כי הנה ידוע שיניקת החיצונים הוא מבחי' גבוה משום דקמי' כחשיכה כאורה, וזהו אם תגביהי כנשר כמ"ש בד"ה ויאבק איש, ולהיות המשפט בהם זהו ענין ויגבה ה' צבאות שלכן אף אם תגביהי כנשר משם אורידך נאום הוי' וכמ"ש בביאור דזאת חוקת התורה בפי' וברוב גאונך תהרוס קמיך והיינו כי הוא יתברך גאה גאה על הגיאים שמגביהים א"ע כנשר, שהגבהה זו מגיע רק עד אחוריים עליונים דא"א, משא"כ ע"י הפנימי' הוא גאה גאה ומסתלק מן הגאים כו', וזהו ויגבה ה' צבאות למעלה מבחי' אם תגביהי כנשר כו', וזהו כי גבוה מעל גבוה שומר וגבוהים עליהם כו'. ועמ"ש בת"א בד"ה וקבל היהודים גבי כי תרכב על סוסיך כי הנה סוס הוא בגי' ב"פ ס"ג דהיינו בחי' כי גאה גאה כו' דהיינו ענין גיאה על גיוותניא שלא ליתן לעמלק שפע וחיות אם תגביהי כנשר כו'.

ג) **עוי"ל** בפי' הרבות דר"פ קדושים, עפמ"ש במ"א ע"פ ואם זרוע כאל לך עדה נא גובה וגאון כו' לפי ששרשה מעולם התהו והצדיקים שרשן מעולם התיקון וכדי להיות עדה נא גובה וגאון ששרשו מעולם התהו אין זה ביכולת הצדיקים אלא זרוע כאל לך שהיא למעלה מעלה מהתהו ותיקון או ע"ד כל גוים סבבוני בשם ה' כי אמילם מבחי' שאין שייך עת אשר שלט האדם באדם שהוא מבחי' כי לא אדם הוא להנחם.

ד) **עוי"ל** ע"ד מה שנת' בזהר ובהרמ"ז פ' נח דס"א ע"ב ובפ' אמור דצ"ט ע"ב ובמק"מ שם שהרשעים שהם הגבורות קשות מונעים את

היחוד העליון ובאבוד רשעים רנה עי״ז נמשך היחוד העליון וכמו לע״ל ע״י ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ עי״ז ומלאה הארץ דיעה כו׳. ועמ״ש מזה ע״פ ואני הנני מביא מבול, ועמ״ש ע״פ ציון במשפט תפדה ועפ״ז י״ל מ״ש המד״ר פ׳ שופטים דרצ״ה ד׳ בזכות שאתם משמרים את הדין אני מתגבר מנין שנא׳ ויגבה ה׳ צבאות במשפט והיינו שעי״ז נמשך האור מאוא״ס בז״א כי המשפט גורם שיומשך האור רק במקום הקדושה ולא יקבל מי שאינו ראוי דהיינו שלא יומשך בז״א דקלי׳ ועמ״ש בבוך תרט״ו ע״פ כי ישאלך בנך מה העדות כו׳ בענין ויוציאנו ה׳ ממצרים ביד חזקה כו׳. כי הגלות מצרים הי׳ ע״ד מ״ט עיזי מסגן ברישא כו׳ כברייתו ש״ע ברישא חשוכא כו׳ כי הקליפה קדמה לפרי כמ״ש בת״א בד״ה ויהי בשלח פרעה, אך ביד חזקה היינו ע״ד גואלם חזק ה׳ צבאות שמו כנ״ל ס״ג לכן משם נמשך עושה משפט לעשוקים ונמשך בחי׳ והדר נהורא והחשך הי׳ למצרים כו׳ וזהו ויגבה ה׳ צבאות היינו שנמשך האור בז״א דאצי׳ כנ״ל ועמ״ש בת״א פ׳ וישלח בד״ה ויאבק איש עמו. ויובן ג״כ ענין ויגבה ה׳ ממה שמצינו ההפך דכתיב וישח אדם וישפל איש וארז״ל בגמ׳ סוף סוטה דמ״ח סע״א שגורמים שפלות לשונאו של הקב״ה ואין איש אלא הקב״ה שנא׳ ה׳ איש מלחמה וא״כ ההיפוך מזה הוא בחי׳ ויגבה ה׳ צבאות כו׳, ואפ״ל ע״ד מ״ש בד״ה וארא אל אברהם בענין עיבור ולידה כו׳ ועפמ״ש בע״ח שיש בז״א קטנות וגדלות שני כו׳ וסיים המד״ר פ׳ שופטים דרכ״ה ע״ד שם וע״י שאתם מגביהין אותו בדין אף אני עושה צדקה ומשרה קדושתי ביניכם שנא׳ והאל הקדוש נקדש בצדקה כי ע״י תוס׳ האור בז״א נמשך ממנו הצדקה לכנס״י ע׳ באדר״ן ר״פ ל״ג, עו״ש ואם שמרתם את שניהם הצדקה והדין מיד אני גואל אתכם גאולה שלימה מנין שנא׳ כה אמר ה׳ שמרו משפט ועשו צדקה כי קרובה ישועתי לבוא וצדקתי להגלות ישעי׳ סי׳ נ״ו א׳, ועמ״ש בת״א פ׳ בשלח בד״ה אשירה להוי׳ בענין ושמרו דרך הוי׳ לעשות צדקה ומשפט כו׳, ועמ״ש בענין ועשית חשן משפט כו׳ ונשא אהרן את משפט בנ״י על לבו לפני ה׳ תמיד, בפ׳ תצוה, ומענין לעשות משפט עבדו ומשפט עמו ישראל דבר יום ביומו, ילקוט ח״א כג״ד קע״ב א׳ רפ״ג ב׳ ח״ב מא״ד עג״ד צ״ב קמא״ג קנו״ג של״ה שמא״ב מ״ע קכ״ב. יש להעיר מפסוק וידעו מצרים כי אני ה׳ בפ׳ בשלח י״ד י״ח וע׳ מזה במד״ר פ׳ בשלח דק״מ ע״ג פכ״ג הה״ד תלים סי׳ ט׳ נודע ה׳ משפט עשה אפ״ל כי הרשעים אומרים עזב ה׳ את הארץ ובמד״ר פ׳ משפטים פ״ל ע״פ עתיק יומין יתיב דינא יתיב וספרין פתיחין כו׳, בדניאל סי׳ ז׳ משל למלך שהבריונים שלו גינו אותו בפרפוריא שהוא לבוש כי אני מחליפה שנא׳ מדוע אדום ללבושיך שנא׳ ה׳ כגבור יצא כו׳ ולכן ע״י המשפט שהוא עושה ברשעים מתגדל כבודו אף שזהו לכאורה השפלה שמתלבש בבחי׳ ז״א להיות כגבור יצא כו׳ אכן אדרבה זהו הגבהה כי הנה רם על כל גוים ה׳ על השמים כבודו ואינו משגיח בארץ ועזב את הארץ אבל באמת מי כה׳ אלקינו המגביהי לשבת יותר מבחי׳ על השמים כבודו ולכן הוא המשפילי לראות בשמים ובארץ וכמ״ש מזה בלק״ת בשה״ש בד״ה ששים המה מלכות דרוש השני פ״ב וזהו ויגבה ה׳ צבאות במשפט כי נודע ה׳ משפט עשה זהו מורה על בחי׳ המגביהי לשבת יותר מבחי׳ על השמים כבודו.

ו׳ א׳

כו׳ **בשנת** וגו׳ ואראה את. ח״א י״ח סע״א ס׳ א׳. נ״ח סע״א. רלז״א. ח״ב פ״א רע״ב. פ״ב סע״א.

ו׳ ב׳

א) **שרפים** עומדים. ירושלמי ס״פ שלשה שאכלו כאחד, אכל מיסב מתעטף ומברך אם עשה כן הרי הוא כמלאכי השרת, מ״ט בשתים יכסה פניו ובשתים יכסה רגליו, ועמ״ש לקמן סעיף ג׳.

ב) **בש״ס** דילן פ״ב דחגיגה די״ג ע״ב, כתוב אחד אומר שש כנפים כו׳ וכתוב אחד אומר וארבעה פנים לאחת וארבעה כנפים לאחת להם ל״ק כאן בזמן שבהמ״ק קיים כו׳. אפ״ל דהנה בס׳ שערי אורה שער ג׳ דף כ״ח ע״ב, (דפוס זלקווי) כ׳ ע״פ שוקיו עמודי שש הם גג״ת נה״י, מכאן נבראו השרפים השנים הנק׳ בעלי שש כנפים כו׳ וכ״כ שם סוף שער הנ״ל, ומכח וא״ו יבוא להם שש כנפים כו׳. וענין וארבעה כנפים כ׳ בפרדס בעה״כ ערך כנפים וז״ל פירש הרשב״י ע״ה במקומות רבים כי ארבע כנפים הם שם אד׳ כו׳ ע״ש, וזה לא כמ״ש בעה״ק ח״ד פי״ט בהג״ה שהם כוז״ו כו׳, ועיין בלק״ת גבי שבועות בד״ה וספרתם לכם בפי׳ וכנפיהם פרודות, והנה שם אד׳ שרשו נמשך מבחי׳ ה׳ אחרונה של שם, אלא כי ה׳ אחרונה היינו כשהמל׳ באצילות ובחי׳ אד׳ היינו כשיורדת בראש הבריאה, כמ״ש המק״מ ר״פ בראשית על המאמר כשושנה בין החוחים. והנה בזמן שבית המקדש קיים הי׳ יחוד זו״נ שהם ו״ה ע״כ היו השרפים בעלי שש כנפים ע״י ההמשכה מבחי׳ ו׳ של שם, משא״כ אחר חורבן בהמ״ק שנסתלק הוא״ו כמ״ש בזהר פ׳ ויגש דר״י ע״א ע״פ כי איננו כו׳ ובפ׳ ויקרא ד״כ ע״ב, ע״כ גם במלאכי השרת אין מאיר רק שם אד׳, ולכן נאמר וארבעה כנפים כו׳, ועיין מזה בבחי׳ פ׳ שלח ובכלי פז בישעי׳. ואפ״ל ההפרש ביניהם ע״ד המבואר בד״ה בכ״ה בכסלו עליות ומס״נ של הנה״א הוא ליכלל ולהבטל בעצמות אור א״ס, וזהו ענין שש כנפים בחי׳ ו׳ שהוא ז״א דאצי׳ בחי׳ אדם שרש הנה״א הנק׳ אדם ועיין ביאור ונקדשתי בענין עליות ו׳ לגבי קודש, אמנם ד׳ כנפים זהו דוגמת עליות זמס״נ בכל נפשך של נה״ב שזהו הנמשך מבחי׳ בשכמל״ו מל׳ שם אד׳ ועיין בד״ה אדם כי יקריב מכם כו׳ מן הבהמה כו׳ וגם ו״ד דמילוי יו״ד הם שורש זו״נ אשר ז״א מסוף עולמות הא״ס ונק׳ מקור בי״ע, וע׳ בד״ה האזינו השמים דרוש השלישי פ״ד וז״ל והנה עד״ז ביתרון הכח שיש לבחי׳ אופנים על בחי׳ שרפים עם היות שהשרפים בבריאה והאופנים בעשי׳ כך עד״ז בענין נה״ב לגבי נה״א כו׳ מובן שהשרפים ואופנים יש דמיון לנה״א ושרש נה״ב כו׳. ובמא״א אות שין סע״ח שרפים כינוי לאו״א עומדים ממעל לו ממעל לוא״ו עכ״ל ולכאורה איך הם ממעל לוא״ו והרי הם בעלי שש כנפים שהוא בחי׳ וא״ו וצ״ל כיון שהכנפים הם לעופף בהם א״כ עפיפה זו הוא עליות הוא״ו למעלה מבחינתו כו׳. או י״ל הששה כנפים הם המדות שבחו״ב שהם למעלה מוא״ו המדות דז״א כו׳. וע׳ בפרדס שער פרטי השמות ס״פ י״ג דששה כנפים זהו בחי׳

שם מ"ב אנא בכח ז' פסוקים ובכ"א ששה תיבין ושם מ"ב זהו פ' ראשונה דק"ש שנא' בה בכל מאדך עמ"ש בלק"ת ס"פ ואתחנן וע' בת"א ס"פ וישב בד"ה ונתתי לך מהלכים גבי מ"ש ובשתי' יעופף כו', וצ"ע בילקוט תלים רמז תשמ"ג ע"פ עלי נפשי תשתוחח אתה מה איכפת לך שרפים אומרים לך קדוש אופנים אומרים לך ברוך, דהא שפיר איכפת לי' ג"כ שבזמן שביהמ"ק קיים היו השרפים בעלי שש כנפים משא"כ עכשיו כו' ויש ליישב. ונחזור לעניננו עפמ"ש בש"א שהשש כנפי' נמשכו מבחי' שוקיו עמודי שש, והענין דארז"ל במד"ר פ' נשא ר"פ יו"ד שוקיו זה העולם שנשתוקק הקב"ה לבראותו כמ"ד ועלי תשוקתו ולכן בזמן שביהמ"ק קיים שהי' בחי' ועלי תשוקתו הי' מאיר בחי' שוקיו עמודי שש בהמלאכים ע"כ הי' להם שש כנפים משא"כ בזמן שאין בהמ"ק קיים ואין מאיר בחי' ועלי תשוקתו הנמשך מבחי' שוקיו עמודי שש לכן ג"כ נתמעטו כנפי החיות וכן ביאר אדמו"ר ז"ל בענין והנה סולם דא צלותא וקאי ג"כ על יעקב עצמו שהוא סולם המקשר כל העולמות ומלאכי אלקים עולים ויורדים בו, היינו שע"י עליית ישראל בהסולם מתעלים המלאכים ג"כ ובהיפוך בירידתם גם המלאכים יורדים ולכן לע"ל שיתעלו נש"י אזי גם המלאכים יתעלו ע"ש שפי' בזה ענין קול מצהלות חתנים מחופתן ונערים ממשתה נגינתן.

ג) **פר"א** הובא בכלי פז בישעי' במקומו שרפים עומדים שנים שרפים עומדים א' מימינו וא' משמאלו שש כנפים לכ"א בשתים יכסה פניו שלא יביט בפני השכינה. וא"כ יש להעיר ממ"ש שמות ג' ו' ויסתר משה פניו כי ירא מהביט אל האלקים, וע"ש בפנ"י כי ירא לעמוד בלא הסתר פנים פן יביט כו' ע"ש. ואפ"ל ע"ד סוד ה' ליראיו, ע"כ נתיירא משה פן עדיין לא הגיע למעלת היראה הפנימית האמיתית דאצילות שיוכל לראות סוד ה', וזהו גודל ענותנותו כו', וכמו שבירת הכלים הי' מריבוי גילוי האור כו' ע"כ גם השרפים בשתים יכסה פניו כו'.

ד) **בביאור** דאלה מסעי תקס"ג פי' בשתים יכסה פניו היינו חב"ד שלהם והוא כנגד קדוש הא', קדוש היינו מובדל בחי' סוכ"ע ונמשך הארה בחב"ד שלהם וצ"ל בשתים יכסה פניו, ובשתים יכסה רגליו בחי' נו"ה שגם שם נמשך בחי' קדוש מאחר שקדוש היינו סוכ"ע קמי' שוה חו"ב ונו"ה, וענין נצח ע"ד כל שמעשיו מרובים מחכמתו חכמתו מתקיימת כו' כי נצח ג"כ לשון נצחיות כאמרם כל מקום שנאמר נצח סלה ועד אין לו הפסק, ובשתים יעופף זהו חג"ת שלהם ובהם מקום העפיפה כו' שהם אהוי"ר הנק' גדפין שהרצון מאיר בהם להיות כח העלי' כמ"ש במ"א, ועמ"ש בלק"ת פ' שלח גבי ביאור ענין נסכים מענין ג' בחי' חב"ד חג"ת נה"י. רבות דף א' ב' ג' ב' ו"א סב"ד עד"א קל"א קמא"ג קנא"ב קנב"ד קנח"א קצו"ג רמ"ח ד' רצ"ז ג'. ח"מ מ"א מו"ג. זח"א תפ"ו. ח"ב דמ"ז רס"ב רצ"ט ש' שנ"ז תי"ט. ח"ג ס"ט פ"ב קמ"ב ר"ו. ח"ג תס"ו תקמ"ו תקס"ב תקס"ג תקס"ד.

ה) **זח"א** ויחי עמוד תפ"ו ובגין אלין קליפין קודב"ה מתכסייא בכמה גדפין דאתמר בהון ובשתים יכסה רגליו ולע"ל ולא יכנף עוד כו' המכוון כי רגליו זהו מה שהשרפים משפיעים למטה, וכמ"ש במ"א ע"פ ועמדו רגליו כו' ולפי שלמטה מהם יש אחיזות הקליפות ע' שרים ע"כ יכסה רגליו בכיסוי שלא יהי' נמשך ההמשכה מבחי' רגליו כ"א ע"י כיסוי.

ו) **פ'** תרומה דקל"ט ע"א ודקמ"ז ע"ב ועצי שטים עומדים, הא אוקימנא דאינון שרפים עומדים כו' כמד"א שרפים עומדים ממעל לו, מאי ממעל לו ממעל לההוא קליפה, ואי תימא האי קרא בקודב"ה אתמר והא אתמר ואראה את אד' את דוקא כו' לאסגאה ההוא קליפה כו' ע"ש. י"ל ע"ד במרכבת יחזקאל ראה תחילה רוח סערה ענן כו' ונוגה שהם ג"ק וק"נ, ומתוכה ראה הקדושה ע"ד מי יתן טהור מטמא, וכבר ביארו בזה חכמי הקבלה כמו"כ כאן כשאמר ישעי' ואראה את אד' כו' ראה ג"כ ע"ד שיחזקאל ראה כו', וע"כ נאמר שרפים עומדים ממעל לו ממעל לק"נ. ונראה שזהו ע"ד מ"ש במדרש פ' וירא פ' נ"ו ע"פ ממעל לעצים, נאמר כאן ממעל ונאמר להלן שרפים עומדים ממעל לו, והנה פי' ממעל לעצים פי' בלק"ת פ' ואתחנן בד"ה וידעת היום דר"ל ממעל לבחי' עה"ח ועה"ד, כי עה"ח הוא ז"א ועה"ד הוא נוק' שנק' כן ע"ש שמתלבשת בק"נ לברר כו' כמ"ש באגה"ק סי' כ"ח בד"ה למה נסמכה פ' מרים, והעקידה והמס"נ עולה למעלה מזו"נ כי ע"י מסירת נפש נמשך יחוד חו"ב וממשיך אור הכתר ע"ש, ולכן הוא ממעל לעצים, וע"ד היש בה עץ אם אין בחי' אין גבוה מעץ החיים כו' (הג"ה וזהו תקט"ו תפלות התפלל משה ת"ק בחי' עה"ח מהלך ת"ק שנה ועוד בחי' י"ה זהו ע"ד ממעל לעצים ע"ד ועל יובל ישלח שרשיו עכ"ה) כמ"ש בזח"ג פ' שלח דקנ"ח ע"ב, וכמ"כ בשרפים שהם אומרים קדוש ברצוא ליכלל באור א"ס וכמ"ש לעיל סעי' ב', ע"כ עומדים ממעל לבחי' עצים הנ"ל, וכיון שהם למעלה מעה"ד א"כ הם למעלה משורש הקליפות שיניקתם מעה"ד ומז"ת שהי' בהם שבירת הכלים אבל בינה יובלא דרור עלמא דחירו. והנה אאזמו"ר נ"ע פי' ענין קבלת עול מלכות שמים שקדמה לעול מצות זהו ענין הרצוא שקודם לשוב, והרצוא כענין שרפים עומדים כו' ואומרים קדוש כו' בד"ה ויקחו לי תרומה. יש לפרש דהיינו עומדים ממעל כמו ממעל לעצים עה"ח ועה"ד, כי עה"ח היינו תושב"כ ועה"ד נק' תושבע"פ כמ"ש באגה"ה ד"ה למה נסמכה הנ"ל ובלק"ת גבי דרושי שבועות בד"ה בשעה שהקדימו, והנה עסק תושב"כ ותושבע"פ זהו בחי' ושוב אבל קבלת עומ"ש כמו הרצוא דשרפים זהו למעלה מבחי' עצים הנ"ל, ולכן קדמה קבלת עול מלכות שמים לעול מצות כו' כי קבלת עול מלכות שמים הוא ממעל לעצים ועסק התומ"צ הוא בבחי' עצים הנ"ל, ולכן המשילו חז"ל פ"ג דאבות לאילן שענפיו כו' ושרשיו כו' שנאמר והי' כעץ שתול כו'. וזהו ג"כ ממעל לוא"ו כי וא"ו היינו המשכה כמ"ש הקל קול יעקב והרצוא הוא ממעל לוא"ו וכענין ק"ש אליו ולא למדותיו כו' ועמ"ש בענין ט"ו דישתבח שכנגד ט"ו תיבות שבפסוק את ה' האמרת היום היינו כדי להמשיך בחי' י"ה שהן ממעל לוא"ו כו'.

ז) **פ'** תרומה דקס"ט ע"א פתח איהו על פתורא ואמר ועשית את הקרשים למשכן עצי שיטים עומדים כתיב הכא עומדים וכתיב התם שרפים עומדים מה להלן שרפים אף כאן נמי שרפים אלין קיימין בתקוני דכלה וסחרן סהרנא דחופה למשרי בההוא חופה רוח עילאה כגוונא דא כלה לתתא אצטריך לתקנא חופה כו' (וזהו יכסה פניו שלא יראו היחוד) פי' ריחא עילאה היא בינה שבה מאיר עתיק והשרפים ע"י מס"נ ממעל לוא"ו כנ"ל ממשיכים יחוד חו"ב כנזכר בביאור ונקדשתי בתוך בנ"י. והנה המשכן הוא חופה כדאי' בגמ' פ"ה דכתובות דס"ב ע"ב גבי בני מדעת קונך יש בך כו' והיינו לפי שע"י יחוד זה מקבל ז"א הברכות מאי' עילאה כמ"ש בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו וזהו"ע למשרי בההוא חופה רוחא עילאה וזה ממשיכים השרפים ולכן צ"ל ועשית את הקרשים למשכן עצי שטים עומדים היינו בחי' שרפים עומדי' והם מבחי' שם מ"ב דהיינו ענין שש כנפים ועולה למעלה מעלה כמ"ש בזח"ב תרומה קל"ב ע"ב ולכן ג"כ אנו מקדימים ביוצר אור ענין סיפור השרפים שאומרים ק"ק כו' וכן בקדושה שבשמו"ע כנועם שיח סוד שרפי קדש עמ"ש בהגהות ע"פ חכלילי עיניים מיין, ומזה יובן ענין בשתים יכסה פניו שכיון שהם עמודי החופה צריך לכסות פניהם שלא יראו היחוד וכמ"ש האריז"ל שהמלאכים מכסים היחוד בגדפין.

ח) **זח"ב** תרומה דק"ע ע"א עוד מענין שרפים עומדים ובפ' פקודי דרט"ז ע"ב שהם עצי שטים עומדים וגם ענין עשר אמות אורך הקרש זח"א פ' בראשית דמ"ב ע"א בהיכלות היכל עצם השמים דזהו שש כנפים דשרפים ועמ"ש מענין עצם השמים בתו"א פ' משפטים בד"ה ותחת רגליו וע' עוד מענין השרפים בזהר פ' פקודי דרמ"ז סע"א וע"ב ומשם אפשר לשמוע דששה סדרי משנה הם דוגמת שש כנפים דשרפים, והענין דמבואר לעיל ס"ב בשם הש"א שהשרפים נמשכים מבחי' שוקיו עמודי שש ולכן נקראים עומדים ע"ד עמודי שש וכמו"כ שיתא ס"מ י"ל ג"כ שהם בחי' שוקיו עמודי שש כי ידיו גלילי זהב קאי על שתי הלוחות שהן שרש תשב"כ ועמודי שש הן שיתא ס"מ וכן פי' מהרמ"א בפמ"ג על שה"ש אלא דפי' שעמודי שש הן תמכין דאורייתא המחזיקים את הלומדים שיתא ס"מ וסיים שהם מיוסדים על אדני פז שהוא בחי' ראש כמו ראשו כתם פז כו', ועמ"ש ע"פ אלה מסעי מ"ב מסעות ז"פ ו' זהו כענין השרפים שהם בעלי שש כנפים וכתיב ויכתוב משה את מוצאיהם שהכח לבוא לבחי' עליות דשם מ"ב שהוא בכל מאדך זהו ע"י התורה והיינו ש"ס משנה שהם ג"כ מבחי' עמודי שש ומיוסדים על אדני פז פי' פז היינו שם מ"ה ושם מ"ב כ"כ המק"מ פ' שמות וכתיב בתורה הנחמדים מזהב ומפז רב ואפ"ל כי ש' מ"ב זהו העלאת ז"מ לג"ר אבל התורה היא ג"ר ממש.

ט) **זח"ג** פ' שמיני דל"ט סע"ב ואת כל עוף כנף למינהו אלין אינון כל אינון מלאכין קדישין שמשתכחו לקדשא שמא דמאריהון בכל יומא ויומא דכתיב בהו שש כנפים שש כנפים לא' ומנהון טאסין בעלמא למעבד רעותא דמאריהון כל חד וחד כדחזי עכ"ל, והרמ"ז שם פי' עוף

גימט׳ יוסף וענין שש כנפים עליות חג״ת נה״י עכ״ד, ואפ״ל יוסף גי׳ ו״פ הוי׳ וע״ד רמז שש כנפים ובמא״א עיין סעיף כ׳ עוף נק׳ היסוד גי׳ יוסף כו׳ ומט״ט נק׳ עוף השמים כי הוא לבוש ליסוד עכ״ל. ואפ״ל שנק׳ עוף ע״ד הקב״ה רוכב על כרוב קל שלו שהוא מט״ט ושט בח״י אלף עולמות כו׳ וא״כ הוא העלאת שם הוי׳ לבחי׳ הנק׳ על הוי׳ וע׳ פרדס ערך עוף ובזהר ס״פ ויגש דרי״א סע״א בפי׳ ויאסור יוסף מרכבתו דא צדיק.

יוד) **זהר** פ׳ תזריע דמ״ז סע״א ובמק״מ שם שחו״ב דק״נ נק׳ ג״כ שרפים עומדי׳ ממעל לו ע״ד להתייצב על הוי׳ וע״ש ס״פ אחרי דע״ט ע״ב פי׳ שרפים עומדים ממעל לו ע״ד הנועדים על ה׳ יש לפרשו ג״כ דקאי על חו״ב דק״נ כנ״ל ובבה״ז שם לא פי׳ כן אלא דקאי על שרפים דקדושה ולפי שהם בחי׳ או״ח היפך בחי׳ או״י נק׳ ממעל לו כו׳, פ׳ בהר דק״ת ע״ב ברע״מ משמע שית גדפין העלאת שש שני השמטה לבחי׳ שנת השמטה שהיא מל׳, ברע״מ פ׳ תצא דרפ״ב סע״א איך המלאכים מעלים המל׳ ע״י שש כנפים כו׳.

יא) **ת״ז** תיקון יו״ד דכ״א סע״ב ענין שש כנפים לאחד, תיקון י״ג דכ״ג ע״ב שזהו ענין שש מעלות לכסא שית תיבין דיחודא דשמע ישראל ושם משמע שהששה כנפים דשרפים הם עולים לקבל ההמשכה שית תיבין דיחודא שהוא ו׳ עילאה עד״ז י״ל שהם כלי לקבל הגילוי הנמשך ע״י שיתא ס״מ כו׳. סוף תיקון עשרים דנ״א ע״ב חכ׳ בינה כתר אהי׳ אשר אהי׳ ועלייהו אתמר שרפים עומדים ממעל לו שש כנפיים שש כנפים לאחד, ואפ״ל עפמ״ש במא״א שין סעיף ע״ח שרפים כינוי לאו״א ממעל לו ממעל לוא״ו עכ״ל, א״כ לפי״ז שש כנפים שלהם הם ו״ק שלמטה מחו״ב שהן השרפי׳ עצמן וענין שייכות שרפים לאו״א י״ל מפני שבבינה מאיר חו״ב דאצי׳ והשרפים הם בבריאה וכמו״כ באצי׳ עצמו יש אבי״ע וחו״ב הם בריאה שבאצילות לכן הם שרפים כו׳ וע״ד אית אש ואית אש יש אש שנא׳ לא באש הוי׳ והיינו בבריאה ויש אש דאצי׳ שבו מאיר ש׳ הוי׳ וא״כ פי׳ לחמי לאישי שהם לבחי׳ השרפים הנק׳ אשי, כמ״ש בלק״ת י״ל דהם או״א דאצי׳ הנק׳ שרפים ואשי והקרבן הוא לחם לבחי׳ השרפים הנק׳ אשי כמ״ש בלק״ת י״ל דהם או״א דאצי׳ הנק׳ שרפים ואשי והקרבן הוא לחם לבחי׳ או״א וכמ״ש אכלו ריעים הם או״א כו׳.

יב) **תיקון** כ״ה דס״ט א׳ פי׳ ה׳ כנפי ריאה והוורדא זהו״ע שש כנפים ונוסף על הלב כו׳ לבררו מחום הכבד כו׳ וע׳ במא״א אות ריש סמ״ד כי ריאה נק׳ ת״ת דיצי׳ ובמ״א ריאה בינה עילאה וה״ח ה׳ או גם וורדא יסוד הכוללם וריאה גי׳ רי״ו אותיות שבשם ע״ב ולכן אמר בספר הברית כי הריאה רומזת לשם ע״ב וריאה שואבת משקים חסד עכ״ל, ויש להוסיף כי שם ע״ב הו״ע ע״ב קשרים שבהם נמשכים מימי החסד לכן ריאה שהוא רומז לשם ע״ב שואבת כל מיני משקים, אך ריאה רומזת ג״כ

לשם מ״ב היינו ענין שש כנפים וע׳ ברע״מ פ׳ פנחס דרכ״ז ודרכ״ח בענין כנפי ריאה צ״ל בלא סירכא כו׳. ובמא״א אות סמך סכ״ד סרכא נק׳ לילית האחוזה בכנפי ריאה שהם כנפי השכינה שלא תעלה אל דודה עכ״ל וע׳ בת״ז תיקון כ״א דנ״ז ע״א מענין סרכות ומ״ש מזה בלק״ת בד״ה מי אל כמוך נושא עון פרק ה׳ ומשם י״ל דכנפי הריאה המניפי׳ על הלב הלב הוא מל׳ וששה כנפי הריאה הם ששה כנפי השרפים שהם המעלים את המל׳ וכנ״ל סעיף ד׳ והיינו שיהי׳ יחוד המוח עם הלב ע׳ זח״ג פ׳ שלח דקס״א ע״ב שז״ס ההמשכה מח״ע להיות נמשך במל׳ והם מגינים על הלב מחום הכבד שהוא אש זר של היצה״ר כו׳ ע״ד כבד לב פרעה שנעשה לבו ככבד כו׳ שמכביד הלב שלא יהי׳ בטל לאלקות וע׳ פרדס שער הנשמה ספ״ח ג״כ מענין הלב והריאה והכבד שיש פרוכת המבדיל בין הלב והריאה ובין הכבד והוא ג״כ ע״ד הנ״ל.

יג) **והנה** באו״ת מהמגיד נ״ע בד״ה הנסתרות לה׳ אלקינו שהדבור ה׳ מוצאות הפה נמשך מהקול והקול נמשך ג״כ מה׳ כנפי ריאה אעפ״י שיש בריאה הורדא לבד חמשה כנפי ריאה יש בפה ג״כ עוד מוצא א׳ פי׳ דהיינו שבכל הה׳ מוצאות יש בהם אלף מתחלה שהוא חכ׳ בראש אבל הוא נעלם כי אלף הוא אותיות פלא עכ״ל. וע׳ מענין זה האלף בסידור בד״ה להבין ענין תקיעת שופר עפ״י כוונת הבעש״ט ז״ל ומזה יש להעיר קצת לענין תקיעת שופר שעיקרו קול והוא נמשך מהריאה שיש בה ששה כנפים המניפי׳ על הלב והיינו כענין שרפים עומדים ממעל לו שש כנפים כו׳. וכן כוונת שופר ע״ד העלאה דשם מ״ב בכל מאדך וע׳ בפע״ח שער השופר פ״ב בענין הקנה והריאה והקנה יש בו ג״כ שית עזקאין וע׳ במא״א סוף אות וא״ו וורדא נק׳ רחל (בחי׳ כשושנה בין החוחים) וכן נוק׳ דס״מ אלא שזו וורדא קדישא וזו ורדא סומקא כשושנה אדומה ראיתי במד״ר ס״פ מצורע שהוא דם נדות עכ״ד. וע״ד ההפרש בין עשו שנק׳ אדמוני ובין דוד שנק׳ אדמוני עם יפה עיניים זח״ג ס״פ מצורע יעו״ש. והנה הוורדא בכיס ונק׳ גנב וע׳ במא״א אות גימל סכ״ב שנוק׳ דס״מ נק׳ גניבה וזהו ע״ד מים גנובים ימתקו שהוא טעם ביאה שניתן לעוברי עבירה יחוד דקליפה ואמנם יש ג״כ כמו״כ גניבה בקדושה ותגנוב רחל כו׳. וע׳ זח״ג ס״פ יתרו דצ״ג ע״ב. עמ״ש עוד מענין שרפים עומדים ממעל לו בד״ה ונקדשתי בתוך בנ״י ובד״ה כי תבואו אל ארץ מושבתיכם ובד״ה והי׳ מדי חדש בחדשו שישעי׳ שראה את המרכבה בשרפים הוא כבן כרך שראה כו׳ ויחזקאל שראה החיות והאופנים הוא כבן כפר כו׳. ועד״ז ההפרש בין העלאה דחול להעלאה דשבת כו׳.

ו׳ ג׳

וקרא זה אל זה ואמר קדוש. חולין ז׳ צא״ב. ברכות ו׳ מג״ב. קדושין א׳ לא״א. רבות נח״ב וירא פ׳ נ״ב קכז״ב קמ״א במשפטים פ״ל קמו״א קסו״ב פ׳ ויקרא פ״א. זח״א עו״ב. ספד״צ רפ״ה. ח״ג מה״א סד״א סח״ג קיד״ב קיח״א קכג״ד קכד״א קלא״ב קמד״ג קל״ג. ת״ז כג״א פז״א.

א) **זח"א** בהשמטות סי' מ"ו בד"ה א"ר רחימאי, מאי ניהו מלא כה"כ אלא כל אותה ארץ שנבראת ביום ראשון שהוא למעלה כנגד א"י מלאה מכבוד ה' ומאי ניהו חכמים דכתיב כבוד חכמים ינחלו כו' עכ"ל. ועיין מענין כבוד חכמים ינחלו בלק"ת פ' אחרי בד"ה כי ביום הזה יכפר דרוש השני פ"ד, ומענין מכה"כ בת"א פ' בשלח בד"ה לסוסתי ברכבי פרעה.

ב) **זח"ב** ס"פ בא דמ"ב ע"ב דאי לא יתפשט נהוריה על כל בריין איך ישתמודעון לי' ואיך יתקיים מלא כל הארץ כבודו.

ג) **פ'** בשלח ד"ב ע"א לה' הארץ ומלואה, הארץ ומלואה דא כנס"י וכל אוכלסין דילה דמתחברין בהדא ואקרון מלואה ודא הוא כמד"א מלא כה"כ. ועיין בלק"ת פ' צו בד"ה ענין ז' ימי המילואים פ"ד בענין מכה"כ ובפי' לה' הארץ ומלואה. פ' בשלח דנ"ב סע"א ויסע ויבא ויט ג"פ ובכן לקבלי' קדוש ק"ק ה' צבאות קדוש לעילא קדוש באמצעיתא קדוש לתתא קדוש חסד קדוש גבורה קדוש ת"ת וכולהו בשבעין ותרין אתוון אתגליפו כו' עכ"ל, ופי' קדוש לעילא בחב"ד קדוש באמצעיתא בחג"ת קדוש לתתא בנה"י קדוש חסד פי' עוד כוונה אחרת כו' ועמ"ש בהרמ"ז פי' שזהו"ע ושמתי כד כד כי ש' ע"ב זהו ג"פ כ"ד הא' בחב"ד וזהו קדוש לעילא הב' בחג"ת קדוש באמצעיתא הג' בנה"י ק' לתתא ועכשיו המל' מקבלת רק מנה"י וחסר ממנה ב"פ כד ולעתיד שיהיו שוין בקומתן תקבל גם מבחי' ב"פ כד העליונים ואז נק' א"ח וכו' עכ"ד.

ד) **פ'** משפטים דקכ"א ע"ב, א"ל רבי הא תנינן דקדש יתיר לעילא מן קדוש, ע' בהה"ז במאמר פ' אמור ד"ק ב' על פסוק וגם אמנה אחותי, אי הכי הא כתיב קדוש קדוש קדוש ה' צבאות ודא שלימו דכולא, א"ל כד מתחברן כחדא כולהו אתעבידו חד ביתא והאי ביתא קודש איקרי כללא דכולהו קדוש כו' עכ"ל. וכ"ה בפ' האזינו דרצ"ז ע"א. ושם פי' המק"מ ג"פ קדוש הם חג"ת וכשהם עולים לבינה נק' קדש כמוה עכ"ד. ולפמ"ש בס' שערי אורה סוף שער ג' ד' ג"פ קדוש הם המשכות כח"ב לחג"ת, ועיין בפרדס ערך שכינה שמשכנת ג"ר על ז"ת, וא"כ ענין קדש היינו בעליתם אח"כ לג"ר ממש, ועיין בלק"ת בשיר השירים סד"ה שיניך כעדר פ"ג נ' ג"פ קדוש היא המשכה לג' עולמות בי"ע, ובעלייתן באצי' נק' קדש וע"ש פ"ד ובד"ה שבת שבתון פ"ב ובהביאור ספ"א ובד"ה וישלח יהושע מן השטים פ"א גבי ולכן אומרים ג"פ קדוש כו' ובביאור ע"פ ועתה יגדל נא גבי ונגד זה יש ג' בחי' במצות כו', א"כ ג"פ קדוש המשכות הקדש שהוא ח"ע בבינה זו"נ, ועיין בבה"ז פ' אמור מענין קדש וקדוש בד"ה אחותי בת אבי היא ובלק"ת בד"ה מצה זו פ"ב בענין קדש ומקרא קדש, ועמ"ש בבה"ז פ' עקב בכוונת בא"י אמ"ה עליית חג"ת לבינה כי פרסא מפסיק כו' מבטן מי יצא הקרח וכן בשבת עליית ו"ק לבינה בזח"ב יתרו דפ"ח.

ה) **פ'** תרומה קעח"ב, ספד"צ רפ"ה הארץ דכתיב מה אדיר שמך בכל הארץ, מכה"כ. ועמ"ש ע"פ מקולות מים רבים אדירים סעיף ב' ע"פ הגמרא פ"ה דמנחות דנ"ג יבא אדיר זה הקב"ה דכתיב אדיר במרום ה'. להעיר מפסוק ימינך ה' נאדרי בכח ומפסוק מי כמוכה נאדר בקדש, שי"ל דקדש היינו ע"ק כמ"ש בד"ה צאינה וראינה בפי' שאו ידיכם קודש ובמא"א א' סל"ה אדיר נק' הגבו' כו', י"ל כענין ואם בגבורות שמונים שנה דפי' בזח"א ויחי דרי"ז ב' שאזי בא ההמשכה למעלה מז"ת אלא מהבינה ובבינה התגלות ע"ק וזהו איזהו גבור כו' טוב ארך אפים מגבור כו', גם כמ"ש אתה גבור כו' מחי' מתים כו' שהגבורות להתגבר על הטבע וזהו"ע גבורות גשמים כו', וכן מענין ישיש כגבור כו', וכן בפרדס ערך אדיר פי' בינה, א"כ מה אדיר שמך בכל הארץ שיהי' הגילוי במל' כמו בבינה, ע"ד לא זז מחבבה עד שקראה אמי וכמ"ש בד"ה אלה פקודי המשכן משכן העדות, וזהו ענין ביום ההוא יהי' שבחי' ו"ה יהי' כמו י"ה, עד"ז פי' מכה"כ היינו כבוד עילאה חכמה יאיר במל' כמו בבינה כו'. וע' בזהר פ' נח דס"ז בפי' וכבוד ה' מלא את המשכן שנתמלאה המל' הנק' כבוד כו'.

וא"ו) **זח"ג** אמור דצ"ג ע"א ונת' בבאור ע"פ ונקדשתי בתוך בנ"י בלק"ת פ' אמור, ועי"ש מלא כה"כ כבוד תתאה ורזא דא ונקדש בכבודי בבה"מ דא כבוד עילאה, וע' בפי' הרמב"ן בחומש ס"פ פקודי בענין מ"ש ב"פ וכבוד ה' מלא את המשכן ור"פ תרומה בהרמב"ן.

ז) **נשא** קל"ד א' קמ"ג סע"ב פינחס דרמ"ה ע"ב אסור לת"ח לילך ד"א בגילוי הראש משום מכה"כ ובדף קפ"ז א' כ' ג"כ דתנן לא יהך בר נש בגיליא דרישא ד' אמות משום דשכינתא שריא על רישי' וע"ש בפי' הרמ"ז.

ח) **דרנ"ב** סע"א כת א' אומרת קדש כו' ג' כתות ג"פ כ"ד כו' עמש"ל ססעי' ג'.

ט) **פ'** בלק דק"צ סע"א מהו מלא החבל אלא ההוא דכתי' בי' מכה"כ הוה אמר דא הוא לאחיאה כו'.

יו"ד) **שם** דק"צ ע"ב ענין ג"פ קדוש בגין דקדושה מתלת עלמין סלקא וג"ב במק"מ מבריאה ששם שרפים ומיצי' ששם חיות ומעשיי' ששם אופנים וישראל עכ"ל, וי"ל עם מש"ל דג"פ קדוש הם חב"ד חג"ת נה"י דאצי', והנה חב"ד מקננים בבריאה כו' ועבודתם להמשיך שגם בבי"ע יאיר כמו באצי' כמ"ש בת"א פ' בראשית בבאור כי כאשר השמים החדשים ד"ה ע"ד וא"כ זהו ענין ג"פ קדוש להמשיך חב"ד חג"ת נה"י דאצי' שיאירו בבי"ע בהארה וגילוי ממש, פ' עקב דרע"ג ע"ב ענין ג"פ קדוש ודרע"א ע"ב ס"פ האזינו דרצ"ז א'.

יא) **פ"ו** דברכות דמ"ב סע"ב המהלך בקומה זקופה אפי' ד"א כאלו דוחק רגלי השכינה דכתי' מכה"כ ופי' מהרש"א וז"ל כי האדם הוא המרכבה והשכינה למעלה על ראשו וההולך בקומה זקופה הרי הוא זוקף ראשו למעלה ודוחק רגלי השכינה אשר על ראשו ובהיפך בשפלים ונמוכים אמר אני אשכון את דכא וגו' להוריד השכינה למטה כדכתי' מכה"כ וע' פ"ק דקדושין ד"א בזה עכ"ל, ובפ"ק דקדושין דל"א א' יש ג"כ מימרא הנ"ל ושם פירש"י מכה"כ משמע משתרבב ויורד למטה והזוקף קומתו נראה כדוחק ומהרש"א שם כ' שיעורו של אדם בכל מקום ד"א וזה שהולך אותן ד"א בקומה זקופה ודומה לו כאלו הם שלו ממש ואין מקום לשכינה שם והכתוב אומר מכה"כ עכ"ל. ועו"ש בקדושין שם רב הונא ברי' דרב יהושע לא מסגי ד"א בגילוי הראש אמר שכינה למעלה מראשי וזה כמש"ל ס"ז בשם הזהר בלק, והרמ"ז שם פי' ד"א תחום זה הוא של השכינה וכמ"ש ד"א בא"י ד"א של הלכה שה"ס חב"ד דידה כו' והכובע אשר על הראש ה"ס הכתר כו' עוד פי' כי נר"נ הם תוך הגוף ועל ראשו הוא החיה אשר היא בסוד החכ' והשכינה היא נפש חיה.

יב) **בסהמ"ק** פ"ק דקדושין פי' יפה בזה עפמ"ש עקב ענוה כו' הוא ראש לחכ', ור"ל שבחכ' דוקא שורה אא"ס והשראה זו היא בחי' ענוה של הקב"ה וזהו ענין שמל' דאצי' הנק' ענוה היא נעשית כתר לבריאה ושורה על חכ' דבריאה וכן עד"ז יותר למעלה מל' דא"ס נעשית כתר לאצי' ושורה ע"ג חכ' דאצי' ועד"ז השכינה שורה למעלה מראשו של אדם והיא ענוה שלו ית' שהיא עטרה לחכ' שבנפש ולכך ראוי לאדם לכפוף ראשו כו' משא"כ כשהולך בקומה זקופה א"א למדת ענוה של הקב"ה לדור בעולם א' במקום גאוותו של אדם כו' ולא עוד אלא שגם מדת החכ' שהענוה שורה בה מסתלקת ממנו כמשארז"ל כל המתגאה אם חכם הוא חכמתו מסתלקת ממנו כו'.

יג) **מד"ר** פ' וירא פנ"ב דנ"ח ע"ב אבל נביאי ישראל בדבור שלם בלשון חבה בלשון קדושה בל' שמ"ה מקלסין אותו שנא' וקרא זה אל זה ואמר קדוש כו' וכ"ה בפ' ויקרא פ"א דקס"ו א'.

יד) **משפטים** פ"ל דקמ"ו א' העליונים והתחתונים חצירו של הקב"ה שנא' מכה"כ כו'.

טו) **ס"פ** ואתחנן והשלישית יותר בה זכרי' י"ג אלו ישראל שהם משולשים כהנים לוים וישראלים שהן מג' אבות אברהם יצחק ויעקב, ד"א שהם מקלסי' להקב"ה בשלש קדושות קדוש ק"ק כו', מזה משמע דג"פ קדוש זהו המשכת אוא"ס בחג"ת והיינו ע"י חב"ד וזהו ע"ד על ג' דברים העולם עומד על התו' ועל העבודה ועל גמ"ח שהן ג"כ ג' קווין חג"ת כו'.

טז) **בת"ז** סוף תיקון י"ב דכ"ג ע"א לקבלא קדושין מהחתן דאינון קדוש ק"ק כו' ולית קדושין פחות מעשרה, וקדושין אינון מסט' דחכ'

דאיהו יו״ד ר״ל שלפיכך ארז״ל שאין דבר שבקדושה פחות מעשרה פ״ג דברכות משום שהקדושה נמשך מהחכ׳ הנק׳ קדש והחכ׳ היא יו״ד ועמ״ש מענין יו״ד של שם הוי׳ בד״ה ויצום אל פרעה ומ״ש בדרוש המילויים בענין שם ע״ב שהוא במילוי יודין הוא בחכ׳ קדש ישראל לה׳ ראשית תבואתה ראשית ודאי ומתברכן בז׳ ברכאן מסט׳ דאי׳ עילאה דאיהי ברכה ועלה אתמר להניח ברכה אל ביתך ושבע ברכאן אינון בשחר מברך שתים לפניה ואחת לאחריה ובערב שתים לפניה ושתים לאחריה ואינון שבע ספירן דכלילין בחתן ודא איהו שמע ישראל וגו׳ הא הכא קדושה ברכה ויחוד ור״ל היחוד הוא באומרו הוי׳ אחד ובכס״מ שם כ׳ קדושה באבא ברכה מאי׳ יחוד מחתנה שהוא מתיחד עמה וי״ל היחוד הוא מהדעת והאדם ידע והרמ״ז פ׳ תצא דרע״א א׳ בד״ה ומברך בה כ׳ ה״ס יחוד היכל הרצון בקה״ק וברכה בינה וקדושה חכ׳ ויחוד בכתר עכ״ל ואפ״ל כי הדעת ממשיך מהכתר ובפרדס ערך יב״ק פי׳ היחוד מצד הת״ת והקדושה והברכה מחו״ג, ואפ״ל ג׳ בחי׳ אלו דקדושה ברכה ויחוד יש בקדושה קדוש ק״ק זהו הקדושין מצד אבא כנ״ל ברוך כבוד ה׳ ממקומו זהו הברכה מאי׳ כנ״ל ימלוך זהו היחוד כי כאן נא׳ אלקיך ציון וציון זהו התחברות יסוד דדכורא ביסוד דנוק׳ וכמ״ש בזהר הרקיע בפ׳ בראשית גבי עאלת אות ב׳ כו׳, וע׳ בד״ה טוב לחסות מענין קדושין ויחוד שזהו ענין קדשנו במצותיך ותן חלקנו בתורתך כו׳ וע׳ מזה סד״ה וארשתיך לי כו׳ וקדושה וברכה זהו כענין שבת ויו״ט וכענין לויתן התחברות חו״ב בדרוש ברכת הזימון כו׳ וזהו ענין שם הוי׳ קדושה וברכה י״ה והיחוד מבחי׳ הוא״ו שמאיר בה׳ תתאה כו׳.

מענין ג״פ קדוש בת״א ס״פ וישב בד״ה ונתתי לך מהלכים המשכה מסוכ״ע בממכ״ע שיהי׳ ה׳ צבאות.

ב) **בפ׳** מקץ בד״ה רני ושמחי בת ג״פ קדש הם ג׳ אותיות שיהי׳ ה׳ אחרונה בחי׳ דבור כו׳ ועל״ק ס״ו.

ג) **מענין** צבאות בת״א פ׳ בא בד״ה בעצם היום שהוא ההמשכה בבי״ע ג״כ מעין הגילוי שבאצי׳ ע״ד איהו וגרמוהי חד וע׳ בביאור כי כאשר השמים החדשים בת״א פ׳ בראשית שזהו עבודת המלאכים שעומדי׳ ברום עולם משי״ב ומשמיעים ביראה כו׳ להמשיך גילוי זה.

ד) **בד״ה** ואלה המשפטים ענין כולם כא׳ כו׳ ואומרים קדוש כו׳ מחדו״מ בי״ע לשם ממשיכים ג״פ קדוש ובהבאור ג״פ קדוש אל שדי אל הוי׳ אל אד׳ ושם שע״י ג״פ קדוש ממשיכים הדעת בבי״ע וע׳ בבאור ע״פ משה ידבר שבחי׳ ג״פ אל הנ״ל נמשכים מתיקון הראשון דיג״מ דא״א דאצי׳ וא״כ מזה יובן ג״כ שרש המשכת ג״פ קדוש נמשכים ג״כ מא״א קדש יהי׳ גדל פרע כו׳ וע׳ מזה ג״כ בביאור הזהר בלק ע״פ המאמר שם דק״צ ע״ב ע״פ ברכו ה׳ מלאכיו בסוף הדרוש, וע׳ מענין המשכת הדעת

בסוכ"ע ע"י המצות בד"ה וידעת היום דרוש הראשון לפי שהם בחי' נעשה אדם בצלמנו כו' אדם אדמה לעליון המשכה מבחי' סוכ"ע וא"כ כמו"כ יובן בענין ג"פ קדוש המשכת ג' קוין קו הימין חח"ן כו' שזהו בחי' נעשה אדם כו' כמ"ש בת"א פ' יתרו בד"ה זכור ושמור בדבור א' נאמרו.

ה) **בלק"ת** פ' אמור בביאור ע"פ ונקדשתי ג"פ קדוש הראשון מלמטלמ"ע ע"ד שרפים עומדים ממעל לו ועי"ז ממשיכים יחוד או"א וכן איתא במא"א שין סע"ח שרפים כינוי לאו"א ואח"כ קדוש הב' להמשיך מת"ת דאי' הכתר לז"א וזהו ע"י עסק התורה קדוש הג' להמשיך ע"י צדיק יסוד עולם הכתר לנוק' וזהו ע"י מצות מעשיות וא"כ זהו המשכה בבי"ע דאצי' שהם שרש בי"ע ע' לעיל ס"ד וס"ב, וגם ג' בחי' הנ"ל זהו עבודה ותורה וגמ"ח שנת' בד"ה כי ביום הזה יכפר דרוש הראשון וע' עוד בד"ה קדושים תהיו דתקס"ב שלא נדפס מענין ג"פ קדוש ג"כ ע"ד הנ"ל.

ו) **בביאור** ע"פ נשא פ"ב ענין ג' ידות המכוננים מקדש ה' הם צמצום והתפשטות והמשכה שהם ג' אותיות יה"ו, וא"כ זהו ענין ג"פ קדוש עד שנמשך להיות מכה"כ כנ"ל ס"ב.

ז) **בד"ה** נשא דרוש השני ספ"ב וז"ל וזהו ג"פ קדוש פי' שהוא בחי' האו"מ של ג' עולמות בי"ע עכ"ל, וכן נת' בד"ה שבת שבתון הוא לכם פ"ב וע' בד"ה ועתה יגדל נא בענין צור מגן ומשגב ג' מקיפים לג' בחי' בי"ע כו'.

ח) **בד"ה** זאת חנוכת המזבח פ"ב ג"כ מענין ג"פ ק' וסד"ה בהעלותך הראשון פ"ה וסד"ה והי' לכם לציצית דרוש השני ספ"ג ג"פ קדוש המשכה מקדש העליון עד שהוי' צבאות ובהביאור שהם בי"ע שבאצי'.

ט) **בד"ה** וישלח יהושע בן נון מן השטים ג"פ קדוש להמשיך קדושתו בג' בחי' מחדו"מ שהתומ"צ נתנו בג' בחי' אלו מחדו"מ.

י) **ע'** במערכת בסופו מענין ג"פ קדוש המשכת הבינה בחג"ת וכ"נ מהזהר בראשית דמ"ח ע"ב גבי יקוו המים, והחיט פי' ג"פ קדוש המשכת כח"ב בחג"ת ע"ש. ולבאר זה ע"ד שנת' בלק"ת בשה"ש בד"ה לסוסתי ברכבי דרוש השני בענין כי פי' כי אמרתי עולם חסד יבנה ובד"ה נאוו לחייך בתורים סגול כו' ובד"ה קול דודי בפי' מדלג על ההרים שהדילוג שהוא ההמשכות מלמעלה מהשתלשלות נמשך על ההרים שהם האבות שהם חג"ת זהו ממש כענין הנ"ל ההמשכות ק' בחג"ת, ובהביאור שם הדילוג שיומשך ממל' דא"ס על ההרים טורי חשוכא חג"ת דא"א משם יומשך בטורי דנהורא חג"ת דאצי' ישאו הרים שלום לעם כו', וע' בדרוש ועבר ה' לנגוף נגוף ורפא התכללות חו"ג ע"י שבא ההמשכה מכתר כו' נמצא זהו ג"כ ההמשכה שלמעלה מסדר ההשתלשלות והיינו מג"ר דא"א ואעפ"כ מקום

התלבשותה הוא בחג"ת וע' כה"ג בד"ה ה' יחתו מריביו ועי' בד"ה שובה ישראל דרוש הראשון בפי' ויקרא הוי' הוי' שהוא ג"כ מה שמא"א נמשך בז"א וע' בד"ה וארא אל אברהם ענין הוי' אחד זהו ע"י התלבשות אוא"ס בהמדות דוקא משא"כ כד סליק לעילא לעילא כו' ובד"ה כי אברהם לא ידענו, וגם עיקר ענין שיהי' השם שלם שיהי' מאיר י"ה בו"ה ע' בד"ה לבסומי בפוריא דרוש הא' ובד"ה ועשית ציץ ובד"ה ראה אנכי נותן ועוד דאל"כ שלא יומשך ע"י חג"ת יהי' יניקה לחיצונים מבחי' כחשיכה כאורה כו' א"ו צ"ל נמשך ע"י ג' קוין וזהו יקוו המים ואז לא יאמרו רועי גרר לנו המים כי המים הנמשכים ממקור מ"ח יומשכו אל מקום אחד, ועמ"ש אתם עשיתוני חטיבה וכו' אף אני וכו' שנאמר כעמך כישראל גוי א' בארץ בבה"ז פ' אמור על המאמר שם ד"ק ב' אימת זיווגא דכנס"י במלכא קדישא פי' רבינו ז"ל דז"א נק' מלכא וכשמקבל מוחין דאבא נק' מלכא קדישא כי החכ' נק' קדש, לכן עד"ז יובן ג"פ קדוש נגד חג"ת שהוא ז"א היינו שממשיכים בו מוחין דאו"א. ועוד יובן ענין מעלת המשכת כח"ב בחג"ת ממ"ש בד"ה ויצוום אל בנ"י פי' וארא אל אברהם כו' באל שדי שאמר לעולמו די והיינו מבחי' חג"ת דאצי' שהם שמגבילים להיות העולם בבחי' גבול ע"י הכלים ושרשם מהרשימו שנשאר ע"י הצמצום וזהו שאמר לעולמו די אך ושמי הוי' זהו הקו המלובש בחכ' דוקא שהוא מבחי' האור שנמשך מלמעלה מהצמצום והרשימו בחי' א"ס ולא נודעתי להם שזהו הנמשך ע"י התומ"צ ולכן יש פרסא המפסיק בין ג"ר לז"ת ונק' מי ברא אלה כו' וזהו שלימוה"מ דוקא יהי' כנור של שמונה נימין גילוי הבינה ולע"ל של עשרה נימין כתר וחכמה כו' ולכן מעלת הג"פ קדוש שממשיכים ג"ר בז"ת כו'.
עוד להעיר ממ"ש בבה"ז פ' בלק דקצ"א א' ע"פ שחורה אני ונאוה שז"א נאצל בסוד שרש רק ו"ק והג"ר באין לו בסוד תוספת ולפעמים מסתלקים וגבורי כח הם ממשיכים הג"ר לז"א ועי"ז דוקא משפיע הוא למל', נמצא זהו ממש ענין ג"פ קדוש להמשיך ג"ר לז"א ואזי דוקא נקרא מלכא קדישא ועל המשכה זו נא' לע"ל ביום ההוא יהי' הוי' אחד שפי' האריז"ל שיהיו הג"ר קבועין בז"א וזהו ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה קוינו לו כו' שיהי' ז"א במדריגת א"א וזהו ג"כ הוי' אחד כמ"ש במ"א א"כ לפ"ז ע"י ג"פ קדוש עכשיו ממשיכים ג"כ מעין הארה זו בז"א וכמו שממשיכים בז"א שיהי' בו י"ג ת"ד כמו א"א כו'.

הת"י פי' קדיש בשמי מרומא עילאה בית שכינתי' קדיש על ארעא עובד גבורתי' קדיש לעלם ולעלמי עלמיא ה' צבאות מליא כל ארעא זיו יקרי' עכ"ל ויש גורסים קדיש בעלם עלמיא כלומר בעולם המלאכים שהוא מופרש ומובדל מהם כמ"ש הרד"א וא"כ לפ"ז הפי' כמ"ש המצ"ד שהוא מקודש ומרומם בעולם המלאכים ובעולם הגלגלים ובעולם השפל עכ"ל, ופי' עובד גבורתי' הכוונה על הנסים והנפלאות שהקב"ה עשה בתוכה וע"ד שת"א ר"פ ואתחנן ע"פ אשר מי אל בשמים ובארץ אשר יעשה כמעשיך וכגבורותיך כ"כ בכלי פז בישעי' סי' ו', אבל לפמ"ש לעלם ולעלמי עלמיא היינו הנצחיות

וא״כ מורה על עוה״ב, והיינו כי הגם שאז נא׳ קדושים תהיו עתידים צדיקים שיאמרו לפניהם קדוש הרי יכול כמוני ת״ל כי קדוש אני קדושתי למעלה מקדושתכם, וזהו קדיש לעלם ולעלמי עלמיא. והנה האריז״ל פי׳ ג׳ קדושות לע״ק ולאו״א ולזו״נ א״כ קדיש בשמי מרומא עילאה זהו קדיש דאו״א כי ישמחו השמים ר״ת י״ה שהם או״א, קדיש על ארעא זהו זו״נ כי ותגל הארץ ר״ת ו״ה, קדיש לעלם ולעלמי עלמיא זהו קדיש לע״ק, וע׳ בת״א ר״פ בראשית בד״ה השמים כסאי יש לפרש זהו ענין קדיש בשמי מרומא עילאה והארץ הדום רגלי זהו קדיש על ארעא עובד גבורתי׳ איזה בית יעו״ש שזהו בחי׳ גבוה משניהם זהו קדיש לעלם ולעלמי עלמיא ואפ״ל הקדיש לעלם כו׳ שאז יהיו כימי השמים על הארץ ולפמש״ל סעי׳ ג׳ בשם הרמ״ז ענין ג״פ קדוש זהו שם ע״ב שיש בו ג״פ כ״ד י״ל ע״ד ושמתי כדכד ח״א שהם מלמעלה למטה זהו קדוש א׳ וח״א ישפה מלמטלמ״ע זהו כד הב׳ קדוש הב׳ אמר הקב״ה להוי כדין וכדין ב״פ כ״ד זהו קדוש הג׳. והנה ח״א שהם זהו חסד מיכאל וח״א ישפה גבריאל מגבורה אמר הקב״ה ת״ת שכלול מחו״ג להוי כדין וכדין כו׳ ועד״ז קדיש בשמי מרומא עילאה זהו חסד כי נטה ימינו וברא שמים, קדיש על ארעא זהו גבורה נטה שמאלו וברא ארץ כמ״ש אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים, קדיש לעלם ולעלמי עלמיא זהו מת״ת ה׳ ימלוך לע״ו ת״א ה׳ מלכותי׳ קאים לעלם ולעלמי עלמיא ועמ״ש בענין כל מקום שנא׳ לי אינו זז לעולם דבחי׳ זו נמשך מע״ק שמשם דוקא נמשך בחי׳ זו שהו״ע לא שניתי ועמ״ש סד״ה שובה ישראל עד דרוש השני לכן קדיש לעלם כו׳ נמשך מת״ת כי ת״ת עולה עד הכתר ועמ״ש ע״פ יחיינו מיומים וביום הג׳ יקימנו ונחי׳ לפניו כו׳. ואפ״ל פי׳ קדיש לעלם ולעלמי עלמיא כי הנה כתי׳ ונגולו כספר השמים ופי׳ בת״א פ׳ שמות בביאור הבאים ישרש, ששמים בחי׳ מקיפים דכעת יגולו כספר להתלבש בבחי׳ פנימיות ויתגלו מקיפים ושמים חדשים כו׳ ועמ״ש בת״א פ׳ בראשית מענין השמים החדשים כו׳ שהוא המשכה מבחי׳ עקודים הנה גם אז יהי׳ הקדיש כי הוא מובדל ומרומם מאד נעלה גם מבחי׳ עקודים, וגם כי כמו שעכשיו הם בי״ע וג״פ קדוש להמשיך מאצי׳ בבי״ע כמו״כ עקודים נקודים ברודים הם בי״ע ושייך קדוש להמשיך מבחי׳ שלמעלה מעקודים כו׳ וזהו כעין שנת׳ סד״ה והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול ששופר דעכשיו להמשיך מסוכ״ע בממכ״ע אכן לע״ל שסוכ״ע יומשך להאיר בגילוי כמו ממכ״ע אזי יצטרכו להמשיך מבחי׳ שלמעלה מזה וזהו ענין השופר גדול כו׳ ועד״ז הו״ע קדיש לעלם ולעלמי עלמיא.

אפ״ל בענין ג״פ קדוש הנז׳ בת״י ע״ד תורה ועבודה וגמ״ח והיינו לפמ״ש בת״א פ׳ בראשית בד״ה כי כאשר השמים החדשים דארץ הוא רצוא ושמים שוב א״כ י״ל עבודה קרבנות שהוא רצוא זהו בחי׳ ארץ וזהו קדיש על ארעא עובד גבורתי׳ עובד בחי׳ עבודה, וגמ״ח שוב בחי׳ שמים שם מים יורדים מגבוה לנמוך וגם נטה ימינו וברא שמים נטה שמאלו וברא ארץ, אך לפמ״ש בד״ה כי כאשר השמים החדשים שבלק״ת סוף שה״ש פי׳ בהיפוך

דשמים בחי' רצוא בכל מאדך א"כ זהו בחי' עבודה וכמארז"ל ע"פ והנה סולם זה הקרבנות שריחן עולה לשמים, והארץ היא שוב והארץ הדום רגלי כי אני הוי' עושה חסד משפט וצדקה בארץ כי באלה חפצתי וכתי' כי חסד חפצתי ולא זבח וארץ לשון רצון רצית ה' ארצך א"כ ב"פ קדוש ממשיכים ע"י גמ"ח ועבודה, והמכוון המשכת קדוש כי הנה ארז"ל קוב"ה בגלותא סליק לעילא לעילא דהיינו שאין גילוי קדושתו למטה כמבואר בת"א בד"ה וארא אל אברהם וע' בת"י ע"פ אין קדוש כהוי' בש"א סי' ב' ב' וע"י המצות אשר קדשנו במצותיו וצונו ממשיכים גילוי קדושתו כו' והיינו בשמי מרומא ועל ארעא כו' וע' מ"ש בלק"ת פ' ראה בד"ה אחרי הוי' אלקיכם תלכו בפי' והקדוש בשמים ובארץ כו' ובת"א פ' מקץ בד"ה כי עמך מק"ח בפי' המשפילי לראות בשמים ובארץ כו', והקדוש הג' קדיש לעלם ולעלמי עלמיא נמשך ע"י התורה וסמך לדבר ממשארז"ל פ"ג כי נר מצוה ותורה אור שהמצוה מגינה לפי שעה כמו הנר והתורה היא לעולם כמו האור והיינו דכמו שבביהמ"ק הי' גילוי הקדושה עליונה בארץ ואח"כ חרב ביהמ"ק אף שקדושתו אף כשהוא שומם עכ"ז לא דמי כלל והרי בחורבן ביהמ"ק סליק קוב"ה לעילא לעילא א"כ נסתלק הקדושה למעלה אבל לע"ל יהי' גילוי הקדושה לעולם ועד בלי הפסק וזהו הנמשך מבחי' גבוה יותר דהיינו מבחי' ע"ק שנק' אמת מוצא מים אשר לא יכזבו מימיו וזהו כל מקום שנא' לי אינו זז לעולם ולכן אמר שלמה שבעה הבלים נגד שי"ב לפי שכל שנברא בעוה"ז כלה ונפסד כו' והיינו ששרשן מו"ק דז"א שיש בה מדה"ד כו' כו' אבל זה שיהי' נצח סלה ועד בלי הפסק נמשך מע"ק והמשכה זו ע"י התורה שלכן נק' חיי עולם ולמעלה מהתפלה שנק' חיי שעה שההמשכה בתפלה ממדות דז"א לחיי שעה שהיא המל' והן י"ב ברכות נגד י"ב ג"א דז"א שמהם נמשך בי"ב בקר דבריאה אבל התורה דמחו"ב נפקת שם מאיר ע"ק ע"כ היא חיי עולם וכן אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעוה"ז וכו' ות"ת כנגד כולם לכן מזה נמשך קדיש לעלם ולעלמי עלמיא וע"י יתיב וכו' מלכותי' מלכות עלם ה' ימלוך לע"ו ולכן אמרו רז"ל משחרב ביהמ"ק אין לו להקב"ה אלא ד"א של הלכה שהרי ע"י התורה ממשיך בחי' קדיש לעלם ולעלמי עלמיא, וע' מ"ש ע"פ אין קדוש כהוי' בש"א סי' ב' ב' ובלק"ת בד"ה צאינה וראינה הראשון ספ"א ובמד"ר קדושים ספכ"ד משל למלך שעשו לו ג' עטרות כו' הקדוש שנתן בראשו י"ל זהו קדיש לעלם ולעלמי עלמיא, גם י"ל בפי' אין קדוש כהוי' ע"ד שנת' בת"א בד"ה ועשית ציץ בפי' קדש למ"ד מלמטה והוי' מלמעלה שהיא אתעדל"ע שלמעלה מאתעדל"ת, ואתעדל"ע זו י"ל שהיא ע"י התורה כמ"ש בד"ה ואתחנן אל הוי', גם הנה בנפש יש שמים וארץ כמ"ש בלק"ת בד"ה שובה ישראל הראשון פ"א שהשכל והמח' נקראו שמים והדבור והמעשה נק' ארץ וזהו וידעת היום וכו' כי הוי' הוא האלקים בשמים ממעל ע"י התקשרות השכל והמח' בהוי' ועל הארץ מתחת ע"י הדבור והמעשה וע' מ"ש בלק"ת ר"פ שלח בפי' טובה הארץ מאד מאד וא"כ גם כאן להמשיך קדיש בשמי מרומא עילאה זהו ע"י השכל והמח' ולהמשיך על ארעא עובד גבורתי' זהו ע"י הדבור והמעשה

ות"ת י"ל ממשיך כימי השמים על הארץ ע' ד"ה נאוו לחייך שיהי' שוה למטה כמו למעלה. או י"ל ג"פ קדוש כי הנה אתה קדוש ושמך קדוש זהו ב"פ קדוש וישראל מקדשי שמך להמשיך מבחי' אתה קדוש בבחי' ושמך קדוש כמ"ש בד"ה אוסרי לגפן זהו הקדוש הג' ולכן נק' הג"פ קדוש בשם קדושה שהוא ההמשכה בבחי' ושמך קדוש כו'.

והנה כלל ענין המשכת הקדושה י"ל כי י"ל ענין ימי החול ושבת קדש שהפך הקדש הוא החול וכתבתי מזה במ"א על הר"ח שעה"ק פ"ב והוא בבוך ויקרא אחר פ' קדושים, גם ע"פ ולהבדיל בין הקדש ובין החול דפי' חול פי' במק"מ דרכ"ז ק"נ ובמאמ"א ח' ע"ו מט"ט נק' חולין בטהרה ובזהר אמור צ"ד ב' יש בזה ב' פי' הא' דחול הם ו"ק דיצירה וקדש הוא אצי' ובריאה נק' תרומה הב' דאפי' ו"ק דאצי' הם ימי החול משום שהותרה מלאכה בהם וע' הפי' בד"ה והי' מדי חדש וע' בסידור שער המועדים ועיקר הקדושה בג"ר היינו בינה הנק' יומא שביעאה וגם היא יו"ט וחכ' הנק' קדש, לפ"ז צ"ל הטעם כי הז"ת לפי שהן מקור להתהוות העולמות דלא שייך חסד רק עם נבראים וזהו עולם חסד יבנה לא נק' קדש ממש כי עיקר הקדושה זהו היחיד הקדמון מה שאין ערוך אליו כלל וכמ"ש בזהר תזריע מ"ג א' בענין אין קדוש כהוי' כי אין בלתך כו' וכיון שז"ת הן מה שנמשך ממנו להיות מקור לעולמות והוא ע"ד כח הגבול שיש בא"ס ג"כ ע"כ אין זה נק' קדש ממש אבל החכ' שהיא חכים ולא בחכ' ידיעא שאינו שייך לעולמות זהו הנק' קדש ובו מלובש אוא"ס לפי שהחכ' היא כח מה וע' ביאור אלה מסעי הג' בענין שהח"ס נק' אמת גם ע"ד שהבריאה נק' יש מאין דהפי' שנתהווה רק מבחי' הארה בעלמא מבחי' מלכותך כו' ואין זה ערך לעצמותו ע"כ נק' מאין כמ"ש בד"ה אחרי הוי' אלקיכם תלכו ולכן מהו"ע ית' נק' קדוש שמובדל לגמרי מהעולמות מאחר שהתהוותם רק מאין היינו מבחי' מל', גם כמ"ש בע"ח שצ"ל צמצום ומקו"פ ונשאר רק רשימו ומזה שרש הכלים שהן מקור להעולמות וגם אח"כ ע"י פרסא ומסך כו' לכן מהו"ע אינו בגדר עלמין כלל ולא בבחי' סובב ולא בחי' ממלא ע"כ נק' קדוש שמובדל וכמ"ש בד"ה זאת חנוכת המזבח פ"ב שהם ג"פ קדוש עד שיומשך להיות הוי' ומהוה כו' וזה כמ"ש האריז"ל דג"פ קדוש הם תלת רישין ואח"כ נמשך הוי' שהוא אצי' כו' וע' סד"ה ואהי' אצלו אמון בענין הרעש איך ממקום קדושה זו יומשך החיות להיות מהוה עולמות בע"ג כו' ולכן עיקר ג"פ קדוש להמשיך מג"ר בחג"ת שיאיר בהם הקדושה ואעפ"כ עיקר החול שייך מצד ו"ק דיצי' וזהו שמט"ט נק' הדיוט לגבי מארי' גם כמ"ש בענין מצוה להביא מן ההדיוט שהוא מהתבוננות ביטול העולמות וכו' גם ע"מ נק' מילין דהדיוטא כמ"ש בלק"ת פ' אחרי בד"ה כי ביום הזה יכפר הראשון מעתה יובן ענין סדר קדושה שאומרים בכל יום כדי להמשיך מבחי' קדוש ממש ע"ד שממשיכי' קדושת שבת בימי החול שיהי' החולין נעשית עטה"ק וכמ"ש בר"ח שעה"ק פ"ב. והנה כתיב כי עם קדוש אתה כו' ובחי' מה שהוא הפך הקדושה נק' סט"א ופי' בסש"ב פ"ו ז' כי הקדושה הוא מה שבטל ממש לאוא"ס ובד"ה

טוב לחסות אשר קדשנו כו׳ כמו שמקדש אשה שנאסרת על כל העולם כך ואבדיל אתכם להיות לי שיהי׳ בטל אליו ית׳ זהו פי׳ ק׳ ולכן ע״י שממשיכים בחי׳ ואתה קדוש וכו׳ עי״ז מאיר האור בסט׳ דקדושה דוקא וזהו שארז״ל סוף סוטה דמ״ט ע״א ואלא עלמא אמאי קאים אקידושא דסידרא ואיהו שמי׳ רבא דאגדתא וכמ״ש באריכות בענין זה על הפסוק באיוב ססי׳ יו״ד ארץ עיפתה כו׳ וע׳ מפסוק זה במד״ר תצוה פל״ח בפי׳ לא סדרים שאינו רגיל לעשות תלמודו סדרי סדרים כו׳ וזהו אקידושא דסידרא. והנה סט״א שחפצים בהיש ופירוד שנשתלשל מחיות העולמות מבחי׳ ימי החול ובזה חפצים וסט׳ דקדושה נק׳ מה שחפצים לבחי׳ קדוש שמובדל מחיות העולמות וכמו השרפים שרצונם ליכלל בביטול כי הם בבריאה ששם פירוד יש מאין כנ״ל והם רוצים ליכלל באצי׳ וזהו ממעל לו כו׳. והנה ע״ד דרוש תחלה יש להקדים פי׳ וענין קדוש ועמ״ש בד״ה זאת חנוכת המזבח פ״ב ושם פי׳ שהוא בחי׳ שלמעלה מסוכ״ע וממכ״ע ובד״ה ונקדשתי בתוך בנ״י פי׳ שהוא למעלה מבחי׳ ממכ״ע כ״א סוכ״ע וע׳ בד״ה וידעת היום דרוש הראשון מענין והקדוש בשמים ובארץ ובד״ה אחרי הוי׳ אלקיכם תלכו ובענין בחי׳ שלמעלה מסוכ״ע זהו בחי׳ יחיד בד״ה וארא אל אברהם ובד״ה לבסומי בפוריא דרוש השני פי׳ שזהו ענין קדמונו של עולם ואפ״ל כי הנה במד״ר מקץ פ׳ צ׳ אמרו גדולתי כו׳ קדושתי כו׳ ואפ״ל גדולתי ע״ד את המאור הגדול כו׳ שמש ומגן הוי׳ גדול הוי׳ כו׳ כשהוא בעיר אלקינו זהו בחי׳ ממכ״ע ולגדולתו אין חקר בחי׳ סוכ״ע שהוא ג״כ או״מ ע״ד המאור הגדול, אך וקדושתי קדוש ומובדל למעלה גם מבחי׳ או״מ זהו סוכ״ע.

ב) **והנה** צ״ל ענין שבת שנק׳ קדש וששת ימי המעשה הם ימי חול וכשחל בו יו״ט נק׳ מקרא קדש וצ״ל הרי ששת ימים הם ו״ק דאצי׳ ואמאי נק׳ חול וע׳ זהר אמור צ״ד ב׳. והענין כי מט״ט נק׳ שר העולם ע׳ בד״ה מה יפו פעמיך בנעלים נעל מסתיר שיהי׳ העולם מוגבל ת״ק שנה וע׳ בד״ה ולא יקרא עוד שמך אברם מפסיק פרסא בין הקדש לחול שעי״ז נמשך ומשם יפרד כו׳ ולכן הם מותרים במלאכה וע״כ נק׳ ימי החול וזהו שעשרה מאמרות נק׳ מילין דהדיוטא בד״ה כי ביום הזה יכפר וע׳ בענין מצוה להביא מן ההדיוט בד״ה ענין חנוכה ומט״ט נק׳ הדיוט לגבי מארי׳ ברע״מ ריש פ׳ תצא דרע״ו א׳ וע׳ במא״א אות ה׳ כי הנה ביום השביעי שבת כו׳ ממה שבת מבחי׳ הדבור והיינו לפי שהדבור להוות נפרדים זהו מילין דהדיוטא ע״כ השביתה מזה נק׳ שבת והוא העליי׳ בבחי׳ קדש כו׳ אך עכ״ז בבחי׳ חול זה יש ב׳ מדריגות כי מט״ט נק׳ חולין בטהרה אבל למטה בק״נ חול גמור.

ג) **והנה** ענין שבת איסור מלאכה לפי שהוא כעומד לפני המלך שניטל הפרסא המפסיק בין קדש לחול ומאיר בחי׳ קדש אני הוי׳ לא שניתי וע״כ בסט׳ דקדושה מאיר הביטול כו׳ וזהו ענין סט׳ דקדושה שבטל לאא״ס ממש וזהו עיקר מבוקשו ולכן נק׳ השרפים שרפי קדש כו׳ ע״ד

מאן דכסיף כו׳ וע׳ ד״ה כה תברכו ועמ״ש מענין שבת בד״ה לבאר ענין יוהכ״פ וכן קדושה פי׳ שמקבל מבחי׳ קדוש כו׳ ושם שצריך להכין בחול ע״י התפלה וכמ״ש ג״כ בד״ה ראו כי ה׳ נתן לכם את השבת ובד״ה ולא יקרא עוד שמך אברם גבי והנה בבחי׳ חול יש ב׳ מדריגות כו׳ ובד״ה ויקהל משה שע״י התפלה מאיר הארת שבת בחול סולם מוצב כו׳.

ד) **וזהו** ענין ג״פ קדוש הא׳ קדיש בשמי מרומא כי השמים מצד עצמן שרשן מו״ק כי ששת ימים עשה את השמים כו׳ הרי נמשכו מוי״ב שהן נק׳ עדיין ימי החול עמש״ל ס״ב וצריך להמשיך בחי׳ קדוש בשמים וכ״כ בזח״ג אמור דצ״ג א׳ דאסתלק וא״ו רזא דשמים לעילא נהיר ההוא קדש בהו, הרי מפרש ג״כ כהתרגום קדוש הראשון קדיש בשמי מרומא כו׳ והקדוש הב׳ קדיש על ארעא ובזהר שם לדרגא דצדיק היינו הך שהוא עמוד שעליו העולם עומד ונק׳ כי כל בשמים ובארץ.

ה) **והנה** מיום שחרב ביהמ״ק אין יום שאין בו קללה ולא ירד הטל לברכה כי ימי החול שבזמן ביהמ״ק האיר בהם ו״ק דאצי׳ ע״י ביהמ״ק אשריך ארץ שמלכך בן חורין כו׳ משא״כ משחרב ביהמ״ק מאירים רק ו׳ יומין דמט״ט ואדרבה ו׳ יומין דק״נ ובציון כי שם צוה ה׳ את הברכה ובק״נ בחי׳ קללה ובציון כטל חרמון ובק״נ ל״ט לטותא ל״ט מלקות כו׳ וע׳ מ״ש מזה באיוב סוף סי׳ יוד ע״פ ארץ עיפתה כמו אופל ואמרה לא פעלתי און ר״ת אפל והוא נתיב הטמא נגד בחי׳ פלא כי עשית פלא נתיב לא ידעו עיט שער החמשים דבינה כו׳ ע׳ במא״א אות פ׳ סעי׳ ה׳ וע׳ בע״ח מזה, ואלא עלמא אמאי קיים כי הרי צ״ל יסוד עולם ועיקר הקיום ע״י המשכה מאא״ס בחי׳ לא שניתי כו׳ וע׳ מ״ש ע״פ שאו מרום עיניכם כו׳ איש לא נעדר שזהו כח הא״ס כו׳ וארז״ל ויקהל פ״נ אלה בזכות מי עומדים כו׳ ע״כ זהו ע״י סדר קדושה שג״פ קדוש המשכת ג״ר כח״ב או חב״ד שבהם התגלות ע״י הארת המאציל כו׳ ממשיכים ג׳ בחי׳ אלו בחג״ת שהן ששת ימים עשה את השמים כו׳ שוקיו עמודי שש כו׳ כי קדושה הבדלה עד״מ למטה ההבדלה מן הרע ומהו ההבדלה אצלו ית׳ אלא שמובדל מבחי׳ הדין כי שרש טו״ר למעלה נק׳ כן חו״ג כמ״ש בלק״ת בד״ה כי תבאו אל ארץ מושבותיכם והיינו ואין אלקי׳ עמדי דלית שמאלא בהאי ע״ק ולכן הנזיר שנא׳ בו קדוש יהי׳ כו׳ אסור בכל אשר יצא מגפן היין שהוא קו השמאל ואפי׳ ענבים משא״כ הכהן לא אסור רק ביין ושכר ולא בענבים כי בחי׳ קדוש היינו שמובדל לגמרי מבחי׳ הדין ע׳ זח״ג נשא דקכ״ז ובמק״מ שם מזה ולכן ע״י המשכת ג״פ קדוש מבטל הדין כו׳ וכן ענין ישר״מ כי שמי׳ רבא היינו מל׳ דא״ס ע׳ סוף ביאור דמזוזה מימין ונמצא ממשיכים קדושה וברכה והכל לעלם ולעלמי עלמיא נס״ו הוא מבחי׳ עתיקא כו׳, וזהו ענין קדושא דסדרא ובמד״ר תצוה פל״ח אמרו תלמודו סדרי סדרים כו׳ היינו ע״ד סדר האצי׳ בפרדס שער ה׳ ושער ו׳ שיומשך גילוי ע״ס דאצי׳ והוא המשכת הקדושה והברכה וע״י סדר זה ממילא מאיר האור בסטרא

דקדושה היצ"ט ואזי הס"א היצה"ר בשפל המצב ואיש על מקומו יבא ולא ירהבו הנער בזקן כו', גם יובן מאזהרת כלאים שלא לחבר צמר ופשתן שהם קין והבל חו"ג יחד שלא לערבב הכוחות מה שצ"ל כל אחד מובדל מחבירו כו' והיינו כי הצמר מורה על סט' דקדושה והכשבים הפריד ושרשם משער רישי' כעמר נקא והפשתן מורה על הגבורות שמהם יניקת הסט"א ע' זהר תצוה וקדושים ובחיי פ' קדושים. והנה תרגום של ערך הוא סדר יערוך אותו אהרן ר"פ תצוה יסדר יתי' גם אין ערוך לך תילים סי' מ"ם פסוק ו' מתורגם לית אפשר לסדר שבחי', רק בערכך דגבי עירוכין מתורגם פורסני' מי בשחק יערוך לה' מתורגם דישתוי לי' ובקורק' בענין ערך יש ב' שרשים הא' מה שפי' סדור הב' מה שפי' שיווי או שומא מערכות אלקים חיים בש"א סי' י"ז כו' סדרי עבדי קרבא כו' וע' מד"ר פ' אמור ס"פ ל"א בזכות יערוך תנצלו מן כי יערוך מאתמול והיינו ע"י המשכת סדר האצי' ינצלו מסידור ז' מדורי גיהנם וזה ע"ד שנת' בד"ה ויאבק איש עמו בענין משם אורידך נאום הוי' ועד"ז מצינו בכמה מקומות קפידא על הסדר כמו להקדים כהן לכל דבר וכן הימין לעולם יסדר אדם פרשיותיו ג"ן סדרים דאורייתא.

ו' י"ג

ועוד בה, סוף כתובות קיב"ב. זרע קדש, זח"א טו"א.

ז' י"א

שאל לך אות מעם ה'. במד"ר פ' לך פמ"ד דמ"ח ע"ג שלשה הן שנאמר בהן שאל שלמה ואחז ומלך המשיח. י"ל כי פי' שאל כו' ואתנה זהו אתעדל"ע שלמעלה מאתעדל"ת מבחי' כי חפץ חסד הוא והנה בימי שלמה דקיימא סיהרא באשלמותא ונא' בו כי הוא יהי' איש מנוחה כו' ושלום יהי' בימיו שמנוחה זו באה ע"י גילוי והמשכה מבחי' עת"י כמ"ש עפ"י הזהר פ' ויצא דקמ"ז ע"פ קומה ה' למנוחתך, גם ענין קיימא סיהרא באשלמותא נמשך ע"י אור עת"י כמ"ש בזח"ג ס"פ אחרי דע"ט ב' גבי ומדי חדש בחדשו ומשם נמשך האתעדל"ע שלמעלה מאתעדל"ת ע"ד אהי' כטל לישראל שלמעלה מבחי' ויבא כגשם, וזהו שאל. ועד"ז איתא במד"ר פ' וירא ס"פ נ"ד ע"פ ויטע אשל פונדק שאל מה תשאל ופי' במ"כ אשל הוא אותיות שאל וכך אמר אברהם לאורחים שאל מה שתרצה ואתן לך וידוע שעי"ז נטע אשל למעלה והוא עץ חיים הנמשך מבחי' האלף בינה דרך השי"ן חג"ת ע"י למ"ד נה"י ובינה נק' אוצר מתנת חנם בר"ח שער הענוה פ"א וזהו שאל מה שתרצה ואתן לך חנם והנה כ"ש אשר במשיח נא' שאל ממני ואתנה ואיתא חיים שאל ממך ופי' במדרש תילים סי' ב' ששאל שיהיו ישראל חיים וקיימים לעולם. אך ענין בחי' זו באחז י"ל ע"ד אין ב"ד בא אלא בדור שכולו זכאי או בדור שכולו חייב בפ' חלק דצ"ח ע"א וסימנך כולו הפך לבן טהור הוא והיינו דכיון שאין שום אתעדל"ת ע"כ צ"ל אתעדל"ע מבחי' שאין אתעדל"ת

מגעת שם וכיון שאחז אחז בתי כנסיות ובתי מדרשות כו׳ הוכרח להיות למעני אעשה וזהו שאל לך אות כו׳.

ב) **בילקוט** בישעי׳ במקומו תוך רמז רע״ו שאל לך כו׳ העמק שאולה שיחיו המתים או שיעלו קרח ועדתו (וע׳ פירש״י בישעי׳ ג״כ כענין זה) או הגבה למעלה אם אתה מבקש שירד לך אליהו ז״ל, והיינו מפני שנמשך מאתעדל״ע שלמעלה מאתעדל״ת כענין אהי׳ כטל ומבחי׳ זו נמשך תחה״מ כמ״ש בישעי׳ סי׳ כ״ו י״ט יחיו מתיך כו׳ כי טל אורות טליך וכן ארז״ל טל שעתיד להחיות בו את המתים ואליהו ג״כ נא׳ הנני שולח לכם את אליהו כו׳ והשיב לב אבות כו׳ וגם כי אליהו אמר אם יהי׳ טל ומטר כ״א לפי דברי ולא פעל על טל כו׳.

ג) **זח״ג** ר״פ ויקרא שאל לך אות אות ממש דכולהו הוו נטלין ברזא דאתוון עמ״ש מכ״ז בבה״ז ר״פ ויקרא וג״כ נת׳ במ״א.

ח׳ ו׳

מי השילוח ההולכים לאט. סנהדרין צ״ד ע״ב. רבות וישלח ס״פ ע״ח דפח״א (שהוא צ״ג סע״ב) דפוס מינקאוויץ. פ׳ קרח קרוב לס״פ דף ער״ב ב׳.

יען כי מאס העם הזה את מי השילוח ההולכים לאט. סנהדרין חלק צד״ב. רבות וישלח ס״פ ע״ח ע״פ ואני אתנהלה לאטי להוני (פרש״י והערוך בנחת) אני מהלך כמד״א את מי השילוח ההולכים לאט, עמ״ש מזה בתילים ע״פ על נהרות בבל שפי׳ במאו״א מי מנוחות השפע או״א, וזהו ע״ד הנזכר בבאה״ז פ׳ וירא דקי״ב ע״פ אחותי בת אבי כשהמל׳ מקבלת מאבא כו׳.

ב) **רבות** פ׳ קרח קרוב לס״פ דרע״ב ב׳ ומנין למקוה שצריכה מ׳ סאה מי השילוח ההולכים לאט בגימט׳ ארבעים. והנה במאו״א אות מ״ם ססעי׳ ט״ז מי מנוחות נק׳ השפעת או״א ולאט זהו לשון נחת כנ״ל, ומקוה זהו ג״כ או״א כמ״ש במאו״א אות מ״ם סעי׳ צ׳ יסוד דבינה נק׳ מקוה בגימט׳ קנ״א אהי׳ דההי״ן עכ״ל. גם מ״ם סאה הם ד׳ יודי״ן שבשם ע״ב הנמשכים מחכמה בבינה, וזהו ענין מי השילוח ההולכים לאט כו׳.

ג) **בעמה״מ** שער או״א ר״פ מ״ו פי׳ שזהו ענין מעין גנים כו׳ הנוזלים מן לבנון שהוא כתר ומשם נמשכים באו״א, וזהו ענין מי השילוח ההולכים לאט כו׳ לפי שנמשך דרך מזלות ע״כ הוא דק ביותר ואח״כ נעשה מעין ואח״כ באר כו׳.

ח׳ ט״ז

צור תעודה חתום. בסנהדרין פרק חלק דק״ג ע״ב דרשו זה על אחז שחתם את התורה, וכן איתא ברבות לך לך פמ״ב דמ״ו א׳ כך אמר אחז אם אין גדיים אין תישים כו׳. וכן בסדר שמיני פי״א קעז״ג מה עשה עמד ונעל בתי כנסיות ובתי מדרשות כו׳. וכן ברות רבה ע״פ ויהי בימי שפוט השופטים. ובאסתר ע״פ ויהי בימי אחשורוש. אמנם בזח״ג ס״פ צו דף ל״ה ע״א פי׳ צור קישורא חתום המשכת חותמו של הקב״ה בחי׳ חכמה עילאה ע״ד חתום באוצרותי בחי׳ מה רב טובך אשר צפנת כמ״ש בילקוט פ׳ האזינו הנה הוא נמשך בלימוד שעז״נ וכל בניך לימודי ה׳ והם נו״ה וע״ש בהרמ״ז שהאריך והוא מלשון או החתים בשרו וארז״ל נדה כ״ב כחתימת פי האמה. ובפ׳ אמור ד״צ ע״ב פי׳ צור תעודה, היינו תורה שבע״פ, חתום תורה תורה שבכתב שנמשך בלמודי הם נו״ה, כי תצא דרפ״א א׳.

ח׳ ט״ז

צור תעודה חתום תורה בלימודי. א) ת״י נביא טר סהדותא לא תסהיד בהון ארי לא מקבלין חתום וטמר אורייתא לא צבן דיילפון בה עכ״ל. היינו ע״ד מ״ש בגמ׳ פב״ת דברכות דס״ג ע״א אם ראית דור שהתורה חביבה עליו פזר שנא׳ יש מפזר ונוסף עוד ואם ראית דור שאין התורה חביבה עליו כנס (ואל תטיל ד״ת לביזיון) שנא׳ עת לעשות לה׳ הפרו תורתך (מלפזרה בשעה שהכנוס לש״ש) עכ״ל הגמרא ורש״י. וזהו מ״ש הת״י חתום וטמר אורייתא היינו כנס כיון שאין ד״ת חביבה עליהן.

ב) **ורש״י** פי׳ צור תעודה לשון העדותי בכם היום לשון התראה קשור התראתי וחתום התו׳ על לב למודי תלמידיך יראי שמים הנקראים למודי הוי׳ וא״ת אין לשון קשירה נופל בלימוד התורה נא׳ קשרם על לוח לבך עכ״ל. וי״ל לפי״ז צור תעודה קשור התעודה היינו ע״ד בחי׳ משכן העדות שהוא יחוד חו״ב והם מוחא ולבא לשעבד המוח והלב. וענין צור וקשירה אפ״ל בחי׳ קטרת לשון קשר בחד קטירא אתקטרנא בי׳ והקשורים ליעקב עמ״ש מזה בביאור ע״פ נשא ומענין קטרת בד״ה ושאבתם מים דרוש הראשון. וענין למודי הוי׳ נת׳ בד״ה וכל בניך למודי הוי׳ שיהי׳ התורה חתום בלבם ע״ד כחותם על לבך דפי׳ בזח״ב משפטים קי״ד א׳ אורחא דחותם כיון דאתדבק באתר דאתדבק שביק בי׳ כל דיוקני׳ אע״ג דההוא חותם אזיל הכא והכא ולא קיימא תמן והא אתעבר מיני׳ כל דיוקני׳ שביק תמן ותמן קיימא אוף הכי אמרה כנס״י כיון דאתדבקנא בך כל דיוקני להוי חקיק בך דאע״ג דאיזיל הכא או הכא תשכח דיוקני חקוק בך ותדכר לי עכ״ל, ומבואר במ״א דיוקני הוא שרש ומקור הנשמה שהיא קשורה ודבוקה בה׳ ועל הארת הנשמה המלובשת בגוף אמר אע״ג דאיזיל הכא או הכא כו׳, ולפ״ז כמ״כ ענין חתום תורה בלבו למודי הוי׳ היינו התורה שלומד תהי׳ חקוקה בלבו ממש עד שאפי׳ בשעה שאין עוסק בה עכ״ז היא חקוקה

בלבו וכמו מי שיודע המשנה בע"פ ודמי כמונח לו בקופסא הרי אף בשעה שעוסק בשאר ענינים המשנה קבועה וחקוקה במוחו ולבו וזהו נק' זקן שקנה חכ' שהיא קנויה בו ממש וכמ"ש מזה בלק"ת פ' קדושים ע"פ והדרת פני זקן וע"י שהתורה חתום בלבו מעורר בחי' שימני כחותם על לבך דיוקני חקוק בך ועמ"ש ע"פ אם בחקתי תלכו מענין אותיות החקיקה שהם גבוהים מאד בחי' גליף גליפו בטה"ע ושכמ"כ בנשמות יש בחי' זו בעה"נ ישבו אבותיכם בחי' ישראל עבמ"ח וזהו כי חק לישראל הוא שיומשך בו מבחי' אותיות החקיקה כמ"ש בלק"ת סד"ה תקעו בחדש דרוש הראשון. וע' מ"ש בת"א פ' תצוה בד"ה ועשית ציץ בפי' ופתחת עליו פתוחי חותם וע' ברבות ס"פ במדבר פ"ה ע"פ למען שמי אאריך אפי ותהלתי אחטם לך דורש אחטם לשון חותם קץ הגאולה החתום (כמו חתום הוא באוצרותי בפ' האזינו) גם חותמה לטובה כמ"ש שימני כחותם כו' והיא גרמה להם שלא נכרתו בגלות הוי לבלתי הכריתך עכ"ל, וכ' המ"כ פי' אחטם אפתח החותם גם אחטם לשון ריח והוא מכתר והוא הגורם לבלתי הכריתך שהכרת נמשך מכתר דקליפה וע"י גילוי אחטם גורם לבלתי הכריתך שע"י הארת כתר עליון מתבטל ואתכפיא הכתר דקליפה, גם מבחי' אחטם לך יומשך והריחו ביראת ה', וכ"ז י"ל שנמשך ע"י חתום תורה בלמודי שכמו"כ ממשיך מלמעלה שימני כחותם כמו שאמרו נרך בידי ונרי בידך היינו נר הוי' נשמת אדם הוא בידו של הקב"ה ונרי היינו נר מצוה ותורה אור היא בידך אם אתה משמר נרי אני משמר נרך לכן ע"י חתום תורה בלמודי גורם ותהלתי אחטם לך ובחי' שימני כחותם. רבות מ"ו א' קע"ז ג'. ברות מ"א א'. אסתר קי"ז א'. סנהדרין פ' חלק ק"ג ב'. זח"ג פ' צו ל"ה א', פ' אמור ד"צ ע"ב וע"ש בהרמ"ז ודצ"א ע"ב בזהר שם צ"א ב' תצא רפ"א א'. ילקוט ח"א ל"ב א', ח"ב ל"ט ב' קל"ו א' קס"ט א'. עמה"מ קע"ג ג'. של"ה קפ"א ב'. תד"א ח"ב פ"ט. ס"ח סי' רפ"ח. בחיי ס"פ תצוה קט"ו ד'.

ג) עוי"ל פי' חתום תו' עפמ"ש בת"א פ' בראשית בד"ה ענין הברכות גבי וחותם בברוך דקאי על תושבע"פ וע"ז ארז"ל יומא פ"ז דע"ב ב' ע"פ וזאת התורה אשר שם משה כו' זכה נעשית לו סם חיים כו' לא זכה כו' והיינו כמ"ש בזח"א פ' בראשית דכ"ז סע"ב שעז"נ לא טוב היות האדם שהוא תושב"כ לבדו אעשה לו עזר כנגדו היינו תושבע"פ עזר היינו סמך וזהו ס' מסכתות ששים המה מלכות כו' ונק' א"ח עט"ב ועכ"ז לפי שמלובשת לברר עה"ד טו"ר ע"כ העוסק בה זכה נעשית לו עזר לא זכה היא כנגדו לכן צ"ל חותם בברוך להיות ייגע בתו' כי סם חיים י"ל ע"י שונה פרקו מאה פעמים וא' ס"מ דסם גי' מאה ולהיות סם חיים זהו ע"י מאה פעמים וא' שיהי' כוונתו לבחי' אחד וגם ע"י ששונה פרקו ק"א פעמים הרי התורה חתומה ודבוקה בו כו'.

ד) בס"ח סי' רפ"ח, צור תעודה חתום תורה בלמודי תעודה שצריך לחפש אחר ראיות שיהיו מעידות על התורה שכן הוא (אפ"ל כוונתו

כשרוצה לפסוק דין מחודש צריך להעמיק להביא ראיות מהתורה ש״ס ופוסקים שכן הוא וארז״ל במדרש תילים סי׳ י״ב שלא נתנו ד״ת חתוכים למשה אלא אמר לו מ״ט פנים טמא ומ״ט פנים טהור כו׳, א״כ לפ״ז צור תעודה קאי על התלמוד חתום תורה קאי על המשנה) חתום תורה אלו פסקי הלכות אם הלומד כדי להבין הקושיות והתירוצים צור תעודה ואם אינו מבין חתום התו׳ (ר״ל שלא ילמוד עמו רק החיתום שהוא פסקי הלכות כ״כ בהפי׳ שם) בלמודי ולא בלמוד של נצחון כגון שנים שמתווכחים לנצח כדי לנצח זא״ז אל תלמדם עכ״ל, ובזח״ג פ׳ תצא דרפ״א א׳ פי׳ תעודה היא בינה ובינה מקננא בבריאה אשר שם שרש התלמוד ומשנה ביצירה כו׳. והנה כמו״כ בהתבוננות בתפלה שיך ב׳ בחי׳ אלו צור תעודה להתבונן בהרחבת הדעת בגדולת ה׳ דע את אלקי אביך וחו״ב הם נקודה בהיכלי׳ וזהו צור תעודה חתום תורה היינו כל היום כולו שא״א להיות קשור באריכות ההתבוננות כל היום ע״כ ישאר ההסכם חזק העולה הפסק הלכה מתוך אריכות ההתבוננות לדבקה בו ית׳ ולהיות מלאכתו עראי וטפל ותורתו קבע ועיקר כמ״ש סוף ד״ה ועשית ציץ זהב וזהו ענין חתום תורה דהיינו החיתום שהוא המכוון הנמשך מההתבוננות למעשה וזהו מ״ש בציץ ופתחת עליו פתוחי חותם כו׳ כי הציץ זהו על המצח שהוא ההסכם הנמשך מהדעת ע״כ נק׳ פתוחי חותם חתום תו׳ כו׳.

ה) **אפ״ל** פי׳ צור תעודה ע״ד הנז״ל סעי׳ ג׳ ענין מטבע ארוך פותח בברוך וחותם בברוך, ופי׳ פותח בברוך כמ״ש בד״ה וכל בניך למודי הוי׳ בפי׳ וענין על שלא ברכו בתורה תחלה וזהו פותח בברוך דהמכוון להמשיך גילוי אוא״ס בהתורה והיינו ע״י וכל בניך למודי הוי׳ בינה בן י״ה רצוא ושוב שבתפלה וזהו צור תעודה אשר תעודה הוא ענין עדות לישראל וידעת כו׳ והשבות כו׳ ואתם עדי וכן שמע ישראל ע׳ רבתי ד׳ רבתי בחי׳ עד והוא הדעת בסוכ״ע ושיהי׳ בבחי׳ ריעים תרין ריעין כו׳ אח״כ חתום תורה זהו חותם בברוך וכנ״ל ס״ג, וע׳ מ״ש עוד מענין תעודה ע״פ וזאת לפנים בישראל ברות סי׳ ד׳.

ו) **במא״א** אות תא״ו סעי׳ מ״א תעודה נק׳ אי׳ עילאה בכל מקום וז״ס צור תעודה חתום תורה כי שם היתה התורה בעבור עכ״ל. ומ״ש ששם היתה התורה בעבור כ״כ בזח״ג פ׳ שמיני ד״מ ע״ב ע״פ והתורה והמצוה אשר כתבתי להורתם כתי׳ חסר כד״א ואל חדר הורתי ובמק״מ שם בשם נ״ב מהרח״ו דהורתם דתומ״צ היינו בינה, וע׳ מ״ש בענין אין התורה מתקיימת אלא במי שממית א״ע עליה במא״א אות מ״ם סל״ג מי היינו בינה כו׳, וע׳ בת״א פ׳ מקץ סד״ה רני ושמחי דרוש הראשון בפי׳ לא זז מחבבה עד שקראה אמי שע״י ק״ש למס״נ באחד ממשיך גילוי התורה ממקורה ושרשה. והי״נ הביא דגם המל׳ נק׳ תעודה וכן בפרדס ערך תעודה הביא ב׳ פי׳. והנה תעודה הוא לשון עדות כדפירש״י ברות סי׳ ד׳ ע״פ וזאת התעודה בישראל משפט העדות וכ״כ בתרגום שם וכ״כ כאן ע״פ צור

תעודה וכאן כ׳ שהוא ג״כ לשון התראה כמו העדותי בכם היום את השמים ואת הארץ והש״י כ׳ שי״ל שהוא ג״כ מלשון יעודד שהוא ענין רוממות וחיזוק. והנה הפרדס ערך עדות כ׳ עדות הוא היחוד ועדות אותיות דעות ע״ד כי אל דעות, ופי׳ וענין יחוד זה ע׳ בסדור בד״ה מזמור לתודה, ושייכות היחוד לעדות י״ל ע״ד והאדם ידע את חוה נק׳ היחוד ידיעה שהוא להיות ומלאה הארץ דעה, וכך הוא ענין עדות הודעת דבר הנסתר וגם היחוד נק׳ סוד הוי׳ ליראיו ובריתו להודיעם יסוד יו״ד סוד ולכן י״ל נק׳ בינה תעודה כי שם היחוד תדירי ונהר יוצא מעדן יוצא תמיד תרין ריעין דל״מ. עוד כ׳ הפרדס שם דבזהר פקודי דרכ״א ע״ב ע״פ שבטי י״ה עדות לישראל אומר שמא דא דהיינו י״ה איהו עדות לישראל ומפרש הטעם בפרדס לפי שע״י שם י״ה הוא קיום כל העולמות כמ״ש כי בי״ה ה׳ צור עולמים ובמק״מ שם פי׳ הטעם באופן אחר, וע׳ זהר תרומה דקס״ה ע״ב ע״פ סולו לרוכב בערבות בי״ה שמו ובזהר ר״פ במדבר דקי״ח ע״ב ע״פ שבטי י״ה עדות לישראל בגין די״ה עדות לישראל ודאי ובגין דא הראובני השמעוני י״ה בכל חד וחד והרמ״ז שם פי׳ משום שמוחין דאו״א שהם י״ה מלובשים תוך ז״א הנק׳ ישראל לכן הן עדות לישראל ועד״ז פי׳ המק״מ פ׳ פקודי דרכ״א ב׳ באריכות. ואפ״ל ע״ד החסידות ממ״ש בלק״ת פ׳ ראה בד״ה וכל בניך למודי הוי׳ שזהו ענין בינה בן י״ה שז״א הנק׳ ישראל נק׳ בן י״ה היינו בינה ובעבודה הוא ענין שיש בנפש רו״ש הנמשכים מבחי׳ י״ה ועמ״ש בת״א פ׳ מקץ בד״ה רני ושמחי דרוש הראשון בפי׳ כל הנשמה תהלל י״ה וזהו נר הוי׳ נשמת אדם ולכן י״ה הן עדות לישראל שישראל ע״י רו״ש ממשיכים גילוי י״ה. ובבה״ז שם פ׳ במדבר פי׳ דענין י״ה הן עדות לישראל עדות לשון קישוט כמו בעדי עדיים היינו מה שתפארת דאי׳ נעשה כתר לז״א ולכן תעודה שהיא עדות לישראל הוא ג״כ לשון רוממות כי זה הוא רוממות מה שנמשך הכתר לישראל מבחי׳ י״ה ובי״ה מאיר ע״ק כמ״ש בזהר תרומה קס״ה ב׳ ע״פ סולו לרוכב בערבות בי״ה שמו. וזהו צור תעודה שתהי׳ שומר ונוצר הטוב ע״ד נוצר תאנה את בחי׳ תעודה הנ״ל דהיינו בחי׳ י״ה עדות לישראל שלא יסתלק ממך בעונך ע״ד כי ה׳ אלקיך מתהלך כו׳ להצילך להיות צל על ראשך כו׳ וראה בך ערות דבר ושב מאחריך, וגם כמ״ש בת״א בד״ה ועשית ציץ בענין פי׳ כס י״ה שעמלק הוא כס המכסה על בחי׳ י״ה שלא יאיר בו״ה שהוא בחי׳ ישראל ויש בחי׳ זו בנפש הו״ע עונותיכם מבדילים ביניכם כו׳ ע״כ צ״ל צור תעודה שהוא בחי׳ י״ה עדות לישראל כו׳ והיינו ע״י שיתבונן בבחי׳ צור תעודה שהו״ע כי בי״ה הוי׳ צור עולמים. והמק״מ פ׳ במדבר שם פי׳ בענין י״ה עדות לישראל שגם המל׳ נק׳ י״ה משום כי אבא יסד ברתא ובג״כ הראובני השמעוני פי׳ י״ה בכל אחד מהשבטים היא המל׳ שמעידה בהם שלא טמאו את בריתם כמ״ש גן נעול, א״כ לפ״ז צור תעודה זהו״ע שמירת הברית כדי שיהי׳ תעודה ועדות בנו מבחי׳ י״ה כו׳, ועמ״ש בלק״ת בד״ה האזינו השמים דרוש השני בענין העדותי בכם היום את השמים ואת הארץ והוא ג״כ בחי׳ י״ה כי בחכ׳ יסד ארץ כונן שמים בתבונה וע׳ בילקוט פ׳ האזינו רמז תתקמ״ב שעדות השמים

והארץ היינו שבזמן שישראל עושין רש"מ נא' והי' ביום ההוא אענה נאום ה' אני אענה את השמים והם יענו את הארץ והארץ תענה את הדגן כו' וע' מזה בזח"ב פ' משפטים דפ"ה סע"ב ודפ"ו ע"א ולכן צ"ל צור תעודה, ולפי הנ"ל דתעודה זהו"ע י"ה עדות לישראל א"כ פי' צור תעודה זהו ע"י כל הנשמה תהלל י"ה דהיינו ע"י רו"ש ובחי' הרצוא של הנשמה הוא מס"נ בק"ש והיינו מסירת הרצון כו' ואח"כ יהי' בחי' שוב כדפי' בת"א בד"ה רני ושמחי הנ"ל ואז אח"כ יהי' חתום תורה שעי"ז ימשיך גילוי התורה ממקורה ושרשה שהוא בבחי' י"ה חו"ב אלפים שקדמה תורה לעולם כו' להמשיך בבחי' וא"ו ע' בזח"א פ' בראשית דף נו"ן ע"ב גבי ומהכא נפקא אורייתא דאיהו קול דיעקב דהיינו מבחי' י"ה יעו"ש וע' בת"א בתחלתו בד"ה השמים כסאי גבי כי התורה קדמה אלפים כו' וכדי שתמשך לבחי' עולם כו' הנה המשכה זו היא ע"י אתעדל"ת בואהבת בכל לבבך כו' והיינו ע"י ותן בלבנו בינה כו' ע"ש וזהו שע"י צור תעודה בק"ש יומשך התורה בגילוי ובבחי' חותם. וכ"ז לפי הפי' דבחי' חו"ב י"ה הם עדות לישראל וזהו התעודה, אבל י"ל עוד ע"ד ואתם עדי נאום ה' ואנכי אל בישעי' סי' מ"ג י"ב וגם י"ל בלמודי שהם מלמדים אותי כך תעשה כו' וברך את עמך ישראל כו' וע' מזה במד"ר ס"פ ויקרא ע"פ והוא עד או ראה או ידע שאמרו והוא עד אלו ישראל שנא' ואתם עדי כו' או ראה אתה הראת לדעת או ידע וידעת היום והשבות אל לבבך כו' ובספרי איתא כשאתם עדי אני אל וכשאין אתם עדי אין אני אל ולכאורה תמוה וצ"ל מהו ענין ואתם עדי, ויש לבאר קצת ע"ד מ"ש בלק"ת פ' ואתחנן בד"ה וידעת היום דרוש הראשון בענין דעת ואמונה שמה שהקב"ה ברא כל העולמות ומחי' אותם זהו מורגש בבחי' דעת והרגשה ועז"נ ומבשרי אחזה אלוה אך הנה דעת והרגשה זו הוא בבחי' ממכ"ע אבל בבחי' סוכ"ע אני הוי' לא שניתי כו' ובבחי' זו אין שייך דעת והרגשה אלא זו היא בחי' אמונה כו' אך צ"ל ורעה אמונה פי' ורעה מפרנס שצריך לפרנס ולהמשיך מזון להגדיל את האמונה עד שתהי' קבועה בלב האדם ג"כ בבחי' דעת והרגשה כו' והמשכה זו להיות הגדלת האמונה הוא ע"י תומ"צ כו' וזהו וצדיק באמונתו יחיה דצדיק נק' מי שמקיים התומ"צ שעי"ז ממשיך הדעת בהאמונה עד שבאמונתו יחי' יעו"ש וזה"ע ואתם עדי דהיינו ענין אתה הראת לדעת כו' וידעת היום כו', וזהו הפי' צור תעודה שתשמור עדות זו דבחי' ואתם עדי שבק"ש על כל היום כמ"ש באג"ה סי' ט' ד"ה אהוביי אחיי וריעי וע' בת"א פ' וישב בד"ה שיר המעלות בשוב כו' היינו כחולמים ומזה יובן הפי' דתעודה נק' מל' כי היא מקור הנשמות שהם בבחי' ואתם עדי. וענין כשאתם עדי אני אל ר"ל שעי"ז ממשיכים הגילוי מלמעלה שנק' אל כמ"ש אל הוי' ויאר לנו כו' וכתי' אל מוציאם ממצרים כו' וכתיב חסד אל כל היום וע' משל סעי' י"ג בד"ה להבין ענין הברכות בענין פי' לפני לא נוצר אל דהקשו איך שייך לשון נוצר באל שהוא קדמון ונצחי והתירוץ שזהו ע"ד יוצר האדם דקאי ג"כ על האדם העליון אדם דאצי' יען כי בחי' הארה זו זהו מה שא"ס ב"ה מאיר לנשמות כמשנ"ת בת"א פ' משפטים בד"ה ותחת רגליו כמעשה לבנת

הספיר ובאג"ה בד"ה אשרינו מה טוב חלקינו ולכן שייך ע"ז יוצר האדם ע"ד יוצר אור וכך הוא ענין לפני לא נוצר אל דיצירה זו הו"ע הגילוי אור מה שנמשך האצי' מההעלם אל הגילוי ולכן כשאתם עדי אני אל ר"ל שנמשך ומאיר בבחי' גילוי להיות אל הוי' ויאר לנו עד שמזה נמשך משארז"ל פ"ב דמגילה די"ח ע"א ע"פ ויקרא לו אל אלקי ישראל שהקב"ה שהוא אלקי ישראל קרא ליעקב אל וכ"ה במד"ר פ' וישלח ס"פ ע"ט ובזח"א פ' תולדות דקל"ח ע"א ובפ' קדושים דפ"ו ע"א וע' מזה בעה"ק חלק העבודה פי"ח, עכ"פ איך שיהי' הפי' אנו רואים שבחי' שם אל מתיחס אל הארת א"ס ב"ה בנשמות וע' בהרמ"ז ר"פ שמיני בפי' ישראל ישר אל יעו"ש וזהו כשאתם עושים רצוני אני אל שמאיר אור גדול במקור הנשמות ע"ד ויקרא לו אל וכשאין אתם עושים רצוני אין אני אל ר"ל שמסלק אורו מלהאיר ע"ד שנת' בת"א בד"ה וארא אל אברהם בפי' קוב"ה בגלותא סליק לעילא לעילא ומכ"ז יובן איך שצ"ל צור תעודה בחי' ואתם עדי ועי"ז ואני אל כו'. והנה מזה נמשך חתום תורה בלמודי בבחי' וכל בניך למודי הוי' והיינו כי חותמו של הקב"ה אמת ע"ש אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי כו' וע"י צור תעודה ממשיך המשכת אוא"ס ב"ה בהתורה כנז' בדוכתי טובא והיינו חתום תורה והתורה נק' ג"כ אמת כי אין אמת אלא תורה וכתי' תתן אמת ליעקב וזהו חתום תורה בלמודי והוא ג"כ ההמשכה מתושב"כ בתושבע"פ כמ"ש בד"ה ואלה שמות בנ"י בפי' והאיתנים מוסדי ארץ איתנים אותיות תנאים בחי' איתן כו'.

ט' ו

למרבה המשרה. סנהדרין צד"א, ביקש הקב"ה לעשות חזקיהו כו'. בחקתי ס"פ ל"ו. נשא פי"א קרוב לס"פ דרמ"ה ג' (שהוא ל"ח ג') וישם לך שלום זה מלכות בית דוד שנאמר למרבה המשרה ולשלום אין קץ. בקהלת רבה מ"ח ד' (שהוא י"א ג') בפסוק ויאמר הבי המטפחת. פ"ה דשבת נה"א. בז"ג ח"א ע' ב"ג פי' מ"ם סתומה דלמרבה המשרה הוא מל' כשהיא במדריגת עלמא עילאה בינה, ולפיכך ולשלום אין קץ, אהל בל יצען כו'. עמ"ש מזה ע"פ ויהי מקץ עמוד ק"ח. ח"ג ר"פ שלח. ת"ז ריש תיקון ה' ודקל"ז א'. עמה"מ שי"ד פרק צ"ה. בבחיי ס"פ נח למרבה המשרה שחשבון מ"ם סתומה ת"ר לא כיון בהחשבון, מה גם כי מ"ם סתומה אינו מוכרח שהוא ת"ר.

ב) **בבחיי** ר"פ ויחי וז"ל, ולפי שנרמז ענין המשיח בכלל דבריו, כמ"ש עד כי יבא שילה באה הפרשה הזאת סתומה לרמוז הקץ הסתום שהי' רוצה לגלותו ונסתם ממנו (ואם מיעקב נסתם הקץ ק"ו בן בנו של ק"ו מכבוד רבינו הבחיי עצמו לכן לא דק בענין הקץ שכתב ס"פ נח ובפ' בראשית גבי והנה טוב מאד, במח"כ שבמקום שיש חילול ש"ש אין חולקין כבוד, והרמב"ם קצף מאד על מחשבי קיצין ואם יתמהמה חכה לו) וכן אמר דניאל כי סתומים וחתומים הם הדברים עד עת קץ ישוטטו רבים ותרבה

הדעת, וכן אמר ישעיהו הנביא ע"ה למרבה המשרה ולשלום אין קץ, ובאה המ"ם סתומה שלא כמשפט כי המשפט שבאמצע תיבה להיות פתוחה וזו סתומה לרמוז כי המעלה והמשרה של ישראל הלא היא סתומה בזמן הגלות (היינו כי המ"ם סתומה רומז לבינה שבה התגלות עתיק שהוא מל' דא"ס שבחי' זו סתומה עלמא דאתכסיא ונק' בזהר מוחא סתימאה דע"ק דלא אתפתח לל"ב שבילין כמו חכמה דז"א דאתפתח כו') ומצינו מ"ם פתוחה בסוף תיבה וזו ג"כ שלא כמשפטה והוא שכתוב בחומות ירושלים אשר הם פרוצים ושעריה אכלו באש בנחמי' סי' ב' י"ג נכתב המ"ם במ"ם פתוחה בסוף התיבה. מ"ע ק"פ, י"ח משיח ק"ח.

ואמרו במדרש שבא הרמז כאשר יסתמו חומות ירושלים שהם עתה פתוחים ופרוצים בזמן הגלות (יש לפרש דקאי על האדם, ע"ד מ"ש עיר פרוצה אין חומה, איש אשר אין מעצור לרוחו במשלי ססי' כ"ה) אזי תפתח המשרה שהיא מ"ם סתומה (ועיין במק"מ ר"פ שלח שכ' בשם הרח"ו שלע"ל יפתח הקב"ה מ"ם הנז' באלכסון ותיעשה ב' דלתין של בן דוד ואז יבא המשיח עכ"ל. גם שם פי' פתיחת המ"ם סתומה זהו ענין הלידה. וענין ב' דלתין הד' מורה על דיבור, וב' בחי' דיבור היינו ע"ד מבין דבר מתוך דבר דהיינו סוכ"ע וממכ"ע מל' דא"ס ומל' דאצילות. ולפמש"ל פתיחת המם סתומה, זהו ענין התגלות מוחא סתימאה וכמ"ש ביום ההוא יהיה מקור נפתח לבית דוד בזכרי' י"ג א' וכתיב ומעין מבית ה' יצא היינו מה שהוא גל נעול ומעין חתום יהי' נפתח כו', וכן פי' בת"ז דקל"ז ע"א דגן נעול זהו ענין מם סתומה כו') וכשם שאותיות הללו באו שלא כמשפט שאר האותיות ויש בהן רמז כן פ' זו סתומה שלא כמשפט שאר האותיות לרמוז על מה שאמרנו עכ"ל.

ג) **מ"ע** אופן ק"פ וטעם הדבר שנרמז משיח במ"ם סתומה של למרבה, כי משיח נרמז במ"ם סתומה של אדם הראשון כו', דהיינו משיח סתום קן צפור למעלה כו', אבל אם יפתח הסתום דהיינו שיצא משיח מן קן צפור ויהי' מ"ם של למרבה המשרה פתוחה אזי מם של אשר הם פרוצים דחומות ירושלים יהי' סתומה מכל צד עכ"ד. ועמ"ש ע"פ ואני אהי' לה נאום ה' חומת אש סביב. והנה ענין הנ"ל הוא כמארז"ל ספ"ג דנדה שהולד בשעת עיבור פיו סתום וטבורו פתוח כו' וכיון שיצא לאויר העולם נפתח הסתום ונסתם הפתוח כו', וכך הגלות דומה לעיבור שאז המ"ם דלמרבה הוא סתום כמו שבשעת העיבור פיו של הולד סתום, ופרצת חומת ירושלים זהו ענין המ"ם פתוחה דוגמת טבורו פתוח, ובעת לידה שהיא הגאולה בב"א נפתח הסתום ונסתם הפתוח כו'. בי"ח ערך משיח אות ק"ח העתיק דברי מ"ע הנ"ל.

ד) **של"ה** דל"ז ע"א ב' דבראשית ג' רוחות סתומים ורוח צפון נשאר פתוח כו' במ"ת נשלמו ד' רוחות ונעשו מם סתומה, והוא מ"ם

סתומה בפסוק למרבה המשרה עכ"ל. ושם פי' מ"ם סתומה ע"ד ד' חיות המרכבה כו', וע"ש בענין עגולא ורבועא (והם עגולים ויושר, ועיין זח"א ד"ו ע"א, (בשער האותיות אות קוף דק"ה ע"א העיר מענין מם סתומה לכוונת המקוה. (במסכת שבועות דקפ"א סע"ב המ"ם של משנה מתקנת וממתקת המ"ם של למרבה המשרה שהיא סתומה וחתומה עד קץ הימין ונפתחת ע"י לימוד המשנה כו' עכ"ל. ואפ"ל ע"י שעסק המשנה סותם הפרצה של חומת ירושלים שלא יעלה הפורץ, כי ערבים עלי דברי סופרים שהם סייגים וגדרים כו', וכמארז"ל ועשו סייג לתורה, וזהו גל נעול דקאי על תושבע"פ ועי"ז נפתח הסתום כו', וזהו שארז"ל ע"פ כי יתנו בגוים עתה אקבצם שאין הגליות מתכנשות אלא בזכות המשניות. (דרמ"ח ע"א ענין למרבה המשרה ולשלום, והוא בד"ה עניני עמוד השלום במסכת סוכה. (דשמ"ג ע"א בס"פ בהר בנר מצוה שלו, בענין אשר לא חומה מה יתרון לבעל הלשון כו' ולא עוד אלא ב' חומות הקפתי לך כו' בסוד חומות הפרוצות מ"ם פתוחה הוא מאמר פתוח, אז החומות מפורצות, אבל שומר פיו ולשונו מם סתומה גדורה ומוקפת חומה מכל הצדדים זה מם סתומה דלמרבה המשרה ולשלום אין קץ עכ"ל. ועמ"ש מענין שומר פיו ולשונו בד"ה וידעת היום.

יו"ד י"ן

במשמניו רזון. פי"א דסנהדרין דצ"ה ע"ב. ותחת כבודו, שם דצ"ד סע"א פט"ו דשבת דקי"ג סע"ב. רבות בא תוך פי"ח קלה"א (שהוא כ' ע"א) צו ס"פ ז' קע"ג ד' (שהוא ט' ד').

רסי' י"א

ונחה עליו רוח ה' רוח חכ' ובינה וגו'.

א) **זח"א** פ' וירא דק"ג ע"ב אבל בזמן דיפקון ישראל מגלותא זמינין כולהו דרגין עילאין למישרי' עלי' כדקא יאות (הג"ה זהו ענין שיהי' הכנור של שמונת נימין עכ"ה) וכדין ינדעון בני עלמא חכמתא עילאה יקירא (הג"ה י"ל חכ' דאצי' א"נ גם חכ' סתימאה עכ"ה) מה דלא הוו ידעין מקדמת דנא (הג"ה ע' בלק"ת בשה"ש בד"ה ששים המה מלכות בהבאור בענין ומעיין מבית הוי' יצא ובבאור כי על כל כבוד חופה עכ"ה) דכתי' ונחה עליו רוח הוי' רוח חו"ב רוח עצה וגבורה רוח דעת ויראת ה' (ע' ת"ז תיקון ס"ט דקי"ו א' וזח"ג נשא ק"ל ע"ב ובסדור בדרוש ל"ג בעומר בהבאור) כולהו זמינין לאשראה על האי פתחא תתאה דאיהי פתח האהל (הג"ה ע' בלק"ת בשה"ש בד"ה קול דודי בפי' ופסח הוי' על הפתח עכ"ה) וכולהו זמינין לאשראה על מלכא משיחא (הג"ה וכמ"ש בילקוט ר"פ תרומה סוף רמז שס"ג שמן למאור זה מלך המשיח הרי שהוא בחי' מאור עכ"ה) בגין למידן עלמא דכתי' ושפט בצדק דלים וגו' (הג"ה עיקר ענין הדין הוא כמ"ש ע"פ ציון במשפט תפדה ועמ"ש בת"א פ' בשלח בד"ה אשירה להוי' כי גאה גאה בפי' משפט וצדקה ביעקב אתה עשית ובפי' ושמרו דרך הוי' לעשות צדקה ומשפט

ועמ"ש ע"פ ועוז מלך משפט אהב וע' זח"א פ' בראשית דל"ז סע"ב ע"פ לא ידון רוחי ודנ"ח ע"א ומשיח שיהי' מורח ודאין ימשיך בחי' זו להיות ידון רוחי וע' בת"א ס"פ וישב בפי' וגם אתה תדין את ביתי כו' עכ"ה) ח"ג קל"ב רל"ה א' דרפ"ט א' תמה"ב ע"א קמב"א עו"ב קלח"ב קטו"ב.

ב) **משפטים** קי"ט ב' ר"פ תצוה קע"ט ב' אשר מלאתיו רוח חכ' לההוא לבא (הג"ה שבחי' לבא הוא מקור של חכמי לב עכ"ה) מלאתיו רוח חכ' דשריא שמשא בסיהרא באשלמותא דכולא (הג"ה ר"ל ע"ד ברוך כבוד הוי' ממקומו כי המל' נק' כבוד תתאה ונק' לב ע"ש ל"ב נח"ת וכשנמשך בה כבוד עילאה ל"ב נח"ע זה"ע אשר מלאתיו רוח חכ' וזהו ענין וכבוד ה' מלא שהאיר כבוד עילאה בכבוד תתאה כמובן מדברי הרמב"ן ס"פ פקודי ור"פ תרומה וז"ש באשלמותא דכולא בחי' מלא זהו שלימות ומילוי וזהו ענין ימי המילואים כמ"ש בלק"ת פ' צו, וע' עוד מענין חכמי לב בת"א פ' תצוה בד"ה ועשית בגדי קדש עכ"ה) ומ"ש שזהו דשריא שמשא בסיהרא ע' מק"מ וע' זח"ג פ' חקת דקפ"ב ע"א בפי' טובה חכ' עם נחלה ויותר מהמה לרואי השמש זח"ג ק"ל ע"ב וי"ל כמ"ש בגמ' סנהדרין צ"ג ב' ששה ברכות והם ו"ק דבריאה שש מעלות לכסא ושביעאה עלייהו עתי' דבריאה וכעד"ז באצי' ו"ק ובינה עלייהו כמ"ש זח"ג מ"ז ב' והריחו ריח ניחות דא צדיק ת' קט"ז קשה יסוד ממשיך פנימי' וריח רק הארה מ"מ בזח"ג ס"א סע"ב בפי' גרדי נתן ריחו משמע כן וצ"ל ע"ד שמן המשחה שיש בו תערובות טעם וריח.

י"א ה'

והי' צדק אזור מתניו והאמונה אזור חלציו, וכ' המ"צ מתניו וחלציו פתרון א' להם והלע"ז לענדין. ופי' האילה שלוחה ר"ל הצדק והאמונה שיחזיק בהם יהיו לו חוזק שלא ימעדו מתניו, ועיין באגה"ק בתחילתו ע"פ חגרה בעוז מתניה. ועד פי' האילה שלוחה ענין והי' צדק אזור מתניו ע"ד וילבש צדקה כשריון, ובפ' תצוה כ"ח מ"ב ועשה להם מכנסי בד ממתנים ועד ירכים יהיו, וכ' הרמב"ם ספ"ח מהלכות כלי המקדש הלכה י"ח, המכנסים בין של כה"ג בין של כהן הדיוט הם ממתנים ועד ירכים שהוא למעלה מן הטבור קרוב מן הלב עד סוף הירך שהוא הארכובה עכ"ל. הרי מבואר דפי' מתנים מתחיל למטה מן הלב שהוא למעלה מן הטבור ותרגום מתנים חרצין, וכן ע"פ מחץ מתנים קמיו בפ' הברכה ל"ג י"א תבר חרצא דשנאוהי ופרש"י כענין שנאמר ומתניהם תמיד המעד. והנה על חלציך לא תרגם כן, ובמלכים א' סי' ח' י"ט בנך היוצא מחלציך כ' המ"צ שהוא כינוי לאבר המשגל, ועיין בפ' וישלח ל"ה י"א ע"פ ומלכים מחלציך יצאו, ובאיוב סי' ל"ח ג' ע"פ אזר נא כגבר חלציך ת"י זרז נא היך גברא חרצך, וכ' המצ"ד הוא ענין חיזוק וזריזות כי החגור במתניו הוא מזורז, וכ"ה שם סי' מ"ם פסוק ז"ך. ואפ"ל הנה ידוע שחצר הכבד הוא הפרסא המפסיק בין אברי הנשימה לאברי המזון היינו בין הלב והריאה ובין הכבד

והקיבה, ולכן למטה מהפרסא הנ"ל מתחיל ענין מתנים ופרסא הנ"ל זהו ענין הרקיע המבדיל בין מים למים, ע"כ שם נצרך אזור וחגורה כו', ועמ"ש ע"פ רפאות תהי לשריך דפי' במאור עינים פ' בשלח משום שאמר המין מפלגך ולעילא כו' ומפלגך ולתתא כו' ע"כ ביותר צריך שמירה מפלגך ולתתא ששם תאוות המשגל כו', פגם הברית כו', ולכן שם צריך חיזוק וזריזות להזהר מפגם הברית, וזהו אזר נא כגבר חלציך, ועמ"ש לקמן ע"פ כאשר ידבק האזור כו' כן הדבקתי כו' שהדבקות הוא שלא להיות נפרד מה'. והנה שורש ענין הפירוד נמשך מבחי' ומשם יפרד כו', והיינו לאחר הפרסא ורקיע המבדיל כו' ולכן שם דוקא צ"ל אזור להיות דבוק בה', והיינו ע"י אזור וחגורה, ועז"נ חגרה בעוז מתניה עוז הוא תורה כמ"ש ה' עוז לעמו יתן.

ב) **והמא"א** א' נ"ו כ' אזור נק' המל' כי היא יצאה במקום האזור כאשר ידבק האזור אל מתני איש כן הדבקתי אלי את בית ישראל, אוזר ישראל תפארת בגבורה ששם יוצאת המל' נק' גבורה עכ"ל. ועמ"ש בענין חשב האפוד שהוא ענין חגורה, ובמא"א ח' ו' חגורה נק' המל' כי היא יוצאת נגד מקום חגורה מבין חדוי באחור כנודע, גם חגורה גימט' ב"פ אלף כו' עכ"ל. ובפרי ע"ח שער הברכות פ"ז פי' אוזר ישראל בגבורה כנ"ל בשם המא"א. ומ"מ נשמע שם דגבורה היינו בינה, וכ"מ ממ"ש ואם בגבורות שמונים שנה, ופי' בזהר ויחי דרי"ז ע"ב שהיא הבינה שלמעלה מז"ת. ואפ"ל כי עיקר גבורה זו ע"י שבבינה מאיר אור עתיק יומין ונק' גבורה ע"ד מ"ש טוב ארך אפים מגבור, הרי שבחי' א"א נק' גבורה כו'. א"כ לפי"ז פי' אוזר ישראל שהוא ז"א בגבורה היינו כח א"א המאיר ע"י בינה להיות כמו אזור וחגורה לבחי' וממראה מתניו ולמטה כו', כי דוקא שם צריך חיזוק שלא יהי' יניקת החיצונים עה"ד טו"ר כו', וגם כי נה"י נמשך בהם כח ממקום גבוה כמ"ש בביאור דאלה מסעי, וגם שם פי' ענין אל עליון כו' ומביא גואל לבני בניהם, וזהו"ע האזור במתנים דוקא ששם התחלת נה"י, עיין ביאור ע"פ וידעת מענין אמונה ששייך גם לימות המשיח, א"כ יש ב' בחי' אמונה מל' ובינה, ומזה יש להעיר לענין ב' בחי' מצה דקודם חצות ולאחר חצות, ולכן להיות אזור מתניו הוא ע"י צדק ואמונה שהיא מל' כי נעוץ תחילתן בסופן, והמל' שרשה מהכתר שזהו ענין כתר עליון דאיהו כתר מלכות, וכן המצות שהם צדק כמ"ש כי כל מצותך צדק נמשכים מהכתר, גם כנודע מענין אמונה שהוא בסוכ"ע ששם אין שייך השגה רק אמונה, וכנודע מענין ברכה והודאה בדרוש הוד שבהוד, ברוך הוא בחכמה ששם שייך איזה גילוי, אבל בעת"י אין שייך רק הודאה, וזהו"ע אמונה, ע"כ ע"י אמונה ממשיך הארת הכתר שיומשך להיות אוזר ישראל בגבורה כו' כנ"ל.

ג) **והנה** אחר פסוק זה כתיב וגר זאב עם כבש כו' ופי' בכלי פז שזה נמשך מזה שע"י והי' צדק אזור מתניו כו' עי"ז וגר זאב עם כבש כו'. והענין כי שורש עה"ד טו"ר הוא מהחזה דז"א ולמטה כנ"ל

בענין ומפלגך ולתתא, וזהו שהחיות טורפים ודורסים זהו נמשך מהרע שבעה״ד טו״ר אכן ע״י והי׳ צדק אזור מתניו כו׳ ויתברר עה״ד טו״ר ששרשו מנה״י עי״ז וגר זאב עם כבש כו׳.

ד) **והנה** בזח״ג בלק קצ״ח סע״ב חילק בין צדק ובין אמונה וכן בין מתניו ובין חלציו, ואמר כי צדק נק׳ המל׳ כשהיא בבחי׳ דין ואמונה נק׳ כשמקבלת מהת״ת הנק׳ אמת, שזהו״ע אמת ואמונה יחוד ת״ת ומל׳, וענין מתנים וחלצים פי׳ שם כמ״ש במא״א מם קי״ב מתנים נק׳ נו״ה וחלצים ג״כ אלא שבחי׳ זו גבוה מזו עכ״ל, וכ״כ באות ח׳ סעיף פ״ד חלצים נק׳ נו״ה והיינו כמ״ש בזהר שם לתתא בסופא איקרי חלצים כו׳ על ריש ירכין כו׳. ואפ״ל כענין בנך היוצא מחלציך כנ״ל. ולפי״ז יש אזור לדין ואזור לחסד, ועיין בעקדה פ׳ בלק שער פ״ד האריך בענין האזור והביא פסוק לבש ה׳ עוז התאזר תלים רסי׳ צ״ג, ופי׳ המ״צ ענין אזור וחגורה, ובמצ״ד שהראה כחו.

י״א ו׳

וגר זאב כו׳.

י״א ז׳

ופרה ודוב נת׳ בד״ה כי פדה ה׳ את יעקב השייך לענין תיבת נח.

סי׳ י״א ט׳

לא ירעו כו׳ כמים לים מכסים.

א) **בילקוט** ח״ב דף נ״ד סע״ב רמז שמ״א נמשלו דברי תורה למים כו׳ מה המים מכסים ערותו של ים כך ד״ת על כל פשעים תכסה אהבה עכ״ל, וע׳ מענין מים מכסים ערותו של ים בגמרא פ״ה דב״ב דף ע״ד ב׳, והובא ג״כ בילקוט ח״ב דף קנ״א ב׳ סוף רמז תתקי״ג, והטעם י״ל כי ע״י התורה ממשיך מוחין דגדלות ועי״ז נמשך הסבלנות, אך ענין תכסה אהבה משמע לא משום מוחין דגדלות לבד, וע׳ בלק״ת פ׳ תצא בביאור ע״פ ולא אבה בענין כי אהבך הוי׳ אלקיך וזה נמשך ע״י התורה שנק׳ תורת הוי׳ וחכמה מלבשת לחסד דא״א, וע׳ עוד בילקוט ח״ב תחלת רמז רפ״ה מענין שלא ישחיתו המזיקין.

ב) **מד״ר** בשה״ש ד״ו ע״ב, ח״ב עמוד קי״ט, ח״ג עמוד ל״ח. בחיי ו״ב סג״ד פח״ד קמא״ד קעג״ד.

זח״א בהשמטות ססי׳ כ״ה וז״ל ות״ח כל שאר יומא דשתא בהאי מזבח עבדין ניסוך היין רומז לדינא דעייל בה למידן עלמא אבל בחג עבדין אוף במים חיים דהא חיים ונהירו אתוסף בההוא זמנא כי מלאה הארץ דעה

את ה׳ כמים לים מכסים עכ״ל, ולכן י״ל מקריבין ע׳ פרים בחג כנגד ע׳ אומות של עוכומ״ז שע״י ניסוך המים יומשך לא ירעו ולא ישחיתו כו׳ ועיין מענין ניסוך המים בלק״ת בד״ה ושאבתם מים בששון דרוש השני ובסידור, ועמ״ש מזה בלק״ת פ׳ ואתחנן, ע״פ וידעת היום דרוש השני שם נז׳ מענין כי מלאה הארץ דעה שיהי׳ לע״ל דהיינו הדעת בבחי׳ סוכ״ע.

ג) **זח״א** עמוד קמ״ט והאדם ידע את חוה אשתו, וכי לא אשתמודע בה עד ההוא זמנא, אלא מיומא דאתחריב בי׳ מקדשא קוב״ה לא אתיחד בשכינתיה ביומין דחולא (ע׳ זח״ב תרומה דקס״ו סע״ב בענין ונהר יחרב ויבש) ולא הוו ישראל אשתמודעאן תוקפיה ביומין דחול (והיינו כי זה היחוד ענין השפעת הדעת בכנס״י כנודע מענין כי אל דיעות וכו׳) בגין דממשלה דעבד ושפחה בהון בתר דיתעברון מעלמא מיד וידע אדם עוד את אשתו (היינו שא״א להיות גלוי הדעת בבחי׳ סוכ״ע כל זמן שהרע בעוה״ז כי לא יגורך רע ע׳ סד״ה וידעת היום הנ״ל) ובההוא זמנא כי מלאה הארץ דעה את ה׳ ובההוא זמנא יתקיים קרא כי כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם וביום ההוא יהי׳ הוי׳ אחד ושמו אחד עכ״ל ומאמר זה הוא ג״כ בת״ז תקון ס״ט דף קי״ד ע״ב.

ד) **פ׳** חיי דקכ״ה ע״ב במה״נ וע״כ אמר הכתוב כי מלאה הארץ דעה את ה׳ כמים לים מכסים שאותם מים תמיד מגדלים הידיעה בעולם עכ״ל וקאי על ונהר יוצא מעדן כו׳ ושם לכן אית מיין מגדלין חכימין כו׳ וע׳ עוד מזה בזהר שם דק״ל סע״א במה״נ שהוא ע״ד וישב יצחק עם באר לחי רואי כו׳, ושם דק״מ סע״א ג״כ במה״נ א״ר פנחס השגת הצדיקים לע״ל יותר ממ״ה דכתי׳ כמים לים מכסים.

ה) **פ׳** תולדות דף קל״ח ע״א במה״נ שם ענין לא ירעו ולא ישחיתו שהיצה״ר נצרך לעולם כמטרא לארעא ויהי׳ גם בימוהמ״ש אך לא יהי׳ מנוול כמו עתה להחטיא את האדם ח״ו כ״א לעורר הזיווג בקדושה עם אשתו, ועמ״ש ע״פ וייצר בשני יודין שהם יצ״ט ויצה״ר אבל נברא באופן שיהי׳ כפוף להיצ״ט והיינו מ״ש בזח״ג נשא קי״א ב׳ וייצר בשני יודין שיהי׳ כפוף להיצ״ט, הם ע״ק וז״א ור״ל משם נמשך היצ״ט והיצה״ר כי ז״א נק׳ אלקים לגבי ע״ק, והנה בע״ק הוא הטוב ומטיב, משא״כ נמשך לפעמים מדה״ד כו׳ אבל גם זו לטובה, לכן מזה נשתלשל היצה״ר שלגבי היצה״ט נק׳ רע כו׳ וקודם אכילת עה״ד לא הי׳ כלל כמו שהוא עכשיו וע״י עה״ד נתגשם היצה״ר שיהי׳ רע גמור, ולע״ל יזדכך וזהו לא ירעו ולא ישחיתו והיינו כמו ערך הגבורה שלמעלה לגבי סיגי הגבורה כו׳.

ו) **זח״ב** ר״פ יתרו דף ס״ח ע״א ענין כי מלאה הארץ דעה את ה׳ ובפ׳ ויקרא דכ״ג ע״א, ת״ז תחלת תקון יו״ד דף כ׳ ע״ב בההוא זמנא ותרב חכמת שלמה דבההוא זמנא ומלאה הארץ דעה את ה׳, וע׳ מענין ותרב

חכמת שלמה בזהר ויחי דרכ"ג סע"ב והיינו שע"י הבירורים מכח"ב דתהו שמבררת המ' תרב חכמת שלמה שהיא המ' וכמ"ש ע"פ הזהר פ' שלח דקע"א ע"פ והיה ביום ההוא יצאו מים חיים מירושלים חציים אל הים הקדמוני שהיא בינה, ולכן עי"ז כי מלאה הארץ דווקא דעה את ה', ועיין בסידור ובלק"ת בהביאור על הדרוש כי על כל כבוד חופה.

ז) **תקון** כ"א דף סמך ע"א, ובההוא זמנא הללו מן הארץ תנינים וכל תהומות כולהו לעילא ולתתא מה דאתברי עד יתוש זעירא כולהון משבחין ליה ומלאה הארץ דעה את ד' כמים לים מכסים בההוא זמנא יתקיים קרא כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה' וגו'.

ושיעור הכתוב לא ירעו ולא ישחיתו שגם היצה"ר יהפך לטוב רק ענינו ע"ד שמאל וצפון שמעורר האהבה לנוק' דקדושה בזח"ב ס"פ וארא, עיין לעיל סעיף ה', והיינו ע"י כי מלאה הארץ דעה את ה' ע"ד והאדם ידע את חוה, בסעיף ג' שהמשכת דעת זה א"א כ"א אחר שיעבור הרע, וע"י המשכת הדעת יתבטל הכעס ע' ביאור לבבתיני, ולכן לא ירעו ולא ישחיתו, וגם הקליפות אין להם מוח הדעת משא"כ כשיומשך הדעת לא ירעו כו' והיינו כמים לים מכסים שהמים ממשיכים הדעת, בסעיף ד' וכענין ניסוך המים שמשם היו שואבים רוה"ק בסעיף ב', ועל התורה נאמר כמים לים מכסים ולכן העצה לאדם להפך היצה"ר שיהיה לא ירעו ולא ישחיתו זהו המשכת הדעת והיינו ע"י עסק התורה, וגם בהתיבה הי' בחי' לא ירעו ולא ישחיתו והתיבה זהו ענין פנימי' בינה ההתבוננות כו'.

סי' י"א ט'

לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים, פ"ה דב"ב עד"ב, ירושלמי פ"ק דסוטה, רבות בשיר השירים ר' ב', ז"ג ח"א עמוד קמ"ט, זח"א חיי שרה קכה"א, ובפי' הרמ"ז שם ק"ל סע"א, בהשמטות דח"א סס"י כ"ה, תולדות דק"מ סע"א, ח"ב יתרו סח"א, ויקרא כ"ג א', בחיי ו"ב ס"ג ד', פח"ד, קמא"ד קעג"ד.

א) **ות"י** לא יבאשון ולא יחבלון בכל טורא דקודשי ארי תתמלא ארעא למידע ית דחלתא דה' כמיא דלימא חפן עכ"ל, ורש"י פירש דיעה את ה' לדעת את ה' עכ"ל, ובמצ"ד כתב מקום המים קרוי ים והמים ממלאים אותו המקום עד שלא יראה הקרקע ואמר כמו שכל הים מכוסה במים כן יהיו כולם מכוסים וממולאים בדיעה עכ"ל. וז"ל הבחיי פ' בראשית ד"ו ע"ב ע"פ ולמקוה המים קרא ימים אין שם הים נקרא על המים כ"א על החפירה, וזהו שת"א ולבית כנישות מיא כלומר החפירה שהיא בית המקוה שהמים נקוים שם, וכן א' הכתוב כמים לים מכסים, כי המים מכסים את החפירה הנק' ים עכ"ל. בפ' ויחי בפסוק וירא מנוחה כי טוב דס"ג ע"ד, בפ' בשלח בפסוק הנני ממטיר לכם לחם מן השמים פח"ד, בפ' שמיני בפ' ואת החזיר סי'

קמא״ד, כי ירבה השלום בעולם שנאמר וגר זאב עם כבש לא ירעו ולא ישחיתו כו׳, בפ׳ בהעלותך ע״פ ומי יתן כל עם ה׳ נביאים, וז״ש בעת ההיא אשפוך את רוחי על כל בשר ביואל סי׳ ג׳, וכתי׳ ומלאה הארץ דיעה את ה׳ כמים לים מכסים כו׳.

ב) **אדמו״ר** נ״ע פי׳ בענין והים עליהם מלמעלה שהים אצלם למעלה מן הדעת וזה נק׳ ים עכ״ל, ובד״ה וירא ישראל בפ׳ בשלח פי׳ שים ויבשה הם עלמא דאתכסיא ועלמא דאתגלייא, ששרשם מב׳ השמות הוי׳ שהם א״א וז״א ע״ש, וא״כ הדעת המאיר בעלמא דאתגליא הנק׳ ארץ שרשו משם הוי׳ דז״א שנק׳ אדם, אבל דעת עליון בחי׳ מו״ס דעתיקא נק׳ סוכ״ע, דלא אתפתחא לל״ב שבילין כו׳, וזהו כמו עד״מ החפירה של הים שהוא עמוק עמוק וזהו משל לבחי׳ מו״ס והמים שבו הוא החכמה דא״ס ממש, והיינו שבחי׳ מים שבים נק׳ בגמ׳ מים שאין להם סוף ופי׳ בזח״ג פ׳ פנחס דרנ״ח סע״א ובגין דאינון מכתר אתקריאו שאין להם סוף דכתר א״ס אתקרי, וע״ש דרמ״ו ב׳, ובפ׳ בראשית כ״ו ב׳ ובמק״מ שם בענין כשתגיעו לאבני שיש טהור אל תאמרו מים מים, שיש היינו ב״פ יש עתיק וא״א כו׳, ולכן לע״ל שיהי׳ גילוי חכמה דע״ק ממו״ס שהוא א״ס ממש עז״נ ומלאה הארץ דיעה את ה׳ כמים לים מכסים כו׳ בחי׳ גילוי משאל״ס שהוא חכמה דא״ס יומשך בבחי׳ ארץ כו׳. ועמ״ש ע״פ כי הוא על ימים יסדה כו׳.

י״א י׳

והי׳ ביום ההוא שרש ישי. עזח״ב פקודי דרכ״א ע״ב ומ״ש מזה ע״פ הבאים ישרש יעקב ישעי׳ סי׳ כ״ז, והוא לקמן דף.

י״א י״א

והי׳ ביום ההוא יוסיף, בהשמטות זוהר ח״א סי׳ כ״ה דף י״א ב׳, ח״א רטו״ב, ח״ב נד״א ובפי׳ הרמ״ז.

י״א ט״ו

והחרים ה׳ את לשון ים מצרים.

א) **ז״ל** הת״י ויבש ה׳ ית לישן ימא דמצרים (וכן פרש״י לייבשו כדי שיעברו בו גליות ישראל ממצרים, ובמ״צ כ׳ והחרים ענין כריתה ואבוד, ובמכלול ערך חרם כ׳ וענין והחרים ה׳ את לשון ים מצרים ענין כריתה וגזירה כבענין לגוזר ים סוף לגזרים וענין כל חרם בישראל, כל חרם אשר יחרים איש לה׳ מכל אשר לו אע״פ שאין הדבר משחת וכלה אצל המחרים אותו כאלו הוא משחית שלא יהנה ממנו עכ״ד, ובתילים סי׳ פ״ח ע״פ והמה

מידך נגזרו פי׳ המ״צ נכרתו מן העולם כמו נגזרנו לנו יחזקאל ל״ו, וכן פי׳ ע״פ לגוזר י״ס לגזרים תלים קלו י״ג, ענין כריתה וחתוך כמו גזרו את הילד מ״א ג׳. והנה לשון ים מצרים פי׳ במ״צ הוא הנילוס, ולפי שהוא מתדבק אל הים נראה כאלו הוא לשון הים, וע״ש שהוא נמשך נק׳ לשון) וירים מחת גבורתיה (זהו תרגום והניף ידו) על פרת במימר נביוהי (זהו תרגום של בעים רוחו, ורש״י פי׳ בעים רוחו אין לו דמיון במקרא, ולפי הענין יפתר בחוזק רוחו), וימחיני׳ לשבעא נחלין ויהכון בי׳ בסנדלין עכ״ל. (רש״י פי׳ לשבעה נחלים לשבעה גזרים לעבור בו ז׳ גליות האמורות למעלה בפסוק י״א מאשור וממצרים כו׳ מאיי הים אינו מאותו צד והדריך בתוכו את הגליות בנעלים ביבשה עכ״ל. ומ״ש מאיי הים אינו מאותו הצד לכאורה אין צריך לזה לפמש״ל דגליות מצרים יעלו דרך נילוס שיחרימו נשאר שבעה עם איי הים והם יעלו דרך ז׳ גזרים הנ״ל. וצ״ע עכ״פ לפי״ז פי׳ נחלים אינו נחל מלא מים אלא ענין מישור, וכן כ׳ במכלול ערך נחל וז״ל העמק שנגרים בו המים נק׳ נחל, ואע״פ שאין בו מים נק׳ ג״כ נחל, כי המקום ההוא נקרא נחל, וכמ״ש ויחפרו עבדי יצחק בנחל, בפ׳ תולדות כ״ו כ״ט, וכן ענין נחל איתן.

ב) **זח״א** בראשית דנ״ב ע״א שבעה נהורין אלין עאלין לגו ההוא ימא ומחאן לי׳ לימא לז׳ סטרין כו׳, כדכתי׳ והכהו לשבעה נחלים עכ״ל, ועיין מזה בסה״מ סי׳ והנה בפ׳ בא דמ״ב ע״ב אומר מקור מעין ים הם כח״ב, והים מתחלק לזיין נחלים שהם ז׳ המדות שהם גג״ת נהי״מ, וזהו ע״ד שהבינה נק׳ באר שבע ע״ש שהיא הבאר המשפיע לז׳ מדות הנ״ל, אך א״כ אינו מובן מהו שאומר על לע״ל והכהו לז׳ נחלים הרי גם עכשיו הבינה הוא מקור לז׳ המדות. והענין י״ל ע״ד מ״ש מי ברא אלה, פי׳ מי הוא הבורא שנק׳ מי לפי שאינו מושג ברא אלה יש מאין, ועד״ז למעלה יותר אלה הם ששה מדות הכלולים משששה נק׳ בריאה יש מאין מבחי׳ מי שהוא הבינה שבה התגלות עתיק, ולכן כתיב מבטן מי יצא הקרח, היינו רקיע שע״ג חג״ת כעין הקרח כי מתפארת דאימא נעשה כתר לז״א כו׳, גם מי מנין חמשים שערי בינה, וז״ש מי יתן והי׳ לבבם זה להם ליראה כו׳, כי הכל בידי שמים שהוא ז״א ו״ק אש ומים כו׳, חוץ מיראת שמים שאינו בידי שמים כ״א מבחי׳ מי, מי יתן כו׳ דווקא, ועמ״ש ע״פ מי יתן טהור מטמא, שלהיות טהור מטמא זהו נמשך מבחי׳ מי דווקא, וכמ״ש בזח״ג קפ״ה ב׳ ע״פ אם עוונות תשמר י״ה אד׳ מי יעמוד, ע״ש במק״מ ובהרמ״ז, ואי לזאת מזה מובן שבחי׳ ו״ק הנק׳ אלה אינן ערוך לבחי׳ מי וכמו בחי׳ א״פ ממכ״ע לגבי א״מ סכ״ע, ולכן אומר מי ברא אלה כו׳, שנמשך איזה הארה וגילוי מבחי׳ מי בבחי׳ אלה, וזהו ענין פלג אלקים כו׳, שלא להיות צמצום והעלם לגמרי שזהו שם אלקים אלא שיהי׳ פלג שבחי׳ מי יומשך בבחי׳ אלה כמ״ש בד״ה והי׳ מספר בנ״י ומ״מ גם גילוי והמשכה זו הוא ע״ד והחכמה מאין תמצא שנק׳ החכ׳ בריאה יש מאין לגבי כתר, לפי שנמשך רק ע״י שערות אבא יונק ממזלא כו׳, ועד״ז מי ברא אלה כו׳, ולכן נק׳ ו״ה שהם זו״נ עלמא דאתגלייא, ובחי׳ או״א שנק׳ י״ה או מי הם עלמא דאתכסייא בחי׳ סוכ״ע, ועמ״ש מזה בד״ה

אלה פקודי המשכן משכן העדות, אך בחי' והכהו לשבעה נחלים היינו שאותו הגילוי שבבחי' מי שהוא הנהר הנ"ל הנק' יובל שער החמישים כחשבון מי יומשך גילוי זה עצמו בשבע נחלים שהם ז"ת, ע"ד והי' הוי' לי לאלקים ולא יהי' מי אלה, אלא ע"ד ביום ההוא יהי' שבחי' ו"ה יהי' כמו י"ה כו', ועמ"ש ע"פ והי' ביום ההוא יתקע בשופר גדול. (רבות קהלת בתחילתו פ"ב ג', ע"פ הבל הבלים כו' י"ל נילוס מצרים, נהר פרת אדום, בעים רוחו, פי' הכ"פ לשון אביעה לכם רוחי, ובראב"ע אם תבעיון בעיו, מבעה זה אדם א' מד' אבות נזיקין ג"כ שורש אדום, עיין ד"ה מזמור שיר חנוכת הבית, והכהו לז' נחלים ע"ד פרה אדומה ג"כ אדום, שבע הזאות פישון מגדל פשתים י"ל מזח"ב דרל"ג משמע בד ג"כ ק"נ כו', כח האש כו', זח"ב ויסר את אופן שרשו שבקדושה מל' דאצי' כמו"כ והניף על הנהר כי בנהר משם יפרד כו', וצ"ל גילוי עליון יותר כו' מבחי' עבר הנהר כו', לכן והכהו כו'. עוי"ל לשון ים מצרים נילוס הנהר הראשון מבחי' ומשם יפרד כו' מקור בי"ע, ולע"ל יהי' בי"ע כמו באצי', א"כ א"צ לבחי' נהר הנ"ל הנק' ים מצרים מצרים וגבולים כו', וע"כ והחרים כמו חרם קודש לה' רמ"ח תיבין דק"ש ויקח רמח כו'.

י"ב ג'

ושאבתם מים בששון ע' בלק"ת ב' דרושים ע"ז ועמ"ש עוד ע"ז בד"ה שוש פ"ה וע' בד"ה ביום השמע"צ כנישין יהא לכון פ"ד ובהקיצור ס"ג, וי"ל עוד דהנה ידוע שבמקום שבע"ת עומדי' אין צד"ג יכולים לעמוד ומ"מ אמרו במי נמלך בנשמתן ש"צ וע' מזה בלק"ת בשה"ש בד"ה מי יתנך כאח לי שהבע"ת ממשיך ממקום גבוה יותר אך שיומשך להיות דירה בתחתונים זהו ע"י צדיקי' דוקא, והיינו כמ"ש בזהר ויקרא די"ו ע"ב שהבע"ת ממשיך המים מבחי' ונהר יוצא מעדן שהוא בינה עד היסוד אבל שיומשך מהיסוד למל' זהו ע"י הצדיק והמשכה זו זהו"ע דירה בתחתוני' הנ"ל, ונמצא יש מעלה בזה כו' אך יש עוד בחי' היינו לאתבא צדיקיי' בתיובתא ואז יש ב' המעלות יחד וא"כ עי"ז נמשך יחד בב"א מהבינה ליסוד ומיסוד למל' ע"ד והוא כחתן שנת' בלק"ת סד"ה להבין מ"ש ביום השמע"צ ספ"ג דפ"א ע"ד פי' והוא דא עתיקא בחי' בינה כו' ע"ש וזהו ושאבתם מים דהיינו המים מבחי' ונהר יוצא מעדן יובל שמו בששון שהוא יסוד וזהו צדיק יסוד ז"א כתמר יפרח כארז בלבנון שהוא אור אבא ישגא כו'.

י"ט א'

משא מצרים הנה ה' רוכב על עב קל כו'.

א) **רבות** בא פט"ו קל"א ג' אמר הקב"ה אלך למצרים שנא' משא מצרים כו' ולא יתבייש שלוחי משה הה"ד ויאמר ה' אל משה ואל אהרן באמ"צ לאמר.

ב) **זח"א** עמוד שמ"ת סיני דא סולם ואיהו קל ורזא דמלה הנה ה' רוכב על ע"ב קל ע"ב דא יוד ה' ואו הי כו' עד עב קל מאתן ותרין בחשבן בר ויש להעיר ממ"ש האריז"ל אשר ר"ב ניצוצים מרפ"ח ניצוצים נתבררו ונתעלו ביצי"מ כו'.

ג) **פ'** שמות ד"ז ע"א הנה ה' רוכב כו' בגין דמלכא אתי לאפקא מטרוניתא כו' שם עמוד ל"ב, פ' בא דמ"ג ע"א.

ד) **פ'** שלח דק"ע ע"א וההוא ע"ב ק"ל איקרי דעת מההוא כלה יראת ה' ואיהי קיימא באמצעיתא כגוונא דדעת עילאה אבל אקרי קל כו'.

ה) **ת"ז** סה"ב סט"א ועמ"ש מענין עב שהוא דעת בת"א בד"ה ואלה המשפטים ע"פ ונתתי עשב ע"ב שין המשכת הדעת הנק' ע"ב שנמשך בחג"ת שהם שין כו' ומ"ש מענין דעתן קלות בלק"ת פ' חקת בענין שהאשה כשירה לקדש מי חטאת ופסולה להזייה כו', ובת"ז תיקון כ"ב דס"ה ע"ב ה' דהשישי איהי מל' שביעאה ואיהי אתקריאת ע"ב ובה רכיב ו' למפרק לישראל הה"ד הנה ה' רוכב על עב קל בגין דאיהו כללא דתלת אבהן דתליין מנהון ע"ב שמהן ובכס"מ שם ויכולו גי' ע"ב כו'.

נגוף ורפוא, זח"ב ל"ו א' פי' נגוף למצרים ורפוא לישראל ובגמ' מגילה י"ג ב' פי' שלמצרים נגוף ואח"כ רפוא וכ"כ בשה"ש רבה ע"פ שני שדייך דכ"ה.

וא"ו) **ורש"י** פי' רוכב על עב קל מהרה לשלות קל מהרה גזירת דברו ליפרע ממצרים היינו כמ"ש בלק"ת ס"פ קרח בענין ויגמול שקדים לשון כי שוקד אני על דברי כו' וע' זהר שמות דט"ו ע"ב ועמ"ש בענין דומה דודי לצבי כו' על הרי בתר ובענין אחשורוש לשון אחש ורוש ומ"ש בענין בעתה אחישנה וחש עתידות, ולהעיר מענין רוכב על כרוב קל שלו ושט בח"י אלף עולמות פ"ק דעכומ"ז ד"ג ע"ב וע' מזה בעה"ק ח"ב פי"ב וי"ל ג"כ דהוא קל שעולה במהירות בענין דומה דודי לצבי כו' על הרי בשמים וארז"ל קל כנשר ורץ כצבי כו' פ"ה דאבות מ"ב ועמ"ש ע"פ כנשר יעיר כו' ישאהו על אברתו המצות הם רמ"ח איברים וע"י התעוררות רחמים מבחי' כנשר ישאהו למעלה מבחי' ומדריגת המצות כו' והיינו בבחי' כי לא אדם הוא כו' ובלעו"ז אם תגביהי כנשר כו' ומזה יובן ענין כרוב קל כו' ועד"ז יובן ענין עב קל ובת"י פי' בענן יקרי'.

ז) **עמש"ל** סעיף ב' בענין בר נשקו בר ועפי"ז י"ל תיבת ברוך שהוא בר עד כו' שהוא שם הוי' והיינו ע"ד מ"ש הנה ה' רוכב על עב קל וכנ"ל סעיף ו' היינו שההשפעה באה במהירות כו' זהו פי' ברוך שיומשך ויתגלה שם הוי' ע"י עב קל כו' וע' מענין רוכב בזהר תרומה קס"ה ב' ע"פ סולו לרוכב בערבות, וע' בד"ה מה טובו בענין בכר שהם נר"נ יחידות עשירות מאות ומלמעלמ"ט זהו ענין רכב.

י״ט א׳

משא מצרים, רבות בא פט״ו קלא ג׳, אמר הקב״ה אלך למצרים שנא׳ משא מצרים, א״ל מלאכי השרת למקום טומאה אתה הולך כו׳ ולא יתבייש שלוחי משה, ואסיפי׳ דקרא סמיך, הנה ה׳ רוכב על עב קל, זח״א עמוד שמ״ח סיני דא סולם ואיהו קל כו׳, עב קל, ח״ב שמות ד״ז ע״א, בא מ״ג א׳, ח״ג שלח דק״ע סע״א, מ״ט דעתיהו קלה, א״ל דעתא אתיא בשית דרגין כו׳, מה דאשתאר קל איהו כו׳, וההוא עב קל איקרי דעת מההיא כלה יראת ה׳, ובסה״מ סי׳ קע״א פי׳ בשם ספר הגלגולים פכ״ד, כי דעת כולל חו״ג, ובמל׳ רק עטרה דגבורה, משא״כ ז״א בכור נוטל פי שנים חו״ג כו׳ ע״ש, ויש לפרש כי מבחי׳ גבו׳ נמשך יש מאין שיהי׳ למטה היש, וז״ס שדעתה קלה כו׳, משא״כ ע״י חסד גילוי איך קמי׳ כלא חשיב כו׳, ואפ״ל שדעתה קל ע״ד מיעוט הירח להיות ראש לשועלים, ולכן רוכב על עב קל דווקא בכדי לבוא מצרים, ת״ז תיקון כ״ב דס״ה ע״ב רוכב על עב קל (היא המל׳) בגין דאיהי כללא דתלת אבהן כו׳, ואפ״ל עב קל, כי ע״ב גימט׳ חסד קל גבורה והו״ע אור החסד בכלי הגבורה כנזכר בענין פ׳ שמע והי׳ אם שמוע. תיקון ב׳ פ״ט סע״א רוכב על כרוב דאיהו מט״ט כו׳ עב קל כו׳.

כ״ב י״ב

ויקרא אד׳ הוי׳ צבאות ביום ההוא לבכי ולמספד ולקרחה ולחגור שק. חגיגה א׳ ה׳ ב׳, עכומ״ז א׳ ג׳ ב׳, רבות בח״מ נה״א נח״ד, סג״ב צא״א, בחיי י״ח א׳, של״ה קנה״ב, רו״ב, רח״א שלח״ב שמט״ב.

א) **חגיגה** ד״ה ע״ב ובבתי בראי לא והכתיב ויקרא אד׳ כו׳ לבכי, שאני חורבן בהמ״ק דאפי׳ מלאכי שלום בכו שנאמר הן אראלם כו׳, ועמ״ש מזה בד״ה ע״פ הוד והדר לפניו שהטעם משום דבבתי בראי שהם זו״נ שהם מקור חיות העולמות שם א״א להיות גילוי העצבון שא״כ יהי׳ יניקה לחיצונים שהם הנק׳ עצב ועצבון כמ״ש בזח״ב ס״פ ויקהל דרי״ט ע״ב ע״פ בעצב תלדי בנים, ולכן צ״ל מלך ביפיו תחזינה עיניך ודוגמא לדבר מ״ש אדמו״ר נ״ע ע״פ אך אל הפרוכת לא יבא כו׳, ולעיל מיני׳ כתיב לחם אלקיו מקדשי הקדשי׳ ומן הקדשים יאכל, והטעם כי בעל מום הוא שנפגם ושלטו החיצוני׳ על גופו אך בפנימי׳ אין הפגם נוגע, ולכן לחם אלקיו שהוא הפנימי׳ יאכל ולא יהי׳ לחיצוני׳ יניקה מזה כי בינה נק׳ עלמא דחירו שאין להם יניקה, אבל אל הפרוכת ואל המזבח שהוא בחי׳ חיצוניות היינו זו״נ שם לא יבא, כי אם יבוא שם עם המום יהי׳ יניקה לחיצונים שמשם יוכלו לינק כו׳, אך בחורבן בהמ״ק שאני כי אז בלא״ה הי׳ יניקה כו׳, ובפרדס ש״ח ס״פ י״ב פי׳ מפני שנסתלקו הרחמים כו׳.

ב) **זח״א** פ׳ נח דס״א ע״ב, ושם נזכר ענין בצע אמרתו, ופי׳ בז״ח היינו שניצוץ מהמל׳ יורד ונתלבש תוך הקליפה, וזהו קריעת הלבוש מל׳ כו׳. עוד פי׳ הז״ח בתי בראי חוץ מההיכלות ושכן פי׳ בת״ז די״ו ונ״ג.

ג) **ויגש** דר"י סע"א וע"ב, ופי' בז"ח מחמת שניתן ממשלה למל' דנוגה על הארת מל' דאצי' ע"ד ושפחה כי תירש כו', לכן ויקרא כו' לבכי. ועפי"ז יש לפרש כי לפי שזה הפועל הי' בחיצוניות שנחרב משכן מל' דקדושה וניתן ממשלה לקליפה ע"כ ויקרא כו' לבכי בבתי בראי ג"כ כי כולם מחויבים להראות אבילות בפ"מ על הנוגע למלכות שמים כו' שהמלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול, וכמ"ש מזה בסידור בהערה לתיקון חצות.

ד) **זח"ג** פ' אחרי דע"ה ע"א ענין ויקרא כו' לבכי כו', מבואר שיש ע"ז ב' טעמים הא' מה שירדה ה' תתאה ממדריגתה וניתן ממשלה לחיצונים כנ"ל, הב' שמחמת שנפרדה ה' תתאה מהוא"ו עי"ז נמנעו הברכות שהיו נמשכי' מבחי' ה' עילאה ששם עמיקא דברכאן כנזכר פ' בשלח ס"ג ב', והיו נמשכים אל הוא"ו כדי שיומשכו בה' תתאה עכשיו נמנעו ממנה, ועז"נ הצדיק אבד כו', וכמ"ש ברבות משפטים ספ"ל ע"פ כי קרובה ישועתי לבוא כו' צדיק ונושע כו' ע"ש שנוגע כביכול לעצמיות וא"ו דשם, ולכן ויקרא אד' ה' צבאות ביום ההוא לבכי ולמספד כו'.

ה) **רבות** בפתיחתא דאיכה בד"ה ר' יוחנן פתח משא גיא חזיון נה"א, פי' ויקרא אנא מילף לכון שלמד להמלאכים איכות המספד כו', ועו"ש אוי לו למלך שבקטנותו הצליח ובזקנותו לא הצליח, ופי' אוי מבואר בזח"ג פ' אחרי דע"ה, ובמאו"א אות א' סמ"ח.

ו) **בפסוק** איכה ישבה בדד, מלך בו"ד כשמת לו מת והוא מתאבל כו' יושב ובוכה, כך אני עושה דכתיב ויקרא כו' לבכי כו', והנה במא"א אות א' סעי' ה' אבל מורה על חסרון מקיפי אבא כי מצד זה בא המיתה וסימנך ימותו ולא בחכמה עכ"ל, ובאות מ"ם סל"ג וס"מ נק' מת כו', וע"ד את החיים ואת הטוב את המות ואת הרע, וא"כ לפי"ז פי' שמת לו מת היינו מה ששלטו עליהם סט"א, וכמו שבירת הכלים נק' וימלוך וימת, וזהו מחמת הסתלקות אור אבא שבו שורה אור א"ס, כמ"ש ימותו ולא בחכמה, וכמו הנגעים באים מחמת הסתלקות אור אבא כו', ולכן ויקרא כו' לבכי כו'.

ס"ג ב' ס"פ בכה תבכה בוכה ומבכה הקב"ה עמה דכתי' ויקרא כו' לבכי כו', בקהלת רבה דצ"א ע"א בפסוק עת לאהוב ר' יהושע דסכנין פתר קרא בישראל, עת לבכות דכתיב בכה תבכה בלילה ועת לשחוק דכתיב אז ימלא שחוק פינו עת ספוד דכתיב ויקרא אד' כו' לבכי ולמספד, ועת רקוד דכתיב ורחובות העיר ימלאו ילדים וילדות משחקים ברחובותיה.

בשל"ה פרק תורה אור מתורת כהנים דשל"ח ע"ב פי' ויקרא ה' אל משה שסיפר לו ג"כ ענין ויקרא ד' כו' לבכי כו', היינו מה שיחרב בהמ"ק וזה סיפר לו זה לאמר, היינו שכשאין בהמ"ק קיים ע"י שיקראו פ' הקרבנות ה"ל כאילו הקריבו קרבן.

———●———

שייך לפסוק ויקרא אד' כו' לבכי ולמספד. וי"ל בפסח ד' כוסות נגד ד' לשונות של גאולה והוצאתי והצלתי וגאלתי ולקחתי ר"פ וארא וע' מזה בזהר אמור דצ"ו ע"ב שהם נגד ד' אותיות הוי' ע"ד ד' בחי' אז ראה ויספרה הכינה וגם חקרה ואח"כ ויאמר לאדם, ובט"ב בחורבן ביהמ"ק לכן נא' ג"כ ד' ענינים בכי ומספד קרחה וחגור שק ולע"ל הפכת מספדי למחול לי כו' והפכתי אבלם לששון, והענין כמ"ש הוי' הוי' ופסיק טעמא ביניהו וד' כוסות דיצי"מ הם נגד גילוי שם הוי' שבאצי' משא"כ בהאבות ושמי הוי' לא נודעתי להם אבל לע"ל יהי' גילוי שם הוי' דלעילא דהיינו ע"ק וזהו נמשך ע"י ד' בחי' בבל מדי כו' א"כ והפכתי אבלם דייקא לששון כו' שין ס"ז שק קרח הנורא שם קוף כו' יונתי, אפ"ל בכי נגד יו"ד של שם, כי הבכי' בעינים וראי' היא חכ', מספד נגד בינה אם הבנים שמחה והפך השמחה הוא המספד וע' במא"א מ"ם ס"ה מספד נגד לאה כו', קרחה וחגור שק נגד ו"ה ע' לקמן בשם הילקוט וע' פרדס ערך שק ובשער התמורות פ"ו וע' לק"ת בשה"ש בד"ה יונתי פ"ג בענין ושק אשים כסותם ובזהר פ' וישלח דקפ"ב סע"א ובפ' שמות י"ח א' ובפ' אחרי דע"ה א' וע' במא"א אות שין סעי' ס"ז מענין שק ובת"א ר"פ וישלח בד"ה וישלח יעקב מלאכים שזה"ע ד' מאות איש דעשו שנמשכי' מבחי' שק כו' ולעתיד יתעלה מחשוכא לנהורא ע"ד בגדי בד קדש שפי' בלק"ת מהאריז"ל ס"פ ויקרא ושק בא"ת ב"ש בד והם נמשכי' מחוורתי' דגולגלתא ועמ"ש מענין בגדי בד דכה"ג ביוהכ"פ בלק"ת ס"פ אחרי, וא"כ אפ"ל זהו ענין ט"ב ויוהכ"פ ומבחי' לבוש שק דט"ב בחי' ולחגור שק ע"י הבכי' והתעוררות רחמים נמשך להתהפך אבלם לששון שיהי' בחי' בגדי בד דיוהכ"פ.

ילקוט ח"א פ' שלח דרכ"ד ע"ב סד"ה עד אנה ינאצוני, וילך ש"ד סע"ג סוף רמז תתק"מ, במלאכי ג' תחלת דפ"ח בציון ויקרא אלקי' לבכי ולמספד ביוסף וימאן להתנחם. הענין כי יוסף גי' ציון כי הוא צדיק יסוד עולם שזהו בחי' ציון ע"כ כל מה שאירע ליוסף אירע לציון כו' ע"ש.

בתילי' סי' כ' ע"פ יענך ה' ביום צרה רמז תרע"ט דצ"ו סע"ד, באיכה קס"ה ג' סוף רמז תתקצ"ו כיון שראה אותן הקב"ה חגר שק ותלש בשערו ואלמלא מקרא כתוב א"א לאומרו שנא' לקרחה ולחגור שק כו'. ונ"ל כי קווצותיו תלתלים תלי תלים של הלכות משא"כ בחורבן תלש שערו כו'. עוי"ל ע"ד ואיש כי ימרט ראשו קרח הוא טהור הוא כמ"ש בזהר תזריע דמ"ח. קס"ח סע"ג רמז תתרל"ה.

כ"ב כ"ג

ותקעתיו יתד. רבות תצוה ר"פ ל"ז יתד זה כה"ג שנא' ותקעתיו יתד. ויקרא פ"ה ק"ע ד'. ובמא"א אות יוד סעי' כ' יתד נק' היסוד והוא נעוץ בקרקע אשה עליונה קרקע העולם עכ"ל. ועמ"ש מזה ע"פ ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך, ובחי' יתד הנ"ל זהו כענין כי כל בשמים ובארץ דבחי' כל אחיד בשמיא וארעא היינו היתד הנעוץ בקרקע עולם כו'.

כ״ד ט״ז

מכנף הארץ זמירות שמענו צבי לצדיק. פ״ד דע״א דל״ז סע״ב מכנף הארץ ולא מפי הארץ כו׳ ע״ש ובתוס׳ שם כ׳ וז״ל כ׳ בתשובת הגאונים שאין בני א״י אומרים קדושה אלא בשבת דכתי׳ גבי חיות שש כנפים לאחד וכל כנף הוא אומר שירה ביום א׳ בששת ימי החול וכשיגיע שבת אומרים רבש״ע אין לנו עוד כנף והקב״ה משיב להם יש לי עוד כנף א׳ שאומר לפני שירה שנא׳ מכנף הארץ זמירות שמענו עכ״ל, והיינו שבשבת מכנף הארץ קדושה של ישראל. אפ״ל ע״פ ב׳ הקדמות מדברי אדמו״ר נ״ע, הא׳ מ״ש בבאורה״ז אמור דף ק׳ ע״ב אימתי זווגא כו׳ כי בשבת נמשך נשמות חדשות משא״כ בחול, כי אין כל חדש תחת השמש, שמש הוא יסוד דאבא משם יוכל לימשך אור חדש לפי שבחכמה שורה אור א״ס שהוא לבדו מחדש חדשים, משא״כ מבחי׳ בינה שנק׳ תחת השמש אין נמשך אור חדש רק לחדש הישינות, וזהו ההפרש בין יחוד דששת ימי החול ובין היחוד דשבת, וע״ש באריכות בבה״ז פ׳ אמור שם, וזהו שמש בשבת צדקה לעניים שבשבת מאיר השמש עצמו יסוד אבא, ולכן אומרי׳ מזמור השמים מספרים כו׳ לשמש שם כו׳ והוא כחתן, ומבואר שם שלפי ערך ההמשכה כך צריך להיות ההעלאה. הקדמה ב׳ מ״ש בבה״ז פ׳ בלק דק״צ ע״ב, ע״פ ברכו ה׳ מלאכיו כו׳ כיון דאתו ישראל נטלו עשי׳ ממ״ה כו׳, שהמלאכים שרשם מבינה וגם הבירורים שהם מבררים הם רק מבריאה יצירה, והתיקון שלהם ע״י הבינה, אבל ישראל שרשם מהחכמה והבירורים שלהם ג״כ מעשי׳ כי בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה, ומה שנפל מתוהו לעשי׳ שרשו ממקום עליון יותר, לכן ע״י בירור זה נמשך מהחכמה שמשם נמשך אור חדש ממש, משא״כ מהבינה כנ״ל בהקדמה א׳, ונת׳ כמו״כ מענין זה בתו״א פ׳ בראשית ע״פ וייצר את האדם עפר מן האדמה. ומעתה יובן ענין הנ״ל שבששת ימי החול שאז מקור ההמשכה מהבינה ע״כ די בשירת השרפים שהמלאכים שרשם מבינה וע״י השיר שלהם ממשיכים מהבינה כנ״ל, ומה גם השרפים שהם בבריאה ובינה מאירה בבריאה, אבל בשבת אשר אז נפתח שער החצר הפנימי׳ היינו עולם האצי׳ אשר בו מאיר אור אבא, וזהו הפונה קדים, מזרח מקור זריחת אור השמש, ומשם נמשך אור חדש זה צ״ל ע״י מכנף הארץ זמירות שמענו הקדוש׳ שאומרים ישראל שנמשכים מחכמה, וזהו מכנף הארץ כי בחכמה יסד ארץ והם בכחם לברר העשי׳ גשמי׳ כי בחכמה אתבריר, ועי״ז ממשיכים למעלה מבחי׳ בינה הנק׳ ונהר יוצא מעדן אלא מבחי׳ מקור מים חיים כמ״ש במ״א בענין פרה אפר ומים חיים כו׳, וזהו בעבר הנהר ישבו אבותיכם למעלה מבחי׳ נהר שהוא בינה, ועיין בזהר בלק דר״ג ע״ב ע״פ כי מראש צורים אראנו כו׳, ועם היות כי עכשיו ישראל אומרים קדושה בכל יום י״ל שאעפ״כ בשבת הקדוש׳ היא ביותר היינו שאומרים כתר יתנו לך כו׳ להורות על בחי׳ הנ״ל, שעיקר הקדושה מכנף הארץ זהו בשבת כו׳, ועפי״ז יש לפרש הפסוק ושמרו בנ״י את השבת שהרי עיקר העלאת מ״נ שלהם הוא בשבת, ומ״מ היינו ע״י מי שטרח בע״ש לברר העשי׳ ע״י ששת ימים תעבוד ועשית, אלא שעיקר ההעלאה לבחי׳ חכמה הוא בשבת, ועי״ז לעשות את יום השבת

שיומשך אור חדש מאוא״ס ממש בחכמה כו׳. ועמש״ל ע״פ שרפים עומדים ממעל לו שש כנפים לא׳ ושם סעי׳ י״א דאיתא בת״ז תיקון י״ג דכ״ג ע״ב דשש כנפים זהו כענין שש מעלות לכסא וא״כ בשבת ביום הז׳ ישב על כסא כבודו זהו ענין מכנף הארץ כו׳. ונמצא שש כנפים דשרפים הם ו״ק דבריאה והכסא זהו היכל קדה״ק וכן באצי׳ ו״ק דאצי׳ נק׳ שית דרגין לכורסייא וכסה״כ הוא בינה ועת״י יתיב על כורסייא כו׳ וע׳ זח״ג פ׳ תזריע דמ״ז ע״ב וזהו בחי׳ שבת כמש״ש דשית יומין דחול הם נגד שית דרגין לכורסייא שביעאה עלייהו שהוא שבת היינו כנ״ל.

ב) **בזח״ג** ס״פ שלח מכנף הארץ דא כנף דציצית דאיהו כנף הארץ ר״ל מל׳ והיינו כמש״ל דשש כנפים דשרפים משמשים בבחי׳ שש מעלות לכסא ובחי׳ מכנף הארץ משמש בבחי׳ הכסא עצמו ולכן א״ש שזהו ג״כ כנף דציצית כי תכלת דומה לים וים כו׳ עד לכסה״כ הרי כנף דציצית דומה לכסה״כ. וע׳ עוד בענין מכנף הארץ זמירות שמענו בזהר פ׳ וילך דרפ״ד סע״א יעו״ש, ושם פי׳ שהוא זמירות של המל׳ כדי לעורר החפץ והרצון בצדיק יסוד עולם להזדווג עמה וזהו זמירות שמענו צבי לצדיק. והרמ״ז פ׳ וילך בדרפ״ד ע״א פי׳ שהוא יסוד דנוק׳ גם עוד פי׳ שהוא הבחי׳ מהמל׳ היורדת לבריאה ונעשית נשמה לבי״ע. ובמא״א אות כ׳ סכ״ה כנף גימט׳ אהי׳ דההין ביסוד דנוק׳ ולכן נק׳ היסוד דנוק׳ כנף אביו וכן יסוד דאי׳ עכ״ל, וגם מל׳* שנק׳ כנף אביו ע״ש ההסתר שהיחוד הוא דבר שבהצנע וסתר כו׳ ועד״ז פי׳ במ״נ ח״א פמ״ג וגם המצות נק׳ כנפי יונה ספ״ח דברכות דנ״ג ע״ב ופ״ד דשבת דמ״ט ע״א. ופי׳ צבי לצדיק היינו כנ״ל שאתעדל״ת וזמירות זו כדי לעורר הרצון עליון שיומשך האור מבחי׳ צדיקו של עולם צדיק ה׳ בכל דרכיו שיומשך האור במל׳ ע״ד ונתתי שלום בארץ, וא״כ כאשר נפרש דכנף הארץ זהו כנף של ציצית כמ״ש בזהר שלח נאמר ג״כ שהמכוון שיומשך מבחי׳ צבי לצדיק בכנף ההוא וזהו ענין חוטי הציצית שקושרין בתוך הכנף, ואפ״ל לכן הם ח׳ חוטין שיסוד נק׳ שמיני מחכמה כמ״ש בזהר בענין ח׳ דאחד או הם ח׳ כנגד חבור הוי׳ אד׳ ע״י היסוד. ובזהר פ׳ שלח שם זמירות שמענו אילין שאר חוטין כו׳ דנפקין מחכמה עילאה, י״ל הל״ב חוטין הנמשכים מל״ב נתיבות חכ׳ עילאה נמשכים בבי״ע, וזהו הזמירות שמענו כי אע״ג שדוד נענש על שאמר זמירות היו לי חוקיך מבואר הפי׳ בתו״א סד״ה ויהי מקץ, אבל הגילוי הנמשך בבי״ע י״ל שנק׳ זמירות, או י״ל זמירות זהו מה שהמל׳ וחילי׳ מעלים מ״ן. צבי לצדיק כו׳, פי׳ צבי הוא לשון צביונו וחפצו כמ״ש בתו״א בד״ה לכן אמור לבנ״י, וכ״ה בגמ׳ פב״ת דסנהדרין דצ״ד ע״א עשה צביונים לצדיק זה. וברבות בשלח פכ״ה שהוא עושה צביונו בבריותיו והוא גילוי רצון העליון וח״ע המאיר בצדיק יסוד דז״א, וזהו״ע הל״ב חוטין שנמשכים מח״ע ביסוד ז״א, וכ״מ בר״ח שעה״ק פ״ו, ואפ״ל צבי היינו יסוד אבא הנמשך לצדיק יסוד ז״א, כמ״ש בהגהות לד״ה הבאים

מל׳: בכת״י ב׳: י״ל.

ישרש בפי' הפסוק צדיק כתמר יפרח כארז בלבנון ישגא דר"ל שיהי' יסוד ז"א הנק' צדיק יהי' כארז בלבנון יסוד אבא, כי הנה במקום שבע"ת עומדי' אין צד"ג יכולי' לעמוד כי בע"ת הם באו"א וצדיקים ביסוד ז"א ומ"מ יש מעלה בצדיקים שבהם וע"י דוקא נמשך דירה בתחתונים לפי שהצדיק נק' טוב אכן שיהי' צדיק כתמר כארז זהו שיהי' בצדיק ב' המעלות, ועד"ז הו"ע צבי לצדיק י"ל צבי ל' רצון היינו יסוד דא"א יאיר בהצדיק כו', או י"ל צבי הו"ע מהירות .שהצבי הוא קל מכל החיות ועד"ז נא' הנה ה' רוכב על עב קל ישעי' רסי' י"ט ופי' המהירות מבואר בלק"ת פ' קרח ע"פ והנה פרח מטה אהרן כו' ויגמול שקדים ל' כי שוקד אני על דברי וממהר לעשותו ועד"ז בחי' זו צבי לצדיק שיומשך בו ההשפעה במהירות או גם מבחי' צדיק נמשך במהירות כמ"ש מגדל עוז שם ה' בו ירוץ צדיק ועמ"ש מזה בהגהות לד"ה וכל העם רואים את הקולות בענין מלך אסור ברהטים דחד מ"ד ברהטים של יעקב אבינו, וכ"ז נמשך על ידי הציצית, והמשכה זו זהו ע"ד יחיד חי העולמים מלך שבחי' יחיד שהוא אור א"ס נמשך בחי העולמים יסוד ז"א להיות נמשך בבחי' מלכות כמ"ש בת"א פ' מקץ בביאור כי אתה נרי.

ג) **וכד** אסתכלנא אמינא רזי לי רזי לי דהא מגו רזא עילאה דכל מהימנותא נפקין, ע"ד מי גילה לבני רז זה, ובמא"א ריש סעי' מ"א רז בכל מקום בחי' יסוד כו', ועמ"ש בלק"ת בד"ה לריח שמניך, פי' נכנס יין יצא סוד, והוא בחי' סוד הוי' ליריאיו סוד הוי' איך שלמעלה היש וכולא קמי' כלא חשיב כו'. עו"ש במאו"א ויסוד אבא רזא טמירא ויסוד אימא רזא עמיקא לקבל בו הרזא טמירא, וזהו ע"ד ממעמקים ב' עומקים, וזהו ענין רזי לי רזי לי ב"פ רזי, עוי"ל ע"פ מ"ש כאן בת"י שזהו ענין שכר ועונש וע"ז מורה לבן ותכלת דציצית, ושרשן ארך אפים ב' אפין שכר ועונש כו', גם ענין רז אהבה מסותרת, וב"פ רזי פנימיות הלב ותעלומות לב ונמשך ע"י הציצית כו', והנה המשכה זו שישראל ממשיכים ע"י כנף הציצית גבוה יותר מההמשכה שע"י כנפי החיות אע"פ שכמ"כ ד' חיות ובכ"א ד' פנים וד' כנפים רומזים למצות ציצית ל"ב חוטין, עכ"ז החיות ממשיכים רק מיחוד חיצוני דחו"ב להחיות העולמות שנק' ונהר יוצא מעדן כו', וע' מזה בת"א פ' יתרו בביאור זכור ושמור, וכנ"ל אות א', לפי ששרשם מבינה, וגם מה שהם מבררים אין זה כמו בירור דנש"י שהרי כלום יצה"ר יש ביניכם, לכן אין בכחם להמשיך אור חדש ממש כי אם לחדש הישנות כו', והיינו לפי שהם תחת השמש, ר"ל שמש ומגן ה' אלקים, אבל נש"י ע"י שמהפכים היצר הרע לטוב ממשיכים אור חדש ממש, וזהו אשר מכנף הארץ דוקא זמירות שמענו להיות צבי לצדיק, והמשכות רזין עילאין טמירא דכל טמירין, וזהו והי' לכם לציצית לכם דוקא, וזהו גדילים תעשה לך להמשיך מבחי' ה' אלקי גדלת מאד, גדולים מעשה צדיקים ממע"ב, וזהו תעשה ולא מן העשוי כו'.

ד) **וכד** אסתכלנא בתכלת וחמינא רצועא לאלקאה כו׳ אמינא אוי לי,

עיין מענין פי׳ אוי בזח״ג פ׳ אחרי עה״א, וז״ש אוי לי כי גרתי משך כו׳, בהאי בוגדים בגדו דהא קורין ק״ש בלא ציצית כו׳, ובגד בוגדים בגדו לבושא דלהון בלא ציצית איקרי בגד בוגדים, י״ל דמבואר שעל התורה נאמר עוטה אור כשלמה, וזהו בחי׳ הבגד, אמנם ארז״ל פ״ז דיומא ע״ב ב׳ למימינים בה סמא דחיי למשמאילים בה סמא דמותא, והיינו כי עיקר תכלית חכמה הוא מעשים טובים, כמ״ש סד״ה כי תשמע בקול בענין כי אם בזאת יתהלל כו׳, כי התורה לבדה היא אור בלא כלי, ואין לה קיום כ״א ע״י המצות כו׳, משא״כ כשלומד ואינו עושה נמשך מאור זה בחיצונים ולכן נעשית לו סמא דמותא. ויובן זה עפמ״ש בביאור הראשון דיונתי בחגוי פ״ג, בענין רעייתי יפתי, רעייתי ע״י התורה ממשיך אור א״ס בז״א, וצ״ל יפתי ע״י המצות לבוש מל׳ דאצי׳ כו׳, אבל כשלומד ואינו עושה זהו אלביש שמים קדרות כו׳, היינו יניקת החיצונים וזהו בגד בוגדים שמהפכים מבחי׳ עוטה אור כשלמה נוטה שמים כיריעה, להיות אלביש שמים קדרות כו׳, ולכן ארז״ל הלומד ואינו עושה נוח לו שתתהפך שלייתו על פניו, עיין הפי׳ באגה״ק סי׳ כ׳ בד״ה איהו וחיוהי חד, ולכן נאמר ולרשע אמר אלקים מה לך לספר חוקי כו׳, ועיין עוד מענין ולמשמאילים בה בתו״א פ׳ בראשית סד״ה ענין הברכות ע״י שעוסק שלא לשמה מפריד ח״ת מח״ע וגורם יניקת החיצונים מח״ת לא מהפסולת כ״א מהעצמות ח״ת, ולכן נעשית לו כו׳. ובמ״א פי׳ שד׳ הציצית הם אהוי״ר והתעוררות רחמים שהם דוגמת פני ארי׳ פ״ש פ״נ והבחי׳ פני אדם זהו התקשרות מחדו״מ של האדם במחדו״מ של הקב״ה בעסק התומ״צ בסדור בד״ה ועשו להם ציצית ולכן הבגד ולבוש של תורה בלא אהוי״ר כו׳ אינו ממשיך כלום. ומזה יובן המד״ר ר״פ קרח בשאלת קרח טלית שכולה תכלת אם חייבת בציצית וא״ל משה חייבת והתלוצץ קרח ע״ז, ולפמ״ש מובן כי הטלית והבגד בלא הציצית שהן אהוי״ר כמ״ש בסדור בד״ה ועשו להם ציצית ובלק״ת בד״ה והי׳ לכם לציצית דרוש הראשון אזי יוכל להיות בגד בוגדים כמ״ש בזהר דבגד בוגדים היינו לבושא בלא ציצית כו׳ וגם אפי׳ טלית שכולה תכלת היינו תורה שבע״פ דקדוקי סופרים להחמיר על דברי תורה אם הוא בלא חוטי הציצית שהם אהבה ויראה הרי האומר אין לי אלא תורה אפילו תורה אין לו. ועוד כי כל המכוון מעסק התורה להיות עוטה אור להמשיך גילוי אור א״ס בחכמה, וכשלומד בבחי׳ יש אין אור א״ס שורה בזה כו׳ וממשיך יניקת היש מחכמה ע״ד ראיתי איש חכם בעיניו תקוה לכסיל ממנו שזהו ענין שבירת הכלים, ומי שהוא בבחי׳ עליונה כשנופל ח״ו למטה נופל למטה יותר, כמ״ש בד״ה מה טובו גבי והתשובה הג׳, ולכן נעשית התורה לו סמא דמותא כי נפל למטה יותר, וכמארז״ל ברבות בראשית פ׳ י״ט לפי גדולתו של נחש הי׳ מפלתו כו׳ יוסיף דעת יוסיף מכאוב כו׳, והיינו כשלומד ואינו עושה כו׳, וארז״ל אינו דומה מורד במלך בפלטין שלו למורד חוץ לפלטין כי אורייתא היכלא עילאה דקודב״ה, וכשלומד ועובר עבירה מורד במלך בפלטין שלו.

ה) **והנה** מחמת בגידות אלו נמשכו הגליות כדפי׳ רש״י בישעי׳ על פסוק זה, ונתפזרו בארבע כנפות הארץ, היינו כי כמו בקדושה ד׳ כנפות הטלית הם ד׳ חיות כן בהשתלשלות מבחי׳ ומשם יפרד והי׳ לד׳ ראשים שהם ג״כ ד׳ בחי׳ או״א זו״נ דקליפה, ובהם נתפזרו ישראל כו׳, והיינו כמ״ש אחי בגדו כמו נחל באיוב סי׳ ו׳ ט״ו, ופי׳ בזהר חלק א׳ ויחי דרמ״ד ע״ב בגין דההוא נהר דנגיד אסתלק, היינו מ״ש אזלו מים מיני ים ונהר יחרב ויבש יחרב בבית ראשון ויבש בב״ש, ומזה נמשך סיבת הגלות כמ״ש בזח״א דף ו׳ ע״ב כי מסתלק השלום מן הארץ היפך ממ״ש ונתתי שלום בארץ, כי נהר הנ״ל נק׳ שלום שמחבר ב׳ הפכים להיות גם בבי״ע הגילוי אוא״ס כו׳, וזהו ג״כ ענין כל ריעיה בגדו בה, והיינו מחמת בגדה יהודה, וכתיב בה׳ בגדו הושע סי׳ ה׳ ז׳, וקאי ג״כ על שבוגד וממשיך השפע בסט״א מקום אשר שנא ה׳, וזה גורם להיות הנהר בוגד כו׳, וע״י קיום מצות ציצית שממשיך בד׳ כנפות דקדושה ממילא אין יניקה לד״כ דקליפה וזהו והי׳ לכם לציצית כו׳ ולכן איתא בספרי הובא בילקוט פ׳ שלח ע״פ ונתנו על ציצית הכנף וכל המבטל מצות ציצית מצות כנף עליו נאמר לאחוז בכנפות הארץ וינערו רשעים ממנה לפי שלע״ל יעקרו ד״כ או״א זו״נ דקליפה וזהו לאחוז בכנפות וע׳ ילקוט תלים ע״פ ע״כ לא נירא בהמיר ארץ תחלת רמז תשכ״ג ומ״ש על פסוק ישמחו השמים ותגל הארץ ר״ת הוי׳ וכתי׳ בפ׳ נצבים והשבות אל לבבך בכל הגוים אשר הדיחך ה׳ אלקיך שמה ושבת עד הוי׳, ואז מבחי׳ בגד בוגדים נעשה וירח את ריח בגדיו וארז״ל ריח בוגדיו, והיינו ע״י תשובה בחילא יתיר יותר מבבחי׳ צדיק, כמ״ש סד״ה מי יתנך כאח לי בענין אמצאך בחוץ כו׳ בלק״ת בשיר השירים, והיינו עד״מ הנחל הבוגד כשרוצים להמשיך בו מים שלא יהי׳ בוגד הוא ע״י שחופרים בעומק מאד ומוצאים מים חיים, ונמצא מים חיים אלו נמשכים ממקור מים חיים, כך הוא ענין ממעמקים קראתיך כו׳ וכמ״ש בלק״ת בד״ה תקעו בחודש דרוש הראשון ואזי ע״י זה ממשיכים ג״כ מלמעלה גילוי רעדכ״ר שלמעלה מבחי׳ צבי לצדיק שהוא רצון עליון המלובש בחכמה היינו ל״ב נתיבות חכמה, אבל בחי׳ רעדכ״ר הוא מה שלמעלה מהחכמה כנזכר באד״ר דקכ״ח ע״ב דלא אתפתח כו׳, ועי״ז נמשך להיות מור ואהלות קציעות כל בגדותיך בתילים סי׳ מ״ה ט׳, ופרש״י בשם מדרש אגדה כל בגידותיך וסרחונך מתכפרים ומריחים ריח ערב כו׳, ועמ״ש מענין מור בתו״א בד״ה יביאו לבוש מלכות שהוא דם חי׳ טמאה אלא שנקרש ונעשה בושם ערב כו׳, כך ע״י התשובה בבחי׳ קשה עורף הנה זדונות נעשו כזכיות כו׳, וזהו ריח בוגדיו שהוא העלאה בבחי׳ אור מקיף עד שממשיך מאור א״ס המקיף הגדול שלמעלה מהקו כו׳, שופר גדול, גדולתי למעלה מגדולתכם, פי׳ גדולתכם המקיפים שמתעגלים מהקו, שמשם ממשיכים ע״י תומ״צ, אכן גדולתי אוא״ס שלפני הקו כו׳, וזהו תקע בשופר גדול כו׳, וקבץ נדחינו מארבע כנפות כו׳.

ו) **פסוק** מכנף הארץ בגמ׳ סנהדרין דל״ז ע״ב כנ״ל פ׳ חלק דצ״ד ע״א שהארץ אמרה שירה בשביל חזקיה וזהו צבי לצדיק עשה צביונו לצדיק זה ור״ל שיהי׳ בבחי׳ וברית שלומי לא תמוט המבואר בלק״ת פ׳

תצא סד"ה כי ההרים ימושו וע"ש במהרש"א פי' מה שהארץ אמרה שירה כדי שעי"ז יחזרו עיקר המצות התלויות בארץ כמו שמיטין ויובלות ועיקר הענין שעי"ז יהי' ונתתי שלום בארץ, גם הביא ממ"ש בגמ' סוף כתובות ע"פ ונתתי צבי בארץ החיים ארץ שצביוני בה וע' פרדס ערך צבי שהוא יסוד והיינו כי יסוד נק' ג"כ רצון במא"א אות ריש סעי' ל"ב סכ"ט והוא אותיות צנור וזהו מכנף הארץ זמירות שמענו צבי לצדיק, וע' בכלי פז בישעי' סי' ט' ע"פ למרבה המשרה ובשל"ה תושב"כ ד' שי"ד ב' ובמ"ע אופן קי"ט. ובתרגום פי' מכנף הארץ היינו מביהמ"ק כו' תושבחתא שמענו לצדיקיא וי"ל כי הבהמ"ק הוא שבו מאיר השפע מצדיק ח"י עלמין וע' בזח"ג סוף האדר"ז דרצ"ו ע"ב בענין ציון קדהק"ד וזהו בחי' כנף הארץ כנ"ל וכיון שכן נמשך משם השבח לצדיקים שנקראו כן ע"ש שהם הממשיכים בחי' יחוד צדיק וצדק ומזה יובן ענין הברכה בשמו"ע על הצדיקים ועל החסידים כו'.

כ"ה ט'

ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה וגו' עמ"ש ע"ז בת"א בד"ה יביאו לבוש מל' דקנ"א ע"ג שבחי' הוא בחי' סתים יהי' בבחי' זה שהוא בבחי' התגלות לנוכח כאלו הוא לנוכח כו' ע"ש ובהביאור ד"ה הנה התו' גבי ולכן אפי' לע"ל שנא' והי' ביום ההוא כו' מובן דיום ההוא הוא בינה שהיא בחי' סתים לגבי זו"נ כמ"ש הנסתרות כו' והנגלות ו"ה הן נגלות כו' וע' בד"ה ותוסף אסתר גבי והענין כי בחי' זה כו' וע' סד"ה אשירה להו' כי גאה גאה גבי וז"ש ואמר ביום ההוא כו' וסד"ה בעצם היום הזה ובסד"ה בחדש השלישי כו' ביום הזה כו' ובד"ה ראשי המטות רפ"ה גבי לאמר זה הדבר כו'.

ב) **גמרא** סוף תענית ל"א א'. מד"ר בשלח ס"פ כ"ג. מד"ר באיכה ס"ט ד'. זח"א וירא קט"ו ע"א במ"ה פ' תולדות קל"ה א' במ"ה פ' בשלח דס"א א'. ויש להעיר ממ"ש בזח"ג פ' צו ד"ל ע"ב ע"פ זה קרבן אהרן ובמד"ר פ' צו פ' ח' ע"פ זה קרבן אהרן ובזח"א פ' בראשית דל"ז ע"א ע"פ זה ספר תולדות אדם ובמד"ר שם פכ"ד.

ג) **בחיי** פ' בחקותי דקס"א ד' ע"פ והתהלכתי בתוככם ביאר שם הגמ' ספ"ד דתענית הנ"ל, וע' בעה"ק חלק העבודה פמ"ג ג"כ מענין הגמ' הנ"ל, וענין המד"ר בשלח ס"פ כ"ג הנ"ל כי הנה קי"ס הוא מה שעלמא דאתכסיא בא בגילוי כמו עלמא דאתגליא כמ"ש בת"א פ' בשלח בד"ה אז ישיר משה ובד"ה אשירה להוי' ובד"ה לסוסתי ברכבי ולכן אמרו זה אלי שמבחי' הוא סתים בחי' ים נעשה גילוי בבחי' זה, ומה שלע"ל יאמרו ב"פ זה היינו שגם בחי' סדכ"ס יבא בבחי' גילוי והיינו כמ"ש בהגהות לד"ה הבאים ישרש ענין ביום ההוא יהי' הוי' אחד כי יש ב' שמות הוי' הא' בע"ק הב' בז"א ועכשיו פסיק טעמא בגווייהו ולע"ל יהי' גילוי ע"ק בז"א ע"ד והי' הוי' דז"א לי לאלקים כו' ולכן יהי' לע"ל כולו הטוב והמטיב

משום דלית שמאלא בהאי ע״ק וז״ש כי עם ה׳ החסד ואזי ושמו אחד שיהי׳ נקרא כמו שנכתב מאחר ששם הוי׳ דז״א יהי׳ בגילוי כמו עכשיו שם אד׳ כו׳ ובתוכו יהי׳ מאיר ע״ק וא״כ זה שיאמרו ב״פ זה הא׳ על גילוי שם הוי׳ דז״א וזה הי׳ הגילוי בקי״ס הב׳ מה שיאיר בו ע״ק שבחי׳ זו לא הי׳ מאיר בקי״ס, והנה זהו הענין משארז״ל במקום שבע״ת עומדים צ״ג א״י לעמוד דבחי׳ אומרו זה פ״א היינו מדריגת צדיק שנק׳ זה כמ״ש בזהר בשלח דס״א א׳ כי צדיק הוא יסוד הנק׳ זה והיינו גילוי שם הוי׳ דז״א שזהו הגילוי דקי״ס כמ״ש בלק״ת בד״ה ששת ימים תאכל מצות דרוש הראשון פ״ו בפי׳ וביום הז׳ עצרת לה׳ אלקיך אבל לע״ל שיזכו לתשובה כמארז״ל אם עושין תשובה נגאלין וע׳ מזה בלק״ת פ׳ תצא סד״ה כי ההרים ימושו אזי יאיר שם הוי׳ דע״ק וזהו שיאמרו עוד פעם זה ואפ״ל דהיינו בחי׳ יסוד אבא והוא הנק׳ ג״כ לויתן זה יצרת לשחק בו כמ״ש בסידור בדרוש ברכת הזימון בהביאור וע׳ בת״א פ׳ בשלח בד״ה וירא ישראל מענין ב׳ שמות הוי׳ וסד״ה ועשית ציץ בענין קדש למ״ד מלמטה והוי׳ מלמעלה.

ד) **ועפי״ז** יובן המד״ר בפ׳ אמור פכ״ז ובקהלת צ״ג ע״פ מה שהי׳ כבר הוא ואשר עתיד להיות כבר הי׳ עתיד הקב״ה לעשות את הים יבשה כבר הי׳ ע״י משה שנאמר ואתה הרם את מטך. ויש להבין לאיזה תועלת יעשה הים יבשה, אלא מפני שצ״ל ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה ובחי׳ זו א״א כ״א ע״י הפך ים ליבשה שעלמא דאתכסיא הנק׳ ים יאיר כמו עלמא דאתגליא עי״ז דוקא יבא בחי׳ הוא בחי׳ סתים להאיר בגילוי בבחי׳ זה לנוכח וכמו שאמרו במד״ר פ׳ בשלח ס״פ כ״ג א״ר ברכיה בא וראה כמה גדולים יורדי הים משה כמה נתחבט כו׳ ע״ש משמע שזה הי׳ גילוי יותר מאשר ראה משה גבי והי׳ בעבור כבודי יעו״ש, והיינו מפני שבחייהן אינן רואין רק ע״י שהפך ים ליבשה כו׳ שזהו שינוי סדר ההשתלשלות ע״כ יוכלו לראות גם בחייהן ועוד שהי׳ להם מס״נ ממש כמ״ש במד״ר שם פכ״ב מכאן אתה למד שלא נקרע להם הים עד שבאו לתוכו עד חוטמם כו׳, ולכן גם לע״ל כדי שיקויים מ״ש ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה צריך לעשות מים יבשה דהמכוון שעלמא דאתכסיא ים החכ׳ והתורה היא רק כד מים החכ׳ ותמלא כדה כו׳ כ״ד ספרין דאורייתא אבל ים החכ׳ עצמו אינו מאיר עכשיו בגילוי רק לעתיד יאיר בבחי׳ גילוי והיינו שיעשה מים יבשה ולכן עי״ז דוקא יאמרו הנה אלקינו זה כו׳ וזהו ואשר עתיד להיות כבר הי׳ ע״י משה אך ע״י משה נעשה מבחי׳ י״ס יבשה דהיינו ים סוף שהוא סופא דכ״ד בחי׳ ים זה נעשה יבשה ולכן אמרו פ״א זה ולע״ל יעשה כל הים יבשה דהיינו גם בחי׳ ים הקדמוני אשר עצמיות עלמא דאתכסייא המקבל משם הוי׳ דלעילא ע׳ זהר ויצא דקנ״ח ע״ב יאיר בגילוי ממש וזהו שאז יאמרו ב״פ זה כו׳.

רסי׳ כ״ו

ביום ההוא יושר השיר הזה בארץ יהודה עיר עז לנו ישועה ישית חומה וחיל, ות״י בעדנא ההוא ישבחון תושבחתא חדתא בארעא דבית יהודא קרית תוקפא לנא, פורקן יתשם על שורהא ורחמין עכ״ל, ועד״ז פירש״י העיר ירושלים שהיא מאז תמיד לנו לעז ישועה, ישית המשית את חומותיה ואת חילה, חיל חומה נמוכה שלפני החומה הגבוה עכ״ל, רק לת״י תיבת ישועה שייך לישית, היינו ישועה ישית על שורהא, ולפירש״י ישועה קאי על לעז, ובמצ״ד פי׳ כמ״ש בת״י.

ב) **רבות** בשיר השירים סד״ה שחורה אני ונאוה ד״ח ע״ד שכל השירות שנאמרו מעולם הן בלשון נקבה, טוענת ופורקת טוענת ופורקת כו׳, אבל לע״ל נאמר יושר השיר הזה השיר לשון זכר, ועיין כמו״כ ברבות בשלח פכ״ג שהביאו כן מפסוק שירו לה׳ שיר חדש, וזח״ג אחרי סח״ב ע״פ עיר קטנה כו׳, בחיי פ׳ בשלח ע״פ ויהי לי לישועה, פ״ו ב׳, ושם ע״פ ה׳ ימלוך לעולם ועד דפ״ז ג׳, ובפ׳ נצבים ע״פ והטיבך והרבך מאבותיך הביא ע״ז המדרש הנ״ל שלעתיד יהי׳ שיר לשון זכר, ועוד שהנקבה נוטלת עישור נכסים שהם ארץ ז׳ עממין כו׳ וס״פ וילך.

עמ״ש מענין שיר נקבה ושיר זכר בלק״ת בד״ה שה״ש, שי״ל כענין שבת תתאה ושבת עילאה בד״ה את שבתותי תשמרו, וכענין אותיות נקבות ואותיות זכרים בד״ה לסוסתי בת״א פ׳ בשלח, ומענין השמים החדשים שכן נק׳ שיר חדש ג״כ, (ולכאורה הי׳ נ׳ הפי׳ שיר נקבה מבחי׳ מל׳ ושיר זכר מבחי׳ ז״א, וזהו כענין שבת תתאה ושבת עילאה, ולכן אומרים בשבת שיר חדש, א״נ שיר נקבה מבחי׳ זו״נ ושיר זכר מאו״א כי הבינה נק׳ דכר כי יובל דכרא הוא, והרמ״ז תשא דקפ״ח ע״ב העמיק בפי׳ דשיר זכר ר״ל מבחי׳ שאין שם בחי׳ נוק׳ דהיינו בחי׳ עתיק שכולו פנים וכמ״ש ואין אלקים עמדי, והוא מ״ש ברבות ע״פ יש אחד ואין שני כו׳ חוץ מכבודי שהוא יחיד ומיוחד, והיינו בחי׳ עתיק שנק׳ יחיד, משא״כ למטה שייך דכר ונוק׳ או״א זו״נ כו׳. ועמ״ש בלק״ת סד״ה שבת שבתון הוא לשון זכר ופעמים כתיב שבת שבתון היא לשון נקבה ועמ״ש לקמן ע״פ ששון ושמחה ישיגו ישעי׳ ססי׳ ל״ה וע׳ באוה״ח ר״פ תזריע מענין אשה זו כנס״י כי תזריע בבחי׳ זרעו לכם לצדקה אזי וילדה זכר והיינו הגאולה דלע״ל שגבוה הרבה מיצי״מ ששם נאמר השיר בלשון נקבה את השירה הזאת וע׳ מ״ש ע״פ כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות.

כ״ו ב׳

פתחו שערים ויבא גוי צדיק שומר אמונים, ת״י פתחו תרעיא וייעול עמא זכאה די נטרו אורייתא בלבב שלם, ורש״י פי׳ פתחו שערים שלה ויבא גוי צדיק ששמר וצפה בגלותו ימים רבים לאמונתו של הקב״ה שיקיים הבטחתו שהבטיח ע״פ נביאיו לגאלם, שומר ממתין כמו ואביו שמר את

הדבר וכן ושמר ה' אלקיך לך עכ"ל, ועיין בפירש"י ע"פ והי' אמונת עתך חוסן ישועות לקמן סי' ל"ג ו', שפי' ג"כ ד"א קרוב למש"כ, ועיין בכד הקמח בתחילתו ערך אמונה, ופי' פתחו שערים על הגאולה דלע"ל כו', ואפ"ל לפי"ז עפמ"ש כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות ופירשו נ' פלאות היינו נון שערי בינה שיתגלו לע"ל, וזהו פתחו שערים כו'.

ב) והראב"ע פי' פתחו אין ראוי לפתוח שערי זאת המדינה שיבא בה וידור בה כ"א צדיקים כישראל, והרד"ק פי' פתחו דרך משל שארץ ישראל תפתח להם שהוא היום כאלו סגורה בפניהם, שומר אמונים ששמרו בגלות אמונת הא-ל ולא עבדו ע"א כמ"ש אם שכחנו שם אלקינו ונפרוש כפינו לא-ל זר עכ"ל, ובכלי פז במקראות האריך בפסוק זה.

ג) פי"ו דשבת דקי"ט ע"ב אמר ריש לקיש כל העונה אמן בכל כחו פותחין לו שערי ג"ע שנאמר פתחו שערים ויבוא גוי צדיק שומר אמונים, ובתוס' יש ב' פירושים בכל כחו בכל כוונתו או בקול רם, ובמהרש"א שערי ג"ע כי הג"ע יש לו הרבה שערים מחיצה לפנים ממחיצה כו', ומלת שומר אמונים מלשון המתנה שממתין בסוף כל ברכה לדקדק איזו ברכה הוא לומר אמן עליה כו', ועיין בספר יד יוסף פ' וארא ובתולע"י, ואפ"ל דמבואר בזח"ג ס"פ וילך דרפ"ה סע"א וע"ב דע"י אמן ממשיך בחי' ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן וע"ש בפי' הרמ"ז, וכ"ה בבחיי פ' בשלח ע"פ ויאמינו בהוי', ולכן מדה כנגד מדה פותחין לו שערי ג"ע, ועיין במאו"א אות ג' סכ"א בפי' גן עדן שהוא יסוד דנוק' דהיינו מה שנקלט ונמשך בו השפע מבחי' ונהר יוצא מעדן כו', וגם י"ל פי' שערי ג"ע ע"ד מפתחות החיצוניות ומפתחות הפנימיות, והו"ע שער החצר הפנימי' הפונה קדים כו', עוי"ל פי' שערי ג"ע כי ג"ע הוא מבחי' בינה, כמ"ש להנחיל אוהבי יש, ויש חמשים שערי בינה והן הן שערי ג"ע, ועיין בפרדס ערך גן וע' שערים, ובסידור מהרי"ק מבעל המחבר ספר שערי גן עדן ראיתי שפי' שערי גן עדן הם יסוד דנוק' ויסוד דאימא כו', והיינו כי התגלות עתיק הוא בבינה ועיין בזהר ר"פ בהר דק"ז סע"ב, ותרעין דג"ע אתפתחו ובהרמ"ז שם לאה או עולם הבריאה, ועמ"ש ע"פ פתחו לי שערי צדק, וכן בי"נ צ"ב הביא מהזהר בלק קצ"ח ב' ע"פ והי' צדק אזור מתניו דהא צדק היינו אמונה כו'.

ד) סנהדרין דק"י ע"ב אתמר קטן מאימתי בא לעוה"ב ר' חייא ור"ש בר רבי חד אמר משעה שנולד כו', תנא משום ר' מאיר משעה שיאמר אמן שנאמר פתחו שערים ויבוא גוי צדיק שומר אמונים א"ת שומר אמונים אלא שאומר אמן, וע"ש במהרש"א, וי"ל לפי מש"ל דבחי' אמן זהו חיבור אד' הוי' וזהו ממש ההמשכה בג"ע, ובפרדס ערך אמן יסוד וכמ"ש גוי צדיק שומר אמונים וצדיק יסוד עולם, ומבואר בזח"א ר"פ נח דעוה"ב הוא נמשך ע"י בחי' זו וכמ"ש ועמך כולם צדיקים כו' ירשו ארץ, ע"כ משעה שאומר אמן זוכה לעוה"ב, ואיכא למ"ד שם משעה שנימול, כי המילה יסוד וכמ"ש בזוהר שם שע"י ברית מילה זוכה לעוה"ב, בענין גדול העונה

אמן י"ל כי המברך ממשיך ביסוד, כמ"ש ברכות לראש צדיק, זח"א קסב"א ואיהו ברוך וכמ"ש בזח"ב תרומה הנדפס בסידור, ובגין דאיהו מקורא ברזא דאת קיימא קרינן לי' המבורך ואיהי ברכה שמקבלת הברכה מברוך ונק' ברכו את ה' כו', וזהו ענין אמן יחוד הוי' אד' התחברות הברוך והברכה, וזהו בחי' גבוה יותר ע"ד לעשות הישר שיהי' ביחו"ת כמו ביחו"ע, ולכן יש דיעה דישר עדיף מצדיק, ספ"ב דתענית ברשב"א, ומ"ש אמן א' כתר כי מלמטה למעלה יסוד חכמה והמל' כתר א"ח עט"ב באר מים חיים כו', ובבחי' בשלח פי' כי המברך ממשיך מחכמה, ע"ד שאו ידיכם קודש וברכו, והעונה אמן ממשיך מכתר א' פלא כו', ויש לפרש ג"כ כנ"ל ע"ד היא נפלאת בעינינו, א"נ העונה אמן ע"ד הודאה, והרי יש בחי' שהודאה גבוה מברכה כמ"ש בסידור בדרוש ל"ג בעומר בענין הוד שבהוד, ענין יתד במקום נאמן היינו יסוד אבא המאיר ביסוד אימא תרין ריעין דלא מתפרשין וזהו ענין אמן ואמונה שעי"ז ממשיך יתד במקום נאמן, ובמא"א א' צ"ב אמונה מל' ובי"נ שם בשם הת"ז בינה כו'.

כ"ו ד'

בטחו בה' עדי עד כי בי"ה הוי' צור עולמים, פירש"י כי בי"ה הוי' יש לסמוך עליו שהוא דחילא ה' תקיף עלמא, והנראה בין מפירש"י בין מת"י כי פי' בי"ה היינו דחילא, וכן פי' הלע"ז כי בי"ה הוי' ער איז איין פארכטיגער גאט.

רבות בראשית פרשה י"ב דט"ו ע"ב בשתי אותיות ברא הקב"ה את עולמו כו' העוה"ז נברא בה' והעוה"ב ביו"ד, וכ"ה בגמרא פרק ג' דמנחות דכ"ט ע"ב, (סדר בא פט"ו קלב"א, מה ת"ל צור עולמים שני עולמים עליו אין חשובין כלום כו', זח"א ויחי דרמ"ז סע"ב, פי' עדי עד הוא בחי' מל', ועמ"ש ע"פ שובה ישראל עד. עוד פי' במק"מ שיסוד ז"א נק' עד, וכן בינה נק' עדי עד ע"ש. זח"ב ר"פ וארא כ"ב א' יעו"ש באריכות. (בבחיי פ' תרומה ע"פ ועשו לי מקדש דק"ח ב' וז"ל, ויש לך לדעת כי כלל הדברים שבפ' זו שהזכיר הכתוב הן ט"ו כו', כדי לרמוז מ"ש כי בי"ה הוי' צור עולמים כו', וזהו רמז ורגליהם רגל ישרה כו', כנגדן תיקנו חכמי האמת בישתבח ט"ו שבחים כו' וכנגדן ט"ו שבחים באמת ויציב כו', כנגדן אמר ט"ו שבחים לך ה' הגדולה כו' עד ולחזק לכל, וכנגדן הזכיר ט"ו פעמים שיר המעלות, וכנגדן מצינו ט"ו תיבות בפסוק את ה' האמרת היום וכנגדן ט"ו תיבות בברכת כהנים עכ"ל. שם ק"י עמוד ב' שם על פסוק ואל הארון תתן את העדות, כי הלוחות בארון רמז למ"ש כי בי"ה הוי', וכן כי שמי בקרבו עכ"ל, משמע לפי זה דמפרש בי"ה היינו מלכות, ובה' מלובש שם הוי', וצ"ל על פי מ"ש באגרת הקדש בד"ה ויעש דוד שם דפי' בה' נברא העוה"ז הוא בחי' מל' ה"א אחרונה דשם הוי'. (בפ' בשלח ע"פ עזי וזמרת י"ה דפ"ו ע"ג ב', ומצאתי במדרש תילים בפסוק עזי וזמרת י"ה בעוה"ז מקלסין אותו בשתי אותיות אבל לעוה"ב בשש אותיות שנאמר כי בי"ה הוי'

צור עולמים עכ״ל, והכוונה לדעתי ששתי אותיות הן מדת הדין, שבה נברא העוה״ז אבל לעוה״ב ברחמים כו׳ עכ״ל, ולפענ״ד אפ״ל כי הנה יש ב׳ שמות הוי׳ ופסיק טעמא ביניהו אשר הא׳ בא״א סוכ״ע הב׳ בז״א ממכ״ע והנה פי׳ בי״ה הוי׳ צור היינו הוי׳ דא״א כמ״ש במק״מ ר״פ וארא, וא״א היינו סוכ״ע, וע״י שם מ״ה משם הוי׳ דממכ״ע צור עולמים, וכן פי׳ הפרדס שער י״ט פ״ד כי בי״ה שהוא חכמה צייר הוי׳ שהוא כתר עולמים ומל׳, ולכן בעוה״ז מקלסין אותו רק בשתי אותיות כי שם הוי׳ דסוכ״ע אינו בגילוי, אבל לע״ל יתגלה סוכ״ע, והיינו כי בי״ה הוי׳, וזהו ענין שמי עם י״ה שס״ה ל״ת, פי׳ שמי היינו שם הוי׳ דסוכ״ע עם י״ה שנמשך ומאיר באו״א ע״י קיום שס״ה ל״ת דפ״ז ע״ג ויש לדעת כי פסוקי השיר הזה י״ח פסוקים, ואפ״ל כי הם נגד ח״י חוליות שבשדרה שעתידים להתחדש בתחיית המתים כו׳ (ועמ״ש מזה בד״ה לא הביט און ביעקב) וכן תמצא בשיר שלעתיד, והוא שהתנבא ישעי׳ כ״ו ביום ההוא יושר השיר הזה בארץ יהודה עד יחיו מתיך י״ח פסוקים כו׳, וכשם שהזכיר כאן עזי וזמרת י״ה כן הזכיר באותו השיר בטחו בה׳ עדי עד כי בי״ה הוי׳ צור עולמים והוסיף על שם י״ה השם הגדול השלם לרמוז תוספת השגה שבאותו זמן על שאר הזמנים כולם, כי אז יהי׳ השם שלם והכסא שלם עכ״ל, לפי״ז אפ״ל כי עכשיו אין ה׳ שלם שאין י״ה מאיר בו״ה, ולע״ל כתיב כי בי״ה הוי׳ שבחי׳ י״ה יהי׳ מאיר בו״ה כו׳, וזהו״ע שהשם שלם, וזהו ג״כ פי׳ המדרש תילים דלעיל שיהי׳ מקלסין אותו בשש אותיות, והיינו בחי׳ י״ה בעצם חו״ב, ובחי׳ הוי׳ הוא ז״א דהיינו ע״י ששם י״ה יהי׳ מאיר בו״ה כו׳ ויהי׳ השם שלם כו׳, ופי׳ זה מסתבר יותר.

בפ׳ יתרו גבי וידבר אלקים את כל הדברים ולא נאמר וידבר ה׳ שהשם המיוחד דיבר על ידי בחי׳ מלכות כו׳, וזהו שכתוב כי בי״ה ה׳ צור עולמים יבאר כי ה׳ המיוחד שהוא צור עולמים בי״ה ובו דיבר כו׳, שנאמר כי שמי בקרבו עכ״ל. מבואר דמפרש י״ה על מלכות, וכ״כ במא״א אות יו״ד סעי׳ כ״ח י״ה או״א כי יו״ד דשם חכמה ה׳ בינה, וגם המל׳ נק׳ כך בסוד חכמה רברבא וחכמה זעירא יו״ד מאיר בה׳ עכ״ל, ובי״נ שם הביא מהלק״ת ס״פ וירא שיסוד נק׳ י״ה, והפרדס ושערי אורה שער ט׳ תפסו בפשיטות די״ה הוא רק בחכמה, ולפע״ד ליתן עוד טעם לדברי הבחי׳ והמא״א שגם המל׳ נק׳ י״ה, חדא דהרי מה שארז״ל דבה׳ נברא העולם הזה כוונתם על המל׳ בחי׳ בה׳ בראם, וא״כ איך נפרש די״ה היינו חו״ב כו׳, לכן באגה״ק ד״ה ויעש דוד שם הוצרך לדחוק בזה, אבל לפי׳ הבחיי א״ש, וכן בת״א ס״פ יתרו בד״ה וכל העם רואים גבי ענני במרחב י״ה פי׳ ג״כ דהיינו חכמה תתאה כו׳, הב׳ כי הנה בפע״ח שער חג המצות פ״ו גבי די אכלו אבהתנא כו׳, והנה ה׳ יש בה ב׳ ציורים ד״ו ד״י, ד״י מורה על זווג יסוד ומל׳ שהיא ד׳ דלה ועניה והי׳ בא לה השפע ומזון מן היסוד הנק׳ יו״ד ונעשי׳ ה׳ כו׳ עכ״ל, א״כ היינו בחי׳ י״ה דשייך במל׳ ר״ל מבחי׳ יו״ד שהוא היסוד נמשך לה׳ אחרונה היא המל׳, משא״כ בחי׳ ו״ה כשהמל׳ הנק׳ ה׳ מקבלת מהת״ת הנק׳ ו׳ שזהו בחי׳ גבוה יותר כו׳ וכנודע מענין העשיר לא ירבה

והדל כו׳, שהת״ת נק׳ עשיר לגבי היסוד שנק׳ דל כו׳, וזהו ג״כ ענין גימל דל״ת הג׳ הוא ו׳ ולמטה יו״ד, היינו מה שמת״ת הנק׳ ו׳ נמשך ע״י יו״ד יסוד במל׳ הנק׳ דל״ת כו׳, וכמ״ש בבה״ז פ׳ בלק גבי ומספר את רובע ישראל, ועפ״ז אפ״ל הפסוק בישעי׳ ל״ח י״א אמרתי לא אראה י״ה י״ה בארץ החיים דצ״ל מהו ב״פ י״ה, אלא כי באמת יש ב׳ בחי׳ שם י״ה, הא׳ בחו״ב ונהר יוצא מעדן הב׳ בחכמה תתאה וג״כ ונהר יוצא היינו יסוד להשקות את הגן מל׳, וזהו שורש ב׳ בחי׳ ג״ע היינו געה״ע וגעה״ת כו׳ ועיין בתו״א דלעיל שם. וא״כ לפ״ז פי׳ הפסוק בטחו בה׳ עדי עד היינו מל׳ הנק׳ עד שעד שם מגיע אתעדל״ת והעלאת מ״ן כמ״ש האריז״ל בזהר הרקיע בפ׳ בראשית על ד׳ וה׳, וגם יסוד נק׳ עד כמ״ש בבוקר יאכל עד, ושמא תאמרו הלא זהו סוף המדריגות שבאצילות, וא״כ חלילה שמא אין בהם הכח כ״כ עז״א כי בי״ה הוי׳ צור עולמים ר״ל בבחי׳ מל׳ הנק׳ י״ה ממנה נתהוו כל העולמות, והיינו ע״י שם הוי׳ דכולא חד ואי לזאת בטחו בה׳ והיינו עדי עד כו׳. של״ה כ״ו א׳ כ״ז א׳ קל״ו ב׳ קס״ט ב׳ קפ״ו ב׳. של״ה בהקדמה בית ה׳ כ״ו סע״א, ואותיות י״ה דשם הוי׳ אשר בי״ה הוי׳ צור עולמים, ר״ל ההיקף של עולם שהוא הבנין ז׳ ימי בראשית הי׳ נצטייר באותיות י״ה שהוא חו״ב כו׳ (והיינו כי עולם ו״ק זהו ז״א ובינה ה׳ עילאה הוא סוכ״ע וממכ״ע, וזהו נמשך ע״י יו״ד צמצום להיות סוכ״ע כמ״ש ע״פ ועשית ציץ גבי כי יד על כס י״ה, גם חו״ב זהו אלפים שנה שקדמה תורה לעולם וע״י התורה נברא העולם זהו כי בי״ה הוי׳ צור עולמים. ודכ״ו ע״ב ודכ״ג ע״א נ׳ שמפרש כי בי״ה הוי׳ צור כו׳ שיהי׳ ו״ה כמו י״ה בחי׳ ביום ההוא יהי׳ כו׳. דקס״ט. יסוד שמים וארץ חדשים הם נעשים מת״ת ומל׳ כו׳ והם אותיות ו״ה מהשם, ואלו השמים והארץ בעצמם שהם ת״ת ומל׳ הם נתהוו מן י״ה מהשם כי בי״ה הוי׳ צור עולמים כו׳ (ולפי״ז שמים וארץ שעכשיו הם נתהוו מבחי׳ מל׳ שהם ח״ת כו׳ כנ״ל) ב׳ בפ׳ במדבר בד״ה שאו את ראש.

עפי״ז י״ל פי׳ הפסוק כי מראש צורים אראנו היינו שיש ב׳ בחי׳ צור והם ב׳ בחי׳ י״ה. הא׳ בחי׳ שמים וארץ דעכשיו שנבראו מבחי׳ מל׳ הנק׳ ג״כ י״ה ועז״נ כי בי״ה הוי׳ צור עולמים כו׳ הב׳ השמים החדשים והארץ החדשה שהם ת״ת ומל׳ דאצי׳ שנמשכו מבחי׳ י״ה עילאין, וזהו ג״כ כי בי״ה הוי׳ צור כו׳, ונש״י מושרשים בבחי׳ מראש צורים היינו י״ה עילאין כו׳ כמ״ש כי כאשר השמים החדשים כו׳ כן יעמוד זרעכם ושמכם כו׳, וזהו י״ה י״ה כו׳ שימשיכו הגילוי למטה ג״כ כמו למעלה. והנה מבואר למעלה ענין ב׳ שמות הוי׳ ופסיק טעמא וכן לפי הפי׳ דבחי׳ בי״ה היינו מל׳ א״כ הוי׳ צור היינו שם הוי׳ דאצי׳, ולפי הפי׳ דבחי׳ בי״ה היינו חו״ב עילאין שמהם נמשכו השמים החדשים כו׳ א״כ פי׳ הוי׳ צור היינו שם הוי׳ דלעילא ע״ק, וזהו אשר אני עושה אני ממש. והנה פי׳ צור עולמים ת״י תקיפא, וכן פירש״י סלע וצור מחסה עולמים. והרד״ק במכלול ערך צור ולחוזק הצורים כנה האל בצור כו׳ ויש לפרש כמוהם ויעתק צור ממקומו עכ״ל. והנה פי׳ עתיק יומין ג״כ לשון חוזק כדפירש״י ע״פ צדיק עתק ולמחסה עתיק, עתקו וגם גברו, והיינו שבחי׳ החוזק הוא בחי׳ הכח בלתי

גבול שנמשך מע״ק שהוא מל׳ דא״ס, ודברו חזק מכל חזק, וזהו ויעתק צור מלשון עתיק. ופי׳ כי בי״ה הוי׳ צור, היינו כי התגלות עתיק ע״י חו״ב, וכן לפי הפי׳ כי בי״ה היינו מל׳ דאצי׳ א״כ פי׳ צור עולמים שמל׳ דאצי׳ נעשה עתיק לבריאה, וזהו ועתה יגדל נא כח כו׳.

כ״ו ד׳

בטחו בה׳ עדי עד. י״ל ע״ד מ״ש בד״ה אלה פקודי בענין ותבואי בעדי עדיים שהן הכתרים, ופי׳ ג״כ לשון עד ע״ד עד פה תבוא, כי הכתר הוא למעלה מההשגה. ועפי״ז י״ל ענין עד ועד בכלל היינו בחי׳ א״א שנק׳ שרש הנאצלים הוא בכלל ע״ס, ועד ולא עד בכלל הוא ע״י בחי׳ התחתונה שבמאציל. ועז״א כי בי״ה הוי׳ צור עולמים, ר״ל כי התגלות הכתר הוא בבחי׳ י״ה, והוא הנק׳ משכן העדות שבו התגלות בחי׳ עדיים הנ״ל. והנה מצות ל״ת נמשכים מבחי׳ י״ה, וע״כ לבטחון הנ״ל שהוא משכן העדות צריך להיות נזהר בקיום מל״ת וענפיהן וגם בדברי סופרים שעז״נ איה סופר, אלף פלא, בחי׳ כתר עם י״ה. עוי״ל עד מלשון נצחיות כי כל העלאת מ״ן מגיע רק עד המל׳ בי״ה מ״ה, ואעפ״כ בטחו בה׳ ממש כי בי״ה צור יו״ד באצי׳ ה׳ בבריאה, א״כ עד בחי׳ קרן המחבר אצי׳ ובריאה.

בתד״א ח״א פי״ח קרוב לר״פ וז״ל בטחו בה׳ עדי עד כי בי״ה ה׳ צור עולמים, ששני עולמים שלי לפיכך אני אומר הבוטח בשמך באמת לא יבוש לעולם שנאמר תילים כ״ב בך בטחו אבותינו בטחו ותפלטימו אליך זעקו ונמלטו בך בטחו ולא בושו. יעו״ש עוד מענין זה.

כ״ו ט׳

נפשי איויתיך. רבות במדבר ר״פ ג׳ דרי״ג ע״ד. כאשר משפטיך, רבות שמות ס״פ י״ג פ׳ ט״ו דק״ל ע״ג.

כ״ו ט״ו

יספת לגוי. רבות ס״פ פנחס רפב״ג (שהוא עה״ד). ס״ח סי׳ תרט״ו כ׳ כשיש ביום שני תוספת קרבן מוסף ואיסור מלאכה צריך לכבדו בבגדים וזהו נכבדת כו׳.

כ״ו י״ז

כמו הרה, זח״ב משפטים קי״ט סע״ב. תצוה קפ״ב א׳ ובהרמ״ז שם. ח״ג פנחס דרי״ט ע״א תחיל תזעק זהו״ע שברים תרועה כו׳. דרמ״ט ע״א.

כ״ו י״ט

יחיו מתיך. ח״א קי״ג סע״א. קכ״ח ב׳. קל״א סע״ב. קע״ו א׳. קפ״ב א׳. רל״ב א׳. ח״ב כ״ח ב׳. קנ״א א׳. קצ״ט ב׳. ר״כ א׳. רס״ח ב׳.

כ"ו כ'

לך עמי. פ"ו דב"ק ד"ס ע"ב, ת"ר דבר בעיר כנס רגליך שנאמר ואתם כו' ואומר לך עמי בוא בחדריך. פ"ג דסנהדרין דכ"ה סע"ב, כי הוה אתי ריש נהרא כו' עד יעבור זעם. פי"א דסנהדרין ק"ה ב' מפרש על זעמו של הקב"ה ובימי בלעם נאמר לא זעם ה', א"כ י"ל כמו"כ ע"י עסק התורה וכדפי' בתד"א ח"א רפ"ו בא בחדריך בחדרי תורה. ועיין בפ"ק דעכומ"ז ד"ד ע"ב, תורה דכתיב בה אמת כו' אין כו' וק' על הנ"ל, וצ"ל דאתי' כשינוייא קמא שם איפוך. בפ"ק דעכומ"ז ד"ד ע"ב וכ"ה בפ"ק דברכות ד"ז ע"א, חבי כמעט רגע. דבות מקץ פצ"א קא"ג (שהוא כז"ב) גבי עובדא דר"ש בן שטח וכ"ה בירושלמי פ"ז דברכות. ר"פ אלה מסעי רפ"ג ג' (שהוא ע"ו ד') לך עמי כו'. בשה"ש בפסוק זאת קומתך ל"ה ד' (שהוא לד"א) חבי כמעט. בקהלת ע"פ כי בצל החכמה בצל הכסף עובדא דר"ש בן שטח הנ"ל, קב"ג (שהוא כא"ד). ועיין זח"א וישב קפ"ב ב', וע"ש דס"ח ע"ב. תד"א ח"א רפ"ו.

כ"ו כ"א

כי הנה ה' יוצא ממקומו, פי' בז"ג ח"א עמוד קנ"ה שינוי מקום ושינוי השם ושינוי מעשה כגוונא דקודב"ה דאתמר בי' הנה הוי' יוצא ממקומו כד נפיק אשתני מדינא לרחמי ומרחמי לדינא כמה דאוקמוהו לא כשאני נכתב אני נקרא בעוה"ב נקרא ביו"ד ה"א בעוה"ז נכתב ביו"ד ה"א ונקרא באד' דא שינוי מקום כו'. והוא בת"ז תיקון ס"ט דק"ד, ועיין מזה ברע"מ פ' תצא דרפ"א א', לפי"ז פי' יוצא ממקומו מבחי' ת"ת להיות נמשך בבחי' מל' הנק' אד' כו'. וי"ל עוד עפמ"ש בזח"ב ויקהל דר"ז ע"א בפי' אל יצא איש ממקומו ביום השביעי שהוא מל' דאצי' אשר בשבת נמשך האור רק ע"י אצילות כו' אכן בחול שנמשך האור ומתלבש במט"ט זהו ענין יוצא ממקומו, וכ"מ הפי' בת"ז סוף תיקון חמשים, ועיין בפרדס שער אבי"ע פ"ד. בבחיי פ' תשא ע"פ ארך אפים דקכ"ב ד' ב' בשם הירושלמי תני בשם ר' מאיר כי הנה ה' יוצא ממקומו יוצא לו ממדה למדה יוצא לו ממדה"ד ובא לו למדה"ר עכ"ל, והוא בירושלמי פ"ב דתענית ה"א, ועמ"ש ע"פ ארדה נא ואראה דפי' שם ארדה ממדה"ד למדה"ר כו'. ועוד י"ל פי' יוצא ממקומו, ע"ד מ"ש והי' הוי' לי לאלקים שלע"ל ע"י גילוי עצמות אור א"ס יהי' הוי' בבחי' שעכשיו שם אלקים, היינו מה שעכשיו סוכ"ע יהי' לע"ל בחי' ממכ"ע, וזהו כי הנה הוי' יוצא ממקומו פי' כי יש ב' בחי' מקום בינה ומל' בזח"ב ר"ז א' וי"ל היינו סוכ"ע וממכ"ע, כי הנה פי' הוא מקומו של עולם יש לפרש ג"כ מה שהוא סוכ"ע א"כ הוא נושא וסובל כולם כמו המקום שסובל דבר העומד בו, וגם יש בחי' מקום ממכ"ע ועז"נ ויפגע במקום כו', וזהו כי הנה הוי' יוצא ממקומו מה שהוא עכשיו סוכ"ע ומקיף והגילוי רק מבחי' אלקים ואד' הנק' ממכ"ע, ולכן לא כשאני נכתב אני נקרא כו' כי הנה הכתיב הוא ההעלם והקריאה הוא הגילוי, ולע"ל יוצא ומתגלה להיות בבחי' ממכ"ע כו' וכמ"ש ונגלה כבוד ה' כו', ועמ"ש במ"א ע"פ ועשו להם

ציצית שארז״ל פ״ד דמנחות דמ״א סע״ב אין ציצית אלא יוצא היינו ג״כ התגלות ל״ב נתיבות חכמה למטה וז״ש בפ׳ ציצית אני ה׳ כו׳ להיות לכם לאלקים הפי׳ ג״כ ע״ד הנ״ל כי הנה הוי׳ בחכמה וח״ע הוא סוכ״ע רק ח״ת נק׳ ממכ״ע כמ״ש בת״א בד״ה כי אברהם לא ידענו, אכן בהתגלות ל״ב נתיבות ח״ע למטה הרי אני ה׳ נמשך להיות לכם בבחי׳ אלקים והיינו ע״ד ל״ב אלקים שבמע״ב שהם נמשכים מל״ב נתיבות כו׳ רק הם מה שנמשכו בבחי׳ ח״ת בחי׳ שם אלקים ממש אבל לע״ל יתגלו ל״ב נתיבות ח״ע, והיינו אין ציצית אלא יוצא שעי״ז ממשיכים בחי׳ הנה הוי׳ יוצא ממקומו, והוא ג״כ ענין ואוהביו כצאת השמש בגבורתו וארז״ל הקב״ה מוציא חמה בחי׳ שמש ה׳ מנרתקה הוא שם אלקים ואזי צדיקים מתרפאין בה כו׳ ועמ״ש ע״פ רפאני ה׳ וארפא ועמ״ש במיכה סי׳ א׳ ג׳ ע״פ כי הנה הוי׳ יוצא ממקומו ועיין מזה ברבות פ׳ ויצא פס״ח גבי ויפגע במקום ועיין זח״א ר״פ ויצא בפי׳ ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה כו׳.

כ״ז ה׳

או יחזיק. סנהדרין דצ״ט ע״ב. רבות ר״פ משפטים קמה״ג ס״פ בהר ר״ו א׳ דרשו אותו על הצדקה. נשא פי״ג רנ״ד ב׳ גבי ולזבח השלמים שבקרבן נתנאל בן צוער שני שלימות שלום למעלה ושלום למטה. זח״ג במדבר קיח״א ובמק״מ ובהרמ״ז שם. ויקרא י״ד ע״ב וע״ש דרי״ב ב׳. עמה״מ ע״ה א׳ ע״ו ב׳. ת״ז נ״ג ע״א וע״ד.

כ״ח כ״ב

א) **ועתה** אל תתלוצצו. בתד״א ח״א ר״פ י״ג ישמור אדם א״ע שלא ירבה שחוק כו׳ ואין שחוק אלא ליצנות שנאמר ועתה אל תתלוצצו וגו׳ שהיו מתלוצצים על דין של גיהנם שנאמר (שם סי׳ כ״ח הנ״ל י״ד ט״ו) לכן שמעו דבר ה׳ אנשי לצון כו׳ כי אמרתם כרתנו ברית את מות כו׳ ופרש״י שלא יבא עלינו אבל התד״א מפרש שר״ל שאין חוששין מדין של גיהנם שאחר המות ועז״א כרתנו ברית כו׳.

ב) **פ״ק** דעכומ״ז די״ח ע״ב א״ר אליעזר כל המתלוצץ יסורים באין עליו שנאמר ועתה אל תתלוצצו פן יחזקו מוסריכם. נראה דהנה כתיב אשר תייסרנו י״ה, והמתלוצץ פוגם בשם י״ה עפמ״ש במא״א אות למ״ד ס״כ כי הליצנות פוגם בחו״ב כו׳ והיינו כי בינה הוא שמחה והיא מיוחדת עם החכמה כח מ״ה שהשמחה הוא ע״י הביטול במציאות אליו יתברך לשמוח בו יתברך כמ״ש וישמחו בך ישראל וכתיב נגילה ונשמחה בך ולכן הליצנות שהוא השחוק והשמחה של הוללות פוגם בחו״ב כו׳.

ג) **והר״ן** בעכומ״ז סביב הרי״ף שם כ׳ וז״ל כל המתלוצץ יסורי׳ באי׳ עליו מדה כנגד מדה שהליצנות פורק עול יראת שמים ולפיכך

יסורי׳ באים עליו להכניעו עכ״ל. ועמ״ש בד״ה כי נר מצוה כו׳ בפי׳ תוכחת מוסר דפי׳ מוסר מלשון קשר כמו ננתקה את מוסרותימו תילים סי׳ ב׳ שהם חבלים לאסור ולקשר כו׳, וכן ענין היסורים הם הקשרים והחבלים להחזיקם לילך בדרך ישרה כו׳ והיינו כמו כשאוסרים את האדם אינו יכול לילך להלאה כרצונו כך היסורים הם גדר שלא יוכל הרצון להתפשט כמו תאוות ממון כשיש לו ח״ו יסורי עניות הם מונעים הילוך והתפשטות הרצון ההוא ומוכרח לחזור מהרצון הנ״ל ועי״ז מקבל עליו עול להיות בטל לרצון העליון כו׳, ולכן המתלוצץ ופורק העול והביטול רצון כ״א להיות התפשטות רצונו באין מעצור לרוחו יסורים באים עליו למונעו מהתפשטות והילוך זה ועי״ז יקבל עליו העול כו׳, ועמ״ש בת״א ע״פ ויהי בשלח פרעה בענין ולא נחם אלקים דרך ארץ פלשתים, ועיין מזה בכלי פז בישעי׳ שם.

ד) **בירושלמי** ס״פ שני דברכות קשה היא הליצנות שתחילתן יסורים וסופן כליה תחילתן יסורים דכתיב ועתה אל תתלוצצו פן יחזקו מוסריכם וסופן כליה דכתיב כי כלה ונחרצה שמעתי מאת אד׳ ה׳ צבאות על כל הארץ עכ״ד. ועד״ז אי׳ ג״כ בש״ס שלנו פ״ק דעכומ״ז שם, וי״ל תחילתן כמשמעו כשמתחיל להתלוצץ וסופן אם אינו חוזר בו ע״י היסורים אזי כלה ונחרצה כו׳.

ה) **במ״ח** מסכת התשובה פ״ב וז״ל וזה יעשה אם הי׳ לץ שמספרו ק״כ שהגביר והגביה הק״כ צירופי אלקים שבאחורי העולמות עד שבחטאו סילק אור א״א וזה הוא הקל מארבע כתות שאינם מקבלים פני שכינה שהוא מל׳ דאצי׳ כי אור א״א בחטא קל מסתלק, וחמור ממנו כת הנשים שמסלק אף אור אבא עכ״ל. וענין שמסלק אור א״א כי הוא בחי׳ הרצון עליון הנמשך על ידי קבלת עול מלכות שמים ועול מצות עול דוקא כנזכר בענין שקשרו להם שני כתרים כנגד נעשה ונשמע בד״ה צאינה וראינה ובד״ה כי עמך מקור חיים בתו״א פ׳ מקץ ובד״ה ועתה יגדל נא כח אדנ״י, ולכן המתלוצץ שפורק עול יראת שמים כמ״ש הר״ן מסלק אור א״א כו׳ ועי״ז מתגברים ק״כ צירופי אלקים. דהנה באד״ר נשא קכח״א גבי יתיב על כורסייא דשביבין לאכפי׳ לון פי׳ האריז״ל כורסייא דשביבין הם ק״כ צירופי אלקים שהם מחוץ ואחוריים וראש אלקים זה מגיע עד הכתר ומתפשטי׳ עד סוף העשי׳ והם בקדושה רק מהם יניקת הקליפות הנק׳ אלקים אחרים כו׳, ובחי׳ א״א הוא יתיב למעלה מהתחלת התפשטות אלו האלקים ונמצא שהוא יתיב על כורסייא דשביבין לאכפי׳ לון, ר״ל שא״א הוא מקור הרחמים כו׳ ע״כ הוא מבטל הדינים כו׳ ולכן הארת א״א נק׳ צל שדי שהוא צל המגין מפני ק״כ צירופי אלקים שהם ג״כ חשבון צל ולכן הלץ שגורם להסתלק אור א״א ע״י פריקת עול אזי מתגברים ק״כ צירופי אלקים דקדושה, אבל סופן היינו מצד אלקים דנוגה, מזה נמשך כליה ח״ו. או י״ל תחילתן וסופן כי בק״כ צירופי אלקים ע״ב צירופים הראשונים הם עדיין ממותקות, ע״כ מהם נמשך היסורין כדי לתקן את הלץ ולהחזירו למוטב שזהו ע״ד ואוהבו שחרו מוסר, אך סופן הם מ״ח צירופים האחרונים הנק׳

בני חם, שהם גבורות קשות מזה נמשך כלה ונחרצה ח"ו. וע"ש בביאור האד"ר שזהו פי' וטוב לא יהי' לרשע כצל אשר איננו ירא מלפני אלקים, כי הרשע והלץ גורם שהקליפה לא תהי' יראה מלפני אלקים דקדושה, וזהו כצל אשר איננו ירא, צל זה היינו ק"כ צירופים דקליפה, ונק' צל מות עיין במאו"א אות צ' סעי' ט"ז שהם דבר ונוק' דקליפה צל ומות כו' ועיין זח"א ויצא דק"ס ע"ב. בר"ח שעה"ק ר"פ י"ב האריך בענין כת לצים כו' ע"ש.

ו) **רבות** ר"פ יתרו ע"פ לץ תכה ופתי יערים, לץ זה עמלק. הענין י"ל כמ"ש בלק"ת פ' בשלח כי עמלק גימט' ב"פ ק"כ צירופי אלקים והיינו אחיזת החיצונים ק"כ צירופים שלהם בק"כ דקדושה כ"כ במאו"א אות מ"ם סצ"ב, וזהו כצל אשר איננו ירא כו' כנ"ל סוף אות ה', וזהו מ"ר יבכיון שהוא אותיות ר"ם היינו הסתלקות א"א כו', וזהו ג"כ ענין ברזל שהוא ג"כ ב"פ ק"כ צירופי אלקים והוא גבורות קשות כו' ועמ"ש מזה ע"פ ועשית ציץ, ולכן נק' עמלק לץ כו' ועז"נ לץ תכה כי מחה אמחה כו' וכנ"ל שליצנות סופה כליה כו'.

כ"ט כ"ב

יעקב אשר פדה, ח"א קנ"ד ב'. ח"ג נ"ז א'. ולא עתה פניו יחורו, ח"א רי"ד ב'. ח"ג רט"ו א' רי"ו א'.

למ"ד ט"ו

כי כה, סנהדרין דצ"ז סע"ב ר"א אומר אם ישראל עושין תשובה נגאלין כו'. בשובה ונחת תושעון, ירושלמי פ"ק דתענית סוף ה"א אלו ישראל היו עושין תשובה כו' היום אם בקולי תשמעון, א"ר לוי אלו ישראל היו משמרין שבת אחת מיד הי' בן דוד בא כו' ואומר בשובה ונחת תושעון, בשובה וניית תתפרקון (היינו בזכות מנוחה תושעון), וזהו כמ"ש בד"ה שובה ישראל עד שבחי' תשובה זהו בחי' שבת החזרת פב"פ, וזהו"ע נייח לנוח ממה שמטריד שכלו בגשמיות ויהי' עליית השכל באלקות. וגם ענין ונחת ע"ד דברי חכמים בנחת נשמעים מוחין דאבא כמ"ש בבה"ז וירא קי"ב ע"פ המאמר בת אבי היא כו'. רבות בא ר"פ ט"ז קל"ג ג', משכו וקחו לכם צאן הה"ד בשובה ונחת תושעון כו' והסיום מזה קל"ד א', וכ' המ"כ פי' בשובה שישובו לה' ונחת שיניחו עכומ"ז, לפי"ז שובה בחי' ועשה טוב ונחת סומ"ר.

ויקרא רפ"ג קסח"א, טוב מלא כף נחת זה יום השבת כו' שכן אין ישראל נגאלים אלא בזכות שבת שנאמר בשובה ונחת תושעון, ופי' המ"כ לשון שבת ומנוחה. נשא ספ"ז רכ"ד סע"ד שעתיד ישראל שיעשו תשובה באחרית הימים והם נגאלין שנאמר בשובה ונחת תושעון. קהלת רבה בפסוק טוב מלא כף נחת צד"ד (שהוא יא"א) כנזכר בויקרא רפ"ג כנ"ל.

של״ה ס״ט רע״ב בשער האותיות אות מ׳ מתון כו׳ בשובה ונחת תושעון רל״ג א׳ שנ״ב סע״ב. בפ׳ נשא סד״ה והתודו כו׳ וז״ל אמנם חכמי הקבלה קראו לבינה לבד תשובה משני טעמים הא׳ לפי שהכל שב אליו ביובל הגדול, ועוד שהנחת הרוח הזך הפנימי הבא מהחכמה ומא״ס ית׳ הוא שם תדיר בלי הפסק (ומזה יובן ענין אם ישראל עושין תשובה נגאלין כי הגאולה בבחי׳ יובל ודרור עלמא דחירו, וזהו בינה שהיא תשובה) ולשון תשובה מלשון בשובה ונחת תושעון. ועמ״ש ד״ה מה טובו תשובה עילאה בינה ובעל תשובה חכמה וזהו בשובה בינה שהיא שביעאה שבת ונחת חכמה תושעון כתר.

למ״ד כ׳

פסוק ונתן לכם ה׳ לחם צר כו׳, גת׳ ע״פ וארי׳ כבקר יאכל תבן בישעי׳ י״א ז׳.

למ״ד כ׳

ולא יכנף עוד, בהשמטות זהר ח״א סי׳ כ״ט. ז״ג ח״א לא״א קכב״ב. ח״ג רכ״ב סע״ב. סוטה ט׳ מט״ב. עירובין א׳ י״ג ב׳. הוריות ג׳ י״ב א׳. כריתות א׳ ו׳ א׳. רבות קלח״ב קנד״א רעט״ג. של״ה עב״א קלט״ב קנז״א קסד״א שכז״א שלד״א שלה״ג שעא״ב. ממ״ח מה״ד נו״ד. ועמ״ש ע״פ וארי׳ כבקר יאכל תבן ומ״ש ע״פ איש כי ידור נדר.

למ״ד כ״ו

והי׳ אור הלבנה, פסחים ו׳ ס״ח סע״א. סנהדרין פי״א צ״א ב. רבות סדר בא פט״ו קלא״ד גבי החדש הזה לכם, ס״פ י״ח סוף ויקהל משה, נשא פי״ג סוף קרבן נחשון גבי עתודים וס״פ פנחס סוף קהלת רבה בפסוק ומתוק האור. זח״א חיי שרה קלא״א וישב קפא״ב. שמות ד״י ע״א פקודי רכ״א ב׳ רל״א סע״א ר״מ ע״א. ס״פ מצורע נ״ו א׳ קרח קע״ח ב׳. בראשית ל״ד א׳, נח ד״ע ב׳. של״ה כ״ג סע״ב קמ״ח א׳ רבות בראשית פ״י קרוב לר״פ ומחץ מכתו ירפא, מחץ מכתו של עולם ירפא ועיין בעיר גבורים פ׳ בשלח מזה. של״ה כב״ג קלט״ב ק״מ א״ב קמח״א קנט״א קסג״א קסד״ב קע״ב קעה״ב קצא״א רעו״א רעט״א רפה״ב שו״ב שיא״ב שכו״ב שכז״ב שכח״ב שלג״ב שסד״ב שסח״א שעג״א שעה״ב.

ז״ל קלט״ב בשם תולע״י בזמן שיתקיים מ״ש ובלע המות לנצח וכתיב וחפרה הלבנה ובושה החמה סוד השר הידוע ובת זוגו, ואז יתקיים בשני הדודים והי׳ אור הלבנה כו׳ ביום חבוש ה׳ את שבר עמו ומחץ מכתו ירפא עכ״ל. ועמה״מ יד״ב לה״ג לח״ג מ״ח ב״ד. מ״ע קס״ג קצ״ט רי״ב. בחיי קצד״ג. ממ״י מו״א.

למ"ד כ"ו

והי' אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהי' שבעתים כאור שבעת הימים ביום חבוש הוי' את שבר עמו ומחץ מכתו ירפא.

א) **ז"ל** ת"י ויהי נהור סיהרא כנהור שמשא ונהור שמשא יהי עתיד לאנהרא על חד תלת מאה וארבעין ותלתא כנהור שבעת יומיא (עיין רש"י) ביומא דיתיב ה' ית גלות עמי' ומרע מחתי' יסי עכ"ל. וז"ל רש"י שבעתים כאור שבעת הימים שבעתים שבע שביעיות כאור של שבעת הימים הרי מ"ט שביעיות העולים לשלש מאות וארבעים ושלשה עכ"ל. ור"ל כי מ"ט פעמים כמו שבעת הימים ביחד הוא שמ"ג פעמים כמו אור היום שהוא שמש של עכשיו. והמצ"ד כ' שהוא ענין משל על רוב הטובה כלפי שנאמר ביום רעה, שמש וירח קדרו, חבוש ענין כריכת מטלית על מקום השבר כמו ולא חובשו לעיל סי' א' ומחץ ענין מכה או פצע כמו מחץ ראש תילים ק"י עכ"ל המצ"ד.

ב) **באילה** שלוחה כ' ושבעת הימים הם שבעת ימי בראשית עכ"ל. א"כ לפ"ז אינו שמ"ג פעמים כאור השמש דעכשיו כ"א גדול הרבה מזה היינו שמ"ג פעמים בכמו אור שנברא ביום ראשון שהי' משמש שבעת ימי בראשית. ביום חבוש ה' שבר עמו, אם לעתיד ביום קבוץ גליות או אחר מלחמות גוג ומגוג כ"כ הרד"ק.

ג) **ז"ל** הכלי פז, ולפעד"נ ע"פ שיטת חז"ל שהפסוקים האלה לעתיד יאמר שיתוקן העולם במלכות שדי כמו שהי' בעת הבריאה אור הלבנה גדול כאור החמה כמ"ש ויעש אלקים את שני המאורות הגדולים קודם המיעוט כן יהי' לעתיד כו', ופי' הפסוק שיעור אור החמה וממנו נבין שהוא ג"כ שיעור אור הלבנה כי זה וזה שוין כאמור, וזהו ואור החמה יהי' כלול שבעתים כאור ז' הימים עצמם של ימי בראשית שהו"ס הבנין לי"ח, חצבה עמודיה שבעה, וזהו כאור שבעת הימים שהם סוד לך ה' הגדולה והגבורה כו' ויאירו שבעת הנרות, וזה יהי' ביום חבוש ה' השבר שעשה עמו ישראל בעולמו ע"י העגל ואז ומחץ מכתו של עולם ירפא כנזכר למעלה שיחזור כל דבר לסגולתו כבעת הבריאה ובנות שוח שעכשיו שביעיות שלהם שנה שניה שהן עושות פירות לשלש שנים במשנה רפ"ה דשביעית יהיו עושות פירות לשעתן כי תהי' ההנהגה בא"א כאשר הי' בעת הבריאה כו' ביום חבוש ה' השבר ששבר עמו בחטאיו ששבר כל העולמות כולם וזה יהי' ע"י תחבושת התשובה בסיוע אלקי (ע"ד השיבנו ה' אליך ונשובה כו') ואז ממילא ומחץ מכתו ירפא כו' עכ"ל.

ד) **ענין** מ"ש הכ"פ ובנות שוח יהיו עושין פירות לשעתן, כי בנות שוח זהו מין ממיני התאנה והוא עץ הדעת כמ"ש הר"ש ריש מסכת דמאי דאמרינן בב"ר גבי עץ שאכל אדה"ר דקרו לי' בנות שוח לפי שגרמו

שוחה לאדם ואיכא דקרו לי' בנות שבע שגרמו ז' ימי אבלות עכ"ל. ועיין ברבות בראשית ס"פ ט"ו ולעתיד יתוקן עץ הדעת שקליפת נוגה תצא מחולאתה ותחזור אל הקדושה ע"כ יהיו בנות שוח עושין פירות לשעתן כו'.

ה) **בשל"ה** דכ"ג סע"ב בשם המערכת פי' והי' אור הלבנה כאור החמה כו' כלומר שיהיו ב' המלכים משתמשים בכתר אחד כמו שנשתמשו במקצת הימים עד יום ד' שנתלו בו המאורות הנראים לנו שהם נובלות המאורים הגדולים, ואז יהי' כחשיכה כאורה עכ"ל. וזהו כעין מ"ש הכלי פז שיהיו שניהם שוים זה כזה. ודקל"ט סע"ב במסכת שבת ס"פ ת"א כתב בשם תולע"י עתיד הקב"ה להתפשט מן הקליפה ולהראות לישראל פב"פ בלי שום מחיצה כענין שכתוב ולא יכנף עוד מוריך והיו עיניך רואות את מוריך וזה יהי' בזמן שיתקיים בלע המות לנצח וכתיב וחפרה הלבנה ובושה החמה סוד השר הידוע ובת זוגו ואז יתקיים בשני הדודים והי' אור הלבנה כאור החמה ואור החמה כו' עד ומחץ מכתו ירפא עכ"ל. דק"מ א"ב דקמ"ח כי סוד חידוש הלבנה מורה על העתיד, והי' אור הלבנה כאור החמה ויהיו שני המאורות הגדולים, ע"כ ראש חודש בו קדושה יתירה עכ"ל. דק"נ ע"א ודקנ"ט א' ענין חולם כשהיא עטרת בעלה מלואפו"ם כשאור הלבנה כאור החמה שניהם שוים, חיריק כשהיא נגד רגליו כו', וזהו ענין בתי אחותי אמי וכ"כ עוד דקס"ג א'.

ו) **דקס"ד** ע"ב, במשיח כתיב קומי אורי כי בא אורך אור הלבנה כאור החמה וגו' כאור ז' הימים שהיא אור הגנוז שהי' משמש אז. דק"ע סע"ב ולעתיד יאמרו היתה לראש פנה כי תגדל אורה בסוד אור הלבנה באור החמה וזהו מאת ה' היתה זאת כו' עכ"ל. דקע"ה ב' בחי' יהיה כו' אור הלבנה כאור החמה כו'. דקצ"א א' שעתה הם שני כתרים תשב"כ ותושבע"פ והם מאור הגדול ומאור הקטן ולעתיד אור הלבנה כאור החמה ויהיו שני מלכים משתמשים בכתר אחד.

ז) **דרע"ו** א' בפ' נח בענין מגדול ישועות שאו' בר"ח ושבת שמתחיל בחיריק ומסיים בחולם, היינו עלית כנס"י מלמטה למעלה להיות א"ת עט"ב ובר"ח המורה כי תתחדש אור ישראל אור הלבנה כאור החמה כו' אומרים מגדול. בפ' לך לך דרע"ט סע"א שבחי' דוד נק' דלת ונק' ה"א כשיהי' לע"ל אור הלבנה כאור החמה כו' ואזי ה' ערים של סדום יחזרו לקדמותן כי תטהר הקליפה והכל יהי' קדש לה'. רפ"ה ב', רפ"ו א' ענין כאור שבעת הימים שהוא בבינה. שו"ב, שיא"ב אור חדש על ציון תאיר והי' אור הלבנה כאור החמה כו'. בפ' תרומה שכ"ו ב', ולעתיד בעליות מלכות שהיא ה' האחרונה עד הבינה ה"א ראשונה כו' סוד עוה"ב כנודע ושם ניזונין מזיו השכינה וזהו לחם הפנים שהוא מהפנים העליונים והוא תמיד כי עוה"ב הוא נצחי ועל אכילה זו נאמר הנה עבדי יאכלו כו' (וי"ל זהו גילוי פנימית התורה בחי' לכו לחמו בלחמי ממש) ושם בבינה יהי'

אור הלבנה כאור החמה וישתמשו שני המלכים בכתר אחד, וז"ס זר שעל השולחן. [ב]זח"א פ' חיי דקלא"א, ובההוא זמנא ההוא יצה"ר דאיהו חויא בישא יסתלק מעלמא כו' כמד"א ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ, ולבתר דאיהו יתעבר מעלמא סיהרא לא אתכסיא (עיין בזח"ב תצוה קפ"ד סע"א ע"פ בכסה ליום חגינו שהמקטרג מכסה על הלבנה, וכענין והאבן גדולה ע"פ הבאר לקמן פ' ויצא קנ"ב א') ונהרא דנגיד ונפיק (שהוא יסוד דז"א שבתוכו אור חו"ב) לא יפסקון מבועוהי וכדין כתיב והי' אור הלבנה כאור החמה (מל' כמו ז"א) ואור החמה (יסוד דז"א) יהי' שבעתים כאור שבעת הימים, פי' אור המאיר מהבינה להז' מדות נק' אור של ז' הימים ע"ד שהבינה נק' באר שבע ע"ש שהיא באר המשפיע מ"ח לז' מדות כו' ויתעלה יסוד ז"א להיות כמו יסוד דאבא שהוא שבעתים כאור ז' הימים כי שבעתים היינו מ"ט והיינו מ"ט שערי בינה שהם המאירים בז' המדות זהו אור שבעת הימים ושער הנו"ן הוא למעלה ממ"ט שערי בינה הנ"ל גם כולל כולם והוא הממוצע בין חכמה ובין בינה המחבר חו"ב, א"כ בחי' יסוד אבא הוא שבעתים כאור שבעת הימים כו'. [ב]בפ' וישב קפ"א ב' ע"פ הנה ישכיל עבדי עליה דסיהרא אתמר, (כי בחי' מל' ממשיכים ע"י בחי' עבד בקבלת עול מצות בחי' ביטול, וכמו סיהרא לית לה מגרמה כלום בת"א סד"ה בחודש השלישי) כו' עד מאד מסט' דיעקב כו' והי' אור הלבנה כו'. ופי' בבה"ז כי אברהם יצחק ויעקב זהו ענין חג"ת דעתיק שחו"ג מלובשים בגלגלתא ומו"ס והם שורש תומ"צ ויעקב ת"ת דעתיק קו האמצעי ת"ת עולה עד הכתר דהיינו כתר דעתיק כו', וי"ל שזה נמשך ע"י התשובה דהיינו לאתבא צדיקיא בתיובתא כמ"ש יעקב והי' הוי' לי לאלקים, ולכן בלשון זה נאמר לו כל הנחמות וזהו ג"כ והי' אור הלבנה כאור החמה כו' וכפי' המערכת והשל"ה והכ"פ שתהי' כאור החמה דלע"ל שהוא שבעתים כאור ז' הימים שבעת ימי בראשית הם ז"ת דע"י ואור ז' הימים הם חב"ד דע"י וע"י העליה בכתר זהו שבעתים כאור ז' הימים כו'. ובז"ח שם פי' וז"ל והכוונה כי להיות הת"ת יתגדל אורו כאור כל ז' הימים שהם כל המדות א"כ כאור הבינה הנק' שבעת ימים בג"ד יתוסף במל' שהוא סיהרא דוח עילאה כי כל מה שנוטל הת"ת הוא מביאו אליה עכ"ל. והנה סיום הפסוק ביום חבוש ה' את שבר עמו, י"ל לפי מ"ש דוהי' לאחר שיעקר היצה"ר מהעולם זהו"ע ביום חבוש כי היצה"ר נק' שבר עמו שהוא הגורם להם לחצוב להם בארות נשברים בירמי' סי' ב' י"ז שהם ממה שנפל בשבירת הכלים בק"נ כו' כמ"ש הרמ"ז ס"פ ואתחנן ולע"ל יתברר היצה"ר ויחזור לשרשו ומקורו שנלקח מגבורות כו', וזהו ביום חבוש ה' את שבר עמו. גם י"ל שבר עמו ע"ד מ"ש בפ' בחקתי ושברתי את גאון עוזכם, ופי' בשיר השירים רבה ס"פ כמגדל דוד דקאי על בהמ"ק ונק' עוז שהוא הכח והתוקף וכמ"ש ה' עוז לעמו יתן, והיינו כי בבהמ"ק הי' גילוי אלקות בפועל בעשיה גשמיות כו', ולע"ל אשר גדול יהי' כבוד הבית האחרון זהו ביום חבוש ה' את שבר עמו כו'. א"נ את שבר עמו קאי על שבירת לוחות הראשונות שהי' בהם חירות כו'. ועמ"ש ע"פ בשברי לכם מטה לחם כו' ע"ש. ויש להעיר עוד

ממ״ש ברבות מקץ ר״פ צ״א ע״פ כי יש שבר במצרים כי יש שבר ועבדום וענו אותם, כי יש שבר לשון תקוה ואח״כ יצאו ברכוש גדול כו׳ וכתיב כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות, וזהו ביום חבוש ה׳ את שבר עמו ומבחי׳ שבר יומשך סבר וכמ״ש אשרי שאל יעקב בעזרו שברו על ה׳ אלקיו כו׳, ולפמש״ל דשבר עמו קאי על יצה״ר ידוע שע״י התשובה שהיצה״ר נהפך לטוב עז״נ והנה טוב מאד זה יצה״ר כי במקום שבעלי תשובה עומדים כו׳.

רבות בראשית פ״י קרוב לר״פ, ר׳ פנחס בשם רבי חנן דצפורין תני במשנה רפ״ה דשביעית בנות שוח בשנה שניי׳ של שמטה נוהג קדושת שביעית שלהן לפי שעושות פירות לג׳ שנים, ואותו היום עשו פירות בן יומן, אבל לע״ל הקב״ה מרפא אותה מכה שנאמר ומחץ מכתו ירפא עכ״ל. והענין כי בנות שוח מין ממיני התאנה והוא עה״ד שאכל אדה״ר כמ״ש הר״ש רפ״ק דדמאי דאמרינן בב״ר גבי עץ שאכל אדה״ר דקרו לי׳ בנות שוח לפי שגרמו שוחה לעולם ואיכא דקרו לי׳ בנות שבע שגרמו ז׳ ימי אבלות עכ״ל. ועיין ברבות בראשית ס״פ ט״ו. ופי׳ שוחה יש לפרש לשון חפירה ובור כמו שוחה עמוקה פי זרות משלי כ״ב י״ד וכך הנחש בשפתי פי חלקות שלו גרם שוחה עמוקה לאדה״ר ותולדותיו, ופי זרות י״מ מינות וכך הנחש מין הי׳ כמ״ש בב״ר פ׳ י״ט אפיקורוס היה כו׳ ועליו דרשו איש לשון בל יכון בארץ שם פ״כ. גם י״ל שוחה לשון הכנעה ושפלות כמ״ש וישח אדם וישפל איש בישעי׳ סי׳ ה׳ ט״ו דהיינו שנתמעטה קומתו של אדה״ר. ושני הפירושים עולים בקנה אחד שע״י חטא עה״ד גרמו שנתלבשה מל׳ דאצי׳ בק״נ כו׳ והו״ע ההשפלה בחי׳ ואני בתוך הגולה והשפלה זו היינו בחפירה עמוקה נוק׳ דקליפה, וכמ״ש בע״ח שער מיעוט הירח פ״ב שע״י חטא אדה״ר אז אותן הט״ס העליונות דמל׳ לא חזרו לעלות ולהסתלק ולהתעלם בז״א עצמו כמו בעת מיעוט הירח ביום רביעי, אמנם כיון שהי׳ מפני חטא לכן כל אלו הט״ס ירדו למטה בקליפה והיינו שנוק׳ דז״א דקליפה דאצילות היתה תחילה בבחי׳ נקודה ועתה אלו הט״ס נתלבשו בה ונעשות בה ע״ס שלימות כו׳, וז״ס לא נתמלאה צור אלא כו׳, ומזה יובן ענין ימי המילואים שהוא ההיפך מענין נתמלאה צור להיות אמלאה למל׳ דקדושה ע״י חורבנה של צור כו׳, וזהו ענין השוחה והמיעוט כו׳, וזהו שעושות פירות לג׳ שנים כי המל׳ נק׳ תאנה וכתיב כבכורה בתאנה כו׳, אך כשירדה ונתלבשה בק״נ דבי״ע נק׳ בנות שוח ואינה עושה פירות אלא לשלש שנים נגד ג׳ עולמות בי״ע שכדי שתתעלה מתחתית המדריגה מעשי׳ לאצי׳ צ״ל ג׳ שנים כי שנה לשון שינוי להיות סור מרע בתכלית בג׳ בחי׳ מעשה דיבור ומחשבה שעי״ז מברר את עה״ד טו״ר ומפריד ממנו הרע כו׳, ועמ״ש ע״פ וישח אדם כו׳ שארז״ל סוף סוטה והובא בפירש״י בישעי׳ שם שגורמים להקב״ה להראות כאיש נדהם כו׳ והו״ע עת אשר שלט האדם באדם כו׳ אך שהוא לרע לו כו׳ והיינו כי לע״ל יבוער רוח הטומאה ויתברר עה״ד טו״ר ואזי בנות שוח הוא המל׳ דעשי׳ המלובשת בקליפות תטהר ותתעלה במל׳ דאצילות

ממש ויהיו עושין פירות לשעתן כו׳ כי הזריעה והעיכוב הרבה עד שיהא הצמיחה זהו ענין הגלות וכמ״ש בד״ה ויהי בשלח פרעה בענין וזרעתיה לי בארץ כו׳, וכ״ז עכשיו אכן לע״ל א״צ זה ויהי׳ הצמיחה תיומ״י כמ״ש יעננו ביום קראנו. גם י״ל בנות שוח הן הרשעים, כי הצדיקים נק׳ כבכורה בתאנה כו׳ משא״כ הרשעים שהם גרמו שוחה כו׳ ולע״ל נאמר כולך יפה רעיתי שאין בה סיגים ופסולת ע״כ גם בנות שוח יהיו עושין פירות לשעתן וזהו ומחץ מכתו ירפא, ואזי נאמר והי׳ אור הלבנה כו׳ דמבואר בע״ח דמיעוט הירח הוא ג״כ הסתלקות הט״ס מהמל׳ כו׳ אלא שע״י חטא עה״ד ירדו עוד כו׳ ולעתיד כאשר ירפא חטא עה״ד לגמרי אזי יהי׳ במל׳ הט״ס העליונים בקביעות כמו בבינה וזהו והי׳ אור הלבנה כאור החמה כו׳. ומכ״ז יובן רפ״ה דשביעית אמרו לו לא אמרו אלא בנות שוח, וכ׳ התוי״ט לא אתפרש הטעם כו׳. ולפי הנ״ל זהו מובן, כי בנות שוח דוקא שהן עה״ד ממש הן לא יוכלו לקבל קדושת שביעית בזמנו משא״כ שאר הפירות כו׳.

ל״ב כ׳

אשריכם זורעי כו׳ משלחי רגל. פי׳ בגמ׳ פ״ק דעכומ״ז ד״ה ע״ב דקאי שמשלחים רגל היצה״ר, ופי׳ רש״י ע״ד ויבא הלך דהיינו ההילוך של לעומת זה, כי הילוך הוא ענין יחוד וזהו מהלכים בין העומדים, ויש לעומת כן דרך אשה מנאפת כו׳. ועמ״ש מזה בד״ה נשא את ראש בני גרשון ובד״ה כה אמר כו׳ מהלכים בין העומדים.

ל״ג ו׳

והי׳ אמונת עתיך. רבות משפטים פ״ל קמו״ד, וז״ל ד״א ואלה המשפטים הה״ד יראת ה׳ טהורה עומדת לעד מהו כך אתה מוצא אדם שונה מדרש הלכות ואגדות ואם אין בידו יראת חטא אינו כלום, משל לאדם שאומר לחבירו יש לי אלף מדות של תבואה יש לי אלף מדות של שמן ואלף של יין אמר לי׳ חבירו יש לך אפותיקאות (נ׳ ענין אוצר) ליתן אותם בהם אם יש לך כן הכל שלך ואם לאו אין בידך כלום, כך אדם שונה הכל אמרו לו אם יש לך יראת חטא הכל שלך שנאמר והי׳ אמונת עתיך וגו׳ יראת ה׳ היא אוצרו עכ״ל. יש לפרש עפמ״ש רבינו בד״ה כי תבואו אל הארץ כו׳ ושבתה הארץ כו׳ שש שנים תזרע שדך הם ששה סדרי משנה שנק׳ זריעה בבחי׳ ארץ היא מל׳ דאצי׳ והוא היראת ה׳ אוצרו שבה דוקא כח הצומח וכמ״ש ע״פ הבאים ישרש כו׳ משא״כ אם אין לו יראה אין צומח כלום ולכן אין בידו כלום, ועמ״ש עוד מענין אוצר ע״פ וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כו׳ דפי׳ מגורי ג״כ מלשון אוצר דלשם משמע שהוא בינה יסוד אימא, ולפמ״ש דהאוצר הוא יראה נ׳ שהוא בחי׳ מל׳ כי בזאת יבא אהרן כו׳, וברבות פ׳ קרח דער״ב משמע יראה וענוה ענין ואע״כ א״ש דהוא בינה שכינתא עילאה שהוא ענוה אשר עקב ענוה יראת ה׳. מאמין וזורע לכאורה קשה מהו אמונה הא רואין שצומח מדושנה וכך טבעו

של עולם, אלא הזריעה ש״ס משנה, וא״ש שמאמין על צמיחה כו׳ מצות כמ״ש ע״פ ויזרע יצחק אין זריעה אלא צדקה שנאמר זרעו לכם לצדקה וזהו אור זרוע לצדיק.

ב) **כי** תשא פ״מ קנד״ב, א״ר הושעיה כל מי שיודע ואין בידו יראת חטא אין בידו כלום, כל נגר שאין בידו ארגליא אינו נגר, למה שקפליות של תורה ביראת חטא שנאמר יראת ה׳ היא אוצרו כו׳ יעו״ש.

פ׳ קרח דף ער״ב א׳, יראת ה׳ היא אוצרו אין בכל המדות גדול מיראה וענוה כו׳.

זח״א פ׳ חיי שרה קכ״ז סע״ב מאי דשאיל לי׳ תחילה אי קבע עתים לתורה דכתיב והי׳ אמונת עתיך כו׳. פ׳ תולדות דק״מ ע״א, חוסן ישועות מהו ישועות אלו המצפים ישועות בכל יום כו׳.

ח״ב פקודי דרכ״ג ע״א, והי׳ אמונת עתיך כל ב״נ דאתעסק באורייתא בהאי עלמא וזכי למקבע עתין לה אצטרך באמונה דרעותא דילי׳ יתכוין לקודב״ה יתכוין לש״ש בגין דאמונה להכי אתכוון. ועיין מק״מ לשם שמים לייחד מל׳ עם ז״א דאמונה שהיא המל׳ להכי אתכוין שיעסוק האדם בתורה לשם שמים. ולענ״ד יש להעיר מענין על שלא ברכו בתורה תחילה כו׳ חוסן ישועות לאכללא רחמי בדינא, ובמק״מ נ״ב חוסן גבורות ישועות חסד, חכמה ודעת דתרין אלין שראן דא על דא טמיר וגניז לאשראה דא על דא (ויש להעיר לענין חכמה ודעת ממ״ש ברבות תשא פמ״א קנ״ה ד׳ ע״פ כי ה׳ יתן חכמה מפיו דעת וכל מי שהוא מחבבו יותר מפיו דעת כו׳) יראת ה׳ היא אוצרו אוצרו דכל אלין בגין דהאי יראת ה׳ נקיט כל אלין נחלין, איהי אתעבידת אוצר לכולהו וכד נפקין מינה כל אינון גניזין כולהו אפיק לון בחושבנא מנלן דכתיב עיניך ברכות בחשבון עכ״ל. ועמ״ש ע״פ בטח בה לב בעלה.

ג) **ואפ״ל** פי׳ אמונת עתיך שהוא כמ״ש אברכה את ה׳ בכל עת תילים ל״ד ב׳ וכתיב בטחו בו בכל עת שם ס״ב ט׳ וכתיב משחקת לפניו בכל עת משלי ח׳ למ״ד, כי יש כמה בחי׳ עתים י״ד לטובה כו׳ וצ״ל אברכה ובטחון בכל עת וכמ״ש בידך עתותי תילים ל״א י״ו, גם כמ״ש לכל זמן ועת לכל חפץ קהלת ג׳ א׳, וזהו אמונת עתיך שיהי׳ האמונה חזקה בכל עת. וזה קרוב לפי׳ השני דרש״י בפסוק זה.

ת״ז ד״ה סע״א, אמונת עתיך כו׳ שית סדרי משנה כו׳ מעמודא דאמצעית׳ כליל שית כו׳ יראת ה׳ דאיהי שכינת׳ כו׳ כאלו לא הוה כלום בידי׳ והיינו כמ״ש פתחי לי אנת הוא פתחא לאעלאה לי כו׳. די״ב ע״א בראשית ב׳ ראשית דא היא אוצרו דכולא כו׳ אם אין יראה אין חכמה כו׳ ופי׳

במק"מ שכינתא היא ב' היא אוצר לראשית שהוא ז"א או חכמה כל טובו של ז"א הוא בביתו שהוא מל', וזהו יראת ה' היא אוצרו כי המל' נק' אשה יראת ה'. ואפ"ל כי כוונת כל ההמשכה שבע"ס דאצילות זהו בשביל שיהי' הגילוי בבי"ע א"כ הוא תכלית המכוון וכמ"ש בסד"ה שובה ישראל בענין כי עמך הסליחה למען תורא וסוף דבר הכל נשמע את האלקים ירא כו'. וכ"כ דו"ד סע"א ריש תיקון שני.

ד) **ורש"י** פי' והי' אמונת עתיך את אשר תאמין לבוראך, עתים שקבע לך לתרומות ולמעשרות בעת הפרשתן, ללקט ושכחה ופאה בעתם לקיים שמיטין ויובלות בעתם (והוא ע"ד ודבר בעתו מה טוב בכל יום ויום תן לו מעין ברכותיו בסוכה דמ"ד, או ע"ד ומבני יששכר יודעי בינה לעתים, או ע"ד ויאמר המלך לחכמים יודעי העתים וארז"ל פ"ק דמגילה די"ב ע"ב מאן חכמים רבנן יודעי העתים שיודעים לעבר שנים ולקבוע חדשים. ואפ"ל ג"כ פי' אמונת עתיך שבכל שבת יאמין שהיום שבת הקב"ה ממע"ב וכן בפסח יצי"מ כאלו ממש היום יצא ממצרים ועד"ז בשבועות מ"ת. מיהו לפירש"י קאי על דבר שיש בו חסרון כיס וזהו אמונת עתיך שצריך מאד להתחזק באמונה שלא יחסר לו עי"ז כו') חוסן ישועות כו' היינו אמונה הנ"ל יהי' לך לחוסן ישועות ולחכמה ודעת (ועיין ברבות פ' בשלח פכ"ג מענין תשורי מראש אמנה) יראת ה' היא אוצרו, פי' ע"י היראה שתירא מלפניו היא אוצר טוב להפתח לך מאתו על ידה. ד"א אמונת עתיך את שהאמנת בהקב"ה בעתים שעברו עליך וציפית לישועה תהי' לך לחוסן.

ה) **והרד"ק** פי' וז"ל והי' אמונת עתיך אמר כנגד ישראל קיום זמנך (כי אמונת לשון קיום כמו יתד במקום נאמן שפירושו קיום) וחוזק ישועתך (כי חוסן חוזק כמו והי' החסון לנעורת) יהי' חכמה ודעת, יראת ה' היא אוצרו של אדם, כלומר הנה באה לכם ישועה זאת ואתם בשלום אם תרצו שיהי' קיים לכם השלום והישועה כל זמניכם התעסקו בחכמה ודעת, ויראת ה' שהיא אוצרו של אדם, כי כמו שאוצר האדם הוא מבטחו של אדם ועומד לו בעת צרה, כן יראת ה' לפיכך תהיו יראי ה' והתעסקו בחכמה ודעת אלקי' ותנצלו מכל צרה ותהיו בשלום כל עתכם עכ"ל. וכפירושו פי' במצ"ד. וי"ל כמ"ש בסנהדרין ק"א א' כל הקורא פסוק בזמנו מביא טובה לעולם שנאמר ודבר בעתו מה טוב. א"כ להכי א"ש אשר אמונת היינו קיום עתך הוא ע"י חכמה ודעת שהוא התורה.

ו) **בתד"א** ח"א פי"ד ביאר הפסוק, והביאו בכלי פז במקראות. וממש"כ שם חצר החיצונה נראה דמ"ש יראת ה' היינו מפתחות החיצוני' הנזכר בגמ' פרק שני דשבת. וממש"כ שם שהתורה מביאה לידי יראת שמים ב' דמש"כ והי' אמונת עתיך כו' היינו שע"י עסק ששה סדרי משנה יבוא לכל זה להיות אמונת עתיך כו' ושיהי' יראת ה' אוצרו כו', וא"כ היא יראה עילאה. וב' הענינים אמת כנודע מענין אם אין יראה אין חכמה ואם אין חכמה אין יראה, ועמ"ש לקמן אות י"ג בענין ורעה אמונה.

השל"ה פ' ויגש דף שין ע"א הביא מ"ש הבחיי ס"פ כי תבא בפי' יראת ה' אוצרו וטעם שהזכיר ביראה לשון אוצר כי אין ביד המלך לעשות אוצר אם לא יקבץ מאחרים ומה שהוא מקבץ וגונז ביחוד ההוא נק' אוצר, וכן היראה אינה בידי שמים ולכך יקראנה אוצר עכ"ל.

ז) **ועמ"ש** הבחיי ר"פ תזריע ע"פ ודבר בעתו מה טוב עד וכן העוה"ב הוא אחרון לעוה"ז כו'. ומזה יובן ג"כ פי' אמונת עתיך, שאף שרואה עת אשר ח"ו הרשעים גוברים כמ"ש עת אשר שלט האדם באדם יאמין שזהו לרע לו כי העוה"ב הוא אחרון ותשחק ליום אחרון כו', ועז"נ כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל וכתיב בעת ההיא אענה נאום ה' ועמ"ש ע"פ ודבר בעתו במשלי ט"ו כ"ג ועיין ברבות בקהלת ד"צ ע"א ע"פ לכל זמן ועת לכל חפץ, ודצ"א ג' ע"פ את הכל עשה יפה בעתו שמבואר שם איך אברהם הי' צ"ל דוקא בזמן שהי' לא קודם ולא אח"כ וכן מ"ת דוקא בחודש השלישי לצאת בנ"י מארץ מצרים כו' ואפי' מחלוקת דוד ושבע בן בכרי ראוי' היתה להיות בזמנה כו' ע"ש. ומזה יובן ג"כ ענין אמונת עתיך, ועד"ז נאמר אני ה' בעתה אחישנה וכמ"ש והי' באחרית הימים נכון יהי' הר בית ה' כו'.

ח) **פ"ב** דשבת לא"א. פ"ה דברכות לג"ב. ע"ה קמ"ה א'. ס"ח קנ"ט. בס"ח סי' קנ"ט ז' פסוקים שבתנ"ך שיש בהם חכמה ויראה ואלו הן ונחה עליו רוח ה' רוח חכמה ובינה רוח עצה וגבורה רוח דעת ויראת ה', והי' אמונת עתיך חוסן ישועות חכמה ודעת יראת ה' היא אוצרו כו', כנגד שבעה דברים כו', ראי' שמיעה דיבור כו' חצבה עמודיה שבעה כו'.

תילים פ"ט ט' חסין י"ה, כי לא לעולם חוסן משלי כ"ז כ"ד, לא יאצר ולא יחסן ישעי' כ"ג י"ח, בית צדיק חוסן רב משלי ט"ו ו'. בישעי' שם פי' ת"י יחסן יתגניז א"כ לפי"ז חוסן ישועות היינו הישועות הגנוזים ע"ד מה רב טובך אשר צפנת. ועיין זח"א מקץ קצ"ה ב' מענין את הכל עשה יפה בעתו ומענין כי לא ידע האדם את עתו וזח"ג פ' אחרי דנ"ח ע"א מענין אכלם בעתו ושם ע"ב מענין למה ה' תעמוד ברחוק תעלים לעתות וג"כ מענין את הכל עשה יפה בעתו, ומכ"ז יובן ענין אמונת עתיך, ועמ"ש ע"פ ואתחנן כו' בעת ההיא.

ט) **עמ"ש** סד"ה ביום השמיני עצרת גבי עוטה אור כשלמה דקאי על התורה ובענין דברו חכמים בהוה שהתהוות הדבר נמשך ע"י שדברו בו חכמים כו', וזהו ג"כ אמונת עתיך שבחי' העת מקבל חיות וקיום מהתורה, ועמ"ש בד"ה יו"ט של ר"ה ובד"ה אדני שפתי תפתח ענין שאומרים בר"ה מלכיות ככתוב בתורתך שמביאים חיזוק וראי' מהתורה לקיום מדת מלכותו ית' וזהו אמונת עתיך כו', ועמ"ש בד"ה באתי לגני בענין שממשיכים בחיות העולמות מבחי' עמקו מחשבותיך ע"י עסק התורה כו' שהוא למעלה

מחיות העולמות, ואו"כ מזה נמשך ג"כ אמונת וקיום בחי' עתיך והיינו ע"י שהתורה נתלבשה ג"כ בזמן ומקום דוקא הי', ועמ"ש סד"ה שובה ישראל עד דפי' עד אינו שייך לא בדבר שלמעלה מהזמן ולא בדבר שזמנו מוגבל כ"א שהזמן יהי' בלי גבול בבחי' אהל בל יצען כו', וזהו"ע אמונת עתיך כו'.

י) **בפרדס** ערך עת ז"ל המל' נק' עת ועליה נאמר עת לעשות לה', ועיין מענין עת לעשות לה' בזח"ב תרומה קנ"ה ב' ובפ' וירא קט"ז ב', ומפני כי היא כלולה מכ"ח עתים י"ד בהיותה מלאה מיוחדת בשמש והם טובים וי"ד רעים בהיותה חסירה והולכת כו' ועז"נ ואל יבוא בכל עת כו' וכמו שעתים אלו כ"ח במל' כן בבינה כו' עכ"ל. ואפ"ל כי ב"פ י"ד עתים, היינו מצד ב' ידות חסד וגבורה שמצד החסד הן י"ד עתים לטובה כו'. ואפ"ל שלכן ע"י התורה נק' אמונת עתיך כי התורה נק' כח ונעשה עי"ז לאכללא שמאלא בימינא ימינך ה' נאדרי בכח כו', ופי' כ"ח היינו ב' ידים הנ"ל כמ"ש במא"א אות כ' סעי' יו"ד וכמ"ש במ"א ע"פ ועתה יגדל נא כח אד' דהיינו ע"י עסק התורה ובמאו"א אות ע' סעי' ס"ט עת נק' המל' קודם הזווג ואחר הזווג נק' עתה בתוספת ה' עכ"ל. ואפ"ל כי עת מורה על זמן והנה באוא"ס לא שייך בחי' זמן רק בבחי' מל' שייך זמן ולכן דוקא קודם הזווג נקראת עת לשון זמן מוגבל כמ"ש לכל זמן ועת אבל ע"י הזווג נק' עתה כי היחוד הוא התגלות מלמעלה מהזמן בבחי' זמן א"כ הזמן הוא הכל בחי' עתה כמו שם הוי' הי' הוה ויהי' הכל אחד. ואפ"ל שזהו פי' והי' אמונת עתיך שבחי' המל' הנק' עת יהי' בבחי' אמונה המקבלת מאמת הוי' לעולם והוא היחוד עליון, וזהו עת לעשות להוי' לחבר האי עת לקודב"ה כמ"ש בזח"א קט"ז ב' וח"ב קנ"ה ב', וחיבור ויחוד זה זהו ממש ע"י אמונת עתיך כדפירש"י אשר תאמין לבוראך עתים שקבע לך כו' שמאמין בבחי' אמת שהוא הקב"ה הנק' אמת כמ"ש וה' אלקים אמת ועי"ז מייחד המל' הנק' עת ונק' אמונה עם אמת כו', וגם זהו אמונה לשון חיזוק ותקעתיו יתד במקום נאמן שהוא היסוד להיות אהל בל יצען ובל יסע יסודותיו כו', והתורה נק' ג"כ אמת, ולכן ע"י עסק התורה מחבר בחי' עת להקב"ה כמ"ש בזח"א, וזהו קבעת עתים לתורה פי' לחבר בחי' העתים עם התורה כו' ועיין במא"א א' צ"ב מענין אמונה ובי"נ שם בשם זהר בלק קפ"ט אבדיקת ארעא אי קיימא במהימנותא כ' ע"ד שרה נחתת וסלקת ולא נתפתתה ע"י נוגה כמו חוה כו' והיינו ע"ד עומר שעורים בדיקו דאשת חיל, זהר אמור צ"ז א'.

יא) **וזהו** שע"י אמונת עתיך שהוא היחוד נמשך בחי' חוסן ישועות, כי חוסן י"ל בנים כדפירש"י בישעי' כ"ג י"ח ע"פ ולא יחסן ולא ינחילוה לבניהם, וכן פרש"י בגמ' דשבת דל"א ע"א חוסן זה סדר נשים חוסן לשון יורשים וע"י האשה נולדים יורשים, א"כ חוסן הו"ע נחלה וירושה והיינו כמ"ש הנה נחלת ה' בנים כו', ועיין מפסוק זה בזח"א קט"ו א"ב קפ"ח א' ומשמע שם שהמשכה זו בא מעלמא דאתי מבחי' בינה שבה התגלות

עתיק ונק' נחלת ה' שהוא ת"ת העולה עד הכתר הנק' מזלא וממשיך משם בני ומשפיע למל', וכן פי' בפרדס ערך חוסן דקאי על תפארת ושהוא ג"כ לשון כח וחוזק, וכן פי' במאו"א אות ח' סעי' ב', ונאמר מי כמוך חסין י"ה שמקבל הכח והחוזק ע"י או"א כו' וכמ"ש סולו לרוכב בערבות בי"ה שמו וכדפי' בזח"ב תרומה קס"ה ב'. והנה ענין ירושה יש להעיר מענין תורה צוה לנו משה מורשה, ועיין מזה במא"א אות יו"ד סעי' כ"ט. וצ"ל פי' הפסוק והי' ביום הנחילו את בניו, וי"ל ע"ד מ"ש להנחיל אוהבי יש כו'. וכ"ז הו"ע חוסן ואח"כ ישועות היינו להושיע מן הסט"א ולכן ישועות זה סדר נזיקין שהוא להרחיק ד' אבות נזיקין כו' שהם ג"ק הטמאות והרע דקליפת נוגה, ועיין במאו"א אות ד' סעי' כ"ה וכנגדם ג"כ הגמל והשפן כו' וע"ש ברבות ס"פ שמיני. וגם חוסן ישועות ע"ד ממעיני הישועה כו' תוקף הישועות ות"י אולפין חדתין כו' התגלות פנימיות התורה ונשמות חדשות, א"נ כמ"ש עזי וזמרת י"ה ויהי לי לישועה, וכתיב חסין י"ה כנ"ל. חכמת זה סדר קדשים המשכות קודש העליון בבחי' פנימיות. ודעת זה סדר טהרות בחי' מקיפים כמ"ש בביאור אני דפ' ציצית וע"ש, והאוצר והכלי לכל זה הוא יראת ה' כנ"ל.

יב) **בישועה** יש ד' שרשים, א' ישע ב' שוע היינו צעקה להיות ישועה ג' שעה וישע ה' אל הבל, ד' שעשועים ענין שחוק ושמחה. וי"ל כולם ענין פונה, ע"ד שהתפלה נק' צלותא לשון הטייה אצלי ודוך, כן המושיע פונה א"ע להושיע, ויקם משה ויושיען, והצעקה הוא פונה שפונה א"ע למעלה וישע זהו ודאי פונה, שעשועים ג"כ ענין פונה ע"ד רצוא ושוב, כי כל שחוק ותענוג מוליד תנועה כו', שין דישועה תלת רישין ממכ"ע וסוכ"ע ובחי' שלמעלה משניהם כו' ונמשך לתוך ע' אור שבעת הימים ואור של שבעת הימים זהו השין אני הוי' לא שניתי, עמ"ש ע"פ שיניך כעדר.

יג) **עוי"ל** פי' והי' אמונת כו' כי ידוע ענין משה רע"מ היינו שרועה ומפרנס את האמונה, וכמ"ש ועשה טוב שכן ארץ ורעה אמונה וזהו ע"י המשכת הדעת והיינו המשכת האמת שהאמונה הוא להאמין אמת הוי', ולכן ע"י המשכת האמת מפרנס אמונה ואין אמת אלא תורה, וזהו והי' אמונת כו' ש"ס משנה הם מפרנסים את האמונה וממשיכים להיות יתד במקום נאמן, וגם אמת אני ראשון ואני אחרון כו' בריח התיכון המבריח מן הקצה כתר עד הקצה מל' והיא התורה לכן עי"ז ורעה אמונה, ועמ"ש מענין ורעה אמונה ע"פ כי תשא את ראש בנ"י מחצית השקל כו', ומזה יש להעיר לענין מצה הנק' מיכלא דמהימנותא, ועמ"ש ע"פ פתחו שערים ויבוא גוי צדיק שומר אמונים לעיל סי' כ"ו ב'.

ל"ג יו"ד

עתה אקום יאמר ה' עתה ארומם עתה אנשא, (בשל"ה ד"י סע"ב עתה אקום אין ענינו העתקתו ית' ממקום למקום אלא התגלות אורו ע"י

דבר מה במקום זולת מקום אחר כו׳. בשם ערוגת הבושם. במס׳ פסחים קנא״א גאולת מצרים היתה שירה חדשה לשון נקבה כו׳ אמנם לעתיד בלשון זכר עתה אקום, ודקס״א ע״ב ולא תוסיף לקום היא כו׳ אלא בעלה יוקים לה כו׳ כמ״ש עתה אקום יאמר ה׳ וכן בתילים סי׳ י״ב ז׳ נזכר עתה אקום יאמר ה׳.

ל״ג ט״ו

הולך צדקות ודובר מישרים וגו׳.

א) **בספר** כד הקמח ערך חתן בבהכנ״ס וז״ל דעת המפרשים שהפרשה הזאת עתידה והכתוב נאמר על מלך המשיח וכו׳ ולא נתקיימה לעולם לא בבית ראשון ולא בבית שני, לא נתקיימה בבית ראשון שאע״פ ששרתה שם שכינה הוסעו יתדותיו ונתקו כל חבליו ובל ינתקו (ור״ל והרי כאן נאמר אהל בל יצען בל יסע יתדותיו לנצח, ועמ״ש הפי׳ מזה בלק״ת בד״ה שובה ישראל עד שה״ע אשר בחי׳ ו״ה יהי׳ במדריגת י״ה תרין ריעין כו׳ ע״ש).

ב) **בס״ח** סי׳ ט׳ ועיקר חוזק החסידות מתחילה ועד סוף אע״פ שמתלוצצים עליו אינו מניח חסידותו וכוונתו לשמים ואינו רואה פני נשים בפרט וכו׳ שהי׳ בבית החופה כו׳ והוא אינו מסתכל, לפיכך יזכה לרב טוב הצפון כמ״ש אשר צפנת ליראיך ועינו תשבע מזיו השכינה כו׳, עוצם עיניו מראות ברע כו׳, וכן אמר החכם אין חוצץ בפני התאווה כעצימת העינים כו׳ עכ״ל. ועמ״ש מענין עינים בלק״ת בשיר השירים בד״ה הסיבי עיניך מנגדי ומ״ש בת״א ויחי בד״ה חכלילי עינים מיין ובד״ה אני ישנה בפי׳ יונתי ובד״ה ואתחנן בפי׳ ואראה את הארץ ומשם יובן הפסוק י״ז מלך ביפיו תחזינה עיניך תראינה ארץ מרחקים ועיין בזהר ויקרא ד״כ סע״ב, וכ״ז ע״י עוצם עיניו מראות ברע. מכות ג׳ כ״ד א׳. עקרים מ״ג פ״ג. עקדה שער ק׳. שבת ח׳ עז״ב. ב״ב ג׳ נז״ב. רבות מז״א נג״א ס״א קצב״ג. ילקוט ח״א כ״ג א׳ כ״ד א׳ כ״ז ב׳ קס״ט ג׳ רנה״א רצב״ג שז״ד. ח״ב פב״ב. של״ה צז״א ר״ת.

ג) **רבות** פ׳ לך לך ר״פ מ״ג וישמע אברם כי נשבה אחיו. הה״ד אוטם אזנו משמוע דמים, כ׳ בידי משה לשון רש״י לא רצה לשמוע על דם רעהו אלא הלך ועזר אותו. ול״נ דה״ק אוטם אזנו משמוע דמים ר״ל מאטם אזנו מה ששמע שעשאו דמים שהכו ארבעה מלכים את החמשה ולא פחד אלא עשה עמם מלחמה כו׳ עכ״ל. והיינו ענין מס״נ שמסר נפשו להציל אחיו ואטם אזנו משמוע החשש סכנות נפשות ולומר חייך קודמין, ועיין בטח״מ סי׳ תכ״ו ובסמ״ע שם ס״ק ב׳. וענין זה הוא כמ״ש בדוד כששמע שמת שמואל הלך לגמול חסד עמו אף שהי׳ ירא שמא יהרג כו׳.

ד) **רבות** ר״פ וירא פמ״ח הולך צדקות זה אברהם, ושמרו דרך הוי׳ לעשות צדקה ומשפט, עמ״ש בת״א פ׳ בשלח בד״ה אשירה לה׳, וענין צדקות לשון רבים פי׳ הרמ״ז פ׳ ויקרא דט״ו ע״א ע״פ צדיק ה׳ צדקות אהב דהיינו שמחבר ב׳ הבחי׳ דלאה ורחל שנק׳ צדק צדק תרדוף ועיין במאו״א אות צ׳ סעי׳ ז׳, וענין חיבור זה הוא חיבור עלמא דאתכסי׳ בעלמא דאתגליא עיין זהר ויצא קנ״ח בפי׳ מן העולם ועד העולם, ויותר יובן זה עפמ״ש בזהר ר״פ תרומה קכ״ו ב׳ ע״פ מי זאת הנשקפה, מי זאת רזא דתרין עלמין מתחברין כחדא כו׳ ע״י יעקב שלימא דחיבר לון כחדא ובבה״ז שם שהם ב׳ בחי׳ מחשבה ודיבור שבחי׳ המחשבה בה התגלות יותר משא״כ בדיבור כו׳ כי ומשם יפרד כו׳ והחיבור שגם בעולם הדיבור יהי׳ הגילוי שבמחשבה עליונה כו׳ וזהו ענין הולך צדקות. ושורש החיבור י״ל ג״כ חיבור ורב חסד בבחי׳ חסד עולם, עיין באגה״ק ע״פ חסדי ה׳ כי לא תמנו ובפע״ח שער הסוכות בסופו, ערב סוכות יש להרבות בצדקה שאז עליית המל׳ הנק׳ צדק בצדקה, ובפרדס ערך צדקה פי׳ כי הצדקה היא בינה עילאה, ואפ״ל כי בינה נק׳ צדקה גדולה ע״ד שם הגדולה לאה ה׳ גדולה לאה היינו ה׳ עילאה שבה התגלות עתיק ששם מקום הגדולה ארך אפים וגדל חסד ושם ה׳ קטנה רחל מקור דבי״ע, ובסוכות המשכת בינה במל׳ ומאירים המדות העליונות דע״ק אחר התשובה שביוהכ״פ כמ״ש במ״א, וזהו הולך צדקות וזהו כי צדיק ה׳ צדקות אהב שעי״ז ישר יחזו פנימו היינו אור פנים דא״א מאיר בפנים דז״א. עו״ש במדרש ר״פ וירא דובר מישרים מישרים אהבוך עיין ברש״י בשיר השירים אהבה עזה אהבת מישור בלי עקיבה ורכסים כו׳ והוא כענין בכל מאדך בלי גבול גם בכל מאדך בכל מדה ומדה שמודד לך כו׳. ואדמו״ר נ״ע פי׳ מישרים שגם הנה״ב תתהפך באהבה לה׳ כמו הנה״א וזהו ענין המישור כו׳.

מענין וצדיק באמונתו יחיה, בקהלת רבה צא״א ע״פ מה יתרון העושה בקהלת סי׳ ג׳ ט׳ אפי׳ צדיק חי העולמים באמונתו הוא חיה וכתבתי מזה במ״א ע״פ והאמין בה׳.

ל״ג י״ח

לבך יהגה אימה, פ״ג דחגיגה ט״ו ב׳. סנהדרין פרק חלק קו״ב. תד״א ח״א פכ״א פ״ג.

ל״ג כ׳

חזה ציון, ירושלים נוה שאנן, רבות בשלח תוך פכ״ה קמ״ב ג׳. אהל בל יצען, רבות בשיר השירים בפסוק כאהלי קדר ח׳ ד׳. זח״א ויחי רלט״א. אד״ר קל״ז סע״א. אהל בל יצען, עמה״מ שער עולם התהו פ״כ ס״פ מ״ו. חזה ציון, שער י״ב פ״ח. אהל בל יצען כו׳. שער י״ג פל״ג. שער קרית ארבע פנ״ג, שער ט״ז פנ״א.

ל"ד ו'

חרב לה' מלאה דם כו', ח"א נג"ב קס"ה א'. ח"ב י"ט ב' כ"ח ב' נ"ד א'. ח"ג י"ט ב' נ"ב ב' נ"ד א' ס"ב סע"א פ"ט א' ר"י ע"ב.

ל"ד ט'

ונהפכו, ח"ב למ"ד סע"ב.

ל"ח ב'

ויסב חזקיהו פניו אל הקיר ויתפלל.

א) **בגמ'** רפ"ק דברכות דף ה' ע"ב והאמר רב ואיתימא ריב"ל מנין למתפלל שלא יהא דבר חוצץ בינו לבין הקיר שנאמר ויסב חזקיהו פניו אל הקיר ויתפלל, ועמ"ש מזה לקמן סעי' ח' וסעי' ד'.

ב) **במאו"א** אות קוף סעי' כ"ג קיר נק' המל' וקיר היינו אדון עכ"ל.

ג) **זח"א** ויחי דרכ"ח ע"ב ויסב חזקיהו פניו אל הקיר אוליפנא דשוי רעיונוי וכיוון אנפוהי למיסב אתתא בגין דתשרי שכינתא רזא דקיר כו' עכ"ל באריכות. ואפ"ל שזהו ענין האזוב אשר בקיר, כי אזוב היינו יסוד, עיין זח"ג נ"ג ב' ובמאו"א א' נ"ד, ופי' אשר בקיר שהוא המשפיע לבחי' מל' כמ"ש מזה ע"פ ולקחתם לכם אגודת אזוב.

ד) **בזח"מ** שם כ' רזא דקיר השכינה נק' קיר כמ"ש בזהר תרומה דקל"ג ע"א ע"פ נעשה נא עלית קיר קטנה, קיר דא אדון כל הארץ בלשון יון קורין לאדון קירי עכ"ל. וכן אי' במד"ר בענין דוד שהי' אומר קירי רם קירי רם כמ"ש במד"ר פ' במדבר פ' ד' דרי"ט ע"א (וצ"ע דשם איתא כירי בכף, ורש"י פי' בעירובין דדוקא קירי בקוף הוא אדון, שוב ראיתי שהמ"כ תירץ זה) ובפ"ה דעירובין נג"ב פירש"י בד"ה מרי כירי, קירי הוא אדון, וכן פ"ק דעכומ"ז די"א ע"ב. א"כ לפי"ז י"ל פי' ויסב חזקיהו פניו אל הקיר להעלות ולרומם בחי' מל' הנק' קיר שיהי' קירי רם ע"ד ארוממך אלקי המלך דהיינו ע"י התפלה כמבואר בת"א פ' מקץ בד"ה כי אתה נרי, והנה המל' נק' התפלה כנודע מענין ואני תפלה וע"כ צריך שלא יהי' דבר חוצץ בינו לבין הקיר. והסדה"י בשמו"ע כ' וז"ל ולא יהי' חוצץ בינו לבין הקיר שיסיר כל המחשבות ולא יהא דבר מפסיק ומבדיל בין כוונתו לתפלתו, לא יהי' קרוב בשפתיו ורחוק מכליותיו, וקיר היינו שכינה כמד"א ויסב חזקיהו פניו אל הקיר שכל פניתו ומחשבתו לא הי' כ"א בקיר לחבר אותה עם היסוד לחזק ולקיים אותה כמש"ל שאם אין יסוד אין הבנין עומד עכ"ל.

ה) **וי"ת** ואסחר אפוהי לכותל בית מקדשא וצלי קדם ה' עכ"ל. ומענין כותל ברמ"מ פ' משפטים דקט"ז ע"א דשכינת' תתאה כותל מערבי דיורא דילי' ע"ש דאיהי תל שהכל פונים בו, כ"ו ת"ל הוי' כ"ו, ודא איהי שכינתא איהי ת"ל דילי' עכ"ל. ובמא"א כ' ט"ז תל גימט' ה"פ אלקים, א"כ כ"ו ת"ל י"ל יחוד והמשכת שם הוי' בשם אלקים. וז"ל הפרדס ערך כותל, פי' הרשב"י ע"ה בר"מ שהרמז בו אל הת"ת בהיותו מתיחד עם המל' ע"י הצדיק וזהו פי' כ"ו הוא שם בן ד' שהרמז בו אל הת"ת ות"ל הוא תל שהכל פונים אליו דוקא עכ"ל. ובערך תל כ' הפרדס יסוד נק' תל שהכל פונים בו והוא כולל בו ה"ג יצחק קץ ח"י ולכן ה"פ אלקים גימט' ת"ל ומצד החסדים כ"ו שם הוי' ת' ד' יודין דע"ב ל' הוי' וד' אותיות עכ"ל. וענין ה"ג שביסוד ע"ד ישיש כגבור ואת בריתי אקים את יצחק וה"ס קץ הימין, ויעקב בריח התיכון המבריח מן קצה השמים דלעילא בינה עד קצה השמים דלתתא יסוד מקצה השמים מוצאו.

ו) **והנה** עד"ז מ"ש בגמ' די"א ב' דפי' אל הקיר היינו קירות לבו דהיינו כותלי לבו כמ"ש רש"י בירמי' סי' ד', אפ"ל ג"כ ענין כותל ע"ד הנ"ל ענין יחוד הוי' אלקים נק' כותלי לבו, דהנה מבואר בלק"ת פ' ואתחנן ע"פ וידעת היום והשבות אל לבבך כי הוי' הוא האלקים שכמו שהוא ביום בחי' לילה ויום הם יום אחד, וכך הוא בלב שהשני לבבות והם היצ"ט והיצה"ר הם שניהם כאחד שגם היצה"ר ישוב לעבודת הוי' כד אתכפי' סט"א, ומזה וידעת כי כך הוי' הוא האלקים כו' ע"ש. נמצא בחי' כותלי לבו היינו ג"כ בחי' יצ"ט ששרשו משם הוי' והיצה"ר אשר נלקח על ידי השתלשלות מבחי' שם אלקים כנודע שנה"ב שרשה מחיות המרכבה פני שור כו' לכן ע"י שיתפלל מקירות לבו ונהפך היצה"ר לטוב ממשיך כמו"כ למעלה אל הקיר יחוד שם הוי' באלקים כו'. גם אפ"ל בחי' קיר אותיות יקר, וע' במא"א י' כ"ה יקר הוא בחכמה ומשם שורש הטיפה כמ"ש במא"א קוף סעי' מ"ו, והוא גימט' יש, ועיין במא"א י' ל"ה, וזהו ליהודים היתה אורה כו' עד ויקר והיינו ע"י המס"נ שלהם ע"ד ויסב כו' אל הקיר עי"ז המשיכו בחי' יקר. ירושלמי ברכות פ"ד. רבות בח"מ צו"ב. ח"ג רע"מ שופטים. ילקוט ח"א רס"ב ד' רצ"ה ב'. ח"ב קמ"ח ד'. בר"ח.

ז) **זח"א** פ' בראשית די"א א', פתח ר"ש ואמר מאי דכתיב ויסב חזקיהו פניו אל הקיר כו', ת"ח כמה הוא חילא תקיפא דאורייתא כו' לא דחיל מעילאי ותתאי ולא דחיל ממרעין בישין דעלמא בגין דאיהו אחיד באילנא דחיי ויליף מיני' בכל יומא כו' דאפי' אתגזר עלי' כו' מיד אתבטל כו'. ובמק"מ שם שע"י עסק התורה מחדש לו מוחין שהם נק' חיים כו'. ובזהרי חמה שם כ' י"ל כי לא פי' בפסוק זה כלום אמנם סמך עמ"ש בכמה דוכתי ויסב חזקיהו פניו אל הקיר על עסקי הקיר דהיינו השכינה הנק' קיר קטנה, והיינו שביטל מצות פו"ר שהיא אחוזה בהאי קיר ועל ביטול מצוה נגזר עליו שלא יחי'. והנה מתוך הקדמתו שאמר דאורייתא תוליף לב"נ

למיזל כו׳ דומז פי׳ הפסוק כי חזקיהו בחכמתו כיון לתקן בתפלתו מה שעיוות כדי לבטל אותה הגזירה וז״ש תוליף לי׳ עיטא כו׳ עכ״ל. ואפ״ל ג״כ כי זהו שאמר והטוב בעיניך עשיתי שסמך גאולה לתפלה ע״כ המשיך היחוד, וגם ע״י עסק התורה ממשיך פו״ר ותוספת האור וכמו בן זומא שאמר נפשי חשקה בתורה. ועוי״ל כי ידוע שחזקיהו עסק בתורה הרבה וע״כ על ידי שהמשיך תמיד אילנא דחיי לכן הועיל לו לבטל הגזירה ע״י התפלה.

ח) **פי׳** חיי דקל״ב ע״א. תרומה קל״ג ע״א. קע״ד סע״ב. שופטים דער״ה ע״א. והנה בפ׳ חיי שם דלא יפסיק ב״נ בצלותא ביני׳ לבין כותלא כמ״ד ויסב חזקיהו פניו אל הקיר. ותוכן הטעם ע״ז לא נתבאר היטב. אלא בזהח״מ שם כ׳ עמש״ש ע״ב, כיון דעאלת לגבי מלכא עילאה כו׳ וגאולה ותפלה תרין דרגין אינון כו׳ היינו ת״ת ומל׳, וכאן יהיב טעמא למה ששאלו ממנו טעם למה לא יפסיק בינו ובין הכותל, והיינו בינו ת״ת שאדם בדוגמא עליונה ובין הקיר מל׳ הנק׳ קיר מלשון אדון בל׳ יון עכ״ל. ובמק״מ פי׳ הטעם בענין אחר, והוא עפמש״ש סע״א והכא שמעה תפלתי ה׳ בגין דאיהי, פי׳ מל׳, דרגא דמקבלא כל צלותין דעלמא והא תנינן דעבדא מניהו עטרה ושוי לה ברישא דצדיק חי העולמים, וע״ש הפי׳ במק״מ שהתפלות של ישראל עולים בה בסוד מ״ן ומזה נמשך העטרה כו׳, ועיין בלק״ת בד״ה מה יפו פעמיך בנעלים ובזהר וישלח דקס״ז ע״ב ובמק״מ שם, וכיון שהמל׳ היא מקבלת התפלות ע״כ צריך המתפלל שלא יהא דבר חוצץ לבין הקיר שהוא מל׳ כדי שיקובל תפלתו, ועיין זח״ג אמור צ״ה א׳ ע״פ פתחי לי אנת הוא פתחא לאעלאה לי, וזה מורה כפי׳ המק״מ כאן. אך באמת ב׳ הפירושים אמת ועולים בקנה א׳, כי ע״י הביטול וההעלאת מ״ן שמלמטה למעלה מבחי׳ האדם דבריאה לבחי׳ מל׳ עי״ז מעורר ההמשכה למעלה מבחי׳ אדה״ע שעל הכסא לבחי׳ מל׳, ועמ״ש בתו״א פ׳ וישב סד״ה והנה אנחנו מאלמים אלומים גבי אך הענין כי השתחוואה כולל ב׳ בחי׳ הא׳ בחי׳ ביטול כו׳ הב׳ הו״ע המשכה כו׳, ובאמת הא בהא תליא, שע״י הביטול גורם ההמשכה כו׳, וכן ידוע ג״כ מההשתחוואה שבשמו״ע באמרו בא״י שהוא בחי׳ ביטול וגם המשכה ע״י שמרכין ראשו ממשיך מבחי׳ ברוך בבחי׳ אתה כו׳, ועמ״ש בסידור שער ר״ה סד״ה אד׳ שפתי תפתח, א״כ בחי׳ הא׳ בחי׳ ביטול זהו כפי׳ המק״מ שיהי׳ בטל למדת מלכותו יתברך הנק׳ קיר ואדון וזהו אדני שפתי תפתח ולא יהי׳ דבר חוצץ ומפסיק הביטול, ומה שעי״ז ממשיך מבחי׳ ברוך שהוא יסוד אבא המלובש בז״א לבחי׳ מל׳ הנק׳ אתה זהו כפי׳ הזח״מ, כי האדם הוא בדוגמא עליונה בצלמנו כו׳ וזהו ענין כן לב האדם לאדם כמ״ש במ״א, וע״כ צריך שלא יהי׳ דבר חוצץ בינו ובין הקיר כדי שיומשך בחי׳ ברוך בבחי׳ אתה כו׳, ועמש״ל ססעי׳ ד׳ בשם הסדה״י.

ט) **ירושלמי** פ״ד דברכות אמתניתין ר׳ יהושע אומר המהלך במקום סכנה כו׳ ר׳ ייסא ר׳ חלבו מטו בה בשם ר׳ אבדימי דמן חיפה צריך אדם להסב פניו לכותל להתפלל מ״ט ויסב חזקיהו פניו אל הקיר

באיזה קיר נשא עיניו, ריב"ל אומר בקירה של רחב נשא עיניו, כי ביתה בקיר החומה ביהושע סי' ב' ט"ו, אמר לפניו רבש"ע כו' ע"ש, ר' חנינא בר פפא אומר בקירות בהמ"ק נשא עיניו, בתתם ספם כו' והקיר ביני וביניהם יחזקאל סי' מ"ג ח' ות"י וכותל בי מקדשא בין מימרי וביניהון כו', בני אדם גדולים היו ולא יכולים לעלות ולהתפלל בבית המקדש והקב"ה מעלה עליהם כאלו התפללו בבית המקדש, אבותי שעשו לך כל השבח הזה עאכו"כ, ר' שמואל בר נחמן אמר בקיר של שונמית נשא עיניו שנאמר נעשה נא עלית קיר קטנה כו' מ"ב סי' ד', ועיין זח"ב תרומה קל"ג א', ורבנן אמרי בקירות לבו נשא עיניו מעי מעי אוחילה קירות לבי הומה לי בירמי' סי' ד', אמר לפניו רבש"ע חזרתי על רמ"ח אברים שנתת בי ולא מצאתי שהכעסתיך באחד מהם עאכו"כ שתנתן לי נפשי עכ"ל. ועיין בהרמ"ז שופטים ער"ה מה שהקשה הא בטל מצות פו"ר, ותירץ דהא כוונתו הי' לשם שמים כדאמר בש"ס פ"ק דברכות, ועוד י"ל ע"ד בן זומא שנפשו חשקה בתורה. וכדברי הירושלמי הנ"ל מבואר ברבות בקהלת דצ"ו ע"א ע"פ כי ברוב חלומות והבלים, רק במעט שינוי יעו"ש.

והנה מענין רחב מבואר בזהר ויחי דרמ"א סע"ב בענין שבקשה ונתתם לי אות אמת דא אות ו' בגין דבי' שריא חיין כו' ע"ש, וכן נז' מזה בזהר ר"פ ויקרא ובמק"מ והרמ"ז שם ובבה"ז שם, וא"כ הקיר שהיתה יושבת בו היינו שקיבלה עליה עול מלכות שמים הנק' קיר ואדון כנ"ל, או כי פי' בקיר החומה ע"ד אם חומה היא שמעמיד דבריו כחומה, או ע"ד אני חומה זו תורה, ובזהח"מ פ' ויחי שם פי' דמה שהשיבו לה את תקות חוט השני בגין דשולטנותא דסיהרא השתא, ובהיותה עתה בשלימו ג"כ הוא מורה חיים, ולכן אל תפסידו כי סימן חיים הוא ג"כ, וז"ש כחוט השני שפתותיך שהוא מורה סוד הנישוק שהוא עת רצון דהיינו דביקו דרוחא דידיה ברוחא דידה, והיינו סימן חיים עכ"ל. וזהו ע"ד שנתבאר בזהר ר"פ תזריע דמ"ב ע"ב ע"פ כל ימי חייה, בגין דעה"ח שדר לה חיין ונהיר לה כו' ולכן נק' המל' ארץ החיים, ועמ"ש מזה ע"פ הזהר ר"פ ויקרא ע"פ ונתתם לי אות אמת, ולכן כמו שרחב המשיכה בחי' חיים להיות והחייתם את אבי כמו"כ וכש"כ המשיך חזקיהו, וזהו ענין ויסב פניו אל הקיר.

ל"ח ט'

מכתב לחזקיהו מלך יהודה בחלותו ויחי מחליו, ות"י כתב אודאה על נסא דאתעביד לחזקיהו מלך שבטא דבית יהודה כד מרע ואתסי ממרעיה עכ"ל. וברבות תולדות פס"ה דף ע"ב ג' ע"פ ויהי כי זקן יצחק חזקיהו חידש חולה שיתרפא הה"ד מכתב לחזקיהו מלך יהודה בחלותו ויחי מחליו. הנה ע"פ מ"ש ע"פ הסולח לכל עונכי הרופא לכל תחלואיכי ע"פ מארז"ל פ"ב דמגילה די"ז ע"ב מתוך שניתנה מילה בשמינית שצריכה רפואה לפיכך קבעוה בשמינית, שכמו שבחי' מילה בשמינית זהו ענין אתעדל"ע מבחי' שאין אתעדל"ת מגעת שם כו' כמו"כ הו"ע רפואת התחלואים כו' שהוא

גבוה מבחי' רפואה דסליחה, ע"כ א"ש שחזקיהו חידש בחי' זו שמתחילה לא הי' זה, יען כי זהו בחי' שלמעלה מאתעדל"ת לכך לא הי' בחי' זו נוהג בעולם כי אם ע"י חזקיהו נמשך בחי' זו כו', וע"ד מ"ש ברבות פ' נח ע"פ ל"ה בענין הקשת לדרת כתיב (חסר שני ווין) פרט לשני דורות (שלא נראית הקשת בימיהם שלא הוצרכו לאות) דורו של חזקיהו ודורו של אנשי כנסת הגדולה או של רשב"י כו' ע"ש. והענין כי הקשת הוא שלא ישלוט מדת הדין הנמשך משם אלקים, וא"כ הוא המחבר שם הוי' עם שם אלקים, וזהו ענין ג' גווני הקשת כו' ויש בחי' בצדיקים הגדולים שהוא ע"ד מ"ש יעקב והי' הוי' לי לאלקים שבחי' הוי' עצמו יהי' לי בבחי' שם אלקים כמ"ש בת"א פ' וארא סד"ה וידבר אלקים כו' וארא כו', וא"כ אז א"צ לקשת בו', וכיון שהגיע לבחי' זו דוהי' הוי' לי לאלקים לכך חידש בחי' זו דחולה שיתרפא שזהו מבחי' על השמינית כו' בינה תמינאה כו', גם כי ע"ד שתורתו אומנתו יחוד או"א כו' והו"ע טל תורה שלמעלה מבחי' כגשם כו', וקשת הוא לקיום העולם ששרשו מיחוד חיצוניות או"א, אבל מי שממשיך יחוד פנימי דאו"א א"צ לקשת, והיינו ע"י טל תורה כו'. (זח"ב תרומה קע"ד סע"ב. בחיי ר"פ וירא באור פני מלך חיים, כי מלת חיים כוללת רפואה מלשון ויחי מחליו. (של"ה פ' בשלח דף שי"ד ב'.

ל"ח י"א

אמרתי לא אראה י"ה י"ה בארץ החיים לא אביט אדם עוד עם יושבי חדל, ופרש"י ע"ש לא המתים יהללו י"ה חק למתים שאין מזכירים שם בן שתי אותיות לעולם, וי"ת י"ה י"ה דחילא דה', וכמו שפירש"י ג"כ ע"פ כי בי"ה הוי' צור עולמים. והטעם שאמר לא אראה י"ה כי איש ואשה שם י"ה ביניהם, ולפי שלא עסק בפו"ר אמר לא אראה י"ה כו', כ"כ במנחה גדולה.

רבות פ' חוקת דער"ה א' ע"פ על אשר מריתם פי, ומנין שרואין פני שכינה ומוכיחין אדה"ר שנאמר אמרתי לא אראה י"ה י"ה כו'. (זח"א פ' נח דס"ה ע"ב ודס"ו ע"א. והנראה כי יש ב' בחי' שם י"ה הא' בחו"ב, וזהו ענין ונהר יוצא מעדן כו', והנה כמו"כ יסוד נק' נהר יוצא מעדן ומשקה את הגן שהוא מל', וזהו ג"כ בחי' י"ה, וכמ"ש במא"א אות יו"ד סכ"ח, וכ"כ הבחיי פ' יתרו ע"פ וידבר אלקים בענין כי בי"ה הוי' צור עולמים דפי' בי"ה היינו מל', ועכ"פ ב' הבחי' י"ה זהו הכל ענין ונהר יוצא מעדן, והיינו ענין געה"ע וגעה"ת, געה"ע שרשו מבינה ה' עילאה וגעה"ת שרשו ממל' כו', וא"כ אומרו ב"פ י"ה זהו געה"ת וגעה"ע, ולפי שבמניעת פו"ר זהו מונע השפעת בחי' ונהר יוצא מעדן, ע"כ מחמת זה אמרתי לא אראה י"ה כו'.

בחיי ס"פ האזינו, ואפ"ל ג"כ שע"י בחי' המל' חכמה תתאה בה ועל ידה יוכל להיות השגת ח"ע, וזהו ענין י"ה י"ה, היינו ע"י בחי' י"ה

שבמל׳ אשר בבחי׳ זו צור עולמים, עי״ז יבא לגילוי בחי׳ י״ה דשם הוי׳, וזהו סולו לרוכב בערבות בי״ה שמו כו׳, והוא כענין הנזכר בזוהר דלעיל שצ״ל לבוש שעי״ז יזכו לנועם ה׳, ובחי׳ מל׳ הוא לבוש כו׳. [עוד י״ל ענין אראה י״ה י״ה ע״ד מ״ש האריז״ל ע״פ ביום ההוא יהיה ב״פ י״ה, שבחי׳ ו״ה יהי׳ כמו י״ה בבחי׳ תרין ריעין כו׳.] ומזה יש להעיר לענין ט״ו דחג המצות וט״ו דחג הסוכות, דהנה בזהר תצוה קפ״ב ע״ב פי׳ דז׳ יומין דחג המצות הם יומין תתאין דמל׳ וז׳ דסוכות הם יומין עילאין, וא״כ לפי״ז י״ל יום החמשה עשר שבו התחלת חג המצות היינו י״ה שבמל׳ וט״ו שבו חג הסוכות הוא י״ה דחו״ב כו׳.

ל״ח י״ב

דורי נסע, מדלה יבצעני. נדרים דף מ״ם ע״א, אין דל אלא חולה כו׳.

מ״ם א׳

נחמו נחמו עמי. עקדה שער פ״ח. רבות קט״ו ב׳. ויחי פ׳ ק׳ קנ״ה ג׳. ח״מ ס״ב ד׳ ע׳ א׳. בחיי קצ״א א׳.

דברו על לב. עקדה שם. ירושלמי פ״ה דברכות. רבות פ״ט ד׳ קפ״ח ד׳. ח״מ ס״ט ד׳ ע״א פ״ז א׳ צ״א א׳. של״ה נ״ב א׳. ע״מ ס״ג א׳.

מ״ם ב׳

דברו על לב. ברבות וישלח פ׳ פ׳, אחרי פכ״א, במדרש איכה בסוף אלפא ביתא קדמאה בפסוק תבא כל, במדרש קהלת ע״פ דברתי אני עם לבי וע״פ עת לאהוב גבי ועת לדבר, ועמ״ש בד״ה אחרי ה׳ אלקיכם תלכו בענין והיו הדברים כו׳ על לבבך.

מ״ם ה׳

ונגלה כבוד ה׳ כו׳. עמ״ש בתו״א פ׳ לך סד״ה ולא יקרא עוד שמך אברם בפי׳ כי פי ה׳ דבר. ומ״ש מזה ע״פ ודבר ה׳ מירושלים בישעי׳ סי׳ ב׳ ג׳. וברבות ויקרא ספ״א לפי שבעוה״ז השכינה נגלית על היחידים אבל לע״ל ונגלה כבוד ה׳ וראו כל בשר יחדיו כי פי ה׳ דבר. ילקוט פ׳ בא דס״ב ג׳ רמז ר״ז וראו כו׳ והיכן דבר ראו עתה כי אני אני הוא ועמ״ש בלק״ת בד״ה במדבר סיני באהל מועד, תשא רמז שצ״ו ע״פ כי לא יראני, תילים רמז תרע״א ע״פ אני בצדק אחזה פניך וראו כל בשר כו׳ הכל רואים כו׳ א״כ מה בין כו׳.

מ"ס י"ב

מי מדד בשעלו מים. סנהדרין ספ"ד דל"ט ע"א. ושמים בזרת תכן, ערובין פ"ב דכ"א סע"א, סנהדרין פרק חלק ד"ק סע"א. רבות בשלח פכ"ה קמא"ג, פ' במדבר פ' ב' דרי"ב ד', פ' פנחס דרפ"ב א', כי תצא רצז"א. זח"א בראשית כ"ד א', תרומה קע"ה סע"ב, פקודי רל"ג סע"ב. ת"ז תיקון ה' בתחילתו דט"ו א', סוף תיקון י"ח דל"ו ע"ב, תחילת תיקון י"ט דל"ז ע"א, ד"מ ע"א, תיקון ע' קלג"ב. תד"א ח"ב פי"ג. בלקו"ת מהאריז"ל בישעי' במקומו, והוא מהת"ז הנ"ל יעו"ש. מענין ושקל בפלס הרים בלק"ת סד"ה אתם נצבים. של"ה קע"ז א' ש"י א' שכו"א. בשיר השירים רבה ע"פ אחזו לנו שועלים לשעלו של ים, ובילקוט הגירסא שנאמר מי מדד בשעלו מים, וי"ל שעלו הבחי' מל' שנעשה ראש לשועלים היינו כתר דבריאה.

מ"ס י"ז

כל הגוים כאין נגדו מאפס ותהו נחשבו לו. סנהדרין ספ"ד דל"ט ע"א. רבות אמור פכ"ז קצג"ב ר"ל פתח הן אתם מאין ופעלכם מאפע בישעי' סי' מ"א כ"ד, אחד אתם לי מאותן שכתוב בהן כו' כאין נגדו כו'.

במדבר פ"א רט"ד בטנך ערימת חטים כו' מה חטים הללו כו' אבל התבן והקש כו' כך עובדי כוכבים נמשלו לתבן ולקש כו' שאין להקב"ה הנייה מהם כו' כאין נגדו מאפס כו' אבל ישראל יש להקב"ה הנייה מהן קורין את שמע ומתפללים ומברכין כו' לכך נמשלו כחטים. שם רפ"ד ריו"א, ד"א פקוד כל בכור זכר כו' לעוכומ"ז לא נתת מנין כו' כאין נגדו כו' אבל אתם בני שנאמר העמוסים מני בטן בישעי' סי' מ"ו ג' כו' הוי ששים המה מלכות כו' אחת היא יונתי כו' כי כל העולמות נתהוו מהדבור רק הארה, משא"כ נש"י טפה ממוח האב שיש בה עצמיות כו' לכן חשובים אף ממלאכים, אכן עוכומ"ז הם מאין כו' ומהפסולת דתהו, ועמ"ש בת"א בד"ה כי עמך מקור חיים בענין השקיפה כו' וברך כו'. במא"א אות א' סעי' קי"א, אפס נק' הא"ס כי אין בו תפיסא ובו אפיסת הרעיון, אפס נק' הקליפה כי אין בה ממש ואפס ותהו עכ"ל. והיינו כי מלמטה למעלה נק' הבחי' העליונה אין לפי שאינו מושג וכמ"ש והחכמה מאין תמצא והיינו מבחי' כתר והא"ס שאינו מושג יותר נק' אפס, אבל מלמעלה למטה הוא להיפך שכל מה שהוא למטה יותר הוא אין כו' ולכן נאמר להנחיל אוהבי יש, משא"כ הקליפות הם אין ואפס כי הרע דק"נ נק' אין וג"ק שלמטה מנוגה הם אפס כו'.

מ"ס כ"ב

היושב על חוג הארץ ויושביה כחגבים הנוטה כדוק שמים וימתחם כאהל לשבת. ופרש"י חוג לשון מחוגה עגול קומפ"ס בלע"ז, ויושבי' לפנין כחגבים, כדוק כיריעה טייל"א בלע"ז (ועיין בב"י רסי' ל"ט בענין קרום שקורין טילא, ובגמרא פ"ה דגיטין בענין דוקין שבעין, ובפ"ו דבכורות

מ"ב הרי בעינו דק) עכ"ל. והרד"ק פי' היושב כאלו אמר על השמים כי הם חוג הארץ כמו שיעשה האדם במחוגה העגולה, כי למחוגה יש שתי אצבעות האחת יעמוד ובשניה יקיף העגולה, והנה הנקודה בתוך העגולה והארץ כמו הנקודה כי היא התחתון שבעגולה והשמים סביב הארץ כמו העגולה. ואמר היושב דרך משל כי אין לו מקום יתעלה מכל דמיון, אלא כאדם היושב על מקום גבוה מאד ומביט במקום השפל ידמה לו הדבר גדול קטן, לפיכך אמר ויושביה כחגבים כמ"ש ונהי בעינינו כחגבים וכן היינו בעיניהם. ות"ת דאשרי בתקוף רומא שכינת יקרי' תרגם היושב כמו המושיב (י"ל לפי שאין שייך בחי' אלו אלא רק בממכ"ע הנק' שכינת יקריה לא בעצמותו ית' בחי' סוכ"ע) ואלה השמים שהם חו"ג הארץ הוא נוטה אותם וכפל הענין במלות שונות כי וימתחם כמו הנוטה, וכאהל כמו כדוק (ואפשר להעיר לענין זה מענין שמים ורקיע וזהו כדוק וכאהל) כי פי' דוק יריעה שיעשה אדם ממנה אהל (עמ"ש ע"פ יהי רקיע כו' מבדיל, וזהו ענין כדוק קרום כנ"ל) ופי' לשבת תחתיהם, כי לא ישב אדם בבית אם אין עליו תקרה. ות"ת הנוטה כדוק דמתח כזעיר, וענין וימתחם הנטיה והפרישה, וכן בדרז"ל מקום שנמתח עמו בחולין ר"פ א"ט, וממנו נק' השק אמתחת כמו שפירשנו בס' מכלול בחלק הדקדוק ממנו עכ"ל. ואפ"ל ענין המחוגה זהו ענין קו המדה, ויש בזה כמה בחי' כי שורש קו המדה זהו בוצינא דקרדונית' ונמשך בבינה ומל', וגם יש בחי' קנה המדה וקו המדה, אשר בקנה המדה נמדד עלמא דאתכסייא ובקו המדה נמדד עלמא דאתגלייא כמ"ש בבה"ז פ' פקודי דרל"ג. ואפ"ל שזהו ענין ב' רגלי המחוגה הרגל העומד על הארץ זהו קו המדה שנמדד בו ארץ שהוא עלמא דאתגלייא והרגל שבו מקיף הנקודה בהעיגול שיעשה ע"י שהוא בחי' שמים זה קנה המדה. וקרוב זה למ"ש אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים כו' כי וימינו תחבקני בחי' מקיף כו'. ועכ"פ לרש"י והרד"ק ות"י על חוג הארץ הם השמים המקיפים את הארץ.

ובכלי פז פי' בע"א וז"ל היושב על חוג הארץ ולא קרא חוג הארץ הגלגל כדעת המפרשים כ"א יסוד הארץ, כי על כל דבר כדורי יאמר חוג, כמו חוק חג על פני מים באיוב סי' כ"ו יו"ד (ולא הבנתי ראיתו שם, דהא הת"י שם ג"כ פי' גזר למשרי רקיע על אנפי מיא, וא"כ קאי חג על מה שהרקיע מקיף את המים, ולפירש"י שם דקאי על החול שסביב לים, הרי החול ג"כ מקיף לים כו') עד שהדבר מלאכותי בדמותו בצלמו נק' כן כמ"ש ובמחוגה יתארהו ישעי' מ"ד מ"ג, ואמר שהש"י הוא היושב על חוג הארץ ומעמידה כי הוא יושב וזן מקרני ראמים עד ביצי כנים, ועם היות הכוכבים ושרי מעלה משפיעים על הארץ, הנה הם כלים ואמצעים ממנו יתברך, אבל הוא אלקינו ואין עוד אחר יושב על חוג הארץ שאין הטבע נוהג מנהגו תמיד כי הוא יושב על טבע הארץ לשנותו ברצונו בממשלה בב"ת.

הנוטה כדוק שמים. פ"ב דחגיגה י"ב ב', וילון אינו משמש כלום אלא נכנס שחרית (לתוך תיקו והאור נראה) ויוצא ערבית (מתיקו ומתפשט למטה מן האור והרי העולם חשוך, וזהו חידושו למע"ב בכל יום) ומחדש בכל יום מעשה בראשית שנאמר הנוטה כדוק שמים (כדוק יריעה טייל"א בלע"ז, אלא יש שמים שאין משמשין אלא תשמיש יריעה פרוסה). והתוס' הקשו על פרש"י ופירשו באופן אחר, אך מפ"ו דבכורות מ"ב הרי בעיניו דוק, משמע כפירש"י דדוק הוא דבר המחשיך ולא דבר המביא אורה. ומהרש"א בח"א הקשה ג"כ, ופי' וז"ל ולולי דבריהם נראה דלאו לענין אור קאמר נכנס שחרית ויוצא ערבית כו' אלא דגם קודם שנבראו המאורות ביום ד' נאמר ויהי ערב ויהי בוקר שהי' אז מדת יום ומדת לילה כדאמרינן לעיל, והיינו דבלאו מאורות עצם השמים יותר מאיר ומזהיר ביום מבלילה משום דהוילון נכנס ביום לתוך תיקו והרקיע מזהיר ויוצא אח"כ בערבית מתוך תיקו.

מ"ם כ"ד

אף בל נטעו כו'. וארז"ל בשה"ש רבה בפסוק שררך כו' בטנך ערימת חטים דף ל"ד עוכומ"ז אין להם נטיעה כו', נת' בפסוק וזרעתיה לי בארץ בהושע סי' ב' כ"ה.

מ"ם כ"ו

שאו מרום. רבות ר"פ ויקהל. זח"א א' ע"ב סע"א, למ"ד ע"א ג' סע"ב.

לכולם בשם יקרא. רבות וישלח פע"ח פז"ב. זהר שמות די"ו תחילת עמוד א'.

המוציא במספר צבאם. יתרו ע"ו סע"ב. פנחס דרל"ג א'.

מי ברא אלה. ר"פ תרומה קכו"ב ובפי' הרמ"ז שם. סבא דמשפטים קה"א כל הפסוק. המוציא במספר תרומה קס"ח ריש ע"ב קע"א ב'. ענין מי דקצ"ז ע"ב עט"א. המוציא במספר ר"ט סע"א. מי ברא אלה דרכ"ו סע"א דרל"א סע"ב. שאו מרום עיניכם פנחס דרנ"ג ריש ע"ב סה"מ מסי' ס"ד עד ססי' ע"ב.

ססי' מ"ם

וקוי ה' יחליפו כח (ת"י ודסברו לפורקנא דה' יתכנשון מביני גלותהון ויוספון חיל) יעלו אבר כנשרים (ייתחדתון לעולמתהון כצמוח דסליק על גדפי נשרין) ירוצו ולא ייגעו (ירהטון ולא ילאון) ילכו ולא ייעפו (יהכון ולא ישתלהון).

ב) **רש"י** פי' אבר כנף והלעז פליגעל. ואיני יודע אם זהו הכנף עצמו או הנוצה כמ"ש בת"י כצמוח כו'.

ג) **הראב"ע** וקוי ה' יחליפו כח קודם תום הכח הראשון יבא כח אחר מהשם להם וכמוהו אם יכרת ועוד יחליף באיוב סי' י"ד ז'.
(ולכאורה א"א שיבא כח אחר חדש בלתי שבינתיים יוכלל הכח הראשון בבחי' אין, כמו התהוות האפרוח מהביצה שהוא כי מוסרח כמ"ש בת"א ויקהל ד"ה קחו מאתכם, וזה א"ש לפי מ"ש בכלי פז ולפמ"ש הרד"ק בשם רב סעדי') יעלו אבר כמו כנף מי יתן לי אבר כיונה תילים נ"ה, (ויתכן היות זה הטעם כי ישראל שקוו השם הוא יחזיקם וישיבם אל ירושלים והבבליים שהם גבורים יחלשו).

ד) **והרד"ק** כ' יעלו אבר כנשרים כתב רבינו סעדי' כי הנשר יעלה לעשרה שנים גבוה מאד על פני רקיע השמים ויקרב לחום האש ויפיל עצמו לים מרוב חומו וימרט ויתחדש אחרי כן ויעלה אבר וישוב לימי עלומיו וכן כל יו"ד שנים עד מאה, בשנת המאה יעלה כמנהגו ויפול בים וימות עכ"ל. וביאר הכלי פז וז"ל שעלייתו לשמים והתקרבו אל האש בתחילה גרם לו השריפה לנוצה שלו, ומזה נמשך לו ההתחלפות לעלות אבר מעולה וחדש, כן כיוצא בו וקוי ה' יחליפו כחם הטבעי וישרפו לחותם השרשי בתענית וצום ויעופו להתקרב לשמים כדרך נשר יעוף השמים, ועי"ז יתחדש בכח אלקי השגחיי עד שירוצו ולא ייגעו במרוצתם עכ"ל. ועפי"ז א"ש כמש"ל שכדי להחליף כח חדש צ"ל מתחילה בחי' אין דבאמת כן הוא כמשל הנשר שמתחילה נשרף הנוצה שלו כו' אז אח"כ כו', וכן בעבודה ע"י הצום והתענית נחלש כחו, וזהו דוקא הגורם לשיתחדש לו כח אחר כו'. ברבות בראשית פי"ט ע"פ וכחול ארבה ימים, אלף שנה הוא חי ובסוף אלף שנה גופו כלה וכנפים מתמרטין ומשתייר בו כביצה וחוזר ומגדל אברים, וזהו מפני שלא אכל מעה"ד כו'. ועיין ברש"י בתילים סי' ק"ג ה' ע"פ תתחדש כנשר נעוריכי שכתב ויש מדרש אגדה על מין נשר שכשמזקין חוזר לנערותו עכ"ל.

ה) **זח"א** בראשית דף י"ב ע"ב ע"פ ישרצו המים כו' למלעי באורייתא ולאשתדלא בה ולאפשא לה בכל יומא כו' דזמין קוב"ה למעבד לון גדפין כנשרין ולאשטא בכל עלמא דכתיב וקוי ה' יחליפו כח יעלו אבר כנשרים, והיינו דכתיב ועוף יעופף על הארץ דא אורייתא דאיקרי מים כו' עכ"ל. ואפ"ל לפי"ז פי' וקוי ה' ע"ד יקוו המים כו', ועמ"ש ע"פ זה ה' קוינו לו.

ו) **בבחיי** ר"פ פנחס וקוי ה' כו' ירוצו ולא ייגעו ביאור זה כי יטרחו טורח גדול ולא ייגעו כי יש מצות צריכות טורח גדול ועמל כגון פדיון שבוים והצלת נפשות שהם מצות שצריכות זריזות גדולה,

ועז"א ירוצו ולא ייגעו ירצה לומר כי הצדיקים מחליפים כח וגבורה בעבודה ובמצות, וע"כ אינן נלאים וז"ש ואוהביו כצאת השמש בגבורתו.

פ׳ האזינו ע"פ כנשר יעיר קנו, המשיל הכבוד לנשר שהוא מלך על כל העופות כן הכבוד מלך על השכלים הנפרדים הנרמזים בפסוק ומשם יפרד, וכשם שהנשר לוקח גוזליו ונושאם על אברתו ומנחה אותם ממקום למקום, כן ה׳ בדד ינחנו כלומר לישראל לבדו ואין שותף אל נכר מכל הנפרדים שרי מעלה, וכענין שכתוב מי לי בשמים תילים ע"ג כ"ה, אלא אתה לא מלאך ושרף ולא כוכב ומזל, ועמך לא חפצתי אחד בארץ, ועוד כשם שהנשר מתחדש מזמן לזמן, וכענין שכתוב יעלו אבר כנשרים ישעי׳ ססי׳ מ"ם, תתחדש כנשר נעוריכי תילים ק"ג, כן הכבוד מתחדש בבוא השפע אליו מלמעלה אחר שנפסק ממנו בחטאת ישראל עכ"ל, א"כ לפי"ז בחי׳ נשר שייך לבעלי תשובה שאחר שבחטאתו נפסק ממנו השפע ע"י התשובה יחזור לו השפע. ומלשון הפסוק וקוי ה׳ משמע דקאי אצדיקים מעיקרן ע"כ אפ"ל הענין ע"ד הנזכר ע"פ אז תשמח בתולה במחול בשם הבעש"ט נ"ע שהמשיל על מ"ש האריז"ל שאחר פב"פ יש אב"א כדי להגיע לבחי׳ פנים בפנים במדריג׳ עליונה יותר הביא לזה משל מענין השווינדעל טרעפ הנק׳ בלולות בפסוק שאחר שעומד על מדריגה שרואה בו הצורה שנגד פניו עוד הולך במדריגה יותר ואינו רואה כדי שאח"כ יעלה במדריגה גבוה יותר שיראה הצורה הנ"ל נגד פניו בקירוב יותר, ועד"ז הו"ע תתחדש כנשר נעוריכי שאחר שהזקין שהם מוחין דגדלות חוזר לבחי׳ נערות וקטנות כדי שיבא לגדלות יותר גדול כו׳, וכמו שיש גדלות ראשון וקטנות שני וגדלות שני כו׳.

ז) **בעמה"מ** שער קרית ארבע פ"ט דפ"ג, ע"כ אז מ"ט ג"כ זקן כו׳ ותש כחו כו׳ ומתחדש בסוד נער (עמ"ש ע"פ אנוש כחציר ימיו עיין זח"ג פנחס דרי"ז ע"ב) שנאמר תתחדש כנשר נעוריכי כי הנשר תאוותו וחשקו תמיד לקרב לשמים ונשרף נוצותיו ונופל למטה וחוזר ומתחדש כבראשונה, ולכן נק׳ השכינה נשר מפני שחשקה תמיד להתקרב לבעלה שנק׳ שמים עכ"ל.

מ"ב ח׳

אני כו׳ הוא שמי. ח"א פו"ד. בזהר גדול קע"ד רע"א. ח"ב פו"א קיו"א קי"ז סע"ב קעז"ב. ח"ג דקל"ד סע"ב דרמ"ב סע"א דף ער"ה סע"ב ודף רעו"א, וכפי׳ הרמ"ז שם ושם.

מ"ב יו"ד

שירו להי שיר חדש וגו׳. רבות בשלח פכ"ג דק"מ ע"ג, אבל לע"ל אין עוד צרות כו׳ באותו שעה אומר שיר לשון זכר הה"ד שירו לה׳ שיר חדש, ועמ"ש מזה ע"פ ביום ההוא יושר השיר הזה בישעי׳ רסי׳ כ"ו, ועמ"ש

מענין שירה ע"פ אסרי לגפן עירה וע"פ שיר השירים וע"פ והי' ביום ההוא יטפו ההרים עסיס שיר משמח אלקים, ושיר זכר משמח בחי' והי' הוי' לי לאלקים ע"י ההמשכה מעצמיות אור א"ס, ועז"נ אסרי לגפן עירה, שאין אומרים שיר אלא על היין המשמח אלקים כו'. בהרמ"ז פ' תשא קפ"ח, פי' שיר זכר המשכה מפנימי' עתיק כו'. עוי"ל שיר חדש וזכר זה יהי' על היין המשומר בענביו משימ"ב, ועמ"ש מזה בישעי' מ"ד ג' ע"פ ומעולם לא שמעו כו' עין לא ראתה כו', ע"ש סעיף ה'.

רבות בקהלת פ"ה ג' ע"פ מה שהי' הוא שיהי' שלע"ל ג"כ משה ודורו יאמרו שירה, וזהו שירו לה' שיר חדש כו' יורדי הים כו', כי לע"ל והניף ידו על הנהר כו', ועליי' זו ג"כ למשה ודורו תחילה שהלכו בים כו' שהוא מל' עי"ז אח"כ יעברו בנהר בינה כו'.

זח"ג פנחס דרי"ט ע"ב ובהרמ"ז שם הפי' שהשירה והשמחה של ישראל הוא לה' שלא יכוונו בכל מעשיהם להנאת גופם כ"א לתקן המדות העליונות והשתלשלות השפע בכל העולמות כו', וזהו שירו לה' שיר חדש להמשיך אור חדש בשם הוי', וכדפי' אאזמו"ר נ"ע ע"פ אשירה לה' כי גאה גאה בתו"א פ' בשלח.

מ"ב י"א

ישאו מדבר כו' ירונו יושבי סלע, ת"י ישבחון מתייא כד יפקון מבתי עלמיהון והביאו רש"י וכן אי' הפי' ברבות בראשית פי"ג דט"ז ע"א, ובפ' כי תבא בתח"ה נאמר ירונו יושבי סלע כו'. ופי' ישאו מדבר ברבות במדבר פ"א דר"ט ע"ג לנשיא שנכנס למדינה כו' נכנס לעיר חרבה כו' ע"ש. ויש לפרש כי ים זהו ההעלם וההסתר המקור להתהוות היש כמש"ר בד"ה הים ראה וינוס, וע"כ בגילוי אור א"ס הוכרח לברוח שזהו וינוס כי לא יוכל לקבל הגילוי, וכן ההרים הרי בתר טורי דפרודא כדמשמע בגמ' בפ' בתרא דפסחים דקי"ח ע"ב שהן הרים גבנונים והוא ע"ד שפי' בזח"א ויצא דקס"ב ב' בענין והיו העטופים בשעתא דזיהרא דנורא בנהירו דשכינת' אתגלייא כל אינון דרגין אחרגין אתכספן ומתעטפי מההוא זהרא ולא יכלי לקרבא לגבי', ועיין בתו"א ס"פ יתרו סד"ה וכל העם רואים בפי' וינועו ויעמדו מרחוק, אבל המדבר שנק' עיר חרבה ע"ד וחד חרוב, דר"ל שאינו בבחי' יש ודבר נפרד כ"א בבחי' ביטול לאלקות יכול לקבל הגילוי, וכענין מש"ש פי' והקשורים ליעקב, וכל אינון תיקונין קדישין דאינון תקונ' דילי' בשעתא דאתגלייא ההוא זהרא מיד חדאן וסלקן לאתקרבא בהדי' ולאתקשרא לגביה כו'. ועל דרך זה י"ל המדרש ויסתר משה דאיכא למ"ד שלא עשה כהוגן ומ"ד שעשה כהוגן משום דל"ד לברח. במ"א נת' מדבר אין בו ישוב מפני דרום ימין המקבל קרוב אל המשפיע, ועמ"ש בד"ה הצאן ובקר ישחט להם שהדור המדבר למעלה גם מנוני ימא כו' ועמ"ש בענין דור המדבר אין להם חלק לעוה"ב שהם למעלה מבחי' תענוג כו', מדבר

לשון שממה משתאה לה מחריש בד״ה ויסב אלקים כו׳ דרך המדבר. ומדברך נאוה. דור המדבר בע״ח שער ל״ו דור דיעה ע״ד אחות לנו קטנה בעלי״ בכתר שחורה אני כו׳. רבות שמות דק״כ ע״א קי״ב מי זאת עולה מן המדבר.

מ״ג ז׳

כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו. פירש״י כל הצדיקים הנק׳ בשמי כו׳ יצרתיו אף עשיתיו תכנתיו בכל הצריך לו כו׳ ע״ש. וזה מעין הנאמר ברבות כי תשא ס״פ מ״ו על פסוק זה. וקרוב לזה ת״י כל דא בדיל אבהתכון כו׳ אתקנת גלותהון אף עבדית לחן נסין עכ״ל. לפי״ז באף עשיתיו מורה על הנסים. כי עשיה לעילא כמ״ש בזוה״א וירא קס״ב. וכענין אשר ברא אלקים לעשות לתקן. הרי העשיה הוא תיקון הדבר. והרד״ק פי׳ כל הנקרא בשמי כי ישראל נק׳ עם ה׳ כו׳ הם נבראים לכבוד האל כי הם מודים בו כו׳ ע״ש. ובכלי פז שם פי׳ בשם הר״ש אלקבץ שמורה על ד׳ עולמות אבי״ע כו׳ ע״ש.

ב) במשנה ספ״ו דאבות כל מה שברא הקב״ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו שנאמר כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו כו׳ ופרש״י לכבודו לשבחו. וע״ש במד״ש דאף עולם העשיה כו׳ ע״ש. ובאמת אדרבה עיקר שלמות הכבוד הוא ע״י עולם העשי׳ כמאמר מלא כל הארץ כבודו. ועמ״ש בד״ה מי מנה בפי׳ אף עשיתיו אף הוא ריבוי כו׳. בשל״ה ר״פ בעשרה מאמרות דל״ח ע״ב העתיק מ״ש מזה בעה״ק פכ״א מחלק הרביעי כי האדם התחתון כלול מכל מה שבאדם העליון כו׳ נק׳ כל כו׳ ולכבודי בראתיו כו׳ כדי שיתקין גם הוא מלמטה הכבוד ההוא עכ״ל. ר״ל מדת מלכותו יתברך. ועמ״ש בד״ה כי על כל כבוד חופה ובד״ה ואולם חי אני כו׳ וימלא כבוד כו׳. והשל״ה עצמו דל״ט ע״ב בהג״ה ביאר הברייתא ספ״ו דאבות י״ל בשני אופנים הא׳ לכבודו ממש דהיינו שהעבודה צורך גבוה ע״ד אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם. והיינו להמשיך יחוד קודב״ה ו(בתניא פמ״א שהיחוד ההוא הוא פנימי׳ רצונו יתברך. והר״ע מה שנתאוה הקב״ה להיות לו דירה בתחתונים. וע״ד מ״ש ברבות סדר תצוה ס״פ ל״ו ע״פ למעשה ידיך תכסוף ואין תכסוף אלא תאוה כו׳ ע״ש) לעבדה ולשמרה כו׳ (ועמ״ש סד״ה לסוסתי ברכבי. ולכן נק׳ אדה״ר אריסו של הקב״ה. שהאריס נוטל רק חלק מועט ועיקר הפירות הן לבעה״ב. ועמ״ש בד״ה ומשה נגש אל הערפל). הפי׳ הב׳ הוא ע״ד הוא עשנו חטיבה אחת בעולם. היינו שברא העולם בנדבותו בטוב לזכותינו שנדע ונכיר אותו ונשיג לנצחיות. וכבר עלה ישראל במחשבה. וזהו מ״ש כי לא ברא אלא לכבודו. ר״ל כדי שנזכה להשיג כבודו כו׳ עכ״ד. ועמ״ש במ״א על המאמר נוח לו לאדם שלא נברא כו׳ דטובת האדם הגם שהיא נפלאה מאד היא הטפל בהמכוון. כי עיקר המכוון לכבודו ממש. וכמ״ש סד״ה לסוסתי. א״כ לפי״ז ב׳ הפירושים אמת. ומ״מ הפי׳ הראשון עיקר.

בשל"ה במסכת שבועות דקפ"ז סע"א גבי דבעינן נמי לכם כו' כלומר ספל כי לכבודי בראתיו כי הוא מתקן השם לכבודו, ע"ד ועשיתם אותם אתם כתיב כאלו עשאוני כו' עכ"ד. ועמ"ש בפירוש כאלו עשאוני בד"ה אני ישנה גבי פי' תמתי, ועיין באגה"ק ע"פ ויעש דוד שם.

זח"ב תרומה קנה"א, ויחי דר"כ ע"ב, אמור ק"ד א', רע"מ בא דמ"ב סע"א. רבות כי תשא ס"פ מ"ו. שיר השירים ד"כ ע"ד בפסוק מי זאת עולה. יומא ג' ל"ח א'. ב"ב ה' ע"ה ב'. ירושלמי יומא ג' שקלים ה'. זח"ג תי"ח תל"ב. בחיי מו"ב קצא"ג. ת"ז.

זח"ב בא דמ"ב סע"א, דכל חיון דאינון חיות הקדש באתוון דשמא קדישא אתקריאו. הה"ד כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו כו' ולית בריאה דלא אתרשים בהאי שמא. פ' תרומה דקנ"ה ע"א. פי' כבודי היינו בחי' מל' תיקונו הוא דוקא ע"י האדם שלמטה שהם יתקנו אותו וימשיכו לו אור א"ס ע"י ע"ס, והיינו כמו שז"א יש בו ג' קוין בי"ע שהם חג"ת ונק' כבוד עילאה המתקן למל' הנק' כבוד תתאה, כמו"כ האדם צריך לתקנו מלמטה למעלה ע"י התומ"צ שהן ג"כ ג' קוין בי"ע כו' שעי"ז יתקן בחי' ולכבודי כו'. ונראה לבאר זה ע"ד נתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים, וזהו פי' התיקון של כבוד שהוא המל', וכמ"ש וימלא כבוד ה' את כל הארץ, והיינו ע"י שיהי' ו"ה במדריגת י"ה כו', והמשכה זו הוא ע"י אתעדל"ת, וכמ"ש בד"ה ששים המה מלכות בפי' תמתי כי ישראל משלימים שיהי' הגילוי גם בבי"ע כמו למעלה כו' ע"י המצות כו', ועד"ז נאמר אשר ברא אלקים לעשות לתקן שכל מה שנברא בשימ"ב צריך תיקון היינו לתקן בי"ע, וכמ"ש בד"ה כאשר השמים החדשים בתו"א פ' בראשית, ועמ"ש בד"ה להבין מ"ש בפע"ח בענין התפלה כו' שם נת' הטעם שלהמשיך האור במל' צ"ל ע"י עבודה כו', ומ"ש בזהר שזהו כורסייא היינו שנק' כסא הכבוד, ועיין רבות בשלח ר"פ כ"ג בענין נכון כסאך מאז, ועמ"ש מזה בביאור ע"פ השמים כסאי שבחי' כסאי נמשך מבחי' מקיף עליון הנק' שמים בחי' כתר, והיינו ע"י אתעדל"ת בבחי' מקיף תשובה בכל מאדך כו'. במדרש כי תשא ס"פ מ"ו אע"פ שכולם מעשה ידי איני רוצה לקרות אב ויוצר אלא למי שעושה רצוני שנאמר כל הנקרא בשמי ולכבודי כו', נראה דמפרש דכפל הלשונות בראתיו יצרתיו אף עשיתיו זהו מה שנק' אב ויוצר, וזהו דוקא למי שעושה רצוני היינו כל הנק' בשמי ולכבודי. והנה גבי יעקב מצינו שנאמר בוראך יעקב ויוצרך ישראל, הרי בריאה ויצירה, אף עשיתיו י"ל זהו מה שלקח הבכורה מעשו כי עשו לשון עשייה, וזהו אף כי שם יש אף, אלא שביעקב נתקן בחי' עשו כו' ונעשה עשייה דקדושה אשר ברא אלקים לעשות.

זח"ג אמור ק"ד א', פי' הרמ"ז שם כל, וז"ל מדת כל צודקת באדם מפני שיש בו כללות כל העולמות, שבכ"א מהם יש ה' פרצופים וה' אורות

ח״י נר״נ. והיינו כל בכללות עשרה. וידוע שבחי׳ יחידה חי׳ מיוחדות כו׳. וזהו הכף דכל. והלמ״ד מורה על נר״נ כו׳. עוד פי׳ כל הנקרא שיש בו מכללות שם הוי׳ היינו מבחי׳ זווג נשיקין דחו״ב ומזווג התחתון של ו״ה כו׳.

מ״ג י״ו

כה אמר ה׳ הנותן בים דרך ובמים עזים נתיבה. רבות בראשית פ״ו בחוקותי פל״ה ר״ו ד׳ שה״ש י״ח ב׳ בפסוק אחזו לנו שועלים. זח״א כ״ט סע״ב (וסה״מ ססי׳ קי״ד וסי׳ קט״ו דף נ״ה ע״ב נ״ו ע״א) מ״ח ע״ב מקץ קצ״ז ע״ב ויחי רל״ז סע״א רמ״ג ע״ב. ח״ב וארא דל״א סע״א תרומה קל״ו סע״א ויקהל דרט״ו ע״א. ח״ג פ׳ שלח קס״ח ב׳ קע״א ב׳. ת״ז קכב״ב קלב״א. תד״א ח״ב פי״ט. בחוי קלב״ג. ירושלמי פרק שני דשבת.

מ״ג כ״א

עם זו. ברבות ס״פ במדבר דר״כ ע״ד. זח״ב תשא קפח״א. ח״ג שופטים ער״ה סע״א ובהרמ״ז שם.

מ״ד ה׳

זה יאמר לה׳ אני וזה יקרא בשם יעקב כו׳. רבות נשא פ״ח דרכ״ה ע״ב. וכן אתה מוצא בד׳ כתות העומדים לפני המקום שנאמר זה יאמר לה׳ אני. הרי כולו למקום לא נתערב בו חטא. וזה יקרא בשם יעקב אלו גרי צדק. וזה יכתוב ידו לה׳ אלו בעלי תשובה. ובשם ישראל יכנה אלו יראי שמים. ורש״י פי׳ בשם אדר״נ זה יאמר לה׳ אני אלו צדיקים גמורים. וזה יקרא בשם יעקב אלו קטנים בני רשעים וזה יכתוב ידו לה׳ אלו בעלי תשובה ובשם ישראל יכנה אלו הגרים. וי״ת דין יימר מדחליא דה׳ אנא ודין יצלי בשום יעקב ודין יקריב קורבני׳ קדם ה׳ ובשמא דישראל יתקריב עכ״ל.

זח״א לך לך צה״ב. ח״ב תרומה ספד״צ פ״א דקע״ו סע״ב. ר״פ אחרי דנ״ז ע״א דקאי על חנניא מישאל ועזרי׳. ואיך דייקא בבחי׳ יעקב הי׳ הצלתן כמ״ש אל בית יעקב אשר פדה כו׳. תד״א ח״א פי״ח.

מ״ד ו׳

כה אמר כו׳ אני ראשון. רבות תולדות פס״ג דס״ט ד׳ ע״פ ויצא הראשון אדמוני בזכות ולקחתם לכם ביום הראשון אני נגלה לכם ראשון שנאמר אני ראשון כו׳. וכעין זה בפ׳ בא ר״פ ט״ו ע״פ ראשון הוא לכם כביכול הקב״ה שנק׳ ראשון שנאמר אני ראשון כו׳. דקכ״ט ע״ב.

וישלח פ׳ פ״א ד״צ. עד מהו אמת אר״ל אלף בראשון של אותיות מ״ם באמצע תי״ו בסוף ע״ש אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין

אלקים כו׳. וכ״ה בפ׳ דברים דרפ״ו ע״ב. וכ״ה בשיר השירים ע״פ לסוסתי ד״י ע״ג ומסיים אני ראשון שלא קבלתי מלכותי מאחר ואני אחרון שאיני מוסרה לאחר שאינו בעולם. ומבלעדי אין אלקים שאין לי שני. ועיין בקהלת רבה דצ״ד ד׳ ע״פ יש אחד ואין שני לו.

קדושים ס״פ כ״ד מאני של בו״ד כר אני פרעה כו׳ לכשיבוא אני של הקב״ה ועד זקנה אני הוא כו׳ אני ראשון כו׳ עאכו״כ קצ״ג ב׳.

מלך ישראל. זח״א בראשית ד״י ע״א. ע׳ קנ״ח ג׳ יודין דשם ס״ג הוא ענין אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי. ע׳ מ״ו ואני אחרון ה׳ בתראה. מלך ישראל ח״ב שמות טו״ב. אני ראשון ואני אחרון וארא דכ״ה סע״א. אני ראשון בכלל ואני אחרון בפרט. ובמא״א אות כ׳ סעי׳ מ״ז פי׳ כלל ופרט הם זו״נ.

תרומה דקנ״ח סע״א מפרש על המל׳ אני ראשון ע״ש שרשה בכתר והוא נקודה האמצעית דסגולתא שהוא ע״ג שתי נקודות חו״ב. ואני אחרון בסגול היא הנקודה שתחת ב׳ נקודות חו״ג או נו״ה כו׳. ס״פ מצורע דנ״ו א׳ ק״ח א״ג קלב״ב. ת״ז תיקון ה׳ דט״ז ע״א כעין מ״ש תרומה קנ״ח הנ״ל. סוף תיקון י״ט דמ״א ע״ב פי׳ שזהו תמונת אות א׳ יו״ד למעלה ויו״ד למטה וקו באמצע זהו ענין אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין אלקים. ובפרדס שער האותיות ספ״ד פי׳ היו״ד שלמעלה הוא חכמה הקו שהוא וי״ו ת״ת ויו״ד למטה מלכות. תיקון ס״ט דק״ח א״ג כמ״ש בבראשית ע׳ קנ״ח. והכ״מ שם פי׳ שזהו ענין ג׳ קוצין שבכל יו״ד.

תיקון ע׳ קל״ג סע״ב. פי׳ שיש שמות היוצאים מר״ת ויש מס״ת ויש מאמצעות וזהו אני ראשון כו׳. ועמ״ש בד״ה יחיינו מיומים בפי׳ מי יעלה לנו השמימה ס״ת הוי׳ דהיינו שממשיך שם הוי׳ עד סוף כל דרגין ע״י שמירת הברית. ועד״ז יובן פי׳ ואני אחרון שיהי׳ גילוי שם הוי׳ גם בסוף כ״ד כמו שעכשיו הגילוי למעלה בחי׳ אני ראשון. ולפמ״ש ברבות שזהו ג׳ אותיות אמ״ת היינו שלע״ל יהי׳ גילוי אמת ה׳ לעולם. ובתיקון ס״ג פי׳ ע״י שיתעבר השקר דהיינו כמ״ש אז אהפוך אל עמים שפה ברורה כו׳ וכתיב ואת רוח הטומאה אעביר כו׳. ועיין מענין אמת במא״א א׳ סעי׳ צ״ג. והנה במאו״א אות א׳ סעיף ס״ד כתב אין נק׳ א״א ועיקר שם זה לרדל״א כו׳. גם מל׳ דא״ק נק׳ אני מתלבשת ברדל״א הנק׳ אין עכ״ל. לפי״ז פי׳ אני ראשון היינו אני הוא מל׳ דא״ס שנעשה ראשון וכתר לאצי׳. היינו שמתלבשת ברדל״א שהוא ראשון לתלת רישין כו׳. וא״כ ואני אחרון היינו מל׳ דאצי׳ שג״כ נעשה כתר לבריאה. וזהו ענין מלך יחיד כמ״ש בביאור כי אתה נרי. והנה עכשיו בחי׳ ואני בתוך הגולה היינו ואני אחרון דהיינו מל׳ דעשיה המלובשת בק״נ ולע״ל כתיב מלך ישראל וגואלו פי׳ שגואל בחי׳ מלך היינו מל׳ דעשיה ואזי יהי׳ אני ראשון ואני אחרון בשוה. כי המל׳ נעשית כתר מלמטה למעלה כו׳. גם אני ראשון

המהווה מאני אין ליש בחי' חכמה והחכמה מאין תמצא. ואני אחרון מל' המהווה בי"ע יש מאין. ולע"ל ראשון הוא לכם שיהי' בבי"ע הגילוי כמו בח"ע. בשכר ג' ראשון זכו לג' ראשון פ"ק דפסחים ה"א. י"ל זכו לג' ראשון היינו גילוי תלת רישין דכתר הנק' קדה"ק רק יכול כמוני כו'.

של"ה ד"א כד"א נד"ב קנס"ב של"ב שעד"א. עמה"מ א"א מו"ב קכד"ב קלב"ג קמג"ב.

מ"ד י"ג

כתפארת אדם. רבות בראשית פכ"א דכ"ד ג'. וזח"א עמוד קס"ט ע"פ זה ספר תולדות אדם כו' ההוא דאתמר בי' כתפארת אדם בית דילי' שכינתא. משפטים קיו"ב פי' על התורה זאת התורה אדם כתפארת אדם. לפי"ז בית י"ל תושבע"פ בוניך כו'. נשא קמ"א סע"ב. אדם בית זו"נ. פנחס דרנ"ה תחילת ע"ב. תצא דרפ"א א'. של"ה יד"א פי' תפארת נק' אדם דלר"א בשם המגיד של הב"י דנוק' נמי נק' אדם דכתיב כתפארת אדם כו'. וזהו כדברי הרבות הנ"ל דק"א ע"ב. מפרש אדם בית זו"נ.

מ"ד כ"ב

מחיתי כעב פשעיך וכענן חטאתיך שובה אלי כי גאלתיך. והקשה אדמו"ר נ"ע כיון שכבר מחה פשעיך למה אח"כ צריך עוד תשובה. כאמרו אח"כ שובה אלי. ורש"י נתכוון לתרץ זה. ח"ל מחיתי כעב פשעיך במצרים ובמדבר גם עתה שובה אלי עכ"ל. ור"ל דאין הפסוק מדבר על אדם אחד כ"א על כנס"י שמחיתי כעב פשעיך בדורות שעברו. לכן גם עתה שובה אלי. ולא משמע כן בת"י. ולכן אדמ"ו נ"ע תירץ כי יש ב' תשובות תשר"ת ותשר"ע וזהו מחיתי כעב פשעיך ע"י תשר"ת לכן אח"כ שובה אלי בבחי' תשר"ע כי כבר גאלתיך ע"י תשר"ת. וז"ש בת"י על שובה אלי תוב לפולחני שיהי' בחי' עובד אלקים.

ב) **רבות** באיכה ס"ב ד' בפסוק אזכרה נגינתי בלילה אתה מוצא שכל נבואות קשות שנתנבא ירמי' על ישראל הקדים ישעי' ורפאן כו' ירמי' אמר חטא חטאה ירושלים. ישעי' אמר מחיתי כעב פשעיך וכענן חטאתיך.

ג) **בתד"א** ח"א פ"א בתחילתו מה עבים נמחים ע"י רוח כך עונותיהם של ישראל בעוה"ז ואין להם תקומה לעוה"ב שנאמר מחיתי כעב פשעיך. וענין הרוח אפ"ל כמ"ש רוח חכמה ובינה רוח דעת ויראת ה'. גם כמ"ש והרוח תשוב אל האלקים שזהו בחי' תשובה. גם רוח האדם העולה היא למעלה. גם כמ"ש אם רחץ ה' צואת בנות ציון כו' ברוח משפט וברוח בער ישעי' סי' ד' ד'. ועיין באגה"ק סי' כ"ב. ורוח עברה ותטהרם איוב ל"ז כ"א. ומה ת"ל כי גאלתיך מספר מיתה ונתתיך בספר

חיים. (בעה"כ רוח רצון. ועיין בתו"א מזוזה מימין אותיות התורה מבחי' רוח ואויר).

ד) **של"ה** בהקדמה בית דוד דכ"ג ע"ב וז"ל כי אז היינו לע"ל ישובו כל הדברים לתיקונן וימלאו כל החסרונות. וזה כשימחה החטא הגורם כל זה. והוא שהקדים באמרו מחיתי כעב פשעיך כו' רנו שמים כו' עכ"ל. מדבריו נלמוד דעיקר בחי' זו היינו לע"ל. וע"ד שנאמר מחה אמחה את זכר עמלק כו'.

ה) **בע"מ** מ"ח ד' ח"ב פי"א. כי התשובה היא מ"ע אחת נתייחדו בה ישראל על צד החמלה כו' ומי שאינו מצוה לאו כל כמיני' למחות כעב פשעיו וכענן חטאתיו עכ"ל. והנה עב וענן הם מג"ק הטמאות הנזכר במרכבת ישראל, ולע"ל הם נמחים ע"י הרוח העליון הבא מלמעלה וכן במי המבול כתיב ויעבר אלקים רוח על הארץ וישוכו המים. גם כמ"ש ורוח אלקים מרחפת ע"פ המים זה רוחו של משיח. ועיין בזח"ג נשא דק"ל ע"ב ע"פ מארבע רוחות בואי הרוח כו'. ואפ"ל ג"כ ע"י כארבע רוחות השמים פרשתי אתכם ע"י רוחות אלו מחיתי כעב כו'. והנה ע"פ הרבות הנ"ל אפשר ג"כ לתרץ ענין שובה אלי אחר כי מחיתי כעב כו'. כי הנה ירמי' אמר חטא חטאה ירושלים על כן לנדה היתה וכך נתרחקו ישראל מהקב"ה נדה נד ה'. והנדה צריכה ספירת ימים ומקוה. אזי תטהר ואח"כ תתיחד עם אישה. כמו"כ צ"ל מחיתי כעב פשעיך וכענן חטאתיך נגד ב' בחי' חטא חטאה שהוא כפל לשון כמו"כ צ"ל ב' בחי' מחיתי כעב וכענן וזהו ענין ורוח עברה ותטהרם וכמ"ש לטהר אתכם כו' ואזי אח"כ שובה אלי להיות היחוד עליון פב"פ דבר ה' עמכם כו'.

מ"ד כ"ד

כה אמר כו' עושה כל. רבות בראשית רפ"א. הכל מודים שלא נברא ביום ראשון כלום שלא יאמרו מיכאל הי' מותח בדרומו של רקיע כו' אלא אנכי ה' עושה כל נוטה שמים לבדי רוקע הארץ מי אתי מי אתי כתיב מי הי' שותף עמי בברייתו של עולם עכ"ל. וכ"ה שם ספ"ג. ועיין בזח"א לך לך פח"ב ע"פ אנכי עשיתי ארץ בישעי' מ"ה י"ב. פי' המק"מ אנכי הוא בינה. בספר הבהיר פי' אנכי היינו א"ס ב"ה. עושה כל יסוד ז"א שממנו נמשכים הנשמות רוקע הארץ היא המל' המקבלת ממנו ע"ש כן משמע פירושו. ועיין בהרמב"ן פ' חיי שרה ע"פ וה' ברך את אברהם בכל.

מ"ה ז'

יוצר אור. פ"ק דברכות די"א ע"ב כתיב רע וקרינן הכל לישנא מעליא. פ"ח ובורא חושך. בברא ובורא כ"ע לא פליגי דברא משמע. רבות בראשית פ"ג סדר בשלח פכ"ח קמד"ב סדר נשא פי"א רמה"ג (שהוא לח"ג)

גדול השלום שהוא שקול כנגד הכל אנו אומרים עושה שלום ובורא את הכל, ועיין במ"כ דפי' אנו אומרים היינו בתפילת יוצר אור.

פי"ב דרמ"ז ע"ב ע"פ עשה לו המלך שלמה שיהי' שלום בין הבריות שנאמר יוצר אור ובורא חושך עושה שלום כו'. זח"א בהשמטות ססי' כ"ח שהרע נמשך מתהו. ח"ב תרומה קלב"א קנ"ה סע"א.

מ"ה ט"ו

אכן אתה אל מסתתר אלקי ישראל מושיע, ז"ל רש"י אכן הבנתינו כי לגבות חובותיהן של עמך אתה מסתתר מלהראות נצחונך כביכול אין בך יכולת (ועיין זח"א ויגש דר"י ע"א ובפ' אחרי דף ע"ד) ובהתעורר רחמיך אתה אלקי ישראל מושיע כך מפורש במכילתא עכ"ל.

ב) רבות בשה"ש סד"ה אתי מלבנון כלה דכ"ז ג', אמר ישעי' לפני הקב"ה רבש"ע אכן אתה אל מסתתר מהו אכן איכן אתה אל מסתתר (כלומר והיכן אתה נסתר מלהושיענו הלא בכל צרה אתה נמצאת לנו) אכן יש בך דינמוס (כח ומשפט מלשון דימוס) ואתה מסתתר יאמר לו אלקי ישראל מושיע חוזר אני ומתנקם עכ"ל.

מ"ה י"ז

ישראל נושע בה' תשועת עולמים. פי' הרד"ק זמנים ארוכים. והבחיי פ' בשלח ע"פ ויהי לי לישועה דפ"ו ע"ב כתב נקראת גאולת מצרים ישועה לפי שאחריה גלות, אבל גאולה העתידה שאין אחריה גלות נקראת ישועת שנאמר מי יתן מציון ישועת ישראל תילים סי' י"ד ז', וכן נקראת תשועת עולמים שנאמר ישראל נושע בה' תשועת עולמים, וכן שירה הזאת נקראת שירה בלשון נקבה ע"ש שעתיד לבוא אחריה גלות כשם שהנקבה מתעברת ויולדת וחוזרת ומתעברת אבל לע"ל מצינו שיר בלשון זכר הוא שכתוב שירו לה' שיר חדש כי נפלאות עשה כו' עכ"ל. והוא נזכר ברבות פ' ועפ"ז יש לפרש לשון חוסן ישועות הנז' בישעי' סי' ל"ג ו', דהיינו תוקף הישועות היינו בחי' תשועת עולמים כו', וזהו גם כן ענין מגדול ישועות כו'.

מ"ו ד'

ועד זקנה אני הוא. סנהדרין דל"ח ב'. רבות קב"ב קמד"ד קנג"ב קע"א רצט"א. ח"מ ס"ו ג' קא"ג קכ"ז ג'. ילקוט ח"א מ"ה ד' פ"ד קע"ג י"ד ב'. ח"ב קכט"א קעג"ב. של"ה קצ"ו א"ב. תד"א ח"א פ"ט. ס"ח תקכ"ז. בחיי קיג"א רלז"ד.

א) בחיי פ' הברכה ע"פ מעונה אלקי קדם ומתחת זרועות עולם, פי' מעון העליונים ומתחת זרועות עולם שהוא סובל התחתונים כו'

וכן אמר הנביא אני עשיתי ואני אשא ואני אסבול עכ"ד. וכ"כ ברבות ויקרא ספ"ד שהקב"ה סובל התחתונים כו' וכן אמר הנביא אני עשיתי ואני אשא ואני אסבול עכ"ד. וכ"כ ברבות ויקרא ספ"ד שהקב"ה סובל את העולם שנאמר ואני אסבול.

ב) **סנהדרין** ספ"ד דל"ח ע"ב, אמרו לפניו רבש"ע מה אנוש כי תזכרנו כו', כיון שהגיע לאנשי דור המבול ואנשי דור הפלגה שמעשיהן מקולקלים אמרו לפניו רבונו ש"ע לא יפה אמרו ראשונים, אמר להן ועד זקנה אני הוא ועד שיבה אני אסבול כו', ופרש"י כל ימיו אסבלנו וא"כ ענין סבלונות זהו ע"ד טוב ארך אפים מגבור ומושל ברוחו מלוכד עיר, וכמארז"ל פ"ה דאבות כמה ארך אפים לפניו שכל הדורות היו מכעיסין ובאין כו', ועמ"ש מזה בת"א בד"ה ויהי בשלח פרעה, ועיין מענין הסבלונות והענוה בר"ח שער הענוה פ"ג ד'. ומהרש"א בח"א סנהדרין שם פי' שא"ל ועד זקנה אני הוא ועד שיבה אני אסבול וגו' ר"ל עד יום מ"ת שהי' הקב"ה כזקן מלא רחמים וכשיבה יושב בישיבה כמ"ש במדרש עד זמן ההוא אסבול תרעומתכם על בריאת האדם, ושם תמצאו תשובה כמ"ש בשבת פרק רע"ק כו' תורה מה כתיב בה כו' כלום יצה"ר יש ביניכם כו' ע"ש. ולפירושו אפשר להוסיף דפי' ועד זקנה היינו מ"ת, ופי' ועד שיבה זהו פנימיות התורה שתתגלה לע"ל, כדפירש"י ע"פ ישקני מנשיקות פיהו, ובחי' זו נמשכה מבחי' שיבה שהוא מו"ס דא"א, ובחי' נדמה להם כזקן היינו ז"א כשנקרא זקן שקנה חכמה שמשם נמשך התגלות שבתורה, קווצותיו תלתלים תלי תלים של הלכות וכמ"ש בלק"ת האריז"ל בפי' מפני שיבה תקום זהו א"א והדרת פני זקן זהו ז"א, ועמ"ש בתו"א בד"ה השמים כסאי ומ"ש ע"פ עטרת תפארת שיבה במשלי ט"ז ל"א, ועמ"ש בביאור ע"פ כי על כל כבוד חופה בלק"ת סוף שה"ש שהתגלות פנימית התורה זהו גילוי מבחי' מו"ס דא"א כו'.

ג) **ורש"י** בישעי' פי' ועד זקנה אשר זקנתם וכלה כחכם שאין לכם זכות (וזהו ע"ד כשל בעוני כחי) אני הוא ברחמי ובמדת טובי להושיעכם כו' עכ"ל. וזהו ע"ד מ"ש בתילים ע"א ט' אל תשליכני לעת זקנה ככלות כחי אל תעזבני ובתד"א ח"ב פכ"ד אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע אל תרפה את ידי מן התורה ומן המצות כו' וכ"כ בס"ח סי' תשי"ו וע"ש סי' תקכ"ז. גם י"ל כי צ"ל בכל יום יהיו בעיניך כחדשים, משא"כ כשהוא בבחי' זקנה שנזדקנו ד"ת אצלו כו', ואעפ"כ אל תשליכני כו'.

ד) **רבות** פ' מקץ פ' צ' דף ק' ר' יהושע בשם ר' לוי אמר מן אני של בו"ד את למד אני של הקב"ה, מה אני של בו"ד ע"י שאמר פרעה הרשע ליוסף אני פרעה הי' לו כל הכבוד הזה לכשיבוא אני של הקב"ה אני עשיתי ואני אשא עאכו"כ. וכ"ה בפ' קדושים ס"פ כ"ד ושם הוסיף אני עשיתי ואני אשא וכתיב כה אמר ה' מלך ישראל וגואלו אני

ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין אלקים עאכו"כ. ועיין מענין אני ראשון כו' בפ' וישלח פרשה פ"א שזהו ענין חותמו של הקב"ה אמת ע"ש אני ראשון כו', ועמ"ש מענין לכשיבוא אני של הקב"ה בלק"ת פ' שלח בביאור מעט ע"פ אני ה' דפ' ציצית. ויש להעיר ראו עתה כי אני אני הוא בפ' האזינו.

ה) **פ'** יתרו פכ"ט דקמד"ד, אנכי ה' אלקיך מלך בו"ד בונה פלטין שמא יכול להזיז אותו ממקומו אני איני כך שנאמר אני עשיתי ואני אשא ואני אסבול ואמלט. לפי"ז פי' ואני אשא היינו שיכול להזיז אותו ממקומו והיינו ענין יצי"מ שהיו נסים מופלאים יוצאים מהטבע, והיינו ההזזה ממקומו, וכן מתן תורה, וזהו שמביא זה ע"פ אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים, ועיין בפ' וארא פי"ב ע"פ כל אשר חפץ ה' עשה אני עשיתי שנאמר ויעש ה' אלקים לאדם ולאשתו כתנות עור, ואני אשא ויקח ה' אלקים את האדם ויניחהו בג"ע, לכאורה הרי ויקח הי' מקודם ויעש, ועכ"פ פי' ואני אשא היינו רוממות והגבהה שהניחו בג"ע. ד"א אני עשיתי, כי נחמתי כי עשיתי ואני אשא לנח שנאמר ויסגור ה' בעדו (היינו ג"כ רוממות כי התיבה הוא בינה, ולענין ויסגור יש להעיר ממ"ש בזח"א פ' בראשית דל"א א' ע"פ לעומת המסגרת שהוא בינה הנק' עלמא דאתכסייא כו' ע"ש, ועיין מענין ויסגור ברבות פ' נח פל"ב) ואני אסבול שנאמר וירד ה' לראות את העיר ואת המגדל (מפרש אסבול כמ"ש בגמרא סנהדרין לח"ב כנ"ל ס"ב), ואמלט לאברהם שנאמר ויאמר אליו אני ה' אשר הוצאתיך מאור כשדים. ד"א אני עשיתי לישראל שנאמר הוא עשך ויכוננך (האזינו ל"ב ו') ואני אשא שנאמר ואשא אתכם על כנפי נשרים יתרו י"ט ד', ואני אסבול בעגל ואמלט שנאמר ויאמר ה' סלחתי כדבריך בפ' שלח י"ד כ'. ענין הוא עשך ארז"ל ברבות פ' בראשית ר"פ י"ב, כביכול ממ"ה הקב"ה ובית דינו נמנין על כל אבר ואבר משלך ומעמידו על מכונך שנאמר הוא עשך ויכוננך, וא"כ יש להעיר מפסוק נעשה אדם בצלמנו כדמותנו שהוא עולם התיקון מבחי' יחו"ע ויחו"ת כמ"ש בד"ה אלה מסעי דרוש השני. וזהו חביב אדם שנברא בצלם כו' ועכ"ז חביבין ישראל שניתן להם כלי חמדה שהיא התורה דנפקא מחכמה שבה שורה אור א"ס שלמעלה מבחי' ז"א הנק' אדם, וזהו ישראל מתקשראן באורייתא, וזהו ואני אשא ואשא אתכם על כנפי נשרים להביאם למתן תורה, ועמ"ש בד"ה זכור ושמור בדיבור אחד שהוא ההעלאה מבחי' איהו וגרמוהי חד לבחי' איהו וחיוהי חד, ובד"ה מנורת זהב, וזהו ישאהו על אברתו ע"י המצות שהן רמ"ח אברים דמלכא, גם כי עיקר ואשא ע"ד והחיות נושאות כו', וזהו על כנפי נשרים שזהו ע"י הבירורים דתהו ששרשם גבוה מהתיקון, כנודע מענין אחור וקדם צרתני שהוא בחי' קדם נעשה אדם בצלמנו, ועכ"ז אחור למע"ב מצד שרשן מהתהו, לכן עי"ז ואשא אתכם כו', וכשפגם אזי ואני אסבול ע"י יג"מ דא"א שלמעלה מהחכמה דאורייתא מחכמה נפקת, ועי"ז ואמלט סלחתי כדבריך כמ"ש בד"ה האזינו השמים דרוש הראשון. גם להעיר לענין הוא עשך ממ"ש בת"א בד"ה לך לך בפי' הוא עשנו ולו אנחנו, הוא עשנו ולא באלף זהו בחי' כתר

כו׳ ע״ש. גם יש לפרש פי׳ הוא עשך ע״ד הוא עשנו חטיבה אחת בעולם פ״ק דחגיגה ד״ג סע״א שנאמר ומי כעמך כישראל גוי אחד בארץ, ועמ״ש מזה ע״פ כל הנקרא בשמי כו׳ אף עשיתיו.

וברבות כי תשא ס״פ מ״ו אע״פ שכולם מעשה ידי כו׳, ועיין בפירש״י בישעי׳ סי׳ מ״ג ז׳ ע״פ כל הנקרא כו׳ אף עשיתיו תכנתיו בכל הצריך לו כו׳, ועיין בגמרא חולין פא״ט דנ״ו סע״ב בפי׳ ויכוננך כרכא דכולא בי׳ ממנו כהגיו כו׳. עוי״ל פי׳ הוא עשך ויכוננך כמ״ש כי חלק ה׳ עמו וכתיב כי יעקב בחר לו י״ה ישראל לסגולתו כו׳, ועמ״ש בד״ה ה׳ לי בעוזרי פ״ד בפי׳ ישמח ישראל בעושיו ובענין ישמח ה׳ במעשיו, ובגמ׳ פ״ק דכתובות ד״ה ע״א גדולים מעשה צדיקים יותר ממעשה שמים וארץ כו׳, ומעשה ידיו זהו צדיקים, ועיין בזח״א ד״י סע״א בפי׳ ומעשה ידיו. גם י״ל בפי׳ אני עשיתי הוא עשך עפמ״ש בתו״א פ׳ בראשית בביאור ע״פ כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה שנאמר בהן אשר אני עושה אני דייקא הוא המאציל העליון כו׳ וי״ל שזהו למעלה מבחי׳ ביום עשות ה׳ אלקים ארץ ושמים ועד״ז בנשמות כתיב אני עשיתי וכן הוא עשך כו׳, ועמ״ש בפי׳ לעשות את השבת לשון תיקון כו׳.

ו) **רבות** תצוה ס״פ ל״ו, ואתה תצוה הה״ד תקרא ואנכי אענה למעשה ידיך תכסוף, בד׳ דברים נתאוה הקב״ה למעשה ידיו הקב״ה סובל עולמו שנאמר אני עשיתי ואני אשא ואני אסבול ואמלט וצוה לבני קהת שיסבלוהו שנאמר ולבני קהת לא נתן כי עבודת הקודש עליהם בכתף ישאו כו׳ א״ר ברכי׳ הארון סבל את סובליו כו׳, סובל עולמו י״ל סוכ״ע וגם ממכ״ע, עיין לעיל אות א׳ דלפי׳ מעונה זהו סוכ״ע ולפי׳ רבות ויקרא מה הנפש סובלת זהו ממכ״ע, ופי׳ בד״ה אז ישיר משה אגוסטוס יושב, פי׳ שהי׳ בהם מעלה יתירה שנשאו הארון, ובארון מעלה יתירה שנשא את נושאיו, וזהו ע״ד והחיות נושאות את הכסא נושאות ומנושאות, כי ודאי החיות שהם ביצירה או בבריאה הרי בחי׳ ועל הכסא דמות כמראה אדם שהוא אצילות שבו מאיר אור א״ס הוא למעלה מעלה מן החיות, ולכן הם מנושאות ואעפ״כ הם ג״כ נושאות מצד שרשן מעולם התהו שלמעלה מעולם התיקון וע״כ עי״ז הם נושאות, וכמ״ש בבה״ז פ׳ ויקהל דקצ״ז ע״ב בענין קחו מאתכם תרומה כו׳, ועמ״ש בתו״א בד״ה כי אתה נרי בפי׳ ארוממך אלקי המלך, ועד״ז ענין ולבני קהת כו׳, עיין בד״ה ואהי׳ אצלו אמון בפי׳ בכתף ישאו שיהיו פב״פ ועי״ז מגביהים הארון כמו דהע״ה הי׳ מחבר תורה שלמעלה בהקב״ה בד״ה שיר השירים בענין פי׳ הקב״ה יושב ועוסק בתורה והיינו ע״י כלה שארי ולבבי כו׳, ומ״ש בד״ה השמים כסאי בת״א ר״פ בראשית בפי׳ לעשות ולקיים כו׳, ובפי׳ עוסק בתורה לשמה לשם התורה בד״ה וכל בניך בפי׳ ברכו בתורה כו׳, וזהו וצוה לבני קהת שיסבלוהו, אבל באמת הוא סובל עולמו. ואפ״ל הוא סובל עולמו שארז״ל ברבות ויקרא ספ״ד ע״ד שהנשמה סובלת את הגוף וא״כ הוא מצד בחי׳ ממכ״ע שלכן נק׳ ג״כ מקומו של עולם, וצוה לבני קהת שיסבלוהו היינו ע״י נשיאתם

הארון, עיין בלק"ת בד"ה במדבר סיני דרוש הראשון בפי' יקימו אותו הלוים, עי"ז ממשיכים מבחי' סוכ"ע בממכ"ע, וזהו ענין שיסבלוהו כו', כי סוכ"ע הוא סובב ומקיף לבחי' ממכ"ע.

מ"ו יו"ד

מגיד מראשית אחרית. רבות בראשית ר"פ ט"ז ע"פ הוא הסובב את כל ארץ החוילה עדיין לא היתה חוילה ואת אומר הסובב את כל ארץ החוילה אלא מגיד מראשית אחרית. ומבואר במ"א ע"פ מאמר זח"ב תרומה קס"א, קודב"ה אסתכל באורייתא וברא עלמא היינו תורה קדומה שהוא א"ק שהוא אור כללי הכולל כל ההשתלשלות וכל שית אלפי שני דהוי עלמא נכלל שם בסקירה אחת ומשם נמשכו בבחי' גילוי מן ההעלם כמ"ש קורא הדורות מראש, וא"כ בחי' מגיד מראשית אחרית היינו ע"י בחי' ראשית שהוא א"ק ששם צופה ומביט עד סוף כל הדורות.

רבות בראשית ספ"ד ד"ו ע"א כתיב מגיד מראשית אחרית מתחילת ברייתו של עולם צפה הקב"ה משה קרוי טוב ועתיד ליטול את שלו מתחת ידיהם (ע"י המים המה מי מריבה) לפיכך לא כתיב בהן כי טוב.

לך לך פי"ב מו"ד ע"פ ויכו את כל שדה העמלקי עדיין לא נולד עמלק ואת אמרת ויכו את כל שדה העמלקי אלא מגיד מראשית אחרית.

וארא רפ"ט ע"פ כי ידבר אליכם פרעה כו', מגיד מראשית אחרית, אם ידבר אליכם פרעה אין כתיב כאן אלא כי ידבר עתיד הוא לדבר לכם כן, האומר עצתי תקום כו', כל הרואה פסוק זה סבור שמא פלינקרא יש למעלה (היינו שיש ח"ו מי שיעכב על ידו) שהוא אומר עצתי תקום מהו וכל חפצי אעשה שהוא חפץ להצדיק בריותיו שנאמר ה' חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר ישעי' מ"ב, ואינו חפץ לחייב בריה שנאמר החפץ אחפוץ במות הרשע כ"א בשוב רשע מדרכו וחי' לכך נאמר וכל חפצי אעשה. יש לפרש כי הנה מגיד מראשית אחרית זהו ענין הידיעה שיודע בראש מה שעתיד להיות בסוף והידיעה אינה מכרחת הבחירה כלל שאעפ"כ הרשות נתונה כמ"ש במשנה ספ"ג דאבות הכל צפוי והרשות נתונה, וא"כ כיון שהרשות נתונה קס"ד שמא ח"ו יהי' דור שכולו חייב ושוב אין תקוה כו' ע"ז אמר עצתי תקום כו' כי לא ידח ממנו נדח, והיינו כמ"ש והסירותי את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר ואת רוחי אתן בקרבכם ועשיתי את אשר בחוקי תלכו, ביחזקאל סי' ל"ו כ"ו כ"ז, וכמ"ש רז"ל פ"ה דסוכה דנ"ב ע"ב.

בא פט"ו דקל"ג א' ע"פ הנה אנכי הורג את בנך בכורך, יתעלה שמו של הקב"ה שהוא מגיד מראשית אחרית באברהם הוא אומר וגם את הגוי אשר יעבודו דן אנכי מהו דן מכות בכורות שנק' נגע שנאמר עוד נגע אחד כו'.

תצוה פל"ח קנד"ב ע"פ לקח בן בקר, א"ר פנחס בן חמא הכהן, הה"ד מגיד מראשית אחרית פר אחד זה אהרן ואילים שנים זה אלעזר ואיתמר רמז נתן לו ששני בניו עתידין למות ואינן משמשין אלא שנים, והובא בבחיי פ' תצוה.

פ' נשא פ"ה רס"ג, אל תכריתו את שבט משפחות הקהתי שהקב"ה מגיד מראשית אחרית ומקדים דברים שלא נעשו צפה הקב"ה שקרח עומד כו' לכך נאמר אל תכריתו את שבט כו'.

שלח לך פט"ז דרס"ז ג', אלא שגלוי היה לפני הקב"ה כו' למקום ההוא קרא נחל אשכול וזש"ה מגיד מראשית אחרית שהכל צפוי לפני הקב"ה אשכול אוהבו של אברהם היה ונק' אשכול על אדות האשכול שעתידין ישראל לכרות ממקומו. ואתחנן דר"צ ע"א ע"פ כי תוליד בנים כו', רבנן אמרי יתברך שמו של הקב"ה שיודע מה הי' ומה עתיד להיות דכתיב מגיד מראשית אחרית וגו', כיצד בפ' זו הראה משה לישראל אם חטאו האיך הם עתידי' להגלות והאיך הם עושים תשובה והאיך הם נגאלים, האיך הם עתידים לחטוא דכתיב ועשיתם הרע בעיני ה' ואח"כ והפיץ ה' אתכם בעמים ואח"כ בצר לך ומצאוך כו' ושבת עד ה' אלקיך כו' תשובה כי אל רחום כו' מתוך רחמים ולא ישכח את ברית אבותיך הרי מתוך זכות אבות באחרית הימים מתוך קץ יעו"ש.

זח"א עמוד קנ"ט נשמתא דצדיקייא אתבריאו קדם דאתברי עלמא כו' ובג"ד אמר קרא מגיד מראשית אחרית, עמוד קס"ט, לך לך דפ"ב ע"א.

תק"ז בהקדמה קרוב לס"פ די"א א' בראשית דא אורייתא כו' (תושבע"פ כן פי' הכ"מ) ודא שכינתא תתאה דאיהי ראשית לנבראים ואיהי אחרית לחכמה, ובגינה אתמר מגיד מראשית אחרית.

תיקון א' די"ג ע"א, במאמר פתח אליהו רבון עלמין כו' כתר עליון איהו כתר מלכות ועלי' אתמר מגיד מראשית אחרית, וכ' בסה"מ דקי"א סע"ב כי אני כתר ראשון ואני מל' אחרון אני אין שהוא כתר נסב"ת כמ"ש בתיקון כ"א נ"ח א' עכ"ל. ולפי"ז י"ל פי' ומקדם אשר לא נעשו היינו כי בכתר יש ב' פרצופים א"א וע"י, וא"כ מגיד מראשית היינו בחי' א"א שהוא שורש וראש הנאצלים, אך ומקדם היינו בחי' ע"י שנק' קדמונו ש"ע המתנשא מימות עולם משם יומשך אשר לא נעשו אפשר היינו גם מה שלא נכללו עדיין בא"א וכענין נשמות חדשות שלא נכללו באדה"ר שיתגלו לע"ל כמ"ש בס' הגלגולים פ"ז וז"ל ודע כי יש ב' מיני נשמות א' אותן שנכללו באדה"ר הב' אותן שלא נכללו באדה"ר, ואלו הנשמות הם יותר גבוהים כו' עכ"ל. ועיין ברבות כי תשא פ"מ ע"פ איפה היית ביסדי ארץ, והנה התכללות כל הנשמות באדה"ר זהו ע"ד שא"א הוא אור כללי כולל כל אבי"ע בו' כמש"ש בספר הגלגולים כי נשמת אדה"ר כוללת מן נפש

דעשי׳ עד יחידה דאצי׳, ועיין בזח״ג ר״פ במדבר ובמק״מ שם ובפ׳ בשלח דנ״ה, וא״כ מגיד וממשיך מראשית מא״א באחרית שהוא המל׳ הנשמות שנכללו באדה״ר ובענין קורא הדורות מראש, אך ומקדם מע״י שהיא בחי׳ תחתונה שבא״ס ממש ממשיך גם אשר לא נעשו נשמות חדשות ממש, ועמ״ש ע״פ ואכלתם אכול.

ריש תיקון יו״ד, יחודא לעילא ואיהו כגונא דא (היינו באות אלף היוד שעל הקו) תגא על ס״ת לתתא כגונא דא (היו״ד שתחת הקו) נקודה דאורייתא ובגינה אתמר מגיד מראשית אחרית כו׳ ממקומו יפן כו׳ איה מקום כבודו כו׳, וכ׳ בכ״מ שם אות ע׳ מגיד מראשית שהוא הכתר שם מגיד אחרית שהוא המל׳ כי שם בכתר שרש אחרית שהוא מל׳, וקצת מלשון זה הובא בפ׳ בראשית דכ״ד ע״ב וע״ש מ״ש במק״מ עכ״ל. (תיקון כ״א דנ״ח א׳, והאי אבנא בריש א ואיהי יוד בסופה ועלה אתמר מגיד מראשית אחרית כו׳ עכ״ל. וע״ש שזהו ג׳ כתרים כתר תורה וכתר כהונה וכתר מלכות, ולפ״ז י״ל מ״ש בתנאים המגיד מראשית אחרית הוא יתן שם טוב היינו כתר שם טוב שעולה על גביהן כו׳, ועיין מענין אבנא הנ״ל בפ׳ בראשית דכ״ד ע״ב. (תיקון ס״ט ק״ח ג׳, הובא לשון הנ״ל דזח״א עמוד קנ״ט) סוף תיקון ס״ט קי״ח א׳.

בענין מגיד עיין זח״א ויחי רל״ד ב׳ ע״פ ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים המשכה מאות ג׳ שהוא ת״ת ויסוד לדלת שהוא מל׳ והיו״ד שביניהם זהו היסוד כו׳, ועיין ברבות ויחי ר״פ צ״ח פי׳ באחרית מ״ש והי׳ באחרית הימים נכון יהי׳ הר בית ה׳, ועד״ז י״ל מגיד מראשית אחרית, עו״ש שבא לגלות להם את הקץ כו׳, וזהו״ע קץ הימין. והנה יש לפרש מגיד מראשית אחרית זהו מלמעלה למטה ע״י המצות כענין מעין גנים כו׳, אך יש עוד מלמטה למעלה ע״י בכל מאדך באר מים חיים עי״ז ומקדם כו׳, עמ״ש בד״ה אז ישיר עלי באר ובד״ה ת״ר נר חנוכה בענין ב׳ בחי׳ נר אספה״מ ואספשא״מ.

מראשית, בפרדס בעה״כ ערך ראשית החכמה נק׳ ראשית כו׳, ועמ״ש הרמ״ז פ׳ קדושים ד״פ ור״פ וישב בענין ראשית חכמה יראת ה׳.

אחרית, בפרדס פי׳ אחרית הוא הבינה כי היא אחרית הכל בסוד היובל וזו היא אחרית הנזכר בספר יצירה, ויש אחרית אחרת, והוא אחרית הימים והיא המל׳ כו׳ עכ״ל. ולפי״ז י״ל המגיד מראשית אחרית קאי על התשובה שבאחרית הימים בצר לך כו׳ ושבת כו׳ וזהו ענין היובל כו׳ וגם נק׳ אחרית לפי שע״י התשובה מתברר מק״נ שהם מבחי׳ אחר כו׳. והנה התשובה הוא אתעדל״ת המעורר אתעדל״ע בענין ואד יעלה כו׳ והשקה כו׳, ולבוא לזה צ״ל מגיד מראשית כו׳, כי אלמלא עוזרו כו׳, אך יש עוד אתעדל״ע שאין אתעדל״ת מגעת לשם, ועז״נ ומקדם אשר לא נעשו, פי׳ שלא ע״י אתעדל״ת כלל, וזהו ענין אהי׳ כטל לישראל, ועז״נ והי׳ שארית יעקב כו׳

כטל מאת ה׳ כו׳ אשר לא יקוה לאיש כו׳, וזהו המגיד מראשית אחרית להיות אתעדל״ע לאתעדל״ת כו׳ הוא יתן שם טוב ושארית בחי׳ והי׳ שארית יעקב כו׳ כטל כו׳. וענין שארית עמ״ש ע״פ לשארית נחלתו, וממ״ש בפרדס אות שין ערך שאר יש לפרש כי אחרית הוא חיצוניות המל׳ ושארית הוא פנימית המל׳ הנק׳ כנס״י. במאו״א אות א׳ סעי׳ ס״ו אחרית מל׳ בינה, אחרית עם הכולל גימט׳ כתר נעוץ סופן בתחילתן בסוד כתר מל׳ עכ״ל. והי״נ העיר מפסוק טוב אחרית דבר מראשיתו, ועיין מזה ברבות בקהלת דף שפי׳ שטוב של אחרית דבר נמשך מראשיתו, וזהו מגיד מראשית אחרית, וע״ש במאו״א אות רי״ש ס״ג ואות שי״ן ס״ג. בספ״ק דקדושין ד״מ ע״פ והי׳ ראשיתך מצער ואחריתך ישגה מאד באיוב סי׳ ח׳ ז׳, מוכח דפי׳ ראשיתך הוא העוה״ז ואחריתך הוא העוה״ב, א״כ לפי״ז גם כאן י״ל פי׳ מגיד מראשית אחרית היינו שממשיך מבחי׳ עוה״ז להיות העוה״ב כי היום לעשותן ולמחר לקבל שכרם כו׳, ועמ״ש ע״פ טוב אחרית דבר מראשיתו בקהלת סי׳ ז׳ ח׳.

מ״ו י״ב

שמעו אלי אבירי לב הרחוקים מצדקה, ת״י קבילו למימרי תקיפי ליבא דרחיקין מזכות׳, ועד״ז פי׳ במצ״ד אבירי לב הם אנשי בבל שהם אבירי לב ואכזרים על ישראל הרחוקים המה מלעשות להם צדקה. אמנם רש״י פי׳ דקאי על ישראל אבירי לב אשר אמצתם לבבכם בין העכומ״ז ונדבקתם בי, הרחוקים מצדקה אשר ארכו להם הימים ולא הראיתי אתכם צדקתי לגאול עכ״ל. ופי׳ אבירי ענין תוקף בלע״ז גישטארקטע הערצער.

ב) **בירושלמי** ספ״ה דמעשר שני שמעו אלי אבירי לב הרחוקים מצדקה ר׳ אבהו אמר אתפלגין ר׳ יוחנן ורשב״ל חד אמר שכל העולם באים בצדקה ואלו באים בזרוע (כלומר בדין בשכר פעולתם שעשו בעוה״ז) וחרנא אמר שכל טובות ונחמות הבאות לעולם בזכותן והן אינן נהנין מהם כלום כגון מר זוטרא דמצלי על חורנין ומתעני (שמתפלל על אחרים ונענה) ועל נפשי׳ לא מתעני׳ עכ״ל.

ג) **רבות** ויקרא פ״ה קעא״ב, עוכומ״ז נקראו אבירים שנאמר עדת אבירים בעגלי עמים תילים סי׳ ס״ח ל״א, וישראל נקראו אבירים שנא׳ שמעו אלי אבירי לב.

ד) **גמרא** ספ״ב דברכות די״ז ע״ב הובא שם ג״כ כענין המבואר בירושלמי דמע״ש הנ״ל. ועוד הובא שם וז״ל ופליגא דרב יהודה דאמר רב יהודה מאן אבירי לב גובאי טפשאי כו׳ ע״ש, והיינו כדברי המדרש רבה הנ״ל שיש אבירי לב לשבח ויש לגנאי, וז״ל מהרש״א שם דאביר לשון חוזק וזרוע, ומצינו האי לישנא בחשובים דדוד כמו אביר הרועים כו׳, והרי הוא כאביר שבאבירים שבגמ׳ ספ״ב דר״ה, ומאן דדריש לי׳ ברשעים מפרש נמי מלשון חוזק וקושי הלב כמו אשתוללו אבירי לב עכ״ל.

ה) **זח"א** ר"פ לך לך דע"ו ב' מפרש אבירי לב לגנאי, והרמ"ז פי' שבלב יש שני חללים משכן יצ"ט ומשכן יצה"ר כמו שמחזה דז"א ולמטה מתחיל עה"ד טו"ר והרשעים שמגבירים הרע על הטוב כמ"ש לבו רק רע כל היום ומהפכים חלל הימין להיות כמו חלל השמאלי נק' אבירי לב, ולכן הם רחוקים מצדקה שהוא להפך מה שגם הגבורות מתמתקים ע"י החסדים, (מ"ע רז"ל קפ"ו.

ו) **בפרדס** ערך אביר כ' הוא ת"ת וכן אביר יעקב, וכן אביר ישראל, ואפשר שנק' כן בסוד אבירותו להכרעת הדין אל הרחמים כנודע כו' עכ"ל. וזה יש לפרש ע"פ דברי הרמ"ז דלעיל, כי דין וחסד הם שורש יצה"ר ויצ"ט שזהו ענין עה"ד טו"ר, והת"ת שמכריע הדין אל החסד זהו ע"י כח הכתר וכמ"ש באגה"ק סי' י"ב ע"פ והי' מעשה הצדקה שלום, וכן למטה ע"י כח התורה שהיא מקו האמצעי נהפך היצה"ר לטוב כדפירש"י בזכרי' סי' ד' ע"פ אלה בני היצהר, ולכן נקראו אבירי לב שהוא הכח והחוזק להפוך גם חלל השמאלי לטוב כמו למעלה כח הת"ת קו האמצעי כו' לכבוש ולשלוט על מדת הדין, ולהמתיקה כלפי חסד, ועז"א איזהו גבור הכובש את יצרו.

ז) **בזח"א** ויחי דרמ"ז ע"א, מידי אביר יעקב מאינון תרין סטרין דאתקיף בהו יעקב עכ"ל. לפי"ז הפי' שיעקב שהוא ת"ת מתחזק ע"י חו"ג, כי ע"י שהת"ת מחבר חו"ג הרי עי"ז שלשה הבחי' כלולים יחד, לכן עי"ז נמצא בו תוקף גדול יותר מבבחי' אחד לבד.

ח) **במאו"א** אות א' סעי' יו"ד, אביר יעקב נק' היסוד תוקפו של יעקב דהא לא עאל בימא אלא כד איהו בתוקפי' כו' עכ"ל. וזהו ענין ותשב באיתן קשתו כו' מידי אביר יעקב, ועמ"ש מענין אביר יעקב ע"פ וידר יעקב נדר בפ' ויצא.

מ"ח יו"ד

הנה צרפתיך ולא בכסף בחרתיך בכור עוני, פ"ק דחגיגה ד"ט ע"ב, מלמד שחזר הקב"ה על כל מדות טובות ליתן לישראל ולא מצא אלא עניות כו' יאה עניותא לישראל כברזא סומקא לסוסי' חיורא כו', ובדרבות פ' בחקתי שעי"ז זוכים לתשובה כו', ובתד"א ח"ב פ"ה מסיים שמתוך עניותן של ישראל הם יראים את ה' שאם אין להם לחם לאכול ובגד ללבוש ושמן לסוך הם מבקשים רחמים מן הממציא כל המציאות, כי ע"י עניות הם יראים את ה' כו', מקים מעפר דל, מקים מעפר עשיר לא נאמר כו', וגם אמר שזהו ענין ואביוני אדם בקדוש ישראל יגילו כו', ובבחיי ס"פ כי תבא פי' שבחי' עניות שהוא חוסר כל נמשך ע"י שלא עבדו את ה' מרוב כל כו', ויש לפרש ג"כ כי ע"י עניות שהוא חוסר כל יזכו לבחי' שמחה וטוב לבב מרוב כל, פי' יותר מכל בחי' כל כו' שהוא בחי' עוה"ב כענין בכל מכל כל

ובמקום שבע״ת עומדים כו׳ זהו למעלה מבחי׳ כל הנ״ל בחי׳ כי כל בשמים ובארץ כו׳ כי בגילוי עצמות אור א״ס שמים וארץ שוין כו׳.

מ״ח י״ג

אף ידי יסדה. ח״א ד״ל ע״א. ח״ב ד״כ ע״א ל״ז א׳ פ״ג ב׳, ובהשמטות סי׳ א׳ דרע״א א׳. ח״ג דרמ״ז א׳ ברע״מ. (חגיגה פ״ב די״ב ע״א. כתובות דף ה׳ סע״א. מנחות דל״ו סע״ב. רבות בראשית ספ״א בחקתי פל״ו. באיכה סח״א בד״ה מעשה במרים בת נחתום.

מ״ט ג׳

ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר, ות״י ואמר לי עבדי את ישראל דבך אשתבח.

ב) ביומא פב״ת דפ״ו ע״א, ואהבת כו׳ שיהא ש״ש מתאהב על ידך שיהא קורא ושונה ומשמש תלמידי חכמים (ללמוד תורה הוא ישוב טעמי המשניות מה טעמן ומהיכן למדו) ויהא משאו ומתנו בנחת עם הבריות, מה הבריות אומרים עליו כו׳, עליו הכתוב אומר ויאמר כו׳ בך אתפאר, ופי׳ מהרש״א דדריש מואהבת את כו׳ דאתי את לרבות שיהא מתאהב על ידך, ועיין מזה בת״א בד״ה ועשית בגדי קדש ובד״ה אלה תולדות יצחק, דפי׳ שיהא שם שמים מתאהב להמשיך גילוי אור אלקותו מלמעלה למטה. ויש לבאר כי שם שמים הוא מל׳, עיין בפרדס ערך שם וערך שמים ובמא״א אות שין סעי׳ מ״ט וסעי׳ נ״ג, ושיהי׳ שם שמים מתאהב היינו להמשיך יחוד קודבה״ו שיומשך בבחי׳ מל׳ שהוא שם מבחי׳ עצמיות ממש כמ״ש בד״ה ה׳ לי בעוזרי, וזהו ענין ישראל מקדשי שמך בד״ה אוסרי לגפן, וז״ש מהרש״א שנלמד מואהבת את כי את הוא המל׳, וזהו עת לאהוב כו׳ כמ״ש בד״ה ואתחנן ועמ״ש ע״פ עת לעשות וע״פ אמונת עתיך, והיינו ע״י שקורא ושונה וממשיך אלהותו יתברך ומ״ש ענין אשר בך אתפאר היינו כמ״ש ומהללים לשם תפארתך שבחי׳ שם שהוא מל׳ מקבלת האור מבחי׳ תפארת, וזהו ענין יחוד ת״ת ומל׳, ועד״מ תכלית ומכוון ההשפעה בכדי להיות לו לת״ת, וכמ״ש ולכבודי בראתיו כו׳ שיהי׳ גילוי יקר תפארת גדולת א״ס ב״ה למטה, ולכן מתפארת דז״א נעשה כתר לנוק׳ כו׳.

ג) רבות ויצא פמ״ח ע״ז ב׳ ע״פ עולים ויורדים בו ביעקב כו׳, ישראל אשר בך אתפאר את הוא שאיקונין שלך חקוקה למעלה כו׳. ויש לפרש עפמ״ש בד״ה יונתי בחגוי פי׳ קדש ישראל לה׳ וענין מזלי׳ שורש הנשמה בבחי׳ אין כו׳, ובד״ה כי תצא פי׳ בצלמו בצלם כו׳, ובענין אשת יפ״ת כו׳, יש לפרש אתפאר ענין התכללות הג׳ גוונין והמשכת ש״ע נהורין כ״ז נמשך ע״י גוונין שמלמטה כמראה הקשת אשר יהי׳ כו׳ וזהו בך אתפאר.

ד) **רבות** בשלח פכ"א קלח"ג ומאחר שכל הכנסיות גומרות כל התפילות המלאך הממונה על התפילות נוטל כל התפילות שהתפללו בכל הכנסיות ועושה אותן עטרות ונותנן בראשו של הקב"ה שנאמר שומע תפלה עדיך כל בשר יבואו תילים סי' ס"ה ואין עדיך אלא עטרה שנאמר כי כולם כעדי תלבשי בישעי' סי' מ"ט, וכן הוא אומר ישראל אשר בך אתפאר שהקב"ה מתעטר בתפלתן של ישראל שנאמר ועטרת תפארת בראשך ביחזקאל סי' י"ו עכ"ל. היינו שמביא מפסוק ועטרת תפארת שבחי' עטרה ופתח זהו נקרא תפארת שהוא יקר גדולת המלך, והמשכות עטרות אלו וכתר זה נמשך ע"י תפילתן של ישראל, וכמ"ש מזה בת"א בד"ה מזווה מימין ובח"ב בד"ה מה יפו פעמיך בנעלים כו'.

מ"ט ז'

כה אמר ה' גואל ישראל כו' מלכים יראו וקמו שרים וישתחוו. ספ"ק דתענית די"ד סע"ב וא"ר אליעזר לא הכל בקימה ולא הכל בהשתחויה, מלכים בקימה כו' ושרים בהשתחויה. ובאו"ת מהמגיד נ"ע פי' כי מלך הוא דיבור, וענין מלכים בקימה היינו עליית הדיבור שהוא המל' לבחי' ח"ע ורצה"ע, וע"ז מורה אותיות מלך, המ"ם הוא מל' למ"ד חב"ד כ' כתר כו'. (וכעין זה פי' בזהר מהאריז"ל הובא בסה"מ סי' ע"ז שבחי' מלך זהו הארת בינה במל' בר"ה ויוהכ"פ, והיינו מ' בחי' נה"י ל' חג"ת כ' חו"ב, והיינו שחו"ב מאירים ע"י חג"ת בנהי"מ דהיינו בבחי' מל' כו', וזהו"ע באור פני מלך חיים), ושרים בהשתחויה, המשכה מלמעלה למטה, והוא ע"י ישראל כי שרית כו', שממשיכים הרצון העליון בהדיבור לשנות הצירופים לרפאות החולה וזהו יהי רצון כו'. ואפ"ל ע"פ מ"ש ברבות בשלח ר"פ כ"ג ע"פ אז ישיר מלך עומד אגוסטוס יושב כו', ולכן בהתגלות אוא"ס מל' דא"ס המגביהי לשבת כו' אזי מלכים ד' מלכיות דאבי"ע מלך עומד כו' ושרים כמו ד' מחנות שכינה בהשתחויה כו' וכמ"ש יבא כל בשר להשתחוות.

סנהדרין דצ"ז סע"ב ר' יהושע הביא ראי' מפסוק זה דע"כ יש קץ לדבר שאע"פ שאין עושין תשובה נגאלין כו', ופרש"י לבזה נפש למתעב גוי היינו אותן הבזויין ומתועבין בעבירות אעפ"כ יגאלו ומלכים יראו וקמו.

רבות בא פט"ו קל"א ב"ג ע"ש משל נאה ע"ז. זח"א ויחי דלז"ב. תד"א ח"א פט"ו ח"ב פט"ו. ועמ"ש מענין שרים ע"פ ראיתי עבדים על סוסים ושרים כו' בקהלת סי' יו"ד פסוק זיין.

מ"ט י"ד

ותאמר ציון עזבני ה' ואד' שכחני. ות"י ואמרת ציון סליק שכינתי' ה' מיני וה' רחקני. ורש"י פי' ותאמר ציון היא היתה סבורה ששכחתיה. והרד"ק פי' עזבני שכחני אמרה זה לאורך הגלות הזה שידמה שעזבה האל ושכחה עכ"ל.

ב) **ובכלי** פז הביא בשם מארז"ל בפסיקתא לפי שירמיהו שאל בסוף קינות על ארבעה שכחה עזיבה מאיסה וגעילה, למה לנצח תשכחנו תעזבינו לאורך ימים כי אם מאוס מאסתנו קצפת, והקב"ה השיבו שכבר גלה אוזן משה ע"ה על השתים לא מאסתים ולא גאלתים, וכיון שראתה שלא השיב לירמי' על העזיבה והשכחה התחילה תובעת שתים ותאמר ציון עזבני ה', ע"כ עוד להם לתקן יתור ו"ה אפילו שתי מדות של רחמים שכתוב בך ה' ה' שכחני. והקשה ע"ז שבפסוק הזה כתיב ואד' באדנות, ותירץ שהוי"ו מוסיף השם של ה' כו', ועמ"ש בד"ה כי אתה נרי גבי והוי' יגיה חשכי. ואפ"ל כאן הוי"ו המשכה מבחי' כח אד' שהוא מל' דא"ס וכמ"ש בענין אם עונות תשמר י"ה אד' מי יעמוד כו'.

ג) **עוד** ארז"ל עזבני לשון הפקר כלקט שכחה ופאה שכתוב בהם לעני ולגר תעזוב אותם ע"כ. ואפשר שכשסבורה שמחמת שלא קיימו מצות הנ"ל, ע"כ מדה כנגד מדה עזבני כו' וכן לענין שכחה יש מצות תלוים בשכחה כמו שכחת העומר שהיא באה שלא ברצונו של אדם והיא בחי' גבוה מאד כמבואר בד"ה מזמור שיר חנוכת הבית, ומפני שלא קיימו אותן ע"כ שכחני כו', גם מפני שלא קיימו המצות שכ' בהם לא תשכח כמו מעמד הר סיני שכ' פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך כו' וכן בעמלק לא תשכח.

ד) **אפ"ל** עפמ"ש בזח"א ר"פ מקץ קצג"ב ובהרמ"ז שם בפי' הפסוק ולא זכר שר המשקים את יוסף וישכחהו דהוא כפל לשון, אלא כי יש העדר הזכירה הנמשך מדכורא דסט"א שאין לו מוח הדעת ונוסף ע"ז בנוק' דקליפה שגורמת השכחה ממש כמו ע"ד ח"ו צרות אחרונות משכחות הראשונות כו', וכן יש דברים שמביאין שכחה כו', וכמו חשך שאינו העדר האור לבד כ"א בורא חושך וכ"ש כמ"ש וימש חושך כו', א"כ עד"ז אפ"ל עזבני ה' זהו מחמת שהשליט עליהם ח"ו דכורא דסט"א שמזה נמשך העזיבה שהוא העדר הזכירה, ואד' מדת הדין שכחני שהשליט עליהם נוק' דסט"א שממנה נמשך השכחה כו', ונק' אד' שכחני, הגם שאין שייך כלל בחי' זו למעלה רק כלפי שהשליט עליהם ומסרם בידי מי שיש בהם בחי' אלו כו'.

ה) **פ"ה** דברכות דל"ב ע"ב ובמהרש"א שם ענין עזובה ושכוחה.

באיכה כ"ג א' בפסוק בכה תבכה מבואר דענין עזבני ושכחני הוא כמ"ש בתלים ע"ז י' השכח חנות אל כו' חלותי היא שנות ימין עליון שינוי הימין כו', ואפ"ל ע"ד ח"ו אטר יד שכחו בשמאלו, כך נמשך ההשפעה לסט' דשמאלא כו', אך באמת אפילו באטר היינו דוקא מתולדתו משא"כ ע"י רגילות, ואף לדברי האומרים דע"י רגילות נמי חשוב אטר יד, מ"מ הכא הרי הבטיח לקץ הימין שיש קץ לשנות ימין.

ו) **באיכה** ע"ז א' בד"ה מי זה אמר ותהי ע"פ מה יתאונן אדם חי, בני תורעמנין הם כו' יעקב כן אני עוסק כו' והוא מתרעם

ואומר נסתרה דרכי כו׳ וכן ונפשינו קצה בלחם הקלוקל, אף ציון כן היא ותאמר ציון עזבני ה׳ ואד׳ שכחני, ופי׳ המ״כ והקב״ה מחשבה לטובה שיצטרפו ויתלבנו בכור הגלות ככתוב תם עונך בת ציון ע״ש ד״פ בפסוק תם עונך, ועמ״ש מזה בד״ה וכל העם רואים בת״א פ׳ יתרו ובד״ה ואלה שמות בנ״י ועמ״ש ע״פ ואנכי הסתר אסתיר בפ׳ וילך, ושם נז׳ לשון ועזבתים והסתרתי פני כו׳, וע״ש בתרגום, ומשם יובן קצת ענין זה יעו״ש.

ז) **זח״ג** ס״פ האזינו דרצ״ח סע״א ובמק״מ שם דהתשכח אשה עולה בְנס״י משיבה זאת לישראל כו׳, וכי אפשר שתשכח מלרחם בן בטנה שהם מושפעים מפנימיותה וגם מז״א כו׳, ועמ״ש ע״פ הנה נחלת ה׳ בנים שכר פרי הבטן, גם י״ל פי׳ התשכח אשה עולה בינה מרחם בן בטנה ז״א מבטן מי יצא הקרח כו׳. של״ה מח״ב נט״ב, ועיין תוס׳ פ״ק דר״ה די״ז ע״ב. וי״ל עפמ״ש בד״ה שובה ישראל פי׳ הפסוק כי אבי ואמי עזבוני וה׳ יאספני, אבי ואמי הם חו״ב תושב״כ ותושבע״פ עזבוני מחמת העונות שפגם בתורה, ושאלו לחכמה נפש החוטאת במה תתכפר ואמרה תמות, ואעפ״כ וה׳ הוא אור הסוכ״ע שלמעלה מהחכ׳ יאספני ע״י התשובה, וכמ״ש אמרו אליו כל תשא עון כו׳, וע״ז מתרעמת ציון שעם היות כי הוי׳ עזבני, פי׳ הוי׳ בחכמה שהוא ענין מקור התורה, אך גם וה׳ הוא ב׳ שמות שלפני יג״מ הרחמים מקור התשובה ג״כ שכחני ורחק אותי ולא קרב אותי ע״י התשובה שהוא בחי׳ שלום שנעשה קרוב כו׳, או יאמר כי ב׳ שמות הוי׳ הנ״ל הא׳ י״ג מדה״ר והא׳ בחי׳ טלא שלמעלה מאתעדל״ת, ואעפ״כ עזבוני כו׳.

עוי״ל ועיקר כי הנה מבואר בת״א בד״ה כי עמך מקור חיים שיניקת החיצונים היא דוקא ממקום גבוה מבחי׳ דקמי׳ כחשיכה כאורה כו׳ שממית בידים תתפש, משא״כ מבחי׳ אצילות שם הוי׳ שם ההמשכה לנש״י, וזהו אם תגביהי כנשר לינק מא״א משם אורידך נאום הוי׳ וכמ״ש בד״ה ויאבק איש, וזהו עזבני ה׳ שבחי׳ שם הוי׳ עם היות כי חלק הוי׳ עמו ג״כ עזבני מחמת דסליק לעילא לעילא כו׳, אך ואד׳ הוא עצמות אוא״ס שכחני שהוא יותר הרבה מן עזבני, והיינו משום דשם כחשיכה כאורה כו׳, משא״כ בשם הוי׳ כנ״ל, וע״ז בא התשובה התשכח כו׳ ואנכי לא אשכחך, אנכי הוא עצמות אור א״ס ממש, לא אשכחך, כי בדיבור אנכי ה׳ אלקיך הרי אנכי מי שאנכי ממש הוא עצמו הוי׳ אלקיך דכולא חד כו׳.

מ״ט ט״ו

התשכח אשה עולה מרחם בן בטנה גם אלה תשכחנה ואנכי לא אשכחך, ופרש״י עולה עולל שלה מלרחם בן בטנה, אפילו אם אלה תשכחנה אנכי לא אשכחך עכ״ל. וכ״כ הראב״ע עולה כמו עולל, וכן עול ימים וזקן בישעי׳ ס״ה, מרחם בן בטנה, הטעם כפול, גם אלה תשכחנה גם יש נשים אכזריות שתשכחנה בניהם או עצמן ויתכן שתשכחנה אלה ואנכי לא אשכחך,

וטעם עולה כי על הקטן תרחם יותר כי אין בו כח עכ"ל. ועמ"ש בד"ה וה' הולך לפניהם יומם, ומשארז"ל ע"ז פ"ח דב"ק דצ"ב וכן פי' הרד"ק כאן. והנה לפעמים משמע דעולל גדול קצת מיונק כמ"ש בש"א סי' ט"ו ג' מעולל ועד יונק, ופי' במ"צ עולל הוא הרך בשנים כמו עול ימים בישעי' סי' ס"ה כ', ופרש"י נער כמו עולל עול ימים קטן בשנים והוא גדול מן היונק עכ"ל. ובתלים סי' ח' ע"פ מפי עוללים פי' המ"צ דאף במעי אמן יקראו עוללים כמו כעוללים לא ראו אור באיוב סי' ג', ומפסוק עולליה הלכו שבי לפני צר באיכה סי' א' ה' משמע ודאי עולל גדול מיונק, ובמאו"א אות ע' סעי' כ"ו עולל הוא בסוד יונק גימט' קס"ו אחוריים דס"ג שמשם שפע ז"א בעת היניקה עכ"ל, ובלק"ת בישעי' ע"פ ושעשע יונק הוא מט"ט עכ"ל, ומט"ט נק' ג"כ נער הייתי גם זקנתי, וזהו עול ימים קטון בשנים בחי' נער, וכנודע מענין אנוש כמו חציר ימיו, ע' זח"ג פנחס רי"ז ב', ועיין מק"מ ויצא דקנ"ו באריכות שזהו ענין הכרובים אנפי זוטרי, ועיין מזה בזח"ג בלק קפ"ז ב' ע"פ יברך את הנערים כו' ובלק"ת במלכים ב' ע"פ והנושה בא לקחת את שני ילדי לו לעבדים מבואר דמט"ט וסנד"ל נק' ילדי מצד חנוך ואליהו כו' ע"ש, וזהו התשכח אשה מל' דאצילות, עולה העולל שלה שהוא בחי' מט"ט חנוך כו' אשר נקרא שר נער העולם כו', מרחם בן בטנה כפל לשון, י"ל קאי על סנדל כו', גם אלה תשכחנה, פי' בזח"ג רצח"ב דקאי על אלה תולדות השמים והארץ והיינו כי יש גבול וקץ לעמידת העולם וכמ"ש ברבות פ' נח פל"ד ע"פ עוד כל ימי הארץ כו' כל זמן שהשמים וארץ קיימים כו' לכשיבוא אותו יום שכתוב בו כי שמים כעשן נמלחו והארץ כבגד תבלה כו', נמצא גם בחי' אלה תולדות השמים והארץ תשכחנה, ולכן גם בחי' מט"ט שר העולם, אע"פ שנק' עולה כו', כיון שהוא רק שר העולם הרי משמע שבכלות בחי' העולם אזי גם הוא כו', אכן ואנכי לא אשכחך שאף גם כאשר כי שמים כעשן נמלחו כו' ויומשכו בחי' השמים והארץ החדשים אשר אנכי עושה הרי כתיב כן יעמוד זרעכם ושמכם.

ב) **בזח"ג** ס"פ האזינו דרצ"ח סע"א פי' התשכח אשה עולה וכי ישראל דאקרון בנין כמד"א בנים אתם לה' אלקיכם, מרחם בן בטנה כד"א ואנכי נטעתיך שורק (ע"ש במק"מ) כלה זרע אמת, גם אלה תשכחנה דכתיב אלה תולדות השמים והארץ ואנכי לא אשכחך מכאן דקודב"ה לא שביק לון לישראל לעלמין כו'. עו"ש פי' התשכח אשה בינה עולה זו"נ ע"ד בינה בן י"ה, ועיין במא"א אות ב' סכ"ד בן נק' ז"א כי היה מעובר ביסוד אימא כו', ואפ"ל גם אלה תשכחנה ע"ד מארז"ל כל המועדים בטלים לע"ל כו' ובחי' אלה זהו אלה מועדי כו', ואפ"ל גם אלה תשכחנה ע"ד מ"ד בנדה פ"ט דס"א ע"ב מצות בטילות לע"ל, וא"כ אז בחי' אלה המצות תשכחנה ואנכי לא אשכחך כו' כי נש"י בשרשן למעלה מהתורה ועד"ז דיבור אנכי ששמעו מפי הקב"ה זהו קבלת עול מלכות שמים שלמעל' מעול מצות כו'. עוד י"ל ע"ד מ"ש סד"ה ועמדו רגליו, כי הנה ענין נעוץ תחב"ס כו' אינו אלא בבחי' השתלשלות כו' אבל לע"ל שיגיעו למקורם לא יהיו באופן זה כו', וא"כ עד"ז בינה וז"א י"ל אזי לא יהי' כלל ז"א מקבל מאימא וכנודע מענין ביום ההוא יהי' שבחי'

ו"ה יהי' י"ה כו', וא"כ בחי' אלה שהוא ו' פעמים ו' תשכחנה כו', ומ"מ ואנכי לא אשכחך כו'.

מ"ט כ"ג

והיו מלכים, פ"ק דזבחים די"ט ע"א איקיים בך והיו מלכים כו'. רבות פ"ד ד' קצ"ו ד' ר"ד א' ר"ז ג' ח"מ ל"ב ד' ל"ג ב'. בחיי ל"ט ג'.

ב) **רבות** וישלח פע"ה דף פ"ד ד' להודיעך שכל הברכות שברך יצחק את יעקב כנגדו ברכו הקב"ה מלמעלה כו' יצחק אמר יעבדוך עמים והקב"ה אמר והיו מלכים אומניך ושרותיהם כו'.

ג) **אמור** פכ"ז קצו"ד כל מה שהקב"ה עתיד לעשות ולחדש בעולמו לע"ל כבר הקדים ועשה מקצתו ע"י נביאיו הצדיקים בעוה"ז כו', אני ה' שעתיד לעשות שמלכים מעולמם ישתחוו לך שנאמר והיו מלכים כו' ולא כבר עשיתי ע"י דניאל שהשתחווה נ"נ לדניאל שנאמר באדין נ"נ נפל על אנפוהי ולדניאל סגיד כו'.

ד) **פ'** בהר ס"פ ל"ג דף ר"ד א', לפי שבעוה"ז כו' ולע"ל מה כתיב והיו כו', עיין ברבות פ' וישלח פ' פ"ג בפסוק ואלה המלכים, התבן והקש והמוץ מדיינים זה עם זה כו' אמרו החטים כו', היינו כמו בגשמיות קליפה קדמה לפרי רק כשנגמר הפרי אז הקליפה טפל והוא רק שומר לפרי, לכן עכשיו העוכומ"ז שהן בחי' קליפה הן נראים עיקר, אבל לע"ל יהיו רק שומר לפרי, וזהו והיו כו', ועמ"ש מזה בביאור ע"פ ויקח המן את הלבוש ובענין ברישא חשוכא והדר נהורא ומ"ש בד"ה בשלח פרעה.

ה) **רבות** בחקתי פל"ז גבי גפן ממצרים תסיע, מה גפן זו בתחילה היא נרפסת ואח"כ עולה לשולחן מלכים, כך ישראל נראים כאלו הם מאוסים בעוה"ז כו', אבל לע"ל והיו כו'.

ו) **בשה"ש** רבה ס"פ אחת היא יונתי תמתי ראוה בנות ויאשרוה המד"א ואשרו אתכם כל הגוים במלאכי סי' ג', מלכות ופלגשים ויהללוה המד"א והיו מלכים כו' והיינו כי מלכות ופלגשים הם בבחי' נוגה.

ז) **שם** דל"ג ע"ב בפסוק אל גינת אגוז, מה אגוז כו' ושעשוע למלכים כך והיו מלכים כו'. אינו מובן, ועיין בפרדס ערך אגוז.

ח) **ובישעי'** ס"ו י"ב הנני נוטה אליה כנהר שלום וכנחל שוטף כבוד גוים וינקתם ב' כנהר שלום זהו ההמשכה ע"י יסוד ז"א שזהו ענין ונתתי שלום בארץ בפ' בחוקותי, אך ענין כנהר שלום היינו ע"ד ורב שלום שהוא המשכות יסוד דא"א ביסוד ז"א וכמ"ש סד"ה כי ההרים ימושו

בפי׳ וברית שלומי לא תמוט ועמ״ש ע״פ למרבה המשרה ולשלום אין קץ. אמנם ענין וכנחל שוטף כבוד גוים היינו מה שיתברר מעולם התהו שנפל בשבירת הכלים, וע״י ריבוי גילוי האור מלמעלה יבואו להתכלל באור ה׳ כנר בפני האבוקה, וכמ״ש ונהרו אליו כל הגוים כו׳ ומבחי׳ בירור זה וינקתם כמו היניקה באה מדם שנעכר ונעשה חלב כו׳ כמ״ש בביאור ע״פ ואהי׳ אצלו אמון כמו״כ יובן ענין וינקתם כו׳, ומזה יובן ענין ושרותיהם מניקותיך כו׳. ובשל״ה ד״כ ע״ב ע״פ ושעשע יונק כו׳, יונק הוא מט״ט שע״ז ארז״ל משמורה שלישית אשה מספרת עם בעלה, ותינוק שהוא מט״ט יונק משדי אמו כו׳, ונק׳ מט״ט תינוק כי להיותו שר העולם זהו בחי׳ קטנות כמ״ש בת״א סד״ה בכ״ה בכסלו בענין נער הייתי ובפ׳ תרומה בענין כרוב אנפי זוטרי כו׳, ועמ״ש בת״א סד״ה וארא אל אברהם בפי׳ באל שדי מלשון ברכת שדים ורחם ומ״ש בד״ה באתי לגני בפי׳ ייני עם חלבי כו׳, ואז הגדלת המדות השייכים לחיות העולמות נק׳ ברכות שדים ונק׳ תינוק יונק כו׳, ועז״נ ושרותיהם מניקותיך, שע״י הבירור מק״נ יומשך בחי׳ יניקה זו, אבל הצדיקים עצמן ימשיכו מוחין דגדלות מה שלמעלה מבחי׳ חיות העולמות שזהו ענין יניקה כ״א מוחין דגדלות כו׳.

רסי׳ נ״ן

כה אמר ה׳ איזה ספר כריתות אמכם, סנהדרין פי״א קה״א. רבות משפטים פל״א קמט״א אמר הקב״ה אפי׳ מחריב אני עולמי איני מגרש ישראל כו׳ איזה ספר כריתות כו׳. באיכה נט״ב ע״פ היתה כאלמנה למלך שכעס על מטרונה וכתב לה גיטה ועמד וחטפה ממנה כו׳ איזה ספר כריתות כו׳ ע״ש. עיין בית אהרן עוד נרשם הרבה.

נ״א ד׳

הקשיבו אלי עמי ולאומי, רבות בשה״ש י״ח ד׳ ריש פסוק דודי לי הוא לי לאלקים ואני לו לעם ולאומה שנאמר עמי ולאומי. רבות ס״פ פקודי לא זז מחבבה עד שקראה אמי שנאמר ולאומי אלי האזינה. וכ״ה בשה״ש רבה כ״ב ג׳ בפסוק צאינה וראינה ולאמי כתיב. ל״ב ד׳ ס״פ אחת היא יונתי תמתי, ועיין ברבות סדר לך לך פמ״ד מ״ח ד׳ ע״פ ויכנעו עמי כו׳. ולאמי זח״ג ואתחנן רס״ב סע״א. של״ה במסכת פסחים שלו קמ״ח ב׳ בהג״ה קנ״ט א׳ ב׳ קע״ד א׳ רע״ח ב׳ רפ״ד ב׳, ועיין ס״פ י״ח.

נ״א ו׳

כי שמים כעשן נמלחו. נת׳ בתורה פ׳ וירא גבי ותהי נציב מלח.

נ״א י״ן

ואשים דברי, ובצל ידי. פ״ק דחגיגה ה׳ ב׳ ואע״פ שהסתרתי פני מהם כו׳ ידו נטויה עלינו שנאמר ובצל ידי כו׳ ובמהרש״א דהגם

שבגלות איכא הסתרת פנים כמ״ש השיב אחור ימינו מ״מ בצל ידו שהוא השמאל כסיתיך להגן עליכם כו׳ סנהדרין צט״ב ע״ש כל הפסוק.

ירושלמי פ״ד דתענית סוף ה״ב על שלשה דברים העולם עומד כו׳ ושלשתן בפסוק אחד ואשים דברי בפיך זו תורה ובצל ידי כסיתיך זו גמילות חסדים, ללמדך שכל מי שהוא עוסק בתורה ובגמ״ח זכה לישב בצלו של הקב״ה שנאמר מה יקר חסדך אלקים ובני אדם בצל כנפיך יחסיון, לנטוע שמים וליסוד ארץ אלו הקרבנות (שעל ידיהם מתקיימים חוקות שמים וארץ) ולאמר לציון עמי אתה אלו ישראל (ע״י ג׳ אלו המצות ישראל הם עם ה׳) א״ר חיננא בר פפא חזרנו על כל המקרא ולא מצינו שנקראו ישראל ציון אלא זה (שע״י מצות אלו הם מצויינים בעולם) ולאמר לציון עמי אתה. וכ״ה פ״ק דמגילה ה״ו. רבות בראשית ספ״ב לנטוע שמים וליסוד ארץ כו׳, זח״א ד׳ ב׳ ה׳ א׳. זח״ג פ׳ צו ל״ה א׳. ת״ז תיקון י״ח ל״ה ב׳. של״ה קס״ח ב׳ קפ״ג ב׳ קפ״ו ב׳ ר״ד א׳.

ב) **ובת״י** ושויתי פתגמי נבואתי בפומך ובטלל גבורתי אגינת עלך (א״כ היינו או״פ ואו״מ, ועד״ז באדם עסק התורה היא א״פ וכמ״ש ע״פ לאמר זה הדבר כו׳, ועיין ברבות כי תשא פמ״א ע״פ מפיו דעת ממה שבתוך פיו, וזהו ואשים דברי ממש בפיך כו׳, ועמ״ש בד״ה אני דפ׳ ציצית בענין הטלית והחוטין דציצית שהם או״מ וא״פ כו׳) לקימא עמא דאמיר עליהון דיסגון ככוכבי שמיא (זהו תרגום לנטוע שמים, וכן פרש״י) ולשכללא כנישתא דאמיר עליהון דיסגון כעפרא דארעא (זהו תרגום וליסוד ארץ) ולמימר לדדיירין בציון עמי אתון.

ג) **והרד״ק** פי׳ ואשים דברי בפיך, הנה שמתי דברי בפיך להיות לי לעם וכן ודברי אשר שמתי בפיך (ולפע״ד בתיבת ואשים מרומז ג״כ דינים ומשפטי התורה כמ״ש ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם, וכמארז״ל ברבות בראשית פכ״ו דף כ״ט ד׳ ע״פ משים לנצח יאבדו באיוב ססי׳ ד׳ דקאי על הדין והמשפט כמ״ש אשר תשים, והענין שהוא מענין מ״ש ושם דרך אראנו בישע אלקים וארז״ל כל השם אורחותיו כו׳, והוא מבחי׳ המשפט שעושה בעצמו כמ״ש בתו״א פ׳ בשלח בד״ה אשירה להוי׳ בפי׳ ושמרו דרך הוי׳ לעשות צדקה, וזהו ג״כ ענין שמאי שהי׳ מבחי׳ גבורה כו׳, ועז״נ אראנו בישע אלקים בישע דוקא שגבי משפט נאמר ישועה כמ״ש שמרו משפט כו׳ כי קרובה ישועתי וארז״ל ישועות זה סדר נזיקין, כי גבי שלום כתיב ג״כ וישם לך שלום, ע״ד מ״ש אמת ומשפט ושלום שפטו בשעריכם, כי ע״י המשפט נעשה שלום שלא יינקו החיצונים כו׳, וזהו״ע החותם דיוהכ״פ, ולכן נאמר ואשים דברי בפיך וכתיב וזאת התורה אשר שם משה כו׳ ותורה שם בישראל, וזהו אנכי ולא יהי׳ לך מפי הגבורה שמענום).

ובצל ידי כסיתיך, פי׳ הרד״ק שלא יוכלו העובדי כוכבים לכלותך בגלות כל זמן שיהיו דברי בפיך ובלבבך (זהו ע״ד מארז״ל ע״פ הקול

קול יעקב אזי אין הידים ידי עשו כו׳, ולכן ע״י ואשים דברי בפיך דהיינו הקול קול יעקב אזי ובצל ידי כסיתיך אזי אי אפשר להיות הידים ידי עשו כי יניקת עשו רק מבחי׳ חיצוניות המדות ע״ד שממית בידים תתפש כו׳ וכיון שבצל ידי כסיתיך אין מקום כו׳) כי לא שמתי אותם בפיך אלא להיותם בלבבך לעשותם כמו שאמר בפיך ובלבבך לעשותו (כי תכלית חכמה תשובה ומעשים טובים ואם אין יראה אין חכמה כו׳).

לנטוע שמים, פי׳ הרד״ק וכל זה אכסה עליך בגלות עד שיבוא עת לנטוע שמים וליסוד ארץ, וזהו קיבוץ גליות שיהיו ישראל עולם חדש (ועיין בתרגום יונתן דלעיל) וכן אמר הנני בורא שמים חדשים והארץ החדשה ולא תזכרנה הראשונות כו׳.

ד) **ובכלי** פז פי׳ לנטוע שמים וליסוד ארץ יחוד ת״ת ומל׳, שמים ואתה תשמע השמים וליסוד ארץ ע״י היסוד וארץ ארץ החיים (ואפ״ל וליסוד ארץ זהו יסוד דנוק׳ המקבל כו׳ וכענין שיתין כו׳) ולאמר לציון עמי אתה עמי אתה ושוה אלי (ע״ד תמתי תאומתי) וציון הוא האיש המצויין בתורה לשמה. ובס״ה אמרו ובצל ידי כסיתיך שהדברים הנעשים בפרסום לא יצליחו כדברים הנעשים בהצנע ככתוב והצנע לכת כו׳ ולכך נתנו לוחות השניות בהצנע כו׳, וז״ש ובצל ידי כסיתיך שע״י הכיסוי יצליח לנטוע שמים וליסוד ארץ הם השמים החדשים והארץ החדשה כו׳ עכ״ל. ויש להעיר ממארז״ל ע״פ חמוקי ירכיך מה ירך בסתר אף ד״ת בסתר, וזהו ואשים דברי בפיך זה התורה, וצ״ל ובצל ידי כסיתיך כו׳.

נ״ב ח׳

קול צופיך נשאו קול יחדיו ירננו כי עין בעין יראו בשוב ה׳ ציון. סנהדרין י״א צב״ב. עמה״מ ל״ב א׳ נה״ד קנה״ג קנו״ג. של״ה כא״ב עג״ב קב״ב קצו״ב רפג״א. בחיי קכט״ד.

רבות באיכה ס״ב ד׳ בפסוק אזכרה נגינתי בלילה שכל נבואות קשות שנתנבא ירמי׳ הקדים ישעי׳ ורפאן כו׳, ירמי׳ אמר על אלה אני בוכיה ישעי׳ אמר כי עין בעין יראו כו׳. ובפסוק תבא כל רעתם סט״ד חטאו בעין דכתיב כי גבהו בנות ציון כו׳ ומשקרות עינים, לקו בעין דכתיב עיני עיני יורדה מים ומתנחמים בעין דכתיב כי עין בעין יראו בשוב ה׳ ציון. עיין בספר כד הקמח אות זיין ערך זנות, ע״פ מאור עינים ישמח לב כו׳ ראובן כי ראה ה׳ כו׳ כי אראה שמיך כו׳ שאו מרום עיניכם וראו כו׳, והוזהרנו מלהסתכל בעיניו אחר האיסור ונק׳ זונה כמ״ש ואחרי עיניכם אשר אתם זונים כו׳ ע״ש ועמ״ש ע״פ יונתי וע״פ עיניך יונים, וע״פ לבבתני באחד מעיניך, ולכן כשחטאו בעין ע״י אשר אתם זונים אחריהם כו׳ ע״כ התיקון מיני׳ ובי׳ על אלה אני בוכיה, ושערי דמעות לא ננעלו כי הדמעות נמשך מן העינים בחי׳ ראי׳, ומעורר למעלה בחי׳ עיני ה׳ עין ה׳ אל יראיו, לכן מזה נמשך הרפואה להיות עין בעין יראו.

זח"א ס"פ מקץ דר"ה א' ע"פ אך טוב לישראל כו' למחמי עינא בעינא חיזו יקרא דכתיב כי עין בעין יראו כו'. ח"ב בשלח ע"פ עזי וזמרת י"ה נה"ב, פי' צופיך המצפים אימתי ירחם ה' לבנות בהמ"ק, נשאו קול לבכות על חורבן בהמ"ק, ועי"ז ירננו כי עין בעין כו', ופי' בשוב ה' ציון דהל"ל לציון אלא כי ציון היינו יסוד שעכשיו אנגיד לי' לקבלי' שלא יהי' בבחי' אבר חי ולע"ל ישוב אותו לאיתנו ישיש כגבור, אקים את בריתי, וזהו בשוב ה' ציון ממש, ואזי יאמרו זה אלי. ס"פ משפטים דקכ"ו סע"א, ולמיחמי כולא יקרא דילי' עינא בעינא. פקודי דר"מ ע"ב. נשא דק"ל ע"א פי' כי עין בעין יראו היינו התגלות עינא פקיחא דא"ק שיתגלה בעינים דז"א שעי"ז מתמתקים הגבורות שבעיני ז"א, וזהו ע"ד לעשות הישר בעיני ה'.

בדף קל"ז ע"א ג"כ ע"ד הנ"ל, וזהו ענין שעלו מן הרחצה, רוחצות בחלב כו', ומזה נמשך ענין פקח עיניך וראה כו'. ת"ז יח"א קמב"א. בחיי ס"פ פקודי וז"ל ואם בגאולה ראשונה אהבנו מלכנו כו' ונראה לנו בכבודו בחוש העין כו' כענין שכתוב אשר עין בעין נראה אתה ה' בפ' שלח י"ד ד', הלא לע"ל תרבה השגתינו יותר והכבוד עין בעין נראה מבלי מחיצה כו' כי עין בעין יראו כו'. י"ל כי עין בעין היינו כי מלמטה למעלה יש מאין ונמשך מלמעלה למטה הגילוי איך שלמעלה היש ולמטה אין, וזהו עין בעין נראה וזה נמשך ע"י יחוד הוי' אלקים, וזה נמשך מהתגלות ע"ק בז"א עין בעין שהוא ג"כ ענין הוי' אלקים כי ז"א לגבי ע"ק כאלקים יחשב בחי' צמצום כו', אך ההפרש בין גאולה ראשונה לע"ל כי ביצי"מ הי' שורש ההמשכה מחיצוניות ע"ק, אבל לע"ל יהיו ההמשכות מפנימיות ע"ק כמ"ש כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות, וכ"ז בשוב ה' ציון יסוד בן פורת עלי עין, שבחי' יסוד מחבר בחי' עין בעין כו'.

אדמו"ר נ"ע פי' כי עין בעין יראו שלפ"ע האתעדל"ת מלמטה בבחי' עיני כל אליך ישברו, עיני תמיד אל ה', כך לפ"ע זה המשכת אתעדל"ע עיני ה' אל צדיקים כו'.

בשל"ה דכ"א ע"ב, פי' כתנות עור בעין יתהפך להיות אור ויהי' יתרון האור הנמשך מבירור החושך, ועי"ז כי עין בעין יראו כו', ומזה יובן מש"ל שלע"ל אראנו נפלאות ביתר שאת מביצי"מ, מחמת שיושלם הבירור, ועמ"ש במ"א ע"פ כאישון עינו הראי' בשחור שבעין, שנהפך החושך לאור. דק"ב ע"ב בשם תולע"י בברכת בתולים, ויגלה הכבוד לעין כל כו' סוד ה' אחרונה כו' כי עין בעין יראו כו'. דקצ"ו ע"ב בד"ה מצות ה' ברה מאירת עינים כדרך שבא לראות כך בא ליראות, וזהו כי עין בעין יראו כו'. ס"פ וירא ע"פ בהר ה' יראה שההבטחה הגדולה רומז על העתיד כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון כו'. ת"ז תיקון ו' די"ח סע"א פי' בההוא זימנא דיהון נהירין תלת גווני דעינא דאינון לקבל תלת גווני דקשת מיד וראיתיה לזכור ברית עולם, ובההוא זמנא כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון, ועמ"ש בענין ג' גווני הקשת ע"פ וישב יעקב.

נ"ב יו"ד

חשף ה' את זרוע קדשו כו'. ירושלמי רפ"ט דברכות ע"פ אלקים קדושים הוא כו', זרועו בקדושה שנאמר חשף ה' את זרוע קדשו כו'. (זח"ג פנחס דרי"ד ב' דקאי על הגילוי בר"ה כו'. (של"ה דק"ב ע"ב בשם תולע"י דקאי על הגילוי שיהי' לע"ל שמתחילה נאמר כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון כו' חשף ה' כו'. (במגיד משרים ישן פ' נצבים דמ"ב ע"ד וז"ל חשף ה' את זרוע קדשו הא איכא למידק מאי ניהו חשף מה לי דיהא זרוע חשיפא או מכסייא, ותו אמאי קאמר וראו כל הגוים דמשמע דישראל לא יראו, אבל רזא דמלתא דזרוע היינו סטר שמאלא וקאמר דיפריש מיני' קודב"ה קליפין דמדבקין בי' ויהא קודשא לחודא, והיינו זרוע קדשו, וקאמר חשף דיהא זרוע קדישא מגלייא ואז יחזון עממיא דלית תוקפא בקליפייא, אלא כל תוקפא איהו בקדושה והיינו ישועת אלקינו דהא אלקינו דאיהו רמיז למדת הדין איהו עביד ישועה כו' עכ"ל.

נ"ב י"ג

הנה ישכיל עבדי. ח"א קפ"א א"ב קפ"ב א'. ח"ג קנ"ג ב' רמ"ו ב' ר"פ ב'. של"ה שס"ט א'. ע"מ ל"ג א'. ס"ח נ"ה תתקס"ה.

בספר הגלגולים פי"ט הנה ישכיל כו' וגבה מאד אותיות אדם כמו אדה"ר קודם החטא שהי' לו נשמה לנשמה דאצי', וכ"כ בשל"ה דשס"ט א', נמצא לפי"ז יש כאן ד' עליות. הא' נפש דאצילות הב' רוח הג' נשמה הד' נשמה לנשמה והיא מחכ"ע. ושם פי' עוד שנחלקים לה' בחי' נר"נ חי' יחידה. א"כ הם ה' עליות הא' ישכיל הב' ירום הג' ונשא הד' וגבה הה' מאד, והיינו עד א"א. ובזח"ב משפטים צ"ד סע"ב מפרש הבחי' ג' שהוא נשמה היינו מאו"א כמ"ש כל הנשמה תהלל י"ה והבחי' הרביעית זה לנשמה לנשמה מאריך אנפין. ובילקוט בשם תנחומא הנה ישכיל עבדי, זה מלך המשיח, ירום מאברהם שכתוב בו הרימותי ידי אל ה' ונשא ממשה שכתוב בו כי תאמר אלי שאהו בחקיך וגבה ממלאכי השרת וגביהם וגובה להם וכה"א מי אתה הר הגדול שהוא גדול מן האבות. ויש להעיר לענין וגבה מאד ממ"ש כי גבוה מעל גבוה שומר וגבוהים עליהם, דפי' במ"א בת"ז תיקון ע' דקכ"ו ע"ב כי גבוה מעל גבוה הם זו"נ דאצי' וגבוהים עליהם הם או"א, ובמ"א פי' כי גבוה מעל גבוה היינו חכ"ע וחכ"ת וגבוהים עליהם ע"י וא"א. ובסה"מ סי' ב' פי' גבוה מעל גבוה הם ע"ס דאצי' וע"ס הגנוזות וגבוהים עליהם היינו אוא"ס כו' וכ"מ בזח"א כ"ג ב'. וע"פ דרכים אלו יש לפרש ענין וגבה מאד. והנה בתו"א פ' מקץ סד"ה רני ושמחי בת אחר שביאר ג' המדריגות דבתי אחותי אמי כ' ולע"ל תתעלה בחי' בת ביתר שאת כו' היינו למעלה מבחי' אמי ג"כ, ומבואר שם בחי' בת זהו מדריגת עבדי, והיינו ענין הנה ישכיל עבדי כו', וגבה מאד שבחי' מאד היינו למעלה מאו"א דהיינו בחי' כתר יחידה כו', ועמ"ש במ"א ענין ד' עליות דאחותי רעיתי יונתי תמתי

שהם הא' בנה"י הב' בחג"ת הג' בחב"ד הד' בכתר, והיינו ג"כ ג' בחי' נר"נ והבחי' ד' זהו נשמה לנשמה. ומזה יש להעיר לענין ד' כוסות שהם כנגד ד' לשונות של גאולה וכנגד ד' מלכיות ברבות ס"פ וישב, שא"כ בימי משיח יזכו לעליי' רביעית הנ"ל דבחי' מאד, וזהו ענין תמתי.

נ"ד א'

רני עקרה. פ"ק דברכות ד"י ע"א. רבות ס"פ נח מב"ב (שהוא מז"ג) בשה"ש רבה בפסוק נגילה ונשמחה בך ח' ב' (שהוא ו' ד') שם נז' פצחי כי רבים בני שוממה בשה"ש רבה כ"ד ד' (שהוא כ"ג סע"ב) גבי כחוט השני שפתותיך ומדברך נאוה. זח"א רטו"א. ח"ב משפטים ק"ג סע"ב. תד"א ח"א פי"ח.

נ"ד י"ד

בצדקה תכונני. ח"ב נ"ט סע"א. ח"ג קי"ג ב' ובפי' הרמ"ז. ממחתה כי לא תקרב כו' ח"ג קפ"ח ב'.

נ"ד ז'

ברגע קטן עזבתיך וברחמים גדולים אקבצך. ות"י בשעה זעירא סלקית אפי שכינתי זמן זעירי מיניך, ובטבות עלם דלא פסקין ארחם עלך אמר פרקך ה' עכ"ל. אך זהו תרגום לפסוק ח' בשצף קצף כו' ועל פסוק זה לא נמצא ת"י במקראות, וכן פירש"י ובחסד עולם שיתקיים עד עולם, וז"ל הרד"ק ברגע אע"פ שארכו ימי הגלות כולם יהיו נחשבים כרגע קטן כנגד הרחמים שיהיו גדולים כשאקבצך עכ"ל וכ"כ הראב"ע.

ב) **בבלי** פז כ' דפי' ברגע קטן קאי על זמן שנגזר הגלות, שזה הי' ברגע שנאמר בו ואל זועם כו', אמנם הקיבוץ צריך רחמים גדולים, כי יש רחמים גדולים דא"א ויש רחמים קטנים עכ"ל.

זח"ב משפטים קטו"א וברחמים גדולים. ח"ג נשא קל"ז ב'. פנחס דרמ"ו ע"ב. האזינו דרצ"ג סע"ב. ת"ז תיקון י"ב כ"ג א'. תיקון כ' מ"ז א'. תיקון כ"ב סו"א. תיקון כ"ה סט"ב. פי' וברחמים גדולים הוא עמודא דאמצעיתא. ובכס"מ שם כ' קשה דבאדרא אמרו רחמים סתם הם דת"ת רחמים גדולים הם דא"א ועתיק ואיך אמר הכא עלי' דעמודא דאמצעיתא שהוא תפארת אתמר וברחמים גדולים, ונלע"ד דבזמן קיבוצם קאמר שיתגלו אז רחמי עתיק וכשיהי' הגלות בינוני לא ארוך ולא קצר שזהו מצד תפארת שהוא רחמים אז עליה אתמר על זמן הגאולה וברחמים גדולים דעתיק אקבצך, כי רחמי סתם שהם דז"א הם הנוהגים בזמן הגלות, ובזמן הגאולה יתגלו גם רחמי עתיק בתפארת עצמו עכ"ל. ועיין באגה"ק סי' י"ב ובזח"ג סו"ב ק"ל ע"א. גם י"ל דבביאור האד"ר דקכ"ט א' פי' ג"כ עמודא דאמצעיתא הוא

חד אורחא שבפלגותא דשערי דא"א ההד ואורח צדיקים כו' ע"ש, ועמ"ש ע"פ מאמר הזח"א וישב קפ"א. וגבה מאד מסט' דיעקב בהרמ"ז כי תצא רעו"ב גבי ואיהו גדיל לה בתליסר מכילין דרחמי, פי' וברחמים גדולים.

נ"ד יו"ד

כי ההרים ימושו, פ"ק דעכומ"ז די"ז ע"א, עד שאנו מבקשים עליך נבקש על עצמינו שנאמר כי ההרים ימושו כו'.

רבות בחוקותי ס"פ ל"ו רח"א אם ראית זכות אבות שמטה כו' כי ההרים אלו האבות כו' וחסדי מאתך כו', ועיין בתוספות פ"ה דשבת דנ"ה ע"א בד"ה ושמואל דזכות אבות תמה אבל ברית אבות לא תמה כו' וראי' ממ"ש במדרש אסתר קי"ז א' לא מאסתים בידי מדי כו' להפר בריתי באדום כו', והרי פסוק זה שייך לפסוק וזכרתי את בריתי יעקב כו'. רבות עקב רצ"ב ג' יעו"ש.

וחסדי מאתך, זח"ג נשא קלג"ב. וברית שלומי כו', ח"א בראשית ל"ג א' ח"ג עקב רע"ג סע"ב.

נ"ה א'

כל צמא לכו למים, ח"ב סמך א' קכ"ח א'. ז"ג ח"א כ"ח ד'.

נ"ה יו"ד

כי כאשר ירד הגשם והשלג מן השמים.

א) **פ"ק** דתענית ד"ו ע"ב, א"ר אבוהו מאי לשון רביעה דבר שרובע את הקרקע, כדרב יהודה דאמר רב יהודה מיטרא בעלא דארעא הוא שנאמר כי כאשר ירד הגשם כו' כ"א הרוה את הארץ והולידה (כאדם שמוליד) והצמיחה עכ"ל. וי"ל הלא הזרע הנזרע בארץ היא כדמות זרע האיש הנזרע בנקבה, וא"כ איך המטר הוא בעלא דארעא, וצ"ל הזרע הנזרע מעורר כח הצומח אשר בארץ והזרע הנרקב ונכלל בכח הצומח, אז כח הצומח מגלה כחו והכל עדיין רק בחי' העלאת מ"ן, והמטר שהוא בעלא דארעא זהו"ע מ"ד, וכן איתא בלק"ת מהאריז"ל פ' בהר בטעמי מצות שם, כי החרישה והזריעה הכל ענין העלאת מ"ן. עקידה שער כ"ב. תענית ח' א'. רבות ט"ו ב'. שה"ש י"ב קהלת צ"ג ד'. ילקוט ח"א ר"ע ד'. של"ה של"ח א'. פר"א ה'. ס"ח תקט"ז. בחיי ז' א' כ"ג ג' קנ"ד א' ר"י ג'.

ב) **בחיי** פ' בראשית ד"ז סע"א גבי ולהאיר ולמשול ולהבדיל שהקב"ה נתן להם המעלה בשלשה דברים אלו, וידוע שהוא ית' השליט מעשיו קצתם על קצת ומזה אמר הכתוב ונתן זרע לזורע ולחם לאוכל, והגשם אינו נותן הזרע והלחם, אבל בא הכתוב ללמדך שהקב"ה משליט

מעשיו מקצתן על קצתן, וכענין שכתוב בהושע סי׳ ב׳ אענה נאום ה׳ אענה את השמים והם יענו את הארץ וכו׳ עכ״ל.

ג) **ר״פ** וירא כ״ז סע״א, פי׳ הפסוק באור פני מלך חיים ורצונו כעב מלקוש במשלי י״ו ט׳, וז״ל וכיון שלמה בכ״ז לדון ק״ו במלך מה״מ הקב״ה, אם במלך ב״ו החיים דבקים באור פניו והתועלת נמצאת ברצונו כתועלת האדמה הנמצאת בגשם שבעב מלקוש וכענין שכתוב והרוה את הארץ והולידה והצמיחה, עאכו״כ בהקב״ה שהחיים האמיתי׳ תלוים ברצונו ובהסברת פניו כו׳ עכ״ל. ולפמש״ל דמיטרא בעלא דארעא הוא היינו שכנס״י נק׳ ארץ ובחי׳ דברו של הקב״ה אשר יצא מפיו שזהו התורה שהיא רצונו יתברך היא בעלא דארעא והרוה את הארץ והולידה והצמיחה בחי׳ גילוי נשמות עליונות מבחי׳ אצילות וכמ״ש במ״א ע״פ ונתתי גשמיכם בעתם ונתנה הארץ יבולה ועץ השדה יתן פריו.

ד) **בפ׳** קדושים קנ״ד א׳ ע״פ שלש שנים יהי׳ לכם ערלים, וע״ד השכל השמים והארץ הם סבה להוצאות הפרי ובכח עליון, והם בדמיון הזכר והנקבה זה פועל וזה מקבל, וזהו ענין הכתוב על המטר הבא מן השמים שנאמר והולידה והצמיחה, ועד שלש שנים אין הארץ מסכמת בבישול הפרי ולא השמים מסכימים לתת בו כח הבישול עכ״ל. ומזה יש להעיר לענין ועץ השדה יתן פריו, ור״ל שע״ד שיש הפרש בין כח הפרי בין ג׳ שנים הראשונים שהארץ מקבלת רק מנה״י של השמים ובין אח״כ שמקבלת מהתפארת כמ״ש במ״א, כמו״כ יש הפרש גם כשמקבלת מהתפארת בין השפעה סתם ובין ההבטחה ועץ השדה יתן פריו כו׳.

ה) **ס״פ** עקב ע״פ ולא יהי׳ מטר, ואותו שהוא ממי העליונים נקרא בלשון שניהם בלשון מטר ובלשון גשם נקרא בלשון גשם כי כאשר ירד הגשם והשלג מן השמים כו׳ עכ״ל.

ו) **רבות** בראשית ס״פ י״ב טו״ב כי כאשר ירד הגשם כו׳, מה הגשם אע״פ שירידתו מן השמים אין בריתו אלא מן הארץ עכ״ל. ופי׳ המ״כ דס״ל שהעבים שואבים ממי אוקיינוס, ועיין לקמן ססעי׳ ח׳, מבואר הטעם משום ואד יעלה כו׳, וזה אמת גם לדברי ר׳ יהושע שאומר שהם ממים העליונים שמ״מ שעננים עולים מן הארץ ומקבלים אותן כמבואר ברבות בראשית פי״ג, וכמו״כ יובן מזה לענין התורה שנמשלה לגשם כמ״ש כן יהי׳ דברי אשר יצא מפי כו׳ שעם היותה באה מלמעלה צ״ל ע״י ואד יעלה מן הארץ כו׳ שהוא ענין הרהור תשובה וכמאמר רז״ל אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה.

ז) **שה״ש** בפסוק כי טובים דודיך מיין ענין הוי כל צמא לכו למים מה מים מן השמים כו׳ חיים לעולם כו׳ כך תורה כו׳.

ח) **בקהלת** רבה צג"ד ע"פ הכל הולך אל מקום אחד, השלג אע"פ שכתוב בו כי לשלג יאמר הוי ארץ אין ברייתו אלא מן השמים שנאמר כי כאשר ירד הגשם והשלג מן השמים כו', הגשם אע"פ שכתוב בו כי כאשר ירד הגשם והשלג מן השמים אין ברייתו אלא מן הארץ ומ"ט ואד יעלה מן הארץ כו'.

נ"ה י"א

כן יהי' דברי אשר יצא מפי כו'. א) ברבות תצוה ר"פ ל"ח ע"פ וזה הדבר כשם שאתה אמת שנאמר וה' אלקים אמת, כך דברך אמת שנאמר לעולם ה' דברך נצב בשמים כו', למה כן, כן דברי אשר יצא מפי כו'. ענין אמת זהו הדבור שאין לו הפסק וקיים לעולם, כענין מוצא מים אשר לא יכזבו מימיו, ועמ"ש מזה בביאור ע"פ בד"ה הנה גבי המסעות ושם ספ"ד בשם ביאור האדרא ע"ד הנ"ל, ולכן כל אמת תליא בעתיקא שהוא אני הוי' לא שניתי, וא"כ פי' דברך אמת כי שרש המ' נלקח מבחי' כתר, ועמ"ש בפי' הפסוק לא איש אל ויכזב כו' ודבר ולא יקימנה וארז"ל בשעה שהקב"ה גוזר להביא טובה לעולם לא איש אל ויכזב כו' כי הטובה והחסד שרשו מע"ק שהוא בחי' כי לא אדם הוא להנחם, משא"כ כשאומר להביא רעה שרש בחי' זו מז"א הנק' אדם אזי יוכל להנחם. ובזה מובן שהמינים אומרים שתי רשויות הן מי שברא טוב לא ברא רע שהם עושים פירוד והבדל בין ע"ק לז"א, ובאמת כולא חד, והיינו מ"ש אני הוי' אני אותיות אין הוא ע"ק מל' דא"ס, הוי' הוא ז"א כולא חד. והנה כאן כן דברי כו' מיירי בדיבור אשר לטובה, לכן כן דברך אמת שאין בו שינויים. וזהו ג"כ ענין התורה שנאמר וידבר אלקים כו', וזהו כן יהי' דברי כו'.

ב) **ילקוט** פ' ואתחנן רמז תתט"ו ע"פ אתה החילות ודברך אמת שנאמר כן יהי' דברי כו'.

נ"ו ז'

והביאותים אל הר קדשי. ברכות ד"ז ע"א מנין שהקב"ה מתפלל שנאמר כו' בבית תפלתי כו' מלמד שהקב"ה מתפלל. וכ' מהרש"א וענין בית תפלתי הוא המקדש שלמעלה, המכוון נגד המקדש שלמטה כו' ע"ש. ולפענ"ד י"ל כי ירושלים של מעלה היא בינה דאצילות, א"כ בית תפלתו הוא היכל קדה"ק דאצילות כו'. ובספר שושן סודות דנ"ב ע"ב פי' התפלה היא שתפארת מתפלל להמשיך הרחמים מכתר תפלתו של עליון להמתיק דין הגבורה כו', ובית תפלתו היא המל'. ועמ"ש בתו"א פ' בראשית סד"ה השמים כסאי בענין איזו בית, ומשם יובן ענין בית תפלתי.

שבת פט"ז קיח"ב אלמלי משמרים ישראל שתי שבתות מיד נגאלין שנאמר אשר ישמרו את שבתותי כו' והביאותים אל הר קדשי.

פ״ב דמגילה די״ח תחילת ע״א, וכיון שבא דוד באתה תפלה שנאמר והביאותים כו׳, ועיין מהרש״א שם. ירושלמי פ״ב דברכות גמרא אמתניתין הקורא את שמע. דבות נשא פ״ח רכ״ה ב׳ (שהוא י״ח ב׳) ענין עולותיהם וזבחיהם לרצון כו׳ באיכה סד״ה אזכרה נגינתי ס״ב ד׳ (שהוא כ״ו סע״א) זח״א מקץ דר״ג ע״א.

נ״ו י״א

והכלבים עזי נפש. ברבות ט׳ נו״ב. זח״ב משפטים קכא״ב. ח״ג אחרי ס״ג סע״א. ברע״מ קדושים פ׳ סע״א ורע״ב ובפי׳ הרמ״ז שם. עמה״מ שער קרית ארבע פ׳ צ״ג ק״ג ב׳. שער הנ״ל פרק קל״ד קי״ז א׳. שער רישא דז״א פמ״ה קנ״ד א׳.

נ״ז ט״ו

כי כה אמר רם ונשא שוכן עד וקדוש שמו. ז״ל הראב״ע שוכן עד עולמו עד, עד שלא יוכל אדם לספור והטעם נצח. והטעם שוכן כי כל הנבראים יש להם תנועה גם לכוכבים תנועה כנשמה עכ״ל. וכן פי׳ המצ״ד ואין דבריו נכונים, שהרי נאמר והתהלכתי בתוככם הרי ייחסו לו תנועה, הגם שבאמת אין זה כי ההילוך רומז להתפשטות אורו, ובעצמותו אין שינוי, מ״מ בלשון הכתובים לא הרחיקו ענין תנועה, אלא יש לפרש דבריו ע״ד שכתב הכלי פז וז״ל שוכן אחד במצב אחד כי אין בו יתברך שינוי חלילה אלא שוכן עד עכ״ל. (ע״ד פי׳ המ״נ בענין ישב, וכן בילקוט תילים ע״פ עלי נפשי תשתוחח) וזהו ע״ד שפי׳ הרמב״ם במ״נ פי״א ענין אתה ה׳ לעולם תשב הנצחי העומד אשר לא ישתנה כו׳ כמו שביאר ואמר אני ה׳ לא שניתי אין בו שינוי כל עיקר, ועל זה הענין יכונה בישיבה, לפי שהישיבה באדם הוא הטוב והשלימות שבעניניו כו׳, ואמר היושבי בשמים להיות השמים הם אשר אין שינוי בהם כו׳ ע״ש. נמצא כמו שבחי׳ הישיבה הוא ענין אני ה׳ לא שניתי, עד״ז יש לפרש הראב״ע פי׳ וענין שוכן עד כי התנועה מורה על השינוי וההתפעלות, אבל ענין שוכן זהו השלימות והטוב שבענין האדם, והושאל בחי׳ זו לביאור ענין אני הוי׳ לא שניתי. וכן מצאתי פי׳ אתה ה׳ לעולם תשב בילקוט תילים קפיטל מ״ב רמז תשמ״ג ע״פ עלי נפשי תשתוחח אתה מאי איכפת לך שרפים אומרים לך קדוש כו׳ אתה ה׳ לעולם תשב. הרי מובן דפי׳ לעולם תשב ע״ש מי שאין בו שינוי חלילה אף מחמת הגלות והחורבן בהמ״ק כו׳ רק השינוי הוא עלי נפשי כו׳. ואמנם הרד״ק פי׳ שוכן עד שוכן לעולם, וטעם שוכן עד כי כמו שיקרא שוכן מי שמתמיד עמידתו במקום, כן יקרא האל יתברך שוכן עד לפי שמתמיד השגחתו בנבראים, וי״ל שורש בחי׳ השגחה התדירה נמשך מעינא פקיחא דלא נאים שהוא מע״ק, וכן ענין סלה פי׳ בזוהר ויקרא ד״כ דהוא בע״ק, ונצח סלה ועד הוא ענין א׳. עקרים מ״א י״א. עקידה ש״ו. בחיי קיד״א קנ״ג קנט״ב רט״ב עכ״ל. א״כ לדבריו פי׳ שוכן הוא על המשכת אורו בנבראים,

וכן הוא ע"פ הקבלה כמבואר בלק"ת בשה"ש בד"ה שחורה אני ונאוה בפי' וענין שכינה, ויש שכינה עילאה ושכינה תתאה, שכ"ת הוא המשכת מ' דאצי' להיות עתיק לבי"ע שהוא השראת בהיכל קדה"ק דבריאה, ושכינת' עילאה הוא המשכת אור א"ס באצי', ויובן לשון השראת שכינתו במקום, כי הנה אי' בהגדה ברוך המקום שהוא יתברך נק' מקום לפי שהוא מקומו של עולם ואין העולם מקומו. וענין בחי' שנק' מקומו של עולם זהו"ע ממכ"ע כי מקום היינו ו"ק מעלה ומטה מזרח ומערב כו' שהן ו"ק העליונים חו"ג תפארת כו' והמשכת אור א"ס דלאו מכל אילין מדות איהו כלל להיות שורה בהמדות זהו ענין שוכן, ששוכן בבחי' מקום הנ"ל. וכן ראיתי בסידור של מהרי"ק גבי שוכן עד רומז לבינה שהיא שוכנת בתפארת שנק' עד עכ"ל.

קיצור. הראב"ע פי' שוכן עד שהוא ענין לא שניתי, וכ"מ במ"נ פי"א בענין אתה ה' לעולם תשב, וכ"מ בילקוט תילים. והרד"ק פי' שוכן עד על השגחה התדירה והתמידית. ואפ"ל ג"כ כפשוטו ששוכן במקום והו"ע מקום רוחני בחי' הוא מקומו של עולם ושרשו מו"ק ובינה שוכן בז"א בסוד היושבי בשמים, וכן פי' מהר"י קאפיל פי' שוכן עד.

ב) **ואאזמו"ר** נ"ע פי' בד"ה שובה ישראל עד שהתגלות כבוד מלכותו נקרא עד כי עד הוא לשון נצחיות, והנה בדבר שהוא למעלה לגמרי מהזמן היינו שם הוי' שהוא הי' הוה ויהי' הכל א' לא שייך לשון נצחית, מאחר שאינו בגדר זמן כלל, וכן דבר שהוא תחת הזמן ממש אינו נמשך בחי' נצחיות כ"א הוא בבחי' גבול כמו שית אלפי שני הוי עלמא כו', אלא לשון זה אינו נופל כ"א בדבר שהוא בגדר זמן, וכשמאיר בו בחי' א"ס ב"ה אז הזמן הוא נצחי ולא יכלה לעולם, וזה אינו שייך רק בבחי' מלכות שהוא בבחי' וגדר הזמן מלך מלך וימלוך וע"י שמאיר בו אוא"ס אזי הוא בבחי' ימלוך לעולם ועד בחי' נצחית בלתי גבול כו', וכה"ג נת' בלק"ת פ' בלק סד"ה מי מנה עפר בפי' מי מנה כו' ומספר כו' שהוא בגדר מספר ואעפ"כ אין לו מספר כי המספר ג"כ בבחי' מל' כמ"ש מי ברא אלה המוציא במספר צבאם כו' אלף אלפים ישמשוני' כו' עיניך ברכות בחשבון כו', אך כאשר ע"י המצות ממשיכים גילוי הכתר במל' אזי המספר הוא בבחי' אשר לא ימד ולא יספר כו', נמצא לעולם בחי' אשר לא יספר ובחי' עד נצחית לא שייך רק במל' אלא שזהו נמשך במל' ע"י אור הכתר. וזשארז"ל פ"ה דערובין נ"ד א' כל מקום שנאמר נצח סלה ועד אין לו הפסק כו' ועיין בפרש"י ומהרש"א שם ובספר מפעלות אלקים מאמר ח' פ"ז. ולפי' רבינו נ"ע אין שייך זה רק במ' כנ"ל בענין עד. וא"כ איך יבוא זה עם מ"ש בזוהר ויקרא ד"כ ע"א דסלה הוא בעתיקא, אלא ע"כ צ"ל דהכוונה שזה הכח שיהי' במל' בחי' נצחיות וזמן בלי הפסק בנמשך מעתיקא שנק' אמת בחי' לא שניתי, מוצא מים אשר לא יכזבו מימיו, משא"כ כשהמ' מקבלת רק מז"א ששם יש חו"ג ולפעמים מדה"ד מונע השפע כו'. ובעמה"מ ש"ו ס"פ מ"ו מבואר שבחי' ימלוך לעולם ועד זהו ע"י בחי' שלמעלה מהתהו

והתיקון כו' שהם בחי' רוח ונפש, אלא זהו בחי' נשמה, ועמ"ש ע"פ אם ישים אליו לבו רוחו ונשמתו אליו יאסוף, דבחי' רוחו זהו ממכ"ע כמ"ש וברוח פיו כל צבאם, ונשמתו הוא סוכ"ע כו', וגם יש נר"נ למעלה באצי', ודרך כלל עגולים ויושר הן נפש ורוח וא"כ נשמה זהו בחי' שלמעלה מעגולים ויושר ומשם נמשך שיהי' ה' ימלוך לעולם ועד, א"נ תהו ותיקון הם נקודים וברודים ומה שלמעלה מתהו ותיקון זהו עקודים כו', וז"ש ועד עתיק יומיא מטא כו' שולטני' שולטן עלם די לא יעדי בדניאל סי' ז' י"ג י"ד, ועיין מזה בבחיי פ' בלק ע"פ הן עם לבדד ישכון כענין ה' בדד ינחנו, ומשם נמשך להיות שולטני' שולטן עלם, ועיין ברבות אמור פכ"ט ע"פ והנה סולם כו' ואתה אל תירא כו' שהם עולים ויורדים אבל הוא אין לו ירידה, והיינו מה"ט כי יעקב בריח התיכון המבריח מן הקצה אל הקצה היינו מהכתר עד מל', ועיין זהר תרומה דקע"ו ע"ב. ועפי"ז נשוב לפי' הפסוק כי כה אמר רם ונשא דהיינו בבחי' כתר ששם הרוממות וההתנשאות, ומשם נמשך להיות שוכן עד דהיינו שיהי' גילוי כבוד מלכותו ית' בבחי' נצחית בל תמוט עולם ועד, והיינו ג"כ שיהי' זו"נ כמו או"א תרין ריעין דלא מתפרשין כו', ולכן נק' שוכן שענין השראת שכינתו במקור בחי' מקום וזמן היינו המשכתו להאיר בבחי' מ' ונמשך סוכ"ע בממכ"ע זהו ענין שוכן לשון דכר וכמ"ש יראה את פני הוי' אלקיך כו' כמ"ש בד"ה מזמור שיר חנוכת הבית בלק"ת ס"פ הברכה, ועמ"ש מענין עד בד"ה אלה פקודי גבי משכן העדות בהביאור שם פ"ה שיש בבחי' עד ב' פירושים, הא' לשון נצחיות הב' לשון עד פה תבוא כי הנצחיות נמשך מן הכתר שמאיר בו מל' דא"ס וגם לשון עד פה תבוא לפי שאין בו תפיסא והשגה באור הכתר וגילוי זה נמשך ביחוד חו"ב ולכן נק' משכן העדות כו'. ואפ"ל כ"ז בפי' שוכן עד ושיהי' המל' הנק' משכן דוגמת הבינה הנק' משכן העדות כו', גם שם עד לשון קישוט בעדי עדיים, ועד"ז יש לפרש ענין בבוקר יאכל עד דקאי על הקרבנות והקרבנות מתעלים עד למעלה מעלה, וזהו עד ע"ד עד פה תבוא היינו בבחי' שאין שם תפיסא והשגה שהוא בבחי' כתר וכמו קרבן גימט' אר"ך אפים ומזה נמשך מלמעלה למטה בחי' ריח ניחוח חות דרגא שיהי' שוכן עד. עוד י"ל פי' שוכן עד ע"ד עד תאות גבעות עולם הנזכר בזהר ר"פ וארא, ובפנ"י כ' גבעות עולם גימט' כתר עם הכולל, והיינו מש"ש בזוהר שזהו ענין בעטרה שעטרה לו אמו, וגם עד י"ל לשון עדי וקישוט שהו"ע עטרה וכתר.

נ"ז י"ט

בורא ניב שפתים כו' לרחוק. רבות מצורע ס"פ י"ו. נשא פ"ח דרכ"ו ב' ס"פ י"א גבי וישם לך שלום דרמ"ה ג' ס"פ שופטים. ספ"ה דברכות לד"ב. פ"ט נה"ב. פ"ו דב"ק ס"א. סנהדרין צ"ט א'. ירושלמי פ"ח דברכות. בחיי ר"פ ויגש נ"ז ג'. ר"פ תזריע קמ"ג א'. של"ה לו"א רמח"א שס"ב.

בורא כו' ורפאתיו. ח"א ה' סע"ב. ח"ג כ"א א' נ"ד א' ע"ו ב' ק"ט א'.

בורא ניב כו׳. בזח״א ד״ה סע״ב לרחוק דא יעקב ולקרוב דא יוסף, כי על פסוק טוב שכן קרוב פי׳ בלק״ת דהיינו יסוד, מאח רחוק הוא תפארת והרמ״ז האריך. עו״ש ד״ו רע״א לרחוק כמד״א מרחוק ה׳ נראה לי היינו יסוד אבא שנק׳ רחוק, לפי שהוא בחי׳ שלמעלה מהשתלשלות כמ״ש בד״ה מצה זו, ועמ״ש בד״ה כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך בפי׳ ולא רחוקה היא ממך ולקרוב היינו יסוד ז״א, וא״כ ב׳ שלימות אלו זהו יחוד או״א הנמשך ע״י מס״נ ויחוד זו״נ הנמשך ע״י תומ״צ. ואפ״ל לפי״ז לרחוק שנעשה קרוב היינו כאשר אור אבא מאיר ג״כ מקרוב, כמ״ש בד״ה ביום השמיני עצרת, איך בשמיני עצרת מאיר הארת אבא מקרוב כמו הארת אימא, ועמ״ש ג״כ מזה ע״פ ושאבתם מים בענין ניסוך המים, וכן פי׳ במק״מ תולדות קמב״ב בפי׳ מאתר רחיקא קריב לי׳ שמיסוד אבא הנק׳ רחוק המשיך מים למזוג יין ההוא כו׳. ופי׳ בורא ניב שפתים כ׳ הראב״ע שי״מ בורא קאי על הבורא יתברך וא״כ הפי׳ בורא אמר ניב שפתים שלום שלום לרחוק כו׳. ובכלי פז פי׳ שכיון שהוא בורא ניב שפתים מוכרח שימצא בו הדיבור לדבר שלום אל עמו ואל חסידיו כו׳ וזהו שלום שלום, ורפאתיו היינו כי עכשיו נק׳ כנס״י חולת אהבה ובחי׳ גילוי שלום הנ״ל נק׳ שמש צדקה ומרפא.

ב) **והמ״צ** פי׳ כל דבר חדש יקרא בריאה. ואפ״ל כי שלום הנ״ל הוא המשכת אור חדש מא״ס ב״ה, וע״כ נק׳ בורא. ועפי״ז יש לפרש מה שאומרים בברכת אהבת עולם בורא רפואות שהוא כמש״כ בורא ניב כו׳ ורפאתיו. והרד״א נדחק שם לפרשו.

ג) **ספ״ה** דברכות במקום שבע״ת עומדים כו׳. הנה כתיב אחכמה והיא רחוקה ממני שאמר שלמה על פרה אדומה כי שלמה הוא חכמה תתאה אבל ע״י אפר פרה שנתברר ק״נ ממשיכים מים חיים היינו חכמה עילאה והחכמה מאין תמצא שבה שורה אור א״ס ועי״ז מי יתן טהור מטמא כו׳ מי שער החמשים המחבר חו״ב כו׳, ובחי׳ זו נק׳ והיא רחוקה ממני, וזהו ענין לרחוק, ועיין מענין אחכמה והיא רחוקה זח״א תולדות קל״ה א׳ ויחי רכ״ה סע״ב פנחס רכ״ג א׳, וכמו״כ ע״י תשובה שהיא ג״כ בירור ק״נ בחי׳ לרחוק שנעשה קרוב ממשיכים להיות מי יתן טהור מטמא כו׳, ועיין עוד זח״ג ס״פ צו ל״ה ב׳ קצ״ג ב׳ ובמק״מ שם, מענין עצות מרחוק, וזהו במקום שבעלי תשובה, כי צד״ג ממשיכים יחוד זו״נ ע״י שכן קרוב כנ״ל, וא״כ המקום זהו מל׳ יחו״ת מקומו של עולם, ולשם ממשיכים מבחי׳ צדיק יסוד עולם, והבע״ת מגיעים עד בינה הנק׳ מקום טמיר וגניז, ויקהל רז״א, ולשם נמשך מבחי׳ לרחוק אחכמה והיא רחוקה שיתגלה במקום הנ״ל וכמו שיחוד או״א נמשך ע״י מס״נ דוקא ולא ע״י תומ״צ, וזהו ענין התשובה בחילא יתיר.

ד) **שפתים** במא״א אות שין סס״ו שהם נצח והוד זה ע״ג זה והמל׳ מקבלת מהם נק׳ שפה.

ה) **ורפאתיו** בד"ה כי המצוה הזאת פי' רבינו כי הרפואה ממשיך חיות חדש וכן גדולה תשובה שמביאה רפואה כו' ממשיך מבחי' אנכי שלמעלה משאר המצות שממשיכות משם הוי'. ואפ"ל כי ע"י המצות ממשיכים יחוד זו"נ שהוא אור שכבר נמשך בחו"ב, אבל ע"י תשובה ממשיכים יחוד או"א אור חדש ממש, וזהו תשובה תשוב ה' עילאה לגבי יו"ד כו'. ולכן נק' בורא רפואות בריאה חדשה כו', וזהו בורא ניב כו' ורפאתיו, כי והחכמה מאין תמצא כמו בריאה יש מאין כו' משא"כ יצירה גילוי ההעלם כו'.

ו) **ור"ח** ב"א אמר רבי יוחנן ס"ל צדיקים גדולים מבעלי תשובה, ובכלי פז בישעי' כאן פי' בשם הרמ"ק דלא פליגי דבבחי' אור ישר הצדיק גבוה מבע"ת ובבחי' או"ח בע"ת גבוה שבאו"ח בע"ת בבינה וצדיק ביסוד כו' עכ"ד. ועמ"ש מזה על מאמר הזח"ג אמור ק' אחותי בת אבי כו' שבינה רק עד הוד אתפשטת אבל להיות יסוד כח ההשפעה בבי"ע נמשך ע"י יסוד דאבא שהוא ארוך כמו כח הראי' מתפשט בעשי' גשמי' משא"כ השמיעה לכן צדיק שהוא יסוד שרשו מהחכמה הנק' רחוק שלמעלה מבע"ת שהוא בבינה, לכן פי' ר' יוחנן לרחוק על צדיק שהי' רחוק מדבר עבירה מעיקרא, וע"י ריחוקו זה ממשיך מבחי' אחכמה והיא רחוקה שהוא מה שלמעלה מהשתלשלות כנ"ל סעי' ג', והת"י בישעי' ס"ל כר' יוחנן, והבע"ת שהי' קרוב לדבר עבירה אף שנתרחק אינו ממשיך רק מבחי' הבינה ונק' ולקרוב, כי היא מקור ההשתלשלות כו' וכמו אם הבנים שהולד בקרוב עמה כו'. והנה זהו בבחי' א"י הצדיק נעלה יותר, ופי' או"י כח ההמשכה מלמעלה למטה זהו ע"י בחי' צדיק, אבל בבחי' ההעלאה הוא ע"י בינה כמו ביוהכ"פ שכל העליות ע"י בינה כו' ועמ"ש בשה"ש בד"ה מי יתנך כאח לי שם נת' כעין מ"ש הכ"פ בשם הרמ"ק.

ז) **עמ"ש** ע"פ מי יתן טהור מטמא ע"ד אל יאמר אדם אי אפשי כו' אלא אפשי ומה אעשה כו' כדי להיות מי יתן טהור מטמא, וזהו ענין לרחוק שנעשה קרוב, ומזה יובן מעלת התשובה.

ח) **עמ"ש** עוד מענין צדיקים ובע"ת דלא ראי זה כו' סד"ה את הכבש האחד תעשה בבוקר. ברכות פ"ט נה"ב. ב"ק פ"ו ס"א. סנהדרין פי"א צ"ט א'. ירושלמי פ"ח דברכות. רבות קפ"ג ב' רכ"ו ב' רמ"ה ג' רצ"ו ד'. זח"ב עמוד קל"ג. ח"ג עמוד ל"ה צ"ה קל"ז ר"י. עמה"מ כ"א. של"ה ל"ז א' רמ"ח א' שס"ב. בחיי נ"ז ג' קמ"ג א'.

נ"ח ח'

אז יבקע כשחר אורך וארוכתך כו'. עיין מ"ש בזה אדמו"ר נ"ע בד"ה להבין ענין משמח חתן. רבות ס"פ בהר דריש אורך וארוכתך מלשון והארכת ימים, ואריכות ימים נמשך מא"א כמ"ש בזח"א דל"ז סע"ב, וע"ז אמר אז יבקע כשחר בחי' א"א, והוא ג"כ אורך לשון אור דהיינו אור שנברא

ביום ראשון שנק׳ כשחר כמ״ש בירושלמי ספ״ח דברכות ע״פ ידעת השחר מקומו כמש״ש, וגם ביום ראשון היינו כתר כמ״ש בד״ה ביום השמיני עצרת. זח״א ס״פ לך צו״ב. מקץ דר״ג סע״ב. פקודי רנג״א. אמור ק״ד א׳. עמ״ש ע״ז בסידור שער הסוכות. האזינו רצח״ב.

והלך לפניך צדקך. פ״ק דסוטה ג״ב ט״ב. פ״ק דב״ב י״א א׳. פרק לפני אידיהן ה״א. רבות רמ״ה ד׳ נשא פי״א. זח״ב ויקהל קצ״ט סע״א.

נ״ח יו״ד

ותפק ח״ב קנ״ה ריש ע״ב. ח״ג רצ״ח ב׳.

נ״ח י״א

ונחך ה׳ תמיד. א) זח״א וירא דקי״ג סע״ב כיופי של אדה״ר כשנכנס לג״ע שנאמר ונחך ה׳ תמיד כו׳. עמ״ש בת״א סד״ה אוסרי לגפן כו׳. ועמשל״ק סעי׳ ז׳. והשביע בצחצחות נפשיך זה אור של מעלה כו׳.

ב) **שם** פ׳ תולדות קמא״א ונחך ה׳ תמיד כו׳ דא תמיד דבין הערבים דאיהו אתתקף תחות דרועי דיצחק כו׳, י״ל ע״ד שלע״ל יאמרו ליצחק כי אתה אבינו שהגבורות יהיו למעלה מהחסדים וכמעלת הזהב על הכסף, וכמ״ש ע״פ ויקח קרח שעכשיו שההמשכה מאצילות ושם החסדים גבוהים מהגבורות אבל למעלה מהאצילות שם הגבורות גבוהים, ועד״ז טעה שלמה בענין שאין כסף נחשב מאומה בימי שלמה, כמ״ש בזח״א ס״פ ויחי דרמ״ט סע״ב ודר״נ ע״א, וז״ש לע״ל ולא בכסף תגאלו, ועמ״ש בת״א סד״ה אלה תולדות יצחק גבי משא״כ יצחק בחי׳ מלמטה למעלה בחי׳ אין קץ ותכלית. ויש להעיר מענין מארז״ל שאליהו לא נענה אלא בתפלת המנחה, וע״ש פי׳ כל הפסוק, ושם פי׳ מוצא מים הוא בחי׳ ונהר יוצא מעדן, אבל ברבות פ׳ בחוקותי דר״ו פי׳ מוצא מים הוא עדן מקור הנהר כו׳ ועיין עוד מענין ונחך ה׳ תמיד בפ׳ תרומות דקע״א סע״א שזהו ענין על מי מנוחות ינהלני ובפ׳ אמור ק״ד א׳ שאר צדיקייא אמרי ונחך ה׳ תמיד.

ג) **שם** ויחי דרכ״ד סע״ב ונחך ה׳ תמיד תמיד דייקא, ופי׳ בזה״ח כלומר שינחה ה׳ אותך באותה ההשפעה הבאה מבחי׳ דנגיד בלי הפסק דהיינו הבינה ועמ״ש ע״פ עולת תמיד.

ד) **ויחי** דרל״ד א׳ והשביע בצחצחות, פ׳ יתרו דף צ״ג א׳ פ׳ תרומה דקמ״ב סע״ב פ׳ אחרי דס״ז סע״ב מההוא שקיו דנחלא בצחצחות כו׳. במ״א מפרש כפל הצחות ג״ע התחתון וג״ע העליון. והוא בפ׳ ויחי דרכ״ד סע״ב, ונ״ל כי ג״ע התחתון הוא מ׳ והיינו יחוד זו״נ, וזהו צח ע״ש דודי צח כמ״ש במד״ר פ׳ בהר, וג״ע העליון זהו בינה והוא יחוד או״א ונק׳ צחות ריבוי הצחות כי שם גילוי אור א״ס כו׳.

וכמוצא מים פ׳ בשלח דנ״ה סע״א, פ׳ יתרו דפ״ג סע״א, פ׳ פנחס דרמ״ח סע״א, פ׳ ואתחנן דרס״ו סע״א. האזינו דר״צ סע״ב.

ה) **ועצמותיך** יחליץ, פ׳ חיי קכח״ד, פ׳ שלח דק״ע ע״א, פ׳ פנחס דרכ״ב סע״א, פ׳ ואתחנן דרס״ז ע״ב.

ו) **בזהר״ק** אמור ק״ד שם מפרש והשביע בצחצחות הארת עתיק לאותו אדם, ועיין מזה באגה״ק סי׳ כ״ט בד״ה א״ח עט״ב.

ז) **במד״ר** פ׳ בראשית ע״פ ויניחהו בג״ע פי׳ לשון מנוחה ע״ד וינח ביום השביעי, ועד״ז י״ל ענין ונחך ה׳ כו׳ ועיין לעיל סעי׳ א׳ דכן פי׳ הזהר דמ״ש ונחך ע״ד מעלת אדה״ר כשנכנס לג״ע שנאמר ויניחהו בג״ע, אלא שבאדם נאמר אדם ביקר בל ילין, אבל עז״נ ונחך ה׳ תמיד כו׳.

נ״ח י״ג

אם תשיב, ח״ב מ״ז א׳ ס״ג סע״ב. וקראת לשבת ח״א ה׳ ב׳. ח״ג צ״ד ב׳ קמ״ה א׳. ודבר דבר ח״ג ל״א ב׳ ק״ה א׳.

שבת קי״ו קיח״ב. פסחים ו׳ סח״ב. ביצה ד׳ ל״ב ב׳. שבת ט״ו קי״ג א׳ קיט״א כ״ג קנ״א. רבות קמב״ד רו״א רצא״ד. ילקוט ח״א פב״ב קסד״א רעט״א שא״ב שי״א א׳. עמה״מ קכח״ב. ר״ח (ס״ח) ק״י תת״ס תתס״ו בהקדמה. בחיי פט״ד צ״ז ב׳ ג׳ צח״ג קיח״א רי״ז ב׳. של״ה עג״ב ע״ד א׳ קיז״א קל״ג א״ב קלה״ב קלז״ב קלט״ב קפו״ב. (מ״ע) לא״ג (מ״ע) קמ״ג.

אם תשיב משבת רגליך. א) זח״ב פ׳ בשלח דמ״ז א׳ אם תשיב משבת רגליך כו׳ ושקול שבת לקבל אורייתא כולא (עמ״ש מזה בד״ה למנצח על השמינית בהקיצור אות א׳ בענין שבשבת נאמר מצוות בשני ווי״ן בנחמי׳ סי׳ ט׳ יו״ד להודיע שהיא שקולה כנגד כל מצותיה של תורה. ואפ״ל משום שבשבת יש ב׳ שבתות כהלכתן ההילוך מלמטה למעלה ומלמעלה למטה, עיין בד״ה ראו כי ה׳ נתן לכם את השבת, וזהו יסוד כל מצותיה של תורה, רצוא ושוב גימט׳ תורה, עיין בד״ה וכל העם רואים את הקולות).

וקראת לשבת ענג, ענוגא דעילאין ותתאין, י״ל ע״ד מ״ש במד״ר ר״פ נח גבי נח נח נייחא לעליונים ונייחא לתחתונים, נייחא בעוה״ז ונייחא לעוה״ב, ובת״א פ׳ נח בד״ה מים רבים פי׳ נח ב״פ שבת תתאה ושבת עילאה, ויש לפרש דהיינו יסוד ז״א ויסוד אבא, ואו״כ נייחא לעליונים היינו יחוד חו״ב נייחא לתחתונים היינו יחוד זו״נ, וזהו עצמו ענין נייחא בעוה״ז נייחא בעוה״ב, כי המ׳ נק׳ עוה״ז ובינה נק׳ עוה״ב, וזהו ג״כ ענין עינוגא דעילאין ותתאין, כי הנה ענג ר״ת עדן נהר גן, והנה ג״ע העליון זהו בינה והנהר הוא יסוד אבא הנמשך מעדן העליון אבא ומו״ס לבחי׳ גן העליון

שהוא בינה, וזהו ענוגא דעילאין, וכענין דעת עליון המזווג חו״ב, ופי׳ עליון היינו שנמשך מסוכ״ע בחי׳ מקיף וכמ״ש בביאור לבבתני ובד״ה ראשי המטות בפי׳ רצוה״ע ובפי׳ אל עליון, וג״ע התחתון זהו מ׳, והנהר הוא יסוד ז״א הנמשך מעדן חו״ב דז״א כו׳, עיין ב׳ פירושים אלו בענין נהר בבה״ז פ׳ וירא ע״פ וה׳ פקד את שרה, וזהו ענוגא דתתאין זו״נ, עיין בזהר ר״פ נח מזה, וגם ב׳ בחי׳ ענג הנ״ל שרשם נמשך מב׳ שמות הוי׳ שהם א״א וז״א שיחוד או״א נמשך משם הוי׳ דא״א עיין זח״ב בשלח סג״ב על פסוק ממעמקים, ויחוד זו״נ זהו נמשך משם הוי׳ שבת״ת דז״א עיין זח״א קנח״ב בפ׳ ויצא, וזהו ענוגא דעילאין עלמא דאתכסייא וענוגא דתתאין עלמא דאתגלייא בי״ע, ובמא״א ע׳ ל״ד ענג נקרא המוח שמשם הטיפה יורדת מעדן לנהר ומנהר לגן כו׳ עכ״ל. וע׳ בת״ז תיקון נ״ד דצ״א ע״ב, ובזח״ג אמור צד״ב וקראת לשבת מהו וקראת דיזמין לי׳ כמד״א מקראי קדש כלומר זמינין כמה דמזמין אושפיזא לביתיה, ויש להקשות דבזוהר פ׳ אמור דצ״ד ע״א פי׳ דדוקא יו״ט נק׳ זמינין מקדש אבל שבת לאו זמין הוא כו׳ ע״ש, ובמק״מ שם שביו״ט מוחין דאימא באים ממילא והארת מוחין דאבא באים ע״י הזמנה, אבל בשבת גם מוחין דאבא באים ממילא שלא ע״י הזמנה, וגם שבשבת נמשך עצמיות אבא בז״א, וא״כ איך אמר כאן כמה דמזמין אושפיזא כו׳. וכ״ז לפי הפי׳ מקראי קדש שקוראי׳ ומזמיני׳ את הקדש שהוא חו״ב לז״א, ויש פי׳ שני דמקראי קדש שמזמינים היום חול שאירע בו יו״ט כמו יום א׳ חסד וכשאירע בו יו״ט מזמיני׳ אותו אל קדש שהוא חו״ב, משא״כ שבת שהוא פנימית ז״א א״צ הזמנה כו׳, והבדילה הפרוכת לכם, ולכן לגבי קדה״ק שיאיר בשבת והן המוחין הנמשכים ממו״ס צריך הזמנה וקריאה, ואפ״ל ע״ד והבדילה הפרוכת כו׳, ולכן לגבי קדה״ק אזי גם שבת שנק׳ קדש כחול יחשב, כמבואר בד״ה שבת שבתון פ״ה ובד״ה האזינו השמים דרוש הראשון בסופו, וכדי להמשיך גם בשבת מבחי׳ קדה״ק זהו ענין תחלה למקראי קדש ונק׳ כמו אושפיזא, ולפי פי׳ השני דאושפיזא נק׳ לגבי קדש, כך שבת שהוא קדש נקרא ונזמן לבחי׳ קדה״ק, ועד״ז פי׳ בזח״א ד״ה ע״ב פי׳ את שבתותי תשמרו ומקדשי תיראו, דשבתותי זהו עצם השבת שהם זכור ושמור זו״נ דאצי׳ ומקדשי זהו המוחין עליונים שנמשך להם מאו״א, וזש״ש דא קדושה דאתמשכא מלעילא, אי הכי עבידת לשבת דלאו איהו קדש אלא קדושה דשרוי עלוי מלעילא, ובמק״מ שם פי׳ כנ״ל. ועוד פי׳ דשבת עצמו נק׳ קדש כשזו״נ עולים ומלבישים עצמיות אבא וא״א, ואעפ״כ יש עוד קדושה הנמשך להם מלמעלה כי אז או״א עולים למעלה יותר בע״ק והם ממשיכים מוחין לזו״נ וזהו קדושה דשריא עלי׳ מלעילא, וז״ש וישבות ביום השביעי וכו׳ ואעפ״כ עוד זאת ויברך כו׳ ויקדש כו׳. עו״ש בזהר בשלח דמ״ז סע״א הנ״ל וקראת לשבת מבעוד יום. יש לפרש כי זהו תוספת קדושה שמוסיפים מחול על הקדש ועי״ז התוספת שעושים מחול על הקדש ומבררים מה שנפל בשבירת הכלים בק״נ עי״ז דוקא ממשיכים ענג העליון מבחי׳ עדן העליון וקדה״ק כו׳. וע״ש עוד פי׳ סוף הפסוק.

ב) **ח"א** ד"ה ע"ב, את שבתותי תשמרו ומהו מקדשי תיראו קדושא דשרוי עלוי מלעילא, א"ר אבא והכי הוא וקראת לשבת ענג לקדוש ה' מכובד זה יוהכ"פ אשר יוהכ"פ נק' שבת שבתון שלמעלה מבחי' שבת, וכשאנו מפרשי' ולקדוש ה' על שבת היינו ג"כ מה שנמשך ומאיר בשבת מבחי' ומדריגת שבת שבתון. והנה בסוף מאמר הנ"ל פי' שבתותי תרי דא עגולא ורבועא דלגאו דכר ורבועא נוק', ומש"ש ובגין דעגולא ורבועא דא אינון שבתותי כלילין תרווייהו בשמור דכתיב תשמרו י"ל הפי' כיון שיסודות דזו"נ נתחברו יחד שייך גם על יסוד ז"א לשון תשמרו וכמ"ש בזח"א פ' בא דל"ח ע"ב בפי' ליל שימורים וז"ל ובשעתא דאתחבר עמה דכר כתיב הוא הלילה הזה לה' שמורים, שמורים דכר ונוקבא עכ"ל. וכ"כ בזח"א ר"פ וישב דקפ"ב ע"ב כמה דאיהי אתקריאת בשמא דדכורא ה"נ איהו אתקרי בשמה דילה דכתיב והוא נער כו' ע"ש. וגם כי סוד ה' ליראיו, וסוד ה' הוא היחוד עליון י' סוד, וצריך שמירה וכמ"ש בזח"ב תרומה קל"ד א' בלחישו ברזא דאלמלא לאו הכי כו' בגין דלא תשלוט עין הרע כו' ע"ש. ומכ"ז יובן ענין ושמרו בני ישראל את השבת, ר"ת ויבא"ה, ע"ד ויבאה אל האדם, בחי' עליית הכלה לגבי החתן ע"ד הנז' שם בזהר תרומה, ולכן בחי' זו צ"ל ושמרו כו', וכענין ליל שמורים מצה שמורה משום חימוץ, וכך צ"ל ושמרו מחומץ היצה"ר שגסות ושקר ופניות כו' ועי"ז לא יתקרבו החיצונים כו' ע"ש.

ג) **זח"ב** דס"ג סע"ב נ' דמפרש אם תשיב משבת רגליך שעי"ז אל יצא איש זה הקב"ה ממקומו היא השכינה כענין ברוך כבוד הוי' ממקומו, וכן פי' באריכות בזוהר ויקהל דר"ז ע"א, ועמ"ש מזה בלק"ת בד"ה ראו כי ה' נתן לכם את השבת.

ד) **זח"ג** אמור צ"ד ב' ע"ד כתיב וקראת לשבת עונג מאי מעונג ענג לא אשתכח אלא לעילא באתר דקדש עילאה שריא בי' כמד"א אז תתענג על ה', דהאי ענג על ה' הוא והאי יומא דהוא הלולא דמלכא אתעטר בההוא עטרא דענג הה"ד וקראת לשבת ענג מה דלא אשתכח הכי בשאר יומין עכ"ל. ובמק"מ שם פי' כי קדש הוא או"א והם הנק' על הוי' שהוא ז"א ושם הוא ענג היינו עדן חכמה נהר בינה גן ת"ת עכ"ל. והענין כי באו"א הוא התגלות עתיק שהוא ענג, ובמא"א ג' כ"א יסוד אימא גן לעדן אבא עכ"ל ובאות ע' ל"ה על ה' נקרא בינה אימא שהיא על ז"א הנק' ה' וכ"ש עתיקא שהוא על ה' עכ"ל, ועיין מענין על ה' בת"א ס"פ משפטים בד"ה לא תהי' משכלה בפי' ותתפלל חנה על הוי', ולכן בשבת דוקא מקבל מז"א שהוא יום השבת מבחי' על ה', וזהו ע"ד בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו כו', וכמ"ש בת"א בד"ה ויקהל משה שבשבת מאיר רצה"ע שהוא כתר עליון דא"א ברצון התחתון כתר דז"א משא"כ בחול שהם ו"ק דז"א שיורדים בבי"ע כו', ועיין מענין ענג בת"א בד"ה חכלילי עינים בהביאור בענין אהבה בתענוגים.

ה) **ח"ג** קמ"ה א', ודבר דבר ח"ג ל"א ב', אמור ק"ה א'.

ו) **הבחיי** פ' בשלח ע"פ ראו כי ה' נתן לכם את השבת דפ"ט ע"ד הביא בשם המדרש תילים סי' צ"ב ע"פ מזמור שיר ליום כו' עכ"ל.
ופי' הכפל היינו זו"נ, וענין זו"נ מבואר במ"א שהם הממוצעים המחברים אור א"ס ב"ה עם בי"ע נשמות ומלאכים, שצ"ל א' מצד המאציל א"ס ב"ה, ונק' נוק' ואימא תתאה, וכמ"ש מזה בדרוש שארה כסותה ועונתה, ולפי שבשבת הוא עיקר החיבור והיחוד ע"כ עסקא דשבתא כפול, וזהו ענין שתי שבתות כהלכתן וכמ"ש מזה בלק"ת בד"ה ראו כי ה' נתן לכם את השבת, וא"כ לפי"ז למדנו פי' וקראת לשבת ענג ולקדוש ה' מכובד הם ג"כ ב' בחי' הנ"ל ז"א ונוק' היינו וקראת לשבת זהו מ' נוק' הנק' שבת אשר בת היינו מל' המקבלת משי"ן ג' אבות חג"ת, וזהו ענין ליל שבת שנק' סעודתא דחג"ת, ולקדוש ה' זהו שבתא דיומא ז"א שנק' מלכא קדישא ונק' הוי', ופי' מכובד שימשיכו בו כבוד עילאה ל"ב נתיבות חכמה וכן כתר נק' כבוד וכמ"ש בלק"ת בד"ה זאת חנוכת המזבח שהכבוד הוא בחי' מקיף כו' וברע"מ פ' פנחס דף רנ"ה ע"ב כתר עליון כ' דכבוד כו'.

ז) **פ'** תשא ע"פ לעשות את השבת, לתקן צורכי שבת שיהא אדם זהיר בכבוד שבת וקראת לשבת עונג מלשון קרואים כלומר שתזמין אותו ותתענג בו.

ח) **בפ'** יתרו ע"פ זכור את יום השבת דצ"ח סע"ג וקראת לשבת ענג כי הוא תענוג הנפשות כו' צמאה נפשי לאלקים לאל חי כי כל דבר צמא לשרשו שהוא עתיד לשוב אליו, והוא הנהר המשקה את הגן הוא יסוד השבת ועיקרו, וזהו מלת ענג ר"ת עדן נהר גן כו', ולכך נקרא השבת ענג כי הוא תענוג העליונים והתחתונים עכ"ל, ופי' לאלקים לאל חי היינו מל' ויסוד הנק' אל חי וכמ"ש ואולם חי אני וימלא כבוד כו'.

ט) **פט"ז** דשבת דקי"ח ע"ב אמר רב יהודה אמר רב כל המענג את השבת נותני' לו משאלות לבו שנאמר והתענג על ה' ויתן לך משאלות לבך תילים ל"ז ד' עונג זה איני יודע מה הוא כשהוא אומר וקראת לשבת ענג הוי אומר זה ענג שבת עכ"ל. ושייכות ענין ועשה טוב שכן ארץ שע"י שממשיך בחי' טוב שהוא יסוד במ' עי"ז שכן ארץ שרי בגווה, איכול איבה ואשתעשע בהדה, כדין ותגזור אומר ויקם לך כו' ע"ד צדיק מושל ביראת אלקים שהרי נעשה מושל על שם אלקים, ועיין מזה בפ' פנחס דרכ"ה ע"ב שזהו ענין ויתן לך משאלות לבך, וז"ש ברבות בשלח ס"פ כ"ה בשעה שאדם שומר את השבת גוזר גזירות והקב"ה מקיימה שנאמר אם תשיב משבת רגליך מה כתיב אז תתענג על ה' כמ"ד והתענג על ה' ויתן לך משאלות לבך והיינו כנ"ל, וגם שהשכינה ביומין דחול היא חולת אהבה ע"ד צמאה נפשי שהיא מל' לאלקים בינה לאל חי יסוד, ובשבת ע"י ענג העליון עדן נהר

נמשך לבחי' גן ממלא התשוקה כו' ועמ"ש מזה בד"ה והי' מדי חודש, ולכן מדה כנגד מדה נותנים לו משאלות לבו, ועיין לקמן סעי' יו"ד. ועוד י"ל שנעשה ג"כ כביכול מושל על ז"א ממש, שהרי ענין אז תתענג על ה' שממשיך הענג מע"ק הנק' על ה' כמש"ל סעי' ד' וממשיך ענג זה בז"א הנק' הקב"ה, ולכן מה שגוזר גזירה הקב"ה מקיימה כו' וכמ"ש המגיד נ"ע ע"פ וכל בניך לימודי הוי' שלומדים את השי"ת שע"י התפלה משנה רצונו יתברך כו', ועוד עד"מ כשהמלך בתענוג עי"ז ממלא רצון המבקש כו' וכמ"ש במ"א בענין הציץ שממשיך רצון העליון ע"ד רצית ה' ארציך כי התענוג הוא פנימי' הרצון. והנה ע"י קיום ענג שבת ממשיך ענג העליון לז"א ועי"ז נותני' לו משאלות לבו, וכעין זה משמע בזח"ג האזינו דרפ"ח סע"ב, ומהרש"א פי' דאף שבשבת אסור לאדם לשאול צרכיו נותנים לו מעצמו משאלות לבו ע"ד כל מזונותיו של אדם קצובים לו חוץ מהוצאת שבת, וא"כ יש להעיר ממ"ש בסידור ע"פ יום ליום יביע אמר כו' אשר בשבת נמשך השפע במהירות מלמעלה למטה בלי העיכוב ע"פ מדת הדין, והיינו ע"י גילוי עולם התענוג מע"י אשר ההוא אמר ולא יעשה כי לא אדם הוא להנחם, וא"כ עד"ז ג"כ נותנים לו משאלות לבו כי לית שמאלא בהאי עתיקא, וכמשארז"ל ספ"ג דפסחים ע"פ ביום ההוא יהי' הוי' אחד כולו הטוב והמטיב והיינו ע"י שיאיר שם הוי' דע"ק בז"א וכמ"ש ע"פ ואמר ביום ההוא כו', עד"ז שבת מעין עוה"ב מאיר ע"ק בז"א והיינו ע"י אז תתענג על ה' ולכן עי"ז נותנים לו משאלות לבו.

י) **ובתולע"י** גבי סוד שבת ססעי' ט"ו וז"ל והמענג את השבת הנה הוא גורם אצילות הברכות מהמקור העליון הנק' רחובות הנהר סוד נחלתו של יעקב הנק' נחלה בלי מצרים ומודדין לו מדה כנגד מדה שנותנים לו נחלה בלי מצרים כענין שכתוב אז תתענג על הוי' והאכלתיך נחלת יעקב כו' וביעקב נאמר ופרצת כו' ע"ד עלה הפורץ בחי' כתר, והנה לכן מה שנותנים לו משאלות לבו הוא ג"כ מדה כנגד מדה כי ע"י עונג שבת שממשיך הברכות מהמקור העליון כו' לז"א וז"א נק' לב, וזהו ענין שמחת לבו של הקב"ה הפך ממ"ש ויתעצב אל לבו כמ"ש בת"א ס"פ בראשית סד"ה צאינה וראינה, ומשאלות לבו של ז"א הוא שיאיר בהם אור ע"ק, וזהו יחוד העליון וההיפך מזה נק' הצדיק אבד כמ"ש במא"א א' ג', וכיון שע"י ענג שבת ממשיך יחוד העליון ונק' וביום שמחת לבו, לכן עי"ז מדה כנגד מדה נותנים לו משאלות לבו, ועמש"ל סעי' א' בשם המא"א ע' ל"ד בפי' ענג.

יא) **פ"ו** דפסחים דס"ח ע"ב, הכל מודים בשבת דבעינן לכם שנאמר וקראת לשבת ענג, לכאורה לפמש"ל דענין ענג זהו המשכה מלמעלה ענין ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן, א"כ המשכה זו ע"י ויניחהו בג"ע לעבדה ולשמרה לעבדה זו רמ"ח מ"ע כו', ומה צריך דוקא לענג גשמי. אך י"ל עפמ"ש בתולע"י שם ססעי' ט"ו הנ"ל ודע כי הרוח ההוא (הג"ה

הנז' בזח"ב ויקהל דף ר"ד ע"ב, האי רוחא איהו אתפשטותא דהאי נקודה כו' ע"ש, ובר"ח שעה"ק רפ"ב, עכ"ה) מתפשט מסוד הנקודה סוף המחשבה העליונה, ובו תוס' קדושה וברכה, והוא נחלק לשני חלקים, הא' נהנה למעלה מסוד האור העליון והשני נהנה למטה מהנאתן של ישראל כענין שכתוב ביני ובין בנ"י כלומר אני וישראל משתתפים יחד להשלים הנקודה ההיא ממני ומהם מתעטרת למעלה ולמטה, וכשהחלק התחתון נהנה ומתענג כראוי עם ישראל עולה ומתחבר בחלק של מעלה, והכלה מתעטרת בהם ונכללת מסוד עליונים ותחתונים עכ"ל. וזהו כענין הנזכר בפי' תמתי שישראל משלימים ומתקנים בי"ע שיהי' בו ג"כ הגילוי אלקות, בלק"ת בשה"ש בד"ה ששים המה הראשון, וגם ענין ב' חלקים הנ"ל דמ' י"ל מ' כמו שהיא באצילות זהו בחי' א' והוא ענין זנב לאריות, הבחי' ב' מה שנעשי' ע"י לבריאה ונק' ראש לשועלים וכמ"ש מזה בלק"ת בשה"ש בביאור ע"פ שחורה אני ונאוה השני, וג"כ ב' בחי' שושנה עילאה ושושנה תתאה שבין החוחים, וגם ע"ד מים עליונים ומים תחתונים שמתחברים יחד דהיינו ענין גדפא דאלף המחבר ב' היודין כו'. ולהעיר לענין ב' חלקים אלו ממ"ש בד"ה יונתי בחגוי בפי' ואנכי איש חלק, וממ"ש בבה"ז בהעלותך ע"פ המאמר שם דקנ"ה ע"א אהדר אנפוי לאתר דנפיק כו', גם הנה בשבת ההנהגה ע"י הבריאה, וקשה הרי בשבת עלית המ' באבא חכמה דאצי' ואיך מתלבשת בבריאה, אעכצ"ל זהו מ"ש בזוהר ויקהל שם אתפלג לעילא ונהיר אתפליג לתתא ונהיר כו', ועיין בזוהר בשלח ד"נ ע"ב בהתוספתא גבי לבתר אתפלגו ואתעבידו תרין דרגין פלוגת' מיא אגלידו כו', שהוא ג"כ עד"ז שחצי העליון נשאר באצי' והשני נמשך להאיר לבי"ע, אלא דהתם מפרש שב' חלקים הם ז"א ונוק' או בז"א עצמו חסדים המכוסים וחסדים המגולים יעו"ש בבה"ז פ' בשלח, וכאן משמע שכמו"כ במ' יש בשבת ב' חלקים ע"ד הנ"ל, וזהו ג"כ הנק' שכינת' עילאה ושכינתא תתאה כו'. ועכ"פ עכ"ז יובן דבשבת צ"ל לכם דוקא לענגו במאכל ומשתה שעי"ז דוקא החלק התחתון דמ' המאיר בבי"ע מקבל העלאת מ"ן מבחי' עונג זה, והוא המ"ן דב"ן, ועי"ז נמשך העונג מע"ק בחלק העליון דמ' ומתחברים יחד והיינו ביני ובין בנ"י אות היא.

יב) **פ"ד** דביצה דל"ד ע"ב, דבשבת כיון דכתיב וקראת לשבת עונג אכילה שלה חשובה קבע ולא ארעי וקובעת למעשר, עמ"ש מענין קבע וארעי בלק"ת פ' בלק בד"ה מה טובו אוהליך יעקב ושם ספ"ה ובת"א בד"ה ויגש אליו יהודה, והפי' תורתן קבע ומלאכתן ארעי שעיקר תשוקתו וחפצו הוא בעסק התורה ומלאכתו אינו אלא טפל כדי שיוכל לעסוק בתורה, נמצא קבע זהו מקום שעיקר תענוגו שם, ולכן בשבת שנאמר וקראת לשבת עונג נק' אכילה שלו קבע כי סעודת שבת הם בחי' עונג עדן נהר גן שזהו עיקר הקבע כמ"ש ויניחהו בג"ע כו', ואכילה זו ע"ד אכלו רעים לעילא חו"ב כו'.

יג) **שבת** פט"ז קיט"א ולקדוש ה' מכובד זה יוהכ"פ כבדהו בכסות נקיה, ופי' מהרש"א כי שבת יש בו לכם כנ"ל סעי' י"א אבל יוהכ"פ

כולו לה׳ ולכן נק׳ קדוש ה׳. וענין כסות נקיה כי הנה בי״ע נק׳ לבושי׳ לאצי׳ ובכל ימי השנה ההשפעה נמשך ע״י לבושי׳ דיצי׳ ועשי׳ אבל יוהכ״פ נמשך ע״י לבושים עליונים כו׳, ועוד כי ביוהכ״פ הוא התגלות ע״ק שמשם מקור הסליחה וכתיב וע״י יתיב לבושי׳ כתלג חיור משא״כ בכל ימי השנה שההנהגה ע״י ז״א וכתיב בי׳ מדוע אדום ללבושיך ולכן כה״ג בעבודת יוהכ״פ צ״ל בגדי לבן דוקא וכמ״ש מזה בלק״ת פ׳ אחרי, וע״כ גם באדם צ״ל כבדהו בכסות נקיה להתדמות ליוצרו שלובש לבושי׳ כתלג חיור כו׳. ובטו״ב ססי׳ תר״ט כי המצות נעשים לבושים לנפש וע״י הפגם והעון חסר מהלבושים אלו ואדרבה נעשים לבושים צואים, וביוהכ״פ ע״י התשובה נאמר הסירו הבגדים הצואים מעליו כו׳ והלבש אותך מחלצות, וזהו כבדהו בכסות נקיה. ועד״ז יובן מ״ש גם בשבת וכבדתו שלא יהא מלבושך של שבת כמלבושי׳ של חול, כי עיקר עליי׳ המצות שבששת ימי המעשה מתעלים הם בשבת כמ״ש בד״ה ראו כי ה׳ נתן לכם את השבת ובד״ה את שבתותי תשמרו, ע״כ זהו הפי׳ כבדהו בכסות נקיה, ר״ל שיעשה תשובה ועי״ז יהיו הלבושים נקיים, ועמ״ש בד״ה אוסרי לגפן עירה בפי׳ כבס ביין לבושו כו׳ שהם הלבושים הנעשים ממעשה המצות שצריכים כיבוס ע״י יינה של תורה, ומ״ש מזה בד״ה ואלה המשפטים ובד״ה שיניך כעדר הרחלים שעלו מן הרחצה.

יד) **במ״א** נת׳ טעם הלבושים טובים בשבת, כי הנשמות שרשן מבי״ע הנק׳ לבושים ובשבת עולים לאשתאבא בגופא דמלכא היינו באצי׳, ועד״ז יוהכ״פ שאז העילוי יותר שהרי במקום שבע״ת עומדים צד״ג אין יכולים לעמוד, ע״כ צ״ל הלבוש חשוב יותר כו׳.

נ״ט ב׳

כ״א עונותיכם היו מבדילים, ז״ג ח״א מ״א ד׳ קכ״ב ב׳. ובז״ק אינו. ועיין בר״ח שער הענוה פ״ו באמצע הפרק בד״ה וכאשר יזכור האדם.

נ״ט י״ז

וילבש צדקה כשריון וכובע ישועה בראשו וילבש בגדי נקם תלבושת ויעט כמעיל קנאה, ות״י אתגלי למיעבד זכוון לעמי׳ (וזהו פי׳ וילבש צדקה היינו הצדקה שלו ית׳ מה שיעשה טוב לעמו אף בלי אתעדל״ת כמש״ש וירא כי אין איש כו׳) תקיף ופורקן איתי במימריה לדחלוהי (וזהו פי׳ כשריון היינו ענין התוקף, ע״ד תתקפהו לנצח ויהלך איוב י״ד כ׳, וכן בנס דאסתר נאמר את כל תוקף אסתר ט׳ כ״ד, וכל מעשה תקפו אסתר יו״ד ב׳, ופורקן היינו ענין וכובע ישועה) ויתגלי למיעבד לאתפרעה מתקוף משנאי עמי׳ ויתיב נקמה לבעלי דבבוהי (זהו תרגום וילבש בגדי נקם כו׳), והנה מדבריו למדנו שענין לבוש זהו הגילוי מה שמתגלה ממנו יתברך מדת תשלום גמול נק׳ זה לבוש, והיינו כמ״ש שיורד ע״פ מדותיו, מדו לשון לבוש, והם מדות העליונות שנק׳ לבושים אצלו יתברך, וע״ד שארז״ל ברבות פ׳ שמות פ״ד גבי שמי אתה מבקש לידע לפי מעשי אני נקרא כו׳.

ורש"י פי' קנאה לקנאות לשמו הגדול, והראב"ע פי' וילבש דרך משל לגבור שהוא לבוש התחרא הוא השריון, תלבושת השני תוין נוספת כתי"ו של תפארת (ר"ל שעיקרו פאר ושני תוין נוספים, כמו"כ ענין תלבושת פי' לבוש ושני התוין נוספים, ויש להעיר לענין התווי"ן ע"ד והתוית תי"ו על מצחות האנשים וארז"ל פ' במה בהמה תי"ו תחי' תי"ו תמות כי התי"ו מדת מל' שיש בה חו"ג אני אמית ואחי' כו', גם ע"ד תי"ו רשים רשימו לע"י בזח"ג נשא קכ"ח ע"ב, עוד התי"ו מלשון תתאו לכם עיין במג"ד, ועמ"ש בבה"ז ר"פ חקת מענין תי"ו שהוא ד' נו"ן ע"ד ולא תונו כו'). והרד"ק פי' וילבש כליו יהיו שני מינים עד"מ כלי צדקה וישועה לישראל וכלי נקם לרשעים והמשיל כלי הישועה כו' מגן ושריון וכובע משל שיגן על ישראל בגלות ובצאתם מן הגלות שלא ירעו להם כו'.

בת"א בד"ה בכ"ה בכסלו פי' ע"י המצות נמשך ריח ריחא דלבושייכו, וא"כ בבחי' וילבש צדקה כשריון י"ל שייך ג"כ ריח, והיינו ששורה ע"ז בחי' המקיף העליון שהמקיפים שורים על הלבושים, וי"ל לכן נק' שריון קשקשים דוגמת קשקשת דדגים שהם מעלמא דאתכסייא ועינא פקיחא כדלקמן, וגם מה שנמשך מזה פירותיהן בעוה"ז י"ל זהו בחי' ריח שהריח נמשך מרחוק ואינו עצמיות הדבר רק ריחו נודף, כמו"כ ההשפעה פירותיהן בעוה"ז זה אינו עצם השכר כ"א ריח והארה בעלמא (כמ"ש ע"פ לריח שמניך שגם האותות ומופתים נקראים ריח מהאי טעמא.

והכלי פז (הוא בעהמ"ס עוללות אפרים) כתב וז"ל ולענד"נ וילבש צדקה המשיל הדין והקטרוג שעל ישראל לחצים ולחניתות כמ"ש איוב כי חצי שדי עמדי כו' (וכמ"ש וישטמוהו בעלי חצים) ולפי שבכל צרתם לו צר (עיין זח"א ס"פ וירא דק"כ ע"ב ועמ"ש בד"ה הוי' יחתו מריביו בלק"ת פ' נשא) לזה אומר ג"כ וילבש צדקה כשריון בכדי שחצי הדין וקטרוגו לא יעשו רושם ברחמי הש"י כו'. תלבושת ר"ל לבישת הקבע כו' עכ"ד. ואפ"ל ע"ד מ"ש בפי' הפושעים בי בגופא דמלכא, שע"י החטא נוקב הכלי ונמשך יניקה לחיצונים וז"ש ונוקב שם כו', וזהו ענין שגידר הפרוכת ויצא דם, וזהו שופך דם האדם באדם כמ"ש בלק"ת בביאור על בשעה שהקדימו ישראל, ולכן בכל צרתם לו צר לו בוי"ו היינו לז"א, והתיקון לזה ע"י אור מקיף הנמשך מבחי' סוכ"ע לא צר לא באלף שאור מקיף זה דוחה החיצונים שלא יוכלו לינק כו', וזהו ענין השריון מקיף קשה עד"מ שעומד בפני החץ כו' וכמו שהענן הי' מקבל בליסטראות כו' כי הוא מא"א ששם אין הפגם תופס מקום, אנכי אנכי הוא מוחה פשעיך כו' מחיתי כעב פשעיך כו', ועיין בלק"ת פ' ראה בביאור ע"פ וכל בניך בענין בצדקה תכונני שהוא המשכת אור מקיף כו'.

באג"ה סי' ג' בד"ה וילבש צדקה כשריון כו' וז"ל ודרשו רז"ל פ"ק דב"ב ד"ט ע"ב מה שריון זה כל קליפה וקליפה מצטרפת לשריון גדול

אף צדקה כל פרוטה ופרוטה מצטרפת לחשבון גדול, פי' שהשריון עשוי קשקשים על נקבים והם מגינים שלא יכנס חץ בנקבים וככה הוא מעשה הצדקה כו', לזאת במעשה הצדקה וגמ"ח שאדם אוכל מפירותיהן בעוה"ז יש נקבים עד"מ בלבוש העליון המקיף על גופא הם הכלים דע"ס להאיר מהן ולהשפיע אור ושפע מחסד דרועא ימינא כו', אך כדי שלא ינקו החיצונים למעלה כו' וכן למטה להגן על האדם ולשמרו כו', לזאת חוזר ומאיר אור המקיף וסותם הנקב עד"מ כי הוא מבחי' א"ס וסוכ"ע, וזהו שארז"ל מצטרפת לחשבון גדול דייקא, כי גדול ה' ומהולל מאד בלי סוף ותכלית וגבול ח"ו עכ"ל. ויש להעיר ממ"ש בת"א פ' בשלח בד"ה אשירה להוי' כי גאה גאה וז"ל, אך הנה בצדקה זו משפט כתיב בה, כמ"ש לעשות צדקה ומשפט כו', כי לא די לעורר בחי' חסדו וטובו יתברך בלבד כי מאחר שהוא התעוררות בחי' א"ס השוה ומשוה כו' הנה בבחי' זו נאמר שממית בידים תתפש כו' יש לה יניקה כו' וצריך לעורר בחי' משפט למעלה שלא יומשך חיות ויניקה אלא בסט' דקדושה כו' ובחי' משפט זה הוא ע"י אתעדל"ת כו' ע"ש. וזהו וילבש צדקה כשריון שיש בו נקבים להשפיע חסד לעושי רצונו וגם קשקשים לסתום הנקבים שלא ינקו החיצונים כו', וזהו ג"כ הגנה על האדם ולשומרו, כי ע"י שמקבלים יניקה ביותר מבחי' השוה ומשוה עי"ז מתגברים על האדם כו' כמ"ש בד"ה ויאבק איש עמו בענין אם תגביהי כנשר ובד"ה עבדים היינו לפרעה במצרים לכן ע"י השריון שלא יינקו לא מהלבוש ולא מהכלים עי"ז יש הגנה כו', וזשארז"ל חגיגה פ"ב י"ב ב' שגנזי צדקה הם ברקיע ערבות והוכיחו זה מפסוק וילבש צדקה כשריון, והיינו כי ערבות הוא כלול מחו"ג שלכן נק' ערבות לשון תערובות חו"ג מים ואש, כמ"ש בזח"ב תרומה קס"ה א' אמאי איקרי ערבות כו' ואיהו מעורב מתרין סטרין כו' ולכן משם נמשך הלבוש שריון שהוא השפעה טובה לעושי רצונו ודין לעוברי רצונו כו' שלא יינקו כו', ומזה נמשך עליהם וילבש בגדי נקם כו'. ועיין מענין מה שריון כו' בספר בינה לעתים דרוש ע' ובטו"ב סי' תקכ"ח ובסי' תר"ל.

גמרא פ"ק דב"ב ד"ט ע"ב, פ"ב דחגיגה יב"ב ונזכרו לעיל. רבות ס"פ תצוה קנד"ג ס"פ ואתחנן רצ"א ג' ד'. שיר השירים ד"י ע"ג כ"ו ד'. זח"ג האזינו רצ"ה א' רצ"ז ב'. עמה"מ קסט"א. של"ה לא"א קעג"ב. בחיי קי"ד ד'. וז"ל הרבות ס"פ תצוה ר' יהושע דסכנין בשם ר' לוי כו' והי' מתיירא מן העומדים עליו מה עשה המלך הלבישו פורפירא שלו כו' כך אהרן הי' נכנס בכל שעה לבית קדה"ק כו' מה עשה לו הקב"ה נתן לו מדמות לבושו הקדוש שנאמר ולבני אהרן תעשה כתנות כמ"ש וילבש צדקה כשריון וכובע ישועה בראשו. והביאו רבינו בחיי שם אלא שכ' שם ריב"ל והוא ט"ס. והנה בבית קדש הקדשים לא הי' נכנס רק בד' בגדי לבן כתונת ומכנסים מצנפת ואבנט, א"כ הכתונת והמצנפת הם דוגמת השריון וכובע ישועה, והם בגדי בד ששרשם גבוה, ועמ"ש בבה"ז פקודי דרל"ג ע"א ע"פ והנה איש כו' לבוש הבדים כו' שהבד הוא מבחי' גבורה קו המדה, ומזה יובן מה דיש לו דמות ללבוש דשריון כו'.

בעמה"מ שער עולם הבריאה ספ"ו בענין שריון שהוא מבחי' בינה שהיא המסך שבין אצילות לבריאה וממנה נמשך בבריאה שם אלקים ונש"ב המרומזים בשריון כדי להגין על עולם הבריאה, והו"ס הפסוק וילבש צדקה כשריון כו' להלחם עם הקליפות כו'. כובע ישועה פי' בפרדס ערך כובע ישועה וז"ל יש שפירשו בא"ס ויש שפירשו בת"ת ויש שפירשו במל' וזה עיקר שהיא כובע ועטרה בראש והיא ישועה מצד הגאולה שהוא בשיתוף החסד עכ"ל. ועמ"ש אדמו"ר נ"ע בת"א פ' ויחי בד"ה אסרי לגפן בפי' סותה שהוא לבוש הראש והפנים מגוף דג"ר, עד"ז י"ל בפי' כובע ישועה כו'. ובמא"א אות כ' סעי' י"א כובע נק' הת"ת (נ' שצ"ל הת"ת דאימא מאחר דאומר כובע על ראש ז"א, א"כ הוא למעלה מחב"ד דז"א, והיינו בחי' כתר דז"א הנמשך מת"ת דאימא, ועמ"ש מזה בלק"ת בשיר השירים בביאור כי על כל כבוד חופה) כובע על ראש ז"א, ולכן נק' כובע ישועה מצד הבינה הנק' ישועה כובע גימט' שם כ"ו ושם ע"ב עכ"ל. ובסידור ע"פ יפאר ענוים בישועה פי' שישועה הוא ת"ת דאימא שנעשה כתר לז"א. ובמאו"א אות יו"ד סט"ו ישעה גימט' שכינה כי בקבלת אורות הבינה נק' ישועה כמותה, ואז יש לה ש"ע נהורין והיא נושעה מבינה הנק' מעייני הישועה עכ"ל. וע"ש אות יו"ד סנ"ו בענין ישועות ה"ג הנמשכים מנש"ב, כי הישועה ע"כ הוא כענין צדקה ומשפט המבואר בתו"א בד"ה אשירה לה' כי גאה גאה, וכענין נגוף למצרים ורפוא לישראל כו'. ובמאו"א אות מ"ם סעי' קכ"ח מצנפת נק' הכתר כו' עכ"ל. א"כ כש"כ דכובע ישועה שייך בכתר, וכדמוכח ברבות ס"פ תצוה הנ"ל דהמצנפת של כהן גדול זהו דמות בחי' כובע ישועה כו' והיינו כמ"ש בפרדס דכובע ישועה פי' א"ס כו'. ובאגה"ק ססי' ג' פי' שתוספת האור שנמשך מא"ס ב"ה אל י"ס דאצילות אשר ראשית תוספת ההארה וההשפעה הוא לראשית הע"ס זהו הנק' כובע ישועה כו'. ושריון קשקשים הוא לבוש בש"א סי' י"ז ה', בנדה דנ"א ע"ב קשקשת לבושא הוא, וזהו עיקר הסימן של דג טהור, ובבחיי ס"פ שמיני בשם הרמב"ן, שהדגים טהורים משכנם בעליונית המים הסמוך לאויר ולכן יש להם קשקשים, משא"כ דגים טמאים דירתם בתחתית המים, י"ל ענין מים עליונים ומים תחתונים ויש רקיע המבדיל כו', עמ"ש מזה בלק"ת פ' ואתחנן בד"ה שמע ישראל, והדגים טהורים עינא פקיחא דירתם במים עליונים, והקשקשת לבוש שיוכלו להיות במים עליונים הנ"ל, וזהו וילבש צדקה כשריון היינו כשריון קשקשים, שע"י לבוש זה יוכלו להשיג מים עליונים, גם מה שלע"ל ומלאה הארץ דעה כו' כמים לים כו', א"נ דגים אין בהם שינה עינא פקיחא, א"כ שריון קשקשים זהו הארה מבחי' הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל המאיר בעלמא דאתכסיי' שיאיר בעלמא דאתגלייא וידגו לרוב בקרב הארץ. ואפ"ל מה שגלית הי' לבוש שריון קשקשים זהו כי לויתן נחש בריח יש בקליפה ולויתן זהו דג ויש לו קשקשים, אך שהוסר לבוש זה ממנו בסוד כתנות עור שנעשו לאדה"ר ממשכא דחויא כמ"ש בת"י שם. וז"ש ברבות ס"פ תצוה דכתונת דבני אהרן דוגמת כשריון כי כתנות הנ"ל הם כתנות עור דאדה"ר כמ"ש בשל"ה דר"ט ע"א שנתבררו ממשכא דחויא לויתן נחש כו', וא"כ הם כמו שריון קשקשים כו'.

סמי' נ"ט

ואני זאת בריתי אותם כו' לא ימושו מפיך כו'. עיין פ"ז דב"מ דפ"ה ע"א א"ר פרנך משום ר' יוחנן כו' רב יוסף כו' תורה מחזרת על אכסניא שלה. בנדרים דפ"א א' מפני מה ת"ח כו' שאין מברכים כו'. נשמע כדי שיהי' בנו ת"ח הוא ע"י שמברך בתורה, ומבואר הפי' בלק"ת פ' ראה בד"ה וכל בניך דפי' שמברך שממשיך בריכה בתורה, והיינו ע"י התפלה שהתורה היא ו' וע"י הרו"ש בתפלה ממשיך בחי' י"ה ומשם נמשך האור בתורה, וגם כי זהו ההמשכה מבחי' אלפים אאלפך חו"ב עיין בתו"א בתחילתו בד"ה השמים כסאי כו', לכן עי"ז שהמשיך אור בהתורה מדה כנגד מדה יומשך שיתפשט אור התורה ממנו לבנו כו', ועיין במהרש"א בב"מ שם לפי שאינה ירושה כו' ע"כ צריך לזה סיוע כו' דהיינו דוקא ע"י שמברכים כו'. והנה ענין כשהוא ובנו ובן בנו, מצאתי ע"ז בת"ז תיקון ס"ט דקי"ב א', ואתפשטותי' דמשה בכל דרא ודרא כל צדיק וצדיק ואיהו אזיל בתלת תלת ובכל תלת דאיהו רכיב אתמר בהון לא ימושו מפיך ומפי זרעך ומפי זרע זרעך. ונראה לבאר זה ע"פ מ"ש בזוהר אמור דצ"ו סע"ב בענין תלת קשרין שהם דת"י וכ"א מקשר עוד ב', היינו דעת מקשר חו"ב ונעשה קשר א' חב"ד כו' וכן חג"ת ונה"י ואזי והיו לאחדים ונמשך היחוד במל' כנס"י כו' והיינו ע"י ג' קשרין הנ"ל שאזי היסוד מושך הטפה מהדעת כו', ועיין בזח"א ד"ו סע"ב בענין בניהו מן השלשים הכי נכבד כו'. והנה ג' בחי' הנ"ל נק' אבות ובנים ובני בנים כמ"ש בזהר ר"פ שמיני ע"פ עטרת זקנים בני בנים כו', ובפע"ח בכוונות ומביא גואל לבני בניהם כו' שלהמשיך האור בנה"י הוא ע"י כתר, והוא ע"ד המגביהי לשבת המשפילי לראות כו', וע"כ כשהוא ובנו ובן בנו ת"ח שנמצא המשיך האור מתחילתן לסופן מכחב"ד עד נה"י אזי נמשך ג"כ למל' כנ"ל כי מנה"י נמשך האור במל', וכמ"ש בזהר ס"פ צו דל"ה ע"א ע"פ צור תעודה חתום תורה בלמודי, ולכן מכאן ואילך תורה מחזרת כו' דכיון שנמשך בו התורה בבחי' ע"ס מתחילתן לסופן והן כל שורש ומקור התפשטות החיות בבי"ע כידוע לכן ממילא יומשך אח"כ עוד כו'. ועיין עוד מפסוק זה ברבות משפטים ר"פ ל"א קמ"ח א', פ' אחרי קפ"ח ד' גבי בזאת יבא אהרן. זח"א ויחי דר"מ ע"ב פ' אחרי ד"ס סע"ב ושם משמע דזאת בריתי זהו שמירת הברית ועי"ז יזכה לתורה, וכ"מ הפי' ברבות פ' אחרי שם. ויש להעיר ממ"ש בלק"ת פ' עקב בד"ה ואכלת ושבעת בענין וצריך שיזכיר בה ברית ותורה כו' וצריך שיקדים ברית לתורה כו' ע"ש. וזהו ע"י ואני זאת בריתי אותם כו', עי"ז לא ימושו מפיך כו'. בפ' אמר צ"ח ע"א משמע הפי' ואני זאת בריתי כו' הוא התקשרות והתחברות תושבע"פ עם תושב"כ, וזהו כענין מ"ש בפי' והאיתנים מוסדי ארץ איתנים אותיות תנאים שהם מוסדי ארץ תושבע"פ וממשיכים בה האור מתושב"כ כו'. של"ה קעט"ב ריב"ב רנ"ח ב'. ע"מ מ"ד ב'. עקידה שער מ"ד. עקרים מ"ד פמ"ד. ס"ח רמז תקנ"ד. להעיר ממ"ש בפ' ואתחנן ו' ב' למען תירא כו' אתה ובנך ובן בנך כו', הזכיר כאן ג' דורות. גם להעיר מענין אוריין תליתאי לעם תליתאי בירחא תליתאי, ועמ"ש מזה בד"ה בחודש השלישי. אך שם מיירי ג' קוין, אך ג' בחי' תנ"ך הם לכאורה

כענין ג' קשרים הנ"ל תורה חב"ד כו' נביאים נה"י כתובים לפעמים חג"ת גבי מלכיות דר"ה שמקדימין כתובים לנביאים כו'. מענין שהתורה נתנה בג' בריתות. ענין ג' פעמים קדוש. גם ממ"ש בפ' וירא כ"א כ"ג לי ולניני ולנכדי ואמרו ברבות עד כאן רחמי האב על הבן.

סמ"ך י"ט

לא יהי', והי' לך ה' לאור עולם. רבות וירא פכ"ט ס"ה ג' (שהוא ס"ט ד') ובפ' בא פט"ו קלא"ד (שהוא י"ז א') פי' שהשמש דלע"ל יהי' אורה מ"ט פעמים כמו אור השמש, וכן פי' בזח"ג פ' קרח קע"ח ב'.

ב) **רבות** בשה"ש ע"פ שמאלו תחת לראשי דף י"ו ע"א, וימינו תחבקני זה ענין שכינה לע"ל הה"ד לא יהי' לך עוד השמש לאור יומם כו' מי מאיר לך והי' לך ה' לאור עולם.

ג) **ס"ח** סי' קס"ו יש צדיקים שזוכים להיות אצל שכינה שנאמר ועליך יזרח ה' וכתיב והיתה נפש אדוני כו' וכתיב והי' לך ה' לאור עולם, ויש עומד מרחוק ורואה שנאמר וחיתו באור תראה כו'.

ד) **בשל"ה** קנז"ב פי' ולעתיד יתגלה לגמרי אור הגנוז, אור חדש על ציון תאיר כו' והי' לך ה' לאור עולם, וזהו ע"ד הרבות בא פט"ו קל"א ד' הנ"ל, אך בגמרא ספ"ו דפסחים דס"ח ע"א משמע שזהו בחי' גבוה מגילוי אור הגנוז, שהרי אור הגנוז נברא ביום ראשון, משא"כ פני שכינה אינו בריאה ח"ו. ואפ"ל כי אור החמה יהי' שבעתים כו', וזהו ענין ז"א רק שיתעלה אז ז"א כמו א"א כו', אכן גילוי השכינה זהו בחי' עתיק ממש כמו שיהי' אז ג"כ בעילוי כו', ואפ"ל שכמו"כ יש בחי' אלו בבריאה ז"א דבריאה כמו שיתעלה לע"ל כו', ובחי' שכינה זהו עתיק דבריאה כו'. (קי"ג ד' (ח"ב) עד פ"ז ב' צח"א.

ילקוט ח"א פ' חיי רמז ק"ג דלא"א ירושלים אורו של עולם שנאמר והלכו גוים לאורך ומלכים לנוגה זרחך ישעי' סי' סמך, ומי הוא אורו של ירושלים הקב"ה שנאמר והי' לך ה' לאור עולם, והוא מהרבות וירא פכ"ט הנ"ל. ויש לפרש כי ירושלים יראה שלם מ' דאצי' הוא האור של ג' עולמות בי"ע, ומי הוא אורו של מל' היינו שם הוי' שהוא ז"א דאצילות. פ' תצוה רמז שע"ח דק"ג ב'. בעוה"ז הייתם זקוקים לאורו של בהמ"ק אבל לעוה"ב בזכות של אותו הנר אביא לכם מלך המשיח שנמשל כנר שנאמר שם אצמיח קרן לדוד ערכתי נר למשיחי תילים קל"ב, ולא עוד אלא שאני עושה לכם אורה שכך אמר ישעי' והי' לך ה' לאור עולם עכ"ל. ס"פ פקודי רמז תכ"ז ואומר לא יהי' לך עוד השמש לאור יומם עכ"ל.

סמ"ך כ"א

ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ נצר מטעי כו'. פ"ד דפסחים נג"ב אמתניתין מקום שנהגו להדליק כו' דרש רבא מ"ד ועמך כולם כו' שניהם לדבר אחד נתכוונו. י"ל כי צדיק הוא יסוד עולם דהיינו שמירת הברית, ולפי שענין הנ"ל שמתכוין להפריש עצמו ממשכב אשתו ביוהכ"פ זהו שמירת הברית שלא לפגום ולשמש בזמן האסור, ע"כ שייך ע"ז פסוק הנ"ל ועמך כולם צדיקים כו'.

ב) **סנהדרין** פרק חלק צ"ח א', אין בן דוד בא אלא בדור שכולו זכאי או כולו כו' שנאמר ועמך כולם צדיקים כו', היינו כיון שכולם צדיקים אזי נמשך שפע רב מבחי' יסוד עולם בארץ העליונה, ויסוד נק' גואל במאו"א אות ג' ס"ד משא"כ כשהצדיקים מעט אזי ונהר יחרב כו', עיין זח"ב תרומה קסו"ב. וענין או כולו כו' שאזי נאמר למעני אעשה מבחי' שאין אתעדל"ת מגעת שם היינו מיסוד אבא או יסוד דעתיק כו', וזש"ש דצ"א וסימנך כולו הפך לבן טהור הוא היינו לבן דקליפה בד"ה עד הגל, כי נגע אותיות ענג ואין למעלה מענג ואין למטה מנגע, כמ"ש בפרדס ערך נגע, וכשנתפשט הנגע עד שכולו הפך לבן, אזי למעני אעשה ויתגלה העונג העליון כו' ויבוטל הנגע, והיינו שאזי ההכרח שיתגלה בחי' לובן העליון רחמים פשוטים דכתר, וזהו אם יגאלך טוב יגאל בענין דור שכולו זכאי ואם לאו ח"ו דור שכולו כו' אזי וגאלתיך אנכי בחי' כתר וי"מ אנכי בינה והכל אחד שבבינה הוא התגלות עתיק כמ"ש בת"א ר"פ לך בענין הוא דא עתיקא, וזהו המשל הנזכר סד"ה שובה ישראל אז מיא קען ניט ארונטער מוז מען אריבער.

ג) **ר"פ** חלק ד"צ ע"א כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב שנאמר ועמך כולם צדיקים כו', מבואר דפי' יירשו ארץ היינו עוה"ב שהוא תחה"מ, ונראה כי זהו פי' ארץ החיים שהוא ענין תחיית המתים. ובמא"א אות א' ס"ק כ"ו פי' ארץ החיים נק' שמקבלת מחכמה שנק' חיים והחכמה תחי', והעוה"ב הוא בינה דהיינו שאז יאיר בינה במל' הנק' ארץ. ובפרדס ערך ארץ, כי ארץ החיים יתייחס על מל' המקבלת מיסוד אל חי ועל הבינה, וזהו בארצות החיים, ועיין זח"א ויחי דרי"ט סע"ב, תרומה קע"ח סע"ב, ועמ"ש בד"ה יחיינו מיומים ביום השלישי יקימנו ונחיה לפניו. ואפ"ל שזהו חיי ג"ע וחיים דתחה"מ, וכמ"ש אין זולתך לחיי העוה"ב ואין דומה לך מושיענו לתחיית המתים. הב"א הראה מקום ספ"ב דסוכה כ"ט ב', אך שם לא נמצא רק פסוק וענוים יירשו ארץ שבתהלים סי' ל"ז.

ד) **רבות** בא ס"פ ט"ו, אבל הקב"ה אינו כן הוא מלמד סניגוריא הוא כו' הפה שאמר עם כבד עון הוא שאמר ועמך כולם צדיקים.

ה) **ויקרא** ספ"ה אוה"ע נק' צדיקים וישראל נק' צדיקים שנאמר ואנשים צדיקים המה ישפטו אתהם, יחזקאל כ"ג מ"ה, ופירש"י לפי

מעשיהן של אלו צדיקים העכומ"ז מהן וישראל נק' צדיקים ועמך כולם צדיקים.

ו) **במדבר** רפ"ד ישראל צדיקים הם כולם חטים אגודיהם ועמך כולם צדיקים וגו' וכן הוא אומר כולך יפה רעיתי וגו'.

ז) **נשא** רפי"א רמ"ב ד' ונוה צדיקים יברך אלו ישראל שנאמר ועמך כולם צדיקים כו'.

ח) **באיכה** ס"ב ד' בפסוק אזכרה נגינתי ירמיה אמר צדיק הוא כו' ישעי' אמר ועמך כולם. זח"א ר"פ נח דנ"ט ע"ב ועמך כולם כו' מ"ט בגין דנטרין ברית דעלמא אתקיים עלי' כמד"א אם לא בריתי יומם ולילה כו', ופי' אדמו"ר נ"ע כי ברית הוא יסוד ז"א שבו מאיר יסוד אבא, ועי"ז יש לו חלק לעוה"ב שהוא בינה המקבלת מיסו"א כו' וזהו בריתי יומם, כי יומא דאזיל עם כולהו יומין אור החסד דאבא שאינו מתעבה שהוא בחי' שלמעלה מהשתלשלות, כמ"ש בסידור שער ר"ה בד"ה אדני שפתי תפתח, והממשיך בחי' יומם הנ"ל בבחי' לילה זהו בריתי כו', גם כי ביו"ד נברא העוה"ב, היו"ד הוא יס"א, והוא המתגלה בעטרה ע"י המילה כו', גם כי יסוד נמשך ע"י הכתר, כי המגביהי לשבת המשפילי לראות כו'.

נצר מטעי. זח"א בראשית ל"ה רע"ב נג"א נזכר צדיק נ"ט סע"א נ"ט ע"ב כנ"ל, לך פד"א צב"א צג"א, ופי' לעולם פי' במק"מ שם לעולם שהוא בינה, צה"ב קז"א קסד"ב וישלח קעז"ב קעט"א, וענין יירשו י"ל ממש"ש ס"פ ויגש ע"פ ויאחזו בה אחסנת עלמין, ויחי דרי"ו ע"א, וע"ש בהרמ"ז ובז"ח שם פי' יירשו ע"ד ירושה שאין לה הפסק משא"כ במתנה.

ס"א י"א

כי כארץ תוציא צמחה וכגנה זרועיה תצמיח. פי' בזח"ב תרומה דקס"ו סע"ב שזהו"ע מ"ש אור זרוע לצדיק, דהיינו אור שנברא ביום ראשון שזרעו הקב"ה בג"ע ע"י צדיק יסו"א שהוא גננא דגנתא ואוליד ואצמח ועביד פירין, וזהו וכגנה זרועיה תצמיח, ועיין בפרדס שער שמיני פכ"ו. ולפי"ז פי' סיום הפסוק כן אד' הוי' יצמיח כו', היינו כי בחי' אור זרוע לצדיק קאי על צדיקים, והם הממשיכים יחוד זו"נ שזהו ענין אור זרוע לצדיק והיינו ע"י אור מים רקיע ע"ש בזוהר, ועל בע"ת נאמר כן אד' הוי' יצמיח כי במקום שבע"ת עומדים צד"ג א"י לעמוד כי תשובה הוא בינה ה' עילאה וא"כ הם ממשיכים יחוד או"א ע"ד משכן העדות שלמעלה מבחי' אלה פקודי המשכן כו' וזהו למעלה מבחי' אור זרוע הנ"ל וכענין ודרך חיים שלמעלה מבחי' ותורה אור, ואפשר זהו בחי' אור שלמעלה מהתלבשות בבחי' מים רקיע או כענין כי עמך מקור חיים מה שלמעלה מבחי' אור ולכן נאמר אח"כ באורך נראה אור, ועל דרך זה כי עמך הסליחה כמ"ש במ"א, או כענין שבעתים

כאור שבעת הימים. אך י"ל זה הצמיחה מבחי' אור זרוע לצדיק, אבל מה שהוי' יצמיח צדקה זהו מ"ש והי' לך הוי' לאור עולם, וכ"מ בגמ' פ"ו דפסחים דס"ח סע"א דבחי' זוהר וזיו מראה שכינה זהו נעלה יותר ממדריגת ואור החמה יהי' שבעתיים כו', ושגם בחי' זו יהי' לעוה"ב אלא שלשמואל זהו במדריגה שלמעלה ממחנה צדיקים כו' ע"ש, ואי' ברבות נשא פי"א דרמ"ה ע"א ע"פ יאר ה' פניו אליך יתן לך מן מאור השכינה שנאמר קומי אורי כו' ואומר באורך נראה אור כו', וזהו למעלה ממדריגת שבעתיים כאור שבעת הימים כנ"ל מהגמ'. וביאור הענין יובן עפמ"ש בת"א בד"ה יביאו לבוש מל' בענין אסתיר פני ביום ההוא, שזהו בחי' מאור העליון שאפילו בבחי' ביום ההוא אינו מושג כו', וזהו מאור שכינה מל' דאצי' שנעשית עתיק לבריאה כו', ועז"נ לע"ל יאר ה' פניו כו', וזהו ענין כי כארץ כו' מבחי' אור זרוע לצדיק אור זהו כנ"ל כן ע"י התשובה אד' הוי' יצמיח.

ב) בת"ז תיקון י"ט דל"ד ע"ד פי' וכגנה זרועיה תצמיח זהו ענין נשמה יתירה הנמשך בשבת מבחי' גן הנ"ל, היינו מ"ש גן נעול אחותי כלה, פי' גן נעול היינו מ"ש שער החצר הפנימי' סגור יהי' ששת ימי המעשה, בחי' מ"ם סתומה, וביום השבת יפתח, עיין זהר ר"פ שלח, וזהו זרועיה תצמיח, וכמ"ש בד"ה ראו כי ה' נתן לכם השבת, וז"ש בזוהר ויקרא די"ב ע"א שמאמר תדשא הארץ כו' עץ פרי כו' הוא מכוון עם דיבור זכור את יום השבת כי כן ביום השבת בחי' זרועיה תצמיח, ועיין מענין פי' נשמה יתירה בת"א בד"ה ויקהל משה. ולפי"ז צריך לפרש פי' הפסוק כן אד' הוי' יצמיח שזהו עוד נשמה עליונה יותר מבחי' הנשמה יתירה שבשבת, ולפי מש"ש בת"א שהנשמה יתירה נמשך מבחי' הרצון שלמעלה מהשכל, א"כ הנה ביוהכ"פ שהוא שבת שבתון נמשך מבחי' עליונה יותר מבחי' רעוא דכל רעוין כמ"ש בד"ה האזינו השמים זהו כן אד' הוי' יצמיח, גם עפמ"ש בד"ה למנצח על השמינית גילוי מבחי' א"ק, זהו למעלה מבחי' שבת זהו כן אד' הוי' חיבור ב' שמות זהו על השמינית. ועיקר יש לפרש כן אד' כו' על נשמות חדשות שיתגלו לע"ל מפנימי' דעתיק כמ"ש ע"פ כי כאשר השמים החדשים כו' וזהו כי כארץ כי על נש"י נאמר וזרעתיה לי בארץ ומזה הצמיחה נשמה יתירה כו' כן אד' הוי' יצמיח נשמות חדשות כו'. ועוד כי מה שגנה זרועיה תצמיח זהו נשמות הנק' בנים למקום, ויש בחי' גבוה יותר שנק' אחים או עד שקראה אמי ועז"נ כן אד' כו', גם כמו אדה"ר נשמתו הי' שלא ע"י נוק' כו' ולכן יוהכ"פ אסור בתשמיש המטה, כי אז אין יחוד זו"נ כ"א יחוד או"א שזהו כן אד' הוי' כו'.

ס"ב ה'

כי יבעל. רפ"ק דמ"ק ד"ב ע"א אי' ומאי משמע דהאי בית הבעל לישנא דמייתבותא הוא דכתיב כי יבעל בחור בתולה ומתרגמינן ארי כמה דמיתותב עלם עם בתולתא יתייתבון בגווך בנייך. ופי' מייתבותא היפך בית השלחין שהיא עיפה וצמאה למים אבל בית הבעל היא רווה ומטרא

בעלא דארעא, וא"כ בחי' זו למעלה שהארץ העליונה שהיא מלכות תהי' מיושבת מבחי' אדם העליון, וזהו ונתתי שלום בארץ, שיהיו זו"נ בבחי' תרין ריעין דלא מתפרשין כמו או"א, אהל בל יצען כו', משא"כ עכשיו שם ב"ן יורד בבי"ע לברר, לכן היא צמאה כו' וכ"ש בזמן שנאמר ותזנח משלום נפשי כו', וזהו ורב שלום בניך א"ת בניך אלא בוניך היינו שהם בונים אותה וממשיכים התחברות ע"ס שבהן אור א"ס ב"ה בבחי' דירת קבע עמה, וברית שלומי לא תמוט, ובעמה"מ ש"ו פמ"ח דכ"ח סע"א, נו"ה נק' בנים כמד"א וכל בניך לימודי הוי' כו' כי אלו הם תרין ביעי דדכורא המבשלים שם זרע המוח ואז מצדם יקראו בועליך עושיך כמד"א יבעלוך בניך עכ"ל. ולקשר זה עם מ"ש הגמרא יתייתבון בגווך בניך היינו לא כמו עכשיו שלפעמים נפרדת מז"א אלא יהיו תרין ריעין דלא מתפרשין כנ"ל, ועיין זח"ג ס"פ צו ל"ה א' ועמ"ש ע"פ והנצח זו ירושלים ובביאור ע"פ אתה הצבת גבולות ארץ בענין הוד.

סנהדרין צ"ט ע"א ימות המשיח לישראל שבעת אלפים שנה שנאמר ומשוש חתן על כלה כו' ופירש"י שבעת ימי המשתה כן ישיש עליך שבעת ימים ויומו של הקב"ה אלף שנה. ועיין מענין שבעת ימי המשתה בפרש"י בחומש פ' ויצא כ"ט כ"ז מלא שבוע זאת ופרש"י שבוע של זאת והן שבעת ימי המשתה וכן ת"י שם וכן משמע ברבות שם, וי"ל ע"ד מ"ש בזח"א ס"פ מקץ דר"ד ע"ב בענין ובשמו תשבע שבעת ימים ושבעת ימים ובפ' דרמ"ז ע"א, ולעתיד י"ל שיהי' הגילוי מז"ת דעתיק שהן ימי קדם וכמ"ש וערבה כו' וכשנים קדמוניות. א"נ דהנה בפסוק מלא שבוע זאת דפירש"י ז' ימי המשתה ונק' מלא ע"ד ימי המלואים כו' כי זהו הממלא כל החסרון לא תחסר כל בה בחי' כי כל בשמים ובארץ, וזהו ענין למלאות פגימת הלבנה והנה לע"ל יהי' אור הלבנה כו' כאור שבעת הימים דע"ק, וזהו ענין ז' ימי המשתה דלע"ל, והיינו מבחי' יין המשומר בענביו כו'.

רבות ס"פ ואתחנן רצ"א ג' בעשר מקומות קרא הקב"ה לישראל כלה כו' כמשוש חתן על כלה כו' וכ"ה בשיר השירים רבה כ"ו ד' בפסוק מה יפו דודיך נראה שהוא נגד קבלת כנס"י מכל הע"ס כו' או כנגד ע"ס שבה כו'.

בשל"ה שער האותיות אות ת"ו קט"ב, כי אהבת ודביקת הקב"ה עם כנסת ישראל, נמשל לזווג כמ"ש ומשוש חתן על כלה כו'.

דרס"ו ב' הכריח דישיש יש לו ב' פירושים האחד דמשיש לאחריני הב' שהוא בעצמו ישיש. ויש להעיר מפסוק ישיש כגבור לרוץ אורח. ע"מ מאב"ח ח"א פ"י ח"ב סי' יו"ד. ואפ"ל כפי הפסוק שבו מרומז ב' היחודים דיחוד זו"נ ויחוד או"א דמ"ש כי יבעל בחור בתולה יבעלוך בניך זהו יחוד זו"נ ומ"ש ומשוש חתן כו' ישיש עליך כו' זהו יחוד או"א. ועוד

כי הנה להיות יחוד זו"נ צריך שיוקדם יחוד דאו"א ע"ד ג' שותפים באדם או"א והקב"ה נותן בו נשמה, וכמו"כ יחוד גופני זהו יבעלוך בניך, ומה שנמשך לזה מאו"א וא"א כענין הקב"ה נותן בו נשמה זהו ומשוש חתן כו'. וכ"מ קצת ממ"ש בע"מ מאכ"ח ח"ב ססי' יו"ד הנ"ל. ויש להעיר עוד לענין זה ממ"ש ע"פ שוש אשיש בה' כו'.

ס"ב ה'

כי יבעל. פ"ק דמ"ק ד"ב ע"א. ומשוש חתן פי"א דסנהדרין דצ"ט ע"א. רבות ס"פ ואתחנן דרצ"א ג' (שהוא פה"ב) שה"ש רבה דכ"ו ע"ד (שהוא כ"ה ב') בפסוק מה יפו דודיך. יבעלוך בניך בעמה"מ שער הששי פמ"ח גבי בעל חנן בן עכבור דכ"ח ע"ב.

ס"ב ו'

על חומותיך כו' המזכירים. ח"א עז"ב. חומותיך ירושלים פ"א רע"א, ח"ב פ"ט סע"ב ריב"א וע"ש במק"מ. המזכירים דף למ"ד ע"א. ח"ג ריט"א. ר"ח שער האהבה פ"ט. של"ה ש"כ ב'.

על חומותיך ירושלים הפקדתי שומרים כל היום וכל הלילה תמיד לא יחשו המזכירים את ה' אל דמי לכם.

במנחות ספ"ט דפ"ז סע"א. ופרש"י שומרים מלאכים. מאי אמרי הכי אמר רבא בר רב שילא אתה תקום תרחם ציון תילים סי' ק"ב. רב נחמן בר יצחק אמר בונה ירושלים ה'. ומעיקרא (קודם שחרב בהמ"ק) מאי הוו אמרי אמר רבא בר רב שילא כי בחר ה' בציון אוה למושב לו עכ"ל. וכ' רש"י אף לע"ל עתידים המלאכים להיות שומרים ולומר כי בחר ה' בציון כו' עכ"ל. ענין אתה תקום עמ"ש בד"ה אלה מסעי בהביאור, בענין ויאמר משה קומה ה'. וענין בונה ירושלים עמ"ש בד"ה וכל בניך גבי א"ת בניך אלא בוניך. מענין אוה עיין בפרדס בעה"כ ערך אוה. מענין שומרים עיין זח"ב תרומה קל"א א' ע"פ אמר שומר.

ב) **ומהרש"א** בח"א שם כ' וז"ל משמע להו דבחורבני' איירי האי מדכתיב בתר הכי ואל תתנו דמי לו עד יכונן כו'. וענין השומרים הם המלאכים המלמדים זכות לישראל (הג"ה, ועמ"ש בד"ה כנשר יעיר, וכתיב כי מלאכיו יצוה לך לשמרך כו' עכ"ה) ומתחננים מלפניו ית' על עמו ישראל שיהיו נגאלים בב"י ואמר מאי אמרי אתה תקום תרחם ציון כי בא עת כו' בכל יום ולילה אומרים כן כמ"ש היום.

ג) **ובכלי** פז בישעי' שם פי' המזכירים לעורר הרחמים, וזהו ענין הזכירה לא זכירה ממש, כי אין שכחה לפני כסא כבודו וחלילה, ועליהם

צוה אל דמי לכם, ואע"פ שנראה שאין בזכירתכם תועלת לשעתו, עכ"ז אל דמי לכם עכ"ל.

ד) **רבות** בא פט"ו דף קל"ד ד' אמר רבי נחמי' בא וראה אהבתו של הקב"ה על ישראל, שהרי מלאכי השרת שהן גבורי כח עושי דברו עשאן הקב"ה שומרים לישראל ומי הן מיכאל וגבריאל שנאמר על חומותיך ירושלים הפקדתי שומרים, וכיון שבא סנחרב מיכאל יצא והכה בהם, וגבריאל הציל במצותו של הקב"ה לחנני' וחביריו עכ"ל.

ה) **זח"א** פ' בראשית דל"ד ע"ב, רבי חזקיה אמר הרומשת השורצת מיבעי לי' אלא כדאמרינן רמש לילא, ועי"ד בו תרמוש כל חיתו יער דכולהו שלטאן בשעתא דהוא שלטא, ופתחין שירתא בתלת סטרין דפלגו לילא, וזמרו שירתא ולא משתככי ועל אלין כתיב המזכירים את ה' אל דמי לכם עכ"ל. ועיין מזה בזהר ויקהל דקצ"ה סע"ב ודקצ"ו ע"א.

ו) **פ'** לך לך דע"ז סע"ב ורזא דמלה נהורא אוכמא לא אתאחיד בנהורא חיורא עד דאיהי אתערא בקדמיתא כיון דאיהי אתערא בקדמיתא מיד נהורא חיורא שריה עליה ועל דא כתי' אלקים אל דמי לך אל תחרש ואל תשקוט אל בגין דלא יתפסיק נהורא חיורא מעלמא לעלמין, וכן המזכירים את ה' אל דמי לכם בגין לאתערא לתתא במה דישרי אתעדל"ע עכ"ל. ופי' הזו"ח וז"ל הענין להיות הדבר העליון דק וזך ונעלם א"א לרדת ולהשתלשל למטה בלתי שתתלבש בתוך נרתקה, ולזה אחר שהותקן הנרתק משתלשל ויורד מלובש בנרתקו, וכן הוא ממש התעוררות הוא נרתק ומכסה להתעוררות העליון שיתלבש בו, ורזא דמלה כלומר סוד הדבר באצילות ממש נהורא אוכמא מל' לא אתאחיד בנהורא חיורא תפארת, אלקים אל דמי לך מל', וכן אל תחרש ואל תשקוט אל מל' עכ"ל. ועיין מענין נהורא אוכמא ונהורא חיורא בת"א פ' מקץ בד"ה כי אתה נרי ובהביאור ובלק"ת פ' שלח בד"ה והי' לכם לציצית דרוש השני בהביאור, אשר נהורא אוכמא נמשך מכליון הפתילה כו' ביטול היש כו' ועי"ז שורה נהורא חיורא, וע"ש בפי' וזכרתם את כל מצות ה' שתעשו אותם זכרים ומשפיעים כו', ועד"ז יש לפרש ענין המזכירים את ה' כלומר להמשיך השפע מז"א הנק' עלמא דדכורא כנודע מענין יחוד הוי' אד', שם אד' הוא המקבל ושם הוי' הוא מאיר ומשפיע בשם אד', ועיין זח"ב פ' בשלח דנ"ה ע"ב ע"פ בשוב ה' ציון כו' ואנגיד לי' לקבלי' בגין דכנ"י אתתרכת כו', וזהו ע"ד וגם הקמותי את בריתי, עיין זח"ב וארא דכ"ו ע"א, וזהו ענין וזכרתי את בריתי יעקב כו', ועמ"ש ע"פ למען יזמרך כבוד ולא ידום כו', ועמ"ש ע"פ איכה יעיב בענין ולא זכר הדום רגליו כו' ע"ש סעי' א', ומזה יובן עוד ענין המזכירים כו'.

ז) **והמק"מ** שם כתב ת"ח מלה כו' ירצה שהשפע המקיים העולמות לא פסיק לעלמין כו', מ"מ שאני אור הפנימי' שבא מאו"א (עיין

בהרמ״ז בשלח נ״ד א׳ ע״פ אז ישיר כו׳ אשר מבחי׳ זו הפנימיות באים הנסים כו׳, ומזה יובן דשייך ענין זה לפסוק אלקים אל דמי לך כו׳ דמדבר על ענין בקשה זו) אינו מתכונן לבוא עד שיתעורר ויעלה מלמטה התעוררות פעולת התחתונים המקבלת להחזיק בתוכה אותו השפע העליון (נ׳ ע״ד שתהי׳ כוס ישועות פי׳ כוס מודח ונקי לקבל בתוכו הישועות, עיין בד״ה לא תהי׳ משכלה ועקרה בת״א ס״פ משפטים) ורזא דמלה המשל נכון לסוד שאנו רואים שאותו האור החשוך שבתחתית הלהב המאיר אינו שאותו המאיר יתחיל להאיר ושסוף התפשטותו יהיב לתחתון הבלתי מאיר, רק שהטבע הוא שהחשוך מתחיל להאחז בפתילה ואינו מאיר ואח״כ יושפע עליו מיסוד האש הלהב הבהיר ויאחז החשוך בו ויתחיל גם הוא להאיר (ועמ״ש ע״פ בראשית ברית אש, וכמו העשן העולה מהנר התחתון כשכבה כשעולה ממנו עשן ממשיך עליו מאור הנר שסמוך לו למעלה ממנו כו׳) וכך הוא למעלה שהגבורות ששרשן מבוצינא דקרדוניתא שהם ביסוד הנוק׳ (כי בוצינא היינו הנר שמקבל בתוכו יסוד דדכורא כלשון על שני פתילות בנר אחד, וא״כ בוצד״ק היינו ג״כ יסוד דנוק׳, כ״כ בזוהר בראשית ט״ו, אך שם פי׳ בחי׳ זו למעלה מהאצילות, כענין יסוד שבמל׳ דא״ק, ומשם נמשכים ה״ג ליסוד דנוק׳ דאצילות ועיין במאו״א אות ב׳ סי״ב בוצינא נק׳ יסוד דנוק׳ נר לקבל בו השמן שהוא השפע של הזכר הנמשך אלי׳ עכ״ל. ועיין בהרמ״ז ר״פ בראשית בענין כוס של ברכה דיתבא על חמש אצבען ועמ״ש סד״ה ושאבתם מים בששון השני בענין כוס ישועות) אין להם אור עד שהיא תתעורר לעלות ואז יושפע נהורא חיורא שסודו החסדים מאוירא דכיא, (ענין אוירא דכיא, עיין זח״ב בשלח ד״נ ע״א פי׳ יסוד אבא וכ״כ במא״א א׳ סקנ״ג אוירא דכיא נק׳ יסוד אבא כי טיפת חסד עוברת דרך שם כו׳ וכן נק׳ חסד דעתיק, וי״ל ששורש בחי׳ זו באה מהקו וחוט הנמשך ומאיר לתוך בוצינא דקרדוניתא, וזהו שורש ענין יחוד פנימי דאו״א המבואר בלק״ת מהאריז״ל פ׳ וירא שנמשך מעתיק וא״א ומלמעלה עד א״ס כו׳) ויאיר הכל כאחד, ואלקים אל דמי לך הוא המל׳ כנזכר, ולזה אמר דוד שלהיותה מיוסדת בגבורות (עיין בד״ה שיר השירים השני ומ״ש בד״ה כי אברהם לא ידענו בפי׳ ואני תפלה, ובפע״ח בתחילתו בענין תפלה שהיא שפיכת נפש כו׳), ולכן ר״ת אלקים אל דמי לך אל״ד, ככתוב בכוונת תיקון חצות, אד״ל הוא קודם הזווג אל״ד אח״כ בסוד הלידה והוא שם י׳ מע״ב שמות (ועמ״ש מזה בענין כוונת המקוה בפי׳ משכיל אל דל שיש בו שם אל״ד והוא ענין אגל״א היוצא מפסוק יהודה אתה כו׳ גור ארי׳ כו׳, והו״ע אתה גבור לעולם אד׳ היינו כמ״ש ומלך גבור לריב ריבם שע״ז בא הבקשה אלקים אל דמי לך כו׳, וזהו שהגלות נק׳ בשם עיבור בחי׳ עברה כאשה עוברה והגאולה בשם לידה, כמ״ש בת״א בד״ה וארא אל אברהם, וזהו שר״ת אלקים אל דמי לך הוא אל״ד בחי׳ אנא זמין לאולדא הנמשך משם אהי׳ כו׳, וזהו שגבי משכיל אל דל נאמר ואל תתנהו בנפש אויביו וכדפי׳ במדרש תילים שם) אל תחרש ואל תשקוט אל, אל תחרש מלענות ואל תשקוט מלהמשיך שפע החסדים שהם שם אל, וכסדרה של מל׳ כך סדרה של בינה (שהיא כלה עילאה

בד"ה שיר השירים, שכינתא עילאה) הרוצים להמשיך שפע עליהם, והיינו המזכירים פי' מושכים שפע החסדים מכח הזכר עכ"ל. ועיין זח"ב וארא דכ"ח סע"ב בפי' ארוממך אלקי המלך לחבר נהורא תתאה בנהורא עילאה ועמ"ש מזה בתו"א מקץ בד"ה כי אתה נרי ועמ"ש מזה בתילים סי' פ"ג ע"פ אלקים אל דמי לך ושם סעיף ה'.

ז)* **בפ'** לך לך דפ"א סע"ב תנן עביד קודב"ה ירושלים דלעילא כגונא דירושלים דלתתא (עיין זח"ג פ' שלח דקס"א ע"ב ודקע"א א' ע"פ והי' ביום ההוא יצאו מים חיים מירושלים כו') בשורין ומגדלין ופתחין פתוחין ואינון חומות (עיין בלק"ת פ' ואתחנן בד"ה וזאת המצוה) דתמן אית עלייהו נטרין דנטרי תרעא דאינון חומות דכתיב על חומותיך ירושלים הפקדתי שומרים ומיכאל כהנא רבא עילא מכולהו כו' (ע"ל סעי' ד'). ח"ב ויקהל דרי"ב ע"א. וארא ד"ל ע"א. ח"ג פנחס דרי"ט ע"א וע"ש במק"מ. ועוד יובן ע"ד הנז' זח"ג בלק קצ"א ע"פ גבורי כח דודה נפיק, וזהו המזכירים גם שוהם וישפה, וזהו לילה ויום.

ח) **זח"ב** יתרו דפ"ט ע"ב כתיב ונתתי להם בביתי ובחומותי יד ושם טוב מבנים ומבנות ישעי' נ"ו ה'. ופי' ביתי הוא בחי' מל' שע"ז נאמר בכל ביתי נאמן הוא, שמא דקודב"ה איקרי בית, ובחומותי כמד"א על חומותיך ירושלים הפקדתי שומרים כו'. ועיין מפסוק ונתתי להם בביתי סנהדרין פרק חלק צ"ג ב'. זח"ב דפ"ב סע"ב ק"ט ע"א קצ"ד רט"ו. ילקוט ח"ב ל"ח ב' קפ"ו א'. עמה"מ נ"ב ג' ע"ה ג' קמ"ח א' קס"ט ב'. תד"א ח"א פכ"ט. ס"ח סי' שס"ז. ועמ"ש מענין חומותי ע"פ והנצח זו ירושלים וע"פ אני חומה כו' ובד"ה וזאת המצוה וע"פ בנות צעדה עלי שור.

ט) **בסנהדרין** דצ"ג סע"ב מאי סריסים רב אמר סריסים ממש ורב חנינא אמר שנסתרסה ע"ז בימיהם כו' שם עולם אתן לו כו' זה ספר דניאל שנק' על שמו כו'. א"כ לפי"ז נ' חומותיהם אותיות הנביאים שהאותיות נק' אבנים בס"י שתי אבנים בונות שתי בתים ומהם נעשית החומה כו'.

י) **בעמה"מ** שער או"א פרק ל"ה דע"ה ג', לסריסים המסרסים א"ע מלשמש מטתם בימי החול שאז שולט ק"נ כו' וממתינים עד יום השבת שאז זווג זו"נ דאצי' ע"כ ונתתי להם יד ושם טוב כו'. והוא מהמבואר בזוהר יתרו שם דפ"ט ע"א. גם י"ל סריסים לשון משרתים, כמ"ש במאו"א אות ז' סל"א ז' הסריסים נק' היכלות דמל' דאצי' או דבריאה כי הם מסרסים עצמם משבת לשבת, והי"נ הביא מהזהר מקץ קצ"ד א' ע"פ והנה מן היאור עולות שבע פרות כו' בגין דההוא נהר דנגיד ונפיק כו' שבע דרגין אתשקיין ואתברכן מיני' כו' שבע הנערות כו' שבעת הסריסים המשרתים כו', ובזה"ח שם כ' ששמע מפי האריז"ל שבעת הסריסים כנגד

ז) : נכפל בהכת"י.

ז׳ היכלות הקדושה שבעולם הבריאה ואלו ההיכלות אינן מתגלות אלא ביום השבת כנזכר בזהר בראשית דף ובששת יומין דחול הם סגורים ואינן נפתחים, ולכך קראן הכתוב שבעת הסריסי׳ על שם שמסרסים עצמן כל ו׳ ימי המעשה ואינם פועלים, וזה שמעתי מפי הר״ר יצחק אשכנזי יצ״ו, ועד״ז אפ״ל המשרתים את פני המלך שהמלך הזה הוא בבינה כנז׳ בפ׳ שמות ואלו הז׳ היכלות דבריאה משרתים את פני המלך הזה, שכן אימא עילאה מקננא בכורסייא וכו׳ עכ״ל. וכתבתי מזה בפ׳ במדבר בענין שאו את ראש כו׳ תפקדם אתה ואהרן ואתכם יהיו איש איש כו׳. ואאזמו״ר נ״ע פי׳ לסריסים, שהסריס אין לו תאות נשים, והיינו שאין לו דעת כי הדעת בחי׳ והאדם ידע מזה נמשך היחוד וההולדה ואל אחר אסתרס מפני שאין בהם בחי׳ דעת כמ״ש בלק״ת פ׳ חוקת בד״ה וכמו״כ בעבודה אף מי שיש לו אמונה רק אין מעמיק דעת נק׳ סריס ואינו מוליד אהוי״ר, והיינו מחמת שאינו מעמיק דעתו בהתבוננות שעז״נ דע את אלקי אביך שלא להסיח דעתו כו׳ אך לסריסים אשר ישמרו את שבתותי שבשבת מתפלל בדעת והתבוננות עי״ז ונתתי להם בביתי כו׳ היינו באותיות התורה יד ושם טוב כו׳.

יא) **ואפ״ל** בענין סריסים לשבח ע״פ מ״ש בלק״ת פ׳ שלח בד״ה בפ׳ נסכים ספ״ג בענין הצרעה שהיתה מסרסתם שהו״ע לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע ע״ד נהר דינור היוצא מזיעתן של חיות כו׳, וזהו״ע הצרעה שמסרס את הרע פי׳ שמקררו להיות כמו סריס שאין בו חמימות ולכן אינו מוליד כו׳, וזהו ענין ע״ד שארז״ל שבימיהם נסתרסה הרע כו׳ כנ״ל ס״ט, וזהו לסריסים אשר ישמרו את שבתותי שמסרסים היצה״ר שלא לשמש בימי החול ומקררים אותו וכן בשאר התאוות בחי׳ אתכפי׳, ואזי בשבת יבא אתהפכא כו׳ ויומשך הדעת בקדושה והחמימות בחי׳ אשה אש ה׳, כי מאיש לוקחה זאת מבחי׳ אש יו״ד, ועי״ז ונתתי להם בביתי ובחומותי כו׳, כי הנה התורה נק׳ חומה ולפעמים בנות שהם ע׳ שרים צעדה עלי שור שהוא חומה, והיינו מחמת שעוסקים ישראל בתורה שלא לשמה כ״א להתיהר לכן גורם בנות צעדה כו׳, ועז״א לסריסים אשר ישמרו כו׳ ונתתי להם בביתי ובחומותי יד ושם טוב כו׳ לבלתי יהי׳ צעדה עלי שור כו׳.

יב) **זח״ב** יתרו דפ״ט סע״ב מ״ט משום דהוי׳ הוא נחלתו כו׳ זכאה חולקי׳ דמאן דזכה לאחסנא אחסנתא עילאה דא (נ׳ שהוא ענין בינה שבה מאיר יסוד אבא, וע׳ זח״א ר״פ נח דנ״ט ע״ב בפי׳ ועמך כולם צדיקים ובפ׳ ויחי דרי״ו ע״א) זכי בה בעלמא דא ובביתא דהאי עלמא, כך בעלמא דאתי ובביתא עילאה קדישא דכתיב ונתתי להם בביתי ובחומותי יד ושם טוב כו׳ עד אז תתענג על ה׳ מאי על ה׳ כו׳ דכתיב מאין יבוא עזרי ועד ע״י מטא כו׳ עכ״ל. לפי״ז נ׳ כי יש ב׳ בחי׳ בית כדאי׳ בזח״א בראשית ד״ב ע״ב בענין לשני בתי ישראל, חד סתימא עילאה וחד אתגליא׳ יתיר כו׳

וקול יעקב דאיהו אורייתא אחיד בין שני בתים אלו כו׳ יעו״ש. והיינו כי בינה היא ביתא סתימא עילאה שהוא העוה״ב ובה מאיר עתיק יומין וחד אתגלייא היינו מל׳ שהיא מקור בי״ע, והיא בית לבחי׳ ז״א כו׳ וכמ״ש במא״א אות בי״ת סעי׳ י״ד בתי ישראל אימא וברתא כו׳, וזהו גם כן ענין בהכ״נ ובהמ״ד ע״ש. והנה בשבת יש ג״כ ב׳ שבתות כהלכתן שבת תתאה ושבת עילאה שהם ג״כ ב׳ בחי׳ הנ״ל דז״א ועת״י, וע״כ לסריסים אשר ישמרו את שבתותי לכן ונתתי להם בביתי כו׳. והנה ארז״ל ע״פ והביאותים אל כו׳ בבית תפלתי בית תפלתם לא נאמר אלא בית תפלתי שהוא בינה שנאמר בה בחכמה יבנה בית והוא הנק׳ ג״כ קדה״ק כמ״ש בזוהר ר״פ יתרו דס״ט ע״ב, ועיין בזהר פקודי דרס״א א׳ בענין היכל קדה״ק, ולכן נאמר נכנס לבית קדה״ק ומתפלל שם להמשיך רחמי עתיק יומין כו׳, ועז״נ ונתתי להם בביתי ובחומותי יד ושם טוב כו׳ ולכן אמר בזוהר שעז״נ אז תתענג על ה׳, והיינו מ״ש ועד עתיק יומין מטא כו׳. והמק״מ פי׳ בביתי מ׳ ובחומותי פי׳ יסוד ומל׳ דידה בסוד חומת בת ציון, חומת ירושלים כו׳.

יג) **משפטים** דק״ט ע״א דאי הוה זכאה כדקא יאות לא הוה תב בגלגולא דכתיב ונתתי להם בביתי ובחומותי יד ושם טוב מבנים ומבנות כו׳. ואפ״ל כי הזווג גופני להוליד נשמות הוא בזו״נ דאצי׳, משא״כ באו״א הזיווג רק רוחני׳, והראי׳ אשר יוהכ״פ שהוא בינה אסור בתשמיש המטה, כמ״ש הפרדס בס׳ עבודת יוהכ״פ בתיקוני המתכפרים סעי׳ י״ז, כי בהיות היחוד הכוונה הוא לייחד ת״ת ומל׳ המדות המתגלות עם זווגם למטה ואמנם ביום זה אין היחוד אליהם אלא בשרשים הנעלמים בסוד נשמתם למעלה, וג״כ ביום זה הזווג בסוד הרוחניות לפעול באותיות וכיוצא נשמות נעלמות ולא בגשמי כלל, לכך אסור בזווג הגשמי שאין זווג למטה בת״ת ומל׳ כלל עכ״ל. ופי׳ וענין בסוד הרוחני׳ כו׳ ולא בגשמי כלל כו׳, אין ר״ל ח״ו דזווג זו״נ נק׳ גשמי, אלא ר״ל דזווג זו״נ הוא להוליד נשמות המתלבשים בגופים גשמיים שכיון שהנשמה מתלבשת אח״כ בגוף גשמי אף שבהיותה למעלה היא תכלית הרוחניות עכ״ז כיון שע״י השתלשלות היא מתלבשת בגוף גשמי נק׳ בחי׳ זו זווג גופני היינו להוליד נשמות המתלבשים בגופים, ועד״ז נק׳ אדם דאצי׳ בשם אדם דעשי׳ לפי שהכלים דאצי׳ אף שהם אלקות ונק׳ אצילות מל׳ ויאצל מן הרוח כו׳ עכ״ז הם שורש ומקור להתהוות העשי׳ הגשמי׳ וע״כ נק׳ אדם דעשי׳ כמ״ש בביאור ע״פ את שבתותי תשמרו, ועד״ז זווג זו״נ ע״י הכלים דאצי׳ נק׳ זווג גופני, וזהו הנק׳ מולדת חוץ בזח״ג פ׳ אחרי דע״ח א׳ ועיין זח״א תולדות קמא״ב בפי׳ בחוץ, משא״כ מזווג או״א נמשכו נשמות עליונות שלמעלה מגדר ההתלבשות בגוף, וכענין פי׳ מזלי׳ חזי כמ״ש בלק״ת בשיר השירים בד״ה יונתי בחגוי הסלע ובביאור ע״פ צאינה וראינה השני, והנשמה הנק׳ מזלי׳ גבוה הרבה מבחי׳ הנשמה המלובשת בגוף כמש״ש, ועיין זח״א ר״פ נח דנ״ט ע״ב גבי כל צדיק וצדיק די בעלמא אית לי׳ ב׳ רוחין כו׳, ובת״א פ׳ משפטים בענין אברהם אברהם פסיק טעמא בגוויהו שאין אברהם שבבריאה דומה לאברהם שבאצילות,

וזהו נמשך ע"ד הפסיק טעמא בין שמות הוי"ה כו' כמ"ש בזח"ג נשא קלח"א, ולע"ל יומשכו נשמות אלו להתלבש בגוף לפי שהגוף לא יהי' מאב ואם כו' כי אם ועצמותיך יחליץ כו'. וענין מעלת יחוד או"א על יחוד זו"נ יובן מהמבואר בלק"ת פ' פקודי בד"ה אלה פקודי המשכן משכן העדות כו' שבחי' זו"נ הם אורות המתלבשים בכלים, משא"כ בחי' יחוד או"א זהו אורות שלמעלה מבחי' כלים כו', ולכן ע"י אשר ישמרו את שבתותי ב' שבתות כהלכתן ונתתי להם בביתי, הוא בינה אשר בחכמה יבנה בית, יד ושם טוב מבנים ומבנות הנמשכים מזווג דזו"נ כו' כי בינה נק' מולדת בית שלמעלה מבחי' מולדת חוץ כנזכר בזהר פ' אחרי דע"ח א' שם, והיינו בחי' בביתי ובחומותי כו', גם בן ובת נמשך מבחי' תבונה כנזכר בזח"ג האזינו דר"צ ע"ב, והעוה"ב הוא בינה עילאה שלמעלה מבחי' תבונה. ויש לפרש עד"ז מ"ש הלא אנכי טוב לך מעשרה בנים וארז"ל בפסיקתא דפי' אנכי היינו מ"ש אנכי הוי' אלקיך כו' ועשרה בנים לפי"ז הם ע"ס, וכמ"ש מזה בד"ה וכל בניך בהביאור בלק"ת פ' ראה, והיינו כי זהו גילוי הסוכ"ע מה שלמעלה מאצי' כו', וזהו"ע יד ושם טוב מבנים כו'.

ס"ב ז'

ואל תתנו, ח"ג ל"ג ב'.

ס"ג א'

מי זה בא. פ"ב דמכות יב"א, אר"ל ג' טעיות עתיד שרו של אדום לטעות דכתיב מי זה בא מאדום חמוץ בגדים ופירש"י חמוץ בגדים מדמו של ס"מ כו' ע"ש. רבות בא פט"ו קלא"ב, כל הימים שאני עמה אינה נוטלת שם רע כו' עד באדום כו' שנאמר מי זה, בא מאדום. במדבר ספ"ז חביבין ישראל כו' גלו לאדום שכינה עמהם שנאמר מי זה בא מאדום. נשא פי"ד בקרבן עשתי עשר והשני יובב בן זרח מבצרה ובצרה מן אדום הי' שנאמר מי זה בא מאדום חמוץ בגדים מבצרה. זח"א וישלח קע"ד סע"א וס"פ ויגש דריא"ב צועה ברוב כחו ויחי דרל"ז ב' דרל"ח א' כבס ביין לבושו כמד"א מי זה בא מאדום חמוץ בגדים, ודרל"ח ב' כי כל ביתה לבוש שנים כמד"א חמוץ בגדים. ח"ב בא דלו"א בשלח נ"א רע"ב נו"ב. ח"ג אמור פט"א.

בבחיי פ' ויגש גבי אנכי ארד עמך מצרימה הא לכם זרע כו' וה"א הזאת עם ישראל בכל גליות כו' גלו לאדום שכינה עמהם שנאמר מי זה בא מאדום תן אל לבך למי קורא זה, וכן הזכיר עוד זה הדור בלבושו וכתיב זה אלי ואנוהו, נמצאת למד שה"א הזאת רמוזה רשומה בכל הגליות כו' עכ"ל. וצ"א דהא זה אלי זה הוא ז"א שהוא אות ו' שבשם כי זה הוא דכר וה"א בחי' נוק' ונק' זאת, אע"כ צ"ל דגם בחי' יחד ג"כ, וז"ש סוף פתיחתא דאיכה והוא אסור באזיקים דהיינו ענין אני והו הושיעה נא כמ"ש בתוס' פ"ד דסוכה דמ"ה ע"א. בחיי ואתחנן גבי את בצר במדבר.

נחזור להנ"ל דזה היינו ז"א וכמ"ש הוי' איש מלחמה וכן במצרים ויהרוג ה' כל בכור. ועיין זח"א ס"פ ויגש דרי"א ע"ב. ומצאתי בזהרי חמה שם וז"ל ולזמנא דאתי מה כתיב מי זה בא מאדום כו' ומסיים אני מדבר בצדקה, הרי שלעתיד ג"כ השכינה היא העתידה לעשות בהם נקמות. א"נ ולזמנא דאתי לא תהי' השכינה פועלת בהם הנקמות אלא התפארת, שאפילו הרחמים הגמורים יתהפכו עליהם לאויב כנזכר בפ' אמור דפ"ט ע"פ ולאחותו הבתולה כו', ומאן הוא דיעביד כן אני הוא המדבר בצדקה והוא רב להושיע עכ"ל. וכן פי' המק"מ פ' אמור דפ"ט ע"א בפי' אני מדבר על זעיר הנק' צדקה והוא יעשה כל הנזכר עכ"ד וע"ש. ובמא"א א' סעי' ק"ב, אני גימט' הוי' אגל"א רומז על חו"ג, והוא אגל"א הוא ר"ת אתה גבור לעולם אד' כו' ורב להושיע כו', וא"כ היינו מה ששם הוי' יתלבש בבחי' אתה גבור כו', והוא ענין צח ואדום צח לי' ואדום לעכומ"ז, ובפרדס ערך צדקה כתב דבזהר פ' אמור פי' דצדקה הוא הת"ת עם היותו כלול מחו"ג והוא שם דפ"ט ע"ב ע"פ לך הוי' הצדקה. ויש לפרש עוד ע"ד מ"ש דפ"ח ע"א בפי' שמש צדקה והוא יסוד אבא ע"ש בהרמ"ז, וזהו ג"כ אני מדבר בצדקה.

אאזמו"ר נ"ע פי' אני הוא מל' איך שיהי' אני בבחי' מדבר זהו ע"י שיאיר בה אור הכתר שהוא בחי' אין כשמבחי' אין נמשך במל' נק' אני מדבר כי בחי' דצח"מ הרי הכתר נק' מדבר ע' במא"א ד' כ"ד, גם כפשוטו י"ל כי לע"ל כתיב וראו כל בשר כו' כי פי ה' דבר משא"כ עכשיו הדיבור בגלות נאלמתי דומיה, מי כמוך באלמים, וע' בתו"א פ' לך בד"ה אני הנה בריתי אתך, ור"ל אני מל' הנה בריתי יסוד אתך כו' ואזי אני מדבר, וכ"ז נמשך בכח הצדקה. וע"פ מ"ש בזוהר ויחי דרל"ז ע"ב בענין צועה ברוב כחו מי יקימנו כו' שממנו עיקר הישועה כו' ולפי"ז פי' מי זה ע"ד ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה שבחי' ההוא הוא דא עתיקא יומשך להיות בחי' זה כו', והשתא א"ש מ"ש מדוע אדום ללבושיך דעל ז"א לבדו אין זה קושי' כ"כ שהרי נק' איש מלחמה, ובמדרש ר"פ תולדות ופורע ממנו אדום, אלא לפי כי פי' מי זה היינו התלבשות עתיק בז"א ובע"י כתיב לבושי' כתלג חיור, וא"כ מדוע אדום ללבושיך, והתירוץ כמ"ש ברבות משפטים ספ"ל משל למלך שהבריונים שלו כו' ע"ש. והנה בזהר ויחי שם דרל"ח ע"א כבס ביין לבושו כמ"א כו' חמוץ בגדים כו' ביין דא סטר גבורה כו' ופי' במק"מ גבורה דז"א, וי"ל שע"י שישראל מקיימים לכבס הלבושים הנעשים ממעשה המצות בשמחה של מצוה והיינו ע"י המרירות תחילה על ריחוקו מה', שזהו פי' כבס ביין לבושו ובדם ענבים סותה, עי"ז נמשך לע"ל מי זה בא מאדום חמוץ בגדים וכן ע"י כי כל ביתה לבוש שנים שהוא תושבע"פ עי"ז יומשך חמוץ בגדים כו'. והנה כתיב בישעי' נ"ט י"ז וילבש צדקה כשריון כו' וילבש בגדי נקם תלבושת, ועמ"ש ע"פ זה במקומו, ולכן להיות נמשך מי זה בא מאדום חמוץ בגדים היינו בגדי נקם תלבושת ר"ל זהו הנמשך ע"י אני מדבר בצדקה כדכתיב וילבש צדקה כו' בגדי נקם כו'.

ס"ג ב'

מדוע אדום ללבושיך, רבות תולדות פס"ג ע"ד, ע"פ הוא אדום, ופורע ממנו אדום, שנאמר דודי צח ואדום בלבוש אדום, מדוע אדום ללבושיך, וכ"ה בפ' וישלח פע"ה פ"ד ג', בשלח תוך פ"כ קלז"ד מה עשה הקב"ה נטל דמם של בני אפרים וטבל בו כליו כביכול שנאמר מדוע אדום ללבושיך. משפטים פ"ל קרוב לס"פ קמ"ז ב' משל למלך שהבריונים שלו גנו אותו בפורפירא שהוא לבוש, א"ל המלך הנחתם הכל ועסקתם בפורפירא שאני לבוש חייכם שאני מחליפה ופורע מכם כך אלו הרשעים שנגעו בעתיק יומין לא שהוא זקן אלא שייגעו במעשיהם כדכתיב הוגעתם ה' בדבריכם, א"ל אני מחליפה, שנאמר מדוע אדום ללבושך ופורע מכם כו' עכ"ל, היינו שמחליף מלבושי' כתלג חיור המורה על החסד גוון לבן ולבש לבוש הגבורה גוון אדום והמ"י. ס"פ ואתחנן, שה"ש בפסוק מה יפו דודיך כ"ו ד', וכנגדן לבש הקב"ה עשרה לבושי' כו' מדוע אדום ללבושיך הרי ט', הוד והדר לבשת הרי יוד כדי ליפרע מעובדי כוכבים שבטלו מישראל עשרת הדברות, בדורך בגת ויקהל דרט"ו רע"א.

ס"ג ג'.

פורה דרכתי ויז נצחם על בגדי. פ"ט דברכות דנ"ח סע"א והנצח זו ירידתה של בבל שנאמר ויז נצחם, פ"ז דחולין צב"א, רבות בראשית פי"ו קרוב לס"פ והנהר הרביעי הוא פרת זו אדום כו' ע"ש סופה פורה דרכתי לבדי. ליחי ס"פ צ"ט דן ידין עמו כאחד, כיחידו של עולם שא"צ סיוע במלחמה שנאמר פורה דרכתי לבדי, בא פ' ט"ו קלא"ב, מה עתיד הקב"ה לעשות לה שנאמר אשכיר חיצי מדם, דברים ל"ב ולא זאת בלבד אלא שעתיד לדורכן שנאמר פורה דרכתי לבדי, שמיני פי"ג קעט"ד פרת כו' ע"ש פורה כו' כנ"ל נשא פי"א קרוב לס"פ דרמ"ה ד' גבי וישם לך שלום, אבל מדת הקב"ה אינו כן כשהוא הולך לשלום יוצא באוכלסין כו' וכשהוא הולך למלחמה אינו הולך אלא יחידי שנאמר פורה דרכתי לבדי, פי"ד קרוב לר"פ דרנ"ו א', מה אני עושה שולף מנעלי ודורכן ורומסן שנא' פורה דרכתי כו' אסתר בפסוק ויהי בימי קי"ח ד', ומעמים אין איש אתי לכשאבקר פנקסותיהם של עובדי כוכבים ולא תמצא להם זכות כו'.

ס"ג ט'.

בכל צרתם. רבות שמות פ"ב ק"כ ב' (שהוא ו' רע"ג) אי אתה מרגיש שאני שרוי בצער כמו שישראל שרוים בצער כו'. זח"א ס"פ וירא דק"כ ע"ב ענין לא כתיב לו קרי וינטלם וינשאם ויגש ר"ח ב'.

ס"ג י"א.

ויזכור ימי. ירושלמי פ"ה דסוטה ה"ד אפי' קטן שבישראל הי' אומר שירה כמשה הה"ד ויזכור ימי עולם משה עמו כו', את רועה הצאן אין

כתיב כאן אלא את רועה צאנו מלמד שעשה כולם רועים. רבות פכ"א קלט"א נתן ימינו על ימינו של משה שנא' מוליך לימין משה וגו'. משפטים פ"ל קמ"ה ד', נשא פי"ד רנח"ב, ס"פ וילך סוף איכה בפסוק השיבנו כו', פ"א ד' בקהלת פט"א בפסוק ואמרתי אני בלבי כמקרה הכסיל, קט"ב, בפסוק עיר קטנה, זח"א עמוד ק"נ נח ס"ז ב', בשלח מ"ז א', נשא קמ"ה ב'.

ס"ג י"ב.

מוליך לימין משה. רבות בשלח פכ"א קלט"א, לפיכך הקב"ה משבחו שנאמר ויזכור ימי עולם משה עמו, וכתיב מוליך לימין משה זרוע תפארתו. זח"א כ"ה א' נח ס"ז ב', משפטים קי"ט סע"ב, פ' צו כ"ח רע"א לד"ב, נשא קמ"ב פנחס רמ"ג סע"א, תצא רעו"ב ובפי' הרמ"ז שם וילך רפ"ג סע"א.

מוליך לימין משה זרוע תפארתו, בוקע מים לפניהם לעשות לו שם עולם. רבות סדר בשלח פכ"א ד', קל"ט ע"א נתן הקב"ה ימינו על ימינו של משה כו', לפיכך הקב"ה משבחו שנאמר מוליך לימין משה זרוע תפארתו עכ"ל, נראה דהשבח היינו מ"ש זרוע תפארתו (וע"ד ותפארתו עבור על פשע משלי י"ט י"א), וכמ"ש הרד"ק בישעי' שם ע"פ הנ"ל, וע"פ לעשות לך שם תפארת כי בידו הכל אפי' להפך הטבעיי' וזהו תפארת לו ושם עולם.

זח"א דכ"ה ע"א, ואתמר בי' מוליך לימין משה, פ' נח ס"ז ב', זרוע תפארתו דא זכותא דאברהם כו' ע"ש במק"מ, ח"ב משפטים דקי"ט סע"ב זרוע תפארתו בגין דתפארת דרגא דמשה (וזהו כליל תפארת בראשו נתת לו) גופא וחסד דרועא דילי'. ח"ג פ' צו דכ"ח רע"א, דף ל"ד ע"ב מ"ש דמשה משח לאהרן אלא בגין דאיהו ברא דההוא אתר מקורא דחיי (בינה שבה התגלות עתיק כי תפאר' עולה עד הכתר), וכתיב מוליך לימין משה זרוע תפארתו, וע"ש במק"מ. נשא קמב"ב והאי והאי איקרי תפארת דכתי' מוליך לימין משה, הא ימינא, זרוע הא שמאלא דכתיב זרוע תפארתו דא בדא ור"ל ע"י הת"ת מתכלל ומתחבר הימין עם השמאל כו', וזהו התפארת להיות התכללות כמה גווני' יחד, ע"ד איזהו דרך ישרה כו', כל שהיא תפארת לעושיה כו', פנחס דרמ"ג סע"א, כי תצא דף רעו"ב ובפי' הרמ"ז שם, ר"פ וילך דרפ"ג סע"א ובפי' הרמ"ז שם. ת"ז כ"ד א' קטו"א. וז"ל הרמ"ז פ' תצא שם, מוליך לימין שבזמן יצי"מ מתייחדה השמאל בימין, שזהו מוליך לימין משה זרוע תפארתו הוא הגבורה שהוליכה אל צד הימין ונעשה הכל ימין עכ"ל.

בבחיי פ' וארא ע"ג ב' ע"פ ושמי ה' לא נודעתי להם כו', ועם משה יתנהג וידע במדת הרחמים, שהוא בשמו הגדול כטעם מוליך לימין משה זרוע תפארתו כו', לעשות לך שם תפארת עכ"ל, מבואר מדבריו כי ענין פי' תפארתו זהו ענין ושמי הוי' לא נודעתי להאבות כו'. וס"פ בשלח פ"ג רע"ד ע"פ וה' הולך לפניהם הוא ובית דינו, פי' שזהו ענין זרוע תפארתו זרוע היא השכינה הנק' בית דינו, תפארתו הוא הרחמים והיינו הוא. ס"פ צו קלח"ד, בענין ימי המלואים, והוא ע"ד מ"ש בזח"ג פ' צו דל"ד ע"ב רד"ג. וזפ'

בשל"ה דפ"ג ע"א גבי ברכת הארץ שבבהמ"ז ועתה מיחדים ברכת הארץ הלבנה בחמה שהוא פני משה מצד הקבלה מימין ממקור המזונות, בסוד מוליך לימין משה זרוע תפארתו, ובפ' בלק דשס"ב ע"ב כי מוליך לימין משה ונכנס למעלה למעלה עד השורש שהוא גבוה מאד מכל מעלת הנביאים כו', ועי"פ הנ"ל י"ל לעשות לך שם תפארת בישעי' סי' ס"ג י"ד, דהיינו שהמל' הנק' שם תקבל ותתיחד עם בחי' ושמי הוי' לא נודעתי כו', כי כשהמל' מקבלת רק מחו"ג זהו ההמשכה שבסדר ההשתלשלות, וכענין שארה וכסותה שולחן בצפון וימינו תחבקני אבל ע"י תפארת מקבלת מלמעלה מסדר ההשתלשלות זהו"ע עונתה שהוא התגלות אורות עליונים בבחי' פנימי' ממש כו', וזהו ועתה אלקינו מודים אנחנו לך ומהללים לשם תפארתך שההילול להמשיך לבחי' שם מבחי' תפארתך כו', ועד"ז נאמר ובשנה הרביעית שאז מקבלת המל' מת"ת יהי' כל פריו קודש הילולים להיות ומהללים לשם תפארתך, וגם מ"ש הרמ"ז מתיחדה השמאל בימין היינו שיהי' הגילוי ביחו"ת כמו ביחו"ע ע"ד לעשות הישר, וזהו התפארת כו', ועמ"ש בד"ה כי תצא בפי' אשת יפ"ת כו'.

ס"ג ט"ז

כי אתה אבינו וגו'. גמרא ספ"ט דשבת פ"ט ב', דקאי על יצחק ובליקוטי הש"ס מהאריז"ל, זח"א ר"פ ויגש דר"ה, ח"ב ס"פ יתרו ד"צ ע"א, שמות ד"כ ע"א, ח"ג עקב דרע"א ב', ובהרמ"ז שם, האזינו דרצ"א, של"ה קס"ח א', ר"ד א', רפא"ב, רפג"א רפ"ז ב' שע"ב ב', מ"ע ס"ד ר"ז רכ"ח, רבות ע"ה ג', ק"ס ד' עמ"ש ע"ז בהגהות לד"ה אלה תולדות יצחק אות ו'.

ב) רבות תולדות תוך פס"ז דע"ה ג' כי אברהם כו' ויצחק היכן הוא כו' ע"ש היפך מהנזכר שבת ספ"ט, דכי אתה אבינו קאי על יצחק כו' ע"ש.

ג) רבות כי תשא ס"פ מ"ו גבי ועתה ה' אבינו אתה, רבון העולם המגדל אב ולא המוליד שנאמר כי אתה אבינו כי אברהם לא ידענו עכ"ל, ויש לפרש אב המוליד היינו חג"ת דז"א, ואב המגדל א"א, ע"ד ההפרש בין אב הרחמן דקאי על ז"א וחכמה עילאה ובין אב הרחמים דקאי על א"א כו', ועמ"ש מזה בד"ה ש"ה ממעמקים קראתיך כו', ופי' אב המגדל המפרנס ונתן לי לחם לאכול זה תורה, לכו לחמו בלחמי, ובגד ללבוש מצות ריחא דלבושייכו ריח בגדיו, ומים תפילה שפכי כמים, גם לחם מן השמים כו' ונק' ברבות שם אפטרופס שהוא פאטער בלע"ז אב המגדל, והיינו כמ"ש ברבות לך פמ"ו ע"פ להיות לך לאלקים לאלוה ופטרון, פי' פטרון ענין אב כמ"ש רש"י ע"פ לאב לפרעה והו"ע אפטרופס אב המגדל כו'.

ד) יש לפרש דהרבות תולדות פס"ז הנ"ל אינו סותר הגמרא דשבת ספ"ט כי עכשיו יצחק מדה"ד, ומזה נמשך אם ראית כו', גזור עליו כו',

ולכן אמרו אתה מתכיפו כו׳, ומ״מ ידוע דע״י היסורים נמשך גילוי התשובה ע״ד ופרעה הקריב כו׳, וכענין הבארות שחפר יצחק שסיבת היות המים חיים נמשך מהמנגד והוא העפר כו׳, וע׳ זח״ג קרח דקע״ח ע״ב ע״פ שמאלו כו׳, אלמלא דינא כו׳, וזהו הוא דא עתיקא, א״כ ע״י ז לע״ל גילוי התענוג עליון, וזהו ושבתי בשלום אל בית אבי, והוא בחי׳ יצחק שלע״ל יומתק הדין ויהי׳ ממנו תענוג ושמחה נגילה ונשמחה בך וע״ז אמרו רז״ל ספ״ט דשבת שיאמרו ליצחק כי אתה אבינו שלע״ל יהי׳ הגבו׳ השפעת תענוג ושמח׳ (ועיין בספר בינה לעתים דרוש י״ג, יד יוסף פ׳ תבא דע״ר ע״ב, ע״מ מח״ד ח״ד פי״ו מאכ״ח ח״ג פכ״ה, של״ה רפא״ב) ועד״ז פי׳ הה״מ נ״ע בענין והפכתי אבלם לששון כו׳, שלע״ל יהי׳ ט״ב מועד כו׳ כי ט״ב חל ביום שחל יום א׳ דפסח, שהוא חסד אלא ט״ב הגבורה שבחסד, שמפני האהבה שחרו מוסר ומ״מ עכשיו הוא גבורה ודין, אבל לע״ל שישלמו הדינין יתגלה פנימיות ותוכיות האהבה שהי׳ מלובש בדין עד שמרוב האהבה שינה טבעו להתלבש בדין כו׳, לכן אז יהי׳ לששון, עד״ז יובן ג״כ דלא סתרי אהדדי הרבות והגמרא.

בשל״ה פ׳ וירא דרפ״א ב׳ פי׳ יצחק הוא מה שעלה במחשבה לברוא את העולם במדה״ד ונשאר בחי׳ זו לסביביו שמדקדק עליהם כמלא נימא, והיינו כדי להעלותן למעלה למעלה לבחי׳ ש׳ הוי׳ שלפני האצילות כו׳, ע״כ יאמרו ליצחק כי אתה אבינו, ובפ׳ תולדות דרפ״ז ע״ב הוסיף ביאור ע״ד ודרך חיים תוכחת מוסר ג׳ מתנות נתנו כו׳ וכולן ע״י יסורים כו׳, לכן יאמרו ליצחק כו׳, ועמ״ש ע״פ ש״ה בשוב ה׳ כו׳ היינו כחולמים תלים רסי׳ קכ״ו שי״ל שהצער דעכשיו נק׳ רק כחלום כמי שמצטער בחלום שאין הצער אמיתי לגבי הקיצה כך נק׳ רע המדומה לפי שתכלית המכוון הוא טוב, ולכן אז ימלא שחוק כו׳, ומזה יובן ענין יצחק שאמר והי׳ כאשר תריד כו׳ לפי דס״ל דזהו רק כמו שמצטער בחלום, והמד״ר שהתרעם עליו זהו לפי שאין זה ביכולת לקבל כלל, ועמ״ש בד״ה שובה ישראל עד בפי׳ כי אבי ואמי עזבוני וה׳ יאספני, ומ״ש בת״א ר״פ ויצא ע״פ ושבתי בשלום אל בית אבי כו׳, ועמ״ש בד״ה וישכם לבן בבוקר וינשק לבניו כו׳ שהם השבטים, ויעקב הוא אבינו, ואעפ״כ גם על לובן העליון שהוא כתר נא׳ ג״כ וינשק לבניו כו׳ וזהו״ע אב הרחמי׳ כו׳, ועמ״ש מענין כי אתה אבינו בהגהות לד״ה אלה תולדות יצחק ויש להעתיקו כאן.

ס״ד ג׳

ומעולם לא שמעו לא האזינו, עין לא ראתה אלקים זולתך יעשה למחכה לו, ופרש״י ומעולם לא שמעו כאותן נוראות שנעשות לאחת מכל העוכומ״ז לפני כן, וגם עין לא ראתה אלקים אחר זולתך אשר יעשה האלקים למחכה לו מה שעשית אתה, כך שמעתי מר׳ יוסי והגאני. אבל רבותינו שאמרו כל הנביאים כולם לא נתנבאו אלא לימות המשיח אבל לעוה״ב עין לא ראתה כו׳, משמע עין שום נביא לא ראתה את אשר יעשה הקב״ה למחכה

לו זולתי עיניך אתה אלקים עכ"ל, ור"ל במ"ש עין שום נביא, כי משרבע"ה נתנבא באספה"מ ושאר נביאים נתנבאו באספשא"מ, והנה יש בחי' שיוכלו לראות ע"י אספשא"מ מה שא"א לראות ע"י אספה"מ, וכמ"ש רז"ל ספ"ד דיבמות דמ"ט ע"ב, שלכן אמר ישעי' ואראה את ה' אף שמשרע"ה אמר כי לא יראני האדם וחי כו', וכמ"ש ביאור הענין בתו"א פ' מקץ בד"ה ת"ר נר חנוכה ב"ש אומרים כו' ע"ש, וע"ז אמר שבחי' השכר לעוה"ב לא יוכל שום נביא לראות אף באספשא"מ כו'.

ב) **ספ"ה** דברכות דל"ד ע"ב כל הנביאים לא נתנבאו אלא למשיא בתו לת"ח כו', אבל ת"ח עצמן כו', אלא לימות המשיח אבל לעוה"ב כו', ופי' מהרש"א דר"ל לעולם הנשמות ולא נראה כן, והנה דאמר אלא לימות המשיח אמרו ופליגא דשמואל כו', א"כ לשמואל ע"כ צ"ל שנבואת הנביאים היינו לעוה"ב, וא"כ איך יפרש עין לא ראתה כו', וצ"ל דמפרש כהני תרי מימרי אחריני דרחב"א אבל ת"ח עצמן כו' למחכה לו כו', כ' מהרש"א אותיות לחכמה כו', והנה הרמב"ם הביא ספ"ח מה' תשובה כל דברי רחב"א אע"פ שס"ל כשמואל וכבר תמהו ע"ז הלח"מ והכס"מ שם כו', ועכ"פ ודאי צ"ל דאף לשמואל שייך בחי' עין לא ראתה לעוה"ב, וכמו שכתבתי. מאי עין לא ראתה, ריב"ל אומר זה יין המשומר בענביו משימ"ב, בבלי פז בישעי' כאן פי' שהוא מה שבינה מאירה בו"ק ומ"ד עדן זו בינה עצמה.

ג) **אדמו"ר** נ"ע פי' כי יש ענג ושמחה ויין הוא השמחה שהוא גילוי אך העונג עליון שהוא פנימי' השמחה הוא הנק' יין המשומר בענביו, לפי"ז י"ל שי"ב הם ו"ק שבכתר כמ"ש במק"מ ס"פ מצורע בפי' אור שבעת הימים, עוד פי' אדמו"ר נ"ע דשי"ב הם ו"ק דאבא ובהם וע"י משתמר היין דבינה כו', וזהו ענין יין המשומר בענביו משימ"ב.

ד) **בפרדס** ערך יין סתם יין הוא בגבו' כו', ויש יין המשומר בענביו משימ"ב, ופירושו כי בבינה יש יין, וכשאותו יין יושפע אל ששת ימי הבנין אז נק' יין המשומר בענביו, ופי' משומר יש בו ב' פירושים הא' לשון שמרים ופי' נשקט על שמריו כו', או פי' משומר מלשון שמירה כו', ור' משה פי' שיין המשומר בענביו הוא בחכמה כו' עכ"ל.

ה) **בזח"ג** קכ"ח ב' פי' דמו"ס נק' כחמר טב דשקיט ושכיך על דורדייא, והענין כי היין משמח אלקים כו', כי נכנס יין יצא סוד בחי' סוד הוי' כו', והיין הוא ההשגה שמזה נמשך השמחה, ע"ד כי טובים דודיך מיין כו', וכמ"ש בעקידה שער ס' מענין חמרא וריחנא פקחין, וכמו שהנגלות שבתורה נק' חטה לכו לחמו בלחמי כן השגת פנימי' התורה נק' יין, וכמארז"ל ע"פ הביאני אל בית היין זה סיני כו', והנה מקו השמאל יש יניקה כו' ע"כ גם היין והשמחה צ"ל במדה כו', אבל יין המשומר שאין ממנו שום יניקה והוא ההשגה בסוכ"ע משא"כ בינה מוחין דאימא זהו סדר ההשתלשלות, אבל יין המשומר זהו ח"ס מה שאינו מושג כלל לשום נביא,

שזהו פי' סתימאה שלא נמשכה לל"ב נתיבות כו', ומ"ד עדן י"ל ג"כ עדן עילאה הוא ח"ס, כמ"ש באדר"ז דרצ"א, ולע"ל כתיב והי' הוי' לי לאלקים, ובחי' יין המשומר זהו המשמח גם שם אלקים דלע"ל דהיינו ש' הוי' כו', וז"ש עין לא ראתה אלקים זולתיך, פי' מה ששם הוי' הוא בבחי' אלקים לגבי ע"ק כו', והנה לע"ל יהי' שיר חדש שיר זכר כמ"ש ברבות בשלח פכ"ג, ואין אומרים שירה אלא על היין, וא"כ שיר חדש הנ"ל יאמרו על יין המשומר בענביו משימ"ב והיינו שהוא שיר זכר שמשמח את שם הוי', משא"כ שירות דעכשיו לשון נקבה שמשמחים את שם אלקים כו', ויש לחבר זה ג"כ עם מש"ל דסתם יין זהו השמחה שהוא בינה, ויין המשומר זהו העונג כי בח"ס מאיר גבורה דע"י בחי' הענג כו'. והנה בביאור האדרא מהאריז"ל פי' מש"ש כחמרא טבא דשקיט ושכיך על דורדייא שהשמרים מוסיפים כח בהיין, כי השמרים הם מה שנתברר משם ב"ן, אלא שלגבי מו"ס נק' שמרים כו', וזהו שיש יתרון לחכ' מן הסכלות, ר"ל שהיתרון לחכמה נמשך מן הסכלות כו', וזהו המשומר בענביו שהשמרי' נבדלו ממנו והיין שקיט ושכיך עליהם, וגם כפשוטו המשומר בענביו שמשומר מיניקת החיצונים כו', כי הוא ה"ח המכוסים ביסוד אימא כו', וכן פי' במא"א אות ע' סכ"ה וז"ל והיין שהן הגבורות משומרים בבינה ששם ענבים אלו כו', והי"ב כ' ענבים הו"ס המל' כו', ועיין זח"ג פ' שלח ע"פ והימים ימי בכורי ענבים כו', ועיין באוצ"ח דפ"ד ע"ב מענין ענבים כו', ואפ"ל ע"ד מ"ש במ"א ע"פ תחת אשר לא עבדת כו' בשמחה שהשמחה צ"ל גנוזה בתוך העבודה שהוא העסק התורה ומצות כמארז"ל ע"פ כי טוב לגנוז, וזהו ואת צנועים חכמה, וזהו היין שהוא שמחה הוא משומר בענבים היינו המעשה כמובן ממ"ש בישעי' סי' ה' ויקו לעשות ענבים כו'. עוי"ל פי' משומר בענביו משימ"ב, שא"כ הוא יין ישן נושן, אשר פי' יין ישן שדעת זקנים נוחה ממנו, פי' בשל"ה פ' ויגש דרצ"ז סע"ב שהוא מגיע בשרשו עד הכתר שנק' עתיק יומין כו', וזהו ענין חמר חיוריין עתיק כו', וז"ל המק"מ בפ' תזריע דף מ"ג ע"א, והז"ת דמל' דא"ק שהן ז' ימי בראשית הם שנתלבשו בע"ס דאצי', וזו הבחי' נק' עתיק יומין שהם ז' ימים עתיקים דמל' דא"ק, וזה העתיק הוא נשמה לאריך כו' עכ"ל בשם הרח"ו, נמצא פי' משֵשת ימי בראשית הם ימים עתיקים דעתיק יומין, ע"כ א"ש שהיין נק' משומר בענביו מששת ימי בראשית כו' והוא יין ישן נושן מבחי' בינה דעתיק כו', ומ"ד זה עדן י"ל כי הבינה נק' יין ועדן הוא החכמה שגבוהה מן הבינה כו', וע"ד השמן שלמעלה מן היין וצף ע"ג יין כו', ואם נפרש דיין המשומר בענביו משימ"ב הוא בינה דעתיק י"ל דבחי' עדן הוא חכמה דעתיק כו' שלמעלה ממדריגת הכתר כו', כנז' בת"א בביאור ע"פ כי אתה נרי, עיין עוד מענין יין המשומר בענביו ח"ד פכ"ט, גם ר"ת עונג עדן נהר גן, ועיין מענין יין המשומר בשל"ה דכ"א סע"ב יעו"ש שפי' משומר שאף בעודו בענבים מובדל היין מן השמרים כו', וע"ש דעז"א ודקמ"ט א' ודקנ"ב א'.

ז) בגמ' שבת ס"ג א' הובא הא דרחב"א דברכות ל"ד ב' וכן בסנהדרין פרק חלק דצ"ט ע"א, בפב"ת דעכומ"ז דס"ה א' הובא פסוק עין לא

ראתה אהא דרבא עם בר ששך, וצ"ל איך שייך זה וי"ל דידוע שהתענוג המלובש בזווג גשמי שרשו למעלה ברוחניות בהשפעת משפיע ומקבל שהטיפה הו"ע השפעת עצמיות החכמה כו', ולכן ארז"ל משחרב בהמ"ק ניטל טעם ביאה כי פסק היחוד העליון וניתן לעוברי עבירה כו', ע"ד ושפחה כי תירש כו' שהם מקבלים השפע כו', וידוע שלע"ל יומשך הטיפה מפנימית עתיק, משא"כ עכשיו כו', והוא גילוי פנימית התענוג העליון, וע"כ יהי' התענוג עליון של יחוד משפיע ומקבל בהשגת עצמיות חכמה שזהו לאין קץ יותר מתענוג של הזווג גשמי כו', כמו שאין ערוך הפסולת הגשמי לגבי רוחניות כח המאכל כו', ומ"ד שם מפסוק ובנות מלכים כו' זהו ע"ד ששים המה מלכות אלו ששים מסכתות כו' ועלמות אין מספר אלו מימרות כו', כי תושבע"פ הוא מקבל השפע מתושב"כ, וזהו ענין לבון הלכתא כו'.

ז) **רבות** משפטים ספ"ל דקמ"ח א', אבל לעוה"ב כשיראו מתן שכרן של מצות הם תמהים שאין העולם כולו יכול לקבל השכר שנאמר ומעולם לא שמעו לא האזינו עין לא ראתה, וכי מעולם לא שמעו אלא אין העולם יכול לשמוע מהו מתן שכרן של מצות עכ"ל, י"ל ע"ד מ"ש אדמו"ר נ"ע בד"ה האזינו השמים בפי' תשובה קדמה לעולם כי בעשרה מאמרות נבה"ע ובראשית נמי מאמר הוא שהוא החכמה, אבל בחי' התשובה קדמה היא קדמה למעלה מבחי' חכמה, ועד"ז י"ל כאן כי שורש התהוות העולם הוא מבחי' חכמה, אבל מלמעלה מבחי' חכמה אין העולם יכול לקבל כו', וז"ש המלך המרומם לבדו כו', והמתנשא מימות עולם דהפי' שמובדל ומרומם מימות עולם שהם ו"ק דז"א, ונק' עתיק יומין שנעתק ונבדל מיומין הנ"ל, אלא שם הוא בחי' ימי קדם, ועמ"ש מזה בד"ה פי' וענין יג"מ מי אל כמוך, וכמ"ש במ"א שלכן נק' אלף הז' וחד חרוב שמבחי' זו אין העולם יכול לקבל כו', ועמ"ש סד"ה והי' מידי חודש גבי שבת בשבתו, וזהו ענין מתן שכרן של מצות שנמשך מבחי' כתר כי תרי"ג מצות דאורייי' וז' מצות דרבנן הם תר"ך עמודי אור, וע"כ אין העולם יכול לקבל מבחי' זו כו', וזהו עין לא ראתה כי בהעולם א"א שיהי' גילוי רק מבחי' חכמה, ואף גם זאת מבחי' נובלות ואחוריים שבחכמה משם הי' נבואת משה כו', משא"כ בחי' הכתר נק' עין לא ראתה כו', עוד י"ל פי' עין לא ראתה ע"ד שארז"ל גבי סוכה למעלה מעשרים אמה לא שלטא בה עינא, עשרים גימט' כתר וגם כ' הוא כתר, וא"כ למעלה מעשרים זהו מה שלמעלה מהכתר זה נק' לא שלטא בה עינא.

ח) **כי** תשא ס"פ מ"ה דק"ס ע"א ע"פ ויאמר הראיני נא את כבודך נתאוה לעמוד על מתן שכרן של צדיקים כו' עד עין לא ראתה, ובזח"ג דף רנ"ה סע"ב פי' כתר עליון דלא שלטא בי' עינא כבוד עילאה, עלי' אמר משה הראיני נא את כבודך ואתיב לי' קודב"ה לא תוכל לראות את פני כו', היינו פנימי' הכתר שהוא למעלה מעשרים דלא שלטא בי' עינא, כי הראי' נמשך מן החכמה, לכן נאמר במשה וירא ראשית לו ואין לחכמה השגה רק באחוריים דכתר, ולכן נאמר וראית את אחורי, ועז"א הסעודה ראו מתן שכרן

של מצות לא ראו, כי הסעודה זהו ענין אכלו רעים או״א משא״כ באתרי׳ לאו אורחא למיכל כו׳, וזהו ענין עין לא ראתה בחי׳ ופני לא יראו כו׳, וי״ל דמ״ד הסעודה ראו ס״ל כמ״ד דעין לא ראתה לאו היינו יין המשומר כי זהו מכלל הסעודה אלא עין לא ראתה היינו עדן כו׳.

בשל״ה דל״ו ע״א פי׳ עין לא ראתה אלקים זולתיך זהו עינא פקיחא כו׳. וי״ל שהוא העין איך שלמעלה היש וכולא קמי׳ כלא חשיב, ולכן עתיד להנחיל ש״י עולמות היינו יש האמיתי שלמעלה היש כו׳. ועפ״י הג״ל י״ל שזהו פי׳ יצרנהו כאישון עינו עינו דוקא בחי׳ עינא פקיחא מה שעין הנביאים לא ראתה כו׳ שנאמר כי לא יראני כו׳ כנ״ל, וז״ש וישכון ישראל בטח בדד עין יעקב דברים ל״ג, וברבות תצוה פל״ח אין עין אלא נבואה, ופי׳ בדד היינו כמ״ש הוי׳ בדד ינחנו דהיינו כמ״ש ונשגב הוי׳ לבדו ביום ההוא, ואז עין יעקב ישיג בחי׳ בדד כמ״ש במדרש ע״פ ויותר יעקב לבדו, וברבות ע״פ שיר השירים שעשאנו שיורים בעולם, וז״ש בזח״א וישב קפ״א וגבה מאד מסט׳ דיעקב, וזהו ויעקב נסע סוכותה בחי׳ כל האזרח בישראל מה שאני עתיד להזריח בנש״י לע״ל ישבו עכשיו בסוכות בבחי׳ מקיף, ומה שהסוכה פסולה כשהיא למעלה מעשרים אמה משום דלא שלטא בה עינא, והרי אדרבה שכר מצוה הוא בבחי׳ דלא שלטא בה עינא כמ״ש עין לא ראתה כנ״ל, אך הענין שהרי הכוונה דהבחי׳ מה שעין לא ראתה יומשך לעתיד בבחי׳ גילוי להיות עין בעין נראה כו׳, וזהו יעשה אלקי׳ למחכה לו, א״כ לכן צ״ל בתוך עשרים דוקא להורות על כוונה זו שלעתיד יומשך בחי׳ זו בגילוי להיות שלטא בה עינא כו׳ כי עין בעין יראו כו׳ וזהו כל האזרח כו׳ כנ״ל.

ט) בקהלת רבה פ״ה ג׳ סד״ה כל הדברים יגעים, א״ר שמואל בר נחמן כל טובות וברכות ונחמות שראו הנביאים לא לחנם ראו אלא ע״י שהיו הוגים ועושים מצות וצדקות. פי׳ לא לחנם ע״י אתעדל״ע לבד ע״ד חנם בלא מצות אלא ע״י אתעדל״ת שלהם, ועמ״ש סד״ה יונתי בחגוי בפי׳ הראיני את מראיך כו׳ והנה עם היות כי עכשיו לא שייך בחי׳ ראי׳ ונבואה עכ״ז י״ל כי להיות נקבע אלקות בנפש בבחי׳ ראי׳ שיהי׳ כאלו רואה ממש זהו ע״י הגיון התורה כמ״ש והגית בו יומם ולילה וע״י מצות וצדקות כו׳, ועמ״ש בת״א בתחילתו בד״ה השמים כסאי בענין והארץ הדום רגלי כו׳ וע״ד מ״ש ושם דרך כו׳ אראנו בישע אלקים תילים ססי׳ נו״ן כי ידע שמי כו׳ ואראהו בישועתי ססי׳ צ״א, וזהו כמים הפנים לפנים מים הוא התורה כו׳ שממשיך להיות יאר ה׳ פניו אליך ע״ד שלש פעמים בשנה יראה את פני כו׳.

ער״ש ואם תאמר שראו כבר נאמר עין לא ראתה אלקים זולתיך ואם תאמר שלא ראו כבר ראו מקצת שנאמר כי לא יעשה אלקים דבר כי אם גלה סודו אל עבדיו הנביאים בעמוס סי׳ ג׳, כיצד ראו ר׳ ברכי׳

אמר כמבין סדקו של פתח, פי' במ"כ כמו המסתכל מתוך הסדק שבדלת שרואה אפס קצהו, י"ל ע"ד מ"ש במ"א בד"ה ענין יו"ט שני בפי' משגיח מן החלונות מציץ מן החרכים, כי חלון היינו כמו שההמשכה מאיר בעולם האצי' שבחי' שמש הוי' מאיר בגילוי ממש ע"י יסוד אבא והוא הנק' חלון, משא"כ מאצי' לבריאה יש פרגוד ומסך המסתיר האור, ולכן בבריאה הוא יש ודבר נפרד ומשם יפרד, אך אעפ"כ יש חרכים וסדקים בהמסך שהמל' דאצי' בוקעת המסך ושוברת אותו ונעשית עתיק לבריאה כמ"ש בע"ח שמ"ז פ"א, וזהו רק כענין סדק לבד בהמסך לא חלון ממש, וא"כ זהו שראו רק בבריאה אבל באצי' לא השיגו וכ"ש למעלה מאצי', ובמ"א נת' שחרכים הם אח"פ דא"ק כמו שדרך האוזן יוצא הבל כו', ואינו ערוך להעצמיות ממש כלל.

י) **ר'** לוי אמר ראו, מתן שכרן לא ראו. פי' המ"כ ראו מתן שכר של אחרים ומתן שכרן של עצמן לא ראו. ובכלי פז בישעי' הביא הגירס' ר' אומר סעודה ראו מתן שכרן לא ראו. ולפע"ד דבריו נכוחים דכן משמע ברבות כי תשא ס"פ מ"ה. ודברי כלי פז מבוארים בילקוט בישעי' על פסוק זה בשם מדרש קהלת. והענין י"ל עפמ"ש במ"א בענין המבואר בזח"ב פ' תרומה דקנ"ג ע"ב ע"פ ואכלת ושבעת וברכת מה דלית הכי בצלותא דהא צלותא מעלמא בלא אכילה היא מ"ט בגין דצלותא סלקא לעילא לעילא אתר דלית ביה לא אכילה ולא שתיה, וע"ד תנינן עלמא דאתי לית בי' אכילה ושתי'. וצ"ל לפמ"ש במ"א בד"ה ואכלת ושבעת בענין לחם מן השמים ולחם מן הארץ ששורש ב' בחי' אלו זהו"ע יחו"ע ביטול האמיתי ויחו"ת ביטול היש כו' א"כ מהו ענין בחי' דלעילא מאכילה הנ"ל, ועוד דגם בבחי' עה"ח כתיב ואכל וחי לעולם וגם אכלו רעים היינו או"א. אך הענין הוא ע"ד המבואר בזהר וחסד דקשוט לאו בחיי גופא אתמר אלא בחיי דנשמתא, פי' גופא הם הכלים וחיי גופא היינו האורות המתלבשים בכלים ושם שייך בחי' אכלו רעים, וכמו עד"מ האכילה פעולתו לחבר הנשמה עם הגוף והמשכה זו נק' חסד עולם לחם דז"א, וגם לחם מן השמים היינו מבחי' ז"א כו', אבל חיי דנשמתא הוא המשכת בחי' חיות הנשמה והאורות שאינם שייכים לחיות הכללי כלל, והוא מבחי' חיי החיים שלמעלה מבחי' עץ החיים וזהו"ע גילוי בחי' סוכ"ע, ולכן לע"ל אין בו לא אכילה כו', ועמ"ש בד"ה ששת ימים תאכל מצות וביום השביעי עצרת כו', דשם נזכר ג"כ מענין זה, וזהו ההפרש בין בהמ"ז ששורש המשכה זו הוא מבחי' הנק' למעלה חיי גופא, משא"כ ההמשכה שע"י ק"ש ושמו"ע הוא מבחי' חיי החיים דהיינו מא"ס ב"ה הסוכ"ע, והמשכה זו אינה ע"י אכילה כו' כ"א ע"י מס"נ באחד וכמ"ש ויעקוד אברהם את יצחק בנו ממעל לעצים, פי' שע"י המס"נ הגיע לבחי' שלמעלה מב' העצים עה"ח ועה"ד כו' כמ"ש בד"ה וידעת היום, ולע"ל יהי' גילוי בחי' זו עד שגם הגוף יקבל חיות מבחי' זו ממש דחיי החיים. ולתוספת ביאור י"ל ע"פ מ"ש בע"ח שער הק"ש פ"ה ופי"א שיש ב' מיני זווגים באו"א, זווג חיצוניות דאו"א והוא כדי להחיות העולמות והמשכה זו מאו"א

עצמן וזווג פנימי׳ דאו״א והוא להוליד מוחין דגדלות לנשמות דזו״ב והמשכ׳ זו הוא מהמאציל העליון ממש כי הוא לבדו יש בו כח לחדש תמיד כמש״ש ובלק״ת פ׳ וירא. ומכ״ז יובן ענין הסעודה שהוא הכנה לבחי׳ שאין בו אכילה כו׳, וכמו שע״פ פשוט כ׳ הרשב״א הובא בע״י פ״ה דב״ב וז״ל ועם היותינו לוקחים הדברים כפשטן אל תקשה עלינו ממשארז״ל העוה״ב אין בו לא אכילה ולא שתיה כו׳, ואולי אותה הסעודה המעותדת לצדיקים תהי׳ סוף הזמן שנוהג בו ענין גופניו׳ במאכל ומשתה ואחריה יתבטל מהם המעמד ההוא כו׳ ותהי׳ להם הסעודה ההיא כענין העצרת כו׳ עכ״ל. ועפמש״ל כי שורש ענין הסעודה זהו ההמשכה מבחי׳ חיי גופא שהם הכלים, ואח״כ יומשך ההמשכה הפנימיות. וזהו שאמרו שהם ראו הסעודה ר״ל שהם ראו שורש ההמשכה בחי׳ מזון ע״ד אכלו רעים אינון או״א כמו אבא יונק ממזלא כו׳ זה נק׳ אכילה כו׳, אבל מתן שכרן של מצות זהו גילוי האור מקיף סוכ״ע שאינו ע״ד מזון כו׳ אלא ע״ד כי עמך מקור חיים כו׳.

יא) **בשל״ה** דט״ז ע״א וז״ל למשל ציצת עתה שאנו בגשמיות הם אלו החוטים דברי׳ גשמיים, מ״מ במעלת הסולם עולים למעלה מעלה עד ראש המעלות אשר שם ציצית הם דברים עליונים עין לא ראתה אלקים זולתך (דהיינו כי הציצית הם בחי׳ ושער רישי׳ כעמר נקי הנמשכים מחיורתי דגלגלתא שהו״ע הטלית ועמ״ש במ״א בענין נתעטף בטלית לבנה כש״ץ כו׳) וכן כל המצות (כמו תפילין הם המשכ׳ חו״ב חו״ג כו׳) וזהו שכר מצוה הוא המצוה בעצמה דהיינו השרש כי השכר אינו הסכמיי רק טבעיי כמש״ל עכ״ל.

יב) **דף** כ״א ע״ב פי׳ איך ע״י בכל לבבך בשני יצריך שהרע יתהפך לטוב כו׳ מזה נמשך עין לא ראתה כו׳ יין המשומר יצאו ממנו השמרים כו׳, ומ״ש משימ״ב כי אחיזת החיצונים רק בז״ת כו׳ ו״ה, אמנם בי״ה אין שם מגע כו׳ דרור עלמא דחירו כו׳, וזהו שהוא משומר משימ״ב ר״ל למעלה משימ״ב דהיינו בשרשם למעלה בבינה שם שי״ב משומרים, ועמ״ש מזה ג״כ דף עז״א.

יג) **דף** כ״ה ע״א, פי׳ ענין בוחר ישראל כו׳, אלו הי׳ האדם נשאר בכתנות אור כמו שנבחר בתחילה לא הי׳ מאיר כ״כ כמו שיאיר בהתבטל כתנות עור ויחזור לאור, אז עין לא ראתה אלקים זולתיך. ודל״ו ע״א כ׳ שזהו ענין יתרון האור מן החושך שע״ז יהי׳ גילוי עינא פקיחא כו׳ וכמ״ש לעיל. דקנ״ט א׳ פי׳ עין לא ראתה על נשמה היתירה שיתגלה לע״ל, ועמ״ש מזה ע״פ ואכלתם אכול, ושם בשל״ה משמע שמפרש ענין זה על לא זז מחבבה עד שקראה אמי בחי׳ א״ת עט״ב. דקמ״ט א׳ ענין יין המשומר ע״ד הנ״ל וכ״כ דקנ״ב א׳. דקס״ד ע״ב יין המשומר יין גימט׳ ע׳ שמע שם ע׳ כו׳ התהפכות עין רע לטוב עין כו׳.

יד) **יש** לפרש עוד שייכות עין לא ראתה ליין המשומר, והוא עפמ״ש בת״א פ׳ ויחי ע״פ חכלילי עינים מיין, פי׳ אדמימות העינים שהוא תוקף רשפי אש האהבה והתענוג בבחי׳ עיניך יונים בחי׳ אז תתענג על ה׳, כ״ז בא ונמשך מבחי׳ ומדריגת יין יינה של תורה כו׳, ולמעלה בחי׳ זו הוא ענין הסתכלות עיני ז״א בא״א כו׳ הנמשך ע״י מוחין דבינה הנק׳ יין המשמח אלקים כו׳, וזהו״ע חכלילי עינים כו׳. ולפי״ז פי׳ עין לא ראתה היינו מה שא״א להתגלות כלל עתה בבחי׳ ראי׳ כי הראי׳ וההסתכלות הכל הוא בבחי׳ חיצוניות דהיינו במצחא כו׳, אבל בבחי׳ פנימיות היינו בחי׳ עתיק שהוא נשמת אריך אין שייך הראי׳ כלל למעלה כו׳, אכן ע״י יין המשומר בענביו משימ״ב המאיר בבינה דע״י יומשך הגילוי מבחי׳ עין לא ראתה היינו שיתעלה ז״א להיות במדריגת א״א ממש, וא״כ יהיו העינים כביכול ע״ד עינא פקיחא דא״א כו׳, ועי״ז יתגלה ג״כ בחי׳ רדל״א שאין בו שום השגה עכשיו ונק׳ עין לא ראתה כו׳, ועי״ז יתגלה ג״כ לנשמות בחי׳ ראי׳ כמ״ש ואמר ביום ההוא *הנה אלקינו זה כו׳*, וזהו״ע *חכלילי עינים מיין כו׳*. ובגמ׳ שלהי כתובות דורש חכלילי לשון רמיזה רמוז לי בעיניך כו׳ ומהרש״א פי׳ לפי״ז חכלילי לשון חוכא שהוא תרגום של שחוק, וע״ד כשסמך גאולה לתפלה לא פסיק חוכא מפומי׳ והוא ענין גילוי שחוק ותענוג העליון שלע״ל כמ״ש אז ימלא שחוק פינו כו׳. ובמ״א נת׳ שחוק חשבון ב״פ אור וחשבון אור אין סוף שגילוי זה יהי׳ לע״ל כו׳.

טו) **בשערי** אורה שער ט׳ פי׳ המפרש יין המשומר בענביו הבינה נק׳ כך כי הוא משומר בענביו כתר וחכמה אשר נמשכה משם כו׳.

טז) **בזח״א** פ׳ בראשית ד״ו סע״א, דרגא עילאה סתימאה דעין לא ראתה משמע לפי פשוטו דהיינו בינה ונק׳ עין לא ראתה שהרי כל הנביאים נתנבאו באספשא״מ דהיינו מל׳ ומשה נתנבא באספקלרי׳ המאירה היינו ת״ת, אבל הבינה נק׳ עין לא ראתה כו׳, והרמ״ז שם פי׳ שהוא יסוד אבא שנק׳ נתיב לא ידעו עיט.

יז) **שם** דף ד׳ סע״ב בח״י עלמין גניזין דעין לא ראתה כו׳, פי׳ ח״י הוא יסוד, והרמ״ז שם פי׳ דהיינו פנימיות יסוד דעתיק ונק׳ עין לא ראתה אלקים זולתך היינו ח״ס שנק׳ אלקים לפי שבה מלובש גבו׳ דע״י כו׳. ויש להעיר לפי״ז מענין רוכב על עב קל ושט בח״י אלף עולמות, ועיין מזה בת״א פ׳ יתרו בד״ה אלפי שנאן, ובמ״א פי׳ שהם בא״א ועליית ז״א בא״א זהו״ע ושט בח״י אלף עולמות כו׳, לכן נק׳ אלפי שנאן, א״ת שנאן אלא שאינן דהיינו שהן בחי׳ אין, ע״ד והחכמה מאין תמצא כו׳.

ס״ה כ״ה

זאב וטלה ירעו כאחד. יומא ח׳ ע״ה א׳. רבות כ״ג ב׳ ויגש ר״פ צ״ה ער״ה ב׳. ח״ג ע״ו שצ״ו ת׳ תע״ח תכ״ב. יר״ק ברית ה׳. עמה״מ נד״א. של״ה קט״ז ב׳ ש״ח א׳ שע״ג א׳. בחיי נ״ט ד׳ ע״ה ג׳.

ביומא שם ונחש עפר לחמו, אפי׳ אוכל כל מעדני עולם טועם בהם טעם עפר כו׳ אין דעתו מיושבת כו׳. וברבות בראשית פ״כ לא עפר אלא בוקע עד שמגיע לסלע ושומט גידין מן האדמה ואוכל כו׳. ועיין בפרדס ערך עפר יש פי׳ דעפר הוא כחות הדין אשר במל׳, והוא בזהר נשא קכ״ה א׳ ע״פ ומן העפר אשר בקרקע המשכן כו׳ כתיב יתן כעפר חרבו אלין מאריהון דקיסטין ובליסטראין כו׳. ובמא״א ע׳ סכ״ד עפר נק׳ הבינה כו׳ עפר נק׳ הקליפה והוא עפר אשר יהי׳ בקרקע המשכן והוא סיגי הדינין, עיין פ״ר זמ״ל ע׳ פ״ר מנצפ״ך. והי״נ שם הביא מהזהר פ׳ לך בס״ת ד׳ פ׳ ע״א אית עפר קדישא ואית עפר מסאבא כו׳. ויש להעיר ממ״ש ושפכו את העפר כו׳ ועפר אחר יקח כו׳ בפ׳ מצורע י״ד פסוק מ״א מ״ב. ועיין מזה בזח״ג פנחס דרי״ז סע״ב. וכמדומה שאדמ״ו נ״ע פי׳ בענין שדי עפרא והוה גילי דעפר היינו עצבות וזהו ענין עפר מסאבא וע״כ שדי עפרא שהסיר העוצב כו׳, ולכן ונחש עפר לחמו שיניקתו מק״נ שמהם מקבלים חיות ג״ק הטמאות, ולכן גבי בדיקת סוטה צ״ל ומן עפר כו׳ שאם טהורה היא מתברר ק״נ כו׳.

ב) **רבות** בראשית פ״כ דכ״ג ע״ב אמר ר׳ לוי הכל מתרפאים לע״ל חוץ מן הנחש והגבעונים שנאמר ונחש עפר לחמו לא ירעו ולא ישחיתו כו׳. וכ״ה ברבות ויגש ר״פ צ״ה כתיב זאב וטלה ירעו כאחד כו׳ בא וראה כל מה שהכה בעוה״ז מרפא אותן לע״ל. עמ״ש בלק״ת פ׳ צו סד״ה ענין שבעת ימי המלואים ע״פ ומחץ מכתו ירפא היינו כי המכה נמשך משבירת הכלים שהי׳ בז״ת, וזהו בעוה״ז מל׳ המקבלת מז״ת אבל עוה״ב בינה נק׳ עלמא דחירו שם אין יניקה ובה התגלות עתיקא קדישא שמשם עיקר הרפואה להשפיע חיים ממקור החיים, כי עמך מקור חיים כו׳. ולכן רפאנו הוא ברכה שמינית שהוא בינה שהיא שמינית מלמטה למעלה, וזהו״ע למנצח על השמינית כו׳ ובלק״ת פ׳ תזריע שבחי׳ שמיני׳ זהו שלמעלה מהשבירה והתיקון, כי השבירה הי׳ רק בז״ת כנ״ל, וע״ש באריכות.

העורים מתרפאים שנאמר אז תפקחנה עיני עורים, במא״א ע׳ י״ד עינים הם הארת הדעת כו׳, והוא ענין שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה, והנה בגלות שהוא עבור נראה העולם דבר בפ״ע, והשמן לב העם הזה ועיניו השע כמ״ש בת״א בד״ה וארא אל אברהם, אכן לע״ל פוקח עורים להיות עין בעין יראו כו׳, וזהו אז תפקחנה א׳ הארת עתיקא שהוא עינא פקיחא דלית תמן גבינין דמכסיין על עינא ועז״נ הנה לא ינום ולא יישן כו׳, משא״כ בגלות שנאמר עורה למה תישן והגלות נמשל לשינה ומזה משתלשל למטה ועיניו השע כו׳, אכן בגילוי עינא פקיחא יומשך שגם למטה אז תפקחנה כו׳, ולכן דגים יש להם עינא פקיחא כי הם מעלמא דאתכסיי׳ ששם גילוי כו׳ וע״כ הם בבחי׳ ביטול תמיד כו׳, וזהו ומלאה הארץ דעה את ה׳ כמים לים מכסים כי העינים נמשכים מן הדעת, ובדגים שהם עינא פקיחא א״כ הדעת מאיר, ועד״ז לע״ל ומלאה הארץ דעה כו׳, אשר עיניך פקוחות ס״ת כת״ר.

והפסחים מתרפאים שנאמר אז ידלג כאיל פסח בישעי׳ ל״ה ו׳. הנה צדיקים נק׳ מהלכים, וז״ש ונתתי לך מהלכים בין העומדים, שמתחילה צ״ל עומדי׳ ביראה ואח״כ מהלכים בחי׳ אהבה כנז׳ בד״ה נשא בענין קרשים ויריעות, אך החיגר והפסח אין לו בחי׳ הילוך הנ״ל ורגלים ולא יהלכו וגם לא עמידה בטוב, ועמ״ש במ״א ע״פ והוא צולע על ירכו, ובפרדס שער ירך יעקב פ״ג, וז״ש רז״ל הכל חייבים בראי׳ חוץ מחש״ו כו׳ והחיגר והסומא כו׳, ועמ״ש ע״פ ויבן ה׳ אלקים את הצלע, ועמ״ש בענין עד שתכלה רגל מן השוק, והנה עכשיו יש בחי׳ הקיטע יוצא בקב שלו כו׳ שאין התגלות הרגל כ״א קב כמ״ש בע״ח, אכן לע״ל ועמדו רגליו ביום ההוא ואזי והפסחים מתרפאים. רבות פ׳ חוקת ער״ה ב׳, זהר ס״פ פקודי דרס״ז ב׳, פנחס דרי״ז סע״ב.

ס״ו א׳

השמים כסאי ח״ב פ״ה סע״ב, והארץ הדום ח״ב קנ״ח סע״א, השמים כסאי כו׳, שם דרמ״א א׳, והארץ הדום ח״ג דרמ״ג ב׳, דרמ״ח א׳ דף ער״ה א׳.

כה אמר ה׳ השמים כסאי וגומר. פב״ת דברכות נ״ט א׳ גבי והזועות שהוא רעידת הארץ, רב אחא בר יעקב אומר דוחק את רגליו תחת כסא הכבוד שנאמר כה אמר ה׳ השמים כסאי והארץ הדום רגלי ופרש״י כגון שדחה תחת כסה״כ ומגיע בעיטו עד הארץ שהיא הדום רגליו, ר״ל שעי״ז רועדת הארץ, נראה כמ״ש בת״א ר״פ בראשית הדום בלשון הפסוק הוא כמו שרפרף כו׳, ומעמידין תחת רגלי היושב להגביה הרגל מעל הארץ כו׳, כי כנס״י נק׳ רגל כמ״ש בנים אתם כו׳ ברא כרעא דאבוה כו׳, והנה להיות הדום לבחי׳ רגל שהוא כנס״י דהיינו להגביה (הג״ה ר״ל שלא יהי׳ רגליה יורדות מות, עיין זח״א ויחי דרכ״א ב׳, והיינו ע״י שמשפילים א״ע בתאוות גשמיות שמזה נמשך שגם למעלה נשפל ההמשכה בהיכלו׳ הקליפות כי יעקב חבל נחלתו כמ״ש ואני נתתי לך שכם אחד וז״ס גלות השכינה עכ״ה) ולהעלותה מלמטה למעלה הוא ע״י בחי׳ הארץ שהם מצות מעשיות כו׳, וע״י תושבע״פ שנק׳ ג״כ ארץ, ועמ״ש בד״ה המגביהי לשבת כו׳, וז״ש בזח״ב פקודי דרמ״א ע״א ובגין דבעא לאתפשטא יתיר לתתא אמר הדום רגלי, ר״ל כי הארץ הוא מל׳ דאצי׳ והיא הדום שלא יתפשט האור בבי״ע שלא יוכלו לקבל אלא ע״י מסך כו׳, ועד״ז הוא מסך מבדיל בין בי״ע דקדושה לק״נ וכ״ז ע״י מצות ותושבע״פ, אכן כשמבטלים ישראל מעסק המצות ותושבע״פ, או ע״ד למשמאילים בה כו׳ אזי דוחק את רגליו כו׳, ואז הארץ לא תוכל לקבל ומזה נמשך רעידת הארץ ה״י, ובספרי הטבע דרעידת הארץ נמשך מן האויר העצור בבטן האדמה כו׳ כשמתפשט מחמת חום האש ע״כ בוקע הארץ כו׳, וי״ל כמ״ש בד״ה מזוזה דאוי״ר אור יו״ד, זהו בחי׳ נר מצוה המקיף אור תורה כו׳, ומחמת ביטול המצות ע״י חום היצה״ר מסתלק האויר לשרשו כו׳, או

כי וברוח פיו כל צבאם שמהבל עליון נמשך חיות כו׳, ומחמת פגם התחתונים והרוח תשוב כו׳, ומזה נמשך רעידת הארץ, ועמ״ש בד״ה כי ביום הזה יכפר בענין הלא דברי כאש, ובישעי׳ כ״ד כ׳ נוע תנוע ארץ כו׳ ונפלה כו׳, ועיין זח״א דרל״ז ב׳ לא נפלה אלא כו׳, ואפ״ל דרעידת הארץ זהו סימן למ״ש אלע״ל והארץ כבגד תבלה בישעי׳ נ״א ו׳, ואזי יהי׳ השמי׳ החדשי׳ והארץ החדשה כו׳.

ב) **פ״ב** דחגיגה די״ב סע״א, א״ל ב״ש לב״ה לדבריכם (שאתם אומרים ארץ נבראת תחילה) אדם עושה שרפרף ואח״כ עושה כסא, שנאמר השמים כסאי כו׳, ופרש״י שרפרף לרגליו וכסא לישב ע״כ הכסא מתקן תחילה ולפי גובה הכסא הוא מתקין השרפרף עכ״ל, ולפמ״ש בת״א ד״ה השמים כסאי שהוא ז״א תורה, והארץ מ׳ מצות, א״כ ב״ש ס״ל תלמוד גדול, וב״ה ס״ל מעשה גדול, א״נ ב״ה ס״ל כמ״ש קדשנו במצותיך תחילה ואח״כ ותן חלקנו בתורתיך, ויש לפרש דדברי שניהם קיימים, ע״ד מ״ש בתו״א סד״ה ויקהל משה שבציווי משרע״ה לישראל הקדים יריעות המשכן ואח״כ הכלים, ויריעות הם בחי׳ שמים כמ״ש נוטה שמים כיריעה, וזהו כב״ש, ובציווי הקב״ה למשה בפ׳ תרומה נאמר תחילה הכלים ואח״כ היריעות כי המשכת העגולים והמקיפים מאור א״ס הוא ע״י צמצום וקו, וזהו ענין ארץ קדמה כי שורש הגילוי רק ממ׳ דא״ס שרש בחי׳ ארץ.

ג) **שם** י״ד עד כי כרסוון רמיו וע״י יתיב כו׳, אחד לכסא ואחד לשרפרף שנאמר השמים כסאי כו׳, היינו כי השמים ז״א הוא כסא לעתיק יומין כו׳.

ד) **שם** די״ו ע״א, כל העובר עבירה בסתר דוחק את רגלי השכינה שנאמר והארץ הדום רגלי ופרש״י אומר בלבו כאלו אין השכינה כאן, וכתיב והארץ הדום רגלי עכ״ל, ועמש״ל סעי׳ א׳ בענין מ״ש בפב״ת דברכות נ״ט א׳ דוחק את רגליו כו׳ ומגיע בעיטו עד הארץ, וי״ל שזה נמשך ע״י העובר עבירה בסתר שדוחק את רגלי השכינה כו׳, ומחמת זה נמשך מדה כנגד מדה כו׳ ג״כ שדוחק כו׳ ומגיע בעיטו כו׳, והיינו כי העובר עבירה פוגם בבחי׳ והארץ הדום כו׳ כנ״ל.

ה) **רבות** בראשית ספ״א כנזכר בחגיגה י״ב סע״א כנ״ל סעי׳ ב׳. בא ר״פ י״ז הה״ד כל פעל ה׳ למענהו כו׳, לא ברא אלא לכבודו כו׳, השמים כסאי ואומר השמים מספרים כבוד אל כו׳, ועייך מענין השמים מספרים בזח״ב תרומה קלו״ב מאן שמים כו׳, ובמק״מ ז״א שבו מאירים מוחין דאו״א, וזהו מספרים לשון נהרין כמראה אבן ספיר כו׳, וגם שמאיר בהן ג׳ ספרים שבהן ברא הקב״ה את העולם סופר וספר וסיפור כו׳ ע״ש, וזהו השמים כסאי שהם כסא לבחי׳ חב״ד שהם ג׳ ספרים והיינו ע״י עסק התורה הנק׳ ספר וע״י דברי סופרים בחי׳ סופר, ועי״ז נמשך ג״כ להיות וע״י יתיב כנ״ל סעי׳ ג׳.

ו) **רבות** משפטים פל״א קרוב לס״פ דקמ״ט ע״ב ע״פ את העני עמך, לא עמך הוא העני אלא עמי הוא, וכן אמר דוד כי אתה עם עני תושיע כו׳ רצונך לידע ראה מה כתיב כה אמר ה׳ השמים כסאי מה כתיב אחריו אל זה אביט אל עני כו׳. ענין עני הוא סיהרא דלית לה מג״כ. ועיין מזה בזח״א וישלח קס״ח סע״ב ובפ׳ בחוקותי קי״ג ע״ב ובפ׳ וישב קפא״א. והנה ארז״ל הביאו עלי כפרה על שמיעטתי כו׳, ע״כ עמי הוא כו׳. וגם כי נעוץ תחילתן בסופן דוקא, וכמ״ש ע״פ תהלה לדוד ארוממך כו׳.

ז) **בחוקותי** ר״פ ל״ו כמ״ש ברבות בראשית ספ״א, כנ״ל סעי׳ ה׳ יע״ש.

ח) **נשא** פי״ב קרוב לר״פ דרמ״ו ג׳, בשעה שאמר הקב״ה ועשו לי מקדש כו׳ אמר משה כו׳ הנה השמים ושמי השמים לא יכלכלוך כו׳ ואומר השמים כסאי והארץ הדום כו׳ אמר הקב״ה איני מבקש לפי כחי אלא לפי כחן כו׳ ע״ש. היינו כמ״ש בת״א סד״ה השמים כסאי דבחי׳ איזה בית זהו למעלה מבחי׳ כסאי ושרפרף כו׳, כי כסא ושרפרף כלים לבחי׳ נר״ן, אבל בית מקיף דיחידה חי׳, א״כ כיון השמים רק כסאי איך בהמ״ק יהי׳ בית כו׳, אלא ע״ז תירץ שאיני מבקש לפי כחי אלא לפי כחן בחי׳ מקיפים דיחידה חי׳ שבנש״י בחי׳ בכל מאדך מאד שלך כו׳.

ט) **סנהדרין** פ״ק ד״ז ע״א כי עזיזא רחימתין כו׳ ולבסוף כתיב איזה בית אשר תבנו לי כו׳. ר״ל אף שבחי׳ ומעלת הבית בעצם גדול ממדריגת המשכן כמ״ש מזה בד״ה מה טובו אוהליך יעקב ובד״ה מזמור שיר חנוכת הבית ובת״א בד״ה ויגש אליו יהודה, ועיין מזה בזח״ב פקודי דרמ״א א׳, ולכן הי׳ הבית ששים אמה כו׳, וכמו אתוון דרברבין לגבי אתוון זעירין כו׳ ודוגמת שופר גדול לגבי שופר כו׳, אך עכ״ז כיון שאין עושים רש״מ הרי המשכן אף שמדריגתו למטה מהבית כיון שאז עשו רש״מ הי׳ בזה התגלות אהבה נפלאה יותר מבבית כי ושכנתי בתוכם כתיב.

י) **זח״ב** יתרו פ״ה סע״ב תנן כתיב ביום ההוא אענה נאום ה׳ אענה את השמים והם יענו את הארץ כו׳ דכתיב השמים כסאי כו׳ והם יענו כו׳ והארץ הדום רגלי. ויובן עם מ״ש בזוהר ר״פ וארא כ״ב א׳ ע״פ עד תאות גבעות עולם כו׳, ועיין בזח״ג פ׳ אחרי דע״ז ב׳ ועמש״ל בד״ה צאינה וראינה סעי׳ א׳ וסעי׳ י״ז. וזהו ענין אחד שבפסוק שמע ישראל אני אענה את השמים זהו ענין הארת א׳ בחי״ת שהוא חכמה עד יסוד בחי׳ השמים כסאי והם יענו את הארץ זהו ד׳ רבתי. אך לזה צ״ל איזה בית כו׳ מקיף כו׳ בעטרה שעטרה לו כו׳.

יא) **תרומה** קנ״ח סע״א כגון סגול נקודה תחת ירכי מלכא והארץ הדום רגלי כו׳, עמ״ש בד״ה נאוו לחייך בתורים ועיין בזח״ג פנחס דרמ״ח תחילת עמוד א׳.

יב) **פקודי** דרמ"א ע"ש באריכות. ח"ג פנחס דרמ"ג סע"ב שופטים ער"ה א'.

יג) **ת"ז** בתחילתו ד"א סע"א והארץ הדום רגלי דא שכינה דאיהי כלילא מע"ס, ובכס"מ שזהו ענין ויתן אותם אלקים ברקיע השמים יסוד ז"א להאיר על הארץ מ', ועיין זח"א ויצא קסב"ב. ודף ה' ע"ג והארץ הדום רגלי איהי תחות ו"ה דאינון חשבון חרק כו'. ותיקון ס"ט דק"ט ע"ב בענין הבל אשר נעשה על הארץ כו' ואד יעלה מן הארץ, הבל דאורייתא והבל דצלותין אתעביד על ארעא דאיהי שכינתא והארץ הדום רגלי כו'. ויש להעיר מענין סולם מוצב ארצה.

יד) **בחיי** פ' בא גבי עד מתי מאנת לענות מפני כו', כי השמים כסאי כו' ואל זה אביט אל עני הוא הנכנע כו'. ר"פ ויקרא ק"ל ע"ג בענין והארץ הדום כו' והנה אופן א' בארץ כו'.

טו) **של"ה** ר"פ תרומה במ"ע כ' כי ר"ת ה' השמים כסאי הוא י"ה והארץ הדום ו"ה, ועד"ז ישמחו השמים ר"ת י"ה ותגל הארץ ר"ת ו"ה, והיינו כי השמים ז"א כסא לבחי' י"ה ועי"ז והארץ מקבלת בחי' ו"ה כו'.

ואת כל אלה ידי עשתה ויהיו כל אלה נאום ה' ואל זה אביט אל עני ונכה רוח וחרד על דברי. ברבות בראשית פי"ב הקשו דבה"א בראם לא בעמל ולא ביגיעה ואיך אומר ואת כל אלה ידי עשתה. ומתרץ דפי' ואת כל אלה קאי על התורה שבזכות התורה נברא העולם שנאמר אלה העדות והחוקים כו' בזכות השבטים שנאמר ואלה שמות בנ"י כו'. וע' רבות ויקהל פמ"ח מענין ג' בחי' אלה הא' אלה תולדות השמים והארץ ב' ג' כנ"ל.

משפטים פל"א קרוב לס"פ, אבל הקב"ה אינו כן מי הם עמו העניים רואה לעני ונדבק בו רצונך לידע מה כתיב כה אמר ה' השמים כסאי וגו' מה כתיב אחריו ואל זה אביט אל עני כו', כי אתה עם עני תושיע. ולפי"ז אפ"ל כי השמים כסאי והארץ הדום רגלי אינו קאי על התורה, אלא ע"ד ארבעה קנינים קנה הקב"ה שמים וארץ קנין א', והוא ענין כסאי והדום רגלי.

איזה בית כו', זהו בהמ"ק קנין אחד, ואת כל אלה ידי עשתה זהו התורה קנין א' ויהיו כל אלה הם השבטים זהו ישראל קנין אחד ומ"מ ואל זה אביט אל עני כו'. וענין שמים וארץ קנין אחד היינו יחוד או"א להחיות מאין ליש שהוא בחי' המחדש תמיד בכל יום מע"ב מאין ליש, ועל הכסא יושב הגוף והראש המשכת חו"ב כו'. ואולי כסאי ע"ד אגוסטוס יושב כו', א"נ הכסא מורה על הגדולה גדול ה' בעיר אלקינו כו', א"נ השמים יחו"ע ביטול והארץ יחו"ת, עיין בד"ה יו"ט של ר"ה שחל להיות בשבת, איזה בית כי השמים ושמי השמים לא יכלכלוך כו' ומ"מ נק' בהמ"ק בית שלמעלה

מכסא והדום כי עי"ז נמשך יחוד פנימי דחו"ב אור חדש כו' ועכשיו הוא תפלה בית תפלה, ואח"כ ואת כל אלה זהו ענין תורה כנ"ל, אל עני כמ"ש עני ורוכב על החמור.

ס"ו כ"ב

כי כאשר השמים החדשים. זהר ח"א דכ"ה ע"ב. ח"ג די"ו סע"א, דס"ח ע"ב, ס"פ ואתחנן דף ע"ר ע"ב.

כי כאשר השמים החדשים.

א) **רבות** פ' בראשית פרק א' קרוב לס"פ גבי השמים בה' הידיעה, רב הונא בנו של ר' אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי אפי' אותן שכתוב בהן (ישעי' ס"ה) כי הנני בורא שמים חדשים, כבר הם ברואי' מששת ימי בראשית הה"ד כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה, חדשה אין כתיב כאן אלא החדשה (עם ה"א הידיעה משמע הנבראת כבר). י"ל לפמ"ש בשל"ה דהשמים החדשים והארץ החדשה הם זו"נ דאצילות, מאש"כ השמים והארץ דעתה הם מבי"ע כמ"ש בראשית ברא כו', א"כ זו"נ דאצילות כבר נאצלו משימ"ב, וכן לפי הפי' דהשמים החדשים כו' הם מבחי' פנימי' עת"י כבר נאצל ג"כ רק שלא בא בגילוי למטה.

ב) **אמור** ס"פ כ"ט דקצ"ט ע"ד בכל מוספי' כתיב והקרבתם וכאן כתיב ועשיתם עולה (היינו גבי מוסף דר"ה) הא כיצד אמר להן הקב"ה לישראל מעלה אני עליכם כאלו היום נעשיתם לפני כאלו היום בראתי אתכם בריה חדשה הה"ד כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה כו', ור"ל מדכתיב כן יעמוד זרעכם ושמכם, א"כ נש"י ג"כ נמשך בהם בחי' חידוש וכמו בהשמים החדשים כתיב אשר אני עושה כן כאן כתיב ועשיתם, והיינו כי בחי' עשייה מורה על בחי' גבוה יותר, שהרי בפי' אשר ברא אלקים לעשות ארז"ל לעשות לתקן, שכל מה שנברא בשימ"ב צריך תיקון, נשמע העשיי' הוא התיקון של הבריאה, ועמ"ש ע"פ הולך תמים ופועל צדק בענין פי' פעלת לחוסים בך, ולכן כאן בהשמים נזכר אשר אני עושה. וענין שייכות בחי' זו בר"ה כי הנה בשבת או' מזמור שירו לה' שיר חדש שבשבת מאיר היחוד עליון לחדש נשמות חדשות, משא"כ בחול אין כל חדש תחת השמש רק לחדש הישנות, כמ"ש מזה ע"פ מאמר הזוהר פ' אמור ד"ק ע"ב ע"פ וגם אמנה אחותי כו', ועמ"ש בסידור ע"פ שירו לה' שיר חדש כו', אלא שעיקר ההתחדשות הוא לע"ל בחי' השמים החדשים כו' ולכן בר"ה שנמשך ג"כ אור חדש על כל השנה שפיר שייך לומר נעשיתם ברי' חדשה, ועמ"ש בד"ה שוש אשיש ובד"ה כי כאשר השמים החדשים שבלק"ת סוף שה"ש.

ג) **רבות** ס"פ האזינו ד"א למה לשמים וארץ כו' עד ומתנחמים בשמים כו' כי כאשר השמים החדשים, היינו שהשמים והארץ הם עדים זה

נתבאר בלק"ת ע"פ האזינו השמים דרוש השני דקאי על תושב"כ ותשבע"פ שהן עדים כו׳, ובזח"א דף א׳ ע"ב ובמק"מ שם שזו"נ דאצי׳ הנק׳ שמים וארץ הן עדים שאם יחטאו אינן משפיעים להם כו׳ ואדרבה יד העדים כו׳ מאחר שפגמו בהן ע"כ יגלו שמים עונו כו׳, וכמ"ש ברבות בראשית ספ"ה שמים ששמים מעשיהם של בריות כו׳, ולכן לקו בשמים ובארץ כו׳ ע"י שחטאו כו׳ אך אח"כ ע"י התשובה מתנחמים בהשמים וארץ החדשים שע"י התשובה נעשו בריה חדשה כנ"ל סעיף ב׳ בענין ועשיתם עולה כו׳ וזדונות נעשו כזכיות ע"י שממשיכים מרעדכ"ר כנזכר בהדיא בד"ה תקעו בחודש דרוש הראשון, ואזי נמשכים השמים החדשים כו׳, ועיין בילקוט ר"פ האזינו בשם הספרי הרי עדי קיימין שנאמר העדותי בכם כו׳ הריני מעבירן שנאמר כי הנני בורא שמים חדשים כו׳. והענין דשם אומר עוד עתידה שתאמר הרי כתיב הן ישלח איש כו׳ עד אל אנכי ולא איש והיינו כי איש הוא ז"א אבל לע"ל נאמר וארשתיך לי היינו בחי׳ א"א דהיינו שז"א יהי׳ במדריגת א"א וא"כ ממילא אין העדים הנ"ל דז"ת דאצי׳ כלום, וזהו הריני מעבירן כו׳ כי יהי׳ ההמשכה מז"ת דא"א שהן השמים החדשים כו׳.

ד) **ילקוט** פ׳ בלק תוך רמז תשע"א דרמ"ד ג׳ ע"פ כנחלים נטיו, כנחלים כאהלים, נטועים הם כאהלים שנטעו אלו שמים וארץ כו׳, ואם יאמר לך אדם הרי השמים עתידין להתחלף ראה מה נאמר כי כאשר השמים החדשים כו׳ כן יעמוד זרעכם ושמכם.

ה) **פ׳** עקב רמז תתע"ב דרע"ג א׳ בשם הספרי ע"פ כימי השמים על הארץ כימי השמים שהן חיים וקיימים לעולם ולעולמי עולמים כך הוא אומר כי כאשר השמים החדשים כו׳, והלא דברים ק"ו ומה אם שמים וארץ שלא נבראו אלא לכבודן של ישראל חיים וקיימים לעולם ולעולמי עולמים ק"ו לצדיקים שבעבורם נברא העולם. ואפ"ל כי הנה עולם שנה נפש, העולם הן שמים וארץ שהן היכלות ובתים והם נבראו בשביל ישראל שנמשכו מע"ס ממש בחי׳ היושר שבתוך היכלות, וזהו ישראל ישר אל, וא"כ גם השמים החדשים והארץ החדשה הן היכלות דאצי׳ שלמעלה מהיכלות דבי"ע או שהן היכלות דא"ק, עיין בע"ח שמ"א ובשע"ק להרח"ו, אבל נש"י הן הפנימיות שהם הנשמות לכן הן למעלה גם מהשמים החדשים כו׳ גם כמ"ש בדרוש ה׳ קנינים דשמים וארץ קנין אחד היינו המשכות יחוד חיצוני דחו"ב להחיות העולמות תמיד מאין ליש אבל תורה קנין אחד וכן ישראל קנין א׳ ממשיכים את הפנימיות, עד"ז יובן ג"כ לע"ל כאשר השמים החדשים והארץ החדשה, עכ"ז זהו רק ההמשכה דחיות העולמות, אלא שלע"ל יומשך זה מבחי׳ גבוה יותר, וכמו שהיו העולמות קודם חטא עה"ד וגם גבוה יותר כמ"ש הרמ"ז פ׳ בראשית דף ד׳ סע"ב, אבל ק"ו לצדיקים שיומשך לע"ל מבחי׳ גבוה יותר לפי ערך כמו שעכשיו גבהה מעלת קנין דישראל על קנין דשמים וארץ כנ"ל.

ו) **פ׳** ראה ע"פ כי תשמע בקול רמז תת"צ דרע"ח ב׳ בשם הספרי, נקראו העליונים עומדים שנאמר שרפים עומדים ממעל לו וישראל נקראו

עומדים שנאמר אתם נצבים היום, ומי חביב מי שהקב"ה משבח עמידתו שנאמר כן יעמוד זרעכם ושמכם וכתיב זאת קומתך דמתה לתמר. אפ"ל כי זאת קומתך כו' נאמר על חנניא מישאל ועזריה שלא כפפו קומתם לצלם של נ"נ, וזהו"ע העמידה שהיא חוזק האמונה למסור נפשו ולא להבטל ולא להתנועע מכל רע נגד אמונת ה' ועמידה זו משובחת יותר מעמידה של השרפים דכלום יצה"ר יש ביניהם ולא שום נסיון ויראה אחרת שייך שם, ולכן עי"ז יתעלו להיות כן יעמוד כו', ועמידה זהו היא גבוה מבחי' מהלכים שהרי נאמר מהלכים בין העומדים שנש"י נק' מהלכים, אך לע"ל יהי' עליי' שאין למעלה הימנה ונק' מנוחה לחיי העולמים, לכן נק' עומדים. עוי"ל ע"ד ותעמוד לפני המלך שהוא ענין עלייתה למעלה מז"א שתהי' אשת חיל עטרת בעלה כו'.

ז) **פ'** תצא תוך רמז תתקכ"ה דר"ץ ע"א, והנושא אשה לשם שמים לסוף יוצאים ממנו בנים שמושיעים את ישראל כו' ועל כיוצא בהן נאמר כי כאשר השמים החדשים כו' כן יעמוד זרעכם ושמכם. י"ל שהוא מדה כנגד מדה שכשנושא לש"ש היינו ע"ד יחוד העליון דשמים וארץ שנאמר והרוה את הארץ והולידה כו', וכך הוא הנושא לשם שמים, לכן יזכה לבחי' כי כאשר השמים החדשים כו' כן יעמוד זרעכם ושמכם.

ח) **בישעי'** בתחלתו ע"פ שמעו שמים והאזיני ארץ סוף רמז רנ"ד, ד"א למה שמים וארץ א"ר תנחום שאין הקב"ה גואל את ישראל אלא על ידיהן שנאמר רנו שמים כי עשה כו' הריעו תחתיות ארץ וכתי' כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה.

ט) **זח"א** דף ד' סע"ב ע"פ ואשים דברי בפיך כו' לנטוע שמים, פי' שע"י חידושי תורה נמשכים שמים חדשים וז"ש לנטוע שמים וז"ש השמים החדשים כו' אשר אני עושה לשון הוה ותמידות, ופי' בזהרי חמה ז"ל, והענין כי התורה קודם התחדש בה היא כמוסה וקמוטה בסודותיה וזה בעסקו בה ומתחדש בה מתפשט מקמטי' ומאיר בה בתורה תת אותה בחינה הנוגע לאותו הסוד שמחדש, לכך עביד רקיע חדא שאותו אור התורה שהי' גנוז וכמוס מתפשט, וזהו הנק' שמים חדשים עכ"ל. וענין גנוז וכמוס י"ל זהו מו"ס, ומה שמאיר בה משם זהו המשכת שמים חדשים, ועמ"ש ע"פ מאמר הזהר פ' בלק דקצ"ג ע"ב ע"פ כי עשית פלא, כי עשית אלף כו' ע"ד אלוף בינה כו' וע"פ ושאבתם מים ת"י אולפנא חדתא כו'. והנה הרמ"ז פ' בראשית שם פי' שענין שמים חדשים הוא ע"ד שלע"ל יהי' המשכת הטיפה מפנימי' עתיק כו' ואז יתעלו העולמות ממה שהיו קודם חטא אדה"ר והם שמים חדשים וארץ חדשה ממש כי אז תבאנה נשמות חדשות כמ"ש בספר הגלגולים פ"ז כו'. עוד פי' שהן ש"ע נהורין המאירים מהדעת והפנים דע"ק וז"ס עומדים לפני שמאירים מפנים העליונים עכ"ד. והיינו כי במשה נאמר וראית את אחורי כי נובלות חכמה שלמעלה תורה כמ"ש באג"ה ד"ה עוטה

אור, ופני לא יראו, אבל לע"ל יהי' גילוי פנימית התורה וזהו עומדים לפני. וכן ביאר עוד הרמ"ז בפ' תצא דרע"ו ע"ב ע"פ כימי צאתך מאמ"צ אראנו נפלאות שהו"ס המשכת פנימי' אבא שהוא חשוב כפנימי' דעתיק, וז"ס תורה חדשה שעתיד הקב"ה ליתן להמשיח, והמסדר שם ביאר דפי' חדשה היינו גילוי הפנימי' התורה והו"ס שער הנו"ן שלא נמסר למשה כו'.

י) **ח"א** דכ"ה ע"ב פי' ביום עשות ה' אלקים ארץ ושמים קאי על השמים החדשים וארץ החדשה כו'.

ב׳ ב׳

הלוך וקראת באזני ירושלים לאמר כה אמר ד׳ זכרתי לך חסד נעוריך אהבת כלולותיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה.

א) **ת״י** אזל ותתנבי קדם עמא די בירושלים למימר כדנן אמר ד׳ דכרנא לכון טבות יומי קדם רחמת אבהתכון דהימנו במימרי ואזלון בתר תרין שליחי בתר משה ואהרן במדברא ארבעין שנין בלא זוודין בארעא די לא מזדרעא עכ״ל.

ב) **רש״י** פי׳ זכרתי לך אם הייתם שבים אלי תאוותי לרחם עליכם כי זכרתי חסד נעוריך ואהבת כלולותיך שהכללתיך לחופה, ולשון הכנסה הוא, ומה הוא חסד נעוריך לכתך אחרי שלוחי משה ואהרן מארץ נושבת יצאתם למדבר ואין צדה לדרך כי האמנתם בי עכ״ל.

ג) **פרק** חלק דף ק״ח ע״א פליגי רע״ק ור׳ אליעזר, דתנן התם דור המדבר אין להם חלק לעוה״ב ואין עומדין בדין שנאמר במדבר הזה יתמו ושם ימותו דברי רע״ק, ר׳ אליעזר אומר עליהם הוא אומר אספו לי חסידי כורתי בריתי עלי זבח, תלים סי׳ נ״ן פסוק ה׳, וע״ש בפרש״י דקאי על דור המדבר שקבלו את התורה בברית וזבח כו׳. ובגמ׳ דק״י ע״ב אמר רבב״ח אמר ר׳ יוחנן שבקיה רע״ק לחסידותיה שנאמר הלוך וקראת באזני ירושלים לאמר זכרתי לך חסד נעוריך וכו׳ ומה אחרים באים בזכותיהם עצמם לא כש״כ עכ״ל. ולכאורה צ״ל איך יפרש רע״ק פסוק זה. אך הענין כי פי׳ דור המדבר י״ל כי מדבר זהו בחי׳ רצוא כמ״ש בלק״ת פ׳ במדבר בד״ה במדבר סיני באהל מועד, אבל ישוב הוא ושוב כמ״ש סד״ה בפ׳ נסכים כתיב ושם בענין כי תבואו אל ארץ מושבותיכם שאתם מיישבים אותה וכמ״ש א״ת בניך אלא בוניך ע״ש ספ״ד, ולכן דור המדבר שלא רצו ליכנס לארץ דהיינו עסק מצות מעשיות כ״א עסק התורה בבחי׳ מחשבה כמ״ש בלק״ת פ׳ שלח ד״ה ויאמרו אל כל עדת ישראל פ״ד, דמסיק שגם בדבור רצו, ס״ל לרע״ק דאין להם חלק לעוה״ב שהוא תחה״מ שיהי׳ הגילוי בעשי׳ דוקא שזה נמשך ע״י קיום מצות מעשיות דוקא כמשנ״ת ג״כ עוד בלק״ת בד״ה אני הוי׳ אלקיכם אשר הוצאתי אתכם מאמ״צ דרוש הראשון אבל מודה הוא שהם יהיו בג״ע, ולכן לא קשה עליו כ״כ פסוק זכרתי לך חסד נעוריך, ועכ״ז רבב״ח השיבו משום דעיקר הגילוי סוכ״ע יהי׳ בתחה״מ בעשי׳ דוקא וכמשנ״ת ג״כ באג״ה סי׳ י״ז ד״ה נודע דבאתעדל״ת, ועוד כי פי׳ לכתך כו׳ בארץ לא זרוע היינו דבחי׳ לא הוא זרוע גם במדבר והיינו קיום כל מצות ל״ת שזה יוכלו לקיים אף במדבר, וזהו ג״כ זרועה בבחי׳ קיום מצות מעשיות ואדרבה ל״ת מגיעין למעלה יותר

ממ"ע כמ"ש בד"ה אלה פקודי המשכן ועמ"ש מענין לא ע"פ היום לא תמצאוהו בשדה, דבחי' לא הוא כענין אין שהוא בחי' כתר. ופי' לכתך אחרי יש להבין ממ"ש בסידור שער התפלה ע"פ אחרי הוי' אלקיכם תלכו.

ב' ב'

הלוך וקראת כו' זכרתי לך חסד נעוריך, בפרק חלק דק"י ע"ב ס"ל לרע"ק דור המדבר אין להם חלק לעוה"ב, אמר רבב"ח שבקיה רע"ק לחסידותיה דכתיב זכרתי לך כו' לכתך אחרי במדבר כו'. י"ל מדבר נק' רצוא כמ"ש בלק"ת פ' במדבר בד"ה במדבר סיני באהל מועד, אבל בחי' ישוב הוא שוב כמ"ש סד"ה כי תבואו אל ארץ מושבותיכם, שאתם מיישבים אותה ע"ד א"ת בניך אלא בוניך, ולכן דור המדבר שלא רצו ליכנס לארץ ס"ל לרע"ק דאין להם חלק לעוה"ב היינו בתחה"מ שזה נמשך מבחי' השוב במצות מעשיות כ"א הם יהיו בג"ע, ורבב"ח השיבו ממש"כ בארץ לא זרועה דבחי' לא היינו מל"ת ובחי' זו נק' ג"כ זרועה אף בבחי' מדבר כו'. ופי' לכתך אחרי י"ל ממ"ש בסידור שער התפלה ע"פ אחרי ד' אלקיכם תלכו ועל"ק סעיף ד'.

ב) **רבות** במדבר פ"ב דרי"ב ד' דורו של ירמיה חוטאין היו והוא אומר להן זכרתי לך חסד נעוריך כו'.

ג) **בקהלת** דפ"ו ע"ב ע"פ אני קהלת מלך הייתי, ודכוותי' הלוך וקראת באזני ירושלים זה היה ראוי להיות תחלת הספר אלא שאין מוקדם ומאוחר בתורה.

ד) **בבחיי** פ' בא דפ"א ג' ע"פ וגם צדה לא עשו להם כו' והנה זה גודל מדת הבטחון וע"ז הקב"ה משבחם ע"י הנביא הוא שאמר זכרתי לך חסד נעוריך כו' בארץ לא זרועה.

ה) **בפ'** בשלח דפ"ג ע"ד ע"פ ללכת יומם ולילה והנה הליכתם של ישראל ביום ובלילה אחר יומם ולילה הוא כענין שכתוב ירא את ה' בני ומלך משלי כ"ד כ"א, וע"ז נשתבחו ישראל בדבר הנביא ע"ה שאמר זכרתי לך חסד נעוריך אהבת כלולותיך לכתך אחרי במדבר אחר שתי מדות אלו שאהבום שהם כלולות זו בזו, וזהו לשון כלולותיך הכלולות שלך, כלומר שתי מדות שלך אשר בהם הוצאתיך ממצרים הכלולות זו בזו כו' עכ"ל. ועיין זח"ב פ' בשלח דמ"ו ע"א ע"פ וה' הולך לפניהם יומם כו' והגית בו יומם ולילה כו' בגין דיהא שכיח גביה שמא קדישא שלים ובפי' הרמ"ז שלים, ועמ"ש בלק"ת פ' ואתחנן סד"ה וידעת היום דרוש השני כמו שהיום הוא עם הלילה כמ"כ ענין הוי' הוא האלקים ובד"ה רני ושמחי רננא ברמשא ושמחה בצפרא, וכ"כ בפ' בהעלותך ע"פ על פי ה' יסעו וע"פ ה' יחנו ואיך ב' בחי' הנ"ל זהו ענין הנסיעה והחניה היינו רצוא ושוב רננא ושמחה הנ"ל,

ו) **אדר"נ** פל"ו. זח"א קע"ו ב'. ח"ג קג"ב קס"ח ב' רנז"א. ילקוט ח"א ס"ג ב' סוף רמז ר"ט, פ' בשלח סח"ב תוך רמז רל"ג אלא האמינו כו' זכרתי לך כו' מה שכר נטלו על כך קדש ישראל לה'. רמז רנ"ד דף עג"א, ועמ"ש על מאמר זח"ג אמור ק"ג ב' הנ"ל ומ"ש בפי' אחרי הוי' אלקיכם תלכו בלק"ת פ' ראה שזהו ע"ד כי מנסה כו' ע"ש, ומשם יובן הילקוט מה שכרן נטלו ישראל על כך קדש ישראל לה', וע' לקמן דקדש היינו בכורים וכתיב כבכורה בתאנה בראשיתה ראיתי אבותיכם, בעה"נ ישבו, כל האזרח בישראל, ע' בלק"ת ד"ה ראה אנכי נותן בפי' לאיתן האזרחי, ומ"ש ע"פ ותשב באיתן קשתו ובכורים קודמים לתרומה תרי ממאה תשב"כ ותשבע"פ, ועמ"ש מזה בד"ה והי' כי תבוא ר"פ כי תבוא, וא"ש שזה נמשך להם ע"י לכתך אחרי במדבר בירור ק"נ וג"ק ששרשם מעולם התהו ג"כ בחי' בכור כו' ועי"ז נוטלים הבכורה ע' ד"ה מה טובו.

ז) **זח"א** פ' וישלח דקע"ו ע"ב מי זאת עולה מן המדבר כו' לכתך אחרי במדבר, וע' בלק"ת סד"ה כנשר יעיר בענין מי זאת עולה מן המדבר עילוייה מן המדבר, ע"ד ימצאהו בארץ מדבר כו' יצרנהו כאישון עינו כמו הראיה היא דוקא בשחור שבעין כו', ועמ"ש ע"פ ובמדבר אשר ראית אשר נשאך.

ח) **זח"ג** פ' אמור דף ק"ג ב' זכרתי לך חסד נעוריך דא ענגא דאהרן כו' וכ"כ למה בגין לכתך אחרי במדבר כו'. פ' שלח דקס"ח ע"ב. פ' פנחס דף רנ"ז א' אהבת עולם אהבתיך ע"כ משכתיך חסד, אהבה כלילא מאבהן דאקרי בכל מכל כל ורזא דמלה זכרתי לך חסד נעוריך אהבת כלולותיך ור"ל כלולותיך מה שכלולה מג' אבות בכל מכל כל, ומזה נמשך מלמעלה אהבת עולם אהבתיך ע' תד"א ח"א פ"ו שגדולה מאהבה רבה ע"ד כ"מ שנאמר לי אינו זז לעולם כו', ועמ"ש מענין זכרונות ע"פ זכרון תרועה בפירוש יום הזכרון כו'.

ט) **יש** להעיר לענין חסד נעוריך ממ"ש בגמרא דב"ק ס"פ החובל דף צ"ב סע"ב א"ל רבא לרבה בר מרי מנא הא מילתא דאמרי אינשי כד הוינן זוטרא לגברי כד קשישנא לדרדקי א"ל מעיקרא כתיב וה' הולך לפניהם יומם בעמוד ענן לנחותם הדרך ולבסוף כתיב הנה אנכי שולח מלאך לפניך לנחותם הדרך.

ב' ג'

קדש ישראל לה' ראשית תבואתה כל אוכליו יאשמו רעה תבא אליהם נאם ה'. ופרש"י קדש ישראל כתרומה, ראשית תבואתה כראשית קציר לפני העומר שאסור באכילה והאוכלו מתחייב כן כל אוכליו יאשמו כן תרגם יונתן עכ"ל. וז"ל הת"י קודשיא אינון בית ישראל קדם ה' ועל בזיזיהן כדמעא ארמות עללא (זהו תרומה כדפרש"י בפ' משפטים כ"ב כ"ח

ע"פ מלאתך ודמעך לא תאחר, מלאתך הם בכורים ודמעך התרומה ואיני יודע מהו לשון דמע, וצ"ע דבבכורות ר"פ עד כמה דכ"ו ע"ב פרש"י מלאתך ודמעך הם בכורים, אמנם פ"ק דתמורה דף ד' ע"א איתא בגמרא מלאתך זהו בכורים ודמעך זהו תרומה וע"ש ברש"י ותוס' הטעם שנקרא התרומה דמע, וכן פי' הרע"ו פ"ג דתרומות מ"ו, ונק' התרומה קדש כדאיתא בגמרא פ"ב דקדושין דף נ"ג סע"א כדלקמן) דמן דאכיל מיני' חייב למימת, וכשירו חצד עומר ארמותא (ר"ל שירו זהו תרגום של ראשית תבואתה, כמו ראשית לכל אונם תלים סי' ע"ח, שירוי לכל תוקפיהון, הוא החל להיות בפ' נח ת"א הוא שרי למהוי, וחצד הוא תרגום של קציר כמ"ש ראשית קצירכם, ריש חצדכון, ולכן ת"י ראשית תבואתה שירו חצד עומר כו') דעד לא מקרבין מיניה כהניא בני אהרן קורבניא על גבי מדבחא מן דאכיל מיניה מתחייב, אף כן כל בזיזהון דבית ישראל יחובון, בישתא תיתי עליהון אמר ה'. ויש להעיר מה שלפי' הת"י דימה את ישראל לב' דברים לתרומה ולעומר שעורים, ואפשר כי זהו מצד ב' הבחי' שבישראל היינו נפש האלקית ונה"ב, שבחי' היותם תרומה הנק' קדש זהו מצד נפש האלקית, שזהו ענין ישראל עלה במחשבה וכדאיתא בגמרא פ"ג דנדה ד"ל ע"ב משל לכהן שמסר תרומה לע"ה כו' כך הנשמה טהורה כו' וע' ברבות בראשית ר"פ י"ד ובמשפטים פ"ל ע"פ ואיש תרומות. ואפ"ל הטעם כי הנה חטה הם כ"ב אתוון דאורייתא וישראל הם התרומה מכ"ב אתוון הנ"ל כמ"ש במדרש ר"פ בראשית שמחשבתן של ישראל קדמה לכולן כו', וז"ס עלה במחשבה הבחי' עליונה שבמחשבה כו', ובשל"ה פ' תולדות פי' כי תרומה גדולה רומז לקוצו של יו"ד בחי' הכתר כו' ושם סוד המחשבה כו' ע"כ ניטלת באומד ע"ש, ועמ"ש בד"ה יונתי בפי' קדש ישראל לה' ששרש נשמות ישראל גבוה מהתורה, והיינו דאורייתא מחכמה נפקת אבל נש"י שרשם ממחשבה הקדומה כו' ע"ש, ולכן מה שנש"י נק' קדש ותרומה זהו מצד נפש האלקית, ומה שנק' עומר שעורים זהו מצד בירור נפש הבהמית כי שעורים הוא מאכל בהמה והיינו לברר נה"ב ששרשה משם ב"ן כו' כמ"ש באריכות ע"פ וספרתם לכם וע"פ והניף את העומר, אמנם עוד פי' אדמ"ו נ"ע שגם מצד נפש האלקית שייך בחי' שעורה כי כד אתייליד יהבין ליה נפשא מסטרא דבעירא דכיא כו' וחיותה מבחי' שעורה שעור ה' כו', ועמ"ש ע"פ ואלה המשפטים בפי' וזרעתי את ב"י כו' זרע אדם וזרע בהמה, שיש ב' בחי' בנש"י כו', ולכן שיבח הכתוב את ישראל בב' המעלות דאדם ובהמה כי אחר שנתברר נה"ב היא מעלה הנה"א ע"ד והחיות נושאות כו', גם ע"ד ואני תמיד עמך בהמות הייתי עמך וכמ"ש לקמן ע"פ רפאני ה' וארפא בענין בשר כתיב ביה ונרפא, שצ"ל בבחי' אדם ובהמה וזהו ענין התרומה ועומר שעורים כו' ועיין בת"א פ' וישב בד"ה ונתתי לך מהלכים ושם בד"ה והענין כמ"ש סוס ורוכבו כו' והיינו לפי ששרשה ממקום עליון כו', ור"ל שהנה"ב נלקחה משם ב"ן גימט' בהמה אבל שרשה בס"ג וזהו ענין סוס גימטריא ב"פ ס"ג ועיין מזה בד"ה וקבל היהודים בענין וסוס אשר רכב עליו המלך, ונה"א שרשה משם מ"ה גימט' אדם, ועיין עוד בת"א בד"ה זכור את יום השבת לקדשו, בענין והחיות נושאות את הכסא

כו׳ ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם והיינו לבחינת כי לא אדם הוא כו׳, וכיון שכן כל אוכליו יאשמו כו׳, ועיין במדרש דמגלת אסתר שמפלת המן הרשע הי׳ בעת שמרדכי ותלמידיו עסקו בהלכות העומר שעורים כו׳, וזהו ע״ד מ״ש בזח״ג אמור צ״ז א׳ גבי תרתין אחתין דבדיקו דאשת חיל סמא דמותא לאשת זנונים כו׳. (קיצור. מה שנק׳ נש״י תרומה ועומר זהו מצד ב׳ בחי׳ דנה״א ונה״ב שהם מ״ה וב״ן, ועמ״ש בת״א פ׳ משפטים בד״ה ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים לטוהר כו׳) גם כי ב״ן ע״י הבירור עולה בשרשו בס״ג שלמעלה מבחי׳ אדם שם מ״ה וכך עד״ז הוא עליות נה״א ע״י נה״ב.

ב) **פ״ב** דקדושין דף נ״ג סע״א והרי תרומה דכתיב קדש ישראל לה׳ ראשית תבואתה, ותנן המקדש בתרומה מקודשת, ההוא בישראל כתיב (והם קרויים קדש לה׳) ולאו ממילא שמעת מיניה (בתמיה מדכתיב קדש ישראל לה׳ ראשית תבואתה כתרומה הם לו וש״מ תרומה הוה נמי קדש לה׳).

ג) **רבות** וישלח ר״פ פ״א ע״פ מוקש אדם ילע קדש ואחר נדרים לבקר במשלי סי׳ כ׳ כ״ה, תבא מארה לאדם שהוא נהנה מן ההקדש, ואין הקדש אלא ישראל שנאמר קדש ישראל לה׳, ואחר נדרים לבקר א״ר ינאי איחר אדם את נדרו נתבקרה פנקסו. ענין השייכות אוכל קדש דישראל לאיחור נדר, יש לפרש ע״פ מ״ש הבחיי פ׳ יתרו בפסוק לא תשא בפי׳ ויפח באפיו נשמת חיים שהנשמה שרשה מהבינה הנק׳ חיי המלך ומשם שרש הנדרים כמארז״ל כל הנודר כאילו נדר בחיי המלך כו׳, ודבריו הם דברי הרמב״ן בפ׳ בראשית ע״פ ויפח באפיו.

ד) **בא** פט״ו קרוב לר״פ דקכ״ט ע״ד משל לכהן שנפלה תרומתו לבית הקברות אומר מה אעשה כו׳ כך ישראל הן תרומתו של הקב״ה שנאמר קדש ישראל לה׳ כו׳ מוטב לירד ולהצילן כו׳ (מזה ראי׳ למ״ש התוס׳ פ״ק דשבת דף ד׳ ע״א סד״ה וכי אומרים ועוי״ל דדוקא היכא דפשע קאמר כו׳ ועיין בש״ע או״ח ה׳ שבת ססי׳ ש״ו) וכשהוציא קרא לאהרן וטהר אותו שנאמר וכפר את מקדש הקדש, וכפר על הקדש עכ״ל. יש לפרש ע״ד כי חלק ה׳ עמו שהאומות עובדי הכוכבים יש להם שרים, ומהשר והמלאך ההוא נמשך להם הנפש, וישראל הם חלק הוי׳ ע״כ נק׳ תרומתו של הקב״ה, וכן משמע הפי׳ ברבות משפטים פל״א דקמ״ח ע״ב כדלקמן סעיף וא״ו, לכן מוטב לירד כו׳, והנה כתיב וכל מלבושי אגאלתי ופי׳ בזח״ג אמור דפ״ט ע״א ובהרמ״ז שם שהניצוצי׳ שנתבררו מהם ונכללים בהלבושים עליונים הם מטנפים הלבוש כו׳ כי אף לאחר הבירור עדיין אינו בערך הביטול האמיתי וע״כ צריך הלבוש טהרה וזהו וכפר על מקדש הקדש כו׳, והיינו ע״י המשכה מקדש הקדשים כמ״ש בד״ה שבת שבתון. ועוי״ל בענין מוטב לירד כו׳ ע״ד הנז׳ בזח״ג ס״פ בחקתי דקט״ו ע״ב ע״פ ולא מאסתים לכלתם, לב״נ דרחים איתתא והות דיירי בשוקא דבורסקי כו׳ ע״ש.

ה) **בשלח** פכ"ד דקמ"א ע"ב אי מה הצאן מתוקן לטביחה אף ישראל כך, ת"ל כצאן קדשים, מה קדשים כל מי שנוגע בהן מתחייב כך ישראל שנאמר קדש ישראל לה' ראשית תבואתו כל אוכליו יאשמו. אפשר לפרש שאף בבחי' שנק' צאן דהיינו בחי' וזרע בהמה, נק' צאן קדשים, שהרי נק' ראשית תבואתה בחי' עומר שעורים מיכלא דבהמה כו', וגם י"ל בחי' צאן קדשים זהו בהמה רבה שלמעלה מבחי' אדם כו'.

ו) **בפ'** משפטים פל"א דקמ"ח ע"ד ע"פ מלאתך ודמעך כו' ואם עשית כן ואנשי קדש תהיון לי וכן כתוב קדש ישראל לה' ראשית תבואתה, כשם שהערימה הזאת עומדת והכהן יורד לתוכה ונוטל מתוכה התרומה כך עשה הקב"ה את העולם ערימה ונטל ישראל שהם תרומתו שנאמר קדש ישראל לה' ראשית תבואתה כו', עמש"ל מזה סעי' ד'.

ז) **בפ'** ויקהל ס"פ מ"ט דקס"ב ב' וזאת התרומה אשר תקחו מאתם זו כנס"י שנאמר קדש ישראל לה' ראשית תבואתה כו', בד"ה קדש ישראל פי' אדמו"ר נ"ע שהתבואה הם בחי' המלאכים שנק' ג"כ דשא וכמ"ש בענין שעורה שעור ה' והמלאכים התהוותם מבחי' הדבור וישראל שנמשכים מבחי' מחשבה הם ראשית תבואתה כו'. גם י"ל מלאכים הם מעולמות בריאה יצירה עשיה עצמן אבל נש"י הם מבחי' מל' דאצי' מה שנעשית עתיק וכתר לבריאה ע"כ נק' תרומה ל' רוממות כו', א"נ שהם מאצילות שבבי"ע כמ"ש בספר הגלגולים פ"כ וזהו ראשית תבואתה, א"נ כי במל' יש ב' פרצופים פנימי' וחיצוניות והמלאכים שרשם מהחיצוניות שהוא הדבור וישראל מהפנימי' ונק' ראשית תבואת ה' כו'.

ח) **רבות** בחקתי פל"ו דר"ז ע"ד א"ר ברכיה שמים וארץ לא נבראו אלא בזכות ישראל שנאמר בראשית ברא אלקים ואין ראשית אלא ישראל שנאמר קדש ישראל לה' ראשית תבואתה עכ"ל. יש לפרש ע"פ מ"ש אדמו"ז נ"ע בד"ה את קרבני לחמי דרוש השני בענין ראשית תבואתו וז"ל כי התבואה היא בבחי' ממכ"ע בבחי' סדר ההשתלשלות אין לך עשב מלמטה שאין לו מזל כי גבוה מעל גבוה כו' משא"כ ישראל הן בחי' ראשית תבואתו וקודם להם, לפי שהן בבחי' קדש מפני אשר קדשנו במצותיו ובהם נמשך ומתלבש עונג העליון ב"ה עכ"ל. ועמ"ש עוד בד"ה עולת תמיד פי' ישראל היינו לי ראש כמו שבהראש הוא עיקר גילוי כללות החיות מהנפש ומשם מתפשט לכל אבר כפי תכונתו כך כללות המשכות החיות מאור א"ס ב"ה נמשך ומתלבש בנש"י ומשם נמשך לכל העולמות בי"ע כו' עכ"ד. וזהו בראשית ברא דהיינו שישראל הנק' ראשית תבואתה קודם לבחי' השתלשלות ע"כ בזכותן נברא סדר ההשתלשלות.

ט) **במדבר** פ' ב' דרי"ב ע"ב ד"א למה משלן בחול מה חול כו' מקהה את שיניו כך הם ישראל כל מי שהוא בוזזן או גוזלן בעוה"ז

הוא מקהה את שיניו לע״ל למה שהוא קדש שנאמר קדש ישראל לה׳ ראשית תבואתה כל אוכליו יאשמו כו׳ ע״ש.

י) **במדבר** ר״פ ד׳ דרי״ו ע״ב דע כמה כורים יש בו כו׳ כך המלך זה ממ״ה הקב״ה והגורן אלו ישראל מדושתי ובן גרני ישעי׳ כ״א יו״ד, (וכפרש״י שם תבואת קדש שלי ערימת חטיי אשר נצטויתי מפי רוח הקדש לתקן אתכם בדרך הישרה כאדם הדש וזורה תבואתו בגורן) וכה״א קדש ישראל לה׳ ראשית תבואתו כו׳ לכך דקדק במנינם עכ״ל. והיינו כמו אשר דבר שבמנין הוא חשוב ולא בטל ושרש המנין זהו בחי׳ עשר ספירות דאצי׳ וכך הם נש״י שרשם מע״ס כו׳ וזהו את שדרכו למנות ע״ד יראו את ה׳ קדושיו כו׳ לכן הם ראשית תבואתו לכל בחי׳ סדר השתלשלות שהם בחי׳ כל שדרכו למנות ע״ד ייראו מה׳ כל הארץ כו׳, ובמא״א אות ג׳ סעיף כ״ה גרן נקרא יסוד דנוקבא דביה דשים וזורים הזרע העליון ורנ״ב אברים באשה כולם כלולים ביסוד גימט׳ רנ״ג גרן עכ״ל. והנה לפרש״י הנ״ל בישעיה בהגרן דשים וזורים ראשית תבואתו שהם נש״י, והענין כי פי׳ יסוד דנוק׳ הוא התקשרות המקבל אל המשפיע מה שנעשה בחי׳ כלי ריקן מכל הרצונות שלו בבחי׳ ביטול אל שפע הנמשך מאור א״ס ב״ה, וכמ״ש בת״א פ׳ משפטים ע״פ לא תהיה משכלה ועקרה כו׳, וע״ז נאמר באר חפרוה שרים כו׳ וע״כ אתי שפיר שבבחי׳ זו דשים וזורים תבואה הנ״ל היינו בירור העלאת מ״ן של הנשמות ועמ״ש ע״פ והנה אנחנו מאלמים אלומים בשדה כו׳, עו״ש במא״א גרן האטד הם הע׳ שרים של עובדי כוכבים עשויים כגורן ונק׳ אטד וקוצים דועכו כאש קוצים עכ״ל. וע׳ מענין גרן האטד בזח״א ס״פ ויחי דרמ״ט. ולפי הנ״ל יש לפרש דגרן זה זהו יסוד דנוק׳ דקליפה שהוא ההתקשרות לתאוות עוה״ז וע״כ שם הם הקוצים כו׳ הנמשכים מע״ס דקליפה וכמ״ש במא״א אות ק׳ ססעי׳ ט׳ קוץ נק׳ דכורא דקליפה ובליעל כקוץ כו׳ עכ״ל.

יא) **רבות** נשא פ״י דרל״ז א׳ ע״פ למאחרים על היין כו׳ תלקו ע״י ישראל שנק׳ יין כו׳ ראשית תבואתו. והנה ממש״ש משמע דראשית תבואתו זהו עץ הדעת שהוא גפן כו׳ ע״ש וא״כ מהו שבח ישראל, וצ״ל הפי׳ דהיינו עה״ד בשרשו בקדושה שהוא מל׳ דאצי׳ מקור ההשתלשלות דבי״ע שהיא מברר עה״ד טו״ר ממש שהוא ק״נ כו׳, אך גם לפ״ז נראה דזהו רק הפי׳ של ראשית תבואתו, אבל בחי׳ קדש ישראל זהו מצד בחי׳ עץ החיים וע״ד שנתבאר לעיל סעיף א׳ בשם תרגום יונתן ופרש״י.

יב) **בשה״ש** רבה ע״פ אל גנת אגוז דל״ג ב׳ מה אגוז זה חלק כו׳ וכל מי שעולה לראשו ואינו נותן דעתו כו׳ כך כל מי שהוא מנהיג שררה כו׳ סוף כו׳ הה״ד קדש ישראל לה׳ כו׳. זח״א ויחי דרכ״ו ב׳. ח״ב משפטים ק״א ב׳ ק״ח ב׳ ק״כ ע״ב קכ״א ב׳ קכ״ב א׳. ח״ג אמור צ״ד א׳ ק׳ סע״ב צ״א סע״א ס״פ שמיני דמ״ב א׳ האזינו רצ״ז א׳.

יג) **יש** להעיר בפסוק זה אם מה שנקרא קדש ישראל זהו ע״י הזריעה למטה וכמ״ש במ״א בענין טהרה מביאה לידי קדושה ששרש הנשמה

גמשכה מבחי' טהרה כמאמר נשמה שנתת בי טהורה היא וע"י ירידתן לעוה"ז באו לבחי' קדש ע"י אשר קדשנו במצותיו קדש העליון וזהו הצמיחה מזריעת ראשית תבואתה שמתעלים מבחי' טהור שהוא בחי' כלים לבחי' קדוש כו' וכמ"ש בד"ה שבת שבתון ובד"ה ושמתי כדכד. אך י"ל עוד דגם קודם שנזרעו למטה נק' קדש כי שרשן בחכמה עילאה ונמשכו מבחי' סוכ"ע ומה שנק' טהור היינו ע"ד ישראל סתים וגליא כו' כמו סובב וממלא כמ"כ יש בנפש טהורה היא ואתה משמרה כו', וא"כ צ"ל כשנזרעו למטה מהו רבוי הצמיחה מזה, ועמ"ש על פסוק אלה מסעי בנ"י דרוש השלישי בענין ואלה מסעיהם למוצאיהם גבי כי אע"פ שאמרו דישראל עלו במחשבה כו' אבל מקורן ושרשן כו'. אך הענין י"ל ע"ד שנתבאר בד"ה שבת שבתון שיש בחי' קדש קדשים שלמעלה מבחי' קדש כי קדש היינו סוכ"ע וקדה"ק היינו מה שמובדל ומרומם גם מבחי' סוכ"ע, וזהו ענין הצמיחה מזריעת קדש ישראל בגוף ונה"ב וכמ"ש ה' בדד ינחנו וכתיב עד יעבור עמך הוי', וי"ל פי' קדה"ק הם כח"ב שבכתר או תלת רישין כמ"ש הרמ"ז ר"פ צו, ועז"נ יחיינו מיומים ביום השלישי יקימנו ונחיה לפניו, וזהו הצמיחה מבחי' הזריעה דישראל סתים וגליא סובב וממלא וכך הצמיחה מזה ג"כ בב' הבחי' כי בין בחי' ממלא יומשך הכל לע"ל ממדריגות עליונות יותר כי מה שעכשיו סוכ"ע יומשך לעתיד להיות ממכ"ע ובחי' סובב יומשך מבחי' עליונה יותר, וזהו כח"ב שבכתר חו"ב שבכתר הם ממכ"ע דלע"ל מה שעכשיו הוא סובב והעלם עין לא ראתה כו' ובחי' סובב יהי' מבחי' כתר שבכתר ורדל"א כו' ועיין בהרמ"ז ר"פ שמיני בענין פנימיים ומקיפים דעתיק שיתגלו לעתיד, עמ"ש מענין ראשית תבואתה בד"ה הבאים ישרש ובד"ה יונתי בחגוי ומ"ש ע"פ את חג המצות תשמור למועד חדש האביב בענין שהמועדים הם בזמני בישול התבואה.

ב' י"ג

כי שתים רעות עשה עמי אותי עזבו מקור מים חיים לחצוב להם בארות בארת נשברים אשר לא יכילו המים. ות"י ארי תרתין בישין עבדו עמי פולחני שבקו די בדיליה אנא מייתי עליהון יקרא כמבוע דמיין דלא פסיק (י"ל בחי' ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן כו' גם ושאבתם מים בששון ממעייני הישועה) ושעו בתר טעוותא דאינון להון כגובין תבירין דלא יכלין לקיימא מיא עכ"ל. וע' רש"י. ובמצ"ד פי' שתים רעות רעה כפולה ותחשב לשתים, מקור מים חיים שאני כמעיין הנובע מים חיים ר"ל משפיע להם טובה בכל עת, לחצוב ר"ל למען לחצוב לעצמם בארות רבות נשברות כותליהם אשר לא יחזיקו את המים אשר נתנו בהם ר"ל עובדים למזלות השמים המקבלים ההשפעה מאת המקום ואף אין בידם להחזיק את ההשפעה ההיא בכל עת עכ"ל.

ב) **בחיי** פ' בשלח ע"פ ויאמינו בהוי' וכל שאינו נזהר במלת אמן כו' מורידין אותו לאחרון שבהם שהוא כפל כו' ועז"א הכתוב אותי עזבו מקור מ"ח המבזים לענות אמן כי מקור מ"ח הוא המקור הנובע שנרמז

למעלה הוא כתר כו׳. ור״פ עקב כי התורה שלנו פי׳ החכמה העליונה שכתוב בה החכמה תחיה בעליה לכך הזהיר בה כי חיים הם הענף הנמשך מן השרש והמעין הנק׳ מקור מים חיים כמו שאמר הנביא אותי עזבו מקור מים חיים וכתיב הוא אלקים חיים.

ברבות כי תשא ס״פ מ״ב ומהו כי שתים רעות עשה עמי באנכי ולא יהיה לך. ובשה״ש רבה בפסוק על תראוני שאני שחרחורת כי שתים רעות עשו עמי שעשו אחת שקשה כשתים שהן משתחוין לעכומ״ז ופורעין עצמן כנגד בהמ״ק כו׳.

זח״ג ויקרא י״ב א׳, ואתחנן דרס״ו ע״א ובהרמ״ז שם שהאריך. ס״פ וילך דרפ״ו ע״א כמ״ש הבחיי פ׳ בשלח הנ״ל. ס״ח סי׳ תמ״ו חטאו בכפליים כו׳ שתים רעות כו׳ וסי׳ תקכ״ט. ועמ״ש לקמן בדרוש ע״פ רפאני ה׳ וארפא.

ב׳ כ״א

ואנכי נטעתיך שורק כלה זרע אמת כו׳. ות״י ואנא קימתכון קדמי כמנצב גפנא בחירא, כולכון עבדי קשוט ואיכדון אשתניתון קדמי בעובדיכון מקלקליא סטיתון מבתר פולחני הויתון כגפן דלית ביה הנאה עכ״ל.

ורש״י פי׳ נטעתיך שורק, שורק הוא זמורות גפן טוב כלומר בני אבות כשרים וצדיקים, ומדרשו נטעתיך שורק הוספתי לך על שבע מצות של בני נח שש מאות מצות ושש כמנין שורק, גפן נכריה הצומחת ביערים עכ״ל. ובמ״צ פי׳ שורק זמורות משובחים וכן ויטעהו שורק בישעיה סי׳ ה׳ ב׳, סורי מלשון הסרה והפלה נכריה זרה עכ״ל.

ב) **רבות** ויחי פצ״ט דקי״ג ע״ב ד״א ולשורקה בני אתונו מי שנוטע כל ישראל כשורק, והאיך הוא עושה וזרקתי עליכם מים טהורים עכ״ל. וכ׳ בידי משה שלפיכך נדמו לנטיעת השורק כי מי שהוא נוטע שורק האיך עושה זורק מים הרבה כן אני וזרקתי עליכם מים טהורים עכ״ל. עמה״מ שער או״א ספ״ב דפ״א ע״ב, שער קרית ארבע ס״פ קי״ז דקי״א ע״ג ענין זרע אמת, שער רישא דז״א פרק מם דקמ״ח ע״א ענין זרע אמת נמשך מזווג ליל שבת, ובשער עולם הבריאה פי״א דק״ע ע״ג שנקוד שורק רומז ליסוד כו׳ ואנכי נטעתיך שורק כו׳ ובחטאם גרמו שילכו ניצוצי טהרה והשפע הקדוש לקליפות וא״כ זהו ואיך נהפכת לי כו׳ ועמ״ש בענין לא תנאף כו׳.

בשל״ה מסכת שבת סוף פרק נר מצוה דף קל״ט סע״ב בשם תולעת יעקב וז״ל וכבר ידעת בסוד העץ שחטא בו אדה״ר גפן היתה ואמרו מלמד שסחטה ענבים ונתנה לו, והם סורי הגפן נכריה כו׳ וכנגד זה בא לאשה דם נדות כו׳ ועתיד הקב״ה להתפשט מן הקליפה כו׳ עכ״ל. והיינו ענין הנזכר ברבות ויחי פצ״ט שע״י וזרקתי עליכם מים טהורים יהי׳ נוטע כל ישראל כשורק.

במסכת שבועות דקפ"ה סע"א חקיו ומשפטיו לישראל ואנכי נטעתיך שורק כלה זרע אמת וכתיב תתן אמת ליעקב.

בפ' נח דף רע"ד א' בהג"ה ע"פ ויחל נח איש האדמה ענין שיש ב' מיני יין הא' מהקדושה הב' חמת תנינים יינם, סורי הגפן נכריה.

זח"א לך לך צ"ו ב' וירא דק"י ע"ב ויחי דרל"ט ב'. ח"ב יתרו פ"ט ב'. ח"ג ויקרא י"ד ב', אחרי ע"ג ב', בלק דר"ז א', האזינו רצ"ח ב'. בפ' לך לך שם פי' שורק כלה, היינו כלה בחי' כנס"י שנק' כלה בשה"ש, והיא מקבלת מבחי' שורק שהוא הוד כי איהי בהוד ועמ"ש בדרוש הוד שבהוד, גם לפי' דשורק יסוד א"ש, כי נק' כלה שמקבלת מבחי' כל, והנה הפך שורק זהו שקר וזהו סורי הגפן נכריה כו'.

בת"ז דף ז' ע"א ושורק צדיק יסוד עלמא, ובתיקון י"ט דל"ח ע"ב כ' ומסטרא דעמודא דאמצעיתא אתקרי שורק כד"א ואנכי נטעתיך שורק כלה זרע אמת ההוא תתן אמת ליעקב, ובתיקון שבעים דקכ"ח ב' כ' הה"ד כי כל בשמים ובארץ כו' הה"ד ואנכי נטעתיך שורק כלה זרע אמת, זרע אמת הוא ודאי דאתמר ביה תתן אמת ליעקב, איהו זרע ושכינתא עזר הה"ד אעשה לו עזר כנגדו.

ואדמו"ר נ"ע סד"ה אוסרי לגפן בענין ולשורקה כ' כי השורק יש בו ג' נקודות כמו בסגול אלא שבשורק הם זה למטה מזה כו' והוא בחי' הודאה כלומר שיודע שהוא רחוק מה' ונעשה כפוף ומודה כו' ע"ש וא"כ זהו ע"ד מרחוק ה' נראה לי ותתצב אחותו מרחוק ונמשך מבחי' שמאל דוחה, וא"כ הצמיחה מנטיעת השורק הוא התגלות הוד דעתיק כי בבחי' ע"י אין שייך השגה רק הודאה כו' כמ"ש בביאור דל"ג בעומר, ולפי הפי' דשורק הוא צדיק יסוד עולם ג"כ הצמיחה מזה בחי' התגלות יסוד דעתיק וכמ"ש ע"פ וברית שלומי לא תמוט. ויש להעיר לענין שורק מפסוק אשרקה להם ואקבצם בזכרי' סי' יוד פסוק ח' ועיין מזה בגמ' פרק אלו טרפות דס"ג ע"א וברבות פ' לך לך ס"פ מ"ד ואשרקה הוא ענין רמיזה, ונודע מענין לחכימא ברמיזא שהרמז הוא מה שאינו יכול להתלבש באותיות הדבור אעפ"כ ע"י הרמז יוכל להבין, וזהו ענין הנגינות טעמי תורה שהם בחי' רמזים כמ"ש בד"ה והניף הכהן דשתי הלחם, וא"כ לפי"ז פי' אשרקה להם הוא ענין התגלות טעמים עליונים ואותיות הכתר שלמעלה מאותיות הדבור שבהן נמשך מבחי' חכמה אבל אותיות והתגלות הכתר נק' אשרקה כו'. ואפ"ל ג"כ פי' סוסים שרוקים הנז' בזכריה סי' א' שהם ג"כ בחי' הנ"ל כי סוסים הם אותיות וסוסים שרוקים הם בחי' אותיות הנ"ל שמעלה מהשכל.

ובפרדס שער הנקודות פ"ג סד"ה ועבד השורק כ' כי כאשר יסתלק יחוד בעלה ורצונה לגלות מה שקבלה היא מגלה שורק של ג' נקודות

לרמוז על ג' המציאות שהיא משגת ע"י מיצוע בעלה עכ"ל. וא"כ לדבריו י"ל שזהו מה שנה"י דמל' נעשית כח"ב לבריאה שז"ס היכל קדה"ק כו', ולכן שרק אותיות קשר היינו קשר וחיבור האצילות עם הבריאה. עוי"ל כי ג' נקודות אלו שהיא מוציאה הם ג' עולמות בי"ע.

רסי' ג'

לאמר הן ישלח איש כו'. פב"ת דיומא דפ"ו ע"ב גדולה תשובה שדוחה את ל"ת שבתורה כו' ע"ש ובספרי פ' האזינו פי' כלום הכתבתי לך אלא איש והלא כבר נאמר כי אל אנכי ולא איש בהושע סי' י"א ט'.

סנהדרין פ"ז נ"ו ב'. רבות בראשית ס"פ י"ו דף י"ט ב' ואתחנן דף ר"צ ע"ג. זח"ב ע' קמ"ט תכ"ט.

של"ה קח"א. ע"מ כג"א. בחיי פ' בראשית י"ב ד'. תד"א ח"א ספ"ט.

ג' ג'

וימנעו רביבים כו' ומצח אשה זונה הי' לך מאנת הכלם, והוא ענין עזות כמ"ש בגמ' וברבות כדלקמן, וזהו מאנת הכלם היינו הפך בושת פנים, וארז"ל במשנה ספ"ה דאבות עז פנים לגיהנם ובושת פנים לג"ע, ופירשו והראיה שהעזות פנים מצוי במי שהוא ממזר, וזהו ומצח אשה זונה היה לך, וכתיב העז איש רשע בפניו.

פ"ק דתענית ד"ז ע"ב אין הגשמים נעצרים אלא בשביל עזי פנים שנאמר וימנעו רביבים כו' ומצח אשה זונה הי' לך. יש לפרש דגבי מניעת גשמים כתיב בפ' בחקתי וארצכם כנחושה ובפ' תבא כתיב והיו שמיך אשר על ראשך נחושת, והנה בעזי פנים כתיב ומצחך כנחושה ישעי' מ"ח ד' והוא הפך בחי' ואד יעלה מן הארץ דפי' ששוברין את קשיותם כו' שאזי והשקה את כל כו' משא"כ כשמצחך נחושה גורם כמו"כ בשמים ובארץ. עו"ש כל אדם שיש לו עזות פנים לסוף נכשל בעבירה שנאמר ומצח אשה זונה הי' לך. פ"ח דיבמות ע"ח ב' שמא עוברי עבירה יש בכם דכתיב וימנעו רביבים כו' ומצח אשה זונה היה כו'. במא"א אות מם ססעי' צ"ח מצח נק' הבינה של כל פרצוף לכן יש כ"ב אתוון בבינה עכ"ל. וא"כ מצח אשה זונה היינו נוקבא דתהומא רבה שהיא בינה דקליפה.

ג' י"ט

ואנכי אמרתי איך אשיתך בבנים ואתן לך ארץ חמדה נחלת צבי צבאות גוים כו'. עיין מזה בת"א פ' וארא ד"ה לכן אמור לבנ"י כו' גבי והבאתי אתכם אל הארץ דצ"ו ע"א. פב"ת דכתובות דף קי"ב ע"א. גיטין פרק

הנזקין דף נ"ז ע"א. מד"ר פ' משפטים פל"ב דף ק"נ בג"ד, פ' שלח דף רס"ח ב', פ' מסעי דף רפ"ד ב', פ' ואתחנן דרפ"ח ב'. ילקוט ח"א קע"ה א' רכ"ג ג' רכ"ה א'. ח"ב ו"ב צא"ב קא"ב קלה"ב קעו"ד.

ב) **פב"ת** דכתובות דף קי"ב ע"א אמר רב חסדא מאי דכתיב ואתן לך ארץ חמדה נחלת צבי, למה א"י נמשלה לצבי לומר לך מה צבי זה אין עורו מחזיק בשרו (שהעור כווץ וגומד לאחר הפשיטו) אף א"י אינה מחזקת פירותיה (עושה פירותיה מרובין עד אין מקום להצניען) וע' מזה במהרש"א שם ובאלשיך פ' שופטים ע"פ לא תסיג גבול, ובע"מ מאכ"ח ח"א סי' כ"א, נצח ישראל פ"ו.

ג) **וז"ל** הע"מ הנ"ל שם לקדושת הארץ הנבחנת שהיא דוגמתה (ר"ל דוגמת הירח) ממעטת ומצמצמת עצמה בזמן שאין יושבין עליה כצבי הזה שאין עורו מחזיק את בשרו כי הצבי הזה עודנו חי מחזיק את בשרו ושעור ההרחבה העתידה ומזומנת לארץ הנבחרת מפורש בכתוב שאמר צבי היא לכל הארצות ובזמן שהחי הזה טעון הפשט חדל כי קטן הוא לכל הארצות עכ"ל. וז"ל המפרש שם המחבר יואל משה וז"ל ונראה דיש לזה שייכות אל הקודם דעתה בא לבאר שהלבנה היא דומה אל א"י כי הספירה האחרונה שהיא מל' נקראת א"י והיא ממעטת א"ע לע"ע בזמן הגלות מצרים שע"כ נקראת ארץ צבי מה צבי זה כו' כדלקמן כמו הלבנה כו' עכ"ל. ואפ"ל דשייך למ"ש בפרק הקודם בענין כתנות עור שכאשר הצבי הופשט עורו מבשרו הוא בבחי' כתנות עור וכאשר בשרו מלובש בהעור אפ"ל שמאיר בו בחי' כתנות אור. עוי"ל ענין זה מה שהמל' יש בה הרבה בחי' עליות וירידות לפעמים היא פרצוף גמור בע"ס ולפעמים קומתה רק עד חג"ת שלו ולפעמים רק עד נה"י ולפעמים היא בבחי' נקודה תחת היסוד ע' בענין ד' בחי' אחותי רעיתי יונתי תמתי, ועיין בה"ז פ' בלק דף קצ"א ע"פ שחורה אני ונאוה, ועיין בבוך כדו"ח זצ"ל תקס"ח בהביאור ע"פ תקעו בחדש שופר והוא דרוש השני שבלק"ת ע"פ תקעו וז"ל אך בזאת נבדל ענין הל' אצילות אור המל' משאר הספירות דאצי' זולתה נאצלו מאין ליש ממש ואינם חוזרים להיות בבחי' ביטול היש לאין אל עצמות המאציל כמו ספירת החסד להשפיע אור למטה שהשפעת אור חסד זה נשאר למטה באצילות ואינו חוזר למעלה במאציל וכן ספירות הרי נבדל אור החכמה מן המאציל בבחי' יש ואינו חוזר אל העצמות להיות בבחי' אין ממש וכמ"ש והחכמה מאין תמצא ופי' תמצא במציאות יש כידוע, ועד"ז אורות הנאצלים (והגם שמיוחדים בעצמות מ"מ נבדלים הן רק שאור הקו וחוט מנהיגם וכמאמר שם מ"ה מלגאו דאיהו אורח כל האצילות כו') אך בחי' אור המל' גם שנמשכה מאין ליש מ"מ נאצלה מתחלתה באופן שלא תשאר בבחי' יש ממש אלא תחזור ותתכלל ותתבטל לבחי' אין וע"כ גם לאחר שנאצלה אור המל' בע"ס שלימות הנה יש בה בחי' הביטול היש לאין יותר מכל האורות וכמ"ש אלקים אל דמי לך שהמל' עולה תמיד באצילות בבחי' ביטול להיות רק כנקודה אחת ממש וכמ"ש בזהר בטעם

שנק׳ אילת השחר (ועמ״ש במ״א בענין אליהו שאמר חי ד׳ אשר עמדתי לפניו, פי׳ עמדתי שנשתהה בבטן הנוק׳ י״ב חדשים וע״כ הי׳ בו בחי׳ ביטול היש גם בגופו כו׳) לפי שניתן בה בחי׳ ביטול זה בתחלת אצילותה מעצמות המאציל יותר מבשאר אורות כו׳ וא״כ מאחר שכח ביטול היש נאצל בה מתחלת אצי׳ אורה הרי מובן שמה שיוכל להיות ביטול היש בבי״ע אח״כ כנ״ל שהוא יחוד מ״ה וב״ן ג״כ הוא מחמת כח המאציל שהאציל בה מתחלתה וממילא מובן ג״כ דגם ענין תכלית של היחוד הזה שעתיד להיות אחר היחוד הוא בחי׳ הארת הכתר ג״כ נאצל מעצמות המאציל בתחלת אצי׳ אור המל׳ ונמצא ב׳ ענינים הנ״ל ביחוד ותכלית של היחוד הנ״ל נאצל במל׳ מתחלתה, וזהו ענין ר״ה שאז נאמר מאמר נעשה אדם בצלמנו כדמותנו זו״נ כדי שגם באדם יהי׳ יש וביטול היש מעין אצילות המל׳, משא״כ אם הי׳ נברא בכ״ה באלול שהוא יום ראשון למע״ב לא הי׳ בו הכח לחזור לבחי׳ ביטול היש.

ג׳ כ״ב

שובו בנים שובבים ארפא משובותיכם הננו אתאנו לך כי אתה ה׳ אלקינו.

וכ׳ במ״צ ארפה מלשון רפואה ואם היא בה״א ועל הסליחה יאמר בדרך שאלה, וכן רפאה נפשי כי חטאתי לך עכ״ל. וצ״ל דהא בהושע י״ד ד׳ כתיב ארפא משובתם, ארפא באלף, ואפשר ארפה בה״א ע״ש תשובה תשוב ה׳, וביומא דפ״ו סע״א משמע ג״כ דארפה משובותיכם הוא לשון רפואה, ושם משמע דמיירי בשב מיראה, ואפ״ל לכן ארפה בה׳ כי ביראה זדונות נעשו לו כשגגות ולא כזכיות, א״כ ארפה ג״כ לשון רפיון, היינו שהוקל החולי של החטא כו׳, וז״ל המצ״ד אתם בנים מורדים שובו אלי למען ארפא ואסלח על המרידה שמרדתם בי ואמרו הננו באנו אליך בתשובה כי אתה מעולם ה׳ אלקינו עכ״ל. וז״ל ת״י תובו בניא דמתחסנין למיתב אשבוק לכון כד תתובון, הא בכל עדן אתון אמרין תבנא לפולחנך פרוקנא, ארי את ה׳ אלהנא עכ״ל. וז״ל רש״י הננו אתאנו לך הנביא מלמדם להתוודות ולומר כן הננו אתאנו כו׳ עכ״ל. והנה אתאנו מלשון אתא בקר בישעי׳ כ״א י״ב, והוא ענין ביאה כמו ואתא מרבבות קדש בפ׳ וזאת הברכה כ״כ במ״צ, ואדמ״ו נ״ע ע״פ ואתא מרבבות קדש כ׳ ואתא לשון תרגום שהוא בחי׳ אחוריים כי טעמי תורה לא נתגלו עדיין כו׳ ע״ש, ובכאן אפ״ל גם כאן שבאו רק בבחי׳ אחוריים עדיין דהיינו ע״ד מ״ש לכתך אחרי במדבר וכמ״ש בת״א בד״ה זכור דעמלק, אך עוד אפ״ל מפני שע״י התשובה מבררים מק״נ מה שנפל למטה וזהו ענין התרגום וכמ״ש בת״א פ׳ משפטים בד״ה ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר כו׳. עוי״ל אתאנו ע״ד שער האיתן ותשב באיתן קשתו, משכיל לאיתן שהוא ענין חוזק וכח כי תשובה בחילא יתיר.

אדר״ן ס״פ כ״ט כתוב אחד אומר שובו בנים שובבים נאום ה׳ בירמי׳ ג׳ י״ד, ארפא משובותיכם שם כ״ב, וכתוב אחד אומר כי ביום הזה יכפר עליכם כו׳ הא כיצד אם עבר אדם על מצות עשה ועשה תשובה אינו זז משם עד שמוחלין לו מיד ע״ז נאמר שובו בנים שובבים (מזה מוכח דא״א

לפרש כמש"ל ארפה לשון רפיון דכאן מוכח שנתרפא לגמרי ואינו צריך ליוהכ"פ) עבר אדם על מצות ל"ת ועשה תשובה התשובה תולה ויוהכ"פ מכפר עז"נ כי ביום הזה יכפר עליכם כו׳, וכ"ה ביומא דפ"ו ע"א ארבעה חלוקי כפרה כו׳ שלשה הם, והקשה מהרש"א דהא גם לדבריו ארבעה הם על עשה ועל ל"ת ועל כריתות ומיתות ב"ד ועל חלול השם, ותירץ ג׳ חלוקי כפרה הם חוץ מן התשובה וכיון דעל מצות עשה סגי בתשובה לבד ע"כ אינו בחשבון. ואפ"ל כי הם נגד ד׳ אותיות הוי׳ וג׳ הן חוץ מן התשובה שהיא תשוב ה׳ תתאה כו׳. פ"ב דחגיגה דט"ו סע"א כבר שמעתי מאחורי הפרגוד שובו בנים שובבים חוץ מאחר והיינו שובו בנים אף שאתם שובבים ומורדים עכ"ז שובו כו׳ חוץ כו׳. וק"ק אם הפסוק הזה מדבר רק בעבר על מ"ע א"כ אינו ענין לאחר כו׳.

פ"ק דעכומ"ז דף ז׳ ע"ב בין כך ובין כך מקבלין אותן שנאמר שובו בנים שובבים, ופרש"י שובבים משמע אפילו מזידים ועשו בפרהסיא כמו וילך שובב בדרך לבו ישעי׳ סי׳ נ"ז, עכ"ז שובו כו׳ וכן הלכה ע"ש.

בבחיי פ׳ משפטים ק"א ע"ב ע"פ ורפא ירפא כל רפואה בבשר ודם לא מצאנו בכל הכתובים כי אם בדגש כו׳, אבל בהקב"ה מצינו ברפה והוא שכתוב רפאני ה׳ וארפא כו׳ ארפא משובתם כו׳, והטעם כי הרפואה בב"ו אינה אלא ע"י צער וטורח והוא שיסבול הסם או המשקה המר, אבל רפואה של הקב"ה בנחת אין שם צער כלל כי ברכת ה׳ היא תעשיר ולא יוסיף עצב עמה כו׳ עכ"ל. והנה אצל הקב"ה אע"פ שמצינו רפואה ברפה, אבל מצינו ג"כ בדגש, ואפ"ל לפי ענין ג׳ חלוקי כפרה הנ"ל א"כ על עשה ודאי היא ברפה כיון מיד מוחלין לו (ולכן נאמר כאן שובו בנים שובבים דקאי על מ"ע ארפה משובותיכם ארפה בה׳ לומר שהיא רפואה ברפה, וצ"ע דכאן יש דגש בהפ"א) וכן על ל"ת דעכ"פ יוה"כ מכפר בלי יסורין, אבל על כריתות דצ"ל יסורין וכ"ש על חילול השם כו׳ לכך נאמר לפעמים רפואה בדגש כמו אני מחצתי ואני ארפא בפ׳ האזינו ל"ב ל"ט, וממכותיך ארפאך ירמי׳ סי׳ למ"ד י"ז, שועתי אליך ותרפאני תלים ל׳ ג׳, ישלח דברו וירפאם סי׳ ק"ז כ׳, ויש ג"כ ברפה הרופא לכל תחלואיכי סי׳ ק"ג ד׳.

ה׳ כ"ב

האותי לא תיראו אם מפני לא תחילו אשר שמתי חול גבול לים כו׳.

א) **רפ"ה** דב"ב דע"ג ע"א ורומא דגלא תלת מאה פרסי כו׳ פוק חזי גבורתא דמרך מלא חוטא חלא ולא עברי שנאמר האותי לא תיראו כו׳ שמתי חול גבול לים כו׳. ובח"צ דף קמ"ד סע"א כי הגלים הם כחות הדין, וגלא לחבירתא הם טו"ר דק"נ ואור הבינה זהו חול גבול לים, כשהגלים רצים ורואים השכינה בורחין כו׳ וע"ש דמ"ג ע"א וע"ב בענין הגלים הנ"ל שהם ק"נ וענין על כל גל וגל שעבר עלי נענעתי לו ראשי

כו׳ יש לפרש כי ישראל לי ראש ובשעה שישראל עונין אישר״מ הקב״ה מנענע בראשו בד״ה אני דפ׳ ציצית, ועי״ז המתיק דיני הגלים כו׳.

ב) **רבות** בראשית פרשה ח׳ וגדרה ע״ש אשר שמתי חול גבול לים כו׳.

ג) **פ׳** בא פט״ו קלב״ב גבול שמת בל יעבורון תלים ק״ד כ״ו, נעל הקב״ה את הים בחול והשביעו שלא יצא מן החול שנאמר אשר שמתי חול גבול לים כו׳.

ד) **בשלח** פכ״א קלח״ד לא כך אמרת שאין הים נעשה יבשה שנאמר אשר שמתי חול גבול לים כו׳.

ה) **פ׳** קרח רעב״ג ושם להם חול בריח כו׳ האותי לא תיראו כו׳. ברות מ״ב ג׳ כמ״ש בבראשית פ״ת כנ״ל. ת״ז יא״ב קט״ז ב׳ גבול קרח עבר על גבולות רבות ר״פ קרח ע״פ בקר, גלי הים ע״ד אם תגביהי כנשר, מאדך בלי גבול.

ו) **בת״ז** די״א ע״ב פי׳ אשר שמתי חול שהם ישראל שנמשלו לחול הים והם גבול לים החכמה שהיא התורה כו׳. ודקט״ז ע״ב פי׳ אשר שמתי חול שכינתא עילאה גבול לים כו׳ וכד רצין גלגלין בד׳ רוחין מיד דחזיין שכינתא דאיהו חול דאיהו אסחר לימא אתמר בהו ושוב חזרן לאתרייהו.

ז) **בבחיי** ר״פ חקת ועוד נקראו חוקים מלשון גבול כענין שכתוב אשר שמתי חול גבול לים חק עולם לא יעברנהו חקות ירח וכוכבים לאור לילה ירמי׳ ל״א ל״ד כלומר גבולי היום והלילה, וזה להורות שנעצור המחשבה מלהרהר בהם ולא נעבור גבול מפני עומק השגתם.

ח) **בעמה״מ** ש״א פ״ב קרוב לס״פ חקות שמים וארץ וכל חוק הוא לשון גבול שנאמר אשר שמתי חול גבול לים חק עולם לא יעברנהו ופירושו החוק והגבול אשר שמתי לעולם הכולל שמים וארץ, דהיינו המקום הפנוי הזה שהוא תחלת מחשבתי כאשר פניתי מקום לעולמות לא שמתי ולא בראתי אלא בשביל מעשה התורה והמצות עכ״ל.

תלים ק״ד ט׳ גבול שמת בל יעבורון, ופרש״י החול אשר סביב להם וכ״ה ברבות קלב״ב בא פט״ו כמ״ש לעיל סעיף ג׳.

יש להעיר לענין גבול מפסוק אל תסג גבול עולם, משלי כ״ב כ״ח, דפירש״י מנהג אבותיך, ומפסוק ויצב גבול אלמנה משלי ט״ו כ״ה דקאי על כנס״י ברבות דנ״ח רע״ב, ומפסוק אשור כו׳ והקימנו עליו שבעה רועים כו׳ והציל מאשור כו׳ וכי ידרוך בגבולינו במיכה סי׳ ה׳, ועמ״ש בת״א פ׳

מקץ מזה, ומ״ש בד״ה והי׳ ביום ההוא יתקע בשופר גדול ובאו האובדים בארץ אשור כו׳, ויש לפרשו על התשובה דאם נכנס אשור שהוא תענוגי הגוף בגבול קדושת נה״א העצה ע״י והקימנו עליו שבעה רועים כו׳. ומפסוק ולא יראה לך חמץ ולא יראה לך שאור בכל גבולך, בפ׳ בא יג״ז, ופי׳ בטו״ב סי׳ תל״ג להוציא היצה״ר והקליפה מהעולמות כי כל העולמות העליונים הם גבול לישראל, כי יש לו נפש מן העשיה ורוח מן היצירה ונשמה מהבריאה כו׳, והנה באצילות בלא״ה לא יגורך רע רק הם בבי״ע ועז״נ ולא יראה לך כו׳ בכל גבולך, והיינו ע״י שישרוף היצה״ר מלבו וגבול שלו כו׳. ומפסוק השם גבולך שלום תלים קמ״ז י״ד, ושם פי׳ אאזמו״ר נ״ע דגבולך הוא מה שמל׳ דאצי׳ נעשית מקור לבי״ע שהם בעלי גבול, ומי הוא השם גבולך היינו שלום בחי׳ יסוד ז״א שבתוכו מלובש יס״א כי כולם בחכמה עשית. ומפסוק כי ירחיב ה׳ אלקיך את גבולך בפ׳ ראה י״ב כ׳ ופסוק ואם ירחיב ה׳ אלקיך את גבולך כאשר נשבע לאבותיך בפ׳ שופטים יט״ח ופי׳ הבחיי פ׳ שופטים שהוא ענין השלשה עממין קני וקניזי וקדמוני שלא כבשום והם ג׳ בחי׳ כח״ב והיינו כי עכשיו בבי״ע שהם גבולך הם רק ז׳ היכלות אבל ג״ר כח״ב אינן מאירים בגילוי גמור, ולע״ל ירחיב ה׳ את גבולך ויאירו בבי״ע ג״כ ג״ר כמו שמאירים באצילות, ואפ״ל שזהו ע״י התשובה דהנה החוטא שפגם בגבול הקדושה והכניס היצה״ר שהוא השאור שבעיסה בגבול הקדושה אין די לו לתקן במה שישמור גבול הקדושה אלא צריך להרחיב גבול הקדושה ע״ד שאמרו בתד״א היה רגיל לקרות דף א׳ יקרא שני דפים כו׳, ועיקר הרחבת הגבול ע״י ממעמקים קראתיך ובכל מאדך דפי׳ מאד בלי גבול, ועי״ז ממשיך ממעמקים שהם כח״ב ולכן יש עשי״ת, ויוהכ״פ הוא יום התשובה הוא יום עשירי ונק׳ שבת שבתון כי שבת הוא יום השביעי ע״ד ז׳ היכלות והיכל השביעי שהוא העליון זהו שבת, אכן בחי׳ תשובה צ״ל ע״ד ואם ירחיב ה׳ את גבולך וע״כ היינו עשרה ימים ע״ד הנ״ל. יש להעיר בענין אשר שמתי חול כו׳ כי ים זהו עלמא דאתכסייא המל׳ כשהיא באצי׳ והחול בחי׳ ארץ מקור דבי״ע ונשמות נק׳ חול הים כמ״ש ברבות ר״פ בא ר״פ י״ג ע״פ כובד אבן ונטל החיל, ועם היות שבחי׳ ארץ וחול הוא למטה מבחי׳ ים, אעפ״כ זהו הגבורה אשר שמתי חול גבול כו׳ וע״ד שיש בחי׳ בהיכל ק״ק דבריאה שלמעלה מאור המל׳ דאצי׳ המתלבש בו כמ״ש בתניא פנ״ב ששרשו מחכמה עילאה שלמעלה מהמל׳ וכמ״ש בסידור אחר עלינו בד״ה ביאור למ״ש בלק״א פנ״ב. וזהו ענין אשר שמתי חול גבול ומכ״ש שיש ליקח מוסר מזה שהאדם לא יעבור על גבול התורה ששרשו מל״ב נתיבות חכמה עילאה המקבלת ממו״ס שבו גבורה דע״י והוא שרש הגבול ונמשך מאמיתת הבלתי בע״ג, שמכח הבבע״ג הוא ג״כ שיאיר ע״י הגבול כו׳, וכמ״ש במ״א ע״פ איה סופר איה שוקל כו׳, ועיין במא״א אות ג׳ סעיף ה׳ מענין גבול ובפרדס ערך גבול פי׳ שהמל׳ נק׳ גבול מצד קבלה מחו״ב אכן מצד קבלתה מא״ס ע״י הכתר היא עולה לבלי גבול כו׳, ויש לפרש שע״י הגבולות דחו״ב עי״ז עולה לבחי׳ בלי גבול כי או״א מלבישים לזרועות דא״א שיהי׳ שפע אור א״ס נמשך ע״י גבולות דחו״ב, ועד״ז פי׳ בענין י״ג מדה״ר סד״ה ויאכילך את

המן, ועד"ז פי' בס"י בענין עשר ספירות מדתן עשר שאין להם סוף כו' הובא בפרדס שע"ד פ"ה ע"ש, ועד"ז פי' אדמ"ו נ"ע בד"ה מי מנה בענין והיה מספר כו' אשר לא יספר כו' שהנה חול הים הוא בגדר מספר אך ע"י שעושין רש"מ וממשיכים מהכתר נעשה המספר בבחי' אשר לא יספר כו'.

בר"ח שער היראה פ"ג האריך בביאור פסוק האותי לא תיראו כו' רש"י פי' תחילו לשון פחד, והפחד הוא בלב והיראה במוח, והנה הת"י פי' מפני מן קדם מימריה וזהו כמ"ש הר"ח דפי' האותי היינו שם הוי', ופי' מפני היינו שם אד'.

הרד"ק שם האריך בזה בטוב וכן באו"ת במקראות שם, ופי' תחיל מלשון חיל כיולדה.

ה' כ"ד

ולא אמרו נירא כו' שבועות חקות קציר ישמר לנו. עקרים מ"ד פ"ח. עקידה שער א'. רבות אמור פכ"ח קצ"ח א' ולא אמרו בלבבם נירא נא את ה' אלקינו יהיב כולא ולית אתון צריכין ליה מן הדין, שבועות חקות קציר ישמר לנו ישמור לנו מרוחות רעות ומטללים רעים, ואימתי באלו שבע שבועות שבין פסח לעצרת. וכ"ה בקהלת רבה דפ"ב ע"ד בפסוק מה יתרון לאדם בכל עמלו. ויונתן תרגם קים שבועיא דבזמן חצדא כו' ובמכלול להרד"ק ערך שבע (הראשון) כ' גבי שבועות מטות כלומר השבועה שנשבעת לשבטים כו' ומפרשים מזה שבועות חקות קציר כו', וכן נ' פי' ת"י כי קים שייך על שבועה וישבע לו וקיים ליה כו'. ויש לומר עפ"י מ"ש הרמ"ז פ' שלח דקנ"ז ע"א ע"פ כצנת שלג ביום הקציר, כי הלידה העליונה ה"ס קצירת השדה והנה אז ה"ס הנחש הנושך בעריתה שהוא רוצה ליהנות משם כי לפתח חטאת רובץ ולכן צריכה להארת ש"ע נהורין בסוד קרע שטן והם מאירים מתיקון ז' דדיקנא כו' עכ"ל, וזהו שבועות חוקות קציר ישמור לנו שיהי' הלידה והגלוי בקדושה וזהו ישמור מרוחות רעות כו' בחי' לפתח חטאת רובץ ושמירה זו ע"י המשכה בחי' שבועות שהוא ג"כ מבחי' תיקון השביעי די"ג ת"ד תיקון ואמת כו' שמשם שרש שבועת אמת, ואין אמת אלא תורה.

ז' ד'

אל תבטחו כו' היכל ה' כו'. פרש"י על ג"פ היכל תלת זמנין בשתא אתון מתחזיין קדמוהי, והוא מהת"י. אך בת"י גופא משמע ששלשה פעמים היכל היינו עבודה זבח וראייה.

ב) **פ"ה** דנזיר דל"ב ע"ב. ס"ח ססי' תשנ"ה והתפלל ביוהכ"פ ולא עשו תשובה תחלה היו סומכים על תפלתו כמ"ש היכל ה' היכל ה' כו' שלש רגלים שאנו עולים עליהם יגן עליהם ובידם עבירות עכ"ל,

ג) **ובשל"ה** פ' ויחי כ' כתיב ארץ ארץ ארץ ג"פ וכן כתיב היכל ה' ג"פ היינו כי יש ירושמ"ט ממש הגשמיות ויש ירושלים שלמעלה שהיא מל' דאצי' אמנם באמת יש למעלה ג"כ ב' בחי' ירושלים, ר"ל ירושמ"ט הוא ש' אד' מל' המקבל משם הוי' וזהו והוי' בהיכל קדשו חיבור ו"ה, וירושלים של מעלה הוא בינה ה' עילאה וזהו ענין י"ה עכ"ל בשינוי לשון. וע' מענין היכל בת"א פ' מקץ סד"ה כי אתה נרי דפי' הי כל היינו נש"ב הנמשכים מה' עילאה כו' ועיין מזה בזהר פ' לך לך דף צ"ד ע"ב ע"פ קדוש היכליך הי כל, ומענין ג"פ ארץ בת"א ר"פ בראשית בד"ה השמים כסאי פי' שהם כנס"י ומצות ותשבע"פ וע' מזה לקמן סי' כ"ב כ"ט ע"פ ארץ ארץ ארץ כו', ועיין בלק"ת פ' שלח סד"ה טובה הארץ מאד מאד.

ד) **ברע"מ** פ' עקב דף ער"ב סע"ב פי' ג"פ היכל ג' ידות כו' ונגד ג' יודין דג' הויות שבברכת כהנים וע"ש בהרמ"ז שהם נגד ג' רגלים שהם נה"י, ובמאו"א אות ה' סעיף י"א היכל רב נק' מלכות דא"ק וזהו ע"ד אד' מי, והיינו כח אד' שנתבאר בלק"ת פ' שלח בד"ה ועתה יגדל נא כח אד' וע' בזח"ג ר"פ בלק דקפ"ה ע"ב.

ט' יו"ד

מי האיש החכם ויבן את זאת כו' על מה אבדה הארץ כו' ופסוק י"א ויאמר ד' על עזבם את תורתי כו'. פב"ת דנדרים דפ"א ע"א. פ"ז דב"מ דפ"ה א'. מד"ר תחלת פתיחתא דאיכה ד"ג ע"ב. זח"א וישב דקפ"ה ע"א ע"פ והבור רק אין בו מים. ח"ב פ' בשלח דנ"ח סע"א ע"פ ימינך ד' נאדרי בכח ימינך ה' תרעץ אויב, נאדרי בכח דא אורייתא כו' ימינא אתתקף כו' ובשעתא דישראל לא מתעסקי באורייתא שמאלא אתתקף כו' הה"ד על מה אבדה כו' על עזבם כו', ועיין מענין ימינא ושמאלא לעילא וימינא ושמאלא לתתא בזהר פ' במדבר דקי"ט סע"א, ועמ"ש בת"א פ' יתרו בד"ה בחודש השלישי בענין שהתורה נק' עוז ותושיה. ענין אבדה הארץ בזהר פ' ויקרא דט"ז סע"ב ע"פ או מצא אבדה, הה"ד אבדה האמונה כו' כד"א על מה אבדה הארץ כו' אבדה ולא נאבד כו' כגוונא דא הצדיק אבד כו' ופי' במק"מ שאבדה המ' לבעלה ת"ת שאינו מזדווג עמה ע"ד רחל מבכה כו' כי איננו כו' זח"א ויגש דר"י ע"א ובפ' ויקרא דף כ' ע"ב כי איננו ולא כתיב כי אינם. ובזהר פ' ואתחנן דרס"ו ע"ב ע"פ ובאו האובדים, אלין צדיק וכנס"י דאקרון אובדים מנלן, כנס"י דכתיב על מה אבדה הארץ צדיק דכתיב הצדיק אבד, אבוד או נאבד לא כתיב אלא אבד, ור"ל כמ"ש במא"א אות א' סעיף ג' אבד נק' היסוד בזמן הגלות כי אז אבד לנוקביה ואבד מלקבל ברכאן עילאין כו' עכ"ל ועמ"ש בענין יוסף שנאמר בו במצרים יפה תואר ויפה מראה ר"ת יתום, שהוא בגלות מצרים יתום מאמו כמ"ש בסידור ע"פ יתום ואלמנה יעודד ובביאורי הזהר פ' תשא בד"ה והדל לא ימעיט יעו"ש וזהו ע"ד ונהר יחרב ויבש בזהר בראשית ד"ו ע"ב ובפ' שמות ד"ט ע"ב, וע' מזה בלק"ת בד"ה בשעה שהקדימו ישראל נעשה, ואומר הפסוק דכל ענין אבדה זו נמשך מחמת עזבם את תורתי.

ומזה יובן מ"ש והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול ובאו האובדים כו' כי התורה ניתנה ע"י קול השופר כמ"ש הטעם בת"א פ' יתרו בד"ה וכל העם רואים את הקולות כו', ולע"ל ע"י שיתקע בשופר גדול שהוא בחי' עליונה יותר כמ"ש בבחיי פ' יתרו ע"פ במשוך היובל בשם פרקי ר"א לכן עי"ז יומשך ויאיר בחי' פנימית התורה ועי"ז ובאו האובדים שאבדו מחמת עזבם את תורתי וע"י שופר גדול ובאו כו'.

ענין ויבן את זאת י"ל עפמ"ש בזח"ב תרומה קנ"ח ע"ב ע"פ כי אם בזאת יתהלל המתהלל כו' וכסיל לא יבן את זאת, ובמנחות פ"ה דנ"ג ע"ב יבא זה ויקבל זאת (היא התורה) מזה לעם זו יעו"ש, ובפרק לפני אידיהן ד"ב ע"ב ע"פ מי בכם יגיד זאת ישעי' סי' מ"ג ואין זאת אלא תורה כו', ובמד"ר פ' אחרי פכ"א ע"פ בזאת יבא אהרן, בזכות התורה וזאת התורה כו'. והנה במד"ר בפתיחתא דאיכה מפרש על עזבם את תורתי כפשוטו שעזבו את עסק התורה ולא עסקו בה, ועמ"ש מזה בד"ה ושננתם לבניך בענין ויתר הקב"ה על ע"ז כו' ולא ויתר על ביטול תורה ונתבאר מזה ג"כ בלק"ת בד"ה אלה מסעי, דרוש השלישי ספ"ב, ובהביאור ד"ה הנה גבי המסעות ספ"ב.

ובגמרא פב"ת דנדרים ופ"ז דב"מ הנ"ל מפרש על שלא ברכו בתורה תחלה, ועיין מזה בטור א"ח סי' מ"ז ובב"ח שם ועמ"ש מזה בלק"ת פ' ראה בד"ה וכל בניך למודי ה' ובהגהות על ד"ה ושננתם לבניך הנ"ל שע"י הברכה בתורה ממשיכים הוא"ו בבחי' מ' הנק' זאת ואזי נק' וזאת התורה וזהו בחי' עליונה מבחי' זאת עצמה בלא הוא"ו כמ"ש בזהר ר"פ זאת חקת התורה יעו"ש, וע' מזה בזהר ויגש דר"י ע"א בענין הקל קול יעקב ובפ' במדבר דקכ"א שהוא"ו זהו אילנא דחיי כו', ור"פ ויקרא ע"פ ונתתם לי אות אמת דא אות וא"ו שעי"ז והחייתם את אבי ואת אמי כו' כדפירש בזהר פ' ויחי דרמ"א סע"ב, וזהו מעלת ברכת התורה שע"י הברכה על התורה הנק' זאת כ"א בזאת יתהלל כו' ממשיכים בה הוא"ו ונק' וזאת התורה וכו' והוא המשכת הקו וחוט מאור א"ס המאיר בתפארת וע' בלק"ת פ' ואתחנן בד"ה וידעת היום דרוש השני בענין והנורא אל עליון כו' ועמ"ש ע"פ וזאת ליהודה, ע"ד בזאת יבא אהרן אל הקדש, יראו את ה' קדושיו כי אין שהוא ע"ק מחסור ליראיו, כי ע"י מ' יר"ת ביטול היש ממשיך בחי' אין, ועמ"ש בד"ה הבאים ישרש בענין כי תהיו אתם לי ארץ חפץ שהיא המ' הנק' כן ארץ חפץ ובה דוקא יש כח הצומח להצמיח מאור הזרוע לצדיק והוא הנקרא זאת הפעם עצם מעצמי כו' לזאת יקרא אשה כו'.

(**ילקוט** ח"ב מ"ב ג' ע"ו ג'. של"ה שפז"ב שפ"ח א"ב ר"ו א'. תד"א ח"א פרק י"ח ח"ב פ"א. ר"ח).

ט' כ"ב

אל יתהלל חכם בחכמתו כו' כ"א בזאת יתהלל. ע' לקמן בירמי' במקומו נרשם ע"ז מראה מקומות. וע' בת"ז תיקון י"ח דל"א סע"א וע"ב, בענין

קרבן עולה ויורד זהו צירוף הוי' שבר"ת יתהלל המתהלל השכל וידוע וע"ש בכס"מ ב' פירושים, אם ה' של המתהלל הוא בינה או מ' ואם זהו מ' הוא עדמ"ש בזח"א פ' ויצא דף קנ"ו ע"ב בפי' המעט קחתך את אישי וע' בת"א פ' מקץ סד"ה רני ושמחי בת דרוש הראשון, והנה בכס"מ שם לא"ב סק"ב כ' ושמעתי כו' אל יתהלל חכם בחכמתו הגם שיעלה ז"א שאז נק' חכם בחכמתו אין זה הלול ושבח כל כך (הג"ה, ע' בת"א פ' יתרו בד"ה זכור את יום השבת דרוש הראשון בענין שהחכמה נק' ראשית בחי' נוק' ועמ"ש בענין ומותר האדם מן הבהמה אין בלק"ת ס"פ בחקתי, והיינו כי החכמה מאין תמצא יש מאין כמ"ש בלק"ת פ' בהר בד"ה את שבתותי תשמרו עכ"ה) ואל יתהלל הגבור בגבורתו שיעלה ז"א לבינה בצד הגבורות לשמאל שאז נק' גבור על שמה הנק' בעל הגבורות (הג"ה, ואין ר"ל גבורה דינין כ"א אדרבה ע"ד ואם בגבורות שמונים שנה שזהו תוספת יותר מבחי' ע' שנה שנמשכים מז"ת דאצי', וכשמאיר הבינה הנק' כתרא תמינאה נוסף עוד עשרה, וכן גבורות גשמים שזהו חיות לעולם, ושם אגלא בר"ת אתה גבור לעולם אד', ובפ"ט דברכות דנ"ח סע"א והגבורה זו יצי"מ, עכ"ה) אל יתהלל עשיר ז"א כשעולה בקו האמצעי ת"ת הנקרא עשיר לדעת עליון כמ"ש ברע"מ ר"פ כי תשא העשיר לא ירבה דא עמודא דאמצעיתא שאין זה כ"כ הילול (הג"ה, רז"ל אמרו אין עני אלא בדעת, דעה קנית מה חסרת לכן הדעת נק' עשיר, ועכ"ז העשיר לא ירבה מעשר, כי בחי' אנת הוא חד ולא בחושבן ר"ל מה שאינו בחשבון ע"ס לית מחשבה תפיסא בי' כלל, לכן בחי' עתיק יומין נק' רישא דלא אתידע כמ"ש הענין בסידור בפי' ברוך שאמר והיה העולם, והיינו כי בבחי' ממכ"ע שייך בחי' השגה וזהו בחי' חכמה משא"כ בחי' סוכ"ע, מ"מ שייך בו דעת מענין הרגשה כמו שאדם יודע שיש לו נשמה המחי' אותו אע"פ שאינו יודע מהותה איך ומה הוא, כמ"כ הוא ית' הוא הידוע מציאותו ולא מהותו, וידיעה זו הוא מצד שמהוה העולמות והיינו בחי' היותו סובב כולא עלמין וממכ"ע, וזהו רק בחי' שמו, אבל מהותו ועצמותו אינו בגדר עלמין כלל לא בבחי' סוכ"ע וממכ"ע, וזהו הבחי' רדל"א וע' בסידור בהביאור דרוש ל"ג בעומר שזהו ענין ברכה והודאה כו', ולכן אל יתהלל העשיר בעשרו בבחי' הדעת, עכ"ה) כ"א בזאת כשיזדווג עם זאת, (הג"ה, ע"ד מי בכם יגיד זאת, אין זאת אלא תורה וע' במד"ר פ' אחרי פכ"א ע"פ בזאת יבא אהרן אל הקדש ומ"ש ע"פ בזאת אני בוטח, וזאת הברכה עכ"ה) אז יתהלל המתהלל השכל וידוע אותי (הג"ה, ר"ל עי"ז יומשך בחי' למעלה מהדעת בבחי' דעת כענין ומלאה הארץ דעה את ה', וע' בסידור ד"ה ששת ימים תאכל מצות דרוש הראשון, והטעם שזה נמשך ע"י בחי' הירידה למטה היינו שעי"ז מתברר הדעת דתהו כח"ב דתהו שלמעלה מכח"ב דתיקון ועמ"ש בלק"ת פ' ראה בהביאור ע"פ אחרי ה' אלקיכם תלכו בענין כי מנסה כו' לדעת כו' ובענין אם אין בינה אין דעת כו' עכ"ה) כי הוא הלול המעולה והמשובח שנזדווגו או"א (ע' בלק"ת מהאריז"ל פ' וירא שאו"א מקבלים מהכתר והכתר מא"ס אור חדש ממש עכ"ה) ונתנו מוחין לבניהם, ושם דף ל"ד ב' שזהו ענין לזאת יקרא אשה פי' בחי' זאת

הנ"ל נק' אשה שממנה נמשכים תולדות, ע"כ יעזוב איש ז"א את או"א דהיינו חכמתו וגבורתו, ודבק באשתו היא בחי' זאת תשבע"פ כי בהיותו אצל או"א אינו עושה תולדות, כ"א בזאת יתהלל (הג"ה כי היא המעלה מ"ן מבירור עולם התהו שלמעלה מחב"ד דתיקון וכמ"ש מזה בביאור הזהר פ' שלח סד"ה והיה ביום ההוא יצאו מים חיים מירושלים כו', ולכן עי"ז דוקא יעשה תולדות, וע' עוד בבה"ז פ' בראשית דכ"ז שלכן לא נתנה תורה למלאכים, ומזה יובן הדרוש בת"א ר"פ לך לך בענין נובלות חכמה שלמעלה תורה דלשבח קאמר שהוא גבוה מעצם חכמה שלמעלה, והיינו כנ"ל בענין אל יתהלל חכם כו' כ"א בזאת יתהלל, וזהו טעם נוסף על הטעם דבירור עולם התהו כ"א מצד שירידת החכמה למטה נמשך מלמעלה מהחכמה כו' ושני הטעמים אמת, ועמ"ש בענין וירא והנה באר בשדה מצא אשה מצא טוב טיבו דעתיקא, ובענין ישראל מונין ללבנה ועי"ז מאיר בהזווג דשמשא וסיהרא מלעילא מבחי' שמשא כו' עד כי והי' אור הלבנה כו'. גם יש לפרש אל יתהלל חכם כו' כ"א בזאת כו' ע"ד ומתלמידי יותר מכולם, גם ע"ד בינה יתירה ניתנה באשה.

ט' כ"ב

אל יתהלל. ח"ב קנ"ח ב'. רבות פ' מטות רפ"ג ב'.

ט' כ"ג

כ"א בזאת. ח"ב קנ"ח ב'. ח"ג ק"י סע"א, דרנ"ו ב' דרנ"ח א'. כי אני כו' עושה משפט כו' בארץ, ח"ב קכ"ב סע"א. רבות פ' נח ס"פ ל"ה, משפטים פ"ל קמו"ד, נשא רפ"י, סוף קהלת בפסוק ויותר שהיה קהלת חכם. ת"ז תיקון י"ח ל"ג לא"א לד"א בהקדמה ט"א, תיקון ד' יד"ב. תיקון ו' יז"ב. תיקון כ"א נז"ד. וע' בכס"מ על תיקון י"ח לא"ב ובדף ל"ד א"ב.

סי' י"א פסוק זית רענן, נרשם אצל פסוק ואתה תצוה כו' ויקחו אליך שמן זית זך.

י"א ט"ז

זית רענן יפה פרי תואר.

פ"ה דמנחות דנ"ג ע"ב א"ר יצחק בשעה שחרב בהמ"ק מצאו הקב"ה לאברהם שהי' עומד בבהמ"ק אמר לו מה לידידי בביתי כו' היה לך לזכור ברית מילה א"ל ובשר קדש יעברו מעליך ירמיה שם, כו' שמא ח"ו אין להם תקנה יצתה ב"ק ואמרה לו זית רענן יפה פרי תואר קרא ה' שמך, מה זית זו אחריתו בסופו (שנטעו עכשיו ואינו טוען עד זמן גדול ואח"כ טוען פירות הרבה, ל"א שאין מתבשל מעט מעט כשאר אילנות אלא בסופו כולן יחד) אף ישראל אחריתן בסופן. ב' כי ברית מילה זהו יסוד

בחי׳ צדיק וכשפגמו בזה אמר שמא ח״ו כו׳ כי עוה״ב נמשך מבחי׳ זו כמ״ש בזח״א ר״פ נח ע״פ ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ ת״ח כל מאן דנטיר ברית כו׳ כי עוה״ב שהוא בינה מקבל מיסוד אבא שהוא שרש הברית מילה שיסוד אבא נמשך ומתלבש ביסוד ז״א, לכן היה התשובה זית רענן שהוא ג״כ בבחי׳ יסוד שנק׳ זית שאגור בו שמנו הוא השפע שממשיך ממוח החכמה ועמ״ש מזה בלק״ת פ׳ נשא בביאור ע״פ כה תברכו את בנ״י, והיינו שהם לא עבדו בחי׳ זית רענן ואף שחטאו ופגמו בזה מ״מ על ידי היסורים נתקנו ונעשו זית רענן וכדמסיק ר׳ יוחנן, ועיין כה״ג ברבות ס״פ מצורע בענין יכניה מלך יהודה שע״י היסורין זכה לתשובה ועל אותה שעה נאמר כולך יפה רעיתי ע״ש ועד״ז ע״י היסורין שסבלו בחורבן בהמ״ק אזי נעשו זית רענן כו׳.

עו״ש בגמרא אמר ר׳ יהושע בן לוי למה נמשלו ישראל לזית, מה זית אין עליו נושרין לא בימות החמה ולא בימות הגשמים אף ישראל אין להם בטילה עולמית לא בעוה״ז ולא בעוה״ב. ג׳ כי עוה״ז הוא מ׳ ועוה״ב בינה, ושניהם מקבלים מב׳ היסודות בינה מיסוד אבא היינו מישראל סבא, ומ׳ מיסוד ז״א שנק׳ כי נער ישראל, וא״כ ממילא מובן שאין להם בטילה עולמית לא בעוה״ז וכמ״ש אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי, ולא בעוה״ב, ובי׳ יסודות הנ״ל זהו הכל בחי׳ זית, כי זית אגורי המוציא שמן עיקרו יסוד אבא שממנו נמשך שמן משחת קדש, וכמ״כ בחי׳ יסוד ז״א שבו ועל ידו נמשך שמן הנ״ל בבחי׳ מל׳. ואפ״ל שזהו ענין ושנים זתים עליה.

עו״ש ואמר ר׳ יוחנן למה נמשלו ישראל לזית לומר לך מה זית אינו מוציא שמנו אלא ע״י כתית, הנה בזית דקדושה יסוד ז״א פי׳ הפרדס הכתית הוא ענין הנענוע שעי״ז נמשך הטפה, אך לפי פשוטו כי השמן הוא מה שנתברר מקליפת נוגה, היינו ענין יתרון החכמה מן הסכלות, וא״א לברר אלא ע״י ביטוש הכלי דק״ב לבטל היש אזי דוקא נתגלה השמן, כענין שבירת הקליפה להוציא הפרי, אף ישראל אין חוזרין למוטב אלא ע״י יסורין, וע׳ מזה ברבות ר״פ תצוה פי׳ חוזרין למוטב פי׳ אדמ״ו נ״ע שיחזרו פב״פ היינו מבחי׳ כי פנו אלי עורף וזהו התשובה שישובו להיות לך אמר לבי בקשו פני, וכמ״ש מזה בד״ה שובה ישראל עד, וזהו הלשון חוזרין למוטב, חוזרין דוקא שחוזר ממה שפנה עורף להיות פב״פ, והיינו למוטב את האור כי טוב וז״ש במנורה, אל מול פני המנורה יאירו, פי׳ שיהי׳ יאר ה׳ פניו אליך מול פני המנורה שהיא כנ״י, וחזרה זו זהו ע״י יסורין כי האדם הוא מהלך הן בקדושה וכמ״כ ח״ו להפך והיסורים הם גדר שלא יוכל לילך לסט״א ואזי בעל כרחו מחמת הגדר חוזר בו מדרך הרע לילך בדרכי ה׳ ושמרו דרך הוי׳.

ב) **זח״ב** משפטים דק״כ סע״ב ע״ד הנ״ל של מימרא דר׳ יוחנן.

ג) **רבות** ר"פ תצוה ההד זית רענן כו' המשיל התשובה לשמן, ועמ"ש מענין שמן בת"א פ' ויצא בד"ה ושבתי בשלום, שהוא ענין יראה עילאה, ויראה זו נמשך ע"י חכמה שהיא בחי' ראיה כמ"ש בד"ה וידבר דעשה"ד מענין אם אין חכמה אין יראה ומ"ש מענין שמן בד"ה כי אתה נרי, ושייכות בחי' זו לתשובה י"ל כמ"ש בפי' ממעמקים ב' עומקים פנימית הלב היא בינה ליבא ותעלומות לב הוא יסוד אבא והיינו תשובה תשוב ה"י במלוי יו"ד ועמ"ש בד"ה ראה אנכי נותן, והנה חכמה היא אצילות וכדי להיות גילוי בחי' זו הוא ע"י העברת הקליפות המסתירים וזהו ומלתם את ערלת כו' ואח"כ ומל ה' את לבבך שגם בי"ע שבנפש מסתירים לגבי אצי' וצ"ל מילה כו' וזהו משל הזית שמגרגרים אותו ונחבט ונותנין אותו במטחן כו'.

ד) **רבות** פ' שלח פט"ז דרשו ד' לקול המולה גדולה שאמרתם מה גרמתם עליכם הציתו אש עליכם יום לשנה יום לשנה תשאו את עונותיכם כו' אבל לעוה"ב הנני שולח מלאכי ופנה הדרך לפני.

ה) **אסתר** קכ"ט א', ועמ"ש בלק"ת פ' נשא בד"ה ביאור ע"פ כה תברכו ושם ספ"ב מענין מארז"ל ע"פ ארץ זית ארץ שרוב שיעוריה כזיתים.

י"ב ח'

היתה לי נחלתי כאריה ביער נתנה עלי בקולה על כן שנאתיה. זבחים קי"ט א', פ"ג דתענית י"ו ב'.

רבות פ' שלח פט"ז דרס"ז ב' ע"פ ותשא כל העדה ויתנו את קולם ההד נתנה עלי בקולה כו', וא"כ מה שאמרו פ"ג דתענית זה ש"צ שאינו הגון זהו ע"ד שדימו כעס לעע"ז אף שודאי אין שוין ממש, ומ"מ צ"ל שיש מעין שייכות זל"ז, והענין כי פי' נתנה עלי בקולה שאמרו נתנה ראש ונשובה מצרימה, ע"ד אשר נאכל במצרים חנם בלא מצות שהמצות נק' מצות הוי', וחנם בלא מצות זהו ע"ד רם על כל גוים שמקבלים מבחי' אם צדקת מה תתן לו כו' וזהו לתת נקמת הוי' במדין נקמת הוי' דוקא וכן פרעה אמר מי הוי' אשר אשמע בקולו כו' וכמ"ש בד"ה ויאבק איש בפי' אם תגביהי כנשר משם אורידך נאום הוי' דוקא. והנה התפלה היא ג"כ כמ"ש ותתפלל חנה על הוי' והיינו לעורר רחמים רבים מי"ג מדה"ר שע"ז נאמר חנון ורחום הוי' היינו חנון ורחום להיות שם הוי' וכמ"ש לפני הוי' תטהרו למעלה משם הוי', אך כדי להגיע לבחי' זו זהו ע"י צעק לבם בבחי' ממעמקים קראתיך הוי' כו', משא"כ כשהש"צ אינו הגון א"כ זהו רק נתנה עלי בקולה שמדמה א"ע לבחי' ותתפלל חנה על הוי' כו', ולבו רחק מזה ע"כ שנאתיה כו'.

ברבות בקהלת דצ"א ע"א ע"פ עת לאהוב ועת לשנוא, עת לאהוב דכתיב אהבתי אתכם אמר הוי' ועת לשנוא דכתיב נתנה עלי בקולה על כן שנאתיה.

עמה"מ צו ד' קע"ה ב' פי' נתנה עלי בקולה קאי על קטרוג הלבנה א"א לשני כו' ע"ש. ולדבריו יש לומר דהיינו ענין הביאו עלי כפרה לתקן בחי' נתנה עלי, ע"כ הביאו עלי כפרה, ועמ"ש במשלי סי' יו"ד י"ב ע"פ שנאה תעורר מדנים ועל כל פשעים תכסה אהבה די"ל השנאה נמשך מז"א ששם יש חו"ג והיינו מחמת שנתנה עלי בקולה כנ"ל ועל כל פשעים תכסה אהבה הוא ע"י ההמשכה מע"ק שמשם נאמר ויהפוך ד' אלקיך לך את הקללה לברכה כי אהבך ה' אלקיך יעו"ש, והיינו ע"י התשובה.

ירושלמי פ"ק דמגילה. של"ה רנד"א. תד"א ח"א פי"א. בחיי קעו"ב, רכ"ד ד'.

י"ג י"א

כי כאשר ידבק האזור. נת' בבוך ישעי' אחר פסוק והי' צדק אזור מתניו שם בישעי' סי' י"א ה' דף קל"ג.

י"ג י"ז

במסתרים תבכה נפשי מפני גוה. חגיגה דף ה' ע"ב ועמ"ש מזה באיכה ע"פ בכה תבכה סעיף ב'. זח"ב פ' שמות די"ז סע"ב. פרדס ש"ח פי"ב. מד"ר בפתיחתא דאיכה דנ"ה ב' תוך ד"ה ר' יוחנן פתח משא גיא חזיון, וסד"ה ר' יוחנן פתח תנו לה' אלקיכם כבוד, דנ"ו ע"ב. בחיי פ' בחקתי ע"פ ולא תגעל נפשי אתכם, פי' תבכה נפשי קאי על השכינה.

ט"ז י"א

ואמרת אליהם כו' ואותי עזבו ואת תורתי לא שמרו, ובמד"ר בפתיחתא דאיכה ד"נ ע"ב בד"ה מי האיש החכם ויבן את זאת הלואי אותי עזבו ואת תורתי שמרו מתוך שהיו מתעסקין בה המאור שבה היה מחזירן למוטב, רב הונא אמר למוד תורה אע"פ שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה. ענין המאור שבה יובן ע"ד מ"ש בלק"ת פ' ויקרא בהביאור ע"פ ולא תשבית מלח, ססעי' ב' וסעיף גימל, ויש להעיר ממ"ש ע"פ ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור כו' כי מאור הוא מקור האור, ועיין בבה"ז פ' תולדות על המאמר מי ימלל גבורות ה' בפי' המאיר לארץ ולדרים כו' ועיין בת"א פ' וירא בד"ה פתח אליהו גבי והנה הצמצום היה באור כו' אבל במאור כו', וע' זח"ב תרומה קמ"ז ע"ב ע"פ שמן למאור, ענין את שני המאורות הגדולים והם תשב"כ ותשבע"פ שהם שמש וירח, וע' פרדס ערך מאור, והנה במשה נאמר ואצלתי מן הרוח אשר עליך כו' אצילות היינו הפרשת הארה וא"כ משה בחי' מאור לגבי ע' זקנים שהם כמו הארה הנמשכה מן המאור כו', ועמ"ש מענין המאור שבה היה מחזירן למוטב בלק"ת פ'

מסעי סד"ה אלה מסעי דרוש השלישי בענין ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם שע"י עסק התורה נמשך חותמו של הקב"ה שהוא אמת להאיר בנש"י ולכן עי"ז מחזירן למוטב ובהביאור שם ססעי' ה' שההמשכה היא מבחי' אמת להיות תתן אמת ליעקב וזהו ענין המאור שבה כו' וע' בד"ה ציון במשפט תפדה סעיף ג' ובת"א בד"ה לבסומי בפוריא דרוש השני בענין שהתורה נקראת משל הקדמוני מזה יובן ענין המאור שבה כו', וע' מענין גדול תלמוד שמביא לידי מעשה בלק"ת בד"ה אני לדודי ודודי לי דרוש השני כמ"כ הוא מחזירן למוטב, ובד"ה כי תצא דרוש השני בענין לך אמר לבי בקשו פני את פניך ה' אבקש, גם י"ל המאור שבה ע"ד עוטה אור כשלמה שהתורה יש בה סתים וגליא שזהו ענין אור ושלמה וכמ"ש בסידור בד"ה ועשו להם ציצית, ואין דרך להגיע אל הפנימי' הנק' אור אלא ע"י השלמה והלבוש, וזהו מתוך שהיו מתעסקין בה בבחי' השלמה ולבוש אזי המאור שבה הוא בחי' האור הי' מאיר בהן ומחזירן למוטב כו', ואפשר ג"כ שהפנימית נק' מאור והשלמה נק' אור כו', ועמ"ש ע"פ רפאני הוי' וארפא במה שארז"ל מד"ר נשא רכ"ח א' ע"פ ולהג הרבה יגיעת בשר ולהג מלשון והגית בו שעי"ז היגיעה בתורה יוכל להעביר היצה"ר וזהו יגיעת בשר כמ"ש והסירותי את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר, ועמ"ש בת"א בד"ה בכ"ה בכסלו איך בירור ז' המדות מבחי' ז' מדות דלעומת זה הוא ע"י החכמה, וזהו ענין התורה דמחכ' נפקת והיא המבררת השבע מדות ולכן נאמר חכמות בנתה ביתה זהו התורה חצבה עמודיה שבעה במד"ר ר"פ ויהי ביום השמיני, אם רעב שונאך זה היצה"ר האכילהו לחם לחמה של תורה ועי"ז כי ד' ישלימנו לך, דכמו שלע"ל אז אהפוך אל עמים כו' ע"י ומעיין מבית ד' יצא והשקה את נחל השטים, שהוא בחי' אין אדם עובר עבירה אא"כ נכנס בו רוח שטות, ולע"ל ע"י מעיין יצא שהוא החכמה אזי והשקה שיתבטל הרוח שטות, כן עכשיו ע"י עסק התורה שהיא מעיין החכמה כו', וגם ענין המאור שבה ע"ד שהאור דוחה את החשך אמלאה החרבה כו'.

י"ז ז'

ברוך הגבר אשר יבטח בהוי' והי' הוי' מבטחו. פי' המצ"ד ר"ל כמו שיבטח בו כן יהיה לו למבטח ולעזרה עכ"ל.

ב) **במדרש** רבה פ' דברים דרפ"ו ע"ד ע"פ ככוכבי השמים לרוב היום אתם ככוכבים אבל לע"ל לרב אתם עתידין להיות דומין לרבכן כיצד כתוב כאן כי ה' אלקיך אש אוכלה הוא וכתיב בישראל לע"ל והי' אור ישראל לאש וקדושו ללהבה, בישעי' סי' יו"ד י"ז, א"ר לוי בר חמא ומה מי שעובד כומ"ז הרי הוא כמותו שנאמר כמוהם יהיו עושיהם כל אשר בוטח בהם, מי שעובד להקב"ה לא כש"כ שיהי' כמותו ומניין שכך כתיב ברוך הגבר אשר יבטח בה' והי' ה' מבטחו עכ"ל, וכ"כ עוד ברבות פ' שופטים ע"פ אשימה עלי מלך דף רצ"ו ע"א. וצ"ל איך מובן מכאן שיהי' כמו הקב"ה הרי אין כתוב רק והי' ה' מבטחו, ודוחק לומר

דדייק מן ההיפך מדגבי כומ"ז כתיב כמוהם יהיו כו' בוטח בהם וכ"ש בהקב"ה דא"כ מהו שכ' ומניין שכך כתיב ברוך הגבר כו'. ואפ"ל דמפרש מבטחו לשון וטח את הבית שנדבק בהקב"ה ממש, או י"ל דסמיך אקרא דבתריה והיה כעץ שתול על מים ועל יובל ישלח שרשיו שזהו ז"א דאצי', וארז"ל ברבות אמור פ"ל פרי עץ הדר זה הקב"ה שכתוב בו הוד והדר לבשת כו', גם בזח"ב בשלח דף סמך תחלת ע"ב איתא אין עץ אלא הקב"ה דכתיב כי האדם עץ השדה כו'.

י"ז ח'

והיה כעץ שתול. פ"ג דאבות משנה י"ז, כל שמעשיו מרובין כו'. פ"ט דבכורות נ"ה ב' יובל שמו כו'. עמה"מ שער או"א פרק כ"ה ע"ג ב'. רבות סדר אחרי ס"פ כ"ב קצ"א ב' נהר יוצא מעדן שמו יובל כו'. וכ"ה בפ' פנחס קרוב לס"פ רפ"ב א' (שהוא ע"ה ב'). רות רבה ס"פ ויאמר הבי המטפחת מ"ח ד' (שהוא י"א ג'). זח"א קל"א א' שטה יו"ד, מפרשו על הגוף שיקום בתח"ה והיינו ע"ד כי האדם עץ השדה כמ"ש במד"ר פ' וירא פנ"ד, ח"ב יתרו פ"ג סע"א מ"ט לא ימיש משום דעל יובל ישלח שרשיו כו' וע"ש במק"מ, וז"ל כיון שז"א ישלח שרשיו על יובל שהיא בינה לכך לא ימיש מעשות פרי שהם נשמות הצדיקים עכ"ל, ור"ל כיון שהוא ונהר יוצא מעדן מבועא דלא פסיק עיין בזהר פ' אחרי דס"ה ע"ב. משפטים צ"ח רע"ב. ח"ג אחרי נ"ח א' ושם משמע עץ שתול הוא עץ החיים, ושם אומר ובספרא דרב המנונא סבא חיים שמיה דמתמן נפקין חיים לעלמא ואינון אקרון חיי מלכא ועיין בזח"ב ס"פ יתרו דצ"א ע"ב בענין חיי מלכא שהם נמשכים מהבינה כו'. והענין י"ל ע"ד מ"ש בזח"ג פ' שלח דקנ"ח ע"ב ע"פ היש בה עץ אם אין, עץ היינו אילנא דחיי ז"א דאצי', אם אין זהו בחי' כתר שע"ז נאמר והחכמה מאין תמצא וע' מזה בלק"ת פ' שלח בד"ה אני הוי' אלקיכם דרוש הראשון פ"ג, שם פי' עץ היינו חכמה מלשון עצה שהעצה היא מבחי' חכמה ע"ד עצות מרחוק וכתיב אחכמה והיא רחוקה ממני, משא"כ אין זהו בחי' סוכ"ע שלמעלה מהחכמה וע' מענין והחכמה מאין תמצא בלק"ת פ' בהר את שבתותי תשמרו ספ"ג, וא"כ בחי' כי האדם עץ השדה שהוא ז"א חיותו נמשך מבחי' הכתר הנק' אין שהוא המחבר א"ס ב"ה עם האצילות וע' בזהר פ' בהעלותך דקנ"ב א' נשמתא לנשמתא כו' ולכן ועל יובל דוקא ישלח שרשיו כי יובל היינו שער החמשים, והוא בחי' כתר וכמ"ש מזה בלק"ת בד"ה ביאור מעט על וספרתם לכם בשם הת"ז תיקון כ"ב, גם יובל בינה הנה התגלות ע"ק הוא בבינה, ומזה יובן ענין זכרנו לחיים מלך חפץ בחיים ועמ"ש ע"פ אחרי ד' אלקיכם תלכו משארז"ל ע"ז במד"ר פ' קדושים פכ"ה במטע תחלה היינו לנטוע בחי' עץ שתול הנ"ל וזהו ויטע אשל בבאר שבע, וזהו ענין מלכיות וזכרונות כי זכר ונקבה בראם ויקרא שמם אדם והוא בחי' כי האדם עץ השדה, ושופרות השופר נק' יובל כמ"ש במשוך בקרן היובל והיינו להמשיך בחי' ועל יובל ישלח שרשיו כו' בחי' ונהר יוצא מעדן להשקות כו'. ואפ"ל שזהו ונתנה הארץ יבולה ועץ השדה יתן

פריו, פי׳ ע״י ונתנה הארץ יבולה יעורר בחי׳ יובל ונהר יוצא מעדן ואז ועץ השדה יתן פריו מבחי׳ אין בשינוי לעילויא ע׳ זהר פ׳ שלח שם, ועמ״ש ע״פ הבאים ישרש יעקב ושם סעיף ב׳ מענין פי׳ שורש וסעיף א׳.

אמור צ״ז א׳ והיה כעץ כו׳ וע״ד אקרי אורייתא עץ החיים כו׳, ומזה יובן מ״ש לא ימיש ספר התורה הזה מפיך כי התורה היא עץ שתול כו׳ שנאמר בו ולא ימיש משום דעל יובל ישלח שרשיו כנ״ל לכן גם העסק בתורה צ״ל עד״ז. האזינו דר״צ סע״ב ועל יובל כו׳ ולא פסיק. של״ה כ״ד ב׳, ד״ש א׳.

י״ז י״ב

כסא כבוד. (ז״ג ח״א ל״ח ג׳) ח״א קי״ב א׳. ח״ג נ״ו א׳ ק״ט ב׳ קכ״א ב׳ ובפי׳ הרמ״ז שם רפ״ג א׳.

י״ז י״ב

כסא כבוד. אדר״ן ר״פ כ״ו כאלו קבור תחת כסא הכבוד שנאמר כסא כבוד כו׳ מקום מקדשינו. פסחים פ״ק ה״א בשכר שלשה ראשון כו׳ ולבנין בהמ״ק דכתיב כסא כבוד מרום מראשון כו׳.

שם פ״ד נד״א שבעה דברים נבראו קודם שנבה״ע כו׳ כסה״כ ובהמ״ק שנאמר כסא כבוד מרום מראשון ופרש״י מרום הוא בערבות מראשון מקודם העולם וכן מקום מקדשינו נברא מראשון, וכ״ה פ״ד דנדרים דל״ט ע״ב רק שם איתא כסא כבוד דכתיב נכון כסאך מאז בהמ״ק דכתיב מרום מראשון מקום מקדשינו, וכ״ה ברבות ר״פ בראשית פ״א כסה״כ מניין דכתיב נכון כסאך מאז בהמ״ק כו׳ כסא כבוד כו׳. תולדות פס״ג סט״ד בזכות ולקחתם לכם ביום הראשון כו׳ ובונה לכם ראשון זה בהמ״ק דכתיב כסא כבוד מרום מראשון.

בשלח פכ״ה ע״פ והוא מרומים ישכון כו׳ אני משרה אתכם במה שבראתי עד שלא נברא העולם זה בהמ״ק שנאמר כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשינו שם אני מרומם אתכם שנאמר וכסא כבוד ינחילם ש״א סי׳ ב׳ עכ״ל. יש לפרש כי בה״א נברא העוה״ז הוא בחי׳ מל׳, ושבעה דברים שקדמו לעולם הם מבחי׳ בינה שביו״ד נברא העוה״ב שם הוא בחי׳ כסה״כ, כי כבוד היינו כתר כמ״ש ברע״מ פנחס דרנ״ה בפי׳ הראני נא את כבודך, והרמ״ז פ׳ במדבר דקי״ח פי׳ מלך הכבוד הוא א״א שבחי׳ ל״ב נתיבות חכמה הנק׳ כבוד הוא לבוש של בחי׳ א״א הנק׳ מלך, וזהו ע״ד הנז׳ בפ׳ יתרו ס״ז ב׳ בענין אית מלך לעילא כו׳, ולכן בינה נק׳ כסא הכבוד וכ״מ בפ׳ ויקהל דרי״ז סע״א, וכ״כ המק״מ תרומה קסה״ב ע״פ לרוכב בערבות שאו״א הם כסא לאריך, ועז״נ שם אני מרומם אתכם כי עוה״ב הוא בינה.

ועפ"ז יש לפרש המלך המרומם לבדו מאז, פי' מאז היינו קודם בה"ע כמ"ש נכון כסאך מאז, המלך היינו א"א כתר מלך הכבוד כנ"ל שהוא המרומם לבדו בחי' אני ראשון קודם שנבה"ע ואח"כ המשובח כו' מימות עולם וזהו ענין אחר שנבה"ע ונק' המלך המרומם, כי כתיב ארוממך אלקי המלך זה קאי על מ' דאצי' שהיא מקור לבי"ע, ושם יש עולמות הנפרדים שנראה העולם יש ע"כ צ"ל ארוממך לרומם המל' להעלותה ולקשרה בא"ס ב"ה, אבל בבחי' בינה הוא המלך המרומם בעצם וע' במאו"א אות מם סמ"ד ובאות רי"ש סי"ד בענין רום.

ר"פ תרומה פל"ד קנ"א ב' למעלה כסא ה' למטה כס"כ מרום מראשון מקום מקדשינו. אמור ספ"ל כנז' תולדות פס"ג כנ"ל שם פל"א רא"ד והארץ האירה מכבודו ואין כבוד אלא בהמ"ק שנאמר כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשינו.

בחיי ר"פ תולדות ע"פ ויצא הראשון, ובקונטרס שבסוף ספר בחיי פ' תרומה כ' ול"נ כסא בינה כבוד חכמה מרום כתר מראשון אין סוף מקום מקדשינו עטרת, וי"מ כסא תפארת כבוד בינה מרום חכמה מראשון כתר מקום יסוד מקדשינו מ' עכ"ל ומ"ש מקום יסוד היינו כמ"ש בזהר בראשית ע"פ יקוו המים אל מקום אחד שהם מ"ד הנמשכים ביסוד ומשם מאירים במ', וכן בהמ"ק נק' באר מים חיים ע"ש שבו נמשך ממקור מים חיים כמ"ש הרמב"ן בפי' החומש פ' תולדות (כמדומה).

י"ז י"ד

בהפטרה דפ' בחוקותי בירמיה סי' י"ז י"ד. רפאני ה' וארפא הושיעני ואושעה כי תהלתי אתה. להבין כפל לשון רפאני וארפא וקושיא זו הקשה ג"כ בזהר ח"ג בהשמטות סי' יו"ד דף ש"ה ע"א. הנה כנס"י בגלות נקרא חולת אהבה וזהו בקשת כנס"י רפאני הוי' כו' וכמ"ש בפ' זו ואף גם זאת כו' לא מאסתים כו'. והנה לעיל מיניה דפסוק רפאני כתיב כי עזבו מקור מים חיים את ה' (הג"ה, והנה בירמיה סי' ב' י"ג ע"פ אותי עזבו מקור מים חיים ת"י פולחני שבקו די בדיליה אנא מייתי עליהון יקרא כמבוע דמיין דלא פסיק, י"ל כי העבודה שיהי' זו"נ שהם מקור דבי"ע יהיו מיוחדים תמיד כמו או"א שהם מקור האצי' ולכן ע"י עבודה זו נמשך שיהי' ההשפעה בבי"ע כמבועא דלא פסיק וזהו ע"ד מ"ש ביום ההוא יהיה כו' אשר ו"ה יהיו כמו י"ה, וזהו בחי' ונהר יוצא מעדן יוצא תמיד ועזח"ב יתרו דפ"ג סע"א שזהו ענין ועל יובל ישלח שרשיו ולכן ולא ימיש מעשות פרי ובפ' האזינו דר"צ סע"ב, כי או"א הם תרין ריעין דלא מתפרשין ולכן נאמר ונהר יוצא מעדן יוצא תמיד ועיין זח"ב פ' בשלח דף נ"ה סע"א ע"פ עזי וזמרת י"ה ויהי לי לישועה, דמתמן אשתכחו ואתמשכו משיכין דנחלין ומבועין כו' כד"א וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו ועיין עוד בזהר בשלח דס"ג ע"ב ע"פ ממעמקים קראתיך, וע' במא"א אות מם סעיף פ"ז בענין

ממעמקים ובזהר ס"פ ויקרא דכ"ו ע"א, ובבחיי פ' בשלח ע"פ ויאמינו בהוי' גבי עניית אמן פי' דהמקור הוא כתר וכ"ה בזח"ב ס"פ בא מב"ב וע' ס"פ וילך דרפו"א. והנה המים חיים הם נובעים בכל רגע נביעה חדשה ממש כך מאור א"ס נמשך הכל התחדשות ע"ד מוחין חדשים מה שלא הי' עדיין וכמ"ש באג"ה סי' י"ד ע"פ ארץ אשר ד' אלקיך דורש אותה, בענין אור חדש, וכן ת"י ע"פ ושאבתם מים בששון אולפנא חדתא כו', ופי' פולחניה י"ל כי העבודה שהוא הקרבנות הוא בחי' אש ועכשיו תפלה במקום קרבנות וע"י אש זה שהוא רצוא ממשיכים מבחי' מקור מים חיים שהוא השוב וכדרך שנתבאר בד"ה זאת חקת התורה בענין אפר ומים חיים דפרה, וזהו דשם הוי' נמשל למקור מים חיים כי כן היוד זהו המעיין הנובע מקוצו אל הא כו', עוי"ל פי' המשכה זו ע"י העבודה היינו ע"י שם הוי' שיש בכל אחד וזהו ענין וצדקה כנחל איתן בד"ה ראה אנכי נותן, שממשיכים מבחי' איתן שהוא מעיין הנמשך ממקור מים חיים להיות נחל איתן וכדלקמן, גם המשכה זו ע"ד עלי באר כו' שע"י מ"ן ממשיכים מ"ד ממקור מ"ח, גם ע"ד הנזכר בדרוש עשר עומקים דעשי"ת, ולכן רפאני ה' וארפא ר"ת רי"ן גימט' עומק גם כמ"ש בד"ה והי' מספר בנ"י בענין ד"י ארמ"ע שבנפש שע"י ארץ רצוא נמשך ממים ע"ד ואד יעלה כו' עכ"ה). ולהבין את המשל הזה שמדמה שם הוי' למקור מים חיים, הנה מקור מים חיים הוא בחי' גילוי ואח"כ מתעלמים המים מתחת לארץ ואח"כ חוזרים ונובעים וכמ"ש כל הנחלים הולכים אל הים כו' שם הם שבים ללכת בקהלת סי' א' ז' וכדפרש"י שם והנחלים הולכים במחילות תחת ההרים מאוקיינוס וחוזרים ונובעים וכן ת"י שם, והנה מי הים מלוחים הם אך ע"י שהולכים מתחת לארץ נמתקו המים ומשם הם שבים ללכת ע"פ הארץ, או כפי הדעה הב' שהמים הולכים עד הנהר היוצא מעדן ומשם הם שבים דרך נהר פרת וחוזרים ונובעים מתחת לארץ, כך עד"מ בחי' שם הוי' שהוא היה הוה ויהי' בלי שום שינוי כלל כמ"ש אני ה' לא שניתי אתה הוא קודם שנברא העולם כו' לפי שבריאות העולמות והתהוותם מאין ליש הם רק מבחי' זיו והארה בעלמא כמ"ש הודו על ארץ ושמים כו' ביוד נברא העוה"ב כו' וכמשל אות א' מהמחשבה נגד השכל, והנה כתיב אתה הוא ה' לבדך אתה עשית כו', בנחמי' סי' ט', פי' אתה הוא ה' לבדך היא בחי' גילוי שאין בלתו ובלעדו דבר (וזהו ענין עולם האחדות היינו עולם האצי' שהוא למעלה מבחי' בריאה יש מאין וכמ"ש כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו עיין בת"א פ' בראשית בביאור ע"פ כי כאשר השמים החדשים, וכמ"ש בד"ה יונתי בחגוי בפי' טהורה היא ואח"כ אתה בראת כו' ובד"ה תקעו בחודש ובביאור ע"פ יונתי בענין כי לא מחשבותי כו', וזהו אתה הוא הוי' לבדך כי שם הוי' הוא באצי' יו"ד חכמה ה' בינה ו' ו"ק כו' ואעפי"כ נקרא לבדך כי באצי' איהו וחיוהי וגרמוהי חד שגם הכלים אינן בחי' נפרדים ח"ו, כ"א בבי"ע כתיב ומשם יפרד כו') ואח"כ אתה עשית את השמים כו' ואתה מחיה את כולם הוא בחי' הסתר שמסתתר בשמים ובארץ כו' וכמ"ש אכן אתה אל מסתתר בישעי' סי' מ"ה ט"ו, וזהו מ"ש שרפים עומדים ממעל לו לשכינתא פי' שהם משיגים בחי'

אתה ה׳ לבדך וכמשל מי שתופס ומשיג בשכלו איזה שכל ומקיפו בשכלו כו׳, וזהו ממעל לו ואומרים קדוש, פי׳ שהוא מובדל כמ״ש קדושים תהיו מובדלים תהיו היינו שהוא ית׳ קדוש ומובדל ולא כדמיון הנשמה המחיה את הגוף שמתלבשת בתוכו ומקבלת שינויים כו׳ וג״פ קדוש עד שהוי׳ צבאות כו׳ משא״כ האופנים וחיות הקדש שהם למטה מבחי׳ שרפים אין משיגים את בחי׳ אתה ה׳ לבדך (הג״ה, השרפים הם בעולם הבריאה אשר פי׳ בריאה היינו ראשית התהוות יש מאין וע״כ הוא בטל לגבי האין מאחר שרואה שמתהווה יש מאין, משא״כ יצירה הוא יש מיש מהבריאה ע״כ שם מוסתר האור יותר, גם במ״א נתבאר כי ישעי׳ שראה המרכבה בשרפים נק׳ בן כרך שראה את המלך ויחזקאל שראה את המרכבה בחיות ואופנים נקרא בן כפר בד״ה והיה מדי חדש, והיינו כי בינה מקננא בבריאה ובינה עם חכמה הוא תרין ריעין כו׳ ע״כ ע״י פנימית הבריאה שהיא בינה דאצי׳ משיגים בחי׳ חכמה שהוא אצילות אתה הוא הוי׳ לבדך, ועד״ז פי׳ הרמ״ז ר״פ וארא ענין משה זכה לבינה שהוא אצי׳ מלובש בבריאה, משא״כ ביצירה אין מאיר בינה רק ו״ק מקננין ביצירה גם בפי׳ מי ברא אלה מי הוא בינה ברא אלה ו״ק הרי הבינה נק׳ ברא לו״ק יש מאין והשרפים משיגים בבחי׳ בינה המאיר בבריאה א״כ יש להם השגה בבחי׳ מי, משא״כ החיות והאופנים השגתם בבחי׳ אלה ואינן משיגים בחי׳ מי כו׳ כן נת׳ בדרוש ע״פ אלה מסעי דתקס״ג, ובמא״א אות שין בערך שרפים מבואר שרפים כנוי לאו״א וזהו עומדים ממעל לו לזו״ן, היינו כי באצי׳ יש ג״כ אבי״ע ואו״א הם בריאה שבאצי׳ כי והחכמה מאין תמצא יש מאין כמ״ש בד״ה את שבתותי תשמרו בפי׳ בורא קדושים ישתבח שמך ע״כ נקראו שרפים ונק׳ ג״כ מלאכים בכוונת כתר יתנו לך עכ״ה) ולכך הם תמיד ברעש גדול משרתיו שואלים זה לזה איה מקום כבודו ואומרים ברוך כבוד ה׳ ממקומו שאין מושג להם וה״ז בחי׳ העלם והסתר ובישראל למטה חוזר להיות בבחי׳ גילוי מלא כל הארץ כבודו והיינו לפי שסוף מעשה במחשבה תחלה וישראל עלה במחשבה לכך בישראל דוקא נעשה בחי׳ הגילוי (הג״ה וכמ״כ ענין ג׳ אוירים שהאויר העליון חם מאד ואויר האמצעי קר ואויר התחתון הסמוך לארץ חם, וכן בי״ע בריאה גילוי כנ״ל וביצירה מתחיל עה״ד טו״ר ובעשייה תיקון ע״י נש״י, ועד״ז גם בי״ע דכללות כי עולם העקודים נקרא בריאה ועולם הנקודים שהוא עולם התהו הוא יצירה ושם היה שבה״כ ועולם התיקון הוא עשייה, וגם כי עשייה לשון תיקון ועמ״ש כה״ג בענין לבושי׳ כתלג חיור כמשל השלג שמתחלתו קודם שנקפא ונקרש היה בחי׳ מים ואח״כ כשנמס חוזר ונעשה מים רק שבינתיים נקרש וזהו ענין חכמה בראש חכמה בסוף וההעלם שבינתיים זהו כענין המשל לבוש השכל בביאור ע״פ כי ביום הזה יכפר בלק״ת פ׳ אחרי עכ״ה) וה״ז כדמיון מקור מים חיים הנ״ל שבמקורם גילוי ואח״כ חוזרים ומתעלמים בארץ ונובעים מתחת לארץ כנ״ל.

(**הג״ה.** קיצור. ענין מקור מים חיים את ה׳, ות״י יקרא כמבוע דמיין דלא פסקי היינו שזו״נ הנק׳ דודים יהיו במדריגת או״א ריעים דלא

מתפרשין, בחי' ונהר יוצא, יובל שמו ולא ימיש, ונמשך ע"י העבודה רו"ש, ופי' את הוי' יו"ד מעיין ה' נהר כו', גם בנפש יש שם הוי' וע"י גילוי בחי' זו בנפש בעבודה ממשיכים מקור מים חיים, גם מקור מים חיים גילוי ואח"כ מתעלמים המים מתחת לארץ העלם וחוזרים ונובעים זהו גילוי כן שם הוי' כי הנה אתה הוי' לבדך גילוי אצי' איהו וגרמוהי חד, אח"כ אתה עשית העלם אל מסתתר, שרפים עומדים ממעל לו שמשיגים בחי' אתה הוא ה' לבדך משא"כ חיות ואופנים, כי בריאה יש מאין ויצירה יש מיש, ובישראל בעשייה חוזר להיות גילוי, ג' אוירים עקודים נקודים ברודים, שלג עכ"ה).

ב) **והנה** גילוי זה בישראל הוא ע"י תומ"צ ציצית ותפילין וצדקה ות"ת כנגד כולם שעי"ז ממשיכים בחי' אתה ה' לבדך להיות בבחי' גילוי וכמ"ש ויגל כמים משפט וצדקה כנחל איתן, בעמוס סי' ה' כ"ד, (הג"ה כי באברהם נאמר כי ידעתיו למען אשר יצוה כו' ושמרו דרך הוי' לעשות צדקה ומשפט ולכן נאמר שעי"ז ויגל כמים משפט וצדקה כנחל איתן היינו שיהי' גילוי מקור מים חיים בחי' כמבוע דמיין דלא פסיק, מה שהיה תחלה בחי' אל מסתתר ומתעלם בהעלם המים בתוך הארץ, עתה יהי' חוזר ומתגלה כי ההמשכות דעכשיו הם כמו מתן בסתר והגילוי יהיה לע"ל כמ"ש בת"א בד"ה הבאים ישרש בפי' ומלאו פני תבל תנובה עכ"ה) והנה אותיות איתן משמשות לעתיד שלע"ל יתגלה גילוי אור א"ס למטה ע"י התורה ומצות וכן ע"י מקרא משנה קורא וממשיך בחי' אתה הוי' לבדך (הג"ה, ועיין באגה"ק סי' ל"ז שזהו ענין הנה ישכיל עבדי כו' בישעי' סי' נ"ב י"ג היינו כמ"ש משכיל לאיתן, וזהו ענין שכל טוב לכל עושיהם, עושיהם דוקא כי בעשייה דוקא נמשך הגילוי ולא ביצירה, ואפ"ל שזהו ענין הקדמת נעשה לנשמע כו' עושי דברו והדר לשמוע כו' ועמ"ש בלק"ת פ' שלח סד"ה ענין המרגלים ועמ"ש ע"פ יביאו לבוש מלכות מענין מעלת המעשה, עכ"ה) וזהו קורא בתורה ורמ"ח פקודין רמ"ח אברין דמלכא כמו האבר עד"מ שמתאחד עם הנפש שבו, וכמ"ש בזהר לאשתאבא בגופא דמלכא, וזהו ענין ברכת המצות בא"י אמ"ה שחיות כל העולמות הוא רק בחי' מלך כמ"ש מלכותך מכ"ע אבל ע"י המצות אשר קדשנו במצותיו אשר הוא בחי' ענג העליון מקור החיים מקור התענוגים קדשנו קדש עליון נמשך למטה ע"י מצותיו, ועי"ז מתרומם ומתעלה נש"י כי צדקה תרומם גוי להיות עם קרובו וכמ"ש והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים את ה' בש"א סי' כ"ה כ"ט (הג"ה, ועיין מזה פ"ב דחגיגה יב"ב דהיינו ברקיע השביעי הנקרא ערבות וברבות אמור ס"פ כ"ט כל השביעין חביבין כו' השביעי ערבות וכתיב סולו לרוכב בערבות והיינו התגלות עתיק שבבינה וזהו בי"ה שמו בחי' יהא שמיה רבא מברך עיין בפי' הרמ"ז בזח"ב תרומה קסה"ב וכ"מ הפי' בפי' צרור החיים בזהר תרומה דקמ"ב, ויש לפרש צרורה שתהי' בקשר אמיץ וחזק ע"ד אהל בל יצען בל יסע יתדותיו בישעי' לג"כ דהיינו כמו בחו"ב תרין ריעין כו' ובמא"א אות צדיק ס"כ צרור החיים נק' היסוד דאימא היינו ע"ש שנצרר בו שפע בחינת והחכמה תחיה הנמשך ממקור מים

חיים כו׳ עכ״ה) ופי׳ צרור היינו כמ״ש כצרור אבן במרגמה במשלי כו״ח דהיינו ענין הקלע שזורקין בו האבן, שעם היות שהאבן בטבעה יורדת למטה עכ״ז ע״י הקלע נגבהת למעלה באויר ונזרקת למרחוק מאד כך הוא ענין פי׳ בצרור החיים היינו עם היות שהנשמות ג״כ נק׳ בחי׳ ארץ ובחי׳ עפר אשר יהי׳ בקרקע המשכן כי לגבי א״ס ב״ה הם רק בחי׳ עפר וארץ שהוא בחי׳ היותר אחרונה בחי׳ מל׳ כו׳ הנה ע״י המצות ממשיכים מקיף עליון מלמעלה עי״ז וכבוד ה׳ יאספך להגביה ולהעלות הנשמה למעלה וכמ״ש בלק״ת פ׳ שלח בד״ה ועתה יגדל נא, וזהו ענין זרקא דאזדריקת כו׳ עד א״ס עיין בזח״א פ׳ בראשית דף כ״ד ע״א כמה דההיא אבנא דקירטא כו׳ ובמק״מ שם (הג״ה, ואפ״ל עד״ז פי׳ הפסוק מי צרר מים בשמלה במשלי סי׳ ל״א ד׳ כי שמלה היינו הלבושים הנעשים מהתורה ומצות שהרי על התורה נאמר עוטה אור כשלמה, וגם במצות כתיב וריח שלמותיך כריח לבנון, ובלבושים אלו נצרר בחי׳ צרור החיים הנק׳ ג״כ מקור מים חיים, וזהו ענין מי צרר מים בשמלה, וגם ע״ד מ״ש שמלה לך קצין תהיה לנו כו׳ בישעי׳ סי׳ ג׳ דפרש״י דקאי על התורה ובמ״א סי׳ י״א כ״ט והוא מתכסה בשמלה חדשה כו׳ וארז״ל פרק חלק דף ק״ב דקאי על התורה כו׳ וברבות נשא דרל״ה משמע שמלה ה״ע מלכות והיינו כמ״ש ה׳ מלך גאות לבש, וזהו שורש בחי׳ המצות, ובזה נצרר בחי׳ מים חיים הנ״ל עכ״ה), וכמו שהוא בצדקה כן בכל המצות כי המקיים את התורה ומצות כמו תרומות ומעשרות נק׳ צדיק אמרו צדיק כי טוב ועמך כולם צדיקים ואפילו פושעי ישראל מלאים מצות כרמון וע״י המצות הם ממשיכים קדש עליון להרם קרן לעמו לבני ישראל עם קרובו וכן בתפלה סדרו כל אלו הבחי׳ שתחלה מספרים איך שמלאכים אומרים קדוש בחי׳ מובדל שהוא בחי׳ גילוי ואח״כ אומרים והאופנים ברעש גדול כו׳ שהוא בחי׳ העלם ואח״כ הוי׳ אלהינו הוא בחינת גילוי ואהבת בכל נפשך הוא בחי׳ עליה מלמטה למעלה למהוי אחד באחד כו׳, וזהו מלא כל הארץ כבודו שבארץ דוקא נגלה בחי׳ אתה ה׳ לבדך משא״כ גילוי שבג״ע הוא רק זיו השכינה ואף גם זאת צ״ל תחלה יסורי גיהנם כו׳, משא״כ ע״י תורה ומצות נמשך ונגלה מקור החיים מקור התענוגים ואי לזאת גדלה השמחה במאד מאד מאור וגילוי א״ס שבתורה ומצות כמ״ש בשמחה ובטוב לבב מרוב כל כו׳ וישמחו בך ישראל כו׳ ישמח ישראל בעושיו.

(הג״ה. קיצור. וגילוי זה הוא ע״י תומ״צ וצדקה כנחל איתן, קורא בתורה, רמ״ח פקודין רמ״ח אברין, שכל טוב לכל עושיהם, הנה ישכיל עבדי, בא״י אמ״ה, מלך הארה אבל ע״י המצות אשר קדשנו וצדקה תרומם, להיות צרורה בצרור החיים רקיע השביעי חביב לרוכב בערבות בי״ה שמו, שמיה רבא, צרורה קשר חזק ע״ד בל יסע יתדותיו, והיינו ע״י המצות כצרור אבן, זרקא, מי צרר מים בשמלה, וכן ע״י המצות, אמרו צדיק כי טוב, וכן בסדור התפלה, ואפ״ל כי ההמשכה בתפלה ע״י חו״ב משכיל לאיתן כנז׳ בד״ה ראה אנכי, וע״י התורה והאתנים מוסדי ארץ אותיות תנאים, ואח״כ

כשעוסק בעניני העולם העלם וע"י המצות חוזרים ובוקעים מים חיים, וזהו וצדקה כנחל איתן, כנחל דוקא עכ"ה).

ג) **אך** הנה בגלות נקרא חולת אהבה כמו למשל החולה שמואס במאכל ואינו טועם טעם ותענוג מאכילה וכל המעדנים לא יערבו לחכו ע"י חמימות ואש זרה שבו, כך ישראל בגלות ע"י אש זרה שהוא בחי' ג' קליפות הטמאות ובחי' נוגה שבנפשו כו' אינו יכול לקבל הטעם ותענוג לשמוח בו ית' אפילו אם יתבונן כו', והיינו מפני האש זרה, ור"ל כי החולה חייו תלוים לו מנגד, והיינו כי הבריאות שחייו הם בשלימות זהו כאשר דבק בה' כמ"ש ואתם הדבקים בה' חיים כולכם היום ועיין באדר"ן ס"פ ל"ד עשרה דברים נקראו חיים והיינו נגד עשר ספירות דאצי' וד' אלקים אמת הוא אלקים חיים כו' תורה נק' חיים כו' עד מים נקראו חיים שנאמר והיה ביום ההוא יצאו מים חיים מירושלים, והמשכת החיים ברמ"ח אברי ז"א שהם רמ"ח מ"ע נמשך לו מהבינה שבה מאיר ע"ק עיין בזהר ס"פ יתרו בענין חיי המלך ועי"ז נמשך ג"כ והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים ועיין זח"ג פ' שמיני דמ"א א' ע"פ מי האיש החפץ חיים אוהב ימים כו' והרשעים בחייהם קרואים מתים לפי שנתרחקו מאלקים חיים, והחולי זהו שיש בו חום זר ואין חייו מתוקנים והיינו מחמת כי עזבו מקור מים חיים את ה' ועמ"ש מענין חולי בת"א ס"פ בראשית בד"ה צאינה וראינה, וע"ז בא הבקשה רפאני ה' וארפא, (הג"ה, במא"א א' סעי' קכ"ה אש האלקי' נק' המל' אש דאשה וכל בנינה מהגבורות אלקים היינו חמום הה"ג דקדושה לזווג וכשנאחז ס"א נאמר אש זרה עכ"ל. ועיין מענין לזאת יקרא אשה בלק"ת פ' שלח בד"ה והי' לכם לציצית שהוא בחי' אש ה"א, ולפ"ז יובן ענין אש זרה שהיא ק"נ הנקרא אשת זנונים וכמ"ש במא"א אות זיין סכ"ג זונה נק' הנוגה כי הניחה הקדושה ויצאה לקליפה ודבקה בהם והיתה כמותם ולכן תרגום זונה נפקת ברא כי יצאה מן הקדושה להדבק באלקים אחרים עכ"ל וענין ק"נ הוא שרש תאוות היתר שכשהוא בבחי' אש למלאות תאוותו זהו ענין ק"נ כשנדבק בג"ק הטמאות כמ"ש בסש"ב פ"ז ועמ"ש בלק"ת פ' שלח בדרוש כי תבואו אל ארץ מושבותיכם ובפ' מטות בד"ה ואשה כי תדור, ועיין בזח"ג פ' אחרי דנ"ז ע"ב בענין בהקריבם אש זרה, רחיקא קריבו, ובפ' שמיני דל"ז ע"ב וקשירו מלה אחרא, ובמק"מ דהיינו ק"נ, ובעבודת ה' מאחר שיש לו התקשרות ותשוקה לענינים גשמיים א"א להיות התשוקה והאש לה' וכמ"ש בספר ח"ה שער חשבון הנפש פ"ג חשבון כ"ה בשם אחד מן החכמים כאשר לא יתחברו בכלי אחד המים והאש כן לא תתחבר בלב המאמין אהבת העוה"ז ואהבת העוה"ב ואמרו העוה"ז והעוה"ב כשתי צרות כו' עכ"ל והיינו שאהבת אלקות היא כנ"י הנק' אשה ואל אישך תשוקתך, ואהבת העוה"ז היא צרתה ק"נ הנק' אשת זנונים והן רזא דתרתין אחתין הנזכר בזח"ג אמור דצ"ז ע"א בענין דהא בדיקו דאשת חיל סמא דמותא לאשת זנונים וכמ"ש במ"א, ולכן מחמת האש זרה נמשך גם כן שהתשוקה לרוות צמאונו אינו במקור מים חיים שהוא אלקותו ית' כ"א לחצוב

להם בורות נשברים שהם מים הרעים תענוגים גשמיים שנק׳ נשברים לפי שהתהוותן ממה שנפל בשבה״כ כו׳ וזהו כי שתים רעות עשו עמי אותי עזבו מקור מים חיים לחצוב כו׳ וארז״ל רעה א׳ שהיא כשתים כו׳ היינו כי ההתקשרות באש זרה הוא הגורם ג״כ מה שנמשכו אחר בורות נשברים דהא בהא תליא.

קיצור. ענין חולה מחמת אש זרה ק״נ היפך מבחינת ואל אישך תשוקתך ונק׳ זונה אשר אתם זונים, וממילא נמשך אחר בורות נשברים דהא בהא תליא).

ד) **וזהו** תפלת ובקשת כנ״י רפאני ה׳ שאוכל לקבל הטעם והתענוג שבתומ״צ וכמ״ש טעמו וראו כי טוב ה׳ כו׳, וארפא א״ע ע״י שתרפאני שאוכל לקבל עונג העליון שבתורה ומצות מקור החיים כו׳ אז ארפא א״ע מאליו וממילא להיות כל היום בבחי׳ אתכפייא ואתהפכא בסור מרע ועשה טוב קדש עצמך במותר לך וכן להרגיל עצמו ללמוד יותר מרגילותו כמארז״ל ע״פ ושבתם וראיתם כו׳ אינו דומה שונה פרקו ק׳ פעמים לשונה פרקו מאה פעמים וא׳ שע״י האחד היתירה על הרגילות נקרא עובד אלקים ושוקל כנגד כל המאה פעמים והיינו מפני דאתכפייא סט״א כו׳ והיינו ע״י בחי׳ הוי׳ אור א״ס השוכן אתנו מקור החיים דהנה כתיב אין אדם שליט ברוח לכלוא את הרוח דהיינו שאין ביכולת האדם לכלות מדותיו הטבעים כי ברוחניות לא שייך בחי׳ כלי׳ אלא ע״י אור א״ס שנכנס בתוכם נדחה ממילא בחי׳ מדותיו הטבעיי׳ וכמו נר אחד דוחה הרבה חושך וכמ״ש כי אשב בחושך ה׳ אור לי כו׳.

קיצור. רפאני שאוכל לקבל הטעם והתענוג שבתומ״צ ואזי וארפא להיות שונה פרקו מאה פעמים ואחד (הג״ה ונק׳ וארפא ע״ד שארז״ל פ״ק דקדושין ד״ל ע״ב ע״פ ושמתם סם תם נמשלה התורה כסם חיים וע׳ בהקיצור מהביאור ע״פ אחרי הוי׳ אלקיכם תלכו סעיף וא״ו בענין שונה פרקו מאה פעמים ואחד ואולי נקרא התורה סם חיים מפני שעל התורה נאמר עץ חיים היא באדר״ן ס״פ ל״ד והרי בעץ חיים נאמר ולקח גם מעץ החיים ואכל וחי לעולם עכ״ה) וע״י קדש א״ע במותר לו כו׳ (הג״ה, ועוי״ל פי׳ רפאני וארפא, כי מבואר לעיל דהחולי הוא ב׳ דברים האחד אש זרה הב׳ מה שעי״ז נמשך אחר בורות נשברים וע״כ אומרת ומבקשת רפאני להסיר שורש החולי שהוא ענין האש זרה ועי״ז תשוב לבחי׳ ואל אישך תשוקתך וא״כ ממילא כשתהי׳ צמאה ליוצרה תתאווה למקור מים חיים ולא אחר בורות נשברים דהא בהא תליא, לכן ממילא וארפא לימשך אחר מקור חיים והוא ענין עסק התורה והיינו ע״י רפאני מעיקר המחלה דהיינו להסיר ממנו האש זרה. וענין להסיר אש זרה זהו ע״ד מ״ש לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת ואמרו שהגיהנם ג״כ נח בשבת, כי הגיהנם נמשך מזיעתן של חיות כמו עד״מ הזיעה היא הפסולת שנתברר ונדחה ויוצא דרך

נקבי העור, כך חיות הקדש שהם רשפי אש להי, והכעס הנמשך מזה על הרשעים זהו הנק׳ זיעתן היוצא דרך העור שהוא כעין מסך מבחי׳ חשמל כו׳, ובשבת שאז עליות העולמות לא נמשך שום פסולת כלל, ואין נמשך כלל דינים ואש, רק אש לה׳ ע״ד ואל אישך תשוקתך וה״ע האש שהי׳ בבהמ״ק כו׳ כמ״ש בזח״ב ויקהל דף ר״ח. ועד״ז יובן הבקשה רפאני לעקור האש זרה שנתערב ונדבק בי ע״י גילוי מבחי׳ אשא קדישא ששם אין שרש ליניקת אש זרה, והוא מבחי׳ בינה שכינתא עילאה כו׳ וכענין העלייה בשבת שגם הגיהנם נח כו׳, ואשא קדישא זהו ע״ד מימינו אש דת אש שחורה ע״ג אש לבנה כנזכר בד״ה בשברי לכם מטה לחם, ובד״ה כי תבואו אל הארץ ושבתה הארץ, גם כמו נהר דינור יוצא מזיעתן של חיות, של חיות דוקא שהם ביצירה וביצירה הוא עה״ד טו״ר, משא״כ השרפים לפי שהם מבריאה ובינה מקננא בבריאה וחו״ב הם תרין ריעין כו׳ כנ״ל), הושיעני ואושעה לשון וישע אל הבל כו׳, יש קונה עולמו בשעה א׳, וזהו פי׳ הושיעני שיפנה אלי שע״י בחי׳ אתכפייא ואתהפכא שהוא בחי׳ ביטול הרצון בטל רצונך שהוא בחי׳ צמצום שמבטל עצמו ורצונו ע״י אתעדל״ת אתעדל״ע להיות הושיעני המשכת ש״ע נהורין עילאין ע״י בחי׳ צמצום והתפשטות כו׳ ואז ואושעה שאוכל להתעלות בבחי׳ עלי׳ וכמ״ש כוס ישועות אשא כו׳, וזהו ויקרא הוי׳ הוי׳ הא׳ הוא למעלה והוי׳ הב׳ למטה שגם למטה נעשה בחי׳ הוי׳ יו״ד צמצום כו׳. כי תהלתי אתה תהלה הוא לשון הלל ושבח לשון בהלו נרו על ראשי, שהוא לשון אור. דהנה להבין השבח שאנו משבחים ומהללים אותו ית׳ ומה צריך להלל ושבח שלנו, אך הנה נודע טבע משפיע ומקבל שכשהמקבל מהלל ומשבח ומקלס את המשפיע עי״ז מתעורר אצל המשפיע להשפיע וכמו הרב ותלמידו שכשהתלמיד מעלה ומקלס דברי הרב אזי מתעורר הרב להשפיע שכלו להוציא מהעלם אל הגילוי וכמארז״ל יותר ממה שהעגל רוצה לינק פרה רוצה להניק, והיינו דוקא כשהעגל רוצה כו׳, וכמ״כ יובן ההלל והשבח שאנו משבחים אותו ית׳ הללויה שע״י ההילול ממשיך בחי׳ י״ה עלמא דאתכסייא על נפשו הללוהו כרוב גודלו שע״י סיפור רב גודלו נמשך רוב גודלו למטה לך ה׳ הגדולה כו׳, וזהו פי׳ כי תהלתי אתה פי׳ שכל כוונתי בתהלות ותשבחות להיות בחי׳ התגלות אתה לנוכח ע״ד אימתי הוא גדול כשהוא בעיר אלקינו כו׳ ועמ״ש ע״פ יהודה אתה שתהי׳ המ׳ הנק׳ יהודה בבחי׳ אתה כי את עשית את השמים כתיב אתה חסר ה״א דהיינו את לשון נקבה והעיקר שתהי׳ בבחי׳ אתה ע״ד עושי דברו, וזה הדבר, והיינו ע״י ההמשכה מבחי׳ אתה הוא ה׳ לבדך בבחי׳ אתה עשית ע״י והבריח התיכון וע׳ בזהר ר״פ ויגש ע״פ כי אתה אבינו, וזהו ג״כ ענין ההמשכה מבחי׳ אתה הוא ראשון בבחי׳ ואתה הוא אחרון ע״ד שנתבאר בלק״ת בשה״ש בד״ה נאוו לחייך בתורים בענין אני ראשון ואני אחרון כו׳, וזהו כוונת כל הק׳ ברכות שחייב לברך בכל יום ברוך אתה כו׳, והנה כתיב להשתבח בתהלתיך שהוא ית׳ שש ג״כ ומתפאר ומשתבח בתהלות ישראל וכתיב ישראל אשר בך אתפאר כו׳, דהנה גוון א׳ אין בו תפארת אלא דוקא ע״י תערובות כמה גוונין והיינו ע״י בחי׳ ג׳ קוין תורה ועבודה וגמ״ח כהנים לוים וישראלים שבזה הוא ית׳ כביכול מתפאר, וזהו

יאר ה' פניו אתנו הוא בחינת אתעדל"ת ועי"ז אתעדל"ע יאר ה' פניו אליך כנ"ל, (הג"ה, ועיין בילקוט בתלים רמז תתס"ח ע"פ אלקי תהלתי אל תחרש, תלים רסי' ק"ט).

הגהות על הדרוש ע"פ רפאני הוי' וארפא דלעיל ירמי' סי' י"ז י"ד

סעיף א'. ענין מבועא דמיא דלא פסיק זה מורה על בחי' א"ס אני ה' לא שניתי וע"ד כ"מ שנאמר לי אינו זז לעולם בחי' אמת היפך נהרות המכזבין עיין בלק"ת בהביאור ע"פ אלה מסעי דרוש השלישי ושם פ"ד, ונמשך ע"י העבודה ג"כ עולת תמיד כו' כמ"ש במ"א ע"פ עולת תמיד, ועמ"ש בת"א סד"ה ועשית ציץ בענין והי' על מצחו תמיד כו' ועי"ז ואתם הדבקים בה' חיים כולכם חיים נצחיים והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים, אבל מחמת כי עזבו מקור מים חיים את ה' אזי נעשה חולי שחייו תלויים לו מנגד מחמת אש זר שבקרבו וע"ז בא הבקשה רפאני ד' וארפא.

סעיף ג'. ענין חולת אהבה בד"ה והי' מדי חדש ובד"ה משה ידבר בענין אחר ממש"כ דשם פי' ע"ד למען יזמרך כבוד כו' וע"ד והאופנים והחיות ברעש גדול, והרפואה לחולי זו זהו ענין שמש צדקה ומרפא וע"ד מ"ש בזח"א פ' נח דס"ו ע"ב ע"פ וירפא את מזבח ד' ההרוס כיון דקריב מלה לאתרי' כו' והוא ע"ד שחסדים דדכורא ממתיקים דינין דנוק' כו' ביסום הגבורות ז"ס הייחוד וכמ"ש בסידור בד"ה ששת ימים תאכל מצות דרוש השני, וכאן מפרש חולת אהבה שמתאווה לדברים זרים מחמת אש זרה חום זר, ועיין מ"ש ע"פ המד"ר פ' שמיני פי"ג ע"פ זאת החיה אשר תאכלו משל לרופא שנכנס אצל שני חולים, ושניהם החולי שמתאווה לדברים זרים ועכ"ז הם ב' מינים ושם פי' חולי קרוב לענין חול, ובבחי' ימי החול יש ג"כ ב' בחי' כמ"ש בסידור ע"פ ולא יקרא שמך אברם כו', ולכן החולי ביצירה כי שם שורש ששה ימי החול, ובריאה ג"כ לשון בריאות שבע שבלים בריאות כו'.

סעיף ד'. ענין רפאני הוי' ע"ד מ"ש בילקוט ע"פ וירפא את מזבח ד' ההרוס שהחזירן מדרך רעה לדרך טובה ע"י הנסים שעשה להן. והנה עיין לעיל ע"פ ונתתי לכם לב חדש, ונתתי לכם לב בשר שאע"פ שהכל בידי שמים חוץ מיראת שמים היינו בידי שמים אינו אלא מלמעלה מבחי' שמים מי יתן טהור מטמא כו' ובחי' זו המשיך אליהו וכמ"ש במד"ר פ' בראשית פי"ג ע"פ ואדם אין לעבוד את האדמה ואדם אין להעביד את הבריות להקב"ה כאליהו הנביא וכחוני המעגל הרי אליהו הי' יכול להעביד את הבריות והיינו וירפא את מזבח כו' והיינו כי ואדם אין כי אליהו היה אדם מבחי' אין כמ"ש ומותר האדם מן הבהמה אין כו', ולכן נאמר הנני שולח לכם את אליהו והשיב לב אבות כו', ולקח י"ב אבנים כי יש אבן דקדושה משם רועה אבן ישראל וזהו י"ב אבנין יקירין כמ"ש בזח"א ויחי

דרל"א ע"פ והאבנים תהיינה על שמות בנ"י ויש לעומת זה אבן זה יצה"ר אבן אפל ואליהו הסיר מהם לב האבן והמשיך בהם מבחי' י"ב אבנים דשבטי ישורון והם מבחי' אבן ישראל ועמ"ש ע"פ והאבן גדולה על פי הבאר, ועמ"ש בד"ה וכל אדם לא יהי' באהל מועד בענין שהרפואה קבועה בברכה שמינית, וע"ד מילה שניתנה בשמינית, ועמ"ש סד"ה ביום השמע"צ שמאלו תחת לראשי הבינה נק' שמינית מלמטלמ"ע והיא הנק' מי, ובה התגלות ע"ק כו', וע"ז בא הבקשה כי אע"פ ואדם אין כו' להיות וירפא כו' רפאני הוי', ע"ד ומל ד' את לבבך כו' גם ע"ד ויקרא הוי' הוי' ופי' בפע"ח שער הסליחות ספ"ב שהוי' דז"א קורא אל הוי' דא"א כו', ואדמ"ו ז"ל סד"ה ועשית ציץ ובד"ה שובה ישראל דרוש הראשון פ"ד פירש שהוי' הראשון דא"א קורא וממשיך בהוי' דז"א ועמ"ש מזה בד"ה והי' ביום ההוא יתקע בשופר גדול פ"ד, וע' בד"ה וידבר ה' אל משה כו' זאת חקת התורה אשר צוה הוי', מבואר הוי' הראשון בז"א והוי' הב' בא"א, ועד"ז הבקשה רפאני הוי' שיומשך ע"י שם הוי' דז"א מבחי' א"א רעדכ"ר, ולכן ר"ת רפאני הוי' וארפא הוא רי"ו שהוא גימטריא גבורה וגימט' עומק, וע"ד אני בינה לי גבורה, איזהו גבור כו' ארך אפים כו', וענין עומק מבואר בלק"ת פ' תצא בהביאור ע"פ ולא אבה עשר עומקים שבספר יצירה הם ע"ס הגנוזות, וא"כ גם כאן פי' עומק י"ל העומק דשם הוי' וע"ד ממעמקים קראתיך הוי', וע"ד מאד עמקו מחשבותיך, (הושיעני כי במים חיים כתי' ממעיני הישועה).

וענין וארפא, הנה ארז"ל פ"ק דסוטה דף ה' סע"א אמר חזקיה אין תפלתו של אדם נשמעת אא"כ משים א"ע כבשר שנאמר והיה מדי חדש כו' יבא כל בשר להשתחוות כו' אמר ר' זירא בשר כתיב ביה ונרפא אדם לא כתיב ביה ונרפא, ופרש"י מי שהוא רך ועניו כבשר קרוב להתרפאות מיסורין הבאין עליו. וענין רך נזכר במד"ר ע"פ הרועה בשושנים שלבו רך כשושנים ועמ"ש בענין לעולם יהא אדם רך כקנה (להעיר ממ"ש בזח"א כ"ח א' ענין בשגם הוא בשר, ובשר מבשרי, והיו לבשר אחד בזח"ב קנ"ו בענין יבא כל בשר זהו יסוד שאין בו רק בשר, מד"ר ר"פ וירא ע"פ ומבשרי אחזה אלוה), ואפ"ל ע"י שהוא רך ועניו כבשר זוכה לבחי' והסירותי את לב האבן ונתתי לכם לב בשר, גם ע"ד מ"ש במד"ר ר"פ וירא בענין ומבשרי אחזה אלוה, ומפרשו על המילה היינו ע"י שמעביר הערלה המכסה את הבשר ונשאר הבשר, והוא יסוד בחי' התקשרות ברית כו' וכן בענין מילת ערלת הלב להעביר לב האבן ולהיות לב בשר, וזהו יבא כל בשר להשתחות, כשיש בו ההתקשרות דוגמת היסוד הנק' כל בשר והשתחוואה זו היא ג"כ המשכה מלמעלה למטה, וזהו בשגם הוא בשר וארז"ל בשגם זה משה שנאמר בו עניו מאד, הוא בחי' בשר, ואפ"ל ע"ד אדם ובהמה שעם היותו בחי' אדם משים א"ע כבהמה בהמות הייתי עמך וזהו מעלת הקרבן וכמ"ש ע"פ המזבח עץ ועיין בלק"ת בד"ה והניף הכהן אותם בפ' אמור מעלת ביטול של הבהמה שהוא ממדרגות עליונות בחי' כשב השין קודם

לבית כו' וזהו ענין ובשר כי בשר זהו בחי' בהמה, והיינו שיהי' משים א"ע בבחי' עמך בהמות הייתי עמך ומשם נמשך כי עמך הסליחה, ולכן עי"ז וארפא, וזהו שאין תפלתו של אדם נשמעת כשהוא קשה כאדמה אא"כ משים א"ע כבשר שיהי' בבחי' אדם ובהמה אזי תושיע הוי' ותפלתו נשמעת כי התפלה היא במקום קרבן שהי' בבחי' בשר כנ"ל וכן ארז"ל בבכורות פרק מומין אלו דף מ"ד ע"ב ע"פ לא יהי' בך עקר ועקרה ובבהמתך שלא יהי' תפלתך עקורה לפני המקום אימתי בזמן שאתה משים א"ע כבהמה, ופירש התוספות שמשים א"ע כבהמה וע"ד מי שמשים א"ע כמי שאינו בחולין ספ"ו דפ"ט ע"א והיינו שעי"ז ממשיך בתפלתו מבחי' אין שלמעלה מהחכמה, בחי' והחכמה מאין תמצא, וע"ד שארז"ל ע"פ ממעמקים קראתיך לא יעמוד אדם במקום גבוה ויתפלל אלא במקום נמוך כו' וכמו ע"י חותם שוקע שמלמטה ממשיך חותם בולט שמלמעלה בסידור ובלק"ת ע"פ שימני כחותם, והנה ארז"ל במד"ר פ' נשא פי"ד דף רנ"ח א' ע"פ ולהג הרבה יגיעת בשר, אם יגעת הרבה בדבריהם הקב"ה מסיר יצה"ר ממך ופי' ולהג ע"ד להגות בד"ת כמו והגית בו, כמ"ד ונתתי לך לב בשר, כי להגיע לבחי' ביטול הנ"ל דבחי' לב בשר שיהי' בבחי' בהמות הייתי עמך זהו ע"י העסק בתורה חכמה כח מה ביטול כמ"ש בד"ה וכל בניך בענין ורב שלום ועוד כי חו"ב שהם תשב"כ ותשבע"פ מלבישים לחו"ג דא"א שהם טורי חשוכא ע"ד בהמה רבה וזהו ענין כשב השין מאיר ע"י הבית, ועמ"ש סד"ה האזינו השמים דרוש הראשון בענין ולא ע"ה חסיד כו', ועוד כי תשבע"פ נק' ובשר מבשרי, בשרא סומקא חומרות וסייגים כמ"ש בלק"ת פ' מטות בד"ה ואשה כי תדור פ"ג, וע' בבה"ז פ' שופטים בענין עצמות ובשר שזהו ע"ד אש שחורה ע"ג אש לבנה, וע' בלק"ת שם בד"ה ושמע אביה את נדרה שהחומרות וסייגים דתשבע"פ נמשכים מחמת אה"ר, וע"ד ערבים עלי דברי סופרים יותר, וזהו עשות הרבה אין קץ כי הם נמשכו מבחי' סופר שלמעלה מבחי' ספר, על כן ע"י ולהג הרבה יגיעת בדבריהם דוקא שמבחי' סופר זוכה לבחי' לב בשר כמו שהתשבע"פ נק' ובשר מבשרי, וזהו וארפא ע"ד עובד אלקים ששונה פרקו מאה פעמים ואחד, שעי"ז בא לבחי' יגיעת בשר, ובבשר כתיב ונרפא.

אדמו"ר ז"ל פי' עוד בענין רפאני ד' וארפא, כי האיש שהוא ז"א דרכו לכבש ואין האשה דרכה לכבש, וכמ"ש בענין שהאשה פסולה להזות מי חטאת מהאי טעמא, בלק"ת פ' חקת בד"ה ויקחו אליך פרה איתא במשניות, ע"כ מבקשת רפאני הוי', כי הוי' איש מלחמה, ד' יחתו מריביו, רק אז אח"כ וארפא, גם אני אוכל לסייע מאחר שיומשך בה הכח מלמעלה כו', ואפ"ל זהו סמכוני באשישות כו' כי חולת כו' באשישות באיש ואשה, כמ"ש בת"ז תיקון ס"ד בתחלתו דצ"ח סע"א וע' בפרדס ערך אשישות, והיינו כי האיש דרכו לכבש, החום זר, וממילא וארפא כו', וענין איש ואשה היינו אש יוד ואש ה"א.

והנה במד״ר באיכה דף ע״ג ד׳ ע״פ מה אעידך כו׳ כי גדול כים שברך מי ירפא לך איכה ב׳ י״ג, אותו שעתיד לרפאות את הים, י״ל ע״פ מארז״ל ביום שני היו אומרים גדול ד׳ ומהולל מאד בעיר אלקינו הר קדשו על שם שחילק מעשיו ומלך עליהן, פ״ד דר״ה דל״א א׳, ופרש״י הבדיל רקיע בין עליונים לתחתונים ונתעלה וישב במרום דוגמת שכנו בעירו והר קדשו, הרי שעיר אלקינו והר קדשו לגבי כל העולם כערך מעלת מים העליונים לגבי התחתונים שרקיע מבדיל ביניהן, והים זהו מים תחתונים שהרקיע מבדיל בינו ובין מים עליונים, ולכן ארז״ל בפרקי דר״א בזמן שישראל עושים רצונו של מקום הארץ שותה ממים עליונים, ובזמן שאין עושים רצונו ש״מ היא שותה ממימי אוקיינוס ודומה לאלמנה מזנה, נמצא ירידת מים תחתונים זהו ירידה גדולה וזהו ענין השבירה של הים, וכמו״כ חורבן ירושלים שבשלוותה היא כמעלת מים העליונים וכל הארצות הם בערכה כערך מים תחתונים, ובחורבן ירושלים שנתמלאה צור מחורבנה, א״כ היא עצמה שותה ממים התחתונים וזהו כי גדול כים שברך, אך לע״ל יהי׳ רפואה למים התחתונים והיינו ע״י תומ״צ שנקראים מים חיים וכמ״ש ע״פ אז ישיר ישראל כו׳ עלי באר ענו לה, וזהו מי ירפא לך בחי׳ מי דוקא מי שאמר והי׳ העולם הוא ירפא לך וכמ״ש מי יתן מציון ישועות ישראל, וכמ״ש בזהר ויחי דרל״ז ע״ב מי יקימנו כד״א מי ירפא לך והוא איהו עלמא עילאה בינה שבה התגלות עתיק דביה שלטנותא לאתקפא לכולא, וכתיב מבטן מי יצא הקרח, דהיינו בחי׳ רקיע כעין הקרח הנטוי על ראשי החיה כמ״ש מזה בסידור ע״פ הנותן שלג כצמר שהקרח זהו ענין הפרסא ובחי׳ רקיע המבדיל ונמשך מבטן מי מבחי׳ ת״ת דבינה שנעשה כתר לז״א ועיין מזה בד״ה השמים כסאי שבלק״ת סוף שה״ש, ועיין מענין מבטן מי בזח״א פ׳ בראשית דכ״ט ע״ב ובפ׳ לך דפ״ה סע״ב ע״פ מי העיר ממזרח, ובת״ז תיקון י״ח דל״ג ע״א, וכיון שמבטן מי יצא הקרח והרקיע המבדיל, לכן בחי׳ מי ירפא לך כו׳ ואז יצאו מים חיים מירושלים חציים אל הים הקדמוני, ועמ״ש בענין נגוף ורפוא, והמ״כ כ׳ ענין שברו של ים עיין במד״ר פ׳ בא פט״ו דקל״ב ע״ב כשאמר הקב״ה יקוו המים כו׳ סטרן הקב״ה מסטר כו׳ עד אשר שמתי חול גבול לים כו׳ וא״כ זהו עוד ירידה לבד הרקיע המבדיל והוא שתחלה היו המים גבוהים מן הארץ ומקפת את הארץ מכל צדדי׳ ואח״כ נאמר יקוו המים כו׳ ואז הארץ גבוה מן המים, ועיין עוד מענין מי ירפא לך בזהר בראשית בתחלתו דף א׳ ע״ב, והת״י פי׳ ע״ד שנשברו גלי הים בעת שמתנשאי׳ וזהו ע״ד בשוא גליו אתה תשבחם, ויש מי שפי׳ ע״ד בא גבריאל ונעץ קנה בים והעלה הים סרטון כו׳ ועיין עוד (בזח״א עמוד קס״ח) בזהר פ׳ בלק דקפ״ה ע״ב בענין אם עונות תשמר י״ה אד׳ מי יעמוד, מי יעמוד ודאי מי ירפא לך ונת׳ מזה בלק״ת פ׳ שלח בהביאור ע״פ ועתה יגדל נא כח אד׳, ובת״ז דק״מ סע״ב בתי״ח תיקון ה׳ פי׳ מי ירפא לך היינו כ״ה אתוון דפסוק ראשון דק״ש שמע ישראל דשחרית וערבית הם מי, והיינו מי יתנך כאח לי פי׳ כאח לי זהו תיבת אחד שבק״ש אח ד׳, ועיין בתולע״י בכוונת נשמת כ׳ מן ואילו פינו עד מלפנים יש מי

תיבות כנגד הים הקדמוני סוד חמשים שערי בינה, והנה מי אותיות ים, ומצרים מצר ים. וענין הרפואה לבחי' ים זהו ע"י התגלות מי כו', ועיין בזח"ב פ' תרומה דף קל"ח סע"א.

י"ז י"ד

רפאני ה' וארפא.

א) **בחיי** משפטים ק"א ב' כ' ע"פ ורפא ירפא כל רפואה בבשר ודם לא מצאנוה בכל הכתובים כ"א בדגש, וכן רפאנו את בבל ולא נרפתה ירמי' נ"א ט' (ר"ל הפא הוא בדגש) אבל בהקב"ה מצינו ברפה והוא שכתוב רפאני ה' וארפא וכתיב הרופא לשבורי לב תלים קמ"ז, כי אני ה' רופאיך בפ' בשלח, והטעם בזה כי הרפואה בבשר ודם אינו אלא ע"י צער וטורח והוא שיסבל הסם או המשקה המר, אבל רפואה של הקב"ה בנחת אין שם צער כלל כי ברכת ה' היא תעשיר ולא יוסיף עצב עמה עכ"ל. וז"ל הפרדס שכ"ט פ"ד רפא דגש כבר ביארנו בשערים הקודמים מציאות הרפה שהוא סוד הרחמים ומציאות הדגש שה"ס הדין אבל לא רחמי החסד ממש אלא הרפא ה"ס התפארת שהוא הזכר ונטייתו אל החסד והרחמים והדגש ה"ס המלכות שהיא הנקבה שנטייתה אל הדין ולכן אותיות הגרון אינם מקבלים דגש מפני שהן בחסד כדפירשנו בשער האותיות בס"ד והנה הרפא ה"ס ו' והוא רקיע נטוי על ראשיהם מלמעלה ודגש היא המלכות שעליה נאמר היא מתהלכת בין החיות ולכן הדגש בתוך האות עכ"ל. ובת"א פ' יתרו בד"ה אשר הוצאתיך מאמ"צ כ' כי הדגש מורה על התחלה כמאמר כל התחלות קשות כו' עכ"ל. והיינו כי ההתחלה הוא מבחי' מלכות שהיא ראשית מלמטה למעלה וגם בראשית ברא אלקים וארז"ל בתחלה עלה במחשבה לברוא את העולם במדה"ד. והנה ההפרש בענין הרפואה בין דגש לרפא יש להקדים מ"ש אדמו"ו נ"ע בפי' מאמר הזח"ג במדבר דקי"ח ע"ב מחנה אפרים למערב לקבל משרייא דרפאל, וז"ל מחנה אפרים ימה היינו בבחי' מלכות כי המלכות עיקר בנינה מן הגבורות שמקבלת מצפון ואעפ"כ היא למערב לקבל משריא דרפאל, רפואה היינו התמתקות הגבורות והיינו ג"כ בחי' המיצוע כמו הרחמים אלא שמדת הרחמים היא בז"א ורפואה במלכות כידוע שע"י יחוד זו"נ הנה המלכות מקבלת מז"א ג"כ אלא שהמלכות נוטה כלפי גבורה והז"א נוטה כלפי חסד, והענין כי הרפואה הוא בחי' המתקת הגבורות שהיו כבר דהיינו שמקודם הרפואה כבר חלו הגבורות, שהרי רפואה לא שייך אלא על מכה והמכה היא דין, וגם הרפואה היא בבחי' התגברות (דהיינו להתגבר על המחלה, וכענין אתה גבור לעולם אד' נז' שם תח"ה להתגבר על הטבע, וזהו ענין ועתה יגדל נא כח אד', גם שם אגל"א הנובע מפסוקי יהודה אתה כו' עד אוסרי לגפן, וענין אגל"א ה"ע משכיל אל דל כו' כמ"ש בסידור בכוונת המקוה, וגם סממני הרפואה הם קשים ומרים וכמו שהמתיק משה רבע"ה מי מרה בדבר מר דוקא וכן אלישע ע"י מלח, ומכ"ז יובן ענין הרפואה בבחי' דגש שהוא גבורה היינו הרפואה שנמשך ע"י רפאל המקבל מבחי'

מל׳ שהיא בחי׳ דגש) אבל הרחמים הוא נוטה יותר אל החסד אלא שהוא כלול מגבורות כמ״ש כי נכמרו רחמיו שהוא מחמימות כי בלא חמימות כלל אינו מרגיש הרחמנות אך החמימות שבגבורות הוא שמתכעס והחמימות שברחמנות שמתחמם בעבור צער חבירו ולכן הוא נוטה יותר כלפי חסד, וגם לפעמים החסד יורד תחלה שמקדים רחמים לרוגז שמרחם מתחלה שלא תבוא עליו צרה ח״ו כלל עכ״ל, ולכן הרפואה הבאה מבחי׳ תפארת שהוא רחמים היא ברפא, הן שענין הרפואה שמקדים רחמים לרוגז שלא יבא עליו המחלה כלל והוא מ״ש בפ׳ בשלח כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני ה׳ רופאך, וע׳ בהרמב״ן ובבחיי שם, ואף דבסנהדרין דק״א ע״א משמע דרפואה זו בא ג״כ אחר המכה וכן ת״י מ״מ כיון שאני ה׳ ממש רופאך בא הרפואה בקל יותר וגם בטוב יותר כמ״ש מהרש״א שם בח״א שלא ישאר שום רושם כו׳.

ב) וז״ל זח״ג בהשמטות סי׳ יו״ד דף ש״ה סע״א כיון דאמר רפאני ה׳ מהו וארפא כיון דאמר הושיעני מהו ואושעה, אלא אר״י חמוי כל אסוותא דעלמא בידא דקב״ה, אבל אית מנהון ע״י דשליחא ואית מנהון דלא אתמסרא בידא דשליחא, ואינון דאתמסרו בידא דשליחא אסוותא אינון אבל לזמנין מתהדרין, אבל אינון דקדב״ה מסי לא מתהדרין לעלמין וע״ד אסוותא דיליה איהו אסוותא דלית ביה מרעא כלל, ובג״כ רפאני ה׳ וארפא עכ״ל. ור״ל וארפא שלא תחזור המחלה לעולם, ולדרך מהרש״א זהו ע״י שלא ישאר בה שום רושם כלל, והנה התשובה נק׳ רפואה כמ״ש ארפא משובתם, ויש בזה ג״כ ב׳ בחי׳ הא׳ שהזדונות נעשו כשגגות וא״כ אף שזהו רפואה עכ״ז נשאר עדיין רושם מהמחלה אבל הבחי׳ השנית הוא שזדונות נעשו לו כזכיות ממש וא״כ לא נשאר שום רושם כלל מהמחלה, וע״ז באה הבקשה רפאני הוי׳ וארפא דהיינו כשהרפואה והתשובה באה ע״י תפארת העולה עד הכתר וממשיך רחמים גדולים כו׳ וזהו ענין תשובה עילאה וכמ״ש ישוב ירחמנו ופי׳ בזח״ג ויקרא דף ט״ז ע״א מאן ישוב ישוב ע״ק לאתגלייא בז״א כו׳, ואזי וארפא בשלימות. וזהו שמסיים הטעם כי תהלתי אתה דהנה כתיב למען שמי אאריך אפי ותהלתי אחטם לך, חוטם בחי׳ ריח הנמשך מבחי׳ אאריך אפי שהוא אריך אנפין כמ״ש ה׳ ארך אפים נושא עון כו׳ וארך ג״כ לשון ארוכה ורפואה וברבות פ׳ במדבר פרשה ה׳ פירשו אחטם לשון חותם וזהו חותם דיוהכ״פ יום התשובה כו׳, וגם חותם שנמשך מבחי׳ מעין חתום שהוא מו״ס כו׳ וזרקתי עליכם מים טהורים כו׳.

ג) רבות סדר מצורע ס״פ י״ו דקפ״ג ג׳ זה מצורע שהי׳ רחוק ונתקרב אמר ה׳ ורפאתיו אסינא ליה לגרמי שנאמר רפאני ה׳ וארפא כו׳ וכ׳ המ״כ ואסינא ליה לגרמי פי׳ אני בעצמי ארפאנו שאז יהא נרפא בודאי ומייתי שפיר ראיה מפסוק רפאני וכמו שדרשו בזהר על פסוק זה שרפואות בשר ודם אינן אמיתיות עכ״ל. והנה שם ברבות ס״פ י״ז דרשו ענין נגע צרעת ג״כ על חורבן בהמ״ק שזהו ענין נגעי בתים, וע״ז באה

הבקשה ג"כ רפאני הוי' כי בנין בית ראשון ובית שני היו ע"י בשר ודם וע"כ לא נתקיימו, ועיין בזהר פ' נח דס"ו ע"ב ע"פ וירפא את מזבח ד' ההרוס, ועיין במדרש תלים סי' ל"ו ע"פ באורך נראה אור משה ואהרן הדליקו נר וכן חמו"ע והנר כבה אח"כ אבל באורך נראה אור שאינו כבה, ונתבאר מזה בבוך תרי"ט ב' ע"פ וככה תאכלו אותו סעיף ג', ואפ"ל לפ"ז רפאני הוי' ע"ד שלע"ל נאמר כי הולך לפניהם הוי' אני בעצמי ולא כמו ביצ"מ וה' הולך לפניהם הוא ובית דינו במד"ר ס"פ בא, וא"כ רפאני הוי' היינו אני בעצמי כו' וע"ש בבוך הנ"ל שם, אבל בהמ"ק דלע"ל לא יהי' ע"י ב"ו ועז"נ רפאני הוי' ואזי וארפא כו'.

ד) עמה"מ קכ"ד ד' קכ"ה א' קע"ו ד'. ש"ך קיא"ד. של"ה קסב"ב י"ח חולי ב'. בשל"ה במסכת פסחים קסב"ב רפאני ה' וארפא ע"ד עוד אבנך ונבנית בית ראשון בנה שלמה ונחרב בית שני עזרא והורדוס ונחרב ואם ה' לא יבנה בית שוא עמלו בוניו בו, אבל בנין ה' יהי' נבנה עולמית כו' עכ"ל. והיינו ע"ד שנתבאר סעיף ג'.

עוי"ל הנה מחצתי ואני ארפא בפ' האזינו ל"ב ל"ט, והיינו כי פי' מחצתי ע"י המחיצה שנעשה בין עליונים לתחתונים יהי רקיע ויהי מבדיל עי"ז נמשך מה שעליונים חיים ותחתונים מתים, וע' בלק"ת ס"פ ואתחנן ד"ה שמע ישראל, ובשה"ש בד"ה ששים המה דרוש הראשון בענין מפלגך דלעילא כו' ולכן צ"ל וברך כו' מימך ועי"ז והסירותי מחלה. והנה הבדלת הרקיע נאמר ב"פ כי כמ"כ יש והבדילה הפרוכת לכם בין הקדש אצי' ובין קדה"ק עת"י כמ"ש בספד"צ רפ"ה וזהו הפסיק טעמא שבין שני שמות הוי' כמ"ש בפרדס שער הטעמים פ"ג בערך פסק ועמ"ש בענין כשתגיעו כו' א"ת מים מים, כי שם אין זה הבדל גמור ע"ד אני הוי' כולא חד, ועיין בלק"ת סד"ה את שבתותי תשמרו, ויש הבדלה ב' להבדיל בין הקדש לחול, וחול ג"כ שורש החולי, ובין הטמא לטהור י"ל טמא זהו המיתה כי המת נק' אבי אבות הטומאה ששם זמ"ל דתהו שמתו כו', אך מ"מ לע"ל הוי' אחד כולו הטוב והמטיב ספ"ג דפסחים היינו חיבור שני ההויות ממש ע' ת"א סד"ה כי אתה נרי בענין והוי' יגיה חשכי וסד"ה וירא ישראל בענין ויקרא הוי' הוי' ובד"ה למנצח על השמינית, והנה ע"י חיבור ב' שמות הוי' ולא יהי' הבדל כלל אזי גם המחיצה שבין אצי' לבי"ע ובחי' להבדיל בין קדש לחול מה שמחצתי אני ארפא והיינו מה שעכשיו נכתב בשם הוי' ונקרא בשם אד' מחמת מחיצה הנ"ל לע"ל יהי' ושמו אחד שיהי' נקרא הוי' וממילא בלע המות לנצח מאחר שנמשך רק מהמחיצה כו', וזהו ביום ההוא יהיה ב"פ י"ה כו'. וזהו רפאני הוי' דוקא ע"י ויקרא הוי' הוי' שיהי' הוי' אחד ושמו אחד, ונגלה כבוד הוי' ועי"ז מה שמחצתי אני ארפא וזהו והסירותי מחלה שרש ומקור המחלה יוסר כו', ואז גם החול יהי' על טהרת הקדש, ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ.

ה) עוי"ל פי' הבקשה רפאני הוי' ע"ד מ"ש ברבות ויקהל פ"נ ע"פ כי אעלה ארוכה לך וממכותיך ארפאך נאום ה', אין מדת הקב"ה

כמדת ב"ו מדת ב"ו מכה באזמל ומרפא ברטייה אבל הקב"ה במה שהוא מכה בו הוא מרפא כו' ע"ש בענין מרה ובענין שטים שהארון נעשה מעצי שטים דוקא, כי נחל השטים הוא ק"נ שממנו נמשך בחי' אשר אתם זונים אחריהם עיין בזח"ג ויקהל דף ר"ג, ובו מרפא היינו ע"י בירור ק"נ דאתהפכא חשוכא לנהורא כי הארון ל' אור ונעשה יתרון האור מן החושך, ומענין שהארון נעשה מעצי שטים יש להעיר למ"ש במ"א בדרוש רב שמואל בר יצחק מרקד אתלת בענין אהני לי' שיטתיה לסבא אהני לי' שטותא לסבא, וכן במי מרה המתיק ק"נ הנק' מי מרה בדבר מר כי מיניה וביה לישדי ביה נרגא, ועמ"ש ע"פ ויעש משה נחש נחושת, ויובן זה ע"ד מ"ש בלק"ת פ' ראה בד"ה אחרי ה' בענין כי מנסה כו' שע"י הנסיון והסתר פנים עי"ז כשעומד בנסיון מוציא ניצוצים יקרים מעולם התהו וזהו ענין וממכותיך ממש ארפאך, וז"ש והסרותי מחלה מקרבך ופי' אדמו"ו נ"ע בת"א ס"פ משפטים סד"ה לא תהי' משכלה ועקרה, דהיינו מקור כל חולי והוא ק"נ יסיר, והיינו כי מחלה גימ' מרה וימתיק המר לגמרי, וממילא יסיר כל חולי, משא"כ בב"ו שמרפא בד"א אינו מסיר רק החולי אבל לא המחלה ולכן הבקשה רפאני הוי' כו'.

ו) **עוי"ל** כי יש רפואה ע"י שם אלקים ג"כ כמ"ש וירפא אלקים את אבימלך, ועד"ז גם הגיהנם הוא רפואה לנפש להוציא ממנה חלאתה וטומאתה כדי שתוכל לזכות לנועם ה' וכמארז"ל מוטב דלדייני' וליתי לעלמא דאתי, ואברהם בחר שעבוד במקום גהינם אשר זהו כמו רפואה המצרף הנפש כמ"ש בד"ה ואלה שמות בנ"י ובד"ה וכל העם רואים ובד"ה מים רבים בפ' נח, אך זהו ע"ד רפואה בדגש הנמשך מבחי' מלכות שהיא שם אלקים, וכן ע"י רפאל ע"ד הנה אנכי שולח מלאך לפניך אכן הבקשה רפאני הוי' ע"ד והי' הוי' לי לאלקים כו' והוא ע"י התגלות רחמים גדולים ועז"נ ומשתי את עון הארץ ההיא ביום אחד, והנה הגאולה נק' רפואה כמ"ש ברבות בקהלת ע"פ עת להרוג ועת לרפא, עת להרוג דכתיב ויהרוג כל מחמדי עין ועת לרפא דכתיב הנני מעלה לה ארוכה ומרפא ורפאתים, בירמי' סי' ל"ג ו', וע"ש עד קול ששון וקול שמחה כו'.

ז) **והנה** הענקים נק' רפאים ופרש"י בפ' דברים ב' י"א ע"ש שכל הרואה אותם ידיו מתרפות, והתרגום דרפאים גבורייא. אפ"ל לפ"ז שנק' כן מלשון רפואה שהם בריא אולם בלי שום מחלה ומבואר במ"א שהכח הזה בהם מפני שנפלו בשבה"כ ממקום גבוה כו' ובקדושה בחי' זו נק' אברהם האדם הגדול בענקים ועש"ז נק' כנס"י איומה כנדגלות, וזהו ג"כ פי' רפאני הוי' וארפא ר"ל שיהי' בקדושה ע"ד האדם הגדול בענקים וזהו וארפא דוגמת רפאים בקדושה.

ח) **הושיעני** ואושעה, דוגמת מ"ש הבחיי פ' בשלח, השירות דיצ"מ נאמר בלשון נקבה לפי שיש אחריה צרה ולכן אף שנאמר ויהי לי

לישועה עכ"ז אחר הישועה יש כו', אבל מ"ש צוה ישועות יעקב שיהי' ישועה גמורה שאין אחריה צרה ח"ו וזהו הגאולה דלע"ל וכמ"ש מזה בישעי' סי' ל"ג ע"פ חוסן ישועות וזהו מגדול ישועות מלכו, ועמ"ש בביאור ע"פ ועתה יגדל נא דתקס"ג, וזהו כפל הלשון הושיעני ואושעה, פי' ואושעה שיהי' ישועתי גמורה באופן שאין אחריה התעוררות תוגה ח"ו, וזהו הושיעני כביכול אתה בעצמך ואזי ואושעה תשועת עולמים וכמ"ש במד"ר ס"פ בא ס"פ י"ט לשעבר אני ובית דיני הייתי מהלך לפניכם כו', אבל לעתיד אני לבדי שנאמר כי הולך לפניכם ד' כו', וזהו הושיעה ימינך ועננו קץ הימין כו'.

ט) **כי** תהלתי אתה. הנה בירושלמי פ"ג דתענית ה"ו א"ר אלעזר אוקיר לאסייך עד דלא תצטריך ליה (כבד להרופא קודם שתצטרך אליו כלומר התפלל קודם ביאת הצרה) מ"ט היערוך שועך לא בצר וכל מאמצי כח באיוב סי' ל"ו י"ט וכ' קה"ע כך אמרו חביריו לאיוב כלום הקדמת תפלתך עד שלא באת הצרה אם היית עושה כן הכל היו מאמצין כחך ומסייעין לך עכ"ל. ורש"י באיוב פי' בע"א ובת"י משמע כפי' הירושלמי, ועפ"ז אפ"ל סיום הפסוק רפאני כו' כי תהלתי אתה ור"ל שכנ"י הם תמיד מהללים לו ית' כמ"ש עם זו יצרת לי תהלתי יספרו, וא"כ מקיימים אוקיר לאסייא עד לא תצטריך ליה, ולזאת ראוי להיות רפאני ה' כו', וזהו ותהלתי אחטם לך כו' ע"ד ריח ניחוח כו' נחת רוח לפני, רעוא דרעוין כו'.

י"ח ג'

וארד בית היוצר. סוטה א' יא"ב. רבות פ' שמות פ"א קיז"ג. ילקוט ח"א נא"ב פ' שמות רמז קס"ד.

א) **פ"ק** דסוטה דיו"א ע"ב ע"פ וראיתם על האבנים מה יוצר ירך זה מכאן וירך זה מכאן וסדן באמצע (סדן עץ עב שעליו יושב ומגלגל הבצים לעשותן בדפוס הכלי לפי גדולו וקטנו) אף אשה ירך מכאן וירך מכאן והולד באמצע. וכ"ה בילקוט שם ובמד"ר שם. ובמ"א כתבתי שי"ל שנק' ג"כ אבנים מלשון אב בנים כמ"ש ג"כ המפרשים גבי אבן ישראל אב בן היינו מקום מושב שהאשה יולדת זהו שנמשך מהאב בן, וכן יצירת כלי חרס מהחומר זהו כה"ג דוגמת לידת הבנים לכן נק' אבנים.

ב) **שם** פסוק ד' ונשחת הכלי אשר הוא עושה כחומר ביד היוצר ושב ויעשהו כלי אחר כאשר ישר בעיני היוצר לעשות. ירושלמי ברכות פ"ט. בבלי ברכות פ"ה דל"ב א'. פ"ה דסוכה נב"ב. במד"ר כי תשא פמ"ו דק"ס ג'. זהר ס"פ וישלח דקע"ח א', וראיתי במד"ר ובגמ' שם וזהו על פסוק כי הנה כחומר ביד היוצר אתם בידי בית ישראל, בא וראה היוצר הזה אם יעשה חבית ויניח בה צרור כו' מי גרם לחבית לנטף ולאבד מה שבתוכה היוצר שהניח בו את הצרור כך אמרו ישראל לפני רבש"ע בראת בנו יצה"ר מנעורינו כי יצר לב האדם רע מנעוריו והוא גורם לחטוא לפניך כו'.

בחיי פ׳ בא דע״ח א׳ ע״פ ויחזק ה׳ את לב פרעה ללמד כי העם בידו של הקב״ה כחומר ביד היוצר כו׳.

ג) **פסוק** ו׳ הכיוצר הזה לא אוכל לעשות לכם בית ישראל נאום ה׳ הנה כחומר ביד היוצר כן אתם בידי בית ישראל. מבואר לעיל סעיף ב׳. וי״ל לכן אומרים בפייט דליל יוהכ״פ כי הנה כחומר ביד היוצר, כי זהו ג״כ התנצלות על החטאים בראת בנו יצה״ר כו׳ וגם בקשה להעבירנו מאתנו כו׳ ע״ד לב טהור ברא לי אלקים.

ד) **במד״ר** פ׳ ויצא ס״פ ע״ב אף היושבת על המשבר יכול להשתנות הה״ד הכיוצר הזה לא אוכל לעשות לכם כו׳ מה יוצר זה לאחר שעשה את הכד שוברו ועושה אחר אף אני עושה כן אפילו על המשבר עכ״ל. אפ״ל שמרמז ידוע שהגאולה נקרא לידה, והנה יש שיר נקבה ויש שיר זכר, וזהו ענין אף היושבת על המשבר יכול להשתנות כו׳.

ה) **והנה** בזח״א פ׳ וירא דק״ט ע״ב ע״פ והוא מסבות מתהפך בתחבולותיו כהאי אומנא דעביד מאנא דחרסא בעוד דהאי טיקלא אסתחרת קמיה כו׳ מהפך מאנא דא למאנא דא כו׳, כך קודב״ה מהפך עובדוי דאיהו עביד, ומפרש שם טיקלא הם האבנים שעושה כלי חרס עליו בכח גלגול האבן ההוא כן הש״י מגלגל גלגולים ומסבב סבות וכמש״כ רגע אדבר.

כ״ב כ״ט

ארץ ארץ ארץ שמעי דבר ה׳. פירש״י והוא מהת״י, מארצו גלה אל ארץ אחרת, ואת ארץ ישראל שמעי דבר ה׳. ד״א ארץ שהיא ארץ שבארצות חשובה מכולן. ד״א א״י שלש ארצות היו בה יהודה ועבר הירדן והגליל עכ״ל.

ב) **גמרא** חולין פרק העור והרוטב דף קכ״ז א׳ ועי״ש במהרש״א המכוון שכפל ג׳ פעמים ארץ לומר שכל יושבי הארץ ישימו זאת על לבם שהם דרים בארץ ואם לא ישמעו לדבר ה׳ יבוא המבול עליהם ויכלו מן הארץ וע״ז מסיק בכל זאת לא אבה נרש שמוע עכ״ל. ואפ״ל ג׳ פעמים כנגד קטן וגדול ובינוני ע״ש ברש״י. ואפ״ל כי הנה מרבע״ה אמר האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי וישעי׳ אמר שמעו שמים והאזיני ארץ, ופי׳ בזח״ג פ׳ האזינו דרפ״ו ע״ב, דמשה שאמר האזינו השמים שמים עילאין (היינו ז״א דאצי׳ עמ״ש בת״א ר״פ בראשית בענין השמים כסאי) כו׳ ותשמע הארץ ארץ עילאה ההיא דאשתמודע ואיהי ארץ החיים, היינו מ׳ דאצי׳ שמקבלת מז״א הנקרא עץ חיים, ועמ״ש ע״פ אתהלך לפני ד׳ בארצות החיים שיש ב׳ ארצות החיים בינה ומ׳, וע״ד מ״ש בת״א בד״ה וישב יעקב במ״ש ב״פ ארץ, בארץ מגורי אביו בארץ כנען, בישעי׳ כתיב שמעו שמים ולא השמים, האזיני ארץ ולא הארץ, ופי׳ הרמ״ז דהיינו זו״נ דבריאה וא״כ י״ל זהו ג״פ ארץ ב׳ ארצות החיים בינה ומ׳ דאצי׳ שהם הנק׳ ג״כ ירושמ״ע וירושמ״ט ובחי׳ ארץ דבריאה כו׳, ועמ״ש מזה בלק״ת פ׳ שלח סד״ה טובה הארץ מאד מאד.

ג) **עוי"ל** עפמ"ש הרמ"ז דג' כלים דמ' דאצי' הנק' ארץ החיים פנימי אמצעי תיכון יורדים ונעשים נשמה למלכות דבריאה ומל' דיצירה ומ' דעשייה וא"כ זהו ג"פ ארץ, ובת"א בד"ה השמים כסאי הנ"ל פי' ג' פעמים ארץ היינו כנס"י שנק' ארץ כמ"ש כי תהיו אתם לי ארץ חפץ, וארז"ל ע"פ והארץ לעולם עומדת, וישראל לעולם עומד, וכמ"ש כן יעמוד זרעכם ושמכם, והמצות נקראים ארץ וכמ"ש וזאת המצוה אשר צוה ד' לעשות בארץ כו' שמע ישראל, ותשבע"פ נק' ארץ, ובהביאור שם כי המ' דאצי' יש לה ג' שרשים הא' בנה"י הב' בחג"ת הג' בחב"ד וכנגד זה נאמר ג"פ ארץ ועמ"ש מענין ג' שרשים אלו ע"פ אחותי רעיתי יונתי, ובהרמ"ז ר"פ כי תשא בענין משה ר"ת מנוז"ה שקלים החדש על ג' עליות שיש למ' לג' מקומות שבהם היא מושרשת הא' הוא היותה תחת היסוד נקודה ומקבלת מנה"י דז"א, הב' עלייתה עד דרועי מלכא כמ"ש בענין נר רמ"ח אברים וב' דרועין בלק"ת בד"ה והי' לכם לציצית דרוש השני, הג' עלייתה לשרשה העליון לחב"ד, וע' זח"ג בלק דף קצ"ג ע"ב בענין דתלת דוכתין אינון דאקרון כל חד אתה, וע' מזה בסידור ע"פ ברוך שאמר והיה העולם, ועד"ז י"ל ענין ג' שרשים של המ' כי אתה היינו ג"כ אותיות מ' עד תיו וה' מוצאות. ואפ"ל שזהו ג"כ ענין ג' ברכות דברכת כהנים וע' זח"ג פ' עקב דף ער"ב סע"ב.

ד) **בילקוט** בתלים ע"פ השמים מספרים הארץ אין לה אזנים לפני הבריות ויש לה אזנים לפני הקב"ה שנאמר ארץ ארץ ארץ שמעי דבר ה', המכוון כי אף שהארץ גשמיות אין לה אזנים, ולכן הארץ אין לה אזנים לפני הבריות, אבל הרי שרשה היא מל' שבע"ס דעשיי' ומל' דיצירה ומ' דבריאה כנ"ל, ואלו יש להם שרש באצי' בחב"ד חג"ת נה"י כנ"ל ושם יש לה אזנים, כי השמיעה זהו הבנה, והרי המל' כלולה מעשר ספירות והאזנים הם מבחי' בינה שבמל', וזהו שיש לה אזנים לפני הקב"ה.

ה) **של"ה** פ' ויחי דף ד"ש ע"א כתיב ארץ ארץ ארץ שמעי דבר ד', וכן כתיב ג"פ היכל ה', ירמי' סי' ז' ד', והיינו הארץ שלמטה שבה היכל ד', והארץ עליונה מ' דאצי' היכל ד', היכל זהו גימט' שם אד' שהוא היכל לשם הוי' ועוד ארץ עליונה בינה כמש"ל סעיף ב' בענין בארצות החיים, והבינה מקבלת החיים מבחי' והחכמה תחיה ומבחי' עץ החיים שבג"ע העליון כי עדן העליון מו"ס או אבא, וממנו נמשך ג"כ עץ החיים כו' ועמש"ל סי' ז' מזה.

רסי' כ"ד

הראני ד' והנה שני דודאי תאנים מועדים בהיכל, עיין מ"ש ע"ז בפ' מטות ע"פ ומקנה רב הי' לבני ראובן שם נת' מזה באריכות ועמ"ש ע"פ והי' כי תבא אל הארץ ושם בענין ראשית בכורי אדמתך תביא, כבכורה בתאנה ראיתי אבותיכם, והן דוד האחד תאנים טובות מאד כתאני הבכורות,

ועיין פרק עושין פסין דכ"א סע"א, ובמהרש"א שם פי' וז"ל ומצינו דמדמה כלל ישראל לתאנים שנאמר התאנה חנטה פגיה, וע' מפסוק התאנה חנטה, נדה ה' מז"א, מד"ר פ' שמות ספ"א וז"ל וגם הרשעים הרהרו לעשות תשובה שנאמר התאנה חנטה פגיה, ובפ' בא ר"פ ט"ו התאנה חנטה פגיה אלו הצדיקים והישרים, אפ"ל דלא פליג עם המד"ר ר"פ שמות דהמד"ר דכאן מיירי כענין הדוד התאנים טובות, והמד"ר פ' שמות מוסיף דאפילו התאנים הרעות הרהרו תשובה והיינו מדכתיב סתם התאנה חנטה פגיה ולא כתיב התאנים הטובות. מד"ר פ' בהעלותך פט"ו דף רס"ד ע"ב מפרש ג"כ התאנה חנטה פגיה אלו הרשעים שבישראל, אבל אינו מפרש שעשו תשובה. זח"ב פ' משפטים קכ"א א' התאנה חנטה פגיה אלו מארי מצות והגפנים סמדר נתנו ריח כד פתחין בתיובתא, מובן מכ"ז שאפילו הרהור תשובה שהרשע מהרהר בלבו מיד עולה לפני הקב"ה ומשפיע לו כח לסייעו לצאת ממיצר הגוף ונה"ב. ת"ז תיקון י"ח דף ל"ד ע"א, ועוד אני ישנה במשנה (ר"ל אפילו כשהולך לישן מהרהר במשנה) ולבי ער באורייתא דאתמר בה התאנה חנטה פגיה דאינון ת"ח בל"ב נתיבות חכמה והגפנים סמדר נתנו ריח אלו בעלי מצות עכ"ל.

למ"ד י"ז.

כי אעלה, רבות בשלח פכ"ג קלט"ד וממכותיך ארפאך, בענין מי מרה שהורה למשה דבר מה והשליך לתוך המים ונמתקו המים. וכ"ה בסדר ויקהל פ"נ, ובסדר מצורע ס"פ י"ח. ציון היא דורש אין לה, איכה ס"ג ג' בפסוק אין לה מנחם, ס"ט ב' ס"פ פרשה ציון.

למ"ד י"ח.

ונבנתה העיר על תלה, בשה"ש רבה ס"פ צוארך כמגדל השן, לה"ב.

למ"ד כ"א.

והי' אדירו, פ"ד דקדושין ד"ע סע"ב זו מעלה יתירה יש בין ישראל כו' דאלו בישראל כתיב והייתי להם לאלקים והמה יהיו לי לעם ביחזקאל ססי' ל"ז כ"ז, ואילו כו' מי הוא זה אשר ערב את לבו לגשת כו' והייתם לי ע"ש בפרש"י, וע' בבחיי פ' שמיני העיר מפסוק וגם הכהנים הנגשים כו' בפ' יתרו.

ל"א ב'.

מרחוק ה', סוטה א' י"ג א', ברכות א' י"א ב', רבות שמות פרשה א' קי"ח א', ירושלמי פ"ק דסוטה גבי ותתצב אחותו מרחוק ע"ש מרחוק ה' נראה לי, זח"א בראשית ד"ו רע"א ע"פ שלום שלום לרחוק כו' מרחוק כו' דא נקודה עילאה. וירא דצ"ז סע"א בס"ת. ס"פ הנ"ל דק"כ ע"א וע"ש

במק"מ, ח"ב שמות די"ב ע"א, ס"פ משפטים קכ"ה סע"ב, ח"ג ויקרא דף כף סע"ב, ס"פ צו דל"ה ע"ב, פ' אחרי דנ"ח רע"ב שם דס"ד רע"ב כל הפסוק, פ' שלח קע"ד א', ואהבת עולם כו' חסד זח"א מקץ קצו ע"ב, ח"ג פנחס דרמ"ח סע"ב, תד"א ח"א רפ"ו. מרחוק ת"ז תקון כ"א דנ"ג סע"א, ואהבת עולם, בהקדמה ד"ט ע"ב, תקון ע' קכ"ג ב'.

ל"א ב'

מרחוק ה' נראה לי ואהבת עולם אהבתיך על כן משכתיך חסד, ות"י אמרת ירושלים מלקדמין ה' אתגלי על אבהתנא, נביא אמר להון הא רחמית עלמין רחימת יתכון על כן דברית יתכון בטבוון עכ"ל, והיינו כדפי' הרד"ק שהפסוק חלוק במענה ותשובה אומרת כנ"י בגלות למה שאמר האל מצא חן במדבר, אמרה היא אמת הוא זה כי מזמן רחוק ה' נראה לי, (והיינו כמ"ש הת"י מלקדמין ה' אתגלי על אבהתנא) אך עתה הסתיר פניו ממני בגלות, ענה אותה האל ואהבת עולם אהבתיך לא היתה אהבתי אליך לפי שעה אלא להיות האהבה לעולם (וזה מ"ש הת"י נביא אמר לון הא רחמית עלמין כו' והוא תשובה על טענתה מרחוק ה' נראה לי) על כן משכתיך חסד ר"ל על כן משכתי לך חסד ונראיתי לך בכבודי על הר סיני, להיות אהבתי לך לעולם לא לזמן ואע"פ שעזבתיך זה בגלות כמה שנים עוד אבנך ונבנית וגו' עכ"ל, ולא תירץ על ההסתר פנים בגלות, אך זה יובן ע"ד מ"ש בלק"ת בד"ה ביום השמיני עצרת, דרוש השני, המתחיל בן חכם ישמח אב פי' אב שרוצה להבין חכמת בנו אז מסתיר א"ע ממנו כו' ע"ש פ"א, ועיין עוד בתו"א סד"ה ואלה שמות בנ"י גבי והנה להיות בחי' הגילוי א"א להיות אלא ע"י בחי' ההעלם תחלה כו' ולע"ל שיתגלה פנימית התורה כו' צ"ל תחלה כל אריכות החשך הזה וכ"כ עוד בפ' וארא סד"ה וידבר אלקים כו' וארא, ולפ"ז כך הוא פי' הפסוק התשובה על המענה מרחוק היינו מקדם ה' נראה לי ועכשיו הסתיר פנים ממני וע"ז משיב הלא אהבת עולם אהבתיך ע"כ משכתיך חסד במתן תורה, וכדי להיות הגילוי במתן תורה הוכרח להיות תחלה ההעלם שממנו נמשך גלות מצרים, כדי שיהי' אח"כ הגילוי, וכמו שא"א להיות לידה בלי שיהי' עיבור תחלה, והגאולה נמשל ללידה והגלות לעיבור כמ"ש בד"ה וארא אל אברהם, וגם מטעם המבואר בד"ה וכל העם רואים את הקולות בענין שמצרים נק' כור הברזל, וא"כ עד"ז עכשיו שכדי להיות הגילוי לע"ל שהוא אהבת עולם ממש וכמ"ש וארשתיך לי לעולם, וידעת את ה', וזהו עוד אבנך ונבנית ע"כ הוכרח להיות תחלה ההעלם, לפ"ז מובן אשר ואהבת עולם הוא בחי' גבוה מאד, ולכן ס"ל לרבנן פ"ק דברכות לומר אהבת עולם ולא אהבה רבה, ע"ש די"א ע"ב, וכן מבואר בהדיא בתד"א ח"א פ"ו דאהבת עולם היא מעולה ואהבה גדולה יותר מן אהבה רבה יעו"ש.

ב) ורש"י פי' מרחוק ה' נראה לי, בזכות אבות, נראה לי אני הנביא ואמר לי לאמר לכנ"י אהבת עולם אהבתיך עכ"ל וי"ל ע"ד המבואר בזח"ג פ' ויקרא דף כ' סע"ב בפי' כי הנני מושיעך מרחוק, כההוא דכתיב

מרחוק ה׳ נראה לי, וכתיב ממרחק תביא לחמה ומאן הוא עמיקא דנחלא אתר דההוא נהר נגיד ונפיק, וכמש״ש ס״פ צו דל״ה ע״ב בפי׳ עצות מרחוק, וע״ד שנתבאר בלק״ת פ׳ חקת בהביאור ע״פ זאת חקת התורה, ושם ספ״ה בענין אחכמה והיא רחוקה ממני שהיא למעלה מהבינה וההשגה, וזהו ג״כ שרש האבות שנאמר עליהם בעבר הנהר ישבו אבותיכם מעולם דפירשו למעלה מבחי׳ ונהר יוצא מעדן, וההוא נהר עולם אקרי וזהו ואהבת עולם אהבתיך כמ״ש בלק״ת בד״ה אם בחקתי תלכו אותיות החקיקה כענין חקת התורה כו׳ יעו״ש ולכן מה שבזכות אבות נראה לי נק׳ מרחוק ה׳ נראה לי, וזהו ג״כ ענין עצות מרחוק, כי עצות נקרא נו״ה שמהם מקבלים הנביאים כמ״ש בזהר פ׳ בלק דקצ״ג ע״ב דכל עיטא דנביאי מתמן אתיא, ונק׳ עצות מרחוק שנו״ה שרשם מהכתר כמ״ש מזה בלק״ת פ׳ מסעי בד״ה לבאר ענין המסעות, ושם פ״ג, ובשה״ש בד״ה צאינה וראינה השני, בהביאור ד״ה ביאור הדברים, ושם פ״ג, וזהו מרחוק ה׳ נראה לי, שכדי שיומשך המשכה זו בחי׳ עצות איך להשפיע לנביא נמשך דוקא מהכתר, ע״ד המגביהי כו׳ המשפילי כו׳ וע׳ בת״א פ׳ בא בד״ה בעצם היום הזה בענין שם צבאות שהוא ג״כ בנו״ה יעו״ש.

ג) **פ״ק** דסוטה דף י״א ע״א ע״פ ותתצב אחותו מרחוק, מרחוק ע״ש מרחוק ה׳ נראה לי, וכ״ה ברבות פ׳ שמות פ׳ א׳, וכ״ה בזח״ב שמות די״ב ע״א, אחותו דמאן אחותו דההוא דקרא לכנ״י אחותי כד״א פתחי לי אחותי רעייתי, מרחוק כד״א מרחוק ה׳ נראה לי, וע׳ בזח״ג ויקרא ד״ז ע״ב מענין ואיש כי יקח את אחותו חסד הוא ובפ׳ אחרי דע״ז ב׳, וע׳ בלק״ת בשה״ש ע״פ מי יתנך כאח לי ובת״א פ׳ תרומה ע״פ זה, ובפ׳ מקץ בד״ה רני ושמחי בענין לא זז מחבבה עד שקראה אחותי, ובלק״ת ר״פ בהר בענין אחותי רעייתי, וענין ותתצב מרחוק פי׳ במק״מ שא״א למ׳ לקבל אור אבא אלא מרחוק, ואפ״ל כי המ׳ שהוא הדבור הוא מקור להתהוות נבראים שיהי׳ ומשם יפרד רק להיות ביטול היש, וחכמה היא ביטול אמיתי, וא״כ אם החכמה הי׳ מאיר בקירוב לא הי׳ יכול להיות התהוות היש כלל, אלא שמאיר מרחוק ואזי פועל שיומשך הביטול בהיש, ואעפ״כ לא יתבטל ממציאות לגמרי, או ע״ד שביאר בביאור ע״פ ואתחנן אל הוי׳. ושם ספ״ב שע״י הראיה מרחוק נמשך לה בחינת אור מקיף ולא אור פנימי ממש כו׳ עכ״ל וקאי ג״כ על ההמשכה מחכמה במ׳ יעו״ש, גם י״ל פי׳ ותתצב אחותו מרחוק כמ״ש מרחוק ה׳ נראה לי היינו כמש״ל סעיף ב׳ בשם רש״י בזכות אבות, גם ע״ד מ״ש ויסתר משה פניו, שהוא ע״ד כל המסתכל בקשת, כי סוד ה׳ ליריאיו, וכתיב כי לא יראני האדם וחי וארז״ל אפילו חיות הנושאות את הכסא אינן רואות כו׳, וזהו אל יהרסו לעלות כו׳ יעו״ש ולכן נאמר ותתצב אחותו מרחוק, ועיין ברבות ר״פ ויקרא פרשה א׳ גבי וכן הלל אומר השפלתי היא הגבהתי כו׳, וע׳ בסדור שער התפלה בד״ה אחרי הוי׳ אלקיכם תלכו בענין כל המשפיל א״ע הקב״ה מגביהו כו׳, גם ע״ד המבואר סד״ה אתם נצבים בלק״ת ושם פ״ו בענין ושקל בפלס הרים, כי ענין הפלס הוא שאריכות וכובד העץ ומרחקו הוא המכריע, כך ענין פלס הוא תשובה שהיא בינה, והתשובה עיקרה ענין הריחוק שיכיר ענין ריחוקו מהוי׳

ויתמרמר מאד על הריחוק ועי"ז דוקא מעורר רחמים רבים, וכמ"ש סד"ה יחיינו מיומים שזהו ענין ויבא כגשם לנו, ובד"ה האזינו השמים דרוש הראשון רפ"ה שישים אל לבו רחוקו כו' ואזי מרחוק ה' נראה, ובד"ה ביום השמע"צ שמאלו תחת לראשי, ושם פ"ד שזהו ענין שלום שלום לרחוק ולקרוב, תחלה לרחוק כשהוא בחי' מרחוק ה' נראה, ובזכריה סי' יוד ט' ובמרחקים יזכרוני. והנה ע"י פלס הנ"ל מצד ריחוקו ממשיך הרים הגבוהים יעו"ש סד"ה אתם נצבים שהם המדות שלמעלה מהחכמה וזהו אתם נצבים לפני הוי', למעלה משם הוי' והיינו ע"י ותתצב אחותו מרחוק דוקא, שע"י הריחוק מעורר גודל הקירוב כו' וע' בד"ה אז תשמח בתולה במחול רפ"א והריחוק הוא סיבת הקירוב, ושם ספ"ד יש במקרא אחד נסתר ונוכח שהוא ריחוק וקירוב כו', וזהו מרחוק ה' נראה לי ואהבת עולם אהבתיך שע"י הריחוק כענין ושקל בפלס עי"ז מעורר אהבה גדולה מלמעלה היא בחי' ואהבת עולם אהבתיך כמש"ל ססעי' א' בשם התד"א ח"א פ"ו.

ד) **והנה** במרחקים יזכרוני קאי על זמן הגלות וזהו ע"ד ובקשתם משם ומצאת כמ"ש בת"א בד"ה וישב יעקב, וע"ד אמצאך בחוץ אשקך כו', ואפ"ל עד"ז פסוק מרחוק ה' נראה לי לפי פי' הת"י דכנ"י אומרת כן בעת ריחוקה ע"ד ועת לחבק ועת לרחק מחבק, ואעפ"כ גם בעת ריחוקה במרחקים יזכרוני, בבחי' ובקשתם משם, אזי ומצאת ואהבת עולם אהבתיך. לכן אפילו בבחי' ועת לרחק מחבק, האהבה היא נפלאה ביותר רק שהיא מכוסה ומסותרת תוך מדת הגבורה כדי להיות אם רחץ ה' צואת כו' ולכן וחכיתי לה' המסתיר פניו כו', לכן זה הריחוק הוא סיבת הקירוב האמיתי בבחי' ואהבת עולם אהבתיך כו' רק שכעת אהבה זו היא בבחי' העלם והסתר וזה נק' ג"כ אהבת עולם ל' העלם כמו זה שמי לעלם ל' העלם ולע"ל תתגלה בבחי' ואהבת עולם בגילוי רב בל תמוט לנצח. והנה לכאורה יש להקשות על כהאריז"ל דפי' אה"ע במ' ולמטה מהאהבה רבה שהיא בז"א והרי בתד"א אומר להיפוך ולפי' התד"א באה"ר עדיין יוכל להיות שנויים משא"כ אה"ע הוא בבחי' שאין בה שינויים דהיינו ההפרש בין ז"א שיש בו חו"ג ע"כ ממה"ד יכול להיות שינוי, אבל בע"ק לית שמאלא ולכן שם אין שינויים וזהו ואהבת עולם כו', וכענין ההפרש בין נס דיצ"מ שהי' אחריו גלות ובין נס דלע"ל וזהו ביום ההוא יהיה ועמ"ש סד"ה שובה ישראל עד, ע"פ עיניך כו' ירושלים נוה שאנן כו' אהל בל יצען כו', ואפ"ל ע"פ מ"ש בזהר בדוכתי טובא שיש ב' עולמות מ' ובינה ודרך כלל זהו עוה"ז ועוה"ב שבינה נק' עלמא דאתי ונק' עלמא עילאה ונק' יובלא, ומ' נק' עוה"ז ונק' עלמא תתאה ונק' שמטה ובזח"א ויצא דקנ"ח ע"ב עלמא עילאה נק' הוא ועלמא תתאה נק' אתה והמחברם הוא יסוד הנק' צדיק, ור"פ תרומה דקכ"ו ע"ב שזהו ענין מי זאת וחיבורם ע"י יעקב, ועוד ביאר שם פ' ויצא אשר ב' עלמין הנ"ל הן ג"כ ב' שמות הוי' שפי' באד"ר נשא קל"ח ע"א, שהם א' בז"א, הב' בע"ק ולכן פסיק טעמא בגוויהו והיינו כי מ' שהיא עלמא תתאה מקבלת משם הוי' דז"א, אבל בינה שהיא עלמא עילאה בה מאיר ע"ק כנודע שהתגלות עתיק הוא בבינה ולכן נק' בינה הוא, הוא דא עתיקא ועיין

מענין ב' שמות הוי' אלו בת"א פ' בשלח בד"ה וירא ישראל את היד, וסד"ה ועשית ציץ, ובד"ה שבת שבתון גבי והבדילה הפרוכת כו', והנה מ' שנק' עלמא תתאה עולם זה הוא לשון העלם שהרי ומשם יפרד והיכלות דבי"ע הם עלמין המעלימין כו', אבל בינה שנק' עלמא דאתי שם אין שייך העלם שלע"ל נאמר ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה, וארז"ל ע"פ ביום ההוא יהיה הוי' אחד כו' שלע"ל יהי' כולו הטוב והמטיב משום דלית שמאלא בהאי עתיקא ויהי' נקרא כמו שנכתב דהיינו ולא יכנף עוד מוריך כו', אלא י"ל שנק' עולם לשון נצחיות כמו מלכותיה מלכות עלם, וכמ"ש בזהר אמור דף צ"ט ע"א ע"פ מעבר הנהר מעולם, אלא ההוא נהר עולם אקרי, היינו נהר היוצא מעדן כו', וא"כ מ"ש האריז"ל דאה"ע הוא למטה מאה"ר זהו בחי' אה"ע מעלמא תתאה דמ' הרי היא למטה מהז"א שנק' אהבה רבה אבל אהבת עולם דבינה הרי היא גבוה מהז"א שהרי בה מאיר עתיק יומין כנ"ל, וא"כ לפ"ז יש ג' בחי' אהבה, והיינו מ"ש בת"א פ' ויחי בד"ה חכלילי עיניים מיין שיש ג' בחי' אהבה הא' אה"ע והיא ש' ב"ן דהיינו עלמא תתאה כי ש' ב"ן זהו מקור להיות התהוות היש כו' הב' אה"ר שהיא מבחי' ש' מ"ה, והג' אהבה בתענוגים שלמעלה מאה"ר ואה"ע הנ"ל והיא היא אהבת עולם דעלמא דאתי בינה שזהו אמיתית שם אהבת עולם, י"ל מזה יומשכו ש"י עולמות עמ"ש ע"פ ראה אנכי נותן בענין יום יום יעמוס לנו.

שייך לפסוק ואהבת עולם אהבתיך על כן משכתיך חסד, פ"ק דברכות דף י"א ע"ב תניא נמי הכי אין אומרים אה"ע אלא אהבה רבה ורבנן אמרי אה"ע וכה"א ואהבת עולם אהבתיך ע"כ משכתיך חסד, ועיין תד"א רפ"ו.

מד"ר פ' שמות פ"א דף קי"ח ע"ב ע"פ ותתצב אחותו מרחוק, מרחוק ע"ש מרחוק ה' נראה לי. והנה מרחוק ה' נראה לי זהו בחי' גבוה כמ"ש בלק"ת ד"ה כי המצוה הזאת בפירוש ולא רחוקה היא ממך א"כ מוכח דבחי' אה"ע הוא בחי' גבוה שהרי שייך לענין מרחוק ד' נראה לי.

זח"א דף ה' סע"ב ע"פ שלום שלום לרחוק ולקרוב לרחוק דא יעקב ולקרוב דא יוסף, לרחוק כד"א מרחוק ד' נראה לי, מרחוק דא נקודא עילאה חכמה דקיימא בהיכליה בינה ע"ד אחכמה והיא רחוקה ממני בזח"ג פ' פנחס דרכ"ב ע"ב. ס"פ וירא דף ק"כ ע"א ע"פ וירא את המקום מרחוק כמ"ש מרחוק ד' נראה לי. ס"פ משפטים דקכ"ה סע"ב והשתחויתם מרחוק מהו מרחוק כמ"ד מרחוק ד' נראה לי. פ' ויקרא דף כ' ע"ב ע"פ כי הנני מושיעך מרחוק, מקרוב מיבעי ליה כו' כההוא דכתיב מרחוק ד' נראה לי, וכתיב ממרחק תביא לחמה. ס"פ צו דל"ה ע"ב ע"פ עצות מרחוק עצות כמד"א ויקרא שמו פלא יועץ מרחוק דכתיב מרחוק ד' נראה לי. פ' אחרי דנ"ח ע"ב גבי למה ד' תעמוד ברחוק, וכתיב מרחוק ד' נראה לי, וכ' המקמ"ח ח"ל אע"פ שהקב"ה מתרחק ממני עכ"ז ד' נראה לי.

פ׳ מקץ דף קצ״ו ע״ב בגין דבה בכנס״י כתיב אהבה דכתיב ואה״ע אהבתיך ע״כ משכתיך חסד, זח״ג דף רמ״ח סע״ב ואתקריאת איילת אהבים מסט׳ דחסד דהיינו אה״ע אהבתיך על כן משכתיך חסד, ת״ז תקון כ״א דף נ״ג סע״א או יחזיק במעוזי יעשה שלום לי שלום יעשה לי תרין שלמי חד בעמודא דאמצעיתא וחד בצדיק דעלייהו אתמר שלום שלום לרחוק ולקרוב דבגלותא אתמר בעמודא דאמצעיתא מרחוק ה׳ נראה לי, (פי׳ כמ״ש בזהר ויקרא דף כ׳ ע״ב דסליק לעילא לעילא, וכמ״ש מזה בלק״ת בד״ה וארא אל אברהם אלא דמ״מ מרחוק ד׳ נראה לי) צדיק קרוב לה ובגיניה אתמר טוב שכן קרוב מאח רחוק.

ל״א ז׳.

הנני מביא אותם מארץ צפון. נתבאר בתלים סי׳ ע״ד ט׳ ע״פ אתותינו לא ראינו.

ל״א ח׳.

בבכי יבואו ובתחנונים אובילם וגו׳, פרש״י בבכי יבאו ע״י תפלה ותשובה ואפרים בכורי הוא, עיין רבות ויחי ס״פ צ״ז, כי הייתי לישראל לאב רבות תרומה ס״פ ל״ד אתם בני ואני אביכם כו׳, וע׳ מזה בבחיי שם, ואתחנן דר״צ ע״ב ד״א ושבת עד הוי׳ אלקיך, ואני מתבייש לפניך כו׳ יש בן מתבייש לחזור אצל אביו כו׳ כי הייתי לישראל לאב. קיב ג, הג, קל״ה ב׳, תמ״ז, י״ט, תקלח.

זח״א ס״פ תולדות קמ״ו ע״ב שהדמעות שבכה עשו על הברכות גרמו הגלות והיינו עד שישובו ישראל שעז״נ בבכי יבואו כו׳ ואזי ועלו מושיעים בהר ציון עכ״ד, וע׳ במדרש תלים סי׳ פ״ז ג׳ דמעות הוריד עשו כו׳ וכמ״ש בתלים סי׳ מ״ב ע״פ היתה לי דמעתי לחם.

וישלח דקע״ה ע״א ע״פ ויצב יעקב מצבה, מקץ דף ר״ג ע״א ס״פ וישא עיניו וירא את בנימין אחיו ויבך, שכמו שבגלותם כתיב בכה תבכה בלילה כו׳ כך כשיגאול כתיב בבכי יבואו כו׳, והענין כי בכה תבכה ב׳ בכיות, א׳ על הסתלקות יחוד עליון דאו״א בפנימיות ועל מניעות יחוד ו״ה, ולע״ל יהי׳ הגילוי מפנימי׳ עתיק מה שלא הי׳ גם בבית ראשון, ע״כ בבכי יבואו כמו הבוכה מרוב שמחה שלא יוכל הכלי להכיל כו׳, ואפ״ל מה שנאמר בבכי יבואו בבכיה א׳ כי יהי׳ הגילוי בזו״נ כמו באו״א ע״ד ביום ההוא יהיה, עוי״ל הבכייה בעיניים היינו על מה שאותותינו לא ראינו כו׳ ועי״ז לע״ל עין בעין יראו ולכן בבכי יבואו כו׳. ח״ב פ׳ שמות י״ב ע״ב מהו בבכי יבואו בזכות רחל מבכה על בניה, גם נז׳ שם מ״ש ס״פ תולדות הנ״ל, כי תצא דרע״ח ע״ב, ת״ז תקון י״א ותיקון י״ב.

בבחיי פ׳ ויגש ע״פ וינשק לכל אחיו ויבך עליהם, ובמדרש וינשק לכל אחיו מלמד שכל אחיו ואחיו הי׳ מנשקו ובוכה כו׳ וכשם שלא פייס את

אחיו אלא מתוך בכייה שנאמר בבכי יבואו ובתחנונים אובילם, ויש לפרש עפמ"ש בזח"א ויגש דר"ח ע"ב בפי' ולא עמד איש אתו בהתוודע יוסף קאי על הקב"ה כמ"ש יוסיף ה' שנית ידו ברבות ר"פ שמות, אל אחיו היינו נש"י כמ"ש למען אחי וריעי כו' והוא יחוד קובה"ו וענין ולא עמד איש אתו ע"ד וכל אדם לא יהיה באהל מועד כו', וא"כ ויבך עליהם היינו מ"ש בבכי יבואו, וע' בת"א וישלח סד"ה ויקח מן, כמו שני אחין שלא ראו זא"ז זמן רב כו', כך ענין יחוד קובה"ו שלא נתראו זע"ז זמן רב דאיהו סליק לעילא לעילא והיא ירדה פלאים לכן כשיבואו ויתראו זע"ז אזי בבכי יבואו וכמו יוסף עם אחיו.

בת"א פ' וישלח סד"ה ויקח מן, דוחה המותרות בליחות הדמעות יש להעיר ממ"ש בסדור שער הסוכות בענין ויעקב אמר אז יבקע כו' וממ"ש בת"א בד"ה יביאו לבוש, בענין סימן ברכה יין שנשפך בו כמים כו', ומזה יובן ענין בבכי יבואו שהוא ע"ד אז יבקע כשחר אורך כו', ואפ"ל זהו גילוי פנימית עתיק. ע' עוד בת"א בד"ה וקבל היהודים ע"ד רצוא ושוב נמשך מחמת ההתבוננות בסוכ"ע שאין כח בנפש להכיל כו' ולע"ל יהי' גילוי בחי' זו כי עין בעין יראו כו' ע"כ בבכי יבואו כו'.

ל"א ט'

שמעו דבר, מזרה ישראל, עקידה ריש שער י"ג המכוון מהשי"ת יוכלו לימשך ב' הפכים, רבות סוף פתיחתא דאיכה נח א. יש להעיר מענין פזר גדול, יש מפזר ונוסף ומפסוק ויש תקוה כו' ושבו בנים לגבולם סי' זה פסוק י"ז, ממ"ש זח"א ד"ו סע"א בענין מקבציאל.

ל"א י"א.

כי פדה, ברבות לך לך ס"פ מ"ד דמ"ט ע"ד, תד"א ח"א פי"ג, ילקוט ח"א כא"ג ח"ב ס"ז ד' ועמ"ש ע"פ פדה בשלום נפשי.

ל"א י"ב

אז תשמח בתולה, פ"ט דברכות נה"ב ענין והפכתי אבלם לששון, וכ"ה בירושלמי פ"ה דברכות ה"א, רבות ס"פ ויחי.

ל"א י"ב

אז תשמח בתולה במחול.

א) **ילקוט** פ' בשלח רמז רמא דף ס"ט ע"ד ע"פ אז ישיר משה, בשם מדרש אבכיר אמר רע"ק בשעה שאמרו ישראל אז ישיר לבש הקב"ה חלוק של תפארת שהיו חקוקין עליו כל אז שבתורה אז תשמח בתולה, אז ידלג כאיל פסח, אז תפקחנה עיני עוורים כו' ע"ש, בזח"ב בשלח נ"ד א',

פי׳ אז כד אתחביר נהירו דאלף ומטא לזיין והוא המשכת עתיק, והיינו כי אלף לשון לימוד וע׳ בהרמ״ז שם שהאריך ונתבאר ע״פ אז ישיר, ובפ׳ ויחי דרי״ו ע״א גבי אז תתענג על ה׳ כ׳ הרמ״ז פי׳ תתענג בסוד אז שהוא אחד רוכב על שבע והוא ממש על ה׳ ודאי עכ״ל וע׳ בפי׳ על הוי׳ בת״א ס״פ משפטים בד״ה לא תהי׳ משכלה, והיינו כי הוי׳ הוא מקור לסדר השתלשלות יוד אצי׳ ה׳ בינה מקננא בבריאה כו׳ אבל על הוי׳ הוא המקיף עליון בחי׳ סוכ״ע המקיף לכל העולמות בשוה ולכן משם נמשך המחול שהוא ענין עיגול ור״ל בחי׳ סובב שאין שייך שם מעלה ומטה כלל, וע׳ בת״א בד״ה וארא אל אברהם, שזהו בחי׳ יחיד, ולכן יהיו בחורים וזקנים יחדיו דהנה מבמ״א ענין נער הייתי גם זקנתי שרו של עולם אמרו, שמט״ט נק׳ נער כמ״ש הטעם בת״א פ׳ וישב סד״ה בכ״ה בכסליו וכשעולה באצי׳ נק׳ זקנתי והיינו ע״י שבאצי׳ מאיר חכמה, ובחכמה שורה אור א״ס הנק׳ ועתיק יומין, גם ישראל סבא היינו בחי׳ חכמה, גם זקן פי׳ שקנה חכ׳ וזהו זקנתי ע״ד צדיק כתמר יפרח כארז בלבנון ישגא, שיסוד נק׳ ג״כ נער כמ״ש והוא נער את בני בלהה, והמ׳ נק׳ נערה וזהו זווג דקטנות שמקור הטפה נמשך עדיין ממוחין דקטנות, אבל כשיפרח בבחי׳ ארז בלבנון שמקבל מוחין דגדלות מאו״א, וזהו לבנון ל״ב נתיבות חכמה ונון שע״ב, זהו ההגדלה, הבו גודל לאלקינו, וזהו גם זקנתי, ע״ד לבנון כמו שאמר ר׳ אלעזר בן עזרי׳ הרי אני זקן כבן כו׳ וז״ש בחור כארזים, והנה יש שיבה שלמעלה מבחי׳ זקנה ונק׳ סבא דסבין, והוא הבחי׳ שגם חו״ב הנקראים זקנים נחשבים לגבי בחי׳ זו כנערים וכמו ענין קדש הקדשים דפירושו שאפילו הקדש נחשב אצלו כחול, וכמו שארז״ל פ״ב דחגיגה יוחנן בן גודגדא הי׳ אוכל עטה״ק והי׳ מטפחתן מדרס לחטאת, לפי שע״י קידוש מי חטאת ממשיך ממו״ס דעתיקא, שגם בחי׳ חו״ב הנק׳ קדש נחשב אצלו כחול כו׳, וזהו עטרת תפארת שיבה בדרך צדקה תמצא ולכן כש״כ כשיהי׳ בחי׳ המחול שהוא העיגול הסוכ״ע שלמעלה מהקו וחוט המאיר בחכמה, ולכן נק׳ על הוי׳ וזהו בחי׳ אז וכמו בקי״ס נאמר עד יעבור עמך הוי׳, ולכן אז יהיו בחורים וזקנים יחדיו, משום שגם הזקנים ובעלי מוחין דגדלות נחשבים כנערים וכמו מוחין דקטנות לגבי הגילוי מבחי׳ סוכ״ע, ודוגמת המבואר ע״פ ואכלתם אכול, שאפילו הנשמות היותר עליונות דעכשיו כמו בהמות יחשבו לגבי נשמות שיתגלו לע״ל והיינו ע״ד פני ארי׳ שבמרכבה לגבי בחי׳ כמראה אדם כו׳, כך כו׳, והיינו מטעם שהנשמות דעכשיו שרשם מהארת הקו, ולע״ל יתגלו נשמות חדשות מבחי׳ העיגול שלמעלה מהקו כו׳ וזהו ענין והי׳ הוי׳ לי לאלקים לפי שיהי׳ הגילוי מבחי׳ על הוי׳ והוא בחי׳ אז כו׳ המשמש לע״ל גילוי פנימי׳ עתיק משא״כ אז המשמש לשעבר נמשך רק מחיצוניות עתיק, ולכן בחי׳ בחורים וזקנים שמבחי׳ נשמות דעכשיו יהיו שוין בגילוי בחינה זו, ועמ״ש ע״פ אספה לי שבעים איש בבוך תרי״ט ב׳ דף סמך ס״א, ועפמש״ש י״ל כי ע׳ זקן מקבלים הארת עת״י משא״כ בבחורים הנק׳ נערים הם בבחי׳ קטנות כמ״ש בת״א סד״ה בכ״ה בכסלו בענין חנוך לנער ע״פ דרכו, אך לע״ל שיהי׳ עליות העולמות לכן גם הבחורים יאיר בהם בחי׳ עת״י וכמ״ש בלק״ת פ׳ צו סד״ה

והי' אור הלבנה בענין הנער בן מאה שנה, שזהו למעלה מבחי' זקנה ושיבה דעכשיו שהוא בחי' ע' שנה יעו"ש, ולכן יהיו בחורים וזקנים יחדיו.

ב) **מדברי** אדמו"ו נ"ע סד"ה אז תשמח, הבנתי כי עכשיו השייכים לבחי' בתולה הנק' נוק' דז"א הוא בחי' נערים וכמ"ש גבי יוסף שהוא יסוד המזדווג עם נוק' והוא נער, משא"כ הזקנים שהם חו"ב אין יכולים להשפיל א"ע בבחי' זו שהיא מקור דבי"ע, וראי' לדבריו שלכן יוהכ"פ שהוא בחי' בינה אסור בתשמיש המטה, אכן לע"ל שיהי' הגילוי מלמעלה לגמרי מסדר ההשתלשלות לכן בתולה שהיא נוק' מקור דבי"ע, ונערים נה"י וזקנים חו"ב, הכל יחד כו' כי גם זו"נ יהיו במדרגת זקנים שהם או"א כמ"ש ע"פ ביום ההוא יהיה, וא"כ בתולה שהיא מ' תהי' במדרגת בינה עילאה, וכמו שביחוד או"א הזווג רוחני ע"ד אור שלמעלה מטפה גשמיות, שלכן יוהכ"פ אסור בתשמיש המטה כנ"ל, כן יהי' אז ג"כ זווג זו"נ במעלה ומדרגה זו, ולכן נאמר ביום ההוא תקראי אישי ולא תקראי עוד בעלי, ועיין בהרמ"ז פקודי דף ר"כ ע"ב שזהו פי' אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה, ופי' שביסוד ז"א יהי' אור חכמה דאבא כמו ביסוד אבא יעו"ש, ולכן אז תשמח כו' יחדיו, והיינו ולישרי לב שמחה, גם פי' ישרי לב שיתגלו כל ל"ב נתיבות החכמה משא"כ עכשיו יש נתיב לא ידעו עיט כו'.

ענין והפכתי אבלם לששון, עיין בילקוט בירמי' סי' א' דנ"ט ע"ד רמז רנ"ט ע"מ שיבא אריה במזל אריה כו' ונתבאר באיכה ע"פ בכה תבכה בלילה, ובת"ז תקון ע' קל"ב א' א"ק רכיב באריה ובכ"מ א"ק כתר רכיב באריה חסד פני אריה אל הימין, ויובן ענין ארי' ע"ד מ"ש בת"א פ' וישלח בד"ה ויקח מן הבא בידו מנחה ובד"ה כי אברהם לא ידענו, ובלק"ת בשה"ש בביאור ע"פ שחורה אני ונאוה, וע' במד"ר פ' יתרו פכ"ט מענין אריה שאג, ובזוהר ס"פ ואתחנן דע"ר כד אריא ואריותא מזדווגין כו' ועמ"ש סד"ה כי ההרים ימושו בפי' וברית שלומי לא תמוט ומ"ש ע"פ כרע שכב כארי כו', וכמ"כ אחר ט"ב נמשך ר"ח אלול ר"ת אריה שאג אלול ר"ה יוהכ"פ וכן אלול מזל בתולה אז תשמח בתולה במחול, ועמ"ש במ"א ע"פ זכור את יום השבת לקדשו שארז"ל במכילתא משל לזאב שטורף מלפניו ומלאחריו כו' ע"ש איך שבת נמשל לזאב וענין בנימין זאב יטרוף, לפ"ז יוהכ"פ שהוא שבת שבתון י"ל לכן נמשל לאריה כו', דריסת ארי בגסה להעלות גם ג"ק הטמאות, עמ"ש סד"ה ולא אבה ענין ויהפוך ה' את הקללה לברכה כו', ראיתי בערכי הכנויים של בעל סדר הדורות בערך אריה כל חיה שנכנסה למחוגה שלו אינה יוצאה מפני המורא כו', כך אלול ועשי"ת הם המחוגה של אריה כו', ולכן צריכה נה"ב להבטל מכל וכל מפני אימת אריה שאג כו' ועיין בעיר גבורים פ' פקודי.

בבכי יבאו, נת' ע"פ בכה תבכה וע"פ ויתן את קולו בבכי.

ל"א י"ד

כה אמר קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה, עיין בלק"ת פ' נצבים בד"ה שוש אשיש פ"ד.

א) **זח"א** פ' ויגש דר"י ע"א ע"פ והקל נשמע בית פרעה, ת"ח והקל נשמע דא הוא קל בלא וא"ו, ר"ל כי הוא"ו הוא בז"א שהוא עץ החיים ונק' אות אמת בזהר ר"פ ויקרא, והמ' קודם שמתייחדת ומתחברת בז"א היא קל בלא וא"ו, וע"ד שפי' בזהר ס"פ במדבר דק"כ ע"ב ודקכ"א ע"א בענין הטעם שלא נאמר וא"ו במזמור לדוד אליך ה' נפשי אשא כו', דואו אילנא דחיי הוא והאי אילנא דמותא הוא, וזה ע"ד דסיהרא נק' עניה, כמ"ש בזהר ס"פ ויחי דרמ"ט ע"ב ע"פ עניה ענתות בגין דאיהי אספקלריא דלא נהרא, עניה ודאי, לית לה נהורא לסיהרא מגרמה, אלא מה דיהיב לה שמשא, עמ"ש מזה בת"א פ' יתרו בד"ה בחדש השלישי, ומ"ש בסידור שער ר"ח בביאור ע"פ והי' מדי חדש בחדשו בענין שמש בשבת צדקה לעניים, והנה עני חשוב כמת כמ"ש בזהר פ' בחקתי דף קי"ג ע"ב בד"ה ונתתי גשמיכם בעתם, וזהו דסיהרא שהיא מ' נק' אילנא דמותא והם מארת חסר ואו, ולכן אין במזמור זה ואו, וזהו ענין קל בלא וא"ו, ועמ"ש מזה ע"פ הקל קול יעקב בפ' תולדות, ועיין במד"ר פ' בראשית פי"ב בענין אלה תולדות פרץ מלא וא"ו שאז יחזרו הוא"ו דברים שחסרו ע"י חטא עה"ד ועמ"ש ע"פ וזכרתי את בריתי יעקוב מלא וא"ו, ועיין בלק"ת פ' תזריע בד"ה למנצח על השמינית בהקיצור סעיף ב'.

(**קיצור.** ענין קל בלא וא"ו זהו בסיהרה ענייה, והוא"ו אילנא דחיי עמודא דאמצעיתא שנקרא העשיר ברע"מ ר"פ כי תשא ע"ש הטעם בהרמ"ז ובה"ז, ומזה יובן מעלת הוא"ו).

קלא דבכאת על מקדש ראשון ועל מקדש שני, עיין מענין מקדש ראשון ומקדש שני בלק"ת בדרושים לר"ה בד"ה יו"ט של ר"ה שחל להיות בשבת פ"ה, שבמקדש ראשון הי' מאיר ה' עילאה ובמק"מ פ' שמות ד"ט ע"ב שהוא ג"כ במ' רק שאז הי' המ' במדרגת הבינה, ויובן זה ע"ד שנתבאר ע"פ הזהר ר"פ ויצא דקמ"ח ע"א ע"פ קומה ה' למנוחתיך שמקדש ראשון נק' מנוחה, ועמ"ש ע"פ וישב שלמה על כסא ה' שבימי שלמה קיימא סיהרא באשלמותא זהו הפי' דמקדש ראשון הוא ה' עילאה, ומקדש שני הוא ה' תתאה, ועמ"ש עוד מזה בדרושים לשמע"צ בד"ה עוי"ל בענין יו"ט שני, ועמ"ש מזה באיכה ע"פ בכה תבכה בלילה, שארז"ל על מקדש ראשון ועל מקדש שני, ועיין בזהר בראשית ד"ו ע"ב ע"פ הוא הכה את שני אריאל מואב תרין מקדשין הוו קיימין בגיניה ואתזנו מיניה מקדש ראשון ומקדש שני, כיון דאיהו אסתלק נגידו דהוה נגיד מלעילא אתמנע, כביכול הוא הכה לון וחריב לון ושיצי לון, והרמ"ז שם פי' דקאי על יסוד ז"א שנקרא רב פעלים ה' צבאות שמו, ומה גדלה מעלתו כי הוא המקיים מקדש ראשון ושני

שהם בינה ומ׳, ובהסתלקותו נחרבו שניהם והיינו ע״ד נשבע הקב״ה שלא יכנס בירושמ״ע שהיא בינה עד שיכנס בירושמ״ט שהיא מ׳, נמצא היסוד מקיים ב׳ המקדשים כו׳ וזהו ענין ונהר יחרב בבית ראשון ויבש בבית שני, ולכן המ׳ הנקראת קל בכאת על זה כו׳, כי מיומא דאפסיק ההוא נהר גנתא שהיא מ׳ לא עאל בה ההוא גננא כמ״ש בזהר תרומה דקס״ו סע״ב, וישבה בדד היתה כאלמנה, וזהו ג״כ ענין ותזנח משלום נפשי עיין בזהר בחקתי דקי״ג סע״ב ע״פ ונתתי שלום בארץ.

קיצור. ענין מקדש ראשון ומקדש שני ה׳ עילאה וה׳ תתאה, הוא הכה את שני אריאל מואב, נשבע הקב״ה שלא יכנס בירושמ״ע כו׳, גננא לא עאל, ותזנח משלום, וזהו ענין קלא דבכאת על מקדש ראשון ועל מקדש שני.

נשמע, כד״א קול ברמה נשמע, (מכ״ז יובן אחר ט״ב יומשך ר״ה שופר המשכת הוא״ו שמפני הבכייה יומשך הוא״ו בחי׳ קול וגם מבחי׳ לבוש שק נתהפך לבחי׳ בגדי בד קדש דיוהכ״פ כי ש״ק בא״ת ב״ש בד וע׳ בת״א בד״ה וישלח יעקב כו׳), מאי ברמה, דא הוא עלמא עילאה עלמא דאתי, וסימנך מן הרמה ועד בית אל פי׳ בז״ח מבינה ועד ומ׳, מן העולם ועד העולם, עיין זהר ויצא דקנ״ח ע״ב, ובת״א פ׳ יתרו בביאור זכור ושמור, פי׳ ענין רמה קרני, דהיינו מה ששרש דוד שנמשח בקרן הוא בעתיקא בחי׳ כי לא אדם הוא להנחם, ועמ״ש ע״פ ואתה מרום לעולם ה׳, ע״פ המד״ר ר״פ קדושים, וא״כ קול ברמה נשמע היינו שקול הבכייה דבחי׳ רחל מבכה נשמע ברמה היינו ש׳ הוי׳ דעתיקא המאיר בעלמא עילאה ע״ד ותתפלל חנה על הוי׳ למעלה משם הוי׳ דז״א והיינו ע״י ובכה תבכה, כדפי׳ בלק״ת בד״ה שובה ישראל, דרוש הראשון ספ״ג, וזהו ע״ד מ״ש בזהר ס״פ וירא דק״כ ע״ב ע״פ בכל צרתם לו צר, כתיב לא באלף דהיינו כתר, וקרי בוא״ו דהיינו ת״ת, ועמש״ל סעיף א׳ מענין הוא״ו, בגין דקב״ה עמהון בעקו היינו ת״ת שהוא בחי׳ קדוש בואו, עיין בלק״ת בשה״ש בד״ה צאינה וראינה, הראשון, לא באלף אתר עילאה יתיר היינו כתר, אע״ג דלאו בההוא אתר רוגזא ועקו, שעז״נ עוז וחדוה במקומו, ומ״ש במסתרים תבכה נפשי שהוא בהיכלות דאו״א קאי על הקב״ה שהוא ז״א שהוא עמהון בעאקו, משא״כ בא״א לאו בההוא אתר רוגזא ועקו, ושם הוא בחי׳ מו״ס דשקיט ושכיך באתרי׳ כחמר טב דשקיט ושכיך על דורדייה כמ״ש מזה בבה״ז פ׳ נשא, ובההגהות ע״ז, ועמ״ש ע״פ הוד והדר לפניו עוז וחדוה במקומו, עכ״ז להתם לעילא מטא עקתא דישראל וזהו הרבותא דהקול הבכייה ברמה נשמע, עד שהוא בבחי׳ לא צר, היינו דמטא גם לבחי׳ האלף אלופו של עולם, ועיין במדרש תלים סי׳ כ׳ ע״פ יענך ה׳ ביום צרה והובא בילקוט בתלים שם רמז תרע״ט מלה״ד לאשה עוברה כו׳ והיתה אמה מצוחת כנגדה כו׳ ע״ש ואמה דמ׳ היינו בינה עלמא עילאה כו׳, אף שעוז וחדוה במקומו, ואינו מתרץ כהגמרא לחלק בין בתי בראי לבתי גוואי, אלא דשם מיירי באימא עילאה ששם התגלות עתיק ושם

הכל עוז וחדוה, ועיין בלק"ת פ' צו בד"ה משמח חתן וכלה, שמשם נמשך להיות משמח חתן ז"א יעקב וכלה מ' רחל ור"ל להסיר מהם העוצב הנ"ל דבחינות במסתרים תבכה נפשי ועמ"ש בירמי' סי' י"ג י"ז, וזהו קול ברמה נשמע.

קיצור. ענין והקל נשמע, קול ברמה נשמע, בבחי' בינה ששם התגלות ש' הוי' דעתיקא, שמזה נמשך רמה קרני ואתה מרום לעולם ה', והיינו כי בכל צרתם לו צר וגם מטא עד א' לא, וזהו והיתה אמה מצוחת כנגדה, ולכן משם נמשך להסיר העצב ולהיות מנעי קולך מבכי, וזהו משמח חתן וכלה, זו"נ יעקב ורחל, ועמ"ש ע"פ מי יתן מציון ישועת ישראל.

ל"א ט"ז.

ויש תקוה, עמה"מ שער קרית ארבע ס"פ קי"ב דק"ט סע"ג, קיד"ד שער י"ז פכ"ג קע"ז ד'. תד"א ח"א פ"ל, מ"ע אופן ק"נ, פי' ויש תקוה ע"ד את תקות חוט השני, רבות באיכה נ"ו א' שזהו ע"י רחל מבכה כו' ע"ש. נ"ח א' ס"ג א' בפסוק בכה תבכה בשכר אותה הבכייה דעל נהרות בבל כו' אני מכניס גליותיכם כו', זח"א וישלח דקע"ה סע"א. רחל מבכה כו' כי יש שכר, בתד"א רפ"ל א"ת רחל אלא רוח אל הובא במא"א אות ריש ססעי' ט"ז. והנה אל הוא חסד ונהירו דחכמתא חסד אל כל היום וע' פרדס שער השמות פ"ה ועמ"ש ע"פ אל הוי' ויאר לנו, וע"פ כי אל דעות, ובענין בצלאל בצל אל היית כו' ועכ"פ אל עיקרו בחסד, ובאברהם נאמר ויקרא שם בשם ה' אל עולם, ורחל היא מ' מקבלת מהחסד שהרי נקראת בת היתה לאברהם בת נדיב, וכתיב והוכן בחסד כסא, לכן נק' רוח אל, וזהו ויאהב יעקב את רחל דהיינו בחי' רוח אל, גם ביעקב כתיב ויקרא לו אל אלקי ישראל הקב"ה קראו ליעקב אל כו', וזהו ענין רחל מבכה כו' עמ"ש באיכה ע"פ בכה תבכה, והיינו רוח אל מבכה על אשר השיב אחור ימינו שהוא חסד אל כל היום ונמשך בחי' לילה חושך כו', והקב"ה ז"א בוכה עמה כו' וכן מלאכי שלום מלאך גימ' הוי' אד' שזהו ענין השלום חיבור ב' דעות מבחי' כי אל דיעות כו', וע"ז משיב אור א"ס ב"ה מנעי קולך מבכי כי יש שכר עיין זהר ויצא דקנ"ח ע"א דר"ל השכר הוא בחי' יש להנחיל אוהבי יש, ור"ל שהתשובה היא שהירידה של רחל רוח אל זהו צורך עלייה להיות יש שכר, כי הנה מבמ"א ע"פ מאמר הזהר פ' קדושים דפ"ו ע"א ע"פ לפני לא נוצר אל, דבחי' אל הוא מעשר מבחי' יש, כי חו"ב הם יש היינו קנה חכמה קנה בינה ב"פ קנה גימט' יש, והם ש"י עולמות, ובחי' מל' שבחו"ב שהוא בחי' האחרונה שבחו"ב היא בחי' אל היינו מעשר מבחי' יש, והארה זו נק' נוצר אל ע"ד יוצר אור ובורא חשך כי ישת חשך סתרו כו', וא"כ מתחלה הי' רחל מ' מקבלת מבחי' חסד הנק' אל וזהו רוח אל, והנה רוח אל גימ' רמה וזהו קול ברמה נשמע כו' וע"י הירידה ובחי' רחל מבכה כו' מתעורר רח"ר להיות להנחיל אוהבי יש, היינו ענין יש שכר אשר בחי' רוח אל הוא רק הבחי' האחרונה מבחי' יש כו' כנ"ל ולכן מנעי קולך מבכי, כי יש שכר כו'.

ל״א י״ט

הבן יקיר לי אפרים.

א) **רבות** פ׳ ויצא פע״א ע״פ ורחל עקרה, רחל היתה עיקרה של בית כו׳, שארית יוסף כו׳ הבן יקיר לי אפרים כו׳ ע״ש. וכ״ה ברות רבה דמ״ט ע״ג ע״פ ויאמרו כל העם אשר בשער, הנה מבמ״א ע״פ אלה תולדות יעקב יוסף, שעיקר התולדה של יעקב הוא ע״י יוסף כי יעקב הוא ת״ת בריח התיכון המבריח מן הקצה אל הקצה, ופי׳ בזח״ב תרומה קע״ה ע״ב שממשיך מע״י בז״א, והתולדה להיות גילוי זה בבי״ע שהוא ענין יחוד תו״מ, זהו ע״י יוסף וצדיק יסוד עולם, וזהו ענין אור זרוע לצדיק, ועמ״ש ע״פ רני עקרה לא ילדה דפי׳ לא היינו כמו בחי׳ אין כמ״ש הבחיי ע״פ היום לא תמצאוהו דקאי על סעודה ג׳ דשבת שאז מאיר בחי׳ אין היינו כתר ע״ש, ועד״ז רני עקרה שהאמהות היו עקרות משום שהקב״ה מתאווה לתפלתן של צדיקים שיהי׳ ע״ד קודב״ה מצלי יהי רצון כו׳ אז נמשך הלידה מבחי׳ אין ונק׳ לא ע״ד הוא עשנו ולא אנחנו הכתיב ולא באלף והקרי ולו בוא״ו דוגמת ועד הוא אחד בחלופי אתוון וע׳ במשנה ספ״ה דסוטה בענין לו איחל והכתיב לא, ולכן יוסף שנמשך מבחי׳ ורחל עקרה שרשו גבוה יותר מכל אחיו כמ״ש בת״א סד״ה והנה אנחנו מאלמים אלומים, וע״כ נקראו כל ישראל ע״ש יוסף ואפילו על שם אפרים ל׳ פרי׳ בן פורת יוסף אור זרוע לצדיק כמ״ש בלק״ת בשה״ש בד״ה ששים המה מלכות, דרוש הראשון, וזהו ג״כ ענין אפרים ל׳ כי הפרני ה׳ שהוא ענין פרי׳ ורבי׳ דהיינו תוספת ורבוי האור, ועיין זח״ג פ׳ במדבר דקי״ט ע״ב ובהרמ״ז שם שאפרים הוא עטרת היסוד, ועמ״ש ע״פ ויטע אשל בבאר שבע שזהו הכנסת העטרה ביסוד דנוק׳ כמ״ש במק״מ פ׳ ויקרא דכ״ב, והאשל זהו הבריח התיכון כמ״ש ברבות ויגש, וא״כ מובן דבחי׳ אפרים זהו ענין ויטע אשל בבאר שבע המבואר במ״א, ובזהר ויצא דקס״ב ע״א ע״פ ברכות לראש צדיק, מבואר שהעטרה נק׳ ראש צדיק יעו״ש, שמשם נמשך גילוי הטפה, וזהו הבן יקיר לי, כי הטפה נק׳ יקר, כמ״ש במא״א אות קוף סעיף מ״ו וז״ל, קרי גימ׳ ש״י, כי הטפה נמשכה מחכמה י״פ אל בכל ספירה גימ׳ יש, וכשהלכה לנוק׳ דנוגה נעשה במקום יקר קרי עכ״ל והוא ע״ד שבה״כ מבחי׳ פני אריה נעשה למטה חיה טמאה כו׳, כך מיקר נעשה קרי ע״י העון, וזהו ברכות לראש צדיק ששומר בריתו שלא יצא ממנו קרי, ואזי הבן יקיר לי בחי׳ יקר, ובמא״א אות יוד סעיף כ״ה יקר בחכמה גימ׳ ש״י כמנין י״פ אל שהוא באבא בסוד ל״ב נתיבות בהסרת נתיב הראשון עכ״ל, ואיתא בזהר פ׳ אחרי דס״א סע״ב בשעתא דמזדווג עמה בזווגא שלים, כדין האי עדן זווגא בההוא נתיב דלא אתיידע לעילא ותתא כד״א נתיב לא ידעו עיט, וג׳ שהוא ג״כ הנתיב הראשון, כי ל״ב נתיבות הם כ״ב אותיות וע״ס דאבא, וא״כ הנתיב הראשון הוא כתר דאבא או חכמה דאבא משא״כ זווגא דלא שלים כשנמשך מבינה דאבא, כי עיקר גילוי אור א״ס הוא בחכמה, והנה הבן יקיר, יקיר הוא גימ׳ ש״ך דהיינו כשנמשך הטפה מכל ל״ב נתיבות דהיינו גם מבחי׳ נתיב לא ידעו עיט כו׳, ועמ״ש בביאור

על ענין מצהלות חתנים מחופתן שלע״ל יהי׳ גילוי נתיב הראשון, וזהו מצהלות חתנים כו׳, וא״כ אפרים אם נמשך מל״א נתיבות ג״כ זהו הבן יקיר לשון יקר כו׳, ופי׳ זה עיקר דעכ״פ הוא יקר אור זרוע לצדיק זרע אדם נשמות דאצילות.

ב) **במא״א** א׳ קס״ט אפרים סוד עטרת היסוד, שם הגבורות אפר מי אפר פ״ר דינים, מי ה׳ גבורות עכ״ל, ואפ״ל ענין הגבורות זהו ע״ד ישיש כגבור לרוץ אורח, וע״ד ואת בריתי אקים את יצחק, גם אפ״ל שכדי שיהי׳ בבחי׳ ראש צדיק זהו ע״י ואנכי עפר ואפר כו׳ לשרוף כל תאוות גה״ב ושישאר רק האפר, כמ״ש במ״א בענין אפר פרה, ופי׳ אפר מי שהיותו אפר נמשך ע״י התבוננות בבחי׳ מי ברא אלה, ומשם נמשך מי יתן והי׳ לבבם זה כו׳, מי יתן טהור מטמא ועמ״ש בד״ה בשעה שהקדימו ישראל נעשה בפי׳ מי גילה לבני רז זה כו׳ ובביאור והי׳ מספר בנ״י בענין פלג אלקים שמבחי׳ אלקים נעשה מי אלה כו׳, ובענין אפר ע״ג מים חיים כו׳ וע׳ במא״א א׳ קי״ד מענין אפר הפרה.

ג) **ילד**, במא״א יו״ד י״א ילד ע״ה גימ׳ מ״ה, ז״א בן אשר יולד לאימא עילאה עכ״ל, והיא הנק׳ שפרה שמשפרת את הולד, בלק״ת סד״ה תקעו בחדש דרוש הראשון, גם ילד בן העוה״ב, והי״ב העיר מפסוק כי ילד יולד לנו כו׳ עו״ש שילדים נק׳ נה״י בחי׳ כרובים, ובפרטות נק׳ יסוד ילד כו׳, ועמ״ש במ״א ע״פ הגמ׳ פ״ח דב״ק דצ״ב, כד הוינא זוטרי לגברי כו׳ והוא ע״ד כשמקטין א״ע ע״ד מי יקום יעקב כי קטן הוא כו׳ וזהו חנוך לנער כו׳ גם כי יזקין לא יסור ממנה ויוכל להקטין א״ע בבחי׳ נער ישראל ואהבהו וכמ״ש ע״פ יסובבנהו יבוננהו בפי׳ ימצאהו בארץ מדבר שישראל בעשי״ת אומרים הוידוי אשמנו ומשפילים א״ע שאין בהם כלום לא תומ״צ ולא תפלה רק הם כנער וזהו כי נער ישראל ואוהבהו.

ד) **רבות** ויקרא פ״ב עשרה דברים נקראו יקר, ישראל שנאמר הבן יקיר, הנה קנה חכמה קנה בינה ב״פ קנה גימ׳ יש וזהו ענין יקר, והיינו יחוד חו״ב זהו יקר, ועשרה דברים הנ״ל הם המשכת ע״ס דחו״ב, וזהו הבן יקיר כו׳ והיינו כי יחוד חו״ב הוא המשכת אור חדש מאוא״ס, ולכן יחוד זו״נ נמשך ע״י תומ״צ אבל יחוד חו״ב אינו נמשך אלא ע״י מס״נ בק״ש כו׳ ועמ״ש ע״פ ליהודים היתה אורה כו׳ ויקר, וארז״ל ספ״ק דמגלה דט״ז ע״ב ויקר אלו תפילין וכה״א וראו כל עמי הארץ כי שם ה׳ נקרא עליך, ועמ״ש מענין תפילין בלק״ת בשה״ש בד״ה שימני כחותם י״ל מיחוד או״א נמשכים נסים בשנוי הטבע כמ״ש הרמ״ז בשלח נ״ד א ע״פ אז ישיר, וזהו היקר שהוא הגילוי מה שלמעלה מהטבע דבריאות עולם, ולכן הוא דבר יקר, גם יקר גימ׳ יש שהוא הגילוי שלמעלה היש ולמטה כולא כלא חשיב, וזהו הבן יקיר, כי ישראל ממשיכים שיהי׳ הגילוי למטה בחי׳ יקר העליון כמו שהוא למעלה וכמ״ש בלק״ת בד״ה ששים המה מלכות אחת היא כו׳ תמתי

כו׳ כי מצד הבריאה הרי פרסא מפסיק עד מפלגך ולתתא כו׳, אבל ישראל ממשיכים בחי׳ ומעיין מבית ה׳ יצא והשקה כו׳, וזהו ענין יקר, ובענין כד אתכפייא סט״א אסתלק יקרא דקוב״ה בכולהו עלמין, עיין זהר פ׳ במדבר דקי״ט סע״ב ע״פ ונסע דגל מחנה אפרים ימה שהוא ענין שכינה במערב, מטתו שלשלמה בין צפון לדרום ועי״ז הבן הוא בן העוה״ב שנולד ונמשך מהעוה״ב שהוא בינה כו׳ ע״ש דק״כ ע״א ודקי״ח סע״ב, ולכן הבן יקיר לי אפרים שהרי ע״י בחינה זו דאפרים נמשך בחי׳ בן העוה״ב.

רבות צב א קסו גד, היינו פ׳ ויקרא פ״ב, רצ ב, רצט א, שה״ש כט א, רות מט ג.

ה) רבות וישלח פ׳ פ״ב דצ״ב ע״א למדנו שנקראו ישראל ע״ש רחל שנאמר הבן יקיר לי אפרים, כי רחל היא מ׳ דאצי׳ שהיא נקודה השרשית מע״ס דאצי׳, והיא עיקר בחי׳ כנס״י, ועמ״ש בת״א פ׳ ויצא בד״ה וללבן שתי בנות, מכל הנ״ל יובן ענין משיח בן אפרים שהוא הנמשך מיסוד ז״א, ומשיח בן דוד וע׳ בת״א בד״ה ויגש אליו יהודה.

ו) הרבות ויקרא פ״ב הנ״ל אות ד׳, י״ל כי הנה אדם אחד מאלף מצאתי זהו שנשמתו מאצי׳ כי יחידות עשירות מאות הם נר״נ והיינו בי״ע, כמבואר בד״ה מה טובו בענין פי׳ קדש לי כל בכר ע״ש, וזהו ג״כ ענין מקרא משנה תלמוד כי מקרא בעשיי׳ כו׳, ולכן א׳ להוראה זהו בחי׳ שלמעלה מתלמוד בבריאה וה״ע אצי׳ ולכן זהו נק׳ יקר, כי שיהי׳ גילוי אצי׳ העליון למטה בעשיי׳ זהו דבר שאינו מצוי כלל ונק׳ יקר, ע״ד וייקר שמו מאד הנאמר על דוד, בש״א ססי׳ י״ח, וכענין הנז׳ בזח״ב ר״פ משפטים צ״ד סע״ב, זכה יתיר כו׳ דאיהו אדם בארח אצי׳ כו׳, וזהו אדם אחד מאלף מצאתי, וע׳ מזה בלק״ת פ׳ תזריע ע״פ אדם כי יהי׳ בעור בשרו כו׳, וא״כ עשרה דברים יקרים הם שנמשכו מע״ס דאצי׳.

ז) עו״ש בפ׳ ויקרא פ״ב הבן יקיר לי, כ״מ שנאמר לי אינו זז כו׳ עמ״ש בלק״ת פ׳ במדבר בד״ה וארשתיך לי, דפי׳ לי היינו עתיק כו׳.

ח) עו״ש אפרים, פלטיאוני פי׳ בן פלטין, הנה יחזקאל בן כפר שנבואתו מיצי׳ וישעי׳ בן כרך שנבואתו מבריאה, אכן בן פלטין מהיכל המלך ע״ד אורייתא היכלא דקוב״ה היינו בחי׳ אצי׳, ועמ״ש ע״פ השמים מספרים מדינה שהוא דר בה כו׳ ועמ״ש בפי׳ כן רעיתי כנס״י בין הבנות בני כפר שנק׳ בנות, בנות ירושלים כידוע שכפרים לגבי עיר המטרפולין נק׳ בנות, כך רעיתי בין הבנות בני כפר אופנים וחיות כו׳ ע׳ מזה בלק״ת בד״ה והי׳ מדי חדש בחדשו כו׳, עו״ש יפה ומעולה שבני יהיה נק׳ על שמך בן צוף אפרתי, בש״א רסי׳ א׳ ופרש״י בש״א שם אפרתי אדם חשוב כמו אפריון נמטיי׳ לר״ש, לשון חן, וע׳ במא״א א׳ קס״א מענין אפריון, ובפרד״ס, וי״ל

דקאי על אצי׳ וזהו מעצי הלבנון, וברבות אפריון זהו בהמ״ק, ול׳ פרי׳ ורבי׳ שבו ועל ידו נמשך יחוד העליון, וכן ע״פ בן פרת יוסף פרש״י ל׳ אפריון, והיינו כי י״ב שבטים הם מבריאה י״ב בקר אבל יוסף מאצי׳, יסוד דאצי׳ כמ״ש בת״א פ׳ וישב בד״ה והנה אנחנו מאלמים אלומים, ע״כ נאמר עליו בן פורת, ועד״ז ה״ע אפריון נמטיי׳ לר״ש, כי התנאים נשמתם מבריאה ור״ש הי׳ מאצילות.

ילד בן ג׳ שנים עמ״ש ע״פ כבשים בני שנה שאול במלכו כו׳, ולכן א״ש שכל ישראל נקראו ע״ש יוסף ואפרים כי רוב הנשמות הם מבי״ע, אך לפי שישראל עלו במחשבה, ושרש כולם מאצי׳ וגם שורש י״ב שבטים דבריאה הוא מי״ב גבולי אלכסון שבז״א דאצי׳ ע״כ נק׳ כולם ע״ש אפרים שה״ע אפרתי בן פלטין שמבחי׳ אצי׳ כו׳, ולכן נאמר הבן יקיר לי אפרים.

ט) רבות פ׳ ואתחנן דר״צ ע״ב ע״פ ושבת עד ה׳ אלקיך אתם אמרתם לי בסיני ומעי המו עליו, בשה״ש סי׳ ה׳ ד׳, אף אני כך אומר לכם הבן יקיר לי אפרים כו׳, ע״כ המו מעי לו. וכ״ה בשה״ש רבה דכ״ט א׳ סד״ה פשטתי את כתנתי, בתוספת דברים יעו״ש.

י) ס״פ כי תבא עד זקנה אני הוא ועד שיבה אני אסבול, א״ל הקב״ה בני חייכם כשם שגידלתי אתכם בעוה״ז כך אני מגדיל ומייקר אתכם לע״ל מניין שנאמר הבן יקיר לי אפרים כו׳.

עמ״ש מענין רחם ארחמנו ב״פ ע״פ חנון ורחום הוי׳ תלים סי׳ קמ״ו כי רחם ג״כ ל׳ אהבה כמו ואהבת לרעך כמוך תרגומו ותרחם וכמ״ש רש״י בתלים רסי׳ י״ח ע״פ ארחמך ה׳ חזקי. והנה ענין פטר רחם י״ל ג״כ שמשם נמשך לרחם בן בטנה מפני גודל האהבה כמ״ש התשכח אשה עולה מרחם בן בטנה והנה נשמות נק׳ העמוסים מני בטן וזהו הכפל רחם ארחמנו ויהי׳ ברחמים גדולים אקבצך, ואפ״ל רחם ארחמנו מבחי׳ ב׳ בחי׳ רחמים שנתבאר בלק״ת סד״ה ואתחנן אל דכתיב הוי׳ אל רחום וחנון וכתיב חנון ורחום הוי׳ וע׳ מזה ג״כ בת״א בהביאור ע״פ כי אתה נרי, גם בסידור בד״ה אני לדודי ובלק״ת על פסוק זה דרוש השני נת׳ שיש ב׳ בחי׳ י״ג מדה״ר הא׳ לחיי הגופים הב׳ לחיי הנשמות וכן נת׳ בביאור מאמר הזהר ר״פ בראשית מה שושנה אית לה תליסר עלין הם יגמה״ר המאירים בבריאה ע׳ בסידור בכוונת ברוך שאמר, אוף כנס״י אית בה תליסר מכילין דרחמי הם יג״מ הרחמים המאירים באצי׳, ועז״נ רחם ארחמנו מב׳ בחי׳ יג״מ לחיי הנשמות ולחיי הגופים כו׳. וענין זכור אזכרנו עמ״ש בענין ר״ה שנק׳ יום הזכרון וגם בר״ח נאמר זכרון ובראשי חדשיכם כו׳ והי׳ לכם לזכרון, ור״ה גבוה יותר וזהו זכור אזכרנו. וענין עוד בת״י לאוטבא ליה עוד, זהו ע״ד והטיבך והרבך מאבותיך, ע״ד ת״ח אין להם מנוחה ילכו מחיל אל חיל, וע׳ זח״א ויחי דר״ז ע״פ כונן שמים בתבונה כונן ל׳ הוה כו׳.

ל״א כ״ו

הנה ימים. סוטה ג׳ כ״א א׳ לא קרא ולא שנה עליו הכתוב אומר וזרעתי את ב״י כו׳ זרע אדם וזרע בהמה, וכ׳ מהרש״א ור״ל דהיינו שאינו יודע כבהמה זו כו׳ וצ״ל כו׳ המקרא אין כאן מקומו כו׳ במעלות ישראל וכמו שת״י ואצלחינון כבעירא כו׳ ע״ש, ופרש״י שיהי׳ הצלחתם כבהמה שאין עונותיה נפקדין עליה והוא כמ״ש ברבות בשלח פכ״ה. חולין דף ה׳ ע״ב וזרעתי את ב״י כו׳ וכפרש״י לשם מפרש כמ״ש הש״ס בסוטה הנ״ל.

ל״ג י״ג

בערי ההר כו׳ עוד תעבורנה. פ״ט דבכורות דף נ״ד סע״ב אמר רבה בר רב שילא דאמר קרא עוד תעבורנה הצאן ע״י מונה כו׳. רבות במדבר פ״ב דרי״א ד׳ בעשרה מקומות נמנו ישראל, אחד בירידתן למצרים בשבעים נפש כו׳ ואחד לע״ל עוד תעבורנה הצאן ע״י מונה כו׳ ונראה דעשרה מקומות נגד ע״ס והמנין דלע״ל זהו ע״י בחי׳ כתר שמבחי׳ זו שורש משיח כנודע מענין הנה ישכיל עבדי כו׳ וגבה מאד וכענין מ״ש בסידור ע״פ עלי עשור מענין שלע״ל יהי׳ הכנור של עשרה נימין.

ב) **בילקוט** ר״פ תשא דף ק״ה ע״ד אתה מוצא עשרה פעמים נמנו ישראל כו׳ עד ואחת לע״ל שנאמר עוד תעבורנה הצאן ע״י מונה אמר הקב״ה בעוה״ז היו בני אדם סופרים אתכם אבל לעוה״ב אני אספר אתכם ואין מי יספור אתכם שנאמר והי׳ מספר בנ״י כחול הים אשר לא ימד ולא יספר. והנה לפמ״ש דהעשרה פעמים שנמנו בנ״י הי׳ נגד עשר ספירות א״כ לכאורה גם בעוה״ז היה המנין והמספר מהקב״ה, אך י״ל כמ״ש ע״פ המדרש תלים בקפיטל ל״ו ע״פ כי עמך מקור חיים באורך נראה אור, שגאולת ישראל שהי׳ ממצרים ובבל כו׳ נמשל לנר משה ואהרן שעל ידם נגאלו ולע״ל הגאולה נמשל לאור, והנר הוא נדלק ע״י בני אדם ולכן אח״כ יש לו כיבוי, אבל האור אין לו כיבוי לפי שאינו ע״י אדם אלא מהקב״ה כו׳, ואף שהנר שהדליקו משה ואהרן הי׳ מהקב״ה כמ״ש כי אני הוי׳ המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים, אלא לפי שעובר דרך אדם נק׳ נר משא״כ הגאולה שתהי׳ מהקב״ה לבדו נק׳ אור שאין לו כיבוי יעו״ש מ״ש מזה בבוך תרי״ט ב׳ דף מ״א, והיינו כי אני הוי׳ לא שניתי, לכן אין הפסק לאור השפעתו משא״כ מה שנמשך ע״י אדם. ועד״ז י״ל כי התשעה מנינים שנמנו ישראל בעוה״ז לפי שהי׳ ע״י בני אדם נמשך שורש המנין מבחי׳ ט׳ ספירות חב״ד חג״ת נה״י, כענין ט׳ תקיעות דר״ה ט׳ ברכות דמוסף ר״ה, ואף דאיהו וגרמוהי חד מ״מ נק׳ בחי׳ זו אדם שורש סדר השתלשלות וע״כ מבחי׳ זו נמשך ע״י בני אדם שהשליח ג״כ בחי׳ אדם, אבל המנין שיהי׳ לע״ל הנמשך מבחי׳ כתר שהוא המחבר א״ס ב״ה ממש בחי׳ כי לא אדם הוא באצי׳ לכך לא יהי׳ כלל ע״י בן אדם, וזהו והי׳ מספר בנ״י כו׳ אשר לא ימד ולא יספר ר״ל שבן אדם לא יוכל לסופרו, ובמ״א כתבתי שי״ל שמספר

זה נמשך מע"ס הגנוזות שהם גבהו מע"ס דאצי', ואפ"ל עד"ז והי' ביום ההוא יתקע בשופר גדול זהו למעלה מתשעה תקיעות שכנגד ט"ס כ"א תקיעה אחת, ע"ד שתוקעים תקיעה אחת אחר נעילה וע' בלק"ת בד"ה והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול פ"ה וספ"ו.

עוד נז' מזה בילקוט ח"ב בש"א רמז ק"כ עשרה פעמים נמנו ישראל כו' עד ואחד לע"ל.

ג) **זח"א** בהשמטות ססי' כ"ה ושם משמע ג"כ שזהו ענין המשכות ע"ס דסמכו ענין לעשר נטיעות הלמ"מ. זח"ב משפטים ק"ה ב' והמבואר שם דפי' מי מנה עפר יעקב שבחי' מי שהוא בינה הוא המונה עפר יעקב כו' ולזמנא דאתי עוד תעבורנה הצאן ע"י מונה, ולא ידעינן מאן הוא אלא בגין דבההוא זמנא יהא כולא חד בלא פרודא. ויש להעיר ממ"ש בענין חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה כו' שבז"ת נז' שבע שנים לשון פרודא אבל בכתר נז' מאה שנה, שעם היות הרבוי יותר גדול הוא שנה ל' יחיד והיינו לפי ששם מקור היחוד כי פנימי' הכתר אינו בגדר חשבון כלל חד ולא בחושבן ומצד חיצוניות הכתר שייך חשבון י"ס ולכן שם הריבוי גדול יותר וגם הם אחדות ממש, ועד"ז ה"ע עוד תעבורנה הצאן ע"י מונה לע"ל בהתגלות הכתר לכן יהי' הריבוי יותר גדול ומ"מ יהי' אחדות גמור ע"י פנימיות הכתר כו', וזהו ענין והי' מספר בנ"י כו' אשר לא יספר כו', ועמ"ש מזה בד"ה מי מנה. והנה בשל"ה דשמ"ז ע"א פי' חשיבות המנין ע"ד דבר שבמנין חשוב ואינו בטל והיינו ששרשו מעשר ספירות וממה שמתכללים זע"ז נעשה ריבוי המספר ואף שכל הברואים נבראו ע"י ע"ס אך הם בריאה יש מאין אבל הנשמות הם מעצמיות הע"ס אך הם ג"כ רק מהכלים דע"ס וזהו המספר דיצי"מ כו'. אך ידוע שיש ריבוי הכלים ויש ריבוי האורות ובכלים הריבוי למטה יותר אבל באורות הריבוי למעלה יותר ע"ד מאה שנה כו' רבבות קדש כו'. והנה לע"ל כי טל אורות טליך ע"כ יהיו בבחי' ריבוי האור וזהו ענין עוד תעבורנה הצאן ע"י מונה בבחי' ריבוי האור וזהו והמשכילים יזהירו כו'. ואפ"ל עוד ענין כי תשא שהמנין ע"ד לכלול בע"ס שזהו לאשתאבא בגופא דמלכא בגופא דוקא משא"כ שרשן תחלה מבחי' לבושים עלו במחשבה כו' העובר על הפקודים שדרכו למנות מבן עשרים יו"ד במילואו בחי' חכמה. ואפ"ל עוד עפמ"ש בשל"ה דשמ"ח ע"ב בפי' מארז"ל את שדרכו למנות שנינו או כל שדרכו למנות שנינו דהנה כתיב ייראו מה' כל הארץ וכתיב יראו את ה' קדושיו וזהו כל שדרכו למנות בחי' כל הארץ אבל את שדרכו היינו יראו את כו' ביטול שהם קדושיו וזהו מבן עשרים כו'. א"נ כל בחי' מרוב כל עמוד שבין ג"ע כו' את שדרכו היינו יותר מרוב כל לאשתאבא בגופא כו'. ועמ"ש מענין עוד תעבורנה הצאן ע"י מונה בבוך במדבר פ' במדבר ע"פ במספר שמות ובבוך שמות ע"פ כי תשא את ראש בנ"י ובבוך תרי"ט ג' דף מם ע"ב.

ל"ג כ"ה

אם לא בריתי יומם וגו'. פ"ב דשבת דל"ג א' ואין ברית אלא תורה כו' ופרש"י שנאמר והגית בו יומם ולילה.

ס"פ י"ט דשבת קל"ז ב' שאלמלא דם ברית לא נתקיימו שמים וארץ שנאמר אם לא בריתי וגו'.

פ"ו דפסחים דס"ח סע"ב אלמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ שנאמר אם לא בריתי כו'. י"ל כולם בחכמה עשית וע"י החכמה שהיא התורה נמשך במדות שהם שמים וארץ עמ"ש בד"ה באתי לגני.

ספ"ד דמגילה דל"א ע"ב. אלמלא מעמדות כו' שנאמר אם לא בריתי כו' וע' ג"כ כן בפ"ד דתענית כ"ז ב'. י"ל כי על העבודה עולם עומד כמו על התורה.

בנדרים דל"א ב' גדולה מילה שאלמלא כו' שנאמר אם לא בריתי כו' ודל"ב א' ופליגא דר"א דאמר גדולה תורה כו' כנ"ל מהא דפ"ו דפסחים ועמ"ש בדרוש בהמ"ז בענין וצריך שיקדים ברית לתורה. פרק לפני אידיהן ד"ג ע"א שמים וארץ נוגעים בעדותן הן שנאמר אם לא בריתי וגו' וקאי על התורה שנוהגת ביום ובלילה. וצריך להבין למ"ד דקאי על המילה איך יפרש ובלילה. וי"ל דהיינו ע"י שמירת הברית בלילה שלא לפגום הברית ח"ו ולקדש א"ע במותר לו.

בעמה"מ ש"א ספ"ב פי' חקות שמים וארץ הוא המקום פנוי כו'. בשער רישא דז"א פמ"א פי' אם לא בריתי כו' כי הוא המחבר מדת יום ומדת לילה הם חקות שמים וארץ ז"א ונוק'. וכן פי' בזהר ויקרא דף י"ד ע"א.

ברבות כי תשא פמ"ו קס"א א' (שהוא מ"ה סע"א) ע"פ כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית כו' אם לא בריתי כו' למה שבתורה בראתי שמים וארץ שנאמר ה' בחכמה יסד ארץ כו' נמצא לפ"ז בריתי יומם היינו יסוד אבא ולילה היינו יסוד דנוק' תשבע"פ. ר"פ בחקתי, חקות שבהם חקקתי את השמים שנאמר אם לא בריתי יומם כו'. נשא פ"י רלו"ג ע"פ שוקיו עמודי שש למה נמשלו ד"ת לעמודים לפי שהם עמודי העולם שנאמר אם לא בריתי כו'.

ברבות אסתר קכ"ו ב' (שהוא י"ב ב') בפסוק בחדש הראשון, אם לא בריתי יומם כו' יש ברית בבשרכם דכתיב ואתה את בריתי תשמור ויש ברית בלשונם זו תורה דכתיב לא ימוש ספר התורה הזה מפיך. נשמע דמ"ד דעל התורה נאמר בריתי יומם כו' היינו ברית הלשון ומ"ד מילה

היינו ברית בשר, ושניהם נזכרו בס״י הובא בפרדס שער א׳ ודקכ״ז א׳ בפסוק אם על המלך טוב.

זח״א בראשית ל״ב א׳, ר״פ נח נ״ט ב׳ ס״ו ב׳, לך לך צ״ג ריש ע״ב צ״ו ב׳, וישב קפ״ה סע״א קפ״ט סע״ב, ויחי רמ״א ב׳. ח״ב בשלח מ״ו א׳ ובפי׳ הרמ״ז שם, ס״פ יתרו צ״ד א׳. משפטים קט״ז רע״א דחקות שמים וארץ זהו ענין הוי׳ אחד א׳ בז׳ רקיעים והארץ. ויקהל דף ריש ע״א. ח״ג ויקרא די״א סע״א אם לא בריתי כו׳ ת״ח עשרה מאמרות למע״ב, עשרה מאמרות למ״ת אלו עשרת הדברות וי״ל היינו ברית הלשון וכרת לו ברית בין עשר אצבעות ידיו, כי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים הרי עשר אצבעות וע״י התורה ברית הלשון מתקיימים וע׳ בגמ׳ פ״ק דכתובות דף ה׳ סע״א גדולים מעשה צדיקים כו׳. ויקרא י״ד א׳ ענין יומם ולילה, אחרי ע״ג א׳ דע״י מילה זוכה לתורה ומזה יובן ענין וצריך שיקדים ברית לתורה, בלק קצ״א ב׳ ענין יומם. ת״ז ס״ג א׳.

עיין מענין יומם בלק״ת פ׳ צו בד״ה מצה זו ספ״ב דפי׳ יומם דאזיל עם כולהו יומין היינו חסד, וע׳ בזהר פ׳ אמור דק״ג ע״ב, ובפ׳ בלק דקצ״א ע״ב ובפרדס ערך יומם, כ׳ יומם יום שהוא שקול ככל הימים, ובמא״א אות יו״ד סעיף ח׳ יומם חסד ראשון יומא דאזיל עם כולהו כי הוא מלביש כולם עכ״ל, וע׳ בלק״ת בד״ה האזינו השמים דרוש השלישי פ״ו בענין וסוכה תהי׳ לצל יומם וע׳ בסידור בד״ה אד׳ שפתי תפתח, ובד״ה והגדת לבנך פי׳ ענוא דאהרן הוא חסד דאבא, וכ״כ עוד בסידור שער חג הסוכות ע״פ זכרתי לך חסד נעוריך, וע׳ מענין חסד דאבא בבה״ז פ׳ אחרי דע״ז ב׳ בענין ואיש כי יקח אחותו חסד הוא, וכפשוטו דקאי על חסד דאצי׳ י״ל ע״ד מ״ש בפי׳ הזהר ר״פ יתרו דס״ז ע״ב בענין אית מלך לעילא ברזא דקדה״ק ואית כהן דמשמש תחותיה ברזא דאור קדמאה והוא החסד, וז״ס והוא כהן לאל עליון היינו שממשיך מכח״ב הנק׳ קדה״ק בז״ת, והוא ג״כ ענין חיבור ימי קדם בימי עולם, וע״כ נק׳ יומם בתוספת מם ודוגמת מ״ש בזהר ס״פ צו דף ל״ד סע״ב בפירוש ממלכת כהנים בתוספת מם על מלכות להורות שמעלים ומחברים המ׳ עם ז״א שז״ס ארוממך אלקי המלך כנזכר בזהר וארא דכ״ח ע״כ נק׳ ממלכת שגבוה מסתם בחי׳ מל׳ יעו״ש, כמ״כ יובן בענין יומם בתוספת מם ע״י שהחסד מחבר הבינה עם הו״ק וזהו בחי׳ גבוה, שהרי הבינה נק׳ חיי המלך ז״א, וזהו ענין הקב״ה מניח תפילין, וה״ע מי ברא אלה, ועמ״ש בדרוש מי יתנך כאח לי בענין זקף לו חסד כנגד הצדקה כו׳, שהצדקה די מחסורו למלאות בחי׳ מאורות שלא יהא מארת חסר, אבל החסד הוא בויתור וגמ״ח הוא אף לעשירים, כי החסד נק׳ חד אריך כו׳ ועמ״ש בענין מיכאל באחת שמהחסד בא השפע במהירות בלי עיכוב דוגמת מ״ש בלק״ת פ׳ קרח בענין ויגמול שקדים. ומכ״ז יובן פי׳ וענין בריתי יומם ולילה, יומם דוקא, וע׳ מענין יומם בזח״ב בשלח דמ״ו ע״א, וע׳ בזהר פ׳ תשא דקפ״ט סע״ב בענין בראש ההרים אברהם סבא כו׳,

וזהו פי׳ והגית בה יומם ולילה, יומם דוקא שהתורה נק׳ ותורת חסד על לשונה, ועיין בילקוט בתלים סי׳ קי״ז ע״פ הודו לה׳ כי טוב כל״ח דקאי על התורה כו׳, וכן אמרו על העוסק בתורה חוט של חסד משוך עליו כו׳.

קיצור. וזהו אם לא בריתי יומם ולילה, יומם בתוספת מם חסד דאבא וי״ל ג״כ חסד סתם שהחסד ממשיך מהבינה בז״ת, ומחבר ימי קדם דכח״ב עם ימי עולם ו״ק מי ברא אלה גם ואיש כי יקח אחותו חסד הוא וגדול מהצדקה שהוא די מחסורו, חד אריך, מיכאל באחת, והגית בו יומם, ותורת חסד, וזהו בריתי יומם ולילה. ועמ״ש ע״פ יומם יצוה ד׳ חסדו תלים סי׳ מ״ב מענין כל העוסק בתורה בלילה הקב״ה מושך עליו חוט של חסד ביום כי צ״ל בריתי יומם ולילה שע״י התורה שנאמר בה ואהי׳ שעשועים יום יום שהם או״א אלפים שקדמה תורה, וזהו יומם ע״ז מקשר ומחבר יומם הנ״ל עם בחי׳ לילה, שהיא המ׳ שזהו המכוון להאיר בבי״ע ולילה כיום יאיר ועי״ז מושך עליו חוט של חסד הוא מזל ונוצר חסד שממנו מקבלים או״א כמבואר בזח״ג נשא קל״ד א׳ בענין הכל תלוי במזל אפילו ס״ת בהיכל כו׳ ומבחי׳ מזלא נק׳ חוטא יקירא קדישא ע״ש.

מ״ד י״ח

ומן אז. הרמב״ן בפי׳ החומש פ׳ חיי שרה בפסוק וה׳ ברך את אברהם בכל, והוא שיש בהקב״ה מדה תקרא כל מפני שהוא יסוד הכל ובה נאמר אני ה׳ עושה כל והוא שנאמר ויתרון ארץ בכל היא כו׳ ואם תבין מה שכתבתי תדע מאמר הנשים הארורות שאמרו ומן אז חדלנו לקטר למלאכת השמים חסרנו כל ולמה נכתבה המלה חסרת האלף עכ״ל.

עקרים מ״ג פי״ח ויאמרו שהנהגת העולם השפל הזה מושפעת מהגלגלים כו׳ אשר חלק ה׳ כו׳ תחת כל השמים כו׳ דברים ד׳ י״ט, וההשפעה באה על ידם כו׳ ומן אז חדלנו כו׳ חסרנו כל כו׳ וע״כ רצה הש״י לאמת אמת חזק בטול זה הדעת כו׳ עכ״ל. עקידה שער מ״ז.

מ״ו כ״ב

קולה כנחש ילך. מד״ר פ׳ בראשית פ׳ כ׳ כג״ב פ׳ וארא פ״ט קכו״ג, במד״ר בקהלת דקי״א ג׳ ע״פ אם ישוך הנחש. באסתר קיז״א ע״פ זח״ג פ׳ במדבר דקי״ט. בחיי עד״ב בפ׳ וארא כמ״ש במד״ר דלקמן סעיף ב׳.

א) מד״ר בראשית פכ״א בשעה שאמר הקב״ה על גחונך ירדו מלאכי השרת וקצצו ידיו ורגליו והיה קולו הולך מסוף העולם ועד סופו בא נחש ללמד על מפלתה של מצרים ונמצא למד ממנה שנאמר קולה כנחש ילך עכ״ל. ועיין מענין על גחונך תלך בזהר פ׳ וישלח דף קע״א א׳ מאי על גחונך תלך דאתברו סמכין דיליה וקיצוי רגלוי ולית ליה על

מה דקאים, כד ישראל לא בעאן לסמכא לה לאורייתא אינון יהבין ליה סמכין ושוקין לקיימא ולאתתקפא בהו, ובזהרי חמה שם פירש שזהו ענין שקר אין לו רגלים, והרמ"ז כתב וז"ל דאתברו סמכין נראה שכל הקליפות ניזונות מקב חרובין וה"ס אחוריים דנה"י דזעיר (ועמ"ש על המשנה הקטע יוצא בקב שלו כו' והוא בד"ה אני חומה, ומזה יש להעיר לענין ועמדו רגליו ביום ההוא שלא יומשך דרך קב הנ"ל) והנחש הורד עד תחתיות של החיצוניות שהוא העפר שתחת הרגלים ולכן נקצצו רגליו שהרי אין לו אחיזה ברגלים העליונים עכ"ל. ועיין בת"א ר"פ בראשית מענין והארץ הדום רגלי בד"ה השמים כסאי ובאג"ה בד"ה חגרה בעוז מתניה ובלק"ת פ' מסעי בד"ה לבאר ענין המסעות פרק ג' בענין אל עליון גומל חסדים טובים.

ב) **מד"ר** וארא פ"ט דקכ"ו ג' ע"פ קח את מטך והשלך לפני פרעה ויהי לתנין תנן העומד להתפלל אפילו המלך שואל בשלומו לא ישיבנו אפילו נחש כרוך על עקבו לא יפסיק, מה ראו חכמים להקיש כריכת נחש למלכות פרעה ומצרים א"ר שמעון בן פזי דכתיב קולה כנחש ילך כו', כשם שהנחש מעוקם כך פרעה מעוקם כשיבא להתעקם אמור לאהרן ויתלה את המטה כנגדו ויאמר מזה אתה לוקה עכ"ל. ועיין בת"א פ' וארא סד"ה קח את מטך, והיינו שהמטה זהו בחי' מט"ט הנק' עבדו זקן ביתו המושל כו' וזהו מזה אתה לוקה כו', ועמ"ש ע"פ קח את מטך הנ"ל.

ג) **בקהלת** רבה ע"פ אם ישוך הנחש בלא לחש אמר רבי אבא בר כהנא אין הנחש נושך אא"כ נלחש לו מלעיל כו'. ואפשר להבין זה עפמ"ש בזהר פ' במדבר דקי"ט ע"ב קולה כנחש ילך, השתא דישראל בגלותא דבבל ומדי איהי (ר"ל מ' הנק' אל יעו"ש תחלה) ודאי אזלא כנחש, חויא כד איהי בדינא כפיף רישא לעפרא, סליק זנבא שליט ומחי לכל אינון דאשתכחו קמיה, אוף הכי השתא בגלותא, כהאי גוונא רישא כפיף לעפרא (היינו המ' דקדושה שעליה נאמר בגלות בבל ואני בתוך הגולה כמ"ש בזהר בראשית ד"ו ע"ב ההיא דרגא דאיהו אני איהי בתוך הגולה, והרמ"ז שם פירש שהם ט"ס דמ' שנתלבשו בתוך הקליפות כנזכר בע"ח בסופו) וזנבא שליט (היינו ק"נ כן מבואר ביאיר נתיב אות זיין ססעי' כ"ב, ואע"פ שבמא"א שם פי' זנב נק' רחל כי היא ע"ד זנב לאריות וסיום האצילות תחת היסוד וע"ד שארז"ל בענין חוה חד אמר פרצוף וחד אמר זנב פ"ט דברכות דס"א ע"א ע"פ ויבן את הצלע כו', ע' בישעי' סי' ט' י"ג ראש וזנב דר"ל החשוב והשפל, ע"כ י"ל בכללות ההשתלשלות נק' הקדושה ראש וק"נ נק' זנב, ע"ד עקב וסוף הקדושה והיא ג"כ ממוצע בין הקדושה ובין ג"ק, וכמו במרכבת יחזקאל מתחיל מן רוח וענן ואש מתלקחת ונוגה וע"ד מתוך הסנה זח"ב פ' יתרו דס"ט ע"ב וע' פרדס ערך אגוז ועמ"ש לקמן ביחזקאל סי' א' ד' ע"פ וארא והנה רוח סערה, ס"פ כי תצא ענין ויזנב בך כו', עמ"ש בענין נשך ורבית שמחזיק כח הנחש שענינו אם ישוך

הנחש שנשך את הקדושה והרבה רבית להקליפה ויצה״ר כו׳, ובפ׳ כי תבא כ״ח י״ג ונתנך ה׳ לראש ולא לזנב ת״א ויתנינך ד׳ לתקיף ולא לחלש, ויונתן תרגם וימני מימרא דה׳ יתכון למלכין ולא להדיוטין כו׳) מאן עביד לזנבא דאסתליק לעילא ושליט ומחי רישא דאתכפיא לתתא, זהו ע״ד אמלאה החרבה לא נתמלאה צור אלא מחורבנה של ירושלים כמארז״ל פ״ג דפסחים דף מ״ד, ועד״ז כוונת הזהר כאן, ומי הגורם לזה ע״י רישא ישראל לי ראש שהם משפילים את עצמם לילך אחר התאוות הם הגורמים בחי׳ רישא אתכפיא לתתא התלבשות מ׳ תוך ק״נ ועי״ז זנבא שליט בחי׳ ושפחה כי תירש, זח״ג פ׳ אחרי דס״ט ע״א, ועכ״ד מאן מדבר ליה לזנבא ומאן נטיל ליה למטלנוי האי רישא אע״ג דאיהו כפיף לעפרא, הוא מדבר ליה למטלנוי, בגין דא קולה כנחש ילך עכ״ל. ומזה יובן המד״ר הנ״ל אין הנחש נושך אא״כ נלחש לו מלעיל, דהיינו מ״ש הזהר ועכ״ד מן מדבר ליה לזנבא כו׳ האי רישא כו׳. או י״ל זנבא הוא מ׳ דעשיה שהיא המלובשת בתוך הקליפות, עמ״ש בהגהות לד״ה ראה ריח בני.

ד) **ובמק״מ** כאן פי׳ רישא וזנבא שניהם במ׳ דאצי׳ דקדושה אלא שהט״ס עליונות דמ׳ הנק׳ רישא שבאו לה מט״ס העליונות אלו ירדו למטה בנוק׳ דקליפה דהיינו ענין לא נתמלאה צור כו׳ ובחי׳ אחרונה שבה הנק׳ זנבא היא לבד נשארה באצילות כו׳, ובכתבי׳ מאדמ״ו ז״ל חיבר לזה ענין שימני כחותם דאע״ג דאנא אזיל הכא והכא דיוקנא אשתאר בך היינו מ׳ שבמ׳ כו׳, וביאר שם איך יתכן שמ׳ שבמ׳ יקבל תחלה מאצי׳ ואח״כ יומשך לחב״ד שבמ׳, זהו ע״ד שהראש מקבל רפואה מהרגל, או ע״ד שמהדבור ניתוסף השכלה במוחין, אך שם גופא ביאר שבמ״א מבואר להיפך דהכתר שבמ׳ נשאר באצי׳ וט״ס האחרונים שלה ירדו בקליפות, וע׳ מזה בלק״ת בד״ה במדבר סיני באהל מועד דרוש השני, וא״כ לפ״ז עכצ״ל פי׳ מאמר הזהר בענין רישא וזנבא כמש״ל סעיף ג׳.

ה) **ילקוט** פ׳ בראשית ט״ג, מ״ש במד״ר בראשית פכ״א, ח״ב בירמי׳ סי׳ ח׳ ע״פ כי הנני משלח בכם נחשים תוך רמז רע״ט קולה כנחש כו׳ אבל אם עשיתם רצוני כו׳ ע״ש. בעמוס עט״ג רמז תקמ״ה והוא מהמדרש אסתר קי״ז א׳. במיכה רמז תקנ״ט ע״פ יראו גוים. במשלי קמב״ד.

מ״ו כ״ח

כי אעשה כלה כו׳ ואותך לא אעשה כלה עמ״ש מזה בתלים סי׳ קל״ט ה׳ ע״פ אחור וקדם צרתני ותשת עלי כפכה סעיף י״ד והוא בדף הראשון דספר תלים, וזהו אני הוי׳ לא שניתי ואתם ב״י לא כליתם, ועמ״ש ע״פ כרם הי׳ לידידי.

נ״ן י״ז

שה פזורה ישראל, רבות דף ק״ז.

רבות ויקרא פ"ד קס"ט ג' תני חזקיה שה פזורה ישראל נמשלו ישראל לשה מה שה הזה לוקה על ראשו או באחד מאבריו וכל אבריו מרגישין כך הן ישראל אחד מהן חוטא וכולן מרגישין, והאיש אחד יחטא תני רשב"י משל לשני בנ"א שהיו יושבין בספינה נטל אחד מהן מקדח והתחיל קודח תחתיו כו' וע' מזה בשל"ה ד"נ ע"ב.

פ' במדבר פ"ג דרי"ו ב' ע"פ כי לי כל בכור ביום הכותי כל בכור באמ"צ, אמר הקב"ה בשביל חיבתן של ישראל שניתי סדרו של עולם באיזה צד, כתבתי בתורה שיהא חמור נפדה בשה שנאמר ופטר חמור תפדה בשה, אני לא עשיתי כן אלא פדיתי שה בחמור המצריים שנקראו חמור שנאמר אשר בשר חמורים בשרם וישראל נקראו שה שנאמר שה פזורה ישראל והרגתי בכוריהם והקדשתי בכוריהם של ישראל שנאמר כי לי כל בכור וגו'. ועמ"ש מזה ע"פ ויקחו להם איש שה לבית אבות. ועמ"ש עוד מענין שה ע"פ לא תראה את שור אחיך או את שיו נדחים כו' בפ' תצא וע"פ תעיתי כשה אובד בקש עבדיך תלים ססי' קי"ט וע"פ וכל פטר חמור תפדה בשה.

נשא ספ"ט דרל"ה ד' על כל דבר פשע מדבר באהרן שהפשיע את ישראל בדבור לא יהיה, על שור כד"א וימירו את כבודם בתבנית שור תלים ק"ו, על חמור אלו המצריים שנקראו חמורים כמ"ד אשר בשר חמורים בשרם יחזקאל כ"ב, הם הסיתו את ישראל לעשות העגל, על שה אלו ישראל שטעו אחריו שנקראו שה כמ"ד שה פזורה ישראל כו' ע"ש כל הפסוק. ומזה יובן ג"כ הפסוק אשריכם זורעי על כל מים משלחי רגל השור והחמור וע' מענין משלחי רגל בזח"ב בשלח דס"ד סע"ב, שמות דף ה' סע"ב.

זח"ב ס"פ בא דמ"ג ע"א וכל פטר חמור כו' ורזא דא יצה"ר יכול לאחזרא בתיובתא לבתר יצ"ט כמ"ד אם זכה עזר כו' תפדה מן גלותא בשה דאיהו שה פזורה ישראל כו', ואי לא הדר בתיובתא וערפתו כו', וע"ש דמ"א סע"ב בענין משמורת חמור נוער כו'. ואפשר להעיר לענין ב' בחי' אלו דתפדה וערפתו מענין אתהפכא ואתכפייא הנז' בד"ה זכור דעמלק. של"ה ד"נ ע"ב, פ' תצא שפ"א ב', שפ"ד ב'.

נ"א ה'

כי לא אלמן. רבות באיכה ס"פ היתה כאלמנה, אלמנה מאלו ומאלו ולא מהקב"ה שנאמר כי לא אלמן ישראל ויהודה מאלקיו עכ"ל. ודוגמא לזו ברבות ר"פ שמות ע"פ וימת יוסף כו' ובנ"י פרו וישרצו כו' אע"פ שמת יוסף ואחיו אלהיהם לא מת אלא ובנ"י פרו וישרצו. ועיין בת"א בד"ה כי אברהם לא ידענו בפי' הפסוק ובמות אביה כו' לקחה מרדכי לו לבת, ומשם יובן ענין זה.

יחזקאל

א׳ א׳

ויהי בשלשים. רבות ויקרא פ״ב קס״ז ב׳ בא ואראך ביתי ובית שכינתי שיש לי חוץ מאמך כו׳, הפי׳ י״ל כי רק בחי׳ אחרונה ממל׳ דאצי׳ ירדה כו׳ משא״כ עצם המל׳.

ואני בתוך הגולה. סוף פתיחתא דאיכה נ״ח א׳ בענין והוא אסור בזיקים הוא והוא אסור בזיקים ודכוותי׳ ואני בתוך הגולה. ענין אני והוא י״ל עלמא דאתגלייא ועלמא דאתכסיא. וע׳ זח״ג בחקתי דקט״ו ב׳ ע״פ ואף גם זאת ובמק״מ שם.

נהר כבר. בראשית פט״ז י״ט א׳.

ואני בתוך הגולה על נהר כבר. זח״א ד״ו ע״ב ובמק״מ ובהרמ״ז שם, לך לך פה״א, ויצא קי״ט סע״א, בהשמטות סי׳ כ״ט נפתחו השמים, פנחס רכ״ו ב׳ מאן מראות כו׳, רמ״ז א׳ מאי כבר כו׳. פרדס שער ט׳ פ״ה. עה״ק ח״ד פי״ט וכתבתי מזה ע״פ הגידה לי שאהבה נפשי. בשלשים שנה, ת״ז ד״ד ע״א, ושם מאי כבר דא מט״ט רכב כו׳, ושם עמוד ב׳, ובר״ח שער היראה ס״פ י״ג.

מראות אלקים. ת״ז תיקון למד ע״ז ב׳. תיקון כ׳ מ״ד א׳. תיקון ע׳ קל״ב ב׳. עיין רש״י בחומש וישלח ל״ה ט״ז ע״פ כברת ארץ דמנחם פי׳ לשון כביר שהוא ענין רבוי, ובאגדה לשון כברה שהארץ חלולה ומנוקבת ככברה, ורש״י ס״ל שהוא שם מדת קרקע. ועד״ז י״ל בענין נהר כבר לשון רבוי כי כל רב מבבל כמ״ש במ״א בענין ורב להושיע כו׳ וגם לשון עוצם שעי״ז יתעצמו כנודע מענין תשובה, וגם לשון נפה וכברה שעי״ז יתברר הטוב מן הפסולת.

זח״א ד״ו ע״ב אמאי על נהר כבר נהר דנגיד ונפיק דפסיק מימוי ומבועוי ולא אנגיד כדבקמייתא, הה״ד ונהר יחרב ויבש כו׳ יחרב בבית ראשון ויבש בבית שני עכ״ל, וזהו ע״ד שפי׳ ברבות בראשית פט״ז הוא פרת והוא נהר כבר פרת שפרה ורבה כו׳ כבר שמימיו כלין פי׳ במ״כ ואומר אדם כבר היו המים ועכשיו עברו והלכו להם עכ״ל. וז״ל הרמ״ז על נהר כבר הוא היסוד הנק׳ נהר וזה הי׳ כבר לעולמים ועכשיו פסיק מימוי ולכן אני בתוך הגולה, ויבש בבית שני דחורבן שני חמיר לן דיבש ממש כמ״ש יבשה הארץ נעשית כגרגיר עכ״ל. ומבואר בזח״ב תרומה דקס״ו סע״ב ואי תימא בזמן דגלותא כתיב אזלו מים מני ים ונהר יחרב ויבש היך עביד

תולדין אלא כתיב זרוע זרוע איהו תדיר ומיומא דאפסיק ההוא נהר גנתא לא עאל ביה ההוא גננא (דהיינו היסוד במש״ש לעיל מיניה דהאי צדיק דאיהו גננא דגנתא ונטיל להאי אור שהוא ה״ח וזרע ליה כו׳) וההוא אור דאיהו זרוע תדיר עביד איבין ומיניה ומגרמיה אזדרע כקדמיתא עכ״ל, ונתבאר ע״פ חסידות בת״א פ׳ ויגש בד״ה וילקט יוסף ע״ש, ותוכן הענין כי ארץ היא כנס״י וצמיחת אור האהבה ממנה זהו ע״י ונהר יוצא מעדן כו׳ שע״י ההתבוננות נמשך גילוי אור האהבה ונמשך מלמעלה אור האהבה עליונה וכמ״ש בד״ה וארא אל אברהם ואל יצחק כו׳, וזהו שהי׳ מאיר לישראל מגילוי השכינה בהיכל קדה״ק וכמ״ש בד״ה מי יתנך כאח לי בת״א פ׳ תרומה, אך כאשר ונהר יחרב כו׳ אעפ״כ נשאר בנפש בחי׳ אהבה המסותרת שהיא האהבה שיש בטבע בנפש ומבואר בתניא פמ״ד שהיא כלולה מאהבה רבה והיינו לפי ששרשה מבחי׳ ישראל עלו במחשבה וזהו הנק׳ נהר כבר שעם היות שעכשיו כלו בו המים עכ״ז ממה שכבר היו בו המים נשאר האהבה המסותרת כו׳, וזהו הגידה לי שאהבה נפשי הגידה לי ל׳ המשכה שאהבה נפשי היא האהבה שיש בה מכבר והיא האהבה המסותרת ע״ד על נהר כבר, ועמ״ש מזה במשלי סי׳ כ״ז יו״ד ע״פ טוב שכן קרוב מאח רחוק כו׳.

זח״א לך לך דפ״ה ע״א ויצא דקמ״ט סע״א בארץ כשדים על נהר כבר בארץ כשדים באתר דגלותא שריא ביה (ששם מלכות הרשעה שהחריבה בהמ״ק ותחתית הקליפה, הרמ״ז) ועכ״ז על נהר כבר (מקום קדוש, זהרי חמה) מאי נהר כבר, אלא דהוה כבר מקדמת דנא, דשכינתא שרוי עלוי דכתיב ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן כו׳ ודא הוא נהרא חד מאינון ארבע נהרין, ובגין דשרוי עלוי מקדמת דנא והוה עלוי כבר שריא ביה השתא עכ״ל. ועיין בתו״א פ׳ וארא בד״ה ויאמר ה׳ אל משה כו׳ קח את מטך כו׳ דלשם נזכר בענין נהר היוצא מעדן מאצי׳ איך שבבי״ע נפרד לד׳ ראשים שהם מצרים בבל כו׳, וזה ע״ד דפי׳ בת״ז בהקדמה דף ז׳ סע״א מט״ט בדיוקנא דצדיק יסוד עלמא כו׳ והאי איהו על נהר כבר מאי כבר דא מט״ט דאיהו רכב לעמודא דאמצעיתא כו׳.

ומכ״ז יובן מ״ש ביר״ק ערך יבום אות ו׳ בשם ציוני אמר ר׳ חנינא המקיים מצות יבום לשמה גדול מיחזקאל הנביא, דלכאורה תמוה מהו ענין ליחזקאל, אלא כשהמ׳ בתוך הגולה שנאמר בה היתה כאלמנה, כי נפסק שפע הנהר היוצא מעדן כנ״ל ואז נק׳ יבמה כמ״ש בת״ז תיקון כ׳ דמ״ח א׳, והיבום זהו ע״י מט״ט כמ״ש בפרדס שער אבי״ע פ״ה ובמאו״א אות יוד סעיף ד׳, וזהו ענין נהר כבר שמט״ט נק׳ נהר כבר כו׳, נמצא מובן שענין יחזקאל שייך לבחי׳ יבום לפי שנבואתו הי׳ כאשר בחי׳ ואני בתוך הגולה כו׳. ואפ״ל שזהו פי׳ טוב שכן קרוב היינו היבם מאח רחוק זהו בעלה המת שאף שהוא עשאה כלי הרי נתרחק ממנה.

ח״ג פנחס דרמ״ז ע״א, ואני הוא נהר צדיק ח״י עלמין (כי אני היא מל׳ והוא״ו דואני רומז על ז״א) כו׳ ומיניה אשקי לגנתא דאיהי שכינתא,

מאי כבר כ׳ כתר בית בינה ריש ראשית חכמה כו׳ רכב לעלת העלות. ולפ״ז י״ל כבר ע״ד כבר היה לעולמים ואין זה חדש ממש, ור״ל כי אין זה כמו בריאה יש מאין שנתחדש בשימ״ב, משא״כ כח״ב הרי חו״ב ארז״ל אלפים שנה קודם שנברא העולם כו׳ שהן אאלפך חכ׳ אאלפך בינה שקדמו גם לעולם שהוא חסד דז״א וכ״ש הכתר שהוא בחי׳ תחתונה שבמאציל כו׳ עמ״ש מענין נהר כבר בד״ה משכני אחריך נרוצה.

א׳ ד׳

וארא והנה כו׳, פ״ב דחגיגה י״ג ב׳ לכבוש כו׳ וע״ש בתוספת ובמהרש״א. רבות ויקרא פ״ב קס״ז ב׳, והנה רוח סערה באה מן הצפון מאחר שהראהו כל המרכבה כו׳ והוא ג״כ בתד״א ח״א פ״ו ופרק ל״א.

זח״ב יתרו פ״א סע״ב, דף צ״א סע״א פסל, פסולת דקדושה כו׳ רוח סערה כו׳, תרומה קל״א א׳, קל״ט א׳ ואש מתלקחת ונוגה לו סביב ע״ש במק״מ פי׳ אש גבורה ונוגה חסדים.

ויקהל ר״ג ע״א וע״ב וע״ש כל הפסוק באר היטב ובמק״מ, שם דרי״ו ע״א ע״פ ויראת מאלקיך, ח״ג פנחס רכ״ז ב׳.

והנה רוח סערה ת״ז תקון י״ח לב״ב בהקדמה ג׳ ב׳. ע׳ בפרדס ערך אגוז, ובשער היכלי התמורות פ״ג פ״ז.

א׳ ד׳.

וארא והנה רוח סערה כו׳. פ״ב דחגיגה די״ג ע״ב לכבוש כו׳ מי גרם לי כו׳ ובתוס׳ שם שזהו ענין נעשה ראש כו׳ ע״ש ובמהרש״א, ופי׳ נעשה ראש זהו ענין רישי׳ דעשו בעטפוי דיצחק שהוא המקיף דע״ס דק״נ כמ״ש בת״א בד״ה ראה ריח בני, ועמ״ש מענין ריח בסידור בד״ה שמח תשמח, ומענין סערה בביאור דשעורה שעור ה׳ ה״ג וברבוי השתלשלות נמשך מזה רוח סערה בסמך ע״ד סערת ה׳ חמה כו׳, והנה בעה״ק ח״ד פי״ט כ׳ וז״ל וסוד הענין כי האגוז שהוא סוד המרכבה הקדושה יש בו קליפות זו לפנים מזו המוח שהוא סוד הטהרה והקדושה שבפנים והקליפות שהם סוד התמורות ורוח הטומאה מבחוץ תסובבינה בסוד סביב רשעים יתהלכון (ע׳ מזה ברבות אמור ר״פ ל״ב וי״ל ע״ד השליא שסביב לולד, וע׳ באגה״ק סי׳ כ׳ ד״ה איהו וחיוהי, ובשל״ה די״ח ע״ב כ׳ סביב רשעים יתהלכון כי הפרי נשמר וגנוז בתוך קליפתו כו׳, ועמ״ש בענין ומעטרא ליה כסאסאה בד״ה ויקח המן את הלבוש, וכמו השליא לולד, ובשל״ה דק״ל ע״ב ריש מסכת שבת שלו פי׳ שזהו ענין כשושנה בין החוחים כו׳) בסוד כי רשע מכתיר את הצדיק (ע׳ בשל״ה דקט״ז רע״ב ודקל״ט ע״ב בד״ה ומברך המבדיל כו׳ ובת״א פ׳ לך לך בד״ה והבדילה הפרוכת).

א׳ י״א.

ופניהם וכנפיהם כו׳.

זח״א פנחס דרכ״ב סע״ב, דרכ״ג סע״א דרכ״ז סע״ב, דרכ״ט סע״א וע״ש, דרל״ה ע״א, ז״ג ח״א עמוד שמ״ז, ת״ז ט״ז ב׳ סוף תיקון ה׳ שהכנפים הם האותיות והם פרושות לקבל עליהם הנקודות, נ״ו ד׳ תיקון כ״א, צ״ב ב׳ תחלת תקון נ״ו ענפין דאילנא מתפרשין כו׳ וכנפיהם פרודות כו׳ כנף אביו כו׳ דענפין מתפרדין, עה״ק ח״ד פי״ט פי׳ פרודות שנפרדים מעולם האצי׳ וזהו ע״ד ומשם יפרד והי׳ לד׳ ראשים כו׳ ושם פי׳ כנף כסוי כנף אביו כסותא, בזח״ג דרכ״ט הנ״ל משמע ד׳ פנים נמשכים מד׳ אותיות הוי׳ וד׳ כנפים מד׳ אותיות אד׳, בצל כנפיך יחסיון, מקבלים מש׳ אד׳ וענין הכנף פתיל כו׳ ד׳ ציצית ג״כ ד׳ כנפים.

א׳ י״ג.

ודמות החיות כו׳ ומן האש יוצא ברק, רבות בהעלותך פט״ו דרס״ג ד׳ הברק הזה תולדות אש שלמעלן הוא כו׳ ע״ש.

שה״ש רבה דכ״ב ב׳ ר״פ צאינה וראינה והחיות של אש שנאמר ודמות החיות מראיהן כגחלי אש כו׳.

זח״א בראשית דמ״א ע״ב, ח״ג פ׳ צו ד״ל א׳ ב׳, ת״ז גב ד״ב, בחיי צג ג׳ קסטד, קעז ג׳ פ׳ וארא ע״ו א׳, פ׳ יתרו צג״ג והברקים הם המלאכים ג״כ שנאמר ומן האש יוצא ברק.

בת״ז שם פי׳ החיות שרשם מחכ׳ והחכמה תחיה והם חיות האותיות והם הנקודות כו׳.

א׳ י״ג.

ודמות החיות, רבות רסג ד, ח״מ כבב זח״ב לאב פטד ח״ג יגב״ג יזב, תד״א ח״א פ״ו, בחיי עוא צגג קסטד קעזג.

א) **רבות** פ׳ בהעלותך פט״ו דף רסג״ד א״ר ברכיה הכהן בי רבי, הברק הזה תולדות האש שלמעלן הוא, והוא יוצא ומבהיק את כל העולם כולו, שנאמר ודמות החיות מראיהם כגחלי אש כו׳ ומן האש יוצא ברק, ומבהיק את כל העולם כולו, ואני צריך לאורה שלכם ולמה אמרתי לך כדי להעלותך עכ״ל, אפ״ל עפמ״ש באגה״ק ססי׳ ט״ו דברק הוא יסוד אבא, א״כ אש שלמעלן צ״ל חכמה, והיינו לפי חשבון ד״י ארמ״ע הם אבי״ע א״כ אצי׳ בחי׳ אש, ורוח מים עפר הם בי״ע ולכן האש מסתלק למעלה שאין לו חיבור עם ג׳ יסודות רמ״ע לפי שהאצי׳ למעלה מעלה מבי״ע וכ״מ בע״ח בסופו

גבי דצח"מ דומם עפר צומח מים חי רוח מדבר אש כו׳, וע׳ בלק"ת בד"ה והי׳ לכם לציצית בענין פי׳ איש אש יוד כו׳ ובד"ה אתם נצבים גבי אש אוכלה כו׳, ובפ׳ אחרי סד"ה כי ביום הזה יכפר גבי בנקרת הצור ולכן מן האש יוצא ברק כו׳.

ב) **בשה"ש** רבה ר"פ צאינה וראינה, דכ"ב ב׳ תני רשב"י הרקיע של שלג כו׳ שנאמר רקיע כעין הקרח הנורא והחיות של אש שנאמר ודמות החיות מראיהן כגחלי אש כו׳ ולא זה מכבה זה כו׳.

ג) **ונגה** לאש, בזח"ב יתרו דס"ט ע"ב נז׳ ענין ונוגה לו סביב, זח"א דמ"א ע"ב ענין היא מתהלכת בין החיות, ועמ"ש מזה בלק"ת בד"ה וספרתם לכם דגבי חג השבועות.

ד) **זח"ג** פ׳ צו ד"ל ע"א, בת"ז בההקדמה ד"ג סע"ב, ודמות החיות מראיהם כגחלי אש, בנקודי אורייתא דעליהו אתמר, ודמות החיות, מראיהם כגחלי אש, אלין אינון נקודין בוערות כמראה הלפידים אלין אינון טעמי כו׳ ושכינתא כלילא מכולהו עלה אתמר היא מתהלכת בין החיות עכ"ל, ובכס"מ שם ס"ק ב׳ פי׳ שהאותיות הם מבינה הם דמות של החיות שהם מחכמה, (הג"ה כי והחכמה תחיה, וחכמה נק׳ איהו וחיוהי חד, עכ"ה), ומ"ש מראיהם כגחלי אש אלין אינון נקודי שהם חיות של זעיר מזהיר אורם כגחלי אש, וטעמים שהם מכתר בוערות יותר מהגחלים והם כלפידים כו׳ היא מתהלכת בין החיות בין חג"ת לנה"י שם חיה ששמה אדם שהוא מ׳ באמצע כו׳ עכ"ל.

ה) **בבחיי** פ׳ וארא גבי ברד דע"ו א׳ ודמות החיות מראיהן כגחלי אש, וכתיב ודמות על ראשי החיה רקיע כעין הקרח, דרך המים לרדת למטה ודרך האש לעלות למעלה, והקב"ה נתן אש האש למטה והרקיע של מים למעלה עכ"ל, י"ל כי האש רצוא והמים בחי׳ ושוב כמ"ש בת"א בד"ה וכל העם רואים, והרצוא זהו העלאת מ"ן והשוב זהו המשכת מ"ד ובודאי המ"ד למעלה מן המ"ן וכנזכר בת"א פ׳ בראשית בד"ה כי כאשר השמים החדשים, בענין ארץ ושמים, שהם ג"כ מ"ן ומ"ד.

ו) **בפ׳** יתרו צג"ג ע"פ ויהי ביום השלישי, והברקים הם מלאכים כו׳ וכתיב ונוגה כאש ומן האש יוצא ברק.

ז) **בפ׳** שלח ע"פ והיא לא תצלח, וכ׳ הרמב"ן ז"ל פי׳ והיא ע"ד והיא מתהלכת בין החיות עכ"ל, ובסוף הספר פ׳ שלח סעיף ה׳ למה זה אתם עוברים את פי ה׳ והיא לא תצלח, והיא חוזר לפי ה׳ היא העטרת פי התפארת והיחוד כמו והיא מתהלכת בין החיות עכ"ל.

ח) **בעה"ק** ח"ד פי"ט פי׳ ודמות החיות, כי החיות האמיתות הם חיון עילאין חג"ת דאצי׳ וחיות המרכבה דב"י הם דמות של החיות דאצי׳

ע״ד כדמותינו ובעין מ״ש בזח״ב משפטים קכ״ב שז״א נק׳ כמראה אדם, כי אדם הוא א״א וז״א הוא כמראה אדם בכף הדמיון, עוד שם לעיל מיני׳ כ׳ ונקראות חיות על רוב התנוצצות האור כי כל אור המתנוצץ ואינו משתכך נק׳ חיות (הג״ה ועמ״ש מזה בביאור כי ביום הזה יכפר בענין אש, שזהו ההפרש בין חיה ובין בהמה שהחיה יש בה תנועת הזריזות והחיות ביותר מהבהמה והוא ענין הגבורות שבשרשן הם עיקר החיות כי הדם הוא הנפש יעו״ש באריכות עכ״ה) היא מתהלכת בין החיות חיוון עילאין כי נתונה בין צפון לדרום, ולכן לא כתיב בין דמות החיות והיא מנהגת החיות שלמטה דב״י הנקראים ודמות החיות, עכת״ד בשינוי לשון קצת.

א׳ י״ד.

והחיות רצוא ושוב כמראה הבזק, והנה בש״א סי׳ י״א ח׳ ויפקדם בבזק פרש״י רבותינו אמרו בשברי חרסים, לשון אחר בבזק באבנים שנטל מכל אחד אבן ומנאם, כצרור אבן במרגמה, משלי כ״ו ח׳, תרגום האיך בזקא דכיפא בקלעא, לשון אחר בבזק שם מקום כמו וימצאו את אדוני בזק בבזק, שופטים א׳ ה׳ עכ״ל, וכן ביומא דכ״ב ע״ב דהאי בזק לישנא דמיבזק הוא ופירש״י שברי חרסים כו׳ ובערוך ערך בזק הביא המשנה פב״ת דערכין בוזקין מלח ע״ג הכבש פי׳ לשון פיזור, וברבות בראשית פכ״ו ע״פ לא ידון רוחי, לפי שבעוה״ז הרוח היא נבזקת באחד מאבריו אבל לע״ל היא נבזקת בכל הגוף שנאמר ואת רוחי אתן בקרבכם, ופי׳ המ״כ נבזקת נפזרת שתהא קשורה בכל אברי הגוף כו׳ עכ״ל וא״כ לפ״ז לכאורה יש לפרש כמראה הבזק ג״כ שהם מתפזרין שתהא מתקשרת למעלה באור א״ס ב״ה.

ב) **ובגמ׳** פ״ב דחגיגה די״ג ע״ב מאי רצוא ושוב, אמר רב יהודה כאור היוצא מפי הכבשן, ופרש״י מוציאות ראשן מתחת הרקיע הנטוי למעלה מראשיהן ומכניסות אותן ממורא השכינה במהירות כריצה ושיבה של להב היוצא מפי הכבשן עכ״ל, והתוספות כתבו פר״ח לפי שהן מגחלים עוממות ודרכן לדמות לשאר שרפים ולהוציא להבה והניצוץ חוזר והיינו רצוא ושוב עכ״ל, ועוד כ׳ רש״י מפי הכבשן ששורפים בו אבנים לסיד ובזק לשון שברי שברים הוא שהאור יוצא בין אבן לאבן כדתנן בוזקין מלח ע״ג הכבש שלא יחליקו הכהנים, ערובין כ״ד עכ״ל.

ג) **עוד** שם מאי כמראה הבזק א״ר יוסי בר חנינא כאור היוצא מבין החרסים, ופרש״י דרך מזקקי זהב לנקוב כלי חרס נקבים נקבים וכופין אותו ע״ג גחלים שהזהב נתון בהם בתוך כתישת החרסים של לבנים ע״ג חרס, ולהב היוצא למעלה דרך נקבי הכלי, והוא עשוי גוונים גוונים ותמיד יוצא ונכנס עכ״ל.

ד) **רבות** וירא ר״פ נו״ן דנ״ה ע״ד והחיות רצוא ושוב, רצות אין כתיב כאן אלא רצוא רצין לעשות שליחותן (וע׳ ברבות בראשית ספ״ה

בענין ארץ למה נקרא שמה ארץ שרצתה לעשות רצון קונה פי׳ לשון רצון, וכן י״ל כאן), כמראה הבזק ר׳ יהודה בשם ר׳ סימון בשם ר׳ לוי בן פרטא כזה שהוא בוזק גפת בכירה, כ׳ המ״כ פי׳ הערוך מפזר כזה שהוא מפזר גפת שהוא פסולת של זתים בתוך התנור שהאש נאחז בהן מיד ודולקן עכ״ל. והמכוון י״ל כי החיות יש בהן נשמה וגוף אלא שהגוף רוחני מרוחניות שני יסודות אש ורוח כמ״ש מזה בד״ה מזמור שיר חנוכת הבית דרוש הראשון פ״א והנשמה שבו ממשכת הביטול בגוף, ולפי שהגוף ג״כ רוחני ע״כ מגיע בו ביטול היש בקל ובמהרה, וזהו כמשל שהאש נאחז בגפת שנאחז בו מיד ודולקו כו׳ ועמ״ש מענין זית בתורה אור פ׳ תצוה בד״ה ואתה תצוה ויקחו אליך שמן זית זך כו׳ ע״ש, ר׳ חייא בר אבא אמר כרוחא לזיקא, פי׳ המ״כ כרוח המגלגל הנוד, כוונתו ג״כ שהאור והנשמה שבתוכן ממשיך הביטול בהגוף והכלי כרוח המגלגל הנוד, רבנן אמרי כזיקא לעננא כרוח החזק המפזר העננים ג״כ שמבטל היש של הגוף שזהו ענין הענן המסתיר, כ׳ המ״כ ותרווייהו לשון בזק קדרשינן, ר״ל פי׳ בזק נכלל בו זיקא, היינו כרוחא לזיקא או כזיקא לעננא, והיינו להמשיך ביטול היש בתוך הכלי כנ״ל.

ה) **רבות** נשא פי״ב רמ״ח ג׳ גבי במלך שלמה, במלך שהוא עושה שלום בין בריותיו, החיות של אש והרקיע של שלג, שנאמר ודמות על ראשי החיה רקיע כעין הקרח כו׳ ולא זה מכבה זה ולא זה מכבה זה עכ״ל. וכ״ה בשה״ש רבה ר״פ צאינה וראינה במלך שלמה דכ״ב ב׳, ועמ״ש מענין רקיע כעין הקרח בת״א פ׳ יתרו בד״ה וכל העם רואים סד״ה ונחזור לענינינו, ובלקו״ת בד״ה ביום השמיני שלח פ״ג ובד״ה צאינה וראינה דרוש השני פ״ה, ובבה״ז בשלח ע״פ התוספתא שם ד״נ עד לא אשתקע אוירא דכיא גבי אגלידו. ומכ״ז יובן מה שפרש״י בגמ׳ מוציאות ראשן מתחת הרקיע כו׳ כי הרקיע כעין הקרח בחי׳ שלג וביטול בבחי׳ קרירות והחיות בחי׳ אש, ע״כ כשהן בבחי׳ רצוא מוציאות ראשן מתחת הרקיע להתגבר בבחי׳ רשפי אש על הקרח כו׳, ואח״כ מכניסות אותן ע״י הביטול דקרח, וא״כ זהו כמ״ש בת״א בד״ה וכל העם רואים אשר רצוא ושוב הוא אש ומים, והגם שהחיות הן של אש, י״ל שמפני הקרח אשר נטוי על ראשיהן נמשך בהם בחי׳ מים ג״כ וזהו ענין במלך שלמה שעושה שלום בין אש ומים הנ״ל.

ו) **בספד״צ** פ״ב, תרומה קע״ז סע״א והחיות רצוא ושוב ברח לך אל מקומך, ועיין מזה באדר״ז דף רפ״ח ע״ב.

ז) **זח״א** בראשית דכ״א ע״א והחיות רצוא ושוב בגין דלא יכיל עינא למשלט בהו בגין דאינון רצוא ושוב, חיוון דאתגליין אינון דההוא אופן קאי בהו ומאי איהו דא מט״ט כו׳, והמק״מ פי׳ והחיות רצוא ושוב פי׳ בין חיוון דאתגליין שהם נרג״מ בין חיות דמטמרן שהם חגת״ם כולהו לא יכיל עינא למשלט בהו ולכן אמר קרא והחיות סתם משמע שעל כולם ידבר עכ״ל.

ח) **עמוד** קנ"ב והחיות רצוא ושוב רצוא תרין ושוב תרין ואינון י"ה ו"ה דאתמר בהון כה אמר ה' מארבע רוחות העולם בואי הרוח, שכינתא עילאה דאתמר בה אשר שמתי חול גבול לים כו' וכד רצין גלגלין בד' רוחין מיד דחזין שכינתא דאיהו חול כו' אתמר בהון ושוב חזרין לאחוריהון עכ"ל.

ט) **זהר** ויצא קמ"ז ע"ב בס"ת ארגמן איהו כל חיזו דנהורין ביה כלילן רצוא ושוב, אינון נהורין לא מתעכבי למחמי פי' במק"מ שאין בהם השגה ונ' היינו לפי שהם רצוא ושוב וכנ"ל סעיף ז'.

י) **זח"ג** פנחס רנ"ה ע"ב והחיות רו"ש כאור היוצא מפי הכבשן שהיא בינה וזהו וה"ס עשן כולו כו' כעשן הכבשן ע"ש. ונ' דעשן הכבשן זהו רצוא ושוב דחיוון עילאין חגת"מ, ויחזקאל ראה חיות הקדש דאינון נרג"מ שהם ג"כ רו"ש דוגמת חיוון עילאין וזהו כאור היוצא מפי הכבשן.

יא) **באדר"ז** דרפ"ח ע"ב ודרצ"ג סע"ב. עה"ק ח"ד פי"ט. מ"ע רמ"ז. בחיי פ' קרח ע"פ ויפלו על פניהם דקפ"ג ע"ב וע"ש. ועמ"ש מענין רצוא ושוב בבוך שמות פ' יתרו אחר ד"ה והר סיני עשן ושם מזה כ"א סעיפים ומתחיל מענין רצוא ושוב.

א' ט"ו

וארא החיות והנה אופן אחד בארץ אצל החיות לארבעת פניו, ות"י וחזית בריתא והא גלגל חד משתוי כמלרע לרום שמיא בסטר בריתא לארבע אפוהי עכ"ל ורש"י פי' אופן אחד בארץ ברצפת הרקיע לארבעת פניו של כל חיה, או האופן יש לו ארבעה פנים, רבותינו אמרו זה סנדלפו"ן העומד בארץ וראשו מגיע לבין החיות אבל לפי הענין אנו למדים שהאופנים ארבעה הם עכ"ל. ולפמ"ש שהוא סנדל דפירושו לבוש לבחי' והארץ הדום רגלי, א"כ יש לחבר זה גם עם מ"ש במשלי כ"ה י"א דבר דבור על אופניו דפרש"י שם שאינו מלשון אופן וגלגל כ"א מלשון על כנו היינו כן ובסיס, כמו וכנה אשר נטעה ימינך בתלים סי' פ' י"ו דהלעז און די פוס בחי' רגל, א"כ לפ"ז בענין אופנים לבד שפירושו גלגל הוא ג"כ ענין כן ובסיס, ואפשר משום כי אופן העגלה הוא כן ובסיס אל העגלה. ובמ"צ פי' אופן גלגל כעין של עגלה.

ב) **ר"פ** תרומה קנ"א ב' למעלן והאופנים ינשאו ביחזקאל סי' א' כ' למטן ומעשה האופנים כמעשה אופן המרכבה במ"א סי' זיין ל"ג, וכן והנה אופן אחד בארץ (האי וכן צ"ל קאי על למעלן).

ג) **בחיי** פ' בראשית ד"ח ע"א ע"פ ועוף יעופף על הארץ דקאי על המלאכים, ואמר על הארץ פירושו על פני רקיע השמים והוא

כלשון והנה אופן אחד בארץ שפירושו בשטח קרקעות הגלגל וכן ת״י מלרע לרום שמיא עכ״ל והוא כענין בקרקע המשכן.

בפ׳ בשלח ע״פ ויסר את אופן מרכבותיו דפ״ה ע״א פי׳ אופן שם לגלגל שנאמר ואופנים להם ענין גלגלים, והנה אופן אחד בארץ ת״י גלגלא, ויאמר הכתוב כי הגלגל שממנו כח מרכבותיו הסירו מגבורתו וכחו, וכיון שהסיר אופן מרכבותיו למעלה וינהגהו בכבדות למטה (ולפע״ד שהוא כענין סר צלם מעליהם לחמנו הם) וכן דרשו רז״ל אין אומה נופלת עד שתפול שרה תחלה והגלגל הזה הוא גלגל מאדים שבו היו המצריים ראויים לנצח ולהתגבר לולי השם שהי׳ לנו ונלחם לישראל, וכח הגלגל הוא ס״מ כו׳ עכ״ל. וע׳ זח״ב בשלח מ״ח א׳ ע״פ ויסר את אופן (ואפ״ל לפ״ז כי ע״י שנאמר גבי קי״ס ויצעקו בנ״י אל ה׳ שהוא ע״ד והאופנים ברעש גדול כו׳ שהוא ענין המרכבה העליונה דקדושה האבות הן הן המרכבה ונש״י הם כמו אופני המרכבה כו׳ עי״ז נמשך ויסר את אופן מרכבותיו דפרעה כי זה לעומת זה כו׳ והקל קול יעקב אזי אין הידים כו׳). עוד יש להעיר לענין גלגל ממשארז״ל גלגל הוא שחוזר בעולם כו׳ וי״ל שזהו כענין ההיכלות ששרשם מבחי׳ עיגולים כמ״ש בד״ה טובה הארץ מאד מאד שהעגולים הם כמשל הגלגלים וההיכלות מעלימים ומסתירים וכמ״ש בת״א בד״ה שיר המעלות כו׳ היינו כחולמים, וא״כ גלגל ואופן דמצרים זהו מהיכלות הטומאה המשפיע לו חיות כו׳ אכן ע״י ויצעקו כו׳ והאופנים ברעש כו׳ ומתעלים ההיכלות דקדושה ונכללים באצי׳ ע״ד בתולות אחריה כו׳ ונכללים בהיכל קדה״ק ע׳ זח״א ויחי דרכ״ט סע״א ע״פ משכני אחריך כו׳ אזי ויסר את אופן כו׳.

בחיי פ׳ תרומה קט״ד גבי ענין הכרובים וז״ל ואחר שהזכיר השגתו הראשונה והיא חיות הקדש חזר והזכיר השגה שניה שהם האופנים שהם אצל החיות ולמטה מהם כענין שכתוב וארא החיות והנה אופן אחד בארץ אצל החיות כו׳ הזכיר שלשה פעמים וארא וזה יורה שהם שלשה השגות חלוקות והם ממטה למעלה אופנים וחיות וחשמל ושלשה השגות אלה הם הנקראים מעשה המרכבה עכ״ל. ויש להעיר לענין בארץ ע״ד נעוץ סופן בתחלתן ועמ״ש בתו״א ע״פ ויגש אליו יהודה.

ר״פ ויקרא כ׳ הארץ התחתונה יש בה חיות הקדש ואופנים וכסה״כ והארץ הדום רגליו של הקב״ה שנאמר והארץ הדום רגלי כו׳, וע״ז כתוב והנה אופן אחד בארץ כו׳ בשטח גלגל הלבנה כו׳ עכ״ל. ואפשר כי הלבנה לגבי השמש היא כמו ארץ לגבי שמים מקבל ומשפיע כנודע.

ד) **בעה״ק** ח״ד פי״ט נראה כי החיות הם בחי׳ חג״ת והאופנים הם נה״י והם סוד הלמודיים (ר״ל נו״ה הנקראים למודי הוי׳ ע׳ זח״ג ס״פ צו) כו׳ והחיות כו׳ הן נסמכות על אופנים אלו כי הן נושאי התורה וסומכי התורה ומשענותיה (וכמ״ש במ״א ע״פ במחוקק במשענותם שנו״ה נק׳ תמכי

אורייתא וזהו ותוכיה מאושר בזח"א ד"ח ע"א ובפ' מצורע דנ"ג ע"ב ועמ"ש ע"פ ויעש את הכיור נחשת כו' במראות הצובאות דכיור וכנו הם נו"ה ונו"ה שרשן מהכתר כמ"ש באגה"ק ע"פ חגרה בעוז מתניה ובביאור דאלה מסעי ובענין והנצח זו ירושלים ובענין הוד שבהוד ולכן נעשה הכיור וכנו ממראות הצובאות הראני את מראיך בחי' אור חוזר וזהו ענין והאופנים ברעש גדול כו', וזהו סנדל קושר כתרים לקונו מתפלותיהם כו' אשר סנדל בחי' אופן אחד הוא שרשו בבחי' כתר כו' ועמ"ש בד"ה מה יפו פעמיך בנעלים).

פ"ב דחגיגה י"ג ב' אופן אחד בארץ כו' סנדל קושר כתרים כו', ועיין מענין סנדל בזח"ב בשלח נ"ח א' וישלח קס"ז ב' וע' ח"ג תצא רעח"א.

א' כ"ב

רקיע כעין כו', זח"א י"ו א' כ"א א' רי"א א'. ח"ב נ"ו סעב קע"ו ב' רי"א א'.

א' כ"ו

וממעל לרקיע. ח"א ע"א ב', ועל דמות הכסא שם קכ"ו ב' במה ח"ב צ' א' קכ"ב א', וממעל לרקיע דרי"ז סע"א דרל"ח א', דמות כסא ח"ג א' מ"ח א", ועל דמות ס"ו ב' קל"ה א' קמ"ד א', רמז סע"א רכ"ו ב' רכ"ח א' ר"פ ב', בהשמטות ססי' ה' בספד"צ ספ"ג ח"ב קע"ח א'.

א' כ"ח

כמראה הקשת. פ"ט דברכות נט"א. פ"ב דחגיגה יו"א ב'. זח"א בראשית יח"א ב' פ' נח עא"ב, וישלח ק"ע סע"ב ויחי רלב"א פקודי רמז"א פנחס ר"ל סע"א רלא"א. המקמ"ש בראשית י"ח א"ב פי' כמראה הקשת שהיא מל' כן מראה הנוגה חג"ת דז"א, וכן פי' בז"ח בדף ע"א ב', ויש שם פי' דג' גווני הקשת דמ' הם כגווני הקליפות שיש להם ג"כ ג' גוונין ולכן אין להסתכל בקשת לפ"ז י"ל כן מראה הנוגה קאי על ק"נ כו' וע"י הבירור דק"נ אזי הוא מראה דמות כבוד כו' וכענין מ"ש בת"א סד"ה ויאבק בענין שהעלו אבק עד כסה"כ כו'. בת"ז בהקדמה ד"ו סע"א פי' כמראה הקשת שהוא יסוד כן מראה הנוגה מל' שכינתא תתאה, סביב ע"ש נקבה תסובב גבר כו'. ת"ז תיקון י"ח דל"ב סע"א וע"ב כדברי ז"ח הנ"ל. בספר אשל אברהם פ' בראשית שם פי' מראה הנוגה על ק"נ ממש ונמשך לו מת"ז דל"ב הנ"ל והמכוון י"ל דקאי על מה שנתברר הטוב דק"נ ונכלל במל' הנק' נוגה בקדושה שכ"ת כו' כענין שהעלו אבק כנ"ל. בחיי כ' ד'. של"ה להא עד"א. תד"א ח"א פ"ו. עמה"מ קסט"ד. עקדה מ"ב כ"ט, עקדה שער ע"ו. בבחיי פ' נח כ' ד' ע"פ ונראתה הקשת בענן יצטרך שיתגלו ויתראו כחות הנפש בגוף שהוא הענן והחשך כו'.

ג׳ י״ב

ותשאני רוח ואשמע אחרי קול רעש גדול ברוך כבוד ה׳ ממקומו. רבות ע״ד א׳ קמ״ד ש״ב ב׳. זח״א ע׳ קפ״ה רע״א. ח״ב ש״ע שפ״א. ח״ג נ׳ קמ״ח קע״ז ש״ב שפ״ו תס״ג. ת״ז ל״א ב׳ ע״ב קל״א א׳.

א) **זח״א** פ׳ נח דנ״ח ספר הבהיר ברוך כבוד ה׳ ממקומו ומאי הוה כבוד זה כו׳ מטרוניתא כו׳ ומאי דכתיב ממקומו מכלל דלית דידע את מקומה משל למטרוניתא שבאה ממקום רחוק כו׳. י״ל כמ״ש במק״מ ר״פ צו דכ״ו ע״פ לא ידעתי נפשי ששרש המל׳ מרדל״א כו׳, וזהו ענין ממקום רחוק ע״ד אחכמה והיא רחוקה ממני. עו״ש אותה חתיכה של שדה שאינה דבוקה אע״פ שהכל א׳ הוא לפיכך פתח לה מקום והשקה לה לבדה עכ״ל והיינו כי בחי׳ מל׳ אע״פ שהיא מיוחדת בו ית׳ כמו ע״ס דאצי׳ עכ״ז יורדת לבי״ע ע״כ השקה לה לבדה וז״ש ברוך כה״מ.

ב) **פ׳** וירא דק״ג סע״א ע״פ נודע בשערים כו׳ עילאי ותתאי לא יכלי לאתדבקא עד דכולהו אמרי בכה״מ תתאי אמרי דאיהו לעילא דכתיב על השמים כבודך עילאי אמרי דאיהו לתתא דכתיב על כל הארץ כבודך, עד דכולהו עילאי ותתאי אמרי בכה״מ. לפי״ז משמע דפי׳ כבוד ה׳ זהו בחי׳ סוכ״ע כבוד עילאה שהוא כתר כמ״ש ברע״מ פ׳ פנחס דרנ״ה ע״פ הראני נא את כבודך, וע״כ אינו מושג לא לעליונים ולא לתחתונים.

ג) **ח״ב** בשלח ס״ג סע״ב ויקהל דר״ז ע״א נת׳ ע״פ הנה מקום אתי ויקהל דרי״ב סע״ב, צו ד״ל ע״א קדושים פ״ב א׳ אמור צ״ג ברוך כבוד ה׳ דא כבוד עילאה כו׳, פ׳ שלח קנ״ט ב׳ שבבי״ע אין גילוי ע״כ אומרים ברוך כבוד ה׳ ממקומו היינו מעולם האצי׳ שהוא חכמה או מעולם הא״ס שלמעלה מאצילות ע״ש בהרמ״ז ס״פ בלק דר״ט ע״א בענין בעטרה שעטרה לו אמו עז״נ בכה״מ יעו״ש, פנחס דרמ״ט ע״ב בענין קול ה׳ יחולל אילות כו׳ ובהיכלו כולו אומר כבוד זהו ענין בכה״מ יעו״ש. ואפ״ל ענין קדוש ברוך ימלוך היינו ג״פ קדוש ההמשכה ג׳ בחי׳ בי״ע שבאצי׳ היינו חב״ד חג״ת נה״י, או ג׳ קוין חח״נ בג״ה דת״י, אח״כ ברוך כבוד ה׳ להמשיך במל׳ מטרוניתא כמש״ל סעיף א׳ בשם ספר הבהיר אח״כ ימלוך כי המל׳ יש לה ב׳ בחי׳ האחד כמו שהיא באצי׳ וזהו ענין ברוך כבוד ה׳ הב׳ כשיורדת לבי״ע ונעשית עתיק דבריאה וזהו ימלוך ה׳ לעולם, ובזהר״ק תרומה קס״ו כ׳ ג״פ קדוש תלת רישין כו׳ היינו שמשם ממשיכים לאצי׳.

ד) **רבות** תולדות פס״ה ע״פ הקל קול יעקב דף ע״ד א׳ האי קולו משתק את העליונים ואת התחתונים, יש להעיר ע״ז ממ״ש האזינו השמים ואדברה כו׳ שהשמים נבראו להיות מספרים כבוד אל, אך גדול כחו של משה שכאשר התחיל הוא לומר שירה שיתקן כמ״ש ברבות פ׳ האזינו ושאר דוכתי וזהו ענין קולו משתק כו׳, והיינו כי מה שהשמים מספרים זה

ממשיך ההמשכה להחיות העולמות שהמשכה זו באה מחו"ב אין ויש תרין ריעין אבל קול יעקב ממשיך אור חדש מעצמות אור א"ס ולגבי בחי' זו בטלים העלאת מ"ן דשמים וארץ כו', וזהו ואשמע אחרי קול משקילסתי אני וחבירי בחי' הקול קול יעקב, רעש גדול, ברוך כבוד ה' ממקומו וברוך שם היינו שאזי אח"כ דוקא משבחים המלאכים להמשיך ג"כ מבחי' המשכה זו שכבר המשיכו ישראל, וכענין ונתתי לך מהלכים בין העומדים, כי מאחר שכבר נמשך האור חדש מעצמות אור א"ס באצי' ע"י הקול קול יעקב אזי אח"כ יוכלו המלאכים להמשיך בחי' זו מאצי' לבי"ע כו'.

ה) **רבות** בשלח ס"פ כ"ג משה כמה נתחבט כו' הראני נא את כבודך כו' החיות הנושאות את הכסא אינן מכירות את הדמות ובשעה שמגיע זמנן לומר שירה הן אומרים באיזה מקום הוא אין אנו יודעות כו' אלא בכל מקום שהוא ברוך כה"מ, אפ"ל פי' הדמות והכבוד זהו מ' דאצי' ובאיזה מקום הוא ר"ל אם בבריאה או באצי' וגם באצילות יש כמה וכמה מדרגות בעליות המל' לפעמים היא נגד חג"ת או נגד חב"ד, וכמ"ש בפע"ח בענין איה מקום כבודו שאומרים במוסף דשבת לפי שעלתה המל' שני מדרגות כו', וכ"מ בתקונים תקון כ"ו ד"ע סע"א וכ"כ שם בכס"מ אות צ' על מ' כשעולה לכתר ולא אשכחן לה אמרי בכה"מ וע' זח"ג שופטים דף ער"ה א' ע"פ בכסא דאתכסיאת באתר דאתמר במופלא ממך כו'.

ו) **רבות** פ' הברכה כשלא נשא פנים למשה, אמרו גלגלי המרכבה ושרפי להבה ברוך כבוד ה' ממקומו שאין לפניו משוא פנים כו'. ומה שי"ל דהא כתיב ישא ה' פניו, תירצו ברבות נשא פי"א דהיינו עד שלא נחתם גז"ד כו'.

ז) **ת"ז** תיקון י"ח דל"א ע"ב ותשאני רוח ואשמע אחרי וגו' בגין דדרגין אינון מסטרא דשכינתא דאתמר בה וראית את אחורי, אמר ואשמע אחרי. עמ"ש בד"ה אחרי ה' אלקיכם תלכו בפי' וענין אחרי שנק' כן המל', מאי קול רעש גדול דאית רעש ואית רעש, אית רעש דאתמר ביה לא ברעש הוי' דלא ייתי תמן קב"ה ואית רעש דייתי תמן אלא רעש בהפוכא ערש, כד"א ה' יסעדנו על ערש דוי, מאי כל משכבו הפכת בחליו דאתהפך רעש לערש ומאי ניהו ערש אלא איהו עשר בהיפוך אתוון ודא שכינתא דאיהי כללא דעשר ספירן כו' ובזמן דשכינתא סמיכת ליה מיד קלא נפיק בן אדם עמוד על רגלך כו'. ואאזמו"ר נ"ע פי' דאית רעש שהוא מחיצוניות הלב והיינו מבי"ע עז"נ לא ברעש הוי' אלא הרעש הוא להוי' ואית רעש מפנימית הלב ממעמקים בחי' בי"ע שבאצי' ע"ז יש גילוי שם הוי' ממש, וא"כ פי' קול רעש גדול ברוך כבוד ה' ממקומו היינו בחי' רעש דפנימית שעל ידו נמשך גילוי שם הוי'.

ח) **תיקון** כ"ו פי' ענין מקום הוי' ברבוע יוד פעמים יוד הפ"ה ופ"ו הפ"ה, גימטריא מקום וזהו ברוך כבוד הוי' ממקומו. ואפ"ל

כי התכללות זו זהו ענין היכל וכלי לגילוי עצם ההוי׳ דוגמת שהאותיות הם כלי להשכל ולכן נק׳ בחי׳ זו מקום. תיקון ע׳ קל״א א׳ פי׳ ר״ת ברוך כבוד הוא בך ע״ד נגילה ונשמחה בך. ואפ״ל שזהו ג״כ כ״ב אותיות התורה כי אין כבוד אלא תורה.

ט) **ובעה״ק** ח״ג פרק ארבעים אחר שהביא המד״ר ויצא פס״ח הנ״ל בענין הוא מקומו של עולם כתב והכוונה כפי פשטן של דברים כי הוא כלל הכל ומגביל את הכל, וכל הנבראים עליונים ותחתונים טפלים לו ואיך יכללוהו ויגבילוהו, והענין לומר כי אחר שהם חלק והוא הכל איך יגביל החלק את הכל כו׳, ועל דרך האמת המקום הוא הצור צור ישראל (הג״ה, היינו מלכות כמ״ש פמ״ו דצור ישראל הוא מ׳ וצור עליון הוא בינה עכ״ה) והיא טפלה לו ולזה אמר ונצבת על הצור והוא שיעד לו באמרו וראית את אחורי וזה מבואר כו׳. עוד כ׳ כי אותיות הוי׳ נשמה אל מקום והמקום כדמות גוף להם וכמו שאין קיום לגוף בלתי נשמה כן אין קיום למקום בלתי השם הגדול המקימו ומקיימו כו׳ ולמדנו כי עם שהשם הגדול נבדל בתכלית ההבדל מן המקום שהוא כלל הנבראים הנה הוא המחובר ונלוה אליהם להשגיח ולשום עינו עליהם להשפיע להם מטובו עכ״ל. וביאור דבריו כי מקום הוא מ׳ שהיא מקור חיות דבי״ע והיא כלי והיכל לשם הוי׳ כמ״ש והוי׳ בהיכל קדשו ועד״ז כל הע״ס הם בחי׳ מקום וגוף לאור א״ס המלובש בהם וכמש״ל שגם על הבינה נאמר הנה מקום אתי, ור״ל כי בע״ס שייך מעלה ומטה במדרגה שחב״ד הם במעלה גבוה מחג״ת כמעלת הראש והמוחין על הגוף והמדות, ע״כ שייך לקרותם מקום, וגם שייך בהם ד׳ רוחות חסד הוא כמו דרום כו׳ וגם הם גוף ומשכן לגילוי אור א״ס כדוגמת שהאדם שוכן במקום כו׳, וזהו ענין עוז וחדוה במקומו, וארז״ל כאן בבתי גוואי כאן בבתי בראי, היינו בבחי׳ ע״ס הנ״ל שיש בהן בחי׳ גוואי ובראי, עוד סיים העה״ק ולזה אמר ברוך כבוד ה׳ ממקומו, כאלו אמר מעצמו, ור״ל ממקומו הם ע״ס או המ׳ שבהן יהי׳ הברכה ותוספת החיות מאור א״ס ב״ה וממילא יומשך למטה ג״כ ברכה וחיים ושלום כו׳.

רעש גדול נת׳ במ״א הפי׳ שהרעש נמשך מבחי׳ גדול היינו ענין גדול הוי׳ ומהולל מאד בעיר אלקינו.

הרמב״ם * במ״נ פ״ח כדי לפרש ענין מקום להסיר הספיקות ברוך כבוד הוי׳ ממקומו, כ׳ וז״ל זה השם עיקר הנחתו למקום המיוחד ולכולל (ופי׳ האפודי ר״ל וזה גדרו תכלית מקיף שוה ונבדל, ומקום כולל כאלו תאמר הבית או העיר) ואח״כ הרחיב בו הלשון ושמהו שם למעלת האיש וערכו ר״ל לשלמותו בענין אחד כו׳ כאמרם ממלא מקום אבותיו בחכמה וביראה, ואמרם ועדיין מחלוקת במקומה עומדת, ר״ל במדרגתה וע״ז הצד

*) מכאן נמצא גם בספר החקירה ע׳ עד, ב.

מן ההשאלה נאמר ברוך כבוד ה' ממקומו, ר"ל כפי מעלתו ועוצם חלקו במציאות, וכן כל זכרון מקום שבא באלקים כו' כאמרו הנה מקום אתי מדרגת עיון והשקפת שכל לא השקפת עין כו' עכ"ל. וכ' האפודי ופי' ברוך כבוד ה' כך הוא לפי דעתי כבוד ה' והם הנמצאות כולם הם מושפעות ממדרגתו וממעלתו ית' ועוצם חלקו במציאות כאלו יאמר כבוד ה' ברוך ממקומו עכ"ל. וזה כעין מ"ש אדמו"ו נ"ע בד"ה כי על כל כבוד חופה פי' ברוך כבוד ה' היינו מל' דאצי' ממקומו מבחי' כבוד עילאה היינו חכמה עילאה, דלפ"ז פי' ממקומו היינו משרשו וממקורו שמקור ושרש המל' נק' מקום, וזה ע"ד פי' הרמב"ם שהשי"ת נק' מקום ע"ש עוצם מעלתו.

ב) **ברבות** ויצא פס"ח ע"פ ויפגע במקום ר' הונא בשם רבי אמי אמר מפני מה מכנין שמו של הקב"ה וקוראין אותו מקום (ועיין במשנה ספ"ה דסוטה) שהוא מקומו של עולם ואין עולמו מקומו, מן מה דכתיב הנה מקום אתי בפ' תשא ל"ג, הוי הקב"ה מקומו של עולם ואין העולם מקומו. ופי' המ"כ כלומר מדכתיב מקום אתי משמע המקום יש לו שכינה אתו ולא הוא במקום. א"ר יצחק כתיב מעונה אלקי קדם, ס"פ הברכה, אין אנו יודעין אם הקב"ה מעונה של עולמו, ואם העולם מעונו, מן מה דכתיב ה' מעון אתה הוי הקב"ה מעונה של עולמו. א"ר אבא בר יודן לגבור שהוא רוכב על הסוס וכלים משופעים אילך ואילך, הסוס טפלה לרוכב ואין הרוכב טפלה לסוס שנאמר כי תרכב על סוסיך, חבקוק ג' עכ"ל. וכ' המ"כ ובירושלמי גריס לא הסוס סובל את הגבור אלא הגבור סובל את הסוס, ופי' רוכב כ' המ"כ שהוא מ"ש רוכב בערבות, רוכב שמים עכ"ל. והנה סוסים הם אותיות שכמו שהסוס מוליך את הרוכב כך ע"י האותיות נמשך גילוי החכמה וכמ"ש בת"א בפי' וסוס אשר רכב עליו המלך בד"ה יביאו לבוש מלכות יעו"ש, והאותיות הם טפלים לגבי החכמה המלובש בהם וא"צ לומר לגבי עצמות אור א"ס שלמעלה מהחכמה כו'. ועכ"פ לפ"ז למדנו מהמדרש שבחי' מקום זהו האותיות הנק' סוסים כי הן ממכ"ע ועז"נ הנה מקום אתי שבחי' אותיות הנ"ל שהן מקום וחיות העולמות הן אתי שהן טפלים ובטלים אליו ית'.

ג) **בעמה"מ** ש"א רפ"א דף א' סע"א כ' וכוונת הכתוב הנה מקום אתי ונצבת על הצור והי' בעבור כבודי וגו' הוא כך הנה מקום אתי דהיינו בתוכי עומדים כל העולמות שבראתי עכ"ל. וזהו כמש"ש לעיל מיני' מה עשה בעל הרצון שיער בעצמותו ית' רוחב ואורך העיגול של חלל עמידה העולמות הנזכרים ואותו האור שבתוך העיגול צמצם וקבץ מיני' וביה כו' ונשאר מקום פנוי כו' נמצאו כל העולמות עומדים אח"כ בעיגול זה העומד באור עצמותו ית' וז"ס הכתוב הנה מקום אתי וארז"ל הוא מקומו של עולם ואין העולם מקומו, ועז"נ אני ראשון ואני אחרון עכ"ל. נמצא לפ"ז פי' הוא היינו סוכ"ע העיגול הגדול המקיף את החלל ומקום פנוי שבחי' העולם הוא החלל ומקום פנוי שבו עומדים כל העולמות, ואור הסוכ"ע ומקיף את החלל ומק"פ זהו ענין הוא מקומו של עולם, וכ"כ בשער

ח׳ היינו שער אדם קדמאה סתם רפ״ט וז״ל ונתחיל מן בעל הרצון שהוא ראשון ואחרון כי כל העולמות עומדים בתוכו שנאמר הנה מקום אתי הוא מקומו של עולם ואין העולמות מקומו עכ״ל, וכ״כ בשער או״א פמ״ו דע״ט סע״ב וז״ל והחלל שנשאר באותו מקום כו׳ שמסבב אותו בעל הרצון מקצהו עד קצהו כו׳ כמשארז״ל ע״פ הנה מקום אתי הוא מקומו של עולם כו׳ כי הוא תופס הכל ובתוכו עומדים כל העולמות עכ״ל, וכ״כ בשער קרית ארבע ר״פ קנ״ב וז״ל שכל העולמות עומדים בתוך עצמותו של א״ס ב״ה והוא מקיף ומחיה את כולם בסוד שנאמר ואתה מחיה את כולם דהיינו שהוא מחיה את כל העולמות הרעים והטובים כולם וזשארז״ל הוא מקומו של עולם ואין העולם מקומו כי כולם עומדים בתוכו וז״ש הנה מקום אתי כו׳ עכ״ל. הרי מפורש דמפרש הוא מקומו של עולם הוא ממש היינו בחי׳ אור א״ס ממש הסוכ״ע שלמעלה מן הקו וחוט המאיר בתוך מקום החלל, אלא היינו האור מקיף הגדול המקיף לכל העולמות בהשוואה א׳ ועמ״ש בביאור ע״פ יביאו לבוש מלכות, וזה קרוב למ״ש לעיל ססעי׳ א׳ בשם אדמ״ו נ״ע בפירוש בכה״מ דהיינו משרשו ומקורו, וא״כ הרי א״ס ב״ה נקרא מקור מים חיים, וכמ״ש במ״נ ג״כ בפי׳ צור שהוא המחצב שמשם חוצבים האבנים והיינו ענין מקור ועד״ז פי׳ הביטו אל צור חוצבתם כו׳ אל אברהם אביכם כו׳ כי טבע המקור ראוי שיהי׳ נמצא במה שיחצב ממנו, ועד״ז נאמר הצור תמים פעלו כו׳ ונצבתם על הצור כו׳ יעו״ש. א״כ עכ״פ נק׳ הוא ית׳ מקור ושרש לכל המציאות, ע״כ נקרא מקומו של עולם כפי׳ אדמ״ו נ״ע ג״כ בענין מקום דהיינו מקור ושרש.

קיצור אות א׳. הרמב״ם פי׳ מקום ע״ד מדרגה ומעלה, וא״כ פי׳ בכה״מ שבחי׳ כבוד נברא יתברך ממנו ית׳ שנק׳ מקום גודל המעלה, ואדמ״ו נ״ע פי׳ ממקומו משרשו של כבוד נברא שהוא כבוד נאצל

(ב) **ברבות** פי׳ שנק׳ הוא ית׳ מקום שהוא מקומו של עולם שהמקום שוכן אצלו כמו שהאדם שוכן על המקום, וזהו כי תרכב על סוסיך סוסים הם אותיות שרש חיות העולם הוא טפל אליו יתברך.

(ג) **בעמה״מ** פי׳ הוא מקומו של עולם היינו אור א״ס המקיף כל הארבע עולמות בהשוואה א׳ והוא העיגול הגדול שלמעלה מהחלל ומקום פנוי ולמעלה מהקו וחוט וזה קרוב למ״ש אדמ״ו נ״ע בפי׳ ממקומו משרשו ומקורו והוא ית׳ נק׳ מקור מים חיים.

ד) **ובמא״א** אות מ״ם סעיף ק״ח מקומו נק׳ בינה מקום ז״א ו׳ שבשם עכ״ל. ור״ל דפי׳ מקומו מקום ו׳, וא״כ היינו ג״כ ע״ד הנ״ל שהבינה היא מקור מחצב של ז״א כענין מי ברא אלה, ולפיכך נקראת מקומו, וכן יש פי׳ בפרדס ערך מקום וז״ל ורבי משה פי׳ מקום בכתר כי הוא מקומו של עולם עכ״ל, והיינו כי כתר שרש הנאצלים וגם כתר לשון כותרת

בחי׳ מקיף וכ״כ בערך מעון שיש מי שפי׳ דהיינו כתר, גם לפמ״ש הפרדס בערך מקום שנקרא כן התפארת כי שם הוי׳ עולה מקום בחשבון המרובע כו׳ והכוונה כי הוא מקומו של עולם פי׳ הוא הסובל כל העולם דהיינו שש קצוות והוא סבה לכולם כי כולם מסתעפים ממנו, ואין העולם מקומו פי׳ אין שש קצוות סבה אליו כדפירשנו כי הוא המשפיע והוא באמצעות המלך בתוך שריו ובבחינה זו נקרא מקום עכ״ל. א״כ זהו ג״כ ע״ד הנ״ל דענין פי׳ מקומו של עולם היינו השרש והמקור שממנו מסתעף העולם וא״כ הוא סובל העולם ע״ד אני עשיתי ואני אשא ואני אסבול, והיינו כי התפארת הוא הבריח התיכון הממשיך מבחי׳ כתר וסוכ״ע אל בחי׳ ו״ק שהוא העולם ע״כ הוא שורש ומקור להם, לכן נק׳ מקום.

קיצור. המא״א פי׳ בינה נק׳ מקומו מקום ו׳, ור״מ פי׳ מקום בכתר, והפרדס פי׳ מקום בתפארת כי הוא הסובל שש קצוות הנק׳ עולם ומשפיע להם.

ה) **אכן** אדמו״ו נ״ע בכמה מקומות נראה דמפרש מקום היינו בחי׳ מל׳ שנקרא מקום מפני שהוא בחי׳ ממכ״ע, וז״ל בד״ה והתהלכתי בתוככם, אך באמת הפירוש עושין רצונו של מקום כמו ברוך המקום, דהיינו שממשיכים מסוכ״ע לממכ״ע, והיינו התגלות אור רצון העליון לבחי׳ מקום זהו עושין רצונו ש״מ עכ״ל, מכ״י הר״פ משקלאב ז״ל, הרי דפי׳ מקום זהו ממכ״ע ועושין רצונו של מקום היינו שממשיכים אור רצון העליון שהוא סוכ״ע לבחי׳ מקום שהוא ממכ״ע, וכ״כ עוד בלק״ת פ׳ שלח בביאור ע״פ מקושש עצים מקום הוא בחי׳ ממכ״ע הוא מקומו של עולם כו׳, ופ׳ בחקתי בד״ה בשברי לכם מטה לחם, וז״ל ופי׳ מקום שהחיות רוחני בחי׳ מקום הוא ונקרא ג״כ גליא ובטל הוא לבחי׳ סתים שלמעלה ממנו מבחי׳ מקום כענין ביטול אותיות המחשבה בשכל כידוע (ועמש״ל סעיף ב׳ בענין שהסוס טפל לרוכב כו׳) ואינו מתלבש כלל וזהו ברוך המקום כי ברוך הוא לשון המשכה להמשיך מן למעלה מבחי׳ מקום לבחי׳ מקום כו׳ ועמש״ש בהג״ה ענין מקום רוחני כו׳ יעו״ש, ובת״א פ׳ בשלח בד״ה אכלוהו היום כ׳ ולכן ארז״ל כשם שא״א לעולם בלא רוחות כך כו׳ כי רוחות הם ו״ק צפון ודרום כו׳ שהם עיקר העולם שזהו גבול המקום ואם לא הרוחות לא הי׳ בחי׳ מקום כלל אלא כמ״ש הנה מקום אתי שהוא בבחי׳ ביטול כו׳ כך א״א לעולם בלא ישראל שהרי המשכת אור א״ס ב״ה להיות מתלבש בבחי׳ מקום הוא ע״י ישראל שהם הממשיכים כו׳ והיינו ע״י ששה משמותם על אבן האחת כו׳ עכ״ל. מפרש דבחי׳ מקום זהו ו״ק דז״א היינו ג״כ מפני שהם שרש ממכ״ע שמהם נשתלשל ו״ק הגשמיים צפון ודרום כו׳ וכמ״ש עוד בתו״א פ׳ וארא בד״ה וארא אל אברהם בפי׳ הוי׳ אחד שהוא אחד בשבעה רקיעים והארץ ובד׳ רוחות העולם שהם בחי׳ ו״ק כו׳ והם ו״ק גשמיים ו״ק רוחניים דהיינו בחי׳ מעלה ומטה שיש בכל העולמות למעלה עד אין קץ ולמטה עד אין תכלית כו׳ וכן ד׳ רוחות העולם כו׳ וכולם מתיחדים

ונעשים אחד ליחודו ית' השוכן בתוכם, משא"כ לגבי קוב"ה בכבודו ובעצמו שהוא יחיד ומיוחד הרי הוא רם ונשא רבבות מדרגות עד אין קץ מגדר הקצוות גשמיות ורוחניות כו' ומעלה ומטה שוין כי מהותו ועצמותו נמצא למטה כמו שנמצא למעלה בלי שום חילוק ושינוי ולא שייך לפניו ית' מעלה ומטה כלל עכ"ל. ור"ל אף לא מעלה ומדרגה, ולא כמ"ש המ"ב שנק' הוא ית' מקום ע"ש המעלה ומדרגה כי בחי' מעלה ומדרגה שייך רק בהנמצאים וע"ס, אבל אצלו ית' שוה המעלה עם המטה כנ"ל, ועמ"ש מענין זה בלק"ת גבי פסח בד"ה מצה זו כו', וע' עוד מ"ש בת"א גבי פורים בד"ה כי אברהם לא ידענו ובחי' החיות שיש בזה העולם יום ולילה מזרח ומערב כו' הי' בא בהשתלשלות מן המדות עליונות כו', ועמ"ש בד"ה בהעלותך את הנרות, ששה קצוות רוחניים דכתי' לך ה' הגדולה והגבורה כו' וגם ששה קצוות גשמיים שהם הכולל דבחי' מקום וכדכתיב הנה מקום אתי שהמקום בטל אליו לפי שהוא ית' סובב כ"ע ואינו נקרא לפניו ית' בשם מקום כלל כו' עכ"ל. נשמע דאינו מפרש שהוא ית' בכבודו ובעצמו דהיינו סוכ"ע נק' מקום ע"ש שהוא מקומו של עולם לפי שבחי' מקום זהו מה ששייך לו מעלה ומטה במדרגה, כמו חב"ד ונה"י, וזה אינו שייך בבחי' סוכ"ע דקמי' מעלה ומטה שוין, ע"כ פי' מקום זהו בחי' ממכ"ע שבבחי' זו שייך מעלה ומטה ברוחניות, ובחי' מקום זה הוא בטל אצל בחי' סוכ"ע, וזהו ענין הנה מקום אתי, מקום ר"ל ו"ק דז"א הוא בטל אליו ית', וזהו לך הוי' הגדולה והגבורה כו', וא"כ לפירושו י"ל דמ"ש הוא מקומו של עולם קאי הוא על בחי' ממכ"ע שהוא חיות רוחני של המקום גשמי, וכ"כ בביאור דמקושש בפירוש וכ"מ ממ"ש בסש"ב ח"ב פ"ז שחיות המקום נמשך רק מבחי' מלכות מלכותך מלכות כל עולמים כו', אך לשון המדרש הוא מקומו של עולם משמע דקאי הוא על עצמותו ית' ונצטרך לומר דלשון מקומו לאו דוקא אלא כמ"ש המ"כ שהמקום שוכן אתו, וא"כ המקום ר"ל מקום רוחני היינו ו"ק עליונים ממכ"ע שהוא בטל לבחי' סוכ"ע.

קיצור. אדמו"ר נ"ע מפרש מקום ממכ"ע בחי' מל' או ו"ק שהן מעלה ומטה כו' וזהו ענין אחד בז' רקיעים והארץ וד' רוחות, משא"כ מהו"ע אין שייך בו מעלה ומטה שהן שוין שם ממש ועז"נ הנה מקום אתי שמקום הנ"ל בטל לגבי סוכ"ע, ומ"ש המדרש הוא מקומו של עולם י"ל כמ"ש המ"כ, שבחי' מקומו של עולם שכן ובטל אצלו.

ז) **נשמע** שיש ב' פירושים בפי' הוא מקומו של עולם, הא' כמ"ש העמה"מ דקאי על סוכ"ע וכ"ד הר"מ שבפרדס ונק' מקום ע"ש שהוא סובל כל המציאות לא שיש בו מעלה ומטה ח"ו, הב' דקאי על ממכ"ע ו"ק או מ' שהם בחי' מקום רוחני מעלה ומטה כו' והוא החיות של המקום גשמי. ע' עקרים לפמ"ש בשלח ס"ג י"ל ממקומו היינו הכלי כי מ' נק' היכל לשם הוי' וה' בהיכל קדשו, ועד"ז בינה מקום טמיר היכלא עילאה ומ"מ באמת הוא מקומו כי העיקר האור והכלי טפל כמו וכד אנת תסתלק כו' וכ"ש הוא ממש שמחיה הכלי ג"כ ולא כגוף לנשמה אדם מכבד מקומו.

במג"ד אות נו"ן דף ל"ז ע"א שם הוי' מקום, ובאות ק' קוף גימטריא מקום קוף לשון הקף סוכ"ע*, והרדב"ז בספר מגן דוד באות נו"ן דל"ז ע"א כתב וכבר ידעת כי שם הוי' יכנו רז"ל בשם מקום לשתי סבות א' להורות כי השם הגדול הזה הוא מקומו של עולם (י"ל כי יוד מתלבש באצי' ה' בבריאה ו' ביצירה ה' אחרונה בעשיה א"כ הוא מקום ע"ד ממכ"ע, א"נ ע"ד סוכ"ע כי אני הוי' לא שניתי ועכ"פ לפי ש' הוי' מורה על שמהווה נק' מקומו של עולם) כי הוא סובל עליונים ותחתונים ומזון לכולא ביה עכ"ל, ובאות קוף כ' שהוא לשון הקף הקפת המזבח כו' קוף גימט' מקום הוא מקומו של עולם כו' בכח הבינה שהיא המקפת את הכל עכ"ל, הרי ס"ל דמקומו של עולם זהו סוכ"ע. ומזה יובן ענין מאה ברכות בחי' קוף להמשיך גילוי סוכ"ע וזהו עושין רצונו של מקום, ולכן ע"י שתיקן דוד מאה ברכות פסקו מלמות ע"י שהמשיך בחי' מקומו של עולם שיהי' ברוך המקום. והנה בעקרים מ"ב פי"ז הביא ב' דעות מהו ענין מקום וז"ל מקום שם נאמר על הדבר המקיף בגשמיים ומגביל אותם, ומה שאינו גשם לא יאמר עליו שהוא במקום כי לא יפול שם המקום אלא על דבר המתמלא מגשם אחר כו' והוא מוקף ממנו ולזה אי אפשר שנאמר על ה' ולא על השכליים הנבדלים שהם במקום לפי שאינם גשם שיקיף המקום בהם כו' והוא כ' שהמקום הוא הפנוי והריקות שיכנס בו הגשם כו', ובין כך ובין כך אין שייך על שכליים הנבדלים לומר שהם במקום וכ"ש וק"ו על הש"י, ומ"ש הכתוב ושכנתי בתוך בנ"י, וכן והי' המקום אשר יבחר ה' לשכן שמו שם לא שיהי' צריך אל מקום שישכון בו, אבל בעבור כי הראות הכבוד יהי' באמצעות גשם הנראה לחוש כמו אש או עמוד הענן כו' עכ"ד. והנה קושיא זו האחרונה נלע"ד דלק"מ כי עם היות שהוא ית' מצד עצמו אינו בגדר מקום אבל כשמתגלה לאדם כמו למשה שנאמר ונודעתי לך, ע"כ מוכרח להיות הגילוי במקום, וכן במעמד הר סיני ע"כ כדי שישמעו ויראו משה וישראל הי' הגילוי במקום מיוחד, וזהו ענין השראת השכינה בהיכל קדה"ק אשר בו דוקא מתגלה למשה לפי שהוא מקום קדש, ורומז לקדה"ק שלמעלה ע"כ בו יהי' ההשראה והגילוי אע"פ שמצד עצמו א"צ למקום כלל, ואדרבה ארז"ל צמצם שכינתו בין שני בדי הארון שזה הגילוי הוא צמצום אצלו ועיין בסש"ב ח"ב פ"ז שאע"פ שהוא ית' למעלה מן המקום והזמן אעפי"כ הוא נמצא גם למטה במקום ובזמן דהיינו שמתיחד במדת מלכותו שממנה נמשך המקום והזמן כו'. והנה מ"ש העקרים שהדבר המקיף הוא המקום זה א"ש למ"ש לעיל בפי' הוא מקומו של עולם דקאי על אור א"ס הסוכ"ע, ומ"ש שהמקום הוא הפנוי והריקות זהו כמ"ש דפי' הוא מקומו של עולם קאי על בחי' ממכ"ע, ובפרט לפמ"ש בלק"ת מהאריז"ל בפ' תשא ע"פ הנה מקום אתי שכ' ארז"ל הוא מקומו של עולם, זה תבין בסוד הצמצום שנתבאר אצלינו שעשה הקב"ה מקום פנוי לעולמות א"כ הוא מקומו של עולם עכ"ל, דהיינו שענין המקום פנוי הוא ע"י שנסתלק משם האור ונשאר רק רשימו ובתוכו נמשך הקו והוא מקור ושרש בחי' ממכ"ע כמ"ש בד"ה יביאו לבוש מל' בהביאור.

במג"ד . . סוכ"ע: בספר החקירה שם לא נמצא זה.

וזה הוא ענין מקומו של עולם, וזה נוטה כפי הפי׳ דבחי׳ ממכ״ע נק׳ מקומו של עולם.

קיצור. שיש ב׳ פירושים בענין שהוא מקומו של עולם אם קאי על סוכ״ע וממכ״ע, מ״ש הרדב״ז בענין קוף גימ׳ מקום קוף לשון הקף, מ״ש העקרים בענין מקום אם הוא המקיף הגשם או המקום פנוי ונראה דב׳ הענינים צריכים לבחי׳ מקום, וכמ״כ למעלה בענין הוא מקומו של עולם היינו ב׳ הבחי׳ דסוכ״ע וממכ״ע שניהם יחד צ״ל להיות מקומו של עולם.

ט׳ ט׳

ויאמר אלי כו׳. פ״ז דב״ק ע״ט ב׳ עשה עין של מטה כאלו אינה רואה. רבות בראשית פכ״ח ל״א א׳. שה״ש רבה בפסוק משכני אחריך ז׳ ד׳. סוף איכה בפסוק ויגדל עון בת עמי. ע״ח ד׳.

ט״ז ז׳

רבבה כצמח השדה כו׳. פרש״י בעדי לשון מכלול (היינו ביחזקאל כ״ג י״ב לבושי מכלול דפי׳ במ״צ מלשון כל ור״ל כלול בכל היופי וכן מכלל יופי בתלים סי׳ נ״ן פסוק ב׳ ות״י גמיר שופריה, ובקורק׳ פי׳ עילוי היופי) ומנחם פי׳ בעדי עדיים לשון עד כמו בטחו בהוי׳ עדי עד (שהוא מלשון נצחיות ע״ד מ״ש ישראל נושע בה׳ תשועת עולמים כו׳ עד עולמי עד דהיינו שזכו לבחי׳ הנצחיות וע״ד שארז״ל אותן אלף שנה שעתיד בהן הקב״ה לחדש עולמו צדיקים מה הן עושין הקב״ה עושה להן כנפיים כנשרים כו׳, וברבות וישלח ע״פ ויותר יעקב לבדו מה הקב״ה כתיב בו ונשגב ה׳ לבדו כו׳, ובשה״ש סוף פסוק שה״ש נאמר שירה למי שעשאנו שיורים לעולם, וזהו ותבואי בעדי עדיים בבחי׳ הנצחיות כו׳). אבל דונש פתר אותו לשון עדי (דהיינו קישוטים כמו עדי זהב בירמי׳ סי׳ ד׳ למד, וככלה תעדה כליה בישעי׳ סי׳ ס״א יוד, את עדיים מהר חורב בפ׳ כי תשא ל״ג ו׳) ומשקל עדי עדיים הוא מן יו״ד שמות ארי אריים צבי צביים גדי גדיים. ושערך צמח סימני נערות עכ״ל. ומהרש״א פ״ק דסוטה די״א ע״ב איך שייך לומר בעדי עדיים לשון קישוטים דלפ״ז איך יתפרש סוף הפסוק שאומר ואת ערום ועריה, ויש לתרץ דהנה ידוע שהלבושים לנפש נעשו ממעשה המצות דוקא, ע״כ שפיר נאמר ואת ערום ועריה שעדיין לא ניתן להם שום מצוה, ואעפ״כ שייך ותבואי בעדי עדיים היינו מצד מעלת עצם הנפש שזכו לבחי׳ תשובה שהיא אהבה רבה שהיא הנק׳ עטרה היינו בחי׳ המדות עליונות שלמעלה מהשכל נקראו עטרין כו׳. ועד״ז אמרו קושר כתרים לקונו מתפלותיהן של ישראל הרי הכתרים נמשכו מהתפלות שענינם השתפכות הנפש להו׳ כו׳ ואינו שייך למצות כו׳. וכן פרש״י בהדיא ואת ערום ועריה מן המצות, ומ״מ שדים נכונו ושערך צמח היינו מצד עצם הנפש ע״ד מ״ש וארא אל אברהם כו׳ באל שדי מלשון ברכת שדים ורחם הגדלת המדות אהוי״ר ע״י חלב דאימא וזהו ענין שדים נכונו כו׳.

ב) **ות"י** תרגם רבבת כצמחא חקלא יהבתיכון (עמ"ש בת"א פ' תולדות בד"ה ראה ריח בני כריח שדה כו') וסגיתון ותקיפתון (זהו תרגום של ותרבי ותגדלי וענין התוקף זהו הכח שיש בנה"א ע"ד משכיל לאיתן כו' וכתיב כי מי גוי גדול אשר לו אלקים קרובים אליו וכמ"ש ברבות ר"פ לך לך ע"פ ואעשך לגוי גדול אמר לו אותה אומה שכתב בה כי מי גוי גדול אעמיד ממך, והיינו כי חלק הוי' עמו שנאמר בו גדול הוי' כו' ולגדולתו אין חקר, וקרבתנו מלכנו לשמך הגדול, בחי' א"א שלמעלה מזעיר כו', עוי"ל ע"י שבמצרים בירדו ניצוצות של עולם התהו שמבחי' עשו בנו הגדול וזהו ע"ד והאופנים כו' ברעש גדול, עז"א ותגדלי ועמ"ש ע"פ בשלח פרעה) והוויתן לזרעין ולשבטין (זהו תרגום ותבואי בעדי עדיים, כמ"ש שבטי י"ה עדות לישראל שזהו ענין עדי וקישוט היותן שבטי י"ה, וגם כמ"ש אשר נשבעת לאבותינו שהם השבטים מימי קדם שהם מדות דא"א י"ג מדה"ר שרש י"ב שבטים ושבט לוי) ובעובדי אבהתכון תקניא (י"ל זהו פי' עדיים כי ותבואי בעדי זהו ענין השבטים עדיים זהו האבות, או להפך, והיינו כי בהאבות נאמר בעבר הנהר ישבו אבותיכם למעלה מהשכל המושג כו', גם כי השבטים הם מרכבתא תתאה דהיינו י"ב בקר דבריאה והאבות הן המרכבה חג"ת דאצי', וזהו בעדי עדיים. עוי"ל דענין ובעובדי אבהתכון תקניא זהו תרגום של שדים נכונו, והוא כי בהאבות נאמר וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי ופי' אדמ"ו נ"ע מלשון ברכת שדים ורחם שעשה לה דדים במקום בינה, והחלב דבינה מגדיל המדות חג"ת שהן אברהם יצחק ויעקב וזהו באתי לגני כו' שתיתי ייני עם חלבי, ועמ"ש ע"פ ולבן שנים מחלב, ועד"ז יוצאי מצרים הגיעו למעשה האבות ולכן נאמר בהם שדים נכונו כו' וכמו שמצינו מעלת יוצאי מצרים שנאמר וזכרתי להם ברית ראשונים אשר הוצאתי אותם מאמ"צ) עידן פורקן כנישתכון מטא (זהו תרגום של ושערך צמח שהוא סימני נערות, במא"א אות סמך סי"ט סימן מצד בינה חירו עילאה ולכן האשה יוצאה לחירות בסימנין עכ"ל, ואפ"ל סימן התחתון ע"ד ושם דרך אראנו בישע אלקים כל השם אורחותיו, וז"ש זכרתי לך חסד נעוריך כו' בחי' אתכפייא כו' וסימן העליון שדים נכונו ע"ד ושדי כמגדלות אלו ת"ח היינו פנימי' התורה כו' גם השדים בולטים כמגדלות כו' גם זהו נמשך מדם שנעכר ונעשה חלב שהוא ענין אתהפכא חשוכא לנהורא שהיצה"ר נהפך לטוב ממש, וסימן התחתון הוא בחי' אתכפייא כו' ועדיין לא נהפך הרע לטוב ממש).

ג) **נדה** ר"פ בא סימן במשנה מפני שאמרו אפשר לתחתון לבוא עד שלא בא העליון אבל א"א לעליון לבוא עד שלא בא התחתון, ובגמ' בשלמא לר"מ היינו דכתיב שדים נכונו (והדר ושערך צמח אלמא עליון זימנא דקדים) ושערך צמח אלא לרבנן איפכא מיבעי' ליה, ה"ק כיון ששדים נכונו בידוע ששערך צמח, זהו מובן ע"פ הנ"ל שסימן התחתון ושם דרך זהו אתכפייא, וסימן העליון ושדי כמגדלות זהו אתהפכא שכבר נהפך הדם לחלב כו', ע"כ א"א לעליון לבא בלתי שיוקדם תחלה אתכפייא אבל אפשר

לתחתון לבוא שכן מתחלה הוא אתכפייא כו׳, אמנם לדעת ר״מ דאומר אפשר לעליון לבוא יש לפרש ג״כ עפמ״ש בפע״ח בכוונות פסח שנקרא לשון פסח ודילוג שמוחין דגדלות באין קודם מוחין דקטנות שלא כפי ההדרגה שצ״ל מוחין דקטנות תחלה, והוא כי יצ״מ זהו בחי׳ תשובה שהיא בחילא יתיר, ע״כ אינו כסדר הצדיק שהולך מדרגא לדרגא אלא בבחי׳ דילוג לגמרי שלא בהדרגה וסדר כמו יש קונה עולמו בשעה אחת ע״כ באו המוחין דגדלות תחלה ואח״כ בספירת העומר נמשכין המוחין כסדר מדרגא לדרגא כי התשובה היא לפי שעה אבל אח״כ צריך לילך כסדר כו׳, ולכן ס״ל לר״מ שאפשר לעליון לבוא עד שלא בא התחתון כי הרי הסימנים הם סימנים שיצאו לחירות שע״ז נאמר שדים נכונו ושערך צמח, ויצ״מ הוא בחי׳ תשובה בחילא יתיר שלא בהדרגה כו׳.

רבות סז״ב קיז״ב קיט״ג קמ״ב רנה״ד. ח״מ יא״ג יח״ג. זח״א לד״ד ח״ב ו״ג.

רבות חיי שרה פ״ס דס״ז ב׳ ע״פ אחותינו את היי לאלפי רבבה ועמדו ממנה אלופים מעשו אלוף תימן אלוף קנז, מיעקב רבבה דכתיב רבבה כצמח השדה נתתיך, וי״א אף אלו ואלו עמדו מישראל דכתיב ובנוחה יאמר שובה ה׳ רבבות אלפי ישראל עכ״ל. הנה רבבה בכתר, אלפי בחו״ב אאלפך חכמה אאלפך בינה, והתורה קדמה אלפים שנה לעולם ונוצר חסד לאלפים, ומ״ד אלופים מעשו ע״ד שפי׳ בזהר ר״פ בראשית שלכן נברא העולם בבית שהוא סימן ברכה ולא נברא באלף מפני שממנו יש יניקה לארור כו׳, וז״ש אמר אויב ארדוף כו׳ נז׳ ה׳ אלפין שרוצה לינק משם ע״ד אם תגביהי כנשר כו׳. לפ״ז צ״ל אלף ג״כ בכתר ורבבה בעתיק שהוא פנימי׳ הכתר כו׳ והנה ענין אלופי עשו זהו ע״ד בנו הגדול שנפל בשבה״כ מעולם התהו ונעשה יש כו׳ ולכן אלופים דעשו רבוי הכלי ע״ד כל המוסיף גורע כו׳ כמ״ש בזח״ב פקודי דרל״ג ע״ב, ואלפים ורבבות דיעקב רבוי האורות כו׳.

שמות פ״א קיז״ב הובא הגמרא דסוטה די״א ע״ב.

שם ספ״א דקי״ט ע״ג ד״א וירא אלקים שלא היו בידם מעשים טובים שיגאלו בשבילם, וכן הוא מפורש ע״י יחזקאל שדים נכונו ושערך צמח, לא הי׳ צריך לומר אלא ושערך צמח ואח״כ שדים נכונו שקודם בא סימן התחתון מן העליון, אלא מהו שדים נכונו זה משה ואהרן דכתיב שני שדיך כשני עפרים בשה״ש סי׳ ד׳ (ועיין בשה״ש רבה ע״פ שני שדיך שהאריך וי״ל עפמ״ש בענין אני חומה ושדי כמגדלות, חומה סוכ״ע והמגדל בולט מעל החומה שהוא אתעדל״ע מבחי׳ שלמעלה מסוכ״ע ומשם זורקים החצים על השונאים כך משה ואהרן נמשכו מלמעלה מהשתלשלות והם זרקו החצים והמכות על מצרים כו׳ ובהם החלב הנמשך מחוורתי דעתיקא כו׳ כי משה ואהרן הם חו״ב) ושערך צמח הגיע הקץ של גאולה ואת ערום ועריה

שאין בידם מעשים ליגאל בהם וירא אלקים את בנ״י וידע אלקים ידע הקב״ה שעליו לגואלן למען שמו בעבור הברית שכרת עם האבות כו׳ עכ״ל.

בשלח פכ״ג דק״מ ע״ב והיו גדלים בשדה שנאמר רבבה כצמח השדה נתתיך וגו׳.

נשא ס״פ י״ג דרנ״ה ע״ד תורי זהב נעשה לך זו ביזת הים עם נקודות הכסף זו ביזת מצרים וכה״א ותבואי בעדי עדיים בעדי זו ביזת מצרים עדיים זו ביזת הים, הוי מלאה קטרת שכל ישראל נתמלאו מהם כסף וזהב ובשמים עכ״ל. והנה ביזת מצרים זהו ענין העלאת הניצוצות שנפלו מעולם התהו כו׳ ולפי שמעולם התהו היו הע״ס בבחי׳ כתרין דהיינו הע״ס דב״ן כו׳ ששרשו מס״ג, ע״כ מה שנתברר מהם נק׳ עדיים, ועדי עדיים כתר המעולה מכתר ע״ד שני כתרים שקשרו להם אחד כנגד נעשה ואחד כנגד נשמע כו׳.

בשה״ש רבה די״א ע״ג בפסוק תורי זהב כו׳ כנ״ל ברבות נשא פי״ג ואומר כשם שהפרש בין כסף לזהב כו׳, וי״ל ע״ד מ״ש בדניאל סי׳ ב׳ ל״ב בענין צלמו של נ״נ שהוא כללות ק״נ, ראשו די דהב טב חדוהי ודרעוהי די כסף היינו בחי׳ כח״ב דק״נ נק׳ ראשה די דהב, אבל חג״ת דק״נ נק׳ די כסף כו׳, ובביזת מצרים בירור חג״ת דק״נ וזהו ביזת מצרים, אבל על הים שהוא עלמא דאתכסיא בירור והעלו כח״ב דק״נ וזהו תורי זהב כו׳, וזהו בעדי עדיים כו׳.

בפסוק אחזו לנו שועלים, וכמה תינוקות היו שהשליכו ליאור עשרת אלפים שנאמר רבבה כצמח השדה כו׳, משמע לפ״ז שאותן התינוקות ממש צמחו, ועכצ״ל דהיינו נשמתן שנתעלו כו׳ וחזרו ובאו בגופות ביוצאי מצרים כו׳.

ט״ז מ״ד

הנה כל המושל עליך ימשול לאמר כאמה בתה. ונזכר ברבות וישלח ר״פ פ׳ כדור כן נשיא כו׳, לפום גנתא גננא, ועיקרו ותצא לאה לקראתו יצתה מקושטת כו׳ וע״כ ותצא דינה כו׳. הענין כי בלאה היתה בחי׳ זו בדקות שנתאווה ליחוד ע״ד ואל אישך תשוקתך דבחי׳ כלה עילאה כלתה נפשי כדי להיות הולדה יששכר בחי׳ תורה אך מגלוי רשפי האש שיצתה כו׳ מזה יש יניקת החיצונים עד שנשתלשל למטה ותצא דינה כו׳ להיות ע״ד בא נחש על חוה כו׳, וברבות כי תצא שלא תהא פרדנית ותצא לאה פי׳ המ״כ פרדנית יוצאת ונפרדת חוץ לביתה, והיינו כי ומשם יפרד שבי״ע נק׳ עלמא דפרודא ויעקב יצא לשדה לברר כי האיש דרכו לכבש, ולכן מה שיצתה לקראתו לעלמא דפרודא זה לא הי׳ ראוי כו׳ כי כל כבודה בת מלך פנימה, וברבות בראשית פי״ח הגירסא והרי היא פרסנית וכ׳ המ״כ ע״ד

מפרסת פרסה. ויש לפרש כאמה בתה היינו מל׳ הנק׳ בת היא דוגמת הבינה כי עלמא תתאה כגוונא דעלמא עילאה והוא ענין שכינתא עילאה ושכינתא תתאה, וע׳ מענין ותצא לאה ספ״ב דנדרים דה״ל בנים נבונים שאפילו בדורו כו׳. המהרש״א פי׳ משום כיון דארצויי קמיה ודאי יהי׳ אשה מזרעת תחלה כו׳. ואפ״ל שכיון דארצויי ארצי זה מורה על שהן בחי׳ כלה עילאה שהיא אהבה רבה ע״ד כלה שארי כו׳ א״נ ע״ד תרין ריעין דלא מתפרשין, ולכן ה״ל בנים נבונים שנמשכים מבינה שהיא כלה עילאה, וזהו ביום ההוא תקראי אישי ל׳ חביבות ע״ד תרין רעין.

כ״ו ב׳

בן אדם יען אשר אמרה צור על ירושלים כו׳ אמלאה החרבה. פסחים ג׳ מ״ב ב׳. מגילה א׳ ו׳ א׳. עמה״מ לה״ג, קיו״א. ע״ח שער ל״ה הוא שער מיעוט הירח ספ״ב. זח״ב פקודי דרל״ה ע״א. של״ה כ״ב רה״א. טו״ב סי׳ תרמ״ט.

פ״ג דפסחים דמ״ב ב׳ בתחלה כשהיו מביאים נסכים מיהודה לא היה יינם של יהודה מחמיץ כו׳ ועכשיו אין יינם של אדומיים מחמיץ כו׳ לקיים מה שנאמר אמלאה החרבה אם מלאה זו חרבה זו ואם מלאה זו חרבה זו, ר״נ ב״י אמר מהכא ולאום מלאום יאמץ (כשעשו גבור יעקב חלש אין מלכות שניהם מתקיים יחד).

פ״ק דמגילה ד״ו, קסרי (מטרפולין של מדינת אדום) וירושלים אם יאמר לך אדם חרבו שתיהן אל תאמן כו׳ שנאמר אמלאה החרבה כו׳. בטו״ב סי׳ תרמ״ט גבי עיר הנדחת פי׳ והנה פסוק זה דאמלאה החרבה מדבר על העדר הנקבה שבסטרא דקדושה כי ממנה נבנה צד הרשעה כו׳ ופסוק ולאום מלאום יאמץ מדבר על הדכר דקדושה ודקליפה כו׳ ולע״ל שתבנה ירושלים אזי תהי׳ צור חרבה וזהו ענין עיר הנדחת כו׳.

ב) **ז״ל** הע״ח של״ה פ״ב והנה ענין התלבשות הט״ס שלה בקליפות כו׳ הנוק׳ דז״א דקליפה היתה תחלה בבחי׳ נקודה כלול מיו״ד תחת היסוד של ס״מ בעלה ועתה אלו הט״ס נתלבשו בה ונעשין בה ע״ס שלימות כו׳ וזהו ענין אמלאה החרבה שארז״ל לא נתמלאה צור כו׳ לכן ישראל כו׳ שחה כו׳ ועמ״ש בענין בנות שוח ע״פ והי׳ אור הלבנה כו׳ ומחץ מכתו ירפא כו׳ בישעי׳ סי׳ למ״ד כ״ו, ועד״ז יש לפרש מ״ש ברבות באיכה ע״פ גדע בחרי אף כל קרן ישראל עשר קרנות הן כו׳ וכולן היו נתונות בראשן של ישראל וכיון שחטאו ניטלו מהן וניתנו כו׳ כי המל׳ נקראת קרן כמ״ש במ״א ע״פ מאמר הזח״ג במדבר דק״כ בענין ובא לו לקרן כו׳ ועשר קרנות הם ע״ס שבמל׳, וכיון שחטו ניטלו מהן ונתלבשו ט״ס שלה בקליפות כנ״ל, ושם מסיים וכשישראל עושין תשובה הקב״ה מחזירן למקומן הה״ד וכל קרני רשעים אגדע תרוממנה קרנות צדיק הה״ד וירום קרן משיחו והיינו שלע״ל

יחזירו הט"ס במל' ויהי' במעלה עליונה יותר וכמ"ש בלק"ת מהאריז"ל בזכריה ע"פ ביום ההוא יהיה הוי' אחד ושמו אחד וז"ל הנה בגליותינו ע"ס דז"א אינן בגוף אחד אלא ג"ר שלו הם באימא וכן ט"ס דנוקבא אינן קבועים עולים ויורדים כפי מעשה התחתונים ולעתיד ישארו בשלימות ויהיו הע"ס דז"א מקושרים תמיד באחדות אחד (זהו הפך מענין ולאום מלאום יאמץ) וכן דנוקבא (זהו הפך מענין שנתמלאה צור כו') וזהו הוי' אחד ז"א ושמו אחד נוקבא עכ"ל. וענין יינן מבואר במ"א שמ"ן דנוק' נק' יין וכמ"ש אשתך כגפן כו' ואית גפן ואית גפן כו' היינו לעומת זה מ"ן דנוק' דקליפה שזהו הנק' יין נסך כו'. ומכל הנ"ל יובן ג"כ הפסוק עד עקרה ילדה שבעה ורבת בנים אומללה דהא בהא תליא ע"ד שתתמלא ירושלים מחורבנה כו', וזהו ענין כנור דלע"ל שיהי' של עשרה נימין כנור הוא מל' בחי' נר הוי' היינו כנור כ"ו כמנין שם הוי' עם נר ושיהי' של עשרה נימין שיהי' כל הע"ס קבועין במלכות כו'.

ג) **של"ה** דף כ' רע"ב ולעתיד אמלאה החרבה מצד הבנין הקודש, ויחזקאל הנביא אמר והארץ הנשמה כו' והערים החרבות והנשמות והנהרסות בצורות ישבו. דף ר"ה ע"א הביא המדרש איכה ע"פ וילכו בלא כח לפני רודף, א"ר אחא כשם שלא גלו ישראל אלא ברודף מלא (והיינו כנ"ל שנתלבשו ט"ס דמל' בקליפות ונעשה הרודף מלא) כך אינן נגאלין אלא בגואל מלא דכתיב ובא לציון גואל היינו שלעתיד יתמלאו הע"ס בקביעות בזו"נ כמו באו"א ע"כ יהי' גואל מלא כו'.

ד) **זח"ב** פקודי דרל"ה ע"א פי' קפיטל כ"א בתלים ה' בעזך ישמח מלך כו' שזהו כשיתוקן ענין אומללה יולדת השבעה, אמלאה החרבה כו' ויהי' אור הלבנה כאור החמה ע"י שיהי' בה ע"ס וז"ס למלאות פגימת הלבנה ועד"ז יובן ענין ימי המלואים להיות וימלא כבוד ה' שהיא המלכות כו'.

זח"ב פ' פקודי דף רל"ה ע"א ע"פ ויקם משה את המשכן נז' מענין אמלאה החרבה שהי' בחורבן בהמ"ק וממילא דבעת הקמת המשכן שהי' בחי' אמלאה בקדושה וזהו ענין שבעת ימי המלואים, ממילא עי"ז נתבטלו הקליפות ועמלק, כי ע"י גילוי האלקות הרי האור דוחה את החושך, ועמ"ש מענין זה ע"פ מאמר הזהר פ' ויצא דקמ"ח ע"פ קומה ד' למנוחתיך שבהמ"ק נק' מנוחה שא"צ למלחמה כי עי"ז הגילוי שהי' בבהמ"ק ממילא מתבטל הרע כו'. ואפ"ל שזהו מעין וחד חרוב דהענין שמפני ריבוי הגילוי אלהותו ית' יהי' ההנהגה גשמיות חרוב שלא יתאוו כלל לענינים גשמיים מחמת רוב התענוג מגילוי אלקות, ועמ"ש ע"פ ציון במשפט תפדה וגם מ"ש ע"פ רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם סעיף יו"ד.

כ"ו כ'

והורדתיך כו' ונתתי צבי בארץ חיים.

א) **באדר"ן** ס"פ ל"ד עשרה דברים נקראו חיים, ארץ שנאמר ונתתי צבי בארץ חיים, ועיין מזה בת"א ס"פ משפטים בד"ה לא תהי' משכלה ועקרה בארצך, שכתב וז"ל הנה מודעת זאת כי יש למעלה בחי' ארץ החיים (שהיא מ' דאצי') שממנה נשפע חיים ומזון לכנ"י, ובאג"ה סי' כי ג' דברים נקראו חיים אמונה כמ"ש וצדיק באמונתו יחיה כו' ויראה יראת ד' לחיים. ובזה יובן מ"ש בזהר פ' ויצא קנ"ז שע"י אכילת מצה שנמשך מארץ הנ"ל התקשרו באלקות כו' וע' בפרדס ערך ארץ החיים פירשו במ' ובבינה ועמ"ש ע"פ אתהלך לפני ד' בארצות החיים ועיין מזה ג"כ בת"א ר"פ וישב בד"ה וישב יעקב וע' בלק"ת פ' צו בד"ה ששת ימים תאכל מצות דרוש הראשון פ"א ופ"ד בענין ב' בחי' מצה שקודם חצות ושלאחר חצות ובלק"ת בשה"ש בד"ה קול דודי הנה זה בא ושם פ"ב, ואפ"ל שהן נגד ב' ארצות חיים הנ"ל.

ב) **ועיין** עוד מענין ונתתי צבי בארץ חיים בת"א פ' וארא בהביאור ע"פ לכן אמור לבנ"י פי' צבי לשון רצון ורצון זה הוא המאיר ומתגלה בתשבע"פ הנק' ארץ והיא ארץ חיים, ועיין מענין אשר גילוי הרצון הוא בתשבע"פ באג"ה סי' כ"ט בד"ה אשת חיל עטרת בעלה, אך הנה בזח"ג פ' אחרי דס"ח ע"א פי' צבי ביסוד וכ"כ במא"א אות צדיק ס"ה וע' מזה בזח"א דמ"ט א' איהו צבי ואיהי צביה, והיינו מ"ש בשה"ש סי' ד' ה' שני שדיך כשני עפרים תאומי צביה כו' ובפרדס ערך צבי הביא רמז דצבי היא ביסוד ממ"ש צבי לצדיק, ועמ"ש מזה ע"פ מכנף הארץ זמירות שמענו צבי לצדיק ושם סעיף וא"ו, ובמאו"א אות ריש סל"ב שהיסוד נק' רצון המרצה לבחי' ארץ כו', וא"כ ונתתי צבי בארץ חיים זהו ע"ד ונתתי שלום בארץ בזח"ג פ' בחקתי דקי"ג סע"ב.

ג) **בכתובות** פי"ג דקי"א ע"א ונתתי צבי בארץ ארץ שצביוני בה, ובפרק חלק דצ"ד א' צבי לצדיק עשה צביונו לצדיק, ועו"ש בכתובות דקי"ב ע"א ע"פ ואתן לך ארץ חמדה נחלת צבי כו' בירמי' סי' ג', מה צבי זה אין עורו מחזיק את בשרו כך כו', ועמ"ש מזה בענין תשבע"פ בת"א פ' וארא בד"ה לכן אמור לבנ"י ובהביאור, ועמ"ש בלק"ת בשה"ש סד"ה קול דודי בענין דומה דודי לצבי מה צבי מחזיר ראשו לאחוריו, ועד"ז י"ל פי' ונתתי צבי בארץ החיים דהיינו המשכת דומה דודי לצבי, בחי' קול דודי הנה זה בא כו'.

ל"ג י"ב

ואתה בן אדם אמור אל בני עמך צדקת הצדיק לא תצילנו ביום פשעו כו'.

בגמרא ספ"ק דקדושין ד"מ ע"ב פריך ונהוי כמחצה עונות ומחצה זכיות כו' (ופרש"י ולמה איבד את הראשונות) ומשני אר"ל בתוהא (מתחרט על כל הטובות שעשה) וכ"כ הרמב"ם פ"ג מה' תשובה ה"ג. וברבות נשא ר"פ יו"ד איתא מימרא דר"ל הנ"ל על סיפי' דקרא ורשעת הרשע לא

יכשל בה ביום שובו כו׳ ובשוב רשע כו׳ וע״ז אר״ל ובתוהא על הראשונות, ואינו מובן כ״כ דמאחר ששב פשיטא שמתחרט על העונות, אבל על מ״ש בגמרא שייך זה, ומ״מ בס״ח סי׳ כ׳ נזכר הלשון גבי תשובה ויהא תוהא ומתנחם ומתחרט על הראשונות וע״ש סי׳ תר״ו. וק״ל על הגמרא איך מוקי לה ענין צדקת הצדיק לא תצילנו בתוהא על הראשונות א״כ איך יפרשו הפסוק שאחר זה והוא מ״ש בטח על צדקתו ועשה עול על כל צדקותיו לא תזכרנה כו׳ ומאחר שבטח על צדקתו ע״כ אינו תוהא על הטובות שעשה, וראיתי בהרד״ק שהרגיש בקושיא זו ונדחק לתרץ זה, וע׳ בשל״ה דרמ״א ב׳. ואפ״ל דפסוק זה מיירי אפילו באינו תוהא, ואעפ״כ כיון שבוטח על צדקתו ועשה עול, א״כ כיון העול נמשך מכח צדקתו לכן כל צדקותיו לא תזכרן עוד דוגמת האומר אחטא ואשוב שאין מספיקין דהטעם כיון שהתשובה גורמת לו לחטוא כו׳, ומ״מ נ׳ דכ״ז מיירי אם עשה עול ולא שב ע״ז, אבל אם אח״כ עשה תשובה ודאי מהני ואפילו באומר אחטא ואשוב כ׳ אדמ״ו דהיינו רק שאין מספיקין אבל אם דחק ועשה תשובה מהני.

ל״ג כ״ד

אחד היה אברהם. רבות נח פ״ל ל״ב א׳ ענין היה. וכמו״כ הוא באסתר קכ״ה א׳ בפסוק איש יהודי היה. לך לך רפמ״ו כך בתחלה היה אחד אברהם כו׳, ועד״ז הוא בסדר נשא פ״ב רי״ב ב׳.

ב) **מקץ** ר״פ צ׳ ע״פ הנמצא כזה אחת היא יונתי אחד הי׳ אברהם וכ״ה בסדר ויגש ר״פ צ״ד. ועמ״ש בלק״ת בשה״ש בד״ה ששים המה מלכות דרוש הראשון בפי׳ אחת היא יונתי, (קל״ג ב׳ אבל לא מצאתי שם). אמור פכ״ט קצ״ט ב׳ ע״פ בחדש השביעי באחד לחדש באחד זה אברהם שנאמר אחד היה אברהם, ונתבאר במ״א כי בחדש השביעי זהו בינה הנק׳ שביעאה עילאה בזח״ג דמ״ז ע״ב, וע׳ זח״ב תצוה קפ״ד א׳, וא״כ באחד לחדש השביעי זהו המשכה מע״ק יחידו של עולם שיאיר ויתגלה בבינה כמ״ש בלק״ת בד״ה יו״ט של ר״ה שחל להיות בשבת במקדש היו תוקעין ושם פ״ה, והמשכה זו ע״י אברהם שהוא בחי׳ תקיעה קול פשוט בזהר אמור דצ״ט ע״א, והיינו ע״י כי אחד היה אברהם ע״ד אחת היא יונתי כו׳ ועיין בת״א ס״פ ויצא סד״ה וישכם לבן בבקר שבבקר דאברהם מאיר בחי׳ לובן העליון לבושיה כתלג חיור כו׳, ועמ״ש ע״פ המד״ר פ׳ חיי בענין יפה שיחתן של עבדי בתי אבות מתורתן של בנים, ומזה יובן ענין ששים המה מלכות אלו ששים מסכתות א׳ היא יונתי אחד הי׳ אברהם ועמ״ש על פסוק בעבר הנהר ישבו אבותיכם. נשא פ״י רל״ח ד׳ ע״פ איש אחד, כל מקום שנאמר אחד גדול הוא, בהקב״ה נאמר אחד דכתיב ה׳ אחד אין בעולם כיוצא בו, וכן באברהם דכתיב אחד היה אברהם לא הי׳ באותן ימים כיוצא בו, וע׳ רבות בסדר בראשית ר״פ כ״א.

ג) **נשא** פי"ד רס"א א' בנשיא הי"ב מזרק אחד כד"א אחד היה אברהם בשה"ש ל"ב ג' בפסוק אחת היא יונתי, שם ל"ח א' בפסוק אחות לנו קטנה, בקהלת צד"ד בפסוק יש אחד ואין שני.

ד) **זח"א** פ' לך דפ"ה ע"ב אחד היה אברהם מ"ט הוה אחד דלא הוה אחרא דסליק למהימנותא דקוב"ה בר איהו. ואפ"ל ע"ד שארז"ל במד"ר ר"פ חקת ע"פ מי יתן טהור מטמא, אברהם מתרח, לא אחד יחידו של עולם, הרי התהוות אברהם מתרח זהו בחי' מי יתן טהור מטמא שנמשך מבחי' אחד יחידו של עולם, לכן נק' אברהם ג"כ אחד ע"ש מקור מוצא התהוותו.

ה) **עו"ש** בזהר תו שמענא דלא אקרי אברהם אחד עד דאסתלק ביצחק ויעקב כו' ור"ל כי ע"י שנעשה התכללות חג"ת עי"ז דוקא נק' אחד שעי"ז נמשך תוספת האור מא"ס וגם כי ההנהגה א"א ע"י מדת החסד בלבד כ"א ע"י צירוף מדת הגבורה וצ"ל חיבור חו"ג וזהו ע"י יעקב ועמ"ש בלק"ת בשה"ש ע"פ הנך יפה רעיתי שהיופי דוקא כאשר כלול מג' גוונין והיופי זהו המשכת הכתר, ועמ"ש ע"פ ויהי ערב ויהי בקר יום אחד וע"פ את הכבש אחד תעשה בבקר, היינו בקר דאברהם יהי' התמיד בבחי' אחד ולכן לא כתיב האחד כמ"ש בבחיי שם, ועיין זהר לך דק"ב ב' בענין מי יתן טהור מטמא לא אחד אברהם מתרח משמע כמש"ל סעיף ד'. של"ה מ' ב' פ"ח א' רע"ז ב'. בחיי אמור ע"פ בחדש השביעי באחד לחדש, וע' בלק"ת פ' בלק בד"ה מי מנה עפר יעקב ספ"א מענין אחד היה אברהם.

ל"ד ל"א

ואתן צאני. רבות סדר נח פל"ד לח"ג (שהוא ל"ט רע"א) ד"א מיד כל חיה אדרשנו כו' את נפש האדם אלו ישראל שנאמר ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם. סדר וירא פנ"ג נ"ט א' (שהוא ס"ג סע"ב) ע"פ גזר ממכלה צאן בחבקוק סי' ג' המד"א ואתן צאני כו'. סדר תולדות פס"ה ע"ג א' (שהוא ע"ח א') גבי ועתה בני שמע בקולי לך נא אל הצאן א"ר לוי לך וקדם את האומה שמשולה לצאן המד"א ואתן צאני כו'. סדר וישלח פ"ד ד' (שהוא פ"ט ג') גבי ויהי לי שור וחמור צאן כו' צאן אלו ישראל שנאמר ואתן צאני כו'. וכ"ה עוד ס"פ הנ"ל פ"ה ב' (שהוא צ' א'). פע"ח פ"ח א' (שהוא צ"ג ג') גבי והצאן והבקר עלות עלי אלו ישראל שנאמר ואתן צאני כו'. סדר בשלח פכ"ד קמ"א ב' (שהוא כ"ה ד') גבי ד"א ויסע משה ההי"ד ויסע כצאן עמו תלים ע"ח ע"ש כמה טעמים שנק' צאן כו' עד צאן מרעיתי. סדר תרומה ס"פ ל"ד קנ"ב ב' (שהוא ל"ו ב') גבי ועשו לי מקדש, אתם צאני שנאמר ואתן צאני כו' ואני רועה כו' עשו דיר לרועה כו'. סדר כי תשא ר"פ מ"ם ואין אדם אלא כו' שנאמר ואתן צאני כו' אדם אתם. סדר ויקרא פ"ה ק"ע ג' (שהוא ז' ב') גבי ועל גוי ועל אדם יחד, אדם אלו ישראל

דכתיב בהו כו׳ אדם אתם. סדר מצורע ר״פ י״ז ע״פ ועם אדם לא ינגעו, קפ״ג ג׳ שהוא י״ח א׳. סדר נשא פ״י רל״ז א׳ (שהוא ל׳ רע״א) גבי ובוגדים באדם, אדם אלו ישראל שקראו אדם אתם. פי״ב רמ״ט ג׳ (שהוא מ״ב ג׳) גבי אהל שכן באדם שנתמשכן ע״י ישראל כו׳. ר״פ דברים רפ״ה ג׳ (שהוא ע״ט א׳) גבי מוכיח אדם.

שה״ש י״ח ד׳ (שהוא י״ז ג׳) ר״פ דודי לי הוא לי לרועה ואני לו לצאן ואתן צאני כו׳. באיכה ס״ט א׳ (שהוא ל״ב ב׳) בפסוק פרשה ציון, עמד וסיגל וקנה לו צאן כו׳ יעו״ש.

קהלת צ״ג ד׳ (שהוא י״ג סע״א וע״ב) בפסוק אמרתי אני כו׳ שהם בהמה המה להם כו׳ האיך ישראל נמשכין אחריו כבהמה שנאמר ואתן צאני כו׳, מה בהמה זו פושטת צווארה כו׳, וע׳ בסדר אמור פכ״ז קצ״ו ג׳ ואדם ובהמה תושיע כאדם אנחנו כו׳ ונמשכין אחריך כבהמה, באסתר קכ״ו ג׳ (שהוא י״ב ב׳) בפסוק בחדש הראשון.

זח״א בראשית כ׳ ב׳ ענין אדם. צאני צאן, ח״ב שמות כ״א א׳. אדם, וארא כ״ה רע״ב, יתרו פ״ו א׳. צאן משפטים ק״כ סע״א קכ״א רע״א. אדם תרומה קס״ב סע״ב. צאן מרעיתי אמור צ״ח סע״א. צאן מרעיתי אדם אתם נשא קכ״ה א׳ ברע״מ מפרש ע״ד וזרעתי כו׳ זרע אדם וזרע בהמה, ועו״ש ע״ב, וכן מפרש שם דקמ״ז ע״א יעו״ש ובמק״מ. אדם פנחס רל״ח ב׳. צאן, אדם, במא״א אות צ׳ סכ״ז נק׳ ז״ת דז״א.

ל״ו כ״ה

וזרקתי עליכם מים טהורים. זח״א וישב קפ״ד ב׳ ויעו״ש בפי׳ הרמ״ז גבי נט״י. ח״ב פקודי דרס״ו ב׳. ח״ג ס״פ צו לה״ב, ס״פ שמיני מ״ב א׳, פ׳ תזריע מט״א, פ׳ אמור קב״ב, בהעלותך קנ״ג א׳ ברע״מ, חקת דקפ״א סע״א, עמ״ש בהגהות לד״ה להבין כללות מצות פרה אדומה וע׳ בלק״ת בד״ה ה׳ לי בעוזרי.

ל״ו כ״ו

ונתתי לכם לב חדש. ברכות פ״ה ל״ב תחלת ע״א אלמלא שלשה מקראות הללו ופרש״י שמעידין שיש ביד הקב״ה לתקן יצרנו כו׳, ועמ״ש ע״פ מי יתן והי׳ לבבם זה, ונת׳ בלק״ת בהביאור ע״פ בשעה שהקדימו פ״ג בפי׳ הכל בידי שמים ז״א חוץ מיראת שמים, אלא זה נמשך מבחי׳ מי כמ״ש מי יתן טהור מטמא, ועד״ז בני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא, אלא במזלא תליא, עיין זהר ויגש דף ר״ז סע״ב.

ב) **סוכה** פ״ה נ״ב א׳ יחזקאל קראו אבן שנאמר והסירותי את לב האבן ובמד״ר ויצא פרשה ע׳ רעט״ב ד״א והאבן גדולה, זה יצר הרע,

וע"ש פי' וגללו את האבן זהו ע"י התורה כו', וע' פרדס ערך אבן, בערך אבן נגף, ובמא"א אות א' סעי' ד' אבן טוב היא המ' וכנגדה אבן נגף אבן אפל נוק' דס"מ כו', ועל"ק סעי' יו"ד.

ג) **ובמד"ר** ר"פ בחקתי ע"פ אם בחקתי תלכו חוקים שבהם חקקתי את השמים ואת הארץ כו' חוקים שבהם חקיקות על יצה"ר כו' עד תורה אבן שנאמר את לוחות האבן ויצה"ר אבן וכו' האבן תשמור את האבן. וכ"ה בשה"ש רבה ע"פ אל גנת אגוז, והיינו שהתורה היא אבן דקדושה כמ"ש בפרדס שם וע' ברע"מ ר"פ כי תשא בענין אבנא למשקל בה דא יוד שהיא חכמה כו' ובבה"ז שם וע' עוד בבה"ז ס"פ שופטים בענין וסקלתם באבנים לס"מ ולילית שזורקים עליו אותיות דחכמה כו', ועמ"ש בענין שני אבנים בונות שתי בתים שהם אותיות כו'.

ד) **מד"ר** פ' נח ס"פ ל"ד ונתתי לכם לב בשר בוסר של חבירו ופי' המ"כ כלומר מהסם ומואס בחלקו של חבירו לומר אין לי חפץ, ואוהב חלקו, וזהו ע"ד עין רעה ורוח נמוכה ונפש שפלה, וגם י"ל שיהי' מואס ברע. בירושלמי רפ"ד דיומא כמ"ש במד"ר פ' נח ס"פ ל"ד.

ה) **מד"ר** כי תשא ס"פ מ"א אבל לע"ל אני עוקר מהם יצר הרע ונותן להם לב בשר כד"א והסירותי את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר, ועיין פ"ק דסוטה דף ה' סע"א בשר כתיב בי' ונרפא ועמ"ש ע"פ וייצר ה' אלקים את האדם וייצר בשני יודין שארז"ל פ"ט דברכות ס"א א' דהיינו שני יצרים, אך שלא הי' היצה"ר רע ממש כמו עכשיו, כ"א ע"ד שלמעלה יש טו"ר שהם חו"ג כו', שהרי אח"כ ע"י חטא עה"ד נאמר הן האדם הי' כאחד ממנו לדעת טוב ורע, וע"כ מקודם אע"פ שהי' בו יצה"ר לא הי' עד"ז כ"א ע"ד מ"ש בלק"ת פ' שלח בד"ה כי תבואו אל ארץ מושבותיכם, ושם פ"ג ואין ר"ל רע ממש ח"ו אלא רע מלשון כעס וחימה והוא ענין חו"ג שבכל העולמות. ויובן יותר עפמ"ש סד"ה האזינו השמים דרוש השלישי בענין והנה אופן אחד בארץ ת"י מלרע, והרמ"ז פ' תזריע דמ"ו פי' וייצר בתרי יודין שהם נמשכים מחו"ג ושהם מים ואש אבל אחד מן היודין נקרא ונרגש והב' נסתר רמז שחפץ ה' שיצה"ר יהי' נכלל ביצ"ט ויכנע לו.

ו) **מד"ר** פ' נשא פי"ד גבי ביום השביעי נשיא לבני אפרים דף רנ"ח א' ד"א ולהג הרבה יגיעות בשר אם יגעת הרבה בדבריהם הקב"ה מסיר יצה"ר ממך (ופי' ולהג ע"ד והגית בו יומם ולילה, ע"ש לעיל מיניה) הה"ד בשר כמ"ד ונתתי לכם לב בשר, ר"ל שעי"ז לא יהי' הלב לב האבן כ"א בחי' לב בשר ועמש"ל ס"ג שבהם חקיקות על יצה"ר, ועמ"ש בלק"ת בד"ה וכל בניך בפי' ורב שלום, ועמ"ש בד"ה רפאני ה' בפי' וארפא י"ל וארפא ע"י ולהג הרבה בד"ת שעי"ז יהי' לב בשר ובבשר כתיב ונרפא כנ"ל

סעי׳ ה׳, ועיין בת״א פ׳ יתרו בד״ה בחדש השלישי איך התורה נק׳ עוז ותושיה שנותנת כח ליצ״ט ומתשת כח היצה״ר.

ז) **מד״ר** ס״פ כי תצא אבל לע״ל שאני עוקר יצה״ר מביניכם שנאמר והסירותי את לב האבן מבשרכם אני מחזיר שכינתי ביניכם מניין שנאמר והיה אחרי כן אשפוך את רוחי על כל בשר כו׳, דהיינו ע״י שיהי׳ לב בשר, והיינו כי אחר שיהי׳ ואת רוח הטומאה אעביר אז יוכל להיות גילוי אלקותו למטה כמ״ש בלק״ת סד״ה וידעת היום דרוש הראשון.

ח) **מד״ר** בשה״ש ס״פ ישקני מנשיקות פיהו ר׳ נחמי׳ אומר בשעה ששמעו ישראל לא יהי׳ לך נעקר יצה״ר מלבם (ע׳ לק״ת בד״ה בשעה שהקדימו ישראל נעשה ספ״ג דפי׳ לא יהי׳ הוא ל׳ ציווי וגם הבטחה שלא יהי׳ כו׳) כו׳ תעשה את פרוזבין בינינו כו׳ מיד חזר יצה״ר למקומו כו׳ אבל לע״ל והסרותי את לב האבן כו׳ ע״ש, א״כ י״ל ע״י היגיעה שהאדם מייגע הרבה בד״ת כנ״ל סעיף ז׳ זוכה למעין זה כמו שהי׳ ויהי׳ לע״ל כו׳.

ט) **בקהלת** רבה ס״פ ומצא בה איש מסכן וחכם כו׳ אשרי משכיל אל דל כו׳ והסרותי את לב האבן, היינו פי׳ משכיל ע״י עסק התורה הוא משכיל את היצ״ט הנק׳ דל וכנ״ל ססעי׳ וא״ו שהתורה נק׳ עוז ותושיה ולכן עי״ז והסרותי כו׳. בחיי קעד״א רד״א.

י) **זח״א** פ׳ בראשית דכ״ח סע״א בההוא זמנא יזכו ישראל כל חד וחד לבת זוגיה ודא הוא דכתיב ונתתי לכם לב חדש ורוח חדשה כו׳ ואלין אינון נשמתין חדתין דעתידין למהוי על ישראל כו׳. פ׳ ויחי דרל״א ע״ב ת״ח האי אבן איהו אבן טבא ודא הוא ומלאת בו מלואת אבן ארבעה טורי אבן כו׳ בגין דאית אבן אחרא דכתיב והסרותי את לב האבן מבשרכם וע״ש בזח״מ שהיא הקליפה אבן נגף יצה״ר כו׳ וכשיצא הטמא נכנס הטהור כו׳ ועמש״ל סעיף ב׳.

יא) **ובעמה״מ** שער רישא דז״א פט״ו שזו״נ מולידים נשמות צדיקים וחסידים וזהו ענין לב חדש ורוח חדשה כו׳ אתן בקרבכם כו׳, וא״כ עמ״ש ע״פ הללוי׳ שירו לה׳ שיר חדש. עו״ש שער הנ״ל ס״פ ל״ו.

ל״ז כ״ה

ודוד עבדי נשיא. סנהדרין צ״ח סע״ב ע״ש. י״ל דוד אשר אקים להם זהו מ׳ דא״ס ששם שורש דוד כמ״ש בעמה״מ קל״ב ג׳ ודוד שיהי׳ פלג ק׳ היינו מ׳ דאצילות, כי דוד ב׳ דלתין בינה ומ׳ וא״ו בינתיים המחברם דלת דבינה לשון רוממות דלו עיני, וכמ״כ ב׳ בחינות אלו בעת״י בינה ומ׳ דעת״י ע״ד אד׳ מי יעמוד וזהו ענין כח אד׳ או י״ל כי ס״ת ד׳ אחד

ושמו אחד הוא דוד ופי׳ ושמו אחד שיהי׳ נקרא כמו שנכתב ה׳ אחד כולו הטוב והמטיב דלית שמאלא בהאי ע״ק וא״כ דוד שמבחי׳ זו יהי׳ ג״כ כולו חסד, וצ״ל עוד דוד פלג ע״ד אדמוני ויפה עינים כדי להנהיג חיצוניות העולמות. עוי״ל בענין ב׳ דלתין דדוד ע״ד דלת לפנים מדלת שארז״ל במד״ר פ׳ ע״פ לשקוד על דלתותי וכמ״ש מזה בד״ה וכתבתם על מזוזות ביתך ובהגהות לד״ה מזוזה מימין ונ״ח משמאל וא״כ דוד י״ל דלת החיצון ב׳ מזוזות נו״ה והמשקוף ת״ת דלת הפנימי ב׳ מזוזות חו״ג והמשקוף בינה והוא״ו שבין שני הדלתות זהו הת״ת ג״כ, ודוד מלכם אשר אקים שלהם דלת א׳ חו״ב ב׳ מזוזות והמשקוף כתר ודלת הפנימי ג׳ ראשים שלמעלה מהכתר ע׳ פרדס שער הצחצחות הם ג״כ ב׳ מזוזות ומשקוף, או י״ל דוד דעכשיו דלת החיצון ת״ת ונו״ה דז״א והוא״ו המחברם ו׳ זעירא יסוד, וא״כ דלת החיצון לשם אד׳ ודלת הפנימי לשם הוי׳ ודוד מלכם אשר אקים להם הדלת החיצון חו״ג והמשקוף בינה כנ״ל ודלת הפנימי ב׳ מזוזות חו״ב והמשקוף כתר והוא״ו המחברם זהו הדעת כו׳. ובענין והיו לאחדים בידך מד״ר בקהלת צ״א א׳ שזהו עת לקרוע ועת לתפור וענין התפירה ע״ד אחותי שנתאחו לי בן פורת אותיות תופר וצ״ל פתחו לי כחודה של מחט בהרמ״ז אמור צ״ה.

מ״א כ״ב

המזבח עץ שלש אמות גבוה כו׳ וידבר אלי זה השולחן אשר לפני ה׳. פ״ט דברכות דנ״ה ע״א פתח במזבח וסיים בשולחן כו׳ שולחנו של אדם מכפר עליו ובפרש״י שם דף נ״ד ע״ב שמתוך כך עניים באים, וכדרך הגמרא כך הוא פירוש התרגום יונתן ע״ש בפרש״י, וזהו ע״ד כי חסד חפצתי ולא זבח וכמ״ש בילקוט בהושע רמז תקכ״ב יש לנו כפרה אחרת שהיא כמותה ואיזה זה גמ״ח כו׳ עולם חסד יבנה, ועמ״ש מזה בבוך משפטים ע״פ אם כסף תלוה כי גמ״ח זהו טוב לשמים ולבריות ולכן זהו מאלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעוה״ז וע״כ עדיף מהמזבח שהוא רק טוב לשמים, גם חסד נק׳ חד אריך וזהו המאריך על שולחנו שממשיך מא״א, והמאריך בתפלתו כי תפלה ג״כ בכלל גמ״ח ברש״י פרק מפנין, גם ע״ד כאלו הקריב עולה בלא מנחה כו׳ שהעיקר להמשיך דירתו בתחתונים והרצוא רק בשביל השוב וע׳ בדרוש מצות נ״ח משתשקע החמה שם נר שבת זהו מלמטלמ״ע ונ״ח ההמשכה מלמעלמ״ט וע׳ מזה ג״כ בד״ה כי אתה נרי בהביאור וזהו ע״ד ההפרש בין חסד לזבח. עוי״ל ע״ד אהי׳ כטל שלמעלה מבחי׳ ויבא כגשם כו׳ כי מאוא״ס עצמו אין ההמשכה רק משום כי חפץ חסד הוא, והעלאת מ״ן אינו מגיע רק בע״ס יעו״ש בד״ה אם כסף תלוה סעיף ד׳.

ב) **פ״ג** דחגיגה כ״ז א׳ שאני שולחן דקרייה רחמנא עץ דכתיב המזבח עץ כו׳ שולחנו של אדם מכפר עליו פרש״י בהכנסת אורחין והתוספת כתבו דגדול כח הלגימא כדאיתא בהגדת חלק, והוא בפרק חלק דק״ג סע״ב גדולה לגימא (אכילה שמאכילין אורחים) שהרחיקה שתי משפחות

מישראל שנאמר על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים כו׳ ומקרבת את הרחוקים מיתרו דא״ר יוחנן בשכן קראן לו ויאכל לחם כו׳, וע׳ משארז״ל בשבת פרק מפנין אמתניתין מפני האורחים, שאמרו שם דקכ״ז ע״א גדולה הכנסת אורחים יותר מהקבלת פני השכינה, ויובן עפמ״ש לקמן סעיף ד׳ בענין אורח מברך שהוא יוסף המברך למ׳ הנק׳ שכינה לכן גדולה יותר מהקבלת כו׳, ועמ״ש ע״פ ויטע אשל בבאר שבע. ואפ״ל שזהו פי׳ המזבח עץ, ע״ד ויטע אשל כו׳. והענין כי הבחי׳ פ׳ וירא פי׳ שע״י זה ההכנסת אורחים נטע לו אילן למעלה הנק׳ אשל וזהו ע״ד כי האדם עץ השדה, דהיינו האדם העליון כמ״ש בלק״ת בד״ה ביום השמע״צ בן חכם ישמח אב, ונטיעתו בבאר שבע להמשיכו במדת מ׳, וע׳ בזח״א וירא דק״ב ובפ׳ בלק דר״ב סע״א ואשל זה הוא בריח התיכון כמ״ש במד״ר ויגש פצ״ד, ובזהר ויקרא כ״ב ב׳ ובמק״מ שם ויטע אשל בבאר שבע ז״ס יחוד זו״נ כו׳ ע״ש ע״פ ברן יחד כל כוכבי בקר, וא״כ עד״ז ה״ע שולחנו של אדם שנקרא המזבח עץ, שזהו ג״כ המשכה מבחי׳ כי האדם העליון עץ השדה בבחי׳ מ׳ הנקרא שולחנו של אדם העליון, ועמ״ש ע״פ והתקדשתם והייתם קדושים ושם סעיף הא דאיתא במא״א אות שין סעיף י״ז שולחן נקרא יסוד דנוק׳ דקדושה או דקליפה עכ״ל והיינו שהזווג נקרא בשם לחם ע״ד הנ״ל בענין קראן לו ויאכל לחם, וכן כי אם הלחם אשר הוא אוכל וע׳ זהר ויחי דרמ״ו א׳ בענין לחם עוני ולחם פנג, ובמא״א אות למד סכ״א וגם המל׳ קרויה לחם ואין לחם אלא אשה, וכיון שהזווג נקרא לחם לכן יסוד דנוק׳ נקרא שולחן וכמארז״ל ס״פ שני דנדרים שולחן ערכתי לו כו׳, וא״כ ע״י שולחנו של אדם בהכנסת אורחים ממשיך יחוד העליון ובחי׳ צדיק אוכל לשובע נפשו דפי׳ בזהר ויחי דר״מ סע״א צדיק אוכל ודאי ונטיל כולא (היינו שמקבל השפע מלמעלה) אמאי לשובע נפשו למיהב שבעא לההוא אתר דאקרי נפשו דדוד שהיא המ׳ ונפשו זהו כענין עולם שנה נפש כו׳, וע׳ זהר ויגש דף ר״ז סע״ב גבי דהא מזוני במזלא תליא, וע׳ במא״א אות בית סעיף ס״ז בני חיי ומזוני נמשכים מחב״ד והכל תלוי במזלא כתר ונמשך במ׳ ע״י צדיק יסוד א״כ ענין שולחנו של אדם שממשיך במ׳ מזוני מבחי׳ מזלא ע״י צדיק אוכל כו׳ וע׳ בלק״ת פ׳ נשא בד״ה כה תברכו פ״א בענין וברכת את, את הם האותיות מא׳ עד תיו שהם במ׳ הנק׳ את, והברכה בהם י״ל המשכת כ״ב אותיות התורה, כי בהבראם בה׳ בראם הא זעירא והם אתוון נוקבין אבל אותיות התורה הם אתוון דוכרין עיין בת״א פ׳ בשלח בד״ה לסוסתי ברכבי בענין סוסין נוקבין וסוסין דוכרין ועמ״ש מזה בהגהות לד״ה אכלוהו היום, ובזח״א ויצא קנ״ו ב׳ ע״פ וישכב, יש כ״ב דהיינו כ״ב אתוון דאורייתא שנמשך בנפש דוד ע״י צדיק ולכן וצדיק יסוד עולם דאעיל בה כ״ב אתוון כו׳.

ג) **במנחות** פרק שתי הלחם דצ״ז ע״א ג״כ כמ״ש בברכות נה״א וע״ש בתוס׳ ד״ה שאני שולחן. במסכת אבות פ״ג מ״ג. ירושלמי סוף חגיגה. זח״ג פ׳ אחרי דס״ב סע״א זה השולחן אשר לפני ד׳ ושם העירו ג״כ מפסוק תערוך לפני שולחן נגד צוררי, וע׳ מד״ר פ׳ בשלח פכ״ה ע״פ

כי ד׳ אלקיך מביאך אל ארץ טובה כו׳ לראות שולחן שהוא ערוך בג״ע כו׳. זהר פ׳ פנחס דף רמ״ה א׳ וידבר אלי זה השולחן אשר לפני ד׳ זה י״ב אנפין (היינו ד׳ אנפי אריה ד׳ אנפי שור ד׳ אנפי נשר כו׳ וע׳ בפ׳ עקב דרע״א סע״ב, והנה זה מנין י״ב שבטים שנמשכו ע״י יחוד זו״נ) עו״ש חד לתקנא פתורא כמאן דאכיל קמי מלכא, הה״ד זה השולחן אשר לפני ד׳. עו״ש דרמ״ו א׳ דאיהי שכינתא דאתמר בה זה השולחן אשר לפני ד׳. פ׳ עקב דף ער״א סע״ב. בחיי פ׳ תרומה ע״פ ועשית שולחן עצי שטים שולחנו של אדם מכפר עליו כשהוא טוב עין מטיב ומאכיל שם העניים וענין טוב עין הוא יבורך עיין זח״ג נשא דק״ל ע״א ע״ד בן פרת עלי עין שממשיך מבחי׳ עינא פקיחא דלא נאים כו׳.

ד) **והנה** אפ״ל עוד בזה דע״י הכנסת אורחים נק׳ זה השולחן אשר לפני ה׳ והוא עפמ״ש בזח״ג פ׳ פנחס דף רמ״ד ע״ב בענין בעל הבית בוצע ואורח מברך, דיעקב איהו בעל הבית (ע׳ בזהר ר״פ ויגש דר״ה ע״ב בענין שנברא העולם באות בית סימן ברכה כו׳ ויעקב נק׳ בעל הבית של בחי׳ בית הנ״ל) ויוסף אורח דדרגיה יסוד חי עלמין כליל ח״י ברכאן דצלותא (עמ״ש מזה בלק״ת בד״ה לא הביט און ביעקב ובת״א בד״ה יביאו לבוש מלכות גבי רוכב על כרוב קל שלו ושט בח״י אלף עלמין) ובגין דא אוקמוה עליה ברכות לראש צדיק (ע׳ זהר ויצא דקס״ב ע״ב ובמא״א אות ריש סעיף ג׳ שזהו ג״כ ענין שראשי נמלא טל היינו בחינת ראש צדיק), ור״ל דלכן אורח מברך כיון האורח הוא בחי׳ יוסף שממשיך הברכה בנפש דוד וכמ״ש ג״כ בזהר תרומה דף קל״ה ע״ב בענין המבורך דא אפיקו דברכאן ממקורא דחיי ואתר דנפיק מיניה כל שקיו לאשקאה לכולא ובגין דאיהו מקורא ברזא דאת קיימא קרינן ליה המבורך כו׳, והטעם שנק׳ יוסף אורח י״ל כי יחוד זה הוא רק לפרקים ועתים מזומנים וכמבואר בזהר ויקרא דף ד׳ ע״א דאקרון דודים לזמנין ידיען כו׳ דתאבין דא לדא ולא משתכחין תדיר אקרון דודים כו׳, וז״ל המא״א אות א׳ סעיף קכ״ב אורח סתם נקרא יסוד בין דדכורא בין דנוק׳ וסימן ואורח צדיקים (ע׳ זהר ויקהל דף רט״ו א׳ ובזהר תרומה דקל״ז א׳ ע״פ והוא כחתן כו׳ לרוץ אורח, וברע״מ פ׳ עקב דף ער״ב ע״א) כי האורח בבחי׳ צדיק ונצח והוד נקראו על שמו אורחים (ע׳ זהר פ׳ אחרי דס״ח ע״א בענין אפיקי מים) וסימן אורח מברך כי היסוד ממנו הברכה (ע׳ במד״ר ר״פ קדושים בענין כל ברכות וטובות שהקב״ה עתיד ליתן לישראל אינו אלא מציון כו׳ ברכה מציון שנאמר יברכך ד׳ מציון כו׳ והנה ציון גימטריא יוסף כו׳) אורח נשים מצד ה״ג שבנוק׳ שם ב״ן רוחא דשדי בגווה עכ״ל, והנה היצה״ר נקרא ג״כ ארח כמ״ש לעשות לארח הבא לו בש״ב י״ב ד׳ ופרש״י דימה יצה״ר תחלה להלך שעובר לדרכו ואח״כ לאורח שנעשה אכסנאי כו׳ ובגמרא פרק לפני אידיהן דף ה׳ ע״ב ע״פ משלחי רגל השור והחמור פרש״י משלחים ומשליכים רגלי יצה״ר כו׳ יצה״ר קרוי אורח, והיינו ע״י שעסוקים בתורה וגמ״ח יש להם כח לשלח מאתם אורח הנ״ל, וכמ״ש תלים סי׳ קי״ט ק״א מכל ארח רע

כלאתי רגלי וכתיב שנאתי כל אורח שקר כו' וכתיב תודיעני אורח חיים, ולכן ע"י הכנסת אורחים למטה עי"ז ממשיך למעלה בחי' אורח צדיקים, בחי' ישיש כגבור לרוץ אורח כו', ובפרדס ערך אורח כתב אורח הוא אורח המתנהר לכמה עולמות נעלמים בכתר וממנו מתאצלים כמה אורחים בתפארת כן מבואר בזהר פ' נשא באדרא, ויש אורחות זרים בסטרא דשמאלא והם נקראים ארחות עקלקלות עכ"ל. מענין פתח במזבח בלק"ת אמור ובסידור שער בהמ"ז מהרש"א במנחות כ' שבברכות שהשולחן מכפר ע"י העניים ואילו באבות משמע ע"י ד"ת ואפ"ל ע"ד מ"ש בלק"ת בד"ה כי תצא הראשון ענין מלחמה שעת צלותא שעת קרבא ונתנו הוי' אלקיך בידיך ע"י תומ"צ כמו"כ ע"י האורחים עניים דוגמת מצוה להביא מן ההדיוט אמנם האש שיורד מלמעלה זהו ע"י תורה מימינו אש דת, אש שחורה ע"ג אש לבנה, עמ"ש בד"ה ואם האכל יאכל אכילת אדם ואכילת מזבח, עמ"ש בענין קרבני לחמי בבוך תרס"ז, ע' בה"ז וירא ע"פ וגם אמנה אחותי זווג התמידי י"ל זה ממשיך ע"י השולחן מזוני, אבל זווג הפנימי הרי ונהר יחרב זח"ב קס"ו סע"ב לכן משחרב בהמ"ק בטל קרבנות רק שולחנו כו', גם ע"ד ובמות אביה ואמה שנסתלקו המדות אברהם נק' אב בת נדיב, מ"מ לקחה מרדכי גימטריא רב חסד לו לבת בד"ה ומרדכי יצא ובד"ה כי אתה אבינו והיינו ע"י שלחנו ש"א טוב עין, ולכן צריך לזה משחרב בהמ"ק אזי צריך להתנהג בבחי' ורב חסד כמ"ש באג"ה סי' יוד בד"ה חסדי ד' כי לא תמנו, וע"ד מ"ש בד"ה כי אתה נרי בענין כי אתה והוי' יגיה חשכי. מזבח ושולחן ע"ד זכרונות ומלכיות שוהם וישפה, וע"ד תפלה ומצות.

ילקוט ח"א ק"ד. ח"ב מז"א. ש"ד. של"ה פ"ב פג"ב פה"ב רא"ב שכו"א שנא"ב שעו"ב. בשל"ה דפ"ה ע"ב שלחן מכפר ע"י הלא פרוס לרעב לחמך.

מ"ג י"ג

ואלה מדות המזבח כו' וטפח. פ"ק דעירובין דף ד' ע"א. פי"א דמנחות דצ"ז סע"א וב'.

מ"ד למ"ד

וראשית כל, להניח ברכה. פ"ב דשבת ל"ב ב'. פ"ו דיבמות סב"ב. רבות בראשית ר"פ י"ז. בקהלת ק"ז ג' (שהוא כ"ה ד') בפסוק ראה חיים עם אשה. בזח"ב בסופו בהשמטות ססי' ג' וראשית היינו מ"ש ראשית חכמה יראת ה'.

מ"ו א'

שער החצר הפנימית הפונה קדים. במשנה פ"ד דמדות מ"ב. זח"א ס"פ נח דע"ה ב'. פרדס שער אבי"ע פ"ה. ר"ח שער הקדושה פרק ב'.

של"ה פח"א קיז"ב קיח"א קלג"ב קמ"ח א' שלה"א. בתו"א בד"ה ויקהל משה ובסידור בד"ה והי' מדי חדש בחדשו. ת"ז ל"א מט"א נא"א עו"א פא"א מענין יהיה סגור, יז"ב מענין וביום השבת יפתח וממאמר דפ' נח דע"ה ב' הנ"ל ג' דפי' שער החצר הפנימי' היינו יסוד שממשיך ההשפעה מבחי' פנימי' כמו עד"מ הטפה הנמשכת מהמוח שיש בה מעצמיות החכמה להוליד בדומה לו משא"כ אפילו בדיבור כו' ולכן טעם הסגירה שלא ישפיע הקדש הטפה בחול כו' וכמו"כ בת"ח ארז"ל אשר פריו יתן בעתו כו' זה המשמש מלילי שבת ללילי שבת. וראי' לזה ממ"ש בזח"א לך לך צ"ד ב' חצריך תרי היינו ירושלים וציון מ' ויסוד חצר החיצונה וחצר הפנימי' א"כ חצר הפנימי' הוא יסוד וזהו הפונה קדים כי תשובה קדמה לעולם זהו בינה משום דעולם מתחיל מחסד כמ"ש עולם חסד יבנה. וע"כ היסוד נק' הפונה קדים כו'.

ב) **ת"ז** תיקון י"ח ד"ל ע"א בגין דיומין דחול תרעין דהיכלא פנימאה איהי סתימא הה"ד כה כו' יהי' סגור ששת ימי המעשה ואמאי בגין דמט"ט שליט עלייהו עכ"ל. וממש"ל בענין וה' בהיכל קדשו שהוא שם אד' מל' דאצי' א"כ נראה שזהו היכלא פנימאה.

ג) **תיקון** כ' דמ"ט ע"א שינוי השם לכל יום קרי לי' מעשה כד"א ששת ימי המעשה, וליום השביעי קרי ליה שבת דאיהו השבתת מעשה בטולא דעובדא עכ"ל.

ד) **תיקון** הנ"ל דנ"א ע"א ובגין דא בשית יומין כו' אתמר בשכינתא יהי' סגור ששת ימי המעשה כו' וביום השבת יפתח כו' עכ"ל. ויש לומר שיסודה סגור שלא יוכלו החיצונים לינק ואפשר זהו ענין מם סתומה דלמרבה המשרה בזח"ג ר"פ שלח. ועמ"ש ע"פ גן נעול אחותי כלה כמ"ש בהשמטות דזח"א סי' כ"ט די"ג ע"א גן נעול דלא אתפתיחת אלא לגבי בעלה עכ"ל והיינו כי יסוד דנוקבא זהו התקשרות של המקבל ותשוקתו אל ההשפעה וע"כ צ"ל בחי' זו סתומה שלא להיות לו תשוקה והתקשרות בדברים גשמיים כ"א אליו ית', וכן פי' הרמ"ז פ' אמור דצ"ה ע"א ע"פ פתחי לי שיסודה סתום סוד מם סתומה, בג"כ פתחי לי אל תפתחי יסודך אלא לי כי כשאת למטה בין החיצונים את בתולה ומסוגרת וגם פתחי לי כדי שיכנסו בני אלי וגם פתחי לי להנאתי וטובתי שעי"ז גורם שיכנסו בתוכו אור עליון שיוכל להשפיע עכ"ל כענין בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו דוקא זח"ב ר"פ וארא ע"ש, וזהו ענין שער החצר הפנימי' יהי' סגור ששת ימי המעשה בחי' גן נעול והיינו ע"י שהאדם אינו מתקשר לתענוגים גופניים וביום השבת יפתח לקבל ההשפעה טפת חכמה עילאה. עוי"ל ע"ד מ"ש בפי' ואמונה כל זאת וקיים עלינו שבאצי' היא בחי' מקבל ונק' זאת לשון נוק' וזהו יסוד דנוק' וכשיורדת לבי"ע נעשה דכר ומשפיע וזהו וקיים עלינו וא"כ ששת ימי המעשה שיורדת לבי"ע הרי בחי' יסוד דנוק' שלה סגור

כו׳ ומה שהיא משפעת לבי״ע ע״ד יסוד דדכורא זהו רק ההשפעה חיצוניות ועמ״ש מזה בד״ה הנותן לשכוי בינה וזהו ג״כ ענין יהי׳ סגור ששת ימי המעשה.

ה) **תחלת** תיקון למ״ד דע״ו ע״א, ושמרתם את השבת כי קדש היא לכם מחלליה מות יומת, בפ׳ תשא ל״א י״ד, מאי מחלליה אלא מאן דעאיל רשו נוכראה בחלל דילה ואיהי רשות היחיד (ר״ל המל׳ נוק׳ דז״א נק׳ רשות היחיד, ע״ד הרי את מקודשת לי וכנ״ל בענין פתחי לי, וכמ״ש אחת היא יונתי שנק׳ יחידה שמקבלת מבחי׳ יחידו של עולם, וזהו פי׳ רשות היחיד, וז״ל הכס״מ מאן דעאיל רשו נוכראה פשט הדברים המחלל את השבת ומכניס מרה״ר לרה״י והרמז הוא שנותן שליטה לנחש לינק מן הה״ג שבחלל יסודה דעייל רשו נוכראה בחלל דילה וכמ״ש בתיקון הקודם בענין יין חתימתו דלא יתנסך ע״ש ולשון זה בשינוי קצת הובא בזח״א פ׳ בראשית ד״ו רע״א מאן מחלליה מאן דעאל לגו חלל דעיגולא ורבועא לאתר דההיא נקודה שריא ופגים ביה מות יומת עכ״ל וע״ש במק״מ ורמוז בפ׳ פנחס ריש דף רמ״ד לדירה דשכינתא דאיהי רה״י כו׳ ע״ש סוד חילול שבת מרה״ר לרה״י עכ״ל הכס״מ) דעליה אתמר ונכרתה כו׳ מקדש ה׳ טמא כו׳ מאן חלל דילה ב׳ ו׳ איהו בעלה ביה איהי נטירא וסתימא בגלותא הה״ד יהי׳ סגור ששת ימי המעשה כגוונא דא מם סתימא (ופי׳ הכס״מ מאן חלל דילה פי׳ חלל יסודה כו׳ ובשבת שהקליפה טמונה בנוק׳ דתהומא רבה אז יפתח אבל בחול גן נעול באות ו׳ בצד רביעי של ב׳ ונעשה מם סתומה עכ״ל, וי״ל זה הוא״ו הוא שיתא סדרי משנה כי שמור זו משנה) כו׳ עכ״ל. ועפ״ז יש לפרש שמור את יום השבת לקדשו שמור לנוק׳ שמור זו שס״ה ל״ת שזהו השמירה בששת ימי המעשה לשמור יסוד דנוק׳ מההתקשרות בדברים זרים ועי״ז וביום השבת יפתח בחי׳ פתחי לי כו׳ כנ״ל.

ו) **סוף** תיקון ל״ו נתבאר ענין זה ככל הנזכר סעיף ה׳, ושם משמע דשמירה הנ״ל זהו ע״י היראה ושס״ה ל״ת והפתיחה בשבת זהו ע״י אהבה ורמ״ח מ״ע ע״ש, תיקון ו׳ דף י״ז ע״ב.

ז) **בשל״ה** שער האותיות דפ״ח סע״א מפרש מש״ל בת״ז שהוא״ו סותם הפתח של בית שהוא ענין סגור יהי׳ כו׳ זהו ו׳ דקנה קול יעקב וז״ל כוונתו כי מם סתומה רומז על מיעוט השפע שסתום מכל צד וכשתקח הקו ממם סתומה וישאר בית אז הפתח פתוח להיות השפע יורד מלמעלה ואותו הקו הוא ו׳ וכל וא״ו ימי המעשה אותו הקו הוא סתום, אבל בשבת שאז הולך אותו הקו שהוא ו׳ אז הוא שלם בית כי נשאר בית ממם סתומה והפתח פתוח להיות יורד השפע והוא נק׳ שלום כו׳ ועפ״ז אני אומר שהוא ו׳ הסותם ו׳ של קנה (נ׳ שהוא ש״ס משנה) אבל מי שאינו מושך על עצמו וא״ו הנ״ל יהי׳ לו השער סגור לעולם עכ״ד.

ח) **דף** קי"ז ע"ב פי' ששער החצר הפנימית הוא אור האצי' והוא סגור בששת ימי המעשה שההנהגה ע"י מט"ט וביום השבת הוא נפתח כו' עכ"ל והאריך בדף קי"ח א'.

ט) **דקל"ג** סע"ב פי' שביום השבת יפתח שאז נפתח היחוד והיינו שאז נמשך ע"י נשמה יתירה כו' וזהו ענין נשמת כל חי, והיינו שהנשמה יתירה משפיע יסוד צדיק ממה שמושך מלמעלה מהבינה כו', ולכן עונתן של ת"ח מלילי שבת כו'. דקמ"ח ע"א באריכות ואין שייך כ"כ לדבר זה. דשמ"ח ע"א, והנה בפסוק ימי המעשה וביום השבת ר"ת הוי' רומז שבחי' זו דהתגלות הפנימית שביום השבת הוא שם הוי' ומתחיל מימי המעשה כי מי שטרח בע"ש יאכל בשבת.

י) **לעיל** סעיף א' נתבאר דחצר הפנימית זהו יסוד וז"ש בלק"ת ד"ה והי' מדי חדש פרק שני בענין שבת שמש בשבת הוא שמש צדקה ומרפא כי זהו ע"ד מ"ש בזהר פ' נח דס"ו ע"ב בפי' וירפא את מזבח כיון דקריב מלה לדוכתי אתסי כולא.

שייך לעיל לפסוק אחד היה אברהם, שארז"ל ע"ד הוי' אחד, י"ל דארז"ל ספ"ג דפסחים בפי' ביום ההוא יהי' הוי' אחד אטו האידנא לאו אחד הוא כו' ונת' במ"א דעכשיו ההמשכה מז"א ושם יש חו"ג אבל לע"ל יאיר ע"ק בז"א ע"ד והי' הוי' לי לאלקים ושם לית שמאלא, א"כ פי' הוי' אחד שיתחברו ע"ק וז"א שהם ב' שמות הוי' ע"ד ויקרא הוי' הוי', ובלק"ת מהרח"ו ז"ל פי' שיהיו הג"ר מחוברים וקבועים בז"ת כו', א"כ עד"ז אחד הי' אברהם כי כענין ע"ק וז"א סוכ"ע וממכ"ע כן באדם יש ב' בחי' הנשמה המלובשת בגוף ובחי' מזליה, והנה בכל אדם מזליה מאיר מרחוק ואפילו בחברי דניאל חרדה גדולה נפלה עליהם משום דמזלייהו חזי ומ"מ אינהו לא חזו, אבל באברהם אחד היה אברהם שהמקיף האיר בהפנימי אור רב כאלו היו דבר אחד ממש, ועמ"ש בענין שאו את ראש כו' לגלגלתם, ולדרך הרח"ו ז"ל כי ע"י עשרה נסיונות שנתנסה אאע"ה האירו בו הג"ר כמו ז"ת ולכן אחד היה כו'.

הושע

ב׳ א׳

והיה מספר בנ״י כו׳. רבות פ׳ בא ר״פ י״ג ע״פ כובד אבן ונטל החול נזכר מענין כחול הים. כי תשא פל״ט ואשלמה להם והיה מספר בנ״י כחול הים משמע עבור כי תשא את ראש בנ״י לפקודיהם ונתנו מחצית השקל עבור זה יומשך ואשלמה להם שיהי׳ והי׳ מספר בנ״י כחול הים. ואפשר להבין זה קצת ממ״ש בלק״ת פ׳ במדבר בד״ה והיה מספר בנ״י תחלת סעיף ג׳ גבי וזהו והיה מספר בנ״י היינו בחי׳ המצות שניתנו במספר כו׳ עד ויהי׳ בחי׳ המספר הזה בבחי׳ אשר לא ימד ולא יספר כו׳, וכעין זה נתבאר בד״ה וספרתם לכם דגבי דרושי שבועות שיום החמשים אין סופרים אותו ונמשך אחר ספירת מ״ט ימים ע״ש בהביאור, וע׳ בלק״ת בשה״ש מזה בהביאור ע״פ אני ישנה ולבי ער. ויקהל ס״פ מ״ח והיה במקום כו׳. במדבר פ״ב רי״א ד׳ רי״ב אבג״ד רי״ג א׳ ס״פ בלק דר״פ ע״ג. רפ״ח דפסחים פז״ב. רפ״ב דיומא כ״ב ב׳ כאן בזמן שישראל ערש״מ כו׳ וע״ש בגמרא, וע׳ מזה בלק״ת פ׳ במדבר בד״ה מי מנה עפר יעקב ושם פ״ג, ופרש״י כחול הים חשוב יש לו מספר. קידושין דל״ו ע״א והיה במקום כו׳ בני אל חי ופרש״י ע״י תשובה ועמ״ש בד״ה וארשתיך לי בפי׳ לבי ובשרי ירננו אל אל חי.

להעיר מפסוק רבות עשית כו׳ עצמו מספר תלים סי׳ מם, וזהו אשר לא יספר וגם מפסוק שובה ישראל עד דפי׳ עד נצחיות ע״ש, וזהו ע״ד מספר אשר לא יספר.

מד״ר פ׳ במדבר פ׳ שניה סוף דף רי״א שעשרה פעמים נמנו ישראל, ופסוק והיה מספר בנ״י זהו מספר העשירי שעז״נ עוד תעבורנה הצאן ע״י מונה לע״ל בירמי׳ סי׳ ל״ג, ועמ״ש מזה בבוך במדבר דף כ״ג ע״א ע״פ שאו את ראש כו׳ במספר שמות, וע׳ בלק״ת פ׳ בלק ע״פ מי מנה עפר יעקב בענין פי׳ ומספר את רובע ישראל, ושם פ״ג שהוא רק בגדר מספר ואינו מספר ממש כו׳ וע״ש בהביאור פ״א וספ״ג.

ב׳ י״ח

והיה ביום ההוא נאם ה׳ תקראי אישי ולא תקראי לי עוד בעלי. אפ״ל שזהו ע״ד מ״ש ביום ההוא יהיה כו׳ ושמו אחד, שארז״ל כי בעוה״ז לא כמו שאני נכתב אני נקרא ולע״ל יהי׳ נקרא כמו שנכתב וזהו ההפרש בין קריאת בעלי דר״ל לשון אדון כמו יבא בעל השור, והיינו כשנק׳ בשם אד׳, ועז״נ בלעונו אדונים זולתך, אבל לע״ל תקראי אישי אש יו״ד גילוי

שם הוי׳ כו׳. ועפ״ז יש לפרש מארז״ל פב״ת דיומא פ״ו ב׳ גדולה תשובה שדוחה את ל״ת שבתורה כו׳ פרש״י הל״ת דלא יוכל בעלה הראשון, והיינו מפני שלע״ל תקראי אישי ולא תקראי עוד בעלי. מיהו קשה דהא גבי איש ג״כ כתיב איש איש כי תשטה אשתו כו׳, ובספרי פ׳ האזינו תירצו משום שנאמר כי אל אנכי ולא איש. ואפשר ליישב עוד דהנה ענין תקראי בעלי שהוא שם אד׳ מ״מ מלובש בו שם הוי׳ הנק׳ אישי, אלא שהקריאה באד׳ בחי׳ בעלי, אכן לע״ל תקראי אישי שהוא בחי׳ שם הוי׳, זהו ע״ד והי׳ הוי׳ לי לאלקים והיינו כמש״כ והי׳ ביום ההוא תקראי אישי וא״כ זה ששם הוי׳ עצמו יהי׳ בבחי׳ שם אלקים דהיינו שיהי׳ נקרא כמו שנכתב, א״כ ממילא זהו מפני שיהי׳ מאיר בו בחי׳ אור א״ס שלמעלה משם הוי׳ וכמ״ש בת״א ר״פ ויצא ע״פ והיה הוי׳ לי לאלקים כו׳ וזהו ביום ההוא יהיה הוי׳ אחד ר״ל שיאיר ע״ק בז״א דהיינו שיאיר אור א״ס ממש בע״ס דאצי׳ ע״ד שמאיר עכשיו בכתר כו׳ ועי״ז דוקא ושמו אחד שיהי׳ נקרא הוי׳ כמו שנכתב, וא״כ בחי׳ ושמו אחד זהו מ׳ הוי׳ אחד היינו ע״ק המאיר בז״א והתחברות הוא ושמו זהו תקראי אישי, וזהו עצמו ענין כי אל אנכי ולא איש ואעפ״כ תקראי אישי דוקא, פי׳ אל אנכי ולא איש היינו אוא״ס ממש והוא יהי׳ מאיר בשם הוי׳ להיות תקראי אישי שיהי׳ ושמו אחד ולכן דוחה הל״ת שבתורה כי שם בעצם למעלה מבחי׳ איש וכ״ש מבחי׳ בעל, אלא רק שמאיר ע״י בחי׳ ע״ס ולכן תקראי אישי כמו שעכשיו נקרא בשם אד׳ אבל למי קורין כן הלא לשם הוי׳ כמו״כ לע״ל יהי׳ נקרא הוי׳ ולמי יקראו כן היינו לעצמות אור א״ס ב״ה, וזהו והוא כחתן פי׳ הוא דא עתיקא יהיה כחתן ועכשיו יש ב׳ בחי׳ חתן הא׳ הירידה מאור א״ס באצי׳ הב׳ הירידה מאצי׳ למקור דבי״ע כמ״ש בלק״ת בד״ה שיר השירים, וא״כ עיקר בחי׳ חתן זהו ז״א אכן לע״ל והוא כחתן שבחי׳ ע״ק סוכ״ע הנק׳ הוא משם יהי׳ הגילוי במקור דבי״ע. ויותר י״ל הפירוש שז״א יתעלה במדרגת מה שהוא עכשיו בחי׳ עתיק כמ״ש הרמ״ז פ׳ תולדות דקל״ה, ולכן נאמר חתן אחד והוא כחתן, וזהו ענין ביום ההוא בחי׳ הוא היינו עתיקא ונאמר ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה שבחי׳ הוא יומשך בגילוי כמו בחי׳ ז״א הנק׳ זה והיינו בחי׳ והוא כחתן, וזהו ביום ההוא תקראי אישי שבחי׳ הוא יהיה בבחי׳ אישי כו׳ ע׳ בלק״ת בד״ה ואשה כי תדור נדר מענין תקראי, ועמ״ש בהגהות לד״ה יהודה אתה.

ב) **והנה** כתיב אז תשמח בתולה במחול בחורים וזקנים יחדיו, בחורים שרשם מז״א וזקנים הם או״א באים בימים ובתולה היא מ׳ ומקבלת עכשיו מז״א שיכול לישפל א״ע במקור דבי״ע משא״כ הזקנים או״א א״י לישפל א״ע כ״כ למטה ולכן נאמר ע״כ יעזוב איש את אביו ואמו בשביל ודבק כו׳ אך לע״ל שיהי׳ בחי׳ מחול עיגול סוכ״ע אזי יהיה השמחה במ׳ בחי׳ בחורים וזקנים יחדיו שגם מחו״ב יומשך ההשפעה, וזהו תקראי אישי, כי עכשיו כתיב ברות זקנתי מהיות לאיש, וכמו״כ מבחי׳ ואדוני זקן א״א שיומשך ההשפעה כו׳.

ב׳ כ״ה

וזרעתיה לי בארץ ורחמתי את לא רוחמה ואמרתי ללא עמי עמי אתה והוא יאמר אלהי. ות״י ואקימנכון קדמי בארעא בית שכינתיה (וזהו כמ״ש במצ״ד כלפי שהיתה זרועה בארץ העכומ״ז הנה אזרעה בארצה) וארחם אליהון דלא רחימין בעובדיהון, ואימר לדהויתי אמר להון לא עמי ברם עמי אתון והוא יימר אלהי עכ״ל. ועמ״ש בד״ה אתם נצבים בפי׳ למען הקים אותך לי לעם והוא יהיה לך לאלקים, היינו בעליות נש״י בשרשן בבחי׳ א״א, אז מה שהמל׳ דא״ס נמשך להיות בחי׳ עתיק זהו ענין והוא יהיה לך לאלקים כו׳, ועמ״ש ע״פ ואשים דברי בפיך כו׳ ולאמר לציון עמי אתה.

ב) **ורש״י** פי׳ וזרעתיה לי, כזורע סאה להכניס כמה כורין כן יתוספו עליהן כמה גרים עכ״ל. והוא מהש״ס רפ״ח דפסחים דף פ״ז ע״ב ואמר רבי אלעזר לא הגלה הקב״ה את ישראל לבבל אלא כדי שיתוספו עליהם גרים שנאמר וזרעתיה לי בארץ כלום אדם זורע סאה אלא להכניס כמה כורין עכ״ל. הנה לפרש״י מבואר דהזריעה היא בזמן הגלות. וע׳ מהרש״א שם דבגמרא לעיל מיניה יש משמעות ג״כ כדברי הת״י דהזריעה היא בא״י לע״ל.

ג) **רבות** נשא פ״ט דרל״ו ע״א ע״פ ואם לא נטמאה האשה ונקתה ונזרעה זרע, אלו ישראל הכשרים שזרעם נכנס לארץ שנאמר וזרעתיה לי בארץ.

ד) **בפ׳** מסעי דף רפ״ד ד׳ אבל ברעה ההוא אמר ולא יעשה אמר לישראל כי אתם לא עמי, וחזר ואמר ואמרתי ללא עמי עמי אתה, ועמ״ש מזה ע״פ ידוע תדע כי גר יהיה זרעך שענין מה שמתנחם על הרעה לפי ששרש הדין נמשך מז״א וע״כ ע״י ההמשכה מבחי׳ כתר מתמתקין הדינין כו׳.

ה) **בשה״ש** רבה ע״פ שררך אגן הסהר בטנך ערמת חטים, רבי נחמיה בשם רבי אבין עובדי כוכבים אין להם נטיעה אין להם זריעה אין להם שורש ושלשה בפסוק אחד אף בל נטעו אף בל זורעו אף בל שורש בארץ גזעם בישעי׳ סי׳ מם כ״ד. אבל ישראל יש להם נטיעה שנאמר ונטעתים בארץ הזאת בירמי׳ סי׳ ל״ב מ״א וכתיב ונטעתים על אדמתם בעמוס סי׳ ט׳, יש להן זריעה שנאמר וזרעתיה לי בארץ כו׳, יש להן שורש שנאמר הבאים ישרש יעקב בישעי׳ סי׳ כ״ז משל למה הדבר דומה התבן והמוץ והקש היו מדיינין זה עם זה כו׳ ע״ש. והנה הזריעה היא כמו תבואה שזורעין הדגן והצמיחה היא כמו הזרע רק בריבוי עצום אבל ע״י הנטיעה נצמח פירות שלמעלה מערך הנטיעה כו׳. ונת׳ מזה בד״ה האזינו השמים גבי כשעירים עלי דשא כרביבים עלי עשב, כי הנה הזריעה והצמיחה זהו ענין באתעדל״ת אתעדל״ע ויש בחי׳ אתעדל״ע שהיא

מעין האתעדל״ת רק שבאה בריבוי ברכה והב׳ כשהאתעדל״ע הוא מבחי׳ עליונה מאד שאין האתעדל״ת מערך זה כלל, ואפ״ל שזהו ג״כ ההפרש בין ענין הברכות ובין ענין קדושה ששרש הברכה מה שנמשך מבחי׳ בינה שהוא סדר ההשתלשלות רק שנמשך בריבוי מאד, אבל ע״י המצות אומרים אשר קדשנו במצותיו זהו המשכה מלמעלה מסדר השתלשלות, ובזח״א ויחי דרכ״ו ע״א משמע זריעת התבואה זהו מבחי׳ מל׳ ששם חטה ושעורה כו׳ אכן פירות האילן זהו מבחי׳ ז״א והוא ענין הנטיעה כו׳, ועיין ברבות קדושים פכ״ה ע״פ ונטעתם כל עץ מאכל כו׳ לא נתעסק אלא במטע תחלה הה״ד ויטע ה׳ אלקים גן כו׳ אף אתם כו׳, ואפ״ל כי הזריעה היא לצורך ההשפעה ממל׳ לנשמות ומלאכים דבי״ע אבל הנטיעה היא נטיעות ע״ס דאצי׳ עצמן והוא באימא עילאה כו׳, ובמא״א אות זיין ססי׳ ט״ו זריעה היינו נשמות הצדיקים הנזרעים במל׳ בעלות שם למ״ן בשדה העליון יסוד שלה עכ״ל, ובאות נון סעי׳ מ״ח נטיעות כקרני חגבים הם ו״ק כו׳ ושתלן בעולם התיקון כו׳ עכ״ל, ועיין בזח״ב תרומה קכ״ז ע״ב וזה נוטה למ״ש, ועיין בפרדס ערך שדה, וכמדומה שבלקוטי הש״ס להאריז״ל במסכת שביעית פי׳ כי שדה הלבן שהוא שדה תבואה זהו עולם התהו ושדה האילן זהו עולם התיקון, והיינו כי בעולם התהו נאצלו בבחי׳ נקודות א״כ הצמיחה מעין הזריעה ממש אבל עולם התיקון שנעשו בבחי׳ פרצופים בחי׳ אדם בשלימות א״כ זהו בחי׳ נטיעות כו׳ וזהו כענין עגולים שהן בחי׳ נפש ויושר בחי׳ רוח כו׳. וענין שורש י״ל זהו שורש ומקור, כמו שרש ז״א מיסוד אימא כו׳, ובנשמה השורש זהו בחי׳ מקור הנשמה הנק׳ מזליה כו׳. וכ״ז שייך בנש״י שיש בהן זריעה ונטיעה ושורש כנ״ל, אבל עובדי כוכבים הם הנק׳ קש ותבן שאין שייך בו זריעה. והענין עפמ״ש בת״א ס״פ שמות בד״ה תוספת ביאור ע״פ הבאים ישרש דהנה הגרעין כו׳ יש בו כל תמונת וכח הפרי כו׳ וכן עד״ז טפת האב כו׳ ע״ש, וברע״מ פ׳ עקב דף ער״ב ע״א מבואר שהטפת זרע זהו בחי׳ יודי״ן וכ״ה בפי׳ בזהר פ׳ פנחס דרמ״ז סע״א וע״ב, והיינו דכמו בהגרעין כלול כח הפרי וכן בטפת זרע כלול כח הולד רק שהוא בקיצור נמרץ, כן ענין היו״ד שהוא צמצום עצום עד שהגילוי רק נקודה בעלמא, ומ״מ אינו צמצום גמור אלא ע״ד לעולם ישנה אדם לתלמידו בדרך קצרה כו׳ וכמ״ש בבה״ז פ׳ אחרי, והנה בישראל חלק הוי׳ עמו שייך ענין הזריעה והנטיעה הנ״ל שהוא בחי׳ יו״ד היינו שיש בכל נפש מבחי׳ חכמה עילאה ועמ״ש ע״פ ויפח באפיו נשמת חיים, משא״כ עובדי כוכבים עמלקים אין בהם בחי׳ זו ע״כ אין שייך בהם הזריעה והנטיעה כו׳, וע׳ מזה בבחיי ס״פ ויגש, ויש להעיר ממ״ש בזהר אל אחר אסתרס ולא עביד פירין, והקשה בלק״ת שהרי עובדי כוכבים מולידין, ותירץ שאין בהם ממוח הדעת כ״א מבחי׳ תרין מוחין חו״ב ועיקר ההשפעה העצמיות נמשך ע״י הדעת וכמ״ש גם בלא דעת נפש לא טוב כו׳. וזהו אף בל נטעו כו׳ מיהו בת״י בישעי׳ שם משמע פי׳ אף בל נטעו כו׳ קאי אלע״ל והיינו שאז יהיו בבחי׳ קש ותבן כו׳ וכמ״ש במ״א במלאכי ע״פ הנה היום בא בוער כתנור כו׳. ועיין מ״ש מענין אור זרוע לצדיק בסד״ה ששים המה מלכות

ומ״ש מענין זריעת נפש האלקית בגוף ונה״ב בד״ה האזינו השמים דרוש השלישי ובד״ה כי תבואו אל הארץ ושבתה הארץ כו׳ ושם נת׳ כמו בעבודת הזריעה אין שום צמיחה עד שיהי׳ הגרעין נקלט בארץ וירקב ויפסד וישתנה מהותו להתאחד עם כח הצומח אשר בארץ ככה צ״ל נפש האדם להתבטל ממהותה ע״י מסירת נפש בתורה ומצות בידך אפקיד רוחי כו׳ ועי״ז נקלטת בארץ העליונה כיחוד כח הצומח שבגרעין בכח הצומח שבארץ הגשמי כו׳ ע״ש, ועמ״ש בת״א פ׳ משפטים ע״פ לא תהיה משכלה ועקרה בארצך, ומזה יובן איך עובדי כוכבים שהם יש ודבר נפרד ואין להם ביטול ומס״נ הנ״ל לכן בל נטעו ובל זורעו כו׳, ולא זו אף זו כתוב לא מיבעיא נטיעה דלא אלא אפילו זריעה לא כ״כ במצ״ד שם, ועיקר הענין כי ארץ היא העוה״ב כמ״ש רז״ל ע״פ ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ ועז״א אף בל נטעו כו׳, וברבות פ׳ לך לך פמ״ה הקוצין הללו אינן לא מתכנשין ולא נזרעין אלא מאליהן הן יוצאין ומתמרין ועולין החטים הללו כמה צער וכמה יגיעה עד שיעלו, והנה במא״א אות קוף ס״ט כ׳ קוץ נק׳ דכורא דקליפה ובליעל כקוץ וכל ספירותיו נקראו קוצים והנקבה נק׳ דרדר וסימן וקוץ ודרדר עכ״ל. וא״כ בעוה״ז הם יוצאים מאליהן זהו רוב הצלחתן של פרעה ונבוכדנצר כו׳, אבל עכ״ז אינן נזרעין היינו שאין להם שורש בתוכיות הארץ העליונה שהיא פנימיות המל׳ מה שמקבלת מאור זרוע כו׳ וע׳ זח״א פ׳ בראשית די״ג סע״א, ועמ״ש רז״ל ע״פ עמד וימודד ארץ ראה ויתר גוים כו׳ שאף שבע מצות התיר להן לעוכומ״ז שלא יהי׳ כמצווה ועושה זהו שאין להם נטיעה וזריעה, שהזריעה והנטיעה הן המצות כו׳ כמ״ש בד״ה הבאים ישרש כו׳. ומזה יובן ענין וזרעתיה לי בארץ הנאמר בכנס״י שיש בהן זריעה ונטיעה להיות עושים פירות משובחים מאד כך ע״י עבודתם בתומ״צ ממשיכים גילוי אור א״ס ב״ה הסוכ״ע על נפשם להיות עין בעין יראו כו׳ וכמ״ש הזורעים בדמעה ברנה יקצורו כו׳.

ו) **זח״ב** יתרו דפ״ה סע״ב ע״פ אענה את השמים והם יענו את הארץ כו׳ וצדיק יסוד כו׳ ואטיל בסגיאות תיאובתיה בהאי ארץ כו׳, היינו שיסוד הנק׳ צדיק מושך הטפה מח״ע ומשפיע בכנס״י הנק׳ ארץ אך מ״ש ביום ההוא אענה נאום ה׳ אענה את השמים כו׳ והיינו כי עכשיו ונהר יחרב ויבש כמ״ש בפ׳ תרומה דקס״ו סע״ב, ועוד שלע״ל יומשכו נשמות עליונות מאד וע׳ זח״א דל״ז סע״ב ודנ״ח ע״א ע״פ לא ידון רוחי כו׳ שאז נפסק המשכות נשמות עליונות מא״א כו׳, אבל לע״ל יומשך אפילו מפנימיות עתיק, וזהו וזרעתיה לי בארץ ע״פ פי׳ הת״י דקאי אלע״ל היינו שאז יומשך זרע הנשמות מבחי׳ סוכ״ע, וזהו וזרעתיה לי, אשר כ״מ שנאמר לי אינו זז כו׳ בחי׳ אני הוי׳ לא שניתי כו׳ ועמ״ש סד״ה וארשתיך לי, וזהו אענה את השמים היינו ז״א שיתעלה אז להיות במדריגת א״א כו׳ והם יענו כו׳ כימי השמים על הארץ, וע״ש עוד בענין אתם קרויים אדם ואין עכומ״ז כו׳ וזהו אף בל נטעו כו׳.

ז) **בשל"ה** ס"פ מסעי ס"פ תו"א הביא הגמרא דפסחים רפ"ח הנ"ל סעיף ב' שזהו ענין וזרעתיה לי כו' שהגלות והפיזור הוא סיבת העליי' לע"ל וזהו ואלה מסעיהם למוצאיהם כו' ע"ש. ועוי"ל בענין וזרעתיה לי בארץ כו' ובענין מ"ש אף בל נטעו כו' שהוא ע"ד מ"ש במדרש שה"ש ע"פ שיר השירים בואו ונאמר שירה למי שעשאנו שיריים בעולם שנאמר ה' בדד ינחנו כו'.

ו' ב'

יחיינו מימים ביום השלישי יקמנו ונחיה לפניו.

סנהדרין י"א צז"א. ר"ה ד' לא"א. ירושלמי ברכות פ"ה. תענית פ"א. רבות סב"ב רצח"ב. באסתר קכט"א. ע"מ ט"א. תד"א ח"א פ"ה. בחיי נו"א.

א) **רש"י** פי' יחיינו מיומים קאי על חורבן ב' בהמ"ק ביום השלישי בנין דלע"ל, לפ"ז ענין ב' בהמ"ק יש להעיר ממ"ש בזח"א פ' בראשית ד"נ ע"ב ע"פ לשתי בתי ישראל שהם בינה ומ', שהבינה נק' בית לחכמה עילאה ועז"נ בחכמה יבנה בית והיא אותיות המחשבה שהיא כלי לאור השכל, והמ' נק' בית לז"א. ולפ"ז צ"ל מהו ענין הבית דלע"ל, ואפ"ל ע"ד שעתה ירשו ז' עממין שהגילוי ז' היכלות ובינה נק' היכל השביעי, אבל לע"ל שנאמר והטיבך והרבך מאבותיך שירשו גם ג' עממין קני קניזי קדמוני הרומזים לגילוי ג"ר, א"כ יהי' גילוי הכתר עצמו שלמעלה ממדרגת גילוי הכתר ע"י בית ראשון שהוא בינה, כי חו"ב מלבישים רק ז"ת דא"א, אבל ג"ר דא"א לא באו בהתגלות בחו"ב, א"כ לפ"ז יחיינו מיומים הם יחוד חו"ב ויחוד זו"נ, אבל ביום השלישי יקימנו זהו גילוי א"א.

ב) **בתד"א** ח"א פ"ה כ' יחיינו מיומים זה העוה"ז, יקימנו ונחיה לפניו זה העוה"ב כו' עכ"ל. וצ"ל איך העוה"ז נק' יומים דהיינו ב' ימים שהרי אח"כ אומר ביום השלישי יקימנו א"כ יומים היינו שני ימים, והרי עוה"ז נק' היום לעשותם. ואפ"ל שהוא ע"י עסק התורה שנאמר בה ואהיה שעשועים יום יום, וארז"ל שקדמה אלפים שנה לעולם דהיינו יום יום כי יומו של הקב"ה אלף שנה, והיינו יחיינו בעוה"ז מיומים הנ"ל שהתורה היא חיינו ואורך ימינו כמ"ש כי היא חייך, וחו"ב נק' חיים כי והחכמה תחיה, וכן כי עמך מקור חיים פי' בזהר ס"פ צו על הבינה, שהוא הנק' חיי המלך שהוא ז"א, גם בפי' בני חיי ומזוני אמרו שהם ג"ר חב"ד, הבנים מהדעת חיי מהחכמה כו', והנה כתיב ובחרת בחיים ועמ"ש הפי' בלק"ת ס"פ ואתחנן בד"ה שמע ישראל כו' כי יש פרסא כו' ובחי' חיים זהו מה שלמעלה מהפרסא כו' ועמ"ש בד"ה האזינו השמים דרוש הראשון פרק ג' מענין את החיים ואת הטוב, ועמ"ש בד"ה לא תהיה משכלה בפי' ארץ החיים כו', והנה הצדיק

נק' חי כמ"ש ובניהו בן יהוידע בן איש חי כו' והיינו ע"י שממשיך יחוד העליון מבחי' אל חי, ואולם חי אני וימלא כבוד ה', ועד"ז נתקנו ח"י ברכאן דצלותא כנגד ח"י חוליות השדרה שבהם ועל ידם נמשך השפע מן המוח לבחי' יסוד כו' וכן יש ח"י אזכרות בק"ש, ועמ"ש מזה בד"ה יביאו לבוש מ' בפי' ושאט בח"י אלף עולמות כו', ומקור המשכה זו היא מבחי' חו"ב הנק' ממעמקים, עמקו מחשבותיך, כמ"ש בד"ה באתי לגני, וזהו יחיינו מיומים, אך ביום השלישי זהו לעוה"ב יקימנו שהוא גילוי הכתר שהוא סוכ"ע, כי חו"ב נק' ממכ"ע וזהו שם הוי' יו"ד חכמה צמצום ה' בינה כו' אבל הכתר נק' לפני הוי' תטהרו שביוהכ"פ למעלה משם הוי' בחי' סוכ"ע, והיינו כי שרש המקיפים מהעיגול שלפני הקו וא"כ הכתר שהוא בחי' עטרה ומקיף שרשו מהעיגול שלמעלה מהקו בחי' סוכ"ע המקיף לכל העולמות בהשוואה א' ומשם מאיר ג"כ בבחי' כתר אף שנמשך דרך הקו כו' מ"מ שורש הארה זו מלמעלה מהקו רק שנמשך ועובר דרך הקו, וי"ל משל גשמי הנז' בד"ה הבאים ישרש כמו שהאשה יולדת זכר אף שהוא למעלה ממנה שהיא נוק' והוא דכר עכ"ז נמשך ונולד על ידה דוקא, וכך נת' שם בענין המצות ונש"י, וכה"ג י"ל בענין הנ"ל, אבל חו"ב שרשן מהארת הקו כו' כמ"ש בביאורים דיביאו לבוש מ', וזהו יקימנו ונחי' לפניו, שע"י הגילוי מסוכ"ע יוכל גם הגוף הגשמי לקבל חיות העליון מה שמקבלת הנשמה רוחניות בג"ע העליון מבחי' חכמה כו' וביותר מעלה וכמ"ש בלק"ת ס"פ שלח בד"ה אני דפ' ציצית דרוש הראשון, ומ"מ צ"ל תחלה יחיינו מיומים לקבל הארת חו"ב ע"י התורה אזי אח"כ יוכל להיות גילוי ביום השלישי בחי' כתר, ובאג"ה סי' י"ז פי' שלכן צ"ל הנשמה תחלה בג"ע לקבל גילוי חו"ב אזי אח"כ יוכל לקבל גילוי הכתר בתח"ה כו'.

ג) **עוי"ל** פי' יחיינו מיומים זה העוה"ז, כי הנה העוה"ב נק' בלשון המשנה והגמרא רק תחית המתים כמארז"ל כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב כו' ואלו שאין להם חלק לעוה"ב האומר אין תח"ה מן התורה והוא מדה כנגד מדה, מזה מבואר דעוה"ב היינו תח"ה, וא"כ ג"ע שהוא עולם הנשמות הוא בכלל העוה"ז שהרי ג"ע ישנו גם עכשיו לנשמות, א"כ פי' יחיינו מיומים זה העוה"ז כולל העוה"ז הגשמי וגם ג"ע ולכן הם ב' ימים כי העוה"ז הגשמי מקבל מבחי' מ' וג"ע שרשו מבינה שזהו ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן, ביום השלישי יקימנו זהו לתח"ה שאזי יהי' התגלות סוכ"ע בחי' כתר כו' כנ"ל.

ד) **עוי"ל** פי' יחיינו מיומים זה העוה"ז ע"ד אין בין העוה"ז לימוה"מ אלא שעבוד כו', וא"כ פי' יומיים קאי על עוה"ז ועל ימוה"מ, כי אז לימוה"מ יהי' עיקר שלימות היום לעשותם כמ"ש בת"א פ' ויחי בד"ה אוסרי לגפן ולכן מכלל עוה"ז יחשב ומ"מ לימוה"מ יהי' הכנור של שמונת נימין שיהי' גילוי ספירת הבינה משא"כ בעוה"ז של שבעת נימין ז"ת, וזהו יחיינו מיומים זו"נ הנק' יום ובינה כו' ביום השלישי לתח"ה יקימנו שאז

יהי' גילוי הכתר ויהי' הכנור של עשרה נימין כו', ודוגמא לזה הוא יוהכ"פ שנק' יום העשור כו' שאין בו אכילה ושתיה שזהו בחי' העוה"ב.

ה) **רבות** סדר וירא ר"פ נ"ו ע"פ ביום השלישי וישא אברהם את עיניו, פי' יחיינו מיומים ביום השלישי יקימנו קאי על תח"ה, וע"ש בפ' מקץ פ' צ"א ג"כ מענין ביום השלישי יקימנו, ובפ' כי תבא דרצ"ח ע"ב ע"פ יפתח ה' לך, גדולה ירידת גשמים שהיא שקולה כתחיית המתים מניין שנאמר ויבא כגשם לנו כמלקוש יורה מה כתיב אחריו יחיינו מיומים לפיכך קבעוה בתח"ה שהיא שקולה כנגדה עכ"ל, ונראה הפי' מהרבות פ' וירא הנ"ל דיומים קאי על תח"ה וכן מפורש ברבות באסתר ע"פ ביום השלישי ותלבש אסתר מלכות, וז"ל והמתים אינן חיים אלא לשלשה ימים שנאמר ביום השלישי יקימנו עכ"ל וי"ל משום כי תח"ה בא ע"י התגלות ג' ראשונות כח"ב, ע"כ הם שלשה ימים והיינו מתחלה המשכת יומיים הם חו"ב אח"כ ביום השלישי כתר אזי יקימנו ונחיה לפניו.

ו) **עמ"ש** בד"ה ראה אנכי נותן בפי' יום יום יעמוס לנו תלים סי' ס"ח כ' דתו"י על קיום המצות בעוה"ז ובגמרא פרק חלק דף ק' ע"א פי' על לע"ל שעתיד הקב"ה ליתן לכל צדיק מלא עומסו כו' ועתיד להנחיל לכל צדיק ש"י עולמות שבהם יקבל מלוא עומסו של הקב"ה והנה ש"י עולמות הם קנה חכמה קנה בינה ב"פ קנה גימ' ש"י, ועד"ז י"ל פי' יחיינו מיומים שהם בחי' יום יום יעמוס לנו, כפי ב' הפירושי' הנ"ל של הת"י והגמרא, אך ש"י עולמות הוא מחצה מבחי' תר"ך עמודי אור שהוא הכתר דהיינו בחי' התחתונה שבכתר שזהו המתלבש בחו"ב שהן בחי' יום יום, אבל על בחי' עליונה שבכתר ע"ז אומר ביום השלישי יקימנו ואפ"ל שזהו ענין ועטרותיהם בראשיהם עטרה היא מקיף שלמעלה מהשגה כו' שבחי' חכמה קנה בינה יומשך בבחי' פנימיות ובהם מלובש הבחי' תחתונה שבכתר, אבל עצם בחי' הכתר זהו בבחי' עטרה ומקיף כו' וזהו כענין ואתה משמרה בקרבי, עיין מזה בד"ה ציון במשפט תפדה ובביאור ע"פ לבבתיני שהמקיף הוא השומר להפנימי ולכן נק' אור מקיף שאע"פ שהוא מקיף עכ"ז מאיר בהפנימי ומנצחו כו', ועמ"ש מזה ג"כ בד"ה קמיפלגי במתיבתא דרקיעא, ובד"ה הבאים ישרש כו'.

ז) **ירושלמי** פ"ה דברכות אמתניתין מזכירין גבורות גשמים בתח"ה, וז"ל כשם שתח"ה חיים לעולם כך ירידת גשמים חיים לעולם, ר"ח בר אבא שמע לה מן הדא יחיינו מיומים ביום השלישי יקימנו ונחיה לפניו ונדעה נרדפה לדעת את ה' כשחר נכון מוצאו ויבא כגשם לנו עכ"ל, ומזה מובן מאמר הרבות פ' כי תבא דלעיל סעיף ה' שאומר שגדולה ירידת גשמים כמו תח"ה, דהיינו משום שכמו שתח"ה הם חיים לעולם, כך הגשמים בהם ועל ידם נמשך החיים לעולם דהיינו ע"י המזון כו' אלא שי"ל שזה נמשך מיחוד חיצוניות חו"ב ותח"ה נמשך מיחוד פנימי חו"ב. ועמ"ש מענין

גשם ע"פ אם בחקתי תלכו כו' ונתתי גשמיכם בעתם כו' דהיינו מבחי' מים אשר מעל לרקיע כו' ולכן זהו הנק' חיים וכנ"ל סעיף ב' אשר מה שלמעלה מהפרסא דוקא נק' חיים כו', ועמ"ש עוד מענין גשם, בביאור ע"פ תורה צוה, ומ"ש סד"ה האזינו השמים, הראשון בענין ויבא כגשם כו' אהי' כטל כו'.

ו', ג'.

ונדעה נרדפה פ"ק דברכות ד"ו ע"ב, אבל למיעל מצוה למירהט שנאמר ונדעה נרדפה וגו'.

פ"ק דתענית ד"ד ע"א כנס"י שאלה שלא כהוגן כו' ויבא כגשם לנו כו' והקב"ה השיבה כהוגן אהי' כטל כו'.

ירושלמי פ"ה דברכות ה"א זה שהוא הולך לבהכ"נ צריך להקל את רגליו מה טעם נדעה נרדפה וגו'.

ברבות פ' כי תבא רצ"ח ב' רבנן אמרי גדולה ירידת גשמים שהיא שקולה כתחה"מ שנאמר ויבא כגשם לנו כמלקוש יורה מה כתיב אחריו יחיינו מיומים וגו'.

בשה"ש רבה ל"ח ד' בפסוק שימני כחותם כענין הנז' בגמ' פ"ק דתענית הנ"ל, זח"ג ויקרא ק"א ב' כשחר נכון.

נשא קמ"ח א' ונדעה נרדפה.

בחיי פ' שמות ע"פ ומשה היה רועה סח"ד ונדעה נרדפה לדעת שנדע תחלה איך נרדוף וביאר איכות ההרדפה ואמר כשחר וכן נכון מוצאו כלומר לא בבת אחת אלא מעט מעט כשחר נכון מוצאו עכ"ל

בתד"א ח"ב ס"פ י"ג כך תשכים ותעריב לד"ת לעשות רצון בוראך בכל יום ויום תמיד שנאמר ונדעה כו' כשחר נכון מוצאו עכ"ל, נ' ע"ד מ"ש שוחר טוב יבקש רצון במשלי סי' י"א, וזהו תשכים כו' לעשות רצון כו' ויש להעיר לענין תשכים ממ"ש באור המאיר דרוש ר"ה דל"ח ע"א בשם המגיד נ"ע דהיינו להשכים לבחי' קדמות השכל כו'.

ו' ג'.

א) **ונדעה** נרדפה, פ"ק דברכות ד"ו ע"ב מצוה למירהט (לבהכ"נ) שנאמר ונדעה נרדפה לדעת, יש להעיר ממ"ש ברבות אמור פל"א ע"פ מלך אסור ברהטים, שזהו מ"ש ואל הבקר רץ אברהם ומתרגמינן רהט, א"כ ענין נרדפה זהו ענין רצוא ועמ"ש בד"ה והי' מספר בנ"י בענין למד

נקרא שמה ארץ שרצתה כו' ומ"ש בת"א פ' בראשית בד"ה כי כאשר השמים החדשים ג"כ בענין ארץ ורצוא בכה ארוץ גדוד, ויש בחי' אשר ארץ קדמה כו', ומזה יובן ענין מלך אסור ברהטים שע"י רו"ש שמלמטה נמשך מלמעלה ג"כ בחי' מטי ולא מטי שהוא ההמשכה מאוא"ס באצי' ע"ש ועמ"ש ע"פ בקש שלום ורדפהו, ועל"ק אות ה.

ב) **פ"ק** דתענית דף ד' ע"א כנס"י ששאלה ויבא כגשם לנו והקב"ה השיבה אהי' כטל נתבאר בלק"ת סד"ה יחיינו מיומים ובד"ה האזינו השמים דרוש הראשון, וסד"ה שימני כחותם בשה"ש, והנה בד"ה האזינו נת' שבחי' ויבא כגשם זהו בחי' יוהכ"פ דכתי' כי כאשר ירד הגשם והשלג וכתיב אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו והיינו אתעדל"ע שע"י התשובה ואתעדל"ת ויש אתעדל"ע שלמעלה מאתעדל"ת וזהו ענין כטל והוא בחי' סוכות, ועפ"ז י"ל מ"ש פ"ק דתענית שם שהשאלה שימני כחותם הוא ג"כ כענין השאלה ויבא כגשם, והענין כי החותם הוא ביוהכ"פ ועמ"ש מזה בת"א פ' בראשית בד"ה ענין הברכות גבי וחותם בברוך והו"ע ותהלתי אחטם לך, אחטם ל' חותם ברבות במדבר פ"ה, וחותמו של הקב"ה אמת זהו בחי' חכמה כמ"ש בסש"ב פל"ה בהג"ה, וחותם אותיות חומת תחום, אך זה החותם נצרך רק למטה במל' מקור דבי"ע, אבל בבינה שם אין מקום ליניקת החיצונים וא"צ חותם וזהו מטבע קצר פותח בברוך ואין חותם בברוך כי מטבע קצר ה"ע עלמא דאתכסיא, ולכן לע"ל פרזות תשב ירושלים ע"י שבחי' ו"ה יהיו כמו י"ה וזהו ענין שמע"צ כמ"ש בד"ה צדקת פרזוני כו'.

ג) **רבות** פ' תבא ד"א יפתח ד' לך רבנן אמרי גדולה ירידת גשמים שהיא שקולה כתח"ה מנין שנאמר ויבא כגשם כו' אחר פ' יחיינו מיומים כו' ע"ש ומ"ש ברבות ומה כתיב אחריו הוא ט"ס. הענין כמ"ש ע"פ ונתתי גשמיכם דאיתא בפר"א הביאו הבחיי ס"פ עקב בזמן שישראל עושין רש"מ אזי הגשם בא ממים עליונים מן השמים כו', והיינו כי יהי' רקיע ויהי מבדיל כו' ופרסא זו יש עד רום המעלות גם בין ז"א ובין עתיק כו' לכן יפתח לך כו' שיומשך מ"ד מלמעלה מהפרסא כו', וה"ע יחוד העליון דבחי' נשואין. עמ"ש בלק"ת בד"ה תורה צוה, לכן היא שקולה כתח"ה שהיא ג"כ הגילוי מבחי' כתר, אלא שמ"מ אינו ממש כתח"ה אלא כערך הגשם לגבי טל כי תח"ה הוא ע"י טל, וגם בת"י תלים ס"ח יוד ע"פ גשם נדבות טלין דתחיותא ומטרא דרעוא וגם רצונו ית' נמשל לטל ולמלקוש במשלי סי' י"ו ט"ו וסי' י"ט י"ב. ועיין מזה בבחיי ר"פ וירא כי המלקוש ממהר התועלת יותר מהיורה ובמיכה כטל כו' כרביבים ועמ"ש בד"ה האזינו השמים דרוש השלישי פ"ו שבחי' רביבים כו', ולכן כאן נאמר ויבא כגשם כו' מלקוש.

ד) **זח"ג** ויקרא דכ"א סע"ב פי' ענין כשחר נכון מוצאו, שזהו שנק' כנס"י אילת השחר ופי' במק"מ שחר הוא יסוד או חסד וממנו מקבלת

כנס"י, וע' זהר אמור דף ק"ד ע"א יעקב אמר אז יבקע כשחר אורך וסיום הפסוק וארוכתך מהרה תצמח מובן שהגלוי מא"א ובלק"ת פ' צו פי' שזהו המשכת הקו הבוקע החושך עליון דישת חשך סתרו כמו אור השחר כו', ובפרדס ערך שחר כ' כי בוקר הוא אברהם ושחר בנצח וא"כ יש להעיר ממ"ש ע"פ למנצח על השמינית ובד"ה והנצח זו ירושלים.

ה) **לענין** נרדפה ע"ד רהט ואל הבקר רץ פי' למעלה מהילוך, שהוא מדרגא לדרגא כ"א ע"ד בכה ארוץ גדוד ועמ"ש ע"פ קול דודי מדלג, וזהו נרדפה לדעת, והרי לעיל נאמר ונדעה, אלא כי אל דעות ה' ב' דעות, ומבחי' ד"ת יש מאין נמשך ההילוך והוא ע"ד לאהבה את ה' כי הוא חייך, אבל המס"נ להשליך חייו נמשך מד"ע איך שלמעלה היש ולמטה אין והיינו שגם החיות של היש הוא אין וכלא חשיב, לכן יחפוץ בחיי החיים וזהו ענין שלא ע"מ לקבל פרס פרוסה כו', וזהו הרצוא ולא הילוך, והיינו ונדעה ד"ת אח"כ ונרדפה רצוא והיינו לדעת עליון, וזהו בן עשרים לרדוף וכמ"ש בלק"ת פ' במדבר ע"פ מבן עשרים שנה לגלגלתם ע"ש, וזהו כשחר נכון מוצאו כשחר שבוקע החשך, זהו ד"ת אח"כ יזרח השמש ד"ע שמש הוי', והיינו נכון מוצאו שמבחי' ונדעה יבוא לבחי' ונרדפה לדעת, ואח"כ ויבא כגשם כענין רהטים דיעקב בחי' שוב ונק' רהטים ג"כ ע"ש מרוצת המים שהמים רצים בהם במהירות, והוא כמ"ש בלק"ת ס"פ קרח ד"ה ויגמול שקדים כשההמשכה מבחי' ורב חסד בא במהירות, כי בחסד שלמטה יש ע"ב גשרים שלפעמים מתעכבים כו' אבל ההמשכה ממקום עליון בא שלא בעיכוב וע"ד אור שנברא ביום ראשון שהי' מאיר מסוף העולם ועד סופו, וזהו ויבא כגשם כמו יפתח ה' לך כו' את השמים ובא המטר במהירות משמים לארץ בלי עיכוב כו' ועאפ"כ אהי' כטל גבוה יותר כי גשם אינו צריך בקביעות כ"א לפרקים ורומז לבחי' דודים, אבל טל שאינו נפסק רומז לבחי' תרין ריעין דלא מתפרשין מבוע דלא פסיק כו' וזהו ביום ההוא יהיה כו'. (זה שייך לסד"ה זכור את יום השבת לקדשו משל לזאב שטורף כו' ושבת שבתון נמשל לאריה כי גדול יום ה' ונורא אריה שאג מי לא יירא).

ומזה יובן ענין ושאבתם מים שהי' שואבים רוה"ק כנזכר בירושלמי הובא בתוס' פב"ת דסוכה, שזהו ג"כ כענין טרף נתן ליריאיו המשכה מלמעלה מסדר השתלשלות כי קדש היא בחכמה, ומשם נמשך רוח הקדש, ובר"ה מקדימים כתובים לנביאים ע"ד אחעט"ב, ואפ"ל ע"ד חכם עדיף מנביא אף שהנביא רואה המהות אלא שהחכם משיג למעלה יותר. וכן יש מעלה באספמשא"מ לגבי אסה"מ כמ"ש בת"א פ' מקץ בד"ה ת"ר נר חנוכה בש"א כו', כך יש בחי' ברוה"ק להשיג למעלה יותר מהנבואה נביא מבינה נביא גי' ס"ג ומבינה נביאים ורוה"ק שרשו מחכמה, וכל הארות חכמה א"א לקבל רק בריחוק כמ"ש ע"פ ותתצב אחותו מרחוק, אחכמה והיא רחוקה ממני, ועיין בזח"ג פ' אחרי דס"א ע"א בענין רוה"ק ונבואה והמק"מ שם כ' וקשה שהרי הנבואה גדולה מרוה"ק כו', וא"כ איך

אמר הזהר רוה"ק רוח שמקבלת מאבא כו' וי"ל כשאבא מאיר במ' הוי הארה בעלמא שהוא אור רחוק יעו"ש, ולפמ"ש מובן הענין, ועכ"פ אחר יוהכ"פ בחי' אריה כו' גלוי מהכתר בחכמה אזי יוכלו לשאוב ולחטוף רוה"ק וגם נבואה כענין יונה בן אמיתי כו', וזהו ושאבתם מים דוקא כי מים בחכמה כו'.

ח' י'

גם כי יתנו בגוים עתה אקבצם.

ע' בת"י ובגמ' פ"ק דב"ב ד"ח ע"א אין הגליות מתכנשות אלא בזכות המשניות שנאמר גם כי יתנו כו' וכ"ה במד"ר פ' צו פרשה ז', ובתד"א פ"ה, ועמ"ש מזה בת"א בד"ה ואלה שמות בנ"י, ואפ"ל ע"ד מ"ש בונה ירושלים ה' נדחי ישראל יכנס, וע' מזה בגמרא פ"ז דברכות דמ"ט ע"א אימתי בונה ירושלים ה' בזמן שנדחי ישראל יכנס, וע"ש בפרש"י ד"ה ורב נחמן, ואז נדחי ישראל יכנס ומשמע דבנין ירושלים קדם ואז נדחי ישראל יכנס, וע' בתוי"ט פ"ה דמעשר שני מ"ב בד"ה ותנאי היה הדבר ועיין מענין בונה ירושלים ד' בזח"א פ' בראשית דכ"ח א' שזהו ענין ויבן ד' אלקים את הצלע וס"פ חיי דקל"ד א' בונה ירושלים בקדמיתא ולבתר נדחי ישראל יכנס, וכ"ה שם דקל"ט סע"א בונה ירושלים ד' תחלה ואחריו נדחי ישראל יכנס והרופא לשבורי לב ומחבש לעצבותם אחרון על הכל והוא תחיית המתים, וע' מזה בזח"ג פ' פנחס דרכ"א ע"ב מענין בונה ירושלים ד' שלא יהי' הבנין ע"י אדם כ"א בונה ירושלים ד', והנה בסידור ע"פ בונה ירושלים ד' דענין ירושלים יראה שלם שהיראה היא בשלימות מחמת גלוי אור א"ס וכן פי' בלק"ת בשה"ש בד"ה שחורה אני ונאוה בנות ירושלים, ולכאורה ירושלם יראה שלם מורה שהשלום מאיר בה ע"ד ונתתי שלום בארץ זח"ג בחקתי קי"ג סע"ב. ובסידור שם פי' בנין ירושלים היינו כי המ' נאצלה רק נקודה א' בסוד שורש, והט"ס ממשיכים בה מט"ס העליונות ממל' שבכתר נעשה כתר שבמ' וממ' שבחכמה נעשה חכמה שבמ' כו', וזהו כענין הנזכר בזח"ג בלק קצא ע"א בענין גבורי כח עושי דברו שבונים את המ' שתהי' בבחי' הא ובנין זה ע"י הואו כו' כמש"ש כדין נפיק דודה כו', והנה מבואר בלק"ת פ' ראה בד"ה וכל בניך למודי ה' בענין פי' אל תקרי בניך אלא בוניך, דהיינו ענין בנין ירושלים ובנין זה נמשך ע"י עסק התורה, ושם פ"ב שהבנין ע"י שיתא סדרי משנה שהם בחי' וא"ו והואו יש יוד בראשו בחי' חכמה ולכן הם ששים מסכתות יוד פעמים וא"ו וענין היוד ע"ד לברך בתורה תחלה כו' וזהו שת"ח נק' בוניך. וביאור הענין מבואר בכ"י מו"ח ז"ל ביאור השני כי מדת המ' היא מדה חיצוניות התנשאות על זולתו כו' ע"כ נק' סופא דכל דרגין כו'. והנה הע"ס נמשך בהן האור ע"י קו המדה שהוא חכמה שבכתר כו' ובבחי' מל' שהיא סופא דכל דרגין מתמעט האור, והנה ע"י מעשה התחתונים גורמים תוספות אור בקו המדה כשעושים רצונו של מקום או להפך ממעטים כו'

והעוונות גרמו חורבן ירושלים ועי״ז נתמלאה צור שהיא ק״נ, ובהפך ע״י בנין ירושלים מתמעט ק״נ הנק׳ צור כו׳, וא״כ ענין בוניך להמשיך במ׳ תוספת ורבוי אור, ות״ח ע״י עסק תורתם נק׳ בוניך כו׳, כי בחכמה יבנה בית חכמות נשים בנתה ביתה כי ירושלים יר״ת שרשה מיראה עילאה כו׳, נמצא ע״י עסק תשבע״פ שהיא המשנה נעשה בוניך בנין המ׳ גם כי מ׳ פה תשבע״פ קרינן לה, וענין מ׳ פה היינו בחי׳ הדבור והפה בו גילוי בחי׳ מדבר שההבדל בין חי למדבר ניכר באבר הפה כו׳, והיינו ששורש המ׳ שהיא הדיבור הוא מהכתר הנק׳ מדבר כמ״ש במ״א ע״פ אני מדבר בצדקה, הפי׳ אני היא המ׳ שיהי׳ בבחי׳ מדבר שיאיר בה אור הכתר ור״ל לאפוקי מבחי׳ כרחל לפני גוזזיה נאלמה זהו נמשך ע״י הצדקה, והנה בזהר ויקהל דף רי״ש ע״א פירשו מדוע נק׳ תשבע״פ מהו על פה ושם משמע דעיקר פה זהו גלוי הדיבור בד׳ חיות ע״ד ומשם יפרד והיה לד׳ ראשים ע׳ בלק״ת גבי שבועות בד״ה וספרתם לכם והמ׳ נק׳ על פה למעלה מבחי׳ פה, ויש ביאור מאמר הזהר פ׳ שמיני ד״מ מפרש פה הוא דעת כמ״ש מפיו דעת ותשבע״פ נמשכה מבינה היא למעלה מבחי׳ פה, ולפע״ד י״ל כי פה היינו מ׳ כמ״ש מ׳ פה, ותשבע״פ היא הממשיך בנין המ׳ ע״כ נק׳ בעל פה, והיינו כי ג׳ ספרים סופר וספר וסיפור, סופר זהו ענין דברי סופרים והם הבונים המ׳ הנקרא סיפור ע״ד והאתנים מוסדי ארץ כו׳, או י״ל כי עולם הדבור הנק׳ פה זהו פרצוף החיצון דמ׳ ותשבע״פ זהו פרצוף הפנימי׳ דמ׳ ע״כ נק׳ על פה, ועוד כמ״ש בד״ה והי׳ מדי חדש הדבור מקבל מהמדות אך בר״ח עליית הדבור לקבל מהשכל עצמו ועד״ז ה״ע תשבע״פ כו׳ שיקבל הדבור שהוא מ׳ מחו״ב עצמן וזהו עיקר בנין המ׳ שתהי׳ שוה בקומתן לז״א כו׳ ע״י שתקבל ג״כ מחו״ב כו׳, נמצא ע״י תשבע״פ הוא בחי׳ בוניך בנין עולם הדבור, וזהו ויבן ד׳ אלקים את הצלע בינה יתירה ניתנה באשה והיינו בתשבע״פ כמ״ש ע״פ גן נעול ובינה יתירה זהו משנה משה נ׳ ר״ל משה ע״ד הלכה למשה מסיני שזהו תשבע״פ הנון זהו בינה יתירה נש״ב כו׳ וע׳ עוד מענין בונה ירושלים ד׳ במנחות דפ״ז סע״א, ובמד״ר פ׳ תשא פמ״ו דק״ס ע״ב ע״פ עת להשליך אבנים ועת כנוס אבנים עת להשליך אבנים שנאמר תשתפכנה אבני קדש, ועת כנוס אבנים שנאמר בונה ירושלים ד׳, וזהו ג״כ ענין המשנה שארז״ל ע״פ ארץ אשר אבניה ברזל א״ת אבניה אלא בוניה כו׳, והנה אבן א׳ ב״ן וזה נמשך ע״י המשנה שנמשך ש׳ מ״ה מילוי אלפין לברר את ש׳ ב״ן כו׳ ע׳ בד״ה ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר דהגמ׳ י״ל בחי׳ לבנים והמשנה אבנים כי המשנה היא רק לשון הקדש שהוא כמו אבנים בריאה בידי שמים כו׳, ובגמ׳ פ״ט דב״ב דקמ״ה ע״ב מסיע אבנים יעצב מהם אלו בעלי משנה הנק׳ * עכ״פ נק׳ המשנה אבנים לכן בהן נמשך בונה ירושלים שזהו ענין עת כנוס אבנים כו׳. ולהסיר העצב צ״ל לבון הלכתא.

---

*) כ״ה בכת״י.

והנה ע"י בונה ירושלים ד' אזי נמשך כי נדחי ישראל יכנס כדפי' בסדור שם שע"י תוספת האור מתלקטים הניצוצים המפוזרים, ובלק"ת פ' עקב בד"ה ויאכילך את המן פי' שמתלקטים כביטול הנר בפני האבוקה ועמ"ש ע"פ ושב ד' אלקיך את שבותך כו' וקבצך כו' אם יהי' נדחך בקצה השמים משם יקבצך כו' וכתיב וברחמים גדולים אקבצך, ועוד כי ע"י בונה ירושלים מתמעט ק"נ הנק' צור כו', ועי"ז עולים הניצוצים המפוזרים כו', לכן בנין ירושלים ונדחי ישראל יכנס חדא מילתא היא, וע' לקמן מפסוק נכון יהי' הר בית ד' כו' ונהרו אליו כל הגוים, ופי' בזהר ויחי רט"ו א' שעי"ז והביאו את כל אחיכם מכל הגוים מנחה לד' כדלקמן נמצא ע"י בונה ירושלים ד' עי"ז נדחי ישראל יכנס, וזהו שהגליות מתכנשות ע"י עסק המשניות כו'.

ב) **וצ"ע** פ"ב דמגלה די"ז ע"ב משמע קבוץ גליות קודם בנין ירושלים, ושם מפסוק ואתם הרי ישראל ביחזקאל סי' לו ח' ופירש"י אלמא קבוץ ג' בעת ברכת השנים היא, וכ"ה בירושלמי בברכות פרק הי' קורא ה"ד. ועיין מפסוק זה בסנהדרין פרק חלק דצ"ח ע"א אין לך קץ מגולה מזה שנאמר ואתם הרי ישראל ענפיכם תתנו ופרייכם תשאו כו' ופרש"י כשתתן א"י פריה בעין יפה אז יקרב הקץ כו', וא"כ יש להעיר ממ"ש ע"פ אם בחקתי תלכו, ופרש"י שתהיו עמלים בתורה כו' ואז ונתתי גשמיכם בעתם ונתנה הארץ יבולה ועץ השדה יתן פריו, ונתבאר מזה אצלינו בפ' בחקתי דאיתא במד"ר פ' בראשית פי"ב שלכן נאמר אלה תולדות פרץ מלא בשביל ו' דברים שיחזרו ואלו הן זיוו חייו וקומתו פירות הארץ ופירות האילן ומאורות כו', נמצא זה שיתנו הארץ והאילן פירות זהו ע"י תולדות פרץ, ע"ד פרצה מלמעלה מסדר ההשתל' דהיינו ע"ד היש בה עץ אם אין בזח"ג קנ"ח ע"ב, והמשכה זו זהו ע"י הוא, ע"ד והנורא אל עליון כו' וע' זח"א ויגש דר"י ע"א בפי' כי איננו דאסתלק הוא ואינו מאיר ברחל בחי' מ' הנק' ארץ ובפ' ויקרא ד"כ ע"ב ובפ' אחרי דע"ד סע"ב ודע"ה רע"א, ולכן ארז"ל אין לך קץ מגולה מזה, דכיון שהארץ תתן יבולה ועץ השדה יתן פריו בעין יפה ע"כ שמאיר בחי' הוא, ועי"ז יהי' קיבוץ ג' דהכתי' מאנה להנחם על בניה כי איננו דאסתלק הוא"ו ופי' בזהר ויגש שם דאלמלא בעלה ישתכח עמה נתנחם עלייהו דהא כדין בנהא לא יהון בגלותא, וזהו כפל ענין נחמו נחמו שע"י המשכת הוא שהוא בעלה יבואו הבנים ג"כ, וע' מזה ג"כ בזהר פ' וארא דכ"ט ע"ב בגין דבעלה דאיהו קול אסתלק מינה ולא אתחבר בהדה וא"כ ע"י המשכת הקול בהדבור דהיינו הוא בהא יהי' הגאולה והקבוץ כי יתקבצו הבנים אל אביהם שהוא הקב"ה בחי' ואו ואל אמם שהיא כנס"י, והנה זהו ענין אשריך ארץ שמלכך בן חורין שנמשך החירות מהשעבוד, וז"ש בישעי' סי' ס"ו כ' והביאו את כל אחיכם מכל הגוים מנחה לד' בסוסים וברכב ובצבים וע' מזה במד"ר נשא פי"ב דר"נ ע"א גבי שש עגלות צב כנגד שיתא סדרי משנה, ובמד"ר בשה"ש דכ"ו ע"ב פסוק אתי מלבנון כלה, ובזהר ס"פ ויגש דקי"ט ע"א כדין וא"ו יתחבר בה"א

וכדין והביאו את כל אחיכם מכל הגוים מנחה לד׳, ובס״פ ויגש דרי״א א׳ ובפ׳ ויחי דרט״ו א׳ פי׳ והביאו את אחיכם זהו ע״י ונהרו אליו כל הגוים, וס״פ תזריע דנ״ב ע״א שע״י והי׳ ה׳ למלך על כל הארץ כו׳ עי״ז והביאו את כל אחיכם כו׳, ומענין ונהרו אליו פ״ק דב״ב דף ד׳ ע״א זח״ב כי תשא דקפ״ט סע״ב ובפ׳ פקודי דרל״ב סע״ב ודרל״ג א׳ בגין דהשתא כל שאר עמין אית לון ממונא ברקיעא עלייהו ובההוא זמנא יבער לון ונשגב ד׳ לבדו ביום ההוא וכדין ונהרו אליו כל הגוים כו׳, נמצא מכ״ז מובן איך ע״י דבעלה ישתכח עמה כדין בנהא לא יהון בגלותא והנה המשכת הואו נמשך ע״י שיתא סדרי משנה שהן בחי׳ ואו הנמשך מהא עילאה בינה שבה התגלות עת״י, כמ״ש במ״א ע״פ תורת ד׳ תמימה משיבת נפש, עד משפטי ד׳ אמת צדקו יחדיו יש בהם ו׳ פעמים ה׳ תיבות כנגד ששה סדרי משנה הנמשכים מחמשה חומשי תורה, וזהו ג״כ ענין המשכת הקול כמ״ש בסידור בד״ה הקול קול יעקב ובת״א סד״ה וישב יעקב וע׳ בלק״ת בשה״ש בהביאור ע״פ ששים המה, דרוש השני בענין קול דודי הנה זה בא מדלג, וזשארז״ל ע״פ מטל השמים זו מקרא ומשמני הארץ זו משנה במד״ר תולדות פס״ו, די״ל פי׳ ומשמני הארץ שע״י עסק שיתא סדרי משנה נמשך הכח בארץ שתתן יבולה ועץ השדה יתן פריו כו׳ ובלק״ת סד״ה אם בחקתי, השני, שיתגלה טובא דגניז בגווה דהיינו הכח הצומח אשר בארץ, ממאמר תדשא הארץ דשא ועמ״ש ע״פ תדשא הארץ כו׳ בתוספת לק״ת בהקיצור ע״פ כי כארץ תוציא צמחה, וע׳ בזח״ג פ׳ שלח דקנ״ט סע״ב בענין השמנה היא אם רזה היש בה עץ אם אין, נמצא ענין השמנה היא ע״ד שבע שני השובע ועיין בזהר ס״פ מקץ דף ר״ד ע״א וע״ב.

יש להעיר עוד מפסוק ונשא נס לגוים ואסף נדחי ישראל בישעי׳ י״א י״ב וזהו ושא נס לקבץ כו׳, ועמ״ש ע״פ קח את מטך כו׳ ויהי לתנין וארא ז׳ ט׳ דלשון כי יתנו בגוים ע״ד ושננתם תרגום ותתננון שע״י לימוד ש״ס משנה מבטלין כח התנין כו׳ כמו שנהפך הנחש למטה ע״ש. ומ״ש מזה סד״ה ושננתם לבניך ומ״ש ע״פ ויברא אלקים את התנינים הגדולים ג״כ להעיר מענין כי יתנו בגוים.

ט׳ י׳.

כענבים, כבכורה בתאנה, רבות ר״פ בראשית האבות עלו במחשבה להבראות שנאמר כבכורה כו׳, כענבים במדבר מצאתי, בראשית פכ״ט, כבכורה בתאנה לך לך ר״פ מ״ו, ויקרא ר״פ נ״ג ושם ג״כ פסוק כי תאנה לא תפרח שבחבקוק סי׳ ג׳ י״ז, כבכורה בתאנה ר״פ ואתה תצוה. כענבים במדבר מצאתי, במדבר פ׳ ב׳ ריש דף רי״א, שלח לך ס״פ טז דרס״ח ג׳, אסתר קכ״ח ד׳, ברכות ט׳ נ״ז ב׳. הרואה ענבים בחלום ישכים ויאמר כענבים במדבר כו׳ וע׳ מזה זח״ב תרומה קמ״ד ב׳, עפ״ז י״ל התנחומא ר״פ כי תבוא צפה משה ברוה״ק שבהמ״ק עתיד ליחרב והבכורים עתידין ליפסק עמד והתקין לישראל שיהיו מתפללין ג״פ בכל יום. וזהו

בואו ונשתחווה ונכרעה נברכה לפני ה׳, הביאו במ״ע אופן קפ״ה והקשה מה ענין ג׳ תפלות לבכורים, ולפי הנ״ל א״ש דהאבות נקראו כבכורה בתאנה והרי ג׳ תפלות הם בחי׳ ג׳ אבות כו׳ ועמ״ש בד״ה יונתי ע״י התפלה מתחבר הנשמה לבחי׳ שרשה ומקורה כו׳. גם נברכה י״ל ברך בכר אותיות שוין, גם בכורים לכהן שודמ״ט וכן התפלות במקום תמידין שע״י כהן כו׳, וע׳ מד״ר בראשית ס״פ כ״ט ג׳ מציאות מצא הקב״ה ישראל שנאמר כענבים במדבר מצאתי ישראל.

יו״ד, י״ב.

זרעו לכם לצדקה וקצרו לפי חסד ספ״ד דסוכה דמ״ט ע״ב, ספ״ק דב״ק דף י״ז ע״א מאי דכתיב אשריכם זורעי על כל מים כו׳ כל העוסק בתורה ובגמ״ח ואין זריעה אלא צדקה שנאמר זרעו לכם לצדקה ואין מים אלא תורה כו׳ זוכה לנחלת שני שבטים יוסף ויששכר שהם בחי׳ השור והחמור היינו כי יוסף יסוד בחי׳ צדיק המשפיע צדקה, ויששכר בחי׳ תורה כו׳ וע׳ מענין יסוד שנק׳ שור בזח״ג פ׳ שמיני דל״ח, וע׳ מהרש״א שם.

ובפ״ק דעכומ״ז ד״ה ע״ב אשריכם זורעי כו׳ כנ״ל רק מסיים פי׳ משלחי רגל השור והחמור דקאי על יצה״ר שיצרם מסור בידם.

סיפי׳ דקרא דהושע יו״ד י״ב הנ״ל עד יבוא ויורה צדק לכם נז׳ פ״ג דבכורות דף ק״ד ע״א.

נירו לכם ניר נזכר פרק ערבי פסחים דק״ז סע״ב רק שם קאי עמ״ש בירמיה סי׳ ד׳ ג׳ נירו לכם ניר ואל תזרעו אל קוצים.

בשל״ה במסכת פסחים ס״פ נר מצוה דף קמ״ו ב׳, פי׳ בשם מ״נ ח״ג פנ״ג, ההפרש בין צדקה לחסד, ותוכן הענין ע״ד הצדקה באה מן הרחמים ואינו שייך רק במקום שיש רחמנות וזהו קצת חיוב כו׳ אבל החסד אפילו למי שאין עליו רחמנות כלל כו׳, ועמ״ש סד״ה כי ההרים ימושו גבי וחסדי מאתך לא ימוש.

בפ׳ ראה דף שע״ד ע״ב האריך ב׳ הרקנטי בענין זרעו לכם לצדקה שהצדקה מחברת צדיק וצדק ואל״כ רגליה יורדות כו׳ ע״ש, ועפ״ז אפ״ל ג״כ פי׳ וקצרו לפי חסד כי הנה בחיבור צדיק וצדק יש כמה מדרגות אם שהצדיק יסוד עולם מושך השפע מז״ת שראשיתן החסד עולם או גם מג״ר המלביש לחסד דא״א בחי׳ ורב חסד כו׳ וזהו וקצרו לפי חסד.

זח״א בהשמטות סי׳ ק״ה דף   בהאי שביעית דלית לון מזונא אלא מההוא שתא שתיתאה דזרעין בה זרעין הה״ד זרעו לכם לצדקה

קצרו לפי חסד מה דזרעין יהא לההוא אתרא דאקרי צדקה שלימא וכדין קצרו לפי חסד כדין יהא טיבו עילאה ומאן איהו פי חסד דא אברהם (ועיין זח"ג נשא דקמ"ב א׳ גבי וכיון דאתגלי יו"ד פומיה דאמה אתגלי חסד עילאה כו׳ הה"ד התהלך לפני והיה תמים ועיין בפ׳ אחרי דע"ז סע"א וע"ב בענין ואיש כי יקח אחותו כו׳ חסד הוא, ויש חיבור דבמזלא תליא למעלה מחסד עולם ובחי׳ מזלא זהו הנק׳ ונוצר חסד, וזהו וקצרו לפי חסד) ות"ת לתתא שבעה עיבידן אית ביניהון, זריעה לקבל אימא עילאה הה"ד הא לכם זרע ס"פ ויגש מ"ז ק"ג, קצירה לקבל דרגא דאברהם הה"ד קצרו לפי חסד, דישה בחרוץ לקבל דרגיה דיצחק דעביד דינא ואפריש תבן מההוא בר, דינא אפריש מיניה ועביד דינא ברשעי עלמא וכדין אינהו כמוץ לפני רוח, והאי רוח איהי דרגא דיעקב ותחי רוח יעקב אביהם ולקבליה זורה (וכן שנינו בעומר שטחוהו בעזרה והרוח מנשבת בו כו׳), והאי מוץ לאשא אתיהיב, טוחן לקבל דרגיה דמשה (היינו נצח וע׳ בענין שבע אושפיזין דסוכות) לש לקבל דרגיה דאהרן (בחי׳ הוד) אופה לקבל דרגיה דצדיק בההוא אור דאית בציון הה"ד נותן לחם לכל בשר כו׳ עכ"ל, ועמ"ש מענין לש ואופה בד"ה ושבתה הארץ, וענין לחם הוא היחוד ע"ד מ"ש כ"א הלחם אשר הוא אוכל בפ׳ וישב ל"ט ו׳, ופרש"י היא אשתו אלא שדיבר בלשון נקיה כו׳. וזהו שעיקר האפייה הוא ביסוד ששם נמשך טפת חכמה עילאה היא התורה הנק׳ לחם לכו לחמו בלחמי, והקצירה בחסד ה"ע החיבוק וימינו תחבקני, ויש להעיר מכ"ז לענין עומר ראשית קצירכם שבחי׳ קציר זה זהו התחלה לענין שבועות שאז מביאין שתי הלחם תשב"כ ותשבע"פ, ובינתיים צ"ל דישה להפריש המוץ זהו ענין ספה"ע לברר מדות דנה"ב, עוד בזח"ב בשלח דנ"ט סע"א ודא הוא זרעא דזרע בר נש בההוא עלמא ומה שמיה צדקה דכתיב זרעו לכם לצדקה כו׳ וע"ד כתיב וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה, ולפ"ז פי׳ וקצרו לפי חסד היינו שמש צדקה ונק׳ לפי חסד כי הוא ענין מוציא חמה מנרתקה שהנרתק הוא המגן דשם אלקים מדה"ד המסתיר גלוי בחי׳ שמש הוי׳ אני הוי׳ לא שניתי ולע"ל יהי׳ גילוי בחי׳ זו בלי נרתיק וזהו לפי חסד כו׳. ס"ח סי׳ שכ"א שכ"ו תתרנ"ו אבל אדם שיש לו בושת לקבל מאכל יתנו מעות וזהו זרעו לכם לצדקה וקצרו לפי חסד שנהנה העני עכ"ל.

י"א א׳

כי נער ישראל, רבות כי תשא ס"פ מ"ג קנ"ח ג׳, נשא פי"ב רמז ד׳ משל למלך ב"ו כ"ז שבתו קטנה כו׳ וכ"כ בשה"ש רבה כ"א ד׳ בפסוק אפריון עשה לו: שופטים רצה"ד והי׳ אוהב את הקטן יותר מכולם. כי נער ישראל: זח"א שמות די"א ע"ב, ס"פ בא דמ"ג ע"א כי נער ישראל ישראל זוטא, ויקהל דרי"ו סע"א, ובהשמטות סוף ח"ב, ועמ"ש מזה בהגהות וביאור לד"ה בכ"ה בכסלו גבי הפסוק עטרת תפארת שיבה כו׳ ומ"ש בתו"א סד"ה ואלה שמות בנ"י בד"ה ושורש הדברים מענין ישראל סבא וישראל זוטא, זח"ג כי תצא דרע"ג: עמה"מ שער קרית ארבע פל"ו פע"ה דף צח ד׳, פצ"ה,

פרק קכ"ג ר"פ קל"ח, שער ז"א פ"א פי"ב דקל"ב ע"א, ועמ"ש ע"פ ועשית שנים כרובים זהב מענין כד הוינא זוטרי לגברי, ומענין זכרתי לך חסד נעורייך, וע"פ ימצאהו בארץ מדבר, וע"פ הבן יקיר לי אפרים.

י"א ג'.

ואנכי תרגלתי לאפרים קחם על זרועותיו ולא ידעו כי רפאתים יר"ק רוח הקדש ח', מד"ר באיכה דף ע' עמוד ב' ע"פ השליך משמים ארץ תפארת ישראל, ר' הונא ורבי אחא בשם ר' חנינא בריה דר' אבוה משל למלך שהיה לו בן בכה ונתנו על ארכבותיו בכה ונתנו על זרועותיו בכה והרכיבו על כתפו, טינף עליו מיד השליכו לארץ ולא הוות מחותיתיה כמסוקיתיה, מסוקיתיה ציבחר ציבחר, מחותיתי' כולא חדא כך ואנכי תרגלתי לאפרים קחם על זרועותיו, ואח"כ ארכיב אפרים יתרוש יהודה ישדד לו יעקב בהושע סי' יוד י"א וע"ש בתרגום יונתן אח"כ השליך משמים ארץ תפארת ישראל.

ב) ילקוט ח"א סח ג רמז רל"ג ע"פ ויסע מלאך אלקים ריה"ו אומר ה"ז מקרא עשיר במקומות הרבה. משלו משל למה הדבר דומה לאחד שהי' מהלך בדרך והי' בנו מהלך לפניו באו לסטים לתפסו נטלו מלפניו ונתנו לאחריו, בא זאב ליטלו מאחריו נטלו ונתנו על זרועותיו שנאמר ואנכי תרגלתי לאפרים קחם על זרועותיו עכ"ל, והוא מהמכילתא פ' בשלח ע"פ ויסע מלאך האלקים.

י"א ד'.

בחבלי אדם, פ"ט דשבת דף פ"ט ע"ב ראוי היה יעקב אבינו לירד למצרים כו' ובמהרש"א שם ר"ל בזכותו של יעקב משכו אותו בחבלי אדם דהיינו ע"י יוסף כו'. ועיין רבות ר"פ ויגש שלכן נק' יוסף מושך הזרע, רבות וישב ר"פ פ"ו, ועמ"ש מזה בד"ה משכני אחריך נרוצה בבוך דברים דף קצ"ט של"ה קע"א א"ב, יר"ק רוח הקדש ח', ע"מ קלב"ב, בחיי פ' ד'.

י"א ט'.

לא אעשה חרון אפי לא אשוב לשחת אפרים כי אל אנכי ולא איש בקרבך קדוש ולא אבוא בעיר.

א) לא אעשה, ע' רבות בלק דרע"ט ב' ע"פ ההוא אמר ולא יעשה ובירושלמי וברבות וירא פנ"ג דנ"ט ע"ב והיינו ע"י כי אל אנכי היינו כתר ולא איש ז"א, ונק' אל ע"ש דלית שמאלא בהאי עתיקא אלא חסד אל ולכן משם נמשך לא אעשה חרון אפי, ועמ"ש בד"ה ראשי המטות בפי' אל ה' ויאר לנו, ומ"ש בד"ה וידעת היום בפי' והנורא אל עליון, ומ"ש בד"ה מי אל כמוך, וע"פ כי אל דיעות ה', ובד"ה וארשתיך

לי בפי׳ לבי ובשרי ירננו אל אל חי, ומפסוק ואתם עדי נאום ה׳ ואני אל ישעי׳ מ״ג.

ב) **תענית** א׳ דף ה׳ ע״א, די״א ע״ב, ירק״ק מלאך סח, ר״ח, רבות ויקרא רפ״ו דקע״א ד׳, ובתוך פרשה הנ״ל דקע״ב ג׳ א״ר פנחס כתיב והמה כאדם עברו ברית ברם הכא כי אל אנכי ולא איש, זח״ג פ׳ אחרי דס״ח ע״ב ע״פ עיר קטנה, נז׳ מענין עיר ומשם יובן ענין ולא אבא בעיר: זח״ג ס״פ נשא דקמ״ז סע״ב ולא אבא בעיר נשבע הקב״ה שלא יכנס בירושמ״ע עד שיכנסו ישראל בירושמ״ט וע׳ מזה זח״ג ויקרא ט״ו ב׳. ובפ׳ ויחי דרל״א א׳ ובזח״ג ואתחנן דרס״ב סע״ב, ת״ז קטוב פטב דהיינו סוף תקון חמשים, ילקוט ח״א פ׳ נשא בד״ה כל ימי נזרו דר״י ע״ב הובא הגמ׳ פ״ק דתענית די״א ע״ב.

ג) **ילקוט** ר״פ האזינו, והוא מהספרי פ׳ הנ״ל עתידה שתאמר לפניו כבר כתבת בתורה הן ושלח איש את אשתו והלכה מאתו והיתה לאיש אחר הישוב אליה עוד אומר לה כלום כתבתי אלא איש והלא כבר נאמר כי אל אנכי ולא איש כו׳ ועמ״ש מזה בסוף ישעי׳ סי׳ ס״ו ע״פ כי כאשר השמים החדשים סעיף ג׳ כי איש הוא ז״א וכאמרם ז״ל בדוכתי טובא אין איש אלא הקב״ה ועמ״ש מזה ע״פ לזאת יקרא אשה, ובלק״ת פ׳ שלח בד״ה והי׳ לכם לציצית, דרוש השני, ולכן שם כאשר והיתה לאיש אחר שהוא ז״א דקליפה זלעו״ז ונק׳ זונה נפקת ברא שהיא ק״נ כשיצאה מהקדושה ונדבקה לג״ק הטמאות, הרי היא אסורה לבעלה, ולא תוכל לקבל עוד מז״א, אלא ע״י גדולה תשובה שדוחה את ל״ת שבתורה פב״ת דיומא דף פ״ו ע״ב, והוא כי ע״י התשובה מגיע בא״א רעדכ״ר שלמעלה מהחכמה הנק׳ איש, וכמ״ש בד״ה תקעו בחדש, דרוש הראשון בפי׳ סלח לנו אבינו כי חטאנו, ומשם יוכל להיות זדונות כזכיות כמ״ש בסד״ה ולא אבה הוי׳ אלקיך לשמוע אל בלעם בענין ויהפוך ה׳ אלקיך לך את הקללה לברכה, וזהו כי אל אנכי ולא איש, היינו מי אל כמוך נושא עון כו׳ ולכן עי״ז יוכל להיות ושובה אלי, והיינו כמ״ש וארשתיך לי היינו בחי׳ א״א דהיינו שז״א יהי׳ במדריגת א״א וכמו עד״מ למטה כשהאשה זינתה עם בהמה מותרת לבעלה, כך לגבי א״א מה שזינתה עם איש אחר והוטמאה הנה שם איש זה כבהמה יחשב, וזהו כי אל אנכי ולא איש ועמ״ש בענין בארץ לא עבר בה איש במדבר לא ישב אדם שם בלק״ת סד״ה צאינה וראינה הראשון בענין וממדבר מתנה ובהביאור שם. גם י״ל היחוד בבחי׳ זו מקום שבע״ת עומדים הוא למעלה מהיחוד דזו״נ שהוא מקום שצדיקים עומדים שהוא ע״ד **יחוד או״א** הגבוה מיחוד זו״נ ולכן יוהכ״פ אסור בתשמיש המטה, כי הטפה נשתלשלה בבחי׳ אור מים רקיע והיינו בזו״נ אבל באו״א היחוד בבחי׳ אור.

ה) * **או** י״ל פי׳ ולא איש, דהנה הרמב״ם במ״נ ח״א פ״ו פי׳ איש ואשה

*) כן הוא בהכת״י.

מורה על התחברות ודיבוק כמו חוברות אשה אל אחותה, והנה זהו נק' יחוד קב"ה ושכינתי', שכינתא עילאה בינה והוא יחוד חו"ב שכינתא תתאה יחוד זו"נ וזהו ענין איש ואשה י"ה ביניהם, אך כ"ז באצי' אבל בכתר נאמר ואין אלקים עמדי שאין שייך שם יחוד זו"נ, ועמ"ש מזה בקהלת ע"פ יש אחד ואין שני לו, ומ"ש מזה בד"ה מי יתנך כאח לי, כי ואיש דא קב"ה כי יקח אחותו כנ"י חסד הוא כמ"ש בזח"ג ויקרא דף ז' ע"ב, משא"כ בבחי' כתר לא שייך ענין אחותי, אלא רק מחכמה ואילך וזהו אמור לחכמה אחותי את, וזהו וגם אח אין לו, וביאור הענין זהו היחוד שייך בבחי' ועל הכסא דמות כמראה אדם משא"כ בעצמותו, וזהו ע"ד ההפרש בין אחד ובין יחיד הנזכר בת"א ר"פ וארא בד"ה וארא אל אברהם, כי אחד את ד' זהו ענין מי יתנך כאח לי, משא"כ בבחי' יחיד, דשם עשיי' גשמיות וח"ע שוין, ולכן בבחי' זו ותתצב אחותו מרחוק, ע"ש מרחוק ה' נראה לי, לפי שאין שייך שם בחי' אחותו, ולכן בבחי' זו נאמר כי אל אנכי ולא איש, ועמ"ש ע"פ ויקחו להם איש שה לבית אבות שלכן כדי להמשיך מאור א"ס ב"ה שיהי' בבחי' איש, זהו ע"י שה לבית אבות, כמו אלקים יראה השה, שמשים א"ע כבהמה ממש, כי שם אף ח"ע כעשייה היא, ובבחי' זו אין נק' כנ"י אשה, ולא בחי' בנים אתם, אלא בחי' צאן וכמ"ש ואתן צאני צאן מרעיתי, והוא ית' נק' רועה וכמ"ש מזה ע"פ הרועה בשושנים וע"י ביטול זה בבחי' אדם ובהמה ממשיך ויקחו להם איש, וזהו שאו ידיכם קדש וברכו את הוי' והיינו ע"י עד יעבור עמך הוי', ועמ"ש ע"פ כי תצא למלחמה בענין פי' הוי' איש מלחמה. ויובן זה עוד ע"ד גבורי כח עושי דברו המבואר בזח"ג פ' בלק דקצ"א ע"א ע"פ שחורה אני ונאוה, בענין נפק דודה רחימהא מגו היכלי' ממה דבגלותא סליק לעילא לעילא כנז' בד"ה וארא אל אברהם וע' ביאורי הזהר שם בענין ויצעקו בקול גדול כו'. ועי"ז אל עליון גומל חסדים טובים שממשיכים מבחי' אל עליון כתר להאיר ג"ר בז"א הנק' איש כו' וכ"ז למען שמו.

של"ה ר"ב ריא"א שנג"א, תד"א ח"א פי"ז כ"ד ח"ב פ"י.

ו) **ילקוט** ח"ב דצ"א סע"ג רמז תרל"ה בתחלתו ע"פ ה' אל באפך תוכיחני אמר הקב"ה א"כ אף וחמה למה כו' ישראל מה כתי' בהם לא אעשה חרון אפי.

סוף רמז תתע"ט דקכ"ז ג' ע"פ ירושלים הבנויה כעיר הגמ' פ"ק דתענית דף ה' ע"א, נשבע הקב"ה שלא יכנס בירושמ"ע עד שיכנס בירושמ"ט שנאמר בקרבך קדוש ולא אבוא בעיר, ועמ"ש מזה ע"פ ונהר יוצא מעדן, שזהו בחי' ירושמ"ע ע"ש סעיף ובשל"ה דכ"ו סע"ב פי' ירושמ"ט ר"ה ירושמ"ע י"ה וכ"כ עוד ר"פ ויחי דף ש"ד א', ועמ"ש מזה בלק"ת פ' שלח סד"ה ויאמרו כו' טובה הארץ מאד מאד.

י"א, יו"ד.

אחרי ה' ילכו כאריה ישאג, כי הוא ישאג ויחרדו בנים מים, ת"י בתר פולחנא דה' יהכון, מימריה כאריה דמכלי (היינו תרגום דשאגה וכן וירעם בשמים ה' תלים י"ח ואכלי בשמיא, ירעם אל בקולו איוב ל"ז כד אכלי אלהא בקליה, וכן שאגו צורריך תלים ע"ז אכלין מעיקד, מתורגמן ערך כל. השלישי) ארי הוא מכלי ויתכנשון גלוותא ממערבא. ורש"י פי' עוד ישאג להם כאריה שיצאו מהגלות וילכו אחריו ויחרדו כתרגומו.

ב) **והרד"ק** פי' אחרי ה' ילכו אע"פ שאסלק בעונם שכינתי מקרבם ואגלה אותם מארצם עוד יהיה זמן רב שילכו אחר השם וידרשוהו בגלותם כמו שאמר בתחלת הספר אחרי ישובו בית ישראל ובקשו את ה' אלהיהם כאריה ישאג כמו האריה שישאג שיתאספו החיות אליו כי הוא מלך החיות כך יאספו אליו בני ישראל לקול שאגת האל ית' (וע' ברבות יתרו פכ"ט ע"פ אנכי ה' אלקיך שדרשו שם ע"ז פסוק אריה שאג כו' כאריה ישאג כו') כי הוא ישאג כלומר יגלה להם לישראל בגלותם ע"י נביא או אות ומופת שישלח, (והענין כי בת"א פ' וישלח בד"ה ויקח מן הבא בידו מנחה מבואר ענין פני אריה שבמרכבה הוא למעלה מפני שור ולמטה הוא חיה טמאה אלא היא הנותנת דלפי ששרשו בתהו מאד נעלה ע"כ נפל למטה יותר בג"ק הטמאות שלמטה מק"נ וכ"כ עוד בד"ה כי אתה אבינו גבי דרושי פורים בת"א שם, וזהו ענין של"ת גבוהים ממ"ע כנזכר בביאור ע"פ שחורה אני ונאוה, וכ"כ במא"א אות א' סעיף ק"א אריה קליפה שכנגד כתר כו', וא"כ בחי' אריה שאג שבקדושה זהו מבחי' כתר וזהו שדרשו זה על דבור אנכי כו', והנה פני אריה אל הימין חסד וגם אריה גימט' גבורה היינו אנכי ולא יהי' מפי הגבורה שמענום, כי לית שמאלא בהאי עתיקא וחו"ג כלולים יחד כו', ועמ"ש ע"פ כרע שכב כארי וכלביא כו', וע' זח"ג בהעלותך קנ"ד ע"ב מענין אריה ובפ' ואתחנן דף ע"ר ע"א כד יתבע אריה רברבא לאתחברא לנוק' כו' על האי שעתא כתיב אריה שאג מי לא יירא, ופי' כי לע"ל יומשך ההשפעה בכנ"י הנק' נוק' מבחי' כתר ועז"נ וארשתיך לי לעולם כו') ויחרדו בנים מים ינועו ממזרח וממערב ואמר בנים כמו הבנים שבאים ליד האב כשקורא אותן כן יבואו אליו אל מקום המקדש שישיב שכינתו שם ואז יקראו בנים כמו שנקראו בנים אתם לה' אלקיכם, יחרדו ענין תנועה כמו ויחרדו זקני העיר לקראתו ש"א סי' מ"ו ד' ות"י ואתכנשון הנה חרדת אלינו את כל החרדה הזאת במ"ב סי' ד' י"ג.

י"א י"א.

יחרדו כצפור ממצרים וכיונה מארץ אשור, והושבתים על בתיהם נאם ה'. ות"י כעופא דאתי ביגלאי, (ובמתורגמן בשרש בגל כתב וז"ל מי העיר ממזרח צדק בישעי' סי' מ"א ת"י מאן אייתי בגלאי ממדינחא, העירותי מצפון שם סי' הנ"ל ות"י אייתי בגלאי, וכן כל לשון הערה בנביאים אחרונים הוסיף התרגום בגלאי, ולא ידעתי מה הוא, גם הערוך ושאר מפרשים לא פירשוהו. וכן יחרדו כצפור כעופא דאתי בגלאי. ונראה

לי שכולם לשון מהירות עכ"ל) כן ייתון דגלו לארעא דמצרים וכיונה דיתבא לגו שובכא כן יתובון דאטלטלון לארעא דאתור ואתיבינן בשלם לבתיהון ומימרא יהא בסעדהון אמר ה'.

והרד"ק פי' יחרדו כצפור ממצרים אותם שהם במצרים יחרדו לשוב לארצם כמו הצפור החרדה לשוב אל קינה כמו שהמשיל נדוד האדם אל נדוד הצפור באמרו כצפור נודדת מקנה כן איש נודד ממקומו, המשיל שובו לארצו לצפור שנאמר כצפור ממצרים (ובמא"א אות צ' ס"ל צפור נק' היסוד וכשמקבל שע"ו נהורין נק' צפור עכ"ל, והיינו כי הדרת פנים תלוי בזה האבר ולכן סריס אין לו הדרת פנים, ולפ"ז צ"ל איך שייך הצפור במצרים י"ל ע"ד ויוסף הורד מצרימה כו' וז"ס ושפחה כי תירש גבירתה כו', וע' זח"ג ואתחנן דרס"ו ב' ע"פ ובאו האובדים כו' וזהו ענין צדיק ונושע כו', אכן בפרדס ערך צפור פי' צפור נק' השכינה מלכות מטעם כי כמו שהצפור נודדת מקינה כן היא נודדת מקן שלה מבחי' יחודה, ובעלה נק' עוף והיא צפור מצדו וכן נתבאר בתיקונים כו' ובמ"א פי' דמסטרא דאופנים נק' צפור כו' עכ"ל והאריך עיין עליו) ואותם שהם בארץ אשור יחרדו לצאת ממנה לשוב אל ארצם כמו היונה החרדה לשוב אל שובכה כמו שאמר ג"כ בשיבת הגלות וכיונים אל ארובותיהם עכ"ל, ויש להעיר מפסוק ותשב אליו היונה לעת ערב והנה עלה זית כו' דפירשו שזהו בחי' משיח.

בעמה"מ שער קרית ארבע פרק פ"א דצ"ט ע"ג ואומר שם (בספ"ד) ויש אחר של קדושה הה"ד אחרי ה' ילכו כאריה ישאג ואתקרי פנים לגבי מטה ואחור כלפי מעלה עכ"ל, ועמ"ש ע"פ כי כאשר השמים החדשים איך בחי' השמים כסאי נק' אחור לגבי השמים החדשים שנאמר בהם עומדים לפני, משא"כ על הכסא יושב בחי' אחוריים, ועמ"ש בדבור הסמוך דעל מ"ת נאמר כאריה ישאג ותורה נק' בחי' השמים כסאי נובלות חכמה שלמעלה תורה בחי' אחוריים דאבא משא"כ לע"ל גילוי פנימיות התורה מפנימית אבא.

רבות יתרו ס"פ ק"ט קמ"ה א' ד"א אריה שאג הה"ד אחרי ה' ילכו כארי' ישאג א"ר סימון משל למלך שנכנס בפלטין שלו, שמעה מטרונה שלו ונתנה לו מקום (עמדה ממקומה ופנתה לו מקום) והיתה מרתת, אם המטרונה מתיירא מה יעשו העבדים והשפחות, כך כשנגלה הקב"ה ליתן תורה לישראל שמעו קולות ומתו, שנאמר נפשי יצאה בדברו, בשה"ש שיר ה' (וכמ"ש ברבות בשה"ש בפסוק חכו ממתקים שפרחה נשמתן ועמ"ש בד"ה ושבתה הארץ בפי' ארעא אתבטלת, ועזח"א קע"ה א' ע"פ בצאת נפשה, ודקכ"ה א' ע"פ בקרית ארבע כו') אם ישראל כך עוכומ"ז עאכ"ו.

רבות נשא פי"ג רנ"א ד' ע"פ ויהי המקריב ביום הראשון, ד"א נודע ביהודה אלקים כשירד דניאל לגוב אריות והוצל כו' מפני מה הוצל

דניאל מן האריות לפי שהתפלל לפני הקב"ה שנק' אריה דכתיב ה' כאריה ישאג הושע י"א י' ודניאל משבט יהודה שנקרא אריה גור אריה יהודה כו' יבא אריה ויציל אריה מפי אריה. דבר אחר מפני שנדמה לאריות שהוא אריה לכך לא הזיקוהו עכ"ל, ופי' יבא אריה בחי' חסד דא"א ורב חסד, או חסד דז"א, ויציל אריה בחי' פני אריה דמרכבת השכינה שזהו בחי' גור אריה יהודה. מפי אריה היינו מה שנפל בשבה"כ רבוי החיות כו'.

זח"א ויצא דף ק"ס סע"א ת"ח זכירה ופקידה לטב אינון ברזא דמהימנותא וזכאה איהו מאן דאשתדל בתר מהימנותא כד"א אחרי ה' ילכו כאריה ישאג.

ח"ג אחרי דע"ט ב' דכד הוו ר' אבא וחבריא חמו לר' שמעון הוו רהטי אבתריה ואמרו אחרי ה' ילכו כאריה ישאג וע"ש בענין ר' שמעון דס"א ע"א וע"ב וברבות סדר נח פל"ה.

בס"ח סי' ב' ולקח בלשונו דרך המשל להמשיל את בוראנו למדת ב"ו כדי להכניס בלבבות בני אדם כו' ה' כאריה ישאג. ועיין מזה בבחיי פ' בראשית דף י"ג.

ואדמ"ו נ"ע בד"ה אתם נצבים פי' כאריה ישאג כמו בחי' פני אריה שבמרכבה ושאגתם נמשך רק מבחי' אחרי ה' הוא בחי' מלכותו ית' ועמ"ש בד"ה רני ושמחי בענין וצדקתך ירננו כו' שהיא צדק מלכותא קדישא שמשם נמשך ההתהוות מאין ליש כו', ועמ"ש בד"ה אחרי ה' אלקיכם תלכו, אכן יש שאגה הנמשכת מההתבוננות במהותו ועצמותו ית' והיא פנימית הלב וזהו ענין השופר כו' ממעמקים קראתיך, ואפ"ל שזהו ענין כי הוא ישאג, וזהו ויחרדו בנים כמ"ש בקול השופר ויחרד כל העם כו'.

ובד"ה ואלה המשפטים דתקס"ב האריך בענין מארז"ל שלשה משמרות הוי הלילה ועל כל משמר ומשמר הקב"ה יושב ושואג כארי.

י"ב, ו'.

וה' אלקי הצבאות ד' זכרו, במד"ר בשלח פכ"ה הביאו פסוק זה בפ' הנני ממטיר לכם לחם מן השמים, ודורש אלקי הצבאות שעושה צבינו בבריותיו ר"ל רצונו וחפצו, והיינו ע"ד המבואר בת"א פ' מקץ בד"ה מזוזה מימין בענין כי אני ידעתי כי גדול הוי' ואדונינו מכל אלקים כל אשר חפץ הוי' עשה בשמים ובארץ כו', דהיינו כי אלקים ר"ל ק"ך צירופי אלקים שמהם נמשך התהוות היש ודבר נפרד, ושם הוי' גדול מכל ק"ך צירופי אלקים לשנות הטבע, והיינו שהמטיר לחם מן השמים והעלה מים מן הארץ שזהו הבאר יעו"ש וזהו שעושה צביונו רצונו וחפצו כו' ועיין בהרמ"ז פ'

בשלח דף נ"ד ע"פ אז ישיר כו', שיש ב' הנהגות כו' וא"כ אלקי הצבאות שעושה צביונו נמשך מיחוד פנימי דאו"א כו', וכן בת"י כאן פי' שזהו ענין אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב זה שמי לעולם וזה זכרי לדור ודור ומבואר במ"א שהקשו ע"ז למה לא נאמר בורא שמים וארץ, והתירוץ דגבי בריאת שמים וארץ כתיב בראשית ברא אלקים כו' אבל אלוקי אברהם כו' זהו ע"ד כל אשר חפץ ד' עשה כו' לשנות הטבע, וזהו וד' אלקי הצבאות שעושה צביונו כו'. ועיין במשנה ר"פ שלשה שאכלו ברבוא הוא אומר כו' אלקי הצבאות כו'.

י"ד, ה'.

ארפא משובתם אוהבם נדבה כי שב אפי ממנו.

רבות ויקהל ס"פ מ"ח ד"א ראו קרא ה' בשם בצלאל הה"ד ארפא משובתם אוהבם נדבה, מה כתיב למעלה הביאו בני ישראל נדבה לה', ואח"כ ראו קרא ה' בשם בצלאל, אלא כשעשו העגל כו', פרקו נזמי הזהב ומה הביאו נזמים וכשעשו המשכן עשו אותן נדבה ומה כתיב כל נדיב לב הביאו חח ונזם כו' בנזמים חטאו ובנזמים נתרצה להם, ורוה"ק צווחת ע"י הושע והיה במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם יאמר להם בני אל חי כו' עד הרי הביאו חמשה חח ונזם טבעת עגיל וכומז עכ"ל נ' דחמשה היינו תשוב ה' ועמ"ש סד"ה קדש ישראל בפי' כל אוכליו יאשמו, עכ"פ פי' הספוק ארפא משובתם ע"י אוהבם נדבה היינו מה שכל נדיב לב הביאו כו' ויש ללמוד מזה לענין תשובה שצריך להרבות בצדקה וזשארז"ל בכל מאדך בכל ממונך כו'.

ב) רבות נשא ר"פ יו"ד דרל"ו ע"ב מראהו כלבנון זה שכר בעל תשובה שהוא נק' סור מרע, ועליו הכתוב אומר ארפא משובתם, והיינו כמש"ש ע"פ הפסוק באיוב כ"ח הן יראת ה' היא חכמה וסור מרע בינה ותשובה היא בינה וז"ש וסור מרע שהוא בעל תשובה כנ"ל הוא בינה והנה בת"י פי' אקבלינון בתיובתיהון אשבוק לחוביהון, לכאורה מפרש משובתם לשון תשובה, ובמצודות פי' משובתם ענין מרידה והליכה בדרכי הלב כמו שובו בנים שובבים בירמיה סי' ג', וא"כ ארפא משובתם מה שיסלח לעוונותם ואפשר היינו מ"ש ת"י אשבוק לחוביהון ועמ"ש ע"פ רפאני ד' וארפא.

ג) יומא פב"ת דפ"ו סע"א גדולה תשובה שמביאה רפואות לעולם שנאמר ארפא משובתם, וע' מהרש"א שהקשה אמאי לא מייתי קרא אחרינא דמפורש בו טפי ושב ורפא לו. ויש ליישב דושב ורפא לו לאו רפואה ממש אלא שכינה הסליחה בלשון רפואה כו' אבל הכא משובתם דקאמר משמע דענין מקצת תשובתו עליו ועדיין לא נסלח אלא דארפא ממש קאמר דתחלת תשובתו מביא רפואה לעולם עכ"ל.

י״ד ו׳.

אהיה כטל פ״ק דתענית דף ד׳ ע״א, רבות סדר אחרי פכ״ג קצא״ד.

י״ד, ח׳.

ישובו יושבי רבות ר״פ ויקרא קס״ה א׳ ושם מבואר דגפן היינו אגדה ור״ל פנימית התורה שנק׳ יינה של תורה כיין לבנון, כיין נסך שקרב לפני ע״ג המזבח כו׳ ע״ש ההר הטוב הזה והלבנון, וע׳ במא״א אות יו״ד סי׳ מענין יין ובי״נ שם, ובמא״א אות נ׳ ס״מ פי׳ יין נסך דקדושה נק׳ המ״ן, לפ״ז יין לבנון י״ל מ״ן דאימא.

רבות נשא ר״פ חי״ת, כנ״ל ר״פ ויקרא.

ססי׳ י״ד מי חכם.

ישרים דרכי ה׳ צדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם פ״ד דנזיר דכ״ג ע״א משל לשני בני אדם שצלו את פסחיהן אחד אכלו לשם מצוה ואחד אכלו לשם אכילה גסה, זה שאכלו לשם מצוה צדיקים ילכו בם זה שאכלו לשום אכילה גסה ופושעים יכשלו בם כו׳ משל ללוט ושתי בנותיו הם שנתכוונו לשם מצוה כו׳, וכ״ה בהוריות פ״ג ד״י ע״ב, ואדמ״ו נ״ע אמר בזה בביאורו על הרע״מ אמור צז״א רזא דתרתין אחתין כו׳.

ב) **פ״ה** דב״ב דפ״ט ע״ב על כולן אמר ריב״ז אוי לי אם אומר אוי לי אם לא אומר כו׳ אמרה ומהאי קרא אמרה כי ישרים דרכי ה׳ צדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם, ור״ל שאע״פ שיש לחוש שע״י שיאמרו ילמדו הרמאים, עכ״ז כיון שזהו תועלת לצדיקים יש לחוש יותר לזכותן שזהו פי׳ צדיקים ילכו בם אע״פ שיש לחוש שופושעים יכשלו בם, והיינו כי ישרים דרכי ה׳. כיון שהדבר ישר ומובן לישרי לב, אין לחוש ולמנוע הטוב מהם אף שפושעים יכשלו בם, ונ״ל שזהו ע״ד הנזכר ברבות פ׳ בראשית כיון שהגיע לפסוק נעשה אדם בצלמנו כדמותינו אמר לפניו רבון העולמים מה אתה נותן פתחון פה למינים. אתמהה, אמר לו כתוב והרוצה לטעות יטעה כו׳ והיינו שאין לחוש למה שיוכל להיות נמשך מזה ופושעים יכשלו בם, כיון שישרים דרכי ה׳ אשר צדיקים ילכו בם ללמוד שהגדול ישפיל א״ע ליטול רשות מן הקטן יעו״ש.

ג) **הגמרא** הנ״ל דב״ב פ״ה איתא ג״כ בקהלת רבה דצ״ח ע״ד ע״פ יש רעה ראיתי תחת השמש, ודף ק״ט ע״א ע״פ גם זה ראיתי חכמה תחת השמש ושם הוסיפו אם לא אומר אני מונע את התלמוד ומטמא את הטהרות כו׳.

בשה״ש רבה ס״פ ישקני מנשיקות פיהו. מה המים נמשכים לגנות ולפרדסים ולבתי כסאות ומרחצאות יכול אף ד״ת כן ת״ל כי ישרים דרכי הוי׳.

ד) **זח"א** לך דצ"א סע"ב וישלח קס"ז ע"ב, פי' שזהו ג"כ ענין תמים תהי' עם ה' אלקיך ויובן כמ"ש לקמן אות ה' בשם השל"ה במס' תענית דף ר"ד ע"א דהמכוון אף מה שנראה לו מוקשה וכמ"ש בתלים סיע"ג ואני כמעט נטיו רגלי כו', עכ"ז יתלה שיש בזה כוונה עמוקה שאינו מבין וזהו ענין תמים תהיה וכנז' במדרש רבה ר"פ וארא בענין כי מה האדם שיבא אחרי המלך ועמ"ש ברבות בקהלת ע"פ עם עושק ורש כו' כי גבוה מעל גבוה שומר כו' וכ"ז ה"ע כי ישרים דרכי ה'.

קע"ה ב' ושם באריכות, מקץ ר"ד סע"א, משפטים צ"ה סע"א, ק"ב סע"ב פקודי דרמ"ה א' בענין השבעה היכלות שעז"נ צדיקים ילכו בם, ופי' בעמה"מ כי הם ז' היכלות והם בחי' מ"ב גימ' בם, והיינו כמ"ש בענין מ"ב מסעות עד ערבות מואב שהוא חכמה וירדן יריחו, בחי' חוטמא והריחו ביראת, ותהלתי אחטם לך, ופושעים יכשלו בם הם ז' היכלות התמורה הנז' בפרדס ובזהר שם.

זח"ג פ' אחרי דע"ז ב' כשבא לבאר סודות איסור עריות אמר כי ישרים כו' צדיקים כו', וג"ל שזהו ע"ד מאמר הגמ' פ"ה דב"ב הנ"ל, כי הנה ביאור ענין יחודים עליונים י"ה ו"ה שנק' ואיש כי יקח אחותו כו', ועמ"ש בזהר ר"פ תרומה קכו ב' בענין יעקב שנשא שתי אחיות ואח"כ זה איסור ערוה, וע"ש בבה"ז ע"כ הקדים כי ישרים דרכי ה' כו' וכנ"ל.

נשא קמ"ד סע"א, ושם נראה הפי' שהדברים היקרים צ"ל ע"ד כבשים ללבושיך כו' לכסות סתרי תורה כו', בהעלותך קנא סעב, פ' פנחס דרכ"ט ע"ב ורגליהם רגל ישרה, כי ישרים דרכי ה', באתר דהוי' תמן איהו דרך ישרה, ויש להעיר מהמשנה ר"פ שני דאבות רבי אומר איזהו דרך ישרה שיבור לו האדם כו', וא"כ זה שייך לקו האמצעי ת"ת בריח התיכון, ועמ"ש ע"פ מאמר הזהר ר"פ ויקרא בענין ונתתם לי אות אמת, ומ"ש ע"פ מישרים אהבוך, ומ"ש ע"פ לעשות הישר בעיני ה', האזינו דף ר"צ סע"א, דרצ"ב ע"א זכאה חולקיה דמאן דעאל ונפק, וינדע אורחין דלא יסטו לימינא ולשמאלא, ומאן דלא עאל ונפק טב ליה דלא איברי, וכתיב כי ישרים דרכי ה', וזהו ע"ד ד' שנכנסו לפרדס כו', ועד"ז י"ל בענין לימוד פנימי' התורה וענין ע"ס, דלכאורה קשה כמ"ש הריב"ש סי' קנ"ז מי מכניסנו בכל זה כו' שהרי יוכל לטעות ח"ו, ובפרט בענין ע"ס שהרי הוא לבדו הוא וא"כ מהו ענין הספירות אלא שהם רק כגרזן ביד החוצב בו, וא"כ מי מכניסנו בכ"ז, אך ע"ז הוא התירוץ כי ישרים דרכי הוי' צדיקים ילכו בם ולכן אין לחוש כו' וכנ"ל.

ה) **של"ה** כח"א ק"ב קה"א קמג"א קצג"א רד"א רטז"ב רכט"ב רמ"ב רפט"א שכג"א שפג"ב שעא"א, עמה"מ ט"ד לב"ד סח"ד.

בשל"ה דכ"ח ע"א הביא מ"ש הפרדס בסופו שער הכוונה פ"א נמשיל משל נאה שיהיה כאן מעיין כו', ועי"ז סיים השל"ה שהאדם מאחר שהוא דפוס הכל והוא קשור בכל מה שמתעורר בעל כרחו דרך שם ילך בחבל הקשור הוא הדבר שדברתי שהשכר והעונש עצמיי ולא הסכמיי כו' וזה"ש כי ישרים דרכי ה' צדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם כו', דף ק' ע"ב השמירה יתירה שהזכירו רז"ל באשתו נדה צדיקים ילכו בם כו' ודק"ה סע"א לענין א"י אע"פ שעי"ז מתחייב במצות יתירות הנה עז"נ כי ישרים כו', קצגא בפי' פקודי ה' ישרים, מה שהיה מפקד פקיד ודור ודור וחכמיו מוציאים אותו לאור הם ישרים כי ישרים דרכי ה' כו', מסכת תענית דף ר"ד א' ישרים דרכי הוי' צדיקים ילכו בם ומה שהוא נראה שהוא סתירת הבנין הוא אדרבה סותר ע"מ לבנות ואז יוצא הבנין בנוי נצחי זך וטהור וה' יבנה, כו' ע"ש טעמים ע"ז כי הקליפה קדמה לפרי ויתרון האור הוא נמשך מן החשך, והיינו ע"י דאתהפכא חשוכא לנהורא, במסכת ר"פ תו"א דף רט"ז ריש ע"ב כי ישרים דרכי ה' ישרים ל' רבים ב"פ ישר דהיינו שעשה את האדם ישר וכשחטא ושב מחזירו להיות ישר וזהו טוב וישר ה' ע"כ יורה חטאים בדרך כו', ביטול רצון למעלה שיהי' צנור בד"ה צאינה ונמשך ע"ד בטול רצון עושין רצונו ש"מ, פותח את ידיך ומשביע לכל חי יסוד רצון ועי"ז נעשה צנור להשפיע למל' מים חיים, צנור גימ' שמו בחי' היה הוא ושמו בלבד נמשך ע"י קו ש' הוי', מא"א מ' ס"ו משרים מנצפ"ך ה"ג, אות ע"ט מעשר, אות קסג מוץ ותבן נוק' ודכר דקליפה וזהו שרצה עשו שיתחייבו במעשר יוד עושר הולך על דרך בסוסים אותיות התפלה ממטלמ"ע ואותיות התורה מלמעלמ"ט ועמ"ש ע"פ אם בדרכי תלך ובענין הלוך ונסוע הנגבה גם בם ש"ס משנה ותשב"כ הם חצבה עמודיה שבעה שבעה קני המנורה וכ"א כלול משׁשה ז' ווין דישר"מ וישתבח ויתפאר כו', במא"א צ' ל"ו צנור יסוד וה"ע רצון וע"ש באות ריש רצון גימ' משה והקו שנק' צנור שרשו מיסוד הנעלם ועיקר צנור עדא"צ ת"ת ישר, אלא שעושה גם ח"ג שיהיו ישרים שיהיו שמאלא אתכליל בימינא, וזהו בם אור הגבורה בכלי החסד זהו מ"ב, וע' זהר"ח, האורחין מ"ן ומ"ד כמשל המיניקת והיינו ע"י ביטול היש כי משה ידבר צנור וצ"ל והאלקים יעננו גדול העונה אמן. וזהו צדיקים ילכו צדיק יסוד, והנה יסוד נמשך מהחכמה וכתר, כי כל הדרכים ע"י חכמה והקו מלובש בחכמה ל"ב נתיבות ואח"כ נ' שערים בז"א וז"א מתלבש ביצי' תורה, ופי' בם שצ"ל תחלה קעומ"ש ש' מ"ב דפ' שמע כי מפסיקין לק"ש שיהי' בכל קראנו אליו דוקא.

י"ד י'.

זהר וישלח קע"ה ב' ריה"ו פתח כי ישרים דרכי הוי' כו' ע"ש כל המאמר, והנה מה שיש לדקדק בזה המאמר רבות הא' איך הוא ענין דרכים ואורחין למעלה והאיך יתכן שהנשמה הרוחני' תלך בדרך ולהיכן תלך (ועמ"ש ע"פ ונתתי לך מהלכים בין העומדים ומ"ש בענין ילכו מחיל

אל חיל בת"א סד"ה ואלה המשפטים ומ"ש בפ' יתרו בד"ה מראיהם ומעשיהם גבי ולכן כשעולה מג"ע תחתון כו' ובלק"ת פ' בחקותי בד"ה אלה החוקים והמשפטים פ"א בענין אם בחקתי תלכו ילכו מחיל כו' ומ"ש בד"ה אם בחקתי תלכו) וגם מ"ש בענין ופושעים יכשלו בם משום דלא ידעין ארחין דאוריי' כשלין כו', האיך יתחילו לילך באינון אורחין דאורייתא עד שיכשלו בם מאחר שלא צעדו כלל, אך הנה כל הדקדוקים הנ"ל יתורץ בהקדים ענין ארחוי דאורייתא מה היא (ועמ"ש בלק"ת בשה"ש בד"ה מי יתנך כאח לי ומ"ש ע"פ אם בדרכי תלך כו' ונתתי לך מהלכים, ומ"ש בת"א פ' בשלח בד"ה אשירה להוי' כי גאה גאה בפי' ושמרו דרך הוי', ומ"ש במ"א ע"פ לא אליכם כל עוברי דרך דפי' ברבות באיכה שעוברים על דרכה של תורה) דהנה עד"מ האורח והדרך שהוא לעבור בו מעיר לעיר, ויש דרכים מיוחדים לכל עיר ועיר, כמ"כ יובן למעלה פי' וענין מ"ש ושמרו דרך הוי', כי הנה עצמות אור א"ס ב"ה פשוט בתכלית למעלה מכל ההשתלשלות ונקרא סוכ"ע דקמיה כחשיכה כאורה ומקיף את כל ההשתלשלות מראשית ההתהוות עד רגלי העשייה ממש בהשתוות כמ"ש ומתחת זרועות עולם כמשל העיגול המקיף מכל צד בעיגול א' בהשתוות ואין בו בחי' מעלה ומטה כלל כידוע וכדי להיות השתלשלות העולמות הוא ע"י צמצום ומקום פנוי ונמשך אח"כ קו וחוט להיות עולמות אבי"ע וכמ"ש בע"ח בהתחלתו, וראשית גילוי הקו הוא בחכמה וכמ"ש בביאור ע"פ יביאו לבוש מלכות ומחכמה נמשך ע"י הבינה למדות. עיין בהז ר"פ ויצא ע"פ ויצא יעקב מבאר שבע, להיות אוהב צדקה ומשפט שהן חו"ג כדי להחיות רוח שפלים (ועיין ברבות פ' בראשית ס"פ י"ב ע"פ ביום עשות ה' אלקים, עירב צונן בחמין כו') והנה לאו דאית לך מכל אלין מדות כלל ואיך יתלבש בחו"ג וצריך להיות ע"י צנורות מיוחדים לחסד בפ"ע ולגבורה בפ"ע, וכל הצנורות האלו שרשן נמשך מהקו וחוט שהוא עד"מ הצנור הנמשך מאור א"ס, וכמ"ש בע"ח בתחלתו דרך קו ישר אחד דק כעין צנור אחד כו' וכ"כ במבוא שערים שער הראשון פ"ב וז"ל וכל הקרוב יותר אל הקו והצנור מקבל ממנו ראשונה הוא גדול מחבירו כו' עכ"ל, והענין הוא כמו עד"מ הצנור שמקלח בו מים מן הנהר הגדול ובעברו בשטח הארץ ממשיך ממנו קילוח מים לכלים רבים הנמצאים שם סביבו עד שיתמלא תמיד מן הצנור הזה העובר שם והרי בהכרח לומר שיש ג"כ צנורות המסתעפים מהצנור הגדול כדי שתעבור השפע ע"י צנורות לכל כלי וכלי בפרט ויש לכל כלי וכלי צנור קטן מיוחד אליהן בלבד וכולם מקבלים מהצנור הגדול הממלא כולם והצנור הגדול מקלח תמיד בלי הפסק אך לולי הצנור הזה לא הי' מתקבל מן הנהר שפעם בכלים הקטנים כי הי' הנהר שוטף את הכל אך ע"י הצנור בו יצומצם הילוך ההשפעה כו', וכ"ז משל להבין דוגמתו בבחי' הקו"ח שנמשך מעצמות האור א"ס שהוא כמשל הצנור וממנו יסתעפו צנורות קטנים היינו בחי' פרטי המשכות הקו הזה לכל ספי' וספי' בפרט כמו אור ההמשכה מהקו הזה ספי' החכמה דאצי' הרי נמשך בחי' צנור מיוחד להאציל כח החכ'

בלבד וכן לספי׳ הבינה יש קו וצנור מיוחד כו׳, ועד״ז לכל פרטי הספי׳ כמו במדות לספי׳ החסד יש קו וצנור מיוחד בפ״ע ולספי׳ הגבו׳ יש קו וצנור מיוחד בפ״ע כו׳ עד ספי׳ המל׳ האחרונה שהיא מדת ההתפשטות להחיות רוח שפלים מאין ליש גם לה יש בחי׳ צנור וקו מיוחד מהקו״ח הזה להאציל אור מדה זו (וכמ״ש בפרדס שער הצנורות אלא ששם נתבאר שהצנורות נמשכים מהכתר ועי״פ קבלת האריז״ל שרשן נמשך מהקו מאור א״ס כו׳ ומ״מ בפרדס שם ג״כ פ״ב כ׳ כי הצנור הנמשך מהכתר אל החכמה כמעט דרך אותו צנור לפעמים יונק החכמה שפע מא״ס כו׳ והביא ראיה לזה מהת״ז ע״פ אד׳ הוי׳ חילי כו׳ ע״ש).

ב) **והנה** מהקו וחוט שבאצי׳ נמשך הארה בבי״ע ע״י מל׳ דאצי׳ כי הנה שלשים כלים דאצילות נעשים נשמה לבי״ע ויש פנימית הכלים וחיצוני׳ הכלים הנשמות נמשכים מפנימיות הכלים, ונמצא נמשך הצנור שהוא קו צנורות והמשכות גם בבי״ע והיינו ע״י שמתחלה נמשך בחכמה ואזי נמשכים ל״ב נתיבות החכמה ומאירים בבינה ואח״כ מבינה נמשך חמשים שערי בינה המאירים בז׳ המדות, וזהו ג״כ שבעה ושבעה מוצקות לנרות דפי׳ רש״י והרד״ק שבעה פעמים שבעה היינו שלכל נר באין שבעה צנורות קטנים שהשמן זב מן הגולה דרך אותן מוצקות לכל נר ונר. והיינו כי שבעת הנרות הם ז׳ המדות ולהם בא ההמשכה מן מ״ט שערי בינה שבהם נמשך שפע החכמה שהוא ענין השמן כו׳ נמצא הם צנורות שבהם מאיר מן החכמה שבה מלובש אור א״ס מהקו והצנור כו׳ והם נמשכים בזו״נ שהם ז׳ המדות והם נעשים לבי״ע כנ״ל יו״ד כלים הפנימיים מאירים בבריאה עולם הנשמות ויו״ד התיכונים ביצירה כו׳, הרי שנמשך ע״י הצנורות המשכות אור א״ס גם בבי״ע, אך הכל הוא ע״י החכמה לעיין ולפקח שבזה יתלבש הארת אור א״ס ובזה לא יתלבש, והוא ענין חכמת התורה כמארז״ל נובלות חכמה שלמעלה תורה, ששרשה מחכמה עילאה דאצי׳, רק שירדה למטה לדברים גשמיים תרומות ומעשרות, שהיא החכמה במה יוכל להיות נמשך ומאיר אור א״ס שזה ראוי להיות מוכשר למצוה שעי״ז יאיר בו אור א״ס וזה אינו מוכשר וכמשי״ת לקמן, (ועמ״ש כה״ג ע״פ הרע״מ פ׳ תשא בענין אבנא למשקל בה דא יו״ד, שע״י החכמה נשקל כמה יהי׳ גילוי אור א״ס בכל עולם והיינו לפי ערך גילוי החכמה והביטול באותו העולם ע״ש) ודרך כלל שיתא סדרי משנה הם ו״ק שבמלכות דיצי׳ והמצוה עצמה הוא אפילו בעשייה, והנה זרעים הוא חסד דנוק׳ שהוא ענין פיאה ותרומות ומעשרות לתת צדקה כדי לעורר למעלה המשכת החסד כמ״ש אם ישים אליו לבו כו׳ רוח אמשיך רוח ואייתי רוח כו׳.

וזהו שארז״ל פ״ב דשבת דל״א סע״א ע״פ והיה אמונת עתיך וגו׳ אמונת זה סדר זרעים, ופי׳ התוס׳ בשם הירושלמי שמאמין בחיי העולמים וזורע, ולכאורה אין זה מובן מה אמונה צריך לדבר זה שנראה בחוש

שכן מנהגו של עולם שזורעין וצומח מדי שנה, אלא י"ל הפי' סדר זרעים, דכמו שיש זריעה בגשמיות שזורעין וצומח, כך הוא בעבודת ה' שמעשה המצות נקרא זריעה וכמ"ש זרעו לכם לצדקה וקצרו לפי חסד, וכן כתיב וזרעתיה לי בארץ, כי קדש ישראל לה' ראשית תבואתה ועמ"ש בד"ה הבאים ישרש, בענין איך המצות הם זריעה ובד"ה כי תבואו אל הארץ כו' ושבתה הארץ בענין פי' שש שנים תזרע שדך ומ"ש בענין וזרעתיה לי בד"ה בשלח פרעה, ובד"ה האזינו השמים, דרוש השלישי, וזהו ג"כ ענין ויזרע יצחק בארץ ההיא, ובתד"א מפרש ע"ז ואין זריעה אלא צדקה כו', וברבות בא פט"ו אמרו ע"ז שזהו ענין אור זרוע לצדיק והיינו שכמו ע"י זריעה גשמיות נעשה צמיחה בתוספת ורבוי, כך ע"י זריעת הצדקה שהיא השפעת החסד להחיות רוח שפלים מעורר כן למעלה, יחוד שמשא וסיהרא, שסיה"א נק' עני דלית לה מגרמה כלום, ולכן נק' דלת, ושמשא הוא בחי' שמש הוי' שנמשך בה גילוי אור א"ס וזהו ענין דרך הוי' וזהו אז יבקע כשחר אורך, שבוקע החשך וההעלם של הצמצום ונמשך אור הקו כו', וזהו ענין וימצא יצחק בשנה ההיא מאה שערים, היינו שיומשכו ריבוי הצנורות מילוי ושפע רב, כי מספר מאה הם ע"ס פעמים עשר כו' שזה מורה על רבוי השפע בהע"ס עד שכל ספירה מאירים בה כל הע"ס שיהי' החסד ברבוי היינו השפעת חכמה ובינה והשפעת חסד כו' וכמ"ש במ"א ע"פ ויהיו חיי שרה מאה שנה, וגם מאה שערים הם ב"פ נש"ב מלמעלה למטה ומלמטלמ"ע, היינו דכבר מבואר אשר נש"ב נק' צנורות, והצנור זהו ענין הדרך, וכמו שהדרך ההולך מעיר לעיר הולכים ושבים בו, כך בהמשכת אור א"ס ע"י צנורות הנ"ל יש בהם המשכה מלמעלמ"ט. וזהו ענין לך הוי' הגדולה כו' ויש בהם מלמטלמ"ע שעי"ז מתעלי' הנשמות להיות צרורים בצרור החיים וזהו ענין כי כל בשמים ובארץ כו', כי לך גימ' חמשים שע"ב וכן כי כל, ויצחק ע"י הזריעה של מעשה המצות בחי' אור זרוע לצדיק מצא עי"ז הצמיחה דבחי' מאה שערים הנ"ל שהוא בחי' דרך הוי'. וזהו ולישרי לב שמחה ע"ד כי ישרים דרכי הוי', ולכן נק' בחי' זו סדר זרעים ע"ש זריעת מעשה הצדקה ועי"ז וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה וע"ז שייך לקרוא אמונת שמאמין בחיי העולמים וזורע שלזה צריך אמונה, וזהו ענין פיאה ותרומות ומעשרות שהם הזריעה של מעשה המצות היוצאים ע"י הזריעה הגשמיות, שע"י מצות פיאה נמשך האור במל' כי פיאה גימ' אלקים כו' וגם שני שמות שלפני יג"מ הם ב' פאות דא"א שמשם מקור המשכת יג"מ הרחמים כו' וכן פרט העלאת רפ"ח ניצוצים בחי' טרף נתן ליריאיו כו', ובמ"ח בהקדמתו כתב כי גם ענין עולם התהו זהו כמו זריעה ועולם התיקון זהו הנצמח מזריעה הנ"ל והיינו כי כמו הזרע אינו צומח עד שמתחלה הוא נרקב בארץ ונפסד ומתפרדים חלקיו כמ"כ ה"ע עולם התהו שהשבירה היא שנתפזרו ונתפרדו האותיות שהם הכלים וכמ"ש בביאור ע"פ ראשי המטות, וזה צ"ע שהשבירה יהי' זריעה, אלא י"ל כאשר התחיל המאציל לתקן הכלים הנשברים הי' ע"י זריעה שעלו תחלה לבחי' מ"ן לאימא ואז עי"ז בחכמה אתברירו, עוד

עיין בת"א פ' ויקהל סד"ה קחו מאתכם תרומה מבואר שבחי' אתכפיא זהו ענין מה שנרקב ונפסד מדות נה"ב וזהו כמו ענין זריעה כו' מה שנזרע משבה"כ כו'.

ג) וסדר מועד הוא גבורות דנוקבא מפני שהיא בזמן דהיינו שבת ופסח וצ"ל ע"י צמצומים ואע"פ שבשבת הוא עליות העולמות עלייה זו היא בצמצום שאינו רק ביום זה ולא למחר (הג"ה, והיינו לפי שהוא מבחי' ממכ"ע כמ"ש בלק"ת פ' ואתחנן בד"ה ביאור הדברים ע"פ וידעת היום, ושם פ"ד וז"ל וכמו במנחת שבת עליית המל' וכן בנעילת יוהכ"פ אלא שאח"כ יש ירידה לפי שכהיום בבחי' ממכ"ע יש עליות וירידות כו' וכמו עד"מ בפרצוף אדם למטה יש ראש ורגל כו' ע"ש ועיין מענין ממכ"ע בביאור ע"פ את קרבני לחמי בפ' פנחס שם נת' שהוא מבחי' גבורות כו', ולכן לע"ל שיהי' גילוי סוכ"ע הוא יום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים, ואין ירידות כו' עכ"ה) וכן סוכות מקיפים דבינה שבתוכם חכמה שבה מלובש אור א"ס ב"ה מתצמצם שלא יהיה רק בט' ימים אלו, וע"כ מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות, (הג"ה, ומועד ל' חיבור כמו ונועדתי לך שמה ועמ"ש מזה בלק"ת פ' במדבר ע"פ שאו את ראש כו' לגלגלתם, וע' בזהר ר"פ ויגש ע"פ כי הנה המלכים נועדו, וע' מענין מועדים לשמחה בד"ה ה' לי בעוזרי, ומ"ש בד"ה את קרבני לחמי בפי' להקריב לי במועדו, ועמ"ש ע"פ מאמר הזהר תלתא אינון דזמינין מקדש בפ' אמור צ"ד והוא בסידור, ועמ"ש בד"ה מהלכים בין העומדים בפי' שלש רגלים ההילוך ע"י הרגל כו' ומ"ש בפי' בנהר יעברו ברגל, גם במא"א אות מם סל"ו מועד גימטריא ק"ך וה"ע ק"ך צירופי אלקים. ויש להעיר מענין והיו ימיו מאה ועשרים שנה שהוא ג"כ ק"כ צירופי אלקים והיינו כי ז"א נק' אלקים לגבי א"א, והנה צחוק עשה לי אלקים שעיקר התענוג והצחוק העליון נמשך ע"י שם אלקים היינו ע"י שההסתר והחושך נהפך לאור וביטול כמ"ש בת"א בד"ה ויצא יעקב כו' ובענין ושבתי בשלום אל בית אבי כו' יעו"ש, והמועדים הם מועדים לשמחה, שבשמחה גלוי הצחוק ותענוג העליון ע"כ הם בחי' ק"כ צירופי אלקים וגם נק' מועדי הוי' היינו בחי' והי' הוי' לי לאלקים שיהי' גילוי שם הוי' בכל ק"ך צירופי אלקים וכמ"ש כי גדול הוי' מכל אלקים כו' כמ"ש בת"א בד"ה מזווה מימין, נמצא זרעים ומועד הם חו"ג כענין ושמתי כדכד שהם ישפה כו', חוסן זה סדר נשים במא"א ח ס"ב חוסן תפארת ובת"ז בהקדמה דף ה' ע"ד חוסן איהו מסט' דעמודא דאמצעיתא כו', עו"ש במא"א חסין י"ה בז"א שהוא תוקף המל' הנק' יה, והנה סדר נשים ע"י פריה ורביה היא בחי' א"ס והתקין לו ממנו בנין עדי עד כמ"ש מזה בלק"ת בשה"ש בד"ה ששים המה מלכות בפי' אחת היא יונתי כו' ועמ"ש ע"פ בן פרת יוסף כו', והנה אלה תולדות יעקב יוסף כי יעקב עמודא דאמצעיתא בריח התיכון בו ועל ידו נמשך התולדות ע"י יוסף, וזהו ענין חוסן, והוא ג"כ ענין נחלה עיין במדרש תלים סי' ח' ע"פ למנצח על הנחילות כו'.

בענין אורחוי דאורייתא יש להקדים מ"ש בהקדמה לפע"ח שיש ב' בחי' א' אור הקצוב ומוכרח לחיות העולמות הב' הבא בסוד תוספת והוא תוספת מרובה על העיקר, ועמ"ש מזה בביאור דשבת שבתון, וזהו הנמשך ע"י התורה, ועמ"ש בביאור ע"פ ויצוום אל בנ"י, בפי' ושמי הוי' לא נודעתי להם וזהו הנמשך ע"י התורה ועמ"ש בד"ה ששים המה מלכות, דרוש השני בענין קול דודי הנה זה בא מדלג, ומזה יובן ענין אורחוי דאורייתא והוא ג"כ ענין יחוד העליון ועמ"ש בד"ה שה"ש בענין ב' בחי' חתן, ומ"ש בד"ה בשעה שהקדימו, ובד"ה וכל העם רואים הלוך ונסוע דאברהם נמשך ע"י התורה, ועוד יש לבאר ענין ארחוי דאורייתא ע"ד הנזכר בהביאור ע"פ צדקת פרזונו והנצח זו ירושלים שיש ב' בחי' הא' סדר ההשתלשלות ובכלל זה גם התהוות החכמה מהכתר שהוא מבחי' שערות זהו ג"כ מבחי' הנ"ל שכך הדרך שא"א להתהוות החכמה מהכתר כ"א ע"י צמצום כו' והב' למעלה מסדר ההשתלשלות וזהו ענין המשכת המוחין, שבאין ממו"ס ורדל"א, וע' ביאורי הזהר תולדות קל"ד שהמוחין הם ג"כ בחי' אדם ונק' אדם פנימי כמ"ש בסה"מ סי' קנ"ב ד"פ ע"א שיש אדם חיצון ואדם פנימי ועמ"ש מזה בהגהות לד"ה אכלוהו היום בבוך וכל שיח דקס"ב וזהו ענין אורחוי דאורייתא, וזהו ענין הקו וחוט וע' בענין וכד אנת תסתלק מינייהו אשתארן כו', וע' זח"ג בהעלותך נשמתא תפארת נשמתא לנשמתא ע"ק י"ל זהו אורחוי דאורייתא וכל דרכיה דרכי נועם, ופי' נועם הוי' זהו ההמשכה מע"ק בז"א, וענין ופושעים יכשלו בם זהו ע"ד משארז"ל יומא דע"ב ב' ע"פ וזאת התורה אשר שם משה זכה נעשה לו סם חיים לא זכה נעשית לו כו', והטעם מובן עפמ"ש בת"א פ' בראשית בד"ה ענין הברכות שתשב"כ ותשבע"פ הם אדם וחוה וצ"ל חותם בברוך שלא יינקו החיצונים מתשבע"פ הנק' עה"ד טו"ר כו' בד"ה בשעה שהקדימו, כי רגליה יורדות כו' וצ"ל והארץ הדום רגלי כו' וע' זח"א חיי קכ"ב בענין מלך לשדה נעבד כו' ענין בא נ' על חוה וזה מסתעף מבחי' לא זכה ולכן ופושעים יכשלו בם כו', ועמ"ש בפי' קדשנו במצותיך ועי"ז ותן חלקנו בתורתיך ובד"ה וידבר דעשה"ד בלק"ת גבי שבועות.

רסי׳ ג׳

והיה אחרי כן אשפוך רוחי על כל בשר כו׳, במד״ר ס״פ בהעלותך בסופו ממש ולעוה״ב כל ישראל נעשו נביאים שנאמר והיה אח״כ אשפוך רוחי כו׳ ובמד״ר ס״פ כי תצא ג״כ ס״פ ממש אבל לע״ל אני עוקר יצה״ר מביניכם שנאמר והסירותי את לב האבן מבשרכם אני מחזיר שכינתי ביניכם שנא׳ והי׳ אח״כ אשפוך רוחי על כל בשר כו׳ ע״ש, וענין שנק׳ השכינה רוחי עיין זח״ב פ׳ ויקהל דף ר״ד בענין האי רוחא איהו אתפשטותא דהאי נקודה, ג׳ שזהו ההפך ממ״ש לא ידון רוחי באדם לעולם בשגם הוא בשר ופי׳ בזהר בראשית דל״ח ע״א דאתמשכן בתר גופא, והיינו כמ״ש ויזכור כי בשר המה ופירש״י ויצה״ר טמון בקרבם, וענין ויזכור כי בשר המה זהו ע״ד כי יצר לב האדם רע מנעוריו, ואפשר להעיר ג״כ ממ״ש במד״ר ס״פ בהעלותך ע״פ מי יאכילנו בשר שנתאוו לעריות דהיינו איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו כו׳ וכ״ז נמשך מהיצה״ר. וע״כ נאמר בדור המבול לא ידון רוחי באדם לעולם וע׳ מזה בזח״א דל״ז ע״ב ודנ״ח ע״א, ואפ״ל הפי׳ שלא יהא השראת השכינה בארץ וכמו שאמרו שסילקו את השכינה מהיות דירה בתחתונים להיות רומה על שמים אלקים אבל לע״ל שיעקור את היצה״ר ולב האבן מבשר, אז יהי׳ הבשר במעלה עליונה, ע״ד י״ב בקר שהם מרכבה של השכינה ולכן אשפוך רוחי על כל בשר כו׳ הפך לא ידון רוחי ועמ״ש ע״פ והי׳ מדי חדש בחדשו כו׳ יבא כל בשר להשתחוות, מד״ר באיכה בפסוק כלה ד׳ את חמתו שפך חרון אפו ארבע שפיכות לטובה וארבע לרעה כו׳ י״ל נגד ד׳ אותיות הוי׳ שע״י שפגומו בשם הוי׳ נמשך ד׳ שפיכות לרעה וע״י התשובה יומשך ד׳ שפיכות לטובה וכענין ד׳ גאולות.

ב) **זח״א** פ׳ בראשית דכ״ח סע״א ונבאו בניכם ובנותיכם אלין אינון נשמתין חדתין דעתידין למהוי על ישראל, ועמ״ש מענין נשמות חדשות שיהיו לע״ל בלק״ת פ׳ צו ע״פ ואכלתם אכול כו׳. זח״ג פ׳ פנחס דרמ״ב ע״ב בההוא זמנא יתער רוח יתירה, תוספת על ישראל הה״ד אשפוך את רוחי על כל בשר ויהוי נייחא לישראל מעו״ג ונוח מאויביהם כגוונא דשבת דאתוסף בב״נ נפש יתירה כו׳, ומזה יובן דלע״ל שיהי׳ שבת בשבתו יהי׳ הנפש יתירה מבחי׳ עליונה יותר עד שיהי׳ הנבואה.

ילקוט ח״א רכ ג׳ רכא ב׳ רסהד (ח״ב) פוג צדג.

ד׳ י״ח

והיה ביום ההוא יטפו, וירא פנ״א דנ״ז ג׳ נעשה להם מעין דוגמא של עוה״ב המד״א והיה ביום ההוא יטפו ההרים עסיס, ויצא פ״ע עט״א אתה אמרת והיה הוי׳ לי לאלקים כו׳ והי׳ ביום ההוא יטפו ההרים עסיס כו׳, סדר שמיני פי״א קע״ז ד׳ דויהי הוא לשון צער והיה הוא לשון שמחה והיה ביום ההוא יטפו כו׳. שם ס״פ י״ב קע״ט א׳ לפי שבעוה״ז היין תקלה לעולם אבל לע״ל אני עושה אותו שמחה שנאמר והיה ביום ההוא יטפו כו׳. ולעיל מיניה לקרבנות נתתי סיקוסים (מדה ושיעור) כו׳ שנאמר וחצי ההין יהי׳ לפר כו׳, והענין כמ״ש אדמ״ו נ״ע בביאור צאינה וראינה וז״ל כמו עד״מ כששותין מעט יין משמח הלב אבל רבוי היין מבלבל המוח ולכן היו מנסכים ע״ג המזבח במדה חצי ההין יהי׳ לפר ושלישית ההין לאיל כו׳ כי מזבח הוא בחי׳ מל׳ והיין הוא המשכת הבינה וצ״ל במדה כי בינה דינין מתערין ולכן הי׳ חטא אדה״ר שסחט אשכול ענבים וגם חטא נח וישכר ויתגל בתוך אהלה שמזה נמשך וירא חם כו׳ אלא צ״ל במדה כדי לשמח הלב בלבד בבחי׳ פנימיות כדי לעורר הכתר היינו העטרה שעטרה לו אמו בינה יין שהוא תענוג העליון שנתעורר ע״י שמחה של מצוה אבל אחר שנתעורר הכתר העיקר הוא להמשיך מוחין דאבא כו׳ וזהו ויין ישמח בשביל להצהיל פנים משמן עכ״ל, וזהו לקרבנות נתתי סיקוסים, כי מהריבוי נמשך יניקה לחיצונים כי היין משמח אלקים, ויש ק״ך צירופי אלקים ומ״ח צירופים האחרונים זהו ענין ח״ם היינו שמהם יונקים הקליפות וזהו שמזה נמשך וירא חם כו׳ ובגשמיות חם חמימות התאווה שנולד ונמשך מרבוי היין כמ״ש ברבות שם פי״ב הנ״ל ע״פ כי יתן בכוס עינו כו׳, וכ״ז עכשיו אבל לע״ל שיהי׳ והי׳ הוי׳ לי לאלקים שבחי׳ הוי׳ יהי׳ ממש כמו שם אלקים עכשיו כי ואת רוח הטומאה אעביר כו׳ לכן אז אדרבה יהי׳ הבינה א״ח עט״ב ויהי׳ הגבורות גבוהים מהחסדים ואז לא יהי׳ שום יניקה כו׳ ולכן לע״ל אני עושה אותו שמחה וזהו והי׳ ביום ההוא יטפו כו׳ וז״ש ברבות פ׳ אחרי פ״ך שעיקר השמחה היא לע״ל משא״כ עכשיו אין שום שמחה בשלימות שאפילו בהקב״ה כתיב ישמח ה׳ לשון עתיד כו׳ ע״ש, והיינו מטעם הנ״ל שאי אפשר להיות שלימות השמחה כ״ז שיש החיצונים כו׳ שמגילוי השמחה ועלמא דאתגליא נמשך יניקה לרע עין כו׳ וכמ״ש בענין צדקה ומשפט בד״ה אשירה להוי׳ שצדקה וחסד צ״ל בו משפט כו׳, ועוד שא״א שיהי׳ שלימות השמחה מאחר שזלעו״ז ולעתים מתגבר הרע כו׳ וע״כ היין המשמח צ״ל במדה כו׳ ועמ״ש ע״פ ולא נחם אלקים דרך ארץ פלשתים כו׳ מבוי המפולש רבוי השמחה כו׳, אבל לע״ל יירשו ארץ פלשתים כמ״ש ברבות פ׳ נשא, והיינו שלע״ל יהי׳ שלימות השמחה בלי שום מונע מאחר שואת רוח הטומאה אעביר כו׳ ע״כ אז אין היין הגורם שמחה תקלה לעולם, כ״א ושמחת עולם על ראשו כו׳. וזהו סיפי׳ דקרא ומעין כו׳ והשקה כו׳ שלא יהי׳ עוד נחל השטים ק״נ יש ונפרד כו׳. ועוד כי מה שהוי׳ יהי׳ בבחי׳

אלקים זהו ע"י גילוי עצמות אור א"ס ולכן השמחה צ"ל בלי גבול ושלא במדה ושיעור וכמ"ש בת"א בד"ה לבסומי בפוריא כו' ההפרש בין שמחת יו"ט לשמחת פורים כו'. ועיין מענין יין בנשא פ"י רלז"א.

והנה נחל השטים הוא מעיין של זנות כמ"ש ברבות ס"פ בלק וה"ע ק"נ שהיא המקור לג"ק הטמאות, והנה היין גורם לזנות כמ"ש ברבות נשא פ"י כי הוא עה"ד טו"ר ק"נ כו', אך לע"ל אשר ומעיין מבית ה' יצא והשקה את נחל השטים ע"י גלוי ח"ע לא יהי' ומשם יפרד כו' אזי היין שמחה לעולם חיבור או"א תרין ריעין כמו באצי' ששם גילוי ח"ע אין דינין מתערין מבינה כו', נשא פי"ג דנ"ב ב' כמ"ש בסדר שמיני פי"א קעז"ד, ס"פ בלק ר"פ א' ע"פ וישב ישראל בשטים ומעיין של שטים של זנות היה כו', ולפי שנתקלל אותו מעיין עתיד הקב"ה לייבשו שנאמר ומעיין מבית ה' יצא והשקה כו'.

בשה"ש רבה בס"פ הגידה לי שאהבה נפשי ד"י ע"א בפי' צאי לך בעקבי הצאן ורבנן אמרי ממה שהאכלתים שמתוק מדבש וחלב אתה יודע מה אני עושה להם בסוף בעקב שנאמר והיה ביום ההוא יטפו ההרים עסיס, והגבעות תלכנה חלב ועמ"ש בד"ה באתי לגני בענין שתיתי ייני עם חלבי.

ברות מ"א ב' בפסוק ויהי בימי שפוט השופטים ג"כ כמ"ש ברבות בסדר שמיני פי"א הנ"ל, וכ"ה באסתר בפסוק ויהי בימי אחשורוש קי"ח א', בקהלת פ"ה ד' בפסוק מה שהיה הוא שיהיה כו', מה גואל ראשון העלה את הבאר אף גואל אחרון יעלה את המים שנא' ומעיין מבית ה' יצא והשקה כו', שם קי"ג ב' ס"פ שלח לחמך ע"פ המים אתה אמרת יוקח נא מעט מים חייך שאני פורע לבניך כו' ולע"ל והי' ביום ההוא יטפו כו' וכל אפיקי יהודה ילכו מים, ועמ"ש ע"פ שירו לה' שיר חדש בישעי' סי' מ"ב יו"ד שיר לשון זכר ואין אומרים שירה אלא על היין והינו יין המשומר בענביו משימ"ב, ועז"א והיה ביום ההוא יטפו כו'. ועיין בלק"ת בשה"ש סד"ה ששים המה מלכות, דרוש הראשון האריך בענין ומעיין מבית ד' יצא כו' שזהו למעלה ממדרגת ונהר יוצא מעדן כו', ואפ"ל ע"ד שנתבאר בסידור בד"ה ששת ימים תאכל מצות, דרוש השני בענין והניף ידו על הנהר והכהו לז' נחלים דשם פי' שיהי' גילוי מלמעלה מבחי' ונהר שהוא בינה שהוא כמו פרסא מפסיק בין כתר וחכמה לז"א כו' וא"כ אז ע"י והניף ידו יתגלה בחי' ומעיין מבית ד' יצא, ובזהר ס"פ בא דמ"ב סע"ב פי' והניף ידו על הנהר הנ"ל והכהו לז' נחלים ז' מדות לך ה' הגדולה כו' גם לפ"ז י"ל עכשיו נק' הבינה עלמא דאתכסייא ולע"ל יאיר בגילוי כמו ז' מדות שהם נק' עלמא דאתגלייא כו', וא"כ אז יומשך מבחי' ומעיין כו', וזהו ג"כ ענין משכיל לאיתן האזרחי שנת' בלק"ת ד"ה ראה אנכי נותן ואותיות איתן משמשות לעתיד.

בזהר ס"פ ואתחנן דף ע"ר ע"ב כגוונא דאמר קרא ומעיין מבית ד' יצא והשקה את נחל השטים בגין דההוא נחל אסגי חביבותא דזנותא בעלמא ואפ"ל ע"ד שארז"ל משחרב בהמ"ק ניטל טעם ביאה וניתן לעוברי עבירה והיינו מפני שניטל היחוד העליון בחי' בכל המקום אשר אזכיר את שמי כו' ונמשך בחי' ושפחה כי תירש עיין זהר פ' אחרי דס"ט ע"א, ולע"ל בשוב ד' ציון עיין זהר בשלח דנ"ה ובפי' הרמ"ז ויומשך בבחי' ציון מבחי' פנימית אבא, ממילא יתבטל נחל השטים שאין אדם עובר עבירה אא"כ נכנס בו רוח שטות כו' ולע"ל עד יערה עלינו רוח ממרום, יתבטל רוח שטות כו', וענין יטפו ההרים חג"ת עסיס מיין הטוב זהו מבינה ומעיין מבית ד' יצא זהו מחכמה כו'.

עמוס

ב׳ ט׳

א) **ואנכי** השמדתי את האמורי כו׳, חולין פ״ו דפ״ד ע״ב לישמוטהו לאמוריה מיניה ופרש״י וחתכו את לשונו שאמר בה, נשמע אמורי נק׳ הלשון ע״ש שבו עיקר האמירה, ופ״א ישמטו את האמורא לביישו ר״ל המתורגמן המבאר דבריו, כמו אוקי אמורא עליה ודרש, חולין פג״ה ד״ק ע״א ופרש״י אמורא, תורגמן לדרוש ולהשמיע לרבים, ואפ״ל שלכן נק׳ האמוראים כן מפני שהן מבארים דברי התנאים וע׳ במא״א א׳ צ״ז צ״ח צ״ט מענין אמר אור מים רקיע השתלשלו׳ הטפה כו׳ וענין בצע אמרתו כו׳, והנה ברית המעור וברית הלשון שוים, ובמא״א ב׳ מ׳ דעת המזווג חו״ב נק׳ ברית הלשון ויסוד המזווג זו״נ נק׳ ברית המעור כו׳, וע׳ מזה ג״כ בפרדס ערך ברית פי׳ הלשון נק׳ בינה ובערך לשון שכמו שהלשון מוציא מחשבת הלב לחוץ כן בינה מגלה כל הדברים הפנימים הנעלמים בשלש ראשונות כו׳, וע״ש ערך אמוראים, אמרת אמירה, ואפ״ל עד״ז לעומת זה ענין לשון הרע נק׳ אמורי ועיין ברבות פ׳ בראשית ר״פ ק׳ ע״פ איש לשון בל יכון בארץ, וברבות פ׳ מצורע פט״ז ולשון זה נתון בין שני לחיים כו׳ אל תתן את פיך לחטוא את בשרך כו׳, וע׳ בלק״ת בדרושי עשי״ת בד״ה יחיינו מיומים, פ״ב וכן בברית הלשון כו׳ שלשה אמרו אמת ונטרדו מן העולם כו׳ כי הנה דבור הוא מלשון הנהגה והמשכה כו׳ וידבר ה׳ אל משה כו׳ והמספר בגנות כו׳ הבל היוצא מפיו הנה הוא הבל ורעות רוח כו׳ כאלו כופר בעיקר כו׳ עכ״ל, והנ׳ כי כמו שיש דבור בקדושה מ׳ דאצי׳ הנק׳ עיר אלקינו כו׳ כמו״כ יש מ׳ דק״נ, שהדבור יש כו׳ ולכן נק׳ גוזזיה בד״ה אלה מסעי, וכמ״ש בענין דור הפלגה שבנו עיר ומגדל כו׳ ונינוה נק׳ העיר הגדולה בינה ע׳ מא״א נ׳ מ״ח, ועמ״ש מזה בהגהות לד״ה אוסרי לגפן עירה, ובמק״מ ס״פ נח דף ע״ד עיר ומגדל יסוד ונוק׳ דקליפה נגד ציון וירושלים, ובזהרי חמה שם כמו בקדושה עיר ומגדל הם ב׳ בחי׳ שיש לה למל׳ הא׳ הנק׳ עיר שהיא כללות בחינותיה (עמ״ש מענין עיר אלקינו בת״א פ׳ וארא בד״ה וידבר אלקים כו׳ וארא כו׳ ע״ש) והב׳ הוא המגדל הבנוי בתוכו שהוא נגד בחינתה הפנימית אשר בו ירוץ הצדיק כמ״ש מגדול עוז שם ה׳ בו ירוץ צדיק ונשגב (וזהו ענין ציון כמ״ש ע״פ שבחי ירושלים את ה׳ הללי אלהיך ציון כי חזק כו׳ ע״ש) כו׳ ואלו הרשעים בקשו לעקור את הכל ולעשות דוגמתם כו׳ שישרו עליהם שתי בחינות הקליפות עיר ומגדל כו׳ דו״נ העיר נוק׳ דקליפה והמגדל הוא הדכר עכ״ד ומבואר לעיל שעיר הוא אותיות, וזהו ענין ותהי להם הלבנה לאבן ע׳ פרדס ערך לבנה מענין זקף לבנה, ומ״ש בתו״א ס״פ משפטים בענין כמעשה לבנת הספיר כו׳,

ואם כן האמורי זהו הממשיך בבחי' עיר ואותיות הנ"ל וזהו איש לשון, ואפ"ל יבוסי יסוד דקליפה והאמורי ת"ת דקליפה, כי אמר אש מים רוח, ולכן נגד יעקב כו', וגם כגובה ארזים בחי' שכנגד בריח התיכון המבריח כו', ועמ"ש במ"א ע"פ מארז"ל שיהי' רך כקנה ואל יהא קשה כארז, קשה כארז שרשו מעולם התהו ועמ"ש מזה ג"כ בלק"ת פ' אמור בביאור דלחם וכבשים, ורך כקנה זהו תיקון ע"י החכמה כח מה כו' ששולט על המדות וע"ד ומושל ברוחו מלוכד עיר, גם ארז"ל בפ' גבי טהרת המצורע בארז ואזוב ע"י שהגביה א"ע כארז נעשה מצורע, וזהו ע"ד המן גסות נק' המן העץ אם תגביהי כנשר עמ"ש בד"ה ויאבק איש, והיינו ששרש עה"ד טו"ר מה שנפל מש' ס"ג כו'. וע' בלק"ת פ' חקת ד"ה הנה לפי המבואר דסא"א ולכן בצדיק נאמר צדיק כתמר יפרח כארז בלבנון, שהמשילו לתמר וארז לשניהם יחד שעושה פירות כתמר משא"כ ארז לבד כו' כמ"ש ברבות במדבר ר"פ ג', וענין כארז ע"ד ויגבה לבו בדרכי ה', ואולך אתכם קוממיות ע' רבות בראשית פ' בקומה זקופה, ע"ד אין השכינה שורה אלא על בעל קומה, קומה דקדושה וכל קומה לפניך תשתחווה, ואין להם יראה חיצוני', גם ע"ד הנה ישכיל עבדי כו' וגבה מאד וזהו כארז בלבנון.

והנה ענין ואנכי כו' אשר כגובה כו' עמ"ש ע"פ ויגבה ה' צבאות במשפט בישעי' סי' ה' ט"ז, שזהו ענין אם תגביהי כנשר לינק מבחי' אחוריים דא"א שמאריך אף לעוברי רצונו דקמי' כחשיכה כאורה, אך משם אורידך נאום ה' כענין ויוציאנו הוי' אלקינו או"א שהלבישו לזרועות דא"א וכענין יאר ה' פניו אליך וזהו כי גאה גאה, וקאי על שם הוי' כי אני הוי' דכולא חד וכמ"ש מזה ע"פ אשירה להוי' כי גאה גאה, וזהו קול ה' שובר ארזים ע' בפרש"י ובזח"ג פ' צו דל"א סע"ב דזהו בנצח, כי בנצח נאמר וגם נצח ישראל לא ישקר כו' כי לא אדם הוא להנחם, ועמ"ש מזה ע"פ והנצח זו ירושלים בד"ה צדקת פרזונו, ועמ"ש ע"פ אשר לקחתי מיד האמורי בחרבי ובקשתי ות"א בצלותי ובעותי, ונתבאר מזה בד"ה כי תצא.

ג' ו'.

אם יתקע שופר בעיר, של"ה מז"א רטז"א שע"ח ב', בשל"ה רטז"א במס' ר"ה ר"פ תורה אור שקול השופר גורם להחריד את האדם מפחד ה' והדר גאונו עכ"ל, ויש להעיר מענין מארז"ל פ"ט דברכות דף נ"ט ע"א א"ר אלכסנדרי אריב"ל לא נבראו רעמים אלא לפשט עקמומית שבלב שנאמר והאלקים עשה שייראו מלפניו בקהלת סי' ג' עכ"ל (וכן מצאתי בשל"ה דמ"ז ודנ"א א', ופי' מהרש"א משום דהרעם הוא דבר המחריד ביותר ואין ידוע בו תועלת לעולם מש"ה קאמר דלא נבראו אלא לפשוט כו' דהיינו להחריד הלבבות של המינין שישובו כמבואר בגמרא במכילתין פ"ד דק"ח סע"ב ברכת המינין תקנוה כנגד אל הכבוד הרעים כו' עכ"ל, ובמא"א אות ריש סעיף ד' רעם מצד הגבורה ורעם גבורותיו כו'

עכ"ל, וז"ל הפרדס רעמים הם מצד הגבורה כדכתיב ורעם גבורותיו וכן פי' בתיקונים ואפשר שלכן מברכין עליהם שכחו וגבורתו מלא עולם עכ"ל, ולפע"ד דוחק הוא דלפשוט עקמומית שבלב קאי על המינין, כ"א שבלב כל אדם והיינו להיות בחי' ישרי לב, ויש להעיר ע"ז ממ"ש בד"ה הנותן לשכוי בינה ה"ג הנמשכים לחפור היסוד דנוק' לעשותה כלי כו' וכמ"ש בת"א בד"ה לא תהי' משכלה ועקרה ועד"ז ענין הרעמים הבאים מהגבורה לפשוט העקמומית ולעשותה כלי ואזי אח"כ ירד המטר שהוא המ"ד כו' כאשר כבר יש כלי לקבל כו', וע' בגמרא ספ"ב דתענית לפרש"י ישרים עדיפי מצדיקים, ולפי' הרשב"א אינן כן וע' זח"ג פ' אחרי דנ"ט סע"א, ועמ"ש סד"ה כי תשמע בקול בפי' לעשות הישר בעיני ה' והנה תשרי אותיות ישרת היינו ליישר הלבבות שיהי' קיום בכל לבבך בשני יצריך, ולכן צ"ל שופר שמטיל ג"כ חרדה, לפשוט עקמומיות שבלב ולכן יש דיעה דשופר של ר"ה של יעל פשוט ע"ד לפשוט עקמומית כו', וזהו ענין החרדה כי חרדה מסלקת הדמים אשר מהם נמשך כח התאווה הגשמיות ולכן נאמר בשרה חדל להיות לשרה אורח כנשים ע"י שבאה בבחי' זקנה שהוא מדרגת או"א שאין שם דמים טמאים כו', ועיין בת"א בד"ה זכור ושמור הקולות וברקים שהיו קודם מ"ת כדי שעי"ז יבואו לביטול היש כמ"ש ויחרד כל העם כו' אזי דוקא יוכל להיות נמשך להם אור חדש מאור א"ס ב"ה, כמ"כ קודם ר"ה המשכת אור חדש צ"ל חרדה וביטול היש כו', וזהו אם יתקע כו' יחרדו.

ס"ח סי' תשמ"ח אין דבר בעולם שיבוא לו לאדם אלא בגזרת הקב"ה שנאמר אם תהי' רעה בעיר וה' לא עשה, אלא ודאי עשה לכך צריך אדם לבקש רחמים על כל דבר ודבר כו' עכ"ל וכ"כ שם סי' תשנ"א, ואפ"ל עוד בפי' הפסוק ע"ד משארז"ל פ"ק דר"ה דף ט"ז ע"ב וא"ר יצחק כל שנה שאין תוקעין לה בתחלה מריעין לה בסופה, מ"ט דלא איערבב שטן עכ"ל, וזהו אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו, וה"ל כאלו לא תקעו כיון שלא חרד לבם כלל דתכלית השופר כדי להחריד הלבבות, וכיון שכן אם תהי' רעה בעיר וה' לא עשה בתמיה שח"ו מריעין לה בסופה, גם כמו הכוונה בפשוטו של פסוק אם יתקע שופר בעיר דת"י בלא זימניה ופי' הרד"ק כי להזהיר העם מהאויב הוא כו', וכן דברי הנביאים הצופים להזהירם מן הרעה ח"ו, ועד"ז שופר דר"ח אלול להזהיר העם מהאויב הוא השטן המקטרג שיעשו תשובה כו'.

ג' ח'.

אריה שאג מי לא יירא וגו', פ"ט דברכות נ"ו ב' הרואה ארי בחלום ישכים ויאמר ארי' שאג מי לא יירא וגו' קודם שיקדמנו פסוק אחר עלה אריה מסובכו כו', בירמיה סי' ד' ז' ויש ליקח מוסר מזה לענין אלול וימים נוראים שעז"נ אריה שאג כדלקמן אי"ה שמוטב שימשיך על נפשו בחי' זו משיומשך ח"ו בחי' עלה אריה כו', וע' בגמרא פ"ק

דמגלה די"א ע"א ע"פ ארי נוהם כו' במשלי סי' כ"ח, ובדניאל סי' ז' ד' קדמיתא כאריה כו'.

בחולין פא"ט דנ"ט ע"ב אלקיכם כאריה מתיל דכתיב אריה שאג כו' א"ל לאו בהאי אריה מתיל אלא באריה דבי עילאי כו', אפ"ל ע"פ מ"ש בתו"א פ' וישלח בד"ה ויקח מן הבא בידו מנחה לתרץ קושיית האוה"ח שהרי פני אריה אל הימין וגבוה מפני שור ומדוע למטה נהפוך הוא שהאריה הוא חיה טמאה כו', ותירוץ דהיא הנותנת שמחמת שבשרשו הוא גבוה יותר ע"כ כשנפל למטה בשבה"כ כו' ע"ש, וזהו לאו כהאי אריה מתיל מה שנפל בשבה"כ אלא כאריה דבי עילאי, ר"ל בחי' אריה כמו שהוא למעלה בשרשו במרכבה העליונה בחי' פני אריה אל הימין כו', שגם הוא אינו רק משל לבד לבחי' ימינך ה' נאדרי בכח כו', ואפשר להעיר לענין אריה מענין אריוך הנזכר בגמרא על שמואל, ושייך לענין אריך וע' במא"א אות א' סעי' קי"ט בענין אריאל.

ג) **באדר"נ** פ"ב כיוצא בו אריה שאג כו' לא כאריה אחד בלבד אלא ככל אריות שבעולם, ואפ"ל היינו ג"כ מטעם הנ"ל כי אריה דבי עילאי בחי' פני אריה אל הימין הרי ממנו נמשך נפש כל האריות הפרטים רוחניים וגשמיים כו'.

ד) **יתרו** פכ"ט קמ"ה א' ד"א אנכי הוי' אלקיך הה"ד אריה שאג מי לא יירא כו' עד ויחרד כל העם וההר מרתת כו' כל אלו למה אלא מפני שדבר דברות של חיים והנביא צווח אריה שאג מי לא יירא כו' ומי מכלכל את יום בואו כו'. ועמ"ש עוד ע"פ אחרי ה' ילכו כאריה ישאג בהושע סי' י"א יו"ד. בד"ה ויאכילך את המן כ' אדמ"ו נ"ע להבין מ"ש פני ארי' אל הימין וכתיב אריה שאג מי לא יירא, והענין כי בחי' אריה למעלה הוא התגלות מגדולתו של הקב"ה ולגדולתו אין חקר כו' ולכן תפול עליהם אימתה כו' ע"ש, וזהו דוגמת חותם שוקע שמלמטה הנמשך ע"י חותם בולט שלמעלה, ובד"ה וידבר דעשה"ד פי' ענין יראה עילאה הנמשך מבחי' סוכ"ע ע"י דמזלייהו חזי ולכן אבל חרדה גדולה נפלה כו' ויראה עילאה זו נמשך ע"י עסק התורה אם אין חכמה אין יראה כו' ע"ש, ומזה מובן מ"ש ברבות יתרו פכ"ט ד"א אנכי הוי' כו' הה"ד אריה שאג כו' שזהו התגלות מגדולתו של הקב"ה שע"ז מורה ל' אנכי ומזה תפול עליהם אימתה כו' וזהו מי לא יירא והיינו יראה עילאה הנמשך ע"י עסק התורה כו'.

ה) **זח"ב** שמות טו"א, רשב"י אריה כו' ולאו אריה כשאר אריותא עליה כתיב אריה שאג מי לא יירא ומה עלמין דלעילא מזדעזעין מיניה כו'. שם יח א.

ח"ג בהעלותך קנ"ד א', ואתחנן דף ער סע"א ולפי' המק"מ שם **היינו ז"א** ונוק' היא המל', וא"כ היחוד שמבחי' זו"נ בבחי' אריה ואריותא

יש לו שייכות לבחי' ר"ה שאזי היחוד בבחי' גבורה גימט' אריה, ויש להבין זה עם מ"ש ע"פ שוש אשיש בה' ותגל נפשי ענין גילה הוא וגילוי ברעדה וזהו בחי' ר"ה כי להיות התגלות מפנימיות צ"ל ע"י גבורה דוקא כו' ע"ש, והנה בגמ' פ"ז דב"מ דף פ"ד סע"ב על רבי אלעזר בר"ש ארי בן ארי כו' היינו ע"ש הגבורה של תורה שהרי מ"ת נק' אריה שאג כו'.

ו) **בבחיי** ס"פ וישב גבי באור פני מלך חיים כו' וכתיב נהם ככפיר זעף מלך כו' כ"ש ממ"ה הקב"ה שהמשילו הכתוב שנאמר אריה שאג כו', והמשיל רצונו לטל הוא שכתוב אהי' כטל לישראל כו', ובפ' יתרו דצ"ג ד' ע"פ והר סיני עשן כולו, המשיל יופי השמש וזהרו ליופי בן אדם כו' ודבר ידוע שאינו בערכו כו' וכן הכתוב המשיל את הקב"ה לאריה שנאמר אריה שאג מי לא יירא כו', והענין לפי שאין לנו בכל בעלי חיים גופניים יותר גבור ממנו וכדי לשכך את האוזן במה שהיא יכולה לשמוע ועל כיוצא בזה ארז"ל דברה תורה כלשון בני אדם.

ז) **ת"ז** ע"ב כ"א ב' סוף תקון כ"ו ד"ע ע"ב זמנין אתגלי לון בדמות אריה הה"ד אריה שאג מי לא יירא כו', ובתיקון יו"ד דכ"א ע"ב ותלת זמנין עב סלקין רי"ו דא איהו אריה שאג מי לא יירא, ומזה יש להעיר לענין ג' פעמים ובכן הנזכר בתפלת ר"ה ויוהכ"פ שהם ג"פ ע"ב בחי' אריה שאג כו' וכמ"ש בזח"ב פ' בשלח דף נב ע"א, תלת ובכן ובכן ובכן לקבלא הני תלת כו', וע"ש בהרמ"ז ומק"מ, ובספר תולע"י כ' שעי"ז מתעלה הכבוד למעלה עד א"ס כענין שכתוב ובכן אבוא אלא המלך כו'.

בשל"ה ריש מסכת ר"ה דרי"ג א' וז"ל הקדמונים נתנו סימן אריה שאג מי לא יירא אריה ר"ת אלול ר"ה יוהכ"פ הושענא רבא עכ"ל ונלע"ד דסימנא מילתא הוא לפמש"ל אות ד' דברבות יתרו פכ"ט דרשו אריה שאג כו' על דבור אנכי הוי' אלקיך והנה ביוהכ"פ ניתנו לוחות אחרונות, וכמארז"ל ספ"ד דתענית ע"פ וביום חתונתו זה מתן תורה דהיינו יוהכ"פ שבו נתנו לוחות אחרונות, ומאלול מתחילים מ' יום שעמד משה בהר עד שקיבל לוחות אחרונות בסוף המ"ם יום ביוהכ"פ ע"כ שייך מר"ח אלול אריה שאג, וסדר המדרגות אלול ר"ה כו' דוגמא למשארז"ל חולין נט"ב גבי אריה דבי עילאי כי הוה רחיק ת' פרסא נהים חד נהימו כו' ואח"כ כשנתקרב יותר מעט נהים כו', וכך בר"ח אלול הגלוי עדיין מרחוק יותר עד שבר"ה מתקרב כו', וביוהכ"פ הגלוי יותר בבחי' פנימיות.

של"ה פ' שופטים שע"ח ב' כנ"ל, ועמ"ש בד"ה כי תצא כו' גבי ובכתה כו' ירח ימים הוא ר"ח אלול ואח"כ תבא אליה ובעלתה כו' זהו ענין נעילה דיוהכ"פ והיינו בחי' כד אריה ואריותא מזדווגין הנז' בזח"ג

ואתחנן דף ע"ד סע"א כנ"ל אות ה' כי בחי' כנ"י נק' אמך לביאה כו' ברבות יתרו פכ"ט וה"ע התגברות האהבה בבחי' בכל מאדך שלמעלה מהכלי בלי שום מונע כו'. וזהו ענין המ"ן דבחי' אריותא ומלמעלה נמשך ג"כ אריה שאג כו' התגלות האה"ר בבחי' אהבתי אתכם אמר הוי' וכמ"ש בשה"ש רבה בפסוק שימני כחותם בענין כי עזה כמות אהבה ובפסוק מים רבים לא יוכלו לכבות כו'.

ראיתי במפרש אחד שהאריה עושה עיגול בזנבו וכל בהמה שנכנסה בעיגול זה אינה יוצאה ממורא האריה והארי' טורפה ודורסה למאכל כו' נמצא עוצם המורא שאף שיודעת שגם כשלא תצא יטרפנה האריה א"כ מה היתה מפסדת כשתצא שמא תברח עכ"ז עוצם מורא האריה הושם בטבע עליה כו', וי"ל ענין זה כי שרש הבהמות מפני שור מקור נפש הבהמית ששרשה מש' ב"ן שנפל בשבה"כ כו' וצריך להתברר ע"י ש' מ"ה המברר נפש הבהמית וזהו ענין אריה אור י"ה ואותיות ראיה מבחי' ש' מ"ה כו' ויש בו גבורה להתגבר על ההיפך היא נפש הבהמית היורדת למטה להיות יש ודבר נפרד לטורפו ולבטל היש כו', וכענין תכלת דאכיל ושצי היש שנמשך מגבורות דאבא ,וזהו ענין אריה דאכיל קרבנין החלב והתענוג של נה"ב להפכם לביטול כו', ולכן גם בגשמיות עוצם מורא האריה על הבהמות מאחר שכן הוא למעלה ברוחניות כו', וזהו ענין כאריה בבהמות יער כו' וע' מזה בבה"ז פ' ויחי, והנה בענין כד אריה ואריותא מזדווגין י"ל זהו שמע"צ מוריד הגשם כו', ומקודם אריה שאג אלול עד הו"ר היינו שאג ישאג על נוהו כו'.

ד' יג.

כי הנה יוצר הרים, בכד הקמח ערך ראש השנה, פי' ע"פ ושקל בפלס הרים שהתויך הקב"ה את ההרים בין הרוח והיישוב כי לולי ההרים המגינים על הישוב הי' העולם חרב מפני תוקף הרוח כו' וע"ש שזהו ענין לעשות לרוח משקל, איוב כ"ח, ושם ג"כ ענין מוציא רוח מאוצרותיו, חגיגה א הב פ"ב יבב, (ירושלמי ספ"ב דחגיגה), סנהדרין פ"ד לט"א פ"ו דחולין פזא, פ"ג דנדה כגא, רבות בראשית פרשה א', קצהג רעבב סוף איכה עוד, סוף קהלת קטזא של"ה כדב נטא צזב רמגא שלדב תד"א חא פי"ג.

א) של"ה דף כ"ד סע"ב בברא ובורא כ"ע ל"פ דברא משמע ומוכיח כן מהפסוק יוצר אור ובורא חשך, יוצר הרים ובורא רוח, בורא השמים ונוטיהם, במסכת ברכות פרק אלו דברים עכ"ל, נטא, לא מצאתי צזב גבי ואל תרבה שיחה עם האשה הביא הגמ' דפ"ק דחגיגה ע"פ ומגיד לאדם מה שיחו, וכן בדף רמ"ג סע"א.

ב) יש להעיר ממ"ש ע"פ מה ה' אלקיך שואל מעמך וארז"ל א"ת מה אלא מאה אלו מאה ברכות, והמכוון שע"י מאה ברכות יבא

לבחי' מ"ה שהוא הביטול כנודע מענין ונחנו מה וזהו ומגיד לאדם מה שיחו, שיהי' שיחו בבחי' מ"ה, והיינו ע"י שישוח ויאמר מאה ברכות. א"נ ומה שיחו ע"ד ומספר בלשון הקדש, כי לה"ק יש לו מעלה, כי כל הדברים הנקראי' יש להם שורש גבוה מעל גבוה כמ"ש האלשיך בענין ואהי' אצלו אמון אומן א"כ כששח בלה"ק ואומר לחם, ממשיך על הלחם מבחי' הלחם שלמעלה, וכן באמרו שלחן, ממשיך מבחי' שולחן שלמעלה, וזהו ענין ומה שיחו, שיהי' שיחו בבחי' מה כו'.

ג) **אאזמו"ר** נ"ע פי' ענין יוצר הרים הם ע"ס דאצילות ונזכר בהם לשון יצירה, כי יש טורי חשוכא שהם בחי' ע"ס הגנוזות, או ע"ס דא"ק בלשון האריז"ל ומשם המשיך אל הגילוי בחי' ע"ס דאצי', הנק' טורי נהורא וזהו יוצר הרים, ועמ"ש בת"א פ' בראשית בענין יוצר האדם, ועמ"ש בלק"ת פ' תצא בד"ה כי ההרים ימושו, ומ"ש בביאור הזהר פ' פנחס דרמ"ט בענין איילת השחר אזלת לטורי חשוכא כו', שם פי' שהם חב"ד דנוגה, ועמ"ש בד"ה שובה ישראל, בענין הרים גבנונים, ומ"ש ע"פ הים ראה וינוס ההרים רקדו.

ופי' ובורא רוח נראה מדבריו שהרוח נמשך מן ההרים כו', ובמ"א פי' שהרוח יש בו ב' בחי' מלמעלה למטה ומלמטה למעלה, וזהו זיקא דבתר מטרא כמטרא כו', גם פי' וברוח פיו כל צבאם, וטבע ההבל והרוח להסתלק למעלה, כמ"ש הרמב"ם פ"ד מה' יסוה"ת ה"ב דרך האש והרוח להיות מהלכם ממטה מטבור הארץ למעלה כלפי הרקיע כו', וא"כ כמ"כ בבחי' הבל ורוח פיו, והטעם כמ"ש בלק"ת פ' אחרי בד"ה כי ביום הזה יכפר, דרוש הראשון, אלא ע"י אתעדל"ת אם ישים אליו לבו רוח אמשיך רוח ואיתי רוח כמ"ש בזח"ב פ' תרומה דקס"ג, וכשלא אכשור דרי מתחיל הרוח להסתלק ומזה נעשה על הים רוח סערה ומתרוממים גלי הים שהם הרשעים, שאון ישאנו ברעש כו' גם ע"ד ויאמר ויעמוד רוח סערה ותרומם גליו שזהו ע"י הרוח שמתרומם ממטה למעלה כו', ורוח סערה נז' ביחזקאל רסי' א' והנה רוח סערה באה כו' והיא מג"ק שלמטה מק"נ וע' פ"ב דחגיגה די"ג ע"ב לכבוש כו' מי גרם לי שאהיה שמש לעובדי כוכבים עוונותיהן של ישראל כו', ורוח סערה זו מתגברת מחמת הסתלקות בחי' וברוח פיו שהיא מ' דאצי' הנק' ג"כ רוח הקדש, עיין בפרדס ערך רוח, ולכן רוה"ק הוא נמשך ממ', נמצא לפ"ז פסוק כי הנה יוצר הרים יתפרש בבחי' זלעו"ז יוצר הרים דקדושה חג"ת דז"א ולכן האבות נק' הרים, ובורא רוח הוא מ' דאצי', ועי"ז ומגיד לאדם ממשיך שיהי' מ"ה שיחו, וכן לעומת זה יש הרים גבנונים, הר שעיר, ורוח סערה הנ"ל שבמרכבת יחזקאל כו' ועז"נ ורוח גדולה וחזק מפרק הרים כו', ועמ"ש מזה במ"א סי' י"ט י"א, והנה העצה לתקן ההרים והרוח הוא ע"י התשובה שעז"נ והרוח תשוב כו' כמ"ש באריכות בלק"ת בד"ה האזינו השמים דרוש הראשון, גם אותיות התורה שרשן מבחי' אויר ורוח כמ"ש בת"א פ' מקץ בד"ה מזווה מימין.

וזהו ובורא רוח ומגיד לאדם מה שיחו, שאם שיחו מתבירו דרוחא דברים בטלים ולה״ר גורם ויעמד רוח סערה כו׳ ואם מה שיחו בבחי׳ מה וביטול רוח אמשיך רוח מלמעלה למטה וישקיט הגלים כו׳.

ה׳ ב׳.

נפלה ולא תוסיף, פ״ק דברכות דף ד׳ ע״א, ז״ג ח״א ע׳ קכ״א, תולדות סוף ע׳ שכ״ב, ויחי דף רל״ז ב׳ ויקרא ד״ו ע״א, במדבר קי״ט ע״ב ע״ש, פנחס דרנ״ז סע״א והוא מ״ש בז״ג ח״א תולדות ע׳ שכ״ב הנ״ל. עמה״מ שער הששי פס״ד דל״ו סע״ב העיר מענין שמשיח נק׳ בר נפלי כו׳, ובגמרא פרק חלק דצ״ו סע״ב מבואר שזהו ע״ש אקים את סוכת דוד הנופלת, ושם ס״פ ס״ז ענין נפלתי קמתי, וענין והיה אור הלבנה כו׳. של״ה די״ג ע״א בהג״ה בשם החייט במסכת פסחים שלו דקנ״ה ע״א פי׳ שלא תקום ע״ד שירה חדשה לשון נקבה כ״א עתה אקום יאמר ה׳ שיר חדש לשון זכר, ועיין ברבות סדר בא ס״פ י״ז לשעבר אני ובו״ד כו׳ אבל לע״ל אני לבדי כו׳. עוד בשל״ה סד״ה והיא שעמדה לאבותינו דקס״א ב׳, וסד״ה בצאת ישראל ממצרים דקע״א סע״ב. עו״ש במסכת תענית שלו דר״ו סע״א וע״ב העיר מענין ב׳ נונין הפוכים שבפ׳ ויהי בנסוע הארון איך שהנפילה היא סיבת הקימה דז״א. במסכת סוכה פרק תורה אור דרמ״ח סע״ב, רנ״ז א׳. בלק״ת פ׳ תצא סד״ה כי ההרים ימושו כו׳. בזהר פ׳ במדבר שם העיר לענין נפלה ולא תוסיף ממ״ש שמוני נוטרה את הכרמים.

ו׳ ח׳

נשבע ה׳ בנפשו. ח״א ק״מ ב׳. ח״ג מ״ה סע״ב.

ט׳ ו׳

הבונה בשמים, ואגודתו. חגיגה פ״ב די״ב סע״א. ואגודתו פ״ג דאבות מ״ח. הבונה, ואגודתו פ״ג דמנחות דכ״ז ע״א. פ״ק דכריתות ד״ו ע״ב. אדר״ן. רבות אמור ס״פ למד דר״א א׳, בהעלותך פט״ו דרס״ה א׳ גבי אספה לי שבעים איש. הקורא למי הים, רבות בקהלת צ״ב ג׳ ע״פ ידעתי כי כל אשר יעשה בסי׳ ג׳ פסוק י״ד. זח״ב תרומה דק״ע סע״א. ואגודתו זח״ג פ׳ צו דל״ה א׳, ועמ״ש מזה ע״פ ועתה אם שמוע תשמעו כו׳ והייתם לי סגולה ומ״ש מזה ע״פ ולקחתם אגודת אזוב כו׳, ועיין מזה בלק״ת סד״ה כי ההרים ימושו, ואפ״ל כי פי׳ הבונה בשמים שהוא ז״א בחי׳ מוחין דגדלות ששרשם מע״ק, וזהו מעליותיו מבחי׳ על ע״ד שפי׳ בזח״ג ס״פ אחרי דע״ט ב׳ בענין על הוי׳, וכן בחי׳ מעל שמים, זהו נמשך ע״י ואגודתו על ארץ כשיש למטה התכללות ואחדות שזהו ע״י מוחין דגדלות שמהם נמשך הסבלנות הפך הקפידא והמחלוקת כו׳ אזי גורם כמ״כ למעלה כו׳, ועמ״ש מזה בענין תיבת נח שהי׳ שם השלום וגר זאב עם כבש ע״י שהתיבה היא בחי׳ פנימית בינה שה״ס מוחין דגדלות.

ט׳ י״א

ביום ההוא אקים את סוכת דוד הנופלת וגדרתי את פרציהן והריסותיו אקים ובניתיה כימי עולם עכ״ל. ות״י בעידנא ההיא אקים ית מלכותא דבית דוד דנפלת ואבני ית כרכיהון וכנישתיהון אתקין ותשלוט בכל מלכותא ותגמור ותשצי סגי משרייתא והיא תתבני ותשתכלל כימי עלמא עכ״ל. ונק׳ סוכת כי הסוכך זהו המלך.

ב) **בגמרא** סנהדרין פרק חלק דף צ״ו סע״ב א״ל רב נחמן לרב יצחק מי שמיעא לך אימתי אתי בר נפלי א״ל מאן בר נפלי א״ל משיח, משיח בר נפלי קרית ליה, אין דכתיב ביום ההוא אקים את סוכת דוד הנופלת (מלכות דוד שנפלה להכי קרי לי׳ בר נפלי). יש להעיר לענין נפל מפסוק נפלה ולא תוסיף קום כו׳ בעמוס סי׳ ה׳ ב׳ ומפסוק נפלה עטרת ראשינו באיכה סי׳ ה׳ י״ו, ועמ״ש מזה בד״ה כי ההרים ימושו בענין מארז״ל מפני מה לא נאמר נון באשרי מפני שיש בה מפלתן כו׳, הב׳ מענין נפל כמ״ש או כנפל טמון לא אהיה באיוב סי׳ ג׳ י״ו, טוב ממנו הנפל בקהלת סי׳ ו׳ ג׳, וע״ד הנפילים היו בארץ בפ׳ בראשית ו׳ ד׳, וענין נפל זהו ע״ד מארז״ל הובא בילקוט פ׳ בראשית ע״פ זה ספר תולדות אדם שהקב״ה העביר לפני אדה״ר כל הדורות הראהו דוד חייו חקוקין לו ג׳ שעות כו׳ כך עלתה במחשבה לפני כו׳ א״ל ע׳ שנין משנותי יהי׳ למול זה כו׳, וע׳ מזה ג״כ בזח״א פ׳ וישלח דקס״ח סע״א דדוד מלכא עד לא הוה לא הוו ליה חיים כלל, בר דאדם קדמאה יהב לי׳ שבעים שנין מדיליה כו׳, ופי׳ אדמו״ר נ״ע בד״ה מזמור שיר חנוכת הבית כי דוד הוא בחי׳ דבור והדבור נמשך מבחי׳ חכמה עילאה שהוא אדה״ר וקודם שנמשך בבחי׳ גילוי בדבור הי׳ הדבור כלול ובטל במקורו בחי׳ חכמה ולא הי׳ מהות בפ״ע כלל, וזהו שהי׳ דוד בר נפלי עד שאדה״ר שהוא ח״ע נתן לו ע׳ שנין שהם ז׳ מדות הכלולים מיו״ד שבהם ועל ידם נמשך ההשפעה מחכמה עילאה בהדבור עכת״ד. ואפשר להבין זה עפמ״ש בענין משה שהי׳ כבד פה דהיינו שמפני שנמשך מחכמה עילאה לכן לא יוכל לישפל א״ע בבחי׳ דבור שהוא בחי׳ יש כי אידי דטריד למיבלע לא פליט וכמ״ש מזה בסידור בדרוש בהמ״ז ובת״א ס״פ בשלח בענין לחם משנה, גם ע״ד הנז׳ בקי״ס ואתם תחרישון כי חכם אינו מדבר בפני מי שגדול ממנו כו׳, לכן ע״י גילוי סוכ״ע בעת קי״ס נמשך הסתלקות הדבור שמבחי׳ ממכ״ע וזהו ענין אגלידו מיא, ועמ״ש בת״א פ׳ נח בענין אחות לנו קטנה כו׳ ביום שידובר בה ובביאור ע״פ והי׳ מספר בנ״י, גם ע״ד הסתלקות הדבור בליל ר״ה עד שצריך לבנותו מחדש ע״י תקיעת שופר וכמ״ש גבורי כח עושי דברו שעושים ובונים בחי׳ הדבור כו׳, ועמ״ש מזה בביאור ע״פ מאמר זח״ג בלק קצ״א ע״פ שחורה אני ונאוה נדפס בבה״ז פ׳ בלק, ומ״ש סד״ה בשעה שהקדימו ישראל נעשה ובד״ה יו״ט של ר״ה שחל להיות בשבת ובד״ה אד׳ שפתי תפתח בסידור שער ר״ה. ולפי״ז מה שנק׳ סוכת דוד היינו כי מבחי׳ הדבור נעשה אור מקיף כמ״ש בתניא ספ״ה וכמ״ש ואשים דברי בפיך ובצל ידי כסיתיך, שמבחי׳ ואשים דברי שהיא

התורה נמשך בחי׳ מקיף עליון להיות ובצל ידי כו׳, וזהו ענין גדול תלמוד שמביא לידי מעשה בד״ה ביום השמע״צ, גם כמ״ש סד״ה ועתה יגדל נא בפי׳ כאשר דברת לאמר היינו מה שמבחי׳ דבור ומל׳ דאצי׳ נעשה כתר דבריאה שהוא אור מקיף, וזהו ענין מלך יחיד בביאור ע״פ כי אתה נרי, ועכשיו אין דבור העליון בהתגלות וכמ״ש כרחל לפני גוזזיה נאלמה סד״ה אלה מסעי, וזהו ענין בר נפלי, כמו הנפל שמסתלק הנשמה והחיות מהגוף כמו״כ ענין אותותינו לא ראינו, נמצא אף שיש בחי׳ אותיות המחיה עולמות הם רק כגוף בלי נשמה שאין נגלה בהם החיות ע״ד ונגלה כבוד ה׳ וראו כל בשר כי פי ה׳ דבר כו׳ שזה יהי׳ לע״ל משא״כ עכשיו נראה העולם יש ודבר כו׳, וזהו ענין כד אנת תסתלק מינייהו אשתארן כולהו שמהן כגופא בלא נשמתא. ולפי״ז ענין אקים את סוכת דוד הנופלת היינו ע״ד מלך יחיד עליית מל׳ דאצי׳ ע״ד מל׳ דא״ס שהוא עתיק דאצילות כו׳, והרמ״ז פ׳ וישלח דקס״ח סע״א שם פי׳ וז״ל ידוע שהחיים הם מבחי׳ החסדים והמיתה היא מן הגבורות כו׳ ודוד הי׳ מן המל׳ כו׳ והיא אספקלריא דלא נהרא דלית לה מגרמה כלום כו׳ והיא בחי׳ חשך כו׳, ולפ״ז ענין אקים לע״ל ע״ד ישת חשך סתרו שלמעלה מבחי׳ אור כ״א בחי׳ מאור כו׳ ע״ד הנז׳ בזח״א פ׳ נח סה״א לאו אינון נהורין ופי׳ אדמו״ר נ״ע שלהיות ט״ס דא״א לא נק׳ נהורין כ״א בחי׳ מאור כו׳, ועמ״ש בתלים כ״ב ז׳ ע״פ ואנכי תולעת ולא איש ופי׳ מהרש״א ספ״ו דחולין שאמר דוד כן על עצמו לפי שהיה בר נפלי, ועמ״ש בישעי׳ מ״א י״ד ע״פ אל תיראי תולעת יעקב מה תולעת אין כחו אלא בפיו כו׳ וכן במשיח נאמר ברוח שפתיו ימית רשע, ועמ״ש ע״פ והיה אור הלבנה כאור החמה כו׳ שהוא ענין והי׳ הוי׳ לי לאלקים וזהו ג״כ ענין אקים את סוכת דוד כו׳.

ג) **רבות** ס״פ וישב צ״ח ד׳ ע״פ ולא זכר שר המשקים, מי מחכה לסוכת דוד הנופלת שיקימנה הקב״ה שנאמר ביום ההוא אקים כו׳.
זהו י״ל ע״ד מ״ש ברבות פ׳ משפטים ספ״ל ע״פ כי קרובה ישועתי לבוא, ישועתכם אינו אומר אלא ישועתי בשבילי אני עושה כו׳ ע״ש. ועמ״ש מזה בפ׳ נצבים ע״פ ושב ה׳ אלקיך את שבותך כו׳.

ד) **זח״א** פ׳ נח דע״ב ב׳ וכתיב ועבדו את ה׳ אלקיכם ואת דוד מלכם אשר אקים להם בירמי׳ סי׳ למד פסוק ט׳ אשר אקים מעפר כד״א אקים את סוכת דוד הנופלת, וע״ד וראיתיה לזכור ברית עולם ולאקמא לה מעפרא עכ״ל. עמוד שכ״ב וכל הזוקף זוקף בשם דא שכינתא כו׳ ביום ההוא אקים את סוכת דוד כו׳ ההוא דאתמר ביה ה׳ זוקף כפופים עכ״ל. ועמ״ש מענין וכל הזוקף כו׳ בסידור סד״ה אד׳ שפתי תפתח שזהו ענין עליות העולמות ר״ל הזדככות העולם כו׳ ומלאה הארץ דעה את ה׳ כמים לים מכסים היינו כמו עלמא דאתכסייא שלא יהי׳ עלמא דאתגלייא בחי׳ יש ודבר נפרד וזהו ועבד הלוי הוא, עיין בת״א פ׳ בשלח בד״ה אז ישיר משה, וזהו ענין זכרונות כו׳ ע״ש בד״ה אד׳ שפתי תפתח, ועד״ז פי׳ ביום ההוא אקים את

סוכת כו׳, ועמ״ש מענין זוקף כפופים בד״ה ואשה כי תדור נדר. ח״ב פ׳ שמות ד״ט ע״א לבתר ייתי בעלה ויוקים לה מעפרא כד״א אקים את סוכת וגו׳ ושם דף י״א ע״א.

ה) **בפ׳** תצוה דקפ״ו סע״ב בסכות תשבו שבעת ימים סכת חסר ו׳ היא מל׳ הנק׳ סכת דוד הנופלת וממשיכים לה שבעת ימים מעלמא עילאה שהיא הבינה, ובמק״מ פי׳ שהם ז״ק דז״א. ונראה שהוא ע״ד המשכת אהבה רבה כנז׳ בפ׳ אמור דצ״ב ע״א ע״פ והי׳ שבעת ימים תחת אמו, לך ה׳ הגדולה והגבורה כו׳.

פ׳ פקודי דר״מ ע״א ושם פי׳ מאי ובניתיה כימי עולם היינו דכתיב והי׳ אור הלבנה כאור החמה ור״ל שתהי׳ המל׳ כמו ז״א וכתר א׳ לשתיהן כמ״ש במ״א בפי׳ משמח חתן עם הכלה שבברכה אשר ברא ששון כו׳ והיינו שזו״נ יהיה כמו או״א כו׳, ולפמ״ש ב׳ תד״א ח״א רפ״ו ע״פ ואהבת עולם אהבתיך שגבוה מאהבה רבה עד״ז יש לפרש כימי עולם כו׳.

ו) **ח״ג** ויקרא ד״ו ע״ב פי׳ ולא תוסיף קום מעצמה כ״א הוא ית׳ יבוא ויקימנה וזהו ביום ההוא אקים כו׳. ולכאורה י״ל שמה שקמה מעצמה זהו ע״ד שובו אלי ואח״כ ואשובה אליכם, ופי׳ אקים ע״ד שובה ה׳ עד מתי השיבנו ה׳ אליך. ולכאורה מאי מעליותא הלא אשה מזרעת תחלה יולדת זכר ע״כ צ״ל דפי׳ אקים ע״י אעתדל״ע שלמעלה מאתעדל״ת כו׳. ויותר י״ל ע״ד מ״ש בישעי׳ רסי׳ כ״ו ביום ההוא יושר השיר הזה כו׳ וארז״ל כל השירות שנאמרו נאמרו בלשון נקבה אבל לע״ל יהי׳ השיר הזה לשון זכר וכמ״ש ברבות בשלח פכ״ג וזהו דעד לעתיד הקימה הי׳ שהיא תקום ע״ד שיר נקבה אבל לע״ל אקים זהו שיר זכר כו׳. וכעין זה פי׳ הרמ״ז פ׳ תשא בדף קפ״ח ע״ב. בהעלותך קנ״ג ע״ב ומיד יקים וא״ו לה״א בי״ה, הה״ד אקים את סכת כו׳ והיינו שעכשיו סוכת חסר ולע״ל יקים לה וא״ו. פ׳ בלק דקצ״ט ע״ב. פנחס דף רנ״ז תחלת ע״ב. ת״ז צ״ח ב׳.

אדמ״ו נ״ע באגה״ק פי׳ הנופלת שיורדת מבחי׳ לבחי׳ שעתה בחי׳ עקביים כו׳ ועמ״ש בת״א פ׳ מקץ סד״ה כי אתה נרי בענין והוי׳ יגיה חשכי ועיין בסידור בענין נטילת ידים שעי״ז שהיא נופלת סמכוה בשבעה מצות דרבנן כו׳ ע״ש. וזהו ענין והוי׳ יגיה ענין נר חנוכה שמדרבנן כו׳ להמשיך השמן ח״ע והאור למטה כו׳, ועמ״ש ע״פ שלחיך פרדס בד״ה גן נעול.

ט׳ י״ג

הנה ימים באים נאום ה׳ ונגש חורש בקוצר כו׳. רבות ר״פ ויגש ק״ד ב׳, חורש זה יהודה ופי׳ המ״כ בשם הילקוט דכתיב ארכיב אפרים יחרוש

יהודה בהושע סי׳ יו״ד י״א, בקוצר זה יוסף שנאמר והנה אנחנו מאלמים אלומים, כי החרישה הוא להיות נקלט הזריעה חרישה מרפי ארעא והוא בחי׳ לב נשבר כמ״ש בדרוש תקיעת שופר בענין פי׳ שברים ובאלישע כתיב והוא חורש שנים עשר צמדים לפניו והוא בשנים העשר במ״א סי׳ י״ט י״ט. ואפ״ל כי אליהו שם ב״ן דאצילות ואלישע בראש הבריאה ששם י״ב בקר וזהו ענין החרישה להעלות מ״ן מהבריאה שהיא בחי׳ עפר אשר בקרקע המשכן, ועד״ז נאמר חורש זה יהודה כי הוא בחי׳ הודאה איהי בהוד ובה בחי׳ החרישה שתהי׳ כלי לקבל הזרע, וקרוב זה לענין באר חפרוה שרים כרוה נדיבי העם, ויחפרו עבדי יצחק בנחל כו׳, ועד״ז נאמר ציון שדה תחרש מיכה סי׳ ג׳ י״ב ירמיה כ״ו י״ח, דאע״פ שפשט הכתוב מורה על חורבן בהמ״ק יש לפרשו ג״כ על הטוב דר״ל ששם מקום החרישה והעלאת מ״ן כו׳ וע׳ כה״ג פ״ב דר״ה דכ״ג ע״א ע״פ ציון מדבר היתה ובמא״א אות חית סעיף כ״ז חרישה נק׳ הזווג והחרישה ע״י שור יוסף וצריך להרחיק אז החמור שהוא ערלה עכ״ל, וצ״ל ע״ד זווג ראשון לעשותה כלי. ופי׳ בקוצר זה יוסף כי יוסף ממשיך מ״ד דמ״ה להיות הגילוי למטה ג״כ, וכמארז״ל ברבות ר״פ שמות שיוסף נק׳ ע״ש יוסיף ה׳ שנית ידו כו׳ והוא ענין תוספת אור, וזהו ענין הקצירה וכמ״ש ע״פ וקצרו לפי חסד בהושע סי׳ יו״ד י״ב והוא המשכה שנמשך מלמעלה לאחר ההעלאה וכמ״ש הלוך ילך ובכה נושא משך הזרע בא יבא ברנה נושא אלומותיו כמ״ש בת״א ח״ב סד״ה שובה ישראל, וז״ש כשמחת בקציר, והרמ״ז פ׳ שלח דקנ״ז ע״א כ׳ בשם הרח״ו כי הלידה העליונה ה״ס קצירת השדה כו׳ וז״ס כצנת שלג המאיר מתיקון ואמת ביום קציר כו׳ ע״ש, והלידה היא הגאולה. והנה עכשיו משתהה זמן רב בין החרישה ובין הקצירה כו׳ כי היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם, אך לע״ל ארז״ל עתידה אשה שתלד בכל יום, לפי שלא יצטרך צמצומים כ״כ לגילוי השפע מלמעלה למטה, לכן יומשך במהירות ועמ״ש ע״פ ויגמול שקדים וזהו יעננו ביום קראנו ר״ת יב״ק גימט׳ הוי׳ אלקים שיומשך הגילוי משם הוי׳ בשם אלקים ביום קראנו ממש, וזהו ונגש חורש בקוצר דהיינו יהודה ויוסף יתיחדו יחדיו שזו״נ יהיו שוין בקומתן כו׳, ועמ״ש סד״ה ויגש אליו יהודה וסד״ה והי׳ מספר בנ״י בענין ונקבצו בני יהודה ובנ״י יחדיו כו׳.

רבות פ׳ מצורע פי״ז קפ״ד א׳ ע״פ הבקר היו חורשות מלמד שהראה לו הקב״ה מעין עוה״ב שנאמר ונגש חורש בקוצר כו׳, וזהו הנה ימים באים היינו התגלות ימי קדם דע״י שמשם דוקא נמשך בחי׳ זו להיות ונגש חורש בקוצר כו׳, ותדע דגבי דור המבול שנתן להם שלוה ארז״ל ברבות פ׳ נח ר״פ ל״ו ע״פ וזרעם נכון לפניהם ליום אחד היתה אשה מעוברת ויולדת והיינו ע״י שהי׳ מאיר להם מבחי׳ אריך אנפין כמ״ש כמה ארך אפים לפניו כו׳ ולכן היו מאריכין ימים וכמ״ש בזח״א דל״ז סע״ב, ולכן לע״ל שיתגלה בחי׳ א״א עז״נ הנה ימים באים ונגש חורש כו׳.

ב׳ י״ג

עלה הפורץ לפניהם. רבות נ״ג ג׳ ע״ח א׳ פב״ג צ״ו ג׳ קמ״א רג״ב רנד״ב. ח״מ כ״ז ד׳ סט״ד צד״ב קח״ג.

א) **רבות** וירא פמ״ח נג״ג ע״פ והוא עומד עליהם חייך שאני פורע לבניך כו׳ לע״ל מניין שנאמר עלה הפורץ לפניהם כו׳.

ב) **ויצא** פס״ט ע״ח א׳ ע״פ ופרצת ימה וקדמה כו׳ את הוא תרעייא דימא (לשון שבירה וקריעה שנאמר מלפני אלקי יעקב הרי שבזכות יעקב נקרע) כד״א עלה הפורץ לפניהם, ועמ״ש ע״פ מ״ש בזח״ג אמור דק״ג ע״א יעקב אמר אז יבקע כשחר אורך, כי יעקב אותיות יבקע וה״ע בוקע ים כו׳ ויבקעו המים, וזהו ענין הפורץ, והוא שפורץ גדר הטבע כו׳.

ג) **שם** ס״פ ע״ג ע״פ ויפרוץ האיש, ר״ש בר אבא אמר מלמד שנפרצה לו פרצה מעין דוגמא של עוה״ב המד״א עלה הפורץ לפניהם כו׳.
וישב ס״פ פ״ה דצ״ו ע״ג ע״פ מה פרצת עליך פרץ, זה רבה על כל הפריצים ממך יעמוד (פרש״י משיח שיגלה במהרה שנאמר עליו) עלה הפורץ לפניהם כו׳.

ד) **פ׳** בשלח פכ״ג דק״מ ע״א ע״פ אתי מלבנון כלה למה שני פעמים אתי מלבנון, אלא אמר הקב״ה אתי גליתי מבהמ״ק שנק׳ לבנון שנאמר למענכם שולחתי בבלה כו׳ הה״ד אתי מלבנון כלה, אתי מלבנון תבואי מן המלכות שנקראו לבנון שנאמר הנה אשור ארז בלבנון וכה״א עלה הפורץ לפניהם כו׳ ויעבור מלכם לפניהם וה׳ בראשם.

ס״פ אמור ס״פ ל״ב גבי וגולה על ראשה ח״א גולה וח״א גאולה כו׳ מ״ד גולה שגלה לבבל וגלת שכינה עמהן כד״א למענכם שולחתי בבלה ומ״ד גאולה כד״א גואלינו ה׳ צבאות שמו וכתיב עלה הפורץ לפניהם כו׳ ויעבור מלכם לפניהם כו׳ ע״כ. והיינו ב׳ פעמים אתי מלבנון הנ״ל. והנה ב׳ בחי׳ לבנון יובן עפמ״ש בסידור שער ל״ג בעומר שיש לבן דקדושה שהוא מאד נעלה ע״ד לבושי׳ כתלג חיור ושער רישי׳ כעמר נקא, ויש כמ״כ בחי׳ לבן בקליפה ה״ע לבן הארמי כו׳.

ו) **רבות** נשא פי״ג דרנ״ד ב׳ ע״פ ביום השלישי נשיא לבני זבולון כו׳ ובכל מקום המלך מקדים לעמו שנאמר ויעבור מלכם לפניהם כו׳.

ז) **שה״ש** רבה דכ״ז ד׳ בפסוק שלחיך פרדס רמונים כו׳ **ועטרת תפארת** בראשך זה השכינה כו׳ ויעבור מלכם לפניהם וה׳ בראשם.

ח) **באיכה** ס״ט ד׳ ר״פ תבא כל רעתם לפניך, חטאו בראש ולקו **בראש** ומתנחמים בראש, חטאו בראש דכתיב נתנה ראש ונשובה **מצרימה** בפ׳ שלח י״ד ד׳, ולקו בראש דכתיב כל ראש לחלי, ומתנחמים **בראש** דכתיב ויעבור מלכם לפניהם וה׳ בראשם, ועמש״ל סעיף ה׳ בענין **וגולה** על ראשה, דמ״ד ל׳ גלות זהו ענין כל ראש לחלי, ומ״ד לשון גאולה **זהו** ומתנחמים בראש דהיינו מ״ש וה׳ בראשם.

ט) **בקהלת** רבה צ״ד ב׳ ע״פ ושבתי אני ואראה כו׳, והנה דמעת **העשוקים** כו׳ קהלת רסי׳ ד׳, הובא לשון שבסוף פ׳ אמור ס״פ **ל״ב** הנ״ל סעיף ה׳.

י) **שם** ק״ח ג׳ ע״פ שבתי וראה כו׳ וגם לא לנבונים עושר, הובא **לשון** שבפ׳ וישלח פע״ג ע״פ ויפרוץ האיש, הנ״ל סעיף ג׳.

זח״א וישלח קע״ב א׳. שמות דף ה׳ ע״ב. בלק דר״ב ע״ב. ועמ״ש **בד״ה** עולת תמיד בפי׳ ישראל לי ראש דכמו שבהראש הוא כללות **גילוי** החיות מהנפש ואח״כ נמשך בכל אבר לפי מזגו כן גילוי כללות **החיות** מאא״ס ב״ה הוא בנש״י, ועמ״ש בד״ה אני דפ׳ ציצית בלק״ת פ׳ שלח **בפי׳** הקב״ה מנענע בראשו, ומ״ש בענין פי׳ אין עומדין להתפלל אלא מתוך **כובד** ראש ומ״ש בענין שמאלו תחת לראשי בת״א פ׳ תשא ובלק״ת בד״ה **ביום** השמע״צ ובד״ה ש״ה ממעמקים, וע׳ זח״ג פ׳ בלק קפ״ז א׳ ע״פ החכם **עיניו** בראשו ובפי׳ הרמ״ז שם, ובסש״ב פל״ד ור״פ נ״א ופרק נ״ב וס״פ **נ״ג.**

ד׳ ו׳

ביום ההוא, ואשר הרעותי. פ״ה דברכות לב״א. פ״ה דסוכה נב״ב. **רבות** כי תשא פמ״ו קרוב לס״פ ק״ס ג׳. וע׳ ברבות ס״פ שמות ע״פ **למה** הרעות. ובזח״א ויגש רח״ב. מקץ רד״א.

ה׳ ד׳

והיה זה שלום כו׳, והקימנו עליו שבעה רועים ושמונה נסיכי. ת״י **שבעא** מלכין ותמניא רברבי אנשא. פ״ה דסוכה דנ״ב ע״ב. בשה״ש **רבה** ס״פ אם חומה היא דל״ח ע״ב ושם מפורש ויצחק להיכן אזל כו׳ מה **שרש״י** ז״ל בסוכה שם כ׳ כמדומה לי דאמרינן בעלמא כו׳. רבות נשא **ר״פ י״ד.** במדרש איכה ס״ו ג׳ בפסוק פרש רשת לרגלי כו׳. ויש להעיר **לזה ממ״ש** במ״א ע״פ והניף ידו על הנהר והכהו לשבעה נחלים נהר הוא בינה **ואזי** יהיה התגלות מלמעלה מבחי׳ בינה, וזהו ז׳ נחלים ז״ת דע״, ומשם **ג״כ**

שרש השבעה רועים כי על האבות נאמר בעבר הנהר ישבו אבותיכם היינו ג"כ למעלה מבחי' נהר הנ"ל.

והיה זה שלום (גמור וקבוע באין הפסק עוד, ולא ידמו עוד לשאר התשועות שהיו צרות אחריהן, רש"י. ועיין ברבות בא ס"פ י"ז נס עובר כו'. ועמ"ש ע"פ והיה אמונת עתך חוסן ישועות. ועמ"ש בלק"ת סד"ה כי ההרים ימושו בענין וברית שלומי לא תמוט. ועמ"ש סד"ה שובה ישראל עד בענין אהל בל יצען ובל יסע יתדותיו שיהיו זו"נ כמו או"א תרין ריעין דלא מתפרשין, וא"כ פי' זה שלום, שיהי' יסוד ז"א כמו יסוד אבא, וזהו ענין ביום ההוא יהיה, ועמ"ש מענין והיה בלק"ת סד"ה והיה ביום ההוא יתקע כו' שבחי' והיה נמשך ממ"ש והיה הוי' לי לאלקים כו'). וענין והיה זה ע"ד יבא זה ויקבל זאת מזה כו' וע"ד ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה כו' וע' במד"ר פ' בא ס"פ כ"ג. אשור כי יבא בגבולינו. (הרי כי משמש בלשון אם. אם יבוא בארצנו כאשר בא עתה, רש"י ועמ"ש מענין אשור במד"ר פ' בראשית פט"ז ועמ"ש ע"פ ביום ההוא יגלח ד' בתער השכירה ועמ"ש סד"ה והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול בענין ובאו האובדים בארץ אשור) כי ידרוך בארמנותינו, והקימנו עליו שבעה רועים ושמנה נסיכי אדם. (שבעה ושמונה רבותינו פירשו שמותיהן במסכת סוכה פרק החליל, ואיני יודע מהיכן למדו. רש"י).

ב) **ות"י** פי' ונמני עלנא (א"כ מפרש עליו לא על אשור כ"א עלינו, ור"ל עי"ז ממילא יהי' מפלת אשור) שבעה מלכין ותמניא רברבי אנשי עכ"ל, ועיין מענין שבעה רועים ושמונה נסיכי אדם בת"א פ' מקץ סד"ה ת"ר נר חנוכה, נסיך ל' שררה כמו נסיכי סיחון יהושע י"ג כ"א ותרגום מפרש לשון רבוי והגדלה, וגם נסיך ל' יציקה כמו הסך נסך נסך שכר, ולשון כסוי, ובשרש ישע בערך נסך כ' לשון סכך הסוכך, שכן נק' המלך כרוב הסוכך ביחזקאל כ"ח ט"ז, ולשון יציקה י"ל ע"ד מ"ש בענין שבעה מוצקות שהם אתעדל"ע שלמעלה מאתעדל"ת, ולשון שררה ע"ד צדיק מושל ביראת אלקים, בש"ב כ"ג, ועמ"ש מזה ע"פ מי ימלל גבורות ד' תלים רסי' ק"ו ושם ס"ט ומ"ש ע"פ ותגזור אומר ויקם לך באיוב סי' כב כח, והיינו לפי שממשיך מא"א ומבטל דינים דז"א כמ"ש בענין הציץ על מצחו תמיד לרצון כו', ואפ"ל כי הנה בפי' אות הוא בצבא שלו פי' בשה"ש רבה ס"פ מה דודך מדוד מלך בו"ד מעטיפתו הוא ניכר (ור"ל דאל"כ הרי הוא ג"כ איש כשאר האנשים) ברם הכא כו' אות הוא בתוך רבבות קדש כו' שהוא ניכר מצד עצם שהוא לבדו הקדמון כו' משא"כ שאר הנבראים מחודשים והרי ניכר ההפרש העצום בהמהות כו', ועד"ז צדיקים דומין לבוראן כי הנה אתם קרויים אדם, ונסיכי אדם ניכרין מצד מהותן שראוי להיות נסיכים על בחי' אדם כי הנה הנשמות הם מבי"ע, ונסיכי אדם נשמות דאצי', א"נ אדם נק' נשמות דזו"נ דאצי' כמ"ש בד"ה ואלה המשפטים בפי' וזרעת את ב"י זרע אדם כו', ונסיכי אדם הם נשמות הנמשכים מיחוד או"א ולכן ניכרים המה בהפרש עצום בינם

ובין שאר זרע אדם כו', ועמ"ש בביאור שני ע"פ יונתי בחגוי, ועמ"ש בענין משה שנאמר בו אדם אחד מאלף מצאתי. כי הנה כתיב ויאצל מן הרוח כו' הרי משה לגבי ע' זקנים כמו בחי' מאציל לגבי הנאצלים. ועד"ז הוא ענין המופלא שבסנהדרין מעין מ"ש וה' הוא ובית דינו עמ"ש מזה ע"פ ראשי המטות וע"פ וה' פקד את שרה, ולכן נאמר על משה ויהי בישורון מלך, ועמ"ש מענין סבא וסבא דסבין כמו קדש וקדה"ק בהגהות לד"ה בכ"ה בכסלו בענין עטרת תפארת שיבה כו', ואפ"ל ע"ד שנשמות דבי"ע הגם שנאמר ודמות פניהם פני אדם עכ"ז נק' זרע בהמה לגבי נשמות הנמשכים מבחי' כמראה אדם שעל הכסא כמ"ש בת"א בהביאור ע"פ ואלה המשפטים בענין וזרעתי את בית ישראל זרע אדם וזרע בהמה כמ"כ אפילו נשמות דאצי' שנמשכים מבחי' כמראה אדם הרי נק' מרכבתא עילאה חיוון עילאין פני ארי' ופני שור כו' ודמות פניהם אדם א"כ הם רק מרכבה לגבי או"א כמ"ש בת"א פ' יתרו בד"ה להבין ענין האבות הן הן המרכבה וא"כ שמונה נסיכי אדם שנמשכו מלמעלה מבחי' ז"א שלכן הם שמונה לכן הם נסיכים על בחי' נשמות דז"א דאצי', ובמא"א סוף אות ד' איתא ד' חיות המרכבה או"א וזו"נ, א"כ נסיכי אדם הם מבחי' כתר ע' לקמן סעיף ג', ועוד נת' בד"ה ואכלתם אכול בלק"ת פ' צו שלע"ל יומשכו נשמות חדשות מלמעלה מהקו והוחט ובסד"ה כי כאשר השמים החדשים נתבאר שיומשכו מפנימיות עתיק ואפשר מבחי' ; יהי' שבעה רועים ושמונה נסיכי אדם, ולכן יהיו נסיכים על בחי' אדם שהוא ז"א, ועמ"ש בלק"ת ע"פ טוב לחסות בה' מבטוח באדם כו', והטעם כי כל גוים סבבוני בשם ה' כי אמילם, ולכן אשור כי יבוא כו' והקימנו כו' נסיכי אדם שהם מבחי' לחסות בה' ולשון סכך הסוכך א"כ יש לשמונה נס"א שהם בחי' ח' ימי חנוכה שייכות לענין סוכות ולכן למדו ב"ש לנר חנוכה מפרי החג כו', ויש להעיר מפסוק תן חלק לשבעה וגם לשמונה, ומענין שמונת ימי המלואים ומענין מלך השמיני הדר, ומענין למנצח על השמינית דקאי על המלה שניתנה לשמונה דוקא ומלבד מ"ש בזה בסידור י"ל ממארז"ל במד"ר תצוה פל"ח שבזכות המילה נכנס כה"ג לבית קדה"ק, והיינו ע"י שמעביר מסך הערלה זוכה ליכנס לפנים מן הפרוכת המבדיל כו' בחי' קדה"ק, וזהו על השמינית שיעבור עליו שבת אחד, עמ"ש מזה ע"פ וכל אדם לא יהי' באהל מועד, ומענין שלעתיד יהי' כנור של שמונת נימין, ונודע כי רגלי החיות כנגד כולן, שכל בחי' העליונה אפילו הבחי' רגל שבה היא כנגד כולן, ועד"ז בחי' שבעה נימין הם ז' היכלות, נגד ז' ימי השבת ובחי' השמינית היא ודאי כנגד כולן שאפילו רגלי החיות כו', ועמ"ש בלק"ת ר"פ ויקרא בד"ה ויקרא אל משה כו', בענין סוכה שצ"ל כוכבים נראין מתוכה שהם מרקיע תמינאה שזהו למעלה מבחי' שמש שהיא ברקיע הרביעי, והנה שמש ומגן הוי' כו', והנה יוהכ"פ שנק' שבת שבתון בצד א' יש לו דמיון לבחי' שמינית כי שבעת ימים קודם יוהכ"פ מפרישין כה"ג כו' א"כ יוהכ"פ הוא יום השמיני לשבעת ימים הנ"ל דוגמת ימי המלואים, וא"כ לפ"ז יצא לנו אשר ענין שמונה לגבי שבעה זהו כענין שבת שבתון לגבי שבת, וכן ענין שמונת ימי החג הם גבוהים משבעה ימי הפסח, כמ"ש בזהר תצוה, ועמ"ש בענין שמונה בגדי כה"ג שארז"ל שהם כנגד שמונה ימי המילה במד"ר פ' אחרי פכ"א.

ג) **ופי'** נסיכי אדם לשון הגדלה כדלקמן ע"פ ואני נסכתי מלכי, היינו ע"ד האדם הגדול בענקים וארז"ל בענין ענקים שמעניקים את החמה בגובהן, והיינו כי שמש הוא שמש ומגן הוי' אלקים שהוא ז"א דאצי', אבל האדם הגדול, היינו שמגיעים עד א"א, כי ז"א היינו זעיר אנפין, וגדול היינו א"א, ולכן מעניקים את השמש ע"ד עד יעבור עמך הוי', וכן ארז"ל שאדם הגדול בענקים זהו גבוה מבחי' אדם הראשון, ואדם הראשון י"ל אבא כמ"ש במא"א אות א' סל"ב ואדם הגדול היינו אריך אנפין, ועמ"ש בענין והיית רק למעלה יכול כמוני ת"ל רק גדולתי למעלה מגדולתכם במד"ר מקץ פ"צ..

ד) **ויש** להעיר ממ"ש במשלי ח כ"ג מעולם נסכתי מראש מקדמי ארץ ופרש"י ל' נסיכי בני אדם, וממ"ש מראש מקדם נסוכה, וע' בישעי' סי' כט יו"ד ע"פ כי נסך עליכם רוח תרדמה כפרש"י או מלשון נסכים או השליט מל' נסיכי אדם, וא"כ תפילין שנק' נסכים י"ל ג"כ לשון שליטה ע"ד שיהא שליט ביצרו או ע"ד וראו כל עמי הארץ כי שם ד' נקרא עליך ויראו ממך.

ה) **ונשוב** לענין שבעה רועים ושמונה נסיכי אדם, והנה בת"א סד"ה ת"ר נר חנוכה פי' דהרועים הם מבחי' פנימיות ושמונה נס"א הם מבחי' עליונה יותר אך שהם מבחי' החיצוניות דשם, וא"כ י"ל שזהו כענין מצות ותורה ששרש המצות מגלגלתא שהיא חיצוניות אבל הוא חיצוניות הכתר שבכתר, והתורה שרשה ממו"ס שהיא פנימיות לגבי גלגלתא אבל היא מבחי' חכמה שבכתר וא"כ בצד א' יש בחי' בתורה שגבוה מהמצות ובצד א' יש בחי' במצות שגבוה מהתורה שנמשכה מהכתר והתורה מהחכמה כו', ועד"ז י"ל בענין שבעה רועים שרשם מהחכמה כמו התורה ושמונה נסיכי אדם שרשם מהכתר, ועד"ז ענין רחב"ד לגבי ריב"ז אלמלא הטיח בן זכאי כו' שרחב"ד המשיך יהי רצון מהכתר כו', ע' בת"א בד"ה מזוזה מימין בפי' יהי רצון כו', ואקדים מ"ש במ"א בביאור ע"פ וגלחה את ראשה, שהשערות אף ששער באשה ערוה, אבל במקום עליון הם דוקא קדושה עליונה כמו בנזיר קדש יהי' גדל פרע שער ראשו, ובשמשון כשגילחו שער ראשו סר כחו כו' הרי כח גבורה עליונה מבחי' ימינך ה' תרעץ אויב הי' מלובש דוקא בהשערות לא בעצם גופו ומוחו, ונתבאר תחלה ענין שאליהו הוא מלאך הברית, כי משה ואליהו שניהם מבחי' מ"ה, רק משה מבחי' הפנימית מ"ה דמ"ה ואליהו גי' ב"ן, ב"ן דמ"ה כו', ומעלת החיצוניות שיכול לישפל למטה יותר מהפנימית, ולכן באליהו נמשך ונשפל הביטול דמ"ה גם בגופו הגשמי שעלה בסערה משא"כ במשה שנאמר ויקבור אותו בגי כו', וכח ההשפלה למטה נמשך מבחי' עליונה יותר ע"ד משלי שלמה עיין בת"א ר"פ לך לך, שכמ"כ נובלות חכמה תורה שהיא חיצוניות החכמה שרשה גבוה מעצם החכמה, והיינו שהחיצוניות שרשו דוקא מבחי' המקיף שלמעלה מהפנימי' שהוא א"פ, וכמ"ש בלק"ת בשה"ש בד"ה שיניך כעדר הרחלים ספ"ב לפי שבחי' החיצוניות שרשו מבחי' המקיפים כו' ע"ש, ועיין מזה בביאור מאמר הזהר פ' וירא

ע״פ וה׳ פקד את שרה, ענין עשיה לעילא, וכמו שהאותיות שרשם מקדמות השכל שלמעלה מהשכל הגלוי כמ״ש בת״א פ׳ מקץ בד״ה מזווה מימין ובאגה״ק סי׳ ה׳ ע״פ ויעש דוד שם, ועד״ז נה״י חדשים נמשכים מהכתר שלמעלה מהחכמה וזהו אל עליון גומל חסדים טובים וזהו ענין נעוץ תחלתן בסופן דוקא, וזהו ועמדו רגליו ביום ההוא כו׳ כי נה״י הם חיצוניות שזה נשפל ונמשך למטה, והיינו לפי ששרשו מהכתר המגביהי לשבת המשפילי לראות וכמ״ש בביאור ע״פ האג״ה חגרה בעוז מתניה כו׳, ועיין בביאור ע״פ יביאו לבוש מל׳ בד״ה הנה התורה גבי והיינו בבחי׳ חיצוניות כי פנימיות הכתר כו׳ עד ולכן יש כו׳ ויש מעלה במצות כו׳ ע״ש, וא״כ דרך כלל הפנימי׳ הוא מבחי׳ *ממכ״ע והחיצוניות נמשך מסוכ״ע, ושם סד״ה להבין ההפרש*, ונמצא *שכח ומהות החכמה הוא מהקו והחוט כו׳ אבל כלי החכמה שרשה מהמקיף* הסוכ״ע כו׳ ע״ש, וזהו שענין אליהו בחי׳ חיצוניות דמ״ה נלקח ממקום גבוה יותר מהפנימיות, וכמו נה״י שרשו גבוה יותר מהפנימי׳ וכן הכלי שרשו מסוכ״ע למעלה משרש האור, וע״כ נאמר הנה אנכי שולח לכם את אליהו ולכן הוא דוקא מלאך הברית שיכול לישפל כ״כ למטה במקום הערלה להעבירה, משא״כ מפנימי׳ א״א שישפיל כ״כ למטה, ועד״ז במצרים מקום נש״ט נאמר אני ולא מלאך כו׳, ועד״ז י״ג מדה״ר שהם י״ג ת״ד בחי׳ שערות וחיצוניות שרשן גבוה מהפנימיות, שלפי שגבוהים כ״כ לכן נשפלו בבחי׳ חיצוניות, והיינו ששרשן מעתיק שהוא גבוה מפנימיות דא״א כו׳ כמ״ש הרמ״ז פ׳ פנחס דף רל״ג, ולכן יגמה״ר מכפרים על החטאים והרי המצות נמשכים מגלגלתא ומו״ס, ועכצ״ל ששרשן גבוה יותר כי נמשכו מע״י שלמעלה מגלגלתא ומו״ס כו׳, וזהו ענין שהי׳ כח וגבורתו של שמשון דוקא בשער רישי׳ כו׳ כי הוא מחיצוניות עליון שנמשך ונשפל גם למטה להיות כח וגבורה גשמיות בגוף כו׳.

ו) **ועפ״ז** י״ל ענין ז׳ רועים שהם מהפנימי׳ ולכן הם יעקב ומשה כו׳ כי ויקם עדות ביעקב כו׳, ושרשן מז״ת דע״י או דא״א שמהם נמשך שפע הפנימיות באצי׳ אבא מלביש לחסד דא״א כו׳, אבל הנס״א הם בחי׳ חיצוניות ולכן ת״י רועים מלכין, ונסיכי׳ רברבי אנשי כדוגמת השר שלמטה מהמלך, והנה שר הצבא הולך במלחמה וכמו משוח מלחמה משא״כ המלך עצמו, והיינו ע״ד אליהו מלאך הברית שהוא שליח להעביר הג״ק כו׳, אבל עכ״ז שרשם מבחי׳ עליונה יותר שלמעלה מז״ת דא״א, וכנודע בדרוש עבדים היינו שמה שאו״א יונקים ממזלות דא״א בחי׳ שערות ולא מלבישין כמו לחו״ג דא״א זהו לפי שהשערות נמשכו ממקום עליון יותר כו׳ וכנ״ל, וא״כ ח׳ נס״א שרשם מי״ג ת״ד שהם גבוהים מז״ת רק שנשפלו למטה וחופפים על או״א כמו לבוש כו׳, כמ״ש בלק״ת פ׳ אחרי, בביאור שני ע״פ כי ביום הזה יכפר, והנה יניקת החיצונים הוא בשני אופנים הא׳ מלמעלה ע״ד אם תגביהי כנשר וכמ״ש בד״ה ויאבק איש עמו וע״ז הפעולה ע״י ז׳ רועים שהם ממשיכים שפע אור א״ס בפנימי׳ מהכתר לאצי׳ שאו״א מלבישים לחו״ג דא״א ואזי אין להם יניקה כו׳ אך כדי להעביר הבחי׳ הב׳ שהוא התגברותם

לינק מסוף הקדושה ושם מתגברים מאד, כדי לישפל כ"כ למטה זהו ע"י ח' נס"א שהם מבחי' המקיפים, והמקיף נשפל למטה בבחי' חיצוני' לסמא עיניהם כו', וכענין אליהו מלאך הברית כנ"ל, והנה מילה בשמיני דוקא בחי' למנצח על השמינית שלמעלה מבחי' ז' רועים משם נמשך הכח הזה, וזהו ג"כ ענין שמונת ימי חנוכה שהם מבחי' שמונה נס"א כו' ונסיכי ג"כ ל' סוך בשמן, כמ"ש בילקוט תחלת תלים ע"פ ואני נסכתי מלכי ועמ"ש מזה ע"פ הנ"ל סעיף ג' ע"ד שמן משחת קדש כו' וההה"מ פי' שמונה ג"כ מלשון שמן כו', וכך נר חנוכה הוא בשמן כו', וזהו ג"כ ענין חשמונאי, שהוא לשון גדולה ושררה כמו יאתיו חשמנים היינו כמו נסיכי אדם כו', כמו נסיכי אדם כו'.

ז) **ושוב** ראיתי בביאור בחדש השלישי לצאת בנ"י, פי' ענין אנכי הוי' אלקיך אשר הוצאתיך מאמ"צ, מצרים מצר ים, ים היינו ב' אותיות אחרונים דשם אלקים שהם מ"ח צירופים אחרונים דשם אלקים שמהם יניקת החיצונים, וה"ע רגליה יורדות, ויצ"מ שהמל' עולה מן המיצר הזה דבחי' ים רגליה יורדות, והיינו ע"י אנכי בחי' כתר שהוא דוחה חצונים לגמרי כי הוא המקיף דיחידה, ועיקר יניקת החיצונים מהמדות, אבל המקיף דכתר דוחה אותם, וזהו וכל אויביך יכרתון פי' כתר אותיות כרת שכורת יניקת החיצונים כו', ולכן נק' התורה עוז ותושיה שמתשת כח נה"ב כו', ובספה"ע הבירור נעשה בשבעה המדות ע"י המוחין שממשיכים בהמדות בבחי' א"פ, ע"ד בחכמה אתברירו, ובחג השבועות מ"ת התגלות אנכי בחי' כתר דוחה החיצונים לגמרי, ועד"ז יובן ההפרש בין שבעה רועים שממשיכים בחי' אור פנימי, ועי"ז מבררים המדות, ושמונה נס"א ממשיכים המקיף שדוחה החיצונים לגמרי, וז"ש הנה אנכי שולח לכם את אליהו, ששליחות אליהו שהוא מח' נס"א, נמשך מבחי' אנכי, וכן נת' ע"פ טוב לחסות כו' בשם ה' כי אמילם, ג"פ למול הג' קליפות והעברה זו באה ע"י המקיף דוקא שהוא המגין והשומר מן החיצונים כמ"ש בע"ח שהמקיף דוחה ומסמא עיני החיצונים, וקצת נתבאר מזה בלק"ת גבי שמע"צ סד"ה טוב לחסות הראשון, וז"ל כך הוא בחי' המקיף כו', משא"כ בבחי' אדם כו'.

ח) **והנה** בת"א שם נת' ענין נר מצוה ונר הנשמה שהן אסה"מ ואספשא"מ, ואפ"ל שזהו ג"כ ענין נר שבבהמ"ק וז' רועים הם אספה"מ ונ"ח ושמונה נס"א הן אסשא"מ, כי הנה נר מצוה דוגמת לבוש ומשל וי"ל ג"כ ע"ד סותה בד"ה אוסרי לגפן, והנה מבואר סד"ה צאינה וראינה, דרוש השני צאינה מאצי' לבריאה, והיינו מאסה"מ לאסשא"מ כי לראות בעטרה א"א לראות העצם רק הדמות בחי' כדמותינו והיינו ענין אספשא"מ, ונ' שזהו כתר דבריאה שהוא כדמותינו לכתר דאצי', משא"כ להשיג בחכמה יוכל להשיג באסה"מ בחי' אצי', וכתר דבריאה אף שהוא בבריאה עכ"ז שרשו מכתר ממש ויש בו בחי' גבוה מאצי' ר"ל מז"ת או חב"ד דאצי', כי שרש כל הכתרים מכתר עליון, וכמ"ש בת"א בהביאור ע"פ כי אתה נרי בפי' מלך יחיד

ועמ"ש בהביאור ע"פ יביאו לבוש מ' בענין שמגלת אסתר עתיק דבריאה לא תבטל אף שהנביאים שהם מנו"ה יבטלו כנר בפני האבוקה כו', והיינו מפני ששורש עתיק דבריאה ממל' שבכתר דאצי' ע"ש, ועמ"ש מזה ע"פ וכתבתם על מזוזות ביתך כו' בענין מזוזה גימ' אד', ועד"ז ח' נס"א שהם חיצוניות מעולם היותר עליון מז' רועים, ה"ז כדוגמת כתר דבריאה לגבי ז"ת דאצי', שז"ת דאצי' הם למעלה מכתר דבריאה דוגמת ז' רועים למעלה מח' נס"א ועכ"ז הכתר דבריאה הוא חיצוניות דכתר דאצי' כו', וע' דרוש כסה"כ בסידור אחר עלינו בענין ביאור למ"ש בלק"א פנ"ב, וזהו ענין נ"ח הגלוי בחוץ רק ע"ד אסשא"מ כמו כה לגבי זה, וזהו בכל מאדך מקיף עליון יותר מלבוש דמצות ע"ד צאינה וראינה בעטרה כו' ועד"ז נתבאר בביאור ע"פ ואתה הרם את מטך, שש"פ תקס"ג, בהביאור בענין בצלמנו כדמותינו, שבחי' בכל מאדך נק' כדמותינו לגבי בחי' אור א"ס, שלמעלה מהשתלשלות עילה ועלול, ואהוי"ר שלמטה מבכל מאדך נק' בצלמנו, והיינו שהם בצלמנו לגבי בחי' השתלשלות עילה ועלול כו', וא"כ ע"י בכל מאדך שהוא נר הנשמה אף שהוא רק כדמותינו מ"מ זהו כדמותינו מבחי' שלמעלה מהשתלשלות והיינו ענין המקיף הגדול, ולכן משם נמשך להאיר המקיף וזהו ענין ח' נס"א והמקיף מסמא עיני החיצונים וזהו נר חנוכה, וע"י בצלמנו שהוא ג"כ בחי' רמ"ח מ"ע רמ"ח אברין ממשיך האור בבחי' או"פ וכנז' בד"ה אלה פקודי בענין מ"ע שממשיכים ו"ה, וזהו ענין שבעה רועים וז' נרות שבבהמ"ק, ושניהם כא' טובים כי צ"ל או"פ בחי' מבטות באדם ובחי' או"מ לחסות בה' צאינה וראינה בעטרה כו'.

ט) עוי"ל ע"ד שנתבאר בענין יפה שיחתן של עבדי בתי אבות מתורתן של בנים, שאף ששיחתן זהו חיצוניות ע"ד ועלהו לא יבול כו' שיחת חולין של ת"ח כו' ע' בלק"ת בהביאור ע"פ וגלחה את ראשה כו' זהו גבוה מתורתן של בנים שהוא תכלית הפנימיות וע' בהביאור ע"פ כי כארץ תוציא צמחה בפי' קדושתי למעלה מקדושתכם כי יש קדש וקדוש, דפי' קדש זהו מה שמובדל ומרומם, וקדוש בוא"ו המשכה בבחי' שערות לבד מבחי' קדש, והנה חכמה נק' קדש, ויש בחי' קדוש בוא"ו שגבוה מבחי' קדש דאצי' היינו כמ"ש בזח"ג נשא קל"ד א' בענין הכל תלוי במזל כו', והיינו כי תורתן של בנים אורייתא מחו"ב נפקת והאבות בעה"ג ישבו מבחי' כתר, ולכן יפה שיחתן כו', גם כי האבות הן הן המרכבה ודבר גדול מעשה מרכבה לגבי הויות דאביי ורבא תורתן של בנים שנק' דבר קטן, ע"ד אורייתא סתים וגליא עוטה אור כשלמה, או דבר גדול א"א, דבר קטן ז"א כי מי יקום יעקב כי קטן הוא ע' סד"ה בכ"ה בכסלו, וענין שיחתן ע"ד מילי דאגדה והמן כזרע גד הוא כו' ע' בילקוט על פסוק זה וזהו ענין האגדות שבגמרא, ועד"ז ארז"ל יפה שעה בתומע"ט בעוה"ז מכל חיי העוה"ב כי העוה"ב בינה וחיי העוה"ב חכמה ביו"ד נברא העוה"ב, ותומע"ט בעוה"ז הם כתר תרי"ג מצות דאורייתא וזיין מצות דרבנן הם תר"ך עמודי אור, ואף שבעוה"ז אין מאיר הכתר רק בבחי' מקיף וחיצוניות ובעוה"ב מאירים חו"ב בבחי' פנימי' ממש,

עכ״ז יפה ההארה חיצוניות שמבחי׳ כתר מפנימיות דחו״ב כו׳ כי אין ערוך כו׳ חד ולא בחושבן כו׳ ועד״ז ענין ז׳ רועים כמו תורתן של בנים בבחי׳ פנימי׳, ושמונה נסיכי אדם המשכת חיצוניות הכתר כו׳, וזהו עצמו ענין ר׳ יוחנן בן זכאי ור׳ חנינא בן דוסא כו׳.

י) **עוי״ל** רועה, א״כ ע״ד אדם ובהמה שהאדם רועה ומפרנס בחי׳ הצאן ואתם צאני כו׳ צאן מרעיתי ע׳ מד״ר תרומה פל״ד, וא״כ צאן היינו נשמות דבי״ע וז׳ רועים ז״ת דאצי׳, משא״כ נסיכי אדם מושל על בחי׳ אדם שהם נשמות דאצי׳, אך הנה מבואר בלק״ת פ׳ עקב בד״ה ויאכילך את המן שיש בהמה רבה שלמעלה מבחי׳ אדם, א״כ י״ל יש ז׳ רועים שממשיכים ורועים הנשמות שיהיו ג״כ בבחי׳ בהמה רבה הנ״ל שלמעלה מבחי׳ אדם שהוא אצי׳, ובחי׳ ז׳ רועים הנ״ל היינו ז״ת דעתיק יומין כו׳ וע׳ בת״א סד״ה ואלה המשפטים בענין בהמות הייתי עמך כו׳ ועמ״ש ע״פ ורעי את גדיותייך על משכנות הרועים.

קיצור מפסוק והי׳ זה שלום. ענין והיה ע״ד והיה הוי׳ לי לאלקים וזהו והיה זה. זה הוי׳ קוינו לו, שלום ע״ד וברית שלומי לא תמוט אמר מרחמך הוי׳.

ב) **ענין** שבעה רועים בד״ה ראיתי והנה מנורת זהב, ושמונה נסיכי אדם בד״ה ת״ר נר חנוכה ב״ש אומרים, נסיכי ל׳ שררה והגדלה ע״ד מושל באדם צדיק מושל בש״ב סי׳ כ״ג וע״ד וה׳ האמירך ותגזר אמר ויקם לך גבי חוני המעגל, וענין רבוי והגדלה ע״ד אות הוא בצבא שלו, וצדיקים דומין לבוראן יש מהן נסיכים על בחי׳ זרע אדם כי זרע אדם שרשן מז״א שנק׳ כמראה אדם בכף הדמיון ונסיכי אדם שרשם למעלה יותר היינו מא״א שנק׳ אדם הגדול, ועמ״ש בענין אדם אחד מאלף מצאתי, ויאצל מאציל לגבי נאצל, גם ע״ד ז״א מרכבה לבד לגבי או״א, ועמ״ש ע״פ ואכלתם אכול, מענין נשמות דלע״ל וזהו והקימוני עליו שבעה רועים כו׳. טוב לחסות מבטוח באדם א״כ הרועים ממשיכים מבחי׳ אדם תורה והנסיכי׳ מבחי׳ טוב לחסות, א״כ י״ל נסיכי ג״כ לשון סכך הסוכך, וה״ע שמונה ימי סוכות הסכך מבחי׳ המלך הקדוש שאומרים בעשי״ת, שמונה למנצח על השמינית מילה שניתנה בשמיני שיעבור עליו שבת א׳ וכן יוהכ״פ קדה״ק ומשם נמשך הסכך כנ״ל שמונה בגדי כה״ג וכנור של שמונה נימין.

ג) **גם** נסיכי רבוי והגדלה ע״ד האדם הגדול בענקים שארז״ל שהוא למעלה מאדה״ר כי ענקים שמעניקים את השמש שהם למעלה משמש ומגן וכמו סוכה צ״ל צלתה מרובה מחמתה.

ד) **בתורה** כתיב משלי ח׳ כ״ג מעולם נסכתי מראש מקדמי ארץ ענין מראש מקדם נסוכה ע׳ בלק״ת סד״ה ראה אנכי נותן.

ה) **בת"א** סד"ה ת"ר נר חנוכה פי' הרועים ממשיכים בחי' פנימית ושמונה נס"א בחי' מקיפים ומאיר בחיצוניות אבל מבחי' עליונה יותר שמונה תיקונים הראשונים די"ג ת"ד, וע"ד י"ג ת"ד הם שערות שהוא הארה חיצוניות מותרי מוחין וגבוה מבחי' הפנימית חו"ג דא"א, ע' סד"ה עבדים היינו לפרעה ובבה"ז פ' נשא סד"ה בחללא דגלגלתא, אליהו מלאך הברית, ועד"ז ג"כ תורה פנימית ומצות חיצונית אך שרשן מגלגלתא חיצונית כתר שבכתר כו', וזהו כענין טוב לחסות כו'.

ו) **ועד"ז** ז' רועים ושמונה נס"א והחיצוניות עליון נמשך ונשפל למטה יותר כו' ע"כ אשור כי יבוא כו' ושמונה נסיכי כו' ועוד כי עת אשר שלט האדם באדם משא"כ בבחי' טוב לחסות בד', וגם נסיכי ל' סוך בחי' שמן המשחה וזהו ענין שמונה ימי חנוכה שהנרות שמן כו'.

ז) **בחכמה** אתברירו זהו ענין ז' רועים ע' בלק"ת סד"ה וכל בניך בענין ורב שלום בניך וע"י הארת הכתר נכרת הרע לגמרי, ואולי זהו ענין ביום ההוא יגלח ד' בתער השכירה בעברי הנהר במלך אשור כו' שהתער מגלח ומשחית השערות לגמרי כו', וזהו טוב לחסות כו' בשם ד' כי אמילם כו'.

ח) **בת"א** בד"ה ת"ר ג"ח הנ"ל פי' ב' הנרות דנר ד' נשמת אדם ונר מצוה הם ע"ד אסשא"מ ואסה"מ, ואעפ"כ יש מעלה ג"כ באסשא"מ, שעי"ז נאמר ואראה את ד' כו' צאינה וראינה בעטרה א"כ בא הגילוי ע"י אסשא"מ מבחי' עליונה יותר רק שהוא רק דמות כדמותינו ובאסה"מ רואים עצם המהות ממש ולא דמות לבד אבל זה המהות הוא מבחי' שלמטה הרבה יותר, כך הוא ענין נר המצוה וענין בכל מאדך כו' יעו"ש ועד"ז י"ל ג"כ ענין ז' רועים ממשיכים גלוי המהות ממש אך המשכה זו מבחי' חכמה, ושמונה נס"א ממשיכים הארה מבחי' כתר שהוא מקיף אך הארה זו איננו בגלוי המהות כ"א ע"ד אסשא"מ, ועד"ז י"ל ז' נרות שבבהמ"ק כנגד ז' רועים ממשיכים בבחי' פנימי' בהנשמות בהעלותך את הנרות, ושמונה נרות דחנוכה הם בפתח מבחוץ ואין מאיר בפנימי' המהות ממש רק ע"ד אסשא"מ וזהו חנו כה, אבל ההארה באה מבחי' עליונה יותר שלכן הם שמונה כו' כנור של שמונה נימין גבוה הרבה מבחי' כנור של ז' נימין כו'.

ט) **ע"ד** יפה שיחתן של עבדי בתי אבות מתורתן של בנים יפה שעה א' בתומע"ט בעוה"ז, וזהו ענין ריב"ז ורחב"ד.

י) **רועה** אדם את הצאן, נסיכי אדם מושל באדם, אך יש בהמה רבה שלמעלה מבחי' אדם.

סי' ו' ח'.

הגיד לך אדם מה טוב ומה ד' דורש ממך כי אם עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם ד' אלקיך, ספ"ד דסוכה דמ"ט ע"ב סוף מסכת מכות

כד"ב, מד"ר פ' במדבר פרשה א' דף רט ג, ילקוט ח"א רא ד', של"ה ע"א ב' עב א קנהא שעח ב. עמ"ש מזה בתלים סי' מה ד' ע"פ חגור חרבך על ירך גבור בענין מה ירך בסתר אף ד"ת בסתר, כי ז"ס הייחוד עליון שהוא בסתר המשכת סוד ה' ליריאיו יסוד י' סוד ועמ"ש בלק"ת פ' אחרי בד"ה ביאור הדברים ע"פ לטהר תטהרו שהמלאכים מכסים הייחוד בגדפין כו', ולכן לוחות שניות ניתנו בחשאי, וזהו ענין מה ירך בסתר וזהו ג"כ ענין ושחט אותו על ירך המזבח צפונה, פי' צפונה הוא לשון הסתר והעלם, וע' במא"א אות יו"ד סעיף וכמ"כ דברי תורה בסתר כי העסק בד"ת הוא ג"כ המשכת סוד ה' יחוד קול ודבור שהוא בת"ת ומל' כמ"ש בלק"ת בד"ה ששים המה מלכות דרוש השני וזשארז"ל בענין שאפילו אחד שיושב ועוסק בתורה נאמר עליו בכל המקום אשר אזכיר את שמי, אזכיר דוקא, ולכן צ"ל בצניעות רזא הוא יסוד, אך לע"ל שיבוער רוח הטומאה ויהי' כמו קודם חטא עה"ד שנאמר ולא יתבוששו אזי נאמר מהרה ישמע כו' קול חתן וקול כלה, ולכן ביומי דכלה הי' עסק התורה בפרסום.

ב) מד"ר פ' במדבר שם ד"א וידבר ה' אל משה במדבר סיני באהל מועד עד שלא עמד אהל מועד דיבר עמו בסנה כו' וכיון שעמד אהל מועד אמר יפה הוא הצניעות שנאמר והצנע לכת עם ה' אלקיך וכן דוד אמר כל כבודה בת מלך פנימה כו', וזה ע"ד המבואר במד"ר פ' נשא פי"ב דף רמ"ז ד' ע"פ אפריון עשה לו המלך שלמה, זה המשכן, כל זמן שבתי קטנה הי' מדבר עמה בפרהסיא כו' כיון שהגדילה ובאת לידי סימנים אמר המלך אין זו כבודה של בתי שאהא מדבר עמה בפרהסיא אלא עשו לה פאפליון ור"ל כשהיתה קטנה אינה ראויה ליחוד עדיין, א"כ הדבור עמה אינה ענין יחוד והמשכה מצדיק יסוד עולם כ"א מבחי' מ' עצמה שהיא עלמא דאתגלייא ע"כ הדבור עמה בפרהסיא אבל כיון שהגדילה והביאה סימנים ואזי הדבור עמה זהו ענין היחוד והמשכה מבחי' צדיק עליון וכמארז"ל ספ"ק דכתובות בענין ראוה מדברת מאי מדברת נבעלה, ובחי' המשכה זו צ"ל בצנעא מה ירך בסתר כנ"ל וזהו וידבר אליו באהל מועד דוקא, וע' מענין אהל מועד בלק"ת פ' במדבר בד"ה וידבר כו' במדבר סיני באהל מועד ועמ"ש ע"פ וכל אדם לא יהיה באהל מועד בבואו לכפר בקדש ומ"ש ע"פ ולא עמד איש אתו בהתודע יוסף אל אחיו, וע' מזה בזהר פ' ויגש דף ר"ח ע"ב ושם שזהו ענין ביום השמע"צ תהי' לכם.

ו' י"א.

ובכיס אבני מרמה, ע' לקמן משלי סי' ט"ז, י"א.

ז' ט"ו.

כימי צאתך מאמ"צ אראנו נפלאות.

א) **זח"א** עמוד שד"מ והוא ברע"מ פ' פנחס דרמ"ב ע"ב למפתח לה חמשין תרעין דחדו לישראל לקיימא כימי צאתך מאמ"צ אראנו נפלאות והיינו כמ"ש במא"א נו"ן נפלאות נ' פלאות חמשים שע"ב, וכדלקמן.

ב) זח"ב שמות ד"ט ע"א כל אתין ונסין וגבוראן דעביד קוב"ה במצרים יעביד להון לישראל כד"א כימי צאתך מאמ"צ כו', פ' בא דל"ח ע"ב ע"פ הלילה הזה, זה הוי' קוינו לו, בשלח דנ"ג ע"א, דף נ"ד סע"א אראנו נפלאות וכתיב אראנו בישע אלקים וע"ש בהרמ"ז דקאי על דור המדבר, משפטים דף ק"כ ע"א פסח דרועא ימינא לקיים בה כימי צאתך מאמ"צ אראנו נפלאות והאי איהו בניסן נגאלו ובניסן עתידין להגאל, ועמ"ש בת"א ד"ה רני ושמחי בת שבחי' בת שהיא מ' תתעלה לע"ל ביתר שאת וזהו כימי צאתך כו'.

ג) **ס"פ** תזריע דנ"ב סע"א והי' הוי' למלך כו' כדין קיימין אבהן למחמי כו' הה"ד כימי צאתך כו', ס"פ שלח קע"ו א' כימי, כיום מבע"ל כו' אלא כאינון יומין עילאין דאתברכא בהו כנס"י, תצא דף ער"ו ע"ב והרמ"ז שם פי' שיהי' גילוי פנימית עתיק ופנימית אבא שהוא חשוב כמו פנימית עתיק, שם דף רע"ח ע"ב ענין בבכי יבואו כו' וענין כימי צאתך מאמ"צ. עוי"ל כי כתר עליון נק' שלימו דחמשים שערי בינה כמ"ש בלק"ת בד"ה מעט תוספת ביאור על ענין וספרתם לכם ושם ג"כ שהכתר יש בו ב' בחי' יעו"ש, א"כ ביצ"מ שהי' ע"י נש"ב היינו שערים הנמשכים מהבינה דאצי' וגם הנראה מהפרדס שער השערים פרק רביעי, שהימים אלו הם במל' אלא שממשיכים בהם הארת נ' שערים דבינה אכן לע"ל אראנו נפלאות נ' פלאות היינו נש"ב ממש וגם לא נש"ב דאצי' כ"א נש"ב דכתר כמ"ש בלק"ת שהכתר עליון ממש נק' שער החמשים דבינה וגם יהי' הגילוי מלמעלה משער החמשים כי שער החמשים הוא א"א והוא ממוצע בין חכמה לבינה, והחכמה זו היא חכמה דעתיק שנק' חכמתא עילאה סתימאה שלמעלה מחכ' דא"א, כמ"ש בלק"ת פ' ציצית ד"ה ביאור הדברים ע"פ אני, וזהו כימי כו' אראנו נ' פלאות הנ"ל.

ד) **ת"ז** תקון י"ג כ"ד ע"ב עמודא דאמצעיתא כו' כימי צאתך מאמ"צ כו' מה שהיה הוא שיהי' כו', היינו ר"ת משה כו', וי"ל מה שביצ"מ ופני לא יראו אכן אז אראנו נפלאות כו'.

תקון י"ח ל"ב ב', ומיד דיהא נהיר (היינו קשת) בגוונין נהירין מיד וראיתיה לזכור ברית עולם כו' כימי צאתך מאמ"צ כו', תקון כ' מ"ד א' מ"ז א', תקון כ"א סה"ב ס"א א'.

ה) **רבות** בא פט"ו דק"ל ע"ג ד"א החדש הזה לכם הה"ד הגוי אשר ה' אלקיו משבחר הקב"ה בעולמו קבע בו ר"ח של גאולה שבו

נגאלו ישראל ממצרים ובו עתידין להגאל שנאמר כימי צאתך מאמ״צ אראנו נפלאות, ובו נולד יצחק ובו נעקד ובו קבל יעקב את הברכות כו׳.

ו) **עמה״מ** שער קרית ס״פ ס״ט דרך אגב. שער ט״ז ס״פ ס״ד דק״ס ע״ב, וע׳ ת״א סד״ה ויגש אליו יהודה משם יובן ההפרש בין יצי״מ שהמ׳ מקבלת רק ע״י ז״א ובין לע״ל ששניהם יהיו מקבלים מאימא כמו שאו״א מקבלים מא״א כו׳ ואדרבה תהי׳ אחעט״ב, בחיי פ׳ ויחי ע״פ אסרי לגפן דס״ג ב׳ אראנו נפלאות, וס״פ שמות בענין דומה דודי לצבי נראה ונכסה וחוזר ונראה כו׳ וזהו כימי כו׳ אראנו כו׳, וס״פ שלח ס״פ ממש בענין כפל ב״פ אני הוי׳ אלקיכם בפ׳ ציצית שגאולה אחרונה יהי׳ כמו גאולה ראשונה ולא כמו גאולת בבל שכתוב בה ואכבד חסר ה׳ מחמת חמשה דברים שחסרו שם כו׳.

ז) **זח״א** בהשמטות סי׳ כ״ה די״א ע״ב כימי צאתך מאמ״צ כו׳ כיום צאתך הל״ל מאי כימי דכולהו יומין עילאין אזדמנו התם ואזדמנו הכא, בג״כ נפלאות נ׳ פלאות חמשים פלאות דהא חמשים שערי בינה פתח הקב״ה לאפקא לון מתמן כו׳ ומאי אראנו דכתיב וירא ישראל כו׳ ע״ש, וי״ל אראנו הנו״ן דאראנו מורה על גלוי שער החמשים לע״ל.

ח) **בפע״ח** שער חג המצות פ״ו בד״ה מהר״י ז״ל ג״כ אראנו נפלאות מבחי׳ בינה אימא עילאה אלא שביצ״מ הי׳ זה ע״י המשכה מהבינה במ׳ ולע״ל שיהי׳ כנור של שמונה נימין היינו שיהי׳ הגילוי מהבינה עצמה, וא״כ היינו גילוי י״ה כו׳ (ואפ״ל שזהו ענין ביום ההוא יהיה שבחי׳ ו״ה יהי׳ כמו י״ה כו׳) וע׳ בסה״מ סי׳ ע״ו ההפרש בין גאולה ובין פדות ועמ״ש סד״ה והי׳ ביום ההוא יתקע בשופר גדול וההפרש בין שופר גדול דלע״ל ובין שופר סתם והוא קרוב למ״ש הפע״ח הנ״ל כי שופר הוא בבינה שבה התגלות עתיק כמ״ש בד״ה יו״ט של ר״ה שחל להיות בשבת, אך שופר סתם זהו כשמאיר מבינה ע״י תפארת דז״א כו׳, אכן שופר גדול זהו הבינה עצמה כו׳ וזהו אראנו נפלאות. ועמ״ש עוד מענין אראנו נפלאות בתלים סי׳ מ׳ ע״פ רבות עשית, בענין שעז״נ לעושה נפלאות גדולות לבדו ע״ד שביצ״מ וה׳ הולך לפניהם הוא ובי״ד ולע״ל כי הולך לפניכם ה׳ הוא לבדו במד״ר ס״פ בא, וא״כ זהו לעושה נפלאות גדולות לבדו שיומשך מבחי׳ ונשגב ד׳ לבדו ולמעלה ג״כ מבחי׳ בית דינו ולכן יהי׳ נפלאות גדולות יותר מביצ״מ שהי׳ ע״י הוא ובי״ד, וזהו כימי צאתך מאמ״צ אראנו נפלאות מבחי׳ נפלאות גדולות כו׳.

ז׳ י״ח.

מי אל כמוך וגו׳ כי חפץ חסד הוא, פ״ק דר״ה יזא פ״ד דמגלה כחא, ירושלמי פ״ק דקדושין.

א) **ת"י** לית בר מינך, את הוא אלהא שביק לעוין, ומעבר על חובין לשארה דאחסנתיה, לא מוריך לעלמין רוגזיה, ארי רעי לאיטבא הוא עכ"ל, אפ"ל דלכאורה אין הלשון מובן דאומר מי אל כמוך נושא עון, משמע דלכאורה שח"ו יש יכולת לאחר שאינו נושא עון אלא שהוא ית' גדול ורם שנושא עון, וזה תמוה שהרי הוא ית' אחד ואין עוד מלבדו, ע"כ פי' הת"י לית בר מינך היינו אין עוד מלבדו, וזהו ענין בפ"ע שהוא נושא עון, אכן אפ"ל כפשוטו דהנה כתיב כי ה' אלקיכם הוא אלקי האלקים, בפ' עקב יוד י"ז, ובתלים רסי' קל"ו פי' הראב"ע דהאלקים הם המלאכים עליונים שאינם בגוף ולא כח בגוף, ע"כ נק' אלקים, ובפ' עקב פי' מ"ע ספורנו שהם אותן שנתן להם הבורא כח נצחיות שיתקיימו לעד, וע' ברבות ס"פ משפטים ע"פ אני אמרתי אלקים אתם, וכש"כ כשהמלאך הוא שליח נקרא אפילו בשם הוי', כמ"ש באג"ה ססי' כ"ה בשם הרמב"ן ס"פ וירא. והנה כתיב בפ' משפטים הנה אנכי שולח מלאך לפניך לשמרך בדרך כו' השמר מפניו ושמע בקולו אל תמר בו כי לא ישא לפשעכם כי שמי בקרבו ועז"נ מי אל כמוך נושא עון ועובר על פשע, וכן פי' בהדיא במד"ר ס"פ משפטים פל"ב וז"ל ד"א אל תמר בו אל תמירני בו כו' כי לא ישא לפשעכם לא כמותי שכתוב בי נושא עון ועובר על פשע, אבל לא ישא לפשעכם כו' עכ"ל. ובזח"ג קל"ב א' פי' מי אל כמוך לע"י אתמר, משא"כ באצי' הרי נאמר ואל זועם בכל יום ופי' בזח"ג במדבר קי"ט ב' דקאי על המ' הנק' אל שדי שיש בה דין, ובפ' צו דל"א סע"ב ודל"ב א' פי' על ז"א כן, אבל בע"י כולו חסד ומשם עיקר הסליחה, ועמ"ש ע"פ מי כמוך באלים הוי' שפי' הרמב"ן שם בחומש מי כמוכה באלים במלאכי מעלה שהם נקראים אלים מלשון זה אלי ואנוהו, והקב"ה נקרא אל עליון על כולם וכן ועל אל אלים ידבר נפלאות כמו הוא אלקי האלקים כו' וכן יקראו אלקים כו' כי גדול ה' מכל האלקים כו'. ובמכילתא מי כמוכה באלו שהם משמשים לפניך במרום שנאמר כי מי בשחק יערוך לה' ידמה לה' בבני אלים, אל נערץ בסוד קדושים רבה עכ"ל, וכ"כ הבחיי בפ' לך לך ע"פ והוא כהן לאל עליון כו' ע"ד ע"כ יקרא הקב"ה אל עליון כי עליון על כל אלקים וגבוה על כל גבוהים עכ"ל, ועד"ז י"ל הפירוש מי אל כמוך דהיינו מ"ש מי כמוכה באלים הוי', וע' בפרדס שער השמות פ"ה פ"ו ובעה"כ בערך אל ההודאות וזהו ענין שהכתר נק' אל עליון שהוא חסד עליון כו', וע' במא"א א' סעיף פ' מענין אל נק' החסד וע' זח"ג האזינו דרצ"ב סע"ב ודרצ"ג ע"א ע"פ כי אל דעות הוי' ולו נתכנו עלילות, והכתיב ולא באלף, ויובן שז"א נק' אל ויש בו חו"ג וזהו ולו בוי"ו לז"א נתכנו עלילות אבל בע"י ולא נתכנו עלילות דלית שמאלא בהאי ע"ק וזהו מי אל כמוך כו', והנה בענין הנה אנכי שולח מלאך לפניך לפירש אחד בזהר ס"פ משפטים דקכ"ד ע"ב וקכ"ה א' קאי על השכינה שהיא מל' דאצי' ואעפ"כ נאמר כי לא ישא כו', והיינו מפני כי ענין וה' הוא ובית דינו, בית דינו היא המ', א"כ היא רובה בחי' דין כו' וע' זח"ג האזינו דרצ"ב ע"א בענין צדק ובפ' נשא דקל"ז סע"א דהיינו שמעמיד על קו הדין כו', ואפילו בז"א שרובו חסדים עכ"ז יש בו מדה"ד כנ"ל בענין כי אל דעות, מה גם כי הפגמים

נוגעים שם כמ"ש במ"א בענין שופך דם האדם כו׳, ולכן עבר אדם על מל"ת ושב תלויה כפרתו עד יוהכ"פ, שבו התגלות ע"י וזהו מי אל כמוך שהוא אל עליון סוכ"ע הוא דוקא נושא עון כו׳, משא"כ מז"א כי שס"ה ל"ת נגד שס"ה גידי הדם כו׳ וזהו ע"ד טוב לחסות בהוי׳ מבטות באדם, דפירוש באדם היינו אדם העליון שצ"ל הדבק במדותיו אעפ"כ טוב לחסות בהוי׳ היינו ע"ק אל עליון סוכ"ע, ועיין מ"ש ע"פ טוב וישר ה׳ על כן יורה חטאים בדרך בענין שאלו לחכמה נפש החוטאת במה תתכפר אמרה תמות כו׳ שאלו לנבואה כו׳ שאלו לתורה כו׳ עד שאלו להקב"ה אמר יעשה תשובה כו׳ דחכמה היינו חכמה תתאה, נבואה נו"ה, תורה תפארת הקב"ה עת"י.

ב) **בגמרא** פ"ק דר"ה די"ז סע"א רבא אמר כל המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו שנאמר נושא עון ועובר על פשע למי נושא עון למי שעובר על פשע וכ"ה ביומא פ"ב דכ"ג ופב"ת דפ"ז ופ"ד דמגלה דכ"ח, ולכאורה קשה הלא הסליחה נמשך מי"ג מדה"ר דא"א דלית שמאלא בהאי עתיקא א"כ מדוע בעינן תנאי זה, אך נראה משני טעמים כי הנה ענין במדה שאדם מודד בה מודדין לו וזהו שע"י אתעדל"ת אתעדל"ע הנהגה זו נמשך מע"ס דאצי׳ ובכלל המשכה זו הוא מז"א ועז"נ ולך אד׳ החסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו ואמנם הסליחה שלא למדוד לו כמדתו כ"א למחול ולסלות נמשך מאריך אנפין, אך כדי להמשיך בחי׳ זו צ"ל ג"כ איזה העלאה לא"א אע"פ שאינה בערך עכ"ז קצת דמיון יהי׳ כמו שענין בכל מאדך בלי גבול מעורר גילוי א"ס כמ"ש במ"א, ונקרא ג"כ במדה שאדם מודד היינו בחי׳ מאדך שלמעלה מהגבול שלך עי"ז מעורר בלי גבול האמיתי, וזהו ענין המעביר על מדותיו שע"ז ארז"ל איזהו גבור הכובש את יצרו שנאמר טוב ארך אפים מגבור כו׳ הרי בחי׳ ארך אפיים היינו מה שכובש את יצרו כו׳ והיינו שמעביר על מדותיו ועי"ז מעורר כן למעלה בחי׳ ויעבור ה׳ על פניו ויקרא כו׳ שממשיך יג"מ הרחמים לכבוש מדה"ד שבז"א, וכמארז"ל קוב"ה מצלי יה"ר מלפני שיכבשו רחמי את כעסי כו׳ פ"ק דברכות ד"ז ע"א, ובפ"ז דיומא דס"ט ע"ב ארז"ל הן הן גבורותיו שכובש את יצרו כו׳, ור"ל ע"ד שכובש מדה"ד דז"א, וע"כ מה שהאדם כובש את יצרו ומעביר על מדותיו זהו הכנה שיוכלו להאיר עליו יג"מ הרחמים, ועוד יובן זה עפמ"ש בביאור ע"פ כה תברכו בלק"ת פ׳ נשא, פ"ב גבי ואיך לא אשא פנים והם מדקדקים ע"ע עד כזית כו׳ כי ישא ה׳ פניו היינו מבחי׳ שלמעלה מקו המדה שהוא מבחי׳ כתר שבכתר כו׳ ואעפ"כ נתנו שיעור ומדה עד כזית כי גם המשכה עליונה זו שלמעלה מהשתלשלות ומקו המדה נמשך ועובר ע"י קו המדה דייקא שהעולם א"א לו לקבל אלא ע"י בחי׳ קו המדה וצ"ל אורות וכלים כו׳ ואם לא כן לא יוכלו לקבל עכ"ל וע"ש, ולכן עד"ז כאן כי עם היות שבחי׳ נושא עון נמשך מהכתר ששם רחמים פשוטים וזהו ג"כ למעלה מקו המדה שמשם נמשך בחי׳ במדה שאדם מודד בה מודדין לו, ומלמעלה מבחי׳ זו בא הסליחה כנ"ל, אעפ"כ צ"ל עובר דרך קו המדה, ולכן נקראו י"ג מדות הרחמים, מדות דייקא, כמ"ש בד"ה ויאכילך את המן וזהו כעין מ"ש במד"ר

פ' בראשית ס"פ י"ב ע"פ ביום עשות הוי' אלקים אמר הקב"ה אם אני בורא את העולם במדה"ר הווין חטאין סגיאין, במדת הדין האיך העולם יכול לעמוד, אלא הרי אני בורא אותו במדה"ד ובמדה"ר, וכך עד"ז הוא ענין שיג"מ הרחמים עוברים ג"כ דרך השערות שהם קשים נמצא יש קצת מדה"ד אלא שהרחמים גוברים, ולכן צ"ל באדם ג"כ הכנה לזה שיוכל לעורר הרחמים ולקבלו וזהו ע"י שמעביר על מדותיו שזהו ממדות א"א כנ"ל איזהו גבור כו' טוב ארך אפיים כו'. וזהו טעם אחד.

והטעם השני יובן עפמ"ש סד"ה מצה זו פ"ג, גבי אך להבין מ"ש אני הוא ולא אחר, כי הנה באלול ועד יוהכ"פ מזכירין יג"מ כו' המשכות עליונות שמאד נעלה וכחשיכה כאורה ולכן הם שהמשיכם משה בחטא העגל לתקן החטא כו' וכדי שלא יהי' יניקה גם לחיצוני' זה הי' בקשת משה ונפלינו כו' וזהו לי ולא לו כו' והיינו בעבור זה כו' ע"ש, והיינו כי הענין הוא שגם המשכה עליונה זו דכתר נמשך ע"י החכמה דוקא וזהו ויוציאנו הוי' אלקינו או"א שהלבישו לזרועות דאריך כמ"ש במ"א, ולכן איתא בפרדס שער א' פ"ז ובפלח הרמון שער א' פ"ח בשם ברייתא המיוחסת לשמעון הצדיק שי"ג מדה"ר הן ע"ס דאצי' וג' עולמות בי"ע והרי הן המשכות הכתר אלא שנמשך דוקא ע"י ע"ס דאצי' ופנימיות בי"ע, והיינו ונפלינו שעי"ז יומשך לסט' דקדושה וזהו ג"כ כענין הנ"ל שגם ההמשכה שלמעלה מקו המדה עובר ונמשך דרך קו המדה וזהו ויעבור ה' על פניו, ועי"ז נמשך דוקא בסט' דקדושה, וכיון שכן לכן למי נושא עון למי שעובר על פשע, שעי"ז בהמשכת היג"מ בחכמה דאצילות מסכמת ומחייבת החכמה שראוי שיומשכו בו היג"מ הרחמים, משא"כ כשאינו עובר על פשע, אינו ראוי ע"פ החכמה שיומשכו ויאירו בו היג"מ כו', ולכן צריך ליזהר מאד להיות מעביר על מדותיו כו' ולכבוש את יצרו כו', ובזה יובן ענין ארבעה חילוקי כפרה שהי' רי"ש דורש כו' דלכאורה כיון דביוהכ"פ מאיר ומתגלה יג"מ דעתיקא ששם אין החטא תופס מקום כו' א"כ אמאי על כריתות ומיתות ב"ד אין יוהכ"פ מכפר, רק תולה ויסורין ממרקין, ולפי הנ"ל א"ש כיון היג"מ אף ששרשן למעלה מהחכמה וקו המדה עכ"ז עוברין דרך החכמה וקו המדה, ושלכן למי נושא עון למי שעובר על פשע כנ"ל, הרי יש בחינה שאין יג"מ הרחמים מאירין עליו כמ"כ על ל"ת יוהכ"פ מכפר, אבל על כריתות שנכרתה נפשו משרשה, ה"ז דומה קצת לסט"א שאין יג"מ הרחמים מאירין שם, ועוד כי כרת הפך אתוון כתר, שהיא הקליפה שכנגד כתר לכן כשעבר על בחי' זו שנוגע הפגם בכתר, אין יוהכ"פ מכפר לגמרי, וחילול השם גדול יותר כי שמו גימ' רצון שהוא שרש לבחי' רצון וכתר כו', וע' בר"ח שער האהבה פי"א ושער התשובה פ"ב.

ג) **לשארית** נחלתו א"ר אחא בר חנינא אליה וקוץ בה לשארית נחלתו ולא לכל נחלתו למי שמשים א"ע כשיריים, ופי' הרי"ף בע"י, דאף שמעביר על מדותיו אין מעבירין לו על כל פשעיו אלא מפני שמשים א"ע

כשיריים ומפני כך מעביר על מדותיו להיות מחשיב עצמו כאין, אבל מי שמחשיב א"ע ומפני חשיבותו אינו נותן לבו לדברי חבירו ומעביר על מדותיו כי יאמר בלבו מה יתן לי או יוסיף דברים של זה לאיש כמוני, א"כ אניו מעביר על מדותיו מצד שפלות ולא יעבירו לו על כל פשעיו, עכ"ל, יש לפרש משני טעמים האחד כי הנה ידוע בפי' והחכמה מאין תמצא שבחי' אין הוא הכתר עליון שמשם שורש התהוות החכמה ונקרא אין מפני שאינו מושג כלל ועליו נאמר ישת חושך סתרו, וכמ"ש בפרדס בערך אין וז"ל כולם הסכימו היות הכנוי הזה בכתר ונקרא כן מטעם שאין שם השגה כלל עכ"ל ולכן ע"י הביטול שהאדם עושה עצמו בחי' אין שהוא ביטול היש לאין עי"ז מעורר בחי' הכתר הנקרא אין כמ"ש בלק"ת פ' בהר בד"ה את שבתותי תשמורו פ"ד, והנה יגמה"ר נמשכין מהכתר הנק' אין, ולכן דוקא ע"י שהאדם משים א"ע כשיריים ומחשיב א"ע כאין ועי"ז מעביר על מדותיו אזי נמשכו בו יגמה"ר הנמשכים מבחי' אין שהוא מה שאינו מושג כלל שלכן נק' אין, לא כן כשמחשיב עצמו בחי' יש ומפני זה מעביר על מדותיו אינו כדאי שיומשכו עליו המדות הנמשכים מבחי' אין, ועמ"ש מענין שארית ע"פ והיה שארית יעקב כו' שארית אותיות ראשית, והוא ענין נעוץ תחלתן בסופן. עוד טעם ב' נתבאר בלק"ת ס"פ עקב סד"ה ארץ הרים ובקעות ותוכן הענין כיון יג"מ נמשכים מבחי' הגדולה מה שלגדולתו אין חקר, לכן הוא ארך אפיים וגדל חסד, לכן א"א שיומשכו במי שהוא בבחי' יש וגדלות, שאין גדולה אלא ליוצר בראשית, וכל מי שיש בו גסות הרוח אין אני והוא כו' ודוקא במקום השפלות ובחי' אין יוכל להיות השראת הגדולה וכמו שאור א"ס אינו שורה אלא בחכמה לפי שהיא בחי' כח מה כו' ולכן מ"ת ניתנה בהר סיני דוקא לפי שאינו גבוה כ"כ כו', ועמ"ש בפירוש משים א"ע כשיריים בלק"ת סד"ה פי' הפסוק מי אל כמוך כו'. בירושלמי ספ"ק דקידושין דרש נושא עון מלשון נשיתי טובה כאלו הקב"ה שוכח החטא, ברבות בשלח ר"פ כו ור"פ נצבים ובאיכה ע"פ טוב ה' לקוו דע"ו ג', זח"א ויגש רו"ב, ע' במא"א יוד סעיף י"ג מדה"ר הם זו"ב וא"ש דע"י נועדו עברו הדינין, ח"ג קלב"ב קלג"א קמ"ב קמא"א, קלא סע"א.

זח"ג קל"ב א' אל, ל"א קוצין דשערא כו' אל תקיף ויכול כו' פלא יועץ אל גבור כו' ורזא דא מי אל כמוך לעת"י אתמר, עיין בסדור בפירוש ברוך שאמר גבי בא"י האל אב הרחמן דפי' האל ל"א קוצין דשערי המאירים מא"א דבריאה באבא דבריאה ואזי נק' אבא אב הרחמן המהולל בפה עמו שע"י שערות אלו נמשך שיוכלו הנשמות להשיג בג"ע העליון כו' ע"ש, וע' בלק"ת בביאור והיה לכם לציצית מענין הקוצין, ואפ"ל ענין ל"א קוצין כי יש ל"ב נתיבות החכמה אשר הנתיב הראשון נקרא נתיב לא ידעו עיט רק ל"א נתיבות מהם נמשכים ש"י עולמות, והרי ש"י עולמות אלו באין מהכתר כי מספר ב"פ ש"י הוא תר"ך, וכיון דשרש ש"י עולמות אלו הנמשכין מן ל"א נתיבות נמשכים מהכתר א"כ זהו ענין תיקון אל כו', ואפ"ל לפ"ז מי אל כמוך דאתמר לעת"י קאי על ש"י העליונים היינו מחצה העליון דכתר שהוא

ע״י שהוא למעלה מאריך אנפין כו׳, אך צ״ל איך ב׳ בחי׳ שבכתר ע״י וא״א יהיו רק ל״א נתיבות דחכמה, וי״ל ע״פ מ״ש בכהאריז״ל דגלגלתא דא״א הוא בינה דכללות העולמות וכמ״ש מזה בלק״ת בד״ה מעט תוספת ביאור ע״פ וספרתם לכם ע״ש בשם עמה״מ, ואפ״ל הנתיב הראשון דחכמה זהו פנימית אבא שנחשב כמו פנימיות עת״י.

מד״ר פ׳ בשלח פכ״ו עבור לפני העם ר׳ מאיר אומר מהו עבור לפני העם הוי דומה לי, מה אני משלם טובה תחת רעה אף אתה הוי משלם טובה תחת רעה, י״ל דהא ארז״ל כל האומר הקב״ה וותרן יוותרון מיעוהי, אלא מאריך אף וגבי דיליה, וצ״ל בערובין פרק עושין פסין דף כ״ב ע״א פי׳ ארך אפיים בין לצדיקים בין לרשעים, וכ׳ התוספות דמה שמאריך אף לרשעים הוא ג״כ לטובה שעי״ז יש להם שהות לחזור בתשובה.

מד״ר באיכה דע״ו ג׳ ע״פ טוב ה׳ לקויו, ודכוותי׳ נושא עון ועובר על פשע יכול לכל ת״ל לשארית נחלתו.

זח״ג קלג א מהו עובר על פשע, מאי משמע עובר על פשע, שפע דאקדים שין לפא, לא זכו עומד ולא עובר, האי בז״א, נ׳ דמפרש עובר לישנא דאקדומי הוא והיינו שמקדים השין לפא. באריך אנפין כתיב ועובר על פשע וכתיב ורוח עברה ותטהרם.

ז׳ י״ט.

ישוב ירחמנו, ח״ג י״ו א׳ קל״ג סע״ב, ותשליך במצולות, ח״ג ס״ג סע״ב, ק״א סע״א, וריש ע״ב ק״ב א׳.

ישוב ירחמנו יכבוש עוונותינו, פ״ק דר״ה די״ז ע״א, גבי ורב חסד מטה כלפי חסד היכי עביד ר׳ אלעזר אומר כובשן שנאמר יכבוש עוונותינו, וע׳ מזה ג״כ בערכין ד״ח ע״ב והפרש״י משם לכאן אינו שוה.

רבות בשלח פכ״ה קמ״ב א׳ ע״פ ואין כמעשיך ב״ו מפשפש שטרותיו אם מצא שמתחייבים לו בני אדם הוא מוציא שטרותיו ואם מצא שהוא חייב לאדם כובשו ואינו מוציאו, אבל הקב״ה אינו כן מצא שאנו חייבין לו הוא כובשו שנאמר ישוב ירחמנו יכבוש עוונותינו ואם מוצא לנו זכות הוא מוציא שנאמר הוציא ה׳ את צדקותינו עכ״ל, של״ה דרל״ז ע״א (והוא דרל״ט) כי רש״י שפי׳ כובש הזכיות צריך לדחוקי בפי׳ דקרא דאמר להיפך יכבוש עוונותינו, ע״כ נלע״ד דגם ר״א דאמר כובש קאי אעונות כו׳ עכ״ל. ובמחכ״ת אשתמיטתו הרש״י פ״ב דערכין ד״ח ע״ב דשם פרש״י ג״כ כן ואעפי״כ פליגי ר״א וריב״ח יעו״ש, בפ׳ וישלח דרצ״ה ע״ב ענין ותשליך במצולות.

זח"ג ויקרא ט"ז א'. אחרי דס"ג סע"ב אמור דק"א סע"א ובמק"מ ובהרמ"ז שם, קלא סע"א וע"ב.

וע"פ לשון המדרש דפ' בשלח הנ"ל י"ל ההפרש בין כובש לנושא, שכובש היינו רק שאינו מוציא השטר, אבל עכ"ז יש השטר עדיין והיינו ע"ד שזדונות נעשו כשגגות אבל לא נהפך הרע לטוב, אכן נושא שמגביהו למקום גבוה מאד ששם נהפך לטוב וזדונות נעשו כזכיות, והיינו כי כובש היינו בתהום רבה כמ"ש בערכין שם והוא בינה אבל נושא היינו לבחי' כתר ארך אפיים כו'.

חבקוק

חבקוק א׳ ד׳

על כן תפוג כו׳ רשע מכתיר כו׳, עה״ק ח״ד פי״ט רשע מכתיר כו׳ הקליפה שהיא מבחוץ כו׳ וירא מלאך כו׳ מתוך הסנה והסנה קוצים כסוחים כולם כי בליעל כקוץ מונד כלהם והוא שלשה קליפי ערלה קליפי האגוז כו׳. זח״ב משפטים קי״ז ב׳, פקודי דף רל״ג ע״ב ע״פ ועשית יריעות עזים כו׳ גנת אגוז כו׳ אית ליה קליפה כו׳ רשע מכתיר כו׳. עמוד של״א של״ה דף קט״ז ריש ע״ב ולכרכן ג״כ בשער של עגל וטעמו כטעם השעיר וסודו רשע מכתיר את הצדיק. ובמסכת שבת שלו ס״פ תורה אור דקל״ט ע״ב ומברך המבדיל בין קדש לחול כו׳ ותקנו בכאן ד׳ הבדלות כנגד ארבע קליפות שסביב האצי׳ והם רוח סערה וענן גדול ואש מתלקחת ונוגה לו סביב כו׳, ובמוצאי שבת מתפשט מהם ומתלבש בקליפות הנזכרות להנהיג העולם כו׳ וז״ס ההבדלה כו׳ ועתיד הקב״ה להתפשט מן הקליפה כו׳ כענין שכתוב ולא יכנף עוד מוריך כו׳. ועמ״ש בת״א פ׳ לך לך בד״ה ולא יקרא עוד שמך אברם ובד״ה והבדילה הפרוכת, ועיין מענין רשע מכתיר בלק״ת פ׳ בחקתי סד״ה אם בחקתי תלכו, דרוש השני, ובפ׳ במדבר סד״ה וארשתיך לי גבי במשפט.

א׳ י״ד.

ותעשה אדם כדגי הים, פ״ק דעכומ״ז דף ג׳ סע״ב מה דגים כיון שפורשים מן הים מיד מתים אף בנ״א כיון שפורשים מן התורה ומן המצות מיד מתים וכו׳. ושם דף ד׳ ע״א מה דגים שבים כל הגדול מחבירו בולע את חבירו כו׳ אין ר״ל שזה בלי השגחה אלא הכל בהשגחה כדמשמע בגמ׳ חולין פא״ט דס״ג ע״א גבי ר׳ יוחנן כי הוה חזי שלך אמר משפטיך תהום רבה ע״ש בפרש״י לשון מורי, ועיין בכוזרי מ״ג ססי׳ י״א וז״ל כאשר זמן הרבה מדגי הים לדגים אחרים האומר על זה שיהי׳ אלא חכמה שאינני משיגה כו׳ עכ״ל.

ב׳ ד׳.

הנה עפלה כו׳ וצדיק באמונתו יחיה, מכות ספ״ג כד א מד״ר בקהלת דף צ״א ב׳ ע״פ מה יתרון העושה אפילו צדיקו חי העולמים באמונתו הוא חיה, עמ״ש מזה בבוך כל המשמח בד״ה את שבתותי תשמרו דתק״ע ספ״ג דף שצ״ד ע״ב, מד״ר פ׳ בשלח פכ״ג גבי תשורי מראש אמנה, היא האמונה שישראל נוחלין בה ועליו הכתוב אומר וצדיק באמונתו יחי׳, דף ק״מ ע״א.

סס״ ב׳

וה׳ בהיכל קדשו, עיין ת״י ויש לפרש כי ע״י הגלוי בבהמ״ק ממילא מתבטלים כל היש ע״ד כנר בפני האבוקה וכמ״ש מזה בביאור מאמר הזח״א ר״פ ויצא ע״פ קומה ה׳ למנוחותיך, והראב״ע והרד״ק פי׳ בהיכל קדשו היינו השמים וע׳ ברבות שמות ר״פ ב יש מ״ד כן דכך הוא לאחר חורבן בהמ״ק אבל אין זה פי׳ הפסוק ע״ש.

הס פרש״י לשון שיתוק וכמו ויהס כלב.

ב) **רבות** שמות ר״פ ב׳ נסתלקה השכינה לשמים, יש לפרש דהיינו ג״כ להיכל קדשו לבינה שהיא היכלא עילאה.

ג) **זח״א** לך ד״צ ע״א פי׳ בהיכל קדשו בינה, והיכלא אחרא י״ל מל׳ לפ״ז י״ל היינו מ״ש הס מפניו כי הס כחשבון היכל, ובסה״מ סי׳ קמ״ו האריך בזה דהיכלא אחרא הוא בינה דז״א, ובפ׳ בראשית ד״ך רע״א היכלא דאיהו לבושא לההוא נקודה סתימאה היינו ג״כ בינה שהיא היכל לאור החכמה, והיינו כמ״ש בפי׳ נקודה בהיכלא בד״ה ראה אנכי נותן, כמו ההסבר והרחבת השכל שהוא כלי לנקודת ובריקת השכל ובת״א ר״פ לך לך נתבאר שלהיות הארת בינה בחי׳ היכל הנ״ל נמשך ע״י בחי׳ עליונה למעלה מהחכמה כו׳ ע״ש, א״כ בחי׳ וה׳ בהיכל קדשו אזי מאיר בחי׳ שלמעלה משם הוי׳, ואפ״ל ע״ז מורה הואו דוהוי׳ כמ״ש בפי׳ והוי׳ יגיה חשכי בד״ה כי אתה נרי, וסד״ה כי אתה נרי פי׳ היכל הי כל היינו נש״ב הנמשכים מה׳ עילאה, ובזח״ג אחרי דע״ז א׳ חבורא דילהון ר״ל יחוד או״א במזלא תליא דהיינו כתר א״כ מזה מובן הנ״ל דהחיבור להיות והוי׳ בהיכל קדשו זהו ע״י בחינה שלמעלה משם הוי׳ ועמ״ש מזה בד״ה החלצו בענין שלום בפמשמ״ע שנמשך ע״י הדעת העולה עד הכתר למעלה מחו״ב כו׳.

ד) **במא״א** ה יא היכל נק׳ יסוד דנוק׳ בין דאימא בין דמל׳ כו׳, וע׳ זח״א לך צד״ב ע״פ קדוש היכלך, ובמק״מ דהיינו בינה וזהו כענין אורייתא היכלא עילאה דקוב״ה ששם שורה בקביעות, עו״ש במא״א היכל רב נק׳ מל׳ דא״ק כוללת בה כל העולמות ואפ״ל שזהו ענין אדני מי ע׳ זח״ג בלק קפ״ה ב׳ ע״פ אד׳ מי יעמוד, ופי׳ הרמ״ז שם דשם אד׳ הוא בדיקנא דא״א ע״ש ועמ״ש ע״פ יגדל נא כח אד׳.

ה) **זח״ב** ר״פ תרומה קכ״ז א׳ ב׳ בחי׳ היכל בינה ומ׳ אפרסמין ואפריון וכ״כ פ׳ ויקהל דר״ז ע״א בענין ב׳ בחי׳ מקום, וה״ע שכינתא עילאה ושכינתא תתאה, ועיין בשל״ה ר״פ ויחי מענין מ״ש ג״פ היכל ה׳ המה, דהיינו בינה ומ׳ וירושמ״ט ממש, ולפמש״ל אות ד׳ י״ל למעלה ג״כ ג׳ בחי׳ היכל מ׳ ובינה, ומל׳ דא״ק דהיינו בחי׳ אד׳ מי.

ו) **בעמה״מ** שט״ז פ״ד דקכ״ג ע״א פי׳ וה׳ זו״נ בהיכל קדשו החופה שלהם בהיכלות דאו״א, א״כ ר״ל היכלא עילאה בינה כמ״ש בזח״א

צד״ב הנ״ל ע״ש, ואפ״ל עפ״ז מ״ש ושימחתים בבית תפלתי בישעי׳ סי׳ נ״ו וארז״ל פ״ק דברכות ד״ז ע״א הקב״ה שהוא ז״א מצלי להמשיך גילוי הכתר, ובית תפלתי היינו היכלא עילאה בינה שבבינה התגלות ע״ק וכענין אם עוונות כו׳ אד׳ מי יעמוד, ועמ״ש סד״ה השמים כסאי בענין איזו בית דהיינו מקיף חיה יחידה ובד״ה מזמור שיר חנוכת הבית דהוא מקיף עליון בחי׳ עתיק כו׳, ובשו״ס דנ״ב ע״ב פי׳ בית תפלתי מל׳ וכ״כ בת״ז די״ב ע״א סוף ההקדמה, י״ל לפ״ז משום דדוקא ע״י חיבור זו״נ וה׳ בהיכל אזי נמשך בחי׳ גבוה יותר וכמ״ש זח״א ד״נ ע״ב ור״פ וארא קב״א בפי׳ בעטרה כו׳ ביום חתונתו דוקא, וארז״ל ע״פ להניח ברכה אל ביתך שאין נותנים פרנסה לאדם אלא בשביל אשתו כו׳, ועמ״ש ע״פ דרשו את ה׳ בהמצאו וארז״ל בירוש׳ רפ״ה דברכות דהיינו בבהכ״נ שהוא ש׳ אד׳ ששם הוא מצוי וזהו ע״ד וה׳ בהיכל קדשו וכנ״ל, ששם מתפלל לפי׳ השו״ס, ובספד״צ בזח״ב קע״ז ב׳ פי׳ בהמצאו התגלות יג״מ הרחמים, והיינו שזהו בחי׳ אד׳ מי יעמוד כנ״ל אות ד׳ ולהיות גלוי זה זהו דוקא ע״י וה׳ בהיכל קדשו ועמ״ש סד״ה כי תצא בענין ה׳ איש מלחמה בענין שמחה לאיש במענה פיו שהוא הדבור ע״ד ומתלמידי יותר מכולם והדבור הוא היכל קדשו.

ז) **בשל״ה** בדוכתי טובא פי׳ וה׳ הוא תפארת בהיכל קדשו שם אד׳ שזהו ענין זה שמי וזה זכרי כו׳ ולכן במקדש שהוא שם אד׳ שם דוקא נקרא ש׳ הוי׳ כמו שנכתב, ע׳ בעמה״מ שט״ז פ״ד יבנה אותיות בינה וא״כ הוא היכל לכן אר״א לא התקין רי״ז אלא ביבנה בלבד כו׳.

ח) **זח״ב** תרומה קעח״א בספד״צ פ״ג ובכוונת אמן כו׳ הוי׳ אד׳ כו׳ וה׳ בהיכל קדשו ופי׳ תלמיד האריז״ל ר״ל כי היכל גימטריא אד׳ וזהו ממעמקים קראתיך הוי׳, אדני שמעה בקולי, והיינו שכל טוב האדם העליון ז״א הוא בביתו ש׳ אד׳ כו׳, ועמ״ש בד״ה אד׳ שפתי תפתח ובביאור ע״פ שובה, ומ״ש בד״ה וידבר אלקים כו׳ וארא.

ט) **הנה** פי׳ היכל נתבאר בד״ה טובה הארץ בפ׳ שלח שההיכל מעלים ומסתיר על האור והחיות שלא יתגלה לנבראים כמו שהוא בעצמו אלא כפי יכולת כלי הנברא להכיל כו׳ ע״ש, ועפ״ז י״ל היכלא תתאה מל׳ הוא אותיות הדבור, היכלא עילאה מחשבה שהוא ג״כ מעלים כמ״ש במ״א ע״פ והניף את ידו על הנהר כו׳ גבי קי״ס, ועמ״ש ע״פ וידבר כו׳ וארא כו׳ באל שדי כו׳ דצ״ג ע״ד שזהו ענין עולם חסד יבנה כו׳, וזהו ענין ש״י עולמות כו׳ ג״כ כמו היכל לאור החו״ב אלא שהן היכלא עילאה, וכמו אורייתא היכלא עילאה ואעפ״כ נעלם מאתו הפנימית ועמ״ש בענין בורא קדושים ישתבח שמך כו׳, וההיכלות שרשם מן העגולים, ע״ד שהפרסא שרשה מהכתר כנודע מענין החשמל וכמו משלי שלמה דדוקא חכם גדול יכול לומר משלים כו׳, ושרשם משיורי המקיפים כי הלבושים שרשם ממקיפים לכן ע״י הדבור שהוא לבוש יוכל להיות מתחדש שכליים גלוי מהמקיף וההיכל שרשו ממה שלא

נמשך עדיין גם בבחי' מקיף כו'. והנה שם אד' נק' היכל כי ש' אד' א' דין ובתחלה עלה במחשבה לברוא במדת הדין כמ"ש הפי' בד"ה תקעו בחדש, שהוא ענין המגן ונרתק להסתיר עצם המאור כדי שיהי' גילוי הזיו בבחי' יש מאין וזהו בראשית ברא אלוקים, ואח"כ שיתף עמו מדה"ר גילוי שם הוי' ביטול היש, וזהו ענין אד' א' דין שהאלף נמשך מאלף דאנכי הממתיק הדין, אמנם בלא היכל א"א להיות גילוי ש' הוי' שא"כ יהי' ביטול לגמרי כמו באצי', וע"ד שנתבאר בד"ה ולא אבה בענין שהחכמה נתהווה רק ע"י צמצום ל"ב אלקים ל"ב נתיבות החכמה כו', וזהו ג"כ ע"י היכל היינו ש' אד' שבדיקנא כמש"ל סעיף ד', גם כמ"ש בד"ה מזוזה מימין בענין אור ואויר שא"א להיות גילוי האור כ"א ע"י אותיות כו' גם כי הוי' אלקיך אש אוכלה הוא בד"ה אתם נצבים, לכן א"א שיתגלה כ"א ע"י כלי במה שיתאחז האש וזהו ענין ההיכל כו', וע"י שהוי' בהיכל קדשו עי"ז הס מפניו, הס שתיקה וביטול והוא גימ' אד' היינו שביטול זה הוא כלי להיכל קדשו ש' אד' וכמ"ש בד"ה ועתה יגדל נא כח אד', והענין י"ל כי כששם הוי' מסתלק לעילא אזי ההנהגה בבחי' שינה ולכן עוכומ"ז מרקדין בהיכלו, שממית כו' בהיכלי מלך, ע"ד מ"ש בפי' ואד' שכחני, אבל ע"י וה' בהיכל אזי הס מפניו, נמצא י"ל דוקא מחיבור ב' הבחי' הוי' אד' אזי הס כו', והטעם דאל"כ הרי שרש ההיכלות מעגולים ומזה נמשך היינו כחולמים בחי' שינה כמ"ש בת"א פ' וישב ע"פ ש"ה כו' היינו כחולמים ע"ש שזהו אלביש שמים קדרות, ולכן עי"ז יורד ומשתלשל עד שבחי' אל אד' השולט בעשיי' בגימ' צו, ואין צו אלא ע"א היינו דשם תכלית ההעלם, ואפ"ל זהו מל' דעשיי' המובלע בין הקלי' ממש כמ"ש בז"ה ויקהל דרי"ט, אך ענין והוי' בהיכל קדשו זהו כענין דאפיקת עשר תיקונין לאנהגא בהון עלמין כמ"ש בת"א ח"ב פ' שלח שם.

שייך לפסוק וה' בהיכל קדשו

בת"ז סוף ההקדמה די"ב ע"א אם אין יראה אין חכמה בגין דיראה היא אוצרא לחכמה כו' כגוונא דא עמודא דאמצעיתא לא אשתמודע לנביא וחוזה אלא בהיכליה דאיהו אד' כו' אין תפלתו של אדם נשמעת אלא בבהכ"נ, ופי' במק"מ היכליה היינו ח"ת שהיא כלי לח"ע כו', ריש תקון ג' איתא ג"כ כנ"ל.

תקון י"ח דכ"ט סע"ב ע"פ ואשר כח בהם לעמוד בהיכל המלך, המלך דא קוב"ה, בהיכל המלך דא אד' דהכי סליק חושבניה ועליה אתמר וה' בהיכל קדשו, אד' שפתי תפתח, ובכס"מ שם דהיינו ע"י ששומר פיו ולשונו כו'. ויש פי' שם אשר כח בהם שמאיר עליו הארת בינה כו', משא"כ וילכו בלא כח כו' ועמ"ש בענין כל העונה איש"ר בכל כחו כו'.

ג' ב'.

ד' שמעתי שמעך יראתי, ע' בת"א פ' ויחי בד"ה יהודה אתה, ויש להעתיק מ"ש ע"ז בבוך בראשית ב' בסופו בההגהות לד"ה יהודה אתה, עמוד

המתחיל עמוד שני, בשטה ג׳ הנה מש״ר בענין שמיעה היא מרחוק, עד וענין א״ת בניך אלא בוניך, בעמוד גלוי י״ש, שטה וענין. סוטה ט׳ מט״א מו״ק יז״א, ילקוט במקומו בחבקוק, ועו״ש ח״ב לוב סוב מתוך כעס רצון ברוגז רחם תזכור, זח״א פ׳ בראשית ד״ז ע״ב ובזח״מ שם פי׳ שמעך ל׳ וישמע שאול והיינו פי׳ כנס״י שמקבצת לתוכה השפע מישראל דלעילא כמ״ש בת״א פ׳ תצוה בד״ה זכור את אשר עשה לך עמלק ולכן היא הנקראת שמעך ע״ש הקבוץ שמקבצת ואוספת השפע, ומבחי׳ זו יראתי כי היא אילנא דמותא ור״ל כאשר פוגמים באיזו עון ניכר הפגם בה ולכן היא נק׳ חרב נוקמת נקם ברית וע׳ בזח״ג פ׳ בהר דק״ט ע״ב ע״פ ועשה טוב ואזי דוקא שכון ארץ משא״כ כו׳, ועיין בזהר בראשית שם פי׳ כל הפסוק, ועיין זח״ב ר״פ בשלח דמ״ה ע״א מזה, ויובן עוד ענין היראה ממקום זה עפמ״ש בזהר פ׳ מצורע דף נ״ד א׳ ע״פ ואשה כי יזוב זוב דמה היינו דכתיב חרב לה׳ מלאה דם דהיינו זוב דמה ר״ל הג׳ הנמשכים מן המ׳ להכות את הרשעים וע״ש ר״פ הנ״ל ע״פ גורו לכם מפני חרב, גם י״ל שמעך כי שמע היינו שם ע׳ שם והארה מבחי׳ ז׳ מדות מזה נמשך חיות העולמות, וזהו שמעך ולכן יראתי והרמ״ז פ׳ בשלח שם שחבקוק נתכוין להמשיך תר״ך אורות מהכתר במ׳ שעי״ז ימתיק הגבורה והדין כו׳, וזהו ר״ת ה׳ שמעתי שמעך יראתי הם ב״פ ש״י דהיינו תר״ך כו׳ ואפ״ל שנקראת שמעך, כאשר בבחי׳ שמע הנ״ל שם ע׳ נמשך בחי׳ ך שהוא כתר וזהו ארוממך אלקי המלך כו׳ ויש להעיר מענין שמע קולנו כו׳, וע׳ זח״ג בהר ק״ח ע״ב בגין דשמיעה בהאי אתר תליא במ׳, ויש לפרש ע״ד הלא שמוע מזבח טוב וע׳ בד״ה ועתה יגדל נא כח אד׳ ובד״ה תורה צוה שלא נדפס מענין הלא שמוע מזבח טוב וע׳ מד״ר פ׳ יתרו פכ״ז ע״פ וישמע יתרו ושם בענין שברתם נעשה הזהרו בנשמע ועמ״ש בד״ה כי תשמע בקול, ולפרש״י שמעתי שמעך אשר מעולם שנפרעת כו׳ י״ל זה נמשך ג״כ ע״י שם ע׳ ך דכאשר המל׳ הנק׳ שם שמקבלת מבחי׳ ע׳ ז׳ מדות הכלולים מיו״ד, גם הוא אור ז׳ הימים ובהם מאיר הכף כתר, ומזה נמשך וכל אויביך יכרתון כי כתר אותיות כרת, שדוחה יניקת החיצונים כמ״ש בשם ה׳ כי אמילם כו׳, עמ״ש עוד מפסוק זה בדפין שבתחלת הספר.

ג׳ ו׳.

עמד וימודד ארץ ראה ויתר גוים ויתפוצצו הררי עד שחו גבעות עולם, הליכות עולם לו, פרש״י המתין לדקדק בדין דור המבול למדוד להם מדה כנגד מדה, ומדד עומד כד״א נצב ה׳ ועומד לדין עמים ממתין ומדקדק בדינם וימודד ארץ ברותחין קלקלו וברותחין נדונו. ראה בדור הפלגה שעל ידי שהיו שפה אחת באו כולם בעצה כדכתיב ויהי כל הארץ שפה אחת, ויתר גוים הקפיצם לשבעים לשון כד״א ויתר ממקומו (איוב ל״ו) לנתר בהן (ויקרא י״א), הררי עד שרי העוכומ״ז, הליכות עולם לו הראה להם שכל מהלכו של עולם שלו הוא.

ב) **והמ"צ** כ׳ ויתר ענין דלוג והעתק כמו ויתר ממקומו איוב סי׳ ל"ז, ויתפוצצו ענין הפיזור עם השבר והריצוץ וכן ככלי יותר תנפצם תלים סי׳ ב׳. עד ענינו כמו עולם. שחו ענין השפלה. הליכות ענין הנהגה.

ג) **ויונתן** תרגם אתגלי ואזיע ארעא, ואייתי מבולא על עם דרא דעברו על מימריה, ואף בתניתא כד חבו קדמוהי בחוביהון כן בלבלינון לעממיא, ואתפרקו טוריא דמלקדמין (הנה פי׳ עד מלקדמין, ר"ל ההרים שמימי עולם, וגם פי׳ עמד אתגלי, ופי׳ וימודד אזיע היינו זיעת הארץ שה"ע נבקעו מעיינות תהום רבה כו׳) מכא רמתא דמן עלמא, גבורת עלמא דיליה, עכ"ל.

ד) **מסכת** ב"ק פ"ד דל"ח ע"א, פרק לפני אידיהן דף ב׳ סע"ב.

ה) **פ"ג** דסוטה דכ"ב ע"א התנאים (מי ששונה הלכות) מיישבי עולם הן שנאמר הליכות עולם לו, פרש"י השונה הלכות עולם שלו בזכותו עכ"ל, וכ׳ מהרש"א דהיינו השונה הלכות ואינו מורה הוראות מהן וכ"מ בגמרא.

ו) **פ"ד** דמגלה דכ"ח סע"ב וסוף פב"ת דנדה תנא דבי אליהו כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן עוה"ב שנאמר הליכות עולם לו אל תקרי הליכות אלא הלכות עכ"ל ופרש"י הלכות משנה ובריתא הלל"מ עכ"ל, ובעין יעקב כ׳ הבונה שהטעם שנקראו המשנה והברייתות בשם הלכות, כי האדם בעוה"ז הוא להיות מהלך לעוה"ב (ויפה כיון עמ"ש בד"ה ונתתי לך מהלכים בין העומדים בת"א ס"פ וישב) והמשניות כו׳ זהו העושה הליכות הנ"ל ועמ"ש בבה"ז וישלח ע"פ כי ישרים דרכי ה׳, ולכן שייך זה לפסוק עמד ויתר כו׳ ע"ש.

ויש להעיר ממ"ש בלק"ת פ׳ שלח בד"ה מקושש עצים גבי וזהו ועל יובל ישלח שרשיו שהוא בחי׳ יובל בחולם ויובל במלופם ושניהם לשון הולכה כמ"ש לך יובילו מלכים שי אלא שיובל במלופם ר"ל שהוא יתברך מתנהג ומתמשך למטה ע"י התומ"צ ויובל בחולם שהוא מנהיג וממשיך אותו למעלה כמ"ש יובל היא תהי׳ לכם עכ"ל, והנה ונהר יוצא מעדן יובל שמו פ"ט דבכורות דנ"ה, וזהו ג"כ ענין העוה"ב בינה הנק׳ יובל שער החמשים ומאחר שהוא ג"כ לשון הולכה א"כ זהו ענין ההלכות שהם ג"כ לשון הולכה ע"ד והתהלכתי בתוככם וכמארז"ל אין לו להקב"ה אלא ד׳ אמות של הלכה, והיינו כמ"ש אדמו"ז ז"ל סד"ה לבבתיני, שההלכות הן הליכה והמשכה מאור א"ס ב"ה הסוכ"ע מעולם ועד עולם, ואפ"ל ע"ד שנתבאר בלק"ת סד"ה ביום השמע"צ כנישין בענין עוטה אור כשלמה שהתורה היא לבוש המחבר מעולם ועד עולם וע׳ עוד בלק"ת פ׳ בהר סד"ה את שבתותי תשמרו בענין ומקדשי תיראו, וא"כ זהו פי׳ הליכות עולם לו מה שהוא ית׳ נמשך למטה ע"י

ההלכות, ובד"ה אלה החוקים פי' הליכות עולם לו שהאדם הולך ע"ז ממדרגה למדרגה, והיינו כמ"ש בהביאור ע"פ השמים כסאי בענין והארץ הדום רגלי דקאי על תשבע"פ שנק' ארץ שהיא מרומם את הרגל כנ"י מלמטה למעלה, וזהו כענין ב' הפירושים בבחי' יובל מלמעלה למטה ומלמטה למעלה וענין ב' בחינות הילוך אלו נתבאר בת"א פ' וישב ע"פ ונתתי לך מהלכים, והנה בן העוה"ב נק' ז"א במא"א אות ב' סכ"ד, והיינו שהוא עושה ההילוך שמקבל מהבינה הנק' סוכ"ע ונק' עוה"ב וממשיך בחי' זו במ' ולכן נק' בן חורין שהוא בחי' לבחי' יובל מקום החירו וזהו ועל יובל ישלח שרשיו כו' וע' במא"א אות ה' סט"ז מענין הלכה. ומ"ש במ"א בענין מארז"ל ע"פ וה' עמו שהלכה כמותו, כי אף שאלו ואלו דברי אלוקים חיים כי התורה ניתנה במ"ט פנים כו', אבל ההלכה נמשך משם הוי' שלמעלה מבחי' דברי אלקים חיים כו', שמזה מובן עכ"פ שענין ההלכה זהו המשכת שם הוי' ועמ"ש מזה בת"א בענין ושמי הוי' לא נודעתי להם אלא זה נמשך ע"י התורה, והנה בסוטה פ"ג דכ"ב א' שההלכות הם משניות וזהו ע"ד ששים המה מלכות ועיין מזה בת"א בד"ה ואלה שמות בנ"י שנמשלו למלכות עד"מ דירת המלך עם המלכה הוא בפרהסיא, ולא כמי שהולך אצל פלגשו בצנעא, ולמעלה לכן הי' הנסים מצויים בימי חכמי המשנה, שהוא ההמשכה בבחי' גילוי א"כ מזה יובן ענין ההילוך וההלכה כו', וזהו עמד וימודד ארץ שמתחלה הי' בבחי' עמידה ולא בבחי' הילוך והיינו כשהאלקות מוסתר ע"ד ושמי הוי' לא נודעתי להם רק מבחי' ש' שדי שאמר לעולם די, אבל אח"כ ע"י מתן תורה נעשה בחי' הילוך הליכות עולם לו, וע' פרדס ערך הלכה.

ז) **בספר** תפארת ישראל למהר"ל מפראג פרק י"ג כ' כל השונה הלכות כו' כי הלכה הוא בירור וצירוף הדין ומפני זה שתהא צרוף האדם ג"כ וכמ"ש בפרק שאחר זה עכ"ל ושם סיים ולכן היא מוליכה את האדם בדרך נכח ה' כו'.

ח) **עמ"ש** אדמו"ז נ"ע בזה סד"ה לבבתיני ובאגה"ק סי' כ"ח בד"ה א"ח עט"ב, ובד"ה מהלכים בין העומדים ובד"ה אלה החקים בפ' בחקתי ובד"ה ע"כ קראו לימים האלה פורים ובד"ה חייב אינש לבסומי כו' בענין שהתורה נק' משל הקדמוני כו'.

ט) **ענין** עמד רבות בשלח ר"פ כ"ג, ענין וימודד בפ' שמיני פרשה י"ג קע"ט ב' ובבחיי שם, בשל"ה דקמ"ח א' פי' ויתר לפי שנתבררו מהם הניצוצות כמ"ש וינצלו כו' עשאום כמצולה כו', דקפ"א סע"ב משמע עכשיו במשנה עם פי' הרע"ו לא שייך איסור מורים הלכה מתוך משנתן כו'.

י) **חס"ל** סוף מעיין שישי נהר ט"ו ענין ראה ויתר כו' היינו שהעמלקים לא יקבלו יניקה מן הפנימיות כ"א מבחי' חיצוניות והיינו מבחי' אחוריים כו', ושזהו ענין מ"ש ונפלינו אני כו' ועמ"ש בסידור ע"פ חוקיו

ומשפטיו לישראל לא עשה כן כו׳ ומש״ש בד״ה עבדים היינו לפרעה כו׳ עורף כו׳.

יא) **בילקוט** בחבקוק בשם מכילתא על אוצר של תבן נחשדת כו׳ מזה י״ל דזיין מצות שייכים לחיות העולמות כו׳ שהוא רק בחי׳ חיצוניות לגבי האור הנמשך ע״י המצות כמ״ש במ״א בענין מפתחות החיצוניות ומפתחות הפנימיות כו׳, וע׳ בשה״ש במדרש ר״פ לריח שמניך ריחות היו כו׳ ע״ש, וימודד ענין קו המדה כו׳ הנמשך ממו״ס כו׳, עו״ש ב׳ תנחומא כו׳.

ג׳ ח׳.

כי תרכב על סוסיך, רבות תולדות פס״ח ע״ו ד׳, גבי ויפגע במקום זח״ג צו כ״ט ב׳, פנחס רנ״ב א׳, כי תצא ער״ה סע״ב, בת״א סד״ה וקבל היהודים.

ג׳ ט׳.

עריה תעור קשתך.

א) **גמרא** פרק חלק דצ״ב סע״א ואר״א כל המסתכל בערוה קשתו ננערת שנאמר עריה תעור קשתך וע״ש בפרש״י כח קושי אבר שלו ננער שאינו מוליד כו׳ ננערת מתהלכת ומתמעטת כמו מצא כסות מנערה אחת לשלשים יום, וכמו וינער ד׳ את מצרים עכ״ל, וע״ש במהרש״א אותו הקישוי ננער ממנו כו׳, ועיין בספר המערכת ציוני פ׳ נח, תו״ת.

ב) **במד״ר** ס״פ לך לך פמ״ז גבי כל אלה שבטי ישראל, אבל אלו מטות כד״א שבועות מטות אמר סלה, כלומר חזקים כמטה הזה, כן פי׳ המ״כ. וענין החוזק י״ל ע״י התורה כמ״ש או יחזק במעוזי כו׳ וכמ״ש ס״פ עקב ושמרתם את כל המצוה כו׳ למען תחזקו כו׳, גם ע״ד מ״ש בלק״ת בד״ה ראה אנכי נותן בענין משכיל לאיתן, איתן מלשון חיזוק כמו איתן מושבך ושים בסלע קנך כו׳, ועמ״ש מזה בלק״ת בד״ה ביאור ע״פ וידבר משה אל ראשי המטות, ושם ספ״ג.

אדר״ן פל״ג מד״ר רמ״ד א״ב תה״ד, בשה״ש רבה י״ד כ״א אב״ג, של״ה צז״ב.

ג) **אדר״ן** פל״ג והקב״ה נגלה עליהם בקשת ובחצים שנאמר עריה תעור קשתך ואומר וישלח חציו ויפיצם עכ״ל, ועמ״ש ע״פ בחרבי ובקשתי בצלותא ובעותי.

ד) **במד״ר** נשא פי״א דף רמ״ד א׳ הנה מטתו שלשלמה רבנן פתרי קראי ביוצאי מצרים, הנה מטתו מטותיו שבטיו כמ״ד שבועות מטות

כו׳ שלשלמה של הקב״ה שהשלום שלו כו׳, מלך שהשלום שלו הוא ת״ת דאצי׳ שהוא מחבר חו״ג מים ואש ועושה שלום ביניהן ע״י שהוא בריח התיכון המבריח מן הקצה אל הקצה וממשיך מע״ק בז״א כו׳ כמ״ש בזהר ס״פ תרומה דקע״ה ע״ב, וא״כ השבטים שנקראו מטותיו שלשלמה לפי שהם י״ב גבולי אלכסון דז״א ע״כ הם מטות מבחי׳ שלשלמה. ואדמ״ו ז״ל פי׳ כשהנשמות הם למעלה נק׳ שבטים וע״י ירידתן למטה נק׳ מטות ואפ״ל ע״ד מ״ש במ״א בענין כל העוסק בתורה לשמה משים שלום בפמשמ״ע ובפמשמ״ט שנאמר או יחזיק במעוזי כו׳, ועמ״ש מזה בד״ה החלצו מאתכם פ״ד דהיינו ג״כ השלום בין נה״א ובין נה״ב שתהי׳ נה״ב בטילה לנה״א וכן פי׳ באג״ה סי׳ י״ב בד״ה והי׳ מעשה הצדקה שלום, וזהו שהן מטותיו שלשלמה שהשלום שלו ועי״ז נמשך בהן הכח שיהי׳ שמאלא אתכליל בימינא ולכן נק׳ מטות לשון חוזק ע״ש או יחזיק במעוזי יעשה שלום לי כו׳.

ה) **עו״ש** במד״ר הנה מטתו שלשלמה זה בהמ״ק כשם שהמטה אינה אלא לפריה ורביה כך כל מה שבבהמ״ק היה פרה ורבה כו׳, ועיין בזהר במדבר דקי״ח ע״ב ודקי״ט סע״ב בענין קודב״ה יהיב מטתו בין צפון לדרום דהיינו שאהל מועד הי׳ נוסע אחר דגל מחנה ראובן תימנה, ואחר נסיעת אהל מועד הי׳ נוסע דגל מחנה דן שהוא צפונה, ומזה נמשך דגל מחנה אפרים, שהוא לשון פריה ורביה, ועמ״ש ע״פ הבן יקיר לי אפרים, וא״כ יש לפרש דבחי׳ מטותיו שלשלמה הם הגורמים המשכת האור בבהמ״ק הנק׳ הנה מטתו שלשלמה, שלכן הי׳ נסיעת אהל מועד בתוך דגלי ישראל כו׳. ועמ״ש ע״פ ירושלים הבנויה כעיר כו׳ ששם עלו שבטים שבטי י״ה, והנה אהל מועד גימ׳ יוסף כי ביוסף כתיב בן פרת יוסף לכן ע״י ששם עלו שבטים, וע״י ד׳ דגלים ממשיכים תוספת האור בהיכל קדה״ק ותוספת אור זה זהו ענין בן פורת יוסף כו׳. עיין מכ״ז בשה״ש רבה ע״פ הנה מטתו שלשלמה.

ו) **במד״ר** נשא ס״פ י״ג שכשם שנשבע הקב״ה לאבות כך נשבע לשבטים שנאמר שבועות מטות אמר סלה, ועיין בענין השבועה לאבות בלק״ת בד״ה ביום השמע״צ שמאלו תחת לראשי, פי׳ אשר נשבעת לאבותינו מימי קדם, ובזח״ג נשא קל״ד ב׳ פי׳ שפסוק זה הוא השבועה להשבטים, ועמ״ש מזה בלק״ת בהביאור ע״פ ראשי המטות שם.

ג׳ ט׳

כי אז אהפוך זח״א ע״ו ב׳, קי״ח א׳, קע״ח א׳, ח״ב לב א׳.

א) **מד״ר** ס״פ וישב ס״פ פ״ח מי מחכה לסוכת דוד הנופלת שיקימנה הקב״ה שנאמר ביום ההוא אקים את סוכת דוד הנופלת בעמוס סי׳ ט׳ (ות״י בעידנא ההיא יקים ה׳ מלכותא דבית דוד כו׳) שיהי׳ כל העולם אגודה אחת שנאמר כי אז אהפוך אל עמים כו׳ ולעבדו כו׳ והנה ע״י ואגודתו על ארץ נמשך הבונה בשמים מעליותיו, ובתפלת ר״ה ובכן תן פחדך כו׳ ויעשו כולם אגודה אחת, ואגודה זו חיבור התהו והתיקון ועי״ז יאיר בחי׳ שלמעלה משניהם היינו בחי׳ עקודים וע׳ כה״ג בת״א פ׳ וישלח סד״ה ויקח מן הבא בידו מנחה כו׳ גבי יעקב ועשו שהי׳ התגלות בחי׳ כתר כו׳.

ב) **זח״א** (ס״פ נח דע״ו ב׳ הן עם אחד ושפה אחת כו׳ ונבלה שפתם כו׳ כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה כו׳ וכתיב בזכרי׳ י״ד ט׳ והיה ה׳ למלך על כל הארץ כו׳, וע׳ בת״א ס״פ נח בד״ה הן עם אחד ושפה א׳ שעי״ז הי׳ ממשיכים מבחי׳ גבוה אף שהיו רשעים לכן עאכ״ו כשלע״ל יהיו שפה אחת לקרוא כולם בשם ה׳ שימשיכו מבחי׳ גבוה מאד, וענין מ״ש בזכריה והיה הוי׳ למלך פי׳ הרמ״ז בזח״ג פ׳ תצא דף רע״ו א׳ שזהו ע״י שיתעלה ז״א להיות במקום שעכשיו א״א שבו מאיר מ׳ דא״ס וא״כ זהו ע״ד אית מלך לעילא דאיהו ברזא דקדה״ק הנז׳ בזח״ב ר״פ יתרו דס״ז ע״ב וכענין מ״ש בלק״ת בשה״ש בד״ה קול דודי הנה בענין פי׳ עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים.

ג) **זח״א** פ׳ וירא דקי״ח א׳ הה״ד כי אז אהפוך אל עמים וגו׳ מהו אז, בזמנא דתיקום כנס״י מעפרא ויוקים לה קב״ה כדין אהפוך אל עמים (והיינו כמ״ש במד״ר ס״פ וישב הנ״ל ביום ההוא אקים כו׳ שיהיו כל העולם אגודה א׳ כו׳ כנ״ל סעיף א), ופי׳ בזח״מ שם כי אז היינו ח׳ אותיות מורה על יחוד הוי׳ אד׳, ומזה נמשך אהפוך כו׳, ויותר י״ל כמ״ש בזח״ב פ׳ בשלח דנ״ד א׳ ע״פ אז ישיר, דפי׳ אז היינו א׳ נהירו דע״ק שמאיר בבחי׳ ז׳ הוא מל׳ שהיא מדה השביעית ונק׳ באר שבע, או ז׳ היינו ז״ת דאצי׳, ולכן אז מורה ג״כ על המילה כמ״ש בילקוט ע״פ אז ישיר, וע״פ אז אמרה חתן דמים למולות, כי מילה היא בבחי׳ על השמינית, ולכן ע״י נהירו דע״ק שיאיר בז׳ המדות נמשך שיהי׳ אהפוך אל עמים שפה ברורה כו׳ ועמ״ש בלק״ת פ׳ תצא בהביאור ע״פ ולא אבה בענין ויהפוך ה׳ אלקיך לך כו׳, וזהו ג״כ ענין שיהי׳ הכנור של שמונה נימין כמנין אז ועמ״ש בלק״ת סד״ה

ביום השמיני שלח בענין אז תשמח בתולה במחול ועיין בת"א פ' וישלח בד"ה ויקח מן הבא ואז יקויים אז אהפוך אל עמים דהיינו כשיתברר שבה"כ דעולם התהו וע' מזה ג"כ בד"ה ויושט המלך לאסתר, ובזח"ב ס"פ וארא דל"ב סע"א ובזמנא דאתי כתיב הושיעה ימינך ועננִי ובההוא זמנא כתיב כי אז אהפוך אל עמים והיינו שעכשיו אין שמאלא נכלל בימינא בשלימות לכן העוכומ"ז שהם מסט' דשמאלא אינן באחדות הביטול אבל לע"ל שיהי' הושיעה ימינך קץ הימין יוכלל גם השמאל בימין וזהו אז אהפוך כו' ולהיות הושיעה ימינך נמשך מע"ק ששם הכל ימין דלית שמאלא בהאי ע"ק כו'. ועמ"ש עוד מענין כי אז אהפוך על מאמר הזהר אמור צ"ז רזא דתרתין אחתין בבוך תרי"ט ב' דף נ' ושם סעיף ה' שזהו שהחזיר הקב"ה את התורה על כל האומות שאם היו מקבלין אותה היה מתקיים תיכף בחי' כי אז אהפוך. עמ"ש בענין שלע"ל וגר זאב עם כבש כו' ומ"ש ע"פ כי בחפזון לא תצאו. מה ששייך לפסוק זה נכתב לעיל בתחלת הבוך דף כ' עמוד א'.

ב׳ ח׳

לי הכסף ולי הזהב נאם ה׳ צבאות פרש״י ובידי להביאו לאשר חפצתי בו, וכן פי׳ הרד״ק ואני אתן בלב הגוים להביא אל הבית הזה כסף וזהב לרוב.

ב) **ובזח״א** פ׳ ויחי דרי״ז ע״א לי הכסף ולי הזהב היינו דכתיב השמים שמים לה׳, ור״ל כי כסף וזהב הם חו״ג וכמ״כ שמים אש ומים הם חו״ג, וא״כ ענין לי הכסף ולי הזהב זהו עצמו ענין השמים שמים לה׳, וענין השמים שמים לה׳ זהו ע״ד השמים כסאי, וכמ״כ ענין המדות חו״ג שבהם ועל ידם הנהגת העולמות ולכן הי׳ בבהמ״ק כלי כסף וזהב כו׳ וזהו ג״כ כענין לך ד׳ הגדולה והגבורה כו׳ ועמ״ש מענין לך ה׳ הגדולה בת״א בד״ה וארא אל אברהם.

ג) **ובספר** הבהיר הובא בזח״א בהשמטות סי׳ נ״ב מאי לי הכסף ולי הזהב משל למלך שהיו לו שתי אוצרות אחת של כסף ואחת של זהב שם של כסף בימינו ושל זהב בשמאלו אמר זה יהי׳ מזומן וקל להוצאה ועושה דבריו בנחת כו׳ עכ״ל והיינו דקיי״ל פ׳ הזהב שהכסף טבעא ודהבא פירי, כי עיקר ההנהגה ע״י החסד כמ״ש מכלכל חיים בחסד, הזן את העולם כולו בטובו בחן ובחסד כו׳, ועמ״ש ע״פ ולא בכסף תגאלו, ומ״ש ע״פ את שרביט הזהב וחיה.

ד) **ובמד״ר** פ׳ ויקרא פ״ב אמרו כ״מ שנאמר לי אינו זז לעוה״ז ולא לעוה״ב, וצ״ל דקאי על המדות עליונות חו״ג הנק׳ כסף וזהב שהם אינו זז כו׳ וע׳ בזהר ס״פ ויחי דר״ן בענין ששלמה חטא במ״ש אין כסף נחשב בימי שלמה כו׳, גם כסף בענין נכספה וגם כלתה נפשי וע׳ מד״ר פ׳ תצוה ס״פ ל״ו ע״פ למעשה ידיך תכסוף כו׳, ומענין ארבע מאות שקל כסף עובר לסוחר שהם ת׳ עלמין דכסופין ע׳ בת״א בד״ה וישלח יעקב מלאכים, ועמ״ש ע״פ ועשית ציץ זהב טהור ובד״ה נאוו לחייך בתורים בענין תורי זהב כו׳, ועמ״ש בתלים ע״פ הנחמדים מזהב ומפז רב, ומ״ש בת״א בד״ה וישב יעקב בענין טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף כו׳, וזה יובן ע״ד מ״ש ר׳ יוחנן לתלמידו רחב״א שמכר דבר שנברא לששה ימים וקנה דבר שניתן למם יום, במד״ר בשה״ש ע״פ אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה וכן כסף וזהב נבראו בשימ״ב והם מבחי׳ ו״ק חו״ג, אבל התורה היא מבחי׳ כחב״ד כו׳, ובת״א פ׳ מקץ בד״ה רני ושמחי דרוש הראשון הביא ענין לי הכסף ולי הזהב שהכסף והזהב הגשמיים הם נתגשמו בירידתם כו׳ אבל במקורם למעלה הם לי בטלים אלי כו׳ ע״ש, ולכן גם כשנתגשמו למטה בידי להביאו לאשר חפצתי בו כדפירש״י כנ״ל.

זכריה

א׳ ח׳

ראיתי הלילה, ואיתא בסנהדרין פרק חלק דצ״ג ע״א ביקש הקב״ה להפוך את כל העולם כולו ללילה והנה איש רוכב אין איש אלא הקב״ה שנאמר ה׳ איש מלחמה ה׳ שמו על סוס אדום ביקש הקב״ה להפוך את העולם כולו לדם כיון שנסתכל בחנני׳ מישאל ועזרי׳ נתקררה דעתו, שנא׳ והוא עומד בין ההדסים אשר במצולה, אין הדסים אלא צדיקים שנאמר ויהי אומן את הדסה, אסתר סי׳ ב׳, ואין מצולה אלא בבל שנאמר האומר לצולה חרבי ונהרותיך אוביש, בישעי׳ סי׳ מ״ד, מיד מלאים רוגז נעשו שרוקים ואדומים נעשו לבינים עכ״ל.

פ״ק דמגלה די״ג ע״א תניא ר׳ מאיר אומר אסתר שמה ולמה נק׳ שמה הדסה על שם הצדיקים שנאמר והוא עומד בין ההדסים עכ״ל, וכ׳ מהרש״א וז״ל כי האדם עץ השדה ואדם הרע דומה לאילן סרק שעומד לשריפה וכמ״ש ס״פ החובל אזיל דיקלא בישא אצל קינא דשרכי, ובהפך אדם הטוב דומה לאילן טוב כמ״ש צדיק כתמר יפרח וגו׳ שנושא פירות טובים וכן ההדס בריחו הטוב עכ״ל.

רבות אמור פ׳ ל׳ דף רי״ש ע״ד וענף עץ עבות זה הקב״ה שנא׳ והוא עומד בין ההדסים עכ״ל.

במא״א אות ה׳ סי״ז והנה הדסים בסוד חג״ת דז״א והמל׳ להיות מקום עמידתה כנגדם נק׳ הדסה עכ״ל.

ב׳ יו״ד

כי כארבע רוחות, פ״ק דתענית ד״ג ע״ב כארבע בארבע מיבעי ליה, אלא ה״ק כשם שא״א לעולם בלא רוחות (שלא יתקיים מרוב הבל וחמימות) כך א״א לעולם בלא ישראל (וה״ק קרא פרשתי אתכם לרוחות העולם כדי שיתקיים שנאמר אם לא בריתי כו׳).

בשל״ה בההקדמה קרוב לסופה דל״ו ע״ב גבי ממין סמכין פי׳ ענין ארבע רוחות מם סתומה והם ענין הדגלים ושהם תורה עבודה גמ״ח ותשובה, ועוד כ׳ בפ׳ בלק שס״ג א׳.

פ״ק דעכומ״ז דף יו״ד ע״ב, ומהרש״א בח״א שם פי׳ ע״ד ויעבר אלקים רוח על הארץ וישוכו המים וע׳ זהר פ׳ נח דס״ט ע״ב בענין בשוא

גליו אתה תשבחם ע״י חוט של חסד כו׳, ועמ״ש ע״פ אשרי העם שככה לו וע׳ זח״ג פ׳ אחרי דס״ז, ויש לפרש ע״ד וחמת המלך שככה ועיין באג״ה ססי׳ י״ב בענין ועבודת הצדקה השקט ובטח, ילקוט ח״א עו״ג קפט״ד. ח״ב עג״א, ש״כ, של״ה לו״ב שסג״א, י״ח גלות נח, עיין בת״א פ׳ בשלח בד״ה אכלוהו היום ובביאור ע״פ עולת תמיד.

ממ״ש השל״ה פ׳ בלק שם מובן שיש ד׳ רוחות לעומת ד׳ רוחות דקדושה ע׳ במאו״א ד׳ כ״ו רוח שטות רוח טהרה כו׳, ולכן אף שנתפרשו בד׳ רוחות אעפ״כ כל הרוחות נושבות ואין מזיזות והיינו ע״י שיהי׳ רך כקנה ועומד במקום מים היא התורה ורוח קדשך אל תקח ממנו, ורוח אלקים מרחפת ע״פ המים עליונים שמשם נמשך התורה, ורז״ל אמרו זה רוחו של משיח, והנה ד׳ רוחות דקדושה מזרח, מערב צפון ודרום פי׳ במא״א שם שהם או״א זו״נ כו׳. והנה רבינו ז״ל פי׳ ד׳ יסודות ארמ״ע דבבחי׳ אש הוא בעולם הבריאה והוא נגד בחי׳ חי חיות אש בלק״ת פ׳ פנחס בד״ה צו את בנ״י דרוש הראשון ובד״ה כי תצא למלחמה דרוש הראשון, וא״כ רוח הוא נגד בחי׳ מדבר, כי מים ועפר הם נגד צומח ודומם, וזהו לנפש חיה לרוח ממללא וא״כ רוח בחי׳ אצי׳ וזהו שא״א לעולם שהוא בי״ע בלא רוחות ההמשכה מאצי׳ והן ד׳ רוחות או״א וזו״נ כו׳, זח״ב שמות דף ה׳ סע״ב.

ד) * ילקוט פ׳ בשלח רמז רס״ו דף ע״ו ג׳ בשם המכילתא ר׳ אליעזר אומר כשבא עמלק להזיק להם לישראל מתחת כנפי אביהם שבשמים אמר משה לפני המקום רבש״ע בניך שאתה עתיד לפזרן לארבע רוחות השמים שנאמר כי כארבע רוחות השמים פרשתי אתכם רשע זה בא לאבד אותם מתחת כנפיך ספר תורה שנתת לבניך מי יקרא בו עכ״ל. ומה שהזכיר זה בענין עמלק, אפ״ל שלכן נמשך כי מחה אמחה את זכר עמלק מתחת השמים היינו עבור שרצה להזיק למי שנאמר בו כי כארבע רוחות השמים כו׳. והזית רענן שם כ׳ ס״ת שנתת להם דריש מדכתיב מתחת השמים היינו תורה שניתנה משמים, לפזרן לד׳ רוחות השמים ואמרינן פ״ח דפסחים דפ״ז ע״ב ע״פ צדקת פרזונו בישראל צדקה עשה הקב״ה עם ישראל שפיזרן לבין האומות דאם היו תחת מלך אחד מעו״ג הי׳ מכלה אותן אבל עכשיו מתיירא שיקראו אותם מלכותא קטיעא, ועיין מזה בעין יעקב ד״א ובמהרש״א שם. והנה בכתוב נאמר צדקת פרזונו ל׳ פרזות תשב ובמ״א פי׳ שזהו המשכת אורות עליונים דתהו שהן בלי גבול, ואולי זהו שעכשיו נקראת עיר אלקינו ולע״ל יהי׳ הוי׳ שמה, וכ״ז נמשך ע״י שפיזרן לבין כו׳ שעי״ז מלקטין את הניצוצות דשבה״כ דתהו ע״ד מארז״ל ע״פ וזרעתיה לי לא גלו ישראל אלא כדי להוסיף עליהם בירורי הניצוצות ועמ״ש בדרוש ממגלת אסתר בענין ודמה לך דודי לצבי או לעופר האילים על הרי בתר מלשון ויבתר אותם ע״י טורי דפרודא ומזה יומשך העלייה ג״כ שלא בהדרגה לצבי או לעופר

*) כן הוא בכת״י.

האילים על הרי בשמים וזהו שאמר משה כו׳ שאתה עתיד לפזרן כו׳ ומזה יומשך העליי׳ לבחי׳ הרי בשמים ואיך עמלק בא כו׳.

ו)* **לענין** כשם שא״א לעולם בלי רוחות עיין בת״א פ׳ בשלח בד״ה אכלוהו היום פי׳ רוחות העולם מזרח מערב צפון ודרום וכבר נת׳ שהן בשרשן או״א זו״נ וכנ״ל, ויש לפרש זה ג״כ ע״ד מ״ש מענין כשם שא״א לעולם בלא רוחות בזהר שמות דף ה׳ סע״ב פי׳ כי ע׳ שרים מקבלין מי״ב שרים שבהיכל הרצון ואולי שרשם י״ב בקר, והן שרשן מי״ב גבולי אלכסון דז״א שהן שורש נש״י י״ב שבטים, והנה י״ב בקר הנ״ל הם בד׳ רוחות ד׳ פונים צפונה כו׳, זהו שא״א לעולם שכללותם ע׳ שרים בלי רוחות ד׳ רוחות העולם שבהן י״ב שרים שמהן מקבלים ע׳ שרים כך א״א לעולם בלי ישראל שהם י״ב גבולי אלכסון כו׳, ועיין זח״ב פ׳ בשלח דס״ב ע״ב ע״פ ויבואו אלימה ושם שתים עשרה עינות מים ושבעים תמרים.

ז) **ובסידור** ע״פ תהלתו בקהל חסידים פי׳ כשם שא״א לעולם בלי רוחות היינו הרוחות שנושבים חיי אויר ממוזגים לחיי הברואים ואי אפשר לעולם בלעדם, כך א״א לע״ש בלא ישראל המתקן וממתיק כו׳, וע׳ במד״ר פ׳ פנחס בענין ע׳ פרים שמקריבים בחג שיהי׳ קיום לעולם המקבלים מע׳ שרים כו׳ וע׳ זהר ר״פ ויצא בענין שבעה הבלים דקהלת שעליהם קיום העולם י״ל זהו ג״כ ענין רוחות כו׳ ועמ״ש ע״פ אם ישים אליו לבו רוחו ונשמתו אליו יאסוף ע׳ זח״ב תרומה קס״ג ובת״א פ׳ מקץ בד״ה מזווה מימין מענין רוח אמשיך רוח ואייתי רוח, וע׳ בזהר ר״פ לך לך דע״ז א׳ גבי ועלמא לא קיימא אלא ברוחא פי׳ רבינו ז״ל מאמר ההוא דרוחא היינו שם מ״ה, וזהו ע״ד מ״ש בפרדס ערך רוח דהיינו תפארת והוא מחבר אש ומים שהם חו״ג וכן הקול כלול מג׳ בחי׳ אש מים רוח ע׳ בת״א ר״פ ויצא מזה, ובמק״מ שם פי׳ רוחא בינה שעלמא שהוא ו״ק דז״א מתקיים עליה, והיינו כענין הידוע בפי׳ מי שהוא בינה ברא אלה ו״ק דז״א ופ״ו גימט׳ אלה, ורבינו ז״ל פי׳ הטעם שבינה נק׳ רוחא דכן משמע בספר יצירה שהזכיר תחלה ל״ב נתיבות חכמה כו׳ ואח״כ רוח אלקים חיים כו׳ והטעם שבינה נק׳ רוחא כי היא מקור הקול והדבור שהוא ת״ת ומל׳, עו״ש בזהר ענין רוחא דכל רוחין פי׳ במק״מ בינה שהוא מקור הת״ת הנק׳ ג״כ רוח כמ״ש בשם הפרדס, ורבינו ז״ל פי׳ שהוא הכתר, וכן פי׳ בזהר בראשית דל״ז סע״ב ודנ״ח ע״א ע״פ לא ידון רוחי באדם שהוא המשכת הכתר שמשם נמשך אריכות ימים כו׳, ועמ״ש מזה ע״פ לא ידון, ואפ״ל אע״ג שאין מאיר בחי׳ רוחי שהוא א״א רוחא דכל רוחין עכ״ז מאיר איזו הארה היינו מה שבינה נק׳ רוחא והוא ג״כ ממתיק הדינים, וזהו שא״א לעולם בלא רוחות שנושבות חיי אויר ממוזגים, ושרש בחי׳ זו מהבינה כנ״ל, וכן ג׳ אותיות אמש הם ג״ר א׳ אויר זהו כתר ונק׳ ג״כ אויר קדמון, ע׳ במא״א אות א׳

---

*) כן הוא בכת״י.

סעיף קנ"ג, וע' בזח"ג פ' שלח דף קנ"ט ע"פ כצנת שלג ביום קציר ובהרמ"ז שם, וא"כ פי' א"א לעולם אם נפרש עולם מ', א"כ א"א בלי רוחות הבאים מת"ת הנק' רוח שעי"ז נמתקים גבורות דמ' כמ"ש בזח"ג פ' בהר דק"י ע"ב ע"פ ועשה טוב שכן ארץ כו', ואם נפרש עולם ו"ק דז"א, א"כ פי' בלי רוחות הבאים מהבינה שבה מאיר ע"ק ועי"ז דוקא נמתקים גבורות דז"א כו' וכדפרש"י פ"ק דתענית ד"ג ע"ב שא"א לעולם שיתקיים בלי רוחות מרוב ההבל והחמימות, היינו הדינין כי חמה פירושו ג"כ תוקף החום והדין, והרוח הנושב מהבינה ממזג האויר והחום וזהו עד יערה עלינו רוח ממרום זהו הבינה, וע' בלק"ת פ' צו בד"ה ששת ימים תאכל מצות ושם פ"ה מענין רוח קדים פי' המשכה מבחי' קדמונו של עולם וזהו כנ"ל בפירוש אויר קדמון כו'.

ועיין במד"ר פ' במדבר פרשה ב' מענין ד' רוחות העולם מזרח מערב דרום צפון, וכנגדן ד' דגלים וד' מגא"ר כו' ע"ש.

ג' ב'

ויאמר ה' אל השטן יגער ה' בך כו'.

יש לפרש כי מבואר במ"א ע"פ טוב לחסות בהוי' מבטוח באדם דהיינו אפילו מבחי' אדם שעל הכסא והטעם כי המקיף שהוא סוכ"ע דוקא דוחה החיצונים כו', וזהו כל גוים סבבוני אזי בשם הוי' דוקא כי אמילם, והטעם כי מה שנמשך בסדר ההשתל' יש זלעו"ז עת אשר שלט האדם כו' משא"כ בבחי' סוכ"ע, וזהו ויאמר הוי' בחי' ממכ"ע ובכלל הוא ז"א דאצילות, יגער ה' סוכ"ע ע"ק בך כו' וכמ"ש באד"ר הכלל כל פסוק שנאמר בו שני שמות הוי' סמוכים יש לפרש הא' בז"א והב' בע"ק כו', ועמ"ש כעין זה ע"פ הוי' יחתו מריביו כו'.

ג' ה'

ואמר כו' וילבישוהו כו'. ח"ג דקס"ט ב'.

ד' ב'

ויאמר אלי מה אתה רואה, ויאמר (והקרי ואמר) ראיתי והנה מנורת זהב כולה וגולה על ראשה ושבעה נרותיה עליה שבעה ושבעה מוצקות לנרות אשר על ראשה.

ב) **ות"י** מה את חזי ואמרת חזיתי והא מנרתא דדהבא כלה וגלתה על רישה, ושבעא בוצינהא דעלה שבעא ושבעא דמריקין מנהון משחא לבוצינייא דעל רישה. משמע מהת"י שהם י"ד מוצקות היינו ב"פ שבעה והיינו שני מוצקות לכל נר, וזה לא כפרש"י דלקמן.

ג) **פירש"י** וגולה על ראשה כמו גולות עליות, יהושע ט"ו י"ט, לשון מעיין כמין ספל גדול עגול עכ"ל. וכן פי' המ"צ וז"ל וגולה ספל עגול וכן וגולת הכותרת, מ"א סי' זיין מ"א, ובמכלול להרד"ק פי' שנקרא המעיין גל לסבובו גל נעול, גלת עליות. ולדבריו י"ל הטעם שנק' כאן גולה לפי שהוא כלי עגול כדפי' במכלול.

שבעה ושבעה מוצקות פרש"י לכל נר ונר באין שבעה צנורות קטנים שהשמן זב מן הגולה דרך אותן מוצקות לכל נר ונר עכ"ל.

ד) **רבות** אמור פ"ל דף ריש ע"א ע"פ שובע שמחות אלו שבע כתות של צדיקים כו' ופניהם דומות לחמה ולבנה כו' ולמנורה הטהורה שהיתה בבהמ"ק כו', למנורה הטהורה מנין שנאמר ויאמר אלי מה אתה רואה ואומר ראיתי והנה מנורת זהב כולה עכ"ל.

ה) **רבות** ס"פ אמור ס"פ ל"ב, לפי שבעוה"ז יש בהן פסולת אבל לע"ל אמר זכריה אנא חמיתיה אלו כורסוון כולו דהב נקי הה"ד ראיתי והנה מנורת זהב כולה וגולה על ראשה, תרין אמוראין חד אמר גולה וח"א גאולה, מ"ד גולה שגולה לבבל וגלת שכינה עמהם כד"א למענכם שולחתי בבלה, ומ"ד גאולה פרוקא שנא' גואלנו ה' צבאות שמו ישעי' מ"ז ד', וכתיב עלה הפורץ לפניהם פרצו ויעברו שער ויצאו בו ויעבור מלכם לפניהם וה' בראשם במיכה ססי' ב', ועיין מענין עלה הפורץ ברבות וישב ס"פ פ"ה גבי פרץ, ועיין באיכה ס"ט ד' ד"פ תבא כל רעתם חטאו בראש ולקו בראש ומתנחמים בראש כו' שנאמר ויעבור מלכם לפניהם וה' בראשם, ומזה יובן מה שהביא המדרש כאן פסוק עלה הפורץ כו' דהיינו כדי לפרש וגולה על ראשה דהיינו וגאולה על ראשה דהיינו מ"ש וה' בראשם. ואפ"ל ההפרש בין גולה ובין גאולה הוא באות אלף, והיינו ע"ד עשה"ד מתחילין באלף אנכי הוי' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים הרי הגאולה נמשך מבחי' אנכי, ועי' מ"ש על פסוק אם יגאלך טוב יגאל ואם לא וגאלתיך אנכי, וכמ"כ ענין מאה ברכות אל תקרי מה אלא מאה היינו תוספת אות אלף נעשה מבחי' מה בחי' מאה ועמ"ש מזה בלק"ת פ' ואתחנן בד"ה וזאת המצוה אשר צוה ד' לעשות בארץ, ואפ"ל לכן ר"ח ניסן נק' חדש של גאולה במד"ר פ' בא פט"ו שנק' ראש חדשים ובו מאיר ראשון הוא לכם אני ראשון והוא בחי' האלף כו'.

ו) **רבות** נשא פי"ג דף רנ"ב ד' ע"פ כולך יפה רעיתי, לפי שירמי' אמר כסף נמאס קראו להם ויחזקאל קורא אותם סיגים בן אדם היו לי בית ישראל לסיג כו' בא זכריה ואמר ראיתי והנה מנורת זהב כולה של זהב היא כולה לקיים מה שנאמר כולך יפה רעיתי כו', ועמש"ל סעי' ה' דזהו לע"ל. והנה לע"ל יאמרו ליצחק כי אתה אבינו שהגבורות יתבררו ואזי יתעלו להיות גבוהים מהחסדים וע"כ יהיו של זהב כו' והוא מצד בינה שזהו מעלת הזהב על הכסף בחי' חסד כו', והיינו שרש הנשמה בחי'

מזליה מה שעכשיו בבחי׳ מקיף יאיר לעתיד בפנימיות וע״כ תהי׳ של זהב כולה כו׳, ועיין בהרמ״ז ר״פ תולדות כו׳. וע׳ רבות ע״פ וזאת התרומה זהב זו בבל שנאמר אנת הוא רישא דדהבא, לכן דוקא ע״י שנצרפו בגלות בבל נעשו בבחי׳ מנורת זהב כולה וכמ״ש ברבות ס״פ מצורע בירושלים לא קיימתם מצות זיבה ועתה אתם מקיימים כו׳ על אותה שעה אומר כולך יפה רעיתי כו׳ עכ״ל, וכולך יפה זהו מנורת זהב כולה כנ״ל סעיף זיין. וביאור הדבר זהו כמ״ש בענין צדקת פרזונו שפיזרן בין כו׳ שעי״ז יבואו לבחי׳ והנצח זו כו׳ כמשל המים כשמעכבין אותו כו׳ וכענין ופרעה הקריב כו׳ או כענין מ״ש ע״פ ויהי בשלח פרעה כו׳ או כמ״ש בד״ה וארא אל אברהם ע״פ וממצרים קראתי לבני עד״מ בן נער שכל זמן שמראה לו אביו אהבתו כו׳ מתרהב בנפשו לעשות כל מה שלבו חפץ כו׳ רק אם אביו גוער בו ודוחיהו חוץ לביתו כו׳ אזי מתעורר ומתגלה אהבת הבן לאביו וצועק במר נפשו וזהו כי נער כו׳ ואזי וממצרים קראתי כו׳.

ז) **בשה״ש** ס״פ כולך יפה רעיתי הובא כנ״ל סעי׳ ה׳ וסעיף ו׳, ושם הגירסא אנא חמיתיה אולו כורסין וכ׳ המ״כ שפי׳ הערוך אולו כולו כורסין פי׳ זהב טהור.

ח) **בקהלת** רבה דף צ״ד ע״ב הובא ג״כ כנ״ל.

ד׳ ג׳

ושנים זיתים עליה אחד מימין הגולה ואחד על שמאלה. פ״ג דסנהדרין דף כ״ד א׳ ושנים זיתים עליה אלו ת״ח שבבבל שמרירין זה לזה בהלכה כזית, היינו ע״ד מש״ש במחשכים הושיבני כו׳ באיכה סי׳ ג׳, זה למודה של בבל, ופרש״י שאין נוחין זה עם זה ולמודם ספק בידם. ויש להעיר ממ״ש אדמ״ו נ״ע בפי׳ כל רב מבבל וכל רבי מא״י כי רב הוא כענין רה״ר טורי דפרודא כו׳, ובמא״א אות ריש סעי׳ זיין שבא״י מאיר היוד שהוא חכמה ונעשה רבי ובבבל אין מאיר מבחי׳ חכמה כ״א מבחי׳ בינה כו׳ ולכן ומשם יפרד כו׳ ועמ״ש ע״פ ומעין מבית ה׳ יצא כו׳ גם בינה לגבי חכמה כמו בריאה לגבי אצי׳, ומ״מ ורב להושיע כו׳ ורב שלום בניך כו׳, ועמ״ש מענין במחשכים הושיבני ע״פ כי אשה כושית לקח. ואדמ״ו נ״ע בביאור ע״פ ואתה תצוה פי׳ שמרירות הזתים זהו כענין ק״נ וכשמבררים אותה נמשך השמן בחי׳ חכמה כו׳ שיש יתרון לחכמה מן הסכלות ועמ״ש בת״א פ׳ משפטים ע״פ כמעשה לבנת הספיר מענין תלמוד בבלי כו׳.

ב) **רבות** בקהלת ס״פ ושבתי וראה רסי׳ ד׳ צ״ד ב׳ ולא נז׳ שם ביאור הענין הזיתים.

ג) **בשל״ה** דף ט״ז סע״ב העיר ממארז״ל פ׳ המדיר וחד מינן כי סליק להתם עדיף כתרי מינייהו כו׳ כי עם היות מרירים זה לזה

ובמחשכים הושיבני כו׳ הנה אחר שנתברר ועולה להתם ומקבל היו״ד דח״ע הרי נעשה יתרון האור מן החושך כו׳, ועמ״ש ע״פ אור זרוע כו׳ וזריעת האור היינו במקום החושך כמו בעפר במחשכים הושיבני, ומזה יהי׳ הצמיחה ביתר שאת כו׳, היינו יתרון האור כו׳ ומגלה עמוקות מני חשך דוקא כו׳.

ד׳ יו״ד

כי מי בז. סוטה פב״ת מ״ח סע״ב. פ״ד דסנהדרין דל״ח א׳. קנ״ה ב״ג קנו״ב קעז״א. של״ה י״ב יא״א נז״ב קפח״א שלב״א. תד״א א״ו. זח״א ויחי דרמ״א ע״ב. ח״ב פ׳ בא דל״ח סע״ב משפטים דק״ז ע״א ע״פ והרע בעיניך עשיתי. נשא דקכ״ט ע״ב דק״ל ע״א קל״ז ע״א קמ״ד ע״א פ׳ שופטים דף ער״ה סע״א ובפי׳ הרמ״ז שם האזינו דרצ״ג ע״ב וע״ש.

רבות וישב פרשה פ״ז דצ״ז סע״ד יאות הדין אפי כסי, מי שכתוב בו עיני ה׳ המה משוטטים בכל הארץ עאכ״ו עכ״ל. וארא ספ״ח דקכ״ו ע״א בענין את כל גבוה יראה, וכי גבוה יראה ושפל אינו רואה והכתיב עיני ה׳ המה משוטטים בכל הארץ אלא א״ר ברכיה אלו הגיוותנין שעושין עצמן אלהות והקב״ה עושה מהן שחצים בעולם עכ״ל. וא״כ פי׳ יראה זהו ע״ד שארז״ל ברשב״י ספ״ב דשבת שנתן עיניו בו ועשאו גל של עצמות. ויקרא ספ״ד דק״ע ע״א תבא הנפש שהיא רואה ואינו נראה ותקלס להקב״ה שהוא רואה ואינו נראה שנאמר עיני ה׳ המה משוטטים בכל הארץ. פ׳ נשא פ״ט דרכ״ח ע״ד מהו ומעלה בו אמר הקב״ה בבעלך אתה יכולה לשקר בי אין אתה יכולה לשקר שאני רואה את הכל שכן כתיב עיני ה׳ המה משוטטות בכל הארץ ואומר בכל מקום עיני ה׳ צופות רעים וטובים עכ״ל וכ״ה שם דרכ״ט ע״א. פ׳ בהעלותך דרס״ג ע״ד פט״ו שלא תהיו מבזין את המנורה כי מי בז ליום קטנות כו׳ שבעת הנרות כנגד שבעה כוכבים שמשוטטין בכל הארץ עכ״ל. לפ״ז מוכח דשבעה אלה עיני ה׳ הם ז׳ המדות שמהם שרש ז׳ כוכבים. איכה סח״א גבי מעשה במרים, באלהיכם כתיב עינים להם ולא יראו ובאלקינו כתיב עיני ה׳ המה משוטטות בכל הארץ עכ״ל. נראה שאפ״ל דמ״ש עינים להם ולא יראו, לא קאי על הדמות והעץ הגשמי, דא״כ גם עינים אין לו, אלא י״ל דקאי על השר שהם עובדים כמש״ש ברבות באיכה ע״פ חלקי ה׳ אמרה נפשי והיו עמו דוכסין ואיפרכין כו׳ שאע״פ שיש לו עינים רוחניים, שיוכל לראות ברוחניות בבחי׳ השייך לו, אין ראייתו והשגחתו יכולה להתפשט בגשמיות כי אין קשר וחיבור לרוחניות עם גשמיות ורחוקים זמ״ז, אם לא כשהקב״ה קושר הנשמה עם הגוף, משא״כ השר הרוחני אין רואה הגשמיות, אבל הקב״ה כח עיני ה׳ המה רואים גם הגשמיות כמו הרוחניות כי קמיה רוחניות וגשמיות שוין. וכן מצאתי בשל״ה דקס״ז ע״ב דמפרש עינים להם ולא יראו קאי על אדם בליעל שכנגד אדם דקדושה אדם שעל דמות הכסא, ולכן הם נקראים מעשה ידי אדם, וכ״מ ברבות כי תשא פמ״ב דקנ״ו ע״ב ע״פ אוי להם כי

נדדו ממני כו׳ יש אדם מחליף דבר רע בדבר טוב, אדם שמניחים לפניו מרגליות ושיחור מניח את המרגליות ונוטל את השיחור, והם מניחים לחיים של עולם ובוחרים במתים שנאמר עינים להם ולא יראו עכ״ל, וקאי על מעשה העגל וידוע הפי׳ שעשו העגל לפי שרצו להמשיך להם ממזל שור מבחי׳ פני שור מהשמאל כמש״ש גופא ברבות ושומטים אחד מהם ומכעיסים אותי בו שנאמר ופני שור מהשמאל כו׳ עד וימירו את כבודם בתבנית שור עכ״ל, וא״כ פי׳ עינים להם ולא יראו היינו שעם היותו מלאך עליון מהמרכבה ועינים לו, עכ״ז אין ראייתו מתפשטת בגשמיות כ״א בשליחות הקב״ה, כי דוקא היוצר עין הוא יביט גם בגשמיות, מאחר שיוצר עין הגשמי, משא״כ המלאכים ועיין ברבות ס״פ ויקרא ספ״ו. ובעמה״מ שער הששי פ״ה פי׳ פה להם ולא ידברו, כי בקדושה האור והחיות הוא נשמה להכלים ופועל בהם אבל באדם בליעל הוא להפך, שהאור והחיות אינו מתלבש בהכלי כ״א הוא רק בבחי׳ מקיף וזהו ענין שבקליפה הם י״א כתרין כו׳ ובקדושה עשר ולא אחד עשר שאור המאציל דבוק בהן ואיהו וחיוהי וגרמוהי חד משא״כ בקליפה שהתהוותן מזמ״ל שמתו ע״כ החיות שלהם אינו עמהם ואינו מעורב בתוכם אלא עומד לבדו כו׳ וכנודע מענין לבונה וכמ״ש בת״א בד״ה ראה ריח בני, ולכן פה להם ולא ידברו עינים להם ולא יראו, כיון ראיית העין ודבור הפה לא נמשך מהכלי עצמו כ״א מהנשמה והאור כמשארז״ל ספ״ג דנדה והקב״ה נותן בו ראיית עין כו׳, וכיון שבאדם בליעל אין האור והנשמה האלקית מלובש בהם לכך עינים להם ולא יראו כו׳, וזהו מ״ש ברבות כי תשא פמ״ב ובויקרא ספ״ו ובוחרים במתים, דלכאורה קשה כיון שהם בוחרים בהשרים איך קורא אותם מתים, הלא המה מלאכים, אלא כי לפי שהם מסטרא דקליפה והתהוותם מזמ״ל דתהו שמתו ע״כ קורא אותם מתים, וע״ד שנאמר ראה נתתי לפניך את החיים ואת הטוב כו׳ וכמ״ש בזח״א פ׳ בראשית יב״ב בפי׳ והיו למאורות הא קליפה בתר מוחא סלקא מוחא אור סט״א מות, ובמא״א אות מם סל״ג מות בג׳ עלמין בי״ע כי באצי׳ לא יגורך רע כו׳, הרי הרע נק׳ מות ע״כ קורא אותם מתים. והנה דברי עמה״מ הנ״ל צריך הבנה דאיך יתכן שאין בהם חיות ואור בהכלים, הרי הם מלאכים רוחניים אף שהם מסט׳ דקליפה, וכ״ש בז״א דקליפה שהוא נק׳ אדם בליעל. א״ו הכוונה דאין מלובש בו אור דקדושה שהוא אור וחיות כ״א מלובש בו נפש דקליפה, וכמ״ש בע״ח שער יוד פי״א כי אין קדש מתערב בחול אלא עומד עליהם מלמעלה וכ״כ בפע״ח שער הקדיש, וא״כ לכאורה קשה כיון שיש בהם נר״נ דקליפה עכ״פ אמאי עינים להם ולא יראו, אעכצ״ל כמש״ל דקאי על התפשטות והתקשרות ראייתם ודיבורם בעה״ז, שלהיות השגחה עליונה מתפשטת בעוה״ז זהו רק כח הבורא הכל יכול, כי הלא הרוחניות והגשמיים רחוקים זמ״ז כמו אין ויש ממש, וכמו שא״א להיות התהוות גשמיות מרוחניות כ״א מהבורא ית׳ שהוא לבדו יש בכחו לברוא יש מאין וכמ״כ שיתהווה גשמי מרוחני זהו ג״כ יש מאין כמ״ש בת״א בד״ה יביאו לבוש מלכות, כמ״כ אין שייך שהכח הרוחני עליון יהי׳ לו ראייה בגשמיות כמו שהגשמי אינו רואה את הרוחני, ע״כ פה להם ולא ידברו עינים להם ולא יראו, **אבל**

הקב"ה נאמר בו עיני ה' המה משוטטים בכל הארץ דהיינו מ"ש ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם שהוא ע"ס דז"א אף שהם כלים דאצילות, מ"מ כיון דאיהו וחיוהי וגרמוהי חד ממש היינו שכח המאציל א"ס ב"ה מתאחד עמהם ע"כ עיני אדם העליון צופות הגשמיות כמו הרוחניות דקמיה ית' שוה רוחניות וגשמיות.

קיצור. שבעה עיני ה' ז' מדות ובגשמיות ז' כוכבים, בקליפה עינים להם קאי אף על השרים, ולא יראו שאין ראייתם מגעת בעוה"ז רק עיני ה' משוטטים בכל הארץ הגשמיות לפי שהוא המגביהי לשבת יותר מרוחניות ע"כ משפילי לראות בגשמיות ורוחניות בהשוואה אחת, והיינו כי בקדושה עשר ולא אחד עשר כי איהו וחיוהי חד היינו כח המאציל מלובש בע"ס ובמדותיו ית' לכן עיני ה' שהם מדותיו משוטטים גם בכל הארץ, משא"כ בקליפה שאין הקדש מתערב בחול כ"א עומד בבחי' מקיף עליהם ולכן נק' מתים שהתהוותם מזמ"ל דתהו.

ב) **בעמה"מ** שער שבע תקונים פי"א קרוב לס"פ דמ"ש שבעה אלה עיני ה' היינו בז"א ששם יש ז' מדות ויש חו"ג כו' ומ"ש עין ה' אל יראיו היינו עינא פקיחא דא"א דשם נאמר עין לשון יחיד דלית שמאלא בהאי עתיקא, וזהו כי עין בעין יראו כו'. ובשער רישא דז"א ס"פ מ"א דק"נ סע"ד כ' ולכן התפלל דניאל פקח עיניך מאור עינא פקיחא כו' ואז גם עיניו של א"א נפקחים כי אשגחותא דלתתא תליא באשגחותא דלעילא ואז נאמר הנה עין ה' אל יראיו למייחלים לחסדו המשגיחים על שבעה אלה עיני ה' המה משוטטים כו' עכ"ל. והמכוון כמ"ש ע"פ ארדה נא ואראה, הירידה שיהי' הראיה רק ע"י שבעה אלה עיני ה' המה משוטטות ששם יש אשגחותא דדינא וע"כ נק' זה ירידה לגבי הנה עין ה' כו' שכולו רחמים, אבל דניאל שביקש פקח עיניך הוא הפך מזה שיהי' עינא פקיחא דא"א נמשך ומתלבש דרך מעביר שבעה אלה עיני ה' דז"א שיהי' מדות דז"א בלתי מסתירים על חסד דא"א ע"ד שנתבאר בלק"ת פ' ראה בביאור ע"פ לעשות הישר בעיני ה' ע"ש.

ג) **זח"א** ויחי דרמ"א סע"א וז"ל שבעה עיני ד' אינון שבעה עיני העדה שבעים סנהדרין ופי' בזח"מ שבעה עיני ה' שהם ז' המדות לך ה' הגדולה והגבורה כו' כדלקמן וכל א' כלול מעשרה, כנגדן למטה שבעים סנהדרין הנקראים עיני העדה. ואפ"ל לפ"ז המופלא שבסנהדרין שהוא על השבעים הוא כנגד בחי' עין ד' אל יראיו כו' כמובן ממ"ש בזח"ג נשא דק"ל ע"א, שבעה עינין עילאין אלין דכתיב עיני ד' משוטטים דכורין (והמרשים כ' האזינו דרצ"ג ב' נשא קל"ז א') דכורין דהא אתר דדכורא איהו הכא, עיניו משוטטות, דה"ב סי' י"ו ט', בתקוני שכינתא לתתא אתר דנוק' קיימא, שבעה עינין עילאין לקביל הא דכתיב לך ה' הגדולה והגבורה כו'. פ' בא דל"ח ע"ב.

ד) **פ׳** משפטים דק״ז א׳ כתיב כי ד׳ עיניו משוטטות בכל הארץ אלין נוקבין, וכתי׳ שבעה עיני ה׳ המה משוטטין אלין דכורין ואלין ידיען, דוד אמר והרע בעיניך עשיתי. ופי׳ בר״ח שער היראה פרק יו״ד דכ״ז ע״ב וז״ל עוד מענין הפגם המגיע לעולם המלאכים צריך לירא כי יש ז׳ מלאכים שהם נקראים עיני ד׳ משוטטות והם מעידין על כל פגם המצטייר בהם והולכים ומעידים לפני ע׳ סנהדרין וזה נתבאר בזהר משפטים דק״ז ע״א כתיב כי ד׳ עיניו משוטטות כו׳ וכנ״ל, וכן נתבאר ברע״מ פ׳ אמור דק״ט ע״א וסהדין אתיין וסהדין על כל עובדי בני עלמא ואלין אינון עיני ד׳ דאינון משטטין בכל עלמא, וכמה אינון עיני ד׳ דלית לון חושבנא כו׳ והיינו המלאכים, וכמ״ש בזהר פקודי דף רנ״ב ע״א ואלין עיני ד׳ כולהו נטלי אשגחותא ועמ״ש מזה בת״א פ׳ וירא בד״ה ארדה נא ואראה, ועמ״ש ע״פ יסובבנהו כו׳ יצרנהו כאישון עינו י״ל שהנש״י שנק׳ אישון עינו היינו ששרשם גבוהים יותר מהמלאכים שנק׳ עיני ה׳ שמקבלים בשרשם מז׳ מדות כנ״ל אבל הנשמות שרשן מבחי׳ עין ד׳ אל יראיו כו׳ הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל ונק׳ ע״ש אישון עינו שהוא השחור שבעין לפי שהם מהפכים חשוכא לנהורא עמ״ש בלק״ת סד״ה כנשר יעיר.

ד׳ י״ד

ויאמר אלה שני בני היצהר העומדים על אדון כל הארץ. פירש״י קרן כהונה ומלכות הנמשחים בשמן המשחה, העומדים על אדון כל הארץ לבקש מלפניו ולהחזיר את גדולתם. שני בני היצהר, יצ״ט ויצה״ר מתהפך לטוב בזכות התורה, ועמ״ש מענין יצהר ע״פ ויקח קרח בן יצהר.

ב) **בגמרא** פ״ג דסנהדרין דכ״ד ע״א, שני בני היצהר אלו ת״ח שבא״י שנוחין זל״ז בהלכה כשמן זית (עמ״ש ע״פ מאמר זח״א וירא קט״ו ע״פ אחותי בת אבי היא בפי׳ דברי חכמים בנחת נשמעים) ושני זיתים אלו ת״ח שבבבל כו׳ כדלעיל.

ג) **רבות** בא ר״פ ט״ו קכ״ט ד׳ שני בני היצהר משה ואהרן כו׳.

ד) **נשא** פי״ד ע״פ זאת חנוכת המזבח דף רס״ב א׳, אלו אהרן ודוד זה מבקש כהונתו כו׳, וכ״ה באיכה ס״ח א׳ ע״פ על אלה אני בוכיה כו׳ על ביטול כהונה ומלכות הה״ד אלה שני בני היצהר כו׳ אלו אהרן ודוד כו׳. יש לפרש כי אלה זהו ההמשכה בבחי׳ גילוי, כענין מי ברא אלה, וכמ״ש במ״א ע״פ אלה פקודי המשכן כו׳ והממשיך זהו הכהן כו׳ וע׳ זח״ב ס״ז ב׳ בענין אית מלך וכהן לעילא כו׳.

ה׳ ב׳

אני רואה מגלה עפה ארכה עשרים באמה ורחבה עשר באמה וגו׳ ופרש״י רבותינו פירשו עפה כפולה ואמרו שהתורה כתוב בה כו׳ בעירובין פרק עושין פסין דכ״א ע״א ושם אמרו שהיא כתובה פנים ואחור ועולה

ארבעים אמה על עשרים ובמד"ר פ' ויקרא פ"ו אמרו שיצאה מפתחו של אולם דתנן פתחו של אולם גבהו ארבעים אמה ורחבו עשר אמה. והענין י"ל כמארז"ל בענין סוכה שהיא למעלה מעשרים אמה פסולה משום דלא שלטא בה עינא, כי עשרים זהו כף שהוא כתר כמ"ש ברע"מ פ' פנחס דף רנ"ה ע"ב וגם עשרים גימט' כתר ועמ"ש בענין ולמכור בנכסי אביו עד שיהא בן עשרים שנה בלק"ת פ' במדבר ע"פ מבן עשרים שנה, ועמ"ש בענין עשרים גרה השקל, ולמעלה מעשרים לא שלטא בה עינא ע"ד ופני לא יראו, והנה בהכתר יש ב' בחי' עת"י שהוא הבחי' תחתונה שבמאציל וא"א שהוא שרש הנאצלים כי הכתר ממוצע בין המאציל לנאצלים לכן יש בו מב' הבחי' עיין מזה בסדור שער ל"ג בעומר, וזהו ענין ב' כתרים כנגד נעשה וכנגד נשמע, וזהו ענין פתחו של אולם ארבעים אמה שהן ב' פעמים כ' ולכן ארז"ל פתחי לי כחודה של מחט ואני אפתח לך כפתחו של אולם, ויש לפרש עד"ז ענין ואולם חי אני כו' ועמ"ש מזה בלק"ת בשה"ש ע"פ אני ישנה ולבי ער פתחי לי, ושם בהביאור פרק והנה בענין אחור וקדם צרתני פי' בלק"ת בהביאור ע"פ ואהי' אצלו אמון שבחי' הרצון עליון ששרשו מא"א נק' עדיין אחור לגבי בחי' התענוג שבמצות שנמשך מעת"י פנימית הכתר וזהו אחור וקדם, כי עת"י נמשך ממל' דא"ס קדמונו של עולם כו', וא"כ עד"ז ענין התורה שהיא כתובה פנים ואחור ובכל אחד יש עשרים אמה על עשרים אמה, היינו שבחי' אחור זהו בחי' א"א שהוא בחי' כתר שסודו עשרים בחי' כף, וזהו ענין הרצון עליון שבמצות שע"ז אמר דהע"ה זמירות היו לי חוקיך, ובחי' פנים זהו פנימי' הכתר בחי' ואהי' שעשועים יום יום כו', ולכן המגלה ארבעים על עשרים, ואולי זהו ג"כ ענין ויהי עם ה' ארבעים יום כו' בקבלת התורה כנגד כתובה פנים ואחור כו'. גיטין דף סמך סע"א דכל התורה אקרי מגלה דכתיב מגלה עפה ארכה כו' ע' ילקוט ח"ב דף ק"ד ע"א, עמ"ש ע"פ ע"כ קראו לימים האלה פורים מענין כתובה פנים ואחור בחי' האחוריים הוא העורף שבו חוט השדרה הנמשך ממוח הדעת שהוא לצד האחור וח"י חוליות השדרה כנגדם ח"י ברכאן דצלותא ודעת הוא הרצון כמו רק אתכם ידעתי, והתפלה עיקרה הדעת דע את אלקי אביך ועבדהו וע' מזה בלק"ת בד"ה וידעת היום דרוה"ר ובד"ה שובה ישראל עד דרוש הראשון ובד"ה לא הביט און ביעקב וע' בת"א בד"ה ואלה המשפטים בענין ונתתי עשב ע"ב שין המשכת הדעת כו', אבל החכמה היא בחי' ראיה שהחכמה נק' עיני העדה, ובמשה וירא ראשית לו, איזהו חכם הרואה, לבבתיני באחד מעיניך, ולכן היא בבחי' פנים שלמעלה מבחי' הדעת שהוא לצד אחוריים, וצריך להקדים בחי' הדעת שהוא התפלה שיומשך מזה הרצון כי הדעת הוא פנימית של המדות, וע"י התעוררות הרצון בתפלה שהיא בחי' אחור עי"ז אח"כ ע"י התורה מאיר בחי' פנים שהם חו"ב כמ"ש חכמת אדם תאיר פניו, ועיין בת"א פ' תצוה בד"ה זכור את אשר עשה לך עמלק, מענין כתובה פנים ואחור, וכתיב לכתך אחרי במדבר, ואזניך תשמענה דבר מאחוריך, ועמ"ש בלק"ת בד"ה שובה ישראל עד, דרוש השני, בענין וחכם באחור ישבחנה.

ח׳ ד׳

כה אמר ה׳ צבאות עוד ישבו זקנים וזקנות ברחובות ירושלים ואיש משענתו בידו מרוב ימים.

פ״ו דפסחים דס״ח ע״א א״ר שמואל בר נחמני א״ר יונתן עתידים שיחיו מתים שנאמר עוד ישבו כו׳ ואיש משענתו בידו וכתיב ושמתי משענתי על פני הנער (באלישע כתיב על שהחיה בן השונמית) וע׳ מהרש״א שם. ואפ״ל משום כי פי׳ משענת לשון בטחון כמ״ש וישען באלקיו ישעי׳ סי׳ נו״ן יו״ד, וכמו שאנו אומרים בשמו״ע משען ומבטח לצדיקים וכתיב טוב לחסות בה׳ מבטוח באדם והיינו אפילו מבחי׳ אדם העליון שהוא ממכ״ע כ״א בה׳ הוא סוכ״ע, ומשם נמשך תחיית המתים, וזהו ואיש משענתו בחי׳ סוכ״ע בידו שיוכל להחיות מתים כו׳, וכפשוטו דהוא מטה זהו כענין מטה עוזך ישלח ה׳ מציון ברבות ס״פ קרח, גם כמ״ש ברבות וישב פפ״ה ומטה זה מלך המשיח כמ״ש ויצא חוטר מגזע ישי מטה עוזך כו׳, והיינו שהמטה הוא ההמשכה מבחי׳ סוכ״ע, וזהו מטה עוזך המשכת הכח כענין ועתה יגדל נא כח כו׳ (וע׳ מענין מטה במא״א אות מם סעיף ס״ד דפי׳ יסוד אבא וגם מט״ט והנה בזח״א וישב קפ״א פי׳ דתח״ה יהי׳ ע״י מט״ט וכמ״ש ויאמר אל עבדו כו׳ ואשביעך כו׳ ע״ש) ולכן נק׳ משענתי שזהו המשכת בחי׳ להשען על ה׳. ועמ״ש ע״פ במחוקק במשענותם. ספ״ג דמכות כ״ד ב׳. רבות סוף איכה פ״א ג׳. זח״א תולדות קל״ה א׳ ועתידים להחיות מתים כו׳ ואיש משענתו בידו כו׳ ופי׳ הרמ״ז שזהו בחי׳ גילוי הוד דעתיק כו׳ ע״ש שהאריך וכ״ה בפ׳ וירא דף קי״ד סע״ב. ואפ״ל עוד כי לע״ל כתיב הנער בן מאה שנה ימות ופי׳ מאה שנה זהו בחי׳ א״א כי שבעים שנה נק׳ זקן שקנה חכמה בחי׳ ז״ת דא״א ומאה שנה גם ג״ר וכמו מאה ברכות להמשיך מא״א חיי שרה כו׳ וא״כ זקנים וזקנות יהיו בבחי׳ עתיק יומין שלמעלה מא״א כו׳ וע״כ ואיש משענתו בידו הוד דעתיק כו׳.

עמה״מ סוף שער ה׳ ספ״ו עד יבוא אור תח״ה נובלות של כתר שה״ס המשענת של אלישע כו׳ ע״ש, ובשער ששי פע״ב דמ״א ע״ד כ׳ כמו אדם חלש שאינו יכול לעמוד על רגליו נשען על המשענת כן הצרופים הללו מחיה את המתים ומעמידם על רגליהם כו׳ עכ״ל, וזהו ענין ועמדו רגליו דפי׳ הרמ״ז דלעיל שם עקבי א״ק ועמ״ש בד״ה למנצח על השמינית כו׳.

ט׳ ט׳

עני ורוכב. סנהדרין פרק חלק צ״ח א׳, ברכות נ״ו סע״ב, רבות וירא פנ״ו ס״ב ב׳ ע״פ שבו לכם פה עם החמור, וישלח פע״ה פ״ד ג׳ גבי ויהי לי שור וחמור, ויחי פצ״ח ק״י ג׳ גבי ולשורקה בני אתונו, ופצ״ט קי״ג ב׳. צדיק ונושע, משפטים פ״ל קמ״ז ד׳, ס״פ ראה, שה״ש רבה ס״פ נגילה ונשמחה בך, קהלת רבה בפסוק מה שהיה הוא שיהי׳ ענין רוכב על החמור.

זח"א ויחי רל"ח א' בפסוק אוסרי לגפן ענין עני ורוכב על החמור. צדיק ונושע ח"ב בשלח דף נ"ז סע"א ורע"ב ענין הצדיק אבד וענין צדיך ונושע. הנה מלכך יבא לך ח"ג ויקרא ד"ו ע"ב. צדיק ונושע פ' אחרי דס"ט ע"א יעו"ש. ועיין בפ' ויקרא די"ו ע"א ע"פ צדיק כתמר יפרח. עני ורוכב על החמור בפ' בלק ר"ז א' פנחס רל"ח סע"א פ' תצא דער"ה סע"ב רע"ט סע"א. עמה"מ שי"ג ס"פ מ"א דע"ז ד' ענין ורוכב על החמור. שי"ד ס"פ ס"ג צ"ו ד' ענין צדיק ונושע. ר"פ קי"ב ק"ח ד' ענין על החמור. וכן ר"פ קכ"ה קי"ד א'. וכן שט"ז פל"ג קמ"ב א'.

ט' י"ד

וה' עליהם יראה ויצא כברק חצו ואדני הוי' בשופר יתקע והלך בסערות תימן. פ"ד דר"ה לב"ב חשיב לה שופר פורענות של עובדי כוכבים. רבות וירא פנ"ו סג"ב ע"פ והנה איל אחר נאחז בסבך כו' ע"ש שי"מ קרא ואד' הוי' בשופר יתקע על לע"ל וי"מ על שופר של ר"ה.

פ' בא פט"ו בימי חשמונאי היה הקב"ה עמהם שנאמר וה' עליהם יראה ויצא כברק חצו. וכן בפרש"י בזכריה כאן מפרש דקאי על אות ומופת שנעשה בזמן הנ"ל, פ' אמור ס"פ כ"ט כמש"כ רבות וירא פנ"ו כנ"ל.

באיכה סט"ג ס"פ קראתי למאהבי מבואר ע"ד מ"ש רבות פ' בא פט"ו גלו למוקדון שכינה עמהם כו' וה' עליהם יראה כו'.

ת"ז תקון למ"ד עז"ב דעמודא דאמצעיתא איהו קול השופר כו' ברקים מסטרא דצדיק דאתמר ביה ויצא כברק חצו כו'. זח"ג פנחס דף רכ"ו א' ברע"מ והנה רבקה יוצאת, בגין ויצא כברק חצו.

בחיי ס"פ וירא ע"פ אחר נאחז בסבך בקרניו אחר שישראל נאחזין בעבירות כו' סופן להגאל בקרנו של איל שנאמר וה' בשופר יתקע כו'.

פ' תולדות ל"ו ד' ע"פ כולו כאדרת שער פירוש כולו שער כאדרת כי כן נולד, וע"כ נק' איש שעיר שכולל השער, גם השעירים שהם בחלק הכח שלו, וכן אמרו במדרש שהכח שלו יש לו שער כנגד לבו ובזמן הגאולה יפול אותו שער בתקיעת שופר שנא' וה' אלקים בשופר יתקע והלך בסערות תימן עכ"ל, ר"ל בסערות מלשון שער כי כן שער הוא ג"כ בשין שמאלית.

בשל"ה דרל"ט ב' בשם ספר קול בוכים ע"פ חשך משחור תארם וז"ל, איתא בזהר פ' נשא שיש על ראשו של אדם ארבע אותיות הוי' שמהם מתעורר האדם ליראה את השם הנכבד והנורא ולאהבה את שמו הגדול ולעסוק בתורה ובמצות, מהיו"ד מתעוררת היראה ומהה"א האהבה ומהוא"ו התורה ומה"א אחרונה המצות, ובהיות האדם דבק בקונו מופיעים ד' אותיות

הללו שמהם תוצאות חיים כו׳ וז״ש ה׳ עליהם יחיו, וכן נמי והוי׳ עליהם יראה, כלומר והוי׳ שעליהם יתראה ויתגלה כדוגמת נתן דצוציתא וזהו ויצא כברק חצו, וכן נמי ויעבור מלכם לפניהם והוי׳ בראשם עכ״ל. בס״ת סי׳ תתש״ס כשהיו ישראל מתגברין בקול שופר ובחצוצרות היו ברקים יוצאים מן הארון ושוברין למעלה שרי העוכמ״ז כו׳ עכ״ל. ויש לומר דנפקא ליה מזה הפסוק ויצא כברק חצו כו׳ בשופר יתקע כו׳, הרי שייכים הברקים והשופר וכן במ״ת קולות וברקים כו׳ קול השופר.

עמ״ש בת״א פ׳ בראשית בד״ה כי כאשר השמים החדשים מענין ויצא כברק חצו, שזה שייך לענין כי כאשר השמים החדשים, ובת״א פ׳ כי תשא בד״ה שמאלו תחת לראשי כ׳ וז״ל והנה בחי׳ ראיה חושיות זו המביאה לידי אהבה זו נמשך לישראל מלמעלה כמ״ש וד׳ עליהם יראה ויצא כברק חצו הוא המשכה והארה שמאיר ובא לישראל להיות עליהם יראה לראות באור ד׳ חיי החיים בראיה חושיות ולדבקה בו, ומזה י״ל כיון בר״ה אומרים פסוק זה בפסוקי שופרות מוכרח בר״ה יש ג״כ מבחי׳ השמים החדשים והארץ החדשה, ועיין מזה בלק״ת בסופו בד״ה כי כאשר השמים החדשים פ״ו שכן הוא במד״ר פ׳ אמור ס״פ כ״ט אלא ששם פי׳ השמים החדשים והארץ החדשה באופן אחר ממ״ש בת״א פ׳ בראשית.

רסי׳ י״ד

הנה יום בא לה׳ וחולק שללך בקרבך בת״י פי׳ ויפלגון בית ישראל נכסי עממיא בגויך ירושלים, ובפרש״י הנה יום בא חביב להקב״ה, ובמגילה דלא״א שהוא הפטרת יום ראשון של חג, וזהו ע״ד כל האזרח בישראל פי׳ מה שהקב״ה עתיד להזריח בישראל לע״ל יש בו עתה בסוכות בבחי׳ מקיף ע״כ מפטירין הנה יום בא כו׳ ולפי״ז הוא גילוי מפנימיות עתיק שיתגלה לע״ל בימי המשיח.

ב) **זח״ב** פ׳ שמות די״ט ע״ב הנה יום בא לה׳ וגו׳ והיה יום אחד הוא יודע לה׳ וגו׳ וכי שאר יומין לאו אינון דיליה אלא א״ר אבא מלמד ששאר הימים נותנים לשרים ואותו היום אינו של השרים אלא של הקב״ה כו׳ וע״ד כתיב ונשגב ה׳ לבדו ביום ההוא כו׳. יש לפרש כי הנה שמש ומגן הוי׳ אלקים ששם הוי׳ מתלבש בנרתק דשם אלקים ומזה נמשך שיש יניקה גם לאלקים אחרים, ומשם יניקת ע׳ שרים ודרך הם נמשך ההשפעה לעוה״ז כי אין לך עשב מלמטה שאין לו מזל והמזל מקבל מע׳ שרים והם מקבלים משמרי האופנים כו׳, כמ״ש מזה בד״ה כי תצא ובד״ה ונוגשיך בצדקה, ולע״ל שיצא חמה מנרתקה ויהי׳ גילוי שם הוי׳ ממש בעצמו שלא ע״י נרתק ומגן וזהו והיה הוי׳ בעצמו יהי׳ לי לאלקים, וזהו ונשגב הוי׳ לבדו ביום ההוא פי׳ לבדו שלא ע״י נרתק דשם אלקים, וזהו הנה יום בא להוי׳ ממש, משא״כ שאר הימים שבאים ע״י נרתק וצירופים דשם אלקים.

ג) **זח"ג** פ' תורת המצורע נ"ד א', הנה יום בא, דהל"ל יבא אלא שכבר בא כו' והוא יום דביה יעבוד דינא לחייביא דהיינו ע"ד ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזיתים שנז' בשמות רבה פ' דהיינו לדון כו' ועיין בזח"ג ר"פ אמור פ"ט א'. ויש לפרש ע"ד שפי' הינוקא פ' שלח קע"א ע"פ והיה ביום ההוא דאחיד סיפא בשירותיה עליות המל' בבינה ע"ד תרין ריעין כו', והנה אמלאה החרבה כתיב כמ"ש מזה בלק"ת ס"פ צו, והיינו על הר הזיתים לדרוך ק"נ ולהיות ואת רוח הטומאה אעביר כו', וע"ד משפיל אף מרומם, באף שמשפיל לזה מרומם לזה כו' וכענין נגוף ורפוא כו'.

רבות בקהלת ע"פ אם עושק ורש תראה במדינה כו' דצ"ו ע"ג הנה משמני כו', ומה אם הנה של בו"ד נתן חיים לאומה שלימה כו' הנה בית המן נתתי לאסתר לכשיבא הנה של הקב"ה הנה יום בא לה' עאכ"ו. יש לפרש כי הנה מורה על ביאת הדבר חוש ומהר בלי עיכובים וע"ד שאמר אברהם הנני היינו מוכן ומזומן, וע' מזה ברבות שמות ס"פ ב' וע' במכלול ערך הן וכמו והנה אנכי עמך ר"פ ויצא הנך הרה, הנני ענו בי, ולכן עשו שאמר לו יצחק הנה משמני נטל חלקו במהירות אך זהו נחלה מבוהלת משא"כ הנה של הקב"ה לישראל מתעכב עד שיבוא כדי שיבוא בקיום ובברכה דוגמת עצרת וקליטה אבל כשיגיע זמן הלידה יבא במהרה וזהו ראשון לציון הנה הנם בישעי' ססי' מ"א דקאי על משיח פ"ק דפסחים דף ה' ע"א ובחי' ראשון זהו התגלות הכתר ושיבא בלי עיכובים ע"ד כי ממהר האלקים לעשותו בעתה אחישנה היינו בבחי' דילוג וקפיצה וחש עתידות למו וע' בד"ה ויגמול שקדים, ועד"ז יובן מ"ש אני הנה בריתי אתך דהנה ארז"ל לכשיבוא אני של הקב"ה ברבות מקץ פ"צ היינו שיהי' גילוי אני ראשון כתר בבחי' אני אחרון מ' כמ"ש בלק"ת פ' שלח בביאור ע"פ אני כו' אשר הוצאתיך מאמ"צ ובד"ה נאוו לחייך בתורים, וזהו ראשון לציון שיומשך בחי' ראשון לבחי' ציון, והיינו ע"י הנה בבחי' מהירות ע"ד הנני נוטה אליה כנהר שלום וכ"ז נמשך ע"י בריתי אתך היינו ע"י המילה ממשיך התקשרות זו שיבא גלוי אני ראשון בבחי' אני אחרון והיינו בבחי' הנה כו' ולהיות ראשון לציון הנה היינו גלוי נשמות חדשות כו'.

י"ד ד'

ועמדו רגליו. פ"ק דסוכה דף ה' ע"א למעלה מעשרה טפחים ועיין במהרש"א פ' הפועלים ובשבת פרק ט'. רבות בא פי"ז קל"ד ב' (שהוא י"ט סע"ב) אבל לע"ל בעמידה הוא עומד ודן את עולמו כו' שנאמר ועמדו רגליו כו' לכך כתיב ומה אעשה כי יקום אל. איכה ס"ח א' (שהוא ל"א ב) גבי מעשה במרים. זח"א לך לך פ"ו א' מאן רגליו אלין מלאכין כד"א ועמדו רגליו כו', פקודי רנ"ח א'. ח"ג נשא קמ"ג סע"א אי הכי מאי ועמדו רגליו כו' מאריהון דדינין למיעבד נוקמין כו', ואפשר לקשרו עם המאמר הרבות דסדר בא פי"ז הנ"ל. תד"א ס"פ ל"א. עמה"מ שער הששי ספ"ד. ופרק ס"ו

ל"ז ג', שער י"ד פרק פא צ"ט ג' המכוון שנו"ה יתקנו ע"ד וגם נצח ישראל לא ישקר כו' וההמשכה מא"ק כו' ע' בד"ה למנצח על השמינית, שער עולם הבריאה פרק י"ח קע"ו א'.

י"ד ד'

ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזיתים.

א) **סוכה** א' ה"א מעולם לא ירדה שכינה למטה כו' והכתיב ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזיתים למעלה מעשרה טפחים, י"ל למעלה מעשר ספירות וכ"מ בהריטב"א עשר שכליים.

ב) **רבות** בא ס"פ י"ז אבל לע"ל הוא עומד ודן את עולמו בעמידה שנאמר ועמדו רגליו ביום ההוא כו' לכך כתיב ומה אעשה כי יקום אל ומפני מה עתיד לקום מפני צעקת עניים כו' ע"ש, י"ל שזהו פי' ועמדו כו' על הר הזתים שהם העניים כי הצדיק נק' דל ועני כנודע מענין שמש בשבת צדקה לעניים שהם צדיק וצדק, ודרך כלל ישראל נק' עניים.

ג) **באיכה** סח"א ובאלקינו כתיב ועמדו רגליו כו'. ויש להעיר ע"ד עמדת להם בעת צרתם וזהו ג"כ על הר הזתים שהוא בחי' בצר לך כמ"ש ברבות ר"פ תצוה. יש להעיר מענין שעכשיו בחי' הקטע יוצא בקב שלו, ולע"ל ועמדו רגליו והם האותיות כו' משא"כ הקב מלויים כו' ועמ"ש סד"ה קול דודי בענין מקפץ בשתי רגליו כו', ולפי הרבות הנ"ל דזהו כשיקום לדון א"כ שייך ליום הדין הגדול ועמ"ש מזה סד"ה ואלה המשפטים.

ד) **זח"א** פ' לך דפ"ו א' מאן רגליו אלין מלאכי דאינון תחות רגלי דקב"ה כד"א ועמדו רגליו ביום ההוא, י"ל דבמא"א איתא או"א נק' מלאכי אלקים.

ה) **פקודי** דרנ"ח ע"א שכשיתברר בחי' רגלים אזי ועמדו רגליו כו' וע' באגה"ק סי' שעכשיו עיקר הבירור במעשה בחי' רגל ועמ"ש ע"פ והארץ הדום רגלי בד"ה השמים כסאי, א"כ י"ל עכשיו נצרך הדום שלא יוכל הרגל להתפשט למטה בעשייה משום כי רגליה שיורדות הרי יורדות כו' אבל לע"ל שיזדכך העשייה אזי ועמדו רגליו, והיינו על הר הזתים צדיקים.

ו) **נשא** קמ"ג סע"א ע"פ שוקיו עמודי שש, מאי ועמדו רגליו, מאריהון דדינין כו'. יש לחברו עם רבות בא דקאי על יום הדין. בחי' דברים גבי מדרך כף.

ז) **בעמה"מ** ש"ו ספ"ד דט"ו ג' וגם רגל הוא סוד שמות ע"ב קס"א העולים רגל (ועמ"ש בענין רגל בד"ה מהלכים בין העומדים, וע"ב קס"א הם הוי' אהי' חו"ב ואולי כי הם מלבישים נו"ה דעתיק) הם סוד רגלי אברי אדם העליון שנאמר ועמדו רגליו ביום ההוא, על הר הזיתים הוא הוד דז"א למתק דיניו עכ"ל. וצ"ע מה ענין הר הזיתים להוד דז"א.

ח) **שער** הנ"ל פס"ו דל"ז ב' ג' כי גלות מצרים היה בראש דהיינו תיקון הנשמות של הראש אדה"ר נצרפו ונתלבנו בגלות מצרים כו' וגלות בבל כמוה בראש כו' (וע' בסידור בדרוש חרבות צורים) ובאדום לא נשאר כ"א בחי' הרגלים כו' לתקן גם הנשמות שברגלי אדה"ר ועל ידיהם נתקן גם רגלי זו"נ נה"י ממש וכד יתובון ברגלים כלומר יתבררו ויתלבנו וישובו להצטרף ולתקן עד עקבי הרגלים כדין יבא משיח ויקויים ועמדו רגליו ביום ההוא ויהיה להם עמידה ותיקון (ההפך ממ"ש נפלה ע' בד"ה כי ההרים ימושו) להרים ראש ולנקום נקם ביצה"ר (שזהו ע"י הנצח שהוא בחי' רגל כו') ומאן דידע ומדיד בשיעורא כו'. וע' לעיל סעיף ה'.

ט) **שער** קרית ארבע פרק פ"א דצ"ט סע"ב וע"ג שע"י ויאבק עמו כו' ותקע כף כו' הפגם בנצח והוד כו' (ועמ"ש מזה בדרוש גיד הנשה ובד"ה זכור דעמלק) עד שיקויים פסוק ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזיתים שבעתיקא שפע הנקרא יין במו"ס וכשבא הארה מא"ק ומוסיף אור בעתיקא כו' ונעתק משם דורדייא דיין ונעשה ביה זיתא והיין נעתק באבא ומחליף שמו ונק' שמן טוב וז"ס הכתוב ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזיתים של אבא עכ"ל. והנראה שמפרש שיהי' עליית ז"א עד שרגליו נו"ה שלו יעמדו על הר הזיתים דאבא והיינו ע"י שיתעלה ז"א להיות במקום א"א כמ"ש הרמ"ז פ' תולדות ע"פ ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה.

י) **שער** עולם הבריאה פרק י"ח דף קע"ו א' כי נו"ה נק' מארי דרגלין שנאמר ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזיתים כי כמו שא"א לאדם לילך ברגל אחד כ"א בשני רגליו כך לא יפעול היכל הג' בלא היכל הד' ואז יוצאים כו' כמה צבאות ומחנות וחיילות עד אין מספר עכ"ל.

יא) **בבחיי** ס"פ בראשית ע"פ ויתעצב אל לבו, ע"ד הפשט מלת לב שבהקב"ה אינו אלא משל וה"ה בשאר אברים הגופניים כו' (הג"ה עמש"ל ס"ג בשם המדרש איכה ובאלקינו ועמדו רגליו כו', א"כ אינו משל אלא הם ספירות נו"ה או אותיות הנק' שוקי האיש שנושאים את הראש שהוא החב"ד עכ"ה) וכששלוחיו ופמליא שלו מתקבצים לפעול בעולם ענין מחודש נקראים רגליו כענין שכתוב לעתיד ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזיתים שענינו חיילותיו וצבאותיו, וכן תמצא שהזכיר הכתוב בצבאות ישראל ברגלי אעבורה, במדבר כ' י"ט, שטעמו בצבאותיו עכ"ל. וכ"כ עוד ס"פ דברים ע"פ אוכל בכסף תשבירני כו' רק אעברה ברגלי בצבאותי ומכאן

אתה למד ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזיתים שכתוב בהקב"ה שפירש צבאותיו וחיילותיו. ובפ' חוקת ע"פ ברגלי אעבורה כ' טעם רגלי צבאותי ומכאן אפשר לך ללמוד כי ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזיתים האמור בהקב"ה הכוונה בו בצאותיו כדי להרחיק ממנו יתברך כל מדות הגשמיות, ואם יאמר אומר שאינו דומה שהרי צבאות השפלים ראויים להקרא כן לפי שהרגל כלי ההליכה ואין דרכן של שפלים ללכת בלא רגלים אבל בצבאות העליונים שאין להם כלי ההליכה ואין לשון התנועה נופל בהם איך יתכן לקרוא אותם בשם הזה, ותשובת הענין כי זה משותף שהרי עליון כל דבר יקרא ראשו וסוף הדבר יקרא רגליו, וכיון שהבורא יתעלה ראש הנמצאים כולם יתכן להקרא צבאות כל הנמצאים רגליו (ואדמ"ו נ"ע פי' כי רגליו הם האותיות שהם לגבי השכל כמו הרגל אצל הראש, וא"כ רגליו הם האותיות עליונים שבהם ועל ידם מאיר למטה חכמתו ית'), או יהיה רגליו סבותיו כדעת הרמב"ם ז"ל וזה כשאר השמות שהם שמות אברים גשמיים שהם נאמרים בבורא יתעלה כגון פי ה' עיני ה' אזני ה' וכבר ביארתי כל הלשונות הללו בפסוק ויתעצב אל לבו עכ"ל. ומהמדרש דלעיל שהבאתי סעיף ג' מבואר שהם שייכים בעשר ספירות כנ"ל.

יב) **בפ'** משפטים ק"ו ב' ע"פ ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר כ' ומלת רגליו סבותיו כמו ורגליהם רגל ישרה, ועמדו רגליו, והכוונה בו שהחומר ההוא מאצלו והוא סבתו המחייב מציאותו והוא בראו וחדשו אחר ההעדר עכ"ל. ואונקלוס תרגם שם ותחות כורסייא יקרא, ועיין בתו"א פ' משפטים ע"פ ותחת רגליו פי' רגליו הם נה"י דז"א שהם מקור בי"ע כי נה"י דז"א הם מקור בנין ע"ס דנוק' וע"ס דנוק' הן שרש בי"ע כי חב"ד דנוק' מלובשי' בבריאה חג"ת ביצירה נה"י בעשייה, ועוד פי' כי רגליו הם נה"י דא"ק. וא"כ זהו פי' ועמדו רגליו כו' הכוונה שיהי' גילוי נה"י דא"ק והיינו כי ע"י הנצח גורם ג"כ גילוי כל הזיין שלמעלה מנה"י כמ"ש בד"ה למנצח על השמינית בענין תמן נצח תמן מל ובביאור ע"פ צדקת פרזונו כו'.

יג) **בפ'** דברים ע"פ עד מדרך כף רגל כ' ובמדרש עד מדרך כף רגל עד שיבא יום דריכת הרגל על הר הזיתים ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזיתים עכ"ל. לפ"ז צ"ל כי זיתים הם מקום הקליפות וכמ"ש בת"א בד"ה ואתה תצוה בענין שהזית משכח תלמודו כו', והיינו שאזי יברר ק"נ וזהו ענין דריכת הרגל על הר הזיתים, לכתוש ולהעביר היש דק"נ ולברר הטוב להוציא השמן הניצוצים שנפלו שם מחכמה דעולם התהו וזהו השמן, והנה פרה אדומה הי' נעשית על הר הזיתים כמ"ש במשנה פ"ב דמדות מ"ד שהכהן השורף את הפרה עומד בראש הר המשחה, כי ענין מעשה הפרה רומז על הגאולה דלע"ל ולכן מטהרת טומאת מת שאזי ומחה ה' אלקים דמעה כו' ובלע המות לנצח, ובמד"ר פ' בא פי"ט משמע ג"כ שחקת הפרה גבוה מחקת הפסח ע"ש גבי משל לשני מטרונות כי פסח זהו גאולת מצרים שעי"ז נמשך גילוי שם הוי', אך כי יש ב' שמות הוי' כמ"ש ויקרא הוי' הוי' היינו

ממכ"ע וסוכ"ע וגילוי סוכ"ע יהי' לע"ל כמ"ש בלק"ת פ' ואתחנן סד"ה וידעת היום דרוש הראשון וע"ז מרמז חוקת הפרה הרומז לתשובה וע' מענין תשובה סד"ה כי ההרים ימושו, ולכן נזכר במצות פרה ב' שמות הוי' וידבר ה' אל משה כו' זאת חקת התורה אשר צוה הוי', וע' בסידור בד"ה ששת ימים תאכל מצות דרוש השני בענין והניף ידו על הנהר כו' שיהי' לע"ל ואפ"ל זהו המים חיים דפרה שלמעלה מבחי' נהר כ"א בחי' ומעין מבית ד' יצא כו', וכיון שמעשה פרה רומז לגילוי שיהי' לע"ל וע' ילקוט ע"פ ונתתם אותה אל אלעזר, לכן היתה נעשית על הר המשחה דהיינו לרמוז לבחי' ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזיתים כו' וע"ל ס"ב.

יד) **והנה** בסידור בד"ה שוש תשיש ותגל העקרה פי' ועמדו רגליו כו' כי גפן ויין זהו בחי' בינה, ושמן הוא בחי' חכמה שהוא למעלה מבחי' בינה שמן צף ע"ג יין כו' וא"כ הר הזיתים זהו מקור בחי' שמן, ועמ"ש מענין שמן סד"ה בהעלותך את הנרות בענין כשמן הטוב היורד על הראש כו', ומ"ש ע"פ ושנים זיתים עליה בהביאור ע"פ מנורת זהב כולה, וענין ועמדו רגליו היינו המשכת רגלי א"ק שיעמדו על הר הזיתים היינו ההמשכה מאוא"ס להאיר בחכמה כו', ושם פי' שהמשכה זו נמשך ע"י הריקוד שלפני הכלה שהוא ג"כ בבחי' רגל כו' היינו בבחי' מעשה המצות, וגם להעיר מענין שלש רגלים כו', וא"כ י"ל כמו"כ בענין הפרה שהיתה נעשית על הר הזיתים, שע"י התשובה ברו"ש בבחי' אפר ומים חיים עי"ז ועמדו רגליו על הר הזיתים, איהו שמן איהו טל כו'.

י"ד ט'

והי' הוי' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהי' הוי' אחד ושמו אחד. מד"ר פ' אמור ס"פ כ"ז, פ' שופטים דרצ"ו ב' ע"פ אשימה עלי מלך, המכוון שלע"ל לא יהי' כמו שהי' בימי דוד שדוד הי' המלך כ"א ה' בעצמו יהי' המלך וכמ"ש בש"א סי' י"ב י"ב וה' אלקיכם הוא מלככם.

ב) **מד"ר** בשה"ש בד"ה התאנה חנטה פגיה דף י"ז ב' (שהוא ט"ז ב') עת הזמיר הגיע, הגיע זמנה של ערלה להזמר, הגיע זמנה של מלכות שמים שתתגלה שנאמר והיה ה' למלך על כל הארץ, והיינו כי ק"נ זהו המסך המסתיר להיות העולם נראה ליש ודבר נפרד והוא ההבדלה שבין קדש לחול גמור משא"כ המסך שבעולמות העליונים זהו ע"ד וההבדילה הפרוכת כו', וזהו ענין הערלה שבבנ"י, ומחמת זה אין גילוי מלכות שמים, אבל ע"י העברת המסך נאמר והיה הוי' למלך.

ג) **עוי"ל** דהנה בזח"ב פ' משפטים דצ"ו ע"א פי' פסוק מלך אלקים על גוים דדוקא ע"י שם אלקים הוא מלך על גוים שזהו שם הצמצום וההסתר, לכן ע"י שם זה הוא התפשטות מלכותו על עובדי כוכבים, אבל בצדיקים כתיב כה אמר הוי' מלך ישראל וגואלו שנמשך מלכותו עליהם בשם

הוי׳, אבל לע״ל שנאמר כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם הוי׳ אז נאמר והי׳ הוי׳ למלך על כל הארץ כו׳. מד״ר באיכה סד״ה תרדוף באף דע״ז ד׳ אימתי יאבד שמם של עמלק כו׳ ויהא הקב״ה יחידי בעולם כענין שנאמר והיה הוי׳ למלך כו׳ ביום ההוא יהיה כו׳.

ד) **מד״ר** באסתר קכ״ח א׳ סד״ה ויקראו סופרי המלך, כמ״ש במד״ר פ׳ אמור ס״פ כ״ז, צריך להעיר מענין מארז״ל כ״מ שנאמר והיה הוא שמחה, עמ״ש מזה בלק״ת פ׳ ראה סד״ה וכל בניך למודי הוי׳ ספ״ד ועמ״ש מזה בבוך יהושע בסופו סד״ה והיה מדי חדש בחדשו דף רפ״ז ע״ב ובבוך בראשית א׳ פ׳ וישב דף תמ״ו ע״ב ובהגהות לד״ה בעצם היום הזה נמול אברהם סעיף ח׳ שזהו שו״ה קודם לי״ה בתיבת והיה הוא כענין נצחוני בני כי י״ה נק׳ או״א ובחי׳ ו״ה נק׳ בנים ע״ד ה׳ גדולה לאה שילדה ששה בנים ו״ק כו׳, ועיין מ״ש מענין והי׳ ה׳ למלך בצפניה סי׳ ג׳ ט׳ ע״פ כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה ססעי׳ ב׳ והוא לעיל דף צ״א ע״א.

ה) **בבוך** תר״ח דף קמ״ו ע״א נת׳ שי״ל פי׳ והיה הוי׳ אחד כי הנה ארז״ל שעכשיו אין השם שלם דהיינו מ״ש כי יד על כס י״ה וכמ״ש מזה בת״א פ׳ תצוה ד״ה ועשית ציץ גם נתבאר בד״ה אלה פקודי המשכן מענין בחי׳ י״ה ובחי׳ ו״ה שבחי׳ י״ה הוא עלמא דאתכסייא בחי׳ סוכ״ע ואין הגילוי זה מאיר בבחי׳ ו״ה שהוא בחי׳ והנגלות, אך שיהי׳ הגילוי בבחי׳ ו״ה כמו בבחי׳ י״ה זהו ודאי השם שלם וגם מעלה יתירה שבחי׳ ו״ה הם במדריגת י״ה וזהו ביום ההוא יהיה ב״פ י״ה, שאין בו שום שינוי שהגילוי שבבחי׳ ו״ה יהי׳ כמו בבחי׳ י״ה, גם פי׳ הוי׳ אחד אשר האלף דאחד שהוא כתר מאיר בחית מחכמה עד יסוד ואח״כ בד׳ רבתי שהוא מל׳, ואח״כ ושמו אחד שעכשיו הוא בבחי׳ ועד שהוא אחד בחלופי אתוון, אבל לע״ל יהי׳ ג״כ אחד כמו יחו״ע.

ו) **זח״א** תולדות קמ״ג סד״ה יעבדוך עמים שעכשיו יש שרים של עובדי כוכבים שמושלים בעוה״ז ולע״ל יקח המלוכה מהם וזהו והיה הוי׳ למלך כו׳.

ז) **מד״ר** אמור ס״פ כ״ז קצז״ד. שופטים דף רצו״ב, המכוון ע״ד שאמר שמואל לישראל כשבקשו למנות להם מלך וה׳ אלקיכם הוא מלככם ולע״ל נאמר והיה ה׳ למלך. שה״ש בפסוק התאנה חנטה פגיה הגיע זמנה של מלכות שמים שתתגלה שנאמר והיה ה׳ למלך על כל הארץ. באיכה בפסוק תרדוף באף, מחה אמחה, והיה ה׳ למלך. באסתר קכח״ד בפסוק ויקראו סופרי, כלשון הנזכר במד״ר אמור ס״פ כ״ז הנ״ל.

———●———

מלאכי

א׳ ב׳

אהבתי אתכם. רבות וישלח פרשה פ׳ פ״ט ד׳ (שהוא צה״ב) בשלשה לשונות של חבה חבב הקב״ה את ישראל בדביקה חשיקה חפיצה כו׳ ר׳ אבא בר אלישיב מוסיף אף תרתין באהבה ובדבור באהבה שנאמר אהבתי אתכם בדבור דברו על לב ירושלים כו׳. י״ל כנגד ה׳ פרצופים דאצי׳, וכן מתבאר בזח״ג ואתחנן דף רס״ז ע״ב. וישב ר״פ פ״ו ר״פ ואלה שמות גבי ואוהבו שחרו מוסר על שאהב את ישראל דכתי׳ אהבתי אתכם כו׳. ויקהל ר״פ מ״ט ואוהב את יעקב. ר״פ צו את אהרן ועל כל פשעים תכסה אהבה משלי סי׳ יוד אהבה שאוהב הקב״ה את ישראל שנאמר אהבתי אתכם. נשא פ״ח רכ״ה ב׳ נאמר אהבה בישראל אהבתי אתכם ונאמר אהבה בג׳ כו׳. פי״ב רמז ב׳ (שהוא מ׳ ב׳) ע״פ תוכו רצוף אהבה שה״ש ג׳. זכות התורה שנאמר בה איילת אהבים וזכות הצדיקים שנא׳ ואוהב את יעקב. אפ״ל אהבתי אתכם היינו כללות ישראל ואוהב את יעקב היינו הצדיקים וע׳ זח״ב תרומה קכ״ז א׳ ובמק״מ שם. שלח לך פי״ז רס״ח ד׳ ע״פ בשנאת ה׳ אותנו הקב״ה אומר אהבתי אתכם.

שה״ש רבה סד״ה השבעתי אתכם גבי את האהבה עד שתחפץ, ט״ז ב׳. ס״פ שימני כחותם על לבך ל״ז ד׳ גבי כי עזה כמות אהבה אהבה שאהב הקב״ה את ישראל שנאמר אהבתי אתכם כו׳ ל״ז ד׳, ושם ל״ח א׳ ר״פ מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה כו׳. קהלת רבה צ״א א׳ ס״פ עת לאהוב דכתיב אהבתי אתכם ובפסוק וטוב משניהם, הלא אח עשו שה״ש רבה בפסוק אחר הדברים האלה גדל כו׳, קכ״ה ד׳. זח״ג פ׳ צו ל״ב א׳, פ׳ אחרי ס״ב ב׳, בחקתי קי״ד ב׳, קדושים פ״ז א׳, נשא קכ״ח א׳, ואתחנן רס״ג ב׳. תד״א ח״א פכ״ח ח״ב פרק י״ט.

ג) **בלק״ת** פ׳ כי תצא בהביאור ע״פ ולא אבה הוי׳ אלקיך לשמוע אל בלעם, ושם רפ״ב וז״ל אך הנה כ״ז הוא הוי׳ שבנאצלים שמזה נמשך בחי׳ ולא אבה הוי׳ אלקיך לשמוע, אבל ענין ויהפוך ה׳ אלקיך לך את הקללה לברכה כי אהבך הוי׳ אלקיך נמשך מבחי׳ שם הוי׳ דלעילא דהיינו ע״ס שבמאציל עצמו והוא בחי׳ שם הוי׳ שלפני האצי׳ ומשם נמשך כי אהבך הוי׳ אלקיך בפועל יוצא ממשיך להיות בך אהבה וגם אהבך אוהב אותך וע׳ בת״א פ׳ בשלח בד״ה וירא ישראל את היד בענין ב׳ שמות הוי׳ ופסיק טעמא בינייהו, וז״ש במד״ר ר״פ צו הנ״ל ועל כל פשעים תכסה אהבה שנאמר אהבתי אתכם אמר ה׳ שהרי משם נמשך בחי׳ ויהפוך ה׳ אלקיך לך את הקללה לברכה והרי הקללה נמשך מבחי׳ ואם לא תשמעו וע״י שם הוי׳

דלעילא מהפך את הקללה לברכה אך לזה צ"ל תשובה ג"כ ממעמקים קראתיך וע"ד מים תחתונים בוכים על בחי' יהי רקיע ויהי מבדיל שמזה נמשך מבחי' הפסיק טעמא שבין שני שמות הוי' וע"י בכייה זו ממשיך מלמעלה מבחי' הפסיק טעמא.

ד) **במ"א** פי' שבחי' האהבה הגדולה דבחי' אהבתי אתכם אמר הוי' נק' חתן חות דרגא מלמעלה למטה כמ"ש קול דודי הנה זה בא מדלג כו', ויש ראי' לדברי קדשו ממ"ש במד"ר בשה"ש בפסוק שימני כחותם בענין כי עזה כמות אהבה, אהבה שהקב"ה אוהב אתכם ואח"כ אומר ד"א כי עזה כמות אהבה שהאיש אוהב את אשתו שנאמר ראה חיים עם האשה אשר אהבת, הרי דשייכי זל"ז והענין שכנס"י נק' אשתו כמ"ש אחת היא יונתי כו' וכמ"ש במד"ר פ' נשא ע"פ והביא האיש את אשתו אל הכהן, וא"כ ענין חתן חות דרגא היינו מה שיורד דרך הפסיק טעמא שיהי' חיבור ב' שמות ההוי' זה נק' חות דרגא. ולכן ארז"ל ביום חתונתו זה מ"ת, כי במ"ת הי' הגילוי משם הוי' דלעילא שעליו נאמר ושמי הוי' לא נודעתי להם להאבות והרי בהאבות ג"כ נאמר שם הוי' וירא אליו הוי', אלא כי הם המשיכו שם הוי' שבאצי', אבל על שם הוי' שלפני האצי' בחי' עת"י עז"נ לא נודעתי להם כי הוא נק' רדל"א והוא הנמשך ע"י מ"ת כמ"ש רבינו ז"ל בדרוש וארא אל אברהם דשנת תקע"ב, וע"כ נק' בחי' זו חתן חות דרגא, והמשכת שם הוי' דלעילא זהו ע"י הטעמים שלמעלה מהאותיות ששרשם מכתר כמ"ש בפרדס שער הטעמים, ועד"ז פי' כיצד מרקדין לפני הכלה, כי הריקוד הוא ברגלים והם אותיות שהם הנקרא רגליו והריקוד הוא לפי ערך השיר שהם הטעמים, א"כ הריקוד מחבר האותיות עם הטעמים וה"ע התחברות חתן וכלה, בחי' כלתה נפשי.

ה) **בת"א** פ' תצוה בד"ה ועשית בגדי קדש נת' ב' בחי' אהבה נמשכי' הא' מחסד דז"א והב' מבחי' ורב חסד דע"י ולפמ"ש בתד"א פ"ו שאהבת עולם היא אהבה גדולה יותר מאה"ר כי היא נמשכת מבחי' אני הוי' לא שניתי ולכן אין לה הפסק לעולם ע"כ נק' אהבת עולם ר"ל שאין לה הפסק כלל א"כ י"ל אהבה רבה נמשך משם הוי' דז"א ואהבת עולם נמשך משם הוי' דע"ק.

ג' ד'

וערבה לה' מנחת יהודה. מד"ר פ' צו ס"פ ז"ין דף קע"ג ג'. פ' שלח פמ"ז דף רס"ט א'. ס"פ ראה. פ' מצורע פי"ט דף קפ"ו א'. בשה"ש רבה סד"ה ראשו כתם פז, ד"ל ע"א. סוף איכה ע"פ השיבנו אליך ונשובה דף פ"א ד'. ועמ"ש מזה בבוך במדבר ע"פ צו את בנ"י את קרבני לחמי כו', ושם דף שי"ט ע"ב.

ג׳ יו״ד

הביאו את כל המעשר. פ״ב דשבת דל״ב סע״ב מאי עד בלי די עד שיבלו שפתותיהם מלומר די. וכ״ה פ״ק דתענית ד״ט ע״א ודף כ״ב ב׳, ובפ״ג דמכות כ״ג ב׳ ועו״ש בפ״ק דתענית והכתיב לא תנסו כו׳ חוץ מזו שנאמר ובחנוני נא בזאת.

רבות בחקתי ר״ז א׳ ס״פ ל״ה עד שיבלו כו׳ ומש״ש ב׳ ר׳ יוחנן שא״א לומר עליו די זהו מ״ש ר׳ יוחנן פ״ג דתענית כ״ב מנין שאין מתפללין על רוב טובה כו׳.

פ׳ אחרי פכ״א קפ״ח ד׳ ע״פ בזאת יבא אהרן, בזכות שבת שנאמר אשרי אנוש יעשה זאת כו׳ ובזכות המעשרות שנאמר ובחנוני נא בזאת, ועמ״ש בסוף ד״ה כי תשמע בקול ע״פ כ״א בזאת יתהלל וגו׳.

פ׳ נשא פ״ח רכ״ה ג׳ בעון חמשה דברים הגשמים אינן יורדין כו׳ והחמישי בעון שאין נותנין מעשרותיהן כראוי כו׳ שנא׳ הביאו את כל המעשר כו׳. שם פי״ב רמ״ט ב׳ ע״פ מי עלה שמים וירד מי הוא זה שתפלתו עולה לשמים והיא מורידה את הגשמים כו׳ זהו שמחלק מעשרותיו בחפניו וכה״א הביאו את כל המעשר כו׳ אם לא אפתח לכם את ארובות השמים כו׳.

סוף אסתר הטוב ברבוי כו׳ הברכה ברבוי כו׳ מה רב טובך כו׳ הברכה ברבוי שנאמר והריקותי לכם ברכה עד בלי די.

ג׳ י״ב

ואשרו אתכם, ארץ חפץ בעמה״מ שי״ד פרק קי״ג דק״ט ע״ד ממ״ש בזח״א די״ג סע״א.

רבות וישלח פ״פ דפ״ט ד׳ בג׳ לשונות של חבה חבב הקב״ה את ישראל בדביקה ובחשיקה ובחפיצה כו׳ ובחפיצה ואשרו אתכם כו׳ כי תהיו ארץ חפץ, וכ״ה במדרש תלים סוף מזמור כ״ב.

בפ׳ נשא פי״ד דר״ס ע״ג בקרבן אשר ואשר נקרא שמו לשם גאולתן של ישראל כמ״ש ואשרו אתכם כל הגוים כי תהיו אתם ארץ חפץ כו׳ ולשם שבחן כמ״ד אשרי העם שככה לו כו׳ אין אישורן של ישראל אלא על שבחרו בהקב״ה להיות להם לאלקים כו׳, וכ״ה בשמות רבה פ״א דקי״ו ע״ג ואשר כו׳ דכתיב ואשרו אתכם כו׳ ארץ חפץ כו׳.

שה״ש רבה ל״ב ד׳ סד״ה אחת היא יונתי, ראוה בנות ויאשרוה המד״א ואשרו אתכם כו׳.

בקהלת פ"ג ג' ע"פ והארץ לעולם עומדת אלו ישראל שנקראו ארץ שנאמר ואשרו אתכם כל הגוים כי תהיו אתם ארץ חפץ אתם תקראו ארץ חפץ, והנה אשרו ג"כ לשון תמוך אשורי במעגלותיך תלים י"ז ה', לא תמעד אשוריו, שם ל"ז ל"א, דפי' במ"צ רגליו שפוסע בהם, וזהו והארץ לעולם עומדת כח העמידה הוא ברגלים דוקא, כמש"ש ברבות בקהלת אדם יש לו רגלים והארץ יש לו רגלים שנאמר והארץ לעולם עומדת, ולכן שייך לזה ואשרו אתכם כו' והיינו כי נעוץ סופן בתחלתן כמ"ש בת"א ר"פ בראשית בענין והארץ הדום רגלי, וזהו ותומכיה מאושר שם בקהלת קי"ג ג' ע"פ אם ימלאו העבים גשם על הארץ ירוקו אם ימלאו ת"ח תורה על ישראל ירוקו שנק' ארץ שנאמר כי תהיו אתם ארץ חפץ כו'.

שם קט"ו ד' ע"פ בקש קהלת למצוא דברי חפץ כו' מה רב טובך אשר צפנת ליראיך, ועוד כתיב כי תהיו אתם ארץ חפץ ע"ש שזהו מתן שכרן של מצות, והיינו כי המצות הם כתר תרי"ג מצות דאורייתא עם ז' דרבנן והם רצון העליון ופנימיותן הוא תענוג העליון הנק' חפץ וכנודע שפנימיות הכתר הוא עתיק יומין מל' דא"ס כו'.

בבחיי פ' בראשית ד"ה סע"ד ואולי מפני זה נקרא היבשה ארץ לפי שבה נשלם רצון הש"י וכוונתו במציאות מלשון הכתוב כי תהיו אתם ארץ חפץ עכ"ל וה"ס ארץ קדמה, ישראל עלה במחשבה שהמל' דאצי' הנק' ארץ בחי' מעשה המצות שרשה ממל' דא"ס בחי' חפץ ותענוג העליון שמלובש במעשה המצות גשמיים. בפ' ויצא דס"א א' ע"פ והיה זרעך כעפר הארץ.

בר"ח שער האהבה פ"ג פי' דביקה חשיקה חפיצה ענין ג' בחי' נפש רוח נשמה וע' בשל"ה דמ"ט ע"ב הביא דבריו ופי' בע"א, ולדבריו י"ל דביקה ענין אהבה זוטא חשיקה אהבה רבה חפיצה אהבה בתענוגים ע' ד"ה חכלילי עינים והשל"ה פי' שזהו"ע אהבת עולם וכ"כ במ"א שיש אה"ע שלמעלה מאה"ר כו'. בשל"ה רמ"ד א' מכנף הארץ כו' דהיינו ציצית והארץ לעולם עומדת כו' ארץ חפץ כו' ובפ' תצוה דשכ"ח ע"ד. והנה לפמ"ש ברבות וישלח פ"פ בחמשה לשונות של חבה, היינו אהבה ודבור דביקה חשיקה חפיצה י"ל שזהו ענין ד' אותיות שם הוי' ומצד קש"י נק' חפיצה עיין בד"ה ולא אבה כו' ויהפוך כו' או זהו כנגד ה' עליות המל' שבפסוק הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד, א"נ בחי' מאד שזהו עליות המל' בכתר זהו ענין כי תהיו אתם ארץ חפץ, וע' זח"ג ואתחנן דרס"ז ע"ב, מענין ארץ חפץ בת"א בד"ה וישב יעקב ובד"ה הבאים ישרש ומענין פי' חפץ בד"ה אני ישנה ובד"ה ביום השמע"צ.

ג' י"ן

אז נדברו. ח"א מקץ ריש ב', ויחי דרמ"ג א'. ח"ב ויקהל ריש א', דף רי"ז א'. ח"ג רס"ה א'.

אז נדברו יראי ד'. משנה ב' פ"ג דאבות אבל שנים שיושבים ועוסקים בתורה שכינה שרויה ביניהם שנאמר אז נדברו יראי ד' כו' ומנין שאפילו אחד כו' ובגמ' פ"ק דברכות ד"ו תרי מיכתבן מילייהו בספר הזכרונות ופרש"י כדכתי' ויכתב בספר זכרון לפניו חד לא מיכתבן מיליה בספר הזכרונות. והענין כי בזהר ויקהל דף ריש עמוד א' מפרש ספר זכרון יחוד וחיבור המ' הנקרא ספר עם צדיק יסוד עולם הנקרא זכרון, וז"ל זכרון אתר קיימא קדישא דנטיל וכניש לגביה כל חיין דלעילא, והיינו בחי' יסוד שבו השם אל חי ובו נמשך החיים מבחי' כי עמך מקור חיים עיין בזהר פ' צו דף ל"ד ובפ' אמור דק"א ע"א והוא המשפיע החיים לבחי' מ', והוא ג"כ ההמשכה מבחי' עץ חיים, ומ' נק' ספר, ולכן חיבור ויחוד זה נקרא ויכתב ספר זכרון, וזהו דוקא ע"י שנים שיושבים ועוסקים בתורה, שהם כענין משפיע ומקבל כמו ב' המדרגות דספר זכרון, וכמש"ש בזהר ספר זכרון תרין דרגין דאינון חד, ורזא דא שם הוי' שם חד הוי' חד וכולא מלה חדא עכ"ל והיינו שם הוא מ' הנק' שם שהוא בחי' שם והארה הוי' הוא ז"א, וע"י שנים שיושבים ועוסקים בתורה ממשיכים מבחי' הוי' בבחי' שם ונקרא מקדשי שמך כמ"ש בד"ה אוסרי לגפן עירה שממשיכים מבחי' אתה קדוש בבחי' ושמך קדוש, וכמ"ש אזכיר את שמי, ועמ"ש מענין אזכיר את שמי בלק"ת בד"ה והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול ספ"ב משא"כ אחד אע"פ שיושב ועוסק בתורה אינו ממשיך היחוד דבחי' ספר זכרון, וזהו טובים השנים מן האחד וע' מענין ספר זכרון בזח"ב יתרו דף ע' עמוד א', ובפ' בראשית דל"ז ע"א ע"פ זה ספר תולדות אדם, וע' מענין אז נדברו יראי ד' בזהר ויקהל דף רי"ז ע"א ובפ' מקץ דף ריש תחלת ע"ב, ובזהר ויחי דרמ"ג ע"א משמע ע"י חידושי תורה ממשיכים ויכתב בספר זכרון לפניו, והיינו כי חידוש זה גורם ההשפעה מבחי' יסוד הנקרא משכיל בבחי' מ' וכמ"ש בזח"ב משפטים דק"י ע"א בפי' משכיל לדוד דא נהר היוצא מעדן דאיהו תורגמן לדוד לאודעא לי' מאינון מלין סתימין עילאין, וע' בפע"ח שער הסוכות פ"ב ע"פ מכל מלמדי השכלתי, וא"כ אפ"ל שאפילו האחד כשעוסק בתורה אם ממשיך חידושי תורה שהוא המשכה מבחי' משכיל, אזי ממשיך בחי' משכיל לדוד כו'.

ב) **זח"ג** פ' ואתחנן דרס"ה א' מאי ולחושבי שמו כד"א בחשב האפוד.

ג' י"ן

אז נדברו יראי ד' איש אל רעהו ויקשב ד' וישמע ויכתב בספר זכרון לפניו ליראי ד' ולחושבי שמו, זח"א פ' מקץ דף ריש סע"א וע"ב א"ר יוסי כל הני מילין דקאמרן הכא קב"ה אתרעי בהו דהא שכינתא לא אעדי מהכא כדכתיב אז נדברו יראי ד' איש אל רעהו ויקשב ד' וישמע כו' ולחושבי שמו, הנה אומרו דהא שכינתא לא אעדי מהכא היינו בחי' מל' שהיא הנק' שכינה, ואומרו קודב"ה אתרעי בהו היינו ז"א שנק' הקב"ה, וצ"ל אשר ב'

הענינים אמת אלא שהמ' הנק' שכינה מאירה בהם בבחי' פנימית וקודב"ה שהוא ענין קדוש ומובדל מאיר בבחי' אור מקיף כמ"ש קרוב לזה בלק"ת פ' תזריע בדרוש בהרת בענין קודב"ה אומר טהור.

ב) פ' ויחי דרמ"ג ע"א ע"פ חדשים גם ישנים דודי צפנתי לך, מהכא אוליפנא כל מאן דאשתדל באורייתא כדקא יאות וידע למחדי מלין ולחדתותא מלין כדקא יאות אלין מלין סלקין עד כורסייא דמלכא וכנס"י פתח לון תרעין דגניז לון ובשעתא דעאל קודב"ה לאשתעשעא עם צדיקייא בגנתא דעדן, אפיקת לון קמי' וקוב"ה מסתכל בהו וחדי, א"כ מזה מבואר דד"ת שמדברים עולים תחלה לבחי' מל' ממכ"ע ואח"כ הוא מעלה אותם לבחי' סוכ"ע וע"ד שנת' לעיל ססעי' א', כדין קודב"ה מתעטר בעטרין עילאין וחדי במטרוניתא, העטרין עילאין זהו ע"ד בעטרה שעטרה לו אמו ועי"ז משפיע בכנס"י וכמ"ש בזהר ר"פ וארא דף כ"ב ע"א בענין עד תאוות גבעות עולם, ומהאי שעתא מלוי כתיבין בספרא הה"ד ויכתב בספר זכרון לפניו, נ' דהיינו שיחוד העליון נק' ויכתב בספר זכרון כי ספר י"ל מ' זכרון היינו יסוד, והכתיבה י"ל זהו התגשמות האותיות כמו הגשמת המשכת הטפה מהמוח ע"ד שנתבאר בלק"ת ד"ה אלה מסעי, השלישי בענין ויכתב משה, ועיין פרדס ערך חותם, א"כ אזכיר את שמי י"ל אינו יחוד כ"א ע"ד קרבא דחביבותא, זח"ב רמ"ב א', אבל ויכתב בספר זכרון זהו יחוד ולכן חד לא מיכתבא מיליה בספר הזכרונות פ"ק דברכות ד"ו ע"א, ובמא"א כ' ל"ג פי' כתב הוא הבינה, וע"ש אות סמך כ"א י"ל ספר זכרון יסוד אימא, בע"מ מח"ד ח"ב פי"ד פי' דגם האחד יוכל להגיע למעלת שנים שיושבים ועוסקים בתורה כשמקיים ואהבת בשני יצריך ובדרך זה לומד תורה, באגה"ק סי' כ"ג פי' ההפרש בין אחד שיושב ועוסק בתורה שהקב"ה קובע לו שכר באבות פ"ג מ"ב היא הארה גבולית, אבל עשרה שיושבים ועוסקים בתורה שארז"ל שכינה שרויה ביניהם היא אור בלי גבול ותכלית, ולכאורה י"ל דהארה שבבחי' גבול נמשך מבחי' מל' ממכ"ע דבי"ע ואור שבלי גבול זהו כשמאיר מסוכ"ע ז"א קודב"ה ונק' ג"כ שכינה ע"י היחוד, והנה גבי שנים שיושבין ועוסקין בתורה ארז"ל ג"כ שכינה שרויה ביניהם באבות פ"ג מ"ב והיינו לפי שע"י שנים נמשך היחוד כנ"ל, וא"כ שם משנה ו' רבי חלפתא, שאמר מנין אפילו שנים ודאי היינו ר"ל דשכינה שרויה ביניהם ועוד שהרי הביא ע"ז פסוק אז נדברו כו' ויכתב בספר זכרון, וא"כ כשאמר אח"כ מנין שאפילו אחד, היינו ג"כ עד"ז ולכן הביא ע"ז פסוק אזכיר את שמי, אשר מורה על היחוד כמ"ש בלק"ת בד"ה והי' ביום ההוא יתקע בש"ג ספ"ב, ובד"ה ששים המה מלכות דרוש השני פ"ג, וזהו שהוסיף ר' חלפתא במשנה וא"ו על דברי רחב"ת שבמשנה ב' לומר שאפילו באחד שיושב ועוסק בתורה נמשך יחוד העליון וא"ש יותר לדברי הע"מ מח"ד הנ"ל שזהו ג"כ ע"י בשני יצריך וההפרש בין אחד ובין שנים שאזי הוא ודאי מעלה יתירה צ"ל כנ"ל ע"פ הזח"ב פקודי דרמ"ב ע"א ע"ד ההפרש בין המשכן ובין בהמ"ק שהמשכן נק' רק קורבא דחביבותא ולאו דניחא ובהמ"ק הוא קורבא דחביבו דניחא ופי' קורבא דחביבותא זהו ענין זיווג נשיקין ואתדבקות רוחא ברוחא, וקורבא דחביבו

דניחא זהו ענין זיווג גופני דזו"נ והנה ע"י אחד שיושב ועוסק בתורה נמשך ג"כ אתדבקות רוחא ברוחא ובחי' נשיקין כמ"ש בסש"ב פרק מ"ה וע"ש ג"כ ספ"ה, וזהו נק' ג"כ אזכיר את שמי, אך ע"י שנים שיושבים ועוסקים בתורה נמשך קורבא וחביבו דניחא, שזהו הנק' ויכתב בספר זכרון ומתורץ בזה קושיית התוספות פ"ק דברכות ד"ו ע"א, מהו חד לא מיכתבי מיליה בספר הזכרונות הלא איתא במשנה רפ"ב דאבות וכל מעשיך בספר נכתבים, ונדחקו בזה וע"ש במהרש"א, והתירוץ דיש חילוק בין ספר סתם דהוא מל', אבל בספר זכרון רומז על יחוד העליון. זח"ב ויקהל דף ריש ע"א, דף רי"ז ע"א, ח"ג ואתחנן דף רס"ה א'.

והנה באג"ה סי' כ"ג ד"ה בגזירת עירין כו' חכמי המשנה כ' לפרש ההפרש בין א' שעוסק בתורה לפי משנה ב' פ"ג דאבות שאמר רחב"ת שהקב"ה קובע לו שכר ובין ענין שכינה שרויה ביניהם, שקביעת שכר הוא שמאיר ד' לנפש תדרשנו כו' והנפש היא בעלת גבול כו' ולכן גם אור ד' המאיר בה הוא גבולי כו' אבל (ענין שכינה שרויה ביניהם ע"ש דעל זה קאי) השראה עצומה מאור ד' המאיר* בלי גבול ותכלית כו' עכ"ל, ונ' שיצא לו חילוק זה אף דבמשנה הנ"ל מבואר כן אף גם על שנים שיושבים ועוסקים בתורה, וא"כ מדוע יגדל כ"כ מעלת שנים על אחד עד שבאחד שיושב ועוסק בתורה מאיר עליו אור ד' בבחי' גבול ובשנים שכינה שרויה ביניהם היינו הארה בלי גבול ותכלית, אעכצ"ל משום שע"י שנים שיושבים ועוסקים בתורה נמשך היחוד העליון כיון שהם שנים מחדדים זא"ז כמ"ש ברזל בברזל יחד ואיש יחד פני רעהו, גורם ג"כ למעלה ענין מכל מלמדי השכלתי, שבחי' כל הוא המלמד של דוד שהוא ממ' כענין המבואר בסידור ע"פ נשמת כל חי תברך את שמך, ולימוד זה הוא ע"ד כי אל דעות, וזהו ענין כי כל בשמים וארץ וז"ס היחוד.

ג' י"ח

ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע בין עובד אלקים לאשר לא עבדו. ופי' במצ"ד ר"ל עם כי עתה רואים אתם הזדים בשלוה ולא כן עובדי אלקים הנה אז תשובו ותראו ההפרש בין צדיק לרשע, בין עובד וגו' כפל הדבר כמ"ש עכ"ל.

ב) **פ"ק** דחגיגה דף ט' ע"ב א"ל בר הא הא להלל היינו צדיק היינו עובד אלקים, היינו רשע היינו אשר לא עבדו, א"ל עבדו ולא עבדו תרוייהו צדיקי גמורי נינהו ואינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה ואחד (ופרש"י אע"פ ששניהם צדיקים לא עבדוהו בשוה שזה עבדו יותר) א"ל ומשום חד זימנא קרי ליה לא עבדו א"ל אין וצא ולמד משוק של חמרין עשרה פרסין בזוזא (ישכיר לך אדם חמורו בזוז אחד שכבר נהגו כן ואם תאמר לך לילך פרסא יותר ישאלך שני זוזים) חד עשר פרסא בתרי זוזי, ופי' מהרש"א וז"ל לשונה פרקו ק"א פעמים נקט במלתיה

*) באגה"ק שם: אבל ההשראה היא הארה עצומה מאור ד' המאיר בה...

מספר הזה לפי הרמז עובד אלקים לאשר הוא ר"ת גימט' ק"א, לא עבדו הוא ר"ת גימט' מאה, והכוונה בזה ע"ד שכתבנו בפרק התכלת לגבי מאה ברכות שחייב אדם לברך בכל יום בסוד נפש רוח נשמה דמיון כהן לוי וישראל, שיבוא לחלק הנשמה אחד ממאה דהיינו מעשר מן המעשר (ע' בזה בשערי אורה תחלת שער א' שלפיכך נאמר ברכי נפשי את ה' כו' וז"ס אי"ק כו' ע"ש) ונמצא שונה מאה פעמים הוא חלק א' לנשמה, אבל השונה פעם א' יותר מזה הוא חלק אלוה ממעל והיינו בין עובד אלקים כו' עכ"ל. אך לפי מה שמסיים המשל ההפרש בין עשרה פרסי לאחד עשר, הענין י"ל כי בק"נ יש י"א כתרין שבחי' עשרה הם ע"ס דנוגה והאחד עשר הוא המקיף דלבונה שבאחד עשר סממני הקטורת כו' כמ"ש בפע"ח בענין הקטורת ובשער הקדישים, ובתו"א פ' תולדות בד"ה ראה ריח בני, ושם נתבאר דזה המקיף הוא בחי' גבוה ושרשו ממקיף דתהו שלמעלה מהתיקון, ולמטה בירור הע"ס דנוגה זהו ע"י ע"ס שבנפש האלקית, אבל בחי' המקיף דלבונה זהו ענין בכל מאדך בלי גבול וזהו ע"י שמשנה טבעו בבחי' אתכפיא יותר מרגילותו כו', והנה כמ"כ למעלה מאה ברכות באה ההמשכה מא"א כנז' ע"פ ויהיו חיי שרה מאה שנה ששם ע"ס כלולים מיו"ד (וזהו עשרה פרסי) ויו"ד מיו"ד, אך מצד בחי' פנימיות הכתר נק' חד ולא בחושבן, וזהו ענין השונה פרקו מאה פעמים וא' היינו זו האחד שיותר מרגילותו ממשיך מבחי' חד ולא בחושבן כו', ואפ"ל ג"כ ע"ד ההפרש בין יערוף כמטר לקחי תזל כטל אמרתי, כי כטל היינו טל תורה, עוסק בתורה לשמה לשם התורה עצמה להמשיך אור א"ס בהתורה זהו ע"י האחד היתירה על מאה כו'.

ג) **בשל"ה** במס' שבועות דקפ"ב ע"ב כ' גימט' שכ' מהרש"א הנ"ל ועוד כ' החכמה מאין תמצא, מאין עולה ק"א ואותיות מאין הם נעלמים (ר"ל המלוי) של אותיות משה דמילואו כזה מם הא שין וכן זגנזגא"ל רבו של משה הנגלה לו בסנה עולה ק"א עכ"ל. והנה פי' מאין תמצא הוא מבחי' הכתר, וזהו נמשך ע"י ששונה פרקו ק"א פעמים שמשנה טבעו בחי' ביטול היש לאין כו', וכ"כ בדף ש"ז ע"ב בשם הציוני ושם כ' דמלאך הנ"ל הוזכר בת"י במעשה הסנה אבל יש טעות חסר אות אחת, כי שם האמיתי הוא זגנזגא"ל עולה גם כן מאה ואחד כמו מאין כו', וזהו יהיב חכמתא לחכימין כו'.

ד) **בכי"ק** פ' ואתחנן ע"פ פן תשכח את הדברים כ' ג"כ גימט' הנ"ל. ועוד כ' כשתסתכל במלת זכר ובמלת שכח תמצא מספר ק"א ביניהם והרוצה לבטל השכחה יחזור על למודו ק"א פעמים כו' כי בכל פעם שיחזור הוא מחסר ומחליש כח א' מכחותיו (של מלאך הממונה על השכחה) וכשחזר ק"א פעמים החליש כל כחותיו היתירים ונכנס תח"י המלאך הממונה על הזכרון כו' עכ"ל. ועמ"ש מענין שכחה וזכרון ע"פ ולא זכר שר המשקים את יוסף וישכחהו, ומ"ש ע"פ ותאמר ציון עזבני ה' ואד' שכחני דהיינו מצד דסליק לעילא לעילא בבחי' אם צדקת מה תתן לו כו' כחשיכה

כאורה כו׳ לא אשכחך, והמשכה זו ע״י ששונה פרקו מאה פעמים ואחד כו׳ מטעם הנ״ל סוף סעי׳ ב׳.

ה) **רבות** נשא ר״פ י״א הה״ד אל תקנא באיש חמס כו׳ עד וכה״א כעת יאמר ליעקב כו׳ ואומר ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע כו׳. בפ׳ שלח לך פט״ז דרס״ז ג״ד בא וראה מה בין צדיק לרשע כו׳ משל למטרוניתא שהיתה לה שפחה כושית (היא מל׳ דק״ג) והלך בעלה למדנה״י (היינו סליק לעילא לעלמא דאתכסיא הנק׳ מדינת הים) כל הלילה (היינו זמן חורבן בהמ״ק) אומרת אותה שפחה אני נאה ממך (ע׳ בב״ר פי״ז בענין נגוה) כו׳ יבא הבקר כו׳ יבא העוה״ב שנק׳ בקר ואנו יודעין במי חפץ שנאמר ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע כו׳, וזהו סמיכת הפסוקים ושבתם וראיתם כו׳ כי הנה היום בא. היום דוקא משא״כ בלילה אין בידינו משלוות הרשעים כו׳ כ״א כאשר אתא בקר וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה כו׳. ועיין זח״ג ר״פ קרח ע״פ בקר ויודע ה׳ את אשר לו כו׳.

בקהלת ק״ז ב׳ ע״פ בכל עת יהיו בגדיך לבנים כו׳ הנה עבדי יאכלו ואתם תרעבו כו׳ בישעי׳ סי׳ ס״ה י״ג, ושבתם וראיתם מה בין צדיק כו׳. עו״ש בעלי מלח הוא אם יזדמן לו מעט רוח תיכף יבא, היינו כי כנ״י נק׳ כאשה שהלך בעלה למדנה״י, וזהו מלח הוא היינו ע״ד חד דברא בימא בזח״ב מ״ח א׳ שהוא יסוד דאבא כו׳, המנהיג הספינות בים ואם יזדמן לו מעט רוח ע״ד עד יערה עלינו רוח ממרום כו׳ ונחה עליו רוח ה׳ כו׳ אזי יבוא בב״א, וזהו אין ישראל נגאלין אלא בזכות המשניות שעסק התורה הוא אתדבקות רוחא ברוחא כו׳ וכיון שיכול לבוא פתאום ע״י הזדמנות מעט רוח, גם מעט רוח זהו תשובה ע״ד והרוח תשוב אל האלקים כו׳ גם ורוח אלקים מרחפת כו׳ לכן בכל עת יהיו בגדיך לבנים אלו המצות ושמן כו׳ זהו התורה.

ו) **תד״א** ח״ב ס״פ י״ב ופרק ט׳ ובח״א ס״פ י״ז.

ז) **בס״ח** סי׳ רפ״ט פי׳ עובד אלקים לצורך אלקים שלא יעשה אדם ד״ת קרדום לחתוך בהן. בססי׳ תקכ״ט פי׳ צדיק ורשע בדבר הנוגע לבריות ועובד אלקים כמשמעו לאשר לא עבדו מדבר בדבר שאינו אלא כלפי מעלה. בסי׳ תק״ל כ׳ צדיקים העיקר מוצנע להם לעוה״ב שנאמר ויכתב בספר לפניו, במלאכי סי׳ ג׳ ט״ז, והיו לי נאום ה׳ ליום אשר אני עושה סגולה שם פסוק י״ז עד ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע כו׳ וכ״כ בסי׳ תר״ח וסיים ובעוה״ז מה שנהנים הצדיקים עבור תפלתם בעניים הצועקים בשערי העשירים.

ג׳ י״ט

כי הנה היום, פ״ק דנדרים ד״ח סע״ב דאביי דאמר חרגא דיומא מסי, ופליגא דר״ל דאמר אין גהינם לע״ל אלא הקב״ה מוציא חמה מנרתקה

צדיקים מתרפאין בה כו׳ (באותה השמש דלע״ל אבל בהאי שמש לית ביה רפואה) שנאמר וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא כו׳ והרשעים נידונין בה שנאמר כי הנה היום בא בוער כתנור כו׳ וליהט אותם היום הבא (שמש של אותו יום) וכ״ה פ״ק דעכומ״ז ד״ג סע״ב ודף ד׳ ע״א, סנהדרין דף ק״י ע״ב. רבות ח״ג כה״א כט״ג נג״א פז״ב צב״ד קלג״ב קלה״ב תט״ב, שה״ש לד״ד קהלת פג״ד.

ב) **רבות** בראשית פ״ו גלגל חמה יש לו נרתק שנאמר לשמש שם אהל בהם כו׳ אבל לע״ל הקב״ה מערטלו מנרתקו ומלהט בו את הרשעים שנאמר וליהט אותם היום הבא, ר׳ ינאי ור״ש תרווייהו אמרי אין גהינם אלא יום שהוא מלהט את הרשעים מהטעם הנה יום בא בוער כתנור כו׳. ס״פ כ״א דף כ״ה א׳ ע״פ ואת להט החרב המתהפכת ע״ש וליהט אותם היום הבא. פכ״ו דכ״ט ג׳ ר׳ ינאי ור״ש תרווייהון אמרין אין גהינם לע״ל אלא יום הוא שמלהט את הרשעים מה טעם כי הנה יום בא בוער כתנור כו׳ וליהט אותם היום הבא כו׳. וירא פמ״ח דנ״ג ע״א ע״פ כחום היום לכשיבוא אותו היום שכתוב בו כי הנה היום בא בוער כתנור כו׳, והנה פי׳ כחום היום פי׳ בזח״א וירא צח״א וז״ל ד״א כחום היום בשעתא דאתקריב דרגא בתיאובתא דדא לקבל דא, וכמ״ש בפ׳ בראשית ד״ט ע״א ע״פ והוא כחתן כו׳ ישיש כגבור כו׳ ואין נסתר מחמתו, והיינו ענין הקמת הברית שהוא בבחי׳ גבורה ע״ד ותשב באיתן קשתו, ועמ״ש בת״א בד״ה וישב יעקב בפי׳ וחם הוא אבי כנען שבחי׳ חם דקדושה הוא אחד מג׳ גווני הקשת כו׳ וזהו ענין לחם הפנים חום כיום הלקחו עיין בהרמ״ז תרומה קנ״ג, ויש לפרש כחום היום להיות ההמשכה בחי׳ כימי השמים על הארץ, א״כ עד״ז יש לפרש ענין כי הנה היום בא כו׳ שאז יהי׳ גילוי היחוד עליון בלי שום לבוש מסתיר כמ״ש ולא יכנף עוד מוריך כו׳ וע״ד שנאמר ויהיו האדם ואשתו שניהם ערומים כו׳ וזהו ענין מוציא חמה מנרתקה כו׳, ובפי׳ בוער כתנור י״ל עדמ״ש ע״פ בתנור אחד פי׳ תנור הנמשך מבחי׳ אחד, וזהו ע״ד כד אריא ואריותא מזדווגין ווי למאן דעבר בינייהו ע׳ זח״ג ס״פ ואתחנן דע״ר סע״א, ולכן רשעים נידונין בה, אבל הצדיקים הבטלים ליחו״ע וכל חפצם לגלוי שם הוי׳ מתרפאין בה כו׳, גם י״ל כי ע״י גלוי הנ״ל יתפרד ק״נ הטוב מן הרע, ולכן רשעים נידונים עי״ז שמעתה אין להם יניקה שהרי ק״נ הוא הממוצע וצדיקים מתרפאים בה מאחר שיתרפא המחלה הנמשך מק״נ כו׳.

ג) **פי׳** וישלח פע״ח דפ״ז ב׳ ע״פ ויזרח לו השמש, ר׳ הונא בשם ר׳ אחא אמר כך היתה השמש מרפא באבינו יעקב ומלהטת בעשו ובאלופיו א״ל הקב״ה את סימן לבניך כו׳ כך בניך תהא השמש מרפא בהן ומלהטת בעובדי כוכבים. יש לפרש כי הנה ידוע שיניקת החיצונים הוא משם אלקים שע״י השתלשלות ק״כ צירופי אלקים נמשך יניקה ממ״ח צירופים האחרונים, וזהו דוקא כשהשמש הוא בנרתקה היינו כמ״ש שמש ומגן הוי׳ אלקים, אבל כשמוציא הקב״ה חמה מנרתקה היינו ע״ד והי׳ הוי׳ לי לאלקים שבחי׳ הוי׳

עצמו יהי׳ בבחי׳ אלקים שוב אין יניקה כו׳ וזהו שהשמש מלהטת בהן כי הרי בגילוי בחי׳ שמש הוי׳ הוא ביטול דיחו״ע כזיו השמש בתוך השמש הפך הנרתק הגורם בחי׳ יש ודבר נפרד כמ״ש בד״ה תקעו בחודש בפי׳ בתחלה עלה במחשבה לברוא את העולם במדה״ד, וכיון שהם יש ודבר נפרד יתבטל מציאותם מחמת ביטול הנ״ל וכענין הושיט הקב״ה אצבעו הקטנה ביניהם ושרפם, אבל הצדיקים שיש בהם ביטול הנ״ל ואינן יש ודבר נפרד א״כ אדרבה הם מתרפאים בגלוי שם הוי׳ כו׳, וזהו ואתם הדבקים בה׳ אלקיכם חיים כולכם כו׳ וכמ״ש בזח״א פ׳ בראשית דף נ״א ע״א, וזהו וסוכה תהי׳ לצל יומם מבחי׳ השמש דלע״ל שמ״מ אף שיוציאה מנרתקה עכ״ז צ״ל צל רק שאינו נרתק כ״א כוכבי חמה נראים מתוכה כו׳, וזהו ע״ד והי׳ הוי׳ לי לאלקים והאבן הזאת תהי׳ בית אלהים א״נ מה שהוי׳ יהיה בבחי׳ אלקים ג״כ זהו הצל כו׳ גם צל גימ׳ ק״ך צירופי אלקים וע׳ במא״א אות צ׳ סל״ד צ״ל יו״ד פעמים ה״א היינו חו״ב כו׳, גם סוכה יש בה שם הוי׳ ושם אלקים בחי׳ והי׳ הוי׳ לי לאלקים והוא לצל יומם בתוספת מם רומז לאור שנברא ביום ראשון, ועד״ז עושין סוכה אחר יוכ״פ שבנעילה אומרים הוי׳ הוא האלקים ז״פ אשר זהו ע״ד מאמר יעקב והי׳ הוי׳ לי לאלקים מוציא חמה מנרתקה לכן צ״ל צל יומם כו׳ וכמ״ש ויעקב נסע סוכתה אחר ויזרח לו השמש כו׳.

ד) **ס״פ** וישלח דצ״ב ד׳ התבן והקש כו׳ אמרו החטים המתינו עד שתבוא הגורן כו׳ המתינו עד שיבוא היום ואנו יודעין בשביל מי נברא העולם שנאמר כי הנה היום בא בוער כתנור, ור״ל דשם מסיים והיו כל זדים וכל עושי רשעה כקש וליהט אותם כו׳, והפי׳ שאז דוקא יהיו כקש, דהנה כתיב וזרעתיה לי בארץ וכמ״ש ראשית תבואתה כמ״ש בת״א בד״ה ויהי בשלח פרעה, ועיקר הצמיחה יהי׳ לע״ל כמ״ש בוא יבוא ברנה נושא אלומותיו, וזהו עד שתבוא הגורן כמ״ש במדרש תולדות פס״ו ורוב דגן אלו הבחורים כו׳ וכמ״ש בשל״ה בענין חג האסיף שרומז אלע״ל כו׳ וכשיושלם הבירור יתגלה ויופרד הפסולת בקש ואזי וליהט אותם כו׳.

ה) **בא** ס״פ ט״ו דקל״ג ע״ב ומה החמה היא של אש כך הן עתידין לידון בה שנאמר כי הנה היום בא בוער כתנור כו׳ וכשם שהלבנה היא של אור כך ישראל נוחלים האור שנאמר אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה.

ג׳ כ׳

וזרחה לכם. זח״א צ״ח א׳ קל״א א׳ ר״ג ב׳. ח״ב נ״ט סע״א רי״א ב׳. ח״ג פ״ח א׳ קל״ב ב׳ רמ״ח סע״ב.

א) **גמ׳** פ״ק דתענית ח׳ ב׳, ואמר רבי יצחק שמש בשבת צדקה לעניים שנאמר וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא, ופרש״י יראי שמי שומרי שבת ועיין מזה בסידור בהביאור ע״פ והי׳ מדי חדש בחדשו, גם כמ״ש בזח״א פ׳ נח דס״ו ע״ב ע״פ וירפא את מזבח ה׳ כיון דקריב

מלה לדוכתה אתסי כולא והיינו המשכת יסוד במל׳ כמ״ש בלק״ת ד״ה והי׳ מדי חדש ושם פ״ב שכנס״י היא חולת אהבה בימי החול ובשבת ויתענגו מטובך, טוב הוא צדיק הממשיך בה היחוד הוא מרפא, ויסוד נק׳ ג״כ שמש בזח״ב פ׳ שמות ד״ג ע״ב וזהו שמש צדקה ומרפא.

ב) **פ״ק** דנדרים ח׳ ב׳ יראי שמי שהם יראים להוציא שם שמים לבטלה שמש צדקה ומרפא אמר אביי ש״מ חרגא דיומא מסי ופרש״י זיהרא דשמשא והיינו לא דכתיב וכל דיירי ארעא כלא חשיבי, ומהרש״א שם הביא שכן הוא בגמ׳ פ״ק דיומא ד״כ ע״ב, ואפ״ל לכן הוא מרפא כי זיהרא דשמשא גלוי יחו״ע איך למעלה היש ולמטה כלא חשיבי ולכן נק׳ לא, וזה עצמו הוא מרפא לבחי׳ חולת אהבה שהיא התשוקה לגלוי זה כמ״ש ששזפתני השמש כו׳ ובביאור והיה מדי חדש הנ״ל.

ג) **פ״ק** דעכומ״ז ד״ד ע״א לע״ל הקב״ה מוציא חמה מנרתקה כו׳ צדיקים מתרפאין בה כו׳ שמש צדקה ומרפא. ע״ה ש״א ס״פ ל״ג, שי״א פ״י דס״ב עד פני משה כפני חמה והוא סוד אור המלבוש לע״ל יוציאו הקב״ה למטה ע״י חוט א״ס כו׳ וזרחה לכם כו׳, שט״ז ס״פ כ״ה דהיינו נהורא קדמאה. ס״פ ס״ג, שם ס״פ י״ג שמש ב״פ ש״כ דינין ויוציא שמש הנ״ל מנרתקה לכן רשעים נדונים בה ומה שצדיקים מתרפאין בהן כי להם יהיו הגבורות ממותקות ומעולים מהחסדים, ועמ״ש בלק״ת בד״ה ושמתי כדכד מענין שמש צדקה.

ד) **רבות** ויצא פס״ח ע״ז א׳ גבי כי בא השמש, ויזרח לו השמש כו׳ וזרחה לכם יראי שמי והיינו כי מעשה אבות סימן לבנים כמ״ש הרמב״ן פ׳ לך לך באריכות בכמה דוכתי, וכ״ה ברבות וישלח פע״ח דף פ״ז ע״ב אתה סימן לבניך מה אתה השמש מרפא בך ומלהטת בעשו כו׳ כך בניך כו׳ וזרחה לכם כו׳, וי״ל שעז״נ לכם יראי שמי דוקא השמש מרפא משא״כ כו׳.

ה) **סדר** בא פט״ו קל״א ד׳ ואור החמה יהי׳ שבעתים כאור שבעת הימים ואפילו אדם חולה הקב״ה גוזר לשמש ומרפאו כו׳. סדר משפטים פל״א קמ״ט א׳ עד בא השמש עד שיבא משיח שנאמר וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה. רות מ״ו ג׳ בפסוק ויען בועז. קהלת פ״ג ד׳ ס״פ וזרח השמש. ס״פ לך אכול בשמחה ק״ז א׳. עמ״ש מזה לעיל בתחלת הבוך שייך כאן.

זח״א פ׳ וירא דצ״ח א׳ ע״פ כחום היום דכתיב וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה, והיינו כמש״ש בזהר פ׳ וירא דצ״ח ע״א והוא יושב פתח האהל כחום היום, והוא דא עלמא עילאה בינה שבה התגלות עתיק דקאים לאנהרא עליה, והיינו כחום היום דהא אתנהיר ימינא דרגא דאברהם אתדבק ביה, ור״ל שע״י המילה אתנהיר החסד הנק׳ יומם וקיבל

אור מהבינה כנז' בזח"ב יתרו ס"ז ב' בענין מלך עילאה וכהן דמשמש תחותי', ואז ירד החסד עם שאר המדות והאירו למל' הנק' פתח האהל, ולכן הוא מרפא ע"י התגלות עתיק שבבינה, שלכן רפואה בשמינית שהיא בינה, בכנפיה פי' המצ"ד שם שהוא זריחת אור השמש. ד"א כחום היום בשעתא דאתקריב דרגא לדרגא בתיאובתא דא לקבל דא, וזהו ענין שמש צדקה, היינו מה שהשמש משפיע לסיהרא דלית לה מגרמה כלום, ובזח"מ שם כחום היום חימום היחוד ועמ"ש ע"פ ששזפתני השמש, ולכן גם לחם הפנים היה חם כיום הלקחו, וע' בת"א בד"ה וישב יעקב בענין וחם הוא אבי כנען כו', וחימום זה ע"ד כי עזה כמות אהבה במד"ר בשה"ש דקאי על אהבתי אתכם אמר ה', גם כי ענין כי נכמרו רחמיו הרחמנות יש בו חמימות, ולכן ענין זה הוא שמש צדקה ומרפא כמ"ש בזהר פ' נח דס"ו ע"ב כיון דקריב מלה לדוכתיה אתסי כולא הה"ד וירפא את מזבח ה' ההרוס כו'.

זהר פ' חיי דקל"א א' כי יבא טוב דא תחה"מ ויתנהיר ההוא נהורא דזמין לאנהרא לצדיקיא דהוה גניז קמיה מיומא דאתברי עלמא דכתיב וירא אלקים את האור כי טוב וכדין זמין קב"ה לאחייא מיתייא וכתיב וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה, וכדין יתגבר טוב בעלמא, והזח"מ כ' טוב מלשון בהיטיבו את הנרות ל' הארה והיינו דיתנהיר ההוא נהורא כו', ועמ"ש מענין הטבת הנרות בת"א בד"ה ענין חנוכה, ובד"ה ואתה תצוה כו'.

פ' מקץ דר"ג ע"ב סד"ה הבקר אור כדין מה כתיב ויזרח לו השמש מאן שמש ההוא שמשא דגניז בגין דאית ביה אסוותא כו' שמש צדקה, מאי שמש צדקה דא שמשא דיעקב דאתסי ביה ומרפא בכנפיה, ואפ"ל ע"י הצדקה ממשיכים בחי' אור הגנוז כו' עיין בת"א פ' מקץ בהביאור ע"פ כי אתה נרי כו'.

פ' בשלח דנ"ט סע"א כל המעשים אשר נעשו תחת השמש, אבל מעשה הצדקה לעילא מן שמשא הוא, וע"ד כתיב וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה, ועיין בת"א פ' וארא בד"ה וידבר אלקים כו' וארא פי' שהוא למעלה מבחי' שמש ומגן ה' אלקים, דהיינו כשהוי' נמשך בבחי' אלקים, אלא ע"ד ושמי הוי' לא נודעתי להם דהיינו בחי' הוי' לבדו קודם שבא לידי גילוי ההמשכה במדות כו', וא"כ זהו ענין שמש צדקה שהיא למעלה מבחי' שמש ומגן כו', ואולי זהו ע"ד כצאת השמש בגבורתו שנזכר בגמ' פ"ק דע"ג דף ד' ע"א כנ"ל.

זח"ג ר"פ אמור דפ"ח א' ובפי' הרמ"ז שם שמש צדקה היינו מה רב טובך אשר צפנת והוא פנימית יסוד אבא, שיסוד אבא בו שם ע"ב ונחלק לד' פעמים ח"י ע"ש, וזהו ענין ובטובו מחדש בכל יום תמיד מע"ב, וזהו קונה הכל ובשבת מאיר גם בחי' טוב, ואפ"ל לכן בשבת רפואה קרובה לבא, כי שמש צדקה ומרפא כו', וגם י"ל רב טוב הנ"ל נמשך ע"י צדקה, כמ"ש

במד"ר פ' עקב ע"פ ושמר ה' לך את החסד אברהם זקף שני אריסין לעשות צדקה ומשפט וכנגדו מה זקף לו הקב"ה חסד ורחמים, וזהו זרעו לכם לצדקה וקצרו לפי חסד.

פ' נשא קל"ב ב' אר"ש דאנא חמא אנפאי נהירין בנהורא דשמשא תקיפא דזמין למיפק באסוותא לעלמא דכתיב וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה. אפ"ל עפמ"ש בלק"ת בד"ה ואהי' אצלו אמון שנגנז האור שנברא ביום ראשון בהתורה, לכן רשב"י ע"י שהי' תורתו אומנתו ובפרט בעסקו בפנימית התורה המשיך גילוי אור הגנוז כו'. ואפ"ל כי פנימי' התורה שהיא פנימי' יסוד אבא זהו עצמו אור הגנוז, כמ"ש הרמ"ז ר"פ בהעלותך וז"ל נודע שאור הגנוז הוא פנימית יסוד אבא דכתיב ביה ופני לא יראו אבל בחי' הארת יסודו שמאיר בתוך ז"א ה"ס השמש, וע' בה"ז ר"פ ויצא ע"פ וזרח השמש דא יעקב, והנה ותורה אור, א"כ הנגלות שבתורה ז"ס השמש, כי תשב"כ ותשבע"פ הם כמו שמש ולבנה, ופנימי' התורה ז"ס אור הגנוז, ונק' שמש צדקה ומרפא, לכן אמר רשב"י שבעסקו באד"ר בפנימי' התורה הי' מאיר בו בחי' שמש צדקה ומרפא כו', והרי נאמר רפאות תהי לשריך, ועיין בלק"ת פ' ראה בד"ה ושמתי כדכד דרוש הראשון ספ"ג מענין שמש צדקה, ועיין מענין שמש בפרדס ערך שמש פי' ת"ת ויסוד ובמא"א שין סעיף כ"ד, זח"ב פקודי רכ"ד ע"ב, רע"מ משפטים קטו"ב, זהר ויקרא די"ב ע"א, ומענין אור הגנוז במא"א א' נ"א, ועכ"ז משמע במדרש רות ע"פ אשר באת לחסות תחת כנפיו שזהו בחי' גבוה יותר מבחי' שמש צדקה ומרפא בכנפיה ע"ש, ועמ"ש בלק"ת בד"ה ושמתי כדכד שמשותיך פ"ג בענין ב' בחי' שמש תחלה נת' דשמש צדקה ומרפא בכנפיה זהו ההתגלות שבאלול ואח"כ בעשי"ת ובפרט ביוהכ"פ מאיר בחי' שמש אח"כ נז' שם ועוי"ל באופן אחר דשמש צדקה הוא בחי' עליונה יותר, ולפמ"ש במד"ר ברות משמע יותר כפי' הראשון כיון אשר באת לחסות תחת כנפיו גבוה יותר מבחי' שמש צדקה ומרפא בכנפיה, א"כ אף אם נפרש בכנפיה אור וזיו השמש מ"מ שמש הוי' גבוה יותר דכנפיו היינו אור א"ס ממש.

ג' כ"ב

זכרו תורת משה. פ"ט דשבת דפ"ט ע"א א"ל הקב"ה הואיל ומיעטת עצמך תקרא על שמך שנאמר זכרו תורת משה כו' היינו כמ"ש בת"א פ' תצוה בד"ה ועשית ציץ כי משה ונחנו מה בחי' ביטול וזהו ומיעטת את עצמך, וע"י ביטול זה שורה אור א"ס המלובש בח"ע כח מה בו ממש עד שנק' תורת משה ע"ד איהו וחיוהי חד כו'.

ב) **עמה"מ** שי"ד פ"י חלקת מחקק כו' תורת משה כו', ובפרק קל"ט דקי"ח ע"ג כ' כי להיות משה מיסוד אבא כו' ובמקום שנבקע אור יסוד אבא וירדה מאותו האור ממש התורה כו' ולכן נקראת על שמו זכרו

תורת משה עבדי וע״ז ארז״ל נובלות חכמה שלמעלה תורה לאפוקי חכמה דז״א כו׳ והיא אור התורה ממש שנובלות ממנו עכ״ל. ור״ל כי משה עצמיות חכמה עילאה ולכן הי׳ כבד פה וכבד לשון כו׳ עיין בסידור בדרוש ברכת המזון ובת״א ס״פ בשלח בד״ה להבין ענין לחם משנה דק״י ע״א.

ג) **רבות** שמות פ״א קי״ז ד׳ ד״א וייטב אלקים למילדות כו׳ הן יראת ה׳ היא חכמה מהו שכר היראה תורה כו׳ עד ונקראת תורת משה, עמ״ש בלק״ת בד״ה וידבר אלקים כו׳ אנכי הוי׳ אלקיך מענין אם אין יראה אין חכמה אם אין חכמה אין יראה ועמ״ש ג״כ סד״ה כי תשמע בקול ובסידור בהביאור ע״פ ועשו להם ציצית, ובבה״ז פ׳ אמור ע״פ המאמר שם דף ק׳ ע״פ אחותי בת אבי היא שיראה תתאה שרשה מיראה עילאה וע׳ בת״א פ׳ מקץ בהביאור ע״פ כי אתה נרי מענין אותיות שם הוי׳ הם דחילו ורחימו רחימו ודחילו, וי״ל יראה עילאה נקראת אין מו״ס והחכמה מאין תמצא כו׳ וע״כ בשכר היראה נמשך התורה כי גם יראה תתאה שרשה מיראה עילאה, וכן פי׳ הבחיי פ׳ בשלח שיראה היא בחי׳ אין כו׳ עד שנקראת תורת משה כי משה ונחנו מה ג״כ בחי׳ אין.

ד) **ר״פ** ואלה המשפטים קמ״ה ד׳ ג׳ דברים נתן משה נפשו עליהם ונקראים על שמו ישראל והתורה והדינין כו׳ התורה שנא׳ זכרו תורת משה כו׳. יש לפרש ע״ד לא זז מחבבה עד שקראה אמי דהיינו ע״י מס״נ בק״ש עי״ז מגיע למקור התורה, ועי״ז ממשיך גילוי התורה כמ״ש בת״א פ׳ מקץ סד״ה רני ושמחי בת דרוש הראשון, וא״כ משה שנתן נפשו על התורה בבחי׳ מס״נ כמ״ש ע״פ ומשה נגש אל הערפל ועי״ז המשיך גילוי התורה ולכן נק׳ על שמו תורת משה כו׳, גם כענין שימני כחותם שע״י חותם שוקע שמלמטה ביטול ומס״נ נמשך חותם בולט שמלמעלה והיא התורה שנק׳ חותמו של הקב״ה. רבות כי תשא פ״מ קנ״ד ד׳ כעין הנז׳ בשמות פ״א, תורת משה תורה צוה לנו משה.

ה) **נשא** רמ״ט ד׳ פרשה י״ב ג׳ דברים שנתן משה נפשו עליהם ונקראים על שמו, ואלו הם דינין תורה ומשכן כו׳.

שם פי״ד רנ״ח ב׳ זכרו תורת משה כו׳ ועי״ז הנה אנכי שולח לכם כו׳. בקהלת ק״ט ב׳ בפסוק ואדם לא זכר את המסכן כו׳ ואנא אדכיר לי׳ זכרו תורת משה כו׳ כי מסכן היינו בחי׳ עני וביטול וזהו מסכן וחכם כו׳. זח״ב תצוה קפ״א סע״א זכרו תורת משה עבדי ולא כתיב נביאי, י״ל כי יש עבד שלמעלה מבחי׳ בן כנזכר בתניא כי עבד זה היינו יראה עילאה שלמעלה מבחי׳ אהבה הנק׳ בן כו׳, וזהו ענין משה עבדי.

ו) **ילקוט** פ׳ שמות דנ״ב ע״ב רמז קס״ז זכרו תורת משה עבדי והלא תורת אלקים היא דכתיב תורת ד׳ תמימה אלא לפי שנתן נפשו

עליה דכתיב ויהי שם עם ד' ארבעים יום וארבעים לילה, ואומר ואשב בהר ארבעים יום הא לפי שנתן נפשו על התורה נקראת על שמו עכ"ל. והוא מפרקי ר"א וכ"ה בילקוט ח"ב ביהושע רמז ב וכ"ה עוד בילקוט במקומו במלאכי על פסוק זה זכרו תורת משה ושם מסיים אם חפצת בתורה סופך שתקרא על שמך א"ר יודן בתורת ד' אין כתיב כאן אלא ובתורתו יהגה שתהא נקראת על שמו כגון משנתו של רבי חייא ושל בר קפרא ושל ר' אושעיא, למה שיגעו בהם כו', וכה"ג מבואר בגמ' פ"ק דע"ג די"ט ע"א ע"פ כ"א בתורת ד' חפצו ובתורתו יהגה, וזהו ע"ד זקן שקנה חכמה, קנה דוקא וע' בת"א פ' בא בד"ה בעצם היום הזה יצאו כל צבאות כו', ועמ"ש בת"א ע"פ וקבל היהודים שבמ"ת החלו לעשות ובימי אחשורוש וקבל, ועד"ז משה קבל תורה מסיני, מה שזכו כל ישראל ע"י מס"נ בימי המן להיות וקבל כו' הנה משה קבל תורה כו', ועמ"ש בענין זאת התורה אדם כי ימות באהל אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה, ועמ"ש בענין שלפעמים נק' התורה כלה ומאורסה ונש"י נק' חתן בד"ה כי תצא דרוש השני בענין ולקחת לך לאשה.

ג' כ"ג

הנה אנכי. רבות שמות פרשה ג' קכ"א ב' (שהוא ג' ב') מהו שאמר לו כי אנכי שלחתיך ארז"ל סימן לגאולה הראשונה שבאנכי ירדו ישראל למצרים שנאמר אנכי ארד עמך מצרימה כו' ובאנכי אני מעלה אתכם (מל' נק' אנכי וכן בינה נק' אנכי כ"כ הי"נ בערך אנכי בשם הת"ז תקון למ"ד דע"ז ב' וכ"כ הפרדס בעה"כ) וסימן לגאולה האחרונה שבאנכי הן מתרפאין (היינו כתר עליון) והן עתידין להגאל שנאמר הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא. ויחי ס"פ צ"ט את אליהו הנביא שהוא משבט גד, לכך נאמר והוא יגוד עקב (לאותו שהוא בא בעקב, וע' בזהר ויחי דרמ"ד ב'). נשא פי"ד רנ"ח ב' (שהוא נ"א ב') אפך כמגדל הלבנון, צופה פני דמשק, עשיתם את התורה קוו לאליהו שאמרתי לו שוב לדרכך מדברה דמשק, שנא' הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא. אולי להעיר ממשארז"ל ע"פ דמשק אליעזר שדולה ומשקה מתורת רבו לאחרים כדפרש"י בחומש, ולכן גם אליהו נק' דמשק שהוא דולה ומשקה כנודע מענין גילוי אליהו לצדיקים ואפשר לפרש כן הפסוק שוב לדרכך מדברה דמשק שתהי' דולה ומשקה כו'. ס"פ עקב אמר הקב"ה משה חייך כו' לע"ל כשאביא להם את אליהו הנביא שניכם באים כאחת כו' שכך כתי' ה' ארך אפים כו' בסופה ובסערה דרכו נחום סי' א' בסופה זה משה כו' ובסערה זה אליהו כו' שנאמר הנה אנכי שולח לכם את אליהו כו', כי אליהו הוא מבחי' חיצוניות ובבחי' זו הי' ביטול שלו גדול ממשה ולכן גופו עלה בסערה, ובבחי' הפנימיות הביטול של משה גבוה יותר ע"כ צ"ל שניכם באים כא' להיות גלוי הביטול בפנימיות וחיצוניות ס"פ ראה. פ' תצא רצ"ז ב' (שהוא צ"א ב') ע"פ שלח תשלח את האם א"ר תנחומא אם קיימת המצוה הזאת אתה ממהר את אליהו הנביא ז"ל

שיבוא שכתוב בו שילוח שנאמר הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא והוא יבא וינחם אתכם מנין שנאמר והשיב לב אבות על בנים, י"ל כי לב אבות היינו ג"ר כח"ב שיתגלו על בנים הם ז"ת זה נמשך ממצות שילוח הקן שהיא ג"כ שלא ליקח האם על הבנים.

ג' כ"ג

הנה אנכי שולח לכם. בפ' הברכה דף ש"ב א' ע"פ הן קרבו ימיך, אף זו מדה טובה היא שאמרתי לך הן שנאמר הנה אנכי שולח מלאך כו' הנה אנכי שולח לכם את אליהו כו'. עמ"ש ע"פ אני הנה בריתי אתך דאיתא בקהלת רבה ע"פ כי גבוה מעל גבוה שומר, לכשיבוא הנה של הקב"ה הנה יום בא לה', בזכריה רסי' י"ד עאכ"ו, די"ל אשר ענין פי' הנה מורה על שהדבר בא במהירות בלי עיכוב, ע"ד הנני, וכענין כי ממהר האלקים לעשותו, והיינו כשהמשכה בא ממקום גבוה מבחי' א"א וכמ"ש בלק"ת פ' קרח ע"פ ויגמול שקדים, וזהו ראשון לציון הנה הנם דפי' באדר"ז דרצ"א ע"א שזהו כשההמשכה בא מע"ק הנק' ראשון שלמעלה מהחכמה הנק' ראשית, וכשנמשך מבחי' ראשון לציון הוא בחי' הנה כו', ועד"ז יובן פי' הנה אנכי שולח לכם את אליהו שמבחי' אנכי שהוא כתר עליון יומשך שליחות זו, ולכן היא בבחי' הנה שבא במהירות כמ"ש בעתה אחישנה. שה"ש רבה בתחילתו בפסוק הראשון שיר השירים, דף ג' ג', תחיית המתים לידי אליהו זכור לטוב שנאמר הנה אנכי שולח לכם את אליהו כו' ופי' כדמסיים לפני בוא יום ה' הגדול והנורא דהיינו תח"ה, וכיון שבשביל אותו יום בא אליהו, נמצא שתח"ה גורמת לאליהו הנביא שיבוא עכ"ל המ"כ בשם הר"ן ז"ל. ואפ"ל כי אליהו הוא מבחי' הדעת, כן מ"כ בכתבים משם אאזמו"ר זצ"ל, והנה תח"ה בא מבחי' התגלות הכתר שזהו ענין טל שעתיד להחיות בו את המתים וכמ"ש בלק"ת פ' יתרו סד"ה ענין האבות הן המרכבה, והנה הדעת הוא חיצוניות הכתר ולכן כשהכתר נמנה בע"ס אין הדעת נמנה כו', וע"כ כדי שיוכלו לקבל גילוי הכתר צ"ל המשכת הדעת תחלה, וכענין מתנה טובה יש לי בבית גנזי כו' לך והודיעם כו'.

בפסוק שלחייך פרדס רמונים דכ"ח ע"א, שילוחיך עתיד הקב"ה לעשותך כפרדס רמונים לע"ל איזה זה אליהו הנביא ז"ל כו' שנאמר הנה אנכי שולח לכם את אליהו כו'. במאו"א אות פ' סעיף כ"ז פרדס נק' מל'. ואפ"ל כי פרדס ר"ת פשט רמז דרוש סוד שהן ד' עולמות אבי"ע, וידוע שלע"ל יתעלו עולמות אבי"ע, וזהו ענין הפרדס, גם הוא התקשרות העולמות יחד שלא יהיו בי"ע עולם הפירוד, שזהו ענין פרד דפרדס כ"א יהיו ג"כ בבחי' היחוד כמו אצי' וזהו ענין פרדס. וענין רמונים היינו ע"ד מלאים מצות כרמון כו', ובמאו"א אות ריש סעי' כ"ז רמונים הם ב' עטרין דז"א ה"ח וה"ג, רמון נק' חיצוניות מט"ט ופנימיות חי ט"ט עכ"ל וע' בת"א פ' תרומה סד"ה מי יתנך כאח לי, גבי מעסיס רמוני דקאי על בעלי תשובה

כו׳, א״כ פרדס רמונים הוא הנטיעות הנמשך מבעלי תשובה כו׳, וזהו ע״י שלחייך דהיינו ענין הנה אנכי שולח לכם את אליהו כו׳ והיינו ע״י והשיב לב אבות כו׳ שהוא בחי׳ י״ה בחי׳ חו״ב יאירו בהמדות הנק׳ בנים שיאיר ויתגלה בחי׳ הביטול כו׳ עמ״ש בלק״ת בד״ה ראה אנכי נותן בענין יהא שמי׳ רבא מברך כו׳ ע״ש, ועיין מענין פרדס ברבות ר״פ כי תצא אלו הודעתי האיך היה פרדסי נעשה כך לא גילה הקב״ה מתן שכרן של מצות אשר מובן דמתן שכרן של כל המצות יחד נק׳ פרדס, וע׳ ברבות ר״פ בשלח. בחיי מז״א סד״ב, ענין לב אבות על בנים, כנגד ארבעה בנים דברה תורה ד׳ ב״ן דאבי״ע גם יש בנים גדלתי כו׳ והם כו׳ בנים לא אמון בם. במא״א אות א׳ סעיף קמ״א אליהו גימט׳ ב״ן כי הוא המעלה מ״ן וכו׳ עכ״ל, ואפ״ל כי הנה לע״ל שתהי׳ נקבה תסובב גבר, סובב ומקיף כי יתעלה ב״ן בשם ס״ג שלמעלה משם מ״ה, וזהו ענין הנה ישכיל עבדי וכמ״ש בת״א סד״ה רני ושמחי בת בהביאור, ובמ״א נת׳ כמשל כח הראיה שהיא דוקא בשחור שבעין וה״ע בירור שם ב״ן, וא״כ ענין אליהו ש׳ ב״ן, אין ר״ל ש׳ ב״ן כמו שהוא עכשיו למטה משם מ״ה, אלא בבחי׳ אליהו הי׳ מאיר בחי׳ ב״ן כמו שיתעלה לע״ל, והיינו שהי׳ מאיר בו הביטול כ״כ במאד, שזהו ענין הנה ישכיל עבדי כו׳ השכל וידוע אותי, ולכן זכה שלא מת כלל, מה שאפילו מרבע״ה שהי׳ ונחנו מה, לא זכה לזה, מפני שאף שבפנימית הי׳ הביטול במשה יותר, אבל בהחיצוניות בהגוף הי׳ באליהו הביטול יותר, לפי שנשתהה בבחי׳ עיבור י״ב חדשים, וביטול בחיצוניות זהו בירור ב״ן, ונתעלה בבחי׳ א׳ למעלה ממ״ה דמשה מה שגופו עלה בסערה, דוגמת עליות ב״ן בס״ג וזהו ענין סוסי אש כי סוס בגימ׳ ב״פ ס״ג, ולכן הנה אנכי שולח לכם את אליהו דוקא, לפני בוא יום ה׳, שהוא ענין תח״ה, שתח״ה הוא לאחר שיוגמר בירור ב״ן ויתעלה למעלה משם מ״ה דהיינו בבחי׳ ס״ג שהוא בינה שהיא העוה״ב, שבה התגלות עתיק בחי׳ סוכ״ע כו׳, ולכן לע״ל עין בעין יראו שהראיה הוא בשחור שבעין בחי׳ בירור ב״ן וכנ״ל, ע״כ כדי שיהי׳ הכנה לגלוי זה הוא ע״י שליחות אליהו שהוא עצמו מבחי׳ זו, דשלימות בירור ב״ן, וזהו ענין שהוא המעלה מ״ן, ר״ל שנותן הכח לתכלית בירור דב״ן שזהו ענין העלאת מ״ן, ואז יומשך יום בוא ה׳ הגדול והנורא, שהוא ענין והי׳ הוי׳ לי לאלקים שביקש יעקב שלכן לקח הוא״ו משכון מאליהו, וזהו והשיב לב אבות, כי אבות הם חו״ב שהם ע״ב ס״ג, ובנים הם זו״נ מ״ה וב״ן, והנה יש פרסא מפסיק בין חו״ב ובין חג״ת שזהו ענין מבטן מי יצא הקרח כו׳ רקיע כעין הקרח שע״ג ראשי החיות, חיוון עילאין חג״ת וה״ע תפארת דאימא שנעשה כתר לז״א, וכמ״ש בסידור ע״פ הנותן שלג כצמר, ועיין מזה בלק״ת סוף שה״ש בביאור דהשמים כסאי, וידוע דאין ערך מה שלמטה מהפרסא לגבי מה שלמעלה מהפרסא, ולכן בזו״נ יש יניקה לעה״ד טו״ר, משא״כ בינה נק׳ עלמא דחירו, אכן ענין והשיב לב אבות על בנים שגם בזו״נ יאיר ויתגלה האור כמו באו״א, וכן ולב בנים כי הנה דוגמת בבריאה והחיות נושאות כו׳ ומגביהות בחי׳ אדם למעלה מעלה, כן יש כח בחג״ת דאצי׳ להעלות את או״א כי ז״א בעתיקא אחיד ותליא ששרש המדות

הוא למעלה מהשכל וכמ"ש בביאור ע"פ שימני כחותם על לבך בענין רצועות דתש"ר דתליין על לבא כי או"א במזלא אתכלילן שמקבלין מבחי' שערות לבד, וזהו ענין יפה כח הבן מכח האב וכמ"ש ג"כ בת"א פ' יתרו בד"ה ענין האבות הן הן המרכבה וזהו ולב בנים על אבותם, וזהו ושבתי בשלום אל בית אבי, כי בית אבי זהו ענין יצחק התענוג והצחוק והשמחה שיתגלה לע"ל, וה"ע פנימי' אבא פנימי' ע"י, וזהו ע"י בשלום ב' בחי' שלום כמ"ש בת"א ר"פ ויצא, והיינו מלמעלמ"ט והשיב לב אבות על בנים, ומלמטלמ"ע ולב בנים אל אבותם, ואז והי' הוי' לי לאלקים, וזהו לפני בוא יום ה' כו'.

והנה במא"א א' סעיף קמ"ב אלישע נק' אימא עילאה, וצ"ל הלא הוא תלמידו של אליהו, והרי אליהו שם ב"ן שהוא בבחי' מ', אלא כי אליהו הוא מלאך ואיתא במא"א אות מם סעיף ס"א מלאכי אלקים נק' או"א מלבישי' לנו"ה דעתיק וא"כ לפ"ז אין תימא שאלישע הוא אימא עילאה, כי אליהו שהי' מלאך י"ל לפ"ז שהוא ג"כ מבחי' או"א כו', ועם היותו גימ' ב"ן י"ל בהמה רבה שלמעלה מבחי' אדם, כנז' בד"ה ויאכילך את המן והוא מ' דא"ק כו', ולפ"ז א"ש ענין הנה אנכי שולח לכם את אליהו כו'.

בבחיי פ' וישלח מ"ז א' ע"פ עד אשר אבוא אל אדוני שעירה ס"ת אליה, שזהו ענין ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו, וה"ע הנה אנכי שולח לכם את אליהו כו' והיינו כי סיפי' דקרא ועלו מושיעים כו' הוא והיתה לה' המלוכה, שיהי' מלכותו ית' מלכותי' מלכות עולם ה' ימלוך לע"ו שכמו שחו"ב הם תרין ריעין כמו"כ יהי' בזו"נ אהל בל יצען כמ"ש סד"ה שובה ישראל עד, וכדי להיות גילוי זה הוא ע"י ואת רוח הטומאה אעביר וזהו ועלו מושיעים כו', וזהו ענין הנה אנכי שולח את אליהו כו' שימשיך הביטול בחיצוניות ובירור שם ב"ן לגמרי דוגמת אליהו ואז יהי' גילוי הפנימי' בחי' משה וכמ"ש ברבות ס"פ עקב ע"פ בסופה ובסערה דרכו שהם משה ואליהו כו'.

עוי"ל לענין והשיב לב אבות, דמבואר ע"פ על כן יעזוב איש את אביו ואת אמו ודבק באשתו, כי כשצ"ל המשכת המדות בקול ודבור שזהו ענין ודבק באשתו היינו המשכת ז"א בנוק' שהוא הדבור כו' ההכרח שיעזוב את אביו ואת אמו שהם חו"ב, כי אז א"א שיאיר השכל בשלימותו, וכ"כ באו"ת מהמגיד נ"ע בסופו ברמזי אגדות דמ"א ע"א בד"ה אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה, פי' כי כשאדם מדבר אז אינו יכול להבין בהבנתו מה ואם הוא מבין דבר על בוריו אז אינו יכול לדבר כראוי וכו' לכן מי שרוצה ללמוד צריך ללמוד בקול ודבור לכן צריך להמית את המ"י דהיינו נה"י דתבונה עכ"ל, והוא מ"ש במא"א אות מ' סכ"א מיתה בקדושה כו' ע"ש. אך והשיב לב אבות על בנים, שלא יצטרך כלל לעזוב את אביו ואת אמו אף שיהי' ודבק באשתו, והוא מפני כי עכשיו בי"ע הם עולם הפירוד, ע"כ הדבור המתגלה בעולם הפירוד א"א שיאיר בו בחי' חו"ב

עילאין רק חיצוניות חו"ב, אבל לע"ל שיזדכך בי"ע ולא יהי' בבחי' נפרדים, לכן יוכל בקול ודבור ג"כ להאיר בחי' חו"ב עילאין, וזהו והשיב לב אבות על בנים. גם י"ל לב אבות הם אאלפך חכמה אלף בינה שהוא ענין אלפים שקדמה תורה לעולם, ומשם נמשכה לעולם רק בחי' נובלות וזהו ע"כ יעזוב את או"א שהם אלפים הנ"ל, אבל והשיב לב אבות על בנים שיאירו בחי' אלפים הנ"ל והוא גילוי פנימית התורה למטה.

עוי"ל והשיב לב אבות, כי הנה השבטים אמרו ליעקב אבינו כשם שאין בלבך אלא אחד כך כו', ועיין מזה בת"א פ' תצוה בדרוש זכור דעמלק, ומכ"מ ענין בלבנו הוא רק בבחי' אתכפיא ועיין בד"ה וישכם לבן בת"א ס"פ ויצא, אמנם שיהי' הגילוי בשבטים דבריאה בבחינת יחו"ת כמו באצי' בלבך כו' זהו ענין והשיב לב אבות על בנים כו', והנה מבואר בלקו"ת פ' ראה בביאור כי תשמע איך כמו"כ ז"א לגבי ע"ק נק' ג"כ יחו"ת כמו בריאה לגבי אצי' ע"ש, ע"כ שם שייך ג"כ והשיב לב אבות כו' ע"ד הנ"ל.

עוי"ל ע"פ מ"ש בד"ה ראה אנכי נותן, ענין יהא שמי' רבא מברך, דהפי' שיהי' גילוי י"ה בבחי' ו"ה, וזהו ענין והשיב לב אבות כו' וכמ"ש במ"א ע"פ ביום ההוא יהיה, שבחי' ו"ה יהיו כמו בחי' י"ה, עמ"ש ע"פ כבד את אביך כו' שהוא ג"כ בחי' י"ה מה שא"א להמשיך כ"א ע"י ל"ת ע' בת"א פ' שמות בד"ה זה שמי וסד"ה לבסומי בפוריא דרוש הראשון, וע"י כבוד או"א נמשך מבחי' י"ה בו"ה ממש בבחי' כלי, וזהו ענין והשיב לב אבות.

א׳ י״ד

גורלך תפיל בתוכינו, כיס אחד יהי׳ לכולנו.

רבות שמיני ר״פ י״ב אל תרא יין כו׳ כי יתן בכוס עינו משלי כ״ג לא בכיס כתי׳ לשון נקי הוא כדכתי׳ כיס אחד יהי׳ לכולנו, ופי׳ המ״כ לשון נקי כלומר שיבוא על הערוה וכ״ה בהדיא בפ׳ נשא פ״י דרל״ז ע״ג כי יתן בכוס עינו בכיס כתי׳ ע״י הכוס יתן עינו בכיס לשון נקי ד״ת לומר שיבא על הערוה עכ״ל, ופי׳ כיס אחד יהי׳ לכולנו כנוי בלשון נקי כלומר זונה אחת יהי׳ לכולם, ודלא כהידי משה שהשיג בחנם על המ״כ, וכ״ה עוד ע״פ כיס א׳ יהי׳ לכולנו בקהלת רבה בד״ה מעשה באשה אחת קודם פסוק מה שהי׳ הוא שיהי׳, דפ״ה ע״ג, וכ״ה באסתר רבה ר״פ ה׳, ועיין בענין כיס בזח״א ד״ו ע״א ובזח״מ שם מבואר כוס זהו יחוד תו״מ ע״י היוד יסוד וכן יש בחי׳ זו בלעומת זה והוא יסוד דנוק׳ דקליפה שנק׳ כוס וכיס.

א׳ כ׳

חכמות בחוץ תרונה, ברחובות תתן קולה, ופירש״י הרי חכמתה של תורה בחוצותיה תזעקנה להזהירכם לסור אליהם ומה הן חוצותיה בתי מדרשות, ברחובות במקום שמרחיבין אותה, כך דרש רבי תנחומא עכ״ל, והמאירי דקדק חכמות לשון רבים תתן קולה לשון יחיד וגם תרונה אצל המדקדקים הוא לשון יחיד, והרלב״ג פי׳ חכמות בחוץ היינו להתגלות חכמת הש״י ביצירת הנמצאות התגלות נפלא כשיעויין באופן החכמה הנפלאה שיש ביצירת כל נמצא כו׳.

ב) **פ״ט** דברכות דנ״ז ע״א הרואה אווז בחלום יצפה לחכמה שנאמר חכמות בחוץ תרונה, וע׳ מענין אותי דרבב״ח פ׳ הספינה ועמ״ש מזה בד״ה בהעלותך את הנרות פ״ג דמ״ק דט״ז ע״ב. זח״א תולדות קמ״א ע״ב פי׳ חוץ זהו ענין קלא דאשתמע, וע׳ בפ׳ בראשית דף נון ע״ב, וע׳ זח״ג פ׳ אחרי דע״ח א׳ בענין מולדת חוץ.

עוד מענין חכמות בחוץ בזח״ג נשא דקל״א ע״ב, ודק״מ ע״א ובפ׳ ואתחנן דרס״ב א׳ ששם מבואר שהוא המשכה ממו״ס לז״א ועי״ז נעשו בז״א ד׳ בתי תפילין דהיינו ד׳ מוחין חו״ב והדעת מתחלק לב׳ מוחין חו״ג כו׳ ושם דקל״א ב׳ תירץ מ״ש תתן קולה ל׳ יחיד כי ב׳ חכמות הנ״ל היו לאחדים ממש. של״ה ס״פ וישלח בדר״ח פי׳ מארז״ל שווקים תתן להם שהוא

ענין חכמות בחוץ תרונה כו' היתה כאניות סוחר כו', לפ"ז י"ל הפי' שאפילו בחוץ בעסק במו"מ יהי' הכל ע"פ התורה כמ"ש בק"ש ואספת דגנך שיהי' המכוון להיות אחד ואהבת כו', וכמ"ש הרמב"ם בפי' המשנה וכל מעשיך יהיו לשם שמים כו'.

בתו"א פ' יתרו בד"ה זכור את יום השבת נת' פי' חכמות בחוץ שע"י שנתלבשה התורה למטה בחוץ מזה תרונה שיהי' עלייה בהתורה ועמ"ש בדרוש חמשה קנינים בפי' תורה קנין א' ענין דוד הי' מחבר תורה שלמעלה בהקב"ה, ומ"ש בתו"א פ' ויצא בפי' ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה שמבחי' חרן נעשה רנה כו', וזהו בחוץ תרונה, כי חוץ היינו חרן, ומזה נמשך תרונה, ועמ"ש ע"פ אור זרוע לצדיק בפי' יגדיל תורה כו', ע"י זריעת התורה למטה כי יתרון האור נמשך מהחושך כו' ע"י אתהפכא חשוכא לנהורא, ואפ"ל ענין תרונה רגנא דאורייתא הטעמים כמ"ש בת"א ע"פ ויהי מקץ בפי' ובלילה שירה עמי, ועמ"ש מזה ע"פ שיר השירים.

ב' ג'

כי אם לבינה תקרא לתבונה תתן קולך, תרגם ואמא לביונגותא תקרא ולביונה תתן קולך, וכ' המרשים אם לפי התרגום הוא אם בצירי, וכן ארז"ל פ"ט דברכות דנ"ז א' הבא על אמו בחלום יצפה לבינה שנאמר כי אם לבינה תקרא, ע"ה עג"ב צג"א, ר"ח, מד"ר רלח"ב, בפ' נשא פ"י ד"א דברי למואל כו' אשר יסרתו אמו במשלי רסי' ל"א, זו היתה תורה שיסרתו לשלמה שנקראת אם לומדיה כמ"ד כי אם לבינה תקרא אם כתיב. בחיי ר"פ בראשית דף ה' ע"א פ' כי תצא גבי שלח תשלח את האם אותה שנקראת אם העולם דכתיב כי אם לבינה תקרא, באיזו דפוס דרכ"א ב' ובדפוס קראקא דף רכ"ח ע"ב, זח"ב ס"פ תרומה קעז"ב דהיינו בספד"צ ספ"ב, האזינו דר"צ ע"א, של"ה י"ב קכ"ב שלט"א שסו"ב שעב"ב.

א) עיין בסידור שער הק"ש בביאור מאמר הזהר פ' פנחס דרל"ו ע"ב ושם סד"ה אתוון אחרנין אשתארו א"ח, גבי הרי מל' דתבונה שיורדת ומתייחדת עם ז"א שהרי זהו בחי' עלייה לז"א כו', וזהו ענין הבא על אמו וע' בסידור בד"ה להבין ענין ברכת הזימון גבי וירא את העם בוכה למשפחותיו שעיקר היחוד למעלה הוא בבחי' אלו כו' אלא שלמטה זהו איסור גמור וכרת ע"ד פני אריה שבמרכבה ולמטה הוא חיה טמאה ודורס כו' אך בחלום שהוא מבחי' עיגולים ע' בת"א פ' וישב בד"ה שיר המעלות כו' היינו כחולמים אם החלום שלא ע"י הרהור יצפה לבינה כמו למעלה יחוד ז"א עם התבונה, וע' בת"א סד"ה וישב יעקב בפי' וישב יעקב בארץ מגורי אביו שהיא בינה הוא עד"ז, וע' עוד בה"ז פ' חיי על המאמר דקל"ג א' בענין ובג"כ יעקב משמש במרום כו'.

ב) בת"ז סוף ההקדמה די"א ע"ב בענין שם אלקים מפרש יה דאלקים עם הלמד זהו ענין חלם, וז"ל חלם חסר איהו הי מי אלקים ופי'

בכס"מ כי חלם במ"ק הוא ט"ו, תלת ניצוצות ל' מן אלקים ר"ל ג' הנקודות שבתיבת חלם ח' בחולם ל' בצירי, הם למד של אלקים, הם הלבושים של ג' מוחין דז"א, אשתאר אם דאתמר בה כי אם לבינה תקרא, א"כ י"ל לכן הבא על אמו בחלום יצפה לבינה, כי החלום זהו ג' אותיות ה"י ל' דאלקים מהם שורש החלום, ונשאר אם כו'.

תקון ח' דמ"ח סע"א בשבועות זהו ענין כי אם לבינה תקרא היינו כי אז בעטרה שעטרה לו אמו כו'. תחלת תקון דס"ה דצ"ט סע"א. תקון ס"ט קיג"ג, עמה"מ שער או"א פכ"ה דע"ג ב' שער קרית ארבע פנ"ה דצ"ג א' ההפרש בין בינה לתבונה וע' בפע"ח שער השופר.

ג) **מהרש"א** בח"א פ"ט דברכות ענין כי אם לבינה תקרא ע"ד דדיה ירווך בכל עת להבין דבר מתוך דבר עכ"ל וא"כ י"ל כשמוציא דבר חידוש מכח חכמתו נק' הבא על אמו, כי אמו זהו בינה, וכשמשכיל השכלה חדשה בא מכח השכל הנק' חכמה וממשיך בחי' זו בההשגה הנק' בינה זהו ענין הבא על אמו, ולכן יצפה לבינה וע' בת"א בד"ה לך לך בענין בינה ה' דאברהם ובלק"ת בד"ה ראה אנכי נותן בענין נקודא בהיכלא.

ד) **בזהר** הרקיע מהאריז"ל פ' משפטים דף פ"ו ע"א עמש"ש בזהר דף קוף סע"ב ע"פ בעטרה שעטרה לו אמו, כ' בענין הבא על אמו בחלום יצפה לבינה, כי אמו של אדם אינה בינה עצמה רק מל' (ע' זח"ג פ' בלק דר"ג ע"ב דהא גבעה דלתתא כו' ומה שנק' המל' ג"כ בינה י"ל ע"ד נובלות בינה שלמעלה שכינה וע' בלק"ת פ' ואתחנן בד"ה ואתחנן בד"ה למען תורא, איך שפע הבינה בבי"ע נמשך ע"י בינה שבמ') והנה כשהאדם רואה בחלומו שבא על אמו זה יורה כי בא וזכה להיות בו נפש אחרת מעלמא דדכורא ואז נק' בן להקב"ה (ע' זהר ר"פ משפטים דצ"ד סע"ב בענין זכה יתיר יהבין ליה רוחא דאצי' מסטרא דעמודא דאמצעיתא ואקרי בן להקב"ה הה"ד בנים אתם כו' וע' זהר ויחי דרמ"ה א"ב) והנה עד עתה הי' בן של המ' כי נפשו נשפעת ממנה ועתה זכה לנפש עליונה מצד הת"ת ואז הוא גדול מאמו ומשפיע בה (וזהו כענין המבואר בזהר תרומה דקל"ח ע"א ע"פ נשמת כל חי תברך את שמך, שלהיותה נמשכת מבחי' חי היינו יסוד יש לה כח לברך את שמך שהוא המ', וכמשנ"ת מזה בסידור בד"ה נשמת כל חי ועמ"ש מזה על הסש"ב פ"א בענין ומשביעין אותו תהי צדיק, וע' זהר ויחי דרכ"ו ע"ב בענין בפסח על התבואה בעצרת על פירות האילן דההפרש בין זל"ז זהו כענין הנשמה כשנמשכת מבחי' מ' ובין כשנק' נשמת כל חי מעמודא דאמצעיתא) כי הוא מעלמא דדכורא ומשפיע באמו שהיא מעלמא דנוק' (וזהו ענין וישמחו בך ישראל מקדשי שמך) ומ"ש יצפה לבינה כו' שעתה הוא בן הבינה (וזהו בן העוה"ב) דוגמת הבן העליון ת"ת ויסוד ואסתלק בדרגא דיוסף להשפיע במ' עכ"ל, ובזה יש לבאר הפסוק ורב שלום בניך אל תקרי בניך אלא בוניך, כי מתחלה הוא בבחי' וכל בניך דהיינו הבן של המ' הנק' אמו כנ"ל והוא למודי הוי' היינו נו"ה שבמ' כן פי' בטו"ב סי' תרמ"ה, ואח"כ

ע"י עסק התורה שהיא מעמודא דאמצעיתא ומהבינה עליונה הנק' ספר עילאה בזהר ויקהל דף ריש ע"א, וגם חמשה חומשי תורה הם ה' עילאה וששה סדרי משנה הם ו' שהוא ז"א, אז עי"ז זוכה לרוח מן הת"ת ונק' בן להקב"ה ואז משפיע במ' וזהו ורב שלום בניך שאמר בניך פ"ב להורות על שמקבל עיקרו מהת"ת, ואז הוא בוניך שמשפיע באמו שהיא מ' ופי' בוניך זהו ע"ד מ"ש במד"ר וישלח פע"ו גבי גמלים מניקות ובניהם בנאיהם שהם הזכרים שבונים אותם ע"ד אולי אבנה ממנה, וכך אז הם ממשיכים שפע מעלמא דדכורא במ', ולפי שהוא הממשיך נק' הבא על אמו, וזהו בוניך והיינו ורב שלום שממשיך בחי' ונתתי שלום בארץ, ועמ"ש מזה ע"פ וכל בניך בישעי' סי' נ"ד ושם בסעיף ד' וע' בלק"ת פ' ראה בד"ה וכל בניך פי' וכל בניך זהו ע"י התפלה ובוניך זהו ע"י התורה היינו כי תפלה זהו מ' שנאמר בה ואני תפלה, וא"כ ע"י התפלה מתקשר במ' ונק' בניך של המ', וע"י התורה שהיא מז"א ומתקשר בעמודא דאמצעיתא נעשה בבחי' בוניך כו' ועי"ז הוא בחי' ורב שלום כו'.

ב' ו'

כי ד' יתן חכמה.

ילקוט פ' בשלח רמז רמ"ב, רמז ר"ן ע"פ מי כמוך באלים ד', אבל הקב"ה אינו כן תאב לבנים נותן לו, שנאמר הנה נחלת ד' בנים, תאב לחכמה נותן לו שנאמר כי ד' יתן חכמה, נשמע שצ"ל תאב לחכמה וכמ"ש יהיב חכמתא לחכימין, וזהו חכמת זה סדר קדשים שע"י שמקדש א"ע זוכה לחכמה.

בחגי רמז תקסח הביא הגמ' דנדה ד"ע הנ"ל ושם מאי מפיו דעת משל למלך שעשה סעודה כו' שגר להם ממה שלפניו.

במשלי על פסוק זה הביא מ"ש אם תוציא יקר מזולל כפי תהיה כו' ושם ע"פ בחכמה יסד ארץ כו' ושלשתן עתיד הקב"ה ליתן לישראל שנאמר כי ד' יתן חכמה כו' והיינו שלעתיד יהי' גילוי ג"ר חב"ד כו', ויש להעיר לענין מפיו דעת ותבונה ממ"ש טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף, דלכאורה האי בפיך הוא מיותר אלא ר"ל שיהי' התורה בבחי' תורת פיך בחי' ודברי אשר שמתי בפיך, וזהו ענין וחרב פיפיות דקאי על התורה והיא פיפיות ב' פיות.

בשל"ה קצב סע"א משמע מפיו דעת זהו תשבע"פ והיינו ע"ד ערבים עלי ד"ס כו'.

כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה, ופרש"י הא למדת שגדולה היא שהרי נתנה מפי הקב"ה לכך אתה צריך לקנותה עכ"ל, ובקב ונקי פי' וז"ל אמר לא יפלא ממך זה הדבר ולא יהי' נמנע בעיניך שתחול עליך שפע החכמות

בעת שתשוטט מחשבתך והשתדל בבקשתם כי ה׳ הוא נותן החכמה תדיר ואין כילות בעולם העליון והחסרון מצד רוע הכנת המקבלים לא מצד הנותן עכ״ל, ואבן יחיא פי׳ כי ה׳ יתן מעלת החכמה ומפיו יתן הדעת והתבונה שהוא מעלת התורה ולכן יחס אליה למעלתה הנתינה בפה מה שלא אמר כן בחכמה עכ״ל, ובבחיי ר״פ תרומה ק״ז ד׳ כ׳ ושלשתן עתיד הקב״ה ליתן לישראל במתנה שנאמר כי ה׳ יתן חכמה וגו׳ נתן אין כתיב כאן אלא יתן, מפיו דעת ותבונה ושלשתן ינתנו למלך המשיח שנאמר ונחה עליו רוח ה׳ רוח חכמה בינה כו׳ רות דעת ויראת ה׳ בישעי׳ סי׳ י״א.

ב) **נדה** פב״ת ד״ע סע״ב מה יעשה אדם ויחכם כו׳ ירבה בישיבה כו׳ יבקשו רחמים ממי שהחכמה שלו שנאמר כי ה׳ יתן חכמה מפיו דעת ותבונה כו׳.

ג) **רבות** כי תשא פמ״א קנ״ה ד׳ משל למלך שהי׳ לו בן בא בנו מבית הספר מצא תמחוי לפני אביו נטל אביו חתיכה אחת ונתנה לו מה עשה בנו אמר לו איני מבקש אלא מה שבתוך פיך מה עשה נתנה לו ולמה על שהי׳ מחבבו נתן לו מתוך פיו הוי כי ה׳ יתן חכמה וכל מי שהוא מחבבו יותר מפיו דעת עכ״ל, יש לומר דשניהם קאי על התורה שלא כפי׳ בן יחיא הנ״ל אלא שבתורה יש שני בחי׳ הא׳ יערוף כמטר לקחי הב׳ הנק׳ טל תורה ועז״נ תזל כטל אמרתי ר״ל שיהי׳ האמירה שלי ממש תוך פיך ואשים דברי בפיך ע״ד אני המשנה המדברת בפיך אזכיר את שמי, וכמ״ש בזה בד״ה האזינו השמים דרוש השני ודרוש השלישי, עז״נ נתן לו מתוך פיו ממש, וזהו לכו לחמו בלחמי ממש א״נ י״ל מה שבתוך פיו היינו פנימי׳ התורה וטעמי תורה שעז״נ ישקני מנשיקות פיהו.

סדר ביום השמיני פי״א קע״ז א׳ חכמות בנתה ביתה זו תורה שנאמר כי ה׳ יתן חכמה כו׳.

בשה״ש רבה ס״פ ישקני מנשיקות פיהו כו׳ מפיו ינתן לו כו׳ מפיו דעת והיינו שני דבורים אנכי ולא יהי׳ לך ששמעו מפי הגבורה ממש ולא ע״י משה, ולע״ל ג״כ ישקני מנשיקות פיהו, ומזה י״ל ענין ק״ש דאמרו ברבות פ׳ ואתחנן ממ״ת זכו לק״ש כשאמר הקב״ה בסיני אנכי ולא יהי׳ לך פתח שמע ישראל אנכי ה׳ אלקיך כו׳ ונענו ה׳ אלקינו ה׳ אחד, והנה כיון שזהו ענין מה ששמעו מפיו נקבע זה בלבם יותר, כמש״ש בשה״ש רבה שמה ששמעו מהקב״ה לא היו שוכחין כלל כו׳ ע״ש, ולכן ק״ש ששמעו מהקב״ה ממש ע״כ נקבע בלב בלי שכחה שיוכל למסור נפשו על אחדות ה׳ כו׳.

גם י״ל חכמה זה תושב״כ מפיו דעת זה תשבע״פ וכמ״ש לקמן בשם השל״ה דף קצ״ב סע״א, כי בינה יתירה ניתנה באשה דהיינו תשבע״פ כמ״ש ע״פ גן נעול כו׳.

ילקוט ח״א ע״ב עב״ב (ח״ג) פד״ד קכח״א קלג״א קלה״א קעה״ד קסח״ד, (של״ה) קכט״א קצ״ב א׳ קצט״א שע״א פר״א פ״ג תד״א פי״ז ממ״ח סה״ד, בחיי רכא״ב, נרשם לעיל בתחלת הבוך דף א׳.

ג׳ ח׳

רפאות תהי, ח״א עמוד קע״ג, ח״ג קמ״ח ב׳, ק״ס ריש ע״ב פ׳ ע״ב, וע״ש בהרמ״ז, ערובין פ״ה נד״א, פ״ק דתענית ז״א, פ״ו דאבות, רבות סג״ד קעח״ד רלו״ג רצט״ג, ח״מ ו״ג, ז״ל הגמ׳ פ״ק דתענית ד״ז ע״א כל העוסק בתורה לשמה תורתו נעשית לו סם חיים שנאמר עץ חיים היא למחזיקים בה ואומר רפאות תהי לשריך ועמ״ש במהרש״א וי״ל פי׳ סם חיים ע״ד מם וסמך שבלוחות בנס היו עומדין, וזהו ענין שונה פרקו מאה פעמים כו׳, עמ״ש מזה ע״פ ושמתם את דברי אלה כו׳.

לשרך יש להעיר מפסוק שררך אגן הסהר בטנך ערמת חטים, ופי׳ שררך אלו סנהדרין כו׳.

רבות וירא ר״פ נ״ז רפאות תהי לשרך על בשורה לידת רבקה, י״ל כי יצחק נק׳ שרך דאברהם כי הוא בן היוצא ממעיו, וברא כרעא דאבוהי שנמשך מנה״י והתחלתם מן הטבור כו׳.

שמיני פרשה י״ב קע״ח ד׳ נעשו ד״ת עטרה לראש כו׳ כוס עיקרין לבני מעיים שנאמר רפאות תהי לשרך כו׳, במ״א ע״פ וכל קרבי את שם קדשו נתבאר שבעלי עסקים נקראים קרבים ובני מעיים דכמו שהקרבים ומעיים הם מבררים המאכל והפסולת יוצא לחוץ והמובחר עולה ללב ומוח, כך בעלי עסקים הם עושים הבירור כו׳ והם תמכין דאורייתא ועז״א רפאות תהי לשרך כו׳ וכנודע מענין זבולון וישככר.

נשא פ״י דרל״ו ג׳ ד״א שוקיו עמודי שש שוקיו זה תורה שנאמר ושקוי לעצמותיך, לפ״ז יש לפרש ושקוי שהתורה מחזקת גם בחי׳ נו״ה הנק׳ שוקיו וכמ״ש באגה״ק ע״פ חגרה בעוז מתניה. נצבים דף רצ״ט ג׳ ע״פ כי המצוה הזאת מלוגמא למכה שנאמר רפאות תהי לשרך כו׳, שה״ש ס״פ כי טובים דודיך מיין.

זח״ג קדושים ד״פ סע״ב ואסוותא באורייתא אשתכח דכתי׳ רפאות תהי לשרך ופי׳ הרמ״ז שרך ועצמותך שב׳ מקומות אלו צריכין רפואה א׳ חמה וא׳ קרה ואע״פ שהן הפכיים רפאות כו׳, והיינו לפי שהתורה כלולה מחו״ג ששרשה מגבורה דעתיק שבח״ס.

ר״פ בהעלותך דקמ״ח ע״ב וכל מלוי חיין הה״ד כי חיים הם וכתיב רפאות תהי כו׳ ופי׳ הרמ״ז כי התורה היא חיי העוה״ב וחיי עוה״ז ר״ל עוה״ב

בינה, ועוה"ז מל', וחיים של שניהם מיסוד דאבא כו' שהיא התורה כו'. פ' שלח דק"ס ע"ב.

בספר מאור עיניים להר"נ ז"ל פ' בשלח פי' רפאות תהי' לשריך, הענין כי שאל המין מפלגא דלעילא כו', והשיב לו כו', כמ"ש בגמ' ספ"ד דסנהדרין דף ל"ט, ונמצא באמת צריך האדם לראות שלא יהי' מפלגא ולתתא, פי' שלא יהי' פוגם בברית כו', וזהו רפאות תהי' לשריך, שאפי' מהטבור ולמטה ירפא שיהי' שלם עכ"ל, ודפח"ח, וביאור ענין זה יובן ממ"ש ע"פ ששים המה מלכות פי' ומעיין מבית ה' יצא והשקה את נחל השטים כו' שהוא נחל של זנות, כנז' ברבות ס"פ בלק ורפואתו ע"י ומעיין כו' כי ע"י ונהר יוצא אזי ומשם יפרד משא"כ מבחי' מעין כו' ומעין זה מתגלה בתורה כו', עמ"ש ע"פ ואני נתתי לך שכם אחד מענין שר המשקים דקדושה, ע"ד ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן, ושם שזהו ענין הקנה שממשיך מהמוח אל הלב.

ג' י"ב

כי את אשר יאהב, פ"ק דברכות דף ה' ע"א יסורין של אהבה, ופרש"י הקב"ה מייסרו בעוה"ז בלי שום עון להרבות שכרו בעוה"ב יותר על זכיותיו, רבות מקץ ר"פ צ"ב דק"ג ב', זח"ג בחקתי קי"ד סע"ב, קדושים פ"ה סע"ב.

ג' ט"ו

יקרה היא מפנינים וכל חפציך לא ישוו בה, ות"י יקרא היא מן כיפי טבתא (המתורגמן כתב דכיף הוא תרגום סלע סלעים מחסה לשפנים תלים ק"ד כיפי רוחצן לטפזיא, וא"כ פי' פנינים היינו סלע, אך כיפי טבתא היינו אבנים טובות, וכן פי' במ"צ פנינים הם מרגליות) וכל מידעם לא פחים ליה (והמתורגמן כ' איני יודע מהו) ורש"י פי' וכל חמדותיך לא יהיו שוין בשוייה ודמיהן בדמיה, והנראה כי הפנינים שהם מרגליות זהו דבר יקר אך התורה היא יקר מכל דבר יקר, והענין י"ל כמ"ש ברבות ויקרא פ"ב עשרה נקראו יקרים התורה והנבואה כו' והעושר כו' ע"ש א"כ התורה היא ראשית מכל דברים היקרים, עוי"ל כי הנה יקר פי' במק"מ ס"פ מצורע ש"י עולמות, והנה ב"פ ש"י הוא תר"ך והיינו שבכתר יש ב' בחי' ע"י וא"א והם ב' בחי' ש"י, והתורה שרשה מבחי' ע"י כמ"ש וע"י יתיב לבושי' כתלג חיור ושער רישי' כעמר נקי הוא הלכות התורה ע"כ היא יקר על יקר וזהו יקרה היא מפנינים.

זח"א קסג"א ח"ג כ"ח סע"א פב"א.

במאו"א אות מ"ם סע"ה מרגלית נוק' דז"א, והיינו שהיא בחי' אבן כו' והאבנים הם אותיות, אך מרגליות שהם אבנים טובות חלולים התלויים בחוט זהו ע"י ולבי חלל בקרבי כו', ועמ"ש בד"ה צווארך בחרוזים, וא"כ

יש לפרש בחי׳ זו על אותיות התפלה, וע״ז ארז״ל קושר כתרים לקונו מתפלותיהם כי א״ח עט״ב ואעפי״כ התורה יקרה היא מפנינים ומי שתורתו אומנתו אינו מפסיק לתפלה.

במאו״א שם מרגניתא הם הדדים, וא״כ זהו מוחין דיניקה, אבל התורה המשכת מוחין דגדלות, גם שעשה לה דדים במקום בינה, ולהעיר מענין דדיה ירווך שדי כמגדלות כו׳, גם בין שדי ילין הם בדי הארון והארון עצמו יקרה מבחי׳ בדי הנק׳ מרגניתא כו׳.

ג׳ י״ז

דרכיה דרכי נועם. זח״א וישב ק״צ סע״א, מקץ קצ״ז ב׳ קצ״ט א׳. ח״ב וארא לא״א כמ״ש בפ׳ מקץ קצז״ב פ׳ בשלח דף נ״ז סע״ב, ח״ג ס״פ צו דל״ה סע״א ובהרמ״ז שם, פ׳ קרח קעו״ב.

פ״ג דסוכה ל״א א״ב, פ״ק דיבמות טו״א, פ״ט דפ״ז ב׳, פ״ח דנדרים ס״ב סע״א, פ״ה דגיטין נט״ב, דכל התורה כולה מפני דרכי שלום הוא שנאמר דרכיה כו׳ וע׳ רמב״ם סוף ה׳ חנוכה הי״ד שכל התורה והמגיד הראה מקום מהספרי והרי כ״ה בגמרא בגיטין כנ״ל. ירושלמי פ״ג דעירובין ה״ב פרק שביעי ה״ט. רבות נשא פי״ב דרמ״ז ע״ד ע״פ אפריון עשה לו המלך שלמה זה הקב״ה שהשלום שלו ועשה כן התורה כולה שנאמר וכל נתיבותיה שלום ר״פ פנחס ע״פ את בריתי שלום. בחי פ׳ נח י״ט ב׳, ויחי ס״ג ד׳ ע״פ ואת הארץ כי נעמה, פ׳ ויקרא ע״פ כי יקריב מן הבהמה, ק״ל ע״ד ס״פ שופטים. של״ה קפ״ג ב׳ ש״ע ב׳ שפ״ג א׳, תד״א, ועמ״ש מענין וכל נתיבותיה שלום בישעי׳ סי׳ נ״ד י״ג ע״פ ורב שלום בניך.

דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום, ות״י ארחתהא אורחתא דבוסמא (פי׳ בסם הוא תרגום של מתיקות וימתקו המים בשלח ט״ו ובסימו מיא, אם תמתיק בפיו איוב כ׳ י״ב אין אתבסם בפומיה, וערבה שנתיך משלי ג׳ ותתבסם שנתך, ויהי נועם ה׳ ויהי בסימותא דגן עדן קדם ה׳) וכולהון הליכתהא שלמא.

ב) **הרלב״ג** כ׳ הנה דרכי התורה הם דרכים שינעמו וימתקו מאד לאדם כי לא העמיסה התורה על האדם שום יעמס יקשה לו אבל כל מה שבא מן המצות והאזהרות הם דברים ערבים ורצויים בעצמותם לא כנימוסי העכומ״ז שהיו מעמיסים בהם דברים קשים גם את בניהם ואת בנותיהם ישרפו באש לאלהיהם, וכל נתיבות התורה הם שלום לגוף ולנפש עכ״ל, ודבריו צ״ל שהרי יש בתורה ג״כ מצות חמורים על הנפש כמו למסור נפשו על קדוה״ש, וצ״ל שלגבי ערך המבוקש שלא ליפרד מהקב״ה הרי זה היסורים כלא חשיב ונחשב נועם, וכן פי׳ התרגום בשה״ש ע״פ מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים שזהו ע״ד השמחים ביסורים שהקב״ה מוכיחן והם אצלם

כתענוגים יעו"ש ובזהר נק' זה דטעמין מרירו למיתקו, משא"כ בנימוסי העכומ"ז שישרפו בניהם מרצונם אשר זה לא יעלה על הדעת, אך העיקר י"ל ע"ד ראה נתתי לפניך את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע ובחרת בחיים שהרוחניות נק' חיים וטוב והגשמיות נק' מות ורע ועז"נ ובחרת בחיים, ועד"ז פי' דרכי נועם היינו בחי' החיים וטוב הנ"ל, וכמארז"ל ע"פ למען יאריכון ימיך לעולם שכולו ארוך ולמען ייטב לך לעולם שכולו טוב, בסוף מסכת חולין, ועמ"ש מענין דרכי נועם בלק"ת בד"ה ראו כי ד' נתן לכם את השבת.

ג) **בקב ונקי** פי' הדרכים מהם נעימים ללכת בהם ויש בהם לסטים ומהם בטוחים מאנשי רשע, אבל הם דרכי ישימון הרים וגבעות, לזה אמר שדרכי התורה שלמים מהנועם שהם טובים ושלימים מצד השלום שאין בהם לא שטן ולא פגע רע ונקראו דרכי התורה המצות החמורות ונתיבות המצות הקלות עכ"ל, והמאירי פי' דרכי נועם ר"ל עריבות ונעימות וכל נתיבותיה שלום ר"ל נתינת סדר והנהגה ושלום בין בני אדם עכ"ל, ואבן יחיא פי' דרכיה וגו' כי תדריך האדם ותלמדהו להיות נעים בדבריו עם בני האדם ומתון במעשיו ובלתי כעסן רק סבלן באופן שיהי' לו שלום עם כל האדם כי גם לכל הדברים אשר ישמע לא יענה רק מענה רך להשיב חימה עכ"ל.

ד) **אפ"ל** ההפרש בין דרך לנתיב זהו כמו ההפרש בין דרך לשביל, וכמ"ש בים דרכיך ושבילך במים רבים, תלים ע"ז כ', דפי' שביל ענין מסלה ודרך, אשר בים להיותו רחב נק' דרך, ובמים רבים היינו ירדן נק' שביל שהוא קצר ואינו רחב כ"כ, וכמ"ש במשנה פרק שני דפיאה משנה א', ודרך הרבים ודרך היחיד, ושביל הרבים ושביל היחיד, ופי' הרע"ו שביל זוטר טובא דשקיל כרעא ומנח כרעא כו', ועיין בגמ' ספ"ק דנזיר דף ח' ע"ב שבילי שמטה, ונתיב הוא כענין שביל כמ"ש במ"צ תלים סי' ע"ח נון, וכן הלעז של דרך וועג ושל נתיב שטעג, וכמ"כ שביל שטעג, וכן ת"י ע"פ הדריכני בנתיב מצותיך תלים קי"ט קל"ה תדריכני בשביל פקודיך כו' בישעי' סי' מ"ג י"ן ע"פ הנותן בים דרך ובמים עזים נתיבה ת"י דאתקין בימא אורחא ובמים תקיפין שבילא הרי דנתיב ושביל ענין אחד הוא וצר יותר מן הדרך שהוא רחב יותר מהנתיב ושביל. זח"א קצ"א קצ"ז ב'.

פ' וישב דק"צ ע"א, ת"ח מה כתיב רגליה יורדות מות שאול צעדיה יתמוכו, וברזא דמהימנותא מה כתיב דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום ואלין אינון ארחין ושבילין דאורייתא וכולא חד האי שלום והאי מות, וכולא הפוכן דא מן דא עכ"ל, וע' זח"ג פ' בחוקתי דקי"ג סע"ב בפי' ונתתי שלום בארץ האי לעילא דאתי קודב"ה לאתחברא בכנס"י ועמ"ש בלק"ת בד"ה והי' מדי חדש פ"ג, ופי' בקש שלום להיות התחברות שני הפכים כו' וזהו ע"ד לעשות הישר סד"ה כי תשמע בקול, ובביאור שחורה אני, ספ"ו בענין כיריעות שלמה וסד"ה כה תברכו בענין וישם לך שלום ובהביאור שם, וסד"ה כי ההרים ימושו בפי' וברית שלומי לא תמוט, ומ"ש במ"א ע"פ למרבה

המשרה ולשלום אין קץ, וזהו מאמר הספרי הנ"ל שכל התורה לא ניתנה אלא לעשות שלום בעולם, וע' זהר ויגש דר"ח ע"א גבי לאתפתחא ביה שבילין כו' שהם ל"ב נתיבות ונתבאר במ"א ע"פ החדש הזה לכם, וע' באג"ה סי' י"ב בד"ה והי' מעשה הצדקה שלום, ועמ"ש על הזהר פ' וישלח דף קע"ה ע"פ כי ישרים דרכי הוי' משם יובן ענין דרכיה דרכי נועם, ומ"ש בבה"ז ר"פ תולדות ד"ה פתח רבי חייא מי ימלל.

ה) וז"ל הזהר פ' מקץ דף קצ"ז ע"ב דרכיה דרכי נועם אלין דרכים דאינון פתיחן מאבהן (שהם חג"ת) דכראן בימא רבא ועאלין בגווה כו' (יש להעיר מענין באר חפרוה שרים שנת' בלק"ת פ' חקת בד"ה אז ישיר ישראל כו' עלי באר ושם פ"ב ובהביאור פ"ג וע' מזה בזח"ג פ' בהעלותך דק"ן סע"א וס"פ וילך דרפ"ו ע"א, וז"ש הזהר כאן דכראן דהיינו ענין כרוה נדיבי העם) והאי נעם הוא נעימו דנפק מעלמא דאתי (היינו הבינה וכמ"ש בפרדס ערך דרכים כי דרכים הם צנורות שבהם משפיעים הגדולה והתפארת כשמקבלים מהבינה כו') וכל נתיבותיה שלום מאן נתיבותיה אלין אינון נתיבות דנפקא מלעילא (היינו ל"ב נתיבות החכמה) וכולהון נקט להון ברית יחידאי דאיהו אקרי שלום, י"ל ע"י חג"ת נעשה הכלי וע"י נתיבותיה שלום זהו גוף היחוד כ"מ בזח"ג וילך שם, וההסבר ע' דרוש עיני כל ארוסה ונשואה א"נ בסידור בד"ה אחרי ד' בענין תלכו תיראו כו' ג' קוין תורה ועבודה וגמ"ח ואח"כ ובו תדבקון, ולכן נק' זה שלום שמתאחדים ממש, או י"ל דרכי נועם ע"ד המשכת השכל ע"י הדבור נתיבותיה שלום כמו זווג היסודות שבזה נמשך עצמיות החכמה ולא הארה לבד רק שבא בהגשמה, והרמ"ז ס"פ צו דל"ה א' פי' דרכיה נש"ב נתיבותיה ל"ב נתיבות, וא"כ י"ל ע"י נש"ב ג"כ זווג דיו"ט נשמת כל חי, כל נק' יסוד כשמקבל נש"ב ומשפיע במ' הנק' כלה כל ה', ונתיבותיה כשמקבל מאבא כמו בשבת, ואפ"ל זהו פי' בשמחה ובטוב לבב מרוב כל דפי' בת"א בד"ה ואתה תצוה דר"ל יותר מבחי' רוב כל, כי כל בשמים ובארץ עמוד המחבר כו' והיינו יסוד כשמקבל מנש"ב ומשפיע במל' ועכ"ז השמחה ע"י המצות יותר די"ל ע"ד וברית שלומי לא תמוט סד"ה כי ההרים ימושו, וזהו ענין וכל נתיבותיה שלום. א"נ דרכי נועם ע"ד ג"ע וכל נתיבותיה שלום ע"ד הגילוי דתח"ה וזהו יפה שעה א' בתומע"ט בעוה"ז מכל חיי העוה"ב. א"נ נש"ב מה שבא בהשגה ושרשו מאצי' ממכ"ע, נתיבותיה מה שנמשך מסוכ"ע וכענין ההפרש בין ונהר יוצא כו' ובין ומעין מבית ד' בלק"ת בשה"ש סד"ה ששים המה מלכות דרוש הראשון. גם י"ל ההפרש בין דרכיה ובין נתיבותיה ע"ד עריבים עלי דברי סופרים יותר מיינה של תורה שנתבאר בלק"ת בד"ה ושאבתם מים בששון דרוש השני, גם נועם ה' בחי' ונהר יוצא מעדן, נתיבותיה בחי' עדן ממש וכמשארז"ל ספ"ה דברכות ע"פ עין לא ראתה כו' יעשה למחכה לו זה עדן, א"נ ע"ד רזין דאורייתא ובחי' רזא דרזין, וע' זח"ג בהעלותך קנ"ב א' נשמתא דאורייתא ונשמתא לנשמתא כו' רזין זהו המשכת סוכ"ע מההעלם אל הגילוי רזא דרזין המשכה מלמעלה מבחי' סוכ"ע שלכן נק' התורה משל הקדמוני בחי' קדמונו של עולם שאינו בגדר עלמין כלל כו'.

ג׳ י״ח

עץ חיים היא, ח״א כ״ז סע״א, קצ״ג סע״א, דרמ״א ריש ע״ב ענין ותומכיה מאושר, עץ ח״ב דף ס׳ ריש ע״ב, פה״ב קי״ז סע״א, קי״ח ב׳, קכ״א רע״א, ח״ג מ״א א׳, נ״ג ב׳ ועי״ש בפי׳ הרמ״ז, צ״ו א׳, צ״ז א׳, קע״ו א׳ רמ״ה ב׳ רנ״ג א׳ ובפי׳ הרמ״ז שם.

ג׳ י״ט

בחכמה יסד ארץ, ח״א מ״ז א׳ (ז״ג מ״ז א׳) ר״ז א׳, ועי״ש בהרמ״ז ח״ב דרכ״א א׳ וע׳ קכ״א סע״א, ח״ג קמ״ד א׳, דרמ״ח א׳ ברע״מ, דרנ״ו סע״ב דרנ״ח א׳.

ג׳ כ״ז

אל תמנע טוב, ספ״ז דב״ק דפ״א סע״ב מי שמונע מחביריו אף דבר שאין לו היזק, אם לא ימנע הדבר נקרא מהיות טוב אל תקרי רע, ומי כתיב מהיות טוב אל תקרי רע אין כתיב כה״ג אל תמנע טוב מבעליו בהיות לאל ידיך לעשות ועיין פ״ד דברכות ד״ל ע״א נזכר מהיות טוב אל תקרי רע ופרש״י הואיל ואני יכול להתפלל מעומד כו׳ ע״ש.

פ״ו דב״מ דע״ו א׳ דאמר לית לך אל תמנע טוב מבעליו, ועיין בסמ״ע סי׳ של״ב סק״ז, ומזה מוכח ג״כ פי׳ אל תמנע היינו בדבר שאין נפסד כלל עי״ז.

זח״א ס״פ לך לך דצ״ו ע״ב קאי על המונע מלספר ד״ת ששמע לרבו, וכה״ג פי׳ בזח״ב משפטים דצ״ח ע״א ושם פי׳ בעליו היינו קוב״ה וכנס״י ואלין אינון בעליו דההוא טוב, האזינו דרצ״ז ע״א, ע״מ ח״ג ממח״ד פי״ב במאי אתעסקת בחדושי תורה דעליה כתיב אל תמנע טוב מבעליו, והיינו נפש היינו טוב בחלוף א״ת ב״ש, ורש״י פי׳ במשלי אל תמנע אם ראית חברך חפץ להטיב לעניים אל תמנעה בהיות לאל ידיך להחדילו עכ״ל הרי לפ״ז אל תמנע היינו ג״כ כשמונע בדבר שזה נהנה והוא אינו חסר כלום, ומזה יובן ענין ותמנע היתה כו׳ שהיתה בחי׳ מונע הטוב הפך ממ״ש ברבקה ותאמר שתה וגם גמליך אשקה, והוא ג״כ הפך בת נדיב, ע״כ יצא ממנה עמלק כו׳ ועמ״ש ע״פ וימנע מרשעים אורם, באיוב סי׳ ל״ח ט״ו, ועד״ז פי׳ והנה מנעך ה׳ מכבוד ס״פ בלק שכבר הי׳ הכבוד מוכן לו מבלק אלא שמנעו ממנו.

ד׳ ב׳

כי לקח טוב.

ברכות א׳ ה״א ז׳ מח״ב תענית א׳ ז״א, לפני אידיהן יט״א פ״ג דאבות משנה פ״ו דאבות משנה, מנחות ה׳ נג״ב, אדר״נ פל״ט, ר״ח, רבות

קי"א קיג"ב קלב"ג קנ"א א"ד ח"מ צ' ג', זח"א, ח"ג ק"ל תקע"ו, ילקוט ח"א נא"ג סד"ד צט"א רעב"ג רעט"א שה"ג שו"א (ח"ב) עו"ג צ"ז ב"ד קא"ד קג"ג קיא"ג קכז"ד קלב"ב קסד"ג, ממ"י ט"א, תד"א ח"ב פי"ז, מ"ע קל"ה, בחיי סג"ד סט"ג קז"ד רל"ב, של"ה מא"א קצח"ב קצט"א שסח"ב.

א) **בהשמטות** זח"א סי' ל"ז את האור כי טוב וגנזו לצדיקים לע"ל דכתיב מה רב טובך אשר צפנת כו' ולקח מאורו הטוב וכלל שלשים ושתים נתיבות חכמה ונתנו לעוה"ז והיינו דכתיב כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזובו, הוי אומר אוצרה של תורה שבע"פ עכ"ל ולכאורה נ' דהיינו ל"ב נתיבות חכמה המאיר במ' שהיא תשבע"פ, וע' בפרדס ערך כבוד וערך לב, וא"כ אור הגנוז לע"ל זהו בינה אשר ל"ב נתיבות חכמה מאירים בה תמיד וכ"מ שם בענין דר וסוחרת.

ב) **זח"ב** משפטים קי"ז ע"ב ולית טוב אלא תורה דכתי' כי לקח טוב נתתי לכם, משמע דטוב היינו עץ החיים שהוא טוב בלי רע כלל וכמ"ש בזח"א ד"ח ע"א ע"פ שכל טוב לכל עושיהם.

ג) **זח"ג** פ' אחרי עג"א כי לקח טוב נתתי לכם, לכם דוקא כמ"ש מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל לא עשה כן כו', וע' מענין לכם במד"ר פ' בא פט"ו ע"פ החדש הזה לכם, וע"ש ענין קב"ה סתים וגליא, והיינו ע"ק וז"א, אורייתא סתים וגליא, היינו כי נובלות חכמה היא תורה ופנימי' התורה הוא פנימי' אבא, ישראל סתים וגליא, י"ל ז"א ומ' או ז"א ויעקב, והנה בפי' לא עשה כן היינו שמקו האמצעי אין להם יניקה רק מב' הקוין חו"ג כו' כן פי' בסידור, והתורה היא בת"ת קו האמצעי העולה עד הכתר תרי"ג מצות דאוריתא וז' דרבנן הם תר"ך אור כת"ר, ועמ"ש בהגהות לד"ה בחודש השלישי, לפ"ז נשמע כי לקח טוב זהו ענין קו האמצעי שעולה עד הכתר, שזהו הנק' טוב, וכדלקמן סעיף ה'.

ד) **האזינו** דרצ"ז א' ענין כי לקח טוב כו'.

ה) **ת"ז** סוף תקון י"ד דכ"ו ע"ב אורייתא איהי טוב הה"ד כי לקח טוב נתתי לכם ואתתיה איהי בדיוקנא הה"ד מצא אשה מצא טוב עכ"ל והנה פי' מצא טוב פי' בזהר טיבו דעתיקא, כי במקום שיש זו"נ שורה הברכה מבינה שבה השראת והתגלות עתיק, א"כ לפ"ז נשמע פי' כי לקח טוב היינו שהתורה שרשה מהכתר הנק' עתיק יומין והטעם שנק' טוב י"ל כי שרש טוב ורע למעלה היינו חסד וגבורה, כי רע אין פי' רע ממש, אלא גם מדה"ד נק' כן, כדפי' בלק"ת פ' שלח בד"ה כי תבואו אל ארץ מושבותיכם, ולכן בחי' ע"ק דלית שמאלא בהאי עתיקא נק' טוב שהוא רב חסד בלי שום דין, וכמו שמצינו בענין עץ החיים שאפילו אחר שחטא בעה"ד אילו לקח מעץ החיים אזי וחי לעולם כו' ופי' בת"א פ' בראשית שזהו ע"י כי עץ החיים הוא מבחי' שלמעלה מהשבירה והתיקון אשר שם אם צדקת מה

תתן לו ורבו פשעיך כו׳ וע״ד חנם בלא מצות, א״כ כי לקח טוב היינו שע״י התורה נמשך בחי׳ טוב העליון בחי׳ עתיק יומין כו׳ וכמ״ש טוב ה׳ לכל, הטוב כי לא כלו רחמיך כמ״ש בד״ה אשירה להוי׳ כי גאה גאה, והיינו מה שהתורה נקרא משל הקדמוני.

ו) **בשל״ה** דמ״א סע״א בשם הרב בעל מנחת יהודה בהקדמתו למערכת וז״ל ראוי שיחפוץ האדם בחיים כדי לראות בטוב שנאמר מי האיש החפץ חיים לראות טוב והטוב לא יושג כ״א באמצעות התורה שנאמר כי לקח טוב נתתי לכם כו׳ עכ״ל, ואפ״ל ע״ד מארז״ל פ״ה דמנחות יבא טוב ויקבל טוב מטוב לטובים, א״כ אמיתית הטוב זהו הקב״ה שנק׳ טוב ה׳ לכל, אך לא יושג אלא ע״י התורה שנק׳ טוב שהתורה נק׳ משל הקדמוני, שהיא משל שבו ועל ידו יוכלו להשיג בבחי׳ קדמונו של עולם וזהו אוהב ימים שהם הלבושים הנעשים מהתורה והמצות לראות טוב שע״י הלבושים יוכל להשיג וליהנות מנועם ה׳ הנק׳ טוב, כדפי׳ באגה״ק סי׳ כ״ט ד״ה אשת חיל עט״ב, וע׳ בזח״ג ס״פ שמיני דמ״א א׳ בענין אוהב ימים לראות טוב כו׳.

ז) **ממ״י** ולקחתם, ברזא דלקח טוב נתתי לכם, אגודת היינו שלשה עדרי צאן, אזב א׳ רמיז לכתר עליון וז׳ רמיז לשבעה ספי׳ הבנין וב׳ רמיז לשני ההין או לחו״ב, נשמע כי לקח טוב כשממשיכי׳ מהכתר ע״י הספי׳ למל׳ כו׳, והיינו כי יש חוק הקצוב לחיות העולמות אבל ע״י תומ״צ ממשיכים היחוד עליון שהוא תוספת אור לאין קץ והיינו ע״י יסוד ולכן נק׳ לקח טוב כו׳.

ח) **רבות** ויחי פצ״ח דף קי״א א׳ ע״פ וירא מנוחה כי טוב זו התורה שנאמר כי לקח טוב נתתי לכם, ואת הארץ כי נעמה זו התורה שנאמר ארוכה מארץ כו׳, והנה בפרדס ערך מנוחה כ׳ פי׳ ר׳ משה כי יסוד הוא מנוחה (הג״ה, ע׳ בזוהר ר״פ נח שהוא יסוד ונק׳ נייחא ההוא נהר דנגיד כו׳ והוא כדין נייחא לכולא כו׳ ע״ש ועמ״ש בענין מה הי׳ העולם חסר מנוחה בא שבת בא מנוחה עכ״ה) מטעם כי הוא ל׳ נופש ומנוחה, כי הוא נח בביתו, או מלשון ירידה כי תרגום וירד ונחת, כי יורד למל׳, ונ״ל כי הבינה נק׳ מנוחה מטעם ונח מנוחת הדברים בסוד היובל הגדול כו׳ עכ״ל, ואפשר לחבר ב׳ הדברי׳ כי היסוד ממשיך מהבינה ומשפיע למל׳ שזהו ענין ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן, דקאי על יסוד ונהר זה יובל שמו שער החמשים כו׳ וכן יסוד נק׳ כל ע״ש שמקבל חמשים שערי בינה ומשפיע במ׳ הנק׳ כלה, וע׳ זח״א ויחי דרמב״ב בענין וירא מנוחה כי טוב, מנוחה תשב״כ ואת הארץ תשבע״פ, והם בינה ומ׳ כמ״ש בזהר ויקהל דף ריש עמוד א׳ בענין ספר עילאה בינה תשב״כ, ספר תתאה מ׳ תשבע״פ לפ״ז וירא מנוחה היא הבינה כי טוב היינו יסוד אבא שמאיר בבינה שהם תרין ריעין כו׳, ואת הארץ תשבע״פ מ׳ כי נעמה שמקבל ע״י יסוד נועם העליון כו׳, וינפש חיבור הוי׳ דז״א להוי׳ דע״ק זהו שבת להוי׳ וזהו מנוחה נופש כי טוב שחיבור זה הוא ע״י התורה שהיא יסוד אבא כו׳, ועמ״ש בהגהות ע״פ הזהר ר״פ ויצא ע״פ קומה ה׳

למנוחתיך בענין על מי מנוחות ינהלני, שהוא המשכה מאו״א גם מבחי׳ ש״ע נהורין, וי״ל ע״ד אלף השביעי נק׳ מנוחה לחי העולמים והיא המשכת עת״י ששם הוא בחי׳ שאנן בזח״ג דקל״ז מו״ס דשקיט ושכיך וע׳ בלק״ת בענין ולא ראה עמל בישראל, וזהו שארז״ל ספ״ג דפסחים ע״פ ביום ההוא יהיה הוי׳ אחד שלע״ל כולו הטוב והמטיב, ונת׳ במ״א לפי שלע״ל יהי׳ גלוי ע״ק דלית שמאלא בהאי עתיקא כ״א כולו חסד, לכן נק׳ טוב בעצם ומשם נמשך ג״כ המנוחה כו׳, ומזה יובן ג״כ מ״ש לקמן סעיף ט׳ בענין ויקבל טוב מטוב כו׳ שיהי׳ בחי׳ הטוב והמטיב ועמ״ש במ״א בענין הטבת הנרות.

ט) פ״ה דמנחות נג״ב יבא טוב ויקבל טוב כו׳ בד״ה זכר רב טובך יביעו שנדפס בסידור, אף שהאריך שם יותר מדאי מ״מ מבואר הענין ודרך פרט יש בחי׳ יסוד בכל שפע פרטי כו׳, וכמו עד״מ בהשפעת שכל מרב לתלמידו שצריך תחלה לעיין בעצמו באותו השכל ועיון זה אינו בשביל עצמו כו׳ ע״ש וע״כ זהו בחי׳ טוב והוא יסוד, ואח״כ צריך עוד להשפיל עיון אותו השכל באותיות המחשבה שלו כו׳, וזהו עוד הטבה ב׳ כו׳, ועד״ז יש ריבוי בחי׳ טוב וזהו זכר רב טובך כו׳ ע״ש, וע׳ ברבות כי תשא פ״מ בענין אז ראה ויספרה כו׳ אמרה ד״פ בינו לבין עצמו כו׳ וזהו ענין שניתנה התורה בה׳ קולות, בן פרת פרת גימ׳ ה״פ קול, וכן גביע דיוסף גביע גימ׳ ה״פ טוב, כי יוסף הוא יסוד ודרך כלל הם ה׳ יסודות עד שנמשך מהכתר למקור דבי״ע כו׳ ועד״ז י״ל יבא טוב, כי ענין שהקב״ה נק׳ טוב כמ״ש טוב ה׳ לכל, ובת״א אשירה להוי׳ כי גאה גאה פי׳ שזהו מקור ושרש ליג״מ הרחמים מאמר הטוב כי לא כלו רחמיך, ועמ״ש ע״פ חנון ורחום הוי׳, א״כ י״ל זהו יסוד דעתיק וא״א, ועמ״ש מזה סד״ה כי ההרים ימושו בפי׳ ובריית שלומי לא תמוט, ובהביאור שם, וע׳ מענין טבע הטוב להטיב בביאור על אני דפ׳ ציצית דרוש השני, שבחי׳ טוב זה ממנו נמשך הרצון בתומ״צ שהרי לעצמו א״צ כלום וכלום חסר כו׳, וא״כ מהו ענין הרצון, אלא זהו לפי שעד״מ טבע הטוב להטיב, וא״כ טוב זה הוא מקור הרצון כו׳, וטוב זה ה״ע מה שיתענג כביכול מתענוג הנשמות כמ״ש בענין אפריון כו׳, ואפ״ל שמבחי׳ טוב זה הוא המקור לבחי׳ ואהי׳ אצלו אמון מחשבה הקדומה הכוללת כל השתלשלות העולמות כו׳, וזהו את האור כי טוב, כי הנה ענין אור א״ס מה שנק׳ בשם אור לפי כי אני ה׳ לא שניתי וכמו אור השמש שאינו פועל שינוי בעצם השמש, כמ״ש בד״ה קול דודי בשה״ש, ועוד כי הלא את השמים ואת הארץ אני מלא, ואעפי״כ אינו מושג ורק בביהמ״ק בהיכל קה״ק צמצם שכינתו כו׳ זהו כענין העלם וגילוי ולא הסתלקות והתפשטות וכמו הנשמה בהקטן אינו מאיר ומתגלה כו׳ כמו בגדול כו׳, ועמ״ש מזה בביאור ע״פ שוש אשיש ושם פ״ב, וכ״ז שייך בבחי׳ אור, והוא הארה לבד מהעצמות אך הנה אור זה כמו אור השמש שמאיר שלא בטובתו של השמש משא״כ למעלה שהוא רק כשעלה ברצונו להאיר כו׳, ולכן יש בחי׳ ישת חשך סתרו מה שלמעלה מלהיות מאיר ובא כו׳ ועמ״ש בד״ה שחורה אני, דרוש הראשון מענין ישת חשך סתרו, ומ״ש בביאור דשחורה אני השני המתחיל הנה בין המאציל לנאצלים, ושם ספ״א מענין בחי׳ תחתונה שבאור א״ס, והנה כיון שמבואר מהמשלים שהאור

המאיר מא״ס אינו כמשל אור השמש כ״א ברצון כו׳ שלכן שייך בו העלם וגילוי שאע״פ אשר את השמים ואת הארץ אני מלא, מ״מ הוא רק בהעלם והסתר כו׳ והגילוי זהו ענין צמצם שכינתו בין שני בדי ארון נמצא גילוי זה נמשך ע״י יסוד בחי׳ וצדיק יסוד עולם שממדת טובו מצמצם אורו שיהי׳ גילוי האור מההעלם אל הגילוי, לכן זהו בחי׳ טוב ועז״נ את האור כי טוב שמבחי׳ כי טוב נמשך האור כו׳, ואפ״ל שהוא יסוד דע״ס הגנוזות שמבחי׳ זו שרש המשכת הקו וחוט המאיר מאור א״ס שנמשך מת״ת הנעלם ע״י יסוד כו׳, ומש״ע מענין עתיק בדרוש להבין מ״ש באוצ״ח שנק׳ מקור התענוגים, ועפי״ז יובן ענין את האור כי טוב דבחי׳ הטוב הוא הגורם שיאיר האור מבחי׳ ההעלם דישת חשך סתרו, ונק׳ יסוד דעתיק המשכה מבחי׳ מקור התענוגים שהוא אור א״ס כו׳.

ואח״כ ויקבל טוב זה התורה כי לקח טוב היינו יסוד אבא, המקבל מיסוד דע״י וא״א, וה״ע עדן שהתענוג מתלבש בחכמה כמו עד״מ כשאדם נופל לו שכל חדש מתמלא תענוג כו׳, ועמ״ש מזה בלק״ת פ׳ שלח בד״ה אני כו׳ אשר הוצאתי כו׳ דרוש הראשון, פ״ב, ובפ׳ אחרי סד״ה ביאור הדברים ע״פ כי ביום הזה יכפר, פ״ג, והו״ע התורה דמחכמה נפקת, ועז״נ עוטה אור כשלמה שהחכמה הוא מלבוש הפנימי של א״א וע״י כמ״ש הרמ״ז פ׳ במדבר דקי״ח בפי׳ מלך הכבוד, כבוד הוא לבוש וגם ל״ב נתיבות חכמה נק׳ כבוד, והיינו שמהתורה נעשה לבוש שיוכל להשיג נועם ה׳ כמ״ש באג״ה ד״ה א״ח עט״ב, וזהו שנק׳ התורה משל הקדמוני, משל הוא יסוד, היינו יסוד אבא הוא משל ולבוש ושלמה שיוכלו להשיג על ידו בחי׳ קדמונו של עולם וזהו אוהב ימים לראות טוב כנ״ל סעיף וא״ו, והיינו כמו ע״י השכל מאיר התענוג והתענוג שבהשכל גבוה ונעלה מכל תענוגים גשמיים שהוא הטוב באמת משא״כ תענוגים גשמיים וכמו שחילקו הפלסופים בין טוב ובין ערב שיוכל להיות שאינו טוב כלל וכ״ש תענוג החכמה אלקית שארז״ל מוטב דלידייני׳ וליתי לעלמא דאתי כו׳ אפילו בג״ע התחתון כו׳, וז״ש בתורה ואהי׳ שעשועים יום יום המשכה מבחי׳ מקור התענוג בחו״ב הנק׳ יום יום אלפים שנה אאלפך חכמה כו׳ אלף בינה כו׳.

והנה משה הוא רעיא מהימנא עמודא דאמצעיתא וזהו יבא טוב, וארז״ל שנק׳ טוב ע״ש שנולד מהול היינו בחי׳ ומל ה׳ את לבבך כו׳ והמילה ביסוד שכאשר אין הערלה וק״נ מסתיר יוכל להיות נמשך גילוי ה״ח כו׳, שהם מקור המצות רמ״ח מ״ע רמ״ח אברין ושרשן ה״ח כו׳, ופי׳ כי התורה נמשכה מחו״ב להתלבש במדות כשר ופסול כמ״ש בת״א בד״ה השמים כסאי ר״פ בראשית וכמ״ש מימינו אש דת כו׳ וזהו ענין הואו דשם וממנו נמשכו שיתא סדרי משנה כמ״ש בד״ה אלה פקודי המשכן ושם פ״ה, ובד״ה וכל בנייך למודי הוי׳ פ״ב, והנה עיקר ההמשכה בת״ת קו האמצעי ולכן ניתנה התורה בחודש השלישי, וגם אוריין תליתאי כו׳ והוא הנק׳ טוב כי ביום שני למע״ב לא נאמר כי טוב וביום שלישי נאמר ב״פ כי טוב לפי שע״י קו האמצעי מתמתקין הגבורות כו׳ כמ״ש באג״ה סי׳ י״ב וזהו ענין ונתתם לי

אות אמת דא ואו בזהר ר״פ ויקרא וה״ע מדת הרחמים שאע״פ שממדה״ד הוא חייב אעפי״כ יש רחמנות כו׳ ולכן מבקשים ברחמיך הרבים כו׳, וע״י הרחמים זוכה לאור התורה וכמ״ש בלק״ת פ׳ בלק סד״ה מי מנה עפר יעקב כו׳, לטובים היינו כל נש״י שמושרשים במל׳ הנק׳ ארץ טובה ע״ש שהיא כלי לקבל בחי׳ לקח טוב כו׳ וכתי׳ גמלתהו טוב, שיכולה לברר הטוב מעה״ד טו״ר כו׳, ונודע דההמשכה מאוא״ס בבי״ע צ״ל ע״י ב׳ ממוצעים שהם ז״א ונוק׳ כמ״ש בת״א פ׳ תרומה בענין הכרובים ונודע שהז״א כו׳ ע״ש, והיינו עמודא דאמצעיתא בחי׳ משה, שיקבל טוב אור יסוד אבא, לטובים להשפיע בחי׳ זו בכנס״י מ׳ דאצי׳ שממנה יאיר בבי״ע כמ״ש מגיד דברו ליעקב כו׳, וענין יבא ל׳ עתיד י״ל כי אתפשטותי׳ דמשה בכל דרא, וכמו שאנו מברכים נותן התורה ל׳ הוה עמ״ש בד״ה אכלוהו היום וסד״ה משה ידבר גבי וענין ידבר ויעננו ל׳ הוה כו׳ ע״ש, (גם י״ל יבא ל׳ עתיד כי לע״ל יהי׳ גילוי פנימי׳ התורה כו׳) שהיא בחי׳ הביטול שיש באדם לפום מאי דמשער בלבי׳ בקיום התומ״צ בבחי׳ בטל רצונך כו׳ וכמ״ש בסש״ב פמ״ב בענין ועתה ישראל מה ה׳ אלקיך כו׳ שתירצו דלגבי משה מילתא זוטרתי היא, דהפי׳ לגבי בחי׳ משה שיש בכל אחד מישראל כו׳ שנק׳ רעיא מהימנא שרועה ומפרנס האמונה ע״י הדעת כו׳, וע׳ בד״ה ועשית ציץ שלכן נק׳ התורה תורת משה, תורה צוה לנו משה כו׳ והיינו שצ״ל בחי׳ משה בבחי׳ ביטול לא״ס ב״ה כו׳, ובמשה כתי׳ מן המים משיתיהו בבחי׳ ביטול כנוני ימא עמ״ש בת״א פ׳ בשלח בד״ה אז ישיר משה, והנה ב׳ בחי׳ טוב דהיינו ויקבל טוב מטוב זהו בחי׳ את האור כי טוב, והתורה נשתלשלה מבחי׳ אור לבחי׳ מים זהו ענין יבא טוב זה משה שבו נאמר מן המים משיתיהו, וכן ותמלא כדה כ״ד ספרין דאורייתא, ובפי׳ לטובים י״ל ע״ד ועמך כולם צדיקים וכתיב אמרו צדיק כי טוב, וע׳ מענין ועמך כולם בגמ׳ סנהדרין ר״פ חלק ד״צ ע״א ובמהרש״א שם ועמך כולם אף החוטאים לאחר שקיבלו דינם כו׳, והיינו כמ״ש במדרש ע״פ שחורה אני ונאוה דקאי על בע״ת אם בשחורים שלי כך, ובלק״ת בשה״ש בד״ה שחורה אני הראשון, ספ״ד בענין אע״פ שחטא ישראל הוא לפי שהנשמה עצמה היא תשאר בקיומה וחזקה וכבודי לאחר לא אתן כו׳ ע״ש, וע׳ במהרמ״א פ׳ שמיני ובעה״ק ח״ב פמ״ב ובעקידה שער סמך.

י) **עמ״ש** ע״פ טוב וישר ה׳ ע״כ יורה חטאים בדרך, תלים סי׳ כ״ה, ע״פ הילקוט בתלים שם דצ״ט ע״ב שאלו לחכמה חוטא מהו ענשו כו׳ עד שאלו להקב״ה כו׳ אמ״ל יעשה תשובה ויתכפר לו הה״ד טוב וישר ה׳ ע״כ כו׳ מובן שזהו למעלה ממדרגת תנ״ך יעו״ש כי זהו ע״ד הגלוי לעולם שכולו טוב בחי׳ דלית שמאלא בהאי עתיקא, משא״כ בתורה יש חו״ג מ״ע ומל״ת וזהו ויקבל טוב מטוב כו׳, ועמ״ש ע״פ מצא אשה מצא טוב לקמן סי׳ י״ח כ״ב.

ד׳ ב׳

כי לקח טוב, פ״ק דברכות ה׳ א׳, ואין טוב אלא תורה שנאמר כי לקח טוב פ״ז דמ״ח סע״ב.

ד׳ ה׳

קנה חכמה קנה בינה, ירושלמי הוריות ג׳, זח״ב משפטים קטו״א ע״פ כי תקנה עבד עברי, קנין ע״ש אל עליון קונה שמים וארץ, קנה חכמה קנה בינה, קנה לך רבוי תורה כו׳, ועמ״ש בת״א סד״ה ואלה המשפטים בפי׳ כי תקנה עבד עברי יעו״ש, וי״ל שזהו ע״י קנה חכמה קנה בינה.

בהשמטות ח״ב ססי׳ א׳, ח״ג פנחס רלב״א רלה״ב, עמה״מ שער י״ב פ״ט דף ע׳ א׳, שער י״ג פ״ד דף ע׳ ד׳, שער הנ״ל ס״פ למד, של״ה פז״ב, רצח״א.

ד׳ ז׳

ראשית חכמה קנה חכמה, פב״ת דברכות נ״ו סע״ב הרואה קנה בחלום יצפה לחכמה שנאמר קנה חכמה כו׳. ופי׳ מהרש״א הרואה קנה בכתב, וע׳ זח״ב קטו״א הנ״ל.

ד׳ י״ח

וארח צדיקים כאור נוגה (ת״י כנהורא דמזהיר) הולך ואור עד נכון היום, פרש״י שהולך ומאיר מעמוד השחר עד נכון היום עד חצות היום שהוא בירורו של יום, ובמ״צ פי׳ נוגה ענין הארה כמו מנוגה נגדו תלים י״ח, והלעז נוגה מאָרגין שטערין, וע׳ בפסוק ונוגה כאור תהיה בחבקוק רסי׳ ג׳.

רבות בראשית פי״א די״ג ע״א דקאי על אור שנברא ביום ראשון שגנזו לצדיקים לע״ל, וכ״ה שם פי״ב יד״ג, לך לך פמ״ב מו״ב נשא פי״ב רנ״ב א׳, עמה״מ מד״ד נג״ב ג׳ קלו״ד קלז״ב ד׳.

זח״א ס״פ בראשית נט״א ע״ש פ׳ נח סב״ב, לך פד״א, תולדות קמב״א משמע חסד דע״י, ס״פ וישלח קעט״א, ח״ב משפטים קיד״א, ויקהל דף רי״ד סע״א וע״ש, ח״ג תזריע מז״א, נ״א סע״ב ס״פ קדושים פז״ב פח״א נשא קכח״א קכט״א, בהעלותך קנד״א ע״ש, עקב רע״ב ע״א וע״ש, תקל״א פי׳ וארח צדיקים הוא מל׳ דיתבא בין תרין צדיקים יוסף ובנימין כאור נוגה שהיא נק׳ לבנה הולכת כל הלילה ומאירה להם עד נכון היום שהיא יעקב.

האזינו דרפ״ח ע״ב וארח צדיקים כו׳ וזהו בחי׳ אז תתענג על ה׳. עמ״ש בהגהות לד״ה אלה תולדות יצחק בענין אברהם שעבודתו הי׳ הכנסת אורחים וארז״ל בשבת פרק מפנין גדול הכנסת אורחים יותר מהקבלת פני השכינה, ולכאורה תמוה, אך כי הקבלת פני השכינה מבואר שם שהוא שם אד׳ בחי׳ ממכ״ע, ובענין אורח מברך פי׳ ברע״מ פ׳ עקב דף ער״ב א׳ שהוא בחי׳ יסוד וזהו ענין וארח צדיקים, וצדיק יסוד עולם זהו ממשיך

מבחי' סוכ"ע בממכ"ע ולכן הוא גדול מהקבלת פני שכינה. וע' מענין אורח ברע"מ פ' פנחס דף רמ"ד ע"ב ובמאו"א אות א' סעיף קכ"ב, ומענין שולחן במאו"א אות שין סעיף י"ז.

ה' ג'

כי נופת תטופנה שפתי זרה וחלק משמן חכה. פירש"י נופת לשון מתוק זרה עכומ"ז, משמן חכה לשון רך עכ"ל, והת"י כ' מטול דכבריתא (וצ"ע דכבריתא תרגום של גפרית, ושוב ראיתי בערוך גריס בת"י ככדיתא וכן פי' במתורגמן ערך ככד. וגופת צופים מתרגמינן וכבדיתא תלייתא, צוף דבש ככדיתא דדובשא) מנטפין שפוותא דנוכרייתא ושעיע מן שמן חכה עכ"ל. ואבן יחייא פי' זרה מינות כו'. ובמנחת ערב פירשו על היצה"ר הממשיך את האדם לתענוגי עוה"ז לומר שמח בחור בילדותיך כו'. ועל"ק סעיף ח' וסעיף ב'. זח"ב פה"ב צא"ד קכא"ב. בחיי לו"ד צא"ג קכה"ג קעד"ד. עמה"מ קב"ד קעט"ג. ר"ח רצא"א.

ב) ז"ל הבחיי פ' תולדות ע"פ איש שדה וז"ל וכן שלמה אמר ברדיפת התענוגים נופת תטופנה שפתי זרה כו' ואחריתה מרה כו'.

ג) ר"פ יתרו דצא"ג כ' כי כשם שיש חולי בגוף כך יש חולי לנפש כו' ומי שיש בידו אמונה רעה והוא שהזכיר הכתוב להצילך מאשה זרה כו' כי נופת תטופנה כו' המשיל אמונה רעה לאשה זרה המאבדת אותו בסוף וע"כ אמר ואחריתה מרה כו'.

ד) בפ' בהעלותך ע"פ והי' לכם לזרא פי' לזרה כו' ע"ד נופת תטופנה שפתי זרה כו' ואחריתה, המשיל תאות העולם המתוקים בראשונה לנופת כו' ובאור מה יארע בסופו ואחריתה מרה כו'.

ה) בר"ח שער הקדושה פי"ז דף ר"ה ע"ב הביא בשם המדרש דקאי על אשה זונה כו'.

ו) זח"ב תשא קצו"ב נוקבא הות בדן ומגו דכתיב נופת תטופנה שפתי זרה אתמשכו ישראל אבתרה יתיר כו'.

ז) ויקהל דר"ג ע"ב, בהאי נוגה מפתה לאתתא לנטלא נהורא וע"ד כתיב וחלק משמן חכה, שרי ההוא נהורא לקבלא דברית, ובג"כ מפתי לה ונטלא נהורא ודא איהו פיתוייא דמפתי לאתתא דכתיב נופת תטופנה שפתי זרה כו'.

ח) פ' פקודי דרס"ו סע"ב היכלא שתיתאה והיינו היכל הרצון דקליפה ת"ת דקליפה על האי היכלא כתי' ונעתרות נשיקות שונא בגין

דהכא קיימין כל אינון נשיקין בישין ותיאובתין בישין, וכל עדונין דגופא בהאי עלמא, די באינון עידונין אתתרך בר נש מאי עלמא ומעלמא דאתי ועל האי היכלא כתיב כי גופת תטופנה שפתי זרה כו׳, ור״ל כי נשיקין דקדושה זהו עסק התורה שהוא בחי׳ אתדבקות רוחא ברוחא לדבר ה׳ וכמ״ש בתניא פרק ולעומת זה שפתי זרה הם חכמת חרטומי מצרים כו׳ ונק׳ נשיקות שונא כו׳ וע״ש לעיל מיני׳ דרס״ו תחלת ע״ב בענין ואחריתה מרה כו׳.

ה׳ ד׳

ואחריתה מרה. עמה״מ קג״ב. זח״א לז״ב. ח״ב כנ״ל. ח״ג קב״א קח״א קא״א. ענין וחדה חרב פפיות זח״א דנ״ג בענין להט החרב המתהפכת וע׳ מזה בפ׳ ויצא דקמ״ח א״ב בס״ת.

ה׳ ה׳

רגליה יורדות מות שאול צעדיה יתמכו, פרש״י יתמכו לשון קורבה, ובמ״צ צעדיה ענין הילוך ופסיעות, ובמצ״ד שהוא על הזונה וגם על המינות וכן פרש״י שם, שפתי זרה אפיקורסות כו׳.

ב) **רבות** בא ר״פ ט״ז קלג״ד בענין בכל מתרפאין חוץ מעכומ״ז וג״ע ושפ״ד וכל מי שנוגע באשה שאינה שלו מביא מיתה על עצמו שנאמר כי רבים חללים הפילה וכתיב רגליה יורדות מות שאול צעדיה יתמוכו, הואיל ויש בה כל המדות הללו האיך יכולה היא ליתן חיים לחולה לכך אין מתרפאין בה כו׳. וברבות נשא פ״י דרל״ז ג׳, כי שוחה עמוקה זונה למה קראה שוחה ע״ש כי שחה אל מות ביתה כו׳, ובאר צרה שהיא מורידה לנואף לגיהנם הה״ד שאול צעדיה יתמוכו.

ג) **נשא** פרשה י״ג בפסוק ביום השני הקריב נתנאל דף רנ״ד ב׳ תורת ה׳ תמימה זה סדר נשים שמזהיר על האדם לפרוש מן הערוה כדי להצילו מן המיתה כמ״ד רגליה יורדות מות, ואומר כל באיה לא ישובון ולא ישיגו אורחות חיים כו׳.

ד) **זח״א** פ׳ בראשית דל״ה ע״ב ומפרי העץ דא אתתא לא תאכל ממנו בגין דכתיב רגליה יורדות מות שאול צעדיה יתמוכו, ובהאי הוה פרי, דהא באחרא לא הוה פרי (י״ל כי הפרי׳ ורביה הוא ע״י הנוק׳) כי ביום אכלך ממנו מות תמות, בגין דאילנא דמותא הוה כדקאמרן דכתיב רגליה יורדות מות עכ״ל. א״כ משמע שהיא נוק׳ עה״ד טו״ר. ובמק״מ שם משמע דאפילו נוק׳ דקדושה כשאינה מחוברת עם עה״ח נקראת עה״ד טו״ר, והיינו כמו עד״מ אשה שאינה שלו אף שהיא נקבה דקדושה ופנויה, כיון

שאינה מקודשת ונשואה לו דאז ה״ל חיבור עה״ד בעה״ח אלא היא עה״ד לבדו וע״כ רגליה יורדות כו׳, ובאדה״ר אע״פ שחוה היתה שלו מ״מ נאסר לו הזיווג קודם השבת שאזי הוא חיבור עה״ד בעה״ח כו׳.

ה) **פ׳** וישב דף ק״צ ע״א, ת״ח מה כתיב רגליה יורדות מות, וברזא דמהימנותא מה כתיב דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום, וע״ש.

ו) **פ׳** ויחי דרכ״א ע״ב אתדבקת באילנא אחרא הא ודאי מותא הוא לקבלך דכתיב רגליה יורדות מות וכ׳ הזהרי חמה וז״ל מה שנקראת המל׳ אילנא דמותא הוא בבחינתה המתלבשת במט״ט הנקרא עה״ד טו״ר מחציו ומטה רע מצד הקליפות הנאחזות בו, וכן נקרא אילנא דמותא כשמתלבשת בקליפה הגורם מיתה לכל העולם, אבל המל׳ בבחי׳ עצמה ח״ו חלילה וחס כי היא אצילות וכולה חיים וטוב וז״ש רגליה יורדות מות כלומר סיבותיה ובחינותיה יורדות ומתלבשות במות כו׳ עכ״ל, וכענין זה כ׳ הפרדס ערך עץ, ובאג״ה ד״ה והמשכילים יזהירו.

ז) **בפ׳** בשלח דמ״ח ע״ב ע״פ ויסר את אופן מרכבותיו ות״ח יעקב אחיד באילנא דחיי דלית ביה מותא לעלמין, היינו ז״א דאצי׳ שבתוכו יסוד אבא שאינו יורד לבי״ע כלל, לכן לית בי׳ מותא כלל, כו׳ עד דבהאי מטה שהוא מל׳ כתיב רגליה יורדות מות, והיינו כיון שהמ׳ יורדת לבי״ע ומחיה גם הקליפות, וכמש״ש דמ״ט ע״א שעליה נאמר ויסר את אופן מרכבותיו, אעבר וסליק ההוא אתר קדישא עילאה שהיא מ׳, דהוה מדבר לכל אינון רתיכין כו׳, הרי שגם מרכבות פרעה מקבלים יניקתם מבחי׳ מל׳, וכן פי׳ הרמ״ז וז״ל אעבר וסליק ההוא אתר קדישא ר״ל בחי׳ המל׳ המשפעת גם לחיצונים כמש״ה ומלכותו בכל משלה ששם ב״ן העולה בכ״ל היא הנותנת קיום וכח לכל כו׳ עכ״ל, וא״כ מזה יובן ענין רגליה יורדות כו׳. עו״ש בהרמ״ז ידוע כי בשני עולמות התחתונים יצירה ועשי׳ יש אחיזה בעצם אל החיצונים כי ביצי׳ יש ע׳ שרים של עוכומ״ז כו׳ סביבות משכן מט״ט כו׳ ע״ש.

ח) **ויקהל** דקצ״ו ע״ב, ס״פ אמור דק״ז ע״ב כמ״ש בפ׳ ויחי דרכ״א ע״ב הנ״ל, ולפי׳ המדרש דלעיל אות ב״ג דרגליה קאי על אשה זונה ממש והיא ק״נ א״כ יורדות מות היינו שהיא יורדת ומתלבשת בג״ק הטמאות ששם זמ״ל דמיתו שהם למטה מטה מק״נ, וז״ל המאו״א אות זיין סעי׳ כ״ג זונה נק׳ הנוגה, כי הניחה הקדושה ויצאה לקליפה ודבקה בהם כו׳ עכ״ל וכ״כ בענין עה״ד טו״ר באות ע׳ סעי׳ י״ז וז״ל אך אמיתית עה״ד טו״ר הוא ק״נ כו׳ עכ״ל, ולפ״ז מ״ש כי ביום אכלך ממנו דפי׳ הזהר משום רגליה יורדות כו׳ כנ״ל סעיף ד׳ היינו מה שק״נ יורדות ומתלבשת בקליפות הטמאות וכנודע דבחי׳ ק״נ הוא כמו כתר לג״ק הנ״ל, והם ג״כ אצלה כמו בי״ע והיא אצלם כמו אצי׳, והרי האצי׳ יורד בבי״ע וזהו רגליה יורדות

כו׳. ומבואר בע״ח שער ק״נ פ״ג שגם בק״נ עצמו יש הפרש בין מן החזה ולמעלה ובין מהחזה ולמטה וזהו ענין צלמא דנ״נ רישיה דדהב כו׳. ולכן דוקא רגליה יורדות כו׳. אבל בנוק׳ דקדושה דרכיה דרכי נועם כו׳.

ט) **זח״ג** פנחס דרנ״א ע״ב חמץ דכר מחמצת נוקבא רגליה יורדות מות כו׳ ונכרתה הנפש כו׳ וברע״מ שם דרנ״ב ע״א גער חית קנה, חית מן חמץ, ואתבר רגליה מן מחמצת דאתמר בה רגליה יורדות כו׳. ובזהר שם כגוונא דא יתבר רגליה דקוף מקנה וישתאר הנה כו׳. ונתבאר מזה בסידור בד״ה מזמור לתודה, שמבחי׳ נה״י דמ׳ שע״ז מורה רגל החית יש יניקה לחיצונים ועז״נ רגליה יורדות מות, משא״כ מבחי׳ ה׳ פיה פתחה בחכמה אז אין יניקה גם מהרגל כי ימותו ולא בחכמה ובקרבן תודה צ״ל עשר חלות חמץ, כי התודה חיבור אין ויש ע״י ההודאה מודים אנחנו לך כו׳ ולכן ע״י החכמה שהיא בחי׳ אין יוכל להתעלות גם החמץ וזהו ענין אתבר רגליה מן מחמצת כו׳. ועד״ז אתבר רגליה דקוף, כי רגל של הקוף מורה ביותר על רגליה יורדות עיין בזהר בראשית דף ב׳ ע״ב ובסה״מ סי׳ ע״ה וסוד ק׳ סוד סנדלפון ראשו למעלה ונמשך בקליפות סוד אופן אחד בארץ כו׳. ובמא״א אות קוף סעיף א׳ ערלה קיימא על גבי ברית כו׳. וע׳ בזהר תרומה דקמ״ח סע״ב ונתבאר מזה ע״פ ואלה דברי דוד האחרונים בש״ב רסי׳ כ״ג סעיף ד׳ יעו״ש. ומזה יובן ענין אני הנה בריתי אתך ע״י המילה נעשה הנה כמ״ש בזהר פנחס הנ״ל מן קנה נעשה הנה כו׳ ע״ש.

י) **בשל״ה** די״ט ע״ב הביא מ״ש הפרדס שער הצנורות פ״ד וע״ז פי׳ הוא ענין רגליה יורדות. ורגלי המ׳ הם עולמות המשתלשלות בריאה יצירה ועשי׳ להקליפות שהם רע כו׳ וע״ש דף כ׳ ע״א.

יא) **דקל״ח** ע״ב שזהו ענין רחיצת רגלים בחמין בערב שבת לפי שהשכינה רגליה בחול יורדות מות. ובשבת מעלה אותם אז למעלה ונכללים השלשה ספירות נה״י בחג״ת וכן בכל העולמות בסוד וז״ס רחצתי את רגלי איככה אטנפם. ברדת למטה לקליפות עכ״ל. וכן מצאתי בדברי אאזמו״ר נ״ע בפי׳ רחצתי את רגלי שכשהמ׳ יורדות להחיות רוח שפלים שהם בי״ע אזי רגליה יורדות מות. שמתאחזים בהשפע החיצונים ויונקים. וצריכה לרחוץ את רגליה. וזהו רחצתי את רגלי. שהוא כשהיא עולה למעלה באצי׳ אז היא רוחצת את רגלה (ועמ״ש בלק״ת בשה״ש בענין כעדר הרחלים שעלו מן הרחצה) ועתה כשרחצתי וכו׳ שנתעלה לאצי׳ איככה אטנפם לירד להחיות בי״ע שאז מתטנפים שרגליה יורדות כו׳. ועמ״ש מזה בלק״ת פ׳ שלח בד״ה והיה לכם לציצית. הראשון פ״ב.

יב) **והנה** במ״א נתבאר ע״פ מה יפו פעמיך בנעלים (שלא נדפס בלק״ת) שכשהמ׳ יורדת להחיות הע״ש שהם יש ודבר כו׳ הוא ע״י לבוש הנעלים שעל רגליה כדי שלא תטנף רגליה כו׳ והוא עד״מ הלבשת

השכל במשל וחידה המסתיר לגמרי כו׳, א״כ לפ״ז י״ל זהו השמירה מבחי׳ רגליה יורדות.

יג) **במ״ע** אופן רל״ד מהמדרש פ׳ בראשית פ״ב ע״פ והארץ היתה תהו כו׳ העליונים חיים והתחתונים מתים והיינו מחמת רגליה יורדות מות, ומבמ״א בד״ה כי תבואו אל הארץ מארז״ל ע״פ לא תמצא בארץ החיים שהתורה לא ניתנה לעליונים שהם חיים כ״א דוקא לתחתונים שהם מתים, והיינו כדי לברר שבה״כ דתהו בחי׳ וימלוך וימת כו׳ ע״ד שארז״ל ע״פ כי לא יראני האדם וחי אבל רואין הם במיתתן מה שחיות הקודש אינן רואים ברבות נשא ס״פ י״ד, והטעם כנ״ל שיתרון האור נמשך מן החושך דהיינו בירור עולם התהו וכמ״ש מזה ע״פ אם בחוקותי תלכו כו׳, ומזה יובן מ״ש ברבות בראשית ס״פ ט׳ ע״פ והנה טוב מאד הנה טוב זה מלאך החיים כו׳ וע׳ באג״ה ד״ה למה נסמכה פ׳ פרה כו׳. של״ה קסט״א רפא״ב שכב״א שנד״א שפב״א. עמה״מ ז״ד קכח״א קמז״ב קנה״ד.

יד) **בעמה״מ** ש״א פמ״ג רגליה יורדות פי׳ שרגלי המלכות שהם נה״י מתפשטות בעוה״ז שהוא עולם הנשמות ופירוד כו׳, ובשער ט״ז פ״י דקכ״ח סע״א כ׳ ובשבת היא אומרת לפני הקב״ה רחצתי את רגלי לעלות עליה שלימה ואיככה אטנפם בימי החול שנית ובקשתה שתהא עולה עמו ואינה יורדת. ובשער הנ״ל פל״ט דקמ״ז סע״ב והטעם שפורסים תכלת על רגליה (שה״ס שמות המרגלא שיש על רגליה והוא התכלת שהיו פורסין על המשכן) כי ברגליה מסתבכים הקליפות יותר שנאמר רגליה יורדות, ונאמר רחצתי את רגלי. ובשער הנ״ל ר״פ גו״ן החטא של אדה״ר הי׳ שאכל אותם ה״ג כו׳ מכח ריבוי תגבורת הדינים שנאמר רגליה יורדות כו׳. ואפשר להעיר מענין מ״ח צירופים אחרונים של ק״כ צירופי אלקים כו׳, וע׳ בלקוטי הש״ס מהאריז״ל דט״ז ע״ד בד״ה דע מה שארז״ל לכי ומעטי א״ע, כי המל׳ דאצי׳ אינה יורדת למטה לעולם כו׳ ואפילו פרצוף זה כו׳ ובחי׳ רגל הקוף שהוא בחי׳ מ׳ של פרצוף זה הוא היורד בקליפה כו׳, וזהו פרש רשת לרגלי לרגל הקוף פרש ג׳ אותיות רשת כו׳ ע״ש, וי״ל רשת זו כענין רשות הרבים טורי דפרודא, ע׳ במאו״א ריש סכ״ב.

טו) **והנה** בזהר פקודי דרנ״ח ע״א ע״פ ועמדו רגליו כו׳ עד דמטו רגלין ברגלין, היינו ע״י גילוי ועמדו רגליו בחי׳ אותיות שלמעלה מהשתל׳ אזי לא יהי׳ רגליה יורדות כו׳ בלע המות לנצח, וע׳ מזה במק״מ ובעמה״מ ש״ו ספ״ד דט״ו ג׳ ופרק ס״ו דל״ז ב׳ ג׳.

טז) **יש** להעיר מזה לפסוק אתם נצבים היום, שע״י שנש״י הם בבחי׳ נצבים ועומדים, היינו הפך מבחי׳ רגליה יורדות, והיינו ע״י להזהר גם מעונות שאדם דש בעקביו, וע׳ בזהר תצוה קפ״ג א׳ כי בעלמא דנוק׳ דרכם בישיבה כמו באשה קראה מושב אבל דכורא בעמידה י״ל מפני שהמ׳

רגליה יורדות ע״כ צ״ל ישיבה שלא יהי׳ רגליה יורדות, וזהו לפי שנק׳ עה״ד טו״ר אבל עלמא דדכורא ז״א עה״ח אין שייך רגליה יורדות, לכן הוא בעמידה, וזהו שארז״ל ע״פ אשרי איש ירא את ה׳ שיהי׳ בחי׳ איש ולא בחי׳ אשה, וזהו ענין אתם נצבים היום, כגבר תקיף בעמידה ועי״ז ממשיכים והנה ה׳ נצב עליו ומתקנים בחי׳ רגלי המ׳ שלא יהי׳ רגליה יורדות כו׳, ולא יהי׳ יניקת החיצונים כו׳, גם לפי׳ והנה ה׳ נצב עליו על הסולם היינו בחי׳ מ׳ זהו כענין עה״ח שדר לה חיים כדלקמן, ולפי הפי׳ דסולם הוא יסוד וכמ״ש במא״א אות סמך סכ״ח ובהרמ״ז פ׳ ויצא קמ״ט, א״כ והנה ה׳ עליו על סולם זה בכדי להשפיע על ידו למ׳, שהרי כשאין יחוד אז אנגיד ליה לקבליה בזח״ב בשלח דנ״ה ע״ב ע״פ בשוב ה׳ ציון כו׳ ע״ש, וסולם זה מוצב ארצה להשפיע בבחי׳ ארץ אשר ה׳ אלקיך דורש אותה, דהיינו בחי׳ מ׳, והיינו ע״י אתם נצבים כו׳ וברבות אמור ר״פ כ״ט משמע ענין והנה סולם שייך לר״ה, ועמ״ש ע״פ ונאם הגבר הוקם על ענין מאה ברכות שהיו מתים ק׳ אנשים כו׳ היינו מחמת רגליה רגל הקוף יורדות מות, ועי״י מאה ברכות נתקן בחי׳ זו נמצא מאה ברכות הוא תיקון שלא יהי׳ רגליה יורדות ונק׳ הוקם על ע״ד אתם נצבים כו׳ והיינו שהקים בחי׳ מ׳. ויש לומר ע״ד מ״ש בזהר פ׳ תזריע דמ״ב ע״ב ע״פ גמלתהו טוב ולא רע כל ימי חייה, ולא רע בגין דכתיב עה״ד טו״ר, טוב אימתי בזמנא דאינון ימי השמים נהרין עלה ומזדווגין עמה כדקא יאות, דאינון ימי חייה, בגין דעץ החיים שדר לה חיים ונהיר לה, נמצא ע״י המשכת עה״ח בבחי׳ מ׳ הנק׳ עה״ד נמשך בעה״ד ג״כ חיים שלא יהי׳ רגליה יורדות כו׳, וזהו ענין הוקם על, דהיינו יחוד העליון כמ״ש בזהר חקת דק״פ ע״ב גבי אשר לא עלה עליה עול, וזהו שמבקשים בר״ה כתבנו לחיים ע״י דעה״ח שדר לה חיים, וזהו הוקם על עול תורה ועול תשובה, ברבות פ׳ קרח כי תורה היא עץ החיים דשדר לה חיים לתשבע״פ הנק׳ עה״ד כמ״ש בד״ה בשעה שהקדימו, ועי״ז תשוב ה׳ שלא יהי׳ רגליה יורדות כו׳, וזהו תשרי הפך מבחי׳ פרש רשת כו׳ עיין לעיל ססעי׳ י״ד, כ״א שרי קטרין כו׳.

יז) **ועמ״ש** בפ׳ שמיני מענין רגליה יורדות גבי ענין מפריס פרסה ומעלה גרה כו׳ ועמש״ל סעיף ט׳ אשר ע״י פיה פתחה בחכמה אין יניקה גם מרגליה היורדות כו׳ לכן י״ל שזהו סימן מעלה גרה שזהו בחי׳ פיה כמ״ש ברבות פי״ג שמקלסת ומשבחת כו׳, וע״ל ס״ו וס״ח שיש ב׳ בחי׳ רגליה יורדות הא׳ במ׳ דקדושה הב׳ בק״נ, ולכן כשהיא ג״כ מעלה אז הסי׳ שהיא מש׳ ב״ן דקדושה כו׳.

ו׳ כ״ג

כי נר מצוה וגומר, וצ״ל סיפי׳ דקרא ודרך חיים איזהו דרך חיים מלבד התורה והמצוה, האמורה למעלה בפסוק והנה מה שהמשיל את המצוה לנר והתורה לאור פי׳ בשל״ה בתחלתו שני פירושים הא׳ דפי׳ נר היינו נר יחידי נק׳ נר, ואור הוא מדורה גדולה ועד״ז ארז״ל בסוטה דכ״א ע״א דרש

רבי מנחם בר׳ יוסי כי נר מצוה ותורה אור תלה הכתוב את המצוה בנר כו׳ לומר לך מה נר אינה מגינה אלא לפי שעה כו׳ ואת התורה באור לומר לך מה אור מגין לעולם אף התורה מגינה לעולם כו׳, ולפ״ז משמע דאור היינו אור היום וכ״מ ממש״ש כיון שעלה עמוד השחר כו׳, ולא כמ״ש בשל״ה מדורה גדולה, דאור היום עדיף גם ממדורה גדולה, הפי׳ השני פי׳ בשל״ה בנר עצמו שייך נר ואור כי הנר הוא המקבל האור דהיינו הפתילה והשמן שבכלי והאור אחוז בו והם דבקים זה בזה וצריכים זה לזה כו׳ ע״ש, והנה להבין זה נעתיק תחלה מ״ש בת״א ס״פ מקץ בד״ה נר חנוכה מצוה כו׳, דהנה כתיב כל אשר חפץ ה׳ עשה וכתיב בדבר ה׳ שמים נעשו, ובעשרה מאמרות נברא העולם שהיו מאמר ודבור ולא נברא בחפץ ורצון בלבד, והענין כי הנה נודע שלכל הדברים יש חומר וצורה שהחומר הוא ענין הדבר בכללות דהיינו להיות שמים או ארץ או שמש וירח, והצורה הוא כל ציור וכל תמונה במראה ושטח שיש לכל דבר כו׳, והנה החומר נברא בדבר ה׳ ובע״מ שבמאמר יהי אור נתהווה בחי׳ האור מאין ליש, וכן במאמר יהי רקיע נתהווה הרקיע מאין ליש, אבל אופן צורת הרקיע בדמותו בצלמו הוא נעשה בחפץ ה׳ שלא בא לכלל גילוי בדיבור או מאמר, וזהו ענין כולם בחכמה עשית ושרש החכמה למעלה הוא בחי׳ בוצינא דקרדוניתא קו המדה כו׳ מי מדד בשעלו מים כו׳, ובזה יובן מ״ש בע״ח דיחוד או״א הוא תדירי כדי להחיות העולמות תמיד דלכאורה אינו מובן שהרי חיות העולמות הוא ע״י דבר ה׳, אך לפמש״כ א״ש כי כולם בחכמה עשית שמשם דוקא נמשך הצורה כו׳, ועיין בפרדס שער הצחצחות רפ״ג כי לא מחשבותיו מחשבותינו כו׳ כי כאשר עלה ברצונו להוות כו׳ הנה אז נאצל ונצטייר כולו בעצמותו בלי שינוי בו ח״ו ועמ״ש מזה בביאור ע״פ יונתי בחגוי, וזהו ענין ואתה מחיה ופי׳ בזהר ר״פ תצוה נהורא עילאה ונהורא תתאה כליל כחדא דהיינו שהוי״ו הוא המשכה מבחי׳ חפץ ה׳ וח״ע אל בחי׳ הדיבור הנק׳ אתה להיות מחיה את כולם וכמ״ש במ״א ע״פ הקול קול יעקב כו׳, והנה מה שנברא החומר במאמר ודבור ולא נברא הכל בחפץ ה׳ ורצונו בלבד הוא מפני שאז לא הי׳ גילוי מאין ליש רק שהי׳ העולם בטל במציאות ממש לפי שהי׳ מקבל מבחי׳ חכמה שהיא בחי׳ בטול איהו וחיוהי חד, רק עיקר גילוי היש הוא ע״י דבר ה׳ כי הוא צוה ונבראו פי׳ צוה מלשון מצות המלך כי מלכותך מלכות כל עולמים אין מלך בלא עם שבחי׳ מלכות הוא בחי׳ התנשאות והסתלקות כי מל׳ דאצי׳ נעשה עתיק לבריאה, עתיק הוא בחי׳ מקיף כו׳ והיינו שלא יאיר ויתגלה אלא בחי׳ שם בלבד כו׳ וזהו פי׳ יש מאין דהיינו שהמשכת החיות אשר בהעולמות הוא בבחי׳ אין והארה בעלמא שהוא בחי׳ שם בלבד ומזה נעשה גילוי היש, אך תכלית בריאת יש מאין הוא כדי להיות היש בטל לאין ונגלה כבוד ה׳ למטה כמו למעלה, וכמו שיהי׳ לע״ל כי עין בעין יראו כו׳ וזה תלוי בעבודתינו כל ימינו היום לעשותם, וכל ישראל יש להם חלק לעוה״ב, וצריך כל אחד להמשיך בחלקו גילוי זה להיות ביטול היש כו׳ והיינו ע״י שכל אשר חפץ ה׳ נמשך ועשה גם בשמים ובארץ שכולם יש להם ציור ותמונה מבחי׳ חפץ ורצון הוי׳ ובכח זה יוכל להיות ביטול היש הנמשך מן הדבור כו׳, וזהו שבישראל נאמר יצירה כמ״ש ויוצרך

ישראל שמזה נמשך להיות כי שרית עם אלקים כו' ועמ"ש בד"ה הבאים ישרש, וז"ש וייצר ה' אלקים את האדם, בשם מלא לפי שהצורה נמשך מבחי' חפץ ה' וח"ע, אך ענין וייצר בשני יודין, והיינו לפי שהצורה שבאדם נמשך מלמעלה מעלה, ע' באד"ר דקמ"א ע"ב, ולפיכך בו תלוי עיקר בחי' ביטול היש שכדי להיות הביטול נמשך גם בהיש צ"ל מקור ההמשכה מלמעלה מעלה כמ"ש במ"א סד"ה שובה ישראל.

וזהו ענין נר מצוה ותורה אור, כי הנה מדת מל' נק' מדת לילה שהיא בחי' ברישא חשוכא לפי שהיא בחי' הסתלקות האור ונעשה בחי' יש מאין שהוא בחי' חשך, וכמ"ש בד"ה רני ושמחי גבי רננא ברמשא וזהו ענין נפשי אויתיך בלילה כו' וכדי להמשיך אור וגילוי א"ס ב"ה בבי"ע זהו ע"י תורה ומצות שעי"ז ממשיכים ומאירים גם בבי"ע להיות הגילוי כמו באצי' וכמ"ש בביאור ע"פ כי כאשר השמים החדשים, ועד"ז נאמר הלילה הזה ליל שמורים שגם בבחי' לילה יוכל להיות גילוי בחי' זה שהוא כמ"ש זה אלי ואנוהו ועמ"ש מזה בד"ה ותוסף אסתר, ועמ"ש בד"ה ואתחנן בענין נר הוי' כו' והוא ע"ד הנ"ל, והנה המצות נק' רמ"ח אברים דמלכא והתורה היא בחי' ראש ומוחין דאורייתא מחכמה נפקת והנה כמו שבמוח הוא כללות גילוי אור וחיות הנשמה ואח"כ מהמוח מתפשט לכל אבר החיות השייך לו, נמצא הראש הוא הממוצע שממשיך מהנפש לכל אבר כו', כך ארז"ל גדול תלמוד שמביא לידי מעשה, וגם ארז"ל ותלמוד תורה כנגד כולם, ועמ"ש מזה בד"ה אז ישיר כו' עלי באר כו', ולכן נמשלה המצוה לנר שהיא גילוי הארה פרטית והתורה לאור שהיא כנגד כולם, ולכן ג"כ המצות תלויות בזמן ומקום משא"כ בתורה שגם עכשיו שאין בהמ"ק עכ"ז העוסק בתורת עולה כאלו הקריב עולה, א"נ י"ל כי נר שהוא הארה קטנה זהו המשכת היחוד דאיהו וגרמוהי חד, שיתגלה יחוד זה בבי"ע, ואור הוא המשכת יחוד עליון דאיהו וחיוהי חד כו', ומה"ט ג"כ המצות תלויות בזמן ומקום ועמ"ש מזה בד"ה כי ביום הזה יכפר ובד"ה וידבר דעשה"ד שהן בחי' יחו"ת ויחו"ע, ועד"ז י"ל משארז"ל בסוטה דמצוה מגינה לפי שעה ותורה לעולם כו' וע' בזהר תרומה דקס"ו א' ב' דנר הוא מל' ואור הוא ז"א.

והנה להבין ענין ודרך חיים, יש להקדים מארז"ל בברכות דכ"ח ב' גבי ריב"ז ולא עוד אלא שיש לפני ב' דרכים אחת של ג"ע כו' ואיני יודע באיזו מוליכים אותי, דלכאורה תמוה שלמד תורה שמונים שנה ואיך עלה על דעתו הספק ואיני יודע כו', אך הענין דהנה מבואר בד"ה כי עמך מקו"ח בפי' המגביהי לשבת המשפילי כו', פי' שמים וארץ הוא תורה ומצות, כי שמים שם מים ח"ע כו' וע' זהר ח"ג דרמ"ו ב' דאלין מים דא אורייתא דאתמר בה ותורה אור כו' ועמ"ש בד"ה וכל העם רואים והנה המשכת אור א"ס מה שמתלבש בח"ע זהו ירידה והשפלה גדולה וכמ"ש וירד הוי' על ה"ס כו' מפני אשר ירד עליו כו' ועמ"ש במ"א בענין ויוסף הורד מצרימה, מצרימה היינו חו"ב שהחכמה מגבלת הדבר להיות כן וכן דוקא וזהו בחי' ירידה לגבי אור א"ס כו' ועד"ז כל התורה היא בשיעורים וגבולים, משא"כ

בעצמות אור א"ס כתיב אם צדקת כו' וזהו רם על כל כו' ע"ש, וזהו עבדים היינו לפרעה המקבל מעורף דא"א, וע' מזה ג"כ בד"ה בשלח פרעה, אך עכ"ז המגביהי לשבת המשפילי כו' פי' שהשפלה זו נמשך מלמעלה מעלה יותר מבחי' רם על כל כו' כי כדי לחבר בחי' סוכ"ע רוממות, שיאיר ויומשך בממכ"ע חו"ב, הנה הכח לזה נמשך מלמעלה מבחי' סוכ"ע, וזהו כי גאה גאה ועי"ז דוקא סוס ורוכבו רמה כו' וזהו וברוב גאונך תהרוס כו' וזהו ענין ויוסף דוקא הורד מצרימה וכמשארז"ל ע"פ ועברתי באמ"צ אני ולא מלאך כו', והנה כדי להמשיך אור א"ס ב"ה בחו"ב זהו ע"י מס"נ בק"ש כמ"ש האריז"ל שכדי להיות יחוד או"א הוא ע"י מס"נ ועמ"ש מזה בביאור ע"פ ונקדשתי בתוך וע"פ עלי באר כו' גבי בשביל ישראל שנק' ראשית ובשביל התורה שנק' ראשית, ועמ"ש במ"א בענין פי' כי תשמע בקול כו', והנה מס"נ נמשך מצד עצם הנשמה שהיא למעלה מהשכל, כי ענין הנשמה הוא לא כמו שסוברים העולם שהיא שכל, אלא השכל הוא רק זיו והארה מן עיקר הדבר שהיא הנשמה הנק' יחידה והיא נק' ספירת כתר שכלולין בו ע"ס והיא מתלבשת באור השכל, ועמ"ש ע"פ השמים כסאי מענין יחידה שהוא הרצון מעומקא דלבא למס"נ לה' ולמעלה מהדעת, וא"כ מוכרח שאין להשיג מהות הנשמה מאחר שהיא למעלה מן הדעת, וזהו שאמר רבי יוחנן בן זכאי איני יודע כו' שאע"פ שעסק בתורה הרבה והתבונן רב חכמתו בחכמת ה' בדביקות גדולה אעפ"כ נסתפק שמא בבחינת נשמה שלמעלה מהשכל לא הי' בעבודת ה' כי זה לעומת זה כו' ועמ"ש בד"ה ושמתי כדכד בענין ומכפירים יחידתי, ויש נשמות גבוהות שאף שהשכל שלו בקליפות תמיד נקל לו לבוא לידי תשובה מחמת נשמתו שהיא מעולם העליון ויש להפך אפילו הצדיקים ששכלם תמיד בעבודת ה' אפשר שיש להם נשמה נמוכה והיא בקליפות אלא שבהמשך הזמן תתהפך גם היא, ועמ"ש מענין נשמות שבדורות הראשונים ונשמות שבדורות האחרונים בעקבי משיחא, בד"ה כי אתה נרי, וזהו שאמר ריב"ז איני יודע כי הוא למעלה מהדעת וזהו שמשביעין את האדם שאפילו אם כל העולם כו' היה בעיניך כו', והיינו מטעם הנ"ל שע"י תומ"צ ממשיכים האור שכבר נמשך באצי' והוא הנק' יחוד זו"נ, אבל להמשיך אור חדש מא"ס ב"ה באצי' וזהו הנק' יחוד או"א זהו ע"י מס"נ בק"ש שהוא הנמשך מעצם הנשמה כנ"ל, וזהו הנק' דרך חיים והוא ע"ד מ"ש בזהר פ' שלח דקס"א ע"ב ת"ח כד אנהיר עתיקא סתימאה במוחא, ומוחא אנהיר ללבא, בדרך נעם ה', ופי' במק"מ בדרך נעם ע"י הבינה, וכ"כ האריז"ל ס"ג וקס"א גימ' דרך, ע' במק"מ פ' ויחי דרל"ז א' גבי לשמור את דרך עה"ח שכתב כנ"ל, ועמ"ש עוד בזהר ח"א דל"ז סע"ב ודנ"ח ריש ע"א בענין רוחא דחיי ובמק"מ שם ויובן עד"ז ענין ודרך חיים שהוא ההמשכה מא"א ע"י הבינה כו', ועמ"ש בביאור דהשמים כסאי הנ"ל בענין ויניחהו בג"ע לעבדה שכדי להמשיך תוספת אור בג"ע זהו ע"י כסאי הפרסא ושרשה מבחי' כתר ונמשך דוקא ע"י רצון הנ"ל שבנפש מבחי' יחידה, משא"כ בלי בחי' רצון הנ"ל לא נמשך כ"א מבחי' זיו והארה לבד, ועד"ז נת' סד"ה יחתו מריביו שלהיות גלוי בג"ע ת' עלמין דכסופין הנמשכים מא"א זהו נמשך רק לצדיקים הגדולים לבד כו', וגם נת' במ"א על המדרש הרבה מרגליות ואבנים טובות

יש בג"ע דהיינו בחי' תענוג נברא לא גלוי מהות אלקות ממש אפילו הזיו כו' ועמ"ש ע"פ ואברהם זקן כו', וזהו ענין ודרך חיים היינו מה שנמשך מבחי' באור פני מלך חיים כו', ולכן נסתפק ריב"ז על גלוי בחי' זו בג"ע אף שלמד הרבה תורה, והנה כתי' ואת להט החרב כו' לשמור את דרך עה"ח ואמנם ע"י ודר"ח תוכחת מוסר ניצולי' מבחי' להט החרב כו', והענין כי ע"י דר"ח הנ"ל הנה עי"ז נמשך ג"כ שלא יגביהו א"ע החיצונים בבחי' אם תגביהי כנשר לינק מבחי' רם על כל כו' אשר אם צדקת כו' מעורף דא"א והיינו ע"י שנמשך האור דרך חו"ב בחי' תורה וכנודע מענין עבדים היינו כו' ויוציאנו כו', וזהו ענין פותח בברוך כמ"ש בד"ה להבין ענין הברכות, בפ' בראשית, וזהו אמר אויב ארדוף כו' ה' אלפין כי מבחי' אלף יש לו יניקה כמ"ש בזהר ר"פ ויגש שלכן נברא העולם בבית דוקא וזהו ע"ד הנ"ל שמבחי' כתר שהוא אלף כו', אבל כשנמשך בחכמה שהיא בית ברוך כו' ועמ"ש סוף הביאור ע"פ כי עמך מקו"ח יובן דאע"פ שההמשכה זו שע"י התורה הוא בבחי' צמצום, מ"מ שרשה נמשך מבחי' עליונה שבאור א"ס יותר מבחי' ומדרגת רם על כל כו' שהמשכה זו דבחי' רם הוא מבחי' כי עמך מקו"ח עמך היינו מה שטפל ובטל אצלך אבל ההמשכה שע"י התורה היא מבחי' באורך שהוא מבחי' עצמיות אור א"ס ושם דייקא נראה אנחנו אור כו' ע"ש, ועמ"ש ע"פ ויוסף הורד כו', וכנ"ל לעיל, והנה זהו ענין הפה הא' דחרב פיפיות דקאי על התורה כמ"ש במד"ר פ' בראשית פרשה כ"א, אשר עי"ז ניצולים מבחי' להט החרב כו' דלשמור את דרך עה"ח ע"ש, והיינו לפי שע"י פותח בברוך הנ"ל ממשיכים בחי' ודרך חיים, ושלא יינקו החיצוני' מבחי' כי עמך מקו"ח, וענין הפה הב' הוא בחי' חותם בברוך, והענין דאיתא בזהר פ' בשלח דנ"א רע"א מאן דרך עץ חיים כו' דא היא מטרוניתא רבתא דהוא ארחא כו' וזהו כמ"ש בפ' אמור צ"ה א' ע"פ פתחי לי אנת הוא פתחא לאעלאה לי כו', נמצא לפ"ז המל' נק' דרך שהיא דרך ופתח ומבוא לבחי' עץ חיים וענין עץ חיים עמש"ל ב' הזהר ח"א דל"ז סע"ב ודנ"ת רע"א, ודרך זה צריך שמירה והוא כמש"ש ח"א דרל"ז א' וכל דא לשמור את דרך עץ החיים מאן דרך כד"א הנותן בים דרך, ופי' במק"מ דרך הוא יסוד דנוק', עץ החיים הוא ז"א וכוונת הכתוב לשמור את יסוד דנוק' שמתחבר עם עה"ח שלא יינקו ממנו החיצונים כו' והיינו כמ"ש בפ' ויקהל דרט"ו ע"א, דרך רזא דא הנותן בים דרך, בגין דדריך ביה סט"א כו' והינו שהחיצונים מתאוים לינק מבחי' זו וכמ"ש בזהר בפ' לפתח חטאת רובץ וגם יונקים מן הטפה כשהיא אינה קולטת וכמ"ש ענין זה בעבודה ע"פ ה' לי בעוזרי כו' וזהו ענין הנפילים כו' וצ"ל קליטה וזהו ענין שמור זו משנה וע' בפי' האדרא בענין כורסייא דשביבין כו' ובענין בא נחש כו', וזהו ענין דרך נחש עלי צור המבואר במק"מ ח"א בזהר דף ו' ונת' מזה בביאור באר חפרוה כו' וזהו ענין מם פתוחה שיש פתח ודרך ומבוא ליניקת החיצונים מיסוד דנוק' ובעבודה הוא שתאוות נה"ב מפסיקים שלא יהי' נקלט ההתבוננות וההתפעלות בפנימי' הלב כו', והשמירה לזה הוא להתרחק מתאוות נה"ב וזהו ענין החותם מ' סתומה, וזהו ענין ודר"ח תוכחת כו' שעם היות שקדם בחי' תורה אור עדיין צריך להמשיך ודר"ח, דאל"כ הא ארז"ל ביומא דע"ב ב' ע"פ וזאת התורה אשר שם משה זכה נעשית לו סם חיים

לא זכה כו׳ וענין לא זכה היינו כשיונקים החיצוני׳ מיסוד דנוק׳ מחמת שנמשך הוא אחר גסות ותאוות נה״ב וזהו כי ישרים דרכי כו׳ ופושעים יכשלו בם, וענין זה מבואר סד״ה להבין ענין הברכות איך כי מתשבע״פ שהיא בחי׳ נוק׳ חוה עלמא דאתגלייא יוכל להיות יניקה כשלומד בבחי׳ יש וגסות וזהו ענין בא נחש על כו׳ וצ״ל חותם בברוך וזהו הפה הב׳ של החרב, ובמ״א נת׳ שב׳ פיות הנ״ל הם השמירה מב׳ בחי׳ גסות ותאוות, וזהו ענין ליבון הלכתא כי הנה עם היות דכתי׳ ותורה אור הרי ארז״ל במחשכים הושיבני זה תלמוד בבלי, וכבר עמד ע״ז השל״ה בהקדמה דט״ז ע״ב ותירץ ע״ש ושזהו ענין אשה הכושית אשר לקח משה והענין כמ״ש במ״א ע״פ הזהר ח״א דכ״ז ב׳ בענין משנה אתתא דההיא נער ואיהי שפחה כו׳ דהיינו מצד התלבשות מל׳ דאצי׳ במל׳ דיצירה וע״ז נאמר שחורה אני במחשכים הושיבני אשה הכושית ועמ״ש בד״ה קול דודי בפ׳ שמות וצ״ל ליבון הלכתא גלוי מטרוניתא כו׳, וזהו שצ״ל ודרך חיים כדי שיהי׳ ליבון הלכתא. והנה כתיב ויגרש את האדם כו׳ ואת להט כו׳ ועמ״ש מענין ויגרש סד״ה אוסרי לגפן, ופי׳ החרב המתהפכת פי׳ בזהר ס״פ אמור דק״ז ב׳ שזהו בחי׳ טו״ר מן טב לביש כו׳ ובפ׳ ויחי דרל״ז א׳ פי׳ המתהפכת דא האי חרבא דינקא בתרין סטרין ואתהפכא מסטרא דא לסט׳ דא, וע׳ מענין דינקא בתרי גווני בדינא וחסד בדף צ״ב סע״ב, והיינו כי למעלה בעה״ח הוא בחי׳ אני הוי׳ לא שניתי כמ״ש בזהר ס״פ אמור שם כי באור פני מלך חיים, משא״כ במל׳ יש ג״כ דינים וגבורות וזהו המתהפכת, משא״כ בחי׳ לא שניתי הוא שאין בו הפכים ושינויים כ״א הכל חסד, וע׳ בפ׳ וירא דק״ט ע״א ע״פ מתהפך בתחבולותיו כו׳ דאיהו טקלא כו׳ וכ״ז לפעלם דבני נשא שאם אכשר דרא מקבלת המל׳ מחסד ואם לאו מקבלת מגבורה וזהו ענין החרב המתהפכת כו׳, והתהפכותה לטב ולחסד יובן ע״ד מ״ש בפ׳ בשלח דנ״ד א׳ בענין אז וכד אתנהיר נהירו דאלף ומטי לזיין מאן זיין דא חרב לה׳ מלאה דם כדין עביד נסין וגבורן בגין דאתחבר א׳ עם ז׳ ועמ״ש ע״פ אז ישיר כו׳ נכון כסאך מאז כו׳ שהמשכת בחינה זו זהו ע״י רעותא דלבא וזהו ענין ודר״ח תוכחות כו׳ שעי״ז בא לרעותא דלבא ואז מתהפכת החרב הנ״ל להיות נסים כו׳ משא״כ כשיונקת מן הדין ועמ״ש בזהר פ׳ חקת דק״פ סע״ב מענין זה. ועיין עוד מזה בפ׳ וארא דכ״ח ב׳, תמצא בבוך מלוקטים דע״ט סע״ב סיום כל המאמר הזה.

ו׳ כ״ג

כי נר מצוה וגו׳, הנה ענין ודרך חיים תוכחת מוסר פי׳ בגמ׳ פ״ק דברכות ד״ה סע״א דקאי על עוה״ב ע״ש גבי ג׳ מתנות כו׳ וכ״ה בבראשית רבה ס״פ ט׳ גבי טוב מאד ובשמות רבה פ׳ א׳, וצ״ל דלכאורה תורה ועוה״ב ענין א׳ הוא שע״י התורה זוכה לחיי עוה״ב, ויש ליישב עם מ״ש במ״א ע״פ מארז״ל כל השונה הלכות כו׳ נק׳ בן העוה״ב פי׳ שמקבל מבחי׳ העוה״ב כמו ז״א שמקבל מאימא עילאה אבל עוה״ב עצמו הוא בחי׳ עליונה יותר, עמ״ש

בד"ה לבבתיני, ועיין בסוטה דכ"א א' בענין שהמצוה נק' נר ותורה נק' אור ואח"כ הגיע לפרשת דרכים כו' י"ל שזהו ענין ודרך חיים ולא מיבעיא לרב חסדא שם דודאי ר"ל ענין עוה"ב אלא אפילו לרב נחמן בר יצחק שם דאמר זה ת"ח ויראת חטא היינו שעי"ז ממשיך אור א"ס בתורה עיין ביומא דע"ב ע"ב, ועמ"ש בפי' יראת חטא בד"ה ראשי המטות ובד"ה כי תשמע בענין שהתורה נק' תרעא לדרתא לגבי יראה עילאה. בעקידה ריש שער ס"ח פי' ענין נר מצוה וכו' כמו שהנר או האור הגם שעל ידו רואים היינו דווקא ע"י העין שבאדם והנר או האור גורם ומוציא לפועל כח הראיה כך עד"ז התומ"צ, ופי' כי התומ"צ ניתנו דוקא לנשמות שיש בהן הכח הזה לשימשיכו כו' עיין בד"ה הבאים ישרש, ובד"ה זכור את יום השבת בפ' יתרו, וזהו ששים המה מלכות ששים מסכתות א' היא יונתי כנס"י יונתי בחי' עיניך יונים ראיה כו'. בעקרים מ"ג ס"פ כ"ח פי' כמו שהנר כוונת ההדלק' היא בעבור האור כו' כך ענין המצות צ"ל לשמה להמשיך רצון העליון כו'. בשל"ה דמ"א ע"ב פי' ודרך חיים על פנימית התורה כו', ודנ"ג א' ב' במאמר ה' מן עשרה מאמרות שלו האריך בענין היסורין איך שהם מביאים לדרך חיים ויובן זה עפמ"ש בביאור הזהר קרח קע"ח ב' בענין הוא דא עתיקא כו' ע"ד אעא כו' מבטשין ליה כו' ועמ"ש בד"ה שמאלו תחת לראשי בפ' תשא.

וזהו ענין שמן שמוציאין ע"י כתיתת הזתים כמארז"ל במנחות דנ"ג ב' מה זית זה אין מוציאין שמנו אלא ע"י כתיתה אף ישראל אין חוזרין למוטב אלא ע"י יסורין כו', ועמ"ש מזה בד"ה ואתה תצוה, וי"ל שכשמשים עצמו כשיריים בבחי' כתית נפטר מן היסורין וכמ"ש בספר אוה"מ. ובהשמטות זהר ח"א סי' ל"ז פי' תורה היא הארה מאור הראשון שנק' עוה"ב, אבל התורה נק' עוה"ז היינו תשבע"פ וע"י קיום תושבע"פ יזכו לעוה"ב ע"ש באריכות וזהו מה רב טובך אשר צפנת כו' ומה שנמשך הארה בתורה זהו ענין פעלת לחוסים כו', ובפ' וישב דק"צ ע"א שע"י התורה דוחה הרהורים רעים וזהו ותורה אור כמו שהאור דוחה החשך כו', וע"ש בענין לשמרך כו', וע' ברע"מ פ' צו דכ"ח ע"ב גבי עברה דמכבה מצוה דאיהו נר כו' אבל לגבי מארי תורה לית להו כביה, ובפי' הרמ"ז שם, וברע"מ פ' בהעלותך קנ"ג א' ברזי דאורייתא דאיהו אור ותורה אור כו', ובפ' פנחס דרט"ו ב' וראיתיה ברזין נהירין דאורייתא דאור רז אתקרי הה"ד כי נר מצוה ותורה אור ובפי' הרמ"ז שם, ודר"פ ע"ב י' איהי בת עינא כי נר מצוה ותורה אור ה' וכו' ע"ש, ועמ"ש בד"ה לך מענין יו"ד וה"א.

ושמתם את וגו'. בקידושין פ"ק ד"ל ע"ב ושמתם סם תם נמשלה תורה כסם חיים כו' ובערובין נ"ד ב' סם חיים לכל גופו כו' וצ"ל מארז"ל ביומא דע"ב ב' ע"פ וזאת התורה אשר שם משה זכה נעשית לו סם חיים לא זכה נעשית לו כו', והענין עפמ"ש בזהר ר"פ חקת בענין וזאת עשו להם וחיו כו' וכתיב זאת אשר ללוים כו', מאן דאחיד סמא דמותא אי לא יערב ביה סמא

דחיי הא ודאי ימות וע״ד וזאת עשו כו׳ וע״ש במק״מ ובהרמ״ז כי המל׳ עצמה הנק׳ זאת בבינה מן הגבו׳ ולכן נק׳ סמא דמותא וכמ״ש ג״כ בזהר בהר דק״ו ע״ב לא תקרב לגבי אתון נורא יקידתא כו׳, משא״כ כשממשיך בה הוי״ו ע״ז נמתקו הגבו׳ וזהו ענין סמא דחיי שמהפך גם הגבו׳ לטוב כמו מרקחת מדבר חריף כשנמתק ע״י הדבש כו׳, ולכן לא זכה והיינו כשאינו לומד לשמה לשם ה׳ להמשיך בה הוי״ו כ״א לקנטר כו׳ וכ״ש בפגם הברית כו׳, וגם ברית זהו התקשרות יחו״ע ויחו״ת להמשיך הביטול כמו שלמעלה היש וכולא קמי׳ כו׳ וכשלומד להיות יש ודבר הרי פוגם בברית והתקשרות הנ״ל ולא נמשך מהוי״ו אל ה׳ תתאה וע״כ נעשית לו כו׳ אבל זכה שלומד ביראה וביטול נעשית לו סם חיים.

ענין ודר״ח יובן עפמ״ש בדרוש המילה ומל כו׳ למען חייך ע׳ באגה״ק סי׳ ד׳ והיינו שזהו למעלה מהביטול כי ביטול עכ״פ ב׳ גופים משא״כ חייך גוף לנשמה ע׳ והקרבתם עולה ובה״ז בשלח בוקע ים לפני משה כו׳ וי״ל זהו שלע״ל אין שייך זווג ב׳ גופים כמו באו״א וזו״נ כ״א כמו בע״י וא״א דו״נ עצם א׳, זהו למען חייך, כי עכשיו יש מאין ואתה מחיה ע״י אין הארה דהארה לכן הם ב׳ דברים אך לע״ל עצמות יהי׳ חייך כו׳ וזהו ענין עה״ח וחי לעולם שלמעלה משבה״כ וימלוך וימת רק בבחי׳ שמות משא״כ בעצמות כו׳ וזהו ודר״ח שלמעלה מנ״מ ותו״א שהם המשכת הביטול מאצי׳ בבי״ע אבל ודר״ח בחי׳ למען חייך כו׳ ולזה צריך בירור וזיכוך והיינו תוכחת כו׳, וזהו ומל כו׳ לבבך, ולא ערלת כו׳ ובזה יובן המדרש פ׳ מקץ גדולתי למעלה מגדולתכם כי עכשיו נק׳ צדיקים הקטן דוד הוא כו׳ יעקב כו׳ הפך הגדולה כי גם באצי׳ מ״ה ביטול לפי שהכלים אינן ערוך כו׳, אבל לעתיד יהי׳ למען חייך שלמעלה מביטול ולכן גדולה המאור הגדול כו׳ והי׳ אור הלבנה כו׳ וזהו גדולה מילה כו׳ גדולה דוקא, אלא שגדולתי למעלה כי במקום גדולתו כו׳ שזהו ענוה אצלו, ובזה יובן מ״ש תלים כ״א חיים שאל ממך כו׳ דקאי אמשיח והיינו ששאל בחי׳ למען חייך, וע׳ זהר ח״א קס״ח ב׳, ולכן הי׳ דוד בר נפלי חשך שעי״ז יתרון האור למען חייך הנ״ל.

בהשמטות ח״א סי׳ כ״ה י״א א׳, קכ״ו א׳, ח״ב פ״ו ב׳ קנ״ח ב׳ ח״ג ע״ג א׳ צ״א ב׳ קע״ט ב׳ רפ״ד ב׳.

ע׳ ד״ה שמע ישראל בענין ויבדל שביהי רקיע ב׳ פעמים ב׳ פרסות א׳ בין אצי׳ לבי״ע וצ״ל ובחרת בחיים כו׳ תענוג עליון לא הפסולת וזהו ענין ומלתם את ערלת כו׳ פרסא כו׳ ב׳ הבדלה בין ואתה מחיה אותיות ובין אתה לבדך כי עמך מקו״ח היינו בין אצי׳ כלים ובין המאציל וע״ז נאמר ומל כו׳ למען חייך כו׳.

בכת״י בשולי הגליון:

ועכשיו ואתם הדבקים כו׳ חיים כו׳ כב׳ גופי׳ רק דבקי׳ אבל לע״ל למען חייך וכן עכשיו כי לא יראני האדם אבל לע״ל ולא יכנף כו׳ עיין בענין יראו כו׳.

ו׳ כ״ג

כי נר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחת מוסר.

א) בת״א פ׳ מקץ בד״ה ענין חנוכה פי׳ השמן נקרא נר, כאמרם נר של שמן, והיינו ענין המצות שנמשכים מבחי׳ כשמן הטוב על הראש בחי׳ כתר שלמעלה מההשגה רצון העליון, וגם רמ״ח מ״ע הם רמ״ח אברין דמלכא, ובה ועל ידה נמשך ונתגלה אור החכמה זו תורה שבע״פ דאורייתא מחכמה נפקא, והיינו המצות שרשן מא״א ונמשכים בתרי״ג ארחין בגלגלתא דז״א היינו בחי׳ כתר ומקיף וזה כמו השמן שאעפ״י שממנו עיקר האור עכ״ז הוא עצמו אינו מאיר כן המצות כיון שהם מבחי׳ גלגלתא שהוא רצה״ע שלמעלה מהשגה הרי אינו מאיר ונק׳ ישת חושך סתרו וגם מו״ס הרי הוא אינו מושג, אלא שבו ועל ידו נמשך ותורה אור יסוד אבא המאיר ממה שנמשך באבא מגלגלתא ומו״ס ע״י מזלות כו׳ ומאיר במוחין דז״א בפנימיות וזהו כמו האור שמאיר ע״י השמן, נמצא לפ״ז המצוה שרשה גבוה מהתורה, אמנם זהו בשרשן, אבל למטה תורה בז״א ומצוה במ׳ ופי׳ באג״ה סי׳ כ׳ בד״ה איהו וחיוהי שזהו כחותם המתהפך, וכמ״כ באדם ענין המצות הם לקיים מצות המלך הקב״ה אף גם בלי טעם, ותורה הוא הגילוי הטעם של המצוה, וזהו כי נר מצוה ר״ל בחי׳ השמן, ותורה הוא האור והגלוי, וענין ודרך חיים י״ל כי הנה ארז״ל שיקבל עליו עול מלכות שמים תחלה ואח״כ יקבל עליו עול מצות, ופי׳ עול מלכות שמים היינו פ׳ שמע ישראל למס״נ באחד ואהבת, ובחי׳ זו זהו ענין נר ה׳ נשמת אדם, שהנשמה ג״כ נקרא נר ויש בה ג״כ שמן ואור ופתילה, השמן זהו החכמה והביטול שלמעלה משכל המושג כמ״ש בד״ה ראה אנכי נותן בענין משכיל לאיתן והאור כשנמשך בהשגה והתבוננות וממנה נמשך במדות, ואהבת ב״פ אור כו׳ בהעלות ובהטיבו אה״ע ואה״ר, וצ״ל כתיתת הזתים וזהו תוכחת מוסר שעי״ז בא לבחי׳ ודרך חיים בחי׳ כי עמך מקו״ח כו׳ ובחרת בחיים כו׳.

ב) בד״ה מנורת זהב כולה פי׳ ג״כ שהשמן הוא המצות ששרשן מבחי׳ כתר, והאור זהו ע״ד ש״י עולמות שהן קנה חכמה קנה בינה ב״פ קנה גימ׳ ש״י והם רק מחצה מתר״ך, לכן צ״ל השמחה בטוב לבב מרוב כל, ומצד זה מעשה גדול כי התורה היא חו״ב, וזהו ותורה אור, והמצות מהכתר, ונש״י הן נק׳ ג״כ נר והוא הכלי שבו השמן והאור והפתילה, אך צ״ל בנר וכלי זה קבלת עול מלכות שמים וע״ז מורה ענין מנורת זהב כולה וגולה על ראשה כו׳ ולפי שישראל יש בהן הכח הזה לקבל עומ״ש ע״כ נק׳ נר, עיין בד״ה הבאים ישרש, ולבוא לזה זהו ע״י התורה, ולכן תלמוד גדול, ועז״נ והחכמה תחיה בעליה כו׳, ואפ״ל לפ״ז ג״כ שזהו ענין ודרך חיים בחי׳ והחכמה תחיה.

ג) בד״ה והיה לכם לציצית, דרוש השני פ״א פי׳ כי ענין נר הוי׳ נשמת אדם שהנשמה קרויה נר, כי המ׳ שהיא כנ״י ונוק׳ נקראת נר

והיינו שהיא נק׳ אשה ע״ש אש ה׳ ואל אישך תשוקתך וזהו בחי׳ נר כנר הדולק מלמטה למעלה בטבע תולדותה ושלהבת העולה מאליה, וכמ״ש בענין למען יזמרך כבוד נהורא תתאה כו׳ וכן בכל נשמה בפרט, היא בבחי׳ רצוא ושוב, אך מאחר שירדה למטה איך יהי׳ בה הרצוא בבחי׳ נר הוא ע״י נר מצוה ותורה אור, פי׳ נר מצוה היינו רמ״ח מ״ע רמ״ח אברים והן נמשכות ע״י תרין דרועין שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני והם הממשיכים מהחכמה שהיא תורה אור בחי׳ הביטול לכנ״י שתהי׳ בבחי׳ נר הוי׳ נשמת אדם כו׳ וכמו עד״מ הטפה ממוח הזכר שמוכרח תחלה להתפשט דרך רמ״ח אברים ואזי נמשך בנוק׳, כן ע״י נר מצוה שהן רמ״ח מ״ע נמשך מהחכמה והתורה השפע לכנ״י בחי׳ שמן ואור כו׳, נמצא יש ב׳ בחי׳ נר מצוה שבו שמן ואור כו׳ ומזה נמשך בכנ״י נר ה׳ נשמת אדם, וזהו ענין ב׳ נרות דשבת א׳ כנגד זכור וא׳ כנגד שמור כי זכור לדכורא ושמור לנוק׳ ויותר י״ל שזהו ענין הטבת הנרות והעלאת הנרות, הטבת הנרות הוא נר מצוה בחי׳ טוב אמרו צדיק כי טוב ועי״ז יוכל להיות אח״כ העלאת הנרות היינו העלאת נר ה׳ נשמת אדם.

ד) **בת״א** פ׳ מקץ בד״ה ת״ר נ״ח בש״א, פי׳ ענין שהמצוה נקרא נר הוא ע״ד שע״י המצות יוכל ליהנות בג״ע זיו השכינה, שאיך יהי׳ אפשר להנשמה לקבל גלוי הזיו זהו ע״י אמצעות לבוש, כענין אספקלריא שבה ועל ידה יוכל להביט באור השמש, שאפילו מרבע״ה ראה ע״י אספקלריא, אלא שהיתה אספקלריא המאירה ולכן נתנבא בזה, ושאר הנביאים ראו ע״י אספקלריא שאינה מאירה ר״ל כמו שפיגעל שאינו רואה בה רק הדמות מהדבר ולא העצם של הדבר, כמו באסה״מ שרואה העצם הדבר לכן רק משה נתנבא בזה והם נתנבאו בכה ועד״ז ממעשה המצות נעשה לבוש ר״ל כמו אספקלריא המאירה שבו ועל ידו יוכל לקבל הזיו, ולכן נקרא המצוה נר, ר״ל כמו הנר הוא מאיר כך ע״י המצוה דוקא הוא נהנה מזיו, שהמצוה היא אספקלריא המאירה וענין נר הוי׳ נשמת אדם, שהיא אספקלריא שאינה מאירה, היינו מה שבא לבחי׳ בכל מאדך זהו נק׳ מראה כמ״ש בלק״ת בשה״ש סד״ה יונתי בחגוי בענין הראני את מראיך כו׳, ואף שזהו אסשא״מ, עכ״ז ע״י האו״ח בכל מאדך ממשיך מאוא״ס ממש מבחי׳ עליונה שלמעלה מהזיו המאיר בג״ע, וגם משורש הזיו והוא שע״י תומ״צ ממשיך יחוד ו״ה וזהו שורש הזיו שבג״ע כמ״ש בבה״ז פ׳ אחרי דע״ז ע״ב ד״ה תאנא אתעברת ה׳ עילאה, אכן ע״י מס״נ בכל מאדך, ממשיך יחוד י״ה שהוא במזלא תליא בחי׳ כתר, ותדע שהרי בפ׳ והי׳ אם שמוע שלא נאמר בכל מאדך אף שנאמר אם שמוע תשמעו אל מצותי, נקרא עדיין אין עושין רצונו של מקום בגמרא ר״פ כיצד מברכין, והיינו משום דדוקא ע״י בכל מאדך ממשיך יחוד י״ה הנמשך מהכתר הנק׳ מזלא, אלא שבחי׳ זו א״א לבוא באספקלריא המאירה עד שיאמר עליו זה, כי י״ה הם עלמא דאתכסייא לכן ההארה מזה נמשך ע״י אסשא״מ כמ״ש ע״פ צאינה וראינה כו׳ בעטרה כו׳, שכדי להיות וראינה בעטרה שהוא כתר צ״ל צאינה מאצי׳ לבריאה שהוא מבחי׳ אסה״מ לבחי׳ אסשא״מ אז יוכל להיות וראינה כו׳ וכמ״ש ישעי׳ ואראה את ה׳ אף שנאמר כי לא יראני

וארז"ל ספ"ד דיבמות דמ"ט ע"ב שמ"ש כי לא יראני זהו באסה"מ אבל באסשא"מ אמר ואראה, נמצא לפי' זה ג"כ זהו כמש"ל סעיף א' דבחי' נר ה' נשמת אדם זהו קבלת עול מלכות שמים ובחי' כי נר מצוה זהו עול מצות, וא"כ סיפי' דקרא ודרך חיים היינו ע"י קבלת עול מלכות שמים בבחי' נר ה' נשמת אדם שעי"ז ממשיך בחי' יחוד י"ה, והוא הנק' דרך חיים, ונק' ג"כ צרור החיים, כמ"ש הרמב"ן בשער הגמול דצרור החיים זהו עדן, ועדן הוא חכמה המאיר בבינה כו', ועיין שם בת"א דפי' ב' בחי' נר זה הכל בנר אחד ר"ל השמן הוא המצות הפתילה היא נה"א, ויש ב' גווני אור נהורא אוכמא הסמוך לפתילה ועליו נהורא חיוורא זהו ענין ב' בחי' נר אסה"מ ואסשא"מ, נהורא חיוורא זהו ענין אסה"מ ונמשך מהשמן שהוא המצות ונהורא אוכמא זהו כליון הפתילה בחי' בכל מאדך כו'.

ה) **ופי'** כי נר מצוה ותורה אור י"ל כי גם באסה"מ יש ב' בחי', כי בכלל אצילות נק' חכמה שהוא אסה"מ אעפ"כ המ' לגבי ז"א היא כמו הנר לגבי אור היום, או כמו אצילות שבבריאה נק' ג"כ אסה"מ ועכ"ז אינו כמו אצילות העליון ממש עד"ז יובן נר ואור היום, ולפמ"ש במא"א אות נ' סל"א גם מל' דבריאה נק' נר מצוה א"כ הי' אפ"ל דהגילוי שע"י המצות זהו אסשא"מ והגילוי שע"י תורה זהו באסה"מ, כי הבריאה נק' אסשא"מ לגבי אצי', חזהו כי נר מצוה ותורה אור, עוי"ל כי מ"ש לעיל דאסשא"מ זהו כענין השפיגעל שיש צפוי כסף המסתיר ועי"ז נעשה א"ח בחי' בכל מאדך, אך י"ל עוד בפי' אסשא"מ שהיא ג"כ אור ישר דוגמת זכוכית דאסה"מ רק שאינה מאירה כל כך, כמו שאנו רואים שיש זכוכית בהירה ויש שאינה בהירה כ"כ, א"כ עד"ז י"ל למעלה דהנה במא"א אות א' סעיף קנ"ט כ' אסה"מ נקרא ז"א מאיר מעצמו ושאינה מאירה רחל דל"ל מגרמה כלום, גם נצח הוד דאצי' נק' כך עכ"ל וע' זח"ב וארא דכ"ג ב' ובת"ז תקון מ"ם דפ"ג ע"א מסט' דהוי' אתקרי אספקלריא דנהרא וכד איהי אדנ"י בלא בעלה אתקרי אספקלריא דלא נהרא כו', ומה שנו"ה נק' כן כי איהו בנצח ואיהי בהוד גם כי הנצח ענף החכמה וההוד ענף הבינה ועיקר בחי' אספקלריא המאירה נמשך מהחכמה לפי שבחכמה דוקא שורה אור א"ס, וכמ"ש במא"א אות ד' סל"ז דמות נק' מוחי דאימא, ובחי' דמות זהו אספשא"מ שזהו ענין כדמותינו כו' לכן ההוד נק' אסשא"מ, ולכן בשבת בלילה העליה שגם איהי בנצח כמ"ש בסידור בד"ה להבין המאמר וכד אנת תסתלק כו' ועפ"ז י"ל ענין כי נר מצוה זהו ענין המ' שנק' אסשא"מ, ותורה אור זהו ז"א שנק' אסה"מ כו' וכן נודע דשרש המצות הוא מבחי' ש' אד' כמ"ש בלק"ת פ' שלח ע"פ ועתה יגדל נא כח אד' והתורה נקראת תורת הוי' ועמ"ש בד"ה כי ביום הזה יכפר, דרוש השני, בענין והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום, ובד"ה וידבר אלקים דעשה"ד, בענין הטעם שאין מבטלין מת"ת למצוה שאפשר לעשותה ע"י אחרים כו' גם כמ"ש בע"ח שער הכללים פ"א אשר מז"א לנוק' נמשך האור דרך חלון צר, ובמא"א אות ח' סעיף ס"ה חלון נק' היסוד של כל ספירה ובפרט יסוד דאימא חלון רחב, ולכן התורה שהיא ז"א נאמר בה ותורה אור כי בא לו האור דרך חלון רחב משא"כ במ' שנמשך

לה האור מז"א דרך חלון קטן וצר שהוא יסוד ז"א, ע"כ נק' המ' נר, שאינו דומה לאור היום שהוא אור גדול, ואפ"ל לפ"ז ענין ודרך חיים שהוא כח"ב כי בג"ר בא האור בהתרחבות רק ז"א מקבל ע"י חלון כ"כ בע"ח שער מ"א פ"א, וכן תפס רבינו ז"ל עיקר אף שבשער הכללים לא כתב כן, וע' בשער מ"ז פ"ג כ' בענין אחר קצת עכ"פ מכ"ז מובן אשר בג"ר בא הגילוי מאוא"ס יותר הרבה מהגילוי אשר בזו"נ ע"כ נק' בחי' זו ודרך חיים מה שלמעלה ממדרגת כי נר מצוה ותורה אור שהם זו"נ, וכמובן ממ"ש בזח"ב פ' בשלח דס"ג ע"ב שהתגלות עתיק הוא בבינה כו', ועמ"ש מזה בד"ה ויצוום אל בנ"י בפי' וארא אל אברהם כו' ושמי הוי' לא נודעתי להם, ופי' ודרך חיים י"ל ע"ד מארז"ל אין התורה מתקיימת אלא במי שממית א"ע עליה, וזהו ענין מארז"ל הרוצה שיחיה ימית א"ע, ובמאו"א מם ל"ג מיתה בקדושה אשכחן בסוד מי (ר"ל בינה) שממיתה א"ע לקיים התורה ז"א, עיין בע"ח דרוש עיבור יניקה ומוחין, ובאו"ת מהמגיד נ"ע ביאר ע"ד הנזכר בסידור בפי' ע"כ יעזוב איש את אביו ואת אמו כו' שכשצ"ל ההמשכה במדות ודבור א"א שיהי' המחשבה בשלימות כו', ובנפש פי' מי שממית א"ע למסו"נ באחד שעי"ז ממשיך התורה ממקורה ונק' לא זז מחבבה עד שקראה אמי בתו"א סד"ה רני ושמחי בת, דרוש הראשון, וכיון שממשיך בהתורה ממקורה שלכן נק' אמי, עי"ז התורה מתקיימת פי' מתקיימת כי הקיום זהו בחי' אמת אשר לא יכזבו מימיו גם ע"ד שקנה חכמה עמ"ש בד"ה צבאות ה', וכמו עצרת קליטה חרות על הלוחות, וצ"ל ביטול הנפש מי שממית כמו עכ"ד פרחה נשמתן ע' בד"ה עולת תמיד, ונק' דרך חיים שעי"ז ממשיך אור א"ס בתורה מבחי' מקור מים חיים, כי זהו צמצום גדול שיאיר אור א"ס בחכמה, ואינו נמשך אלא ע"י מי שממית א"ע, ע' בד"ה ולא אבה וכן למעלת המשכת המוחין במדות נק' מי שממית א"ע כו', במאו"א מם סל"ג, ועפ"ז י"ל פי' כי עזה כמות אהבה שהרי מי בינה ממית א"ע בשביל המשכת התורה לישראל, הוכיח בירור הדברים כן פרש"י פ' חיי כ"ד מ"ד ע"פ אותה הוכחת, ויש הוכח ל' תוכחה ומוסר, וכמו ויוכח עליהם מלכים, ואל תקוץ בתוכחתו משלי ג' י"א, אלא י"ל כי ע"י התוכחה והיסורים מתברר הדבר ר"ל ממה שהוא בחי' היינו כחולמים ב' הפכים ע"ד פוסחים על שתי הסעיפים ואינו מרגיש שזהו ב' הפכים וע"י התוכחה הנ"ל והביטוש סליק בי' נהורא דנשמתא, וע' בהז"ז קרח קע"ח ב' אלמלא דינא כו', וידוע שיש בירור אחר בירור כי מה שהוא טוב בבריאה הנה לגבי אצי' צריך בירור ולכן יש טבילה בנהר דינור כדי לעלות מג"ע תחתון לג"ע העליון בד"ה מראיהם ומעשיהם וכן אהבה דבכל נפשך נחשבת לקליפה לגבי בכל מאדך כו', ולכן אחר כי נר מצוה ותורה אור עדיין צריך בירור כדי לבוא לבחי' ודרך חיים וזהו ע"י התוכחה שגורמת הבירור כו' גם ידוע שיש כנר לגבי האבוקה ש"ע נהורין לכן ע"י תומ"צ בחי' נר היינו מצות שמן ותורה האור של הנר כנ"ל סעיף א', אכן ודרך חיים זהו גילוי האבוקה כו' ש"ע וישע ה'.

להעיר לענין ודר"ח תו"מ ביאור כי ביום הזה יכפר דתקס"ב שהגבורה בשרשן גבוהים מחסדים וממאמר המגיד להב"י שיזכהו לאתוקדא

עק"ה, ומענין וסביביו נשערה מדקדק עמהן כמלא נימא ומענין וידר יעקב נדר כו' ומענין פריעה בד"ה למנצח על השמינית ובד"ה מראיהם ומעשיהם נהר דינור בין געה"ת לגעה"ע, וממ"ש בד"ה שמאלו תחת לראשי פ' כי תשא בענין ובכל מאדך נמשך ע"י שמאל דוחה וכ"כ בסידור בד"ה אחרי ה' אלקיכם תלכו, ובד"ה אלה תולדות יצחק.

ו) **במד"ר** פ' תצוה ס"פ ל"ו יהא נרי בידך ונרך בידי ואיזו נרו של הקב"ה זו תורה שנאמר כי נר מצוה ותורה אור כו' כל מי שעושה מצוה הוא כאלו מדליק נר לפני הקב"ה ומחיה נפשו (ר"ל נפש האדם העושה המצוה) שנקראת נר שנאמר נר ה' נשמת אדם כו' מה הנר כו' אפילו אלף אלפים מדליקין ממנו אורו במקומו, (וזהו ותורה אור, דלא כהמ"כ) כך כל מי שיתן למצוה אינו מחסר כו' עכ"ל, זה יובן ממ"ש בת"א בביאור ע"פ המגביהי לשבת שבבחי' הראש והאור אע"פ שהוא בעצם גבול יש בו בחי' א"ס שמדליקין ממנו נר מנר לעולם משא"כ במים כו', וכך הוא ענין בכל מאדך כו', והנה בכל מאדך ג"כ הפי' בכל ממונך, והיינו משום שע"י הצדקה נמשך התגלות אור א"ס ממש לכן נמשך זה הפעולה גם בגשמיות שיהי' המצוה כמו הנר שאף שמדליקין ממנו אורו במקומו והיינו שלא יחסר מממונו כלום, וזהו כי נר מצוה והצדקה נק' מצוה סתם בירושלמי כמ"ש באג"ה סי' * ובסש"ב פרק ל"ז וז"ש וצדקה תהי' לנו כי נשמור כו' והוא בחי' נר ואור, ר"ל שאורו במקומו עומד ואינו חסר כלל ע"י שמדליקין ממנו, ועמ"ש בביאור כי אתה נרי שע"י הצדקה ממשיך מבחי' א"א יג"מ הרחמים כו' וכמ"ש בד"ה אשירה להוי' כי גאה גאה בענין ושמרו דרך הוי' לעשות צדקה, ומ"ש כל העושה מצוה כאלו מדליק נר לפני הקב"ה יש לפרשו בשני אופנים הא' שממשיך האור במ' והיא הנק' נרו של הקב"ה היינו שבה ועל ידה מאיר בבי"ע הנקראים לילה כי סיהרא ל"ל מג"כ וע"י המצוה ממשיך התחברות נהורא עילאה דז"א בנהורא תתאה דמ' וזהו כאלו מדליק נר, וזהו כמ"ש במד"ר פ' נח ספ"ל לאוהבו של מלך שראה את המלך מהלך במבואות האפלים, הציץ אוהבו והתחיל מאיר עליו דרך החלון כו' ע"ש, ומבואות האפלים י"ל עולם העשייה אשר החושך יכסה, וההארה דרך חלון היינו שממשיך האור ממ' שמקבלת מיסוד ז"א הנקרא חלון כמש"ל סעיף ה', ועיין בלק"ת בד"ה יו"ט שני מענין חלונות, וזהו ענין כל העושה מצוה כאלו מדליק נר לפני הקב"ה שלא יהי' העולם מתנהג באפילה, הפי' הב' י"ל ע"ד שפי' בכהאריז"ל בפי' באור הוי' שהוא אור המאיר מהכתר בז"א הנק' הוי' ונק' הקב"ה וע"י המצוה אקב"ו ממשיך מבחי' קדש העליון אור בבחי' קדוש בוא"ו והיינו ענין אור הוי' וזהו כאלו מדליק נר לפני הקב"ה.

ז) **זח"א** בהשמטות בסי' ל"ז כי נר מצוה זו תשבע"פ ותורה אור זה תשב"כ מלה"ד לאדם צנוע בסיפי הבית אע"פ שיום הוא אור גדול בעולם, אין אדם רואה בתוך ביתו אא"כ הכניס בו נר, לכאורה הפי' שתשב"כ אף שהוא אור גדול, אבל האדם צנוע ר"ל שמוסתר ונעלם בה הכל וע"י

---

*) בכת"י יש כאן מקום חלק.

תשבע"פ הנק' נר יוכל לעמוד עליה, עוי"ל פי' ודרך חיים כי הנה ותורה אור, אור הוא ב' שלישים מן ש"י עולמות שהם מרזא דימינא בחסד ות"ת ונשאר ק"נ מסטרא דגבורה ע' זח"ב קס"ו ב' ותפלת מנחה ממתיק את הגבו' ולכן מנחה גימ' ק"ג כמ"ש במאו"א אות מ"ם סע"ג, וזהו שארז"ל בירושלמי שתפלת מנחה היא בחי' קטרת הובא בהגמי"י פ"ג מה' תפלה, וקטרת העלאת בחי' לבונה בחי' רישי' דעשו שבעטפי' דיצחק כו', והנה ש"י עולמות הוא מחצה מבחי' תר"ך כתר, משא"כ אור גימ' ר"ז שליש מן תר"ך, וענין השליש זהו נה"י דא"א והם מלובשים בז"א והנה"י הם למטה מן הפרסא המפסיק בא"א בסוד קרומא דפסיק כו', אבל ש"י הוא מחצה מתר"ך דהיינו חו"ב שמלבישים לחו"ג דא"א שלמעלה מהפרסא וזהו ענין ודרך חיים עוה"ב ש"י עולמות דחו"ב ומחצה מתר"ך שהוא למעלה מבחי' אור ותורה אור עמ"ש סד"ה והי' מספר בנ"י, וזהו ע"י מנחה נמשך מנוחה.

ח) **זח"ב** תרומה דקס"ו ע"ב כי נר מצוה ותורה אור דקא נהיר לההוא נר מסטרא דאור קדמאה כו' והיינו נר הוא מ' ואור הוא ז"א ועם היות כי גם הנר מאיר את החשך דבי"ע וכמ"ש בת"א בד"ה כי אתה נרי דס"ז ע"ד שזהו המשכה מאוא"ס במ' שלא כדרך ירידות והשתלשלות אלא כמשל האור הנאחז בפתילה וה"ע יחיד חי העולמים מלך, ע"ש, עכ"ז אין זה ערך לאור היום שהוא אצילות עצמו אצל וסמוך, וכמו ערך שרגא בטיהרא, ויש לפרש ע"ד כי אל דעות ערך ד"ת שלמטה היש כו' לגבי דעת עליון דכולא קמי' כלא חשיב זהו כמו אור הנר לגבי אור היום, וכן בחי' הודאה לגבי ברכה בסידור בדרוש בהמ"ז, ובלק"ת פ' עקב ובת"א ס"פ בשלח סד"ה להבין ענין לחם משנה וזהו כי נר מצוה, שהמצות הם בחי' נר ביטול דיחו"ת, ותורה אור שהיא ביטול דיחו"ע כמ"ש בלק"ת פ' אחרי בד"ה כי ביום הזה יכפר דרוש השני פרק ב' ופ"ג, וזהו ענין גדול תלמוד שמביא לידי מעשה, היינו כמו שאור הנר נמשך מעצם האור, שממנו נמשך אור להנר כן האור דיחו"ת דעת תחתון בחי' מ' נמשך מיחו"ע ד"ע בחי' תורה והיינו שהתלמוד מביא לידי מעשה, וענין ודר"ח זהו גבוה מב' הבחי' כמש"ש בת"א ס"פ בשלח בענין שבשבת צ"ל לחם משנה שהם ב' בחי' דיחו"ע ויחו"ת שהשבת הוא למעלה משניהם ע"ד זכור ושמור בדבור אחד נאמרו, עיין בת"א פ' יתרו סד"ה ענין האבות הן הן המרכבה ובלק"ת פ' עקב בד"ה ואכלת ושבעת סוף סעי' ה', ג"כ מזה, ועמ"ש מזה ע"פ מזמור שיר ליום השבת, ועיין בלק"ת פ' ראה בהקיצור מד"ה כי תשמע בקול סעיף ה', ועמ"ש מענין גדול תלמוד שמביא לידי מעשה בד"ה ושננתם לבניך כו', ושם פי' ג"כ התורה זהו ע"ד איהו וחיוהי חד והמצות הם ע"ד איהו וגרמוהי חד, וא"כ ודרך חיים זהו המשכות מבחי' איהו ממש כו', ור"ל מבחי' כתר.

חי י"ד

לי עצה, אבות פ"ו משנה א', רבות נשא פ"י רל"ח ג' (שהוא ל"א ג') דברי תורה היועצים אותך טובה שנאמר לי עצה כו' פי"ב רמז ב'

(שהוא מ׳ ב׳) ע״פ מעצי הלבנון שבעצת התורה המלובנת בדברים ברא הקב״ה את עולמו וכה״א לי עצה ותושיה, שה״ש רבה בפסוק מי זאת עולה ל״ז ג׳ (שהוא ל״ה ג׳) תד״א ח״ב פי״ז, עמה״מ שער י״ב פ״ט ע׳ א׳, שבינה מלבשת גבורה דא״א וזהו אני בינה לי גבורה, ועמ״ש מענין עצה בד״ה מי יתנך כאח לי בפי׳ במי נמלך בנשמתן של צדיקים שיש לפרש בבחי׳ מי נמלך, כי מי היינו בינה, וע׳ זח״ג ס״פ צו דל״ה ע״ב מענין עצות מרחוק ובפ׳ בלק דקצ״ג ע״ב ובלק״ת בשה״ש בהביאור ע״פ צאינה וראינה דרוש השני, וע׳ בפרדס ערך עצה פי׳ עצות הם נו״ה כליות יועצות ובמא״א אות עיין סעיף מ״א כתב עצה מסטרא דאימא והיא מתפשטת עד הוד ומסטרהא כליות יועצות, וע׳ במאו״א אות יו״ד סעיף י״ט בענין יועץ ובפרדס ערך יועץ.

ח׳ ט״ו

בי מלכים ימלוכו ורוזנים יחוקקו צדק. יומא ז׳ עב״ב. גיטין ה׳ סב״א. ירושלמי פאה. רבות יא״א קל״ד ריז״ב רמג״ד רמח״ד רנד״ב. ח״מ דף א׳ ב׳ קב״ב. זח״ב עח״א. של״ה קנג״ב שיח״א שע״ז ב׳. בחיי קסג״ד.

ביומא פ״ז דעב״ב שלשה זירים הן של מזבח ושל ארון ושל שולחן כו׳ של ארון עדיין מונח הוא כו׳ ושמא תאמר פחות הוא ת״ל בי מלכים ימלוכו ופרש״י וגדול הממליך מן המלך והתורה אמרה מקרא זה, והיינו שכתר תורה גדול ונעלה מכתר כהונה וכתר מלכות לכן הוא הממליך כו׳. ופי׳ מהרש״א ג׳ זירים הן ממש ג׳ כתרים וכתר כהונה זהו הציץ וכתר תורה זהו תפילין כו׳ יקרה היא מכה״ג שנכנס לפני ולפנים כו׳ וכתר שם טוב זהו היראה שעז״א אם אין חכמה אין יראה נמצא יראה זו היא גבוה גם מכתר תורה כו׳.

גיטין ספ״ה דס״ב סע״א מנא לך דרבנן איקרו כו׳ א״ל דכתיב בי מלכים ימלוכו ועמ״ש בתו״א פ׳ מקץ בד״ה המגביהי לשבת בענין מתניתין מלכתא בחי׳ מלך שמצווה וגוזר שיהי׳ הפסק כך כי מלך במשפט יעמיד ארץ לזכות את הזכאי כו׳.

רבות בראשית רפ״ט כבוד מלכים חקור דבר, כבוד ד״ת שנמשל כמלכים שנאמר בי מלכים ימלוכו לחקור דבר.

בא פט״ו דק״ל ע״ד ד״א החדש הזה לכם אמר שלמה בי מלכים ימלוכו, א״ר לוי משל לדוכוס שזרקו לו הלגיונות פורפירה (לבוש מלכות, ובנמשל הוא התפלה שהיו ישראל מתפללין מתוך צרה) כו׳, כך לכ״ו דורות מלך הקב״ה במצרים כו׳ והיא נקראת ראש למלכותו החדש הזה לכם לקיים מ״ש בי מלכים ימלוכו עכ״ל. ופי׳ הידי משה שלכן מונין למלכים מר״ח ניסן כו׳. במדבר פ״ד דף רי״ז ב׳ ר׳ שמעון אומר שלשה כתרים הן כו׳ וכה״א בי מלכים ימלוכו, וזהו כמ״ש בש״ס דיומא הנ״ל.

נשא פי"א דף רמ"ג סע"ד גבי שאול ע"י שהי' בן תורה דכתי' בי מלכים ימלוכו. שם פי"ב דף רמ"ח סע"ד ע"פ ויהי ביום כלות משה הה"ד נוצר תאנה יאכל פריה, מהו יאכל פריה פרי של תורה מלכות ושרות שנאמר בי מלכים ימלוכו. שם פי"ג דף רנ"ד ב' ר"פ ביום השלישי נשיא לבני זבולון לפי שנחשון הי' מלך ונתנאל הי' מלכה של תורה כדכתיב בי מלכים ימלוכו. ונראה ע"פ מ"ש אדמו"ר נ"ע בענין הקושיא על מה קצף שמואל על ישראל שבקשו למנות מלך והלא נאמר בתורה שום תשים עליך מלך, ותירץ שיש ב' בחי' מלך הא' המלוכה על העבדים היינו ע"ד מלך במשפט יעמיד ארץ שאלמלא מוראה כו', הב' מלך על החכמים וצדיקים שבלא"ה לא היו חוטאים איש בחבירו אלא היא המלוכה שעל החכמה היינו מה שלמעלה מהשכל כו', וזהו ענין מלכה של תורה, וזהו ההפרש בין כתר מלכות שהיא המלוכה על בי"ע ובין כתר תורה שהיא המלוכה על חכמה עילאה כו', וע' בזח"ב יתרו ס"ז ב' אית מלך לתתא ואית מלך לעילא דהיינו מל' דאצי' ומל' דא"ס או בינה כו'.

ברבות בשה"ש ריש פסוק שה"ש ע"פ חזית איש מהיר במלאכתו אלו הצדיקים כו' לפיכך לפני מלכים יתייצב שמתייצבים בתורה שנא' בי מלכים ימלוכו, בקהלת ס"פ טוב אחרית דבר, קב"ב, לחם זו התורה שנאמר לכו לחמו בלחמי, ובגד זה הכבוד שנאמר בי מלכים ימלוכו.

ח' כ"א

להנחיל אוהבי יש. פ"ב דסוכה כ"א א', סנהדרין פרק חלק ד"ק ע"ב. אבות פרק שנו חכמים. במשנה סוף עוקצין עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק ש"י עולמות.

בבחיי פ' בשלח ע"פ היש הוי' בקרבינו אם אין, המדה הנקראת אין נקראת יראה ושניה לה נק' יש ונקראת חכמה, וזהו והחכמה מאין תמצא באיוב סי' כ"ח י"ב, והוא מ"ש להנחיל אוהבי יש.

זח"א בראשית דף ד' ע"ב, עליה כתיב להנחיל אוהבי יש כו'. ויצא דף קנ"ו סע"ב בס"ת יש דא עלמא דאתי ובפי' הרמ"ז שם, קנ"ח א', ויגש דר"ו ע"א.

ח' כ"ב

ה' קנני ראשית דרכו. פ"ד דפסחים דף נ"ד א' שבעה דברים נבראו קודם שנברא העולם תורה כו' דכתיב ה' קנני ראשית דרכו. פ"ח דפ"ז ב' ארבעה קנינים כו' תורה קנין א' דכתיב ה' קנני כו'. נדרים דל"ט ב' הובאה מימרא דפסחים דנ"ד א' הנ"ל. פ"ק דקדושין דל"ב ב' אין זקן אלא

מי שקנה חכמה שנאמר ה' קנני כו', ופרש"י ולשון נוטריקון דבר הכתוב ר"ל זקן הוא זה שקנה חכמה. אבות פ"ו, חמשה קנינים קנה הקב"ה בעולמו תורה קנין א' שנאמר ה' קנני כו' ובספרי איתא ג' קנינים תורה קנין אחד.

ב) **רבות** בראשית רפ"א אמון אומן, מביט בתורה, בראשית ברא ה' קנני כו' ע"ש. ועו"ש פ' הנ"ל התורה קדמה לכסה"כ שנאמר ה' קנני ראשית כו'. ר"פ שמיני קע"ז א' (שהוא י"א רע"ג), פ' מצורע ר"פ י"ט ראשו כתם כו' קנני ראשית כו' ב' אלפים שנה קדמה תורה לבריאת עולם כו', וכ"ה בשה"ש רבה דכ"ט ג' (שהוא כ"ז סע"ד) ע"פ ראשו כתם פז.

ג) **זח"א** בראשית דף כ"ד סע"ב. ח"ב בשלח נ"ד א'. ת"ז ד"ב יא"א סח"ב עה"ב קיט"ב עז"א קלז"א. ומענין להנחיל אוהבי יש ת"ז צט"ב קלא"א קלט"א. ע' בת"א בד"ה ואלה המשפטים בענין ברוך עושך ברוך יוצרך ברוך בוראך הרי בי"ע ברוך קונך זהו אצי' כי אצי' רק גילוי מההעלם דוגמת קנין ובתורה כתיב ואהי' אצלו אמון אצלו בחי' אצי' ע"כ נק' קנין.

ד) **והנה** בזהר בראשית כ"ד סע"ב הנ"ל פי' ה' קנני ראשית דרכו קאי על חו"ב דאצי' שהם תשב"כ ותשבע"פ ע' בת"א פ' וארא בביאור ע"פ לכן אמור לבני"י וזהו ג"כ ב' אלפים שנה שקדמה תורה לעולם המבואר במד"ר כנ"ל היינו אאלפך חכמה אאלפך בינה, וזהו קנני ראשית דרכו שהחכמה נק' ראשית, ובהאי בראשית ברא ית שמיא וית ארעא שהם זו"נ דאצילות כו', וכן פי' בת"ז תקון ע' דקי"ט ע"ב קנה חכמה קנה בינה ה' קנני ראשית דרכו כו'.

ה) **ת"ז** דקל"ז א' תקונא קדמאה ואתקריאת תורה מסטרא דעמודא דאמצעיתא הה"ד ה' קנני ראשית דרכו דרך ו', קנני דאיהו קן דילה כו'.

ו) **ת"ז** דף ד' ע"ב ואית אורייתא דבריאה ואית אורייתא דאצילות אורייתא דבריאה ה' קנני ראשית דרכו, ואורייתא דאצי' תורת ה' תמימה עכ"ל. והנה בלק"ת פ' עקב בד"ה ולהבין שורש טעם, פ"ג ד"ז ע"ב כ' וכן תורתך היא בחי' תורה דאצילות ושלמדתנו הוא בחי' התורה דבי"ע שהוא ע"י בחי' מל' וכנ"ל עכ"ל והטעם שהוא ע"י בחי' מל' דוקא יובן ממ"ש בלק"ת פ' ואתחנן בד"ה למען תירא, פ"א ד"י ע"ב, שכמ"כ גם הג"ע העליון אף שעיקרו מהבינה דאצי' אינו נמשך בבריאה אלא ע"י המ' דוקא ומ"מ הכח הזה במ' להאיר הג"ע בבריאה נמשך ע"י כח עליון יותר דהיינו מהכתר, ועד"ז יובן ענין על תורתך שלמדתנו שכדי שיומשך תורתך דאצי' בבי"ע זהו ע"י המ' שמאיר בה הארת הכתר וכמ"ש בת"א ר"פ לך לך בפי' נובלות חכמה שלמעלה תורה כו', וזהו ה' קנני שיומשך התורה מאצי' לבריאה זהו נק' קנין שגם בבי"ע יאיר התורה, ונק' ג"כ ל' קן כו' זהו קדם מפעליו מאז שהוא ע"י הארת עתיקא הנק' קדם, ולכן נק' התורה משל הקדמוני

כמבואר בת"א בד"ה לבסומי בפוריא דרוש השני וזהו ג"כ בחי' מאז, כמו שמבואר פי' אז בזח"ב פ' בשלח דנ"ד א' ע"פ אז ישיר.

ז) **ת"ז** די"א א' פקודא רביעאה במלת בראשית דא אורייתא דאתמר בה ה' קנני ראשית דרכו ודא שכינתא תתאה דאיהי ראשית לנבראים ואיהי אחרית לחכמה עילאה ובגינה אתמר מגיד מראשית אחרית כו', כד אתנטילת מחכמה עילאה דאיהי ראשית אתקריאת ראשית על שמיה כו'.

ח) **תקון** כ"ה בתחלתו דס"ח ע"ב, בראשית דא אורייתא הה"ד ה' קנני ראשית דרכו קדם מפעליו מאז, מההוא אתר דאתמר ביה נכון כסאך מאז עכ"ל וע' בפי' נכון כסאך מאז במד"ר פ' בשלח ר"פ כ"ג.

ט) **ת"ז** תקון כ"ט דע"ה סע"ב קנני איהו קנקן ודאי כו', ובמא"א אות קוף סל"ד אבל קנקן עצמו מט"ט והי"ג הביא בשם הת"ז תקון כ"א וז"ל ודא מט"ט עליה אתמר אל תסתכל בקנקן, וכ"כ בפרדס ערך קן וז"ל והקן דילה הוא מט"ט וע"ז ארז"ל אל תסתכל בקנקן אלא במה שיש בו כי המל' שם בתוכו כמו שאמר כי שמי בקרבו עכ"ל. וענין בחי' קנקן זה בתורה, יובן ממ"ש באג"ה סי' כ"ו בד"ה והמשכילים יזהירו, לתרץ מ"ש בזהר ברע"מ פ' נשא ואילנא דטו"ר דאיהו איסור והיתר כו' איך תשבע"פ נק' עה"ד טו"ר ומפרש שזהו ע"י שמתלבשת מל' דאצי' במל' דיצירה לברר ק"נ שהיא עה"ד טו"ר כו' וזהו עצמה ענין התלבשותה במט"ט, וכמ"ש בזח"א פ' בראשית דכ"ז ע"ב משנה אתתא דההוא נער כו' וע' מזה בבה"ז פ' בראשית, וזהו ה' קנני לשון קנקן והיינו כנ"ל ס"ו דקאי על אורייתא דבי"ע כו' שנתלבשה התשבע"פ בענינים גשמיים וע"ז אמרו אל תסתכל בקנקן אלא במה שיש בו ועיין בת"א פ' שמות בד"ה קול דודי שעז"נ שחורה אני ונאוה כו', ואפ"ל שזהו ג"כ פי' זקן שקנה חכמה, כי על מט"ט נאמר נער הייתי גם זקנתי ופי' הרמ"ז ס"פ עקב שבהיותו ביצירה נק' נער, אבל כשעלה לבריאה הוא זקן, ואז הוא קנקן לבחי' התורה שהיא חכמה כו', וזהו זקן שקנה חכמה. תקון למ"ד בתחלתו דע"ו א' בראשית מאן ראשית דא נקודה דל"ג כו' ה' קנני ראשית דרכו כו' וע' בזהר פ' שלח דקע"א ע"א.

י) **בבחיי** ר"פ וארא האריך בפסוק ה' קנני ראשית דרכו דקאי על חכמה עילאה שנאמר והחכמה מאין תמצא היינו מבחי' כתר הנקרא אין כו', ועמ"ש בד"ה ויצום אל בנ"י כו' שעל חכמה עילאה נאמר ושמי הוי' לא נודעתי להם כי האבות זכו לחג"ת כו', וע' בת"א סד"ה ועשית בגדי קדש שבבחי' זו כשישראל ממשיכים אור א"ס בחכמה נק' התורה כלה כו', וזהו ה' קנני, ר"ל ה' היינו אור א"ס שבכתר עליון קנני שנמשך ומשפיע בבחי' חכמה היא התורה שנק' כלה כו'. ויש להעיר לזה מענין הוי' הוא האלקים ז"א בעלותו לגבי עתיקא כאלקים חשוב, וכמ"כ י"ל בבחי' חכמה בעלותו לעתיקא כו' ואז הוא בחי' מקבל כמו ששם אלקים מ' מקבלת מהוי'

דז"א, וע' כה"ג בלק"ת בד"ה ביום השמע"צ כנישין תהי לכון, ושם ספ"ג בפירוש מאת הוי' היתה זאת, ועמ"ש ע"פ הזהר פ' בלק דקצ"ג ע"ב ע"פ ה' אלקי אתה ארוממך, ה' רזא עילאה שירותא דנקודא עילאה סתימא דלא ידיעא, ובמאו"א אות נו"ן ס"ל נקודא קדמאה נק' אבא וכן המ' נק' נקודה עכ"ל.

יא) **ילקוט** פ' לך די"ט ע"ג רמז ע"ד ע"פ קונה שמים וארץ. פ' בשלח ע"ב ד' רמז רנ"ב ע"פ עד יעבור עם זו קנית. פ' שלח דרכ"ג ב' בד"ה וחברון שבע שנים נבנתה, בשם הספרי וכן אתה מוצא בדרכי המקום שכל מי שחביב מחבירו קדם את חבירו תורה לפי שחביבה מכל נבראת קודם לכל שנאמר ה' קנני ראשית דרכו וכו'. פ' חקת דרמ"א ב' סוף רמז תשס"ד ד"א ממדבר קדמות מן התורה שקדמה לכל למדתי שנאמר ה' קנני ראשית דרכו. עמ"ש בלק"ת בשה"ש סד"ה צאינה וראינה, דרוש הראשון בפי' מדבר כו'. פ' האזינו ש"ו ד' ע"פ הלא הוא אביך קנך. שם דף ש"ז ב' ע"פ ירכיבהו על במותי ארץ זו תורה שנאמר ה' קנני ראשית דרכו עכ"ל ור"ל כי במותי ארץ פרש"י לשון גובה, וכך התורה שהיא ראשית דרכו היא גבוה מכל, ובזהר ר"פ ויקרא הגבה למעלה דא אות יוד. בירמי' סי' ח' סוף רמז רע"ט ע"פ מי יתן ראשי מים אמר הקב"ה הלואי לא ירדתי להר סיני ולא נתתי להם תורה שיעברו עליה ויענשו בה ואין ראשי אלא תורה שנאמר ה' קנני ראשית דרכו. שם דס"ד ג' רמז רצ"ח. דקט"ו א' בתלים רמז תתכ"ב ע"פ הר זה קנתה ימינו.

יב) **בתד"א** ח"א ס"פ י"ד שני דברים יש בעולם ואני אוהבן בלבי אהבה גמורה ואלו הן תורה וישראל, אבל איני יודע איזהו מהן קודם, אמרתי לו בני דרכן של בני אדם אומרים התורה קדמה שנאמר ה' קנני ראשית דרכו, אבל אני אומר ישראל קדמו שנאמר ירמי' סי' ב', קדש ישראל לה' ראשית תבואתה עכ"ל. ועמ"ש מזה בלק"ת בשה"ש בד"ה יונתי בחגוי ובהביאורים. אך עוד יש לדקדק מהו לשון שני דברים יש בעולם, ע"כ אפ"ל כי ענין שני דברים זהו כענין זווג כי התורה נק' חתן ביום חתונתו זה מתן תורה וכנס"י נק' כלה עיין מזה בלק"ת בשה"ש בד"ה שחורה אני ונאוה דרוש השני, וזהו דרכן של בנ"א אומרים התורה קדמה ע"ד שמים קדמו לארץ, וכמו"כ התורה שהיא בחי' חתן הרי היא קודם בסדר ההשתל' לבחי' כנס"י הנק' כלה, כי התורה תפארת קו האמצעי וכנס"י מל', אבל אני אומר ישראל קדמו שכמ"כ ארץ שהיא מ' קדמה במחשבה לשמים שהוא ז"א, ואשת חיל עטרת בעלה כמ"ש בלק"ת בשה"ש סד"ה קול דודי בענין כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה כו', וע' עוד בלק"ת פ' צו בד"ה ואכלתם אכול פ"א, ובביאור ע"פ כי על כל כבוד חופה, בסופו בלק"ת בשה"ש, וגם זהו ענין תלמוד גדול או מעשה גדול בד"ה ושננתם לבניך וע' בת"א פ' בשלח בד"ה לסוסתי ברכבי.

חז׳ ל׳

א) **ואהי׳** אצלו אמון. פי׳ רש״י גדילה אצלו לשון האמונים עלי תולע וכ״כ המצ״ד הייתי מגודלת אצלו, וכ׳ אבן יחייא שהאל היה מגדלנו והי׳ אומן אותי כאשר יגדל האומן את היונק ויהי׳ אומן הפועל ואמון הנפעל וזהו ע״ד מ״ש ה׳ חפץ כו׳ יגדיל תורה היינו שמגדיל התורה והיינו כי התורה נתלבשה במדות וההגדלה ע״י המשכת מוחין, א״נ שימשיך מדבר גדול א״א בדבר קטן ז״א, ובקב ונקי פי׳ שהתורה הוא האומן.

ב) **רבות** בראשית רפ״א, פ״ח ע״פ הזאת ידעת מני כו׳ איוב כ׳, משפטים פ״ל קמ״ו ב׳, פ׳ מצורע ר״פ י״ט, שה״ש רבה ר״פ ראשו כתם פז כט״ג. אד״רן פל״א תתקע״ד דורות קודם שנברא העולם היתה תורה כו׳. זח״א ה״א כב״א קלד״א מז״א. ח״ב ריז״א. ח״ג לה״א סה״ב סז״ב קעח״א. ילקוט ח״א דף ק׳ ע״ב רמז סי׳ שס״ח. ח״ב באיוב תוך רמז תתק״ז ע״פ הזאת ידעת מני, במשלי רמז תתקמ״ב.

ג) **בחיי** פ׳ בשלח ע״פ ויאמינו בהוי׳ פד״ד ויש לך לדעת כי האלף (כתר) נקראת אמן, והחכמה נקראת אמון וזהו ואהי׳ אצלו אמון, והכל אחד כי אין להפריד החכמה מן הכתר.

ד) **בקב ונקי** פי׳ כי כמו שדרך המלכים שלא יתעסקו בגדול בניהם ונותנים אותם ביד האומן שיגדלם וינהיגם כן החכמה היא אצלו ית׳ אומן כי באמצעותה המציא כל הנבראים ומנה אותם עליהם.

ה) **ת״י** והוית צידא מהימנתא.

ו) **זח״א** ה״א פי׳ אמון לשון אומן, ומשמע דהאומן הוא חכמה וכ״כ דמ״ז סע״א דהיינו מ״ש בחכמה יסד ארץ וכ״מ שם קלד״א, דהוא מוחין דז״א הנמשכים מאו״א, ואפ״ל ז״א נק׳ עולם ו״ק חו״ב וע״י חו״ב שהיא התורה נמשכו לו מוחין. ואדמ״ו פי׳ כי אור א״ס הוא מקיף וסוכ״ע ואינו מתלבש בבחי׳ או״פ רק בחכמה לבד, ע״כ א״ש שנק׳ אומן וז״ס אצלו אמון אצלו ממש ל׳ ויאצל מל׳ אצל וסמוך שבה מאיר בא״פ, ומ״ש בד״ה ע״א אסתכל בה ד׳ זמנין ע״ש אז ראה כו׳ עמ״ש מזה בד״ה האזינו השמים שהם ד׳ אותיות הוי׳ וע׳ ברבות ר״פ כי תשא. דכ״ב סע״א פי׳ האומן היא בינה או מל׳ והיינו תשב״כ ותשבע״פ, ע׳ ויקהל ד״ר ע״א. ח״ב תרומה קסא״א פי׳ המק״מ בינה ואדמ״ו נ״ע פי׳ א״ק אור כללי כו׳ וע׳ בע״ח שמ״א. ס״פ ויקהל ריז״א ואהי׳ שעשועים יום יום והייתי לא כתיב אלא ואהי׳ בכל זמן ובכל עידן דמלין עילאין סלקין קמיה ע״י אשר ארבעה מחנות שכינה מעלות אותן ונעשי׳ עטרה בראש הקב״ה, וזהו אז נדברו יראי ה׳ כו׳ ויקשב ה׳ וישמע, ועמ״ש סד״ה אז ישיר כו׳ עלי באר שע״י התורה

שבעוה"ז ממשיכים מאור הסוכ"ע לבחי' ממכ"ע לבן ויקשב ה' וישמע וזה כנ"ל שאור א"ס המקיף אינו מאיר בבחי' פנימי רק בחכמה שהיא התורה כו' ע"כ ע"י התורה ממשיך שעשועים יום יום היינו חו"ב ועמ"ש בד"ה באתי לגני מענין זה.

ר"פ שמיני דל"ה ע"ב חדוותא דקב"ה ואטליותא דיליה דכתי' ואהי' שעשועים יום יום, ופי' הרמ"ז חדוה הוא א"פ ואטליותא א"מ, וזהו ב' בחי' שעשועים וגם פי' שעשוע ב"פ ש"ע נהורין כי שין ג"ר ע' ז"ת ויש בהם פנימי ומקיף והכל בע"י. והנה התורה נק' עוז וזהו עוז וחדוה במקומו. פ' אחרי סה"ב ואהי' אצלו אמון ואהי' שעשועים ע"ד מ"ש אהיה אשר אהיה דפי' אהיה הראשון הוא באריך ובחי' אשר אהיה היינו חו"ב כמ"כ כאן ואהי' אצלו אמון זהו א"א אח"כ ואהי' שעשועים יום יום היינו חו"ב. שם סז"ב ענין שעשועים והיינו מעולם התענוג בינה שהיא העוה"ב. ח"ג קרח קעח"א אמון א"ת אמון אלא אומן, ואפ"ל מענין קו המדה שהוא מח"ס שבו מלובש גבורה דע"י וע' בת"א פ' מקץ ביאור מזוזה מימין ובביאור ע"פ ועתה יגדל נא כח, כי המדה הוא ע"פ החכמה שמחייבת כך וכך כו' וע"כ נקרא אומן.

ז) **בשרשים** בשרש אמן כ' אמון הוא יסתעף לשבע פארות והשייך כאן א' לשון קיום או כיון כמו האל הנאמן שומר הברית, ואתחנן ז"ט, יתד במקום נאמן, ישעי' כ"ב כ"ג, עד"ז התורה נק' עדות ה' נאמנה תלים י"ט ח', עדותיך נאמנו מאד שם צ"ז ח', וזהו ואהי' אצלו אמון. ב' לשון אמנה ואמנם אינו שייך כ"כ להתורה. ג' לשון אמת וה' אלקים אמת, ירמי' יו"ד י', וכתיב תורת אמת היתה בפיהו מלאכי ב' ו', והנה האמונה היא להאמין האמת דרך אמונה בחרתי, תלים קי"ט למ"ד, וצ"ל ורעה אמונה לפרנס את התורה, והיינו ע"י התורה שנק' אמת, וזהו ואהי' אצלו אמון שהוא לפרנס את האמונה. הד' אמן שפירושו חוזק המאמר וקיומו, כמו ואמרה האשה אמן אמן בפ' נשא, ועד"ז פי' הבחי' ענין ואהי' אצלו אמון בפ' בשלח ע"פ ויאמינו בהוי' כנז"ל ס"ג. ה' כל מה שפירושו גדול, ויהי אומן את הדסה, והיו מלכים אומניך, ישעי' מ"ט כ"ג, האמונים עלי תולע איכה סי' ד' ה', ועד"ז פי' ואהי' אצלו אמון שהתורה מגדלת העוסקים בה כמש"ל ס"ד ועמ"ש בת"א פ' מקץ בד"ה כי עמך מקו"ח בפי' השקיפה כו' וברך כו' או שהקב"ה מגדל את התורה כמש"ל ס"א. ו' מה שפירושו חרש ואומן כמו חלאים מעשה ידי אמן שיר ז' ב', והיינו כמש"ל סעיף ו' שהתורה היא האומן אצל הקב"ה בבריאת העולם.

אמון רבתא בנחום ג' פי' המ"צ לשון המון וע' קור' אמון סעיף י', וא"כ להעיר בתורה בחי' המון, ומי אוהב בהמון קהלת ה' ט' מכות יו"ד ע"א כמה פירושים ע"ז והכל בעסק התורה, גם אמון מכוסה עוטה אור כשלמה מוצנע אני חומה זו תורה שלא יוכלו המקטרגים למצוא כי הוא

עלמא דאתכסי׳ יוסף אין עין רע שולטת כו׳, ומתלמידי יותר מכולם ע״ש במכות זהו אוהב בהמון וא״כ וכל בניך למודי הוי׳ כביכול ע״ז מקבל מהם ע״ד אז נדברו כו׳ ויקשב ה׳ וישמע כו׳, והוא כמ״ש ברבות ר״פ בראשית ע״פ ואהי׳ אצלו אמון אמון פדגוג, אמון מכוסה, אמון מוצנע ואית דאמר אמון רבתא, אמון פדגוג המד״א כאשר ישא האומן את היונק, והיינו שמפרנסו היינו ע״ד ורעה אמונה שזן ומפרנס את האמונה כמ״ש בד״ה וידעת היום, וזהו ע״י עסק התורה שנאמר לכו לחמו בלחמי, ועמ״ש מזה בד״ה וידבר משה אל ראשי המטות ובד״ה ואהי׳ אצלו אמון, וע׳ במאו״א אות א׳ סעיף צ״ה מענין אמון, אמון מכוסה המד״א האמונים עלי תולע איכה ד׳, פי׳ המלובשים והמכוסים בבגדי משי, והוא ענין ההמשכה שע״י המצות שהם לבושים לנפש וכמ״ש מענין לבושים אלו בד״ה יונתי בחגוי גבי רעיתי יפתי ובד״ה ועשית בגדי קדש לאהרן וכמ״ש במ״א בענין שארה כסותה, שארה מזון תורה, כסותה לבושים ועיין מזה בד״ה מזמור שיר חנוכת הבית, עוי״ל מכוסה כי בתורה יש מה שנק׳ לבושא דאורייתא וגופא דאורייתא בזח״ג בהעלותך קנ״ב א׳ א״כ אמון מכוסה שהלביש גופא דאורייתא בלבושים שלה, אמון מוצנע היינו נשמתא דאורייתא שמוצנע ומלובש בתוך הגוף, או התורה נק׳ דגן תירוש ויצהר דגן פשטיות התורה וזהו אמון פדגוג תירוש הפנימי׳ הנק׳ יינה ש״ת נכנס יין יצא סוד וזהו אמון מכוסה, וע׳ במ״ר ע״פ המכסה אני מאברהם, ויצהר נק׳ רזא דרזין וזהו אמון מוצנע וע״ד וארא אל אברהם כו׳ ושמי כו׳ לא נודעתי להם וזהו בחי׳ משה ואת צנועים חכמה אמון רבתא י״ל כתר תורה, עמ״ש בד״ה צאינה וראינה השני שבלק״ת שהעטרה למעלה משמן ויין ולחם כו׳.

ואהיה אצלו אמון, אמון פדגוג שהתורה נק׳ לחם לכו לחמו בלחמי אמון מכוסה שהמצות הן לבושים לנפש, אמון מוצנע בענין מי גילה לבני רז זה, היינו האהבה המסותרת שבנפש והתגלות רז הנ״ל נמשך ע״י עסק התורה ולכן נק׳ אמון מוצנע ועמ״ש בפי׳ לשון ספרא דצניעותא, וכתיב ואת צנועים חכמה, ויש לפרש דהיינו פנימית הלב שהיא ע״ד צלותא בחשאי וקולה לא ישמע קול דממה דקה הנמשך מהחכמה כח מה.

שעשועים יום יום, דוד זמירות קרית להו, וצ״ל מ״ש מהא דכתיב ובלילה שירה עמי דקאי על עסק התורה, אלא כי מזמור שיר זמרא במנא חיצוניות והוא שירה דמלאכים הנק׳ רננא ברמשא שנמשך מבחי׳ וצדקתך ירננו מה שמהווה מאין ליש, וזהו כמו ניגון א׳ שמנגנים אותו הרבה פעמים מצד הפלאת הניגון כמ״כ בחי׳ הפלא דמאין ליש עז״נ בכל יום יהיו בעיניך כחדשים כו׳, והנה באמת עכ״ז שרש התהוות מאין ליש מבחי׳ מאין ממש בחי׳ וצדקתך שהוא מל׳, אבל שיר הנשמות נק׳ שירה בחי׳ ושמחה בצפרא המשכות אשר אנכי מצוך כו׳ לכן שפיר שירה עמי כי בזה אין כל מצוה דומה לחברתה מצד התענוג רק מצד הרצון הם שוים ע״כ אמר זמירות קרית להו כו׳.

בשל"ה פ' דף רע"א ע"ב ד"ה אמון פדגוג אמר אמון ולא אמר אומן רומז לב' ענינים כי התורה הקדומה היא אמונה אצלו, אצלו ממש באמנה אתו כו' ע"ש, ועיין בלק"ת פ' שלח בד"ה מעט ביאור על פ' ציצית ושם פ"ד (דנ"א ע"א) גבי וענין בתורת ד' חפצו ובתורתו יהגה כו' אך באמת הנה יש ב' תורות כו', וא"כ אמון כפרש"י זהו תורת ה' וענין אמון אומן זהו ובתורתו יהגה כו'.

משחקת לפניו. להעיר מענין לוים נק' בדיחי דמלכא וע' זהר ויצא קמ"ח בענין וחסידיך ירננו, וענין בדיחי להעיר מבר קפרא לרבי, והתורה משחקת באופן גבוה יותר מלוים וכהנים ומעביר הדינים, וזהו משחקת לשון ושחקת ממנה הדק, בכהאריז"ל שחיק ב"פ אור וגימ' אור אין סוף וגימ' מקור חיים, ישחק ששוחק הדינים ותשחק ליום אחרון ע' ע"פ יושב בשמים ישחק.

משחקת לפניו בכל עת. כי הנה במסתרים תבכה נפשי מפני גוה והיינו בבתי גוואי כו' דמעה כחשבון ק"כ צירופי אלקים וזהו רחל מבכה רחל חשבון ב"פ דמעה, וכמ"ש מזה בד"ה ועשית ציץ, ומש"כ עוז וחדוה במקומו ארז"ל דהיינו בבתי בראי והוא כדי שלא יומשך יניקה לחיצונים הנקרא עצבון כו', אבל מבתי גוואי אין להם יניקה, וזהו עת לבכות ועת לשחוק בקהלת סי' ג' ד', אכן פשטא דקרא עוז וחדוה במקומו משמע במקומו ממש וה"ע שעשוע המלך בעצמותו, כן פי' אדמ"ו נ"ע, ויש לבאר ע"פ פי' האלשיך ע"פ אד' ישחק לו כי ראה כו' כי הוא ית' למעלה מהזמן והעתיד הוא בבחי' הוה אצלו א"כ מעתה ראה ולכן ישחק והיינו שבבחי' עת וזמן יש כ"ח עתים י"ד לטובה כו' אבל התורה שהיא מבחי' א"ק שלמעלה מסדר זמנים לכן משחקת לפניו בכל עת כי עוז וחדוה במקומו.

ח' ל"א

משחקת בתבל ארצו. ארז"ל ברבות בראשית פי"ג ד' שמות יש לארץ אדמה בתקופת תשרי, תבל בתקופת תמוז שהיא מתבלת פירותיה. והנה מאי פירי מצות, ועכשיו הוא הזריעה כמ"ש ע"פ הבאים ישרש יעקב, והצמיחה הוא לע"ל ועז"נ ומלאה פני תבל תנובה פני תבל דוקא שאז נק' תבל שמתבלת הפירות גילוי טעמי מצות, וזהו משחקת בתבל ארצו שגילוי השחוק והתענוג שיהי' לע"ל בבחי' ומלאה פני תבל נמשך ע"י התורה ישקני מנשיקות פיהו כו'. שה"ש רבה ע"פ ראשו כתם פז אלפים שנה קדמה התורה לעולם שנא' ואהי' שעשועים יום יום ויומו של הקב"ה אלף שנה.

ח' ל"ד

אשרי, לשמור מזוזית פתחי. מזה למדו בגמרא פ"ק דברכות ד"ח ע"א לעולם יכנס אדם שיעור שני פתחים ואח"כ יתפלל. רבות בשלח פכ"ה קמ"ב ג' אני נתתי לכם את התורה שתהיו עוסקים בה יום יום שנאמר

אשרי אדם שומע לי לשקוד על דלתותי יום יום. ר״פ כי תבא דרצ״ח ע״א שם כל הפסוק יעו״ש ענין שומע לי וענין דלתותי דלת לפנים מדלת, וענין לשמור מזוזות מה המזוזה הזו אינה זזה מהפתח כו׳ ע״ש. משם יובן שי״ל לשון מזוזה היינו שלא תהי׳ זזה משם, והיינו להיות חיבור ויחוד זו עם זה וזהו מזוזה. ירושלמי רפ״ה דברכות דלתותי ולא דלתי מזוזות פתחי ולא מזוזה היינו שיכנס לפנים משני דלתות, וי״ל חיבור מפתחות החיצוניות עם מפתחות הפנימיות, והנה פתח זהו יסוד עד״מ יסוד דנוק׳ מקום עיבור הולד וכשנפתח הפתח נעשה הלידה וכן בעיבור השכל במדות שכשהמדה כלולה בשכל היא רוחנית ומיוחדת עם השכל וכדי שתתהווה למהות מדה זהו ע״י יציאתה דרך פתח יסוד דאימא וכן העלייה מלמטה למעלה הוא דרך הפתח כי זה השער לה׳ יראה תרעא לאעלאה. ולכן אין הטבל מתחייבת במעשר עד שיראה פני הבית שיכנס דרך פתח, ויש פתח לבחי׳ ממכ״ע יסוד דמל׳ ויש פתח לבחי׳ סוכ״ע יסוד דאימא, וזהו שיעור ב׳ פתחים. ואפשר להעיר לענין פתח מהעמוד שבין ג״ע התחתון לג״ע העליון שהוא ג״כ בחי׳ ממוצע שבו ועל ידו דוקא עולים כו׳ וכענין שהמל׳ בעלייתה מבי״ע לאצי׳ נעשית נקודה תחת יסוד כמ״ש ע״פ במדבר סיני באוהל מועד, וע׳ מענין העמוד במאו״א ע׳ ט״ז ועמ״ש בת״א ח״א בסופו ע״פ ובזה הנערה באה.

יו״ד ט׳

הולך בתום. רבות בשה״ש ס״פ זאת קומתך.

יו״ד י״ב

שנאה תעורר מדינים ועל כל פשעים תכסה אהבה.

א) **מד״ר** ר״פ צו, שנאה שנתנו ישראל ביניהם ובין אביהם שבשמים וע׳ במד״ר פ׳ שלח דרס״ז ב׳ גבי נתנה עלי בקולה על כן שנאתיה וע״ש, והנה ועל כל פשעים תכסה אהבה פי׳ במד״ר פ׳ צו שם אהבה שנאמר אהבתי אתכם אמר ה׳, ועיין מזה בלק״ת פ׳ כי תצא ע״פ ולא אבה בענין ויהפוך ד׳ אלקיך לך את הקללה לברכה כי אהבך ד׳ אלקיך, דהיינו מבחי׳ שם הוי׳ דלעילא בחי׳ ע״ס הגנחות, וא״כ י״ל מ״ש ע״כ שנאתיה זהו מבחי׳ ש׳ הוי׳ שבז״א דאצי׳ ששם יש חו״ג ע״כ כשנתנה עלי בקולה נמשך מבחי׳ מדה״ד ע״כ שנאתיה והיינו ע״י נתנה עלי בקולה שלא רצו לקבל מהתורה שהיא בשם הוי׳ דז״א כ״א זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם, חנם בלא מצות, וע״כ שנאתיה, ועכ״ז ע״י התשובה אזי ועל כל פשעים תכסה אהבה היינו מבחי׳ המדות שלמעלה מהחכמה והיינו בחי׳ ע״ק, ומזה יובן ענין תכסה ע״ד שפירשו במדרש תלים סי׳ פ״א ע״פ בכסא ליום חגינו ואני מכסה על עוונותיהם שנאמר כסית כל חטאתם סלה, ועד״ז ארז״ל בשה״ש רבה בפסוק אשכול הכופר בפי׳ וכסה ענן הקטורת כסוי זה אין אנו יודעים

מהו עד שבא דוד ופירש כסית כל חטאתם, וזהו ג"כ ועל כל פשעים תכסה אהבה.

ב) **בתד"א** ח"א ספ"ג פי' ועל כל פשעים תכסה אהבה ואין אהבה אלא תורה שנאמר טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף, ואומר מה אהבתי תורתיך כל היום היא שיחתי, תלים סי' קי"ט, ועמ"ש בלק"ת פ' ראה בד"ה אחרי ד' אלקיכם תלכו ושם פ"ג בענין ואין עבירה מכבה תורה כו' לפי שתרי"ג מצות דאוריתא עם ז' מצות דרבנן הם מבחי' כתר כו', וע' מענין אהבה בזח"ג ואתחנן דף רס"ז ע"ב ועמ"ש בת"א פ' נח ע"פ מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה, ואאזמו"ר ז"ל נ"ע פי' ועל כל פשעים תכסה אהבה ע"ד אין אדם רואה חוב לעצמו, ואפ"ל שזהו ע"ד כי חלק הוי' עמו, עיין באגה"ת פ"ד, וע' בשה"ש רבה בפסוק הביאני אל בית היין ודגלו עלי אהבה ולגלוגו עלי אהבה כו' ע"ש.

יו"ד כ"ה

וצדיק יסוד עולם. זח"א בראשית לב"ב מו"ב פ"ב סע"א צג"א קצח"א רמה"ב וע"ש. ח"ב דרנ"ח סע"א ובהשמטות סי' ג'. ח"ג פ' אחרי נח"א סט"א, נשא קמג"א, פנחס רלו"א, תצא רעט"א. במדרש רבה ר"פ נח, וישלח ס"פ ע"ה.

י"א יו"ד

בטוב צדיקים כו' ובאבוד כו'. ח"א דף ס"א ע"ב, ובפי' הרמ"ז קכ"א ב'. ח"ג דרכ"ז ב' ר"ל ע"ב.

י"א י"ז

גומל נפשו איש חסד. נתבאר בבוך שמות פ' משפטים ע"פ אם כסף תלוה יעו"ש.

י"א י"ז

גומל נפשו איש חסד.

א) **ע'** תענית פ"ק די"א ע"ב ברש"י פי' דקאי על היושב בתענית ומצי משער נפשי', ומלשון ביום הגמל את יצחק שמפרישו כו' והובא בר"ח שער האהבה פי"א, והתוס' שם פי' גומל נפשו כשאינו מתענה ועוסק בתורה וכ"מ בת"י כאן.

ב) **במד"ר** פ' בהר פל"ד ע"פ וכי ימוך אחיך מענין הלל שהי' גומל חסד עם נפשו להאכילה ולהרחיצה כו', וזה משמע כפי' התוס' הנ"ל.

ג) **רש"י** בשבת פרק מפנין דקכ"ז ע"ב פי' עיון תפלה שהוא בכלל גמילות חסדים דכתיב גומל נפשו איש חסד, והיינו כדפרש"י בתענית שם שמשלימה לקונה, והיינו ע"י עיון תפלה, כי תפלה ל' התחברות שמחבר נפשו להתקשר באוא"ס ב"ה, עיין בלק"ת בד"ה יונתי בחגוי בפי' קומי לכי רעיתי כו', והענין דבזח"ב בשלח דס"ב ע"א נ' פי' גומל נפשו נפש היינו מל' וגומל נפשו שממשיך לה חסדים ע"י הצדקה שמבחי' צדק נעשה צדקה ע' זח"ג בחקתי קי"ג ב' ע"פ ויעש דוד שם, ובחי' זו הוא ג"כ העיקר ע"י התפלה כמ"ש ואני תפלה ונק' שפיכת נפש ואשפוך את נפשי לפני ה' כמ"ש בפע"ח שער א' וע' בת"א בד"ה כי אתה נרי בענין ארוממך אלקי המלך. והנה ענין גומל יש להעיר ממ"ש בזח"א ויחי דרל"ד ע"ב בענין ואגידה, ועמ"ש מזה ג"כ בביאור מאמר הזהר בענין גרן האטד ויחי דרמ"ט, בענין ופי יגיד תהלתיך, ומענין והמן כזרע גד הוא כו', ע' מאו"א אות ג' סעיף א' ובי"ב שם ובבה"ז פ' בלק סד"ה כי מראש צורים, בענין תמונת אות הגימל, עו"ש במאו"א סעיף י"ד גמילת חסד סוד הטפה יוצאה מיסוד למל' וטפת לובן חסד הנגלה בפום אמה כו' עכ"ל, וע' מזה בזהר פ' בא דל"ו סע"א גבי חסד בצדק ובהרמ"ז שם, וזהו ענין התפלה ח"י ברכאן נגד ח"י חוליות שדרך הם נמשך הטפה וזהו ענין שים שלום כו', ועמ"ש מענין חסד ע"פ אתה כהן לעולם, ואפ"ל ע"ד אם ישים אליו לבו רוחו ונשמתו אליו יאסוף ועי"ז גומל נפשו כיון שממשיך מבחי' רוח ונשמה בבחי' נפשו כו'. גם יש להעיר לענין גומל נפשו איש חסד ממ"ש בזח"ג ויקרא ד"ז ובפ' אחרי דע"ז מענין ואיש דא קודב"ה כי יקח אחותו דא כנ"י כו' חסד הוא וע"ד שארז"ל וא"ת קין נשא את אחותו, חסד הוא עולם חסד יבנה.

י"א כ"ז

שוחר טוב יבקש רצון ודורש רעה תבואנו. ופרש"י שוחר טוב החפץ להדריך את הבריות בדרך טובה ומוכיח ומייסר אותם כו', והמ"צ כ' שוחר ענין דרישה כמו ושחרו אל תלים ע"ח ל"ד.

ב) **רבות** בא פט"ו קרוב לר"פ דקאי על דניאל שהי' שוחר ומתפלל שנאמר וכוין פתיחין ליה בעיליתיה כו' ועליו אמר שלמה שוחר טוב כו' ונמצא להם הקב"ה שנאמר אני אוהבי אהב ומשחרי ימצאונני משלי ח' י"ז, ושם ת"י דומשחרי דמקדמין לי. ויש להעיר ממ"ש סד"ה בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע והוא ע"ד וקדם צרתני, ובפי' ימצאונני כ' רש"י נון יתירה חמשים שערי בינה אמציאנו עכ"ל, ומזה יש להעיר ק"ש שארז"ל מאימתי קורין את שמע בשחרית שיהי' בבחי' משחרי, ועמ"ש ע"פ מי זאת הנשקפה כמו שחר כו'.

י"ב ד'

אשת חיל עטרת בעלה.

רבות נב"א רעב"א. של"ה קב"א שכו"א.

זח"א בראשית דל"ח ע"ב כתיב אשת חיל עטרת בעלה, רזא דמהימנותא לאתדבקא בר נש במריה כו' ועמ"ש בלק"ת סד"ה תחת אשר לא עבדת פי' אשת חיל היא האמונה, עטרת בעלה, בעלה היא אהבה רבה כו' זכר חסדו כו', והאמונה הפשוטה היא עטרת בעלה כו'.

ב) **זח"ב** יתרו פג"ב ע"פ וידבר אלקים את כו' לאמר, לאמר דא הוא דכתיב אשת חיל עט"ב, והיינו כי וידבר אלקים הוא בינה, את כל הדברים האלה הם ו"ק דז"א, לאמר היא המל' והיא נק' עטרת בעלה מטעם הנז' בביאור ע"פ והר סיני עשן שע"י המל' מתבררים זמ"ל דתהו והוא בחי' ס"ג שלמעלה ממ"ה וממל' שבעליון נעשה כתר לתחתון ועמ"ש בבה"ז שלח קע"א ע"פ והי' ביום ההוא יצאו מים חיים מירושלים כו', וענין לאמר יובן ע"ד שנת' בד"ה ועתה יגדל נא פי' כאשר דברת לאמר, וזהו הדברים האלה לאמר, ועמ"ש ע"פ גן נעול בפי' בינה יתירה ניתנה באשה, שהוא הדבור ע"ד ומתלמידי יותר מכולם, וזהו ג"כ אשת חיל שהוא הדבור תשבע"פ בחי' לאמר היא עט"ב תשב"כ כו', וא"כ פי' כל הדברים הוא תשב"כ, האלה זהו משנה תורה, לאמר הוא תשבע"פ.

ג) **זח"ג** ר"פ תזריע מב"ב אשת חיל, דא כנס"י ונק' אשת חיל ע"ש שמולידה נשמות ומלאכים שנק' צבאות ה', עטרת בעלה כמ"ש עטרת תפארת, וע"ש במק"מ וזהו ענין לא זז מחבבה עד שקראה אמי שעז"נ בעטרה שעטרה לו אמו שבה ועל ידה נמשך לו הכתר מא"א כו', ועמ"ש מזה בלק"ת בד"ה צאינה וראינה בפי' שאו ידיכם קדש וברכו את ה'.

ד) **בפ'** אמור צ"ו ע"ב על ענין עומר שעורים אחעט"ב ז' שבתות תמימות ז' יודין דע"ב ס"ג כו' ע"ש במק"מ ועי"ז אתעטר מלכא פי' הרמ"ז מה שז"א מקבל בשבועות הכתר מת"ת אריך וזהו במ"ת נדמה להם כזקן כו'. שם צ"ז ע"א ברע"מ תרתין אחתין בדיקו דא"ח סמא דמותא לאשת זנונים כו'.

ה) **רע"מ** נשא קכד"א, קרח קע"ח ב' בד"ה פקודא בתר דא, לדון בערכי בית, בית דב"נ דא אתתא כו' אתתא דאילנא דחיי כו' אחעט"ב אשת חיל מי ימצא, ודא שכינתא כו', פנחס דר"ל ע"א נז' הפסוק ב' פעמים. ת"ז כ' ב' ל"ח ג'.

ו) **רבות** ס"פ וירא ר"פ מ"ז דנ"ב א' ע"פ ויאמר אלקים שרי אשתך כו' אשת חיל עטרת בעלה, א"ר אחא בעל הנתעטר בה, ופי' המ"כ ע"ש שנאמר והיא בעולת בעל, כדלקמן פ' נ"ב לשון עילוי מעלתו ועטרתו

של בעלה, והיא לא נתעטרה בבעלה, כי לוקחה לבית פרעה ולבית אבימלך וזהו ענין גלות השכינה כו', רבנן אמרי מרתא לבעלה. ע"ש כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה, עמ"ש מזה בלק"ת בשה"ש סד"ה קול דודי, גבי ומקפץ על הגבעות.

ז) **רבות** פ' קרח דרע"ב א' א"ח עט"ב זו שרה.

ח) **של"ה** ק"ב א' ונותן החתן הטבעת באצבעה כו' יוד על ו' נעשית ז' כו' ז' ברכות ואז נק' א"ח עט"ב כי הבעל הוא הוא"ו של התפארת והיוד שהיא העשירית והיא העטרה נעשית תפארת לבעלה כו', ואפ"ל שזהו ענין שבת, יום השביעי בחי' ז' כו'.

באג"ה סי' כ"ט ע"פ אשת חיל עט"ב האריך בזה ע"ש.

י"ב י"ט

שפת אמת תכון לעד ועד ארגיעה לשון שקר. עיין בלק"ת פ' בהר בד"ה כי תבואו אל הארץ ושם פ"א ובסידור שער התפלה בד"ה אחרי ד' אלקיכם תלכו, ומ"ש רש"י שקר אין לו רגלים עמ"ש מזה ע"פ אם לא תדעי לך בענין צאי לך בעקבי הצאן, ולכן הנחש קצצו רגליו והולך על גחונו לפי ששקר אין לו רגלים כמ"ש מזה בזהר פ' וישלח, ועיין באג"ה בד"ה חגרה בעוז מתניה, ועמ"ש בענין שלש רגלים, ובענין בנהר יעברו ברגל.

ב) **זח"א** פ' וירא דקי"א סע"ב פי' ענין שפת אמת תכון לעד על אברהם באומרו אחותי היא, דהיינו משום ששרה היא מ', ונקראת אחותי לאברהם שהוא חסד, כמ"ש אחותי רעיתי כו', ומזה יובן מ"ש בלק"ת פ' בהר שם דבחי' האהבה דכנס"י כשנקראת אחותי זהו בחי' אמת או שפת אמת כו'.

ג) **זח"ב** ר"פ כי תשא דקפ"ח ע"א, ובפי' הרמ"ז לשם שכתב שפת אמת הם ועמך כולם צדיקים שבפיהם ובשפתם מכריזים ומודיעים האמת שכל העולמות מיוחדים בכח אדון היחיד עכ"ל, ור"ל אע"פ שזהו רק שפת אמת, ולא אמיתית האמת כיון אינו אלא רק ע"ד אמונה ולא ע"ד ברכה וגלוי מ"מ תכון לעד, ועמ"ש בד"ה ביום השמע"צ שמאלו תחת לראשי ושם פ"א בענין תתן אמת ליעקב דהקושיא שהרי יעקב עצמו הוא אמת וא"כ מהו תתן אמת ליעקב, אלא שזהו ע"ד כי אל דעות הוי' שמלמטה למעלה נקרא יש מאין וא"כ זהו שפת אמת, וענין תכון לעד היינו ע"י ומלאה הארץ דעה שיהי' הגילוי כמו למעלה דכולא קמי' כלא חשיב ממש וכמ"ש בענין לעשות הישר בעיני ד', ועמ"ש בלק"ת פ' בהר שם בענין ח"פ אמת שיש באמת ויציב אשר הד' אשר עד עזרת אבותינו הם ע"ד שפת אמת כו' והד' שאח"כ הן אמת ממש, ועיין מזה בזהר ויקהל דרי"ז ע"א שהם כנגד ד' גאולות כו'.

ד) **ועד** ארגיעה פי׳ הרמ״ז עד שתנוח ממלאכת בירור רפ״ח ניצוצים שהם גימ׳ ארגיעה עם א׳ יתירה וי״ל שזהו גימ׳ טרף ע״ד ותתן טרף לביתה כו׳, ועד ארגיעה זהו ע״ד מנוחה לחיי העולמים כו׳ כ״ה לפי׳ הזהר והרמ״ז, והנה ארגיעה יש בו ב׳ פירושים האחד לשון בקוע או מחץ כמו רוגע הים ויהמו גליו ישעי׳ נ״א ט״ו, פרש״י לשון עורי רגע באיוב סי׳ ז׳ ה׳ והתרגום פי׳ דנזיף בימא, וגבי עורי רגע פרש״י נקמט ובמ״צ פי׳ נתבקע כמו רגעי ארץ תלים סי׳ ל״ה, ועד״ז פי׳ ועד ארגיעה לשון שקר שינזוף בו ויתבטל, והיינו ענין שקר אין לו רגלים, והפי׳ הב׳ בענין ארגיעה הוא להפך ענין מנוחה ושקט ע״ד ומצאו מרגוע לנפשכם בירמי׳ סי׳ ו׳ י״ו, וזהו ובגוים ההם לא תרגיע, בפ׳ כי תבא, וזאת המרגעה ישעי׳ כ״ח י״ב ות״י אחסנת בית נייחא, ובירמי׳ רסי׳ ל״א הלוך להרגיעו ישראל, ועד״ז פי׳ הזהר כאן ועד ארגיעה בחי׳ מנוחה אזי אשבית לשון שקר, עוד יש פי׳ ארגיעה לשון רגע ע״ד ברגע קטן עזבתיך וברחמים גדולים אקבצך כו׳.

י״ג כ״ד

חושך שבטו כו׳. ברבות ר״פ ואלה שמות. תד״א ח״א פי״ת.

י״ג כ״ה

צדיק אוכל לשובע נפשו ובטן רשעים תחסר. עיין בת״א פ׳ בשלח בד״ה ויאמר משה אכלוהו היום ועיין בזהר ויחי דף ר״מ סע״א, ואפ״ל ע״ד כ״א הלחם אשר הוא אוכל, וכן במשנה פרק אע״פ ואוכלת עמו מלילי שבת ללילי שבת והיינו לשובע נפשו, נפש דוד שהיא משתוקקת לגילוי אור העליון מבחי׳ סוכ״ע ולההמשכה הנמשך מבחי׳ ונהר יוצא מעדן כמ״ש בזהר פ׳ אחרי דס״ז ע״ב ודס״ח ע״א ע״פ כאיל תערוג על אפיקי מים כן נפשי נפש דוד תערוג אליך אלקים, ועז״נ צדיק אוכל לשובע נפשו, וזהו כוונת האכילה דשבת להמשיך בחי׳ השפע מסוכ״ע בממכ״ע ע״י ונהר יוצא מעדן כו׳, וזהו דוקא האכילה דשבת משא״כ אכילה דחול זהו רק לברר שיהי׳ ובטן רשעים תחסר, ועי״ז נבנה בנין הקדושה ע״ד אמלאה החריבה כו׳, והאכילה דשבת נת׳ במ״א שאינו בירור הטוב מהרע כי בשבת ממילא נדחה הרע רק הבירור ע״ד אוכלא דאפרת בירור אוכל מאוכל, כמו ואכלתם אכול כו׳ שמה שהוא כבר אוכל עכ״ז להיות לו עוד עלייה צריך בירור שנית, ואין זה בירור מפסולת ח״ו, כ״א עילוי אחר עילוי כו׳ ועד״ז צדיק אוכל לשובע נפשו מה שהמ״ד מברר את המ״ן אין זה בירור מפסולת ע״ד ובטן רשעים תחסר אלא זהו בירור אחר בירור כו׳.

זח״א וירא דק״י ע״א, ויחי דר״מ סע״א, בשלח דס״ב ע״ב שם ענין צדיק אוכל לשובע נפשו, תרומה דקס״ח ע״ב ובטן רשעים תחסר, אמור דף ק״ד ע״א. מד״ר פ׳ פנחס דף רפ״ב ע״א גבי תשמרו להקריב לי במועדו זש״ה צדיק אוכל לשובע נפשו וכו׳ ע״ש.

והנה במדרש קהלת ארז״ל כל אכילה ושתיה במגלה הזאת בדברי תורה הכתוב מדבר שהם נקראים אכילה הרי ההשגה והדבור בה נק׳ אכילה ושתיה, עד״ז יובן פי׳ צדיק אוכל לשובע נפשו נפש דדוד זהו המשכת ח״ע הנמשך ע״י צדיק יסוד עולם בחכמה תתאה. ויש להעיר לפ״ז ענין מהאוכל יצא מאכל ע׳ בלק״ת בד״ה ואכלתם אכול, כי האוכל זהו בחי׳ צדיק יסוד שהוא משפיע לנפש דוד ונעשה בחי׳ מקבל לבחי׳ העליונה ממנו כו׳ ע״ד והי׳ הוי׳ לי לאלקים, מאת הוי׳ היתה זאת, והנה ישסו״ת הם דו״נ וכשנעשו או״א פרצוף א׳ הרי ישסו״ת שניהם בחי׳ אות ה׳ המקבל מאו״א עילאין בחי׳ יוד וע׳ במאו״א אות א׳ קמ״ו, וכן חכמה עילאה ראשית האצי׳ ולגבי כתר הוא מקבל ולכן נק׳ ראשית ל׳ נוק׳ כו׳.

צדיק אוכל לשובע נפשו ובטן רשעים תחסר. זהר פ׳ ויחי דף ר״מ סע״א צדיק אוכל לשובע נפשו, צדיק אוכל ודאי ונטיל כולא, אמאי לשובע נפשו למיהב שבעא לההוא אתר דאקרי נפשו דדוד, המכוון אשר צדיק שהוא יסוד אוכל ר״ל שנמשך לו שפע מלמעלה וזהו ונטיל כולא וע״ד יקוו המים אל מקום אחד, וע״ד שנק׳ היסוד כל שמקבל נש״ב, וכ״ז בשביל לשובע נפשו כדי להשביע המ׳ הנק׳ נפש דוד, וע׳ בסידור בד״ה נשמת כל חי תברך את שמך. וצ״ע מפסוק תענו את נפשותיכם בזהר פ׳ אחרי דף ס״ח ע״פ כן נפשי תערוג אליך אלקים.

זח״א פ׳ וירא דף ק״י ע״א, פ׳ בשלח דס״ב ע״ב פי׳ לשובע נפשו למצלי ולמקרי באורייתא ואח״כ אוכל, לפ״ז י״ל ג״כ שאומר ד״ת על השולחן. וענין ובטן רשעים תחסר פי׳ ע״ד מ״ש במן לא העדיף המרבה. עמוד רצ״ז אך לא נמצא שם מאומה. פ׳ אמור דף ק״ד א׳. ע׳ בת״א פ׳ חיי בד״ה יגלה לן טעמיה, ובפ׳ בשלח ד״ה ויאמר משה אכלוהו היום. של״ה עד״א פ״א פדא״ב פו״א פז״ב רלב״א שמ״א שעו״ב. ילקוט ח״א ד״ל ע״ג דף רמ״ח ג׳ (ח״ב) קס״ד ב׳.

אפ״ל צדיק אוכל ע״ד כ״א הלחם אשר הוא אוכל וה״ס יחוד העליון ועי״ז ובטן רשעים תחסר שבסט״א אין יחוד דוגמת מ״ש בזח״ג פ׳ אמור דף צ״ז א׳ בדיקו דאשת חיל סמא דמותא לאשת זנונים וצבתה בטנה כו׳.

י״ד ד׳

באין אלפים אבוס בר ורב תבואות בכח שור. ע׳ רש״י ועמ״ש מזה בהגהות לד״ה ששים המה מלכות, דרוש הראשון ושם ע״ד מארז״ל פט״ז דשבת דף קי״ח ע״ב מימי לא קראתי לשורי שורי אלא לשורי שדי ופרש״י שהוא עיקר של שדה, שנאמר ורב תבואות בכח שור וכ״ה בגיטין פרק הנזקין דנ״ב ע״א.

והענין דהחרישה בעבודה כי הנשמה נק׳ אור זרוע לצדיק ונזרעה בנה״ב כדי להצמיח האור וכענין ואהבת גימט׳ ב״פ אור, וצ״ל חרישה בנה״ב ע״ד לב נשבר והיינו ע״י לעולם ירגיז אדם יצ״ט על יצה״ר וזהו שחרישה זו הוא ע״י שור בחי׳ ופני שור מהשמאל שמשם נמשך שמאל דוחה להשפיל א״ע וכמ״ש בסדור שער התפלה בד״ה אחרי ד׳ אלקיכם תלכו בענין מ״ש ב״פ שמאלו תחת לראשי הא׳ שמאל דוחה של המקבל שמשפיל א״ע וזהו נמשך מבחי׳ ופני שור מהשמאל, ועיין מזה בלק״ת בד״ה ושאבתם מים בששון דרוש הראשון פ״ב, ובד״ה האזינו השמים, דרוש השלישי פ״ה, שזהו ענין עשי״ת והיינו לפי שבר״ה מתחיל שמאלו תחת לראשי כמ״ש בזח״ג פ׳ פנחס דף רי״ד ע״ב ובפע״ח שער ר״ה, לפ״ז מימי לא קריתי כו׳ לשורי שורי אלא לשורי שדי, קאי שדי על נה״ב שבה נזרע הנה״א, אך י״ל שדי היא הנה״א כמ״ש במד״ר בפ׳ תולדות פס״ו ע״פ ראה ריח בני כריח שדה, שהוא ע״ד ציון שדה תחרש, ויש לפרש שבה שייך ג״כ חרישה, וזהו שדה תחרש והיינו עפמ״ש במא״א אות חית סעיף כ״ז חרישה נקרא הזווג והחרישה ע״י שור יוסף (ע׳ בזהר פ׳ שמיני דף ובמק״מ שם ועמ״ש ע״פ בכור שורו הדר לו) וצריך להרחיק אז החמור שהוא ערלה עכ״ל ובמא״א אות שין סעיף י״ט שור נקרא החסד שבגבורה אבגית״ץ גימט׳ שור וכו׳ עכ״ל, והנה אבגית״ץ זהו שם מ״ב והוא בפ׳ שמע שהוא חסד ופי׳ בלק״ת פ׳ ואתחנן בד״ה ואהבת את שהוא אור הגבורה בכלי החסד ובסידור שער הק״ש בד״ה להבין ההפרש פי׳ שהוא אור החסד בכלי הגבורה. אך שייכות זה לחרישה י״ל ע״ד שנתבאר בדרוש הנותן לשכוי בינה כי השכוי שהוא התרנגול נקרא גבר ומבואר בזהר ר״פ בהר דק״ח א׳ דלמעלה יש ג״כ בחי׳ זו ובמק״מ שם בשם הרח״ו דהיינו גבריאל, וזהו בעולם הבריאה, וכמ״כ ענין זה באצי׳ והוא ה״ג דאימא דפותחי׳ רחם הנוק׳ כשנסתמה עד חצות הלילה כבתולה כמ״ש גן נעול מפני יראת החיצונים כמ״ש בזהר תרעין דג״ע אסתימו בליליא כו׳ והוא ענין לעשותה כלי יסוד דנוק׳ שצ״ל חותם שוקע בבחי׳ ביטול כלי ריקן עיין בת״א ס״פ משפטים בד״ה לא תהי׳ משכלה בענין כוס של ברכה ובלק״ת בד״ה שימני כחותם בענין חותם שוקע ובבה״ז פ׳ וירא ע״פ אחותי בת אבי היא אז יוכל להיות בבחי׳ ותהי לי לאשה, ובלק״ת פ׳ נשא בהביאור ע״פ נשא שזהו ענין מקדש אד׳ כוננו ידיך וזהו ענין באר חפרוה שרים, ולפי שזהו הכנה לעשותה כלי שתוכל לקבל מבחי׳ אור זרוע לצדיק לכן נק׳ זווג זה בשם חרישה ע״י יוסף בחי׳ שור כו׳, וחרישה זו היא בנה״א הנק׳ שדה בחי׳ ציון יסוד דנוק׳ שדה תחרשה כו׳ וזהו ע״ד וגם אתה תדין את ביתי בת״א ס״פ וישב.

קיצור. ענין ורב תבואות בכח שור ע״י פני שור מהשמאל שמאל דוחה להשפיל א״ע נעשה החרישה בנה״ב לב נשבר ונדכה ועי״ז נעשה צמיחה בלק״ת בד״ה ושאבתם מים בששון דרוש הראשון, וגם יש בחי׳ שור גבוה יותר ע״ד בכור שורו גבי יוסף ועי״ז נעשה חרישה בנה״א לעשותה כלי, ע״ד באר חפרוה שרים.

סנהדרין ה' מב"א. ירו"ק נשיאות א'. ילקוט ח"א רעא"ד. ח"ב קל"ז ג'. של"ה קפח"א שלב"ב. תד"א פכ"ב. בחיי מז"ג נד"ג קלא"ג רלו"ד.

ב) **סנהדרין** ס"פ היו בודקין דמ"ב א' קרי רב יוסף אנפשי' ורב תבואות בכח שור וכ' התוספות משום דיוסף אקרי בכור שור כו' הכל צריכין למרי חיטיא כו' ע"ש, ועמ"ש בת"א פ' יתרו בד"ה משה ידבר בענין אי לאו האי יומא דקא גרים כמה יוסף איכא בשוקא, ע"ד יוסיף דעת כו'. ואפ"ל דחבילות של משנה זהו כענין חרישה של בחי' לעשותה כלי, והזווג שאח"כ זהו ההוראה וההלכה שזהו ע"י זווג חו"ב הבן בחכמה וחכם בבינה ובפרט כשמוציא מהבנתו דין חדש, והכלי לזה הוא כח שור החרישה דהיינו חבילות חבילות של משנה כו', ובשל"ה ס"פ כי תשא דף של"ב ב' כתב ובלימוד התורה הם מרכבה של שור כמ"ש ורב תבואות בכח שור וארז"ל לעולם ישים עצמו לתורה כשור לעול.

ג) **בתד"א** ח"א ס"פ כ"ב לא זכה האיש בד"ת אא"כ מוסר נפשו למיתה עליה לכבוד שמים כשור הזה שמכניסין אותו לעול, והוא מוסר עצמו על כבוד בעליו שנאמר ורב תבואות בכח שור מה הבריות אומרים שרוב תבואתה של התורה בכח שור עכ"ל. וזהו ע"ד מארז"ל באבות כל המקבל עליו עול תורה, עול דוקא, וכמ"ש הרמב"ם ע"פ אף חכמתי עמדה לי חכמתי שלמדתי באף היא עמדה לי. וזהו ענין החרישה ואח"כ הזווג והוא התענוג ולא עול דהיינו כשמקבל טפת חכמה עילאה היינו לעמוד על עומקה של תורה הן בנגלה השכלה חדשה זהו תענוג מהשפעת טפת חכמה וכ"ש בפנימי' התורה.

ד) **יר"ק** נשיאות א' והוא מבואר בבחיי פ' וישלח דמ"ג ג' ע"פ ויצא חמור אבי שכם, אברהם נק' שור שנאמר ואל הבקר רץ אברהם, ורב תבואות בכח שור וא"א להתערב עם חמור אבי שכם שנאמר לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו, יובן עפמש"ל סעי' א' בשם המא"א אות חי"ת סכ"ז.

ה) **ילקוט** פ' עקב תחלת רמז תתס"ה ע"פ ואכלת ושבעת כשבהמתך אוכלת ושביעה עובדת בכח את האדמה שנאמר ורב תבואות בכח שור. ויש לפרש ע"ד ונתתי עשב לבהמתך ע"ב שין הדעת הנמשך לנה"ב בת"א ד"ה ואלה המשפטים עי"ז עובדת בכח כו' והיינו ג"כ ע"י עסק התורה כו' וא"כ פי' בכח שור שיעבוד בכח.

ו) **בחיי** פ' ויקרא קל"א ג' וכן הכשדים היו עובדים לצורת בקר לפי שהבקר סבת החרישה כו' כענין שכתוב ורב תבואות בכח שור כו' וע"כ תצוה התורה לשחוט המינים האלה להקב"ה כו'. בפ' הברכה ע"פ בכור שורו הדר לו בעבור שהזכיר תבואה המשיל השבט לשור וכענין שכתוב ורב תבואות בכח שור כו' וע"ד הקבלה בכור שורו הדר נתנו ליוסף הצדיק שתי מדות הנצח וההוד כו' ע"ש.

י"ד כ"ג

בכל עצב יהי' מותר, פי' רוב המפרשים דעצב הוא העמל במלאכה כמו ועצביך בבית נכרי במשלי סי' ה' דהפי' מה שיגעת ועמלת בו, וכן משמע הפי' ברבות ר"פ מקץ ע"פ בכל עצב כו', אכן בגמ' רפ"ה דברכות דף למד סע"ב משמע עצב זהו היפך השחוק והשמחה וה"ע כובד ראש, ובתניא ר"פ כ"ו כתב שהיתרון הוא השמחה הבא אחר העצב כו' ע"ש.

ב) **ברבות** פ' וארא ר"פ זיין משמע לכאורה פי' בכל עצב מה שהאדם נושא ונותן בדברי תורה, ומה שנק' עצב י"ל ע"ד שונה פרקו מאה פעמים ואחד וא"כ ה"ע עמל ויגיעה כנ"ל וכמו שארז"ל בפ"ט דב"ב קמה"ב ע"פ מסיע אבנים יעצב בהם אלו בעלי משנה.

ודבר שפתים אך למחסור, עיין ברבות שם ור"פ מקץ, ובירושלמי פ"ד דברכות ה"א ורפ"ב דבכורים ורפ"ד דתענית פליגי תנאי איכא למ"ד דזהו ע"ד חנה ע"י שהרבתה להתפלל קיצרה ימיו של שמואל, ואעפ"כ מחלק בין יחיד לצבור דבצבור ע"י שמרבים להתפלל נענים יותר, וזהו ענין תפלת נעילה, ואיכא תנא דפליג דאמר דאדרבה ע"י שחנה הרבתה להתפלל עי"ז נענתה.

י"ד ל"ד

צדקה תרומם גוי. פ"ק דב"ב דף יוד ע"ב. ילקוט ח"א דף ק"ה ע"ד, ר"פ כי תשא תוך רמז שפ"ו ד"ה רבי יעקב פתח. ח"ב דף ל"ח סע"א רמז רמ"ד בד"ה מרודך בן בלאדן. של"ה פ"ו א' רס"א ב', וע' כ"ב ב' כ"ד ב' (י"ח) תשובה י"ז. בחיי קט"ז א'. בת"א ר"פ בראשית בד"ה השמים כסאי גבי והארץ הדום רגלי. בלק"ת פ' ראה בד"ה ושמתי כדכד פ"ב דף כ"ה סע"א וע"ש בפי' וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא. ת"ז תקון עשרים דף נו"ן ע"ב, וההוא נהר עליה אתמר שמש בשבת צדקה לעניים ועליה אתמר צדקה תרומם גוי, ומה דהוה צדק דינא אתעבידת רחמי. תקון כ"ט דף ע"ה ע"ב צדקה תרומם גוי ולית צדקה אלא צלותא, והא אוקמוהו ואיהי אימא עילאה דנחתא לגבי צדק ואתעביד צדקה, ואתכליל י"ה בתרוויהו בצדיק וצדק, ולפמ"ש בתקון עשרים נ' דצדקה הוא יסוד וכן יוסף כלכל אחיו וכל בית אביו.

צדקה תרומם גוי וחסד לאומים חטאת. ע' בת"א בתחלתו בד"ה השמים כסאי גבי והארץ הדום רגלי מ"ש תרומם גוי שמחבר הג' שהוא נה"י עם היוד שהוא חכמה ע"י הוא"ו דהיינו שלא יהי' פירוד גם בבחי' נה"י הפך מבחי' ויגע בכף ירך יעקב, וזהו ע"י הצדקה, ועיין עוד מענין וצדקה תרומם בת"א פ' מקץ בד"ה המגביהי לשבת.

ב) **ובילקט** ר״פ כי תשא צדקה תרומם גוי בנדבה שהביאו ישראל למשכן ניתן להם תלוי ראש שנאמר כי תשא את ראש בנ״י, ועיין מזה בבחיי ר״פ תשא דף קט״ז א׳, וענין נשיאת ראש יובן ע״ד המבואר בת״א פ׳ תשא סד״ה שמאלו תחת לראשי, לראשי היינו עבודת הראש של הנשמה היינו בחי׳ ובכל מאדך, וזהו נמשך ע״י שמאלו שמאל דוחה, וא״כ י״ל שע״י הצדקה נמשך זה גם בלא שמאל דוחה, וזהו וצדקה תרומם גוי, היינו שתרומם בחי׳ הנשמה המלובשת בגוף הנקרא רגל לבחי׳ הראש של הנשמה שממנה דוקא נמשך בכל מאדך והיינו כנ״ל שמגביה בחי׳ נה״י לבחי׳ היו״ד שהוא הראש של הנשמה, ע׳ בלק״ת ר״פ ראה בד״ה ראה אנכי נותן לפניכם, וזהו שארז״ל בכל מאדך בכל ממונך היינו ע״י הצדקה, יבא לבחי׳ בכל מאדך ממש, וע׳ מזה בלק״ת בד״ה ושמתי כדכד ספ״ב, ושם ג״כ פי׳ חסד לאומים נמשך ע״י חטאת של ישראל, וע׳ מענין חסד לאומים חטאת בילקוט ח״ב דל״ח סע״א.

ג) **בגמרא** פ״ק דב״ב ד״י ע״ב צדקה תרומם גוי אלו ישראל דכתיב ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ, אפ״ל שתרומם שיהי׳ נכתב בתפילין דמארי עלמא כן ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ ועמ״ש מזה ע״פ וד׳ האמירך היום לתתך עליון כו׳.

ד) **עמ״ש** ע״פ ראשית גוים עמלק ואחריתו, דארז״ל ע״פ ושני גוים בבטנך, שני גוים, שני גיאים זה מתגאה בעולמו וזה מתגאה במלכותו והנה ענין גיאות דעמלק ע״ד אם תגביהי כנשר כמ״ש בד״ה ויאבק איש עמו, וגיאות דיעקב ע״ד ויגבה לבו בדרכי ה׳, וגם ואשא אתכם על כנפי נשרים, כנשר יעיר קנו כו׳ ד׳ בדד ינחנו וע׳ במד״ר פ׳ וישלח ע״פ ויותר יעקב לבדו, וזהו וצדקה תרומם גוי לקבל מבחי׳ כנשר יעיר כו׳ ה׳ בדד ינחנו מה שבעמלק נאמר אם תגביהי כנשר משם אורידך כו׳, ואולי רוממות זו לבחי׳ גאה גאה אדון הנפלאות ע׳ בת״א פ׳ בשלח בד״ה אז ישיר משה ובנ״י, ובד״ה וקבל היהודים בענין וסוס אשר רכב כו׳, וע׳ מענין גוים ולאומים בילקוט בתלים ע״פ הללו את ה׳ כל גוים שבחוהו כל לאומים.

ט״ו כ״ג

שמחה לאיש במענה פיו ודבר בעתו מה טוב. פ״ה דעירובין דנ״ד א׳ אימתי שמחה לאיש במענה פיו בזמן שדבר בעתו מה טוב שיודע לדרוש הלכות חג בחג. בסנהדרין דק״א ע״א כל הקורא פסוק בזמנו מביא טובה לעולם שנאמר ודבר בעתו מה טוב, וכ״ה במסכת כלה. ונראה הטעם כי העולם נברא ע״י התורה כמ״ש ברבות בתחלתו ע״פ ואהי׳ אצלו אמון אומן כו׳ וכ״כ בזח״ב תרומה קס״א א׳, והיינו שהתורה קדמה לעולם אלפים שנה אאלפך חכמה כו׳, והנה סדר זמנים מתחיל מו״ק אבל חו״ב הוא למעלה מהזמן כו׳ וע״כ הזמן מקבל חיות ע״י התורה שבה נכללו כל סדר

זמנים וכמו ר״ה כולל זמן כל השנה כו׳ וע״כ הקורא פסוק בזמנו ממשיך אור וחיות מהכלל אל הזמן פרטי, ולכן מביא טובה לעולם כו׳ ועמ״ש בשם הרד״ק ע״פ והי׳ אמונת עתיך חוסן דפי׳ אמונת לשון קיום בחי׳ עתך הוא ע״י עסק התורה חכמת ודעת כו׳ וזהו משחקת לפניו בכל עת שהתורה משבחת א״ע שהיא גורמת שחוק ותענוג למעלה בכל עת ואפילו בזמן ועת לרחק מחבק כמ״ש במ״א.

ב) **ברבות** בראשית ר״פ גימל שמחה לאיש זה הקב״ה שנאמר ה׳ איש מלחמה ה׳ שמו, במענה פיו ויאמר אלקים יהי אור, ודבר בעתו מה טוב, שנאמר וירא אלקים את האור כי טוב והביאו הבחיי ר״פ תזריע והאריך לבאר הדבר איך כל מה שנברא בשימ״ב היה דבר בעתו כו׳, וזהו את הכל עשה יפה בעתו כו׳ אדם שהי׳ אחרון כו׳ ולא הי׳ אחרון לחסרון כ״א לגדולה ומעלה שהרי הדברים האחרונים במעשה היו ראשונים במחשבה ועל כן הדברים המעולים תמצאם אחרונים כו׳ וכן יום שבת הי׳ אחרון לכל הימים ומקודש מכולן וכן העוה״ב הוא אחרון לעוה״ז כו׳.

ג) **ואפ״ל** כי ע״י דבר בעתו ממשיך מיסוד במ׳ הנק׳ עתו ע״ד את אכלם בעתו, וזהו ג״כ ענין את הכל שהוא יסוד עשה יפה בעתו ועיין בזהר פ׳ מקץ דקצ״ז סע״ב ע״פ וכל נתיבותיה שלום שפי׳ דהיינו ל״ב נתיבות חכמה שנמשכים בהיסוד עולם הנק׳ שלום והוא מאיר ומשפיע אותם במ׳, והיינו ע״י התורה, א״כ פי׳ הפסוק שמחה לאיש זה הקב״ה במענה פיו הוא מ׳ עולם הדבור, אך היינו ע״י ודבר בעתו מה טוב שממשיך בהמ׳ מהיסוד שאז הוא שלימות יותר הרבה, ועמ״ש מזה ע״פ והי׳ אמונת עתיך.

ד) **ספ״ו** דברכות דמ״ג ע״ב מאי דכתיב את הכל עשה יפה בעתו מלמד שכל אחד ואחד יפה לו הקב״ה אומנתו בפניו, ופרש״י ואפילו בורסי נאה לו אומנתו בעיניו ועשה הקב״ה כן כדי שלא יחסר העולם אומנות עכ״ל, וכ׳ מהרש״א ור״ל בעתו בעת שנגזר עליו מה יהיה מעשהו נגזר לו שיפה לו אומנתו גם שיהי׳ בזויה ושפילה וכדאמרינן סוף מסכת קדושין א״א לעולם בלא בושם ובלא בורסי כו׳, וכ״ה ספ״ק דב״ב דט״ז ע״ב וע״ש ומזה יובן מה שאמר רב חסדא פ״ט דב״ב דקמ״א ע״א ולדידי בנתן עדיפי לי מבני כו׳. זה שייך לקהלת רסי׳ ג׳ ובשגגה נכתב כאן.

ט״ז א׳

לאדם מערכי לב ומה׳ מענה לשון.

רבות בקהלת פז״ב ס״פ דברתי אני עם לבי, הלב עושה סדרים שנאמר לאדם מערכי לב. בחיי ר״פ מקץ נ״ג ד׳ גבי ואל בינתך אל תשען, וכן אמר עוד לאדם מערכי לב ומה׳ מענה לשון.

ור"פ תזריע קמ"ג א' ע"פ שמחה לאיש במענה פיו וז"ל וידוע כי סדור הדברים במחשבת האדם הוא ביד האדם ולא כן הדבור כי הדבור יבא מאת השם וכענין שכתוב לאדם מערכי לב ומה' מענה לשון. ובפ' בלק קצ"ג ע"פ וברך ולא אשיבנה וע"כ לא אוכל להשיב הברכה כי אין הדבור כ"א ביד השם ית' וכענין שכתוב ומה' מענה לשון.

בתד"א ח"א ס"פ כ"ב לא זכה האיש לד"ת אא"כ מוסר עצמו למיתה עליה לכבוד שמים כו' שנאמר ורב תבואות בכח שור כו' משלי ד', ואומר לאדם מערכי לב ומה' מענה לשון כו'. ופי' מענה לשון שיהי' התורה באה עליו יעו"ש. ויש לפרש מענה לשון שיהי' בחי' תען לשוני אמרתיך שיהי' בחי' ודברי אשר שמתי בפיך כו' לזה צ"ל מי שממית עצמו עליה היינו למסו"נ באחד והיינו ע"י לאדם מערכי לב לסדר ההתבוננות כו'. עמה"מ קי"ח ב'.

ט"ז ד'

כל פעל ד' למענהו. במד"ר ס"פ בא ר"פ י"ז ע"פ ולקחתם אגודת אזוב הה"ד כל פעל ד' למענהו כו' עד ביום ששי נבראו בהמות וצוה להקריב מהן קרבן שנאמר אדם כי יקריב כו' מן הבהמה כו' תקריבו. וצ"ל שהרי אדרבה נאמר עולם חסד יבנה שבריאת העולם הוא משום כי חפץ חסד הוא, והענין י"ל עפמ"ש בעה"ק ח"ב פ"ג כי מצד עצמות אור א"ס נאמר אם צדקת מה תתן לו כו' דקמיה כחשיכה כאורה, ע"כ עולם רק חסד יבנה, אבל מצד יחודו בע"ס הוא דוקא אתעדל"ת הבו גודל כו' וע"י ההפך וישת אדם ועז"נ כל פעל ד' למענהו ומ"מ כיון אני הוי' עצמות אור א"ס אני עם הוי' ע"ס כולא חד א"כ הגם שבעצמותו אין נוגע כלל מ"מ כך רצונו כו', ועמ"ש מזה בבוך שמות בפסוק אם כסף תלוה סעיף ה' דף קס"ג. גמרא שבת פרק במה טומנין דף נו"ן ע"ב. פי"ו קט"ז ב'. יומא פרק אמר להם הממונה לח"ב. עקדה שער ל"ה. נדרים פ"ג כב"א, פ"ד ד"מ ע"א. מסכת סופרים פי"ג. זהר פ' שמות דט"ו סע"ב א"ל רע"ק כל מה דעבד קוב"ה למילף מיניה חכמתא סגיאה דכתיב כל פעל ד' למענהו. ילקוט ח"א כג"ד רעג"ג רעד"א שב"ד (ח"ב) נ"ג סה"ב עה"ג קד"ב קפט"ב.

ט"ז ז'

ברצות ה' דרכי איש גם אויביו ישלים אתו. פרש"י ישלים שיהיו שלימים עמו. והמ"צ פי' ישלים לשון שלום.

א) **ועיין** מזה במד"ר וירא ר"פ נ"ד, ריב"ל אמר זה יצר הרע וע"ש שזהו ענין אם רעב שונאך האכילהו לחם כו' המד"א לכו לחמו בלחמי, וע' מזה במס' סוכה פב"ת דנ"ב, א"ר ברכיה אויביו גם אויביו לרבות מזיקי ביתו כגון יתושים פרעושים וזבובים, וע' במד"ר פ' אחרי פכ"ב ע"פ

ויתרון ארץ בכל היא, וע׳ במד״ר ויצא ר״פ ע״א ע״פ והנה ה׳ נצב עליו א״ר אבהו משל לבן מלכים שהי׳ ישן ע״ג עריסה והיו זבובים שוכנים עליו כו׳, ועיין באדר״ן פל״א ברא הקב״ה חורשים (היינו יער) בעולם וברא חורשים באדם זה שערות של אדם ברא הקב״ה חיה רעה בעולם וברא חיה רעה באדם זה כנים עכ״ל הרי הכנים נמשלו לחיתו יער והם כעין יתושים ופרעושים, ועמ״ש מזה ע״פ הגמרא פחז״ה בענין שרה ומעייניה ליה ברישיה היינו לפלות הכנים, ובמ״א נת׳ ביצי כנים הם עשר ספי׳ דנוגה, ועמ״ש בת״א פ׳ יתרו בד״ה בחודש השלישי, בענין עוז ותושיה.

ב) מ״ק פ״ב דט״ז ע״ב ירושלמי פ״ח דתרומות, ילקוט ח״א ר״פ בשלח, ברצות ה׳ דרכי איש אלו ישראל, שכתוב בהן כל איש ישראל, גם אויביו ישלים אתו זה פרעה שנאמר ויהי בשלח פרעה. ילקוט בש״ב סי׳ י״ו דכ״ג ע״ב אמר דוד מאלו הייתי מתירא והשלימו לי אינו מהם אלא מהקב״ה שנאמר ברצות ה׳ וכו׳.

ג) זח״א פ׳ תולדות דף קמ״ד ע״ב פתח ר׳ שמעון ואמר ברצות ה׳ דרכי איש כו׳ אתי ב״נ לאתדכאה ולאשתדלא בפקודי אורייתא ההוא יצ״ט דאזדווג ביה כבר איהו אתתקף על ההוא יצה״ר, ואשתלים בהדיה ואתהפך ליה לעבדא כו׳, כדין גם אויביו ישלים אתו, דההוא יצה״ר אתכפייא קמיה דיצ״ט, ויובן זה ע״פ מ״ש בסש״ב ח״א פ״י בענין צדיק וטוב לו שהרע נהפך לטוב, וגם בענין בינוני י״ל כן שעכ״פ הרע כפוף לטוב כו׳.

פ׳ אמור דף ק״ג ע״ב ברע״מ פקודא בתר דא לקרבא קרבנא בכל יומא (היינו בשבעה ימי החג) וכל אינון קרבנין למיהב מזונא לאינון ממונין דשאר עמין דהא מגו רחימו דרחים קוב״ה לבנוי בעי דכולהון יהון רחימין דילהון, ורזא דא ברצות ד׳ דרכי איש גם אויביו ישלים אתו, אפילו כל אינון מקטרגי עילאין כולהו אהדרין רחימין לישראל כו׳ עכ״ל, ויובן ע״פ מ״ש בד״ה כתפוח בעצי היער כן דודי בין הבנים שבחי׳ הבנים זהו מ״ש ויהי היום זה ר״ה ויבואו בני האלקים להתייצב על ה׳ וע״י התשובה בעשי״ת שנמשך התגלות אה״ר בחי׳ דודי נמתקים דיני בני האלקים ע״ד מ״ש במד״ר פ׳ תולדות פס״ה ע״פ ברן יחד כל כוכבי בקר ויריעו כל בני האלקים ועיין מזה בזהר פ׳ ויקרא דף כ״ב ע״ב פי׳ ויריעו הא אתבר תוקפא דדינין קשיין, ועמ״ש בלק״ת פ׳ תצא סד״ה ולא אבה כו׳ ויהפוך כו׳ ואז מקריבין בסוכות שבעים פרים, למיהב מזונא, ועי״ז ישלים אתו וזהו ענין סוכת שלם, והנה כתפוח בעצי היער כן דודי כו׳ ועמש״ל סעיף א׳ מענין יער וע׳ בלק״ת פ׳ ראה בד״ה וכל בניך, פ״ג בענין ורב שלום ועיין זח״ג ס״פ פנחס דרכ״ט ע״א ובהרמ״ז שם.

ט״ז י״א

פלס ומאזני משפט כו׳, הנה מעשהו כל אבני כיס ת״י ועובדוי כולהון מתקלין דקושטא. הנה פי׳ כיס קושטא י״ל ע״ד מ״ש לא יהי׳ לך

בכיסך אבן ואבן גדולה וקטנה, ס"פ כי תצא כ"ה י"ג, וכתיב שם אבן שלימה וצדק יהי' לך ופי' בזח"א בראשית דכ"ד רע"ב האי אבנא (דהיינו מלכות) היא בנינא דכל עלמין ובג"ד אבן שלימה וצדק יהי' לך כו' ע"ש ובמק"מ מפני שהיא משלמת בכל ספירה לחשבון עשר ספירות וע' מזה בת"ז תקון כ"א דנ"ט רע"א, וגם שם פי' שזהו ענין על אבן אחת שבעה עינים בזכריה סי' ג', וע' בפ' נח דע"ד סע"א בפי' אבן שלימה דקאי על השכינה חכמת שלמה ע"ד מלך שהשלום שלו שמחברת אצי' ובי"ע מסע נבנה שיורדת מאצי' להיות עתיק וכתר לבי"ע כמ"ש ע"פ כאשר דברת לאמר סד"ה ועתה יגדל נא. ויש לעומת זה אבן דקליפה כמ"ש במאו"א אות א' סעיף ד' אבן ישראל כו' וכנגדה אבן אפל כו' באיוב כ"ח ג' וכמ"ש בזח"ג כי תצא דרע"ט ע"ב. ועיין בזח"א ר"פ מקץ דקצ"ג ע"א מענין הפסוק דאיוב הנ"ל קץ שם לחשך כו' אבן נגף כו' והרמ"ז שם פי' שהוא יסוד דנוק' דקליפה מנגד לאבן שתיה שהיא נקודת ציון שה"ס הצניעות והקדושה, אכן זאת הטמאה תפסיק רגליה לכל עיבר והיא אבן מכשול לרשעים עכ"ל, ועיין מענין אבן שתיה בפ' ויחי דרל"א ע"א. ולהבין שייכות אבן ליסוד דנוק' עכצ"ל כמו שהאבן הוא דבר חזק ומשימין אותו ליסוד הבנין כמו"כ בחי' יסוד שבמל' נק' אבן והו"ע החוזק שבנשמה בהתקשרותה לאלקות וע"ד מ"ש ותשב באיתן קשתו כו' משם רועה אבן ישראל בפ' ויחי מ"ט כ"ד, היינו מבחי' איתן גם אבן פרש"י אב ובן דהיינו יסוד שבו ועל ידו נמשך ההשפעה מהאב להיות התהוות הבן כו', וע"כ נק' יסוד דנוק' אבן. ונחזור לעניננו דמהזהיר שלא יהי' בכיסך אבן ואבן כו' ופי' הב"ב דר"ל אף שלא ישקול רק בהאמיתית עכ"ז הזהיר שלא יהי' בכיסו כלל רק אבן שלימה וצדק לבד פן יחטיאהו בזמן מהזמנים, ולשון לא יהי' לך נאמר ג"כ גבי לא יהי' לך אלקים אחרים כו', והיינו כי אם יהי' לו בכיסו אבן ואבן גורם מקום לבחי' אבן נגף הנ"ל יסוד דקליפה כו', וכיון שכן אבני כיס הם רק אבן שלימה וצדק וזהו שת"י ע"פ מעשהו כל אבני כיס מתקלין דקשוט כו'.

ובכיס אבני מרמה מיכה ו' י"א, כוס כיס כסוי בכסה, י"ל שרש א' לשון התכסות הכוס מקבל היין כמו הכיס האבנים ומכסה עליו, אבני כיס אפילו כמשה ע' רבות בא קל"ד וכיוסף אבן ישראל ואעפ"כ פלס ומשפט כי סביביו נשערה, וברבות אין לבריה אצל בוראה כלום, מקול מחצצים שופטים ה' י"א פרש"י לשון אבני חלוקי הנחל וע' זח"א ל"ב א' מקול מחצצים דא יעקב כו' שמכריע בין חו"ג וא"כ ע"ד צווארך בחרוזים כו', ועמ"ש מענין כיס בזח"א ו' א' כ' חו"ב או כתר סמך סומך לכל הנופלים וזהו ע"י יוד פותח את ידיך כו'.

ב) במאו"א א' ד' אבני כיס נקראים הגבורות שבנוקבא מ"נ שבה כי היסוד דנוקבא נק' כיס כדלקמן עכ"ל. וכ"מ מפסוק כיס אחד יהיה לכולנו כמ"ש ברבות שמיני ר"פ י"ב ובמ"כ שם, דלא כהי"מ שם דאשתמיטתי' הרבות נשא פ"י דרל"ז ג' דאומר בהדיא כמ"ש המ"כ. וזהו

ע"ד שתי פתילות בנר אחד, ושייכות האבנים ביסוד דנוק' דקדושה י"ל ע"ד אבני שיש טהור שהם המ"ן והמ"ד, כמ"ש במאו"א שם ובזח"א בראשית דכ"ו ע"ב ובת"ז תקון ס"ו דק"א ע"א, גם כי אבן א' ב"ן היינו בירור נפש הבהמית גם ויקח מאבני המקום הם המ"ן שלה שנים עשר מלאכים נושאי כסא כו' כמ"ש במאו"א שם.

מעשהו כל אבני כיס, י"ל ע"ד שכ' הרד"א דפ"ד סע"א שלא מצאנו עשיה של הקב"ה בשום אומה מעוכומ"ז כ"א בישראל ישמח ישראל בעושיו, הוא עשנו הוא עשך ויכוננך.

רבות פ' בא ס"פ ט"ז ד"א משכו לכם הה"ד פלס כו' ע"ש דבר נפלא. פ' וישב פרשה פ"ד ע"פ ויבא יוסף את דבתם הה"ד פלס כו'. בחיי ר"פ במדבר, בספר כד הקמח אות ריש גבי ראש השנה דרוש ראשון.

ט"ז ט"ו

באור פני. עקידה שער ס"ג בד"ה אמנם מה שיאמר, דע"א ב' וז"ל אמר כי באור פניו נמצאו החיים ואף כי יהי' כעב מלקוש לא ימנע ממנו הרצון בסוף עכ"ל. עקרים מ"ב פכ"ט באור פני היינו הרצון כמ"ש ואור פניך כי רציתם.

יר"ק מט"ט כט הנני ממטיר לשון מטטרון כו', א"כ מטר שייך לבחי' מט"ט. וצ"ע שהרי לא נמסר ביד שליח. וע"ש תפלה כ'.

רבות במדבר פ"ב קרוב לס"פ רי"ג ג', אכילה ודאית דכתיב באור פני כו' וכ"ה בפ' אחרי ספ"כ דקפ"ח א', בהעלותך פט"ו רס"ד א', אל מול פני המנורה יאירו, באור פני מלך חיים. פנחס רפ"ב א' ממלאכי השרת כו' מזיו שכינה הם ניזונין שנאמר באור פני מלך חיים. זח"ב שמות י"ח רע"א, פקודי רמ"ז א'. ח"ג נשא קל"ג ב', בהעלותך קמ"ט א'.

באור פני מלך. ח"א רי"ו א'. ח"ב פ' שמות דף י"ח ע"א, פקודי רמ"ז א'. ח"ג נשא קל"ג ב', קל"א א', ר"פ בהעלותך קמ"ט א'. ועמ"ש מענין פסוק זה ע"פ ארך אפים וגדל חסד, תלים קמ"ו.

ט"ז ט"ו

באור פני מלך חיים ורצונו כעב מלקוש. וע' זח"א ויחי דרי"ו א'. ח"ב פ' שמות די"ח תחלת ע"א, פקודי דרמ"ז א' ושם מבואר שמבחי' זו נמשך המלאך הנקרא אור פניאל ונק' חשמל, ובמאו"א ח' י"ב חשמל מצד בינה, שהוא אור פניאל כו', וא"ש עם מ"ש במד"ר פ' פנחס דרפ"ב ע"א ע"פ את קרבני לחמי, מלאכי השרת מהיכן נזונין רבי יודן בשם ר' יצחק אמר

מזיו שכינה הם נזונין שנאמר באור פני מלך חיים עכ"ל. וא"כ לכן המלאך נק' אור פניאל לפי שמקבל מבחי' אור פני מלך כו'. ועיין באו"ת פ' וישלח ע"פ ויקרא שם המקום פניאל ל' פני אל כו'.

ב) **זח"ג** נשא קל"ג א' תקונא שביעאה ודקל"ג ע"ב ואתחזון ב' תפוחין כו' ההי"ד באור פני מלך חיים, ועמ"ש מזה מענין תקון השביעי ואמת בלק"ת פ' מסעי בביאור ע"פ אלה מסעי השלישי בענין חותמו של הקב"ה אמת ושם ענין כתפוח בעצי היער, ועמ"ש בלק"ת בשה"ש בביאור ע"פ שחורה אני ונאוה, דרוש השני, פי' ונאוה ה"ע הארת אור פני כו', והנה באור פניך יהלכון, ועמ"ש בענין וה' עמו שהלכה כמותו שזהו למעלה ממדרגת דברי אלקים חיים, והיינו לפי שנמשך בחי' אור פניך שלמעלה ממדרגת קווצותיו תלתלים כו', ועמ"ש מזה ע"פ יאר ה' פניו אליך ומ"ש ע"פ כמים הפנים לפנים.

ג) **במאו"א** אות פ' ס"ז פנים המאירים מצד הת"ת, גם פנים חדשות נק' ז"א בבחי' מקיפים למ"ד דצלם שנעשו פנימיים בשבת ומאירים בהארות חדשות כי בחול הארת פניו מצד צ' עכ"ל. ועיין בלק"ת בביאור ע"פ כי תצא למלחמה כו' וראית בשביה אשת יפת תואר, שם נתבאר ענין צ' ל' דצלם ונתבאר פי' את פניך הוי' אבקש כו'.

ד) **אדמו"ר** ז"ל דקדק פנים לשון זכר, חדשות לשון נקבה, ופי' שהן הארת פנים העליונים דדכורא שמאיר לנוקבא שההארה החדשה מעלמא דדכורא היא לכלה דוקא ומקור מוצא המשכה זו הוא מעלמא דדכורא לכך נזכר לשון זכר ולשון נקבה פנים חדשות, ועד"ז שבת חשוב פנים חדשות כי נק' שבת מלכתא בחי' כלה וגם מדת דכורא שזהו ענין שמור וזכור כו', כן מתבאר מדבריו בד"ה להבין ענין ברכת חתנים דחורף תקס"ג. ועד"ז יובן ענין מול פני המנורה שהוא בחי' באור פני מלך חיים כמ"ש במד"ר ר"פ בהעלותך, שזהו ענין פנים העליונים דדכורא שמאיר לנוק' שהיא המנורה כנס"י כו'. בזהר ויחי דרמ"ו ע"פ נפתלי אילה שלוחה הנותן, שלוחה לשון נקבה, הנותן ל' זכר, וכן ענין כאיל תערוג עזח"ג פ' אחרי דס"ז ב' ופ' פנחס דרמ"ט וזהו כנ"ל בענין פנים חדשות. ענין חדשות ע"ד שירו לה' שיר חדש וע' סד"ה כי כאשר השמים החדשים.

ה) **במד"ר** פ' אחרי פ"כ דקפ"ח א' אכילה ודאי כד"א באור פני מלך חיים וכ"ה בפ' במדבר ספ"ב דף רי"ג ג', ור"ל שהיו ניזונין כביכול מאור פני מלך, וכמו שפי' הבחיי ס"פ משפטים דק"ו ע"ג ע"פ ויחזו את האלקים ויאכלו וישתו, כי כיון שהגוף מתקיים מן המזון הגופני הבא מסבה אחר סבה עאכ"ו שתתקיים הנפש בהתקשרה בסבה העליונה הראשונה ית' והוא המזון האמיתי הקיים והאכילה הודאית הנצחית וכענין שכתוב ירוין מדשן ביתך כו' כי עמך מק"ח באורך נראה אור עכ"ל. ובמ"א

פירשו בענין וחד חרוב, כי חיות העולמות מהדבור עליון והמדות שהם זו"נ, ולעתיד לבא יהי' גילוי חכמה עילאה, אזי לא יוכל הגוף גשמי לקבל חיות מבחי' זו, אלא גופות שיעמדו בתחייה כו', א"כ איך מאור פני מלך חיים יומשך מזון לגוף גשמי, ויש ליישב דעיקר פי' באור פני מלך חיים הם המשכות חיים עליונים כמו ג"ע ולע"ל, אמנם שיומשך בחיי הגוף זהו ודאי ע"י רבוי השתלשלות וכמו ע"י המלאך אור פניאל כו' שהוא בחי' חשמל המלביש האור כו'.

ו) בבחיי ר"פ וירא ענין באור פני כו' מלקוש, וכן ס"פ וישב, ובמצודות פי' המטר המאוחר, והתרגום האיך עננא בברירותיה ובעקידה שס"ג פי' ואף כי יהי' כעב מלקוש לא ימנע ממנו הרצון בסוף עכ"ל. ואפ"ל ע"ד לא יאחר לשונאו, כי מה שמתאחר גידול השכר בא ברבוי יותר, וזהו ענין צדיק כתמר יפרח, וענין שמע"צ שנקלט הטפה להיות הלידה בשש"פ וע' בת"א פ' וארא סד"ה וידבר אלקים וארא כו' דכל מה שההעלם של בחי' הסתר אסתיר פני גדול יותר אזי הגילוי הארת פנים אח"כ גדול יותר וכמ"ש מזה בלק"ת בשה"ש סד"ה מי יתנך כאח לי, וזהו ומלקוש בניסן כנ"ל מענין שש"פ וכן בניסן עתידין להגאל ובמד"ר ר"פ עקב אבל שכרו בעקב אני נותן לכם וע"ש בפי' האל הנאמן מאמונתו של ב"ו כו' משם מובן איך איחור השכר הוא שיבא בתוספת ורבוי, וזהו פי' כעב מלקוש לפי' בעל העקידה, ועמ"ש במ"א דיורה ומלקוש יורה הוא אתעדל"ע שאחר אתעדל"ת כו', ועמ"ש מזה ע"פ ונתתי מטר כו' יורה ומלקוש כו', גם מלקוש שמל קשיותיהן של ישראל זהו ע"ד ומל ה' את לבבכם כו'. הבחיי העיר לענין מלקוש ע"ד והיה העטופים ללבן, דהוא ג"כ לקישיא, והנה יש לבן לשבח כנודע ע"פ וישכם לבן, וא"כ לפ"ז העטופים ללבן צ"ל בעלי תשובה כמו תפלה לעני כי יעטוף, בהתעטף עלי נפשי, נפשם בהם תתעטף, ואזי הם ללבן העליון, וזהו ג"כ ענין ומלקוש שמל קשיותיהן כו'.

של"ה כג"א לו"ב קמט"א רד"ב שעט"ב תיט"ב, ע"מ יד"א, מ"ע אופן קע"ג ר"א קצ"ו, יר"ק מט"ט כ"ט תפלה כ'.

ז) בשל"ה כ"ג א' הביא מ"ש בעה"ק פרק מ"ב מחלק העבודה בענין תח"ה שאף שיהיו גופים אין צריכים לאכילה ושתיה כ"א באור פני מלך חיים כו' עכ"ל, ועיין מזה בת"א פ' יתרו סד"ה ענין האבות הן הן המרכבה ובלק"ת פ' שלח בד"ה אני דפ' ציצית, דרוש הראשון. דל"ו סע"ב בד"ה ממין סמכין, מזרח נק' פנים ומערב אחור ודרום ימין וצפון שמאל, וכביכול פניו של הקב"ה נאמר באור פני מלך חיים כי הוא חסד וצדקה וכמ"ש חיים וחסד עשית עמדי ונאמר וצדקה תציל ממות, ונאמר חסד ואמת יקדמו פניך ונאמר אני בצדק אחזה פניך כו' מזרח שמשם יוצא אורה לעולם וכתיב שמש צדקה ומרפא בכנפיה, ומזרח נק' פנים כי באור פני מלך חיים עכ"ל, ועמ"ש ע"פ מאמר הזהר פ' במדבר דקי"ך ע"א בענין ובא לו לקרן

דרומית מזרחית כו׳, ועפ״ז יש לפרש פי׳ מול פני המנורה דכ׳ מהרמ״א דמשמע מול הכותל שלפני המנורה והוא תמוה עכ״ד ולפמ״ש אין זה תמיה לפ״ד מ״ד מנורה צפון ודרום היו מונחים כמ״ש במנחות דצ״ח ע״ב, וכ״פ הרמב״ם, א״כ הכותל שלפני המנורה הוא כותל מזרחי, ומזרח נקרא אור פני מלך כנ״ל בשם השל״ה, וזהו ענין מול פני המנורה כמ״ש במד״ר דלעיל סעיף ד׳, אך קשה דהא שכינה במערב בבית קדה״ק ואיך מזרח יהי׳ נק׳ אור פני מלך כו׳, ובמאו״א אות מם סעיף מ״ט מזרח נק׳ הת״ת וכן הדעת וסימן ממזרח אביא זרעך כי משם נמשך הטפה כו׳, והי״נ כ׳ כי מזרח הוא אבא עילאה והיינו כי השמש יסוד דאבא ונמשך ממזרח כחב״ד דאבא כו׳.

ח) **לענין** אור פני מלך ע׳ מענין מלך במאו״א מם סעיף מ״ד, כמה בחי׳ המלך המשפט, המלך הקדוש, מלך שהשלום שלו, ויש להעיר מענין דודי צח ואדום צח לי כו׳ וזהו ענין באור פני מלך, כי צח הוא לשון זכות ובהירות כמו צחו מחלב.

ט) **במד״ר** ר״פ בהעלותך דף רס״ד ע״א, אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות, באור פני מלך חיים, אמר רבי יעקב בר׳ יוסי נמנעה השמחה מן הרשעים וניתנה לישראל שהוצרך הקב״ה לישב עם בשר ודם בנר שנאמר להם אל מול פני המנורה יאירו עכ״ל, והמכוון לכאורה דזהו פי׳ מול פני המנורה ור״ל הקב״ה שהוא בחי׳ באור פני מלך חיים הוא כביכול מול פני המנורה שהיא כנס״י ושבעת הנרות הן ז׳ רועים כו׳ וזהו כענין ואמר ביום ההוא הנה אלקינו כו׳, וכענין הנזכר במדרש תלים ססי׳ ע״פ ישר יחזו פנימו בפירוש ישבו ישרים את פניך, וביפ״ת במדרש שם מפרש ענין זה על אור הגנוז לצדיקים לע״ל, יש להעיר מענין ימלוך לע״ל, וע״י ז׳ נרות ממשיכים אור פני מלך שיהי׳ הגילוי עתה ע״ד והיה כו׳ לע״ל וזהו ישבו ישרים את פניך, וגילוי המלך הוא ע״י שמחה כמ״ש סד״ה שוש אשיש, וזהו ולישרי לב שמחה וזהו ענין הנרות ע״ד אורה ושמחה כו׳ וזהו אור זרוע כו׳ ולישרי כו׳ כי לצדיקים גלוי אור הגנוז אבל לישרים שמחה כי ישבו את פניך אור פני מ׳ למעלה מאור הגנוז, כמ״ש בד״ה קול דודי ההפרש בין מלכותך ובין מ׳ כל עולמים גם ע״ד הדר מלכותו עוי״ל כי וישב ה׳ מלך לעולם הישיבה על כסא רק בבחי׳ אחוריים כמ״ש בד״ה זכור דעמלק ובבה״ז פ׳ אחרי חסד הוא דע״ז פי׳ בג״ע מאיר ג״ר שבמ׳ כח״ב ונק׳ זיו השכינה, חהו ענין באור פני מ׳, ושם דס״ז קודב״ה אתי לאשתעשעא כו׳ וזהו באור פני והיינו ע״י שבעת הנרות שממשיכים בחי׳ אור המאיר לשם הוי׳ וע׳ ד״ה ואתה תצוה בענין מרוב כל, ועמ״ש בענין יבא זה ויקבל זאת מזה במ״ש במד״ר בשלח ס״פ כ״ג שלע״ל יאמרו ב״פ זה, חרשו נותן לו דמי כולו ק׳ הא אין דומה שמיעה לראיה, אלא ע״ד חכם עדיף מנביא, נביא ראיה וחכם שמיעה אעפי״כ חכם עדיף כי הראי׳ יכול להגיע רק בנו״ה כו׳ ולע״ל יתגלה הכל בבחי׳ ראי׳ וזהו ב״פ זה, ובמנורה כתי׳ וזה מעשה המנורה, כי נרות ראי׳ בחי׳ זה, אך מול פני המנורה זהו בחי׳ יבא זה ויקבל כו׳ מזה.

י) **בענין** אל מול פני המנורה נתבאר במ״א כי מאמר יהי מאורות נגדו במשכן הוא המנורה כמ״ש במד״ר פ׳ נשא ע״פ להקים את המשכן, וע״כ מאמר זה נקרא מול פני המנורה, וא״כ יש לפרש אל מול פני המנורה יאירו, שע״י נרות המנורה שהם נר ה׳ נשמת אדם ונר מצוה ותורה אור ע״ז מוסיפים אור במאמר יהי מאורות שלא יהי׳ מארת חסר וכמ״ש כה״ג במד״ר פ׳ וירא פנ״ג ע״פ צחוק עשה לי אלקים שהוסיפה על המאורות כו׳.

ט״ז ט״ז

קנה חכמה. ח״ב קט״ו סע״א. ח״ג רל״ב א׳ רל״ה ב׳. עמה״מ שער י״ב פ״ט דף ע׳ עמוד א׳ ושער י״ג פ״ד דף הנ״ל עמוד ד׳.

ט״ז כ״ו

נפש עמל עמלה לו. ע׳ רש״י כפשוטו וזה ע״ד דאיתא במד״ר ר״פ מקץ ע״פ בכל עצב יהי׳ מותר כו׳ כגון בין שותה חמין לשותה צונן, וצ״ע בגמרא פ״ד דברכות אני עמל ומקבל שכר דהיינו עמל תורה והם עמלים ואינן מקבלים שכר, וי״ל דאיתא מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש, ופי׳ בזהר חקת דקפ״ב א׳ עמלו תחת השמש ודא הוא חובה קדמאה דעלמא, ועיין במערכת רפ״ט הנקרא שער ההריסה שהענין שאמרו כי בהנהגת העולם העיקר הוא ע״י מדה האחרונה הנק׳ עטרה דהיינו מ׳ דאצי׳ ואין צורך לעבוד את ש׳ הוי׳ שהוא תפארת כו׳, וזהו ונעשה לנו שם, וזהו ענין ועם שונים אל תתערב, במד״ר ס״פ ואתחנן פירש עם אלו שאומרים יש אלוה שני אל תתערב דר״ל שאומרים שהמ׳ היא אלוה שני המושלת בתחתונים, וזהו ענין שיעמול תחת השמש, כי שמש נק׳ שם הוי׳ כמ״ש כי שמש ומגן הוי׳ אלקים, והמ׳ נק׳ תחת השמש, וכשעושין ממנה עיקר נק׳ שיעמול תחת השמש וביאור זה ע״ד ההשכלה זהו ענין כי אל דעות ה׳ שמבחי׳ מ׳ נמשך הבריאה בענין שלמטה היש ולמעלה נק׳ אין שאינו מושג, אבל באמת כולא קמיה כלא חשיב, והיינו קמיה דוקא בבחי׳ ש׳ הוי׳, כמ״ש בלק״ת בד״ה כי ביום הזה יכפר דרוש השני, אך עם היות מבחי׳ מל׳ נמשך שלמטה היש מ״מ היש בטל לאין, וזהו ענין ועד בחילופי אתוון אחד, וזהו כי הוי׳ הוא האלקים, והיינו הביטול לש׳ הוי׳ ע״ד יחוד שמש ומגן, ויחוד שמשא בסיהרא, אבל הם שהפרידו במחשבתם המ׳ מן שם הוי׳ המכוון שיהיו יש גמור בלי ביטול רק ע״ד דקרו לי׳ אלקא דאלקייא, וזהו נק׳ שיעמול תחת השמש, אבל נפש עמל עמלה לו זהו ע״ד מ״ש בק״ש ואספת דגנך והיינו ע״י אומרו תחלה בק״ש שמע ישראל ה׳ אלקינו ה׳ אחד שהוא הביטול לבחי׳ שמש ומגן הוי׳ אלקים, וא״כ אז אין עמלו תחת השמש ויש לו יתרון בעמלו.

ב) **ובגמרא** דסנהדרין פרק חלק דף צט״ב מפרש עמל על עמל תורה, עמלה לו שתורתו עומלת לו במקום אחר, והענין י״ל ע״פ בקהלת סי׳ ב׳ יש אדם שעמלו בחכמה ובדעת וכשרון כו׳, ופי׳ במדרש שם במקומו דקאי

על הקב"ה שנאמר ד' בחכמה יסד ארץ כו' ובדעתו תהומות נבקעו, והנה במדרש שם גופא אמר לא בעמל ולא ביגיעה ברא הקב"ה עולמו וא"כ מהו ענין שעמלו בחכמה ובדעת כו', וצ"ל ע"ד שהביא בילקוט פ' בשלח רמז רנ"ג ע"פ מכון לשבתך פעלת, שמע"ב במאמר נבראו ובמעשה המשכן נק' פעלת, וזה ע"ד מארז"ל פ"ק דכתובות דף ה' סע"א גדולים מעשה צדיקים יותר ממעשה בראשית כו', וגם ע"ד חמשה קנינים קנה הקב"ה בעולמו, וגם כמ"ש בענין חכמת אדם תאיר פניו שארז"ל במד"ר בקהלת ג"כ חכמת אדם זה הקב"ה, וענין תאיר פניו שמאיר פנים דא"א בפנים דז"א, וע"ז ארז"ל במד"ר פ' בראשית פי"א לא דומה מאור פניו של אדם בכל ימות השבת למאור פניו ביום השבת וזה נק' שעמלו בחכמה ובדעת, וזהו הפי' שתורתו עומלת לו, כי חכמת אדם קאי על התורה והיינו מ"ש רש"י שעומלת לו שיתגלו לו רזי תורה כו'.

ט"ז ל"א

עטרת תפארת שיבה בדרך צדקה תמצא, וברבות פ' חיי ר"פ נ"ט ממי אתה למד מאברהם שכתב בו ושמרו דרך הוי' לעשות צדקה ומשפט זכה לזקנה, ועמ"ש מזה ע"פ ואברהם זקן כי תיקון הראשון מי"ג ת"ד דא"א הוא אל כמ"ש אל רחום כו' וכתיב מי אל כמוך כו', והוא חסד וכמ"ש חסד אל כל היום, ועמ"ש בלק"ת גבי עשי"ת בד"ה מי אל כמוך, והנה ע"י הצדקה זקף לו הקב"ה חסד כמ"ש ברבות פ' עקב ע"פ ושמר לך כו' החסד אשר נשבע לאבותיך והיינו כמ"ש וחסד לאברהם אשר נשבעת לאבותינו מימי קדם, ועמ"ש בד"ה מי יתנך כו' גודל מעלת החסד על הצדקה, שהצדקה הוא רק די מחסורו כו' ושרש החסרון נמשך מפגימת הלבנה בחי' בחוסר כל, ועי"ז הצדקה ממשיך בחי' כל כי כל בשמים וארץ כו' בבחי' כלה כו' וז"ש ויתרון ארץ בכל היא כו' וכ"ז הוא אתעדל"ע ע"י אתעדל"ת, וצ"ע ממ"ש ע"פ אין מחסור ליראיו דבחי' אין שהוא כתר ממלא כל מחסור, אבל גמ"ח אף לעשירים והיינו המשכה מחסד דא"א שמשם נמשך רחמים גדולים אפילו על עולמות עליונים וכמ"ש בלק"ת סד"ה כי ההרים ימושו כו' בפי' וחסדי מאתך לא ימוש כו' ולכן גם עמודא דאמצעיתא שנק' עשיר ג"כ צריך לרחמים גדולים וחסד דא"א כו', וזהו שזכה אברהם ע"י הצדקה נמשך עליו וחסד לאברהם תיקון הראשון מי"ג ת"ד דא"א כו', ומזה נמשך בחי' מרוב כל יותר מבחי' כל כו' וגם לא די מחסורו לבד כ"א עד שיבלו שפתותיכם מלומר די כו' וגם ואור החמה יהי' שבעתיים כו', אור שנברא ביום ראשון כו' וז"ש בדרך צדקה תמצא בבחי' מציאה ולא ע"ד קנין כי היא מלמעלה מאתעדל"ת וכמ"ש במ"א בפי' והחכמה מאין תמצא כו', ובמ"א נתבאר ע"פ כנשר יעיר כי הנה הרחמים נמשך מבחי' תפארת שמחמת תפארת גדולתו ית' נמשך רחמים גדולי' על כל העולמות שגם ג"ע רק ביוד נברא כו' וכמ"כ י"ג מדה"ר הנק' י"ג ת"ד נמשכים מתפארת דע"י, וזהו ענין תפארת שיבה כי בפסוק מפני שיבה תקום פי' בלק"ת מהאריז"ל דהיינו בחי' א"א והדרת פני זקן דיקנא דז"א כו' אך עטרת תפארת שיבה זהו הכתר דע"י בחי' רדל"א שנק' עטרת

תפארת כי תפארת עולה עד הכתר כמ״ש בבה״ז ע״פ המאמר פ׳ וישב קפ״א וגבה מאד מסטרא דיעקב כו׳, וכ״ז בדרך צדקה תמצא כי הצדקה היא כמו קטורת כמ״ש בת״א פ׳ וישב בד״ה בכ״ה בכסליו וקטורת הוא תפארת שעולה עד הכתר כמ״ש בפרדס ערך קטורת, ועוד כי צדקה היא מ׳ והיא הנק׳ עטרת תפארת ע״ד א״ח עט״ב כמ״ש בזהר ר״פ תזריע דמ״ב ע״ב, וכיון שהיא בבחי׳ עט״ב ע״כ ממשיך בחי׳ עטרת תפארת שיבה.

בת״א בד״ה בכ״ה בכסלו הנ״ל פי׳ תפארת שיבה הדרת פנים, והיינו כי בפנים מאיר תרין תפוחין אשר תפוח בחי׳ תפארת, ותפארת נק׳ תתן אמת ליעקב וה״ס הארת פנים שלמעלה מבחי׳ שערות כו׳ כמ״ש בענין ר׳ מאיר ומראה לו פנים כו׳ ועמ״ש מענין אמת בביאור ע״פ אלה מסעי גבי ויכתוב משה כו׳, וא״כ הפי׳ הוא ע״ד וזורע צדקה שכר אמת, במשלי סי׳ י״א י״ח, ועמ״ש ע״ז באג״ה סי׳ ו׳, וברבות לך ר״פ מ״ד אמרו ע״ז וזורע צדקה זה אברהם שנאמר ושמרו דרך הוי׳ לעשות צדקה, שכר אמת היינו מ״ש אל תירא אברם וגו׳ שכרך הרבה מאד ע״ש בידי משה וענין הרבה מאד היינו ע״ד הנ״ל בפי׳ וגבה מאד, וברבות שם פי׳ הרבה מאד המד״א מה רב טובך אשר צפנת ליראיך, והנה אשר צפנת ליריאך ס״ת כתר ור״ת אצל, פי׳ אצל ע״ד ויאצל מן הרוח כו׳ וא״כ זהו אצילות העליון שלמעלה מהכתר מאחר שהכתר רק בס״ת והיינו גילוי אור א״ס הסוכ״ע עמ״ש בביאור ע״פ את שבתותי תשמרו, ועמ״ש ע״פ על ירך המזבח צפונה, גם צפנת גימ׳ כתר וזהו ענין צפנת פענח דמטמרין גליין ליה, גם רב טובך אור שנברא ביום ראשון ע׳ בהרמ״ז פקודי ר״ך אצילות שבאצי׳ וא״ש דר״ת אצל כו׳ ועמ״ש ע״פ זכר רב טובך יביעו כו׳ בסידור ובת״א בד״ה רני ושמחי, ואפ״ל עוד פי׳ שכר אמת ע״ד מ״ש ברבות וישלח פרשה פ״א דפי׳ אמת היינו מ״ש אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין אלקים, וע״י צדקה יזכו לגילוי בחי׳ זו וע׳ ברבות תולדות פס״ג בזכות ולקחתם לכם ביום הראשון אני נגלה לכם ראשון שנאמר אני ראשון כו׳.

במ״ת נדמה להם כזקן ז״א אכן שיבה גבוה יותר ד״ס, וזהו ענין חנוכה שרצו להשכיחם תורתיך כו׳ והנס על החכמה צ״ל הגבה מלמעלה מהחכמה כנודע מענין אריתי מורי לכן צ״ל קטרת ריח ואזי שמן ישמח כו׳, לב ל״ב נתיבות ח׳ נרות וכ״א פתילה שמן ב׳ גווני אור, הדרת פנים זקן, ב״מ פ״ד, הדרת פנים נמשך ממוח ולב, חכמת אדם תאיר פניו, לב שמח ייטב פנים משלי ט״ו, וז״ש בדרך צדקה תמצא, כי צדקה קטרת, ודרך צדקה תורה כמ״ש באורח צדקה אהלך משלי ח׳, וכמ״ש כ״א בזאת יתהלל כו׳ השכל כו׳ צדקה כו׳, וצדקה כנחל איתן יסוד אבא המאיר בפנימי׳ הלב, לכן שמן להצהיל פנים משמן, וקטרת ישמח לב, זה הקב״ה שיהי׳ יחוד מוח ולב, ואז יהי׳ הדרת פנים, יאר פניו, עטרת תפארת כו׳ עושים רצונו כו׳ אזי ב׳ הטבות כו׳, חלב תענוג אסור להדיוט ע׳ רמב״ן וחינוך סי׳ שפ״ז ומצוה לגבוה אז תתענג כו׳ אח״כ מנחת נסכים המשכה בד״ה כי תבואו אל ארץ מושבותיכם נמצא דם התמיד כלה תתאה קטרת כלה עילאה מנורה ב׳

בחי' חתן ה' נרות ב' נרות א"נ ב' בחי' חתן היינו שמן ומנחת נסכים כו', דם התמיד שתים לפניה והאופנים וחיות ברעש כו' קטרת ק"ש בבקר ואהבת בכל לבבך דם התמיד, בכל נפשך ה' נרות ה' חומשי תורה, בכל מאדך קטורת אח"כ הטבת ב' נרות תשב"כ ותשבע"פ שיומשכו למטה בבי"ע וזהו ב' פסוקים והיו הדברים כו' ושננתם כו' ואח"כ וקשרתם מנחת נסכים שכל הקורא ק"ש קטרת בלא תפילין מצות זהו זבח בלא נסכים א"כ מנחת נסכים מצות.

אבות פ"ו מ"ח, ירושלמי ברכות פב"ת, רבות ויקרא ר"פ נ"ט, זח"ג ר"פ תזריע מב"ב ילקוט ח"א כט"ד ל"א ח"ב יד"ד כז"א תד"א ח"ב פי"ז.

יש לפרש תפארת שיבה דהנה כתיב מפני שיבה תקום והדרת פני זקן ופי' כמ"ש בספד"צ בענין קי"ס דבעא לאוקיר לדיקני', ופי' לאוקיר להמשיך בהדיקנא מבחי' יקר כי הנה השערות הם רק מותרי מותין בחי' נובלות חכמה שלמעלה, אבל לאוקיר לדיקני' להמשיך בהם מבחי' פנימי' חכמה כשמן הטוב כו' יורד על הזקן, ונק' והדרת פני זקן, וכמ"כ תפארת שיבה, כי זה נמשך מבחי' יאר ה' פניו כו' שהפנים פנוי משערות כו' וזהו הדרת פנים כו'.

ענין שיבה סבא דסבין, כמו ע' זקנים שהם בחי' ואצלתי מן הרוח כו' ונק' סבין חו"ב עיני העדה ומשה על גביהם ח"ס שבכתר שנק' מאציל אצילות חו"ב כו' נק' סבא דסבין כמו קדה"ק ושבת שבתון ע' ד"ה האזינו השמים דרוש הראשון פ"ד וד"ה שבת שבתון, וזהו זקן שקנה חכמה קנה חכמה קנה בינה ב"פ קנה גימ' יש אך ישיש ב"פ יש תר"ך אורות דכתר, גם שיבה מלשון בשובה ונחת, מו"ס דשקיט ושכיך נוה שאנן לע"י אתמר, ועמ"ש ע"פ יענך ה' ביום צרה בענין ע' קלין דיולדה כדי להמשיך מבחי' אל יחסר המזג המופלא שבסנהדרין הממתיק וממזג הדין בחסד ורחמים כו'.

ט"ז ל"א

עטרת תפארת, אבות פ"ו משנה ח', ירושלמי ברכות, רבות ויקרא ר"פ נ"ט דס"ה ע"ב, זח"ג ר"פ תזריע מב"ב, ילקוט ח"א כט"ד ל"א ח"ב יד"ד כ"ז א' תד"א ח"ב פי"ז.

ט"ז ל"ב

טוב ארך אפים מגבור פ"ד דאבות משנה א', רבות ויצא פ"ע דף ע"ח ד' (שהוא פ"ד א'), ומשם מוכח דפי' ארך אפים להסביר פנים לשואל ולפייסו בדברים, ומזה יובן משארז"ל פ"ק דב"ב ד"ט ב' בענין המפייסו בדברים לעני מתברך בי"א ברכות כי ממשיך מא"א שלמעלה מע"ס שראשיתם היא החכמה. עקידה שער ס"ה, של"ה פ"ו א' רל"ד ב', ס"ח מ"ח פרקי ר"א פל"ה.

טוב ארך אפים מגבור כו' רפ"ד דאבות, איזהו גבור כו' וצ"ע שכאן אומר שטוב מגבור וע"ש במד"ש.

רבות ויצא פ"ע דע"ח ע"ד אלולי אריכות פנים שהאריך ר' יהושע עם עקילוס כו' הי' חוזר לסורו קרא עליה טוב ארך אפים מגבור כו', ומהנראה שם כי גבור נק' ר"א כו', והנראה שע"י גבורי כח ממשיך מבחי' ארך אפים כו' שהוא רב חסד והיינו ע"י שכובש את היצה"ר שהוא מסיגי הגבורו' כו'.

ט"ז ל"ג

בחיק יוטל הגורל, רבות ויחי ר"פ צ"ח דקט"א, זהו גורלו של יוהכ"פ כו' גורלן של שבטים כו', ועד"ז פי' הפסוק אקרא כו' גומר עלי כו' ע"ש.

י"ז ג'

מצרף לכסף וכור לזהב.

במסכת שמחות ספ"ג חסידים הראשונים היו מתייסרין בחולי מעיים כו' כדי למרק את הכל כדי שיבואו זכאין לע"ל שנאמר מצרף לכסף וכור לזהב ואיש לפי מהללו.

ב) ז"ג בראשית עמוד קנ"ו מצרף לכסף דא אברהם, וכור לזהב דא יצחק ובוחן לבות ה' דא יעקב וכ"ה בת"ז תקון ס"ט דק"ה ע"ב ועיין במ"ע אופן קנ"ד.

ג) בבחיי ר"פ בשלח האריך בפסוק זה, כשם שהצורף בוחן את הכסף במצרף ואת הזהב בכור כו' כן השי"ת בוחן לבות איזה הוא שלם ואיזה הוא חסר כו' ע"ש, ועמ"ש בלק"ת בד"ה במדבר סיני באהל מועד דרוש השני פ"א בענין מצרף לכסף ובד"ה כי תשא את בנ"י ובד"ה וירא ישראל את היד.

י"ח י"ד

רוח איש יכלכל מחלהו ורוח נכאה מי ישאנה, עקידה שער ע"ז, עקרים מ"ג פכ"ד, בחיי צא"ג ר"פ יתרו.

א) ת"י רוחא דגבריה תסובר כורהניה (במתורגמן ערך סבר שהוא לשון ישא, ולא נשא אותם בפ' לך ולא סברית יתהון, איכה אשא, אכדין איסובר, גם אפ"ל לשון בסבר פנים יפות, ובערך כרה, והסיר ה' ממך כל חולי, ת"י כל כריחא, והנה רפ"ב דשבת דכ"א א' ובענפוהי נייחין כל בריחי דמערבא פרש"י חולין, אבל בערוך ערך כרה גורס כריהי דמערבא, תרגום ירושלמי והסיר ה' ממך כל חולי כרהא, רוח איש יכלכל מחלהו ת"י רוחא דגברא תסובר כורהניה עכ"ל) ורוחא מככתא מן נטעינה עכ"ל (במתורגמן ערך מך, שפל מן העור, מכיך מן משכא).

ב) **ורש"י** פי' רוח איש, רוח גבר שהוא איש גבור ואינו נותן דאגה בלבו ומקבל כל הבא עליו בשמחה ובחיבה (לפ"ז י"ל יסובר מל' סבר פנים יפות), יכלכל מחלהו, אין כחו סר מעליו.

ג) **והמצ"ד** פי' רוח איש, רוח השכלי אשר באיש יסבול ויחזיק חולי הגוף כי היא מנהגת את הגוף בבריאתו ואף כי בחליו, אבל כשהרוח עצמה נכאה ושבורה בעצב ויגון מי ישאנה, כי אין הגוף נושא אותה להחזיקה כ"א היא את הגוף עכ"ל, וכן פי' בעקרים מ"ג פכ"ד וז"ל רוח איש יכלכל מחלהו ר"ל כשאדם חולה והרוח החיוני הוא חזק הוא יכלכל המחלה אבל כשהרוח הוא חולה שהיא נכאה מי ישאנה, ומ"מ פי' שעז"נ הרופא לשבורי לב אע"פ שמטבעם אין דרך לרפואתם דהיינו כשיש פרוק חבור הלב, אעפ"כ הוא ית' רופא לשבורי לב עכ"ד.

ד) **והבחיי** ר"פ יתרו פי' שהכתוב בא ללמד כי חולי הנפש והיא שבירת הרוח קשה מאד מחולי הגוף וז"ל והחולי הקשה שבכל הגוף הוא שבר ברוח כלומר שבירת הרוח וכתיב רוח איש יכלכל מחלהו ורוח נכאה מי ישאנה באור הכתוב כי הרוח והוא הנפש נושאת מחלת הגוף כי היא מכלכלת חולי הגוף ימים מספר בלי מאכל ומשתה, אבל כשהנפש חולי מי ישאנה עכ"ל, ואפ"ל מי ישאנה ע"ד מי ירפא לך דפי' בזהר שבחי' מי שהיא בינה ירפא לך כו' וע' מענין מי בלק"ת גבי שבועות סד"ה בשעה שהקדימו ישראל נעשה כו' מי גילה כו' ועד"ז נאמר מי יתן והיה לבבם זה כו'.

י"ח י"ט

אח נפשע, פ"ד דנזיר כ"ג א', פ"ג דהוריות ד"י ע"ב, רבות סדר וירא ר"פ נ"ב, ר"פ ויקח קרח, ועוד שם דף ע"ר ד' (שהוא דס"ג סע"ד) פסוק מגדל עוז שם ה', משלי י"ח יו"ד נת' באריכות, בבוך בג אחר סוף אשרי יושבי ביתך.

י"ח כ"ב

מצא אשה מצא טוב ויפק רצון מה', ופרש"י מצא אשה תורה, וכן איתא בתד"א ח"א פי"ח קרוב לתחלת הפרק וז"ל ומניין לתורה שהיא משולה לאשה שנאמר מצא אשה מצא טוב ויפק רצון מה', וכיון שלומד את התורה הרי זה מביא טובה לעולם ויכול הוא לבקש רחמים ולהתפלל לפני הקב"ה ויפקפק את הרקיע ויביא מטר לעולם לכך נאמר ויפק רצון מה' עכ"ל, והענין כי אשה זהו תשבע"פ כדפי' באג"ה סי' כ"ט בד"ה אשת חיל עטרת בעלה דקאי על תשבע"פ וכן פי' בלק"ת בד"ה ביום השמע"צ כנישין יהא לכון בענין ואל תטוש תורת אמך, ועיקר התגלות הרצון עליון הוא בתשבע"פ כמש"ש באג"ה ובלק"ת ר"פ כי תבא בד"ה היום הזה, ולכן היא דוקא עטרת בעלה בחי' כתר שהוא רצון העליון יעו"ש, ולכן דוקא ע"י מצא אשה תשבע"פ

ע״ז ויפק רצון, והנה תשבע״פ נק׳ ג״כ ארץ וארז״ל במד״ר בראשית פרשה ה׳ למה נקרא שמה ארץ שרצתה לעשות רצון קונה, והקשו שם דא״כ לפ״ז הי׳ ראוי לקרוא לשמים ג״כ ארץ שהם ג״כ עשו רצון קונם יעו״ש בידי משה, וכן אומרים בברכת הלבנה אשר במאמר ברא שחקים כו׳ ששים ושמחים לעשות רצון קונם, אך הענין כמ״ש בשל״ה בהקדמה בית ישראל די״ט ע״א כי רצון העליון הוא כתר עליון, והוא מאיר דוקא בבחי׳ ארץ שהוא מ׳ סופא דכל דרגין, וכענין נעוץ תחלתן בסופן דוקא וכמ״ש באג״ה סד״ה איהו וחיוהי, שלכן יש בארץ דוקא הכח להצמיח יש מאין, וע׳ בת״א פ׳ וישלח סד״ה ויאבק איש עמו שזהו ענין עפר דכל איבין נפקין מיניה וע׳ בת״א בד״ה ויגש אליו יהודה מענין הדומם ששרשו גבוה מהצומח כו׳ ובד״ה מזמור שיר חנוכת הבית דרוש השני בענין מזון לבוש בית, וע׳ בד״ה יביאו לבוש מל׳ בענין מעלת המצות על התורה ויובן למשכיל שזהו ג״כ ענין מעלת הארץ הנק׳ מצות על בחי׳ שמים כמ״ש בת״א ר״פ בראשית בד״ה השמים כסאי והארץ הדום רגלי, ועמ״ש במ״א ע״פ כה אמר ה׳ אל יתהלל החכם כו׳ כ״א בזאת יתהלל כו׳ כי אני ה׳ עושה חסד ומשפט וצדקה בארץ, שזהו ענין במחשבה ארץ קדמה לפי שהיא עיקר המכוון כו׳, ועמ״ש בלק״ת פ׳ עקב בענין ברכת הארץ ועד״ז יובן מעלת תשבע״פ שנק׳ ארץ, שבה עיקר התגלות רצון העליון, ולכן ארץ דוקא נק׳ ל׳ רצון משא״כ שמים, כי א״ח דוקא עטרת בעלה, ולע״ל כי תהיו אתם ארץ חפץ היינו ע״י ארץ בחי׳ רצון יתגלה החפץ שהוא פנימי׳ הרצון טעמי תורה, ולכן מצא אשה כו׳ ויפק רצון כו׳, ולשון לפקפק את הרקיע ע״ד מה שפרש״י במשנה פ״ק דט״ו ע״א גבי מפקפק ונוטל אחת מבנתיים, ובפרק אין מעמידין דל״ה ע״א גבי גזירה חדשה היא ואין מפקפקין בה.

ב) **פרק** הבע״י דס״ג ע״ב כיון שנשא אדם אשה עוונותיו מתפקקין שנאמר מצא אשה מצא טוב ויפק רצון מה׳, הענין דהנה מבואר בילקוט בתלים סי׳ כ״ה ע״פ טוב וישר ה׳ על כן יורה חטאים בדרך כו׳ שאלו לחכמה נפש החוטאת מהו ענשו כו׳ עד שאלו להקב״ה כו׳ אמר יעשה תשובה ויתכפר לו, ומבמ״א כי בחי׳ טוב זה הוא מע״ק ששם לית שמאלא בע״ק ע״כ נק׳ טוב וזהו ענין למען ייטב לך לעולם שכולו טוב שאז דוקא יתגלה בחי׳ סוכ״ע וכמארז״ל ספ״ג דפסחים ע״פ ביום ההוא יהי׳ הוי׳ אחד כו׳ כולו הטוב והמטיב ולכן מבחי׳ זו נמשך מה שיורה חטאים בדרך משא״כ ע״פ החכמה והנבואה כו׳ ע״ש, ולכן אמר מצא אשה, תשבע״פ שבה התגלות רצון העליון עטרת בעלה, וגם אשה כפשוטו כי ע״י חבור דו״נ מאיר בחי׳ שלמעלה משניהם, וכמ״ש ע״פ בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו דוקא, דקאי על יוהכ״פ שאז ג״כ זמן סליחת עוונות, וזהו שעי״ז עוונותיו מתפקקין יען שעי״ז ויפק רצון מה׳.

י״ט י״ד

בית והון נחלת אבות ומה׳ אשה משכלת, ת״י ומן אלהא מתמכרא אתתא לגברא עכ״ל, נ׳ דפי׳ משכלת מתמכרא והמתורגמן כ׳ אולי הוא ט״ס

וצ"ל אתמסרא, עכ"פ פירושו משכלת הוא ענין הזווג עצמו, ולא כמו שפירש הראב"ע והרלב"ג דפירושו משכלת בעל שכל וחכמה, גם אבן יחייא ור' מנחם המאירי וקב ונקי פירשו ג"כ כדפי' הראב"ע והרלב"ג.

בגמ' פ"ג דמ"ק די"ח מה' אשה לאיש כו' שנאמר ומה' אשה משכלת מוכח כפי' הת"י וכ"מ ברבות ר"פ ויצא ר"פ ס"ח כמ"ש בגמרא הנ"ל.

ס"ח סי' קל"ה מענין ומה' אשה משכלת וסי' שפ"ג מענין בית והון סי' ער"ה זח"ג ס"פ תזריע נ"ב א' פי' ומה' אשה משכלת היינו בעלת שכל, וכ"כ הבחיי פ' חיי שרה ל"ה ב' וז"ל והודיענו בזה כי אשה משכלת יקרה מבית והון כו'.

כ' כ"ז

נר ה' נשמת אדם, מד"ר פ' בראשית ס"פ י"ד ושם ג"כ מענין כל הנשמה תהלל י"ה ועמ"ש מזה בת"א פ' מקץ בד"ה רני ושמחי דרוש הראשון דשם פי' נר הוי' שהיא ממשכת האור בשם הוי' ע"ד מארז"ל עד שקראה אמי כו'.

ב) **מד"ר** פ' תצוה ס"פ ל"ו דקנ"ג ב' ומד"ר פ' אמור ס"פ למד ויקחו אליך שמן זית זך כו' אלא בשביל לזכותיכם ולכפר על נפשותיכם שמשולה לנר שנאמר נר ה' נשמת כו' ור"פ ל"א.

ג) **ר"פ** בהעלותך פט"ו דרס"ג ג' ור"פ ראה אנכי דרצ"ד ב' שע"י שאנו משמרים נרו בחי' כי נר מצוה ותורה אור עי"ז הוא ית' משמר נר ה' נשמת אדם, דהיינו ענין כי אתה תאיר נרי, ועיין מזה בת"א בד"ה רני ושמחי הנ"ל שזהו ענין הבחינה שקראה בתי כו' תתן אמת ליעקב כו' ע"ש.

כ"ב י"ד

שוחה עמוקה פי זרות, זעום ה' יפול שם, ות"י גימצא עמיקתא פומא דנכריתא ומן דמרגיז קדם אלהא נפל תמן עכ"ל, ופרש"י פי זרות מעובדי כוכבים, זעום ה' מי שהקב"ה שונא נופל ונכשל בה עכ"ל, והמצ"ד כ' כחפירה עמוקה אשר הנופל בה קשה לו לעלות כן הוא הנלכד בפתויי זרות היא המינות אשר יקשה מאד לפרוש הימנה, זעום ה' מי שה' זעם עליו וחפץ במיתתו הוא נכשל בה כי לא יאיר עיניו בתחלת הפיתוי להבין סכלות הדבר וכזביו עכ"ל.

ב) **פ"ב** דשבת דל"ג ע"א כל המנבל את פיו מעמיקין לו גהינם שנאמר שוחה עמוקה פי זרות עכ"ל, בשל"ה דק"ח ע"ב אבי אבות טומאת הדבור הוא נבול פה כו' שוחה עמוקה כו' והיינו אשר מל' דקדושה הוא

הדבור דקדושה ואשים דברי בפיך ולעומת זה בנוק' דקליפה הוא הדבור נבול פה כו' והיא שוחה עמוקה הפך ונגד באר מים חיים כו'.

כ"ג י"ז

אל יקנא לבך בחטאים כי אם ביראת ה' כל היום.

א) **מזה** הוכיחו בגמ' פ"ק דברכות ד"ז ע"ב דפי' מ"ש אל תקנא בעושי עולה, הפי' שלא לקנא בהצלחתם לעשות כמותם כו', וכ"ה פ"ק דמגילה ד"ו ע"ב ופרש"י על כרחך אין קנאה זו לשון גירוי מלחמה אלא אחיזת מעשיו מדכתיב בסיפא כ"א ביראת ה' כל היום.

ב) **רבות** פ' ויצא פ' ע"א דפ' ע"ד ע"פ ותקנא רחל באחותה א"ר יצחק כתיב אל יקנא לבך בחטאים כ"א ביראת ה' כל היום, ואת אמרת ותקנא רחל באחותה, אלא מלמד שקנאתה במעשיה הטובים אמרה אילולא שהיתה צדקת לא היתה יולדת עכ"ל, לפ"ז נ' דמפרש כ"א ביראת ה' קאי על אל תקנא, ור"ל אבל ביראת ה' תקנא וענין קנאה זו היינו אחיזת מעשיו, ולא כפי' המצ"ד.

ג) **וכן** ראיתי בספר אורחות צדיקים שער הקנאה וז"ל אע"פ שהקנאה היא מדה רעה מאד יש מקום שהיא טובה מאד והיא מדת עליונים שישים קנאתו על יראת שמים כענין שנאמר אל יקנא לבך בחטאים כ"א ביראת ה' כל היום ועד"ז ארז"ל קנאת סופרים תרבה חכמה, כי תראה אדם שלומד יתפוש קנאה בלבו ויאמר לומד זה כל היום גם אני אעשה כן, וכן לענין כל המצות יקנא כל אחד בחבירו אתפוש מעשה חבירו הטובים כו' וכן אמר ר' אלולי שקינא אברהם אבינו לא הי' קונה שמים וארץ, ואימתי קינא כשאמר למלכי צדק כיצד יצאת מן התיבה כו' בצדקה שהיינו עושים כו' עד ויטע אשל כו' וכמ"ש מזה בפ' ויצא ע"פ ותקנא רחל באחותה.

ד) **רבות** בקהלת דפ"ז ע"א ע"פ דברתי אני עם לבי, הלב מקנא שנאמר אל יקנא לבך כו'.

ה) **ס"ח** סי' קנ"ח ובסי' קס"ה כ' למה אוהב הקב"ה את האבות מפני שכל היום וכל הלילה לא הי' לבם פונה מלהרהר אחר חפצי שמים שנאמר כי אם ביראת ה' כל היום, ועמ"ש בלק"ת בד"ה בהעלותך את הנרות בפי' באמרם אלי כל היום איה אלקיך.

ו) **סי'** תקמ"ו ותחשוב בכל יום ובכל לילה שלא יהא רגע אחד מלחשוב אחר הקב"ה מה טוב בעיניו והאיך לעשות רצונו וממה למנוע שנאמר אל יקנא לבך בחטאים כ"א ביראת ה' כל היום עכ"ל.

ילקוט ח״א לז״א הביא הרבות הנ״ל סעיף ב׳, ח״ב צג״ב הביא הגמ׳ הנ״ל סעי׳ א׳.

ז) **ר״ח** סוף שער היראה פט״ו, סוף הפרק וז״ל השנית ליזהר ביראת ה׳ כל היום שנאמר כ״א ביראת ה׳ כל היום וכתב החסיד רבינו יונה באגרת התשובה עמוד גדול לענין התורה שלא ימוש כל היום יראת שמים מלנגד עיניך שנאמר כ״א ביראת ה׳ כל היום, ופשט הכתוב צריכין אנו לומר שכך הוא אל יקנא כו׳ פי׳ אל יקנא בחוטאים אלא במי תקנא כ״א ביראת ה׳ כלומר במעלת יראת ה׳ לומר למה לא אהי׳ אני ירא את ה׳ כל היום, והינו כי חטאים הם חסרי השלמות כענין והייתי אני ובני שלמה חטאים, כ״א ביראת ה׳ כאותם שיש להם יראת ה׳ כל היום, נראה שצריך להיות ירא את ה׳ כל היום עכ״ל, ונראה להוסיף על דברי קדשו, ולומר שזהו פי׳ יראת חטא, שהיראה שלא יהי׳ בו חסרון, וכדפי׳ הר״ח שער היראה ספ״ג, וחסרון זה יש בו מעלות רבות כנודע מענין וסביביו נשערה מאד, וא״כ מדוקדק זה בפסוק אל יקנא לבך בחטאים החסרים מכל שלימות כו׳ כ״א תהי׳ אדרבה ירא יראת חטא, וזהו כ״א ביראת ה׳ כל היום, ולכן יראת חטא נמנית אחר קדושה וענוה במשנה סוף סוטה, כי היא בחי׳ גבוה לדקדק על עצמו כו׳, עוד כ׳ בר״ח פט״ו שם והמזכיר לאדם היראה הוא שיהי׳ בתפילין כל היום אם הי׳ אפשר כו׳ ע״ש.

כ״ג כ״ו

תנה בני לבך, בירושלמי פ״ק דברכות אמתניתין בשחר מברך וז״ל לא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם, א״ר לוי לבא ועינא תרין סרסורין דחטאה דכתיב תנה בני לבך לי ועיניך דרכי תצרינה אמר הקב״ה אי יהבית לי לבך ועיניך אנא ידע דאת לי עכ״ל.

רבות נשא פ״י רל״ו ד׳ ע״פ איש או אשה כי יפליא וגו׳ הה״ד תנה בני לבך לי כו׳ תנה בני אלו ישראל שנקראו בנים שנאמר בנים אתם לה׳ אלקיכם, דברים י״ד, לבך לי כמ״ד ומלתם את ערלת לבבכם, ושמתם את דברי אלה על לבבכם, ועיניך דרכי תצרינה כמ״ד וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות כו׳. שם רל״ז ב׳ ד״א תנה בני לבך לי מה ראה הקב״ה לשאול מישראל הלב והעינים שיהיו אחריו לפי שהעבירה תלויה בהם הה״ד ולא תתורו אחרי לבבכם וגו׳ עינא ולבא תרין סרסורא דחטאה אינון, ושייכות זה לפסוק כי יפליא לנדור נדר נזיר כו׳ היינו כדמסיים שם בענין ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זונים כו׳ והיין גורם לזנות, ולכך כתב הקב״ה פ׳ נזיר אחר פ׳ סוטה כו׳ הירא מן החטא יזיר עצמו מן היין כו׳ ור״ל שאזי יוכל להיות תנה בני לבך לי.

בר״ח שער הקדושה פ״ז דקמ״ח רע״א שהעינים הולכות אחר הלב כו׳ ולכן הפסוק מקדים הלב לעינים כו׳, והאריך בזה השל״ה דס״ט ע״א בשער

האותיות אות למד ע״פ לב טהור ברא וגו׳, והוא מהילקוט פ׳ שלח ע״פ ולא תתורו בשם הספרי, של״ה רנ״ג א׳.

כ״ג ל״א

אל תרא יין, פ״י דפסחים דק״י ע״ב וכ׳ התוס׳ הכא מייתי האי קרא לחשיבות יין אדום ובפרק המוכר פירות דצ״ז ע״א פרשב״ם התם דמייתי ליה לגריעותא ושם מפורש עכ״ל, וז״ל הגמ׳ בב״ב שם חמר חיוורין מהו א״ל אל תרא יין (לשתותו) כי יתאדם (שמשתכר יותר מדאי אלמא יין אדום קודם לנסכים דשכר כתיב בהו) וא״כ לכאורה גם כאן משמע דיין אדום חשוב יותר דהא הוא קודם לנסכים. סנהדרין פרק בן סורר ד״ע ע״א הרבה מענין יין, י״ג ווין נאמרו ביין. מנחות ס״פ כל קרבנות דפ״ז ע״א ושם משמע דיין ישן חולף ממנו האדמומית והיינו כי אדום הוא דין ויין ישן שרשו מעתיקא שהוא רחמים ועי׳ זח״ג קכ״ח ב׳, סיפיה דקרא כי יתן בכיס עינו, יומא פ״ח דף ע״ד סע״ב, ירושלמי פב״ת דפסחים ה״א מצוה לצאת ביין אדום שנאמר אל תרא יין כי יתאדם. רבות פ׳ שמיני פי״ב גבי יין ושכר אל תשת קע״ח א׳ הרבה מענין אל תרא יין. נשא פ׳ יוד רל״ז א׳ אל תרא יין הקב״ה מזהיר את הגוים שלא יכבידו עול קשה על ישראל, ועו״ש רל״ז ג׳.

רל״ח ד׳ יין מסכה לו חוה לאדם ושתה שנאמר ותרא האשה כו׳ וכתיב אל תרא יין כו׳ י״ל כי עה״ד גילוי והרגשה כמ״ש ונפקחו עיניכם וזהו ותרא האשה לכן נאמר אל תרא יין כו׳, וזהו למי חכלילות עינים למאחרים על היין במשלי כ״ג כ״ט.

פי״ד ר״ס ע״ב למה היתה של זהב לפי שהיין אדום הוא כמ״ד אל תרא כו׳ והזהב אדום, באסתר קכ״ד א׳, ר״פ ד׳.

כ״ד ג׳

בחכמה יבנה, רבות ויקהל פמ״ח קס״ב א׳ (שהוא מ״ו א׳), ר״פ שמיני קע״ו ד׳ (שהוא י״א סע״ב), ז״ג ח״א עמוד י״ו, זח״א בראשית ל״ב סע״א, זח״ב יתרו פ״ה ריש עב, ח״ג ויקרא ד״י ע״ב, תזריע מ״ג רע״א ובתבונה יתכונן, אחרי ע״ח רע״א בחכמה יבנה בית, האזינו רצ״א ג׳.

כ״ד ד׳

ובדעת חדרים, סנהדרין צ״ב א׳ כל אדם שיש בו דיעה לסוף מתעשר שנאמר ובדעת חדרים ימלאו כל הון יקר כו׳, רבות ויקהל פמ״ח קס״ב א׳, זח״ב משפטים קכ״ג א׳, כל הון יקר מצורע נ״ד סע״ב, נשא קל״ו א׳, האזינו רפ״ט סע״ב, רצ״א א׳ רצ״ו א׳.

כ״ד ד׳

ובדעת חדרים ימלאו, ואל חדר הורתי שיר ג׳ ד׳, תבוא חדר בחדר להחבא דה״ב י״ח כ״ד, ויבא החדרה ויבך שמה פ׳ מקץ מ״ג ל׳, בלק״ת פ׳ בהר סד״ה ושבתה הארץ, אל המלך החדרה מ״א א׳ ט״ו, אותו ואת מניקתו בחדר המטות מ״ב י״א ב׳, יצא חתן מחדרו, יואל ב׳ י״ו, ומחדרים אימה, האזינו ל״ב כ״ה, חפש כל חדרי בטן משלי כ׳ כ״ז, בא בחדריך ישעי׳ כ״ו כ׳, הביאני המלך חדריו שיר א׳ ד׳, ועליותיו וחדריו הפנימים דה״א כ״ח י״א.

כ״ד ג׳ וד׳

בחכמה יבנה בית ובתבונה יתכונן, ובדעת חדרים ימלאו כל הון יקר ונעים, מד״ר קס״ב א׳ פ׳ ויקהל פס״ח בג׳ דברים הללו נברא העולם שנאמר הוי׳ בחכ׳ יסד ארץ כונן שמים בתבונה בדעתו תהומות נבקעו, במשלי סי׳ ג׳ י״ט (ושם פרש״י ע״פ התורה והיא החכמה והיא התבונה והיא הדעת) ובג׳ דברים אלו נעשה המשכן כו׳ וכן כשיעמוד הקב״ה לבנותו לע״ל בג׳ דברים הללו נבנה שנאמר בחכמה יבנה בית ובתבונה יתכונן ובדעת חדרים ימלאו כו׳ עכ״ל, נשמע בית וחדריו קאי על ביהמ״ק דלע״ל שהם יהיו נבנים בג׳ בחי׳ חב״ד של א״ס ב״ה, ובמד״ר ר״פ שמיני ר״פ י״א חכמות בנתה ביתה זה ביהמ״ק הה״ד בחכמה יבנה בית.

זח״א עמוד י״ו רנ״ו.

ב) **זח״א** פ׳ בראשית דל״ב ע״ב רבי אבא פתח המקרה במים עליותיו תלים ק״ד ג׳, במים אלין מיין עילאין דכולא דבהו תקין ביתא דכתיב בחכמה יבנה בית, ועיין מענין המקרה במים עליותיו ברע״מ פ׳ שופטים דף ער״ה ע״א.

ג) **פ׳** יתרו דפ״ה ע״ב בפירוש מבית עבדים, כמה דאית ביתא לעילא אית ביתא לתתא, ביתא קדישא לעילא דכתיב בחכמה יבנה בית, ביתא תתאה לתתא דלא קדישא דכתיב מבית עבדים עכ״ל וא״כ ע״י עסק התורה שנאמר בחכמה יבנה בית עי״ז אשר הוצאתיך מבית עבדים.

ג) * **ס״פ** משפטים דף קכ״ג ע״א דעת אתגניז בפומא דמלכא דאתקרי פשיטותא דתפארת דכל גוונין אתאחדן ביה דכתיב ובדעת חדרים ימלאו עכ״ל, והיינו כי בתפארת מאיר הקו חוט מאוא״ס ותפארת עולה עד הכתר לכן מחבר חו״ג וזהו דכל גוונין אתאחדן ביה וזהו ענין היופי בחי׳ תפארת, ולכן על ידו חדרים ימלאו הם חו״ג כי חדר ר״ת חסד דין רחמים, ובפרדס שער ג׳ פ״ח בפי׳ ובדעת חדרים ימלאו, כי חדרים הם בבינה והחדרים הם ו״ק הנעלמות בבינה והם שורש לו״ק ששה ספירות הבנין והם בית והיכל וגוף אל הדעת לפי שהדעת נשמה אליהם לפי שהדעת הוא מציאת ו״ק מהחכמה

*) כ״ה בהכת״י.

ולמעלה כו׳ מסגולת הדעת הוא לייחד החו״ב כו׳ ושם מבאר שהדעת ממשיך מהכתר לחכמה ומחכמה לבינה כו׳ ע״ש שהאריך ועמ״ש ע״פ ויקהל משה את כל עדת בנ״י, ובת״א פ׳ תולדות בביאור ע״פ מים רבים בענין דעת תחתון ודעת עליון ובביאור ע״פ החלצו מאתכם וע״פ אלה פקודי בענין משכן העדות.

קיצור. דעת הוא שרש ת״ת, החדרים ו״ק דבינה, הדעת מחבר ומייחד חו״ב וזהו ובדעת חדרים ימלאו.

ד) **בפרדס** ערך חדרים וז״ל חדרים הם בבינה ובארנום בשערים הקודמים כי הם מציאות שש קצוות הנעלמות בבינה ומ״ש הכתוב ובדעת חדרים ימלאו פי׳ ובדעת שה״ס הדעת הנעלם הוא ממלא אותם החדרים ומתלבש בהם ונעלם בהם כי כדרך התפארת בספירות במקומם כן דרך הדעת בחדרים הנעלמים וכן נקרא חדרי ג״ע כי הבינה נקראת ג״ע, ור׳ משה כי חדרי הנשמות ביסוד כו׳ ואין בדעתינו לבאר חדרים אלא בבינה כי כן ביאר הרשב״י ע״ה בשה״ש בפסוק הביאני המלך חדריו כו׳ עכ״ל, א״כ לפירושו ובדעת חדרים ימלאו היינו יחוד או״א שהוא ע״י הדעת, אמנם קשה מאחר שאמר ובתבונה יתכונן הבית משמע דאין חדרים אלו בבינה, ואפ״ל כי בית ראשון ה׳ עילאה בית שני ה׳ תתאה ובכל בית יש חדרים ומלוי חדרי הבית, בהא עילאה זהו ע״י דעת עליון שהוא קוצו של יוד התחתון ושרשו מקוץ העליון עיין בת״א ר״פ לך, ובית שני ה׳ תתאה שם מלוי החדרים ע״י דעת תחתון כו׳.

ה) **זח״ג** ויקרא ד״י ע״ב אשתכח דיוד עיקרא ושרשא ושלימו דכולא הה״ד בחכמה יבנה בית.

פ׳ תוריע דמ״ג ע״א ובתבונה יתכונן, פ׳ מצורע דנ״ד ע״ב ענין כל הון יקר ונעים, פ׳ אחרי דע״ח א׳ בחכמה יבנה בית מאן הוא בית דאתבני בחכמה הוי אימא דא נהר יוצא מעדן כו׳ ור״ל שער החמשים דבינה יובל שמו שהוא נהר יוצא מעדן, באדר״ז דרפ״ט סע״ב הה״ד ובדעת חדרים ימלאו ואלין נהרין מנהירו דההוא מוחא עילאה סתימאה, דף רצ״א א׳ ואלין אב ואם מתקנים ביתא כמ״ד בחכמה יבנה בית ובתבונה יתכונן ובדעת חדרים ימלאו והם ד׳ בתי התפילין, דף רצ״ו סע״א מעוי אתתקן בדעת ואתמליין כל אינון אכסדראין ואדרין דכתיב ובדעת חדרים ימלאו עכ״ל, ומזה יש להבין ענין המו מעי עליו.

בת״ז יב״א יד״א טו״ב לו״ב עא״ב מענין בחכמה יבנה בית, מג״א מט״ב מענין ובדעת חדרים ימלאו.

ו) **לפמש״ל** ס״א דפי׳ בחכמה יבנה בית קאי ג״כ על המשכן ובית המקדש א״כ פי׳ ובדעת חדרים ימלאו י״ל קאי על השראת השכינה במשכן ובמקדש שזה נק׳ ימלא כמ״ש וכבוד ה׳ מלא את המשכן, ס״פ פקודי, ונאמר שם ב״פ פסוק זה, והיינו כבוד עילאה וכבוד תתאה, וע׳ בהרמב״ן ר״פ

תרומה מזה, וכן נאמר ואולם חי אני נאום ה' וימלא כבוד ה' את כל הארץ, ועמ"ש בלק"ת פ' צו, בענין ימי המלואים, ומלוי זה הוא ע"י הדעת חהו ובדעת חדרים ימלאו, ועד"ז נאמר ומלאה הארץ דיעה את ה', וזהו ע"י הדעת דהיינו מלאה דיעה, ועד"ז ונועדתי לך שמה אותיות ונדעתי, ואפ"ל הדעת ממשיך מבחי' את השמים ואת הארץ אני מלא, אני היינו מהו"ע מלא בבחי' סובב ומקיף ולא בבחי' גילוי והדעת ממשיך מבחי' זו לבחי' מלא כל הארץ כבודו, שהו"ס היחוד, חהו ובדעת חדרים ימלאו, ועפ"ז י"ל מ"ש יעקב ללבן כי מלאו ימי בפ' ויצא כ"ט כ"א שהם המדות הנק' יומין עילאין שנתמלאו משפע הדעת ועיין זהר ויצא קנ"ד א'.

ז) עיין בת"א בפ' תולדות בביאור דמים רבים בפי' אם יתן איש זה הקב"ה את כל הון ביתו שהוא בחי' ובדעת חדרים ימלאו כל הון יקר ונעים פי' שהוא ביזה וחטיפה כו', ובפ' נח ע"פ מים רבים פי' הון ביתו הוא ג"ע שזהו ובדעת חדרים ימלאו כל הון יקר ועכ"ז בוז יבוזו לו כי האהבה הוא למהו"ע ית' שלמעלה מג"ע כו' ע"ש, ועפ"ז יש לפרש הפסוק הביאני המלך חדריו נגילה ונשמחה בך פי' אעפ"י שהביאני המלך חדריו ששם בחי' ובדעת חדרים ימלאו כל הון יקר, עכ"ז העיקר הוא נגילה ונשמחה בך דוקא שלמעלה מעלה מבחי' הון יקר כו', כי יקר הוא מחצה מתר"ך כו' בחי' להנחיל אוהבי יש כו' אבל נגילה ונשמחה בך באוא"ס המלובש בפנימי' הכתר כללות תר"ך עמודי אור אשר צפנת גימ' תר"ך כו'.

ח) ע' תד"א ח"א רפ"ו ע"פ הביאני המלך חדריו כשם שיש להקב"ה חדרי חדרים בתורתו כך יש להם לת"ח לכאו"א חדרי חדרים בתורתו ואם ראית שהיסורין משמשמין ובאין עליך רוץ לחדרי תורה ומיד היסורין בורחין ממך שנאמר לך עמי בוא בחדריך כו' בישעי' סי' כ"ו כ', ויש להעיר ממ"ש במד"ר פ' דברים ע"פ פנו לכם צפונה אם ראית שמזווג לכם ברחו לתורה ואין צפונה אלא תורה שנאמר יצפון לישרים תושי' כו', וענין חדרי חדרים בתורה אפ"ל עפמ"ש בזהר פ' בהעלותך דקנ"ב ע"א שיש בהתורה גוף ולבוש, ויש נשמתא דאורייתא, ויש נשמתא לנשמתא כו' יעו"ש וזהו פי' חדרי חדרים ע"ד חדר לפנים מחדר, וגם ע"ד שיתא סדרי משנה נמשך מו"ק דז"א הרי הם ששה חדרים ובכל בחי' יש בחינות הנ"ל ומה שצ"ל לת"ח ג"כ חדרי חדרים י"ל ע"ד הלכות שבת הלכות פסח כו' וכן בפנימיות התורה, ומכ"ז יש להעיר לענין ובדעת חדרים ימלאו, שי"ל ע"י הדעת עושים בהבית שהיא התורה חדרים רבים, וענין שהיסורים בורחים ע"י התורה, י"ל בכמה אופנים הא' כי חרות על הלוחות וארז"ל חירות וע' בזהר ר"פ קרח, הב' כי התורה נק' תורת חסד ועמ"ש בתלים סי' י"ג ע"פ ואני בחסדך בטחתי, לכן היסורים הבאים ממדה"ד בורחין כו' הג' ע"י התורה ממשיך מבחי' עמקו מחשבותיך בד"ה באתי לגני, מוחין דגדלות ונדחים הדינין הבאים ממחין דקטנות וע"ש בענין לשמה להמתיק דיני לאה, הד' ע"ד מ"ש בזח"א פ' נח דס"ח ע"ב ע"פ ויבא נח לאסתתרא מעינא כו' ודס"ט ע"א ובפ' וישב דקפ"ב ע"ב כי בעלמא דאתגלייא יש יניקת החיצוני' משא"כ בעלמא דאתכסיא, וזהו ג"כ ענין חדרי

תורה לך עמי בא בחדריך, הה׳ ע״ד הקול קול יעקב ועי״ז אין הידים כו׳, הו׳ ע״ד כי יצפנני בסוכה וכן בתורה ע״י ואשים דברי בפיך עי״ז ובצל ידי כסיתיך כו׳.

ט) **עוד** ענין חדרי חדרים כי ארז״ל משחרב בהמ״ק אין להקב״ה בעולמו אלא ד׳ אמות של הלכה, ובבהמ״ק הי׳ האולם ולפנים ממנו ההיכל ולפנים ממנו קדה״ק, כמ״כ יש בתורה שהרי ארז״ל יקרה היא מפנינים יקרה היא מכה״ג שנכנס לפני ולפנים, וזהו ובדעת חדרים ימלאו כל הון יקר.

י) **ילקוט** ויקרא תחלת רמז תכ״ט הביאני המלך חדריו זהו ויקרא אל משה, נ׳ חדריו הם עשר ספירות בילקוט בשה״ש ע״פ הביאני המלך חדריו רמז תתקפ״ב חדרים שבשמים חדרי גן עדן, חדרי תורה כו׳ ולהעיר מענין מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה, ובמאו״א אות בית סנ״ז בתי גוואי הם או״א בסוד הנסתרות מוחא וליבא אינון נסתרות יראה ואהבה, בתי בראי הם זו״נ בסוד והנגלות תומ״צ נגלים לכל עכ״ל, וע״ש אות ח׳ ס״ז בענין חדרים כו׳.

יא) **בת״ז** סוף ההקדמה די״ב ע״א בחכמה יבנה בית פי׳ בית היא היראה, אם אין יראה אין חכמה, וכן פי׳ בתחלת תקון ב״ג דף י״ד סע״א אם אין יראה אין חכמה דיראה איהו אוצרא לחכמה, איהו ביתא דמלכא, בחכמה יבנה בית, וכפי הנראה מפרש יראה ובית זה היינו בינה וזהו כמ״ש בת״א סד״ה וישב יעקב בארץ מגורי אביו, מגורי ל׳ אוצר ולשון יראה והיינו יראה עילאה שהיא כלי קבול לחכמה עילאה וכן פי׳ בפרדס ערך יראה שהיא הבינה, לפ״ז אתי שפיר מ״ש בלק״ת ס״פ מסעי בד״ה איתא במדרש תלים ע״פ אחת שאלתי בענין שע״י יראה עילאה יבא אהבה בתענוגים כי דרכו של איש לחזור כו׳ וכן פי׳ באג״ה סי׳ י״ט בד״ה מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים, והיינו כי אבא מלביש חסד דא״א ובינה מלבשת גבורה דא״א, ולכן מבחי׳ בינה נמשך יראה עילאה וכמ״ש בזח״ג פ׳ פנחס דף רי״ד ע״ב ע״פ חשף ה׳ את זרוע קדשו, וזהו ענין שמאלו תחת לראשי כו׳, וכן פי׳ הרמ״ז שם שהוא גבורה דא״א המלובשת בבינה ומגלוי בחי׳ זו נמשכו ימים נוראים מר״ה עד יוהכ״פ ואח״כ וימינו תחבקני בימי הסוכות מבחי׳ חסד דא״א המלובש באבא כו׳ וענין שאהבה בתענוגים הוא בחכמה היינו כמ״ש ע״פ חכלילי חך הטועם אומר לי לי חך הוא חכמה חך מה, הטועם טעמו וראו כי טוב ה׳ וכן טעמים בשם ע״ב שהוא בחכמה כו׳, ובודאי שבינה נק׳ בית וכן מ׳ נק׳ בית וז״ס בית ראשון ובית שני עיין זח״א פ׳ בראשית ד״נ ע״ב וא״כ מאחר דהת״ז מפרש שהבית הוא יראה קאי על בינה שהיא בית לחכמה וכן פי׳ בזהר פ׳ אחרי דף ע״ח ע״א ענין מולדת בית דהיינו בחכמה יבנה בית שהיא אימא כו׳, אך בד״ה כי אתה נרי ובהביאור פי׳ כי יראה עילאה היא חכמה והיא למעלה מאהבה רבה וכן פי׳ ברוב הדרושים, וכ״ה במאו״א אות יוד סכ״ו.

יב) **תחלת** תקון שישי דט"ז ע"ב קן צפור דאיהי אימא קדישא דאתמר בה כי יקרא קן צפור לפניך ועלה אתמר גם צפור מצאה בית ודא בית מבראשית דאתמר בה בחכמה יבנה בית כו' עכ"ל, מובן שהבינה נק' קן לבחי' צפור יסוד אבא, כמ"ש במא"א אות צדיק סעיף למ"ד צפור נק' יסוד וכשמקבל שע"ה נהורין נק' צפור, והיינו כי צפור גימטריא שלום ובינה נק' מלך שהשלום שלו דהיינו יסוד אבא כי הם תרין ריעין כו' וכן במאו"א אות קוף סל"ג קן צפור בינה קן והיכל לחכמה כו', ולפעמים נק' קן ולפעמים נק' בית כו' ואז הצפור נק' יוני בתים ע"ד כי יקרא פרט למזומן כמ"ש במ"א.

יג) **סוף** תקון י"ח דל"ו ע"ב והאי נקודה כו' בהיכליה עילאה ומאי איהי ב' ועלה אתמר בחכמה יבנה בית, עמ"ש בפי' נקודה בהיכליה בלק"ת בד"ה ראה אנכי נותן לפניכם.

סוף תקון כ"ז דע"א ב' בחכמה יבנה בית שהיא בינה ויש לבית זה תלת עמודין דסמכין לה שהם חג"ת כו' וכן נה"י ומ', וכ"ז בחכמה יבנה כי הוי' בחכמה כו'. תקון עשרים דמ"ג ע"א, ודמ"ט ע"ב ובדעת חדרים ימלאו איהו שופר, ור"ל שופר תקיעה שברים תרועה זהו חג"ת, וז"ש אשרי העם יודעי תרועה, והנ' כי הדעת קו האמצעי שיש בו מעלה על ב' הקוין חו"ב שעולה עד הכתר עמ"ש ע"פ ביום השלישי יקימנו, ובהגהות ע"פ בחדש השלישי.

כ"ד ט"ז

כי שבע יפול, פ"ק דסנהדרין דף ז' ע"א, וברבות וישלח פע"ח דפ"ז ג' ע"פ וישתחו ארצה שבע פעמים כו' למה ע"ש כי שבע יפול צדיק וקם, ובמ"ע אופן קצ"ב כ' שזהו ענין מארז"ל פ"ק דקדושין דכ"ט ע"ב אידמי ליה כתנינא דשבע רישין כל כריעה דכרע נתר חד רישא כו', ולכן נק' ר"א בן יעקב שעשה מעשה יעקב אבינו, וענין שבע רישין פי' ע"ד מארז"ל פ"ה דסוכה דנ"ב ע"א שבעה שמות יש לו ליצה"ר, והיינו כמ"ש בד"ה עם לבן גרתי כי שבה"כ דתהו הי' בז"ת שהן זמ"ל שנאמר בהם וימלוך וימת כו', וכשנפלו בשבה"כ זהו ענין שבעה שמות דיצה"ר ח' רישין דתנינא הנ"ל, והנה ענין נפילת אפים פי' במא"א אות נון סכ"ט נפילת אפים הפלת סט"א כו', ועיין בפע"ח שער נפ"א, וזהו ענין וישתחו ארצה ז"פ להפיל הרע דשבעה מדות הנ"ל ולברר הטוב וזהו עד גשתו עד אחיו היינו הטוב דתהו שנפל בשבה"כ, וזהו כי שבע יפול צדיק ואזי וקם כי ע"י בירור ז' מדות הנ"ל יתעלה למעלה מעלה וכנודע מענין ספירת העומר שבעה שבועות כו' ואזי אח"כ התגלות כתר תורה ועיין מהרש"א בקדושין שם דענין הכריעה במודים הוא נגד בחי' הנחש וראי' מהש"ס פ"ק דב"ק דט"ז סע"א, וענין ורשעים יכשלו ברעה, כי נאמר בהן הושיעה ימינך ועניני, ולהיות הושיעה ימינך צריך שיומשך מבחי' דלית שמאלא כלל והוא בחי' ע"ק דלית שמאלא בהאי ע"ק, וזהו כי עם ה' החסד, ולכן משם נמשך הושיעה ימינך ועי"ז ועניני, והרשעים שמגבירים כח השמאל ומהפכים מדה"ר למדה"ד, לכן אין להם תשועה כיון התשועה

נמשכת מבחי' דלית שמאלא כלל, ועמ"ש ע"פ הושיעה ימינך ועני בתלים סי' סמך פסוק ז'.

כ"ד כ"א

ירא את ה' בני, פ"ג דסוטה כ"ב א' ועם שונים אל תתערב א"ר יצחק אלו ששונים הלכות, ופרש"י שלא שמשו תלמידי חכמים ולא הקפידו על טעמי המשניות, וע' מהרש"א שם בח"א, ולפ"ז יש לפרש ירא את ה' שלא להורות הלכה מתוך הקיצורים כמו המשנה והש"ע כ"א לעיין בהמקור והדין ועי"ז ומלך וכמארז"ל מאן מלכי רבנן בי מלכים ימלוכו.

רבות בהעלותך פט"ו דף רס"ד ג' ומלך המליכהו עליך, וא"כ זהו ענין ב' פסוקי היחוד דק"ש שמע ישראל ובשכמל"ו, עו"ש שיראת הש"י יהי' על יראת המלך ועיין מזה ברבות נשא פי"ד דרנ"ט ע"א ע"פ אני פי מלך שמור, רבות ס"פ ואתחנן דף רצ"א ב' ושם משמע כמ"ש ומלך זהו ענין בשכמל"ו ס"ח סי' קנ"ח, בבחיי פ' בשלח דפ"ג ד' וז"ל והנה הליכתם של ישראל ביום ובלילה אחר יומם ולילה הוא כענין שכתוב ירא את ה' בני ומלך כו', בפ' משפטים ק"ג ד' ע"פ אלקים לא תקלל ונשיא בעמך לא תאור, והזהיר תחלה על המלך העליון ית' ואח"כ על המלך המולך בארץ, וכן אמר שלמה ירא את ה' בני ומלך, ר"פ אחרי קמ"ז ג' ח"ל ועל כן אמר שלמה ירא את ה' בני ומלך ועם שונים אל תתערב כלומר שישתדל תחלה ביראת ה' ואחר כן ביראת המלך ואל ישנה הדבר שישתדל תחלה בחוקי המלך ושיעשה מהם עיקר כי זה יהי' חלול השם כו', של"ה נ"ב א', קנ"ג א', ס"ח קנ"ח, ילקוט ח"ב קנ"ה ד', ע' ת"י עם שונים עם שטיא י"ל ע"ד מ"ש בתלים סי' י"ד אמר נבל בלבו אין אלקים, ות"י אמר שטיא בלבבי' לית שולטנות דאלקים בארעא נמצא זהו שונים.

כ"ד כ"ה, וכ"ח כ"ג

פסוק ולמוכיחים ינעם ועליהם תבא ברכת טוב, משלי כ"ד כ"ה, ופסוק מוכיח אדם אחרי חן ימצא, במשלי סי' כ"ח כ"ג, נתבאר ע"פ אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל, ועיין מזה במד"ר פ' דברים.

כ"ד כ"ה

ולמוכיחים ינעם, גמרא ספ"ק דתמיד, רבות פ' דברים דף רפ"ו ב'.

כ"ה ד'

הגו סיגים מכסף ויצא לצורף כלי, הגו רשע כו' במד"ר פ' בראשית ר"פ יוד, פ' נשא ר"פ זיין ע"פ וישלחו מן המחנה כו', זח"א ס"פ בראשית

דף נ"ז סע"ב, זח"ג פ' שמיני ד"מ סע"ב ועי"ש בהרמ"ז, פ' אמור דק"א ע"ב, כזפטא דכספא כו' הה"ד הגו סיגים כו' והרמ"ז שם דקדק דסיגי הכסף הם הפסולת מה שנופל מהחסדים, דאל"כ הל"ל סיגי זהב, ומצינו גבי חסד ג"כ פסולת רב כמו ואיש כי יקח אחותו כו' חסד הוא, והוא כענין אהבת רעות תאוות הניאוף שזהו הפסולת הגרוע ביותר שנפל ממדת האהבה כו'.

ב) **בעה"ק** חלק העבודה רפ"ג על המדרש הא לא נתנו המצות אלא לצרף בהן את הבריות שנאמר אמרת ה' צרופה כו' כ' ואמנם המצות שהוזהרנו מהם שלא ליטמא בהם כו' שלא לעורר הצד ההוא והוא הסיג היוצא מן הכסף כי אם להרחיקו לבל יבא אל הקדש פנימה שיהא הכסף נקי וטהור משולל מן הסיג בסוד הגו סיגים מכסף כו' הגו רשע כו' ולזאת הכוונה הזהירה תורה שלא לעבור על מצות ל"ת עכ"ד הביאו בשל"ה דף ל"א ע"ב, וכן מבואר בזהר פ' מקץ דקצ"ט דלשמרה שהוא מל"ת הוא לתיקון המ', ובזה יובן המד"ר פ' בראשית ר"פ יוד הנ"ל כשנעקר תהו ובהו אזי נראו שני הכלים נאים ויכולו השמים והארץ, וי"ל פי' הכלים הם פרצופים דזו"נ דאצי' וחיבורם זהו השלום כלי המחזיק ברכה, ונתתי שלום בארץ זח"ג בחקתי דקי"ג ע"ב גם ע"ד אני אענה את השמים ז"א והם יענו את הארץ מ', וחיבור ויחוד זה א"א להיות כ"א אחר שנעקרו הקליפות שהם תהו כו' ג"ק וק"נ, דאל"כ יטילו זוהמא בחוה כמ"ש בעה"ק שם, ולכן אחר שנעקרו והגו סיגים מכסף, אזי ויצא לצורף כלי ויכולו השמים והארץ כו'.

ג) **ועד"ז** נתבאר במ"א ע"פ ואני הנני מביא מבול כו' ואני לשון שמחה כי באבוד רשעים רנה במד"ר נשא פרשה ג', והיינו שאז יוכל להיות גילוי אלקות שיאיר סוכ"ע בממכ"ע שז"ס יחוד קבה"ו, משא"כ כשהם בתוקפם הם משחיתים את הארץ שלא יוכל להאיר בה האור והשפע מבחי' השמים כו', ולכן לע"ל שאז ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ אזי ונגלה כבוד ה' עמ"ש מזה סד"ה וידעת היום, דרוש הראשון, וע' בזהר פ' נח דס"א ע"ב ובהרמ"ז שם מפני שהרשעים גורמים קושי הדינים ורבוי הסיגים ומונעים שלימות הזווג העליון שענינו ביסום הגבורות שהוא השמחה השלימה כו' עכ"ל, וע"י דאתכפיין דינים הקשים באבוד רשעים דהיינו הגו סיגים הגו רשע עי"ז שמאלא אתכליל בימינא וז"ס הזווג כו'.

ד) **בענין** ויצא לצורף כלי י"ל עפמ"ש בלק"ת בביאור ע"פ שוש אשיש בענין וככלה תעדה כליה, כליה הם הצדיקים וצ"ל הגו סיגים מכסף עד שיהיו בבחי' כלי והיינו כמ"ש בת"א פ' יתרו בד"ה וכל העם רואים דקכ"ג ע"ג כמו מצרף לכסף כו', והיינו כדי להיות הגו סיגים מכסף כו' עד וכן בפרט כל אדם כו' ע"ש.

ה) **בזהר** בראשית דנ"ז סע"ב, עיין זח"ג פ' אחרי דף ע"ד א' בשעתא דאסגיאו זכאי בעלמא כנ"י סלקא ריחא טבין ומתברכא ממלכא קדישא וכו' יעו"ש ודף ע"ה סע"א וע"ב, ומזה יובן ענין הגו סיגים כו' הגו כו' ועי"ז ויכון בצדק כסאו.

כ״ה י״א

תפוחי זהב במשכיות כסף דבר דבור כו׳, רבות ר״פ ויגש זח״ב קמ״ח א׳.

כ״ה כ״א

אם רעב, ח״א קע״ד סע״ב, ריש עמוד ב׳, ח״ב רס״ב ב׳, ח״ג ק״ב א׳, קכ״ג סע״ב, רמ״ח סע״א, רנ״ט א׳.

כ״ה כ״ה

מים קרים כו׳, ח״ג ס״ד א׳.

כ״ז ח׳

כצפור נודדת מקינה כן איש נודד ממקומו.

ברכות ט׳ נו״ב הרואה צפור בחלום ישכים ויאמר כצפרים עפות כן יגן ה׳ צבאות על ירושלים גנון והציל פסוח והמליט, קודם שיקדימנו פסוק אחר כצפור נודדת כו׳ ות״י כעופא דטאס כן תתגלי גבורתא דה׳ צבאות על ירושלים, יגין וישזיב יציל ויעדי עכ״ל, ובמצ״ד כצפרים הממהרות לעוף כן ימהר ה׳ להגן על ירושלים, גנון והציל יגן עליהם ויצילם, פסוח ענין דילוג וקפיצה כמו ופסח ה׳ על הפתח, והמליט ענין הצלה והשמטה מן הצרה עכ״ד המ״צ, וכן פרש״י, וע׳ בילקוט ח״א סי׳ ג׳ ח״ב קמ״ג ד׳ של״ה קסו״א.

כ״ז ט׳

שמן וקטורת ישמח לב, ויחי דף ר״ל רע״א, ויקרא דף ח׳ רע״א י״א א׳, צו ד״ל ע״ב, ל״ד א׳, אחרי דנ״ח סע״ב, פ׳ אמור דפ״ט רע״א דק״ד סע״ב ודק״ה ע״א פ׳ בהעלותך דף קנ״א רע״ב, ודף ק״נ ע״א, פ׳ קרח דקע״ז ריש ע״ב ובפי׳ הרמ״ז שם.

כ״ז ט׳

שמן וקטורת ישמח לב ומתק רעהו מעצת נפש, ות״י משחא ובוסמא דמחדיין לבא, היכנא גברא דמבסים לחבריה בתרעותא דנפשא. ורש״י פי׳ ריח שמן אפרסמון וריח קטורת משמחין לב ומתק רעהו מי שחבירו מקרבו וממתק לו בדבריו הוא טוב ממה שנפשו יועצתו, ד״א ומתק רעהו המכשיר מעשיו שהן ממותקין להקב״ה טוב לו ממה שהוא ממלא תאוות לבו עכ״ל. והראב״ע פי׳ שמן לשמחה וקטורת להריח נותן שמחה ללב, וכן ישמח לב מתק רעהו מעצת נפשו שיועצהו מתק סוד כאשר ייעץ לנפשו, המתק ישמחהו כמו אשר יחדיו נמתיק סוד, תלים נ״ב, נתייעץ מתק סוד עכ״ל. א״כ לפ״ז פי׳ מעצת נפש קאי על רעהו שיתן לו העצה כאשר הי׳

יועץ לנפשו, וכן פי' המצ"ד. אבל הרלב"ג פי' כמו שכתב רש"י כן מתק סוד האדם עם רעהו ללקיחת העצה טוב מהעצה שיקח האדם בנפשו בלי עזר אחר עכ"ל, ור"ל כמו שמן וקטורת הם באים מבחוץ ומשמחים הנפש כן מתק רעהו כו', שהוא עזר הבא מבחוץ. ואפ"ל הפי' ע"ד האמת כמו שמן וקטורת הם חיבור חו"ב שהן תרין ריעין כמ"ש בזהר כן מתק רעהו טוב יותר ממה שנפשו לבד יועצתו וכמו שגם למעלה צ"ל חיבור תרין ריעין כו'. והרב רבי מנחם המאירי פי' ע"ד הראב"ע וז"ל והמ"ם שבמלת מעצת אין פירושה יותר אבל פירושה מתק רעהו כשהוא מעצת נפש ר"ל בכל לבו ובכל נפשו כו'. ובקב ונקי פי' ע"ד רש"י והרלב"ג כמו שהשמן והקטורת ישמחו בלב כן תשמח לב האדם המתיקות שיהי' לו מחברת רעהו עכ"ל. ואבן יחייא פי' דקאי על בעל תשובה שעצת רעהו המלמדו לעשות תשובה הוא כשמן וקטורת כו'. של"ה טו"ב רי"ב א"ב, שכ"ח א' שלא"א קט"ו ד'. זח"א ויחי רל"א. ויקרא ח"א י"א א', צו ל"ב לז"א, אחרי דנ"ח סע"ב, אמור פט"א ק"ד סע"ב קה"א, בהעלותך קנ"א רע"ב, קנא קרח קע"ז ב'. בחיי ר"פ תצוה פי' שהע"ה יזהיר על האדם בכתוב הזה לרחם על הגר שגלה ממקומו ומארץ מולדתו כו' שיספיק לו מזונותיו ושיסביר לו פנים, והנה הוא נקשר עם הכתוב שלמעלה כצפור נודדת ממקומה כו'. משלי כ"ז ח', ובמדרש שמן וקטורת ישמח לב, שמן המנורה שהי' מתקרב בזמן הקטרת כו' משמח לבו של הקב"ה כו', וכבר ידעת מה שנק' קטורת ע"ש שריח הקטורת מתקשר במדות ושמחת המדות מתרבות על המקטיר ועל ידו הברכה נמשכת כו' עכ"ד.

ב) **של"ה** דט"ו ב' העתיק דברי ספר עה"ק פי"ח מחלק העבודה וז"ל הנה בארו בזה (ר"ל בזהר אמור פ"ט) כל מה שהיינו צריכים אליו ואמרו שמן וקטורת ישמח לב הוא לב השמים והוא שכתוב בו ויאמר ה' אל לבו, והשמן היורד מהמקור אל הראש, והקטורת סוד העבודה מלמטה נקראים ונאספים שם ומשמחים הלב ההיא ומשם תתפשט השמחה והאור לכל התחתוני' עכ"ל. ומתבאר שם אשר הלב הוא מל', ועיין בזח"ג שלח קס"א ב', א"כ השמן הוא אור הנמשך מלמעלה מע"ק, וזהו ענין כשמן הטוב על הראש כו' וזהו התורה, והקטרת הוא העלאת מ"ן מבירור ק"ב וזהו ענין המצות וכמ"ש אדמו"ר נ"ע בד"ה בכ"ה בכסלו, ובסוף מסכת תענית שלו בס"פ תורה אור של ענין העבודה דף רי"ב סע"א הביא דברי הריקנ"ט שע"י הקטורת הוא עליות השכינה לשם הוי', וזהו הנק' שמן וקטורת תפארת ומל' וע"ש מש"ש בההג"ה, ובפ' תצוה שכ"ח א' פי' ג"כ כנ"ל כי לב המל' וכדי לשמחה ע"ד מ"ש בשמחה ובטוב לב זהו ע"י שמן וקטורת, קטורת ההעלאה שלה ושמן המנורה ז' נרות הם ז' מדות שלמעלה ממנה שהיא מתקשרת בהם כו' היינו בבחי' אור שבעת הימים, ר"פ תשא שלא"א.

ג) **זח"א** ויחי דר"ל רע"א קטורת לא אתיא אלא על חדוה הה"ד שמן וקטורת ישמח לב ועל דא כהנא כד אדליק בוצינין הוה מקטיר קטורת וכו' במק"מ פי' שמן הוא באבא וקטורת הוא באימא ואו"א כחדא

שריין ולא מתפרשין לעלמין, לכך הכהן הי' מחבר הדלקת הנרות או הטבת הנרות עם הקרבת הקטורת עכ"ד. ועפ"ז יבא שפיר סיפיה ומתק רעהו מעצת נפש שבא לבאר מעלת תרין ריעין וזהו עצמו ענין שמן וקטורת. אך לכאורה דברי המק"מ הם נגד מ"ש השל"ה בשם עה"ק והרקאנטי דשמן וקטורת הוא חיבור השכינה עם שם הוי' א"כ זהו ג"כ יחוד זו"נ.

ד) **בפ'** ויקרא ד"ז סע"ב ע"פ הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד דהיינו יחוד קובה"ו כמש"ש ואיש כי יקח את אחותו, כשמן הטוב על הראש פי' שמן הטוב הוא מוחין דאבא ששרשם נמשכים מע"ק כמ"ש בד"ה מצה זו, והשמן נמשך עד למטה בזו"נ, ומסיים ד"ח ע"א האי שמן לא נחית עד ההוא זמנא דפולחנא דלתתא הוה סליק ואתערן דא בדא הה"ד שמן וקטורת ישמח לב, משמע לכאורה כמש"ל סעיף ב' בשם השל"ה אך במק"מ שם פי' שמן שהוא אבא וקטורת שהיא אימא ישמח לב שהוא זעיר עכ"ל, אך אומרו מה טוב שבת אחים דהיינו יחוד זו"נ כשמן הטוב כו', זה מורה שהוא כשזו"נ נק' אחים היינו למעלה מבחי' שקראה בתי אלא כשהן שוין בקומתן, והיא מקבלת המוחין דאו"א מחו"ב שלא ע"י ז"א כמ"ש אדמו"ר נ"ע בת"א פ' תרומה בענין הכרובים, וכ"כ הרמ"ז פ' אחרי דנ"ט ע"ב, וא"כ אז הם זו"נ במדרגת או"א וכמו שהי' בחי' זו בזמן הבית הראשון, כמ"ש בזח"ב שמות ד"ט ע"ב, ולכן אז הוא מה טוב כשמן הטוב כו' היינו כמו יחוד או"א וזהו שאמר אברהם אחותי בת אבי היא כו' ותהי לי לאשה וזהו ע"י מעלת ומדרגת מי שתורתו אומנתו שלכן הוא במדרת אחים וריעים, וכמ"ש בתו"א פ' מקץ בד"ה רני ושמחי בת, א"כ לפ"ז יש לקיים ד' השל"ה וד' המק"מ שבאמת שמן וקטורת הוא ג"כ יחוד זו"נ, וזהו ישמח לב, אלא שמעלת יחוד זה הוא להיות התקשרות אמיתית ע"ד תרין ריעין כו', וזהו ע"י הקטורת דוקא שהוא לשון התקשרות היינו פנימי' הלב, משא"כ ע"י שאר הקרבנות שבמזבח החיצון אף שהקרבן ממשיך ג"כ יחוד זו"נ, מ"מ אינו שיהי' ע"ד היחוד עליון דאו"א שזהו רק ע"י שמן וקטורת, ויש לסייע סברא זו ממ"ש אדמו"ר נ"ע בד"ה בהעלותך את הנרות, שארז"ל חייך שלך גדול משלהם היינו מקרבנות הנשיאים שהקרבנות הם מבחי' בשר שגם כשמתברר להיות רשפי אש הוא עדיין בבחי' יש מי שאוהב, אבל המנורה הוא שמן ואור בחי' ביטול, ואינו מובן כי הקרבנות הוא ע"י העלאת מ"ן, ועי"ז נמשך מ"ד דמ"ה ג"כ בחי' ביטול כנ"ל אבל לפי הנ"ל כי המנורה הוא חיבור שמן וקטורת שהוא מ"ד ומ"ן שבבחי' גדולה יותר מהמ"ן ומ"ד שע"י הקרבנות כו', והיינו שע"י הקרבנות המ"ד הוא מז"ת אבל ע"י קטורת נמשך האור מג"ר לז"ת, והיינו השמן שהוא מוחין דאבא, והמשכה זו נמשך בזו"נ ממש, והוא ע"ד מ"ש ביום ההוא יהיה כו'. ויש עוד ראיה לזה ממ"ש בזח"ג פ' אחרי דנ"ח סע"ב בענין שמן וקטורת ישמח לב לריח שמניך טובים דא ריח דקטורת דאיהו דקיקא ומעליא ופנימאה מכולא, וכד סליק ההוא ריח לאתקשרא בההוא משח רבות, וכו' במק"מ והכוונה שהבינה הנק' קטורת מעלה מ"ן ואבא הנק' שמן מוריד מ"ד כו', ושם דנ"ט ע"א אמרה כנס"י

אנא כקטורת ואנת כמשחא דהיינו שהמ׳ אומרת שהיא מעלה מ״ן ע״ד מ״נ דאימא ושהמ״ד דז״א יהי׳ כמו מוחין דאבא דהיינו שיהי׳ בחי׳ תרין ריעין. וביאור הענין יובן ע״ד מ״ש אדמו״ו נ״ע בד״ה שיר השירים שיש ב׳ בחי׳ כלה הא׳ לשון כליון שכלה היש לגמרי וזהו ענין העלאת מ״ן דקטורת דקיקא ופנימאה, וגם מהקטורת לא נשאר שום דבר כ״א כמעט כלה לגמרי בהגחלים להיות ע״ד כשלהבת קשורה בגחלת, והב׳ זהו כלה דביטול היש, וזהו ענין הקרבנות שבמזבח החיצון וזהו ענין ב׳ בחי׳ מס״נ באחד ובוכל נפשך כו׳ ע״ש. אך באמת גם המ׳ היא לפעמים במדרגת הבינה וכמ״ש במ״א בד״ה אחת היא יונתי שזהו ענין פרצוף הפנימי דמל׳ הנק׳ כנס״י שעז״א תמתי תאומתי לא אני גדול ממנה כו׳ כי הם שני המאורות הגדולים דהיינו כשזו״נ הם במדריגת או״א וזהו ענין שמן וקטורת ישמח לב, כי עיקר שורש השמחה היא בבינה הנק׳ עלמא דחירו שאין שם יניקה לחיצוני׳ ונק׳ יובלא משא״כ במ׳ נאמר ויתעצב אל לבו כי שם מגיע הפגם כו׳, וכמ״ש בת״א ס״פ בראשית. ולכן בנין בהמ״ק נק׳ וביום שמחת לבו, וע״כ עיקר שמחה זו זהו ע״י שמן וקטורת שעי״ז מתעלה המל׳ להיות ע״ד בינה כו׳, ועיין במדרש תלים ע״פ יענך ה׳ ביום צרה בענין המשל והיתה אמה מצוותת כנגדה דמשם יובן שבבינה אין שייך בחי׳ צער כו׳, ומזה יובן ענין שמחת לב. פסוק תכון תפלתי קטורת, תלים קמ״א ב׳, נת׳ בביאור ע״פ ראו קרא ה׳ בשם בצלאל. ואפשר לפרש עד״ז ענין שמח תשמח רעים האהובים דקאי על החתן וכלה, והיינו ע״ד שמן וקטורת ישמח לב, והיינו שיהיו בבחי׳ ומעלת תרין ריעין דל״מ. כשמחך יצירך בג״ע מקדם שהי׳ קודם חטא עה״ד (הג״ה, ועמ״ש בהג״ה בד״ה בכ״ה בכסלו שקטורת הוא ענין למסור נפשו כלה עילאה פנימי׳ הלב, אלא שבצדקה נאמר וריח שלמותיך ר״ל בחי׳ הלבושים הנעשים ממעשה המצות שכללותן צדקה הוא כריח הלבנון, פי׳ ריח הלבנון זהו יחוד או״א הנק׳ ל״ב נתיבות חכמה נש״ב וזהו לבנון ל״ב נון, והוא נמשך ע״י מס״נ דוקא דהיינו בחי׳ ריח.

כ״ז יו״ד

רעך ורע אביך כו׳ טוב שכן קרוב מאח רחוק, בלק״ת מהאריז״ל פ׳ עקב ע״פ ארץ זית, ובפרדס ערך שכן וערך קרוב וע׳ בפרדס שער האותיות בענין אות ד׳ ובאות ריש, דאף ששניהם מורים על העניות של המ׳ ע״ד עניה ענתות בזהר ס״פ ויחי דרמ״ט, עכ״ז אין דומה זל״ז כי הדל״ית יש בו כמו יוד מאחוריו זהו מורה שהיסוד מחובר עמה וה״ע שכן קרוב משא״כ באות ריש, והי״נ במא״א אות קוף סעיף מג גבי קרוב הביא מ״ש בזח״א ד״ו רע״א בענין שלום שלום לרחוק ולקרוב, לרחוק דא יעקב ולקרוב דא יוסף ואיתא שם במק״מ וז״ל יובן במ״ש הרב בפסוק טוב שכן קרוב מאח רחוק טוב שכן קרוב הוא היסוד, מאח רחוק הוא ז״א והענין בסוד משחרב הבית ההוא גננא לא עאל לגנתיה כמ״ש בזהר תרומה דקס״ו סע״ב גננא שהוא יסוד זעיר לא עאל בגנתיה שהיא מ׳ ורוב הזווגים הנעשים במ׳ הם ע״י ההוא רוחא דשבק בה כו׳ ע״ש וע״ש בזהר תרומה שזהו ענין אור זרוע

שהוא זרוע בה תמיד, ומבואר בזהר בראשית שם ד"ו ע"ב שבחינה זו נקרא ג"כ נהר כבר על נהר דנגיד ונפיק ופסיק מימוי ומבועוי ולא אנגיד כדבקדמיתא, וזהו נהר כבר פי' כבר היה ועתה נפסק, וכ"ה בזהר פ' לך דפ"ה ע"א ובפ' ויצא דקמ"ט ע"א, ועמ"ש בת"א סד"ה ואלה שמות בנ"י הבאים מצרימה, שעכשיו השמות שממשיכים בנ"י הם הבאים מצרימה ע"ד אותותינו לא ראינו והיינו משום ונהר יחרב ויבש וגננא לא עאל בגנתי' ונשארו בבחי' מקיף היינו שהם בבינה, ומ"מ נמשך ג"כ קצת במ' ע"י בחי' נהר כבר בחי' שכן קרוב קוצו של הדלת כו', וזהו ענין דוד שג"כ מחבר ב' הדלתין ע"י ואו, ר"ל כי בזמן דגננא עאל לגנתי' היא בחי' אות הא שהיא דלת ובתוכה יוד שהוא נהר היוצא מעדן הנמשך בגן, אך כשנהר יחרב היא בבחי' דלת ל' עניות ועכ"ז יש בה היוד באחורי הדלת בבחי' שכן קרוב ודוד ממשיך בה הואו הנמשך מדלת עילאה בינה ע"ד דלו עיני למרום כו', וע' מענין נהר כבר בזח"ג פ' פנחס דרמ"ז א' פי' כ כתר ב בינה ריש חכמה כו' ועמ"ש מזה ביחזקאל רסי' א' ע"פ ואני בתוך הגולה על נהר כבר.

כ"ז י"ז

ברזל בברזל יחד ואיש יחד פני רעהו, גמ' פ"ק דתענית ד"ז ע"א, מד"ר ויצא ר"פ ס"ט, ובקהלת רבה ע"פ אם קהה הברזל דקי"א ב' ועמ"ש מענין אם קהה הברזל בלק"ת בד"ה נשא את ראש בני גרשון דרוש השני פ"ה בענין קהת שמתקן קיהוי הברזל והיינו ע"י ועבד הלוי הוא שיהי' בחי' הוי' הוא האלקים בזח"ג קעח"ב ואזי הוא ברזל בברזל יחד וכו'. ע' פרדס ערך ברזל, זח"ב פ' וארא דכ"ד ע"ב, בחיי פ' בא דפ"א ב' ע"פ ועבר ד' כו', ברזל בברזל יחד ואיש יחד פני רעהו, ותרגומו פרזלא בפרזלא לשיש וגבריה לטיש אפא דחבריה, ובמצ"ד פי' יחד נעשית חדה ושנונה, וכן פרש"י יחדד ת"ח מחדדין זה לזה בהלכה, והוא מהגמרא פ"ק דתענית ד"ז ע"א, ובמד"ר ויצא ר"פ ס"ט אין ת"ח מתחדד אלא בחבירו כו' ואיש זה יעקב כו' יחד פני רעהו שנתייחדה עליו השכינה, י"ל שת"ח מחדדין זל"ז בהלכה ומתוך כך מולידים דין חדש, כמ"כ מעורר למעלה ואיש יחד כו' היינו יחוד יסוד ומ' שהוא ג"כ ענין חדוד החכמה כמ"ש בפע"ח שער הסוכות פ"ב בפי' הפסוק מכל מלמדי השכלתי כל הוא יסוד והוא מלמד את המל', וזהו ענין אז נדברו יראי ד' איש אל רעהו ויקשב ד' וישמע ויכתב בספר זכרון לפניו ע' מזה בזהר ויקהל דף רי"ז ע"א ודף רי"ש בפי' ספר זכרון ועמ"ש מזה ע"פ ד' שמעתי שמעך יראתי, ולע"ל נאמר ולא ילמדו עוד איש את רעהו כו' כמ"ש ע"פ מי יתנך, בפי' תלמדני ובקהלת רבה דקי"א ב' ע"פ אם קהה הברזל, אם נתקהה התלמיד על הרב שנאמר ברזל בברזל יחד ואין הרב מסביר לתלמיד, י"ל לפ"ז היינו שאין נמצא היחוד מיסוד למל' ע"ד ונהר יחרב כו' קלקול מעשים יש בתלמוד כו' ועמ"ש מענין אם קהה הברזל בלק"ת פ' נשא בד"ה נשא את ראש בני גרשון דרוש השני פ"ה והתיקון ע"י קהת ע"ד מ"ש בזח"ג פ' קרח דקע"ח ע"ב ע"פ ועבד הלוי הוא שממשיך

בחי׳ יחוד הוי׳ הוא האלקים, ובזח״ב פ׳ וארא דף כ״ד ע״ב כגוונא דנחושת עילאה אוליד קסטירא דאיהו נחשת זוטא כגוונא דברזל אוליד ברזל וסימנך ברזל בברזל יחד עכ״ל, ובפרדס ערך ברזל, זה לשונו בזהר פי׳ כי הוא במל׳ ובמ״א נראה שהוא בתפארת ואפשר שעל שניהם נאמר ברזל בברזל יחד עכ״ל, ומזה יובן ביתר שאת דברי המד״ר ויצא ר״פ ס״ט הנ״ל דהיינו ממש ואיש שהוא יעקב ת״ת יחד פני רעהו כו׳ וא״כ יש להעיר לענין יחוד העליון שהוא ג״כ ענין חדוד החכמה, וכנודע מענין כי אל דעות שמלמטה למעלה כו׳ והיחוד המשכת דעת עליון כמו דכולא קמי׳ כל״ח וזהו והאדם ידע את חוה שהוא בחי׳ דעת תחתון ע״ד ולילה ללילה יחוה דעת, וא״כ יחוד זה זהו ענין ואיש יחד פני רעהו דתרגומו גבריה לטיש אפיה חבריה שמחדד שכלו וגם המשפיע מתחדד כי ומתלמידי יותר מכולם, וא״כ מזה יובן גודל מעלת ושננתם לבניך ע״ד ברזל בברזל יחד שעי״ז גורם יחוד העליון ואיש יחד פני רעהו, ועמ״ש מענין ונהר יחרב בבית ראשון שהוא בינה שאין נמשך יחוד הפנימי דחו״ב כי נשבע הקב״ה שלא יכנוס בירושלים שלמע׳ כו׳ ויבש בבית שני שהוא מ׳ עמ״ש מזה באיכה ע״פ בכה תבכה בלילה וא״כ יובן מעלת ושננתם לבניך שמחדדים זא״ז בהלכה היינו שעי״ז ממשיכים מבחי׳ ונהר יוצא כו׳ להשקות ע״ד חיבור כי אל דיעות, והנה ענין חד וחריף, זהו שממשיך שכל חדש ממקור השכל, ע״ד חד חד נחית לעומקא דדינא, וזהו מעורר להמשיך מבחי׳ ממעמקים שהוא בחי׳ מאד עמקו מחשבותיך וזהו עיקר ענין היחוד כו׳ ויחוד ג״כ לשון חדת ולשון חדוה כו׳ וחד וחריף ע״ד ומבני יששכר יודעי בינה לעתים מבין דבר מתוך דבר כו׳, ועמ״ש בד״ה השמים כסאי בת״א ר״פ בראשית תוך דבר היינו ממכ״ע מבין דבר היינו סוכ״ע, וזהו ענין יחוד סוכ״ע וממכ״ע כו׳, ילקוט ח״א להר״ג של״ה קפ״א א״ב.

בחיי פ׳ בא דפ״א ע״ב גבי ועבר ה׳ לנגוף את מצרים, וז״ל וכן דרז״ל במדרש משלי ברזל בברזל יחד זה משה הצדיק ופרעה הרשע שהיו מתנקשים זה עם זה בדברים כו׳ אתה אומר לא ידעתי את ה׳ סופך לידע כו׳, ונזכר ג״כ בילקוט במשלי שם, ועמ״ש ע״פ הוא אהרן ומשה איך לפרעה הי׳ העיקר ע״י משה, וא״כ לפ״ז היינו ברזל דקדושה ע״ד ארץ אשר אבניה ברזל וארז״ל א״ת אבניה אלא בוניה, ואפ״ל ע״ד מ״ש במאו״א סוף אות ג׳ ענין כגרזן ביד החוצב גרזן הוא מ׳ דאצילות גם ד׳ אמהות מרומז בתיבת ברזל בלהה רחל זלפה לאה, ברזל דקליפה, וחדוד ברזל דקדושה ע״י ברזל דפרעה י״ל ע״ד ופרעה הקריב כו׳ וסופי דקרא ואיש אחד פני רעהו זהו שעי״ז נתיחדה עליהם שכינה ביצ״מ שנגלה עליהם ממה״מ הקב״ה.

כ״ז י״ז

ברזל בברזל יחד נת׳ ע״פ ושננתם לבניך.

כ״ז י״ח

נוצר תאנה, ברכות פ״ט דנ״ז ע״א, פ״ה דעירובין דף נ״ד סע״א, רבות נשא פי״ב דרמ״ח סע״ד ע״פ ויהי ביום כלות משה פנחס פכ״א דף רפ״א

ד׳, ושומר אדוניו זח״ב תרומה קל״א, בברכות שם הרואה תאנה בחלום תורתו משתמרת בקרבו שנאמר נוצר תאנה יאכל פרי׳ כי תאנה היא מ׳ ומל׳ פה תשבע״פ קרינן לה, ובפרק כיצד מעברין דף נ״ד סע״א א״ר חיא בר אבא א״ר יוחנן מאי דכתיב נוצר תאנה יאכל פריה למה נמשלו דברי תורה כתאנה מה תאנה זו כל זמן שאדם ממשמש בה מוצא בה תאנים (שאינן מתבשלים בבת אחת אלא היום מעט ולמחר מעט וכל שעה ראוי לאכול מהן) אף ד״ת כל זמן שאדם הוגה בהן מוצא בהם טעם, ושם אמרו ג״כ שזהו ענין דדיה ירווך בכל עת מה דד זה כו׳ וקאי ג״כ על תשבע״פ כמ״ש ע״פ מי יתנך כאח לי יונק שדי אמי, ובמד״ר נשא פרשה י״ב דרמ״ח סע״ד ע״פ ויהי ביום כלות משה הה״ד דכתיב נוצר תאנה יאכל פריה מדבר ביהושע שהוא שימש את משה (כי יהושע פני לבנה מ׳ ושימש את משה בחי׳ שמש הפך בחי׳ מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש שזהו חטא אדה״ר בזהר פ׳ חקת דקפ״ב ע״א עמ״ש מזה בתלים סי׳ מ״ה ד׳ ע״פ חגור חרבך על ירך ומ״ש ע״פ ויתפרו עלי תאנה וע״פ התאנה חנטה פגיה) כו׳ למה נמשלו ד״ת לתאנה שרוב האילנות הזית והגפן והתמרה נלקטין כאחד והתאנה נלקט מעט מעט כך התורה כו׳ יעו״ש באריכות.

כ״ז י״ט

א) **כמים** הפנים לפנים כן לב האדם לאדם, מס״ס פט״ז, הלכה ג׳, ר״ח, של״ה יא״א רמב״א, גמרא יבמות פט״ו קיז״א, ילקוט במקומו במשלי, עמ״ש מענין כמים הפנים לפנים בלק״ת פ׳ ראה ע״פ כי תשמע בקול בהביאור בסופו ומ״ש מזה בבוך במדבר ע״פ יאר ה׳ פניו אליך, והנה במס״ס שם מפרשו על מתן תורה דכתיב פנים בפנים דיבר ה׳ יעו״ש.

ב) **של״ה** במסכת יומא שלו בפרק דרך חיים תוכחת מוסר דרמ״ב א׳ בד״ה ובמקום אחר מצאתי, וז״ל סגולה חמישית התבודדות לעתות רצון יפרוש עצמו מבני אדם למקום, אל מלך יחיד עילות כל העילות וסיבת כל הסיבות כמטרא לחץ כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם כי כאשר הוא ישים פניו אל אלקיו כן הוא יתברך ישים אליו ויחדיו ידבקו עכ״ל ועמ״ש ע״פ אם ישים אליו לבו כו׳ בת״א בד״ה השמים כסאי, ועיין בסש״ב פמ״ו מענין האהבה דכמים הפנים לפנים ושם פרק מ״ט.

ג) **אדמו״ר** ז״ל אמר דרוש ארוך על כמים הפנים לפנים בחוהמ״פ תקס״ה, שזהו ע״ד מ״ש בספד״צ רפ״ה יהי רקיע בתוך המים להבדיל בין הקדש ובין קדה״ק עתיקא לזעירא אתפרש ואתדבק, לא אתפרש ממש, ולכן עי״ז נמשך הפנים לפנים שנמשך הארת פנים דע״ק בחי׳ באור פני מלך חיים מאיר לפנים דז״א כמ״ש בזח״ג פ׳ ויקרא דט״ו סע״א ובפ׳ נשא דקל״ג סע״ב ודף קמ״א ע״א, ועי״ז נמשך יאר ה׳ פניו אליך וזהו כן לב האדם לאדם, וענין ב׳ בחי׳ מים אלו י״ל אורייתא סתים וגליא, וזהו אל תאמרו מים מים כי כולא חד ועיין מזה בת״א בד״ה וכל העם רואים את

הקולות, ובלק״ת פ׳ אחרי בד״ה ביאור הדברים בענין לטהר תטהרו שזהו ענין לבושיה כתלג חיור כמו השלג שתחלתו מים ונקפא וחוסר ונמס ע״ש פ״א, וזהו ענין ב׳ בחי׳ מים הנ״ל, ובמא״א אות א׳ סעי׳ ד׳ שהם ב׳ גדפי א׳ כי העליונה מים זכרים והתחתונה מ״נ והרקיע המבדיל הכל אחדות אחד, וא״כ היינו ענין רקיע כעין הקרח הנורא, נמצא ע״י עסק התורה הנק׳ כמים כמ״ש הוי כל צמא לכו למים ממשיך הפנים לפנים, כיון הרקיע אינו מסך גמור אלא ע״ד והבדילה הפרוכת לכם כו׳, וגם י״ל שזהו יחוד מ״ן ומ״ד עמ״ש בד״ה ואלה שמות בנ״י בענין ששים המה מלכות, ועיין מענין יחוד זה בלק״ת פ׳ הברכה בד״ה תורה צוה בהביאור פ״א, ועפ״ז י״ל מארז״ל יקרה היא מפנינים מכה״ג שנכנס לפני ולפנים, דהיינו שנכנס לפנים מן הפרוכת המבדיל בין הקדש ובין קדה״ק, וזהו רק פעם אחת בשנה ביוהכ״פ אבל התת״ח ממשיך ע״י עסק התורה ג״כ מבחי׳ כמים הפנים לפנים דהיינו שמחבר הקדש עם קדה״ק כמובן.

ד) **ויש** לפרש כן לב האדם לאדם על עסק התפלה לעורר הרצון לה׳ כמש״ל סעיף ב׳ בשם השל״ה, ואז דוקא ימשיך ע״י התורה כמים הפנים לפנים כמ״ש מזה בד״ה על כן קראו לימים האלה פורים, גם י״ל כן לב האדם קאי על קיום המצות דרמ״ח מ״ע הם רמ״ח אברין דמלכא ולכן ע״י לב האדם בקיום המצות בשמחה וטוב לבב ממשיך כן מלמעלה מבחי׳ אדם העליון ז״א שיהי׳ בחי׳ לב האדם לאדם כענין והיו עיני ולבי שם כל הימים וכענין לבבתני אחותי כלה, ואפ״ל פי׳ לך אמר לבי בקשו פני פי׳ לך אמר לבי בבחי׳ לב האדם לאדם ומזה יומשך כמים הפנים לפנים, וזהו בקשו פני את פניך ה׳ אבקש היינו הפנים לפנים.

ה) **ביר״ק** פ׳ בראשית ע״פ ויקרא אלקים ליבשה ארץ ולמקוה המים קרא ימים בשם הרקאנטי דף ה׳ בריאת המלאכים היה כמו פעולת מים, תדע שהמים משתנים במראיתם לכל גוונים שהאדם מראה כמ״ש כמים הפנים לפנים (ע׳ בלק״ת בד״ה האזינו השמים דרוש השני) כן בהמלאכים הנדמים לבני אדם כי הנבראים במאמר יתברך דומין זה לזה עכ״ל ויש לחזק דבריו מענין שהמלאכים נקראים נוני ימא ע״ש הביטול שיש בהם כמ״ש בבה״ז פ׳ בשלח על המאמר שם דמ״ח ע״א בד״ה עוי״ל מאמר הנ״ל באופן אחר.

ו) **ואפשר** לומר ענין הפנים לפנים זהו ענין יאר ה׳ פניו אליך וענין ישא ד׳ פניו אליך שבחי׳ ישא ד׳ פניו זהו בחי׳ עליונה יותר מבחי׳ יאר ה׳ פניו כמשרז״ל בפ״ג דברכות דף כ׳ בענין ששאלו המלאכים כתבת בתורתיך אשר לא ישא פנים ואתה נושא פנים לישראל שנאמר ישא ד׳ פניו אליך אמר להם וכי איך לא אשא פנים לישראל שאני כתבתי בתורה ואכלת ושבעת וברכת והם מדקדקים ע״ע עד כזית ועד כביצה ונתבאר זה בלק״ת פ׳ נשא בד״ה כה תברכו את בנ״י ובהביאור וע׳ עוד מענין ישא ד׳ פניו בלק״ת בשה״ש בד״ה שחורה אני ונאוה דרוש הראשון פ״ה ושם

פירש שכאשר יהי׳ התנשאות הפנימית בבחי׳ סוכ״ע אזי יוכל להתפשט שיגיע אפילו אליך אם יהי׳ נדחך בקצה השמים, והמשכה זו ע״י התורה הנקרא מים כמ״ש כל צמא לכו למים, וזהו כמים הפנים לפנים.

כ״ח כ״ב

נבהל להון כו׳, כי חסר יבואנו, רבות חיי שרה פנ״ח דף ס״ה א׳ נבהל להון זה עפרון כו׳, איש רע עין שהכניס עין רע בממונו של צדיק ולא ידע כי חסר יבואנו שחסרתו התוספת וא״ו כו׳, עפרון כתיב חסר וא״ו, מזה נלמד כי ענין חסר זהו ע״ד שבקליפות רבוי הכלים ומיעוט האור כמ״ש זח״ב פקודי רל״ג בענין עשתי עשר.

כ״ח כ״ג

מוכיח אדם, ספ״ק דתמיד, רבות ר״פ דברים דרפ״ה ג׳.

כ״ט כ״ג

גאות אדם תשפילנו. רבות נשא פי״ג רנ״א ג׳ דקאי על אדה״ר כו׳ ושפל רוח זה אברהם אבינו כו׳. עו״ש גאות אדם זה עמלק כו׳ גאות אדם זה תבור כו׳ ושפל רוח זה סיני כו׳ גאות אדם זה יוסף כו׳ ושפל רוח זה יהודה כו׳.

כ״ט כ״ה

חרדת אדם כו׳ ובוטח. רבות פ׳ תולדות ר״פ ס״ז ע״פ ויחרד יצחק וברות רפ״ו בד״ה חצות לילה גבי ויחרד האיש. בחיי פ׳ שלח ע״פ אך בה׳ אל תמרודו, ובפ׳ שופטים ע״פ כי תצא כו׳ לא תירא מהם.

פסוק חרדת אדם יתן מוקש נתבאר בתלים בערך אחר סי׳ י״ג.

למ״ד ד׳

מי עלה שמים. של״ה קסח״א. ממ״י כו״א. מ״ע קנ״ג. ע״ה ק״מ. בחיי ד״ד קמא״ב. ת״ז קי״ג קיא״א קיח״ב קכה״ב. עקידה שט״ז.

א) **זח״א** בראשית עמוד ק״נ ורזא דמלה ויזכור ימי עולם משה עמו כו׳ איה השם בקרבו בישעי׳ ס״ג י״א דאיהו מה שמו ודא אדם דאיהו רביעאה כו׳ ומה שם בנו כי תדע ודא איהו רזא מה שמו מה אומר אליהם בפ׳ שמות ג׳ י״ג והוא מהת״ז תקון ס״ט דקט״ו ע״א.

עמוד קנ״ח מה שמו ומה שם בנו, מה שמו אדם עילאה, מה שם בנו אדם תתאה, ותרוויהו אתרמיזו בהאי קרא ואמרו לי מה שמו מה אומר, והוא מהת״ז תקון ס״ט דק״ח ע״ג (היינו שנזכר ב״פ מ״ה).

עמוד קנ"ט מה ממשה איהו אחוי רזא מה שמו ומה שם בנו דבתלת אבהן אתלבש מה דלעילא ובג' דרגין דלתתא מה דלתתא.

זח"ב יתרו דע"ח סע"א וע"ב ענין מי עלה שמים. ויקהל דקצ"ז ע"א, ענין מי עלה שמים ושם ג"כ מה שמו דא קב"ה הוי' שמו ומה שם בנו ישראל שמו דכתיב בני בכורי ישראל. וצריך להעיר מהמדרש בקהלת רבה ע"פ יש אחד ואין שני גם בן ואח אין לו כו' ע"ש, וע"ש בזהר ע"ב. זח"ג פנחס דף רמ"ד ע"ב ענין יוד דהוי' ויוד דאדני זהו מה שמו ומה שם בנו. בלק דקצ"א ע"ב פי' מה שמו היינו אבא שהוא חכמה עילאה מה שם בנו ז"א, וכ"מ הפי' ברע"מ תצא דרע"ט ב', וכן פי' בת"ז תקון ס"ט דק"ח ע"א מה שמו באימא עילאה דתמן חכמה ומה שם בנו באימא תתאה אשתמודע, ובכס"מ כ' שיש בו שם מה כמו חכמה כח מה גם שמטה כלפי חסד אע"פ שהוא באמצע כמו שחכמה מקור קו ימין חסד כו'.

שם דק"ח ע"ג כנ"ל בזח"א עמוד קנ"ח, וכן פי' בתקון ע' דקכ"ה ע"ב מה שמו חכמה עילאה ומה שם בנו תפארת עמודא דאמצעיתא, שתפארת נק' כמראה אדם אבל אדם ממש זהו אבא או א"א כדמשמע במשפטים קכ"ב סע"א ע"ש במק"מ וכן פי' עוד בפ' ויקהל דרי"ז סע"א בפי' דיוקנא דאדם, שהפירוש ז"א הוא דיוקן אריך הנקרא אדם, וכ"ה בזח"ג פ' אחרי דס"ו ב' וא"ו כמראה אדם וכו' וכ"ה באד"ר דקל"ה ע"א ע"פ כמראה אדם ודקמ"ד ע"א ע"ש בהפי' קול ברמה, וכ"ה בפרדס ערך אדם שכתר נקרא אדם קדמון, וכ"מ בת"ז במאמר פתח אליהו כתר עליון כו' איהו שם מ"ה כו' וכן ע"פ הע"ח אדם קדמון הוא כתר דכללות אבי"ע, וכמ"ש בת"ז תחלת תקון ע' דקי"ט ע"א אבל אדם קדמאה דכולהו כתר עליון כו', וע' במא"א אות אלף סל"ב א"ק נקרא הנאצל (כצ"ל) הראשון שהאציל הא"ס כו', והענין כי אדם הוא אור כללי הכולל כל העולמות כמ"ש גם את העולם נתן בלבם וכמ"ש באדר"ן פל"א שהאדם הוא עולם קטן וכ"כ הרמב"ם במ"נ ח"א פע"ג, ועמ"ש מזה בד"ה והיה מספר בנ"י ובביאור ע"פ כי המצוה הזאת שלכן נאמר נעשה אדם לשון רבים, וזהו בחי' כתר וכמ"ש בע"ח שמ"א שהוא בחי' יחידה הכולל בתוכו נרנ"ח כו' דומה למ"ש חכמי הטבע והביאו הרמב"ן ע"פ והארץ היתה תהו כי קודם שברא הארבעה יסודות ברא חומר אחד הנק' היולי שהוא הדבר מוכן לקבל צורת הארבעה יסודות ועד"ז א"ק כולל כל אבי"ע וז"ש בזח"ב ר"פ משפטים דף צ"ד סע"ב אדם באורח אצי' דלעילא שהוא כתר שלמעלה מבחי' או"א י"ה כו' ע"ש ובאשל אברהם על מאמר זה, וזהו בחי' האדם הגדול בענקים דאיתא ברבות פ' נשא שגדול מבחי' אדם הראשון, ואבא נק' אדה"ר שהוא ג"כ ענין א"ק י"ל ע"ד כי פנימית אבא הוא פנימית עתיק וזהו וגבה מאד אותיות אדם כמו אדה"ר קודם החטא, וזהו ענין אריך אנפין האדם הגדול, אכן כמראה אדם היינו ז"א שיש בו מבחי' הנ"ל אך בקטנות דוגמת נער לגבי אדם גדול וז"ש כי נער ישראל כו', או כמו המפה שנרשם בו כל העולם אבל רק בקיצור נמרץ ולא בערך

כך ז"א לגבי א"א, גם כי אדם אדמה לעליון היינו לפי שבחי' אצי' הוא גילוי ההעלם משא"כ בריאה הוא יש מאין כמ"ש בת"א בביאור ע"פ ואלה המשפטים, והנה באצי' ג"כ יש אבי"ע ובינה נק' בריאה שבאצי', אבל אצי' שבאצי' זהו כתר וחכמה כו' לכן אמיתית שם אדם שייך בכתר וחכמה כו', גם אדם גימ' מ"ה שהוא ביטול איהו וחיוהי חד כי האורות הם בבחי' ביטול בלי מהות משא"כ הכלים איהו וגרמוהי, ועיקר בחי' זו בחכמה כח מה ולכן נק' אמת כמ"ש במ"א ע"פ ויכתוב משה את מוצאיהם, וכ"ש בכתר כתר לי זעיר לשון שתיקה משא"כ בינה יש וכ"ש ז"א מדות ענפין מתפרדין, אלא מ"מ נק' כמראה אדם, שהרי שם מ"ה בז"א, וזהו ענין מה שמו היינו גימ' אדם שהוא בכתר וחכמה בהתלבשות אור א"ס שהם בבחי' ביטול אמיתי לגבי האור א"ס המלובש בהן ועמ"ש בביאור ע"פ מי מנה עפר יעקב בענין פי' כתר עליון אע"ג דאיהו אור צח אוכם קדם כו' ולכן נקרא מ"ה שהוא ענין ביטול כמ"ש ונחנו מה וארז"ל ספ"ו דחולין שזה גדול ממ"ש באברהם ואנכי עפר ואפר כו', והיינו כי משה שרשו מחכמה עילאה, והוא בחי' אין וכמ"ש ומותר האדם מן הבהמה אין, ופי' הבחיי שזהו ע"ד והחכ' מאין תמצא והיא מותר של האדם לגבי הבהמה כו' כי בהמה שם ב"ן שמזה נמשך התהוות היש כו' ומה שם בנו היינו כדי לברר היש דב"ן הוא ע"י שם מ"ה דז"א כי האיש דרכו לכבוש וגם השבירה הי' רק בז"ת ע"כ גם הבירור ע"י שם מ"ה המתלבש בז"ת שהם המדות כו', ועמ"ש מכ"ז דענין כמראה אדם בד"ה יונתי בחגוי, ובסידור האריז"ל בפי' והבאת שלום בין אדם לחבירו בין א"א לז"א כו'.

וברבות נשא פי"ב ע"פ להקים את המשכן הה"ד מי עלה שמים וירד וגו' מי עלה שמים זה הקב"ה דכתיב עלה אלקים בתרועה הוי' וגו' (י"ל היינו כמ"ש ברבות אמור פכ"ט שבשעה ישראל נוטלין את שופריהן ותוקעין לפני הקב"ה הוא עומד מכסא הדין ויושב בכסא רחמים דכתיב הוי' בקול שופר וזהו מי עלה שמים כי שמים זהו תפארת דאצי' הכולל חו"ג שהם אש ומים והוא ענין כסא רחמים) וירד, וירד ה' על הר סיני, מי אסף רוח, אשר בידו נפש כל חי, מי צרר מים בשמלה, צורר מים בעביו, מי הקים כל אפסי ארץ, ה' ממית ומחיה, מה שמו צור שמו, שדי שמו, ה' צבאות שמו ומה שם בנו כי תדע בני בכורי ישראל.

ד"א מי עלה שמים זה אליהו כו', ד"א מי עלה לשמים וירד מי הוא זה שתפלתו עולה לשמים והיא מורידה את הגשמים כו' זה שמחלק מעשרותיו בחפניו כו'. ד"א מי עלה שמים זה משה כו' מי הקים כל אפסי ארץ שהקים אהל מועד שהעולם הוקם עמו כו'. והמדרש רבה הנ"ל הוא נמצא כמ"כ בזח"ב דע"ט ע"א בפ' יתרו, ופי' המק"מ מי עלה שמים דא קב"ה נ"ב בינה, ור"ל מי שהוא בינה נתעלה בשביל שמים שהוא זעיר שכשעולה זעיר לבינה בסוד מ"ן גורם זווג לאו"א כו', ועמ"ש בביאור ע"פ ונקדשתי בענין ג"פ קדוש ע"פ מ"ש ברע"מ פ' אמור צ"ג ב' שבקדוש

הראשון עולה ו' הנק' שמים לבחי' קדש העליון כו' ע"ש, ובפ' ויקהל קצ"ז ב' פי' מי עלה שמים שבחי' שמים עולה לבחי' מי כו', וזהו ענין וירד ע"ד מי יתנך כאח לי כו'.

אולי יש להעיר לענין מי צרר מים בשמלה דשמלה זהו לבוש הנעשה ממעשה המצות שבהם ועל ידם נמשך בחי' והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים, ופי' צרר מים י"ל בחי' מים חיים הנמשכים ממקור מים חיים, גם כי יש ג' בחי' אור מים רקיע ע' בסדור בד"ה הללו אל בקדשו. גם ענין מי עלה שמים ע"ד מי יעלה לנו השמימה ר"ת מילה ס"ת הוי' ומילה זו זהו ענין ומל ה' אלקיך את לבבך כמ"ש בד"ה ראה אנכי נותן, השמימה היינו שמי השמים בחי' כתר ועמ"ש מזה בד"ה כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך היום ועמ"ש מענין מי ברא אלה בד"ה אלה מסעי, מי חכם וישמר אלה.

גם הנה מבואר בלק"ת פ' ואתחנן סד"ה וידעת היום, דרוש הראשון בפי' כי הוי' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת הוי' הוא בחי' גילוי ואלקים הוא בחי' הסתר וכמו שיש בחי' הסתר וצמצום בבחי' ממכ"ע כמ"כ יש בבחי' סוכ"ע כו' וזהו ענין בשמים ממעל בחי' סוכ"ע ועל הארץ מתחת בחי' ממכ"ע, אך בודאי שם אלקים שבבחי' סוכ"ע אינו דין ח"ו כמו שם אלקים שבגבורה או מ' שהרי אפילו בינה נק' אלקים חיים כמ"ש במא"א א' סעיף פ"ג שנק' חיי המלך שהוא ז"א ונק' כי עמך מקור חיים, כ"ש שם אלקים שבא"א והוא ענין ב' פאות מצפץ פאה גימ' אלקים שהם שורש יג"מ הרחמים כמ"ש ע"פ הנותן שלג כצמר, והוא מהזהר בראשית ד"כ ע"א ובמק"מ שם, שהפאות מחברים שער רישיה לבחי' לבושיה, וא"כ פי' מי עלה שמים, מי יעלה לנו השמימה, היינו עליות מי דאלקים שבבחי' ממכ"ע אצי' והוא בינה, לשרשו בחי' פיאה דא"א שה"ע כי הוי' הוא האלקים בשמים ממעל, ועי"ז נמתק הדין בשרשו, והרי נאמר עין לא ראתה אלקים זולתך יעשה למחכה לו ופי' הרמ"ז בפ' בראשית בדף ד' סע"ב שהוא ח"ס המלבשת לגבורה דעתיק המתוארת בשם אלקים, והיינו בחי' קו המדה שנמשך מח"ס שבו גבורה דעתיק, וכמ"ש במ"א בענין ודבש דין דגדלות, ודבש הוא מתיקות הנמשך מגבורה דעתיק בחי' המשכת התענוג כו' ולכן ל"ב נתיבות חכמה הם ג"כ ל"ב אלקים שבמעשה בראשית, וזהו עלה אלקים דז"א בתרועה לשרשו שם אלקים דכתר כו'.

בבחיי פ' בראשית דף ד' ע"פ ורוח אלקים מרחפת שבפסוק מי עלה שמים כו' רוח כו' מים כו' אפסי ארץ, הזכיר שלמה ד' יסודות כסדרן אש רוח מים עפר, כי יסוד האש הוא סמוך לגלגלי השמים, וכמ"ש הרמב"ם ספ"ג מה' יסוה"ת הלכה יוד. וכ"כ עוד הבחיי פ' שמיני ע"פ זאת החיה אשר תאכלו, וד' יסודות אלו הם ג"כ ד' עולמות אבי"ע וכמו שיסוד האש עולה למעלה ואין לו חיבור כ"כ עם יסוד המים והעפר, כמ"כ אצי' הוא

אלהות ונק' כשלהבת קשורה בגחלת, משא"כ בי"ע הם נבראים, וז"ש כי הוי' אלקיך אש אוכלה הוא כמ"ש מזה בלק"ת בד"ה אתם נצבים ולכן גבי יסוד האש אמר מי עלה שמים, וכן אמר בס"י שמים מאש כו' ועיין מזה בלק"ת סוף שה"ש בד"ה כי כאשר השמים החדשים ספ"ב. והנה בד"ה כי המצוה הזאת בפ' נצבים פ"ג גבי לא בשמים היא לאמר מי יעלה כו' פי' כי הגם שבאמת מצות התשובה שהיא אשר אנכי מצוך היא מבחי' מקיף וכו' הנק' שמים ונק' עבר לים, עכ"ז קרוב אליך הדבר כו' והיינו משום כי גבי מי עלה שמים כתיב מה שמו ומה שם בנו וארז"ל מה שמו ה' צבאות שמו ומה שם בנו בני בכורי ישראל, א"כ הרי קרוב אליך הדבר להמשיך מבחי' מי עלה שמים וירד, ולכן ארז"ל מי עלה שמים קאי ג"כ על משה ואליהו כו', וכן יש בחי' זו ברוחניות בכח כל אדם, כיון שנק' בני כו', וזהו מי עלה שמים, עלה אלקים בתרועה, כי הנה מבמ"א ע"פ זבחי אלקים רוח נשברה, דכל הקרבנות הם לשם הוי' אבל להמתיק מדה"ד דשם אלקים זהו דוקא ע"י רוח נשברה כו' כמ"ש באגה"ת פ"ז לפי שעי"ז נשבר רוח הסט"א, ובפ"ח פי' לפי שעי"ז ממשיך יג"מ הרחמים שהם דוקא המנקים מכל חטא כו', וע' בסש"ב ר"פ כ"ו ור"פ כ"ט מענין רוח נשברה כו' ובפרק י"ז, ולכן ע"י תרועה שהיא ילולי יליל הנמשך מבחי' רוח נשברה ולב נשבר כו' עי"ז עלה אלקים שהוא מדה"ד היינו מי עלה שמים כו' כנ"ל, ונמשך להיות מי ברא אלה ויש ג' בחי' אלה, אלה תולדות השמים והארץ, כל אלה שבטי ישראל, אלה העדות והחוקים, ובר"ה נמשך בכל ג' בחי' אלו דאלה להיות מי ברא אלה, היינו שימולאו הפגמים הנעשים בבחי' אלה העדות והוא מבחי' מי, כמ"ש אם עונות תשמר י"ה אד' מי יעמוד וכתי' מי ירפא לך ותשו' היא רפואה הנמשך מבחי' מי בינה דעת"י כו', וכן בנש"י להיות התחדשות שרש השבטי ישראל שהם י"ב חדשי השנה והתחדשותם בר"ה ושיומשך בחי' ראובן ושמעון כי ראה ה' כי שמע ה' וכו' וכן בבחי' אלה תולדות השמים והארץ שהרי זה היום תחלת מעשיך כו', וכ"ז ע"י מי עלה שמים עלה אלקים בתרועה ועי"ז וירד היינו הוי' הנמשך בקול שופר כו'. ואפ"ל שע"ז באו ד' פעמים מי, ונגד ד"פ ובכן שע"י ההעלאה מי עלה כנ"ל נמשך ההמשכה בג' עולמות בי"ע שהם רוח מים עפר, ואפ"ל רוח הם נש"י כמארז"ל כשם שא"א לעולם בלי רוחות כו', מים היא התורה ותמלא כדה כד מים החכמה כו', או להפך שהתורה נק' רוח כמ"ש בלק"ת בד"ה והי' מספר בנ"י, ונש"י נק' מים ע"ש יזל מים מדליו, וכענין באר מים חיים, ונתתי גשמיכם היחוד עליון שמשם הנשמות נק' מטר הנמשך ממים עליונים כו'.

בפ' נצבים כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך היום, עיין בלק"ת שם דקאי על מצות התשובה כו' וע"ש גבי מי יעלה לנו השמימה ואעפי"כ כי קרוב אליך כו' ועמש"ל בפי' מי עלה שמים כו'. והענין די"ל מ"ש בקידוש דר"ה זכר ליצ"מ מה ענין ר"ה להיות זכר ליצ"מ הלא הוא מצד שהוא יום הדין, בשלמא פסח הוא יצ"מ כו' וגם בשבת כתיב בדברות

אחרונות וזכרת כי עבד היית במצרים כו׳ ע״כ צוך לעשות את יום השבת, משא״כ ר״ה. אך הענין די״ל מהו ענין יצ״מ דנודע הקושיא מ״ש אנכי הוי׳ אלקיך אשר הוצאתיך מאמ״צ ולמה לא נאמר בורא שמים וארץ. אך הענין דכתיב שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה, פי׳ מי ע״ד מי שאמר והי׳ העולם, מי הוא בחי׳ אין שאינו מושג ולכן נק׳ הבריאה יש מאין והלא כולא קמי׳ כ״ח כו׳ אך כי גדול ה׳ ומהולל מאד בעיר אלקינו אימתי גדול כשהוא בעיר כו׳ היינו צירופי אותיות שני אבנים בונות שני בתים כו׳ ושם שייך גדול הוי׳ כו׳, אבל לגבי עצמותו הרי לך הוי׳ הגדולה שהגדולה בטילה וכלא חשיבא ולכן נק׳ יש מאין שגם הגדולה להוות היש היא אין ובטילה לגבי עצמותו ביו״ד נברא העה״ב כו׳ ועכ״פ צ״ל וראו מי ברא אלה, אבל מצרים הוא מצר ים שמסתיר שלא יהי׳ גילוי מי בבחי׳ אלה ושיהי׳ היש נפרד כו׳ לפי ששרשו משם אלקים משא״כ בחי׳ מי ברא אלה נק׳ פלג אלקים כמ״ש בלק״ת בד״ה והי׳ מספר בנ״י, ולכן אנכי הוי׳ אלקיך זהו בחי׳ אשר הוצאתיך מאמ״צ כו׳, וזהו אלה מסעי בנ״י אשר יצאו מאמ״צ אלה דוקא המשכת מי ברא אלה, וזהו אלה מועדי הוי׳, אלה החוקים, אלה פקודי המשכן, ולכן ג״כ ר״ה שהוא ע״ד פלג אלקים שיתף עמו מדה״ר המשכת הביטול בהיש שתמליכוני עליכם הוא זכר יצ״מ, ובפרט בר״ה בחי׳ התשובה שהיא כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך והרי גבי אנכי נאמר אנכי הוי׳ אלקיך אשר הוצאתיך מאמ״צ. והנה התשו׳ נק׳ מי כמ״ש בשל״ה דף שנ״ב ע״ב בשם הרקאנטי שזהו מ״ש בישעי׳ י״ד ה׳ צבאות יעץ ומי יפרנו, ומי ישיבנו כו׳ ולפני זעמו מי יעמוד יעו״ש, כי מי בינה והיא הנק׳ תשובה עילאה, והיינו שאפילו שפגמו בבחי׳ אלה המצות עכ״ז מי ירפא לך, וזהו אם עונות תשמר י״ה עכ״ז אד׳ מי יעמוד והיינו ע״י מי עלה שמים, שמים היינו סוכ״ע ונק׳ כתר ובחי׳ מי בינה עלה לשמים לבחי׳ כתר להמשיך משם הסליחה, והיינו ע״י התרועה לב נשבר ונדכה וכו׳ וזהו עלה אלקים בתרועה כו׳, וזהו כי קרוב אליך הדבר הגם שבבחי׳ תשובה נאמר מי יעלה לנו השמימה עכ״ז כי קרוב אליך, שהרי מי עלה שמים וירד סיים מה שמו ומה שם בנו והיינו בחי׳ בני בכורי ישראל לכן קרוב אליך הדבר מאד כו׳.

בבינה לעתים דרוש כ״ט פי׳ מארז״ל ע״פ זבחי אלקים רוח נשברה כל מי שדעתו שפלה שזהו ענין המצה לחם עוני שאין בו הגבהה כו׳, והנה בגמ׳ פליגי אם בניסן נברא העולם אם בתשרי, וי״ל ניסן בחי׳ צדיקים ותשרי בעלי תשובה ע״כ בר״ה תרועה שזהו שפלות יותר מהמצה לחם עוני כי דרכן של בע״ת להיות שפלים ביותר, שבת״ח יש דיעה דצ״ל שמינית שבשמינית כו׳ אבל בע״ת כלל כלל לא.

מי עלה שמים ע״ד שהתפלה נק׳ סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה.

לענין מ״ש במד״ר מי עלה שמים דקאי על מוציאי מעשרות י״ל ע״ד מ״ש ע״פ השקיפה ד׳ ממעון קדשך מן השמים, שאומרים בוידוי מעשר עשינו מה שגזרת עלינו אף אתה עשה מה שהבטחתנו. ומבואר בירושלמי ספ״ה דמסכת מעשר שני כמה גדול כחן של עושי מצוה שכל השקפה שבתורה

ארורה וזה בלשון ברכה, ועיין מזה ג"כ במד"ר פ' כי תשא ר"פ מ"א אין לנו שעה שאנו באים בזרוע אלא בשעה שאנו מוציאים מעשרות כו' עד שהן הופכין את הקללה לברכה, וע' בילקוט בזכריה ע"פ ושבעת נרותיה עליה חושב ז' מצות ואחד מהן מעשרות כו' ע"ש רמז תקע. ואפ"ל ע"ד מ"ש באג"ה סי' יוד בד"ה חסדי ד' כי לא תמנו דאית חסד דז"א דאקרי חסד עולם ואית חסד דאקרי ורב חסד דהיינו חסד דא"א וא"כ ע"י המעשרות שהם רבוי הוויתור מעוררים מבחי' ורב חסד ולכן עי"ז יש להם כח להפך הקללה לברכה, וזהו ג"כ ענין התפלה להמשיך מבחי' ורב חסד ע"ד קודב"ה מצלי ע' בסידור בד"ה שוש תשיש ועי"ז יומשך שיתרפא החולי ע' בת"א פ' מקץ בד"ה מזוזה מימין בענין קושר כתרים לקונו מתפלותיהם כו'.

וזהו ע"ד שצדיקים מהפכים מדה"ד למדה"ר ועיין בלק"ת פ' כי תצא סד"ה ולא אבה בענין ויהפוך ה' אלקיך לך את הקללה לברכה ששורש המשכה באה משם הוי' דלעילא ונק' ממעמקים, ע"ס הגנחות במאצילן ומשם דוקא נמשך שיהי' להפך הקללה לברכה, וע' בזח"ג נשא דקכ"ט סע"ב ודף קל"ז סע"ב ובפ' האזינו דרפ"ח סע"ב, ועד"ז מנחה דשבת היא עת רצון מה שביומין דחול מנחה היא בחי' עת שנוטה לדין כי בבקר התגלות החסד אך לפי כי בשבת התגלות רעדכ"ר אז נתהפך מדה"ד למדה"ר ועת רצון, וזהו מי עלה שמים להמשיך בחי' השקיפה כו' מן השמים וע' מזה בת"א פ' מקץ בד"ה כי עמך מקור חיים בענין מן השמים דוקא, והכח הזה במוציאי מעשרות ע"ד מ"ש במלאכי סי' ג' יוד הביאו את כל המעשר כו', אם לא אפתח לכם את ארובות השמים והריקותי ברכה עד בלי די. ואפ"ל כי זהו למעלה משאר צדקה שנאמר בה די מחסורו אשר יחסר לו, וממשיך כמ"כ מלמעלה השפע מבחי' צדיק יסוד עולם במל' הנקרא עני וזהו ההמשכה משם שדי שאמר לעולמו די, וממנו נמשך השפע די ספוקא ע"ד ואל שדי יברך אותך כמ"ש בזח"ג פ' ויקרא די"א ע"ב ובפרדס שער הראשון ספ"י, וע' בשערי אורה להרי"ג תחלת שער השני גבי דע כי מדת אל חי נקרא לפעמים אל שדי, והטעם כי ממנה נמשך הכח והשלמת השפע בשם אד' כו' עכ"ל. והנה גבי צדקה ארז"ל כתובות דס"ז ע"ב די מחסורו כו' ואי אתה מצווה לעשרו, וגבי מעשר ארז"ל ע"פ עשר תעשר עשר בשביל שתתעשר, והיינו כי ברע"מ פ' כי תשא דקפ"ז ע"ב אמרו העשיר דא עמודא דאמצעיתא כו' והדל דא צדיק כו' א"כ שפע הבא מבחי' צדיק יסוד עולם די מחסורו נק' עדיין דל לגבי שפע הבא מעמודא דאמצעיתא שנק' עשיר שעולה עד הכתר, ועמ"ש בענין מצה לחם עוני וענין מצה עשירה ובמא"א מם צ"ה מצה עניה מ' ומצה עשירה בינה שהיא תמיד בעשירות, ואפ"ל זהו מארז"ל איזהו עשיר השמח בחלקו כי שמחה בבינה וע"י מעשרות שהיא הנתינה בוויתור ממשיך מבחי' ורב חסד שלמעלה מבחי' די מחסורו וכענין שם הוי' שלמעלה משם שדי שאמר לעולמו די ולכן נמשך והריקותי לכם ברכה עד בלי די, ולכן מי עלה שמים שתפלתו עולה לשמים להמשיך יהי רצון כו' זהו ע"י שמוציאים מעשרותיהם כראוי, גם י"ל ב' מעשרות מעשר ראשון ומעשר

שני זהו ב׳ יודין, יוד דשם הוי׳ ויוד דשם אד׳, לכן ע״ז נמשך בחי׳ פותח את ידיך יודיך ב׳ יודין הנ״ל להיות ע״ז ומשביע לכל חי רצון כו׳.

ל׳ ד׳

מי עלה שמים. רבות נשא פי״ב רמ״ט א׳. זח״ב יתרו ע״ט א׳, ויקהל קצ״ז א׳. מה שמו ומה שם בנו. זח״ג בלק קצ״א ריש ע״ב, פנחס רמ״ד סע״ב, תצא רע״ט סע״ב.

ל׳ ט״ז

שאול כו׳ ארץ לא שבעה מים. רבות ויקרא פ׳ ד׳ קס״ט ב׳, י״ל הפי׳ שאינה שביעה למצות ומעש״ט כו׳ גם שלשה כפויי טובה הן כו׳ הארץ כו׳ לא שבעה כו׳. בקהלת רבה ד״צ ע״א בפסוק עת ללדת, שאול ועוצר כו׳ ודצ״ז ג׳ בפסוק ברבות הטובה.

ל׳ י״ט

דרך נחש. עמ״ש מזה בבוך במדבר פ׳ חקת בד״ה קח את המטה סעי׳ ד׳ ובבוך תרטו״ב דף רפ״ז ע״א מדברי הרמ״ז פ׳ בראשית בדף וא״ו.

ל׳ כ׳

כן דרך. זח״ב ויקהל קצ״ו ב׳. ח״ג תזריע מ״ז סע״א, פ׳ אחרי דע״ב ריש עמוד א׳ ובמק״מ שם. ועיין ח״ב ס״ד א׳, ח״ג פ׳ אמור ק״ו א׳. אכלה ומחתה, ח״ג רצ״ב א׳. ח״א כ״ז ב׳. ח״ג פ׳ חקת ק״פ ע״ב. באוצ״ח דצ״ט ע״ב. בע״ח שער ל״א הוא שער הארת המוחין זו״נ פ״ז. ור״ת לא פעלתי און הוא אלף י״ל אלף דארור ע׳ זהר ר״פ ויגש גם הרמ״ז ס״פ בא פי׳ טמא הוא חמשים שערי טומאה ט״מ לחוד א׳ לחוד א״כ אלף דטמא זהו שער החמשים דטומאה וזהו ענין שאמר המן יעשו עץ גבוה חמשים אמה וזהו האלף שבר״ת לא פעלתי און. במד״ר ויצא פ״ע דע״ח ד׳ אין דרך אלא גילוי עריות שנאמר כן דרך כו׳. פ׳ ויקרא פרשה ד׳ קס״ט ב׳. בקהלת רבה בפסוק ואלו חיה אלף דצ״א ע״ב.

ל׳ כ״ח

שממית בידים תתפש והיא בהיכלי מלך, רבות תולדות ס״פ ס״ו בזכות אותן הידים, שעשה מטעמים לאביו, ופי׳ והיא בהיכלי מלך פי׳ במ״כ בשם הילקוט משלי שהחריבה היכלו של הקב״ה, אפ״ל שממית קרוב ללשון שממה וחורבה, כי זהו ענינה.

ב) **בעמה״מ** ש״ו פמ״ה דכ״ד רע״ד שממית בידים תתפש היא הקליפה הנאחזת בזרועות עולם אלו גדולה גבורה דמאנין תבירין וקורי העכביש תמיד הם בבנין רמז לקליפה שיש לה אחיזה בבנין ההיכלות, אלמא שפיר קרינן בה והיא בהיכלי מלך שהיא עומדת בזיין היכלים של התמורה כנגד ז׳ היכלי קדש של מל׳, ועיין עוד מזה בשער י״ד פ״ט דפ״ג ע״ב,

ובפרק צ"ח פי' שזהו ענין ק"ך צירופי' אלקים דקדושה ומתחילים אחורי ההיכלות דנוק' דבריאה, ואפ"ל כי מל' דקדושה נקראת שם, וז"ל הפרדס ערך שם פי' לפי האמת לבוש כי כמו ששם ב"ן ד' לבוש אל הספירות כן כל הספירות כולם לבוש אל הא"ס כו', ולפי המורגל שם יקרא המלכות מטעם שהיא שם אל כל האצי' העליון עכ"ל ולכן ארז"ל במד"ר באסתר דקב"ה ע"א הצדיקים שמם קודם להן ושמו מרדכי כו' דומין לבוראן שנאמר ושמי הוי', ולכאורה אינו מובן מהו הענין ששמו ית' יהי' קודם לו דקדימה זו ע"כ יש בו מעלה ואפ"ל כי מקור התומ"צ נמשך מבחי' שמו כי מצד עצמו הרי כחשיכה כאורה ואם צדקת מה תתן לו, וע"י שם הוי' נמשך שיהי' מאיר במקום הביטול דוקא ע"י יוד צמצום, ולכן מ"ע תלוין בבחי' ו"ה ול"ת בבחי' י"ה וכמ"ש ג"כ ע"פ ולא אבה הוי' אלקיך לשמוע אל בלעם, לכן יש מעלה גדולה בזה השם שבו ועל ידו דוקא נשלם תכלית המכוון של הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים, זהו ענין בחי' שם, ולעומת זה נקראת שממית ע"ד כל המוסיף גורע כי בקדושה ע"ס ובקליפה י"א כתרין כו', גם בקדושה ארז"ל א"ת שמות אלא שמות בחי' וחד חרוב כו' שהוא ביטול אמיתי ולעומת זה שממה וחורבה כו', וכ"כ בפרדס שכ"ה פ"ד ענין זקן אשמאי שהוא שומם ושרש השממה והכליון כו' וכן השממית מכלה הזבובים כו', ואפ"ל והיא בהיכלי מלך כי שרש ההיכלות נמשך מן העיגולים דשם כחשיכה כאורה ע"כ משם יש יניקה לשממית, וע' בת"א פ' וישב ע"פ ש"ה כו' היינו כחולמים, ובח"ב פ' שלח ע"פ טובה הארץ.

ל"א י"א

בטח בה לב בעלה, זח"ג תזריע מב"ב דא קב"ה דבג"כ מני ליה על עלמא לאתדברא עלה, כל זיונין דילה אפקיד בידהא וכל מגיחי קרבא ועל דא ושלל לא יחסר עכ"ל, וע' בזח"ב בשלח נא"א ע"פ אחת היא יונתי הא כל ביתא דילי' בידהא כו' כל אינון מאני מגיחי קרבא הה"ד הנה מטתו שלשלמה ששים גבורים סביב לה כו' עכ"ל, והרמ"ז פ' תזריע שם פי' דנאמר על ירידת השכינה לתוך כו' לקבץ נדחיה כו' ועז"נ בטח בה כו' לבלי יחוש להגברת החיצונים עליה כו' והיינו להיותה נמשכת מלב בעלה ע"ד לבבתני אחותי כלה, ולכן עצם כחה להתגבר על החיצונים, וכל זיונין דילה אפקיד בידהא הן הן הגבורות הזכריות שגדול כחן להכניע הקליפות ולהריקן מן הניצוצות הבלועים בהם וז"ש ושלל לא יחסר כל ניצוצי טהרה שהשכינה שוללת מן החיצונים עכ"ל, ולפמ"ש בפ' בשלח שהוא ענין ששים גבורים סביב לה, י"ל שהן ששים מסכתות כי תשבע"פ היא מבחי' גבורה ועמ"ש בביאור ע"פ וכל בניך בענין א"ת בניך אלא בוניך כו', ששרש גבורות אלו מח"ע קו המדה כו', ועיין עוד מענין בטח בה לב בעלה ס"פ תזריע נב"א דמפרש כן על שרה בענין אמרי נא אחותי את כו', וע' זח"א חיי שרה קכב"ב גבי אתת שרה סלקת ונחתת, ועיין בתו"א פ' יתרו בד"ה בחדש השלישי בענין ויעל אברם ממצרים ומענין בטח בה לב בעלה סד"ה כי אברהם לא ידענו.

ל״א ט״ו

ותקם בעוד לילה, בעמה״מ ש״א ספ״ד ד״ג ע״ב והכל היא (החכמה) נותנת ע״י השכינה שנאמר ותתן טרף לביתה וחק לנערותיה הם השבעה היכלות דבריאה כו׳.

ש״ו ס״פ ס״ד וז״ל סוד עלית מ״ן של זכרים ונקבות (נ׳ שצ״ל זו״ג) בסוד השינה של לילה לחדש נשמות הישינות לשאוב כל אחד רוח חיוני ממקורו ולתת טרף לביתה וחוק לנערותיה שהם שבע הנערות הראויות לתת לה מבית המלך כו׳.

שער י״א הוא שער דיקנא ר״פ ט״ז בני חיי ומזוני במזלא תליא בני היינו בחי׳ יסוד של רדל״א שממנו ההולדה, וחיי היינו בחי׳ בינה שממנה בא החיות לזעיר ולכל העולמות שהיא אם הבנים, ומזוני היינו בחי׳ מל׳ דכתיב ותתן טרף לביתה וחוק לנערותיה עכ״ל.

ב) **שער** י״ג הוא שער או״א ס״פ כ״ח ואז כשנכנסים בה אלו המוחין (שנכנסין בה בעצמה שלא ע״י ז״א שהוא ישן) נאמר ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה לפי שהוא ישן והיא מחלקת מזון לכל העולמות כאשר אבאר בסדר זו״ן עכ״ל, שער י״ד פ״ה, וס״פ ק״ה ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה וחק לנערותיה פי׳ שיורדת לבריאה לתת מזון לעולמות שהם נערותיה עכ״ל.

ג) **רבות** כי תשא פמ״ז דקס״א ע״ב מודה הי׳ ר׳ יוחנן שאין רנה של תורה אלא בלילה שנאמר קומי רוני בלילה, באיכה סי׳ ב׳, וכה״א ותקם בעוד לילה עכ״ל, וע׳ בת״א פ׳ מקץ בד״ה רני ושמחי בפי׳ בואו לפניו ברננה ובפי׳ מ״ש בזח״א ויחי דרכ״ט, רננא ברמשא, ובפ׳ מצורע ר״פ י״ט דקפ״ה ד׳ רבי יוחנן אמר אין רנה של תורה אלא בלילה כו׳ עד וכדהוה מטי באלין קראי ותקם בעוד לילה קומי רוני בלילה הי׳ אומר יפה לימדני ר׳ יוחנן כו׳ עכ״ל.

ד) **סדר** בא פי״ח קל״ד ד׳ ד״א ויהי בחצי הלילה, הה״ד טעמה כי טוב סחרה לא יכבה בלילה נרה כו׳, ותקם בעוד לילה באיזו לילה ויהי בחצי הלילה עכ״ל, ויש לפרש כי ותקם לשון קימה דהיינו שאזי הי׳ קימה מעלייתא לכנס״י, וכמ״ש ותקם את דבריך, וכמ״ש בזח״ג בלק דקצ״א ע״ב והשתא אזלת בזקיפו דרישא כו׳ וקימה זו זהו בחצי הלילה דיצ״מ כו׳.

שה״ש רבה בפסוק ראשו כתם פז דכ״ט ע״ג איתא ג״כ כמ״ש ברבות פ׳ מצורע פי״ט הנ״ל, ועמ״ש בתלים סי׳ מ״ב פסוק יו״ד ע״פ יומם כו׳ ובלילה שירה עמי וע׳ מזה חגיגה פ״ב יב״ב, פ״ק דעכומ״ז ג׳ ב׳ זח״א פב״ב שע״י עסק התורה בלילה מהפכים חשוכא לנהורא, קל״ג א׳, וישלח קע״ח ב׳, מקץ קצד״ב, זח״ב יח״ב כ״א א׳ מ״ו א׳, ח״ג י״ד א׳ לא״א סה״א קכב״ב.

ה) **זח״א** פ׳ בראשית דף י״ח ע״א מענין ותקם בעוד לילה ותתן טרף ועוד מזה דף כ׳ ע״ב ובפ׳ וירא דק״ז ע״א, וישב קפ״ט ע״א ויחי דרכ״ט

סע״ב, וע״ש בענין תפלת ערבית רשות, ס״פ ויחי דר״ן ע״א גבי ליש אובד מבלי טרף, זח״ב פ׳ שמות די״ח ע״ב ועל מדת לילה כתיב ותקם בעוד לילה ותתן טרף כו׳, פ׳ בשלח ד״ס ע״ב ר״פ יתרו דס״ז ע״ב, פ׳ תרומה קמ״ב ע״א, פ׳ ויקהל דף ר״ד סע״ב ההפרש בין ותקם בעוד לילה ותתן טרף שבששת ימי המעשה ובין כמו בחי׳ זו בליל שבת קדש, פ׳ פקודי דרס״ב סע״א, זח״ג פ׳ אחרי דנ״ח סע״ב, ד״ס ע״א ע״ד וטרף אין מציל, פ׳ קדושים דפ״ו ע״ב ופי׳ הרמ״ז שם, פ׳ אמור ד״צ ע״א ושם מפרש ע״ד הנז׳ במד״ר פ׳ מצורע פי״ט, ובשה״ש רבה בפסוק ראשו כתם פז דקאי ג״כ על העוסק בתורה בלילה שהוא מבני ביתה עז״נ ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה, וע״ש במק״מ והרמ״ז האריך שם, פ׳ בהר דק״י ע״א, פ׳ פנחס דרמ״ט ע״א, ת״ז נ״ב קמו״ב.

ל״א כ״ג

נודע בשערים בעלה, רבות שמיני ס״פ י״א אמר שלמה אנא חמיתי מצומצם ביניהן הה״ד נודע כו׳ בשבתו עם זקני ארץ, בפ׳ שמות פ׳ ה׳ קכג״ד, קהלת רבה פו״א ס״פ אין זכרון לראשונים, זח״ג וירא ק״ג ע״א ענין נודע בשערים.

נודע בשערים בעלה, רבות וארא קכ״ג ד׳ (שהוא ט׳ ג׳) גבי לך ואספת את זקני ישראל, אמר שלמה אני ראיתיו יושב עמהן ודן בתוכן שנאמר בשבתו עם זקני ארץ, וכ״ה ברבות סדר שמיני פי״א קע״ח א׳ (שהוא י״ב סע״ב) גבי ולזקני ישראל, ובקהלת רבה בפסוק אין זכרון לראשונים פ״ו א׳ (שהוא ה׳ ב׳). זח״א וירא ק״ג א׳ ע״פ ואברהם ושרה זקנים ע״ש, ילקוט בישעי׳ רמז רצ״ד דף מ״ה ע״ד בתלים רמז תשנ״ז דק״ו ע״ב, והוא ענין ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה כו׳, בת״א פ׳ תשא בד״ה זה יתנו כל העובר, ושם פי׳ כי בשערים הם ד׳ שערים אהוי״ד ותומ״צ ועי״ז נודע לשון התקשרות ונמשך מלמעלה אהוי״ר עליונים.

בלק״ת ר״פ במדבר ושם ונועדתי ונודעתי ה״ע אחד, ושניהם ל׳ התקשרות ודבקות הקב״ה בנשמות אלא שנודעתי הוא ע״י הדעת וההשגה בגדולתו ית׳ כמ״ש נודע בשערים בעלה אבל ונועדתי הוא יחוד וקשר עליון מבחי׳ אנכי מי שאנכי כו׳ וע״ש בהביאור, וע״ש באגה״ק סי׳ י״ז ד״ה נודע דבאתעדל״ת גבי אך א״א להגיע כו׳ עד כו׳ כפום שיעורא דיליה וזהו בשבתו עם זקני ארץ שהוא חו״ב, וענין כפום שיעורא דיליה י״ל עפמ״ש בת״א בד״ה לבסומי בפוריא דרוש השני בענין כל מי שא״א לו לעסוק בתורה ואינו עוסק כו׳ ולמי שא״א לו די בפרק אחד כו׳ יעו״ש הטעם, וזהו לכל חד לפום שיעורא דיליה.

עוי״ל בשערים זהו ענין פתחו לי שערי צדק, עמ״ש בסדור ע״פ בואו שעריו בתודה דקאי על נש״ב, ובינה עד הוד אתפשטת שע״י ההשגה הוא מודה כו׳ ולכן בואו שעריו בתודה, ובפרדס ערך שערים שערי דמעה שערי תפלה שערי תשובה כו׳ ענין וזה שער השמים, ענין ושער החצר

הפנימי׳, ענין אוהב ה׳ שערי ציון, ומרדכי יושב בשער המלך, פתחו שערים ויבוא גוי צדיק ישעי׳ כ״ו ב׳, תרעין דג״ע כו׳, ענין י״ג שערים היו במקדש פ״ו דשקלים מסתמא נגד י״ג מדה״ר כו׳, וסוף יחזקאל ססי׳ מ״ח נז׳ י״ב שערים ג׳ לכל רוח נגד י״ב שבטים דוגמת י״ב בקר שלשה פונים צפונה כו׳.

כי חזק בריחי שעריך, ענין ויזרע יצחק כו׳ מאה שערים, זהו לשון שיעור אך לפי׳ הזהר וירא ק״ב דמפרש נודע בשערים ג״כ ל׳ שיעור יש לו שייכות לענין מאה שערים, וענין פתח האהל יסוד שער השמים.

פיה פתחה בחכמה כו׳, עמ״ש ע״ז ע״פ ואני בחסדך בטחתי תלים ססי׳ י״ג וע׳ בסדור בד״ה מזמור לתודה.

ל״א כ״ד

סדין עשתה ותמכור וחגור נתנה לכנעני, במשלי סי׳ ל״א. (הג״ה ועיין מזה בבחיי ר״פ לך דכ״ג ע״א ע״פ והכנעני אז בארץ וכ׳ ויאמר הכנעני על הכח של מעלה שנק׳ כנעני כו׳ ועמ״ש ע״פ ולא יהי׳ עוד כנעני בבית ה׳ צבאות, ומזה יובן ענין וחגור נתנה לכנעני עכ״ה) וכתיב יתמו חטאים מן הארץ ורשעים עוד אינם בתלים ססי׳ ק״ד (הג״ה, ועיין מזה פ״ק דברכות ד״י ע״א, פירשו יתמו חטאים ע״י התשובה ועד״ז פי׳ כאן, ושם בגמרא עמוד ב׳ פירשו דקאי על מפלת הרשעים וע׳ אדר״נ פל״ו, עמה״מ דף א׳ ג׳, לה״ג קיג״ד קלט״ד, במד״ר פ׳ ויקרא ספ״ג דקסט״ד, פ׳ במדבר פ״ג דף רי״ד ב׳ זח״א ר״פ וירא דצ״ז ע״ב במ״ה, ס״פ בשלח דס״ז א׳ פ׳ אחרי דע״ב סע״ב ע״ד ותקיא הארץ כו׳, וכ״ה שם דף ע״ד א׳, ובפ׳ שלח דקנ״ז ע״ב, וס״פ האזינו דרצ״ז ע״ב, ילקוט ח״א דרל״א ד׳ ח״ב צ׳ ד׳ קיט״ג, של״ה כד״א לא״א קפט״א שסב״א פר״א פי״ט, ע״מ ל״ו א״ב פה״א צא״ב רלה״א עכ״ה) וכתיב והאלקים נסה את אברהם וכתיב שממית בידים תתפש והיא בהיכלי מלך וכתיב כל פעל ה׳ למענהו וגם רשע ליום רעה, הענין דהנה יש שני מיני אהבות דכתיב מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה וכתיב רשפיה רשפי אש שלהבת י״ה שיש אהבה דומה למים שהיא תמיד על בחינה א׳ שוה ולא ישתנה לעולם (ע׳ ד״ה והי׳ לכם לציצית הראשון, ונק׳ עומדים) כתמול כן היום ויש אהבה דומה לאש (ע׳ בת״א פ׳ בא בד״ה למען תהי׳) שהוא ברצוא ושוב (ונק׳ מהלכים) ומתנועע תמיד כי יש דבר שמכבה את האהבה זו ונעשה שוב (ע׳ בד״ה ביום השמיני שלח שבחי׳ שוב נקרא קרח קרירות) וע״י השינוי הוא כשמתגבר נעשה רצוא יותר והאהבה דבחי׳ מים נק׳ אהבת עולם והאהבה דבחי׳ אש נק׳ אהבה רבה (הג״ה, עיין בלק״ת פ׳ בהר בד״ה ושבתה הארץ בענין טבע המים לדבק וטבע האש לפרד כו׳ ע״ש עכ״ה) והנה איתא בספר יצירה בכ״ב אותיות ברא הקב״ה את עולמו, והנה במחשבה יכולים לחשוב אותיות בלי נקודות אבל בדבור א״א לדבר שום אות בלי הרגשת הנקודות שהם שכל של האותיות וזהו בחכ׳ יסד ארץ דהיינו שהם שכל וחכמה של האותיות הם יסוד הדבור הנקרא ארץ (הג״ה עמ״ש מענין יסוד לקמן ססעי׳ ג׳ עכ״ה)

וזהו יתמו חטאים מן הארץ שיעלו מן הארץ למדרגת תם שהוא בחי' תתן אמת ליעקב (הג"ה י"ל אמת זהו ראש תוך סוף של האותיות ע"ש אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי כו' כמ"ש במ"א לכן פי' יתמו שיתעלו בבחי' אמת עכ"ה) הנקרא איש ואח"כ יעלו ממדרגה למדרגה עד בחי' אין וזהו ורשעים עוד אינם כלומר עוד יש דבר שיעלו דהיינו למדרגת אין וזהו אינם. (הג"ה וביאור הענין י"ל ע"פ מ"ש בפרדס שער הנקודות פ"ו פי' כי האותיות שרשם מבינה והנקודות מחכמה, ואפ"ל כי פגם החטא הוא באותיות והתיקון ע"י נקודות שהנקודה מהפכת פירוש התיבה, או כי ע"י הניקוד אנו קורין חטאים ולא חוטאים ע' פ"ק דברכות דף יוד ע"א, ולכן ע"י הנקודות שמבחי' חכמה יתמו החטאים והפגם מן האותיות הנקרא ארץ כי בחכמה אתברירו ותשובה היינו תשוב הא לגבי יוד שהוא חכמה, והענין כי הבינה נק' יש אבל החכמה נק' אין והחכמה מאין תמצא ולכן הנקודה ג"כ קטנה בחי' אין וא"כ ע"י הנקודות מתעלים האותיות לבחי' אין וזהו ענין התשובה שישוב למדרגת אין שהוא ביטול כמ"ש בד"ה האזינו השמים דרוש הראשון בפירוש עד יעבור עמך הוי' וכמו שיבוא בסמוך בפי' ורשעים עוד אינם, וזהו כמ"ש ע"פ במדבר הזה יתמו, שע"י המדבר יתעלו לבחי' תם ולבחי' יונתי תמתי וכמ"ש ומדברך נאוה, מי זאת עולה מן המדבר עמ"ש מזה בלק"ת פ' האזינו סד"ה כנשר יעיר, ואפ"ל ג"כ מדבר בחי' ביטול כמו נקודה ועמ"ש בפי' ומדברך נאוה בלק"ת בד"ה במדבר סיני באוה"מ, ואח"כ ורשעים עוד אינם ד"ל ע"י התשובה הרי הזדונות נעשו כזכיות וא"כ החטא עצמו יתהפך להיות בבחי' זכיות שזהו ענין יתמו בחי' אמת ואז במקום שבעלי תשובה עומדים כו' והיינו שיתעלו בבחי' אין וזהו ע"ד רבותים אלפי שנאן וארז"ל א"ת שנאן אלא שאינן ר"ל שהם מבחי' אין כן פי' בעה"ק חלק פרק י"ב עכ"ה) וזהו ג"כ ענין השכם והערב עליהם בבהמ"ד והם כלים מאליהם, פי' השכם הוא לשון במחשבה תחלה והערב הוא סוף מעשה שהם האותיות יבואו הכל לדיבור שנק' בית המדרש (הג"ה במא"א אות ב' סי"ד פי' בהכ"נ מל' בית המדרש בינה בית לתורה תפארת כו' עכ"ה) והם כלים מאליהם שיכנס לבחי' אין (הג"ה ועמ"ש מענין השכם והערב כו' בת"א בד"ה ויהי מקץ שנתים דרוש השני עכ"ה) והנה כמ"כ כל אדם יש לו בחי' שוב ע"י טרדת הזמן ואז העצה שיתחזק עצמו למעלה כנ"ל (הג"ה, הנה מפרש דהשוב הוא ירידה מה שמשפיל א"ע בעניני עוה"ז והוא ע"ד עם לשון עוממות כו' וכן פי' במ"א דרצוא ושוב הוא מ"ה וב"ן, הרצוא בחי' מ"ה ובשם מ"ה לא הי' שבירה והשוב בחי' ב"ן שהוא בחי' יש ומשם ב"ן יש יניקה לע' מדות כו' ע"ש, ואפ"ל כי רוח האדם העולה למעלה זהו אדם גימ' מ"ה ורוח הבהמה שם ב"ן היורדת למטה בבחי' שוב וכן ירידת המ' להיות ראש לשועלים בבי"ע נקרא רוח הבהמה היורדת למטה עכ"ה) ואז העצה כנ"ל שיתחזק עצמו למעלה (הג"ה וזהו בחי' תשובה היינו כל ימיו בתשובה בירור ש' ב"ן ואזי עולה בס"ג שלמעלה ממ"ה כו'.

ב) **קיצור.** יש ב' מיני אהבות א' כמים וב' בחי' אש ונק' אה"ע ואה"ר, ובאה"ר יש רצוא ושוב, והנה יש כ"ב אותיות ויש נקודות ע"ד

בחכמה יסד ארץ, וצ״ל יתמו חטאים מן הארץ והיינו ע״י נקודה ביטול, יתמו בחי׳ תם וע״י תשובה והרשעים עוד אינם בחי׳ אין, וזהו השכם והערב עליהם, וכן בכל אדם יש רצוא ושוב, אדם ובהמה, ולכן אחר השוב צ״ל רצוא ותשובה, ובפי׳ חטאים י״ל עוד דאיתא בזהר פ׳ בלק דף קפ״ח ע״ב, חטה ברתא דמתחטא לגבי אבוהו כו׳ אבל חמינן בשבטים כולהו דלית בהו חט ובה אית חט וקרינן חטה כו׳ ע״ש והענין כי חטה הוא ג״כ כ״ב אותיות והם במ׳ היינו כנ״ל בענין אבא יסד ברתא, ומהמ׳ יש יניקת החיצוני׳ וזהו עץ הדעת חטה היתה ולכן בהשבטים שהם בז״א אילנא דחיי לא הי׳ בהם ח״ט, ועמ״ש מזה בלק״ת פ׳ אמור בד״ה והניף את העומר פ״ג, וזהו כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, כי חט נמשך מעה״ד חטה היתה וזה יש בכל צדיק מחמת שמוכרח להיות בחי׳ שוב שם ב״ן כו׳, ולכן צ״ל יתמו חטאים לברר חט ע״י כ״ב אותיות התורה שנק׳ ג״כ חטה כו׳ אז יתעלו בבחי׳ יתמו יעקב איש תם כנ״ל.

קיצור. חטאים, עה״ד חטה היתה, חטה כ״ב אתוון, לכן אין צדיק אשר לא יחטא, בשבטים אילנא דחיי לא הי׳ אותיות חט, ויתמו חטאים ע״י הנקודות שהם מחכמה כח מה, עכ״ה).

ג) **והנה** גרם כיבוי האהבה הוא מ״ש בפסוק שממית בידים תתפש (היינו בזמן שהחריבו בהמ״ק ע״י אדום) שהנה לכאורה כמה שומרים יש על פלטרין של מלך שלא יכנס אדם בלא בר והשממית עיולי בלא בר בהיכל המלך מפני שהיא בריה שפלה מאד ואינו חושש לה המלך, והנה כשהשממית שהוא היצה״ר מושל בעולם (ר״ל האדם נק׳ עולם קטן) והיא הגורמת כיבוי האהבה והן הן גבורותיו כי השממית אשר הוא בהיכל המלך מחמת גודל שפלותו והיא היצה״ר מושלת על כל העולם (הג״ה, ועיין מענין שממית בידים במד״ר פ׳ תולדות ע״פ והידים ידי עשו ס״פ ס״ו, וא״כ י״ל שזהו המקיף דלבונה הנק׳ רישיה שמחמת זה יש לו יניקה כו׳, ושממית י״ל הפך מבחי׳ שם לעשות לך שם, ע״ד כל המוסיף גורע כו׳, וע׳ במג״א רסי׳ רס״ב, והנה ע״י הקול קול יעקב אין הידים כו׳ כי ע״י התורה מאיר בחו״ב להיות יאר ה׳ פניו אליך כו׳, ועיין מארז״ל פ״ח דשבת בענין אימת שממית על עקרב, ועמ״ש ע״פ נחש שרף ועקרב, עכ״ה) וכשתבין את זאת אם לעוברי רצונו כך לעושי רצונו עאכ״ו אז והאלקים נסה את אברהם פי׳ והאלקים שמזה יניקת השממית היצה״ר ששרשו ממדה״ד מבחי׳ שמאל וממנו נמשך בחי׳ שוב נסה את אברהם שהוא מרים את האהבה להיות רצוא יותר וזהו ג״כ כל פעל ד׳ למענהו (הג״ה שורש יניקת השממית מבחי׳ שם אלקים מדה״ד, ומזה נמשך כיבוי הרצוא אך עי״ז חוזר ומתחזק יותר בבחי׳ לאתבא צדיקיא בתיובתא עכ״ה) וזהו וחגור נתנה לכנעני ר״ל שיכולה ליתן חגור ואומץ אף לכנעני אף שנאמר חגרה בעוז מתניה שהחגור לעצמה (עמ״ש מזה באג״ה סי׳ א׳ עוז הוא תשבע״פ ששרשה מהכתר ומזה נמשך החגור שהוא ע״ד אזור וכתיב לבש ה׳ עוז התאזר והיינו חיזוק האמונה,

כמו שהאזור והחגור הוא חיזוק וזריזות) ואיך יתכן שתתן גם החגור לכנעני אך הוא מפני כי עוז והדר לבושה ואין הכנעני שהוא היצה"ר נחשב למאומה כמו השממית, והוא ענין נקודה בהיכליה (הג"ה ור"ל שלכן יכול להיות שממית כו' בהיכלי מלך, והמכוון הוא שכדי שיבא לבחי' עוז והדר לבושה ותשחק ליום אחרון הוא ע"י וחגור נתנה לכנעני שמזה יומשך השחוק והתענוג ליום אחרון. וזהו סדין עשתה ותמכור, פי' מה שנמשך יניקה לחיצונים מן הלבושים נק' סדין עשתה ותמכור, ובמא"א אות סמך ס"ד סדין נק' המל' ס' צירופים דאלקים ס' דין עכ"ל, ויש להעיר ממ"ש בזח"ג פ' אחרי ד"ס ע"א ע"פ הנה מטתו שלשלמה ששים גבורים סביב לה ששים גבורים דאתאחדן בסטרהא מדינא קשיא ואקרין שתין פולסי דנורא דההוא נער אתלבש בהו כו', וכשהחיצוני' יונקי' מהלבושים נק' ותמכור מכירת הסדין מורה על הדין והממשלה והגבורה כו'. והנה סדין הוא של פשתן שהוא בחי' קין סוד הגבורה, ובקדושה בחי' סדין סמך דין י"ל ששים מסכתות שנק' ששים גבורים כו', ולפעמים יש יניקה מבחי' זו ע"ד לא זכה נעשית לו כו' כמ"ש בת"א פ' בראשית סד"ה ענין הברכות, זהו ענין סדין עשתה ותמכור, ומזה יובן ענין סדין בציצית ב"ש פוטרין כו' כי הציצית המשכות ל"ב נתיבות חכמה ושרשו מבחי' ושער רישי' כעמר נקי, ואין ראוי להמשיך בחי' זו בסדין כיון לפעמים מבחי' זו נמשך לחיצונים וזהו גזירה משום כסות לילה כי לילה מורה על עת החושך וההסתר כו' וכנודע מענין אמר שומר אתא בוקר כו', ועיין בטו"ב ה' סוכה סי' תרכ"ז פי' עד"ז המשנה פ"ק דסוכה פירס עליה סדין מפני החמה כו' פסולה, שהסדין היא לפעמים לבוש של סוכת דוד שהיא מ', וכשפורסה על נקליטי המטה שהוא מטתו שלשלמה והם ד' היינו ומשם יפרד והי' לד' ראשים כו' לכך הלבוש זה חשוב הפסק בין סוכת דוד ובין היושב בסוכה כו', גם פי' ענין פירש עליה סדין ע"ד ופרשו את השמלה כו', ואפ"ל לחבר זה עם מה שפי' במדרש תנחומא פ' חיי דסדין זה המילה מלשון סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם, וידוע שהמשכה זו נמשך במל' הנק' סדין ס' דין להמתיק הדין ע"י החסד כו' וא"כ ענין סדין היינו שעליו נמשך בחי' יסוד כו', ר"ל עד"מ פריסת הסדין על המטה וע"ז הוא היחוד עליון המשכת יסוד שנק' חי כו' וזהו"ע השבח נודע בשערים בעלה כו' סדין עשתה כו' אכן כשיש ח"ו מחמת העונות יניקה לחיצוני' משפע היסוד כמבואר בזהר פ' חיי דקכ"ב סע"א בפי' מלך לשדה נעבד כו' אית שדה ואית שדה כו' ע"ש והיינו כי יש שדה אשר ברכו הוי' ובהמ"ק נק' שדה, ויש לעומ"ז איש יודע ציד איש שדה כו' ועז"נ אם בשדה מצאה כו' וזהו"ע סדין עשתה ותמכור, והמכוון כדי שאח"כ יהי' עוז והדר לבושה.

איוב

א׳ ו׳

ויהי היום ויבואו בני האלקים כו׳. פ״ק דב״ב דט״ו סע״ב ודט״ז ע״א, ומש״ש שטן ופנינה לש״ש נתכוונו מבואר במ״א כי הרע בשרשו רובו טוב כו׳ וע׳ מזה בד״ה את קרבני לחמי ובד״ה ויעש משה נחש נחשת, וע׳ זח״ב תרומה קס״ג ממשל בן המלך והזונה כו׳.

זח״ב ר״פ בא לב״ב ויהי היום דא ר״ה (וע׳ מזה ר״פ בשלח דף מ״ד סע״א ופי׳ הרמ״ז מפני שהוא יום הששי שבו נבראו אדה״ר היום הידוע) בני האלקים אינון רברבין ממונין שלוחין לאשגחא בעובדא דבני נשא, ופי׳ הרמ״ז גודע שהמלאכים מבחי׳ חיצוניות העולמות שעיקרו משם האלקים, ור״ל שלכן נקראים בני האלקים, ובמא״א אות ב׳ סעיף נ״ב בני האלקים ר״ל הפשוט של שם אלקים ה׳ אותיות והמלוי י״ג ומלוי מלואו ל״ד הכל גימט׳ ב״ן, וזהו ביודין ובאלפי״ן כי בההי״ן אינו מספר זה והם בני האלקים תרי עכ״ל. ועמ״ש בפי׳ מלוי ומלוי המלוי בביאור ע״פ ועתה יגדל נא כו׳, ומ״ש בדרוש המלויים ובד״ה מחצית השקל, וכאן י״ל כי המלוי זהו להיות גלוי, ע״כ בשרשם היינו בעצם שם אלקים שם הגבורות כלולים בחסדים כי הוי׳ הוא האלקים אבל כשמתגלים הגבורות ומתפשטים יותר נעשו דינים קשים יותר כמ״ש בזח״ב פקודי דף רכ״ד ע״ב ובהרמ״ז שם, אבל השמאל עצמו בהתפשטו למטה נעשה סיגים כו׳ ע״ש, ולכן בני האלקים הם מקטרגים, ושעיקר קטרוגם על ישראל שנקראו בנים להוי׳ שנמשכו משם הוי׳ במלוי ההין שהוא גימט׳ ב״ן כו׳ אשר מלוי דשם הוי׳ הוא התפשטות החסדים שגם כשמתפשטים למטה הם טוב, ולפי שבני האלקים הם מבחי׳ גבורות קשות מקטרגים על המשכת החסדים כו׳, ופי׳ על הוי׳ כי קטרוג זה נגד רצון הוי׳ וכמ״ש במ״א ע״פ ולא אבה הוי׳ אלקיך לשמוע אל בלעם שהוא המקטרג כו׳ והיינו לפי שבכ״א מישראל יש שם הוי׳ כמש״ש י״ה בחו״ב כו׳, ויבא גם השטן בתוכם דאיהו דילטורא רברבא מכולהו, וכ׳ הרמ״ז שכח של שטן גדול להסטין ולקטרג יותר מבני אלקים כו׳ וע׳ במא״א אות שין סל״ב אות א׳ סס״ח מענין אויב, ובזכריה סי׳ ג׳ א׳ והשטן עומד על ימינו לשטנו, ובתלים סי׳ ל״ח כ״א ומשלמי רעה תחת טובה ישטנוני ופי׳ במ״צ מלשון שטנה ונטירת איבה כמו וישטום עשו את יעקב, תולדות כ״ז מ״א, וכן מ״ש וישטמהו בעלי חצים ויחי מ״ט כ״ג, ההגם שבקורקע׳ שטם שרש בפ״ע ושטן שרש בפ״ע מ״מ הרד״ק במכלול פי׳ ששניהם ענין איבה ועיין בהרמב״ן פ׳ תולדות ע״פ ויחפרו באר אחרת ויריבו גם עליה ויקרא שמה שטנה והיינו שאומרים לנו המים שרוצים להמשיך המשכה אליהם משום דקמיה כחשיכה כאורה כו׳.

ויש לפרש קטרוג דבני האלקים ע״ד שאמרו מה אנוש כי תזכרנו כו׳, עיין מזה בד״ה מזמור שיר חנוכת הבית גבי ולא שמחת אויבי לי, בסידור שער החנוכה.

ה׳ יו״ד

הנותן מטר. פ״ק דתענית ד״ב ע״א מאי גבורות גשמים שיורדין בגבורה דכתיב עושה גדולות כו׳ הנותן מטר, ד״י ע״א א״י משקה אותה הקב״ה בעצמו וכל העולם כולו ע״י שליח שנאמר הנותן מטר כו׳ א״י שותה מי גשמים כו׳. ובמהרש״א שם מדשינה בא״י לכתוב לשון מטר ובחוצות לשון מים כאלו אינן מי גשמים רק מים בעלמא כו׳ ואפ״ל כי מיסוד יש ב׳ נקבים אשר מהאחד נמשך הזרע הנק׳ מ״ד ונק׳ מטר שנמשך למטרוניתא ומנקב הב׳ נמשך רק מים מי תמצית כו׳.

פ״ק דנזיר ד״ג ע״א ושולח מים כו׳. פ״ד דב״ב דס״ח א׳ ב׳. פ״ב דנדה י״ט ב׳, כתיב הכא שלחיך פרדס רמונים וכתיב שולח מים כו׳. י״ל כי רמון במט״ט ונק׳ שלחיך כי הוא עבדו זקן ביתו ובו ועל ידו שולח מים ע״פ חוצות. רבות בראשית ר״פ י״ג ע״פ כי לא המטיר. ספרי פ׳ עקב ע״פ ונתתי מטר.

ה׳ י״ח

כי הוא יכאיב ויחבש ימחץ וידיו תרפינה. ופי׳ במ״צ ויחבש מלשון תחבושת ורפואה כמו לחבוש לנשברי לב ישעי׳ ס״א א׳, וכמו לא זרו ולא חובשו ישעי׳ סי׳ א׳ ו׳. מחץ ענין הכאה כמו מחץ ראש תלים סי׳ ק״י פסוק ו׳.

ב) **ות״י** ארום הוא מיתי כיבא ומעל סמתירא, ומחי וידוי מסין עכ״ל.

ג) **רבות** במגלת אסתר קכ״ג ד׳ בפסוק אם על המלך טוב א״ר חנינא ברי׳ דר׳ אבהו כתיב כי הוא יכאיב ויחבש ימחץ וידיו תרפינה בלשון שנטלה המלכות מזקנה שאמר לו שמואל ונתנה לרעך הטוב ממך, בו בלשון חזרה לו המלכות שנאמר ומלכותה יתן המלך לרעותה הטובה ממנה עכ״ל. והיינו כי המתקת הגבורות הוא בשרשן דוקא, ששרש ומקור הגבורות הם טוב וחיים לעולם, ע״כ בו בלשון דוקא כו׳, וגדולה מזו הנה אפילו באדם החוטא מצינו שבמה שקלקל בזה דוקא יתקן כמו שאמרו ברבות פ׳ אחרי פכ״א ע״פ כי בתחבולות תעשה לך מלחמה, עינים רמות, והיו לטוטפות בין עיניך כו׳ וכ״ז כדי להמתיק הדין בשרשו, עאכ״ו כששב האדם נמשך מלמעלה בו בלשון כו׳.

ח׳ ז׳

והיה ראשיתך מצער ואחריתך ישגה מאד. בגמרא ספ״ק דקדושין פי׳ דראשיתך מצער קאי על יסורי עוה״ז לצדיקים ועי״ז ואחריתך היינו לעוה״ב ישגה מאד. ועיין באדר״ן פל״ט. ויש להעיר מפסוק צדיק כתמר יפרח בתלים צ״ב י״ג, והיינו כי התמר שוהה הרבה מזמן שנוטעים אותו עד שיעשה פרי וכל ששוהה יותר אזי הצמיחה אח״כ בטוב יותר כמ״כ עד״ז מתעכב שכר מצות עד עוה״ב להיות ההשרשה שוהה עד שיהי׳ צמיחת הפרי ולכן מההכרח צ״ל ראשיתך מצער בשביל להיות ואחריתך ישגה כו׳ ועמ״ש מזה בביאור ע״פ ביום השמע״צ.

ברבות ר״פ כי תבא דרצ״ח ע״א רבנן אמרי בחמש דברים נמשלה תורה כו׳ שמן מנין שנא׳ שמן תורק שמך, מה השמן הזה תחלתו מר וסופו מתוק, כך הן ד״ת אדם מצטער בהן בתחלה ועושה בהן אחרית טובה שנאמר והי׳ ראשיתך מצער וגו׳. וע׳ מענין זית שמן ברבות ר״פ תצוה שזהו ענין בצר לך ומצאוך כו׳ ואח״כ כי אל רחום כו׳ בפ׳ ואתחנן ד׳ למ״ד, והיינו כי ע״ז נמשכים י״ג מדה״ר שהם בחי׳ כשמן הטוב כו׳ על הזקן כו׳ ונמשך ע״י כתיתת הזית וזהו ענין שמן זית זך כתית למאור ועמ״ש מזה בד״ה מנורת זהב כולה ובד״ה ואתה תצוה. וא״כ לפי״ז פי׳ ראשיתך מצער זהו ענין בצר לך כו׳ ועיין בבה״ז פ׳ קרח קע״ח ב׳ בענין שמאל דוחה שעי״ז דוקא יבא העליה כו׳, ומ״ש ע״פ וארא אל אברהם בענין כי נער ישראל ואוהבהו וממצרים קראתי לבני ובענין השיב אחור ימינו כו׳, ועמ״ש בד״ה וכל העם רואים בענין שמצרים נק׳ הברזל* שזיכך את ישראל כו׳, ומ״ש מזה בד״ה ואלה שמות בנ״י, ובד״ה מים רבים לא יוכלו כו׳ שע״י שעבוד פרנסה וטרדות עי״ז יכולים לעלות חזהו ותרם התיבה כו׳ ע״ש בת״א פ׳ נח.

ביר״ק ערך צער סי׳ ב׳ הביא מ״ש בתנחומא פ׳ עקב, והי׳ ראשיתך מצער ואחריתך ישגה מאד ללמדך שכל המצער בתחלתו נוח לו בסופו ואין לך מצער בתחלתו יותר מאברהם שהושלך לכבשן האש וגלה מבית אביו ורדפו אחריו י״ו מלכים ונתנסה בעשר נסיונות וקבלו את שרה, ולסוף נחה שנאמר וה׳ ברך את אברהם בכל עכ״ל. ועמ״ש בד״ה אחרי ה׳ אלקיכם תלכו בענין כי מנסה ה׳ כו׳ לדעת, איך שע״י הנסיונות והסתר פנים עי״ז יבוא לבחי׳ גילוי הדעת באלקות כו׳ לפי שעי״ז מתברר מה שנפל מעולם התהו כו׳ ונראה שזהו והי׳ עקב תשמעון שהשכר הוא דוקא בעקב ובסוף אחר שכבר נתברר כו׳ ומעשה אבות סימן לבנים שלכן באברהם לבסוף וה׳ ברך כו׳ כנ״ל, וזהו וחכיתי לה׳ המסתיר פניו מבית יעקב בישעי׳ סי׳ ח׳ י״ז שדוקא ע״י ההסתר יומשך הגלוי וע׳ בת״א ד״ה יביאו לבוש מל׳

*) אולי צ״ל: כור הברזל.

בענין אסתר מן התורה מנין כו׳, וע׳ ברבות לך לך פמ״ב מ״ו א׳, ועמ״ש בד״ה משכני אחריך נרוצה דפי׳ ברבות בשה״ש על שסלקת שכינתך מתוכינו אחריך נרוצה, והיינו ע״ד מ״ש סד״ה יונתי בחגוי הסלע בסתר המדרגה, שדוקא ע״י שהיא בסתר המדרגה מזה נמשך אור חוזר ע״ד הראני את מראיך כו׳ וכמ״ש בת״א פ׳ בראשית ע״פ אעשה לו עזר כנגדו שהעזר נמשך מבחי׳ הכנגדו כו׳ וזהו ענין וחכיתי כו׳ המסתיר פניו כו׳ וזהו שע״י ראשיתך מצער עי״ז ואחריתך ישגה כו׳. בירושלמי במגילה פרק בני העיר סוף ה״ב ר׳ מנא משלח כתב לרבי הושעיא בי רבי שמי ראשיתך מצער מאד תשגא אחריתך כו׳ היינו כנ״ל שע״י שהי׳ ראשיתו מצער עי״ז דוקא ישגה אחריתו מאד, ועמ״ש ע״פ טוב אחרית דבר מראשיתו בקהלת סי׳ ז׳ ח׳, שהוא קרוב לענין והי׳ ראשיתך מצער ואחריתך ישגה כו׳. ויש להעיר מזה לענין מן המצר קראתי ענני במרחב והוא ענין השופר שצדו א׳ קצר והולך ומתרחב כו׳ וזהו ענין במשוך בקרן היובל כו׳, אור חוזר הולך ומתרחב והא״ח נמשך ע״י מן המצר כו׳, וע׳ ברש״י ורד״ק ע״פ זה והי׳ כו׳ ישגה מאד.

י״א י״ב

ואיש נבוב ילבב ועיר פרא אדם יולד. פ״ק דב״ב די״ב ע״ב קודם שיאכל אדם וישתה יש לו שני לבבות שנאמר ואיש נבוב (כשהוא חלול בלא כרס מליאה) ילבב (כמה לבבות שאינו מסכים לדעת שלימה) וכתיב נבוב לוחות שמות כ״ז ומתרגמינן חליל לוחין. ולכאורה קשה דלפ״ז משמע דנבוב גריעותא הוא ומיד מפרש יגובב בתולות לשבח שעושה לבו נבוב וחלול, ועיין במהרש״א שהרגיש מזה, ובת״י פי׳ ואיש נבוב וגבר חריף.

ואיש נבוב. עמה״מ שער ו׳ ר״פ ס״ט דף מ״ם סע״ב. עי׳ ת״י שני פירושים על ועיר פרא, הא׳ שנמשל האדם בתחלת תולדתו לעיר פרא וכן פי׳ בתו״א סד״ה אוסרי לגפן, הב׳ כי עיר פרא שהוא נער המסרב הנה ע״י שיקבל עול תורה יהי׳ אדם גדול. והפי׳ הראשון הוא כפי׳ המצ״ד והפי׳ הב׳ הוא כעין פרש״י. של״ה סג״ב שז״ב.

בבחיי ס״פ תרומה ע״פ נבוב לוחות תעשה אותו, חלול באמצע כו׳ והוא מלשון ואיש נבוב ילבב כי האדם בילדותו הוא חלול מבלי דעת והשכל ואחרי כן ילבב כלומר יקנה לב.

בשל״ה שער האותיות באות ד׳ סג״ב וידוע כי האדם עיר פרא יולד, ויצר לב האדם רע מנעוריו ע״כ צריך להרגילו ולחנכו במדות טובות וישרות כו׳ עכ״ל. ושער הנ״ל אות יו״ד דס״ז ע״ב בענין קליפה קדמה לפרי כו׳ יצה״ר קודם ליצ״ט ועיר פרא אדם יולד ויצר לב האדם רע מנעוריו, עד אחר זמן בהגיע לגדלות פועל בו היצ״ט עכ״ל.

י״ב ה׳

לפיד בוז לעשתות שאנן וגו׳. סנהדרין דק״ח ע״ב שאמר להם נח דברים שקשים כלפידים, וכן רש״י כאן פי׳ גיהנם, ויש לפידים לשבח כמו ודבורה אשה נביאה אשת לפידות וארז״ל במגילה פ״ק די״ב שהיתה עושה פתילות למקדש, היינו למשכן שילה, ובמ״ת את הקולות ואת הלפידים.

ב) **מד״ר** ר״פ נח לפיד בוז כו׳ כרוז אחד עמד לי בדור המבול תמן אמרין כרוז ליה, לפיד ליה, ע׳ מזה בערוך ערך לפיד וע״ש ערך לפד.

ג) **מד״ר** נשא פרשה ט׳ רל״א ד׳. בחיי פ״ו א׳ ע״פ כי גאה גאה דקאי על אנשי סדום שמנעו את הרגל וזהו סיפי׳ דקרא נכון למועדי רגל.

י״ד ד׳

מי יתן טהור. ח״א דק״ב ב׳ ובפי׳ הרמ״ז ח״ב ס״ט ב׳, דרל״ז סע״א. ח״ג מ״ח ב׳.

מי יתן טהור מטמא לא אחד. נדה א׳ ט״א. עמה״מ ג׳ ג׳ לח״ג עב״ב קח״א קמג״ג קמו״ב. רבות ר״פ חוקת. זח״א וירא קב״ב. ח״ב יתרו סט״ב פקודי דף רל״ז סע״א וע״ב. ח״ג תזריע מ״ח ב׳. ת״ז י״ב א׳. של״ה קסד״ב קסה״א. בחיי קפד״ב. בבכורות פ״ק גבי שהיוצא מן הטמא טמא חוץ מחלב ודבש ע״ש.

ז״ל אאזמו״ר נ״ע בת״א פ׳ וישלח סד״ה ויקח מן הבא בידו מנחה, והנה העלאת מ״ן של התיקון גלוי וידוע לנו ע״פ התורה פרים בני בקר שנים כו׳, משא״כ העלאת מ״ן לעולם התהו כו׳ ולכן הקריב גם גמלים שהם טמאים בקרבנות דתיקון, אך בקרבנות דתהו כתיב מי יתן טהור מטמא כו׳ ששם כחשיכה כאורה כו׳ קטן וגדול שם הוא כו׳ השוה ומשוה כו׳ עכ״ל. ולעיל מיניה בד״ה וישלח יעקב כ׳ אבל יעקב העלה מ״ן לבחי׳ המקיף דתהו שהוא אור גדול בבחי׳ א״ס כו׳ לכן אין שם הצמצומים והדקדוקים כי א״ס ב״ה הוא כל יכול לסבול הכל אף טמאין כו׳ וכמארז״ל עתיד חזיר ליטהר עכ״ל. נמצא מבואר מדבריו דפי׳ מי יתן טהור מטמא קאי גם על גקה״ט שהם טמא גמור עכ״ז אור א״ס ב״ה הכל יכול, יכול להעלות מהם וע״ד שע״י התשובה מאהבה נעשו זדונות כזכיות ממש. ויש להעיר לזה עוד ממ״ש במ״א בענין לא בשמים היא ומענין ר׳ מאיר שהי׳ אומר על טמא טהור ומראה לו פנים, היינו שהתורה נמשכה מבחי׳ חכמה שיש בה דין ומחייב שזה טמא כו׳, אך ע״י התגלות מבחי׳ חכמה שבכתר שהוא א״ס יוכל להטהר ולהתעלות, וזהו ומראה לו פנים פי׳ פנים דא״א שלמעלה מבחי׳ שערות

וצמצומים כו׳, אמנם במאו״א אות ח׳ סעיף וא״ו פי׳ עתיד חזיר ליטהר קאי על ק״נ ובמדרש תלים סי׳ קמ״ו ע״פ ה׳ מתיר אסורים יש שני דיעות אם האיסורים יהיו נעשים היתר לע״ל שי״א חס ושלום כו׳. ויש להעיר מזה לענין פרה אדומה שנזכר ברבות ר״פ חקת מי יתן טהור מטמא, לפי ששם הוא ג״כ בחי׳ ומראה לו פנים והיינו ענין מים חיים דוקא.

מי בינה יתן טהור מטמא לא אחד ז״א ואיך ימשיך מי ע״י התבוננות שאו מרום עיניכם וראו מי הנ״ל ברא אלה, ועי״ז נתהפך מבחי׳ אלה טורי דפרודא כמו מעשה העגל אלה כו׳ לקדושה אלה הם מועדי הוי׳ וכ״ז ע״י מי כו׳.

ב) **ז״ל** ת״י מן יתן דכי מן גבר דאסתאב בחובין (זהו תרגום של מי יתן טהור מטמא) אילולי פון (כ׳ המתרגם בערך לול לולי אלקי אבי ס״פ ויצא ל״א מ״ב, ת״א אילולא פון, וכן ת״י שם אילולי פון, וכן לולי חרשתם בעגלתי גבי שמשון בשופטים סי׳ י״ב, אילולי פון בדקתם באיתתי, וכן רוב לולי תרגום אילולי פון, עיין בשרש פון עכ״ל, ושם כ׳ וז״ל פון מלת פון נמצאת הרבה בלשון ארמית ואין לה מלה מיוחדת בלשון עברית אך היא מורה על הרוב הוראת לו או לולי או פן עכ״ל. עכ״פ כאן מפרש הת״י תיבת לא שבפסוק הזה, ע״ד לולי ולכן תרגם ע״ז אילולי פון) אלהא די הוא חד די ישבוק ליה עכ״ל, והיינו יחידו של עולם, וא״כ גלוי בחי׳ זו זהו ענין יוהכ״פ וא״ש תיבת מי שהוא שער החמשים דבינה בחי׳ יובל שהארה מזה מתגלה ביוהכ״פ כמ״ש במ״א ע״פ והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול שאזי ובאו האובדים בארץ אשור כו׳ היינו ע״ד מי יתן טהור מטמא כו׳.

ג) **רש״י** פי׳ מי יתן טהור מדבר טפה סרוחה ושכבת זרע שהוא טמא לא אחד בהם טהור שלא יחטא עכ״ל. וכן פי׳ הרמב״ן מי יתן טהור מטמא, האדם הבא ממקום טמא מי ישימנו טהור לא אחד אין גם אחד שיהיה טהור וידוי הצדיקים בחטאם כענין הן בעוון חוללתי ובחטא יחמתני אמי עכ״ל. ועד״ז פי׳ רוב המפרשים.

ד) **זח״א** וירא קב״ב מי יתן טהור כו׳ טהור דא אברהם דנפק מתרח, דהיינו טהור מטמא כמ״ש ברבות פ׳ חקת ופי׳ הז״ח שהוקשה לו מלת טהור דקאמר על אברהם דמדקאמר טהור ש״מ שקדמה לו טומאה דלית טהור אלא מגו טמא כמ״ש בזח״ג תזריע מ״ח ב׳ ע״פ ואיש כי ימרט ראשו קרח הוא טהור הוא והא ליתא כאן שלא קדם לו טומאה כי בן שלש שנים הכיר את בוראו כו׳ לז״א דפי׳ מטמא היינו מה שיצא מתרח כו׳ והיינו דנפיק מגו טמא עכ״ד. ועפ״ז יובן מ״ש בתניא ח״א ספ״ב, ומ״ש שהעיקר תלוי שיקדש עצמו בשעת תשמיש דוקא כו׳ היינו משום שאין לך נר״נ שאין לה לבוש מנפש דעצמות אביו ואמו כו׳, אבל הנשמה עצמה הנה לפעמי׳ נשמת אדם גבוה לאין קץ (והיינו כמו אברהם) בא להיות בנו של אדם נבזה

ושפל כו׳ (דהיינו תרח וכן חזקיה מאחז) כמ״ש האריז״ל כ״ז בלק״ת פ׳ וירא ובטעמי מצות פ׳ בראשית עכ״ל, ועיין בספר הגלגולים פ״ב ממתין עד שיהי׳ איזה מקום פגום כו׳ וכמו שנבאר בענין דוד ואברהם עכ״ל. היינו אברהם שיצא מתרח ודוד שהי׳ בן תמורה. ואפשר להוסיף בזה טעם שזהו ע״ד מי יתן טהור מטמא, דמה שנפל למטה בג״ק שרשו גבוה יותר ממה שנפל בק״נ ועמ״ש מזה ע״פ זאת חקת התורה סעיף ה׳ גבי הקריב את קרבנו, ולכן נשמת אברהם שהיא גבוה מאד מאד כשהיתה מתחלה בגלות מצד שבה״כ אצל החיצונים ע״כ נפלה למטה יותר, ולכן נולד ע״י תרח דוקא בחי׳ מי יתן טהור מטמא דוקא, שהטהור שיצא ע״י בירור שנתברר מן הטמא שרשו גבוה יותר, וז״ס תטהרו שנאמר גבי יוהכ״פ שלמעלה מקדושת המצות כי הוא ענין מי יתן טהור מטמא כו׳ ולכן תטהרו גימט׳ כתר וקדושת המצות הרי אורייתא מחכמה נפקת, ועד״ז יובן ענין דוד וכן פרץ שרש משיח שיצא מיהודה ע״י מעשה דתמר כו׳ שהוא ג״כ שכדי להוציא יקר מזולל וטהור מטמא, ע״ד הנ״ל דאברהם מתרח, הוכרח להיות ע״י מעשה כזו דייקא, וז״ל הרמ״ז פ׳ ויקרא ק״ב ב׳, טהור דא אברהם דנפק מתרח כו׳ שמלבד טומאת הקליפות שהיתה נשמתו בתוכה שקועה עוד היתה עליו טומאה פרטית והיא שתרח ארתח לקוב״ה והוליד את אברהם בעצם טומאת נדת אשתו כמ״ש בספר הגלגולים עכ״ל.

ה) **פ׳** יתרו דס״ט ע״ב ע״פ מתוך הסנה, הסנה ודאי הוה בגו ההוא קדושה ואתדבק ביה כו׳ ורזא דא מי יתן טהור מטמא, ועד״ז פי׳ בפ׳ תרומה דקל״א ע״א בענין מה שראה יחזקאל תחלה והנה רוח סערה כו׳ ענן גדול כו׳ ע״ש, ועמ״ש מזה ע״פ בשלח פרעה בענין פי׳ קליפה קדמה לפרי כו׳ לפני מלך כו׳, ולכן יתרון האור נמשך מן החושך דוקא וזהו ענין כשושנה בין החוחים, ועד״ז נת׳ פי׳ כי מנסה ה׳ אתכם כו׳ שע״י הנסיון והסתר פנים כשעומד בנסיון משבר הקליפה ומוציא הניצוצות שהיו בה שהם ממקום גבוה מאד ומזה נמשך הדעת כו׳, ועמ״ש ע״פ והיה בן הבכור לשניאה כו׳, ועד״ז פי׳ בזח״א דע״ג ע״ב ענין מה שהי׳ א״י תחלה ביד כנען וכן בת שבע ביד אוריה כו׳ ובז״ח שם כי מי יתן טהור מטמא כו׳ וכמשל כח הראיה שנמשך ומתגלה דוקא בשחור שבעין כו׳.

ו) **פקודי** דף רל״ז סע״א כגוונא דא פרה אדומה תמימה כו׳ בגין לאכפייא כל סטרי מסאבא דלא ישלטון כו׳ מי יתן טהור מטמא כו׳ רזא דא הכי הוא דדא איהו טהור דנפק מטמא, ופי׳ במק״מ שהיא ק״נ שאחר שנשרפת ונותנים עליהם מים היא מתבררת והיא טהור דנפיק מטמא שקודם שנתבררה נקרא טמא כו׳ דהא בקדמיתא טמא, והשתא דאתעביד בה דינא ואתיהיבת ליקודת אשא בנורא דדליק ואתעביד עפר השתא איהו טהור מטמא כו׳ עכ״ל. ויש לבאר זה עפמ״ש בת״א פ׳ וישלח סד״ה ויאבק איש ענין ההפרש בין אבק שהוא עפר ובין אפר דאפר הוא מל׳ דנוגה כו׳, אך שם מיירי בבירור שמלמעלה למטה, ואז האבק הוא הפסולת שנדחה למטה,

וכענין הוצאת הדשן מהקרבנות כו׳, אך כאן מיירי בסדר הבירורים מלמטה למעלה שמבררים ק״נ א״כ האפר זהו המובחר מה שנתברר מק״נ והטוב הנשאר ממנה. ויש להעיר לזה מענין תרומת הדשן שהוא ג״כ מה שנתרם ונתעלה מן האפר כו׳ דהיינו שגם מן הפסולת שנשאר מהקרבן שהוא כענין ק״נ יוכל למצוא עוד בירור כו׳ והוא ענין שיהי׳ בבחי׳ ונפשי כעפר לכל תהי׳ ותתצב אחותו מרחוק בחי׳ חותם שוקע ל״ת כו׳ ועד״ז ה״ע אפר הפרה, והוא תשובה כמ״ש סד״ה ויאבק הנ״ל בפי׳ שהעלו אבק עד כסה״כ, והנה כסה״כ הוא פנימי׳ היכל קדה״ק כמ״ש בע״ח שער כסה״כ, וקדה״ק הוא מה שלמעלה מבחי׳ קדש, כי אשר קדשנו במצותיו, אבל ביום התשובה יוהכ״פ נכנס כה״ג לקדה״ק כו׳, והנה דרכן של בעל תשובה להיות נבזה בעיניו נמאס וזהו ענין אפר הפרה, וכן ארז״ל בשכר שאמר אברהם ואנכי עפר ואפר זכו בניו לאפר הפרה כו׳, וזהו ענין מי יתן טהור מטמא דקאי על אפר הפרה ועל בעלי תשובה כמש״ל בשם הת״י וגם על אברהם כמש״ל סעיף ד׳.

ז) **פ׳** תזריע דמ״ח ע״ב בפסוק ואיש כי ימרט ראשו קרח הוא טהור הוא דלא טהור אלא כד נפיק מסטרא דמסאבא כו׳ דכתי׳ מי יתן טהור מטמא ופי׳ אאזמו״ר נ״ע כי לשון טהור הוא כמו רוח עברה ותטהרם שנטהרה השמים מן העננים המחשיכים, ועד״ז כי משערות דז״א נמשכים הדינים ויניקת החיצונים וכשנגלשו השערות נק׳ טהור, ועמ״ש ע״פ שערך כעדר העזים שגלשו כו׳. ואפ״ל שבחי׳ טהרה זו זהו ענין ל״ת שהוא ענין מה שסר מהרע, וע״ד מארז״ל אל יאמר אדם אי אפשי בבשר חזיר אלא אפשי ומה אעשה שאבי שבשמים גזר עלי, והמכוון בזה להיות טהור מטמא, שכשאומר אפשי ומה אעשה כו׳ הרי הוא מתטהר מהרע ממש, ובבחי׳ טהרה זו דל״ת גבוה ממ״ע אף שהן בחי׳ קדושה, וכמו ביוהכ״פ שנק׳ תטהרו והוא בחי׳ קדה״ק כו׳ כנ״ל ועמ״ש במ״א ע״פ וכי ימכור איש את בתו לאמה שזהו בחי׳ עבד כנעני שצ״ל בכל אחד ע״ד אליעזר עבד אברהם שיצא מארור להיות ברוך ה׳ כו׳ וכענין א״י שנק׳ ארץ כנען כדי להיות טהור מטמא כו׳ כנ״ל סעי׳ ה׳.

ח) **ת״ז** תקון כ׳ דמ״ב ע״א בענין פרה אדומה שעליה נאמר מי יתן טהור מטמא כו׳, והנה בענין שאוכלי פסח צריכין לה י״ל שכדי לבוא ליצ״מ שהוא אתעדל״ת לצאת ממיצר וגבול נה״ב בבחי׳ רצוא צ״ל לזה תחלה המשכת אתעדל״ע מלמעלה וזהו ענין מי חטאת שהוא כמ״ש וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם, ובזח״ג מ״ט נק׳ שיורי טלא דבדולחא והוא אתעדל״ע המעורר אתעדל״ת ע״כ א״ש שאוכלי פסח צריכין לה, וגם כמו בפסח יש ד׳ כוסות ומצה שהם רו״ש כמ״כ במי חטאת הם אפר ומים חיים כו׳ וכן באבן הבדולח הוא לבן וגוונא סומקא אתחזי ביה כו׳, אך אינו מובן איך ידומה זה להמשל אותה שחברתה מלוה אותה עד ביתה והולכת אחריה, ובהנמשל אין הפסח מלוה לפרה אדומה ואדרבה מי חטאת מלוין לאוכלי פסח שע״י מי חטאת יוכל לאכול הפסח, ולכן אפ״ל דהנה מזוקק שבעתים

דרשו ברבות פ׳ חקת על פרה שיש בה שבעה פעמים שבעה יעו״ש. וזה רומז למ״ט שערי בינה ואז קידוש מי חטאת צ״ל שהוא שער החמשים כי שער החמשים דבינה מחבר חו״ב, וזהו ענין אפר ומים חיים כי האפר הוא כענין מ״ן דאימא ומים חיים מ״ד דאבא, וכן נזכר בפע״ח שער חג השבועות בענין הטבילה שהיא בשער החמשים בחי׳ כתר כו׳ וכיון שכן יש לענין פרה אדומה דמיון למ״ט ימי העומר עם חג השבועות שהוא ג״כ בחי׳ אמרות ה׳ כו׳ מזוקק שבעתים שהם ג״כ מ״ט שע״ב וחג השבועות הוא שער החמשים, אך לכאורה איזו דמיון הוא פרה אדומה עם שבועות, אך כי בפרה אדומה נאמר חקת התורה דהיינו החקיקה של התורה שהוא מקור ושרש לתשב״כ, וזהו כענין הלוחות שהיו חקוקים חרות על הלוחות שהם שרש ומקור לתשב״כ, ובלוחות היו חקוקים עשרת הדברות שנתגלו בשעת מתן תורה בחג השבועות והוא גלוי שער החמשים כתר תורה א״כ שפיר יש שייכות גדול חקת התורה עם חג השבועות, גם זהו ענין מים חיים אל כלי כו׳ שהרי הוא ית׳ נק׳ מקור מים חיים, והוא ג״כ ענין גשם נדבות תניף שעל כל דבור פרחה נשמתן והחיה אותם בטל תחיה, והאפר זהו ענין הביטול שהקדימו נעשה לנשמע כו׳, וע״כ חקת התורה דחג השבועות גדולה מחקת הפסח וחקת הפסח מלוה אותם עד ביתה כי מפסח מתחיל ספירת העומר להיות בחי׳ מזוקק שבעתים שבעה שבועות תספר לך גם התורה ניתנה במ״ט פנים טמא ומ״ט פנים טהור כו׳.

י״ד י״א

אזלו מים מני ים ונהר יחרב ויבש, עמ״ש מזה בלק״ת פ׳ במדבר בד״ה בשעה שהקדימו ישראל נעשה ספ״ג, ועמ״ש בדרוש מחר חדש, וישבת אצל האבן האזל שזהו ג״כ כענין אזלו מים כו׳ ונהר יחרב כו׳ וזהו ענין על נהר כבר ע׳ מד״ר פ׳ בראשית פט״ז כבר שמימיו כלין ועמ״ש מזה ביחזקאל סי׳ א׳ ע״פ על נהר כבר, ועמ״ש מענין ונהרב יחרב ויבש באיכה ע״פ בכה תבכה כו׳, זח״א דף וא״ו ע״ב דכ״ו ע״א, פ׳ וישב דקפ״ו ע״ב, פ׳ שמות ד״ט ע״ב ס״פ בא דמ״ב סע״ב, פ׳ תרומה דקס״ו סע״ב ואי תימא כו׳ ונהר יחרב ויבש כו׳ ועיין פרדס סוף שער מהות והנהגה מזה, פ׳ בהעלותך דק״נ ע״ב אזלו מים מני ים דא כנס״י ונהר יחרב ויבש דא צדיק כו׳ ועיין בזהר ויקרא די״ו ע״ב אלין תייבין מיא לאתרייהו כו׳, של״ה שפ״א א׳ ת״כ א׳.

י״ד כ׳

תתקפהו לנצח. רבות בראשית פי״ב י״ד ג׳ וטרדו מג״ע הה״ד ויגרש את האדם וכתיב משנה פניו ותשלחהו. שם פכ״א כ״ד ד׳ תוקף שנתן הקב״ה באדה״ר לנצח לעולם הי׳ כיון שהניח דעתו של הקב״ה והלך אחר דעתו של נחש משנה פניו ותשלחהו.

נשא פי"ג רנ"ג א' בקרבן נחשון ד"א וקרבנו למה וי"ו יתירה כנגד ששה דברים שניטלו מאדה"ר ועתידים לחזור ע"י בן נחשון הוא משיח זיוו וחייו כו' זיוו שנאמר משנה פניו ותשלחהו ומנין שעתידין לחזור לימות המשיח זיוו מנין שנאמר ואוהביו כצאת השמש בגבורתו. הרי לפ"ז למדנו פי' משנה פניו, שמתחלה הי' אדה"ר ודאי כמו במשה שארז"ל פני משה כפני חמה, וגדולה מזו אמרו ברבות פכ"א ע"פ הן האדם הי' כאחד ממנו כיחידו של עולם כו', א"כ הי' פניו ע"ד ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם כו' ואח"כ משנה פניו כו'. זח"ג פנחס דף רי"ז ע"ג. ת"ז קכ"ח ב'. ע"מ מח"ד ח"ב פי"ז.

ט"ו ט"ו

הן בקדושיו לא יאמין, ושמים לא זכו בעיניו. עיין פ"ק דחגיגה דף ה' ע"א. ובילקוט ח"ב רמז תתצ"ח ורמז תתק"י. זח"א פ' נח דף סמך ע"א פי' כי באדם יש ב' נשמות היינו ע"ד מ"ש בלק"ת בשה"ש בד"ה יונתי בחגוי שבישראל יש ב' בחי' כו' ע"ש, ולכן הן בקדושיו לא יאמין, כי בעודו בעוה"ז עיקר ומהות הנשמה היא רק בבחי' מקיף עליו כו' אלא רק ביצחק לבד ע"י העקדה מאיר בו מקור הנשמה ועמ"ש בד"ה וידעת היום בפי' ויעקוד כו' ממעל לעצים דר"ל למעלה מעה"ח ועה"ד כו'.*ועיין בס"ח סי' קס"א הקב"ה שהוא יודע מה שעתיד להיות אינו מאמין במלאכיו וקדושיו כו' ובבחיי פ' וירא ד"ל ע"א ע"פ הנה נא לי שתי בנות כו', והנה ע"פ ובמלאכיו ישים תהלה פי' הבחיי פ' בראשית די"ג סע"ד גבי וכי תאוה הוא לעיניים וז"ל שהרי מדה בשכליים תמצאנה שאע"פ שאין בהם יצה"ר הרי הם נוטים לפעמים מדרך הראוי וכידוע במלאכי סדום כו' והמובן מזה כי יש בקצת שאר המלאכים שחוטאים וכן כתיב ובמלאכיו ישים תהלה עכ"ל ועיין בשמונה פרקים להרמב"ם ס"פ רביעי מזה, ובפ' משפטים ע"פ הנה אנכי שולח מלאך לפניך כ' הבחיי המלאך הזה אינו מן הנפרדים החוטאים שכתוב בהן ובמלאכיו ישים תהלה. ע"ש דף ק"ה ע"א. והמובן מדבריו דלפי שהן נפרדים כמ"ש ומשם יפרד והי' לד' ראשים. עם היותן ד' מחנות שכינה פני אריה כו' מ"מ ישים בהן תהלה. להיות כי הרי בהשתלשלות מפני שור נמשך גשמיות נה"ב עד שמהן משתלשלי' ד' ראשים שהן מצרים בבל כו', הנק' טורי דפרודא ממש, ועד"ז יובן ענין ושמים לא זכו בעיניו כי הן מקור ושורש של פני ארי' פני שור כו' ועוד כי שמים הם ההיכלות הנק' עלמין שהם מעלימים ומסתירים כמבואר בלק"ת ר"פ שלח. גבי לאנהגא בהון עלמין כו'. ועיין בעה"ק ח"ג רפ"ח מענין ובמלאכיו ישים תהלה ובשל"ה דף מ"ה סע"ב ודמ"ו סע"א שכתב נתבאר לי מתוך דברי הפרדס שמצד חלקי היסודות מעלת המלאך עדיף על האדם ואפשר שע"ז סובבים הפסוקים הן במלאכיו כו' אף שוכני בתי חומר כו' המורים על שפלות האדם בערך המלאך, אמנם מצד הנשמה הוא יותר ממלאך והמלאך שואף ממנו עכ"ל, ס"ח סי' נ"ג תק"ל, ואדמ"ו נ"ע אמר וז"ל ואפילו במלאכים יש דין ועונש כמ"ש בפיט ומלאכים יחפזון ויאמרו הנה יום הדין

לפקוד על צבא מרום בדין כי לא יזכו בעיניך בדין ובודאי שאינן על מעשים שבפועל כי כלום יצה"ר יש ביניהם אלא היינו מחמת עול מלכות שמים שצריכים לקבל עליהם תמיד הוא בחי' הביטול והיראה ועל זה יש משפט ודין עליהם אם הביטול והיראה כדבעי למהוי או לא ועז"ב ובמלאכיו ישים תהלה וכן שמים לא זכו בעיניו, מפני שאין היראה כדבעי למהוי עכ"ל ובסידור שער הק"ש בד"ה להבין ההפרש בין ק"ש לשמו"ע כ' וז"ל מה שאנו מוצאים לפעמים שיש במלאכים ביטול המציאות וכמ"ש וצבא השמים לך משתחוים וכיוצא בזה ולפעמים הם בבחי' הפירוד עד שנמצא בהן החטא וכענין אפקוהו למט"ט ומחיוהו שתין פולסין דנורא, היינו לפי שיש בהם גוף ונפש, ומצד החומר שהוא הגוף שלהם שהוא מאש ורוח יוכלו להיות בבחי' הפירוד, כי החומר מעלים ושרשו מחיצוניות הכלים דאצי' ומצד הנשמה שלהם הם בבחי' הביטול כי הנשמה שרשה מבחי' הארת האור שבתוך הכלי כו' ולכן יש ג"כ חילוקי מדרגות במלאכים כנודע מענין שרפים חיות ואופנים, לפי ששלשים כלים דאצי' שהן מקור בי"ע יש בהם ג' מדרגות ראש תוך סוף כו' ע"כ לפ"ע זה יהי' ההפרש בגופות המלאכים דבי"ע ובנשמתם אם שרשם מיוד כלים הפנימיים הם מזוככים יותר כו', יעו"ש באריכות.

קיצור. ענין ובמלאכיו ישים תהלה פי' הבחי' ע"ד ומשם יפרד, ולכן משתלשל מזה גם כי במלאכים יש גוף ונפש, ושרשם מכלים ובתוכם הארה מהאור ויש כמה בחי' בכלים, פנימי אמצעי חיצון, ועד"ז יובן ענין ושמים לא זכו בעיניו.

ב) ובזח"א פ' ויגש דף ר"ז ע"א פי' ענין ושמים לא זכו בעיניו, פי' לכאורה להפך דלשבח קאמר, וז"ל וכי ס"ד דגריעותא איהו משמים, אלא חשיבי משמים איהו, בגין חביבו ורעו סגיא דקוב"ה רעי בהו, וחביבותא לגבייהו, דהא אע"ג דאיהו מתקין לון כל יומא ויומא, לא דמי בעינוי דאינון מתתקנין כדקא יאות, בגין דרחימותא דלהון לגביה ורעותיה לאנהרא לון תדיר בלא פסיקו, דהא עלמא דאתי אפיק נהורין זהירין כל יומא ויומא תדיר בלא פסיקו, בגין לאנהרא לון תדיר, וע"ד לא זכו בעיניו לא זכו בלחודוי לא כתיב, אלא לא זכו בעיניו, ובג"כ כונן שמים בתבונה, מאן שמים דא הוא רזא דאבהן, ורזא דאבהן דא הוא יעקב דאיהו כללא דילהון עכ"ל, ופי' בעמה"מ שער או"א פרק ט"ל ובשאר דוכתי, וז"ל והנה או"א כו' כוונתם לתת מוחין אל בניהם זעיר ונוקבי' מחמת חשקם ואהבתם שלהם לבניהם בסוד ושמים לא זכו בעיניו, כי ז"א נקרא שמים לא זכו בעיניהם של או"א, ותמיד נראה כי עדיין צריכין תיקון יותר, ולכן מתקנים אותו תמיד וכו' עכ"ל וזהו כונן שמים בתבונה כונן ל' הוה, ועמ"ש בסדור ע"פ השמים מספרים דפי' בזהר תרומה קל"ו מנהרין ומנצצין כו' שבשבת מאיר בהם מוחין דגדלות יותר כו', ואאזמו"ר נ"ע פי' ענין כונן כו' היינו שבלילה מסתלקים המוחין מז"א וביום נמשכים מוחין חדשים, והמוחין חדשים הנמשכים ביום אינם המוחין דיום אתמול אלא חדשים ממש וגבוהים יותר מהראשונים,

א"כ זהו עלייה וזיכוך לבחי' שמים בעילוי אחר עילוי בכל יום, ועי"ד וקדושים בכל יום יהללוך סלה, אך פי' ההפרש בין עילוים דעכשיו ובין עילויים דלע"ל שעתה הוא כל העליות וההשגות באו"א דאצי' וזהו כונן שמים בתבונה, כי ולתבונתו אין מספר, והיינו כי או"א הם תרין ריעין, ובחכמה שורה אור א"ס, ע"כ יש בזה עילוי אחר עילוי בבחי' א"ס, אכן לע"ל יהי' התגלות ההשגה מהכתר שלמעלה מחו"ב דהיינו מפרצוף א"א ועתיק שהוא נעלה הרבה יותר, וזהו ענין השמים החדשים והארץ החדשה כו' ועמ"ש בלק"ת פ' ראה בביאור ע"פ כי תשמע כו' לעשות הישר בעיני ה' דפי' עיני ה' אל צדיקים ב' השגחות דיחו"ע ויחו"ת שיהי' הגילוי ביחו"ת כמו למעלה ביחו"ע וזהו לעשות הישר בעיני ה' כו', אמנם פי' שם דז"א אע"פ שנק' יחו"ע לגבי נוק', אעפ"כ לגבי ע"ק נק' הביטול הזה דז"א הנק' שמים ג"כ בשם יחו"ת, ומזה יובן ענין ושמים לא זכו בעיניו, דאע"ג שלגבי ארץ ויחו"ת נק' השמים יחו"ע וכנודע מענין כימי השמים על הארץ ועמ"ש ע"פ השקיפה כו' מן השמים דהיינו מבחי' יחו"ע, עכ"ז הרי נאמר השמים ושמי השמים לא יכלכלוך שאינם אפילו כלי לגבי אור א"ס כי לגבי הכתר נק' גם הם בחי' יחו"ת ועי"ד והיה הוי' לי לאלקים כו', וכמ"ש ע"פ ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה בלשון יחיד לפי שהם חו"ב ואח"כ ושבע שנים לשון רבים לפי שהם בחי' ז"ת שהם ענפין מתפרדין כו' ולכן מהמדות שרש יניקת החיצונים היינו ע"ד שממית בידים תתפש ידים הם חו"ג שבסופי היד יש צפרנים ותחתיהם פסולת כו', ועד"ז נאמר לפעמים אלביש שמים קדרות וכו', וע"כ הם צריכין עדיין תיקון שיהי' בבחי' לעשות הישר בעיני ה', שיהי' גלוי הביטול העליון גם בז"א כו' וכמ"ש ישר יחזו פנימו כשז"א מסתכל בא"א כו', והנה לע"ל שיהי' ז"א במדרגת א"א ממש כנודע מענין ואמר ביום ההוא כו' כמ"ש הרמ"ז פ' תולדות קל"ה, זהו ענין השמים החדשים כו' היינו גלוי פרצוף א"א כו', נמצא מכ"ז י"ל דפי' הזהר דלא זכו בעיניו דלשבח קאמר עכ"ז אינו סותר הפי' הראשון הפשוט דלא זכו ממש בעיניו, דהנה מהמשל מובן אשר מגודל החביבות נראה כאלו עדיין אינם מתוקנים, והוא מה שיכול להיות השתלשלות היש ודבר נפרד לגמרי מבחי' שמים, ע"ד אלביש שמים קדרות כו' וע"כ מתקנם תמיד במוחין חדשים, להאיר הגילוי יותר שלא יהי' העלם והסתר עלמין, א"כ עכ"פ צריכים תיקון, ולכן לע"ל יהי' השמים החדשים כו'.

קיצור. בזהר פי' ושמים לא זכו בעיניו דלשבח קאמר, שמגודל החביבות נראה בעיניו ית' שעדיין צריכים תיקון עוד, ולכן נמשך מוחין חדשים עליונים בכל יום, ומ"מ אינו סותר לפי' הראשון, דהענין שהשמים אף שנק' יחו"ע כנודע מענין כימי השמים, עכ"ז לגבי ע"ק ימי קדם נקרא יחו"ת, וזהו לא זכו בעיניו, וצ"ל לעשות הישר בעיני ה'.

י"ט כ"ו

ואחר עורי, ומבשרי אחזה, של"ה דף ב' ע"ב האדם הנעשה והנברא בצלם אלקים הוא אות וסימן למציאות השם בסוד ועל כסא דמות כמראה

אדם ונאמר ומבשרי אחזה אלוה עכ"ל, ד"ג ע"א, ד"ה רע"ב די"א ע"א ע"ב, י"ד א', ד"ל ע"א, ל"ה א', קט"ז ב' וע"ש, קפ"ט ב', ע"ר ב', רע"ד א', שע"ז א', זח"א לך לך צ"ד א', רבות ר"פ וירא ר"פ מ"ח.

כ' ט"ו

חיל בלע ויקיאנו ומבטנו יורישנו אל.

א) **בלק"ת** פ' האזינו בד"ה כנשר יעיר קנו ספ"ב כ' וז"ל, וע"י בחי' תשובה הנ"ל הוא חוזר ומוציא את הניצוץ אלקות מהקליפה וסט"א שינקו וקבלו חיות ממנו שיעלה למקורו ושרשו ע"י עקירת הרצון בעומקא דלבא ואזי נתקיים חיל בלע ויקיאנו ומבטנו יורישנו אל עכ"ל. ובהביאור שם שע"י הצדיקים מעלים הניצוצים מק"נ ומעלים אותם אך ע"י בעלי תשובה בעקירת הרצון מעלים הניצוצים שנפלו בג"ק הטמאות לגמרי שלמטה מק"נ וזהו הנקרא עומק רע, שהוא נגד עומק טוב כתר דקדושה כו', ומעלים אותם משם לקדושה וזהו מעלת כנשר יעיר כו'. לפ"ז י"ל מה שנקרא יונתי זהו ע"י צדיקים שמבררים ק"נ, והיא שכ"ת מ' דאצי' כמ"ש בת"ז, אבל כנשר יעיר זהו בינה הנקרא שכינתא עילאה ובכח זה מוציא ניצוצים אף מג"ק הטמאות כמ"ש באגה"ק סי' כ"ח בענין אפר פרה ומים חיים כו', ולכן ביצי"מ נאמר ואשא אתכם על כנפי נשרים דוקא, לפי שהיו שקועים במ"ט שערי טומאה, י"ל למטה מק"נ, ע"כ הוצרך להיות ע"י כנפי נשרים דוקא, ומה שהנשר עוף טמא ויונה עוף טהור, זהו כמו פני אריה ופני שור, כמ"ש בת"א פ' וישלח בד"ה ויקח מן הבא בידו מנחה וגבי דרושי פורים בד"ה כי אברהם לא ידענו, ומה שהנשר עם היות רחמני הוא ג"כ דורס, י"ל בשרשו כי גם ביג"מ הרחמים שהם י"ג ת"ד הם שערין קשישין מבחי' גבורה לאכפייא דינין ולהיות ובערת הרע כו' וע"ז ביקש משה ונפלינו כמ"ש בלק"ת סד"ה מצה זו יעו"ש, ובד"ה אשירה להוי' כי גאה גאה בפי' ושמרו דרך הוי' לעשות צדקה ומשפט, שלא די בצדקה לבד אלא צ"ל ג"כ משפט כו' וכמו שיהי' חיל בלע ויקיאנו, ומבטנו יורישנו זהו ע"י הגבורה להוציא החיות ממנו כו'.

ב) **עכ"פ** מובן מזה ענין חיל בלע ויקיאנו קאי ג"כ על הניצוץ אלקי שמוציאים מג"ק הטמאות ע"י התשובה וכמ"ש הרמ"ז נשא בסוף דף קכ"ב וז"ל וזהו שלום שלום לרחוק הם הניצוצות שנפלו לג' הקליפות שהן רחוקות ולקרוב לאותה שבנוגה, הקרוב לקדושה עכ"ל. ובמ"א פי' חיל בלע ויקיאנו ומבטנו יורישנו ג"כ על הניצוצים שמוציאים מק"נ (ד' חלוקי כפרה י"ל ק"נ וג"ק ביטול מ"ע שאינו מברר ק"נ ע"כ מהני תשובה לבד, ל"ת ממשיך חיות בא' מג"ק הקרובה לק"נ ע"כ יוהכ"פ מכפר, ע"י כריתות ממשיך בקליפה הב' שהיא עמוקה יותר וע"י חה"ש בקליפה ג' וד' קליפות אלו הם אבי"ע דקליפה כמ"ש הרמ"ז פ' אמור והם נק' תהו ובהו וחושך

ע״פ תהום) כמ״ש בד״ה יגלה לן טעמי בת״א פ׳ חיי ובפ׳ בשלח בד״ה אכלוהו היום, וכמש״ש וז״ש באכילה דשבת צדיק אוכל לשובע נפשו, ובאכילה דחול נאמר ובטן רשעים תחסר, כי הנה ב׳ אכילות אלו האכילה דשבת נקרא לשובע נפשו דהיינו להמשיך אור ושפע מלמעלה לבחי׳ נפש האלקית והיינו מבחי׳ אורות העליונים שקדמו לבחי׳ אדם וכמו ענין מן הנקרא לחם אבירים ונק׳ לחם מן השמים, אבל בימות החול שהוא זמן הבירורים דרפ״ח אזי האכילה היא בבחי׳ הבירורים מלמטה למעלה ע״ד ההעלאה מכבדא ללבא ולמוחא והיינו מ״ש באכילה זו ובטן רשעים תחסר כי הנה כל ההיכלות החיצונים נקראו רשעים והנה כתיב חיל בלע ויקיאנו (כי לבד שבהם יש יו״ד ניצוצים הבלועים בעשר כתרין דק״נ רק הבחי׳ לבונה זכה אינה נבלעת לתוכם כמ״ש בפע״ח שער הקדישים, אך ועוד זאת) שהם מקבלים תוספת יניקה ושפע יותר מכפי הנמדד להם בעצם ע״פ קו המדה והוא בא מחמת שבולעים חיות וניצוצים מסטרא דקדושה כו׳ ע״י שהאדם נמשך אחר תאוות, כמ״ש באגה״ת ספ״ו וז״ל והנה יעקב חבל נחלתו עד״מ כמו חבל שראשו אחד למעלה וראשו השני למטה אם ימשוך אדם בראשו השני ינענע וימשוך אחריו גם ראשו הראשון כמה שאפשר לו להמשיך, וככה ממש בשורש נשמת האדם ומקורה מבחי׳ ה׳ תתאה הוא ממשיך ומוריד השפעתה ע״י מעשיו הרעים ומחשבותיו עד תוך היכלות הסט״א כו׳ עכ״ל, וגם ע״י תאוות היתר מוריד ההשפעה מה׳ תתאה בק״נ כו׳, וזהו ענין חיל בלע שבק״נ ולע״ל יקיאנו (וכמו העלוקה אחר שבולעת הדם היא מתה ומוציאים הדם ממנה ע׳ בד״ה וכל העם רואים) וכמ״ש והוצאתי את בלעו מפיו והיציאה הזאת שמוציאין את בלעו מפיו הוא גם עכשיו בעת אכילת האדם דהנה במאכל שנפל בשבה״כ יש טו״ר מעה״ד טו״ר וע״כ יש כח במאכל להוסיף תאוות הרעות באדם או לעורר הכעס והרציחה וכיוצא בהם בכל פרטי זיין מדות הרעות וזהו מצד הרע שיש במאכל, אבל מצד בחי׳ הטוב שיש במאכל דהיינו מצד שרשו הראשון באורות דתהו שקדם לתיקון הנה אדרבה הוא מחזק נפש האלקית בשכל ומדות אהוי״ר דקדושה וע״כ בשעת האכילה הוא כדמיון המלחמה אם לנצח את שונאו או שינוצח לפני שונאו, וכמאמר הינוקא בזהר בלק דקפ״ח ע״ב מאן דבעי נהמא אפום חרבא ייכול, ולכך נקרא לחם גם לשון מלחמה כמ״ש בלק״ת פ׳ נשא בד״ה כה תברכו, דהיינו שע״י שיכוין לברר הטוב כדי לחזק נפשו האלקית ואינו נמשך אחר תאוות המאכל הנה חלק הטוב מתגבר על בחי׳ הרע ומנצחו ואין האדם מתגשם מן האכילה, ועמ״ש מזה ג״כ ע״פ ראשי המטות בענין נדרים ושהחכם מתיר הנדר לפי שיוכל להעלות הטוב כו׳ ועי״ז חיל בלע ק״ב ויקיאנו וזהו ענין ובטן רשעים תחסר כו׳ והוא ענין בורר אוכל מתוך הפסולת וזהו מק״נ, ששם יש טו״ר, ואין הטוב אסור כ״כ בהרע לכן יכולים לבררו ע״י האכילה לש״ש כנ״ל, משא״כ בג״ק הטמאות שהטוב שיינקו אסור וקשור בהם שא״א לבררו, ואעפ״כ ע״י תשובה אמיתית מוציא את הטוב מהם ג״כ שלכן זדונות נעשו לו כזכיות כמ״ש בסש״ב ח״א פ״ז שאם נעשו לו כשגגות לא יצאו הניצוצים עד כי יבוא יומם כו׳, ועיין בת״א בד״ה

לבסומי בפוריא דרוש השני גבי ומחלקותם ע"פ חסידות תלוי בענין הנזכר בגמרא ביומא דפ"ו ע"ב גבי תשובה אם זדונות נעשו כשגגות או כזכיות כו' יעו"ש. (ואפ"ל דפי' יוהכ"פ תולה זהו כשנעשו רק כשגגות ולא יצאו הניצוצים מג"ק הטמאות. ופי' מכפר היינו כשיצאו לגמרי מג"ק ונכללו בקדושה) וזהו חיל בלע ויקיאנו. והדרך להוציאם היינו ע"י עקירת רצונו מההפך ועקירה זו שמן ההיפך תגדל מאד כו' למעלה מכדי שתוכל הנפש שאת. כמ"ש בלק"ת פ' תצא סד"ה ולא אבה. גבי ויהפוך כו'. וזהו שבעברו על ל"ת תשובה רק תולה ויוהכ"פ מכפר. כי להוציא הניצוץ מהג"ק צריך לזה המשכת כח עליון מאד כמ"ש בלק"ת פ' פנחס בד"ה צו את בנ"י דרוש הראשון ספ"ב וז"ל ובכח התשובה שהיא הארה מבחי' סוכ"ע ישוב החיות למקורו ושרשו כו' וכמש"ש בשם הפרדס שהוא ע"י הארת כתר עליון בבחי' מ' עי"ז דוקא היא שבה ועולה מבחי' רגליה יורדות כו'. וזהו ימינך ה' דוקא תרעץ אויב ועיקר בחי' ימין הוא כתר דלית שמאלא בהאי עתיקא ועמ"ש בד"ה הוי' יחתו מריביו בלק"ת פ' נשא. ויש לבאר הטעם ע"ד שנתבאר בביאור ע"פ בחודש השלישי לצאת בנ"י מאמ"צ בפירוש אנכי הוי' אלקיך אשר הוצאתיך מאמ"צ. כי מצרים מצר ים פי' ים היינו ב' אותיות אחרונים דשם אלקים שמהם נמשכים מ"ח צירופים אחרונים דשם אלקים שמהם יניקת החיצונים וזהו ענין אדמת בני חם. חם ר"ל מ"ח צירופים האחרונים. ואפ"ל שזהו ג"כ ענין חיל בלע. חיל ג"כ גימ' מ"ח. וזהו ענין רגליה יורדות. ופי' אשר הוצאתיך מאמ"צ הוא שהמל' יוצאת מהיותה בבחי' מצר ים הנ"ל ועולה למעלה וזהו דוקא ע"י אנכי הוי'. אנכי הוא כתר. שבכחו דוקא לדחות החיצוני' לגמרי. כי כתר אותיות כרת. היינו תרום ידך על צריך וכל אויביך יכרתון כו' ע"ש. ועיין ג"כ בתו"א סד"ה ואתה תצוה. שזהו ענין רוממות אל בגרונם ועי"ז וחרב פיפיות בידם כו' ועיין מענין וחרב פיפיות בסש"ב ח"א ספ"ז. כמו ע"י החרב נוטל החיות מהאדם לגמרי. כמ"כ ע"י ההמשכה מבחי' רוממות אל נוטל החיות מהיכלות החיצונים כו' וע' במא"א אות חית סעיף כ"ב מענין וחרב כו' ועיין ברע"מ ר"פ שופטים גבי לדון בסייף למאן לס"מ כו'. והנה ביוהכ"פ שהוא התגלות הכתר והיינו רוממות אל. כמ"ש מי אל כמוך ופי' בזהר לעת"י אתמר. לכן אז דוקא נמשך וחרב פיפיות להוציא הניצוצים מג"ק הטמאות כו'. ובמד"ר פ' פקודי ס"פ נ"א חורב שבו ניתנה התורה שנקראת חרב שנאמר רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם. וידוע כי יוהכ"פ נק' ביום חתונתו זה מתן תורה שבו ניתנו לוחות אחרונות כו'. וגם ביוהכ"פ ע"י ה' ענויים שמענה נפשו גורם ג"כ בחי' חיל בלע ויקיאנו כו'.

ג) **מענין** חיל בלע ויקיאנו בגמ' סנהדרין פ' חלק דק"ו ע"ב דקאי על דואג שישכח תורתו כו'. ועיין מענין חיל בלע בעמה"מ שער שנים עשר ספ"ד ושער ט"ז פי"ח ושער י"ז פי"א.

כ"ב כ"ח

ותגזר אומר. ח"א מ"ה ב'. ח"ג קט"ב.

כ״ב כ״ח

ותגזר אומר ויקם לך.

א) **בשבת** פ״ו דנ״ט ע״ב וכתיב בהו בצדיקים ותגזר אומר ויקם לך. וכ״ה בכתובות פרק הנושא דק״ג ע״ב. ועד״ז איתא פ״ק דסוטה די״ב ע״א אתה הוא צדיק בודאי שגזירתך מתקיימת שנאמר ותגזר אומר ויקם לך. והענין היינו כמ״ש בזח״ג פ׳ בהר דק״י ע״ב ע״פ ועשה טוב שכן ארץ כו׳ וכיון דאתער לקבלה האי טוב כו׳ כדין ותגזר אומר ויקם לך כו׳ כי ע״י יסוד שממשיך שפע אור א״ס במ׳ נמתקים הדינים, ואזי נק׳ עת רצון, כמ״ש במא״א אות ריש סעיף כ״ט רצון הוא יסוד שמרצה הנוק׳ ורצון ג״כ אותיות צנור כו׳ ועמ״ש מזה בתלים סי׳ ק״ו ע״פ מי ימלל גבורות ד׳ סעיף י״א שזהו ענין צדיק מושל ביראת אלקים. ולפ״ז יש לפרש מ״ש בברוך שאמר, ברוך גוזר ומקיים, אין ר״ל דוקא גזירות דינין, אלא ע״ד שפי׳ הרד״א שהוא ע״ש ותגזר אמר ויקם לך, דהיינו הצדיק גוזר על בחי׳ מ׳ מקור בי״ע לעשות רצון יראיו, וצדיק היינו צדיקו של עולם צדיק ה׳ בכל דרכיו כו׳, וגם גזירות המשפט כמו שני דייני גזירות היו בירושלים ג״כ ע״ד לעשות משפט עבדו ומשפט עמו ישראל דבר יום ביומו והיינו כמ״ש ועמך כולם צדיקים, לכן מדת מ׳ שמקבלת מבחי׳ צדיק היינו מבחי׳ אמרו צדיק כי טוב צריכה לקיים כו׳.

ב) **פ״ג** דתענית דכ״ג ע״א ת״ר מה שלחו בני לשכת הגזית (סנהדרין) לחוני המעגל ותגזר אמר ויקם לך כו׳, ע׳ בסש״ב פ״י בענין צדיק וטוב לו צדיק גמור והיינו שממשיך בחי׳ טוב הנ״ל סעיף א׳, ועמ״ש ע״פ הגמרא ספ״ד דסנהדרין דל״ח ר״א רמי כתיב טוב ה׳ לכל וכתיב טוב ה׳ לקויו כו׳ דבחי׳ טוב ה׳ לכל זהו יחוד חיצוני דאו״א להחיות העולמות מאין ליש, אבל טוב ה׳ לקויו זהו יחוד פנימי דאו״א להוסיף אור שמזה יומשך יחוד וזיווג זו״נ להוליד נשמות חדשות, וע״ז מורה ענין ירידת הגשם כמ״ש ע״פ ונתתי גשמיכם בעתם, ואפ״ל עד״ז ההפרש בין ברוך אומר ועושה היינו להחיות העולמות ובין ברוך גוזר ומקיים ע״ד ותגזר אמר כו׳ כמו בחוני המעגל טוב ה׳ לקויו כו׳.

ג) **פ״ט** דב״מ דק״ו ע״א אילו זרעת חיטי הוה מקיים בי ותגזר אומר ויקם לך. ואפ״ל משום ועמך כולם צדיקים ע״י הברית מילה כמ״ש בזהר פ׳ לך דצ״ג א׳ ור״פ נח, ואם הוא שומר את בריתו שלא לטמאותו בנשג״ז, ע״ז י״ל יכול להיות בבחי׳ ותגזר אומר כי צדיק מושל ביראת אלקים כנ״ל.

ד) **בירושלמי** פ״ג דתענית הלכה יוד בענין חוני המעגל ותגזר אומר ויקם לך, מהו ת״ל לך אלא אפילו הוא אומר הכין (הקב״ה אומר הכי והצדיק גוזר בהיפוך) ואת אומר הכין, דידך קיימא ודידי לא

קיימא (קאמר קרא שלך קיימא ושלי לא קיים וקמ"ל לך יתירא דאפילו גזירת הקב"ה מבטל הצדיק בגזירתו), ועל דרכיך נוגה אור זו ירידת גשמים שנאמר אף ברי יטריח עב יפיץ ענן אורו. ויש לפרש כי פי' הקב"ה גוזר היינו מבחי' המלובש במל' שנק' ג"כ הקב"ה כי במ' ג"כ מלובש הקו מאור א"ס, והצדיק כיון שממשיך מבחי' צדיק יסוד עולם כנ"ל סעיף א' לכן דידך קיימא כיון שזהו מעורר ההמשכה ממקום עליון יותר היינו מבחי' יחו"ע בחי' זכר חסדו כו' ודידי שמבחי' מ' לא קיים. ויובן זה עוד ע"ד מ"ש בת"א פ' יתרו סד"ה משה ידבר בענין והאלקים יעננו שההמשכה דבחי' משה ידבר זהו ממקום עליון יותר מבחי' שם אלקים ולכן והאלקים יעננו כמו עונה אמן אחר המברך כו' שמודה ומקבל להמשכה זו, וזהו ויקם לך, וזהו ועל דרכיך נוגה אור זו ירידת גשמים, כי ירידת גשמים זהו המשכת מ"ד כמ"ש ע"פ ונתתי גשמיכם וה"ע התורה ונאמר בה ותורה אור כו'. ועוי"ל דאף אם נאמר הוא אומר הכין קודב"ה גוזר קאי על ז"א מ"מ הצדיק מבטל כי היסוד עולה עד מוחא עילאה חו"ב וממשיך משם שפע ואור בז"א כו' כמ"ש בזהר משפטים דק"י סע"א וע"ב בענין משכיל לאיתן ובפ' בראשית ד"ו סע"א בענין רב פעלים מקבציאל, ובפרט ע"י שלמטה מברר בירורים שזהו ג"כ בחי' תשובה כו' ועמ"ש סד"ה עלי באר בלק"ת פ' חקת בענין אז נדברו יראי ה' כו' ויקשב ד' וישמע כו', ובירושלמי פ"ב דתענית סוף הלכה א' ע"פ לא איש אל ויכזב ובן אדם ויתנחם, לא איש הוא שעשה דבריו של אל כאלו אינן למה ד' יחרה אפך בעמך, ובן אדם ויתנחם לא בן עמרם הוא שעשה לאל ויתנחם, וינחם ד' על הרעה אשר דיבר לעשות לעמו, והיינו כנ"ל כי משה ידבר והאלקים יעננו שהרי נק' איש האלקים בעלה דמטרוניתא, וגם יש לפרש שעשה גם לז"א שיתנחם ע"י שהמשיך יג"מ מא"א וכמ"ש ע"פ ויחל משה, בענין המד"ר באסתר דקכ"ו ע"ב סד"ה ויבז בעיניו לשלוח יד, א"ל הקב"ה אי שוטה שבעולם אני אמרתי להשמידם כביכול ולא יכולתי שנאמר לולי משה בחירו עמד בפרץ לפניו, היינו שהמשיך מא"א ע"ד עלה הפורץ לפניהם, וכמו ביעקב ופרצת ימה כו' נחלה בלי מצרים כו' וזהו אלה תולדות פרץ מלא בשני ווין כמ"ש במד"ר פ' בראשית פי"ב, ובמא"א אות פא סעיף פרץ גימ' ש"ע נהורין כו'.

מד"ר פח"ג קלח"ב רנח"ג רע"ד רצו"ג. עמה"מ קב"א קנ"ג. זח"א פ' בראשית דמ"ה ע"ב כשמכוין בענין ז' היכלות שבתפלה וכשמגיע להיכל ק"ק שהוא שמו"ע וממשיך ע"י ח"י ברכאן דצלותא ההמשכה מסוכ"ע בממכ"ע וזהו ע"ד הנ"ל סעיף א' עז"נ ותגזר אומר ויקם לך לפ"ז י"ל מה שאומרים בברוך שאמר גוזר ומקיים היינו אע"פ שגוזר ח"ו הנה ע"י התפלה הוא מקיים בקשת ישראל וזהו וקיים לך וכנ"ל.

ועמ"ש ע"פ וד' האמירך היום דפי' האמירך י"ל שיהי' בבחי' ותגזר אומר ויקם לך, והיינו ע"י את ד' האמרת היום.

ומ״ש בתלים סי׳ ק״ו ע״פ מי ימלל גבורות ד׳ סעיף ט׳, ומ״ש במיכה סי׳ ה׳ ע״פ ושמונה נסיכי אדם ס״ב בענין נסיך ל׳ שררה צדיק מושל כו׳.

כ״ה ב׳

המשל ופחד, פ״ב דר״ה דכ״ג סע״ב עושה שלום במרומיו מעולם לא ראתה חמה פגימתה של לבנה כו׳, ירושלמי פ״ק דר״ה רבות בראשית פי״ב ט״ו א׳ (שהוא י״ד ג׳) המשל זה מיכאל ופחד זה גבריאל עושה שלום במרומיו ע״ש במ״כ.

צו פ׳ ט׳ קע״ה א׳ (שהוא י״א א׳) ומה אם העליונים כו׳ צריכים שלום הה״ד עושה שלום במרומיו כו׳.

במדבר פ׳ ב׳ רי״ב ב׳ (שהוא ה׳ ב׳) מה הכוכבים חולקים כבוד זה לזה ושלום ביניהם שנאמר עושה שלום במרומיו כך הם הצדיקים.

נשא פי״א גבי וישם לך שלום, גדול השלום שדרים העליוני׳ צריכים לו שנאמר עושה שלום במרומיו, פי״ב רמ״ח ב׳ (שהוא מ״א רע״ג) המשל זה מיכאל והוא של שלג ופחד זה גבריאל והוא של אש כו׳ לא זה מזיק את זה כו׳ ומכאן מובן שגם בבראשית פי״ב צ״ל הגירסא כן והמ״כ והי״מ אשתמיטתי׳ הרבות כאן, ועיין במ״כ ברבות פ׳ שופטים גבי וקראת אליה לשלום שהובא ג״כ פסוק עושה שלום במרומיו וענין מיכאל שהוא של שלג כו׳, רצ״ו ב׳, ושם ס״פ הנ״ל חביב הוא השלום שנתנו הקב״ה בשמים שנאמר עושה שלום במרומיו וכ״ה עוד בשה״ש רבה בפסוק צאינה וראינה כו׳ במלך שלמה מיכאל שר של שלג כו׳ המשל זה מיכאל ופחד זה גבריאל, מהו עמו מושלמין זח״ב תרומה קמ״ז רע״ב, ח״ג ויקרא די״ב סע״א המשל דא אברהם שנאמר נשיא אלקים אתה בתוכינו ופחד דא יצחק כו׳.

השמטות זח״א סי׳ למד רע מתהו ושלום מבהו, וע׳ מענין בהו במא״א אות ב׳ סעיף ו׳, ובהשמטות סי׳ כ״ח, זח״ג פנחס רכ״ה ע״א, בחיי ר״פ שופטים ובפ׳ צו ע״פ זאת התורה לעולה כו׳ ולזבח השלמים, דקל״ז ג׳, וס״פ וארא דע״ו א׳.

כ״ו ז׳

נוטה צפון על תהו תולה ארץ על בלימה. ות״י דמתח צפונה על למא זקף ארעא עלוי מיא מדלית מדעם דסמיך ליה עכ״ל. וא״כ פירש בלי מה היינו מדלית מדעם דסמיך לה, וכן פרש״י על בלימה אין כלום ביסוד כי הם עומדים באויר על חוזק זרועותיו של הקב״ה עכ״ל. ור״ל לפ״ז בלימה, בלי מהות, כלומר אין שום דבר יש ומהות שיסמוך עליו אלא עומדת באויר, ומ״ש רש״י על חוזק זרועותיו זהו פירש ומתחת זרועות עולם בפ׳ הברכה

וכן ת״י שם אדרע גבורתיה סביל עלמא וכ״ה בגמ׳ פ״ב דחגיגה די״ב ע״ב תלויה בזרוע של הקב״ה שנאמר ומתחת זרועות עולם. ורבינו ז״ל בביאור הראשון ע״פ יונתי בחגוי הסלע בלק״ת בשה״ש ושם פ״ד פי׳ שזהו בחי׳ סוכ״ע והוא בחי׳ כתר שמתחיל באות כף שהוא מלשון כף היד שנק׳ כן על שם שמקיף בה הדבר כו׳ כמ״כ בחי׳ מחשבה הקדומה מקפת כל ההשתל׳ דאבי״ע והם מוקפים ממנה לכך נקרא כף וזהו ומתחת זרועות עולם עד״מ זרוע וידו הכפופה שמקפת העולם מכל צד כו׳ ע״ש. וא״כ לפ״ז פי׳ על בלימה הוא הכתר שהוא דוקא נק׳ בלימה בלי מהות משא״כ חכמה נק׳ כח מה שהוא בחי׳ מהות כי מה הוא לשון מהות, אבל הכתר נק׳ אין שאינו מושג כלל, וזהו בלי מהות, אבל בחכמה נאמר והחכמה מאין תמצא ולא שהיא עצמה אין, כן פי׳ רבינו ז״ל בביאור ע״פ למען תזכרו ועשיתם את כל מצותי פ׳ שלח תקס״ח, ועיין בספר מג״ד אות כף שהעיר מפסוק כף אחת עשרה זהב, ופי׳ כף היא המל׳ שמקבלת מע״ס, ויש לפרשו ג״כ על הכתר וכמ״ש במ״א ע״פ אנכי הוי׳ אלקיך דההפרש בין אני ובין אנכי הוא תוס׳ אות כ׳, הרומז על הכתר ומש״ש דכף הוא כף הדמיון בחי׳ כה, הנה גם בכתר שייך בחי׳ זו שהרי הכתר נק׳ א״ס ע״ד אדמה לעליון כו׳ עיין זח״ג ס״פ פנחס דף רנ״ח סע״א.

ב) **והנה** במצ״ד כאן פי׳ על בלי מה על דבר שאין בו ממש כי כל העמדת כדור הארצי לבל יתקרב לפאה מן הפאות הוא בעבור כי כל חלקי היסוד משתוקק ליסודו, והרי כל כדור הארצי נשען על נקודת המרכז היא אמצעית הכדור נקודה שאינה מתחלקת עכ״ל.

ג) **ורבינו** ז״ל באמרותיו לבניו יום ג׳ פ׳ בלק שנת תקס״ב, אמר וזה דבריו, להבין קושיות התוכנים מאחר שהארץ היא כדורית ועגולה כתפוח למה אינם נופלים אותם בני אדם הדרים כנגדינו מלמטה באמעריקא שהרי הולכים כנגדינו, וא״כ לפי דעתינו הלא ראשם הוא כלפי מטה ורגליהם למעלה ולמה אינם נופלים. והקושיא טובה לכאורה, ותירוצם אינו אמת שתירצו מפני שהאדם יסודו מעפר, וכל יסוד מושך את יסודו לכך מושך הארץ את בני אדם שהם יסודם ואין מניח להם ליפול, אבל זה אינו אמת ועיין בספר נחמד ונעים שער שלישי סימן נ״ה איך יתכן שראובן ושמעון יעמדו משני עבריו (של כדור הארץ) זה ממעל לו וזה מתחת לו ושכל א׳ מהן יעמוד בקומה זקופה ראשו למעלה ורגליו למטה והוא כאלו כל אחד מהם נתלה בכפות רגלי השני ואיך לא יפול אחד מהם כו׳, ותירצו שאין לנו קדימה או פתחון פה על האנשים אשר כפות רגליהם לנוכח כפות רגלינו לומר שאנחנו יושבים למעלה על הכדור והם יושבים למטה ממנו מפני שכל מקום אשר האדם עומד שם שם הוא למעלה על הארץ ושם הוא לו מקום גובה הכדור ולענין זה כל מקומות העולם שוים ואין בזה לשום אדם דין קדימה על חבירו לומר שהוא לבדו הולך קוממיות ולזולתו כולם ילכו מן הצדדים עכ״ל הנו״נ שם.

ד) **ורבינו** ז"ל אמר שם כי התירוץ האמיתי הוא דהנה מבואר בע"ח שהתשעה גלגלים הם בחי' עיגולים דעשייה (הג"ה, ע' מזה בע"ח שער ציורי עולמות בי"ע פ"ב וז"ל ודע שאלו הרקיעים כולם הם בסוד עגולים דעשיי' כו' ובשער עגולים ויושר ענף ד' ובשער השתלשלות הע"ס דרך העגולים ספ"ב הרקיעים של עולם העשייה כו' שהם יותר פנימים ותיכונים שבכל העיגולים כו' כגלדי בצלים זה בזה כו' עכ"ל, עכ"ה) ולכן אף שהם למטה בעשי' הם מקבלים הכל מבחי' עיגולים שלמעלה עד רום המעלות חיותן הוא הכל מבחי' עיגולים (הג"ה כנזכר שם שהם כגלדי בצלים זה בזה כו' כנ"ל, ועיין מענין עיגולים בת"א בביאור ע"פ ואלה המשפטים ובפ' יתרו בד"ה מראיהם ומעשיהם עכ"ה). וצריך להבין תחלה ענין עיגולים למעלה דהנה למשל עיגול גשמי הנה אין בהעיגול שום מקום שתאמר שהוא המעלה וזה שכנגדו הוא המטה כי לא יתכן לומר זה כלל בהעיגול, ואין שום מטה בהעיגול (הג"ה והמטה הוא המרכז והוא הארץ שהיא מטה כנגד הרקיעים לכל צד עכ"ה) כן למעלה בחי' ע"ס דעיגולים הוא בחי' סוכ"ע שהוא הסובב ומקיף את כל העולמות בהשוואה א' ואין בו בחי' מעלה ומטה כלל (הג"ה, גם כל העולמות שוין קמיה ג"ע וארץ גשמיות הכל בהשוואה אחת בחי' אין ערוך אליך, עיין בד"ה יביאו לבוש מל', ומ"ש מענין סוכ"ע וממכ"ע בלק"ת גבי שבועות בד"ה וידבר אלקים כו' אנכי כו' ומ"ש בת"א פ' בשלח בד"ה אז ישיר משה ובנ"י בפירוש ים וארץ שהוא עלמא דאתכסיא ועלמא דאתגליא ששרשן ג"כ מבחי' עיגולים ויושר ועיין עוד מזה בלק"ת בד"ה יו"ט של ר"ה שחל להיות בשבת, עכ"ה) וכמשל רב גדול ששכלו גדול מאד וכשהוא תופס מהות תלמידו הקטן הנה הוא תופסו בבחי' עיגול מכף רגל ועד ראש בבריקה אחת ובסקירה אחת ואין שום התחלקות (ע' מזה בלק"ת ר"פ שלח פ"ב ובד"ה יו"ט של ר"ה שחל להיות בשבת פ"א) וזהו נק' בחי' עיגולים שאין בהם התחלקות כלל ראש וסוף כ"א בחי' כללית בלי התחלקות, וזהו נק' השפעה כללית לכולם בשוה ואין שם בחי' מטה כלל כי כולם הם מעלה כי ההשפעה הכללית היא לכולם בשוה, משא"כ בחי' יושר הוא בבחי' התחלקות ראש וסוף מעלה ומטה (כמו ציור אדם) והוא כמשל כשהרב מתלבש להשפיע בהתלמיד תחלה בשכל התלמיד ואח"כ נמשך במדותיו ואח"כ בדבורו כו'.

קיצור. שהתשעה גלגלים שרשם מבחי' עיגולים, ובהעיגול אין בו מעלה ומטה כי מקיף הראש והרגל של התלמיד בהשוואה אחת.

ובזה יובן קושיא הנ"ל שכיון שהתשעה גלגלים דעשייה שרשן הוא מבחי' עיגולים שאין שם מעלה ומטה ואין שייך שם בחי' מקום שהוא מעלה ומטה מזרח ומערב כו' וכמ"ש הנה מקום אתי, ולכן אינן נופלים אותם בני אדם שהם כנגדינו למטה, כי הם אינם נק' רגליהם למטה שהרי הרקיע שעליהם אינו בחי' מטה אלא הוא בחי' מעלה בהשוואה אחת עם הרקיע שעלינו, והארץ דשם היא בחי' מטה לגבי הרקיע שעליה אך כפי בחי' יושר

שהוא בהדרגה מעלה ומטה ראש וסוף אצלינו הוא המעלה כי אצלינו נתגלה אלקות יותר שהרי א״י ועשר קדושות בהמ״ק וקבלת התורה היא אצלינו, (הג״ה והיינו כי הרקיע והגלגלים הם מבחי׳ עיגולים אבל הארץ היא מבחי׳ יושר, ולכן בהארץ שייך בחי׳ מעלה ומטה ואצלינו הוא המעלה וע״כ הגילוי אלקות מ״ת וביהמ״ק והשראת השכינה הוא אצלינו כו׳ כי עיקר השראת הנשמה הוא במוח, ואעפ״כ כיון מצד הגלגלים אין שייך מעלה ומטה, א״כ גם בנ״א שנגד כפות רגלינו, הנה שם הרקיע והארץ הוא מעלה ומטה כמו כאן כו׳).

ה) **והנה** בגמרא ספ״ו דחולין דפ״ט ע״א ואמר רבא ואיתימא ר׳ יוחנן אין העולם מתקיים אלא בשביל משה ואהרן כתיב הכא ונחנו מה וכתיב התם תולה ארץ על בלימה, ופרש״י תולה ארץ על זכות אותן שנחשבו בלי מה. ולכאורה הרי פי׳ בלי מה היינו שאינו מה ור״ל שאינו שום מהות כמובן מהת״י ורש״י דלעיל סעי׳ א׳, וצ״ל דפי׳ ונחנו מה היינו ג״כ שאינו נחשב לכלום ואינו שום מהות. ובפירש המילות זרות בהקדמת ספר מורה נבוכים אות המם כ׳ מהות שם דבר נגזר ממה שהוא מלת שאלה על אמיתת הדבר מה היא, שאילה ראויה אחר מציאת הדבר כלומר ישותו, כי עד״מ אחר מציאות שיוודע מציאת האדם ישאל מה הוא, כלומר אמיתת מציאותו וזה מהותו עכ״ל, א״כ לדבריו מה הוא בחי׳ מהות. אך עכ״ז יש ב׳ פירושים בענין מה הא׳ משמש לגדלות הדבר כמו מה רב טובך אשר צפנת, הב׳ לקטנות כמו מה ה׳ אלקיך שואל מעמך כי אם כו׳ וכן מה פשפשת מה ידעת, וא״כ אף שהוא איזו מהות אבל קטן מאד ונחשב לאין וכמו מה אנו מה חיינו מה חסדינו מה צדקתינו כו׳ הלא כל הגבורים כאין לפניך וא״כ אף שהוא מ״ה ואינו בלי מה ממש שהוא ענין בלי מהות כנ״ל שזהו בחי׳ אין שהוא הכתר כמש״ל, שאינו כלל מהמהות דע״ס, וכן העגולים שאין בהם מעלה ומטה כנ״ל ס״ד י״ל זהו בלי מה בלי מהות שהרי בחי׳ מהות גופל על בחי׳ מקום משא״כ בחי׳ שאינה בגדר מקום גשמי ורוחני נק׳ בלי מהות וזהו תולה ארץ על בלימה, אמנם מ״מ גם מי שהוא מהות אבל הוא כאלו אינו, וזהו ונחנו מה דמשה ואהרן לכן הוא מעורר בחי׳ בלי מה ממש. וכן מצאתי בדברי רבינו ז״ל בביאור ע״פ למען תזכרו ועשיתם וז״ל הנה להבין ההפרש בין תורה למצות, יובן ע״ד הפסוק והחכ׳ מאין תמצא שהחכמה עצמה אינה קרויה אין אלא שמאין תמצא וכמ״ש בזהר פ׳ שלח דקנ״ח ע״ב ע״פ היש הוי׳ בקרבינו אם אין דהוי׳ הוא בחי׳ חכמה ואין הוא הכתר, דמשמע שבחי׳ חכמה אינו בחי׳ אין והענין הוא כי אין הוא בחי׳ עצמיות הכתר המרומם לבדו ונק׳ בלי מהות, (הג״ה, עיין בת״א פ׳ וירא בד״ה פתח אליהו, שהחכ׳ דאצי׳ הוא שורש לחכמה דבי״ע כערך אין לך עשב מלמטה שאין לו מזל כו׳ משא״כ הכתר כו׳ ולכן נק׳ בלי מהות עכ״ה) ולכך נקרא אין משא״כ החכמה הוא בחי׳ גילוי (הג״ה א״כ היא בחי׳ מהות שיכולים לומר עליו מה הוא היינו מהות חכמה עכ״ה) אלא שהוא גילוי האין וזהו מאין תמצא ר״ל מציאת אין שבא לידי גילוי (הג״ה ונמשך מהכתר רק מבחי׳ שערות עד״מ שאינו נוגע להעצם ומבחי׳ זו יוכל לבוא לידי גילוי עכ״ה)

ולכן נק' כח מה שהוא בחי' מהות כו' משא"כ הכתר הוא בחי' אין כנ"ל להיותו בחי' העלם וא"כ נק' כתר מלשון כותרת שהוא ענין מקיף לפי שאינו בבחי' התחלקות מעלה ומטה כו' עכ"ד.

ומשה ואהרן שהם מבחי' חכ' כח מה וזהו ונחנו מה שהוא עכ"פ מהות הבטל בתכלית, ולפי הנ"ל זהו"ע גילוי האין, ע"כ עליהם העולם מתקיים שעיקר קיום העולם הוא מבחי' בלי מה שהוא אין כתר כנ"ל והוא נמשך ע"י ביטול החכ' כח מה כו'.

כ"ו י"ג

א) **ברוחו** שמים שפרה, פירש"י איהל כמו ונטה את אהל שפרירו וכ"כ תורת חסד, וז"ל וטעם שפרה טעם אהל וקובה.

ב) **והראב"ע** פי' שפרה תקן מן שפר או שפרירו, וכ"כ הרמב"ן שפר ותקן להעביר מעליהם הענן הנזכר ולהשקיט הים כי בהיות השמים זכים תשקוט הים כו' עכ"ל, והרלב"ג פי' שפרה ברצון השם הי' השמים בזה האופן מהיופי והשלמות אשר הם בו עכ"ל, וכ"כ רא"פ וברוח פי השם השמים מיופים ביופי עצום ובאופן היותר שלם שיוכל להיות עכ"ל.

ג) **וסיום** הפסוק חוללה ידו את נחש בריח, פרש"י את פרעה הנקרא נחש בריח לשון חיל וצרה, וכן במ"א הלא זאת היא המחצבת רהב מחוללת תנין, לשון אחר יסדה ידו את לויתן כמו גבעות חוללתי עכ"ל, והראב"ע כ' נחש בריח התנין אשר בים וי"א כי הוא התלי ונקרא נחש בעבור שהוא כמו מעוות ובריח שהוא מבריח מן הקצה אל הקצה עכ"ל, וז"ל הרמב"ן כי בהיות השמים זכים תשקוט הים ואז תחולל ידו נחש בריח אשר בים והוא רמז לתנין הגדול שהוא כמו בריח בחזק ובגודל, יחוללו ענין יצירה כו' ויתכן לפרש חוללה ידו ענין חיל וצער וידו יורה כן כו' ושבח האל בהשקיט השמים והחריב הים והכות כל אשר בתוכו והפכו כו' עכ"ל, והרלב"ג פי' חוללה בריאה נחש בריח הוא דמות הנחש הנראה סובב בגלגל המזלות והוא העגול החלבי עכ"ל, והרא"פ כ' וכן ידו של הקב"ה חוללה נחש בריח מהתנין הגדול אשר בים נחש עקלתון או שידו ברא וסדר העגול הקטן אשר בגלגל הכוכבים הקיימים אשר הוא כנחש בריח והוא דבר נפלא מאד עכ"ל, והרמב"ן הביא פי' זה ג"כ וז"ל אבל בברייתא דשמואל אמרו נחש בריח בעבור שהוא כמו מעוות והוא מבריח מן הקצה אל הקצה עכ"ל, ויש לפרש כי שמים אש ומים שהם ב' הפכים וע"י רוחו שהוא תפארת קו האמצעי העולה עד הכתר ע"ז תקן השמים כמ"ש באגה"ק סי' י"ב וע"ז נמשך בהם היופי והתיקון, וע"ז ג"כ הרג נחש בריח תפארת דקליפה שהם זלעו"ז כו', ועד"ז פי' במדרש ע"פ שם האחת שפרה שהעמידה ישראל כו' ולכן חיללה נחש בריח פרעה כו', או י"ל חוללה ידו שמתקן אותם דהיינו

שממתיק הגבורות קשות שלהם ע"ד ומלאך רע עונה אמן בעל כרחו וכ"מ הפי' בזהר כמ"ש לקמן סד"ה זח"ג פ' אחרי.

ד) **רבות** שמות פ"א דקי"ז ע"ב שפרה שהעמידה ישראל לאביהם שבשמים שבשבילם נבראו השמים שכתוב בהן ברוחו שמים שפרה עכ"ל. בת"א פ' בראשית בד"ה כי כאשר השמים החדשים פי' שבישראל בעבודתם יש בחי' שמים וארץ ארץ בחי' רצוא ושמים בחי' שוב המשכת אלקות מבחי' סוכ"ע, וא"כ פי' שהעמידה ישראל היינו ממש בחי' שמים. ושפרה היא בינה דאצי' שבה התגלות עתיק היופי והתענוג ע"כ העמידה ישראל ז"א כו' והי' לה מס"נ עליהם שזהו ענין אין התורה מתקיימת אלא במי (שהוא בינה) שממית עצמו עליה כו' וכ"ז איתא ג"כ ברבות בקהלת דף ק' בפסוק טוב שם משמן טוב.

ה) **זח"ג** פ' אחרי דס"ח ע"א ע"פ קול ה' יחולל אילות, ד"א יחולל אילות כד"א חוללה ידו נחש בריח, ונ"ב הם החיצונים, ועד"ז פי' שם אילות ע"ש, שהם ג"כ החיצונים וא"כ יחולל היינו שנותן להם ג"כ השפע הראוי להם, ומתקן אותם י"ל תיקון זה ע"ד אז אהפוך כו' ולעבדו שכם א' או ע"ד מ"ש מהרמ"א בתלים סי' כ"ז ע"פ צרי ואויבי לי שע"י שהעונות נהפכו לזכיות ביוהכ"פ הקטיגור נעשה סניגור וזהו לי שנעשו שלי ממש ע"ד לי הכסף כו' וכ"מ פי' צרי ואויבי לי ברבות פ' אחרי פכ"א ע"ש במ"כ.

ו) **בעמה"מ** ש"ו פ"ט די"ו ע"א פי' ברוחו שמים שפרה, ע"ד ורוח אלקים מרחפת נוגע ואינו נוגע מטי ולא מטי, ועי"ז שמים שפרה הוא בחי' הכתר שבחי' הכתר נתהווה מבחי' רוח הנ"ל והוא בחי' היו"ד של מלוי ס"ג כו' שממנה שרש ע"ס דעגולים שהם בחי' שמים כו' עכ"ד. ואפ"ל לפ"ז פי' ברוחו שמים שפרה כי העגולים הנק' שמים שרשם מבחי' נפש, לכן אמר ברוחו שבחי' רוח הוא למעלה מבחי' נפש עי"ז שמים שפרה ר"ל שתיקן אותם וייפה אותם והוא ע"י ג"ר דיושר שנמשכו מבחי' רוח והם בחלון העיגולים וזהו ענין לאנהגא בהון עלמין.

וגם כי לפעמים נאמר אלביש שמים קדרות שבהשתלשלות ההיכלות יונקים מהם היכלות דק"נ ע"כ ברוחו שמים שפרה כמ"ש הרמב"ן להעביר מעליהם הענן כו' כנ"ל.

סםי' כ"ו

הן אלה קצות דרכיו. (פי' הרמב"ן מעט מדרכי גדולתו וכחו) ומה שמץ דבר נשמע בו (ומהו שמץ הדבר הנשמע בו כי כל מה שנודע ונשמע ממנו הוא שמץ דבר כלומר מעט מזעיר כנגד הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד, שמץ דבר כמו ותקח אזני שמץ מנהו ענינם קצת הדבר ומיעוטו כו') ורעם גבורותיו מי יתבונן (כענין רעם שרים ותרועה יאמר

באיוב סי' ל"ט כ"ה פי' רעם של שרי החיל היינו והמיית תרועה כו', ובלע"ז דעם שטורעם פון דיא הארען. ואף כאן הפי' שגבורותיו הנושאות קול לגודלם ולרובם מי יתבונן בכולם). ולפ"ז הפי' ורעם גבורותיו היינו כענין התגלות הגבורה שהרעם והשטורעם זהו ענין הארת וגילוי הגבורה.

ב) **ויונתן** תרגם הא אלין סייפי אורחותי ומה די אתמצי (כ' הרמב"ן שמפרש שמץ מלשון מיץ חלב והשין במקום אשר כשין שאתה מדבר עמי) מן קצת מילתיה ורכפת גבורותיו מן יתבין עכ"ל. ופי' רכפת כ' במתורגמן עבי שחקים תלים י"ח י"ב מתורגם רכפת עננין, וכן המון מים בשמים, ירמי' נ"א ט"ז, רכפת דמיא דהיינו המיה ושאון, אבל עבי שחקים הפי' העננים העבים א"כ לפ"ז רכפת אינו ענין המייה כ"א חוזק ותוקף כמו עב הענן שהוא ענן גדול כו', וא"כ לפי"ז ורעם גבורותיו דתרגם רכפת יש לפרשו ג"כ בשני ענינים הא' גלוי גבורותיו, הב' חוזק ותוקף גבורותיו.

רבות בראשית ר"פ י"ב ע"פ אלה תולדות השמים והארץ כו' הן אלה קצות דרכיו א"ר הונא כל מה שאתה רואה קצות דרכיו של הקב"ה הן (ע' בת"א פ' תרומה בענין כרוב אחד מקצה מזה כו' ובד"ה ויושט המלך לאסתר בענין שרביט הזהב וקצהו התחתון כו' ממכ"ע וסוכ"ע כו' ע"ש, ובד"ה כי תשמע בקול בענין מפתחות החיצוניות וזהו ענין שמץ דבר, כי בה"א בראם באות אחת כו') כו' ורעם גבורותיו מי יתבונן א"ר הונא הרעם הזה בשעה שהוא יוצא כתיקונו אין כל ברי' יכולה לעמוד עליו, נתבונן אין כתיב כאן אלא יתבונן הפקחים יודעים רמוזו והגיונו, א"ר הונא אם על סדרו של רעם אין אתה יכול לעמוד על סדר של עולם עאכ"ו אתמהה עכ"ל. ועיין מענין מהות הרעם פ"ט דברכות דנ"ט ע"א. ואפ"ל כי הנה מטרא בעלה דארעא, ע"כ צריך מתחלה לעשותה כלי כמ"ש בענין הנותן לשכוי בינה כו' שזהו ע"י ה"ג כמו שמרעים על התלמיד כדי שיכוון לבו לשמוע כו' וזהו ענין ורעם גבורותיו בחי' שמאלו תחת לראשי כו' והאלקים עשה שייראו מלפניו אלו הרעמים כדי שיוקלט הגשם בארץ עליונה שהיא כנס"י והגשם היא התורה כמ"ש כאשר ירד גשם כו' כן יהי' דברי כו' ולכן קודם מ"ת היו ג"כ קולות וברקים ופי' ג"כ הטעם בת"א פ' יתרו בד"ה זכור ושמור שעי"ז ויחרד כו' בבחי' ביטול היש לאין כו' עי"ז נמשך להם אור חדש כו'.

ד) **רבות** תרומה ר"פ ל"ד אמר איוב לחביריו מה אתם סבורים שכל מה שאמרתם הוא כל שבחו מי יוכל לספר כל שבחיו וגבורותיו של הקב"ה כל הדברים שדיברתם הן אלה קצות דרכיו כו' עכ"ל. וזהו כעין הנזכר בגמ' פ"ה דברכות דל"ג ע"ב משל למלך ב"ו שהיו לו אלף אלפים דנרי זהב והיו מקלסין אותו בשל כסף כו' ע"ש.

בבחיי פ' שמות ע"פ והכיתי את מצרים בכל נפלאותי כו' ואי אפשר כל נפלאותיו אלא מקצת מהם כענין שכתוב הן אלה קצות דרכיו כו'.

פי' תשא ע"פ לשמצה בקמיהם פי' הרמב"ן ז"ל כי מלת לשמצה לשון מן ותקח אזני שמץ מנהו, וכתיב ומה שמץ דבר נשמע בו.

זח"א בראשית דל"א א' קול ה' על המים אל הכבוד הרעים ה' על מים רבים, קול ה' דא קול עילאה דממנא על המים היינו חסד, והמק"מ פי' ה' חסדים כו' אל הכבוד הרעים כד"א ורעם גבורותיו מי יתבונן דא סטרא דאתיא מן גבורה, ופי' במק"מ זהו מל' שבבינה מן הגבורות כו'. ולכאורה הרי ז' קולות הם ז' מדות א"כ כיון שזה נזכר בקול ראשון עכצ"ל שהוא חסד ומ"ש הרעים היינו בחי' גבורה שבחסד וכענין אור החסד בכלי הגבורה דפ' שמע ישראל שהוא ענין שם מ"ב.

זח"ג פנחס דרל"ה ע"ב שהקול הרעם הוא היוצא מבחי' בני אלים ופוגע בהעבים ועז"נ ורעם גבורותיו כו'.

בת"ז תקון י"ג דף כ"ד ע"ב חמשאה בנגון כו' מסטרא דשמאלא דמתמן רוח צפון הוה נשבא בכנור דדוד והוה מנגן מאליו הה"ד והיה כנגן המנגן (ע' זח"א ויחי דרי"ו ע"ב) ומתמן רעמין נפקין הה"ד ורעם גבורותיו מי יתבונן ובכס"מ שם שהם נמשכים מהבינה לגבורה כו' ומתמן רעה התרועעה הארץ בתרועה מסטרא דמטה כלפי חסד כו'.

ובפרדס בעה"כ ערך רעמים הם מצד הגבורה כדכתי' ורעם גבורותיו וכן פי' בתיקונים ואפשר שלכן מברכין עליהן שכחו וגבורתו מלא עולם, וכ"כ במא"א אות ריש ס"כ.

כ"ח י"ב

והחכמה מאין תמצא ואיזה מקום בינה.

זח"א פ' ויצא דף קנ"ד סע"א ותחלת עמוד ב', כן נרשם בספר בית אהרן אבל לא נמצא שם פסוק זה בפירוש רק שמדבר שם נידון חכמה ובינה, זח"ב פ' משפטים דקכ"א סע"א, זח"ג האזינו דף ר"צ ע"א והאי אב נפיק מע"ק דכתיב והחכמה מאין תמצא, ובג"כ לא אשתמודע. ירושלמי ברכות ס"פ היה קורא.

ל"ב ח'

אכן רוח היא באנוש ונשמת שדי תבינם. ופרש"י אכן רוח היא באנוש החכמה ולא ע"י ימים וזקנה אלא רוח המקום היא עכ"ל.

ב) **וי"ת** בקושטא רוח נבואתא הוא בבר נש ומימר שדי תבינון עכ"ל.

ג) **הרמב"ן** בפי' החומש בפ' בראשית ע"פ ויפח באפיו נשמת חיים כ' ירמוז לנו הכתוב מעלת הנפש כו' הוא רוח השם הגדול מפיו דעת ותבונה, כי הנופח באפו אחר מנשמתו יתן בו, וזהו שנאמר ונשמת שדי תבינם כי היא מיסוד הבינה בדרך אמת ואמונה כו' עכ"ל.

ד) **רבות** ויקהל פמ"ח קרוב לס"פ דקס"ב ב' בענין בצלאל א"ר חנינא ההי"ד אכן רוח היא באנוש, וכל הבינה שהיתה בבצלאל משל שדי היא, הוי ואמלא אותו רוח אלקים בחכמה שהי' חכם בתורה, ובתבונה שהי' מבין בהלכה, ובדעת שהי' מלא בתלמוד עכ"ל.

בספר הבהיר הובא בז"ג ח"ב עמוד קמ"ו ונשמת שדי תבינם ונשמתו של שדי היא תבינם עכ"ל והיינו ספירת בינה הנק' נשמה יעו"ש, וזח"ב תרומה קס"ו ב'.

ל"ד יו"ד

לכן אנשי לבב שמעו לי חלילה לאל מרשע ושדי מעול. פסוק י"א כי פועל אדם ישלם לו וכאורח איש ימציאנו. במד"ר פ' וישב פרשה פ"ז ע"פ ותשא אשת אדוניו את עיניה, וז"ל לכן אנשי לבב שמעו לי מהו אמונתו של הקב"ה כי פועל אדם ישלם לו, רבי אמיר ור' יהודה ור' שמעון ותשא אשת אדוניו את עיניה, מה כתיב למעלה מן הענין ויהי יוסף יפה תואר ויפה מראה, לגבור שהיה עומד בשוק וממשמש בעיניו ומתקן את שערו ומתלה בעקיבו ואומר לי נאה לי יאי, נאה גבור, אמרו ליה אי את גבור אי את יאי הא דובא קמך, וכ' המ"כ והנמשל על יוסף שהי' ממשמש בעיניו כמ"ש ויהי יוסף יפה תואר ויפה מראה אמר הקב"ה הריני מגרה בך את הדוב ראה נא אם תעמוד בנסיון. נשמע שעבור חטא קל בא לו הענין של אשת אדונתו שעי"ז ברזל בא נפשו בבית האסורין י"ב שנים, וזהו כי פועל אדם ישלם לו. והטעם י"ל עפמ"ש בתלים סי' ל"ד ע"פ רבות רעות צדיק, ע"פ מארז"ל ע"פ וסביביו נשערה מאד מלמד שהקב"ה מדקדק עם הצדיקים כחוט השערה דפי' בפרדס שכ"ט פ"ג ערך פסק שהחוט השערה הנ"ל זהו הפסיק טעמא שבין שמות הוי', ועיין מ"ש מזה בלק"ת פ' בלק בד"ה מה טובו פ"ד, וזהו שיש צדיק ורע לו, וגם כי הצדיק ממשיך יחוד העליון שיהי' דירה בתחתונים ועל בחי' זו מקטרגים הרבה, ומ"מ ומכולם יצילנו ה', ולכן לגבי יוסף צדיק עליון הי' זה חטא גדול מה שהי' ממשמש בעיניו עד שמחמת זה בא לו הצרה כו'. ואפ"ל שזה חידש אליהוא לאיוב שהי' תמוה על היסורים שלו שהם שלא כדין, ואליפז וחבירו הרשיעו אותו ואמרו שמסתמא הוא רשע, והוא ידע שאינו רשע לכן לא מצאו מענה ולא נתקבלו אצלו דבריהם, אבל אליהוא חידש לו שאע"פ שאינו רשע כלל כ"א צדיק עכ"ז יש עונות קלים שלגבי צדיק נחשבים עונות כמו מה שהי' יוסף מסלסל בשערו שמחמת זה גירה בו את הדוב כו'. וכן משמע במד"ר פ' משפטים פ"ל דף קמ"ו ע"ב ד"א ואלה המשפטים מהו מבלי משים לנצח יאבדו אמר איוב להקב"ה מי יתן ידעתי אמצאהו אערכה לפניו משפט כו' כשראה איוב אמר בבקשה ממך שכור הייתי כו' וכ"כ למה שלא היו יודעין כחו של דין כו' ע"ש, ור"ל כיון שראה איך גם על גדולי השרים יש דין כמו אפילו במשה נאמר לכן לא תביאו את הקהל הזה, זהו כחו של דין שגם עבור דבר קל נענש

משה כי לפום גמלא שיחנא, אזי נתיירא איוב ואמר ואף אמנם שגיתי אתי תלין משוגתי דעם שהי' צדיק ולא כדברי אליפז וחבירו עכ"ז לפי ערכו שייך עליו דין אמת ג"כ דלא עדיף ממה שנתן קאטריקי לאברהם שנאמר ידוע תדע כי גר יהי' זרעך וסימא את הדוכוס כו' יעו"ש, וזהו ענין חלילה לאל מרשע כו' כי פועל אדם ישלם לו כו', ועיין בזח"ג פ' חוקת דקע"ז ע"א ובהרמ"ז שם על פסוקים אלו ג"כ כענין זה, ועיין בזבחים דקט"ו ע"ב ע"פ נורא אלקים ממקדשיך יעו"ש.

ב) **בזח"ג** פ' קרח דקע"ו ע"ב ע"פ אל אלקי הרוחות, העירו ממאמר אליהוא לאיוב וחביריו, ושם דקע"ח ע"א ת"ח כתיב לכן אנשי לבב שמעו לי חלילה לאל מרשע (וזהו ההערה לפסוק אל אלקי הרוחות) ושדי מעול, לכן אנשי לבב שמעון לי, שלימין בכולא לאבחנא מילין. יש להעיר לענין אנשי לבב ממ"ש בזח"א ויצא דף קנ"ד ע"ב ע"פ אודה ה' בכל לבב ביצ"ט וביצר רע, ואלין תרין סטרין חד ימינא וחד שמאלא, חלילה לאל מרשע הה"ד ואל זועם בכל יום, ע' מזה בזח"ג פ' צו ד"ל ע"ב ודל"א ע"א פירשו זה על מדת החסד והארת החכמה, וזועם לדחות הדינין, אך בפ' במדבר דקי"ט ע"ב ע"פ מה אקוב לא קבה אל, פירש שם אל על המל', ופי' זועם כפשוטו משום דאשתכח ביה דינא ונק' ג"כ אל שדי יעו"ש, ומשמע קצת שם שהמל' נק' שדי ונק' אל לפי שמקבלת ג"כ מחסד, אכן לפמ"ש בזח"ג ויקרא די"א ע"ב תשיעאה שדי כו' צדיק יסוד עולם, א"כ המל' נק' אל ומקבלת מהיסוד הנק' שדי ולכן נקראת אל שדי, ושם זה נזכר אצל מצות מילה שהוא חיבור היסוד במל', והרמב"ן ר"פ וארא פי' שמשם זה נמשך הנסים הנסתרים ושידוד המערכות ומזה נמשך הנסים שנעשו להאבות ומשם הוי' נמשכו הנסים היוצאים חוץ לטבע לגמרי, וי"ל לכן אליהוא הזכיר שמות אלו ולא שם הוי' כי הם השמות שבהנהגת העולם, כמו שאמר לעולמו די נמשך משם שדי וגם ברכה די וסיפוקא נמשך משם שדי, ותלונת איוב הי' בזה הענין של הנהגת העולם ע"כ הזכיר לו אליהוא שני שמות אלו כו'. פסוק כי פועל אדם מד"ר ר"פ אמור וזש"ש ולי אתה אומר אמור אל הכהנים ר"ל כמ"ש הרמ"ז כאן דפועל עצמו ישלם לו ע"ד מ"ש במד"ר פ' ראה מיום שאמר הקב"ה ראה נתתי לפניך את החיים כו' באותה שעה מפי עליון לא תצא כו' אלא מאליה כו' וע' זח"א ק"ט ע"פ והוא מסיבות כו' לפעלם דבבני נשא שעי"ז ממילא הטיקלא מסבבת כו'. זהר וישב דק"פ ע"ב ודקפ"א מענין כי פועל אדם. פ' בא דל"ג ע"א. ילקוט פ' האזינו דף ט"ו ג' בשם תד"א ע"פ הצור תמים לו כי פועל אדם מתוך שאוכל ושותה ושמח. י"ל שזה הי' ענין חטא דאיוב שהיו בניו עושים הכל משתה ושמחה ועיין בהרמ"ז שם פ' קרח מענין כי פועל אדם ישלם לו.

ע' רמ"ז קרח דלשדי שהוא בבריאה אין לייחס לו אף עולה שהוא פחות מרשע לפי ששם א"ש בבריאה אבל לשם אל לבד לא ריחק רק הרשע ולא עול לפי שביצי' ועשי' יש בחי' ונספה בלא משפט. ואינו מובן אע"פ

שיש קצת ראי׳ לדבריו ממ״ש משה ואהרן אל אלקי הרוחות האיש אחד יחטא ועל כל העדה תקצוף משמע לולי תפלתם הי׳ יכול להיות שיהיו נענשי׳ כל העדה עבור קרח כו׳, וע׳ זח״א פ׳ וירא קיג״א ודקי״ט א׳ ודוגמת מ״ש רש״י בחומש ע״פ ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו שכיון שניתן רשות למשחית לחבל אינו מבחין בין צדיק לרשע, ויותר י״ל כמ״ש במד״ר פ׳ ויקרא פ׳ ד׳ קס״ט ד׳ ע״פ האיש אחד יחטא תני רשב״י משל לבני אדם שהיו יושבין בספינה נטל אחד מהן מקדח כו׳, ור״ל לפי שנש״י מקבלין מעלמא דאתכסיא הנק׳ ים והספינה זהו הלבושי׳ הנעשי׳ מהתומ״צ שעי״ז יוכלו לישוט בים, וכשאחד מהן נוטל מקדח ועושה נקב בהספינה כו׳ היינו שעובר על המצות ממילא כולם ח״ו אובדים ועד״ז יש במד״ר בשה״ש דף ל״ג ס״פ אל גנת אגוז ירדתי בענין האיש אחד יחטא כו׳, ולכן הוצרך משה לבקש רחמים האיש אחד יחטא כו׳ וזהו חלילה לאל מרשע, כי גם זה מה שח״ו על כל העדה יקצוף עבור חטא אחד אין זה רשע שהרי זה נמשך ממילא כמשל הנוטל מקדח ונוקב הספינה כנ״ל, אבל מ״מ כיון שטען משה האיש אחד יחטא וכו׳ נראה זה כמו עול, וזהו חלילה כו׳ ושדי מעול שע״י שם שדי שהוא ביסוד שלמעלה משם אל שהוא במל׳ וממנו נמשך הנסים הנסתרים ע״ד עושה נפלאות גדולות לבדו לכן מזה נמשך שאם איש אחד יחטא עכ״ז לא יהי׳ קצף על כל העדה אף שנקב את הספינה נמשך נס שלא יעלו המים על כל בני אדם שבספינה.

ל״ד י״ג

מי פקד עליו ארצה. הפי׳ הפשוט מי צוה על הקב״ה שיברא את הארץ או תבל כלה, היינו בריאת כל העולם, והזהר פ׳ קרח דקע״ז א׳ מפרש דפסוקים אלו קאי על ענין יבום ופי׳ הרמ״ז שם וז״ל כי שרש דברי אליהוא שבם השקיט רוגזו של איוב ולא השיב כלום הוא בסוד הגלגול בכללו וכמ״ש בפי׳ הן כל אלה פעל אל פעמים שלש עם גבר דפירשו בת״ז בדוכתי טובא על הגלגול, ואיוב בן יבמה היה שהוא ענין הגלגול שהבן קם על שם המת, ומפרש הזהר כי פועל אדם ישלם לו קאי על המת בלא בנים, ואח״כ נתקן ע״י היבום כשנעשה בן יבמה, וזהו מי פקד עליו ארצה, דא הוא אחוה דפריק ליה ומי שם תבל כלה דבאני ביתא ובני בניין עלמא ותקונא ויישובא, והיינו ע״י אם ישים אליו לבו לשם מצוה לבד ועי״ז רוחו ונשמתו של המת אליו יאסוף כו׳, ע״ש במק״מ ובהרמ״ז.

ל״ד י״ד

אם ישים. ח״א קנ״ה ב׳. ח״ב קס״ב ב׳. ח״ג קע״ז א׳.

אם ישים אליו לבו. במד״ר פ׳ בראשית ס״פ י״ד אם ישים הקב״ה אליו אל האדם כלומר שיתן דעתו עליו להמיתו רוחו כבר הוא בידו כו׳.

ל״ה ו׳

אם חטאת מה תפעל בו ורבו פשעיך מה תעשה לו, אם צדקת מה תתן לו או מה מידך יקח. עה״ק חלק העבודה פרק ג׳, הביאו השל״ה דף ל״א ע״ב, והאריך עד דף ל״ה. בחיי פ׳ עקב ע״פ וברכת את ד׳ אלקיך. עקידה שער מ״ד. ירושלמי פ״ט דנדרים הלכה א׳. בהחיט במערכת ס״פ ח׳, היינו סוף מערכת הטעם. והנה בעה״ק שם פ״א ופ״ב הביא כמה מאמרי רז״ל שהעבודה היא צורך גבוה, וגם שהפגם מגיע למעלה ואחד מהן מארז״ל במד״ר באיכה ע״פ ויצאו בלא כח לפני רודף ר׳ עזריה בשם רבי יהודה בר׳ סימון בזמן שישראל עושין רצונו של מקום מוסיפים כח בגבורה שלמעלה (פי׳ גבורה י״ל כענין אנכי ולא יהי׳ לך מפי הגבורה שמענום) כד״א באלקים נעשה חיל (פי׳ שנותנים כח כביכול באלקים) תלים ססי׳ סמך (וע׳ מזה ג״כ בילקוט פ׳ שלח דף רכ״ד ב׳ גבי מבלתי יכולת, ובפ׳ האזינו דף ש״ז ד׳ ע״פ צור ילדך תשי, בחיי פ׳ יתרו דצ״ה ע״א גבי ומעתה תוכל להבין על נקלה סוד הברכות, פ׳ שלח ע״פ ועתה יגדל נא כח אד׳ וביאר שם ענין רוכב שמים בעזרך וע׳ בת״א פ׳ מקץ בד״ה כי עמך מק״ח בענין הבט משמים וראה כו׳, בחיי פ׳ הברכה ע״פ רוכב שמים בעזרך) ובזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום כביכול מתישין כח גדול שלמעלן דכתיב צור ילדך תשי, בפ׳ האזינו ל״ב י״ח, ועיין מזה בזח״ב פ׳ בשלח דס״ה סע״א מפרש צור ילדך היינו הבינה שהיא ילדה לישראל שהוא ז״א, וא״כ לפ״ז הפגם מגיע גם בבינה, ושם ותשכח אל מחוללך דא נהירו דאבא, ובממ״י דף י״ד ע״ד פי׳ צור ילדך יסוד ומ׳. והנה תשי היוד קטנה, וראיתי בספר תורת חיים במסכת סנהדרין פרק נגמר הדין דמ״ו בד״ה קלני מראשי, וז״ל ונראה כי זה סוד יו״ד גדולה דועתה יגדל נא כח ויוד קטנה דצור ילדך תשי רמז שבזמן שישראל עושין רצונו של מקום מוסיפים כח גדול בעשר ספירות אשר האציל הקב״ה ממנו יתברך להנהיג בהם עולמו וכשאין עושין רצונו של מקום מתישים כח ע״ס עכ״ל, ועמ״ש במ״א שיש ג׳ בחי׳ אותיות אתוון רברבין הם בבינה אתוון בינונים בז״א אתוון זעירין במ׳, וכמו א׳ זעירא ויקרא, א׳ רברבא בד״ה אדם, וכמ״כ כאן כשהיו״ד רברבא בועתה יגדל נא מורה שבא השפע מעתיקא שהתגלות עתיק הוא בבינה, וגבוה גם מיו״ד דאתוון בינונים שהם בכל התורה וזהו שמוסיפים כח, דהיינו זאת התורה אדם הוא ז״א, וזהו כח שלמעלן שבהמדות אלו מנהיג עולמו ונק׳ ימי עולם וימי השמים, וכשמוסיפים כח היינו שממשיכים בז״א מע״ק המאיר בבינה וזהו אתוון רברבין והיינו יוד דיגדל שהיא גדולה. ורבינו ז״ל פי׳ יוד רבתי דיגדל זהו מו״ס, וכשאין עושין רצונו מתישין, דהיינו שאין מאיר גם אתוון בינונים כ״א אתוון זעירין, ועמ״ש בענין פותח את ידיך יודיך יוד דהוי׳ ויוד דאד׳, וכשמוסיפין כח מאיר מא״ס ביוד דהוי׳ וזהו יגדל ביוד רבתי וממנו נמשך ביוד דאדני וזהו יגדל נא כח אד׳, וכשאין עושין מתישין כח היוד זעירא היינו שאין מאיר יוד דהוי׳ ביוד דאדני ואז היוד זעירא כו׳, וזהו ע״ד ונהר יחרב ויבש ע׳ זהר בראשית דף וא״ו ע״ב ובפ׳ תרומה קס״ו ב׳, והנה רז״ל אמרו יחרב בבית ראשון ויבש בבית שני, וע׳

מזה בלק"ת בד"ה בשעה שהקדימו ישראל נעשה ספ"ג, ופי' בזהר פ' שמות ד"ט ע"ב וכדין יוד רזא עילאה אסתלק לעילא לאין סוף ובית ראשון עילאה קדישא לא נביע נביעו דמים חיים דהא מקורא דיליה אסתלק כו' ע"ש ובמק"מ, ומזה יובן ענין תשי ביו"ד זעירא ומזה יש ראיה לפי' הזהר בשלח ס"ד דלעיל בפירוש צור ילדך תשי דצור היינו בינה, כי גם בבינה מגיע החסרון מהסתלקות היוד שהיא אור אבא לעילא וע' ביאור החלצו בענין יעשה שלום לי שלום בפמליא של מעלה בבחי' יוד הא כו'.

רבי יהודה בר' סימון בשם ר' לוי בר' טרפון בזמן שישראל עושים רש"מ מוסיפים כח בגבורה של מעלה שנאמר ועתה יגדל נא כח אד' בפ' שלח י"ד, ועיין מזה בזח"ג פ' שלח דקס"א ע"ב ת"ח כד אנהיר עתיקא סתימאה במוחא (נ"ב אריך בחכמה, וג' שע"ז מורה היוד רבתי דיגדל כנ"ל, וע' בסידור בד"ה עבדים היינו כו' ויוציאנו כו', וע' בד"ה ביום השמע"צ כנישין בענין עוטה אור כשלמה וז"ס שמחת תורה, ובד"ה תורה צוה ההפרש בין נובלות חכמה שלמעלה ח"ס תורה דאבא יונק ממזלא כו' ובין כשנמשך באבא מפנימי' מו"ס וע' ד"ה שיר השירים בענין הקב"ה יושב ועוסק בתורה כו' וע' זח"ג פנחס דרכ"ב ב' בענין דוד שהי' מחבר אורייתא דלעילא בהקב"ה, ובד"ה זאת חקת התורה אשר צוה הוי' לאמר, ושם בענין מים חיים כו') ומוחא אנהיר ללבא בדרך נעם ה' (נ"ב אבא האיר לז"א ע"י הבינה ע' בהז"ז ר"פ ויצא, וכענין היו"ט שנק' מועדים לשמחה) והא אוקימנא ודא הוא כח אד' (שפע הבא מאריך לכל הספירות) ההיא חילא דאתי מע"ק סתימא דכל סתימין, יגדל נא דיתרבי ויסגי לעילא לעילא, ויתנגד ויתמשך לתתא, ועיין בחיי פ' עקב ע"פ ואכלת ושבעת וברכת את ה' שהוכיח מהגמרא בב"מ פרק המקבל דהקדש א"צ צדקה אבל צריך ברכה ועמ"ש מזה בלק"ת בשה"ש בד"ה צאינה וראינה דרוש הראשון ושם פ"ב בענין שאו ידיכם קדש וברכו את הוי', וזהו שארז"ל במד"ר פ' משפטים ס"פ למ"ד ד"א כי קרובה ישועתי לבא, כי קרובה ישועתכם אינו אומר אלא ישועתי יהי שמו הגדול מבורך אלולי שהדבר כתוב אי אפשר לאומרו א"ל הקב"ה לישראל אם אין לכם זכות בשבילי אני עושה כביכול כל ימים שאתם בצרה אני עמכם שנאמר עמו אנכי בצרה ואני גואל לעצמי שנאמר וירא כי אין איש וגו', עד ומושיע אין כתיב כאן אלא ונושע, וכן אמרו בגמ' דסנהדרין דצ"ז ע"ב דיו לאבל שיעמוד באבלו כו' ע"ש ובגמרא סוף סוטה דמ"ח סע"א ע"פ וישח אדם וישפל איש כו'. מכ"ז מובן שהפגם נוגע למעלה באצילות, וההפך ע"י התומ"צ מוסיפים כח ורבוי האור באצי' עד שמרבוי האור יומשך הגילוי גם למטה ונגלה כבוד ה', ועיין עוד בזהר פ' פנחס דף ר"כ ע"א מענין ועתה יגדל נא כח, וא"כ מ"ש אם צדקת מה תתן לו ומ"ש אם חטאת מה תפעל בו ורבו פשעיך מה תעשה לו ביאר בעה"ק ח"ב פ"ג דהכוונה על אדון יחיד שורש השרשים דהיינו באור א"ס ב"ה עצמו שלמעלה מהאצילות, דליה לא איכפת כלל, ועל זאת הכוונה באו כל הפסוקים ההם ג"כ ומה שידמה עליהם כי אין צדקת האדם ומריו נוגע לו כלל, דהיינו דוקא מצד רוממות א"ס ב"ה שהוא בעצמותו ומהותו רם ונשא מגדר עלמין עליונים ותחתונים

ואין יחוס ושייכות אליו כלל, ושם דוקא הוא כחשיכה כאורה כנ"ל, אבל מצד האצילות שהאציל ממנו ע"ס לאנהגא בהון עלמין סתימין דלא אתגליין ועלמין דאתגליין, בהם מיתוסף האור לאין קץ ע"י התורה ומצות והתפלה, ולהפך ח"ו מתישים כח שלמעלה ופוגמים כנ"ל וע' בת"א פ' וישלח בד"ה ויאבק איש עמו שלכן נאמר אם תגביהי כנשר משם אורידך נאום הוי', כי הוי' מורה על שמהווה כל התהוות והיינו ענין ע"ס דאצי' יוד חכמה כו'.

והנה מבואר בלק"ת פ' בהר סד"ה את שבתותי תשמרו פ"ה בפי' אני הוי' פי' אני הוא עצמותו יתברך הוא ממש הוי' שהוא מה שנמשך להיות ממכ"ע ביוד נברא העוה"ב כו' וכולא חד, וע' מזה בזח"ג ס"פ האזינו דרצ"ז ע"א וע' בסש"ב ח"ב פ"ט וח"א פ"ב, וע' במד"ר פ' בראשית פרשה ד', גבי אפשר אותו שכתוב בו את השמים ואת הארץ אני מלא הי' מדבר עם משה מבין שני בדי הארון אמר לו הבא לי מראות גדולות אמר לו ראה בבואה שלך בהן ראה אותה גדולה, אמר לו הבא מראות קטנות הביא לו מראות קטנות אמר לו ראה בבואה שלך בהן ראה אותה קטנה, אמר לו מה אם אתה שאתה בשר ודם אתה משנה עצמך בכל מה שתרצה, מי שאמר והיה העולם ב"ה עאכ"ו, הוי כשהוא רוצה את השמים ואת הארץ אני מלא וכשהיה רוצה היה מדבר עם משה מבין שני הכרובים עכ"ל, והנמשל למעלה זהו ענין אריך אנפין שנק' ג"כ אדם קדמון וענין זעיר אנפין, והיינו ג"כ ענין סוכ"ע וממכ"ע, וזהו ענין ב' השמות הוי' שלפני י"ג מדה"ר, ועד"ז יובן ענין אני הוי' דכולא חד, רק עד"מ שמשנה א"ע ממה שמאיר בבחי' אור א"ס למה שמאיר להיות ממכ"ע כו' כפי שיוכלו העולמות לקבל כו', וכיון שכן מבואר דאע"פ שבעצמותו ית' אין נוגע כלל ענין העבודה של התומ"צ ולא הפגם, מ"מ מאחר שזה נוגע בבחי' שם הוי' המאיר באצילות, ה"ז כביכול כאלו נוגע ממש בעצמותו כיון דכולא חד, ועד"ז ארז"ל ע"פ ועשיתם אתם מעלה אני עליכם כאלו עשאוני כו' כי עשיית והמשכות רבוי האור והשפע בע"ס דאצילות נחשב כאלו עשאוני משום דכולא חד ומזה יובן מאמר הזהר ס"פ וירא דק"כ ע"ב בענין בכל צרתם לו צר שיש בזה קרי וכתיב.

ל"ו ד'

לא יגרע כו' ואת מלכים לכסא. ח"א קס"ד א'.

ל"ז ו'

כי לשלג. יומא נ"ד ב'. פ"ק דתענית ד"ג סע"ב אמר רבא מעלי תלגא לטורא (וכ"ש לבקעה אלא הרים אין להם גשמים אלא שלג שהגשמים יורדים למטה כו') כחמשה מטרי לארעא שנאמר כי לשלג יאמר הוא ארץ וגשם מטר וגשם מטרות (ע"ש ברש"י ועמ"ש במ"א בענין מטר) עזו וכ' מהרש"א וכינוי עוזו על השלג שכחו כחמשה מטרות. ואפ"ל התורה נק' מטר

וגשם וניתנה בחמשה קולות ה"ג כמ"ש בביאור ע"פ אם בחוקתי גבי ונתתי גשמיכם, וזהו ענין חמשה מטרות, ושלג הוא תושבע"פ כי הנה מטר הוא מים אך השלג היינו שהמים קפואים והוא ענין תושבע"פ שנתעלם בו החכמה הנק' מים עליונים, וזהו וידבר שלשת אלפים משל ג' אלפין גימט' שלג ולכן מעלי תלגא בחי' שוב לטורא בחי' רצוא כחמשה מטרי דתשב"כ ע"ד ערבים עלי ד"ס כו' ולכן נק' השלג עוזו כי ה' עוז לעמו יתן, וחגרה בעוז מתניה דקאי על תשבע"פ, ועמ"ש הרמ"ז פ' שלח קנ"ז א' ע"פ כצנת שלג ביום קציר, וז"ל והנה הדיקנא עילאה בכלל נק' תלג חיוור ובפרט תיקון ואמת שהוא חסד דח"ס והוא תרין תפוחין כו', וזה מאיר ביום קציר להכניע חמימות הנחש כו', ואפ"ל יום קציר היינו ר"ה יום הדין שאז כל א' נידון כמעשיו זרעו לכם לצדקה וקצרו לפי חסד, וכתיב זורע עולה יקצור און משלי כ"ב ח', ופרש"י לפי זריעתו קצירתו לפי פעולתו יהי' קבלת משכורתו וכ"ז השכר נקצב בר"ה וע"כ י"ל שנק' יום קציר, והנחש מצוי ביום קציר כי כן בר"ה נברא אדה"ר וחוה ואז הנחש נתקנא בהם והאכילם עה"ד כו', ועז"נ כצנת שלג מה שע"י השופר ממשיך מי"ג ת"ד כו' כן ציר נאמן לשולחיו היינו שליח צבור המתפלל או התוקע, וראיתי ששליח צבור הוא צדיק בחי' יסוד שהוא שליח מכל רמ"ח אברים להמשיך הטפה הנק' גשם ומטר מהמוחין ולהורידה לנוק' א"כ הוא בחי' מטר כו'.

ירושלמי רפ"ב דחגיגה דרש רבי יודה בר פזה בתחלה היה העולם מים במים מ"ט ורוח אלקים מרחפת ע"פ המים, חזר ועשאו שלג משליך קרחו כפתים חזר ועשאו ארץ שנאמר כי לשלג יאמר הוי ארץ. אפ"ל מים במים היינו אשר חכמה תתאה הי' כלולה בח"ע, חזר ועשאו שלג היא הבינה שהם מה שנקרש המים כמו שלג וקרח כך בינה היא גילוי החכמה וזהו רקיע כעין הקרח מבטן מי יצא הקרח, חזר ועשאו ארץ היינו מבינה נמשך התהוות המל' הנק' ארץ.

רבות בראשית פ"א ואת הארץ ולא פירש והיכן פי' להלן כי לשלג יאמר הוי ארץ.

כי לשלג. רבות בראשית פי"ב ט"ו ב' (שהוא י"ד סע"ב) מה שלג אע"פ שהוויתו בארץ אין ברייתו אלא מן השמים כך כו' וע"ש דרב הונא פליג וכ"ה בקהלת צ"ג ד' (שהוא י"ג ב') בפסוק הכל הולך אל מקום אחד יעו"ש. רבות בחוקתי ס"פ ל"ו ענין מטר מטרות.

בפרקי ר"א והארץ מהיכן נבראת משלג שתחת כסה"כ לקח וזרק כי לשלג יאמר הוי ארץ, ופי' השל"ה ס"פ בראשית רע"ב ב' כי ארץ הם נש"י הנק' ארץ חפץ והם קדמו לשמים שהם זאת התורה, ישראל עלו במחשבה בסוד המלבוש, לבושיה כתלג חיור תחת כסה"כ מרום מראשון כו' ע"ש, ועמ"ש ע"פ לך לך כו' אל הארץ.

ל"ז כ"א

ועתה כו' ותטהרם. ח"א דע"ח ב'. ח"ג קל"ג א'.

ל"ז כ"ב

מצפון זהב יאתה כו'. פ"ב דב"ב דף כ"ה ע"ב אמר רב חסדא מאי דכתי' מצפון זהב יאתה זו רוח צפונית שמזלת את הזהב, וכ"ה שם דכ"ה סע"א תזל כטל אמרתי זו רוח צפונית שמזלת את הזהב. ופי' מהרש"א דהיינו שע"י אותו הרוח בא הזהב כו' ורוח צפונית מתחלת לנשב בכל חצות לילה שהוא עת רצון וזהו תזל כטל כו' דטל לא מיעצר כו'.

של"ה דל"ז א' ר"ל ב' שמט"א. בחיי קי"ג קיא"א. זהר וארא דכ"ד סע"א פ' תרומה דקל"ה א' גבי זהב דא ר"ה כו'. עמה"מ ש"א פ"ד ד"ג ע"א ועמ"ש ע"פ ושחט על ירך המזבח צפונה ובת"א בד"ה בכ"ה בכסלו. ת"ז תקון י"ח דף לד"ב, תקון נ"ד דצ"א א'.

ל"ח ד'

איפה היית ביסדי ארץ. רבות כי תשא פ"מ קנ"ד ד', איוב אמר לי האיפה שלך באיזה מקום היתה תלויה בראשו או במצחו (של אדה"ר כו') ע"ש, וכ' המ"כ פי' הערוך עיקרו של דבר נק' איפה עכ"ל. ואפ"ל עפמ"ש המגיד פ' בהר שאיפה שהיא ג' סאין הוא ג' ראשונות הכוללים כל הע"ס, וא"כ זהו איפה שלך, פי' הג"ר שבנפש בחי' מזליה באיזה מקום היתה כלולה בא"ק כו', ובמא"א אות א' סע"ה פי' איפה נק' המל' והיינו כללות ע"ס שבה כי האיפה עשרה עשרונות, ולפ"ז איפה שלך היינו ג"כ מדת ע"ס שבנה"א כו'. בעמה"מ ש"ו פ"ב ד"כ ע"ב כי אדה"ר כולל כל נש"י כמארז"ל ע"פ איפה היית ביסדי ארץ כו' וכ"כ שם ס"פ מ"ג וס"פ נ"ב, דמ"א ג' סז"ד צ"ד א' ק"ע ד' קע"א ג'. בשל"ה דף ח' ע"ב דף מ"ד ע"א.

ל"ח ז'

ברן יחד כוכבי בקר ויריעו כל בני אלקים.

א) **ת"א** בזמן דמשבחין כחדא כוכבי צפר, ומיבבין כל כיתי מלאכיא. ורש"י פי' ברן יחד מתחלה כוכבי אור. ובצ"צ כ' ברן מלשון רננה כוכבי בקר הוא כמו כוכבי אור כי בקר ואור אחד הוא, והכוונה היא על כוכבי לכת המאירים ביותר, וכן הללוהו כל כוכבי אור, תלים קמ"ח, ויריעו מלשון תרועה, בני האלקים הם המלאכים וכן ויבואו בני האלקים לעיל סי' א' עכ"ל. ולפמ"ש במ"א ע"פ בואו לפניו ברננה, דרננה הוא שמחה הבאה אחר העצב שיש בהניגון ג"כ מרירות ע"כ אתי שפיר דשייך ברן יחד לענין ויריעו שהוא יבבא.

ב) **ודברי** המ"צ הם פי' הראב"ע וז"ל ברן יחד בעבור שיסובו סביבות נקודות הארץ, כוכבי בקר הם השבעה משרתים (ר"ל שצ"מ חנכ"ל) ויקראו כוכבי אור (פי' דבריו הרמב"ן שנקראו כן בעבור שיסובו סביב נקודת הארץ) ובני האלקים הם המערכות העליונות ותנועתם היא רנתם ותרועתם עכ"ל. ומ"ע ספורנו ברן יחד כל כוכבי בקר המתנועעים ולא ימנעו זה את זה מתנועתם אע"פ שהם יחדיו במקום נוגעים זה את זה ואין ריקות ביניהם מי המציא לכל אחד זאת המדה המוגבלת המכוונת מפעולת פועל מכוין בהכרח, באופן שכולן מתנועעים יחד, שמחים לעשות רצון קונם, ויריעו כל בני אלקים מניעי הגלגלים הריעו יחד תרועת מלך בעשותם מצוותו עכ"ל. ולכאורה מפסוק ויבואו בני האלקים להתייצב על ה' אינו משמע שהם מניעי הגלגלים, אלא שהם כיתי מלאכים וכ"מ מהתרגום כנ"ל.

ג) **והרמב"ן** פי' ברן יחד כוכבי בקר יאמר מי ירה אבן פנתה כאשר ירננו וישבחו לו כוכבי בקר ויריעו לפניו כל בני אלקים כאשר יעשו למלך בונה היכל שירננו וישבחו לפניו, ירמוז כי בהווסדו הארץ כבר נבראו לפניו להודות לו ולשבח מעשיו לא שיעזרו ויעשו דבר ביצירה עכ"ל.

ד) **ואוהב משפט** כתב וז"ל ברן יחד עיין פי' הראב"ע והרמב"ן ז"ל ולפי פירושו נ"ל שהוא כדרך והוציא את האבן הראשה תשואת חן חן לה, כלומר כשיוציאו האבן הראשה יעבירו קול תשואות ויאמרו חן חן לה עכ"ל.

ה) **חולין** פג"ה דצ"א סע"ב ואין מלאכי השרת אומרים שירה למעלה עד שיאמרו ישראל למטה שנאמר ברן יחד כוכבי בקר (ישראל המשולים לכוכבים, רש"י) והדר ויריעו כל בני אלקים עכ"ל. וכ"ה בילקוט פ' האזינו סד"ה כי שם ה' אקרא, דש"ו ע"ב בשם הספרי. ופי' הטעם אאזמ"ו נ"ע בדרוש ויקהל משה דתקס"ז, כי המלאכים הם מרכבה למדת מל', וזהו וכולם מקדישים וממליכים את שם כו', אבל האבות הם מרכבה עילאה חג"ת דאצי' שהם מרכבה לבחי' חו"ב להעלותם ולקשרם באור א"ס ב"ה ולהמשיך גילוי אוא"ס ב"ה בחו"ב, ונת' מזה ג"כ בת"א פ' יתרו בד"ה להבין ביאור ענין האבות הן הן המרכבה וע"ש דקכ"א ע"ג, לפ"ז י"ל שע"י שירה דישראל שיש בהם מבחי' האבות כנז' בת"א בד"ה וארא אל אברהם ע"י ממשיכים אור א"ס בחו"ב, וזהו הנקרא יחוד או"א, וע"י שירה של המלאכים שהם מרכבה לבחי' מ' מעלים המ' הנק' ה' תתאה לחברה עם הוא"ו וזהו ענין יחוד ו"ה, ועיין זח"ב פ' וארא דכ"ח סע"ב שזהו ענין ארוממך אלקי המלך, ולכן א"ש שמלאכי השרת אין אומרים שירה למעלה עד שיאמרו ישראל למטה, וזהו שנק' ישראל כוכבי בקר כי הכוכבים הם ברקיע תמינאה שהיא בינה. ויובן עוד ענין מרכבה עילאה ומרכבה תתאה ע"ד שנת' בת"א פ' וישב בד"ה בכ"ה בכסלו בענין למס"נ באחד וענין ובכל נפשך כו', ועמ"ש במ"א ע"פ בקר ויודע ה' את אשר לו.

ז) **וכן** הוא במד"ר פ' תולדות פס"ה דף ע"ד א' ר' לוי אמר ברן יחד כל כוכבי בקר, מה שזרעו של יעקב שנמשל לכוכבים מקלסין דכתיב בהון ומצדיקי הרבים ככוכבים (וע"ש דקאי על קריאת שמע ישראל ואזי המלאכים שותקים כו' וזהו שנקראו כוכבי בקר דהיינו זמן ק"ש שהוא כאשר הבקר אור) ואח"כ ויריעו כל בני אלקים, אלו מלאכי השרת מה הן אומרים ברוך שם כבוד מלכותו. זח"א פ' בראשית ד"מ ע"ב, פ' וישלח קעב"ב, וישב קפט"א, ויחי דרלא"ב, פ' וארא ד"ל ע"א תצב (ח"ב) פ' יתרו דף פא"א ויקהל קצו"א. ילקוט ח"א לד"א קעב"ב רסו"ב שו"ב יא"ד (ח"ב) מב"ד סט"א קפב"א. פר"א כ"ב. סא"ז פכ"ה. בחיי מו"ב צג"ג. זח"ג ויקרא כ"ב ע"ב, ר"פ שמיני דל"ה ע"ב לו"א, תזריע מה"א, פ' אחרי ס"ד ע"ב, פ' מצורע דנ"ב סע"ב.

ז) **ז"ל** הזהר בראשית ד"מ ע"ב מדורא חמישאה כו' וכד אתי צפרא ומתחבר קדרותא דצפרא בנהורא (שמתחבר שחרות הבקר באור היום, ע' בלק"ת פ' ואתחנן סד"ה וידעת היום, דרוש השני, ועמ"ש ע"פ ויהיו דברי אלה כו' קרובים יומם ולילה, וע' במדרש תלים סי' כ"ב ע"פ למנצח על אילת השחר וע' זח"ב ר"פ תרומה קכו"ב ע"פ הנשקפה כמו שחר ושם דק"מ סע"א ע"פ אלי אתה אשחרך, ויובן שזהו ענין חיבור נהורא אוכמא בנהורא חיוורא, ובר"ח שער האהבה פ"ג צריך לעסוק בתורה עד אור היום כדי לקשר מדת לילה ביום, וע' בת"א פ' מקץ בד"ה כי אתה נרי) כדין כולהו אחרנין אמרי שירתא, וכל כוכבי רקיעא וכל שאר מלאכין מסייעין לון כמ"ד ברן יחד כל כוכבי בקר ויריעו כל בני אלקים, עד דישראל נטלי שירא ותושבחתא אבתריהו. והנה מזה מובן דענין הרנה של כוכבי בקר זהו על התחברות מדת לילה במדת יום וה"ע וידעת היום כו' כי הוי' הוא האלקים, וא"כ אפ"ל כוכבי בקר שרשן משם הוי' שהוא מדת יום, ובני אלקים הם משם אלקים וע"י שמתחבר שחרות הלילה נהורא אוכמא בנהורא חיוורא שה"ע כי הוי' הוא האלקים לכן מרננים כוכבי בקר ששרשן משם הוי' ויריעו כל בני אלקים שנמתקים הדינים שלהם ע"י שתוף מדה"ר דשם הוי' במדה"ד, וע"ד המבואר במ"א בענין שהיין משמח אלקים כי נכנס יין יצא סוד שהוא סוד הוי' ליראיו ועי"ז נשמח השם אלקים כך הוא ענין ויריעו כל בני אלקים, ומ"ש שכוכבי בקר שרשן משם הוי' כי כוכב הוא כ"ו כ"ב כ"ו מספר שם הוי' כ"ב אותיות, וע' כה"ג במק"מ פ' שמות דף ד' ע"א ע"פ איש וביתו באו נ"ב ת"ת ומ' ור"ל המלאכים שמן הזעיר והמלאכים שמן המ' עכ"ל, ועד"ז ה"ע כוכבי בקר ובני אלקים, וע' עוד מזה בזהר וישלח דקעב"ב ובפ' ויחי דרלא"ב ובפ' וישב קפט"א.

ח) **בפ'** וארא ד"ל ע"א וז"ל ת"ח כד מלכא אתא לערסיה (ע' זח"ג דקי"ח ע"ב דקודב"ה יהיב מטתיה בין צפון לדרום, ובפרדס ערך מטה וע' בילקוט פ' בא רמז ר"ט ע"פ הנה מטתו שלשלמה של מי שאמר והי' העולם כו') בשעתא דאתפליג לילא (ע' זח"א פ' לך דצ"ב סע"ב) רוחא דצפון

אתער (ע' זח"ג פ' מצורע דנ"ב סע"ב ור"פ בהר דק"ח סע"ב ובפי' הרמ"ז שם ושם ועמ"ש בדרוש הנותן לשכוי בינה) דאיהו אתער חביבותא לגבי מטרוניתא, דאלמלא אתערותא דצפון לא אתחבר מלכא בהדה (שהרי זהו ירידה חתן חוות דרגא להשפיע למקור דבי"ע בעלי גבול וע' בלק"ת פ' פנחס בפי' לחמי לאשי) בגין דצפון שארי חביבותא (וע' בפ' חיי דקל"ג סע"א ובפ' וישב קפו"א) כד"א שמאלו תחת לראשי, ודרום חביק ברחימו דכתיב וימינו תחבקני, כדין כמה בדיחין מתערין שירתא עד דאתי צפרא דכתיב ברן יחד כל כוכבי בקר ויריעו כל בני אלקים, וכד אתי צפרא כולהו עלאי ותתאי אמרי שירתא. מובן דמחצות מתחיל שמאלו תחת לראשי ואח"כ וימינו תחבקני, אבל עצם היחוד זהו בבקר, וכמ"ש בבקר יאכל עד כדפירש בזהר ויחי דרמ"ז סע"ב ודרמ"ח ע"א, דהיינו היסוד שמשפיע במ' מה שמקבל מחו"ב וכמ"ש בזהר ר"פ וארא דכ"ב א' ע"פ עד תאוות גבעות עולם, והשפעה זו זהו בחי' בקר ועיין בזהר ר"פ קרח דקע"ו ב' ע"פ בקר ויודע ה' את אשר לו ובפ' בלק דף ר"ד ע"ב בפירוש בקר אערך לך ואצפה, ובבה"ז שם, לכן אז בבקר שהיא היחוד והמשכת שפע האור עליון במ', אזי ברן יחד כוכבי בקר, וכמ"כ ויריעו כל בני אלקים וכנ"ל ס"ז, וכן מתבאר עוד בזהר ר"פ מצורע דנ"ב סע"ב ובפי' הרמ"ז שם ע"פ ברן יחד כו' שמחצות לילה הוא ההכנה ליחוד זה, וע' בלק"ת בשה"ש בד"ה באתי לגני, וע' בזח"ג פ' אחרי דף נט"ב ע"פ הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד דיחד י"ל ע"ד ברזל בברזל יחד ואיש יחד פני רעהו במד"ר ויצא ר"פ ס"ט, ועד"ז יובן ברן יחד, וכן ומשמיעים יחד בקול דברי, וז"ל הזהר ר"פ מצורע שם, כד אתי צפרא כו' ההי"ד ברן יחד כו' ותרעא דאברהם אתפתח בה בכנ"י, ובמק"מ שם נ"ב פתח היסוד פתח האהל, וע' מזה בזהר פ' בא דל"ו ע"א ובפי' הרמ"ז שם, והרמ"ז כאן כ' ופי האמה נק' תרעא דאברהם. והנה לפ"ז לשון ויריעו הוא ענין שמחה, כמו כי העם מריעים תרועה גדולה בעזרא סי' ג' י"ג שהוא ענין שמחה כדפרש"י שם, וכן יתרועעו אף ישירו בתלים ססי' ס"ה הכל ענין תרועת שמחה וזהו ע"ד הנז"ל בפי' משמח אלקים, ולכן הוא בקר דוקא מטעם הנ"ל שאז מתמתקים הדינים ונעשים גם הם בבחי' שמחה וכן משמע הפי' בזהר פ' אחרי דס"ד ע"ב דכד אתער האי בקר כולהו מתבסמין ודינא אשתכיך ואמרי תושבחתא ההי"ד ברן יחד כוכבי בקר ויריעו בני אלקים וההוא זמנא חדוותא וברכאן משתכחין בכולהו עלמין כו' וע"ש סע"ב כד אתער בקר כדין היא שעתא דרעוא דמשתעי מטרוניתא במלכא והוא מ"ש בגמ' פ"ק דברכות ד"ג ע"א כיון דאשה מספרת עם בעלה כו' ליקום ולקרי, דהיינו שאז הוא ברן יחד כוכבי בקר לקרוא ק"ש, ובמערכת פי"ב פי' אשה מספרת עם בעלה כי אז הוא שמוש התפארת בד"ו פרצופין וע' עוד מזה בזהר פ' תזריע דמ"ה סע"א ודמ"ד רע"ב, ושם שזהו ענין ויושט המלך לאסתר את שרביט הזהב אשר בידו והוא המשכת אור א"ס מבחי' קו וחוט אוא"ס כמובן ממ"ש בת"א בד"ה ויושט המלך לאסתר, ובלק"ת פ' ראה בד"ה כי תשמע בקול ספ"ב, ובמק"מ פ' ויחי דרכ"ח ע"ב פי' ויושט המלך זהו סמיכת גאולה לתפלה ונק' והטוב בעיניך עשיתי בגמ' ובזהר שם ובזהר

תרומה דקכ״ח סע״ב יעו״ש ובמק״מ שם ובלק״ת סד״ה ואתחנן בהקיצור סעיף ב׳.

ט) **אך** בזהר ויקרא דכ״ב ע״ב פי׳ ויריעו כל בני אלקים הא אתבר תוקפא דדינין קשיין אתבר חילא דלהון כמו רוע התרועעה הארץ, וכל כך בגין דבקר אתער בעלמא. לפ״ז מפרש ויריעו מלשון תרועם בשבט ברזל, תלים ב׳ ט׳, איש רעים להתרועע משלי סי׳ י״ח כ״ד, וע׳ בשרשים ומכלול ערך רוע, לשון תרועה הוא ענין בפ״ע ולשון שבר וכתות הוא ענין בפ״ע, וכן הגמרא דחולין צ״א והמד״ר מסכים לפי׳ הראשון דפי׳ ויריעו לשון שירה. אך יש לקיים ב׳ הפירושים כי יש בבחי׳ בני אלקים ב׳ מדריגות הא׳ הנמשכים מן ע״ב צירפים הראשונים של שם אלקים שהם גבורות ממותקות ונק׳ ע״ב סנהדרין, ובבחי׳ זו י״ל כפי׳ הראשון והב׳ מ״ח צירופים אחרונים של שם אלקים שהם גבורות קשות ולכן נקראים לפעמים בני חם שמהם יניקת החיצונים, וכמו שמצינו בפסוק בבחי׳ בני אלקים ב׳ מדריגות כמ״ש בס״פ בראשית וגם אחרי כן אשר יבואו בני האלקים ואיתא בפר״א פכ״ב עד שהיו במקום קדושתן בשמים נקראו בני אלקים שנאמר וגם אחרי כן כו׳ ואח״כ נפלו מן השמים ממקום קדושתן כו׳, ועד״ז י״ל ענין התהוות בני חם ממ״ח צירופים האחרונים, ועל אלו דינין קשין פי׳ הזהר ויריעו ל׳ תרועם, רוע התרועעה הארץ.

י) **וביאור** ענין יחוד וזווג זה, היינו המשכת אור א״ס המלובש בחכמה עילאה, שיאיר כן בחכמה תתאה, ועיין בת״א פ׳ ויחי בד״ה אוסרי לגפן בפי׳ וינוחו בו ישראל מקדשי שמך, שממשיכים מבחי׳ אתה קדוש בבחי׳ ושמך קדוש, ובד״ה רני ושמחי דרוש השני בפירוש שמחה בצפרא ושם בד״ה ביאור ענין רני ושמחי דס״ג ע״ב שאז היא מקבלת כל האורות כו׳ ובד״ה כי אתה נרי, בפי׳ יחיד חי העולמים מלך, וסד״ה וידבר אלקים כו׳ וארא אל אברהם בפי׳ וידעתם כי אני הוי׳ והייתי לכם לאלקים, ובד״ה אז ישיר משה ובנ״י בענין קי״ס שעלמא דאתכסיא יאיר ע״ד עלמא דאתגליא, ובד״ה משה ידבר בענין כי אל דעות ה׳ שיהי׳ גילוי דעת עליון גם למטה זהו היחוד הנקרא והאדם ידע, ומלאה הארץ דעה את ה׳, וזהו ענין והאלקים יעננו יעו״ש שזהו יחוד הוי׳ באלקים וזהו בחי׳ בקר, שהוא עד״מ גלוי האור כי טוב, והיינו למעלה המשכת גלוי אור א״ס, משא״כ מדת לילה שהוא בחי׳ חושך שהעולם נראה יש ודבר נפרד כו׳ וכמ״ש בד״ה רני ושמחי הנ״ל מענין מדת לילה ומדת יום, ועיין עוד בפ׳ בראשית בביאור כי כאשר השמים החדשים, שיחוד מ״ן ומ״ד זהו שגם בבי״ע יהי׳ איהו וחיוהי וגרמוהי חד כמו באצי׳ כו׳, ועמ״ש עוד מענין לילה ויום בד״ה ותוסף אסתר שבחי׳ זה היום הוא גלוי אור א״ס ע״ד שבקי״ס אמרו זה אלי כו׳ ומזה מובן הפי׳ שהיחוד הוא בבקר, כיון שענין יחוד זה הוא גילוי אור א״ס שבחכמה עילאה וזהו הנק׳ אור ויום כו׳ וע׳ עוד בד״ה זכור ושמור בת״א פ׳ יתרו דקי״ט ע״ב, וע׳ בלק״ת פ׳ במדבר בד״ה במדבר סיני באהל

מועד דרוש השני פ"ב כי הנה מלת מועד כו' מלשון והאדם ידע דהיינו המשכת יחוד אור א"ס ב"ה למטה כו' ובד"ה בשעה שהקדימו ספ"ג ובביאור ע"פ נשא ובד"ה והי' לכם לציצית דרוש השני וסד"ה וידעת היום דרוש השני ובד"ה וזאת המצוה פ"א ובד"ה ה' לי בעוזרי פ"א, ומכ"ז יש להעיר לענין בבקר יאכל עד ולענין בקר ויודע ד', ועמ"ש בבוך תרי"ט ב' על מאמר הזהר פ' אמור דצ"ז א' רזא דתרתין אחתין שם פי' ענין יחוד אלהות בעולמות זהו ענין המתקת וביסום הגבורות ע"י החסדים ועמ"ש ע"פ המדרש תלים סי' ל"ו ע"פ כי עמך מקור חיים באורך נראה אור, שם נז' ג"כ מענין בקר ומענין נר שמאיר בלילה וענין כי נר מצוה ותורה אור בבוך תרי"ט ב'.

ל"ח ח'

ויסך בדלתים ים. רבות בשלח פכ"א קל"ח סע"ד. תזריע פי"ד ק"פ ע"ד ד"א אשה כי תזריע הה"ד ויסך בדלתים ים כשם שיש דלתות לבית כך יש דלתות לאשה הה"ד כי לא סגר דלת בטני כו'. וענין דלתים אלו היינו ע"ד מ"ש בזח"ג פנחס דרמ"ט ע"ב בשעתא דאתעברת אסתימת. ועיין בפ' ויקהל דרי"ט סע"ב ועיין מענין בדלתים בהרמ"ז אמור צ"ה א' ובמק"מ ר"פ שלח. ויסך בדלתים רבות פ' קרח דרע"ב ב'.

ל"ח ט'

בשומי ענן לבושו וערפל חתולתו. בחיי פ' בראשית דף ז' ע"א פי' שהוא גלגל הלבנה והוא המסבב והחופף על הים והוא המגיע יסוד המים לכך קרא הלבנה ענן וערפל ע"ש שהיא חשובה אין לה אור בפני עצמה ואמר כי היא חשובה לבושו של ים וחתולתו עכ"ל.

ברבות ויקרא פי"ד בשומי ענן לבוש זה השפיר, וערפל חתולתו זה השליא עכ"ל, ולכאורה מזה מבואר דהשליא היא ע"ג השפיר, שהרי מקדים ענן לבושו ואח"כ וערפל חתולתו, ובפ' כי תבא כ"ח נ"ז ע"פ ובשליתה היוצאת מבין רגליה ת"י ובשפיר שלייתה דתיפיק מבית תורפא כו', וכן ממ"ש ביחזקאל סי' ט"ז ד' ענין חתול, וסי' למ"ד כ"א דהוא ענין כריכה ועטיפה י"ל היינו על הלבוש, וזה דלא כמ"ש הרע"ו בפי' המשנה רפ"ג דבכורות דשפיר הוא על השליא.

ל"ח י"א

האומר עד פה תבוא ולא תוסיף. בירושלמי פ"ו דשקלים ה"ג דריש עד עכו תבא, ונראה משום דת"י עד פה עד כא תיתי, דורש כא עכו, ופא ישית דריש ביפו ישית, וכ"ה ברבות בראשית ס"פ כ"ג, ובמ"כ שם פי' כנ"ל.

ב) **רבות** ס״פ קרח דרע״ב ג׳ וכתיב האותי לא תיראו כו׳ אשר שמתי חול גבול לים בירמי׳ סי׳ ה׳ כ״ב, וכתיב ואומר עד פה תבוא ולא תוסיף כו׳.

ג) **בר״ח** בהקדמה לשער התשובה העיר מזה לענין הערת התשובה כאשר יראה שהבורא ית׳ הוא שליט כו׳ וכל הנבראים כולם משועבדים למאמרו אין אחד יוצא מהגבול ששם לו יוצר הכל כענין הים שנאמר בו עד פה תבוא ולא תוסיף כדפי׳ בפ״ג משער היראה לכן אם הוא יצא מגבול התורה ראוי שישוב אל מקומו כאשר צוהו הבורא ולא ימרה את פיו עכ״ל. ועמ״ש מענין גבול ע״פ וירד הגבול הירדנה וע״פ וכל גבולך לאבני חפץ, ויש לומר ע״פ מ״ש והרשעים כים נגרש כי השקט לא יוכל בישעי׳ ססי׳ נ״ז ובמדרש תלים ע״פ זה הים גדול כו׳ דקאי על אדום ואין מספר לגזירות כו׳, ועכ״ז עד פה תבא היינו עד עכו ויפו שהם א״י ולא יוסיף שלא יוכלו להתגבר על ישראל לגמרי, וזהו אשר שמתי חול גבול לים כי חול היינו כמ״ש והי׳ מספר בנ״י כחול הים כו׳, וזהו באמת הפלא, וכמ״ש בח״ה שער הבחינה ספ״ה בד״ה והגדולה שבטובות ואם יבקש אדם בזמן הזה לראות מה שהוא דומה לענינים ההם יביט בעין האמת עמידתינו בין העוכומ״ז מעת הגלות כו׳, כמו שהבטיחנו יוצרינו ית׳ ואף גם זאת בהיותם בארץ כו׳ וע״ש ר״פ ד׳ מענין הים שלא יוכל לעבור את גבולו, וזהו באמת התעוררות גדול להתשובה שאם הים הנ״ל לא יוכל לעבור גבול נגד החול כו׳ אף כי השקט לא יוכל כו׳, מכ״ש שראוי לאדם שהיצה״ר לא יעבור על גבול שגבלו הבורא ית׳.

ל״ח י״ב

המימיך כו׳ ידעתה שחר מקומו. בירושלמי בברכות ספ״ח ויקרא אלקים לאור יום וגו׳ לאור אמר היום יהא תחומך ולחושך אמר הלילה יהא תחומך א״ר יוחנן הוא שאמר הקב״ה לאיוב המימיך צוית בקר ידעתה שחר מקומו ידעת איזה מקומו של אור שי״ב איכן הוא נגנז. ועיין מזה ג״כ ברבות בראשית פ׳ ב׳ קרוב לס״פ ושם אינו מסיים מ״ש בירושלמי של אור שי״ב כו׳. ולפי הירושלמי דשחר יש לו ב׳ פי׳ הא׳ אור היום, הב׳ אור של שי״ב שיתגלה לע״ל והיינו ויבדל בין האור שגנזו לצדיקים לע״ל כו׳.

זח״ג ר״פ שלח פי׳ ה׳ אתרחקא משחר שהמל׳ הנק׳ ה׳ אתרחקא מהשחר, והיינו ע״י שנאמר לה לכי ומעטי כו׳ ובמק״מ שם שבכל בקר מתקרבת להשחר אך עיקר קירובה לע״ל, וזהו מאימתי קורין את שמע בשחרין ב׳ בחי׳ שחר כו׳. במ״ע אופן ר״ו.

ל״ח י״ג

לאחוז בכנפות הארץ וינערו. במד״ר פ׳ בא ס״פ י״ח שהוא כענין מ״ש בישעי׳ סי׳ סמך י״ב והגוים חרוב יחרבו וע׳ במד״ר פ׳ שמות

פ"ב, וזהו כענין וחד חרוב שנתבאר במ"א וצדיקים שטים ע"פ המים. עמה"מ שער דיקנא קדישא ס"פ י"ח דס"ו א', שער קרית ארבע ר"פ קמ"ח דק"כ ע"ג, שער רישא דז"א פנ"א דקנ"ו ע"ג שיכרתו הקליפות מהמ' כו'. זח"ב פ' שמות די"ז ע"א. זח"ג פ' אחרי דע"ב ב'. אפ"ל ע"ד שנק' לפעמים ארץ כנען שיש לקליפות אחיזה בה בזח"א פ' נח דע"ג ע"א וסע"ב שהוא נמשך מבחי' בא נחש על חוה ולע"ל לא יהי' עוד בחי' זו וינערו רשעים ממנה ולכן הע' תלויה כמו ע' תלויה שבפסוק יכרסמנה חזיר מיער. זח"ב ס"פ וארא דל"ב סע"א. ילקוט ח"א רכ"ח ד'. ח"ב י"ט ד' ק"ה ד'. בחיי קע"ח ד' רכד"א. ילקוט פ' שלח רכח"ד בד"ה ונתנו על ציצית הכנף וכל המבטל מצות ציצית מצות כנף עליו נאמר לאחוז בכנפות הארץ וינערו רשעים כו', כי ד' כנפות ד' חיות המרכבה ויש לעומת זה ג"כ ד' ראשים או"א וזו"נ דק"נ כו' ועמ"ש מזה ע"פ מכנף הארץ זמירות שמענו בישעי' סי' כ"ד, והמכוון שאז יבטלו ד' בחי' הקליפה הנ"ל ולא יהי' להם אחיזה במל' וזהו לאחוז כו' וינערו כו' וזהו התנערי מעפר קומי כו'. ילקוט ח"ב יט"ד, בפסוק והיתה נפש אדוני צרורה בש"א סי' כ"ה, בתלים סי' רמז תשנ"ג ע"פ על כן לא נירא בהמיר ארץ, אל תיראו מאותו יום שמנער הקב"ה את הארץ שנאמר לאחוז בכנפות הארץ וינערו רשעים ממנה ואומר כי הנני בורא שמים חדשים כו' והיכן צדיקים עומדים באותה שעה ואתם הדבקים בה' אלקיכם ועמ"ש מזה ע"פ מזמור שיר ליום השבת בענין מארז"ל הקב"ה עושה להן כנפים כנשרים ושטים על פני המים.

ל"ח ט"ו

וימנע מרשעים אורם. פ"ב דחגיגה די"ב ע"א אור שברא הקב"ה ביום ראשון כו' עמד וגנזו מהן שנאמר וימנע מרשעים אורם, ולמי גנזו לצדיקים לע"ל שנאמר וירא אלקים את האור כי טוב ואין טוב אלא צדיק. ופי' מהרש"א אדם צופה בו בעינו השכלי כו'. ועמ"ש בת"א ח"ב בד"ה ואהי' אצלו אמון.

סנהדרין פרק חלק דף ק"ג ע"ב מאי דכתיב וימנע מרשעים אורם וזרוע רמה תשבר מפני מה עין של רשעים תלויה (שאינה כתובה בשיטת אותיות התיבה אלא תלויה היא למעלה ונראית ככתב רשום) כיון שנעשה אדם רש מלמטה (שיש לו שונאים ואין רוח הבריות נוחה ממנו) נעשה רש מלמעלה (בידוע ששונאים אותו מלמעלה להכי כתיב רשים שני מיני רשות), וי"ל שהרשע נק' רש ע' בפרדס באות ריש ההפרש בין ריש לדלת שבדלת יש עוקץ מאחוריו שהוא ענין יו"ד כו' ועד"ז ארז"ל להזהר בכתיבת אחד באות ד' דלא לישתמע ח"ו אחר, וזהו שהרשע נק' רש.

וזרוע רמה תשבר. דנ"ח סע"ב. בעמה"מ קמ"ז זרוע רמה תשבר ר"ת זרת. ואפ"ל על שבה"כ דתהו שנמשך מפני היש זהו וזרוע רמה תשבר והאור נסתלק למעלה וזהו וימנע כו'. רבות בראשית פי"א די"ג א' אור

שברא הקב"ה ביום ראשון כו' ומנין שגנזה שנאמר וימנע מרשעים אורם כו' ומנין שהתקינה לצדיקים לע"ל שנאמר וארח צדקים כאור נוגה כו'. וכ"ה בפרשה י"ב דף י"ד ג' וסיים וכיון שראה אור שהוא גנוז לצדיקים שמח שנאמר ואור צדיקים ישמח במשלי סי' י"ג, וכ"ה בפ' תרומה ר"פ ל"ה ושם איתא והיכן גנזו בגן עדן שנאמר אור זרוע לצדיק, וכ"ה בסדר שמיני פי"א קע"ז ד' ושלכן נאמר ויהי אור כו', וכ"ה ברבות ברות דמ"א ב' בד"ה ושם האיש אלימלך כו' ושם ביפ"ע דקדק לשון אורם דהל"ל וימנע מרשעים אור ולפמ"ש בת"א פ' בשלח יובן זה, וכ"ה ברבות באסתר קי"ז ד' סד"ה ויהי בימי כו'. רבות נשא פי"ג רנ"ג א' למה וי"ו יתירה כו' כנגד ששה דברים שניטל מאדה"ר זיוו וחייו כו' ומאורות כו' שנאמר וחפרה הלבנה כו' ומנין שגנזם וימנע מרשעים אורם כו' ומנין שעתידים לחזור לימוה"מ עד שנאמר והיה אור הלבנה וכ"ה בב"ר פי"ב דף י"ד ג'. ועפ"ז י"ל ענין ותמנע היתה כו' ותלד לו את עמלק כי נקראת תמנע ע"ש וימנע מרשעים אורם שהאור גנוז לצדיקים הם צדיק יסוד ז"א וצדק יסוד דנוק', אבל זו שהיא נוק' דקליפה נק' תמנע וענין הוי"ו דותמנע היינו ע"ד ששה דברים שניטלו כו' כי האור הנ"ל נק' שמש צדקה, ותמנע מלשון מונע בר היפך הצדקה ולכן וימנע מרשעים אורם כו'.

בעמה"מ ש"ו פי"ט ואור המקיף הוא למעלה מהכלי כי אין לנו חלק בו בעוה"ז כו' רק הוא קיום והעמדה לשמירת הכלי כו', וזהו האור שנגנז מפני הרשעים שאין העולם כדאי להשתמש בו, וזהו שאמר הפסוק וימנע מרשעים אורם שהוא אור המקיף שלהם כו', וה"ס ויתנצלו את עדים כו'. במ"ע קמ"ז ולכן ע' של חזיר מיער תלויה וימנע מרשעים אורם ג"כ עיין תלויה כו' ועמ"ש מענין עיין תלויה בד"ה וכל בניך למודי שהוא ענין המקיף דלבונה ע"ד רישיה דעשו בעיטפוי דיצחק הנז' בת"א פ' תולדות בד"ה ראה ריח בני.

זח"א לך לך ע"ח ב' וימנע מרשעים דא נמרד ובני דריה, אורם היינו אברהם דנפק אברהם מינייהו דהוה אורם כו', והיינו כי אברהם שהוא חסד נק' ג"כ אור שנברא ביום ראשון.

מקץ דר"ג ע"ב וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה, ההוא שמשא דגניז קוב"ה כו' כמ"ד וימנע מרשעים אורם כו'.

ח"ב פקודי רכ"ד ב' כי שמש ומגן כו' לא ימנע טוב כו' רזא הוא דכתיב וימנע מרשעים אורם כו', אבל לצדיקייא מה כתיב לא ימנע טוב להולכים בתמים. י"ל כי תמים היינו מי שתוכו כברו, ולכן מדה כנגד מדה כמו שנסתרו בגילויו כן נגלה אליו הנעלם ב"ה, וע"ש דר"ל ע"א מזה. ח"ג ר"פ אמור פ"ח א', ובהרמ"ז שם. פ' הנ"ל דצ"ג סע"א. בת"א בד"ה בשלח פרעה מה שעובדי כוכבים מקבלים כו' הוא מבחי' ארך אפים ורב חסד

כו׳ והוא מוסתר ומכוסה אצלם וימנע מרשעים אורם שאינו מאיר אצלם בהתגלות כ״א בחשך כפול ומכופל עד שמכחישים בה׳ אחד אמר נבל בלבו אין אלקים כו׳ ונק׳ אורם כי עולם התהו קדם לעולם התיקון כו׳.

ל״ח כ״ט

מבטן מי יצא הקרח. זהר פ׳ לך לך דפ״ה סע״ב, ובפ׳ בראשית דכ״ט ע״ב ודף למ״ד ע״א. ויחי דרל״ז ב׳, וע׳ בענין מי בזהר בההקדמה דף א׳ ב׳ ודף ב׳ א׳ ור״פ תרומה, ועיין מענין מבטן מי בעמה״מ שער ששי פס״ז דל״ח ע״א, ושער י״ו פי״ב דקל״א ע״א.

ל״ח כ״ט

הנה בזהר פרשה לך לך דף פ״ה סוף ע״ב על פסוק מבטן מי יצא הקרח אית רקיע עילאה סתים כו׳ וכולהו תווהין עילאה ובג״כ אקרי מי וע׳ בזהר ויקהל דרי״א סע״א שזהו ענין קצה השמים דלעילא, וז״א נק׳ בריח התיכון המבריח מן הקצה הנ״ל עד קצה השמים דלתתא כמ״ש בד״ה בן פרת יוסף וע׳ עוד מענין מי בזהר בההקדמה דף א׳ ע״ב ע״פ מי ברא אלה ובפ׳ ויחי דרל״ז ע״פ מי יקימנו, מי ירפא לך, וע׳ בענין מבטן מי יצא הקרח בזהר בראשית דכ״ט ע״ב ובת״ז תקון י״ח דל״ב ע״ב, מסטרא דאימא עילאה אתקריאת שכינתא בטן הה״ד מבטן מי יצא הקרח, עלה אתמר בטנך ערימת חטים שה״ש ז׳, ופי׳ בכס״מ שם מבטן מי שהוא בינה יצא ת״ת ומ׳ קרח הנורא הוא תפארת ור״ל שזהו ענין ועל ראשי החיה רקיע כעין הקרח הנורא ונורא הוא ת״ת ובתקון נ״ג ד״צ ע״ב פי׳ כי היסוד הנק׳ כל הוא כחשבון מי וזהו ענין מבטן מי יצא הקרח דאיהו הקרח הנורא, וכ׳ בכס״מ כי הגדול הגבור והנורא הם חג״ת וצ״ל כי ת״ת ויסוד זהו ענין א׳ ע״ד ב׳ ווין יעקב ויוסף ובתקון ט״ל דפ״ב ע״ב פי׳ ענין אשר קידש ידיד מבטן זהו ענין מבטן מי יצא הקרח, כי אשר היינו בינה, אק״ב והוא ג״כ בחי׳ מי, וא״כ ענין אשר קידש ידיד מבחי׳ מבטן היינו ענין מבטן מי כו׳, וע׳ מענין ידיד בגמ׳ פ״ה דמנחות דנ״ג ע״ב בענין יבא ידיד בן ידיד כו׳, וע׳ בזהר ר״פ לך לך דע״ז א׳ ע״פ מה ידידות משכנותיך ושם ס״פ לך לך דצ״ו תחלת ע״א ע״פ אשירה נא לידידי דא יצחק (וכתיב לבנימין אמר ידיד ה׳) ובזהרי חמה שם וז״ל דורשי רשומות אמרו ע״פ ואת בריתי אקים את יצחק אקים ר״ת אשר קדש ידיד מבטן, והרמ״ז שם כ׳ שזהו דלא כפי׳ ר״ת בשבת ס״פ י״ט דקט״ז ע״ב דידיד קאי על אברהם אלא כפרש״י שם דקאי על יצחק, וענין שנק׳ ידיד מבטן היינו שלא נולד אלא לאחר שנמול אברהם, ורש״י פי׳ ע״ש אשר אהבת, ולפי׳ הת״ז נק׳ ידיד מבטן לפי שנמשך מבטן מי שהוא הבינה וזהו הה׳ שנוסף לאברם, שיהי׳ נק׳ אברהם כמ״ש בת״א ר״פ לך לך, וזהו מי מלל לאברהם היניקה בנים שרה, מי דוקא וכמ״ש ג״כ ר״פ תולדות דקל״ה ע״א ע״פ מי ימלל גבורות ה׳ דא יצחק והיינו מי דוקא, וע׳ מזה בזהר ויחי דרמ״ט א׳ ובפ׳ יתרו דף פ״ג ע״א, אך לפ״ז מבטן

מי יצא הקרח צ"ל דהיינו ג"כ בחי' יצחק, וא"כ הקרח הוא בחי' גבורה כי הקרח בא מתוקפא דצפון, וכמ"ש בזהר בראשית דכ"ט ע"ב בענין מבטן מי יצא הקרח דהא מסטרא דצפון גלידי מיא, וכן בפרדס ערך קרח פי' שהיא השכינה במציאותה התחתון והמ' בנינה מן הגבורות כמ"ש בסידור ע"פ כבוד מלכותך יאמרו וגבורתך ידברו, אבל המאו"א אות ק' סעיף כ"ו פי' קרח הנורא ת"ת, והפרדס דחה פי' זה, וע' מענין בטן במאו"א אות ב' סי"ח, ובאות מ"ם סעיף פ"ח מענין מי נק' בינה עילאה כו', והי"ג כ' וע' בזהר בלק דקפ"ה ע"ב ור"ל מענין אד' מי יעמוד וע' מענין ועל ראשי החיה רקיע כעין הקרח בסידור ע"פ הנותן שלג כצמר שהקרח זהו הפרסא המפסיק בין הבינה לחג"ת וכמ"כ בין אצי' לבי"ע, וע' מזה בהביאור ע"פ כי כאשר השמים החדשי' שבלק"ת סוף שה"ש וע' עוד מענין קרח בסידור ע"פ משליך קרחו כפתים וע"פ הללויה הללו אל בקדשו הללוהו ברקיע עוזו ובלק"ת פ' תזריע בד"ה קא מיפלגי במתיבתא דרקיעא, ובד"ה ביום השמיני שלח.

מ' כ'

כי בול. ח"א. וכל חית. ח"ב מ"ח ב', סמ"ך סע"א.

מ"א יו"ד

עטישותיו תהל אור. נתבאר ע"פ תהלה לדוד, ושם ססעי' ח'.

עטישותיו תהל אור. ברכות דנ"ט א'.

ועיניו כעפעפי. פ"ה דב"ב דף ע"ד ב' מאור גדול ראיתי בים אמ"ל שמא עיניו של לויתן ראית דכתיב ועיניו כעפעפי שחר. ובמ"ע ססי' ר"ו העיר לזה ענין שביקש משה ואראה את הארץ, כי לויתן יסוד אבא שמקיף האוקינוס בינה כו' ועיניו של לויתן זהו סוד עינא פקיחא דלא נאים שע"ז נאמר הנה לא ינום כו' והוא ענין אשר עיניך פקוחות כמ"ש באד"ר דקכ"ט ע"ב ודק"ל ע"א, ולע"ל שנאמר כי עין בעין יראו היינו שיהי' גילוי בחי' זו והיינו ענין עיניו של לויתן שהם נשמות עליונים הנמשכים מאו"א כו', ועז"נ ועיניו כעפעפי שחר ע"ד אז יבקע כשחר אורך כו'.

דניאל

א׳ ח׳

וישם דניאל, פ״ב דעכומ״ז דל״ו ע״א, מד״ר פ׳ נח פל״ד ע״פ ויאמר ה׳ אל לבו ובפ׳ תולדות תוך פס״ז, אבל הצדיקים לבן ברשותן שנאמר וישם דניאל אל לבו דומין לבוראן שנאמר ויאמר ה׳ אל לבו, ובאסתר קכ״ט ב׳ ע״פ ויאמר המן בלבו, זח״א פ׳ וישב דקצ״א סע״א, ס״פ משפטים דקכ״ה ע״ב ועמ״ש מזה ע״פ ויאמר ה׳ אל לבו וע׳ בסש״ב פי״ז.

ז׳ ח׳

משתכל הוית כו׳, רבות וישלח פע״ו מסתכל הוית בקרניא וארו קרן אחרא זעירא סלקת מביניהון זה בן נצר כו׳ ופום ממלל רברבין זו מלכות אדום הרשעה כו׳, בחיי פ׳ לך לך דכ״ה סע״ג.

בעמה״מ שער קרית ארבע ר״פ קמ״ד וז״ל ולכן היא הבינה נק׳ פום ממלל רברבן כי מבינה אתוון רברבן וזה ההבל בא מדבור רברבא כנודע שאותיות עלמא דאתי היא בינה הם אותיות גדולות כו׳ עכ״ל, ועיין מזה זח״ב תרומה קלב״ב בענין א״ב דאל אדון שאומרים בשבת נגד מה שבחול אומרים א״ב דאל ברוך.

ור״פ קמ״ז כ׳ אימא עילאה מקבלת מאריך אנפין אור המקיף הזה מהפה שלו הנק׳ פום ממלל רברבן כו׳ וכ״כ שם פרק קמ״ה דא״א נק׳ פום ממלל רברבן כו׳ ע״ש, וא״כ מ״ש לעיל ב׳ המדרש דאדרבה טיטוס נק׳ פום ממלל רברבן וכמ״ש רש״י בדניאל במקומו, י״ל היינו מפני שיניקתם מבחי׳ כמה ארך אפיים לפניו כו׳ שאע״פ שמכעיסין ובאין עכ״ז משפיע להם משום דקמיה כחשיכה כאורה כו׳ וכמ״ש בת״א בד״ה בשלח פרעה, ועיין עוד מענין פום ממלל רברבן בעמה״מ שט״ז פרק כ׳ ופרק ל״ז קמ״ה ב׳, שוב ראיתי נזכר מענין פום ממלל רברבן בספד״צ פ״ה עתיקא לזעירא כו׳ פום ממלל רברבן, והוא בזהר תרומה דקע״ח סע״ב.

ז׳ ט׳

עד די כורסוון, זח״א פ׳ ויחי רמ״ב ב׳, ע׳ לק״ת פ׳ אמור בד״ה והניף הכהן אותם ספ״א בשם הז״ג, זח״ב ויקהל דף רי״א ע״ב ומההוא זיעה דמטולא דלהון אתעביד נהר דינור, וע׳ בפרדס ערך נהר שלפעמים נקרא הת״ת נהר דינור, מצד יניקתו מצד הגבורה, ולפע״ד כי כמו שיש נהר דינור בבריאה שיוצא מזיעתן של חיות המרכבה כמ״כ כי ד׳ חיות נק׳ ג״כ או״א וזו״נ והם

מרכבתא עילאה וא״כ נהר דינור שיוצא מהם הוא ג״כ בחי׳ בינה ולכן נאמר דנגיד ונפיק ובזה א״ש לפרש מ״ש בגמרא ספ״ד דסנהדרין דל״ט סע״א אלקיכם כהן הוא כו׳ טביל בנורא דהיינו בנהר דינור דנגיד ונפיק מן קדמוהי דעתיק יומין שהוא כתר כו׳. זח״ג פ׳ ויקרא ט״ו ב׳, ובפי׳ הרמ״ז י״ח ב׳, נשא דק״ל סע״א, ועתיק יומין יתיב קל״ד סע״ב ושער רישיה קכ״ז ריש ע״ב ק״מ ב׳, כרסיה שביבין, ח״ב רי״א ב׳, ח״ג ק״ל סע״א.

ז׳ י׳

נהר דינור נגיד.

מד״ר קדושים פכ״ה, אחרי הוי׳ אלקיכם תלכו, וכי אפשר לבשר ודם לעשות לשמים להדבק בשכינה אותו שכתיב בו כי הוי׳ אלקיך אש אוכלה (ע׳ מזה בלק״ת פ׳ נצבים בד״ה אתם נצבים, פ״ג) וכתי׳ כורסייה שביבין די נור, וכתיב נהר דינור נגיד ונפיק מן קדמוהי כו׳ עכ״ל, בפ׳ אמור פל״א דרל״א ע״ד נהר דינור נגיד ונפיק מן קדמוהי ולאורך אני צריך, בתמיה, א״ר אחא ה׳ חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר, נשמע מזה דנהר דינור הוא בחי׳ גבוה, וכמ״ש בפרדס ערך נהר, דהת״ת נק׳ לפעמים נהר דינור כו׳.

ער״ש בענין אלף אלפים ישמשוניה, וכתוב אחד היש מספר לגדודיו, ויש ע״ז ב׳ שטות האחד דזהו מספר גדוד אחד ולגדודיו אין מספר, הב׳ כיון שחרב ביהמ״ק כביכול מיעט הקב״ה פמליא שלו כו׳, וכ״ה עוד במד״ר נשא פי״א קרוב לס״פ דף רמ״ה ד׳.

נשא פי״ב דרמ״ח ג׳ כתיב נהר דינור נגיד ונפיק והרקיע של מים שנאמר המקרה במים עליותיו ולא זה מכבה את זה ולא זה מכבה את זה כו׳, בשה״ש רבה בפסוק שיר השירים דף ג׳ ע״ד וישב שלמה על כסא ה׳ למלך א״ר יצחק וכי אפשר לו לאדם לישב על כסא ה׳ אותו שכתוב בו כי ה׳ אלקיך אש אוכלה הוא וכתיב נהר דינור נגיד ונפיק וגו׳, אלא מה כסאו של הקב״ה שולט מסוף העולם ועד סופו אף כסא שלמה שולט מסוף העולם ועד סופו, יש לפרש כסאו של הקב״ה היינו בינה שהיא כסא לבחי׳ עתיק יומין כמ״ש כסא כבוד מרום מראשון ופירשו כסא בינה כבוד חכמה מרום כתר מראשון א״ס, אף כסא שלמה, שלמה היינו מ׳ דאצי׳ וכסא שלמה זהו היכל קדה״ק דבריאה כו׳.

זהר בראשית דף כ״ג סע״ב אוריאל מסטרא דחסד ונוריאל מסטרא דגבורה דאיהו נור דליק דאתמר ביה נהר די נור וגו׳ ובהפירוש שם ת״ת כשמקבל מחסד נקרא אוריאל וכשמקבל מגבורה נק׳ נוריאל.

וע׳ בזח״ג פ׳ צו ע״פ ותצא אש מלפני ה׳, אמר רבי יהודה דא אוריאל ובהרמ״ז שם אוריאל בת״ת, ועמ״ש מזה בד״ה ושאבתם מים בששון, דרוש הראשון, וע׳ בפרדס ערך ארגמן ובשער ההיכלות פ״ו, וע׳ מענין נהר

דינור בת"א בד"ה ויהי מקץ, ובפ' יתרו בד"ה מראיהם ומעשיהם, ועמ"ש מענין זה ע"פ ויקחו לי תרומה.

ח' י"ב

וצבא תנתן על התמיד, נזכר ונסמן בד"ה עולת תמיד פ' פנחס.

וצבא תנתן על התמיד בפשע.

מד"ר בפתיחתא דאיכה בתחלתה בד"ה ר' אבא בר כהנא פתח מי האיש החכם, הה"ד וצבא תנתן, התמיד אלו ישראל דכתיב והגית בו יומם ולילה, בפשע בפשעה של תורה כו' ע"ש נמצא ישראל נק' תמיד ע"ש התורה שנאמר בו והגית בו כו', והענין ע"פ הקדמה שביארה אאזמו"ר נ"ע בד"ה עולת תמיד, שהשראת אוא"ס ב"ה מבחי' שמו הגדול, שע"ז ארז"ל עד שלא נבה"ע הי' הוא ושמו בלבד הנה גילוי בחי' זו היא בחכמה כי אוא"ס ב"ה אינו שורה אלא בבחי' חכמה לפי שהיא כלי הביטול כו' וכמ"ש בסש"ב פל"ה בהג"ה כי הנה שמו בגימ' מקור והיינו מ"ש מקור מים חיים מבועא דלא פסיק שהוא ית' מחדש בכל יום תמיד מע"ב כי בכל שעה נמשך צירוף חדש מי"ב צרופי הוי', והחיות רצוא ושוב שחיות שעה העבר נסתלק למקורו ונמשך צירוף חדש כו' ומקור ההתחדשות דוקא מאו"ס שלהיותו א"ס ע"כ מחדש תמיד ואין קץ וזהו ענין כל מקום שנאמר נצח סלה ועד אין לו הפסק שבחי' זו שאין לו הפסק היינו לפי שנמשך ממקום גבוה ע"ד מ"ש ועת"י יתיב כו' מלכותיה מלכות עלם כו' וכן כל מקום שנאמר לי אין לו הפסק לפי שמורה על יחוד או"א התדירי כו' שהמשכה זו באה מאו"ס ב"ה רק שמתלבשת תחלה בחכמה ע"י שהוא כלי הביטול והיינו שמבחי' שמו גימ' מקור נמשך בחכמה שהוא מעין הנובע מן המקור וכמו המעיין הוא גיד דק שאל"כ הי' מבול כו', כך מעיין החכמה הוא יוד של שם הוי' ולכן היו"ד דוקא מורה על שמהווה תמיד שזהו מעיין הנובע בתמידות ומחכ' נמשך לבינה וזהו ונהר יוצא תמיד מעדן וכמו עד"מ באדם המחשבה היא כמו נהר הנמשך תמיד ממקורו כו' שא"א להיות האדם בלי מחשבה כו' ועמ"ש בבה"ז ר"פ ויצא בפי' ויצא יעקב יסוד אבא מבאר שבע הוא הבינה כו' והנה התלבשות אור א"ס בחכמה הוא כמו עד"מ הנפש שבאדם שעיקר גילויה והשראתה הוא במוחין שבראש, וכמ"ש מזה בד"ה וידבר אלקים את כל הדברים, ושם פ"ב בענין התאחדות כח השכל בהנפש שלכן נק' נפש המשכלת ושם פ"ג שעד"ז יובן הנמשל ענין התלבשות הקו וחוט מאוא"ס בחכמה עילאה, וע"ש בהביאור פ"א שלכן החכמה נק' חיה ומתאחדת עם יחידה, ולכן נק' התורה משל הקדמוני, וכמ"ש מזה בד"ה ויצוום ובד"ה לבסומי בפוריא דרוש השני, וזהו ענין הקב"ה יושב ועוסק בתורה יושב שמשפיל א"ע כו', וזהו ענין רננא דאורייתא שהם הטעמים ונגינות כו' כמ"ש בד"ה שיר השירים פ"ב, ושם רפ"ד חות דרגא המשכת אוא"ס להתלבש בתורה חכמה עילאה כו' אלפים שנה כו' אאלפך חכמה כו' ע"ש דהיינו ענין ואהי'

שעשועים יום יום שהם חו"ב, והנה עז"נ ונהר יוצא מעדן שהם חו"ב יוצא תמיד כמ"ש באדר"ז דר"צ ע"ב דלא מתפרשאן כו' להשקות את הגן ג"ן סדרים דאורייתא היינו התורה כמו שנמשכה בז"א כו' מדות כשר ופסול כו' ולכן נק' התורה תמיד, כי זיווג או"א הוא תדירי שכמו המעיין נובע תמיד מן המקור בלי הפסק וממנו נמשך הנהר תמיד כך החכמה מאין תמצא, ולכן נק' הוא ית' מקור מים חיים מבועא דלא פסיק עמ"ש מזה ע"פ רפאני ה' וארפא, וזהו הטעם שעסק התורה צ"ל תמיד והגית בו יומם ולילה ולא ימיש כו' ומדוע אין כן בשאר המצות אלא לפי שהתורה מחו"ב נפקת אשר שם ההמשכה תדירי מבועא דלא פסיק לכן צ"ל כמו"כ בעסק התורה למטה, ועמ"ש בת"א פ' בשלח בד"ה אכלוהו היום כענין שנאמר גבי מן למען אנסנו הילך בתורתי, והוא כי במן נאמר ולקטו אותו דבר יום ביומו וכן בתורה נאמר לשקוד על דלתותי יום יום ע"ש במדרש, והיינו כי אנו אומרים נותן התורה שבכל יום ויום נותן דוגמת מן, שתמיד נמשך מלמעלה מהזמן ע"כ הוא דבר יום ביומו כי סדר זמנים הוא מז"ת והתורה קדמה אלפים שהם חו"ב ונמשכת בו"ק מדות כשר ופסול ולכן בכל יום נמשכין מוחין חדשים לז"א מבחי' עמקו מחשבותיך בד"ה באתי לגני כונן שמים בתבונה שהוא ונהר יוצא מעדן יוצא תמיד ולכן בכל יום המשכה חדשה, וכן מן ששרשו ממו"ס טלא דבדולחא כו' ע"ש, ולכן נק' התורה אמת, בחי' מוצא מים אשר לא יכזבו מימיו, כמ"ש מזה בביאור ע"פ אלה מסעי גבי ויכתוב משה, ובמא"א מם קכ"ב, משא"כ למטה ביחוד זו"נ לפעמים נאמר ונהר יחרב ויבש כו' ולכן בעלי תורה שתורתם אומנתם נק' אחים וריעים למקום בחי' תרין ריעין דלא מתפרשין ועיין מזה בד"ה רני ושמחי בת גבי עד שקראה אחותי, ובד"ה באתי לגני גבי אכלו ריעים.

ב) וז"ש לא ימוש ספר התורה כו', דהנה מבואר בזהר יתרו דפ"ג סע"א ע"פ ולא ימוש מעשות פרי כו' מ"ט לא ימוש משום דעל יובל ישלח שרשיו כו' דהיינו ענין ונהר יוצא מעדן יובל שמו שהוא זיווג חו"ב שהוא תדירי ע"כ לא ימיש מעשות פרי, ובזח"ג פ' אחרי דס"ה ע"ב יוצא ולא יצא כו' ולכן בן עזאי שחשקה נפשו בתורה הי' פטור ממצות פו"ר כי מצות פו"ר פי' בזח"א די"ב סע"ב, שגורם לההוא נהר למהוי נביע תדיר ולא יפסקון מימיו כו' וע' בזהר וישב דקפ"ו סע"ב, והנה ע"י עסק התורה תמיד שממשיך יחוד או"א ונהר יוצא כו' תמיד ע"י לא ימוש ספר כו' לכן פטור ממצות פו"ר, וע"ש בזח"א יב"ב בענין ישרצו המים כו' גם אפ"ל מצות פו"ר הוא יחוד זו"נ, וע"י עסק התורה בתדירות דוקא שהוא יחוד או"א הרי יש בכלל מאתיים מנה כו' וכמו דמי שתורתו אומנתו פטור מהתפלה כו', ולכן ארז"ל ויתר הקב"ה כו' שהמצות הם ברמ"ח אברים דז"א ולא וויתר על ביטול תורה שהוא יחוד חו"ב מקור ההמשכה כו' וזהו בפשע בפשעה של תורה ותשלך אמת ארצה ואין אמת אלא תורה ועיין מענין ותשלך אמת ברבות בראשית פ"ח, זח"א בראשית דכ"ה סע"ב, ח"ב משפטים קט"ז א' דקי"ז ע"א בענין דייק שדן דין אמת כו', ת"ז תקון כ"ב דס"ו סע"ב תקון ס"ג דצ"ח א' מאי ארצה דא שכינתא מפרש ע"ד השליך משמים ארץ, וכעין

זה הפי׳ בזח״א כה״ב הנ״ל, ובתי״ח תיקון ה׳ דקי״א ע״ב ותשלך אמת ומאן גרם דא דינא דלא דן דין אמת כו׳ של״ה קמד״א רה״ב שס״ב רסא״א, תד״א ח״א פי״ח, בחיי רכח״ג, עמה״מ קלז״ג, ילקוט ח״ב מ״ב ג׳, ועמ״ש עוד מענין תמיד בת״א בד״ה ואתה תצוה גבי פי׳ להעלות נר תמיד שהוא ביחו״ע כו׳, משא״כ מחוץ לפרוכת נאמר מערב עד בוקר כו׳ ע״ש, ובד״ה ועשית ציץ בענין והיה על מצחו תמיד לרצון כו׳ ועמ״ש בביאור דצאינה וראינה בענין מצחא שאין בו שינוים כו׳, והנה ענין ישראל מתקשראן באורייתא ע״ד והקשורים ליעקב משא״כ העטופים ללבן פי׳ העטופים שרק מתעטף בהשפע בבחי׳ מקיף ולא נקלט ממש בפנימיות אבל והקשורים היינו שנקשר ונלקט בו ובעסק התורה היינו שמשיג ההלכה לאשורו ושכלו מקיף כו׳ לכן זהו קשר גמור דוגמת שני קשרים כו׳ ועי״ז נק׳ ישראל תמיד שממשיך מיחוד או״א התדירי גם בזו״נ בבחי׳ וי״ה להיות ונחך ה׳ תמיד כו׳.

ט׳ י״ח

הטה אלקי אזנך ושמע פקח עיניך.

זח״ג האזינו דרצ״ג ע״א הטה כו׳ יסלסל ברישיה כו׳ וישמע ליה כו׳ ענין סלסול הוא כמ״ש סלסלה ותרוממך בד״ה כי ביום הזה יכפר וכן הנזירות הריני מסלסל, שם דף רצ״ד ע״ב בהאי אידנא תליין צלותין ובעותין ופקיחא דעיינין הה״ד הטה כו׳ פקח כו׳. פנחס דרנ״ו סע״ב ואתקריאת אזן מסטרא דשמאלא הטה אלקי אזנך. נשא קמ״ז ע״ב טוב עין הוא יבורך כו׳ פקח עיניך כו׳. דקל״ז רע״ב פקיחותא דעיינין כו׳ עינא חד דרחמי כו׳. דקל״ו ע״א הטה אלקי אזנך ע״ד מ״ש בהאזינו דרצ״ג ע״א כנ״ל. מ״ע קל״ח ל״ח ענין והעיר אשר נקרא שמך עליה. בעמה״מ שער יו״ד פ״ב ופ״ח דנ״ג ע״ד ושער י״ד פרק קי״ט דקי״ב ב׳ ובשאר דוכתי מבואר דלסלסל השערות כדי שיתגלה האוזן קאי הכל בז״א, וא״כ הרי מבואר בד״ה שחורה אני ונאוה דשערות דז״א עז״נ שחורות כעורב ובהן תלויין מל״ת וכן כל דקדוקי סופרים תלוים בשערות דז״א, ולכן ע״י קיום מצות ודקדוקי ד״ס עי״ז הוא סלסול השערות דז״א ועי״ז הוא שנמשך להיות כי ישמע ה׳ קולי תחנוני כי הטה אזנו לי כו׳, וגם בד״ה ואיש כי ימרט ראשו כו׳ נת׳ שמשערות דז״א יש יניקה לכחות הדין, לכן צ״ל סלסול השערות שלא יסתירו כחות המקטרגים כו׳ ע״ד ולא אבה הוי׳ אלקיך לשמוע אל בלעם כו׳.

י״ב ג׳

א) **והמשכילים** יזהירו, פ״ק דב״ב ח׳ ב׳ זה דיין שדן דין אמת לאמתו וגבאי צדקה, ומצדיקי הרבים אלו מלמדי תינוקות.

ב) **ירושלמי** פ״ג דנדרים עתיד עשו כו׳ שנאמר אם תגביהי כנשר ואם בין כוכבים תשים קנך משם אורידך נאום ה׳, ואין כוכבים אלא צדיקים שנאמר ומצדיקי הרבים ככוכבים, כי כוכבים ברקיע תמינאה בינה, וזהו אם תגביהי כנשר ת״ת עולה כו׳.

ג) **רבות** תולדות פס"ה עד"א ברן יחד כוכבי בקר ויריעו כל בני האלקים מה שזרעו של יעקב שנמשל לכוכבים מקלסין דכתיב בהון ומצדיקי הרבים ככוכבים ואח"כ ויריעו כל בני האלקים אלו מ"ה מה הן אומרים בשכמל"ו, רבות בא ס"פ ט"ו אבל לע"ל מוסר להם את הכל שנאמר והמשכילים יזהירו כו' מבואר מזה דבחי' ישכילו כזוהר הרקיע זהו הנק' בחי' נישואין ובחי' נשואין זהו גילוי פנימית חכמה שלמעלה מבחי' נובלות חכמה שלמעלה תורה כמבואר בלק"ת ד"ה תורה צוה לנו ושם סעיף ג' ובהביאור סעיף ג' וא"כ נלמוד מזה דבחי' יזהירו כזהר הרקיע זהו ענין המשכה מפנימיות חכמה עילאה ועמ"ש לקמן בשם המק"מ ר"פ שמות.

אמור פ"ל ד"ר ע"א ד"א שובע שמחות כו' ופניהם דומה לחמה כו' לרקיע ולכוכבים שנאמר והמשכילים כו' הרקיע כו' ככוכבים לע"ו. במדבר פ"ב ריב"ב משלן ככוכבים כו' וחפרה הלבנה ובושה החמה כו' והכוכבים אינן בושים כו', ומזה יובן ענין ולא נבוש לע"ו, ולא יבושו עמי לעולם כו' עמ"ש סד"ה ואכלתם אכול וצ"ע אפילו כתר עליון אוכם אוכם הוא כו' דהיינו בושה כו' וצ"ל ע"י גלוי פנימית עתיק כו'.

רבות באיכה בפתיחתא ד"ה ר' יהושע דסכנין נ"ג ד' והכוכבים אלו הרבנים שנאמר ומצדיקי הרבים ככוכבים.

זח"א ט"ו א' סה"מ סי' צ', טו"ב בזהר הרקיע ודמות על ראשי החיה רקיע כעין הקרח, עמוד נ"ב, חיי שרה ק"ל א', ועיין בפ' ויצא קסב"ב, ח"ב שמות דף א' ע"א, ח"ג נשא קכ"ד ב' בהעלותך קנ"ג ב'.

ת"ז א"א ג"א ד"א ד"ב ט"ב י"א יא"ב יב"א יג"א עאא"ב עג"א עד"ב קיט"ב במק"מ ר"פ שמות פי' והמשכילים יזהירו ויאירו מחו"ג של אבא כמו שמאירים מחו"ג של אימא.

ואפשר לבאר זה עפמ"ש בלק"ת פ' תזריע בד"ה קא מיפלגי במתיבתא דרקיע ושם פ"ב דענין אמר ר"ת אור מים רקיע הוא כח"ב ובינה נק' רקיע היא מקור ג"ע העליון הנק' מתיבתא דרקיעא ושם ענין קודב"ה אומר טהור וכולהו מתיבתא דרקיעא אמרי טמא כי המתיבתא משיגים ע"פ מה שנשפע להם מהבינה הנק' רקיע אבל קודב"ה הוא בחי' כתר הנק' קדוש וחכמה הנק' ברוך שלמעלה מבחי' בינה, ואפ"ל בחי' הארת כתר וחכמה הוא ענין זהר הרקיע, כי זהר ענינו הארה וכמ"ש המק"מ שהרקיע הוא בינה וזהר הרקיע זהו בחי' חכמה, והיינו שיזהירו למעלה מבחי' השגה הנמשך מבחי' בינה לבד כ"א גם מבחי' כתר וחכמה כנ"ל וכענין שגם עכשיו השיג רבה בר נחמני למעלה מכל המתיבתא דרקיע, והיינו ע"י שהם משכילים כענין המבואר בלק"ת פ' ראה בד"ה ראה אנכי נותן בפי' משכיל לאיתן האזרחי שמשכיל להיות בבחי' איתן, ומבואר שם שזהו בחי' חכמה כח מה שלמעלה מההבנה וההשגה כו', ובזה יש לפרש הגמרא פ"ק דב"ב הנז"ל סעיף א' דפי' והמשכילים זהו דיין הדן דין אמת לאמתו וגבאי צדקה, דגבאי צדקה פשוט כמ"ש וצדקה כנחל איתן וכתי' אשרי משכיל אל דל לכן עי"ז

נמשך בו מבחי׳ משכיל לאיתן האזרחי, אך ענין דיך הדן דין אמת לאמתו דהיינו לאפוקי דין מרומה ור״ל לכן הוא משכיל שנכנס לעומק הענין ואינו סומך ומספיק עצמו על הנראה מהעדאת העדים לבד כיון שנראה לו שהדין מרומה, י״ל ע״פ מ״ש בד״ה שופטים ושוטרים תתן לך סעיף ב׳ בענין מארז״ל כל דיין שדן דין אמת לאמתו כאלו נעשה שותף להקב״ה במע״ב בפ״ק דשבת דף יו״ד ע״א, והענין כי בראשית ברא, שהעולם נברא ע״י אות ב׳ לפי שהוא סימן ברכה וכמ״ש בזהר ר״פ ויגש דף ר״ה ע״ב ושם כ׳ ואיתימא דאלף איהו רישא דכל אתוון יאות איהו אלא בגין דאתקרי ביה ארור בג״ד לא אברי בי׳ עלמא, ואע״ג דאלף איהו את דרזא עילאה ר״ל שהיא מורה על הכתר שלמעלה מהחכמה בגין דלא למיהב דוכתא לסט״א דאקרי ארור לא איברי ביה עלמא כענין עשרה דורות מאדם עד נח שכולם היו מכעיסין ובאין ואעפ״כ קבלו רוב טובה והיינו מבחי׳ ארך אפיים וכמ״ש מזה בת״א בד״ה ויהי בשלח פרעה, אבל מבחי׳ בית שהוא החכמה נמשך בבחי׳ ברוך דוקא ואין משם יניקה לארור, וזהו שחכמה סתימאה מלבשת לגבורה דע״י כו׳, ולכן י״ל זהו בחי׳ והמשכילים דוגמא לדבר ממ״ש במד״ר פ׳ בראשית ס״פ י״ב בענין ביום עשות ה׳ אלקים ארץ ושמים.

זח״א פ׳ בראשית דט״ו ע״א והמשכילים יזהירו כזהר הרקיע וגו׳, זהר סתימא דסתימין בטש אוירא דיליה דמטי ולא מטי בהאי נקודה, ופי׳ המק״מ וז״ל נודע כי סתימא דסתימין הוא הא״ס בהיותו מלובש בתלת רישין, בטש אוירא דיליה הוא חסד דעתיק, וכדין אתפשט האי ראשית ועביד ליה היכלא ליקריה ולתושבחתיה, וכ׳ במק״מ והכוונה שע״י בטישת אוירא והארתו בהאי נקודה שהוא אבא אתפשט האי ראשית שהוא אבא אתפשט האי ראשית שהוא אבא נתפשט ממנו מלואו שהוא ו״ד ונעשית ה׳ שהיא אימא עכ״ל, וזה יובן ע״פ מ״ש בת״א ר״פ לך לך בענין ה׳ דאברהם שהיא בינה באה ע״י הארת הכתר בחכמה הנק׳ אב רם, וז״ל ואף כאן להיות הארת הבינה אורך ורוחב מבחי׳ יו״ד חכמה הוא ע״י גילוי בחי׳ עליונה יותר הוא בחי׳ עתיק קוצו של יו״ד כו׳, עוד כ׳ המק״מ א״נ סתימא דסתימין הוא עתיק שהוא סתים תוך אריך ואריך סתים תוך או״א כו׳ בטש אוירא דיליה הוא חסד דעתיק הנזכר ור״ל זוהר שהוא סתימא דסתימין שהוא עתיק עכ״ל ולמדנו מדבריו דפי׳ והמשכילים יזהירו כזהר הרקיע זהו שיאיר בהם בחי׳ זוהר דע״ק והיינו כמ״ש בתו״א פ׳ בראשית בהביאור ע״פ כי כאשר השמים החדשים שלע״ל יתגלה פנימי׳ עת״י, וזהו ענין הנה ישכיל עבדי ירום ונשא כו׳ ע״ש, אך מה שנק׳ בחי׳ זו זהר הרקיע, היינו כי ע״י זהר זה דבחי׳ עתיק נתהווה הרקיע שהוא בינה כנ״ל שהא נמשך ע״י קוצו של יוד דוקא, לכן נק׳ זוהר הרקיע, ור״ל שיהי׳ להם השכלה בבחי׳ עתיק שהוא זוהר שבו ועל ידו נמשך הרקיע הנ״ל אשר ערך הרקיע לגבי זוהר הרקיע הוא כמו המשל לגבי הנמשל המלובש בתוכו יעו״ש בתו״א שהביא לענין התהוות הבינה מקוצו של יוד ע״ד וידבר שלשת אלפים משל.

———●———

נחמיה

ב׳ י״ג

ואצאה בשער הגיא כו׳ אשר המ פרוצים, במ״ם פתוחה, בחיי ר״פ ויחי, מ״ע אופן ק״פ י״ח משיח ק״ח, והובא לעיל בישעי׳ סי׳ ט׳ פסוק ו׳ היינו למרבה המשרה כו׳ שהוא מ״ם סתומה באמצע תיבה, בשל״ה דל״ז ע״ב בענין היתה למס, דע כי זה סוד חומות ירושלים ה״מ פרוצות בא מם פתוחה במקום מם סתומה כי עלה בו הפורץ ונפתח עכ״ל.

ט׳ ו׳

אתה הוא כו׳ לבדך, ואתה מחיה, ח״א ל״ז א׳ וישלח קס״ט א׳, ח״ב ע׳ עמוד א׳ קע״ט ב׳, ח״ג דרכ״ה א׳, פ״ב דב״ב דכ״ה א״ב כ״ח א׳ סנהדרין פי״א דצ״א ע״ב, רבות בראשית פי״ב דט״ו א׳, ס״פ משפטים תוך פל״ב דק״ג ע״ג, ואתה מחיה, כי תשא פמ״ה קנט״ג, וצבא השמים, ס״פ כי תשא ס״פ מ״ז, ואתה מחיה, בחיי פ׳ בשלח בענין מן פי׳ ואתה מחיה, ומתוך האור כו׳, ס״פ כי תשא קכ״ד ב׳, וצבא השמים, של״ה דכ״ח סע״ב ואתה מחיה, ד״מ ע״ב אתה הוא ה׳ לבדך, פי׳ לך משתחוים, עיין בת״א פ׳ ויצא בד״ה וללבן שתי בנות ומ״ש מענין השתחואה פנימי׳ בסדור שער החנוכה בד״ה מזמור שיר חנוכת הבית, ועמ״ש בת״א ד״ה בשלח פרעה, בתחלת הדבור, של״ה מח״ב ס״ב ע״א, פז״א קסו״ב רז״א שעט״א, בחיי פח״ד קכד״ב.

ט׳ ז׳

אתה הוא ה׳ האלקים אשר בחרת באברם.

ברבות א׳ יג״א, מד״ר נא״ג, נד״ב פז״ב קצו״ד ריד״א קסה״ג, קהלת צג״א.

ט׳ ח׳

ותקם את דבריך כי צדיק אתה, פי׳ רבינו ז״ל בד״ה כי מחה אמחה, כי דברך היינו בחי׳ אותיות הקדושה המחיה את כולם ומתלבשת גם בסט״א כי חיותם וקיומם הוא מהקדושה כנודע (וע׳ בלק״ת פ׳ פנחס בד״ה את קרבני לחמי, דרוש השני בפי׳ כרחל לפני גוזזיה) ובהכרית את הכנעני והחתי כו׳ מה נעשה לחיות הקדושה הנמשך בהם, לזה אמר ותקם את דברך שהקמת והעלית אותם למקורם ושרשם דקדושה להיות עולים ונכללים באור ה׳ וקדושתו מפני כי צדיק אתה, צדיק בחי׳ אות ברית שהוא בחי׳ התקשרות שנמשך מלמעלה למטה להעלותם ולהקימם מעפרם (וע׳ בת״א ר״פ ויצא

בענין ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו בד"ה ושבתי בשלום ובד"ה והי' הוי' לי לאלקים ובלק"ת בשה"ש בד"ה נאוו לחייך בתורים, פ"ג) והתקשרות זו היא צדקה גדולה וחסד שעושה הקב"ה עם הבריות לבלתי ידח ממנו נדח ולכך ותקם את דברך כי צדיק אתה וצדקות אהב (ע' זח"ג פ' ויקרא דט"ז ע"א) והנה זהו ענין הנעשה בכל הז' אומות שבפסוק הנ"ל אבל עמלק הוא ראשית גוים כו' נאמר כי מחה אמחה את זכר עמלק היינו לא כמו בז' אומות הנ"ל שהאותיות דקדושה עולים ונכללים במקורן ושרשן אבל עמלק אין לו עלייה בקדושה כלל רק מחה אמחה לגמרי (ע' בד"ה שחורה אני ונאוה, דרוש השני בפי' שחורות כעורב להרחיקו עם הניצוץ שבו כו') וזה הי' טעות שאול שהביא ראשית החרם לזבוח לה' בגלגל ובזה אמר הקמותי את דבר ה' דהיינו כמו ותקם את דברך כו' כי מה שאמר לו שמואל והמתה מאיש כו' משור עד שה כו' חשב שקיים בזבחתו ע"ג המזבח, אבל שמואל אמר לו כי שמוע מזבח טוב כו' שאין קליפת עמלק ראויה לעלות ע"ג המזבח לזבח, עכ"ד.

ב) **ולע"ד** אפ"ל עוד עפמ"ש לעולם ה' דברך נצב בשמים, ופי' דכתר שבמ' דבוק בז"א, וט"ס דמל' ירדו למטה וא"כ ותקם את דבריך היינו להעלות הט"ס כו', א"נ ע"ד לאמר זה הדבר שיהי' הדבר בבחי' זה וע' מד"ר תצוה פל"ח ע"פ וזה הדבר, ומ"ש בענין אמת ויציב כו' וקיים כו' הדבר הזה כו', א"נ שיסוד הנק' צדיק ונק' אות ברית ממשיך במ' מבחי' אתוון דז"א אתוון בינונים וישכב יש כב כו', וזהו וצדיק יסוד עולם ופי' בזהר ר"פ נח דעלמא קיימא עליה דהיינו שממשיך בה מבחי' אתוון רברבין דבינה ומבחי' אתוון בינונים דז"א משא"כ המ' מצד עצמה היא אתוון וזהו גדול הוי' כו' בעיר אלקינו, ועמ"ש מזה בביאור מאמר הזהר ע"פ אלה תולדות נח ס"ב גם ע"ד גבורי כח עושי דברו, גם ע"ד לעשות הישר בעיני ה', ולהעיר מענין כי כאשר ירד הגשם כו' כן יהי' דברי כו' וממ"ש ע"פ ההוא אמר כו' ודבר ולא יקימנה, דהיינו כשהדבור מקבל מע"י הנק' אמת שעז"נ כי לא אדם הוא להנחם כו' ועמ"ש ע"פ אתה כהן לעולם על דברתי כו'.

———●———

דברי הימים א׳

ד׳ כ״ג

המה היוצרים ויושבי נטעים וגדרה עם המלך במלאכתו ישבו שם, אדר״ן פל״ה, מד״ר פ׳ ח׳ דט״ו ע״ב, במד״ר ברות דף מ״ב ע״ב וע״ג, ילקוט ח״א דף ד׳ ע״ד. בלק״ת ד״ה כי תצא דרוש הראשון פ״א, של״ה דף י״ח ע״ב. חס״ל מעיין ששי כ״ה ג׳, בחיי דף ה׳ ע״ד י״א א׳ ט״ז ד׳ ר׳ יהושע דסכנין בשם ר׳ שמואל אמר בנפשותן של צדיקים נמלך הה״ד המה היוצרים ע״ש וייצר ה׳ אלקים את האדם עפר מן האדמה, יושבי נטעים ע״ש ויטע ד׳ אלקים גן בעדן מקדם, וגדרה ע״ש אשר שמתי חול גבול לים (וזהו גדרו שאין רשות לים לצאת אפילו כמלא נימא), עם המלך במלאכתו ישבו עם המלך מלכי המלכים ישבו נפשות של צדיקים שבהן נמלך הקב״ה וברא את העולם עכ״ל המד״ר פ׳ בראשית פ״ח.

ב) **וז״ל** הלק״ת שם כי הנשמה אין צריכה תיקון לעצמה הואיל והיא נצחית ואינה מתלבשת בבחי׳ זמן אלא מתאחדת במקור חוצבה באור א״ס ב״ה כמ״ש עם המלך במלאכתו ישבו שם, כי היא לא נלקחה מבחי׳ פני ארי׳ ושור כו׳ כנה״ב שבאדם אלא מבחי׳ ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם כו׳ ורוח האדם העולה למעלה כו׳ ורוח הבהמה היא היורדת למטה לארץ שהוא מבחי׳ הארץ העליונה כמ״ש והארץ הדום רגלי (ע׳ בד״ה והיה ביום ההוא יתקע בשו״ג ספ״ד) משא״כ רוח האדם הוא בחי׳ מעלה מעלה וגבוה מעלה וגבוה מעל גבוה עכ״ל, ועמ״ש בענין והרוח תשוב בד״ה האזינו השמים דרוש הראשון, וצ״ל א״כ מהו הירידה צורך עלייה ועמ״ש בד״ה אלה מסעי דרוש השלישי בענין ואלה מסעיהם למוצאיהם.

ח׳ ח׳

ושחרים הוליד. בירושלמי יבמות פרק הערל אמתניתין עמוני ומואבי אסורין כו׳. רבות ברות מ״ה א׳ ר״פ ד׳.

ויולד מן חדש אשתו. בירושלמי וברבות שם בימיו נתחדשה הלכה עמוני ולא עמונית. במא״א אות ח׳ סעיף ח׳ חודש נק׳ המל׳ וכן כתיב בד״ה ויולד מן חדש אשתו כו׳, והיא רות שנתחדשה ונתבררה ממואב כו׳.

י״ב ל״ג

ומבני יששכר יודעי בינה לעתים.

א) **פב״ת** דערובין דף קוף ב׳ וכ״ה פ״ב דנדרים ד״כ אר״ש בר נחמני אר״י כל אשה כו׳ דאלו בדורו של משה כו׳ ונבונים לא אשכח ואלו

גבי לאה ותצא לאה כו׳ וכתיב ומבני יששכר יודעי בינה, וזהו ע״ד אשה מזרעת תחלה יולדת זכר, וענין שהנבונים שהם מבחי׳ בינה גבוה מן החכמים שמבחי׳ חכמה זהו ע״ד שנת׳ בת״א ר״פ לך בענין הא דאברהם הוא דא עתיקא ששרש ההא שהוא בינה נמשך מקש״י שהוא כתר שלמעלה מעצם היו״ד שהוא חכמה, וזהו ענין יודעי בינה כי הקוץ התחתון של היוד שממנו מקבלת הבינה הוא דעת העליון המזווג חו״ב והוא שרשו מקוץ העליון בחי׳ עתיק כו׳, והיינו יודעי בינה, ועמ״ש בלק״ת פ׳ מטות בד״ה החלצו מאתכם ספ״א, והנה בדורו של משה הי׳ רק המשכה מלמעלה למטה ע״ד איש מזריע תחלה, כמ״ש במ״א בפי׳ וקבל היהודים את אשר החלו לעשות בד״ה לבסומי בפוריא דרוש השני, וע״ש בגמרא דדוקא שאין תובעתו בפה ואיתא בלק״ת מהאריז״ל פ׳ בא בענין החדשים, ובזה יש ליישב מה שבשה״ש לא נזכר שבח הפה, כמו שהעיר במג״ד אות פ׳ ויש ליישב משום כי התובעת בפה כו׳, ולע״ל מהרה ישמע קול כלה, כי דוקא עכשיו מחטא עה״ד הוא כן, אבל לע״ל יהי׳ ע״ד קודם החטא שנאמר ולא יתבוששו לכן יהי׳ קול כלה, ומזה יש להעיר לענין ר״ה, דפי׳ בלק״ת שם תשרי גולגלתא דיליה ולא פומא דילה, ובכוונת שופר פי׳ באו״ת הפא ע״ד המליך אות פ׳ בממשלה, ובמג״ד אות פ׳ בחי׳ פ׳ י״ל שממשיכים לה בחי׳ פה כענין מהרה ישמע כו׳ ושלא תהי׳ כרחל לפני גוזזיה נאלמה, והנה יששכר יש שכר כדפי׳ בזהר ויצא דקנ״ז ע״א שזהו ענין יש שכר לפעולתך, להנחיל אוהבי יש, ושם דקנ״ו ע״ב וישכב עמה בלילה הוא, הוא היינו בינה ולכן א״ש שבני יששכר הם יודעי בינה.

ב) **בלק״ת** מהאריז״ל בסופו ר״ת יודעי בינה לעתים הוא יבל וה״ע יבל ויובל, ונודע כי יובל הוא שער החמשים דבינה, ולכן הם יודעי בינה, ועמ״ש מענין יבל ויובל בת״א ס״פ בראשית ע״פ ושם אחיו יובל כו׳, והנה יובל הוא בחי׳ חירות דרור וזהו ענין יששכר העוסק בתורה שאין לך בן חורין כו׳ ובמא״א אות יו״ד סל״ח.

ג) **פ״ב** דיומא דכ״ו ע״א דמורי וכו׳ או משבט לוי שנאמר יורו משפטיך או מיששכר שנאמר ומבני יששכר יודעי בינה, והיינו לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא, וזהו ענין וה׳ עמו, וספ״ק דב״ק די״ז סע״א ע״פ אשריכם זורעי וכו׳ שע״י העסק בתורה וגמ״ח זוכה לנחלת שני שבטים היינו יוסף ויששכר ע״ד ומבני יששכר יודעי בינה כו׳ יעו״ש ובמהרש״א כי יוסף זן ופרנס את ישראל זהו גמ״ח, ויששכר זהו עסק התורה, ומ״ש ביששכר יודעי בינה לעתים לדעת מה יעשה בישראל זהו כי גדול תלמוד שמביא לידי מעשה.

ד) **בעמה״מ** שער ט״ז פל״ז דקמ״ה ע״א ומבני יששכר יודעי בינה לעתים כו׳ ורחל נק׳ עת טוב ולילית היא עת רע כו׳ והיה אמונת עתך לעשות הכנה בעת הזאת שהיא המ׳ כדי שתהי׳ ראויה לזווג ז״א והיינו עת לעשות לה׳ ומלת לעשות הוא מלשון ויעש דוד שם כו׳ כדי שתהי׳ ראויה לה׳ שהוא ז״א עכ״ד ועמ״ש בלק״ת בד״ה ואתחנן אל ה׳ בעת ההיא בפי׳ בעת כו׳.

רבות פא״ד פה״ב ריא״ג רסט״ד רנג״ד רנ״ד א׳ ג׳, ח״מ ל״ב א׳ ל״ט ב׳ קכ״ג א׳, של״ה רצ״ה א׳, ממ״י כח״ב, מ״ע פ״ח, בחי׳ מג״א סג״ד עט״ד קיא״ג קיד״א קס״ד קסה״ב קסח״ד רלז״א.

ה) **זח״א** ויחי דרמ״ג ע״א ולא אתחדשן מלוי דאורייתא אלא על ידוי כמד״א ומבני ישׂשכר יודעי בינה לעתים כו׳.

זח״ב משפטים דף ק״ד סע״ב ישׂשכר זבולון תרין ירכין אתר דינקי נביאי קשוט ישׂשכר ירכא ימינא כתיב ומבני ישׂשכר יודעי בינה לעתים, זבולון ירכא שמאלא והיינו כי נצח ענף החכמה ובשמואל נאמר וגם נצח ישראל לא ישקר וגם נו״ה נק׳ למודי הוי׳ ועז״נ חתום תורה בלמודי כמ״ש בזהר ס״פ צו דל״ה ע״ב ולכן ומבני ישׂשכר יודעי בינה שהם ממשיכים חו״ב והיינו לעתים שתכלית ההמשכה בבחי׳ מ׳ הנק׳ עת כנ״ל.

ו) **באוה״מ** פי׳ יודעי בינה לעתים, העתים נמשכים משבעה ימי הבנין שהם ז״ת שהם שבעה כפולות בג״ד כפר״ת, וענין הכפולות ר״ל מהם נמשך טוב ורע כמו שבעה פרות הטובות ושבעה פרות הרעות כו׳ ובס״י תבנית רך תבנית קשה, גם פי׳ סדר זמנים הם ז״ת, ועמ״ש מענין כ״ח עתים ע״פ והיה אמונת עתך סעיף יו״ד, ובני ישׂשכר מחברים וממשיכים הבינה בז׳ מדות הנ״ל אשר בינה נק׳ עלמא דחירו אין שטן ואין פגע רע כו׳ ונק׳ דרור, ע״כ ע״י המשכת הבינה בבחי׳ עתים ע״ד והאם רובצת על האפרוחים כו׳ שבעת ימים יהי׳ תחת אמו ע׳ זהר אמור דצ״ב שזהו ענין לך ה׳ הגדולה והגבורה כו׳ עי״ז אין יניקת החצוני׳ מן המדות וכמו ענין החשמל הנמשך מבינה להלביש זו״נ בכדי שלא יינקו החיצונים מזו״ב כו׳ כמ״ש בברכת מלביש ערומים, וע׳ בת״א בביאור ע״פ וקבל היהודים מענין זה איך לדחות יניקת החיצוני׳ מהמדות הוא דוקא ע״י המשכת אור הבינה כו׳ ועמ״ש ע״פ מי ברא אלה ג״כ להמשיך מבחי׳ מי שהוא בינה בו״ק הנק׳ אלה וזהו ענין יודעי בינה לעתים ולכן הר״ת יבל בחי׳ יבל ויובל עלמא דחירו כו׳ וכלל ענין התחברות הבינה לעתים זהו ענין התחברות ע״ק עם ז״א כי התגלות ע״ק הוא בבינה וה״ע חיבור ב׳ ההויות שלפני יג״מ הרחמים וע׳ מזה בביאור כי אתה נרי, ולכן מזה נמשך לדעת מה יעשה ישראל היינו שיהי׳ בחי׳ כי שרית עם אלקים כדפרישית לקמן סעיף ט׳.

ז) **ראשיהם** מאתים ע״ד האלף לך שלמה ומאתים לנוטרים את פריו, וע׳ באו״ת מהמגיד נ״ע בתלים סי׳ יו״ד ולדבריו שם י״ל שזהו הריש דשופר, וע״ל סעיף א׳ בענין פא דשופר, והשין י״ל שלמה וזהו האלף לך שלמה, כי הברת השופר דוגמת א שהוא הממוצע בין קול לדבור ע׳ סידור בכוונת השופר ע״פ כוונת הבעש״ט נ״ע.

ח) **מד״ר** ויצא ס״פ ע״ב דפ״א ד׳ הה״ד ביום השני הקריב נתנאל כו׳ נשיא ישׂשכר מפני מה מפני שהיה בן תורה הה״ד ומבני ישׂשכר יודעי

בינה לעתים מהו לעתים רבי תנחומא אמר לקורניסין וכ׳ המ״כ דהיינו לעתים ומועדים, וע׳ בזהר פ׳ אמור דף צ״ד ע״א ענין תלתא אינון דזמינין מקדש, ר׳ יוסי בן קוצרי אמר לעבורים, ראשיהם מאתים, מאתים ראשי סנהדראות היה יששכר מעמיד.

ט) **במד״ר** ויצא ס״פ ע״ה דפ״ה ע״ב ע״פ ויהי לי שור וחמור חמור זה יששכר כו׳ ובניו של יששכר יודעים מה הקב״ה עושה בעולמו שנאמר ומבני יששכר יודעי בינה לעתים לדעת מה יעשה ישראל, ולכאורה אינו מובן מה שמביא ראיה שהם יודעים מה הקב״ה עושה בעולמו ממ״ש מה יעשה ישראל, וי״ל כמ״ש בת״א פ׳ תצוה בד״ה זכור בפי׳ כנסת ישראל על שם שמתקבץ ומתאסף בתוכה ההשפעה מבחי׳ ישראל דלעילא בחי׳ כי שרית עם אלקים היינו הארת שם הוי׳ שלמעלה מבחי׳ אלקים כמ״ש ועל הכסא דמות כמראה אדם עכ״ל וכ״מ פי׳ שמע ישראל במד״ר ויחי פצ״ח שמעו אל ישראל שבשמים אביכם ועמ״ש ע״פ לדעה מה יעשה לו, ועיין מזה בבחיי פ׳ שמות בשם המדרש לדעה ע״ש כי אל דעות ה׳, מה ע״ש מה ה׳ אלקיך שואל מעמך ומבמ״א הפי׳ ששואל מעמך בחי׳ מה, כענין מה שמו ה׳ צבאות שמו ומה שם בנו בני בכורי ישראל במד״ר נשא פי״ג דף ובחי׳ מה זה שואל מעמך כי אדם גימ׳ מה וזהו ג״כ הפי׳ שע״י ובני יששכר הם יודעי בינה לכן ממשיכים בחי׳ דעת ובחי׳ שם מ״ה והיינו לדעת מה יעשה ישראל כו׳, ועמ״ש מזה ע״פ ועתה ישראל מה ה׳ אלקיך שואל מעמך כו׳.

י) **מד״ר** במדבר פ״ב דרי״א ג׳ מזרח שממנו אור יוצא לעולם יהי׳ כנגדו יהודה שהוא בעל מלוכה כו׳ ועליו שבט יששכר שהוא בעל תורה שנאמר ומבני יששכר יודעי בינה לעתים, עמ״ש ע״פ ביום השני הקריב נתנאל. מד״ר נשא פי״ג ע״פ ביום השני הקריב נתנאל דף רנ״ג ע״ד אבא חנן אומר משום רבי אלעזר לפי שזכה בעצה זכה שניתן בינה בשבטו שנאמר ומבני יששכר יודעי בינה כו׳ ועו״ש דף רנ״ד א׳ כמ״ש במד״ר ויצא ס״פ ע״ב, ועיין פרדס ערך עצה כי כליות יועצות והם נו״ה וע׳ מזה באג״ה סי׳ ט״ו, ובמא״א עיין סעיף מ״א עצה מסטרא דאימא והיא מתפשטת עד הוד ומסטרהא כליות יועצות כו׳ עכ״ל ועיין בזהר ס״פ צו דף ל״ה ע״ב ע״פ עצות מרחוק ובפ׳ בלק דקצ״ג ע״ב, ובמק״מ שם העצות באים מרחוק היינו מאו״א ועמ״ש בלק״ת בשה״ש בד״ה צאינה וראינה דרוש השני, בהביאור פ״ג בענין חגרה בעוז מתניה ושם פי׳ ענין עצות מרחוק.

יא) **מד״ר** ר״פ קרח דרס״ט ע״י שהיו סמוכים למשה ואהרן זכו להיות בני תורה, יהודה מחוקקי, מבני יששכר יודעי בינה כו׳ כי משה ואהרן הם חו״ב.

יב) **בשה״ש** רבה ע״פ יפה את רעייתי כתרצה, דל״ב ע״א ומי נתן להם העצה א״ר סימון שבטו של יששכר כו׳ הוא שהכתוב משבח את יששכר שנאמר ומבני יששכר יודעי בינה לעתים וכו׳ ע״ש.

יג) **שם** ע״פ כרמי שלי לפני בענין האלף לך שלמה ומאתים לנוטרים את פריו והיינו כי יששכר בחי׳ יש שכר לפעולתך ע״ד קנה חכ׳ קנה בינה ב״פ קנה גימ׳ יש, וזהו ענין ראשיהם מאתים היינו חו״ב הם נק׳ ג״כ מאתים אך האלף לך שלמה פי׳ שם על הלמד תורה מתוך הצער ע״ד מי שממית עצמו עליה כו׳, ואפ״ל ג״כ שזהו בחי׳ יהודה המקריב ביום הראשון שהוא כתר ונתנאל הקריב ביום השני, וה״ע כתר שם טוב שלמעלה מכתר תורה, או כענין מ״ש בביאור ונקדשתי בתוך בנ״י שע״י תומ״צ ממשיך יחוד זו״נ אבל להמשיך יחוד או״א זהו דוקא ע״י מס״נ וזהו האלף לך שלמה ע״ד אאלפך חכ׳ כו׳, ועמ״ש מכ״ז בשה״ש ע״פ כרמי שלי לפני, במדרש אסתר ע״פ ויאמר המלך לחכמים יודעי העתים.

י״ו כ״ז

הוד והדר לפניו עוז וחדוה במקומו. פ״ק דחגיגה דף ה׳ ע״ב רמו קראי אהדדי דכתיב בירמי׳ סי׳ י״ג ואם לא תשמעוה במסתרים תבכה נפשי מפני גוה אמר רב שמואל בר אוניא משמיה דרב מקום יש לו להקב״ה ומסתרים שמו. ובמא״א אות מם סעיף קכ״א מסתרים נק׳ או״א כי הם הנסתרות חו״ב במוחא ולבא עכ״ל וכ״כ הפרדס שער ח׳ פי״ג אלא שהוא ז״ל פי׳ דממ״ש מקום יש כו׳ ומסתרים שמו דהיינו רק בינה שעליה נאמר הנה מקום אתי ע׳ זח״ב ויקהל דר״ז ע״א, וע״ש במא״א אות ב׳ סעיף ג״ז בענין בתי גוואי, ופי׳ בכייה פי׳ במא״א אות ב׳ בכייה הוא על חסרון אורות אימא וגימ׳ ל״ז מלוי ס״ג והיא ברחל שהיתה נוהגת לקבל אורות אלו וכן ב״פ דמעה גימ׳ רחל עכ״ל, וצ״ע דהא כאן אומר מקום יש להקב״ה כו׳ משמע דהבכייה היא גם בז״א, ועמ״ש מענין בכייה בד״ה שוש אשיש בענין תקיעת שופר גבי ילולי יליל כו׳ כענין רחל מבכה על בניה כו׳ כי איננו, שהבכייה היא לעורר רחמים על הסתלקות הגילוי מאור א״ס כו׳, ומ״ש בד״ה שובה ישראל בענין ותתפלל חנה על הוי׳ ובכה תבכה, שע״י בחי׳ בכייה הוא בחי׳ התעוררות הרחמנות עי״ז תתפלל על הוי׳ על דייקא למעלה מבחי׳ הוי׳ כו׳ וכמ״ש בד״ה כנשר יעיר קנו כו׳ ישאהו על אברתו כו׳ שע״י בחי׳ כנשר שהוא מדת הרחמים ממה שנשר ונפל הנה ע״ז כתי׳ דרך הנשר בשמים שמגביה עד רום המעלות כו׳, ועיין בתניא פמ״ה בפי׳ מ״ש ביעקב וישק יעקב לרחל וישא את קולו ויבך כו׳ וז״ל כי רחל היא כנס״י מקור כל הנשמות ויעקב במדתו העליונה שהיא מדה״ר שבאצי׳ הוא המעורר רח״ר עליה (ובמ״א נתבאר שהרחמים נקרא תפארת שלפי ההשגה ביקר תפארת גדולתו ית׳ יגדלו הרחמים על ירידת כנס״י שירדה פלאים מבחינה זו כו׳ ע״ד השליך משמים ארץ תפארת ישראל) וישא את קולו למעלה למקור הרחמים הנקרא אב הרחמים (הוא כתר עליון) ומקורם ויבך לעורר ולהמשיך משם רחמים רבים על כל הנשמות ועל מקור כנס״י להעלותן כו׳, ע׳ וישלח ובד״ה וקבל היהודים בבכי יבואו.

ב) **ומ״ש** המא״א דבכייה גימ׳ ל״ז יש לומר סמך לזה ע״פ מ״ש ויהיו חיי שרה מאה שנה ופרש״י עיקר חיי שרה ל״ז שנה משנולד

יצחק והיינו מלוי ס״ג ומבואר בבה״ז שם שזהו בחי׳ הבל הלב שהוא ג״כ חשבון ל״ז וההבל גלוי האהבה וזהו ענין המלוי דס״ג מלוי הוא הגלוי של ההעלם וה״ע מאה ברכות הנמשכים משם ס״ג עם המלוי וזהו מאה שנה כו׳ ואח״כ ויבא אברהם כו׳ ולבכותה הבכייה על הסתלקות חיי שרה הנ״ל שעיקרם ממלוי ס״ג ולכן בכייה ג״כ חשבון ל״ז כנ״ל. והנה כענין וישק יעקב כו׳ ויבק זהו ממש ענין שז״א הנק׳ הקב״ה בוכה במסתרים שהן או״א לעורר רחמים רבים מע״ק על ירידת מל׳ דאצי׳ וזהו מפני גוה כו׳. וכמ״ש בגמ׳ פ״ק דברכות בענין הקב״ה מצלי מאי מצלי יה״ר מלפני שיכבשו רחמי כו׳. וכמ״ש בסידור בד״ה שוש תשיש ותגל העקרה, ומה שבכייה זו והתעוררות רחמים ע״י או״א, זהו כענין ויוציאנו ה׳ אלקינו ממצרים או״א שהלבישו לזרועות דא״א, כי מצד א״א בעצמו הרי קמי׳ כחשיכה כאורה ושממית בידים תתפש כו׳. אבל ע״י התלבשות א״א באו״א ע״ז ויוציאנו כו׳. ועמ״ש בד״ה ויאבק איש עמו ובד״ה כי עמך מקו״ח. ולכן הבכייה והתעוררות רחמים זהו במסתרים שהן חו״ב ועמ״ש ג״כ סד״ה והגדת לבנך כו׳ בעבור זה בסידור שער חג המצות. עו״ש במאו״א אות ב׳ סעיף ס״ד בוכים נק׳ נה״י דאריך שהיו מגולים קודם התאספות רגלי אריך והם מים תחתונים בוכים עכ״ל. והי״נ כ׳ סוד בוכים עיין בע״ח בדרוש שער הכללים עכ״ל.

ג) **מפני** גוה גאותן של ישראל. מהרש״א הביא שזהו ע״ד מ״ש ואשר חרב גאותיך וברבות תצוה פל״ח פי׳ ואשר חרב גאותיך כנגד יצחק שפשט צווארו כנגד החרב כו׳ וא״כ זהו כח המס״נ, ולא שייך לומר שניטלה מהן ח״ו כי כל א׳ מישראל יש בו כח למסו״נ כו׳. ויש לפרש ע״פ מ״ש במא״א אות ג׳ סעיף ג׳ גאוה נק׳ י״ה כי הגאוה באו״א עילאין ושם פגם הגאוה עכ״ל, והיינו כי י״ה זהו בחי׳ סוכ״ע ושם הגאוה והגדולה גם שם התרוממות מהרשעים ע״ד תרום ידך על צריך כו׳ וכנ״ל בענין ויוציאנו ה׳ אלקינו, והנה בחורבן ביהמ״ק אין השם שלם שאין בחי׳ י״ה שבנפש מאיר ומתפשט בבחי׳ ו״ה כמ״ש בד״ה ועשית ציץ ובד״ה זכור דעמלק ובד״ה ראה אנכי נותן לפניכם, וזהו ענין גאותן של ישראל שניטלה מהם וז״ש ג״כ במא״א שם גאון יעקב נק׳ המוחין שלו ג״כ שם הגאוה בראש עכ״ל, ויותר נ׳ שהוא ענין מ״ש ולתתך עליון על כל כו׳, גם ע״ד ת״ח צ״ל בו שמינית שבשמינית שהיא בחי׳ א׳ משם ס״ג והוא שלא ישפיל א״ע אחר גשמיות תאוות עוה״ז כו׳ וכמ״ש ויגבה לבו בדרכי ה׳.

ד) **ופי׳** גאותה של מל׳ שמים פי׳ בע״ח שער מיעוט הירח ספ״ב שהוא ענין ט״ס דמל׳ שירדו ונתלבשו בקליפות כו׳ ונשאר רק בבחי׳ נקודא חדא ועמ״ש בזה ע״פ המאמר זח״ג בלק קצ״א ע״א ע״פ שחורה אני ונאוה וע׳ ברבות באיכה ע״פ גדע כו׳ כל קרן ישראל כו׳. ועל כ״ז הקב״ה כביכול בוכה ומעורר רחמים רבים להקימה מנפילתה כו׳. וע״ד שכתבתי בפי׳ גאותן של ישראל י״ל ענין שתי הלחם הבאות חמץ דוקא שהוא ענין יש וגאוה והיינו גאוה דקדושה בחי׳ י״ה תשב״כ ותשבע״פ וזהו להנחיל

אוהבי יש, קנה חכמה קנה בינה ב"פ קנה גימ' יש והיינו גאוה הנ"ל וכענין מ"ש רמה קרני בה'.

ה) **ופריך** בגמרא ומי איכא בכייה קמיה קוב"ה והא אמר רב פפא אין עציבות לפני המקום שנאמר הוד והדר לפניו עוז וחדוה במקומו (קשה דא"כ קשה הא כתיב ומפורש בתורה ס"פ בראשית וינחם ה' ויתעצב אל לבו, ולפמ"ש ברבות בראשית ס"פ כ"ז יש לתרץ, וע' מענין ויתעצב אל לבו בזח"א ויצא קס"ג א' נשא קמ"ד א'. ת"ז תקון י"ח ל"א א'. רבות נ"ח פל"ב דל"ה א', פל"ג דל"ו ע"ד ובקהלת רבה ע"פ דברתי אני עם לבי. גם י"ל כמש"כ ל"ק הא בבתי גואי כו' או ע"ד שאני חורבן כו' והתם נמי כשהביא מבול על כל העולם שייך ויתעצב כו' ודו"ק). במא"א אות ע' סעי' מ"ב פי' עצב עצבון דכר ונוק' דקליפה עכ"ל, והי"נ הביא ממ"ש בזח"ג פ' ויקהל דף רי"ט סע"ב ע"פ בעצב תלדי בנים בעצב דא רזא דחויא דעציב ענפיהון דעלמא כו' (וע' ברבות בראשית ר"פ י"א) ובפ' פקודי דרכ"ה ע"א דא חדוה ודא עציבו כו' וע"ש פ' תצוה דקפ"ד ע"ב, וכמ"ש במ"א ע"פ ויספו ענוים בה' שמחה שהשמחה והענוה הכל ענין א' שמחמת הענוה ונחנו מה או ואנכי עפר ואפר יהי' שמח בחלקו וכן מחמת השמחה יומשך הענוה כמו המלך בעת שמחתו יתגלה לעיני שריו ועבדיו כמ"ש בד"ה שוש אשיש בה' וא"כ שמחה וענוה הם דכר ונוק' דקדושה ובר"ח שער הענוה פ"א משמע הענוה במל' ע"ד דוד הוא הקטן כו', וזלעו"ז גסות ועצבות הם דו"נ דקליפה כי נוק' דקליפה נק' לילית לשון יללה והדכר הוא גסות הרוח שהוא המקור ומשפיע לעצבות שמפני מה נעצב מפני שאינו יש ודבר מה שכשהוא יש ודבר בגסות הרוח משפיע לנוק' וכשחסר השפע יבוא לה העצבון מסבת העדר שפע הגסות והיש כו', משא"כ בקדושה אף שאל אישה תשוקתה הנה גם בהעדר השפע יהי' הענוה כו' שישפיל א"ע שאינו כדאי כו' וענוה מלשון עני הכנעה ושפלות כו'. ולפ"ז לכאורה קשה איך בבתי גוואי שייך בכייה דהוא ח"ו ענין עצב והרי בחי' זו שייך בקליפות משא"כ בקדושה כנ"ל ועוד דהכתיב ברכת ה' היא תעשיר ולא יוסיף עצב עמה. אך הענין דכתיב בכל עצב יהי' מותר במשלי סי' י"ד כ"ג, זה"ע עמל ויגיעה ובגמ' רפ"ה דברכות ד"ל סע"ב שצ"ל כן באדם ענין כובד ראש, וצ"ל דעם היות העצבון נמשך מן הישות, אך הרי נמצא בחי' יש דקדושה כנ"ל בפי' מפני גוה או גאותן של ישראל או גאותן של מל' שמים וא"כ כשניטלה בחי' זו שייך עצב וע"ז אמרו בכל עצב יהי' מותר כו' ואינו ח"ו עצב וכבדות, כ"א ע"ד התעוררות רחמים כו' או גבורות דקדושה שהרחמים כלולים מהם כענין נכמרו רחמיו כו', וברבות וארא רפ"ז דרשו בכל עצב על העמל בד"ת וזה ע"ד שנת' בת"א בד"ה יביאו לבוש ענין מרדכי מירא דכיא מרירות כו' ע"ש, ור"פ מקץ דרשו על מה שעמל יוסף להגביר יצרו נגד אשת פוטיפר כו', ועד"ז יש לפרש ענין העצב למעלה להיות ה' איש מלחמה כו' ומ"מ בבתי בראי אין שייך עציבות כי הנה שם יש יניקה לחיצונים ששרש עה"ד טו"ר מתחיל בזו"נ כו' ובז"ת הי' שבה"כ ע"כ אם הי' שם בחי' עצב ובכיה אף דקדושה יהי' מזה יניקה לדו"נ דקליפה הנק' עצב ועצבון כו' כנ"ל,

אבל בבתי גוואי שהם או״א כמ״ש המא״א אות בית סעיף נ״ז וז״ל בתי גוואי הם או״א בסוד הנסתרות מוחא ולבא אינון נסתרות יראה ואהבה, בתי בראי הם זו״נ בסוד ו״ה נגלות תורה ומצות נגלים לכל עכ״ל אשר שם אין שום יניקה לחיצונים ולכן בינה נק׳ מם סתומה דרור עלמא דחירו כו׳ ע״כ מן הבכייה דשם לא יומשך שום יניקה לעצבון דקליפה כו׳, ועוד כי בחו״ב עילאין שם עיקר הגאוה דקדושה כנ״ל וה״ע להנחיל אוהבי יש כו׳ ע״כ שם שייך העצב והבכייה על העדר גלוי היש דקדושה ושהקליפות נוטלים היש לעצמן ע״ד לי יאורי ואני עשיתני כו׳, ועי״ז נתעורר ונתגלה רחמים רבים מבחי׳ אב הרחמים כו׳ להיות וברחמים גדולים אקבצך, ועמ״ש מכ״ז ע״פ בכה תבכה בלילה באיכה סי׳ א׳ וע״פ במסתרים תבכה נפשי בירמי׳ סי׳ י״ג י״ז, וזהו ענין ב׳ בחי׳ מקום הנז׳ בזח״ב ויקהל דר״ז ע״א דהיינו עצמו בתי גוואי ובתי בראי, כי הנה מקום אתי זהו בתי גוואי איה מקום כבודו כו׳.

בפרדס שער מהות והנהגה פי״ג האריך בענין הנ״ל והעלה דמסתרים ובתי גוואי היינו בינה ולפי שבבינה דינין מתערין מינה ע״כ שם שייך הבכייה כו׳.

ו) **בשל״ה** דף קצ״ד ע״ב פי׳ כי הוד והדר היינו הוד והיפוכו שהוא דוה ומפרש הדר מלשון הדרן ע״ד והודי נהפך עלי, וביאור הענין כי הוד והיפוכו לפניו דהיינו שהכל מאתו ית׳ הן טוב הן רע דהיינו מדת הדין ומדת הרחמים, והדין בשרשו רחמים זהו עוז וחדוה במקומו. ודקצ״ו ע״ב פי׳ וז״ל כבר פי׳ למעלה ענין הוד והדר כי הדר רומז על דוה ומכח זה יתוסף ההדר כאשר כתבתי יתרון האור יהי׳ מכח זיכוך החשך כו׳ (וא״ש עם מ״ש בעמה״מ דהדר זהו מלך השמיני הדר שהוא התיקון מזמ״ל דתהו ע״ד יתרון האור מן החושך). ש״ב ב׳, שס״ו א׳, שע״ד ב׳. ודף ש״ב סע״ב ס״פ וישלח כ׳ הדר הוא מלשון הדרן כלומר הן הוד שהוא פעולת הטוב והן הדר כשתהפוך הוד ונעשה דוה והכל לפניו והוא עוז וחדוה כי הרע לתכלית הטוב, ובארתי זה הענין במ״א כי רגע באפו רגע כמימריה אבל ברצונו חיים באור פני מלך חיים עכ״ל. ודשס״ו ע״א ס״פ בלק סיים הפוך בה והפוך בה כו׳ כי ישמח ה׳ במעשיו ישמח אותיות משיח עכ״ל. וכזה כ׳ עוד בפ׳ ראה ד״ה את הברכה אשר תשמעו דף שע״ד סע״ב.

ז) **והנה** אדמו״ו נ״ע אמר בד״ה משמח חתן בענין שעשוע המלך בעצמותו שהוא הנקרא מקור התענוגים היינו שאין התענוג מדבר שחוצה לו כ״א מעצמותו, ועל בחי׳ זו נאמר עוז וחדוה במקומו להיות כי הוא בחי׳ תענוג שבעצמותו שאין שייך זלע״ז נגד התענוג כו׳ משא״כ בבחי׳ התענוג שבהשתלשלות לעומת התענוג יש עצב כו׳, ובחי׳ מקור התענוגים זהו ג״כ שייך רק באור א״ס לא במהותו ועצמותו והוא ג״כ בחי׳ עתיק הנמשך מבחי׳ תחתונה שבמאציל כו׳. ולכאורה דברי אדמו״ו נ״ע נגד הגמ׳ דדוקא בבתי בראי נאמר עוז וחדוה במקומו משא״כ בבתי גוואי כו׳, אך יש לתרץ דכ״ז מצד בתי גוואי ובתי בראי השייך להשתלשלות העולמות אבל מצד

מהו״ע ממש אין שייך כ״ז ולכן עוז וחדוה במקומו כו׳. ועד״ז אמר בד״ה צו את בנ״י כו׳ את קרבני לחמי וז״ל וע״י השיר שאומרים המלאכים יוצאים מבחי׳ כלים שלהם להתכלל באור א״ס ב״ה ממש כי שם עוז וחדוה במקומו עכ״ל. אמנם שם כ׳ ג״כ שנעשה שחוק וחדוה למעלה מביטול היש לאין כו׳ כי עיקר השחוק והחדוה הוא משינוי והתחדשות כו׳ ישמח ה׳ במעשיו. והנה מבואר במ״א דיניקת החיצונים הוא מבחי׳ גבוה דכחשיכה כאורה כו׳. אך עכ״ז זהו מבחי׳ חיצוניות ע״ד פרעה האוחז בעורף דא״א אחוריים בחי׳ טפל כו׳. משא״כ בבחי׳ פנימית יאר ה׳ פניו אליך כו׳. א״כ זהו דוגמת ההפרש שבין בתי בראי לבתי גוואי שבאצי׳ ומ״מ גם מצד פנימית הכתר אין שייך עציבות מפני גוה כו׳ כנ״ל בבתי גוואי שבאצי׳ כו׳. משום שבשרש שרשי הדין הרי הרע הוא טוב כמ״ש השל״ה כי הרע לתכלית הטוב כו׳ וא״כ זהו מפנימית האהבה ע״ד גבורה שבחסד כו׳ ודוקא בבתי גוואי דאצי׳ שייך הבכייה מפני שיש שם לעומת זה וקשה לסבול כו׳ ומ״מ לע״ל כתי׳ בבכי יבואו וזהו בכייה מצד השמחה והיא הנמשך מהתגלות החסד שהי׳ בגבורה כשיצא מהלבוש ע״ד והפכתי אבלם לששון כו׳ והוא הנמשך מפנימי׳ הכתר כו׳.

בס״ח סי׳ שצ״ג וז״ל כתיב הוד והדר לפניו עוז וחדוה במקומו לכך אומר שהשמחה במעונו (וצ״ע שאומר אשר ברא ששון ושמחה הרי השמחה היא בריאה. מיהו אדמ״ו נ״ע פי׳ שהוא מלשון אין חוששין שמא הבריא פא״ט דמ״ג ע״ב דפי׳ שמא יצא לחוץ לפי׳ הרי״ף שם. עד״ז פי׳ ברא ששון ושמחה היינו גילוי ההעלם כו׳) לכך פסוק שיש בו רמז השם אומר בשמים ובארץ כגון ישמחו השמים ותגל הארץ, ר״ת השם של ארבע אותיות כשיש גילה בארץ ברעדה אז שמחה בשמים לפניו. כל המברך שהשמחה במעונו צריך לחקור אם קיימו וגילו ברעדה. אבל אם לוקח אדם אשה שאינה הגונה או היא לוקחת איש שאינו הגון כו׳ לא יתכן לברך שהשמחה במעונו כו׳ עכ״ל והאריך. רבות בפתיחתא דאיכה נ״ה א׳ כתיב הוד והדר לפניו ואתה אומר כדין אמר להון אנא מליף לכון כו׳.

נכתב בצד העמוד אחר אות ז׳:

והענין כמ״ש בד״ה כה אמר ה׳ קול ברמה נשמע, ירמי׳ ל״א, שם סעי׳ ג׳ נתבאר ע״ד מ״ש בזהר ס״פ וירא דק״כ ע״ב בענין בכל צרתם לא צר הקרי בוא״ו והכתיב באל״ף דהוא״ו זהו ז״א ונק׳ הקב״ה קדוש בוא״ו שם לו צר ממש כי עמו אנכי בצרה, ולכן ע״ז נאמר במסתרים או״א תבכה נפשי היינו ז״א. אבל לא באלף היינו כתר שם לאו בההוא אתר רוגזא ועקו. מו״ס דשקיט ושכיך כו׳ עכ״ז להתם לעילא מטא עקתא דישראל, וכיון דעכ״פ לאו בההוא אתר רוגזא ועקו ע״כ זהו ענין עוז וחדוה במקומו. ואל זה כיון אדמ״ו נ״ע, שבהשתלשלות בבחי׳ ז״א שם שייך לפעמים נגד התענוג ועז״נ הצדיק אבד כו׳ ולכן צ״ל ישועת ה׳ ממש, צדיק ונושע כי קרובה ישועתי לבוא, אבל בעצמות אוא״ס ב״ה בחי׳ ע״ק שם עוז וחדוה במקומו כו׳. ואע״פ שנאמר ג״כ לא צר היינו שמשתתף בצערן ולא ששם שייך עאקו ח״ו כמו בז״א שצריך לישועה ממש, לכן בע״ק נאמר עוז וחדוה במקומו.

עמה"מ שער ששי פמ"ח דכ"ח ע"ד ונתקנו עתה בסוד הדר שנאמר הוד והדר כו׳ וזהו היסוד שממנו נמשך הדרת פנים כו׳ וגם כן סוד הדר בלשון תרגום חזר מלשון הדר ביה, ר"ל שחזר לעולם ונברא פעם שנית כו׳, ועמ"ש ע"פ הדר הוא לכל חסידיו בסידור, ומ"ש בפי׳ וכבוד הדר מלכותו בביאור ע"פ ועתה יגדל נא, ומ"ש בפי׳ והדרת פני זקן בביאור ע"פ שחורה אני ונאוה, וברבות אמור פ"ל דף רי"ש סע"ד ד"א פרי עץ הדר זה הקב"ה שנאמר הוד והדר לבשת.

האלשיך בתלים רסי׳ ק"ד בפסוק הוד והדר לבשת פי׳ וז"ל כי אל הלבוש הראשון הנעלם קרא הוד שהוא ענין התפשטות שפע כד"א ונתת מהודך עליו, ואל השני המתגלה הדרו יותר אל הברואים כי הוא מושב אל המלאכים קרא הדר כי תואר הדר יאמר על הדבר הנהדר בעיני הרואים והוא הנגלה כו׳ עכ"ל. ולדבריו אפ"ל זה על ענין התורה אשר עליה נאמר ואהי׳ אצלו אמון אומן כו׳ שבה ברא הקב"ה את העולם והיא הממוצע ונודע שהממוצע יש בו שני בחינות בחינה תחתונה שבעליון ובחי׳ שרש וראש לתחתון כמ"ש בע"ח שמ"א פ"ג בענין הכתר כו׳, וכן בתורה יש ב׳ בחי׳ אלו היינו פנימי׳ התורה עז"נ ואהי׳ שעשועים כו׳ וזהו הנק׳ הוד וע"ז ביקשו המלאכים אשר תנה הודך על השמים דלא שייך לומר שבקשו התורה כמו שנמשכה למטה כו׳, וחיצונית התורה מה שע"ז ארז"ל נובלות חכמה שלמעלה תורה נק׳ הדר, וכמ"ש והדרת פני זקן זה שקנה חכמה, גם הדרת פנים נמשך מן היסוד שבו נמשך הטפה בגשמיות, כן הוא ירידת טפת חכמה עילאה בתורה שלפנינו וזהו ביום חתונתו זה מתן תורה כו׳ וכמ"ש קול ה׳ בהדר דקאי על מתן תורה. ויש קצת ראיה לפי׳ האלשיך שהדר הוא התגלות ההוד ממ"ש הדר כבוד הודך דהיינו הדרת גלוי כבוד ההוד, ומבואר בת"א פ׳ יתרו בד"ה זכור ושמור בפי׳ חכמות בחוץ תרונה שע"י ירידת החכמה שהיא התורה למטה עי"ז נמשך גילוי תענוג עליון שלמעלה מהחכמה עילאה וזהו הוד והדר שע"י התגלות ההוד בבחי׳ הדר מזה יומשך הידור יותר כו׳ וכנ"ל בשם השל"ה שיתרון האור נמשך מן החושך כו׳ וזהו התגלות הוד דעתיק כו׳.

בדברי אדמ"ו נ"ע מ"כ מה שאמר בענין הוד והדר לפניו, כי הוד יש בו שני פירושים הפכיים הא׳ לשון זיו, קרני הוד, ונתת מהודך עליו, והוא התגלות הארה, והב׳ לשון הודאה הודו לה׳ שהוא ביטול עצמותו והוא מלמטה למעלה, והנה בחי׳ הוד לשון זיו היינו כי יש חכם בפ"ע ואינו משפיע לזולתו, והיא בחי׳ חשך שכל הנעלם, אבל התגלות חכמתו לזולתו נק׳ הוד ונתת מהודך עליו, וההוד הוא שליח מהתפארת כנודע, והיינו שעצם הדבר נק׳ תפארת והתגלות שלו זהו הוד כי נו"ה הם כליות יועצות איך להשפיע. וביאור הענין יובן ע"ד ג׳ בחי׳ מושכל מוטבע מורגש שהם חב"ד חג"ת נה"י שבמדות, ועמ"ש מזה ע"פ מאמר הזח"ב בשלח ד"נ סע"א גבי תלת רוחין דכלילן בתלת, וענין הב׳ שבהוד זהו איהי בהוד שהמל׳ המקבלת הטפה עוצרת אותה בעצמותה בכדי שיהי׳ בחי׳ נברא יש מאין כו׳ והיא בבחי׳

הודאה וביטול כמ״ש הפעם אודה את ה׳ וכמ״ש בענין ברכת הארץ שבבהמ״ז המתחלת נודה לך כו׳, ונמצא בחי׳ איהי בהוד זהו פי׳ השני שבהוד, ובחי׳ ההשפעה מז״א ע״י נצח והוד זהו כפי׳ הראשון בהוד, וארז״ל גדול העונה אמן יותר מן המברך בחי׳ עונה אמן זהו ענין הודאה שמודה כו׳ והיינו שע״י ביטול היש יומשך גילוי ח״ס מה שעכשיו נק׳ ישת חשך סתרו, וזהו גלה כבוד מלכותך הוד דעתיק כו׳.

י״ו ל״ו

ברוך כו׳ מן העולם כו׳. זח״א בראשית דף ל״ד א׳, הובא לעיל בתלים ססי׳ ק״ו ע״פ ברוך ה׳ כו׳ מן העולם כו׳ ע״ש.

ב) **ויצא** קנ״ג ע״ב נפקא קלא ואמר יעקב מן העולם ועד העולם כתיב ועו״ש דקנ״ח ע״ב. וע׳ ברבות ויצא ע״פ שם הגדולה לאה גדולה במתנותיה כהונה לעולם כו׳ לפי שבבינה התגלות עתיק שהוא א״ס בחי׳ אני הוי׳ לא שניתי כו׳ וזהו הגדולה ה׳ גדולה ה׳ עילאה וע״ד אתוון רברבין כו׳, ועו״ש ת״ח כגוונא דא הוי׳ הוי׳ תרין עלמין נינהו, היינו כי ב׳ שמות הוי׳ שלפני יג״מ ופסיק טעמא בינייהו שהא׳ בע״ק והב׳ בז״א כמ״ש באדרא דנשא קל״ח, והב׳ שמות הנ״ל הם שרש ב׳ עלמין הנ״ל וכמ״ש בתו״א פ׳ בשלח ע״פ וירא ישראל כו׳ ויאמינו בהוי׳.

ג) **ויחי** דרמ״ח סע״ב וע״ש דרמ״ז ע״א.

ד) **ר״פ** וארא דכ״ב ע״א מן העולם ועד העולם יובל ושמיטה כל חד מנהון אקרון עולם כו׳.

ה) **בפ׳** בשלח דנ״ג ע״ב מן העולם ועד העולם, עולם דלעילא מתמן הוא שירותא לאדלקא בוצינין עולם דלתתא תמן הוא סיומא ואתכליל מכולא, וע׳ בפ׳ תרומה דקכ״ו ע״ב ע״פ מי זאת כו׳ רזא דתרין עלמין מתחברין כחדא וע״ש בפי׳ הרמ״ז דאו״א הן עולם הנסתר וזו״נ הם עולם הנגלה כו׳, ויובן זה ע״פ מ״ש בפסוק אלה פקודי המשכן שהוא יחוד זו״נ, משכן העדות יחוד או״א כו׳.

ו) **בעמה״מ** שער י״א פכ״א דס״ז ע״א מן העולם מלכות ועד העולם בינה עולם העליון כו׳ וע״ש בענין ימי עולם וימי קדם משמע דגם בבינה נק׳ ימי עולם, כי ימי קדם רק בא״א, וצ״ע דבבינה מאירים ימי קדם כו׳ שהרי עוה״ב שהיא בינה נק׳ יום שכולו ארוך כו׳, בת״א פ׳ בשלח בד״ה אז ישיר משה דק״ג ע״ג.

כ״ט י׳

ויברך דוד, הובא בב״ר פ׳ ויצא ר״פ ע׳ לענין אלקי ישראל דמשום דברכה זו הוא על שמחת הנדבה שהתנדבו וישראל אבינו פתח בנדר תחלה כדכתיב וידר יעקב נדר, ע״כ תלה הנדר במי שפתח בו תחלה ואמר אלקי ישראל, וכ׳ בשל״ה דל״ו סע״ב דזהו הטעם שאיתא בסידור האריז״ל כאן מ״ע

ליתן צדקה כי ויברך דוד קאי על התנדבם וגם כי בחי׳ מלכות שהוא דוד מתכונן בצדקה, וע׳ באגה״ק סד״ה ויעש דוד שם, ומ״ש בד״ה ולא אבה כו׳ לשמוע בענין צדק מלאה ימינך, ועמ״ש סד״ה וכל בניך בענין בצדקה תכונני, וגם כמ״ש בד״ה אשירה להוי׳ כי גאה בפי׳ ושמרו דרך הוי׳ לעשות צדקה שע״י הצדקה בחי׳ דרך להיות המשכת שם הוי׳ מאא״ס ב״ה כו׳ ע״ש, וזהו שאחר התנדבם בשמחה אזי ויברך דוד את הוי׳ שיהי׳ המשכת שם הוי׳ מא״ס ב״ה, ועמ״ש בד״ה צאינה וראינה בפי׳ שאו ידיכם קדש וברכו את הוי׳, ושם נתבאר דפי׳ שאו ידיכם קאי על קבלת עומ״ש בשמע ישראל ובשכמל״ו, אך כמ״כ י״ל שאו ידיכם קדש קאי על מצות הצדקה.

ר״ת ויברך דוד את ה׳ ר״ת ודאי, ע״ד הודאי שמו כן תהלתו, ובמא״א אות ואו סעיף שאין ודאי כמו הש״י, ר״ל שאין שום ספק ח״ו במציאותו, ובאמת זה לא נצרך לומר אלא הודאי שמו, דשמו זהו ש׳ הוי׳ הי׳ הוה ויהי׳ דהיינו כל אשר חפץ ה׳ עשה בשמים ובארץ זהו הודאי שמו כן תהלתו בחי׳ ויהי כן הפך הרשעים שאומרים לא כן ע״ש במדרש תלים הובא בילקוט בתלים ע״פ על כן לא יקומו כו׳, גם ודאי גימ׳ אהי׳ ועיין במדרש תלים סי׳ א׳ ע״פ על כן לא יקומו רשעים במשפט, ושפתי כסילים לא כן שאומרים טומטום הוא העולם, צ״ל טומטום ר״ל ספק, והיינו ע״ד שאומר המין מפלגך ולעילא דהורמיז מפלגך ולתתא דאהורמיז סנהדרין דל״ט ע״א, אבל שפתי חכמים יזרו דעת וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה׳ הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד וזהו הודאי שמו, ששמו הוא ודאי ואין עוד אלקים כו׳ וזהו ויברך דוד את ה׳ ר״ת ודאי שיהי׳ גילוי הודאי שמו כו׳.

לך ה׳ הגדולה כו׳, זח״א בראשית ל״א סע״א שי״ב כו׳ ארזי לבנון לך ה׳ הגדולה כו׳ ויחי רמ״א סע״א שבעה עינין עילאין לקביל הא דכתיב לך ה׳ הגדולה כו׳ וע׳ בפ׳ מקץ רד״ב גבי שבעה ושבעה מוצקות, ועמ״ש בד״ה מנורת זהב שענין ז׳ נרותיה הם שם מ״ב תיבין דק״ש מואהבת עד ובשעריך, שהם ז׳ מדות הנ״ל שכל א׳ כלולה משׁשה, ועמ״ש מזה בד״ה אלה מסעי שכשהם בבחי׳ העלאה הם כן והעלאה זו זהו ענין לך ה׳ הגדולה כו׳ שהן

בשולי הגליון:

יש להעיר מש״כ דויד ביוד אחר הוא״ו אשר הוא״ו ת״ת והיוד יסוד שע״י יסוד נמשך שפע הפנימי׳ במל׳ שהוא דוד אבל ע״י תפארת אין נמשך עדיין בפנימי׳ כמ״ש בד״ה בן פורת יוסף בענין אלה תולדות יעקב יוסף, ועיין ג״פ סי׳ קכ״ט ס״ק קכ״א שי״א משום השבועה שנשבע ליהונתן נוסף יוד בדויד והא ביהונתן דוגמת איש ואשה שיש בהם שם יוד הא וזהו נפלאתה אהבתך לי מאהבת נשים עכ״ד ואפ״ל פי׳ נפלאתה אהבתך, כי באיש ואשה הרי היוד שהוא חכ׳ הוא באיש והה׳ שהוא בינה הוא באשה, והרי כאן נהפוך הוא שדוד שהוא מ׳ בו מאיר היוד וביהונתן שהוא לכאורה ביסוד בו מאיר הה׳, וצ״ל שזהו כענין עד דוד הגדיל שיתעלה ש׳ ב״ן בס״ג שלמעלה מש׳ מ״ה ולכן נפלאתה האהבה משאר אהבת נשים וכה״ג נת׳ במ״א בענין המאמר האגדה ס״פ חוקת בענין אברהם דהוה גאני בכנפי דשרה.

לך ה' בבחי' העלאה היינו כמו שהמדות כלולים בתוך ההתבוננו' והוא הפך ממדריגת ספירת העומר כו' ע"ש, וכן משמע ממ"ש בפ' אמור צב"א ע"פ והיה שבעת ימים תחת אמו, תחת אמו אתעטרו שבעת ימים דכתיב לך ה' הגדולה והגבורה וגו', והיינו שע"י היותן תחת אמו אין מהם יניקת החיצוני' כנז' שם בד"ה אלה מסעי בענין לא יחפוץ כסיל בתבונה וכנז' בדרוש הזימון בענין יין המשומר בענביו משימ"ב ולכן אחר שיהי' שבעת ימים תחת אמו שמקבלים המדות אור המוחין אזי דוקא ירצה לקרבן להתעלות מדות נה"ב למעלה, ועמ"ש בענין מצות יאכל את שבעת הימים בד"ה מצה זו, ועיין פ' תצוה קפג"ב כיון דאכלו מצה דאיהי אסוותא כו' ע"ש וכה"ג אחר שהיה שבעת ימים תחת אמו שוב אין יניקה כו', גם נמשל חשמל דאימא להלביש לזו"ן להגן עליהם מיניקת החיצונים, ועד"ז פי' לך הוי' הגדולה והגבורה כו' וכמ"ש במק"מ פ' אמור שם לך ה' היינו בינה והוא ענין וגולה על ראשה שהיא מקור שבעת נרותיה, ועמ"ש ע"פ עיני כל אליך ישברו כל הם נש"ב כו' וענין עיני כל היינו כענין שבעה עינין עילאין הנז"ל, והנה כל היינו כשנמשכים מלמעלה למטה וכדלקמן אי"ה בענין כי כל בשמים וכענין ספירות העומר אכן כשהם מתעלים מלמטה למעלה ע"ד מ"ב מסעות זהו ענין לך הוי' הגדולה, ובפ' אמור פט"ב איתא ת"ח לך ה' הצדקה כד"א לך ה' הגדולה והגבורה וע"ש במק"מ, זח"ב פ' בא מ"ב סע"ב לבתר והכהו לשבעה נחלים כו' וקרא לון גדולה גבורה כו' ולו הגדולה והגבורה כו' וע' בדרוש ברכת הזימון, משפטים קטז"א הה"ד כי כל בשמים כו', קיז"א בשחר שתים לפניה כו' ואינון הגדולה והגבורה כו', ח"ג נשא קלז"ב כתיב הכא גבורות וכתי' התם לך ה' הגדולה והגבורה אלא הכי תאנא כד אתחבראן כולהו גבוראן כחדא אתקרי גבורה, שם קמח"א וה' ברך את אברהם בכל כדכתיב כי כל בשמים, שלח קסח"ב, פנחס רנ"ז סע"א תפלת כל פה לית כל אלא צדיק דכתיב כי כל בשמים כו', האזינו רצ"ה סע"א דשירותא דדיקנא מחסד עילאה דכתיב לך ה' הגדולה כו', והנה ענין הגדולה והגבורה היינו ע"ד צדקה ומשפט כמבואר בד"ה אשירה להוי' כי גאה, והתפארת ע"ד מ"ש ישראל אשר בך אתפאר ועמ"ש בד"ה כי עמך מק"ח בענין השקיפה ממעון קדשך מן השמים וברך את עמך ישראל, וברבות ויצא ס"פ ס"ח גבי עולים ויורדים בו ישראל אשר בך אתפאר את שהוא שאיקונין שלך חקוק למעלה, ובויקרא רבה פ' ב' שאני עתיד להתפאר בהן כו', ובפ' בלק ע"פ ולכה זועמה ישראל, מלך שנטל עטרה ונתנה בראשו כו' אשר בך אתפאר, א"כ פי' אשר בך אתפאר הוא שישראל ממשיכים לו הכתר והעטרה והוא כמ"ש בד"ה צאינה וראינה בפי' בעטרה שעטרה לו אמו כו', וע' מענין אשר בך אתפאר בזח"א ויחי ריט"א, ח"ב פ' בא מג"א דקאי על תפילין, בשלח מח"ב ס"ב ריש ע"ב ג"כ על תפילין ועמ"ש בד"ה הנך יפה רעייתי, וע"ש דע"ח סע"א, ועוד הרבה מקומות בס' ב"א, וא' מהן באדרא דנשא דק"ל ע"א, ועמ"ש ע"פ כחתן יכהן פאר וע"פ יפאר ענוים, ועמ"ש בביאור ע"פ כי תצא בענין פי' יפת תואר דענין תפארת גוונין המשכת ש"ע נהורין, והנצח נת' בד"ה והנצח זו ירושלים, וההוד עיין בד"ה אתה הצבת גבולות ארץ, כי כל בשמים ובארץ עיין ברבות תרומה פל"ג כל מה שיש בשמים יש בארץ כו' ע"ש והיינו ע"י יסוד מדת

צדיק שמחבר וממשיך כל אורות העליוני׳ במל׳ כמ״ש בביאור ע״פ רני ושמחי בת ציון, שנחקקים בה כל האורות עליונים כו׳ ע״ש, ולכן בת היתה לאברהם ובכל שמה ובת הוא מ׳ הנק׳ ארץ ומ״מ נק׳ בכל ע״ש היסוד מה״ט דכל מה שיש בשמים ובארץ, ולכן נק׳ כלה שמקבלת מבחי׳ כל, וכמ״ש בפע״ח שער הסוכות פ״ב ע״פ מכל מלמדי השכלתי ועמ״ש ע״פ אמרו אליו כל תשא עון, ועמ״ש בד״ה ואתה תצוה בענין בשמחה ובטוב לבב מרוב כל, שהשמחה בא״ס ב״ה הוא יותר מבחי׳ כי כל כו׳, ואפשר שבחינה זו נרמז במ״ש והמתנשא לכל לראש ואתה מושל בכל ובידך כו׳ לחזק לכל ועתה מודים אנחנו לך למעלה מבחי׳ רב כל, ועוד כי כל הוא בשמים ובארץ אבל בעצמותו ית׳ הנה השמים ושמי השמים לא יכלכלוך, והנה כללות ענין לך ה׳ הגדולה כו׳ יש לפרשו בשני אופנים, ומתחלה נקדים מ״ש במ״א ע״פ הללויה הללי נפשי שע״י ההילול והשבח ממשיכים גלוי המדות שמשבחים אותו ית׳ בהן כו׳ ע״ש, ועד״ז יובן ענין לך הוי׳ הגדולה כו׳ שעי״ז השבח ממשיכים גילוי מדות העליונות ושיהי׳ אור א״ס ב״ה נמשך ומתלבש בהן להיות גדול בגדולה כו׳, וצורך המשכה זו היינו ע״ד המבואר בד״ה כי עמך מק״ח בענין השקיפה כו׳ וברך כו׳, כי הנה כתי׳ רם כו׳ ומזה נמשך כו׳ כי שממית כו׳ ע״ש ובד״ה כי אברהם לא ידענו ומ״ש בד״ה אני חומה שכשהמדות הם בבחי׳ העלם ועיבור אזי שליטת כו׳ ע״כ צריך להמשיך לידת ז״א וגילוי המדות ולכן הגאולה נמשל ללידה ואין זה סותר למ״ש לעיל דלך הגדולה זהו התכללות המדות בבינה ע״ד והי׳ שבעת ימים תחת אמו, דמ״מ העיבור כדי שיהי׳ אח״כ לידה ואדרבה אח״כ נמשך מוחין עליונים יותר, ועוד כי תחת אמו אינו עיבור כ״א יניקה שהוא הגדלת המדות ע״י המוחין כו׳ ועמ״ש במ״א ע״פ אז יאמרו בגוים הגדיל הוי״ה כו׳, א״כ לפ״ז פי׳ לך הוי׳ הוא הבינה שבה התגלות עתיק וממנה נמשך הגדולה והגבורה כו׳ והגדלת המדות ועמ״ש בד״ה וארא אל אברהם כו׳ באל שדי, מלשון ברכת שדים שהם בחי׳ דדים וחלב מחוורתא דעתיקא להגדיל המדות כו׳, ויש עוד לומר ע״פ מ״ש ברבות במדבר פ״א דר״י ע״א שכשם שיש לו תלוי ראש על כל באי העולם שנאמר לך ה׳ הגדולה כך לכם עשיתי להיות לכם תלוי ראש לכך נאמר שאו את ראש לקיים מ״ש וירם קרן לעמו עכ״ל, ומבואר אצלינו בד״ה שאו את ראש בפ׳ במדבר דענין נשיאת ראש היינו להעלות המדות והשכל לבחי׳ לגלגלתם גלגלתא דחפיא על מוחא הוא בחי׳ כתר שלמעלה מחב״ד כו׳ ע״ש, וכ״ה ענין וירם קרן כמ״ש בענין רמה קרני בביאור דזכור ושמור וא״כ מזה נשכיל כביכול ענין שיש לו תלוי ראש על כל כו׳ היינו ג״כ בעליית ז״א לקבל מכתר דא״א כמו בחג השבועות, כי העיקר הוא כשמאירים ג״ר בז״א וכמ״ש לע״ל ביום ההוא יהיה הוי׳ אחד שזו״נ יהיו במדריגת או״א, וכמו שהי׳ קודם חטא אדה״ר, ועיין בהרמ״ז תולדות דף קל״ה ע״פ ואמר ביום ההוא כו׳, וממילא גם בבי״ע יהי׳ הגילוי כמו עכשיו באצי׳, כיון זו״נ מקור דבי״ע יהיו כמו או״א מקור דאצי׳, ועז״נ לך ה׳ הגדולה כי מדות דא״א נק׳ גדולה כי לגדולתו אין חקר ולא כמו באצי׳ בז״א שנק׳ חסד וכשז״א מתעלה ע״ד א״א נק׳ לך ה׳ הגדולה, ולכן אז שיהי׳ גילוי אלקות בעולם כימי צאתך מאמ״צ ארענו נפלאות שזהו ע״י גילוי מא״א

וח״ע כמ״ש במ״א ע״פ שאל לך אות כו׳ הגבה למעלה דא יו״ד כו׳, משא״כ עכשיו אל מסתתר וזהו ביום ההוא דוקא יהי׳ הוי׳ אחד אבל עכשיו שאינו נקרא כמו שנכתב כו׳ ולכן ארז״ל פ״ט דברכות דנ״ח סע״א, הגדולה זו ק״ס כו׳ והתפארת זו מתן תורה והנצח זו ירושלים וההוד זה בהמ״ק, שכ״ז מורה על ההתגלות בז״א מלמעלה בא״א.

ולפ״ז לך הוי׳ היינו ז״א הגדולה והגבורה כו׳ שיומשכו בו ממדות דא״א, ומיהו י״ל ששני הפירושים אמת ועולים בקנה אחד, שמתחלה צריך להמשיך הבחינה הא׳ ואח״כ הבחינה הב׳ וכנודע שיש יניקה ומוחין דגדלות ראשון ואח״כ גדלות שני כו׳, וכמ״כ יש בעבודה בחי׳ אלו שע״י שהאדם מעורר לידת המדות כנז׳ בד״ה וארא אל אברהם ובד״ה אלה מסעי, עי״ז מעורר וממשיך הבחינה הא׳, ואח״כ ע״י שאו את ראש כו׳ לגולגלתם ממשיך הבחינה הב׳, ועמ״ש ע״פ הוי׳ אלקי גדלת מאד תלים רסי׳ ק״ד וע״פ גדול ה׳ ומהולל מאד ולגדולתו אין חקר.

לך הגדולה. פ״ט דברכות נח״א. ב״ב צ״אב. רבות קמד״ב ר״פ ואלה המשפטי׳ (קנא״ב ר״י א׳ קמה״ב. בחיי קח״ב קכב״ב) ענין הגדולה גדלת מאד כו׳ קנא״ב ר״פ תרומה לך הגדולה כו׳ כי כל בשמים ובארץ.

לך ד׳ הממלכה ארז״ל ברכות דנ״ח סע״א זו מלחמת עמלק ופרש״י דכתיב בה כסא מלכות כי יד על כס יה כלומר ע״י מלחמה לד׳ בעמלק יתעלה כסאו אפ״ל ע״ד מ״ש בזח״ג פ׳ צו דל״ד סע״ב כשנקרא ממלכה בתוספת מם זהו כשמתחברת המ׳ עם ז״א ואז היא ממלכת בעילאי ותתאי ממלכת על כל עלמא, היינו שגם עמלק שהוא בבחי׳ חוצפא כלפי שמיא ע״ד אם תגביה כנשר הנה עי״ז נכרת יניקתו ומושלת גם על כל החיצוני׳ כי חיבור זו״נ זהו חיבור הא״ס עם מקור דבי״ע כו׳ והרי חורבן ביהמ״ק הי׳ מחמת כי קודב״ה סליק לעילא לעילא כנזכר בזהר ויגש דף ר״י ע״א ובפ׳ ויקרא דף כ׳ ע״ב, וזהו רחל מבכה כו׳ כי איננו, וע׳ זהר פ׳ אחרי דף ע״ד א״ב ודף ע״ה א׳ אבל כשהן בבחי׳ חיבור ונק׳ ממלכה אז אין שום שליטה כו׳ ועמ״ש ע״פ ואתם תהיו לי ממלכת כהנים ועיין זח״א ויגש דף ר״ו ע״ב ע״פ כי הנה המלכים נועדו כו׳ חיבורא דעלמא עילאה ועלמא תתאה והוא ע״ד מ״ש בזח״ב תרומה קכ״ו ע״ב ע״פ מי זאת הנשקפה כו׳ וזהו שעי״ז והמתנשא לכל לראש אפי׳ ראש גרגותא משמיא מוקמי ליה והיינו שמולכת בעילאי ותתאי, ובב״ב דצ״א ע״ב אפילו ריש גרגותא ופרשב״ם ומדכתי׳ לך ה׳ הממלכה והמתנשא יליף לי׳, וע״ש במהרש״א ובבחיי פ׳ שופטים סד״ה שום תשים עליך.

כ״ט י״ב

והעושר והכבוד. רבות משפטים פל״א קמ״ח ג׳ (שהוא ל״ב ג׳).

מראה מקום*

לכתבי יד מהם נעתקו הרשימות והדרושים לאוה"ת נביאים וכתובים

יהושע

וישלח יהושע: בוך מס' 30 (א, א). אלטהויז (א, א). באברויסק 51 (מט, א). רח"ל (א, א). ע' א

ושם חברון האדם הגדול בענקים: בוך 30 (ב, א). אלטהויז (ג, ב). רח"ל (ב, א). באב' 51 (ג, א). ע' ד

ויאמר יהושע כו' בעבר הנהר: באב' 51 (מח, א). ע' ד

אלקים קדושים הוא: בוך 30 (ב, ב). אלטהויז (ד, א). רח"ל (ב, ב). באב' 51 (נ, א). ע' ו

שופטים

בפרוע פרעות בישראל: רח"ל (ב, ב). אלטהויז (יב, א). באב' 51 (נד, ב, ס, א). בוך 30 (ב, ג). ע' ז

ה' בצאתך משעיר: אלטהויז (יא, א). באב' 51 (נד, א). ע' ט

רוכבי אתונות צחורות: רח"ל (ד, ב). בוך 30 (ג, ב). באב' 51 (סב—סט). אלטהויז (יד, א). ע' יא

מקול מחצצים: באב' 51 (קמח, א). ע' יב

והנה צליל לחם שעורים: רח"ל (ו, א). בוך 30 (ד, ב). באב' 51 (סב, ב). ע' כא

ותאמר להם הגפן: רח"ל (ו, א). בוך 30 (ה, א). באב' 51 (עא, א). ע' כא

שמואל א'

אין קדוש כה': אלטהויז (טז, א). בוך 30 (ה, א). רח"ל (ו, א). באב' 51 (סג, א). ע' כב

אל תרבו כו': אלטהויז (יח, א. מאות ט' יותר מאחרים). רח"ל (ז, א). בוך 30 (ו, א). באב' 51 (סג, ב). ע' כד

קשת גבורים חתים: רח"ל (נג, א). ע' כח

שבעים בלחם: רח"ל (ט, ב). בוך 30 (ז, ב). באב' 51 (סה, א). ע' כח

מקים מעפר דל כו': רח"ל (ט, ב). בוך 30 (ז, ב). באב' 51 (סה, א). ע' כט

ה' יחתו מריביו: רח"ל (ט, ב). בוך 30 (ח, א). באב' 51 (סה, א). ע' כט

והיתה נפש: אלטהויז (כא, ב). בוך 30 (ח, א). באב' 51 (סה, א). רח"ל (י, א). ע' כט

---

*) הבוך המצויין ראשון — ממנו נעתק המאמר.

שמואל ב'

ויהי כו' ויאמר חברונה: אלטהויז (כה, ב). רח"ל (יא, א). בוך 30 (ח, ב). באב' 51 (סו, א). ע' לה
ומי כעמך כישראל: אלטהויז (כט, א). בוך 30 (ט, א). רח"ל (יא, א). ע' לט
בשל"ה דנ"ו — וחשב מחשבות: רח"ל (יב, א). אלטהויז (לג, ב). בוך 30 (ט, ב). ע' מה
אנכי שלומי אמוני: אלטהויז (לד, א). בוך 30 (ט, ב). באב' 51 (סז, ב). רח"ל (יב, א). ע' מה
מגדול ישועות מלכו: אלטהויז (לה, א). רח"ל (טז, א). בוך 30 (יב, ב). באב' 51 (סח, א). ע' מז
ואלה דברי דוד האחרונים: רח"ל (יג, ב). אלטהויז (לו, א). בוך 30 (י, ב). באב' 51 (סח, א). ע' מח
ואלה דברי דוד האחרונים: רח"ל (יג, ב). אלטהויז (לו, א). בוך 30 (י, ב). באב' 51 (סח, א). ע' מח
ובניהו בן יהוידע: אלטהויז (נח, א). ע' נא

מלכים א'

וידבר על העצים: רח"ל (טז, ב). בוך 30 (יג, א). אלטהויז (לח, ב). באב' 51 (עא, ב). ע' נט
וה' נתן חכמה לשלמה: אלטהויז (לט, א). באב' 51 (עב, א). ע' ס
והבית בהבנותו: רח"ל (יז, א). בוך 30 (יג, ב). באב' 51 (עט, א). אלטהויז (מ, א). ע' ס
ויקהלו אל המלך: אלטהויז (מ, א). ע' סא
בנה בניתי בית זבול: רח"ל (יז, א). בוך 30 (יג, ב). אלטהויז (מב, א). באב' 51 (עג, א). ע' סג
כי האמנם ישב אלקים: רח"ל (יז, א). בוך 30 (יג, ב). שוים. ע' סה
ויעש שלמה כו' שבעת ימים: באב' 51 (עד, א). אלטהויז (מג, א). ע' סה
אין כסף נחשב: אלטהויז (מד, ב). באב' 51 (עה, ב). ע' סז
והוא מתכסה בשלמה: אלטהויז (מה, ב). בוך 30 (יד, ב). רח"ל (יח, א). באב' 51 (עו, א). ע' סח
קום לך צרפתה: רח"ל (יח, ב). בוך 30 (טו, א). אלטהויז (מו, א). באב' 51 (עו, ב). ע' סט
ויהי בעלות המנחה: רח"ל (יט, א). בוך 30 (טו, א). שוים. באב' 51 (עו, ב). ע' סט
הלא הוגד לאדוני: רח"ל (יט, א). בוך 30 (טו, א). אלטהויז (יב, ב). באב' 51 (עו, ב). ע' עז
ויאמר כו' וירפא כו': אלטהויז (מו, ב). בוך 30 (טו, א). רח"ל (יט, א). באב' 51 (עו, ב). ע' עז
וירא כל העם ויפלו: רח"ל (יט, ב). בוך 30 (טו, ב). אלטהויז (מח, א). ע' עט

ויאמר צא כו׳ ורוח כו׳ : רח״ל (יט, ב). בוך 30 (טו, ב). אלטהויז (מח, א). ע׳ עט
ויאמר צא כו׳ ורוח כו׳ : אלטהויז (מח, ב). בוך 30 (טו, ב). רח״ל (יט, ב). ע׳ פ
ודברת, אשר לקקו : רח״ל (כ, ב). בוך 30 (טז, א). אלטהויז (מח, ב). ע׳ פ

מלכים ב׳

בהעלות את אליהו : רח״ל (כ, ב). בוך 30 (טז, ב). אלטהויז (מט, א). באב׳ 51 (נו, א). ע׳ פא
ואשה אחת מנשי בני הנביאים : אלטהויז (נא, ב). באב׳ 51 (נו, ב). ע׳ פב
ויאמר אליה אלישע : אלטהויז (נב, ב). באב׳ 51 (נז, א). ע׳ פג
נעשה נא עליית קיר : רח״ל (כא, א). בוך 30 (יז, א). אלטהויז (נ, א). באב׳ 51 (נו, א). ע׳ פד
ואיש בא : רח״ל (כב, ב). בוך 30 (יח, א). אלטהויז (נא, ב). באב׳ 51 (נו, ב). ע׳ פו

ישעי׳

לכו נא ונווכחה : בוך 30 (יח, ב). אלטהויז (נה, א). רח״ל (כג, א). ע׳ פח
לכו נא ונוכחה : בוך 30 (יח, ב). רח״ל (כג, א). ע׳ פח
כשנים כשלג : בוך 30 (יח, ב). רח״ל (כג, א). ע׳ צה
ציון במשפט תפדה : רח״ל (כח, א). בוך 30 (כב, ב). ע׳ צה
והלכו עמים רבים : רח״ל (ל, ב). בוך 30 (כה, א). ע׳ צט
בית יעקב לכו ונלכה : רח״ל (לא, ב). בוך 30 (כו, א). ע׳ ק
חדלו לכם : רח״ל (נו, ב). ע׳ קב
אמרו צדיק כי טוב : רח״ל (לג, א). בוך 30 (כז, א). ע׳ קג
והי׳ הנשאר בציון : באב׳ 57 (קפ, א). ע׳ קו
אם רחץ כו׳ בת ציון : רח״ל (לה, א). בוך 30 (כח, ב). ע׳ קז
וברא ה׳ על כל מכון : רח״ל (לו, א). בוך 30 (כט, א). אלטהויז (צו, ב). ע׳ קח
וסוכה תהי׳ לצל יומם : אלטהויז (נה, א). בוך 30 (לב, ב). רח״ל (מ, א). ע׳ קיג
וסוכה תהי׳ לצל יומם : אלטהויז (נה, ב). בוך 30 (לג, ב). רח״ל (מא, א). ע׳ קטו
וסוכה תהי׳ לצל יומם : כנ״ל. ע׳ קיח
אשירה נא לידידי : באב׳ 57 (רלה, א עד רנח סע״ב). ע׳ קכג
אשירה נא לידידי : רח״ל (מג, א). באב׳ (רנט, א). ע׳ קנג
מה לעשות : רח״ל (מד, א). באב׳ 57 (רס, ב). ע׳ קנה
וישח אדם וישפל איש : רח״ל (מד, ב). באב׳ 57 (רס, א). אלטהויז (ק, א). ע׳ קנה
ויגבה ה׳ : רח״ל (מה, א). באב׳ 57 (רסא, א). ע׳ קנו
בשנת וגו׳ ואראה : רח״ל (מו, א). באב׳ 57 (רסב, ב). ע׳ קנט
וקרא זה אל זה : באב׳ 57 (רסח, א). רח״ל (מז, ב). ע׳ קסד
מענין ג״פ קדוש : באב׳ 57 (רסט, ב). ע׳ קסח
ועוד בה : רח״ל (מח, ב). ע׳ קעו
שאל לך אות מעם ה׳ : באב׳ 57 (רעד, ב). ע׳ קעו
מי השילוח ההולכים לאט : רח״ל (מח, ב). בוך 30 (לז, א). ע׳ קעז

ירמי'

יחזקאל

הושע

יואל

עמוס

מיכה

חבקוק

צפני׳

חגי

זכרי׳

מלאכי

משלי

איוב

דניאל

נחמי'

ואצאה בשער הגיא כו' : **בוך נ"ך רש"ס** (רסח, א).	**ע' תשא**
אתה הוא כו' לבדך : **בוך נ"ך** רש"ס (רסח, א).	**ע' תשא**
אתה הוא ה' האלקים : **בוך נ"ך** רש"ס (רפח, א).	**ע' תשא**
ותקם את דבריך : **בוך נ"ך רש"ס** (רסח, א).	**ע' תשא**

דברי הימים א'

המה היוצרים ויושבי נטעים : **בוך נ"ך רש"ס** (רפח, א).	**ע' תשג**
ושחרים הוליד : **בוך נ"ך** רש"ס (רסט, א).	**ע' תשג**
ומבני יששכר יודעי בינה : **בוך נ"ך** רש"ס (רעד, א).	**ע' תשג**
הוד והדר לפניו : **בוך נ"ך** רש"ס (רסט, א).	**ע' תשז**
ברוך כו' מן העולם : **בוך נ"ך** רש"ס (רעג, ב).	**ע' תשיג**
ויברך דוד : **בוך נ"ך רש"ס** (רעו, ב).	**ע' תשיג**

איוב

